

Teusö Tä Waheta

Sanumå 2007 New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Mateus	4
Marcos.....	53
Lucas	83
João.....	133
Atos.....	166
Romanos.....	209
1 Coríntios.....	230
2 Coríntios.....	249
Gálatas	262
Efésios	271
Filipenses	279
Colossenses.....	284
1 Tessalonicenses	290
2 Tessalonicenses	294
1 Timóteo.....	297
2 Timóteo.....	303
Tito.....	307
Filemom	310
Hebreus.....	312
Tiago.....	328
1 Pedro.....	334
2 Pedro.....	340
1 João.....	344
2 João.....	349
3 João.....	350
Judas.....	351
Apocalipse	354

Mateus

Mateus anö waheta tä säököpalö noai ĩ ta

Sutu upa, hi masita tä uli ha Jesus a walo paio mai ha, Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, ĩ töpö aiki, -Waiha Teusö anö kaikana tä simöpali kitäö! ĩ a patanö juteu makö, sanöma töpö, ĩ na makö kui makö pewö täapa kōo läo kitäö!- ĩ na juteu töpö na ĩ na ĩ töpö kuu totiatalo opatima. Waiha, Jesus a walokö noai ha, Mateus aiki, -"Kamakö hai ĩ kaikana tä sai waloki kitäö!" nö patapö töpö kuu sinomoti noai, ĩ kaikana tä hai, ĩ Jesus a totiwö- ĩ na Mateus anö töpö pi thamapö, hi waheta tä säököpalöma.

Kama hai ĩ juteu töpö na Mateus anö hi waheta tä säököpalöma kutenö, Jesus a hai ĩ pöpönö hai ĩ juteu kolo töpö a kateha soatama. -Abraão a pata, Davi a pata, ĩ na töpö kui, Jesus a hai ĩ kolo töpö sai kuo totioma- ĩ na Mateus anö tä säököpalö nö, ĩ na a kuuma.

ĩ na tä kua tä, -Sai töpö na Jesus a lotete sati ipö- ĩ na Mateus anö töpö pi thama pia salo, Jesus anö sai töpö simöa sinomo kotioö, töpö salia apa wi ĩ töpö toa totia komani, ĩ na Jesus a kutati noai, Mateus anö ĩ ta katehaima. Jesus a nomasoma maaki, a temöa konaso noai, Mateus anö ĩ ta wäsä tolea nömöoma.

Jesus Cristo a hai ĩ kolo töpö a hilo noai ĩ ta

Lucas 3.23-38

1 Jesus Cristo a hai ĩ kolo töpö kuo noai, ĩ na töpö a hilo kua wi töpö kuoma. Jesus Cristo a hai ĩ kolo Davi kaikana tä kuoma. Davi a hai ĩ kolo Abraão a pata kuoma.

² Abraão a pata hai ĩ pelupö a hai, Isaki a hilo kuuma. Isaki a hai ĩ pelupö a hai, Jacó a hilo kuuma. Jacó anö, Jutá a hai ĩ pepala töpö, Jutá a, kama hai ĩ poose töpö, ĩ na töpö kui töpö thaköma.

³ Tamaasoma a na Jutá anö Petesö a, Seta a, ĩ na kilii töpö thaköma.

Petesö a hai ĩ pelupö a hai, Esöhö a hilo kuuma. Esöhö a hai ĩ pelupö a hai, Atão a hilo kuuma.

⁴ Atão a hai ĩ pelupö a hai, Aminatapi a hilo kuuma. Aminatapi a hai ĩ pelupö a hai, Nasö a hilo kuuma. Nasö a hai ĩ pelupö a hai, Saumö a hilo kuuma.

⁵ Haapisoma a na Saumö anö Poasö a thaköma. Husi a na Poasö anö Opesi a thaköma.

Opesi a hai ĩ pelupö a hai, Jesé a hilo kuuma.

⁶ Jesé anö Davi kaikana tä a thaköma.

Utiasö a hai ĩ pusopö a kuo soma noai, Davi anö ĩ suö täa nömönö noai, ĩ a na Davi anö Salomão a thaköma.

⁷ Salomão a hai ĩ pelupö a hai, Hopoão a hilo kuuma. Hopoão a hai ĩ pelupö a hai, Apiasö a hilo kuuma.

Apiasö a hai ĩ pelupö a hai, Asa a hilo kuuma.

⁸ Asa a hai ĩ pelupö a hai, Josapá a hilo kuuma.

Josapá a hai ĩ pelupö a hai, Jotão a hilo kuuma.

Jotão a hai ĩ pelupö a hai, Usiasö a hilo kuuma.

⁹ Usiasö a hai ĩ pelupö a hai, Jotão a hilo kuuma.

Jotão a hai ĩ pelupö a hai, Akasö a hilo kuuma.

Akasö a hai ĩ pelupö a hai, Esekiasö a hilo kuuma.

¹⁰ Esekiasö a hai ĩ pelupö a hai, Manasésö a hilo kuuma.

Manasésö a hai ĩ pelupö a hai, Amö a hilo kuuma.

Amö a hai ĩ pelupö a hai, Josiasö a hilo kuuma.

¹¹ Josiasö anö Jekoniasö a, Jekoniasö a hai ĩ poose töpö, ĩ na töpö kui töpö thaköma. ĩ tä, Papolônia tä uli hamö wasu töpönö isöhaeu töpö tälölöma.

¹² Papolônia tä uli na wasu töpönö isöhaeu töpö tälölö noai ha, Jekoniasö anö Salasieu a thaköma.

Salasieu a hai ĩ pelupö a hai, Sotopapeu a hilo kuuma.

¹³ Sotopapeu a hai ĩ pelupö a hai, Apiusi a hilo kuuma.

Apiusi a hai ĩ pelupö a hai, Eliakí a hilo kuuma.

Eliakí a hai ĩ pelupö a hai, Asoo a hilo kuuma.

¹⁴ Asoo a hai ĩ pelupö a hai, Satoki a hilo kuuma.

Satoki a hai ĩ pelupö a hai, Akí a hilo kuuma.

Akí a hai ĩ pelupö a hai, Eliusi a hilo kuuma.

¹⁵ Eliusi a hai ĩ pelupö a hai, Eleasaa a hilo kuuma.

Eleasaa a hai ĩ pelupö a hai, Matã a hilo kuuma.

Matã a hai ĩ pelupö a hai, Jacó a hilo kuuma.

¹⁶ Jacó anö Maria a hai ĩ peanopö José a thaköma. ĩ Maria anö Jesus a, Cristo a hilo kua naine, ĩ a thapalöma.

¹⁷ Abraão a pata, Abraão a hai ĩ ola töpö toleaalö wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, 14 töpö kuoma. ĩ tä noa ha, Davi a, Davi a hai ĩ ola töpö tolea nömöoonö wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, 14 töpö kuo nömöoma. ĩ tä noa ha, Papolônia tä uli na wasu töpönö isöhaeu töpö tälölöma. ĩ hamö isöhaeu töpö tälölö noai ha, ai 14 ola töpö kuo nömöo köoma. ĩ tä noa ha Cristo a kua nömöopasoma.

Jesus Cristo a kupaso noai ĩ ta

Lucas 2.1-7

¹⁸ Jesus a kupaso noai, ĩ na pili tä kuuma. Pöpönö Maria a lö kui, ĩ na a kua paioma. José a na a totoa waikiköma maaki, a höpöa mai ha, a sipinapia pälaso-ma. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö a sipinapimanöma.

¹⁹ A sipinapia pälasoma maaki, José a toita apö kutenö, Maria a kateha wanisala maama. -Maria a wanisala apawöö!- ĩ na ai töpö pi thama wani ipö salo, a wäo

mai ha, Maria a hosa pi topa hãto päoma. ²⁰ -Maria sa hosa hãto pia kuleö!- ĩ na José a pi kuu tä, Teusö anö kama hai ĩ töpö simöta sinomo wi, ĩ äju töpö a hilo wi, ĩ ai äju tä mani waloiki nö, -José ai. Maria a po kili tihöö! A hosa tihöö! Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö a sipinapi-manömaö!- ĩ na a kuuma. ²¹ ĩ na a kuu nö, -Maria anö wano tä ose thapali kitä. A thapali wi, ĩ anö kama hai ĩ sanöma töpö täapa kōa läli kitäö! Kama hai ĩ töpönö hiopö tä thaa wi, ĩ tä na töpö täapa kōa läli kitä kutenö, Jesus ma wai a hila thaköö!- ĩ na José a na, ĩ na äju tä mani kuuma.

²²⁻²³ Sutu upa Jesus a kupo paio mi tä, Teusö a kai wäsä sinomoti wi, ĩ a na Teusö a hapaloma. A hapalo nö, -Waiha moko tä mamö tai mi ipii maaki, a sipinapi-lo nö, wano tä ose thapali kitä. "Emanueu" ma hila thaköpökö!- ĩ na Teusö a kuuma. -Emanueu- kuu pole, -Kamakö na Teusö a kua kule- ta kuu alu kule. -"Emanueu" ma hila thaköpökö!- ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ tä kua tolea totiatalo opapö, ai wano tänö Maria a nö thaa paia mane maaki, a sipinapia pälasoma.

²⁴ ĩ na tä kua tä, José a naa kotalo nö, -Maria a po kili tihöö!- ĩ na äju tä mani kuuma ha, José anö Maria a sua totilöma. ²⁵ A sua totilöma maaki, Maria anö wano tä ose thapa paio mi tä, a höpöa totio mai ha, José a pi motii kuo totio päoma.

ĩ na tä kua tä, wano tä ose thapali ha, José anö Jesus a hilaköma.

Sitikali pö möö sinomo noai ĩ töpö

2 Etoosisö a pata kaikanamo tä, Jutéia tä uli pata na Pelëi tä uli kule, ĩ tä uli na Jesus a thapalöma. A thapalö noai ha, ki hamö, motokö huumö kua wi hamö tä uli kulati, ĩ tä uli ha sitikali pö möö sinomo wi, ĩ töpö kuoma, Jetusalëi tä uli hamö töpö walokö tasoma.

² Töpö waloikitö nö, -Ulu tä thapalö noai, juteu töpö na a kaikanamo piale, witi ha ĩ a wai kua? Motokö huumö kua wi hamö tä uli kulati, ĩ tä uli ha samakö kua tä, sitikali a aipö öpii sitikali ma talali salo, "Ä äi. Ki sitikali a kuki ha, juteu töpö na a kaikanamo piale, ĩ a thaa hätopalöma" ĩ na samakö pi kuu nö, ĩ ulu sama wai möö pia salo, hisimö samakö walokö solö ke. Sama wai möö nö, ĩ ulu a wai na samakö hapalo nö, "Wa kaikanamo piale, ĩ wa topa apa kuleö!" ĩ na samakö kuu pia salo- ĩ na töpö kuuma.

³ ĩ na töpö kuu ha, Etoosisö a kaikana pi pata honipo opama. Jetusalëi tili töpö pi honipo opa naioma. ⁴ ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Etoosisö a patanö ĩ töpö pewö nakalö nö, töpö kokamomanö nö, -Witi tä uli ha Cristo a thapali?- ĩ na a pata kuu ha, ⁵ -Jutéia tä uli pata hakö. Pelëi tä uli na a thapali kitä-töpö kuu höttöoma. Töpö kuu höttöo nö, -Pi naka. Sutu upa, Teusö a kai wäsä sinomo wi, ĩ anö tä säökopalö nö,

⁶ "Jutéia tä uli pata na pelëi tili makö pilile, ĩ pö! Ai töpönö au Pelëi tä uli komopama pasio mai kitä. Jutä tä uli na ai sai pö satehe epii sai pö hökökö öpii sai pö

kua kule maaki, au tä uli na kaikana tä thapali kitä. A thapali wi, ĩ anö ipa ai isöhaeu töpö nokapalama nö, ĩ töpö noama sinomo pia salo"

ĩ na sutu ha, ĩ na tä kuu wi, tä säökopalöma- ĩ na Etoosisö a pata na, ĩ na juteu pata töpö kuu höttöoma.

⁷ ĩ na töpö kuu höttöo ha, sitikali pö möö sinomo wi, Etoosisö a patanö ĩ töpö hama naka hätolö nö, -Sitikali a aipö öpii sitikali a kukö noai, ĩ tä, wi na pilipoma kökö kua waikia kule?- a pata kuu ha, -ĩ na pilipoma kökö kua waikia kule- töpö kuu höttöo ha, ⁸ Pelëi tä uli hamö Etoosisö a patanö ĩ töpö simönö nö, -Makö hulölö nö, ulu ma tä kai tae nö, ma kai talali salo, lope epii makö waloa kōa haitakiso nö, ma ta wäsä köosoö! ĩ hamö sa hua nömönö nö, ĩ ulu a wai na, "Wa kaikanapo piale, ĩ wa topa apa kuleö!" ĩ na sa kuu nömöo tasöpö!- ĩ na Etoosisö a pata kuuma.

⁹⁻¹⁰ Etoosisö a kaikana kuu pole, hama töpönö ĩ ta hininö nö, töpö sai pö na sitikali a tapa noai, ĩ a sitikali taa konanöma. ĩ a sitikali taa konanö nö, töpö pi mönaha apa kopasoma. Piliso hamö töpö huulö pamö ĩ a sitikali huu paluapalo lätiölöma. Huu paluapalo lätiölö nö, ulu tä kule, ĩ tä hëtu sai na sitikali a opitaköma.

¹¹ Sitikali a kua opitaki wi, ĩ a sai ha töpö lisipasoma. Töpö lisipalo nö, pöpönö Maria anö kama hai ulu a kai loa lätile, ĩ tä talalö nö, töpö loiki nö, pili töpö maekonö töpö hïta thaiki nö, töpö mäi poiki nö, -Wa kaikanapo piale, ĩ wa topa apa kuleö!- ulu tä na töpö kuu nö, wani tä pi häkopalö nö, ulu tä na wani tä totoköma. Oto tä, hii ti hösösöpö nisamö toita apii hii ti hösösöpö, ai ti hösösöpö toita apii ti hösösöpö, ĩ na tä totoa thaköma.

¹² ĩ na tä kua tä, sitikali pö möö wi, ĩ hama töpö mani-mo tä, -Etoosisö a pata na pö huu koonö tihöö!- Teusö a mani kuu nö kiliaö ha, tiko tiso hamö töpö hua konasolöma.

Esitu tä uli hamö a kai wai tokösolö noai ĩ ta

¹³ Töpö konasolö noai ha, José a na Teusö a hai ĩ äju tä mani waloa haiki nö, -A hoköpalö! Pöpönö a, ulu a, ĩ na kilii, Esitu tä uli pata hamö kawanö ĩ töpö kai tokölölö! Wa töpö kai tokölölö nö, Esitu tä uli pata ha makö kutiki nö, tiko hamö kamsanö makö simöa paio mi tä, ĩ ha makö kutiopö! Etoosisö a patanö au ulu a säpali pia salo, a tae kitäö!- ĩ na José a na ĩ na äju tä mani kuuma.

¹⁴ ĩ na a mani kuu ha, José a hoköa soatalo nö, Esitu tä uli pata hamö pöpönö a, ulu a, ĩ na töpö kai toköa kua halusölöma. ¹⁵ Etoosisö a pata noma paio mai ha, ĩ ha töpö kutioma. -Esitu tä uli pata ha ipa ulu a kua tä, ĩ sa naka koni kitä- Teusö a kuu noai, Teusö a kai wäsä sinomo wi, ĩ anö ĩ a kai säökopalöma. Sutu ha ĩ na Teusö a kuu soatama kutenö, Esitu tä uli pata ha Jesus a kai pilioma.

Ulu töpö säpamanö noai ĩ ta

¹⁶ ĩ na tä kua tä, Etoosisö a pata aiki, -Hama töpönö sa mönoma hïsua apa saio noai nököö!- a pi pata kuu

nö, a pata hīso opa haioma. A hīso opa haio nö, Pelēi tā uli na ulu tōpō kai pilile ī tōpō, Pelēi tā uli kotō ha ulu tōpō kai pililati ī tōpō, ī na wano tōpō ose wai kui tōpō pewō namo wai simōkō nö, tōpō wai sāpamanōma. -Sitikali aipō öpii sitikali a kukō noai, ī na pilipoma kōkō kua waikia kuleō!- ī na hama tōpō kuuma ha, ī ulu tōpō na polakapi inama tōkō kua waikia wi, ī wano tōpō ose pewō wai sāpamanōma. ¹⁷ Teusō a kai wāsā sinomo wi, ī Jetemiasō aiki, -Waiha ulu tōpō satehe epii tōpō wai sāpamani kitāō!- sutu ha a kuu noai, ī pitili ta kuo totioma.

¹⁸ -Hamá tā uli ha ōkō lalupalō opa wi, ī ta hini kulaai. Kama ai ulu tōpō na Hakeusoma a, suō tōpō pewō, ī na tōpō kui tōpō ōkōti kule. A ulu pō nomaso salo, "Pāla o" a kuuto pāo mai, a wani ōkōti kule- ī na tā kuu wi, Jetemiasō anō ī ta wāsā paioma.

Nasaté tā uli na a kai pilia nōmōkō noai ī ta

¹⁹ Ī na tā kua tā, Etoosisō a pata nomasoō ha, Esitu tā uli pata ha José a na Teusō anō kama hai ī āju tā mani waloa haia kōkō tasoma. ²⁰ A mani waloa haia kōkitō nö, -A huso kōō! Isōhaeu tā uli hamō pōpōnō a, kama hai ulu a, ī na kilii tōpō kai kononōō! Au ulu a sāpama pi topa noai, ī tōpō noma waikisomaō!- ī na a kuu ha, ²¹ Isōhaeu tā uli hamō pōpōnō a, kama hai ulu a, ī na tōpō kai kōa kulasolōma.

²² Tōpō kai konasolōma maaki, -Jutéia tā uli pata ha Etoosisō a pata hai ī pelupō Akelau a kaikanamo nōmōa kuleō!- ai tōpō kuu ha, ī hamō José a pilio kili ipama. Ī hamō a pilio kili ipaō ha, Teusō a mani hapalo kōō ha, Kaliléia tā uli pata hamō José a hua nōmōsolōma. ²³ A hulolō nö, Nasaté tā uli ha a talalo nö, ī ha a pilia nōmōkōma. Nasaté tā uli ha a pilio wi, Teusō a kai wāsā sinomo noai, ī tōpōnō ī ta wāsā paioma. -"Nasaté tili tā" tōpō kuu kitā- ī na tōpō kuu paioma.

João anō tōpō māi ōma sinomo wi, ī João Pasisōta a
Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9, 15-17; João 1.19-28

3 Ī na tā kua tā, Jutéia tā uli pata na ai tōpō satehe epii tōpō pilio taso maa pamō João anō tōpō māi ōma sinomo wi, ī João Pasisōta a hilo kua naine, ī hamō ī a kukitō nö, Teusō ta wāsā kukōma. ² Ta wāsā nö, -Teusō anō sanōma makō simōa totio pia kuleō! Makō simōa pia manu kule, makō wanisala sinomo wi ī ma tā hosalōō!- ī na João Pasisōta a kuuma.

³ Sutu upa Isaías anō Teusō a kai wāsā sinomo noai, ī anō João a katehama. A kateha nö, ī na a kuuma: -"Pata tā walo pia tā, pili ma tiso makokama kua wi na, ī na pata tā sai pata walo pia manu kule, ī na pō pi makokoa topa kua läikiō!" ī na ai tōpō pilia taso mai ī tā uli na ta kuu taso- ī na Isaías a kuuma.

⁴ João a hai haloi ösō hai, kamelu a kōikō hai, ī haloi ösō kuoma. Salo ösō hai, sita a kuoma. Kusuma a kui na, ī na a kui a oaō, puu oaō, ī na a kuatima.

⁵ Ī na tā kua tā, Jetusalēi tā uli ha tōpō pilile ī tōpō, Jutéia tā uli pata pewō ha tōpō pilile ī tōpō, Johotāo u pata ha tā uli kule, ī tā uli pewō ha tōpō pilile ī tōpō, ī na tōpō kui, João a kuo pamō ī tōpō asulōma. ⁶ Tōpō

alulō nö, tōpō wanisala sinomo wi, ī ta wāsätimae. Ta wāsätithe nö, -Sa tomōpalo pasitio mi ipōō! Wanisala sa tā tha apatiwōō!- ī na tā kuu wi tā hasulupamanōmae. Ī tā hasulupamani ha, João anō tōpō māi ōmatima.

⁷ Tōpō māi ōmati tā, patiseu tōpō, satuseu tōpō, ī na tōpō kui tōpō satehe epii tōpō māi ōmamomō huimi, ī tōpō na João a hapalo nö, -Olō kōkō wasu kui na, ī na makō kuō. Kamakō na ai tā aiki, "Makō māi ōmamo saimo pākōma, wanisala ma tā thaa noai, waiha ī tā noa na Teusō anō makō peama pasio mai kitāō!" ī na ai tā holisi wani a kuuma thali? ⁸ Wanisala ma tā thaa noai, ī tā na makō pi tapomo sapao waikio kōoma kutenō, toitai tā thaa totioheō! ⁹ "Abraão a hai, kamisamakō hai ī kolo tā kutenō, samakō topa waikia kuleō!" ī na pō pi kuu tihōō! "Hi maa mapō hilale, Teusō anō ī maa mapō tälō nö, Abraão a hai ī ola tolewō tōpō thaa taō öpa kitāō!" kamakō na ī na sa kuu kuleō!- ī na João a kuuma.

¹⁰ Ī na João a kuu nö, -Hanoko anō pili tiki kolo sai tusā kua piale na, Teusō anō ī na makō peama kua pi-aleō! Ī ti mo lalo pasio mi ha, ī tiki pewō tusälō nö, koa taka na ī tiki pewō īsima pasio pia kuleō! ¹¹ "Wanisala sa tā tha apa kua noai na, ī na sa kua kota wani ipō saiō!" ī na makō pi kuu manu kule, kamisanō maa tuu na makō māi ōmati nö, makō saluti kule. Kamisanō makō saluti kule maaki, pata sa sai mai kitā. Ī pata tā sai huu noa haia soa kulatiō! Ī a hai, ī pata tā sai kutenō, ī a na sa pakā kili ipaō. Pata sa pasī mi kutenō. A ami halole, ī sa tā kusōpa kili ipa naio soataōō! Ī a patanō Teusō a ösi kua tolele, ī a na makō māi ōmamonō nö, makō ösi salua totipali kitāō! Koa takanō sōpala ösō ausipama kua wi na, ī na pata tänō makō ösi sami ipii, koa takanō ī tā pewō maa totipamani kitāō!

¹² Ī na tā kua tā, wanisala ma tā thaa pi topa satimo opa wi, pi na pata tänō tā thama totio pasio kitāō! Tōti-iku mo hiki wi, ai tänō ī tā kai waloiki nö, tōtiiku mopō hila pa a kalipalo nö, sai a ösimō ha tōtiiku mo titia soka ösimōki, koa taka na sāko sāko tā īsia soka pasimani, ī na tā thama kua wi na, ī na pata tā sai walokōma, ī na ī a patanō tā thama tolea kuki kitāō! Ai tōpō noama asaō, koa taka hili mapo mai, ī taka ha ai tōpō kea tolea totia pasimapi, ī na pata tänō tā thama kitāō!- ī na João a kuuma.

Jesus a māi ōmamo noai ī ta

Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22

¹³ Ī na tā kua tā, Kaliléia tā uli pata ha Jesus a husosoma. A husolo nö, João a na a māi ōmamo pia salo, Johotāo u pata hamō a hulolō nö, João a kuo pa, ī ha a walokō tasoma. ¹⁴ A waloikitō nö, João a na, -Sa māi ōmanōō!- ī na a kuu ha, João aiki, -Naiō! "Kamisanō João sa māi ōmanōpōō" wa pi kuu totio mai, kamisa na, "Sa māi ōmanōō!" ī na wa kuu pikile- ī na João a kuuma.

¹⁵ Ī na João a kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -"Naiō!" a kuu ti! Teusō anō tā pii pole, ī ma tā thama hōtōo nōkōō! Sa māi ōmamonaso wi, Teusō anō ī tā pii salo, sa māi

õmanöö!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu ha, -Awai- João a kuu hõtooma.

¹⁶ ĩ na João a kuu nõ, Jesus a mäi õa soatamanõma. A mäi õa soatamani ha, Jesus a sõposõa kõa soatasoma. A sõposõa kõa soatasoõ ha, hutu mosökõ pata kaka soataso lasoma. ĩ tõkö soatawõ, Jesus a mamõ tetea soata tä, holeto a kui na, ĩ na Teusõ a õsi kua tolele ĩ a ukutupõ kui, Jesus a na a ithopakõma. ¹⁷ A ithopakõma, hi tä hõtu ha ta pata hapalo nõ, -Ipa ulu wa. Wa pi ipawõõ! Kawa na sa pi mõnaha apa kuleõ!- ĩ na Teusõ a kuuma.

Sai tä sai patanõ wanisala tä na Jesus a wapa noai ĩ ta
Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13

4 ĩ na tä kua tä, sanõma tõpõ pilia mai tä uli ha Teusõ a õsi kua tolele, ĩ anõ Jesus a hilakõ tasoma. -Sai tä sai patanõ Jesus a wapapõõ!- Teusõ a õsi kua tolele, ĩ a pi kuu salo, Jesus a hilakõ tasoma. ² A hilakõ tasoma, ĩ tä, Jesus a ia mai ha, 40 tä mumi hasua kua waikipasoma kutenõ, a oio opama. ³ A oi ipõ tä, Sai tä sai patanõ wanisala tä na tõpõ wapa sinomo wi, ĩ a waloiki nõ, -Teusõ ulupõ wa kutenõ, hi maa mapõ na wa hapalo nõ, "Īsa äi kupaloõ!" a kuu!- ĩ na Sai tä sai pata kuuma.

⁴ A kuuma maaki, Jesus aiki, -"Nii tänõ wa temõo totio mai kitä. Teusõ a kainõ wa temõo totio sisa kitä" ĩ na Teusõ a hai waheta tä kuu- Jesus a kuuma.

⁵ ĩ na tä kua tä, Jetusalēi tä uli pata hamõ Sai tä sai patanõ Jesus a hila nõmõkö tasoma. A hila nõmõkõtõ nõ, Teusõmo wi a sai hõsõka ha, õsõo opa laso pa Jesus a õpamakõ lasoma. ⁶ A õpamakõ nõ, -Pei. Teusõ ulupõ wa kutenõ, a sutukiõ! Wa sutuiki nõ, wa keelõ tä, Teusõ anõ wa noama kitäõ! "Teusõ anõ kama hai ĩ äju tõpõ simõpalõ nõ, wa noama kitäõ! Wa noama salo, maa mapõ na wa ami hami mai kitäõ!" ĩ na Teusõ a hai waheta tä kuu kule ta pi kuu mai- Sai tä sai pata kuuma.

⁷ ĩ na Sai tä sai pata kuu ha, -"Au Teusõ pata tä wapa tihõõ! Wanisala tä na a wapa tihõõ!" ĩ na Teusõ tä waheta kuu hõtoõõ- Jesus a kuuma.

⁸ ĩ na Jesus a kuu ha, õsõ hamõ, maa makõ hõsõka pata ha Sai tä sai patanõ Jesus a hila nõmõkö lasoma. A hilakõlõ nõ, masita tä uli pewõ hamõ tõpõ pilipai, ĩ tõpõ na kaikana tõpõ simõo wi, Jesus a na ĩ tõpõ pewõ mõmama. Tõpõ uli toita apii, tõpõ uli mõma naioma. ⁹ Tõpõ uli pewõ mõma nõ, -Wa mäi poiki nõ, "Sai wa pata lotete epõ asawõõ! Wa totiatalo opawõõ!" wa kuu ha, ki wa tä uli pewõ tapa pole, kamisanõ ĩ sa tä uli pewõ totoki kitäõ!- ĩ na Jesus a na ĩ na Sai tä sai pata kuuma.

¹⁰ ĩ na a kuu ha, -Mi hamõköõ! A läapalo tihõõ!- Jesus anõ Sai tä noa pata thaa nõ, -"Teusõ wa lotete asawõõ! Teusõ wa totiatalo opa asawõõ!" ĩ na a kuu sisaaõ!" ĩ na Teusõ a hai waheta tä kuu kuleõ!- Jesus a kuuma.

¹¹ ĩ na a kuu ha, Sai tä sai pata konasolõma. A konasolõ noai ha, Jesus a na äju tõpõ walõa haiki nõ, Jesus a pasilipoma.

Kaliléia tä uli ha Jesus a konasolõ noai ĩ ta

Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15

¹² ĩ na tä kua tä, -Titita wi a sai ha João a titikõma thaliõ!- ĩ na ta kuu noai, Jesus anõ ĩ ta hininõ nõ, Kaliléia tä uli pata hamõ a hua soasolõma. ¹³ Kaliléia tä uli pata hamõ a hulõlõ nõ, Nasatē tä uli ha a konasolõma maaki, ĩ tä uli takõlõ nõ, Sepulõ tä uli, Napõtali ĩ tä uli, ĩ na tõkö uli kui tõkö uli ha kosoto tuu kasõ pata ha Kapahanaũ tä uli kule, ĩ tä uli ha Jesus a pilia nõmõkö tasoma. ¹⁴ ĩ ha Jesus a pilikõma kutenõ, sutu ha Isaías anõ Teusõ a kai wäsä sinomo noai, ĩ anõ ta wäsä noai, ĩ pitili tä sai a kuoma.

¹⁵ -Kosoto tuu pata kule, ĩ hamõ Johotãõ u põkatõ pata hamõ Kaliléia tä uli pata kulali, ĩ tä uli ha juteu tõpõ kua sisa mai ha, ĩ ha ai tiko tõpõ satehe epii tõpõ pilia nainani, ĩ tä uli pata ha Sepulõ tä uli, Napõtali ĩ tä uli, ĩ na tõkö uli kui, ĩ tõkö uli kulali ha tõpõ pililali, ¹⁶ mumi mumi tä na tõpõ pilile, waiha ĩ tõpõnõ wakala tä pe epii tä wakala talali kitäõ! Teusõ a na tõpõ pi moti ipõ kutenõ, tõpõ õsi mumi ipõ salo, tõpõ õsi nomapo sinomoti wi, Teusõ anõ ĩ tõpõ wakalapamani kitäõ!- ĩ na Isaías a kuuma. ĩ na Isaías a kuu noai, ĩ na ĩ tä kua tolea totio opama.

¹⁷ Kapahanaũ tä uli ha Jesus a pilia nõmõiki nõ, ĩ tä, Teusõ ta wäsä kukõma. Ta wäsä nõ, -Teusõ a kaikanamo totio wi ĩ tä atea waikia manu kule, makõ pi tapomo sapamo kõõ nõ, wanisala ma tä thati noai, ĩ tä hosalõheõ!- ĩ na Jesus a kuu kukõma.

-Kamisa na põ nokapaloõ!- ĩ na Jesus a kuti noai ĩ ta

Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11

¹⁸ ĩ na tä kua tä, Kaliléia tä uli pata ha kosoto u pata kule, ĩ u kasõ pata hamõ Jesus a huu tä, polakapi tõpõ talalõma. Simãõ a, Pedro a hilo kua naine ĩ a, poose André a, ĩ na kilii tõpõnõ salaka hiki sinomoti wi, kosoto u pata hamõ ĩ tõpõnõ wahi tõkö pata säsäha lätioma. Tõkö pata säsäha lätiä tä, Jesus anõ tõpõ talalõ nõ, ¹⁹ -Hapo. Kamisa na põ nokapaloõ! Salaka ma hiki kua wi na, ĩ na sanõma ma tõpõ thama kukõpõõ! Salaka ma hiki sinomotima maaki, kamisa na makõ nokapasoma, kamisanõ makõ pi hatukupamanõma, sanõma tõpõ na Teusõ ma kai a wäsä sinomo kuki kitäõ! "Jesus a na põ nokapaloõ!" ai tõpõ na makõ kuu sinomo kuki kitäõ!- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁰ A kuu ha, wahi tõkö pata hula soa pätakõlõ nõ, Jesus a na tõpõ noka soatasolõma.

²¹ ĩ na tä kua tä, thapi hamõ Jesus a huulõ pamõ, Sepeteu a pelupõ Tiago, poose João, ĩ na kilii tõpõ taa nõmõnanõma. Kutiatã õsimõ ha põ Sepeteu a na pelupõ tõpõ titia naitiki nõ, wahi tõkö tomõa kõtia tä, Jesus anõ ĩ tõpõ talalõ nõ, tõpõ naka soatama. ²² Tõpõ nakaõ ha, ĩ tõkö soatawõ, kutiatã ha põ a titia taa soatakõlõhe nõ, Jesus a na pelupõ tõpõ noka soasolõma.

Jesus anö töpö satehe epii töpö ononopama kōo noai ĩ ta

Lucas 6.17-19

²³ ĩ na tä kua tä, Kaliléia tä uli pata pewö hamö Jesus a huti nö, juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ sai pö ha Jesus a lisiso hätäpoti nö, töpö pi hatukupamatii, ĩ na tä kua tä, Teusö a kaikanamo totio piale, ĩ ta topa apöle ĩ ta wäsätii, töpö salia apati wi ĩ töpö, ai töpö aulumö, ai töpö kamakalimoö, ai töpö thoko thokomoö, ai töpö amukumö, ĩ na töpö kua wi, ĩ töpö ononopama kōo, ĩ na Jesus a kuatima. ²⁴ ĩ na Jesus a kuati noai, Sítia tä uli pewö hamö ĩ töpö pewönö ĩ ta hini palaalömae. ĩ ta hini palaalöhe nö, ĩ töpönö ai töpö salia apa wi, Jesus a na ĩ töpö kai hulasolöma. Ai töpö na sai töpö sapäko opati wi ĩ töpö, ai töpö isi waniho sinomo wi ĩ töpö, ai töpö köhetio wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pea apati pole, Jesus a na ĩ töpö kai hua naisolöma. Jesus a na ĩ töpö pewö kai walokö tasoma, Jesus anö ĩ töpö pewö ononoa kopalöma.

²⁵ ĩ na tä kua tä, kaliléia tili töpö, tekápolisö tili töpö, jetusaléi tili töpö, jutéia tili töpö, Johotão u pökatö pata hamö töpö kulali ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jesus a na ĩ töpö satehe epii töpö nokasolöma.

ĩ na wa kua nö, wa pi topa totio opa asa kitä

Lucas 6.20-23

5 ĩ na tä kua tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö nokapalo opöle, Jesus anö ĩ töpö taa nö, heuma tä pata hamö a hua soatasolöma. A hua soatalolö nö, ĩ hamö a loa soatakö lasoö ha, ĩ ha kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö loa naiki ha, ² ĩ töpö na Jesus anö Teusö ta wäsätima. ³ Teusö ta wäsä nö, ĩ na a kuuma: -“Teusö a na sa häwäha totia kutenö, Teusö a na sa pi wasiso opa kule” ĩ na wa pi kuu tä, wa pi topa apaö. Teusö anö sanöma töpö simöa sinomo nö, ĩ töpö totiapala apa wi, ĩ ai wa kutenö, wa pi topa apaö.

⁴ Wa ököti wi maaki, Teusö anö wa ökö mapamani pia salo, wa pi topapalo opa hötöa.

⁵ “Samakö lotete epii, ĩ samakö” makö kuu mi tä, Teusö anö makö totiapala apa kitä. “Masita sa tä uli thapo wi, ĩ ma tä uli thapo naiopökö!” ĩ na Teusö a kuu kitäö! ĩ na tä kuaö ha, makö pi topa apa wi ĩ makö.

⁶ Wa oi ipö tä nii tä na wa pi wasiso opaö, wa amisi ipö tä, maa tuu na wa pi wasiso opaö, ĩ na wa kua kua wi na, ĩ na toitali tä thaa sinomo wi, ĩ tä na ĩ na wa pi wasiso kua hötöoö ha, toitali wa tä thaa sinomo wi, Teusö anö ĩ tä totoa kulaha satia apöki kitä. Önö kutenö, wa pi topa apa wi ĩ wa.

⁷ Ai tä peati ha, ĩ wa totiapala apati ha, Teusö anö wa totiapala apa hötöo kitä. Önö kutenö, wa pi topa apa wi ĩ wa.

⁸ Teusö wa kai a hini pi topa apaö, toitali wa tä thaa pi topa apaö, ĩ na wa kua apati ha, Teusö wa talali kitä. Teusö wa tapa pia salo, wa pi topa apa.

⁹ Töpö höla wi, ĩ wa töpö wasu, ai wa töpö noimaö, ĩ na wa kuaö ha, “Ipa ulu wa” ĩ na kawa na ĩ na Teusö a kuu kuki kitä. Önö kutenö, wa pi topa apaö.

¹⁰ Teusö wa kai a hini kutenö, ai töpönö wa peama kule maaki, wa pi topa apaö. Teusö anö töpö simöa sinomo nö, töpö totiapala apati wi, ĩ ai wa kutenö, wa pi topa apa wi ĩ wa.

¹¹ Kawanö Jesus sa thapo wi ĩ wa kutenö, kawa na ai töpö hapalo pi wasöa apaö, ĩ töpönö wa kateha holisimo opaö, ĩ na töpö kua kule maaki, wa pi topapalo satia apa kitä. ¹² Ai töpönö wa peama kua wi na, ĩ na sutu ha pata töpönö Teusö a kai wäsä sinomoti noai, ĩ na ĩ töpö peama kua hötötioma. Teusö a hai ĩ tä uli ha wa konasolöma, wa pepalo opa noai, kawa na Teusö anö ĩ tä noa totoki kitä. Önö kutenö, wa pi mönaha apatipö!- ĩ na Jesus a kuu totiataloma.

Mötati tä kui na, ĩ na makö kuö hötöwö

Marcos 9.50; Lucas 14.34-35

¹³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Nii tä na mötati tä toita kui na, ĩ na sanöma töpö na makö kua naine, ĩ na ĩ makö toita kuö hötöwö. Mötati tä mötatio opama maaki, tä okitipasoma, tä mötati sati soa mai kitä. Tä mötati soa mi kutenö, tä hosali. Tä hosalöma, ai töpö hasuo pole, ĩ töpönö ĩ mötati tä katiki katikima kuki kitä.

Wakala tä kui na, ĩ na makö kuö

¹⁴ Makö ösi wakala apa kutenö, mumi mumi tä na koa taka sii hili kua wi na, ĩ na sanöma töpö na makö kua kua hötöoö. Heuma tä hösöka ha sai pö pata thakö noai, ĩ sai pö hatuka apaö. ĩ wa pö sai paimi-manii wi tä kua mai kitä.

¹⁵ Koa wa taka sii hilimanö nö, wöo anö ĩ wa taka sii pi soha mai kitä. Sai a ösimö ha töpö kule, ĩ taka siinö ĩ töpö pewö wakalapö, hoka pa wa taka sii pi hīta totiki. ¹⁶ Hoka pa taka sii hili kua wi na, ĩ na makö ösi wakala apii, ĩ na ĩ tä tapamoma kua totihoö! Toitali ma tä thaa sinomo wi, ai sanöma töpönö ĩ tä taa nö, hi tä hētu hamö Teusö a kulali, ĩ a na, “Wa totiatalo opawöo!” ĩ na ĩ töpö kuupö!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta peama pikio tihöo!-

¹⁷ ĩ na a kuu nö, -“Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta hini tihöo! Sutu upa Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ ta hini naio tihöo! ĩ na Jesus a kuumö humaö!” ĩ na pö pi kuu tihöo! Moisés a kai, Teusö a kai wäsä sinomo naio noai ĩ töpö kai, ĩ na töpö kai kui, ĩ sa töpö kai hosamö huu maama. “ĩ na ĩ töpö kuu noai, ĩ na ĩ töpö kuu totiomaö!” ĩ na sa kuumö huu pasioma. ĩ sa ta wäsä makokapö, kamakö na sa waloköma- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁸ ĩ na a kuu nö, -“Hutu mosökö pata, hi masita tä uli pata, ĩ na tökö uli kui tökö uli mapo kōo paio mi tä, Moisés a, Teusö a kai wäsä naio sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kuu noai, ĩ ta hosa mai kitä. Ai tänö ĩ tä säökama wai husisipa kōo mai kitä. ĩ ha ĩ tä säökama kuo pasio soatio päoö. ĩ na tä kuu noai, ĩ na tä kua tolea totio kitä” ĩ na sa kuu totia kuleö! Sa holisimo mai kitä!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁹ -Önö kutenö, hototi ipii nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta maaki, ai tänö ĩ ta hini mi, ai töpö na, “Ī ta hini maikiö!” ĩ na ĩ a kuu läataloö, ĩ na ĩ ai a kuationa, ĩ a hai, pata tä kupo mai kitä. Teusö anö sanöma töpö simöa totio wi, ĩ ha ĩ a kua tä, “Ī a hai, ĩ pata tä mai kitä. Ī a hai, a kua päta tä wani päwö” ĩ na tä kuu wi tä kupaso kitä. Ī na tä kua tä, nö patapö töpö noa thaa noai, ai tänö ĩ ta hini totili, ai töpö na, “Ī ta hini totilöö!” ĩ na a kuu, ĩ na ai tä kuationa, Teusö anö töpö simöa totio wi, ĩ ha ĩ a patamo totio wi a kupaso kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁰ Ī na a kuu nö, -“Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö toitali tä thaa wi, ĩ tä na kamakönö toitali ma tä thaa satia apa mi tä, Teusö anö töpö simöa totio wi, ĩ hamö makö lisipo mai kitä!” ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai tä na wa hĭso opa wi ĩ ta

²¹ Ī na Jesus a kuu nö, -“Ai sanöma tä säpa tihöö! Ai sanöma wa tä säpalöma, pata töpönö wa peama hĭttöo kitä!” ĩ na kolo töpö noa thaa noai, ĩ ma ta hini totio waikioma. ²² Kamisa aiki, “Ai wa tä hĭsu thaö ha, wa peama hĭttöo kitä!” kamakö na ĩ na sa kuu kule. Ai tä na kawa aiki, “Wa osemo opatiwö” ĩ na wa kuu ha, pata töpönö wa peama hĭttöo kitä. Ī na tä kua tä, ai tä na, “Pi moti ipii ĩ wa” ĩ na wa kuu ha, koa taka hili mapo mai, ĩ taka ha wa kea hätomapi kitä.

²³ Önö kutenö, salo a, nii tä, ĩ na tökö kui, Teusö a na ĩ wa tökö totoki pia salo, Teusö a na ĩ nasimö tökö nii totota wi ĩ söpala ösökö matakali kule, ĩ ha wa tökö kai walo tä, wa pi tapoiki nö, “Ä äi. Ki a wani aiki, ‘Wanisala wa tä thaa kipiliö!’ kamisa na ĩ na ĩ a kuu thaliö!” ĩ na wa pi kuu salo, ²⁴ ĩ söpala ösökö matakali kotö ha salo a, nii tökö, ĩ na tökö kui wa tökö paa soatakölö nö, wa hua kōa soatalolö nö, “Wanisala wa tä thaa kipiliö!” a kuu wi, ĩ wa noima kōo soatapökö! Ī wa noima waikiö kōo noai ha, Teusömo wi a sai ha wa hua kononö nö, Teusö a na wa tökö nii totoa pi topa noai, ĩ wa tökö nii totokötö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁵ Ī na a kuu nö, -“Ai tänö wa wanipo nö, kawa na, “Hapo. Pata töpö na makö huutöö! Kamisa na wanisala wa tä thaa noai, pata töpönö ĩ ta hinipöö!” ĩ na a kuu ha, pata töpö na makö walo paio mi tä, a noima paio kōo! Pata töpö na makö waloa totiköma, pata töpönö pata tä sai na wa namo simöa totiköma, pata tä sainö poliisia töpö na wa totokö matimö. Poliisia töpö na wa totoköma, titita wi, ĩ a sai ha wa titikö matimö. ²⁶ “Ī a sai ha wa tititia tä, wanisala wa tä thaa noai, ĩ sitipa wa kökö noa thapa totia paia mi tä, wa lisipama haio kōo mai kitä!” ĩ na sa kuu kuleö! Sa holisi mai kitä!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai tiko tä suö na wa mamö pi topa wi ĩ ta

²⁷ Ī na Jesus a kuu nö, -“Ai tiko tä suö na a mamö tihöö!” ta kuu noa thali, ĩ makö pewönö ĩ ma tä taö waikile kitä. ²⁸ Ī na ĩ ta kuuma thali maaki, kamisa aiki pasiwö, “Ai suö wa tä möö nö, ‘Hi a na sa mamöa tolo

nö alu kuikö ö’ ĩ na wa pi kuu päa kule maaki, pili wa pinö ai tiko wa tä suö nö thaa waikioma. Pili wa pinö ai tiko wa tä suö nö thaa wi, ĩ tä wanisala apa naiaö!” ĩ na sa kuu kule. ²⁹ Önö kutenö, ai wa mamö hĕtu huu topa satia apöle, ĩ wa mamönö ai wa tä tapa salo, wanisala wa tä thaa kuköma, ĩ wa mamö uköpalö nö, a mamö hosaloö! Pili wa mamö kaiki pokea apa kule maaki, ĩ tä wanisala apa mai kitä. Wa nomasoma, pili wa mamö pewö kua soa kule maaki, koa taka hili mapo mai, ĩ taka ha wa kemapi wi, pe epii ĩ tä wanisala satia apa sisaa. ³⁰ Kate wa ami maaki, ĩ wa aminö wanisala wa tä thaa salo, kama wa ami hanöa kopalo nö, a ami hosaloö! Wa pokö hemathale, pe epii ĩ tä wanisala mai kitä. Wa pewö somi ipöi ha, wa nomasoma, koa taka hili mapo mi ipii, ĩ taka ha wa huu wi, pe epii ĩ tä wanisala satia apaö- ĩ na Jesus a kuuma.

-Au husöpö a hosa tihöö!

Mateus 19.1-9; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18

³¹ Ī na Jesus a kuu nö, -Nö patapö Moisés aiki, “Au husöpö wa hosali salo, waheta wa tä säököpalöö! Wa tä säököpalö nö, ‘Hi ipa husöpö sa hosali keö!’ ĩ na tä säököma kuu wi, au husöpö a na ĩ wa tä waheta totokö!” ĩ na Moisés a pata kuuma maaki, ³² kamisa aiki, “Tiko tä wano na au husöpö a sapäkoatalo mai ha, ĩ wa hosalöma, au husöpö wa hosali wi ĩ tä wanisala” ĩ na sa kuu kule. “Au husöpö wa hosalöma, ĩ a suönö ai tiko tä wano täa nömönö matimöö!” wa pi kuu mai. Ai tiko tä wano täli wi ĩ tä wanisala, ai tiko tä wanonö au husöpö a täa nömöni wi ĩ tä wanisala naia, ĩ na tä kuaö- ĩ na Jesus a kuuma.

-Pitili ta- ĩ na wa töpö pi thama pi topale maaki, a hapalo lapea apa tihöö!

³³ Ī na Jesus a kuu nö, -Nö patapö töpö na, ĩ na ta kuuma. “Teusö a na wa hapalo nö, Ī na sa kua totio kitä!” Pitili sa. Sa holisimo mai kitä! Sa holisimoatalo opati tä, sa peamaö! ĩ na wa kuu totio tä, ĩ na wa kuu noai, ĩ pitili wa sai kua tolea totisolöpöö!” ĩ na ta kuu noai, ĩ ma ta hini waikioma. ³⁴ Ī na ĩ ta kuuma maaki, kamisa aiki, “Pitili ta’ ĩ na ai wa töpö pi thama pi topa kule maaki, ‘Pitili ta. Sa holisimoatalo opati tä, Teusö anö sa peamapökö!’ ĩ na a kuu säläho tihöö! Ai tiko ta kateha sätäapalo tihöö! ‘Pitili ta’ ĩ na ai wa töpö pi thama pi topa apa tä, Teusö wa kateha kili kutenö, hutu mosökö a kateha päoö. Ī na kuno mai. Hutu mosökö a kateha naio tihöö! ‘Teusö a hai ĩ hutu mosökö ha a loa kupoli’ wa pi kuu mai. ³⁵ Hi masita tä uli a kateha naio ti! Teusö a konona ami makeo wi, ĩ masita tä uli. Jetusalĕi tä uli ha kaikana ta pata kaikanamo kutenö, ĩ tä uli pata kateha sätäa naio tihöö! ³⁶ Pili wa he a katehe säläho naio tihöö! Samii pili wa tä hunuku wai ausipama tai mi, samii ai wa tä hunuku wai usipa tai mi, ĩ na wa hunuku thama tai mi kitä. Teusö anö ĩ na tä kua wi, ĩ tä thama taö öpa sisa kitä.

³⁷ Önö kutenö, ‘Pitili ta’ ĩ na ai wa tä pi thama pi topale maaki, ‘Awai. Ī na sa kua kitä!’ ĩ na wa kuu sisapökö. Ī na tä kua tä, ‘Ma. Ī na sa kua mai kitä’ ĩ na wa

kuu sisapökö. Ai ta kateha sätää tihöö! Ai wa ta kateha sätää pole, Sai tä sai patanö i wa hapalama paa kule" i na sa kuu totia kuleö!- i na Jesus a kuuma.

-A nö suo tihöö!- Jesus a kuu noai i ta

³⁸ I na Jesus a kuu nö, -"Ai tänö pili wa mamö waniapali ha, i tä noa na kama wa mamö wania hõtöpalöö! Ai tänö pili wa nakö waniapali ha, kama wa nakö wania hõtöa soapalöö!" i na ta kuu noai i ma ta hinima. ³⁹ I na ta kuuma maaki, kamisa aiki, "Ai tänö kawa na wanisala tä thaa kule maaki, i a na wanisala tä thaa hõtöo tihöö!" i na sa kuu pasio wi, hi i kamisa. Ai tänö pili wa nakö tökö pai ha, wa suo pola nö kuno mai, ai wa nakö tökö hētu totoa soatalöö! ⁴⁰ Ai tänö au halo i ösö täli pia salo, tä makokama läapalo sinomo wi, i a pata na wa kai waloki ha, kawa aiki, "Ipa halo i sa ösö totoa mai kitäö!" wa kuu mai, "Sa pomo wi, i ipa ösö täa nainöö!" i na wa kuu!

⁴¹ I na tä kua tä, kawa na ai sotatu tä waloiki nö, "Ö! Hi solai sa sihipo pole, pi pasökö tömö, sami kilömetötu tä na ipa solai wa sipo nömöta mi salo!" i na a kuu ha, sami kilömetötu tä na kuno mai, polakapi kilömetötu tä na a solai sia nömöa soatalölöö! ⁴² Kawa na ai tä nakoö ha, tä totoa soataköö! "Hi wa tä pio paita mi salo" i na ai tä kuu ha, "Pälaö!" a kuu häto tihöö!- i na Jesus a kuuma.

-Ai töpönö wa wanipo päla tä maaki, i töpö na a noimo satia apaö!- Jesus a kuu noai i ta

⁴³ I na a kuu nö, -"Au ai wa tä noimaö, wa wanipo wi, i wa hīsu thaö, i na wa kuapököö!" sutu ha ta kuu noai, i ma ta hinima. ⁴⁴ I na ta kuuma maaki, kamisa aiki, "Makö wanipo wi, i ma töpö noimaö!" i na sa kuu kule. Teusö a na makö hapalo nö, "Hapa. Samakö peamati pole, i töpö totiapalaö!" i na makö kuu! ⁴⁵ I na makö kuuma, hi tä hētu ha kamakö hai i pö a kulali, i a kua wi na i na ulu makö kua naipaso kitä. Töpö topai, töpö wanisala apatii, i na töpö kuati wi, i töpö na Teusö anö pili motokö sii hilima ösöhöa soatia. I na tä kua tä, toitai tä thaa wi i töpö, wanisala tä thaa pasio wi i töpö, i na töpö kua wi i töpö na Teusö anö maa tä häläma ösöhöa naia. ⁴⁶ Makö noima sinomo wi, i töpö na makö noimo sisaö ha, Teusö a na noa wa tä täli kitä ta o? Ma. I wa töpö noima sisa wi, i tä noa kua mai kitä. "Homa tili tä kaikana pata na sitipa kökö totoköpö, kamakö na sitipa kökö sua sinomo wi, i töpö wanisala apawö" makö kuu wi maaki, i na i töpö kua hõtöoö. Töpö wanisala apati wi, i töpönö kama hai i noi töpö noima hõtöoö. ⁴⁷ I na tä kua tä, kawa na ai töpö noimo sinomo wi, i töpö na makö noimo sisaö ha, pe epii wa totiatalo opa asa mai kitä. Teusö a thapo mai i töpö na ai töpö noimo hõtöo wi, i töpö na Teusö a thapo mai i töpö noimo hõtöo wi, i tä kua hõtöa.

⁴⁸ Önö kutenö, hi tä hētu ha kamakö hai i pö Teusö a kulali, i anö toitai tä thaa sinomo kua wi na, i na kamakönö toitai tä thaa sinomo naiopököö!- i na Jesus a kuuma.

⁶ I na Jesus a kuu nö, -Toitai ma tä thaa tä, "Toitai sa tä thaa wi, ai töpönö i tä taa nö, kamisa na, 'A totiatalo opatiwö' i na sa töpö pi thamapö" i na pö pi kuu tihöö! I na makö pi kuu ha, hi tä hētu ha kamakö hai i pö a kulali, toitai wa tä thaa wi, i kamakö hai i pö anö i tä noa totoa mai kitä. "A totiatalo opatiwö" kawa na i na ai töpö kuu wi, i au noa tä waikiwö. Wani tä na ai tä honimopaloti wi, i wa pasilipo wi i ta

² Wani tä na ai tä peati wi, i a na wani wa tä totoa tä, wani wa tä totoki wi, ai tä na i ta wäsä tihöö! Töpö holisimoti wi, i töpö kua kua wi na, i na a kua naio ti! Juteu töpö kokamo sinomo wi i sai pö ha i töpö kua tä, "Ai sa tä pasilipalihe, hi töpönö i tä taapököö! 'Wa totiatalo opatiwöö!' i na kamisa na i na i töpö kuupököö!" i na töpö holisimo wi, i na i töpö pi kuu sinomoö. Sai pö sika hamö i töpö hupaloti nö, i na i töpö pi kupalo naio sinomoö. Pi naka. "I töpönö toitai tä thaa noai, i tä noa täa waikilöma. 'Wa totiatalo opatiwö' ai töpö kuu noai, kama hai i noa tä waikiwö. Waiha Teusö anö ai noa tä totoa satia mai kitä" i na sa kuu kuleö! Sa holisi mai kitäö!

³ Önö kutenö, a honimo opati wi, i wa pasilipalati wi, ai tä na i ta wäsä häto tihöö! Kawa na a noimo totio wi, i a maaki, i a na ta wäsä tihöö! ⁴ Ai wa tä pasilipo noai, ai tänö i tä tai mia apa pasia kule maaki, au hao Teusö anö i tä taö asale, kawa na i anö noa tä totoki kitä.

Teusö a na wa hapalo wi i ta

Lucas 11.2-4

⁵ I na tä kua tä, Teusö a na makö hapalo salo, töpö holisimo wi i töpö hapalo kua wi na, i na pö hapalo kua naio ti! Töpö holisimo wi, Teusö a na i töpö hapalo pole, sanöma töpö na i töpö mömo pi topa päa salo, juteu töpö kokamo sinomo wi i sai a ha töpö holisimo wi i töpö öpaiki nö, Teusö a na i töpö hapaloö, sai pö atu ha töpö satehe epii töpö hupaloti pole, i ha töpö holisimo wi i töpö öpaiki nö, Teusö a na i töpö hapaloö, i na i töpö hapalo kua sinomo päoö. "I töpönö kama hai i noa tä täa waikilöma" i na sa kuu kuleö! Sa holisi mai kitäö! ⁶ Kawa lö kui, Teusö a na wa hapalo pi topa tä, kawa na ai töpö mamö teteha läo mai ha, wa lisipalo nö, Teusö a na a hapaloö! Wa hapaloö ha, kawa na au hao Teusö a mamö tetea sisale, kawa na i anö noa tä totoki kitäö!

⁷ Teusö a na wa kuu pole, i wa ta wäsä sapa köataloti maikiö! Ai tiko töpönö Teusö a thapo pasio manai, Teusö a na i töpö hapalo sapa kuatalo köo pätio kua wi na, i na pö kua naio tihöö! Teusö a thapo mai i töpö aiki, "Teusö a na pe epii sa hapalo sapa köatalo opaö ha, Teusö anö sa hini kitäö!" i na i töpö pi kuu päoö. ⁸ I na pö kua naio tihöö! Makö nako paia mane maaki, wa tä naka piale, kamakö hai i pö Teusö anö i tä taö waikia kule.

-Teusö a na i na makö kuu!- Jesus a kuu noai i ta

⁹ Önö kutenö, Teusö a na makö hapalo nö, i na makö kuu!

“Hi tä hētu ha kamisamakö hai ĩ hao Teusö wa kulali, ĩ wa na samakö hapalo pia kuleö! Hapa. Sanöma samakö pewö aiki, ‘Teusö wa hilo wi ĩ wa pata totiatalo opa asawöö! ĩ na samakö pewö pi thamaö!

¹⁰ Kamisamakö na wa kaikanamo totio wi, ĩ tä waloa haitamaköö! Kawanö wa tä pii wi, hi tä hētu ha töpö kupoli, ĩ töpö pewönö ĩ tä thama kua wi na, hi tä uli ha ĩ na ĩ sama tä thama naiopö tä totopaö!

¹¹ ĩ tä wakala pewö hamö nii wa tä totoma sinomo wi, huki hi tä wakala na ĩ ai nii tä totoa kopaö!

¹² Kamisamakö na ai töpönö wanisala tä thaa pole, ĩ tä noa na samakö hĭso hötöla tä kuno mai, samakö hĭso wi, ĩ tä maa soa pätasö. Kamisamakönö hĭso wi ĩ sama tä mapamanö nö, ĩ na samakö kuati kutenö, wanisala sama tä thaa wi, ĩ tä na a hĭso mapaloö!

¹³ Sai tä sai patanö wanisala tä na samakö simöa pi topa salo, samakö wapa pole, ĩ tä na samakö poko tu-tuapala tihöö! Wanisala sama tä thaa wi, ĩ tä na samakö noamaö! [Wa kaikana lotete sati ipö asawö, wa totiatalo opa asai, ĩ na wa kua wi, ĩ tä mapo mai kitäö! ĩ na wa kuaö ha, kawa na samakö nako kule. ĩ naköö!]

ĩ na Teusö a na pö kuu!

¹⁴ Kamakö na ai töpönö wanisala tä thaa wi, ĩ ma tä hĭsuwö mapamanöma, kamakönö wanisala ma tä thaa wi, hi tä hētu ha kamakö hai ĩ pö a kulali, ĩ anö ĩ tä hĭsuwö maa hötöpamani kitäö! ¹⁵ ĩ na tä kua tä, kamakö na ai töpönö wanisala tä thaa wi, ĩ ma tä hĭsuwö mapama koo mi tä, wanisala ma tä thaa wi, kamakö hai ĩ pö Teusö anö ĩ tä hĭsuwö mapama hötöo koo mai kitäö!

Makö Teusömo totiopö, wa ia mai ĩ ta

¹⁶ Makö Teusömo totio pia salo, makö ia paio mai ha, ĩ na makö kuati tä, töpö holisimo opa wi ĩ töpö mömomö pi wanitalo kui na, ĩ na pö mömomö pi wanitalo kupo naio ti! “Ki töpö Teusömo taö öpawö. Töpö Teusömo totio pia salo, töpö ia paia maa kule ta o. ĩ töpö ia paia mi kutenö, töpö möamö pi wanitaloa apa kule ta o” ĩ na ai töpö pi thama pia salo, töpö holisimo wi ĩ töpö möamö pi wanitalo pätioö. ĩ töpönö kama hai ĩ noa tä täa waikilöma. “Ki töpö Teusömo taö öpawö” ĩ na ai töpö kuu wi, ĩ kama hai ĩ noa tä pasiwö” ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sahaö!

¹⁷⁻¹⁸ Önö kutenö, makö Teusömo totio pia salo, makö ia paio mai ha, ĩ na makö kuati tä, ai töpö aiki, “Huki makö ta ia maa noa” ĩ na ai töpö pi thama tihöö! A mömomö pi wanitaloa ti! Pili wa moikömö sanumoö, wa hunuku tikikipaso, ĩ na wa kuapököö! ĩ na wa kua totioö ha, ai töpönö ĩ na tä kua wi ĩ tä taö pasila tä kuno mai, wa ia paio mai, Teusö anö ĩ tä taö sisa kitä. Teusö anö ĩ tä taö sisa wi, ĩ anö kawa na noa tä totoki kitä.

-Hi tä hētu ha au wani tökö uni simomanöö!

Lucas 12.33-34

¹⁹ Hi masita tä uli ha au wani tökö pata simoma ti! Hi masita tä uli ha watata ösö wötö wi ĩ töpö wainö au watata ösö wanianani, töso töso tänö au wani tökö

wania nainani, töpö thomömo sinomo wi, au sai a ha ĩ töpö lisipalo nö, au wani tökö thomöni, ĩ na tä kuaö.

²⁰ Önö kutenö, hi tä hētu ha tä uli kupoli, ĩ tä uli ha au wani tökö uni simomanöö! ĩ tä uli ha tholopo a, töso töso tä, ĩ na tökö kui tökönö au wani tä waniapa mai kitä. Au wani tökö na ai tä thomömo mai kitä.

²¹ Wani wa tökö thapo pi topa apa wi, ĩ tökö na wa pi lulua apa sisa kitä. ĩ na tä kua tä, Teusö wa thapo pi topa satio opa wi, ĩ a na wa pi lulua satia apa sisaki kitäö!- ĩ na ĩ töpö na ĩ na Jesus a kuuma.

Ösi wakala apa wi ĩ ta

Lucas 11.34-36

²² ĩ na Jesus a kuu nö, -Koa taka sii wakala kui na, ĩ na pili wa mamö kuö hötöwö. Pili wa mamönö toita apii wa tä möö pi topa tä, pili wa ösi wakala apöpasö. ²³ ĩ na tä kua tä, pili wa mamönö wanisala wa tä möö pi topa tä, wa ösi mumia apöpasö. Önö kutenö, wa ösi wakala apa noai, ĩ nasimö taka sii lupalo nö, pe epii wa ösi mumia satia apöpasö kitä.

Wani wa tökö pii sisa wi ĩ ta

Lucas 16.13; 12.22-31

²⁴ Polakapi pata töpö na wa kalipalo ösöha wi tä kua mai kitä. Polakapi pata töpönö wa kalipalamati tä, kawanö ai pata wa tä pi ipa asaö, ai wa tä pii pasia mii, ĩ na wa kua kitä. Ai pata wa tä kai hini pi topa satia apa, wani ipii ai pata wa tä kai hini pasio päoö, ĩ na wa kua kitä. ĩ na ĩ pata töpö na wa kalipalo ösöhapalo mi kui na, ĩ wani tökö na pe epii makö kalipalo pi topa apaö, Teusö a na makö kalipalo pi topa naioö, ĩ na makö kua wi tä kua mai kitä.

²⁵ Önö kutenö, ĩ na sa kuu pia kule. “Nii tä, tuu koamo wi ĩ tuu, ĩ nasimö tä na pö pi tapomo tihöö! ‘Samakö oi lua pätakö matimöö! ĩ na makö pi kupaloti maiki. Haloi ösö na pö pi tapomo naio tihöö!” kamakö na sa kuu kule. Nii tänö makö temöapalama sisa mai kitäö! Haloi ösönö pili makö pewö totipama sisa mai kitä. ²⁶ Ösö hamö salo pö ose wai katäpalo wi, ĩ pö wai hikalimo mi, nii tä täatala pasio mi, ĩ tä nii titiatala pasio mi, ĩ na ĩ pö wai kua mi sai maaki, Teusö anö ĩ pö wai iapalama päoö. Teusö anö salo pö wai katäpalo wi ĩ pö wai pi ipa hötöo maaki, sanöma makö pii satia apaö. ²⁷ Ai makö pi honipoti kule maaki, makö temöo lapa apatio kitä ta o?

²⁸ Kamakö hai ĩ haloi ösö na pö pi honipoti ti! Hole hole tökö toita apii ĩ tökö hole hole na makö pi tapotiopököö! ĩ hole hole tökö kalipalo tai mi, ĩ tökönö watata ösö tiäpa tai mi, ĩ na ĩ tökö kua sai maaki, tökö möamö toita apö päwö. ²⁹ “Salomäo kaikana tä patanö haloi ösökö toita apii ösökö thapo sinomo noai, ĩ haloi ösökö na hole hole tökö möamö toita satio opaö” ĩ na sa kuu kule. ³⁰ Pölösö hamö sĭsi tökö, hole hole tökö, ĩ na tökö kui, huki ĩ tökö liähäa apa kule maaki, ai tä hena tä ĩ tökö pewö silikipasoma, sanöma töpönö ĩ tökö wakö umömani. ĩ na tökö kua haitaso kitä maaki, sĭsi tökö, hole hole tökö, ĩ na tökö kui tökö mapo paio mi tä, Teusö anö ĩ tökö totiapala apatii. Teusö anö sĭsi

tä, hole hole tökö, ĩ na tökö kui tökö totiapala apa manu kule, sanöma makö totiapala satia apa asa kuki kitä. "Teusö a pitilí" ĩ na makö pi kuu totio mi salo.

³¹ Önö kutenö, pö pi wi na takömopaloti tihöö! "Ka pi tä nii na samakö ösö potehepasopö taka?" ĩ na pö pi kupaloti ti! "Ka pi sama tuu koalöpö taka?" pö pi kuu naio tihöö! "Ka pi tä ösökö na samakö haloköpö taka?" pö pi kuu naio ti! ³² Teusö a thapo mai, nii tä, haloí ösö, ĩ na tä kui tä na ĩ töpö pi wasiso opaö. Nii tä, wani tä, ĩ na tökö kui tökö na makö honimo wi, Teusö anö ĩ tä taö öpa kitä. ³³ Kamakö na Teusö a kaikanamo totio wi, ĩ tä na makö pi wasiso satia apa sisaö, "Toitai tä thaa totioö!" Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hini totio opa wi, ĩ tä na makö pi wasiso satia apa sisaö, ĩ na makö kuati ha, kamakö na Teusö anö nii tä, wani tä, ĩ na tökö kui tökö totoma höttöo kitä.

³⁴ Önö kutenö, hena tä, tä kua piale, huki ĩ tä na pö pi honipo tihöö! Hena tä makö pi honihapalama apa piale, ĩ tä läle kitä. ĩ tä wakala pewö hamö makö peama wi, ĩ nasimö tä kule kitä. Önö kutenö, hena tä makö peama piale, ĩ tä na pö pi honipo paio tihöö!- ĩ na Jesus a kuuma.

**-Wa wanisala apawö- ĩ na ai tä na wa kuu soato maik-
iö!**

Lucas 6.37-38, 41-42

7 ĩ na Jesus a kuu nö, "Hi töpö hiopöa apatiwö" ĩ na ai töpö noa thati maiki. ĩ na ai ma töpö noa thaa mi tä, Teusö aiki, "Makö hiopöa apa höttöiwöö!" ĩ na makö noa thaa mai kitä. ² Ai töpö na makö hapalo wanisala kua wi na, kamakö na ĩ na Teusö a hapalo wanisala kua höttöo kitä. Ai töpönö wani ipii wanisala tä thaö ha, "Makö wanisala apawö" ĩ na makö kuu soatalo opaö ha, wani ipii kamakönö wanisala ma tä thaa höttöo ha, "Makö wanisala apawö" ĩ na Teusö a kuu soatalo opa höttöo kitä. ³ Ai na wa pi kuu salo, ai tä mamö ha lipö lipö tä kâne, ĩ wa tä tapa asa kule maiki, kawa mamö ha hii ti asawösö pata kâne, ĩ wa ti pata kãa tapa naio soata mai ha? ⁴ Pili wa mamö ha hii ti asawösö pata kãtia tä, au ai tä na kawa aiki, "Pili wa mamö ha lipö lipö tä wai kâne, ĩ sa tä wai hikipa kooö!" ĩ na wa kuu kitä ta o? ⁵ Wa holisimo opawö a! Pi naka. Pili wa mamö ha hii ti asawösö pata kâne, ĩ wa ti pata hosa paia kotalöö! ĩ wa ti pata hosa kotalöma, wa tä möö wakala totia apa kãa kutenö, ai tä mamö ha lipö lipö tä wai kâne, ĩ wa tä wai hikia totia kotali kitä!- ĩ na Jesus a kuuma.

**Teusö a na töpö waio wi, ĩ töpö na Teusö ta wäsä
sinomo tihöö!**

⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, -Teusö anö sanöma makö na tä totoma sinomo wi, pole kökö na tä totoa maikiö! Ma tä totoköma, ĩ kökö waitiliapalo nö, kökö iotoa sapa kopalo nö, makö namo kusö kitäö! Teusö a na sanöma töpö waio wi, ĩ töpö na Teusö ta totoa tihöö! ĩ na tä kua tä, masulu kökö noa apii kökö kui na ĩ na petola kökö kui, kusi kökö na ĩ nasimö kökö säsäa tihöö! Ma kökö wai säsäköma, kusi kökönö ĩ kökö wai katikili

kitä. Teusö na töpö waio wi, ĩ töpö na Teusö wa ta wäsäö ha, ĩ töpönö ĩ ta hãsiama kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Teusö a na wa tä naka wi, ĩ wa tä täli kitä

Lucas 11.9-13

⁷ ĩ na a kuu nö, -Teusö a na wa tä nakaö ha, ĩ wa tä täli kitä. Wa tä tae totio kuköma, wa tä talali kitä. Thaka taka laa kule maaki, "Sa lisipamanöö!" ĩ na wa ku upaö ha, ĩ taka hãkoa höttöpali kitä. ⁸ Teusö a na ai makö nakopalo wi ĩ makö pewönö ĩ ma tä sualali kitä. Ma tä taepalati wi, ĩ makö pewönö ma tä talali kitä. Taka laa lototole, ĩ taka kule ha ai makö öpaiki nö, "Taka hãkopalöö!" makö kuu wi, ĩ makö na ĩ taka hãkoa höttöpali kitä. ⁹ Au ulu a wainö ĩsa ãi naka tä, ĩ a wai na maa wa ma totoki kitä ta o? ¹⁰ Salaka a naka tä, olö wa kö totoki kitä ta o? ¹¹ Pata makö wanisala apa wi maaki, au ulu töpö na tökö toita apii ma tökö totoa taö öpaö. Hi tä hëtu hamö kamakö hai ĩ pö Teusö a kupoli, ĩ anö tökö toita apii tökö totoa satiki kitä pi kuu mai. Teusö a na töpö nakopaloti wi, ĩ töpö täpäli kitä.

¹² Ai töpö na, "Sa totiapalaö!" ĩ na wa pi kuu kua wi na, kawanö ĩ na wa töpö totiapala thama höttöö! ĩ na Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai ĩ a, Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kuti noai, huki ĩ na ĩ ta kuu tolea totia höttöa.

Polakapi piliso kua

Lucas 13.24

¹³ Ösi töpö pea mapo mai, ĩ tä uli ha taka holea wi taka kule, ĩ taka pe epö. ĩ tä uli ha piliso walolati, ĩ tiso pe epö naiwö. ĩ tiso hamö sanöma töpö satehe epii töpö huulö nö, ĩ taka pe epii taka ha ĩ töpö hole holemo opatii. Önö kutenö, taka alukusi ipii ĩ taka ha pili a holea totipaloö! ¹⁴ Ösi töpö pea mai, töpö temöo soatio wi, ĩ tä uli ha taka holeto wi taka kule, ĩ taka alukusi ipö pasiwö. ĩ tä uli ha piliso walöa asalati, ĩ piliso wani ipö. Töpö satehe epii töpönö ĩ tiso tapa mai kitä. Polakapi töpönö ĩ tiso taa sisalali kitä.

Teusö a kai a wäsä holisimo opa wi ĩ töpö

Lucas 6.43-44

¹⁵ Teusö a kai a wäsä holisimo opa wi ĩ töpö na pö pi mosawikiö! Oweha a noi kui na, ĩ na ĩ töpö möamö kua höttöa kule maaki, pole kökö kui na, ĩ na lopu kökö kui, ĩ kökö pata waitili kui na ĩ na ĩ pili töpö ösi waitili kua höttöwö. ¹⁶ ĩ töpö kuati wi, ĩ ma tä möö kuköma, ĩ ma töpö taö öpa kuki kitä. Amo mösököpö öpii ĩ amo ha upa mo lalo mai kitä. Amo mösököpö öpii ĩ amo ha piku mo lalo naio mai kitä. ¹⁷ ĩ na tä kua kua wi na, ĩ na hii ti toita apii ĩ ti ha thomo thomo toita apii thomo lalo sinomoö, ĩ na tä kua tä, hii ti wanisala apii ĩ ti ha mo wanisala apii mo lalo sinomo pasia, ĩ na tä kuaö. ¹⁸ Hii ti toita apii ĩ ti ha thomo thomo wanisalai mo lalo mai kitä. ĩ na tä kua tä, hii ti wanisala apii ĩ ti ha mo toita apii mo lalo mai kitä. ¹⁹ Hii tiki ha thomo thomo toitai thomo lalo pasio mai, ai tänö ĩ tiki tusäpakö nö, koa taka ha ĩ tiki pewö ĩsimani kitä. ²⁰ Önö kutenö, töpö

kuati wi, ĩ ma tä möö kuköma, ĩ ma töpö taö öpa kuki kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-Jesus sa thapo wi ĩ sa- töpö holisi kuu wi ĩ töpö

Lucas 13.25-27

²¹ ĩ na Jesus a kuu nö, -Kamisa na ai töpö aiki, "Īpa pata täö!" töpö kuuto wi, Teusö a kaikanamo totio pi-ale, ĩ ha ĩ töpö pewö lisipo mai kitä. Hi tä hētu ha ipa hao a kulali, ĩ aiki, "Ī na wa kua totiopököö!" ĩ na a kuu wi, ai tänö ĩ ta hini totiatalo asa wi, Teusö a kaikanamo totio piale, ĩ ha ĩ a lisia asapaso kitä. ²² Sanöma makö na Teusö a kaikanamo totio wi, ĩ tä, ai töpö aiki, "Īpa pata täö! Kamisanö wa kai a wäsä sinomotii, ai töpö na sai töpö sapäkoti noai, ĩ sa töpö sasupali, au lotete tänö sa tä aipöamatii, ĩ na sa kuati kipili nökö" ĩ na ai töpö satehe epii töpö kuu kitä maaki, ²³ kamisa aiki hōtöwö, "Ma. Kamakö na, 'Īpa ai töpö' sa pi kuu maapili. 'Hi töpönö sa thapo wi ĩ töpö' sa pi kuu maapili. Önö kutenö, kamakönö wanisala ma tä tha apati pole, tiko hamö ĩ pö huoikiö! Kamisa na pö kuo tihöö!" ĩ na sa kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

**Ai sai a kuo lototoa apa, ai sai a kua haolea apa,
ĩ na sai kökö kua kua wi kökö sai**

Lucas 6.46-49

²⁴ ĩ na a kuu nö, Jesus a hapalo kōo nö, -Sa kuu pole, ai tänö ĩ ta hini nö, "Awai. Ī na sa kua totio kitäö!" ĩ na a pi kuu. Ī anö sa kai a hini totiatalo opa wi, ĩ tä topa. Ai sanöma tä pi hatukua apöle, ĩ anö kama hai ĩ sai a lototoa thaa totia apökö noai na, ĩ na sa kai a hini totile, ĩ na ĩ a kua hōtöoö. A pi hatukua apöle, ĩ anö sai a thaki pia salo, sai a kolo thaa piale, ĩ ha thaka taka thaa paiki nö, maa makö pata kupokili, ĩ ma hösöka pata ha sai a kolo thakö nö, sai a sai thaa totiki. ²⁵ Sai a thakö noai ha, maa tä pata hälä äpa nö, pata tuu pata ökimoa apölo nö, sai a öpalali ha ĩ ha tuu pata kaläpo nö, pe epii ĩ ha ta pata ipokomo nö, ĩ na tä kuuma maaki, maa makö pata na a sai tikäa kutenö, a sai wäkäpa maama.

²⁶ ĩ na tä kua tä, sa kuu pole, ai tänö ĩ ta hini naia soata kule maaki, "Pälaö! Ī na sa kua pasio mai kitäö!" ĩ na a pi kuu pasioö. Ī anö sa kai a peama wi, ĩ tä topa mi. Ai sanöma tä pi hatukua mi ipii, ĩ anö maka maka tä paa soa päta pa sai a thaa thakö noai na, ĩ na sa kai a hini wanio opati wi, ĩ na ĩ a kua hōtöoö. ²⁷ A pi moti ipii ĩ anö maka maka tä paa pa a sai thaköma tä, maa tä pata hälä äpa nö, pata tuu pata ökimoa apölo nö, sai a öpalali ha ĩ ha tuu pata kaläpoö, ta pata ipokomo opaö, ĩ na tä kua nö, ĩ a sai a lototoa mi kutenö, lope epii a sai wäkäa soapaköma. A sai maa totipasoma- ĩ na Jesus a kuuma.

-Jesus a hapalo loteteapalo opatiwö-

²⁸ ĩ na Jesus a hapalo matasoö ha, töpö satehe epii töpö loa sototole, ĩ töpö aiki, -Jesus a haa totiatalo opa nö kiliawö- ĩ na ĩ töpö kutima. ²⁹ Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö hapalo kuu wi na, ĩ a Jesus a hapalo kuu mai ha, Jesus a hapalo loteteapalo satia apa

asama kutenö, -Jesus a haa totiatalo opa nö kiliawö- ĩ na töpö kutima.

**Wasu wasu tänö pili a ösö hiopöo noai,
ĩ a wani ononoa kopamanö noai ĩ ta**

Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16

⁸ ĩ na tä kua tä, Jesus a timöa kopasoma tä, Jesus a na satehe epii töpö nokapasolöma. ² Töpö nokaalö tä, wasu wasu tänö pili a ösö hiopöo noai, -Jesus a na ĩ a wani paalo nö, -Jesus a hai, ĩ kaikana täö!- a pi kuu salo, masita tä ha pili a maeko hīta thaiki nö, a māi poiki nö, -Jesus Kaikana ai! Kawanö sa toma pi topa kōa tä, sa toa totia komani kitäö!- ĩ na a kuuma.

³ ĩ na a kuu ha, Jesus a poko totokö nö, pili a aminö a apapö wani hōpöa kuköma, -Awai. Wa toma pi topa kōa kuleö! A toa konoö!- Jesus anö a noa thama. A noa thaö ha, a ösö hiopö öpii ösö topa kōa soatasoma.

⁴ A toa kōa soatasoö ha, Jesus aiki, -Ai töpö na wa toa konohe, ĩ ta wäsä tihöö! Teusö a täpä sinomo wi, ĩ a na a mömo kōo sisatöö! Wa mömo kōo tasoö ha, "Awai. Wa toa kōa totiso noaö!" ĩ a kuupökö. A kuu ha, ĩ a na salo a totokötöö! Wa toa konaso noai, ĩ a na ĩ tä noa na salo wa totokö nö, ĩ anö Teusö a na ĩ salo a totoa nömököpököö! Sutu upa, "Ī na makö kuaö!" Moisés a patanö nö patapö töpö noa thama. Ī na nö patapö töpö noa thama ha, salo a totoa haitaköö! Ai töpönö ĩ salo a tapa salo, "Ä äi. Ī a wani hole toa totia konaso-makö ta o!" ai töpö kuupöo!- ĩ na Jesus a kuuma.

**Kaikana tänö hīsa tä kalipalama sinomo noai,
Jesus anö ĩ a toa komanö noai ĩ ta**

Lucas 7.1-10

⁵ ĩ na tä kua tä, Kapahanaū tä uli ha Jesus a talasoma, sotatu töpö na homa tili tä kaikanamo sinomo wi, Jesus a na ĩ a pata waloa läiki nö, ⁶ -Pata täö! Kamisa na a kalipalo sinomo wi, ĩ a halilimo kai paa totia kulai. Pili a wakö, pili a poko, ĩ na tökö lototoa kua apa kulai. A hoköpo kōo mi, pe epii a nini ipö, ĩ na a kua salo, a paa soatia kulai- ĩ na a pata kuuma.

⁷ ĩ na a kuu ha, -Pei. Ī sa toa komanö tasopö, ĩ hamö sa huu taso pia kule- ĩ na Jesus a kuuma.

⁸ ĩ na a kuu ha, sotatu töpö simöa sinomoti wi ĩ aiki, -Kawa hai, pata wa saiö! Wa totiatalo opawöö! Kamisa totiatalo pasio mai kitäö! Önö kutenö ipa sai a na wa huu mai ha, hisa ha wa kuiki nö, a hapalo päoö! Wa huu mai, wa tä simöa päköma, ipa hīsa tä toa konaso kitäö! ⁹ Ai pata tänö sa simöa sinomoö. Ī na tä kua tä, kamisanö sotatu sa töpö simöa sinomo hōtöoö. Sa töpö simöa nö, "Ki hamö a hua kononö!" ai sa tä noa thaö ha, a hua konasolö. Ai tä na, "Hapo. A huoki solö!" sa kuu ha, ĩ a walo hōtökö solö. Īpa hīsa sa tä kalipalama sinomo wi, ĩ a na, "Ī nasimö tä na a kalipalo totio hōtöo sinomoö- ĩ na a pata kuuma.

¹⁰ ĩ na a pata kuu ha, -Kilatiha- Jesus a pi kuu nö, -Jesus a na töpö nokapaloti pole, ĩ töpö na, -"Hi kaikana tä aiki, 'Jesus a pitili. Teusö anö a simönö noai ĩ a' ĩ na ĩ a pi kuu kua pole na, ĩ na isöhaeu töpö pewö lö kui, ĩ

na ſai ta pi kuu wi, ai ta kua mane" ſi na sa kuu pitilimo opa kuleo! ¹¹ "Teusö a kaikanamo totio piale, ſi ta töpö iapalo pia salo töpö kokamo ta, hi masita ta uli pewö hamö juteu töpö pasi mai ſi töpö pilipai, ſi töpö waloikiso nö, töpö kokamo naio nö, juteu makö hai ſi nö patapö töpö Abraão, Isaki, Jacó, ſi na töpö kui töpö na juteu töpö pasi mai ſi töpö loo naio kitä. ¹² ſi na ta kua ta, kamakö aiki, "Teusö a kaikanamo totio piale, ſi ta, juteu ola makö kokamo nö, makö puko opa asa kitäo! ſi na makö pi kupalo kule maaki, mumi mumi ta pata na Teusö anö juteu ola makö satehe epii makö säsäa pasiki kitäo! ſi mumi mumi ta na töpö kuo pasio piale, ſi töpö ököpalo opa kuki kitä. Töpö nini ipö salo, töpö nakö pewö äö äömopalo opa kuki kitäo" ſi na sa kuu kuleo!- ſi na Jesus a kuuma.

¹³ ſi na Jesus a kuu nö, sotatu töpö simöa sinomo wi, ſi a na, -A kononö! "Jesus a pitili. A lotete epö" ſi na wa pi kuu totioma kutenö, "ſi ta thama mi salo" wa kuu ha, ſi sa ta thama kitä. "Jesus a lotete epö salo, ipa hīsa ta toa komani kitäo!" wa pi kuu pole, ſi na pitili ta sai a kua totio kitäo!- ſi na Jesus a kuuma. ſi na Jesus a kuuma, ſi tökö soatawö, ſi hīsa ta toa komanöma.

Jesus anö töpö satehe epii töpö toa komanö noai ſi ta

Marcos 1.29-34; Lucas 4.38-41

¹⁴ ſi na ta kua ta, Jesus a hua kononö nö, Pedro a sai pö ha a waloikitö nö, a lisia soatalo nö, Pedro a hai ſi pösösö a kamakalipö wani pilitile, Jesus anö ſi a talalöma. ¹⁵ A talalö nö, pili a ami ha a ami waliköma, a kamakalimo maa kōa soatasoma. A kamakalimo maa kōa soatalo nö, a hokōa kōa soatalo nö, Jesus a ösö potehepalama kōa soatama.

¹⁶ ſi na ta kua ta, wisa tai ha, ai töpö na sai töpö sapäkopalo sinomo wi, Jesus a na satehe epii ſi töpö kai walopasolömae. ſi töpö kai waloki ha, Jesus a hapalo päo nö, ſi töpö na sai töpö kule, ſi sai töpö hoola kopamanöma. Sai töpö hoola kopamanö nö, ai töpö salia apa naine, ſi töpö pewö toa kōo naia soamananöma.

¹⁷ Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomo noai ſi Isaias anö ta säökökö nö, -Makö saliaö, makö aulumoö, ſi na ta kua wi, ſi anö ſi ta tälölö nö, ta hosalöma- ſi na ta kuu wi ta säökököma. Ta säökökö noai, ſi ta kua tolea toitioolö ha, Jesus anö töpö toapama kotioma.

Jesus a na wa noka pi topa totio kitä?

Lucas 9.57-62

¹⁸ ſi na ta kua ta, Jesus a kotö ha töpö satehe epii töpö sototole, Jesus anö ſi töpö taa nö, kama kai a hua sinomo wi ſi töpö na, -Kosoto u pata ha makö pökatökö lasopököo!- ſi na a kuuma.

¹⁹ ſi na ta kua ta, Moisés a kai wäsä sinomo wi, Jesus a na ſi ai ta waloiki nö, -Pata täo! Wa huu hätäpoti pamö kawa na sa nokapalo pi topa naitia kuleo!- ſi na a kuuma.

²⁰ ſi na a kuu ha, Jesus aiki hōtöwö, -Haposa kökö mita wi ſi ta kua, salo pö katä wi, ſi pö sapuku kua, ſi na ta kua kule maaki, sanöma sa kupaso noai, ſi sa kuta wi, ſi

a sai kua totia pasia mi. Kamisa na wa noka ta, ſi na wa kua hätoa naitia kitä- ſi na a kuuma.

²¹ ſi na Jesus a kuu ta, Jesus a kai a hini sinomo wi, ſi ai ta aiki, -Pata täo! Kawa na sa nokapalo pia kule maaki, ipa hao a noma pikilohe, ſi sa patilia paio pia kuleo! "Awai" wa kuu kitä?- ſi na a kuuma.

²² ſi na a kuu ha, Jesus aiki, -Kamisa na a nokapalo soatalo! Nomawö ta kui na, ſi na ai töpö kui, ſi töpönö nomawö ta patilia pasia haiköpöheö!- ſi na Jesus a kuuma.

Jesus anö ipoko ta pata wasulö noai ſi ta

Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25

²³ ſi na Jesus a kuu nö, kutiata a na Jesus a titiki ha, kama kai a hua sinomo wi, ſi töpö titia naiköma.

²⁴ ſi na ta kua ta, töpö pi huulö pamö, ipoko ta pata hululua läpalo nö, kutiata ösimö ha pola a pata kea soataköma. Pola a pata kea soataköma maaki, Jesus a mitioma. ²⁵ A mitia ta, kama kai a hua sinomo wi, Jesus a kotö ha ſi töpö pewö eku soataiki nö, ſi ha a naa soatamanö nö, -Pata tä! Samakö noamaö! Samakö nasi tupo pialeo!- ſi na töpö kupaloma.

²⁶ ſi na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Wi na ta kuaö ha, makö kili kule? "Teusö anö makö noama kitä" makö pi kuu mai- ſi na a kuuma. ſi na a kuu nö, a hokōa kōa soatalo nö, ipoko ta pata simöa kōo ha, ipoko ta maa kōa soatakölöma. Kosoto u pata na, -ſi na pätawö! Kalipalo mai a kuikiö!- ſi na Jesus anö kosoto u noa thaö ha, kalipalo mai, tuu kua kōa soataköma.

²⁷ ſi na ta kuaö ha, Jesus a na töpö nokapalo pole, ſi töpö aiki, -Kilatoha. Ai sanöma töpö kua kua wi na, ſi na hi a kua pasio mi. Hi witi pili a sai totiwo kuno mai? Ipoko ta patanö a hapalo hinii, maa tuu supa supamo wi ſi tänö a hapalo hinii, ſi na ta kua apati nö kiliawö- ſi na töpö kupalo opatima.

Kusi kökö na sai töpö lisipamanö noai ſi ta

Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39

²⁸ ſi na ta kua ta, Kaliléia ta uli pata ha kosoto tuu pata kule, ſi tuu pökatö pata hamö Jesus a pi pökatöa soakiilö nö, Kataata ta uli kulali, ſi ta uli hamö a hua soatasolöma. ſi ta uli ha a walokö lasoma, ai polakapi töpö ösi na sai töpö titile, ſi sai töpönö ſi töpö wani peama sinomo wi, nomawö töpö titita wi, ſi ha ſi töpö pilio noai, Jesus a na ſi töpö waloa läköma. ſi töpö waitilimo sinomo opaö ha, ſi töpö huu wi ſi piliso hamö ai ta huatalo maama. ²⁹ Jesus a na ſi töpö waloa läiki nö, töpö lalupalö pola nö, -Teusö a hai ſi pelupö waö! ſi ka pi wa ta thaamö huu ke? Waiha Teusö anö sai samakö pewö peama pia salo. Huki kawanö samakö peama paio häto pia kule?- ſi na ſi töpö kuuma.

³⁰ ſi na töpö kuu ta, atepa apölali ha kusi kökö satehe epii kökö ia kai holepalotima. ³¹ ſi kusi kökö ia kai holepaloti pole, ſi ta talalö nö, -Kawanö samakö hoola kopama pia manu kule, ki kusi kökö holepalo polali, ſi kökö ösi ha samakö thaa nömököo!- ſi na ſi sai töpö kuuma.

³² Ī na sai tōpō kuu ha, -Awai. Ī hamō pō kua nōmōik-iō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thama. Ī na tōpō noa thaō ha, ĩ polakapi sanōma tōpō na ĩ sai tōpō lisia kopalo nō, kusi kōkō na tōpō titia nōmōa soatakō lasoma. Tōpō titia nōmōa soaki ha, kusi kōkō pewō lālāa timōa soapalo nō, kosoto u pata ha kōkō pewō kea soapalo nō, kōkō nasi pewō tua soapasoma. ³³ Kōkō nasi pewō tua soapasō ha, ĩ kōkō na tōpō kalipalo sinomo wi, ĩ tōpō lālāa soaalō nō, Kataata tā uli ha lope epīi ĩ tōpō hulolō nō, kataata tili tōpō na tā pewō a wāsāma. Ta wāsā nō, -Sai tōpōnō ki tōpō saliana sinomopili, ĩ tōpō toa konaso keheō!- ĩ na tōpō kuuma.

³⁴ Ī na tōpō kuu ha, Jesus a mōō pi topa salo, ĩ kataata tili tōpō pewō hua soatasolōma. Tōpō hulolō nō, Jesus a na tōpō waloa soataiki nō, -Īpa tā uli ha a kuo ti-hōō! Tiko hamō a hua kononōō!- ĩ na tōpō pewō kuuma.

A kōhetio wi ĩ a wani toa komanō noai ĩ ta

Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26

9 Ī na tā kua tā, kutiata a na Jesus a titia koiki nō, a pi pōkatōlolō nō, kama sai pō na a kopōlōma. ² A kopo nō, ĩ na tā kua tā, ai tōpōnō a wani kōhetio wi, ĩ a pi wani salukulōlō nō, a kai walokōma. A kai waloki ha, Jesus aiki, -“Jesus a lotete epō salo, a toa komani kitāō!” ĩ na tōpō pi kuu hātoa kule- ĩ na Jesus a pi kuu nō, a kōhetile, ĩ a wani na a hapalo nō, -A pi topaikiō! Wanisala wa tā thaa noai, ĩ tā na Teusō a hīso pole, ĩ sa tā maa kopamani keheō!- Jesus a kuuma.

³ Ī na Jesus a kuu ha, Moisés a kai wāsā sinomoti wi ĩ ai tōpō aiki, -Hāō. Jesus anō Teusō a kateha wanisala apawō- ĩ na tōpō kuu hētupasoma.

⁴ Ī na tōpō kuu hētupasō ha, ĩ tōpō pi kuti pole, ĩ tā na Jesus a pi hatuka apa salo, ĩ tōpō na a hapalo nō, -Wi na makō pi kuti salo, makō pi tapomo wanisala apatiwō? ⁵ “Hapalo pāo wi, sanōma tōpō pewōnō ĩ tā thaa sinomō. Ī na tā kua tā, Teusō anō ai sanōma tā lotetepama wi, ĩ anō a wani kōhetio wi, ĩ a wani toama kōo sisaō. Wanisala wa tā tha apati noai, ĩ tā na Teusō a hīso pole, ĩ sa tā maa kopamani keō!” ĩ na sa kuu alu kule maaki, kamakō aiki, “Ī na wa kuu pāa kule. Wa holisi” makō pi kuu kule. Ī na tā kua tā, a wani kōhetile, ĩ a wani na, “Wa hokōa kopalo nō, a hua kononōō!” sa kuu ha, “Jesus a pitilimo opaō. A lotete epō. Sanōma makōnō wanisala ma tā tha apati wi ĩ tā na Teusō a hīso pole, Jesus anō ĩ tā mapama taō opawō” ĩ na makō pi kuupō- ĩ na Jesus a kuuma.

⁶ Ī na a kuu nō, -Teusō aiki, “Masita tā uli pewō hamō sanōma tōpō pilipai, ĩ tōpōnō wanisala tā thaa sinomoti wi, ĩ tā na sa hīso pole, sanōma wa kupaso noai, kawanō ĩ wa tā maa kopamanōō!” kamisa na Teusō a kuu noai, ĩ tā na makō pi hatukama pia kule- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na a kuu nō, a kōhetile, ĩ a wani na, -Au sii wa totokō kai opa kopalo nō, a hua kononōō!- ĩ na a noa thama. ⁷ Ī na a noa thaō ha, kama hai sii totokō kai opa kopalo nō, a konasolōma. ⁸ A wani opa kopaso wi, tōpō mamō tetetio noai, ĩ tōpōnō ĩ tā taa nō, ĩ tōpō kilia apōlo nō, -Kilatīha. Teusō a toti-

atalo opatiwōō! Teusō anō sanōma makō simōa nō, “Ai tānō wanisala tā thaa noai, ĩ tā na sa hīso pole, ĩ wa tā maa kopamanōpōō!” ĩ na Teusō a kuu noa- ĩ na ĩ tōpō kuuma.

Jesus anō Mateus a naka noai ĩ ta

Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32

⁹ Ī na tā kua tā, Jesus a hulaselōma. A huulō pa kaikana ta pata na sitipa totoki pia salo, sitipa kōkō tā-ta wi ĩ a sai ha Jesus a waloikitō nō, sitipa sua sinomo wi, ĩ Mateus a hilo wi, Jesus anō ĩ a loa talalō nō, -Hapo. Kamisa na a nokapalo sinomōō!- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na Jesus a kuu ha, Mateus a opa lāa soatalo nō, Jesus a na a noka soasolōma.

¹⁰ Ī na tā kua tā, Mateus a sai pō na Jesus a, kama kai hua sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō ia kai lotasoma. Tōpō iapaloti tā, ai tōpō lisia nōmōpasoma. Sitipa kōkō sua sinomoti wi ĩ tōpō, ai tōpōnō wanisala tā thaa sinomo naio wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō satehe epīi tōpō lisipasoma. Tōpō lisipalo nō, Jesus a, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō na ĩ tōpō loa naiki nō, tōpō iapalo naioma. ¹¹ Jesus a na ĩ tōpō iapalo naia pole, patiseu tōpōnō ĩ tā taa nō, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na, -Makō nokapalama sinomo wi, wi na ĩ a pi kuu salo, hi tōpō na a iapalo naia kule? Sitipa kōkō sua sinomo wi ĩ tōpō, wanisala tā thati wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō na a ia naitile- ĩ na patiseu tōpō kuuma.

¹² Ī na tōpō kuu pole, Jesus anō ĩ ta hininō nō, ĩ patiseu tōpō na a hapalo hōtōo nō, -Wa temō opō tā, kawa na makō ononopama kōo sinomo wi, ĩ a walo paio mai kitā. Waiha wa salia apa tā, a waloa sisakō solōō. ¹³ Ī na Teusō tā waheta kuu: “Kamisa na sanōma tōpōnō salo a totoma sinomo wi ĩ sa tā pii mi. Ai tōpō na makō pi honipo opa nō, ma tōpō totiapala apati wi, ĩ sa tā pii sisia’ ĩ na Teusō a kuu kuleō!” ĩ na tā waheta kuu. Makō hulolō nō, ĩ na ĩ tā waheta kuu wi, ĩ tā na makō pi hatukua totipasopōkōō!

Tōpō ononopama kōo sinomo wi, ĩ tōpō salia wi ĩ tōpō na ĩ a waloa kuki wi na, ĩ na sa kua hōtōoō. Kamakō aiki, “Wanisala sa tā thaa mi. Sa ōsi toita apō waiki. Sa totiatalo opa asaō” makō kuu ha, kamakō na sa walo mai kitā. Wa naka mai kitā. Wa ōsi topama mai kitā. Ī na tā kua tā, “Wanisala sa tā tha apati wi ĩ saō!” ĩ na makō kuu ha, kamakō na sa waloa sisiai kitāō! Kamakō na sa waloa sisaiki nō, “Wanisala sama tā thaa noai, ĩ tā na samakō pi tapomo paio kōo nō, ĩ sama tā hosa pi topa apa kuleō!” ĩ na makō pi kuupō, kamisanō makō naka kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Tōpō Teusōmo totia pi topa apa salo, tōpō iapalo paio maa noai ĩ ta

Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39

¹⁴ Ī na tā kua tā, João a kai a hua sinomo wi, Jesus a na ĩ tōpō waloiki nō, -Wi na tā kuaō ha, kamisamakō, patiseu tōpō, ĩ na samakō kui samakō Teusōmo totio pi topa tā samakō iapalo paio maa thali maaki, kawa kai a hua sinomo wi, ĩ tōpō aiki, “Huki sa Teusōmo to-

tio pia salo, nii sa tä oa paio mai kitäo!" ĩ na ĩ töpö kuu mi ipö?- ĩ na ĩ töpö kuuma.

¹⁵ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki hõtöwö, -Töpö supaso pia tä, satehe epii ai töpö naka noai, ĩ töpö kai kokamo pola nö, kama hai pusopö a sua piale, ĩ töpö na ĩ a tiki-apalo kutenö, ĩ töpö pi ota kitä ta o? Töpö kokamo nö, kama hai pusopö a sua piale, ĩ a tikiliapalo naina tä, "Päla. Nii sa tä pii mi" töpö kuu mai kitä. Töpö iapalo opa kitä. ĩ na töpö kua kua wi na, kamisa kai a hua sinomoti wi, ĩ na ĩ töpö kua hõtöoö. Kama hai pusopö a sua piale, tiko hamö ĩ a hua lälasolöma tä, sai a na töpö kua haile, ĩ töpönö nii tä oa wani kui na, ĩ na ipa töpö kua kitä. Waiha tiko hamö sa hua konasolöma tä, wa Teusömo totio pia salo, nii wa tä oa paio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁶ ĩ na a kuu nö, -Häiwöi haloi ösö na ai tute wa ösö asawösö wai hēha sätäama mai kitä. Tute wa ösö wai hēha sätäamaköma, haloi wa ösö salupalöma, tute ösö hēha sätäle, ĩ ösö wai alukusia apöpasoma, ösö häiwöi, ĩ ösö kaka pea apöpasolö kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁷ ĩ na a kuu nö, -Salo ösö holokoto hotei, ĩ a holokoto ha upa mo puu tutei wa tuu löa mai kitä. Tute tute wa tuu lököma, tuu hölö nö, ĩ tuunö ösö holokoto hotei, ösö homopaso kitä. ĩ ösö holokoto waniapasoma, tuu waniapasoö, salo ösö holokoto waniapasoö, ĩ na tä kua kitäo! ĩ na tä kuaö ha, tute tute salo ösö holokoto ha tutei upa mo puu löa sisaki. Tute tute wa tuu läa sisaköma, salo ösö holokoto waniapo mi, upa mo puu wanio mi, ĩ na tä kuaö- ĩ na Jesus a kuuma. Tute tute tuu kui na, Jesus anö ta wäsä wi, ĩ na ĩ ta tutei, ĩ na ĩ ta kuo hõtöoma.

Ai kaikana tänö Jesus a naka noai ĩ ta

Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56

¹⁸ ĩ na tä kua tä, ĩ töpö na Jesus a hapalo tä, ai pata tä waloa haiki nö, -Kaikana sa maaki, hi Jesus a hai, kaikana tä sai- a pi kuu salo, Jesus a lole, ĩ tä kotö ha a mäi poa läköma. A mäi poa läiki nö, -Jesus ai. Ipa thäwö a nomanoheo! Hapo. Ipa wai nomaso ke maaki, ĩ a na wa ami waliköma, ipa wai temöa konaso kitäo!- ĩ na a pata kuuma.

¹⁹ ĩ na a pata kuu ha, Jesus a, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, ĩ kaikana tä na ĩ töpö noka soatasolöma.

Suö tänö Jesus a höpöpalöma, a toa kōo soataso noai ĩ ta

²⁰ ĩ töpö nokaalö tä, satehe epii, 12 tä inama ha ai suö tä wani kupo mapo maa noai, Jesus a na ĩ a hua hailölö nö, -Jesus a hai ĩ haloi sa ösö höpöa pätaö ha, sa toa konaso kitäo!- a pi wani kuu nö, haloi ösö kasö höpöama.

²² Jesus a hai ĩ haloi ösö höpöpalöma kutenö, Jesus a nomöhöpalö nö, ĩ tä suö talalö nö, -Naka ai. A pi topapaloö! "Jesus a lotete epö salo, kama hai ĩ haloi sa ösö höpöpalöma, sa toa konaso kitäo!" ĩ na wa pi kuuhe, ĩ

tänö wa toa konaso keö!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ tökö soatawö ĩ suö a toa konasoma.

Jesus anö kaikana tä hai ĩ pete a temöa komanö noai ĩ ta

²³ ĩ na tä kua tä, kaikana tä sai pö ha Jesus a waloikitö nö, moko tä nomasoö ha, töpö lalupaloti pole, Jesus anö ĩ töpö talalöma. ĩ ai töpönö thola ösö holapali, ai töpö satehe epii töpö ökö lalupalö opatii, ĩ na töpö kuatima kutenö, ĩ töpö na Jesus aiki, ²⁴ -Pö atua kopaloö! Moko tä nasi tuo maaheö! A mia päa alu kuleö!- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu ha, Jesus a na töpö hapalo pi wasäama. ²⁵ Töpö hapalo pi wasöama maaki, Jesus anö ĩ töpö pewö pata atua kopamanö nö, moko tä paale, ĩ ha a lisipalo nö, moko tä ami ha Jesus a ami walia soataki ha, a hoköa kōo soatasoma.

²⁶ ĩ moko tä temöa konaso noai, ĩ tä uli pewö hamö ĩ ta wäsä setekotimae.

Polakapi töpönö tä tapa mai, Jesus anö ĩ töpö mamö huu topa komakö noai ĩ ta

²⁷ ĩ na tä kua tä, Jesus a huu koonö tä, Jesus a na polakapi töpönö tä tapa mai, ĩ töpö nokaalö nö, lope epii töpö komö nö, -Kaikana tä Davi a hai ĩ ola tolewö ai! Kamisamakö na a pi honipoö! Samakö pasilipalöö!- ĩ na töpö kuu lalupalö opatima.

²⁸ ĩ na töpö kuti nö, sai a ösimö ha Jesus a lisipaso noai, ĩ hamö ĩ töpö lisia haipasoö ha, Jesus aiki, -"Jesus anö samakö mamö huu topama kōo taö öpa kitäo!" ĩ na makö pi kuti kule?- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu ha, -Pata waö! Awai. "Jesus wanö samakö mamö huu topa komaki kitäo!" samakö pi kuu kuleö!- ĩ na töpö kuu hõtöoma.

²⁹ ĩ na töpö kuu ha, ĩ töpö mamö ha Jesus a ami wali-ki nö, -"Jesus a lotete epö kutenö, samakö mamö topa komaki kitäo!" ĩ na makö pi kuu pole, makö mamö huu topa kōki kitäo!- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁰ ĩ na a kuu ha, ĩ töpö mamö huu topa kōa soatapöma. Töpö mamö huu kōa soatapi ha, Jesus anö ĩ töpö noa thaa nö, -"Jesus anö samakö mamö topa komapömaö!" ĩ na ai tä na ĩ na pö kuu tihööl!- ĩ na Jesus a kuuma. ³¹ ĩ na Jesus anö ĩ töpö noa thaa kule maaki, töpö hua kononö nö, ĩ tä uli pewö hamö Jesus a wäsä hätäpotimae.

A wani äkasöpö öpii a toa komanö noai ĩ ta

³² ĩ na tä kua tä, tä tapa maa noai, ĩ töpö huu koonö tä, ai tä na sai tä sapäko opati nö, a wani äkasöpömanö noai, Jesus a na ĩ a kai waloa läköma. ³³ A kai waloa läki ha, Jesus anö ĩ sai tä sasua soapalöma. Sai tä sasua soapali ha, a wani äkasöpö opa noai maaki, a äkasöpö maa soa kotasoma. A wani äkasöpö maa soa kotasoo ha, töpö satehe epii töpö sototole, ĩ töpö kilia apölo nö, -Kilatiha. ĩ sama tä tapahe, ĩ tä kua kuahe na, ĩ na hi isöhaeu tä uli ha ĩ na ĩ nasimö tä kuo maama- ĩ na töpö kupalo opatima.

³⁴ Ī na ĩ tōpō kupalotima maaki, patiseu tōpō aiki pasiwō, -Sai tā sai patanō ai sai tōpō pewō simōa sinomo wi, Jesus anō ĩ a pata thapo salo, sai tōpō sasua sinomotii. Sai tā sai patanō Jesus a lotetepama sinomoti salo- ĩ na patiseu tōpō kuuma.

Tōpō satehe epīi tōpō na Jesus a pi honipo opa noai ĩ ta

³⁵ Ī na tā kua tā, ĩ tā uli ha sai pō kua sototopai, ĩ tā uli hamō Jesus a huu hātāpotima. A huu hātāpoti pamō juteu tōpō kokamo sinomo wi ĩ sai pō pewō pata hamō a huu hātāpoti nō, tōpō pi hatukupamatii, Teusō a kaikanamo totio piale, ĩ ta topa apōle ĩ ta wāsāō, tōpō aulumoō, tōpō saliaō, tōpō kamakalimoō, tōpō amukumoō, tōpō toko tokomoō, ĩ na tōpō salia kua wi, Jesus anō ĩ tōpō pewō temōapama kotioma.

³⁶ Ī na Jesus a kuati tā, tōpō satehe epīi tōpō hupaloti pole, ĩ tōpō mōō nō, ĩ tōpō na a pi honipo opatima. Oweha kōkō thapo sinomo wi, ĩ a patanō oweha kōkō kai huu sinomo wi, ĩ a pata kua mi tā kōkō pi wi na takōmoō, kōkō pi honipoō, ĩ na ĩ kōkō pea kua wi na, ĩ na ĩ sanōma tōpō pi wi na takōmoō, tōpō pi honipoō, ĩ na ĩ tōpō pea kua hōtōa kutenō, ĩ tōpō na Jesus a pi honipotima. ³⁷ Jesus a pi honipo salo, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na, -Hikali a pe epīi a hikali ha nii tā pata patasipōa kule maaki, ĩ nii tā sua wi ĩ tōpō polakapi kua wi na, ĩ na sanōma tōpō satehe epīi tōpō na Teusō ta wāsā wi, ĩ na ĩ tōkō polakapi kuō hōtōwō.

³⁸ Ōnō kutenō, Teusō pata tănō sanōma tōpō satehe epīi tōpō thapo pi topa wi, ĩ a na makō hapalo nō, "Teusō ai. Sanōma tōpō satehe epīi tōpō sulōpō, wa tōpō kalipalamati wi, sanōma tōpō satehe epīi tōpō na ĩ tōpō simōa totilōō!" ĩ na pō kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a hai ĩ 12 tōpō simōnō noai ĩ ta

Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16

10 Ī na tā kua tā, Jesus anō kama kai a hua sinomo wi, ĩ 12 tōpō nakalō nō, -Sai ma tōpō sasupalōō! Kamakalimo wi ĩ tā, toko tokomo wi ĩ tā, amukumo wi ĩ tā, tōpō isi waniho wi ĩ tā, tōpō kōhetio wi ĩ tā, ĩ na tā pewō kua wi tā maa kopamanōō!- ĩ na Jesus anō kama hai ĩ 12 tōpō noa thama. ² Tōpō nakalō nō, tōpō simōnō noai, ĩ na ĩ tōpō a hilo kuama. Simāo a, Pedro a hilo kua naine, Jesus anō ĩ a naka somanōma. A naka nōmōtalō noai ĩ na ĩ tōpō a hilo kuama. Pedro a poose André a, Sepeteu a pelupō Tiago a, poose João a, ³ Filipe a, Patolomeu a, Tomé a, Mateus anō homa tili tā kaikana na sitipa kōkō totokōpō, sitipa kōkō sua sinomo wi ĩ Mateus a, Aupeu a hai ĩ pelupō Tiago a, Tateu a, ⁴ Simāo a hapalo lotete epīi ĩ a, Jutasō Isōkatisiōsō anō Jesus a monima piale ĩ a, ĩ na tōpō kui, Jesus anō ĩ tōpō simōa asalōma.

⁵ Jesus anō ĩ 12 tōpō simōnō nō, ĩ na tōpō noa thama: -Isōhaeu tōpō na makō huu sisapōkōō! Ai tiko tōpō pilipai, ĩ tōpō na pō huu pikio tihōō! Samatia tili tōpō sai pō na pō lisipo tihōō! ⁶ Oweha kōkō monōopo kua wi na, ĩ na isōhaeu tōpō monōopo kua hōtōo wi, ĩ ma tōpō taepala kotio sisapōkōō! ⁷ Makō huulō pamō,

"Teusō a kaikanamo totio pia wi ĩ tā atea waikia kuleō!" ĩ na makō kuu! ⁸ Ai tōpō salia apa wi ĩ tōpō toa komanōō! Wasu wasu tănō tōpō ōsō hiopōlaso wi, ĩ tōpō toa totia komanōō! Ai tōpō nomaso noai, ĩ tōpō temōa totia kopamanōō! Ai tōpō na sai tōpō sapāko sinomoti wi ĩ sai tōpō sasupalōō! Teusō anō noa mi makō pasilipalōma. Ōnō kutenō, noa mi ai ma tōpō pasilia naipalōō! ⁹⁻¹⁰ Ai tōpō na wa kalipaloti wi, ĩ tōpōnō wa iapalama kitā. Ōnō kutenō, oto tā, pōtaata tā, kopōti tā, ĩ na sitipa kōkō kui kōkō sitipa pi poolō tihōō! Solai a sipoolō tihōō! Polakapi haloī ōsōkō poolō maikiō! Sami ōsō haloa hātāhāa pākōheō! Pili makō ami halole, ĩ tōkō thaa sisalōlōheō! Ai tōkō titiaalō maikiō! Pasihi-mo wi ĩ tiki poolō maikiō!

¹¹ Sano tili tōpō sai pō na makō lisipalo nō, kamakō na ai tā noimo pi topa wi, ĩ ma taepalo nō, ma talalōma, "Hisa ha pō pōkō kuikiō!" ĩ na a kuu ha, ĩ a sai ha makō pōkō kuo totiatalōō! Ī ha makō hama pewō pōkō kua soa tā, ai tiko tā sai ha pō pōkō kuo hātāpo tihōō! ¹² Ai tā sai ha makō lisipalo nō, "Hi a sai ha makō kule, Teusō anō ĩ makō pi topapalama apa kitā" ĩ na makō kuu totioō! ¹³ Ī a sai ha tōpō kule, kamakō na ĩ tōpō noimo nō, "Hisa ha pō kuikiō!" ĩ na tōpō kuu ha, "Teusō anō makō pi topapalama apa kuki kitāō!" ĩ na makō kuu hōtōopōkōō! Ai tōpōnō makō noima pasia mane, ĩ tōpō na, "Teusō anō makō pi topapalama apa kitāō!" ĩ tōpō na ĩ na pō kuu hāto tihōō! ¹⁴ Ī makō hama huu soaalō pamō ĩ hama makō na ai tōpō noimo mi tā, "Hisa ha pō kuikiō!" tōpō kuu mi tā, "Makō mōō wani ipō saiō!" tōpō kuu ha, makō huu koonō pia salo, "Makō mōō wani ipō saiō!" tōpō kuu pole, ĩ tā noa na ĩ tōpō mamō tetela tā, pō ami sami hosapaloō! Makō ami sami hosapaso wi, kama tōpōnō ĩ tā taa nō, "Kamakō na Teusō a hīso hāto kuleō!" ĩ na tōpō pi kuupō. ¹⁵ "Waiha sanōma tōpōnō wanisala tā thaa noai, ĩ tā noa na Teusō anō tōpō peama pia wi, ĩ tā wakala ha sotoma tili tōpō, komoha tili tōpō, ĩ na tōpō kui, Teusō anō ĩ tōpō peama apa kitā maaki, 'Teusō makō mōō wani ipō saiō!' tōpō kuu noai, pe epīi ĩ tōpō peama satia apa pia salo" ĩ na sa kuu totia kuleō! Sa holisi mai kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai tōpōnō ĩ na makō peama thama kitā

Marcos 13.9-13; Lucas 21.12-19

¹⁶ Ī na Jesus a kuu nō, -Ai tōpō na kamisanō makō simōni wi, kamakō na ĩ tōpō noimo mai kitā. Ōla anō oweha kōkō namo keo pi topa kua wi na, ĩ na ĩ tōpōnō makō namo keo pi topa kua hōtōo kitā. Ōnō kutenō pō pi mosawikiō! Olō kōkō pi mosawi kui na, ĩ na pō pi mosawia kua hōtōkōō! Ī na tā kua tā, holeto a wai waitilimo mi kui na, ĩ na pō waitilimo mi kuaō! ¹⁷ Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi, ĩ tā noa na pata tōpōnō tōpō peama sinomo wi, ĩ pata tōpō na ai tōpōnō makō hilakō tasopō, makō tālōlō kitāō! Juteu tōpō kokamo sinomo wi, ĩ sai pō hamō makō hila na-iaikōtō nō, thoo totonō makō soamanani kitāō! Ōnō kutenō pō pi mosawia totikiō! ¹⁸ Makō peama totio pia salo, kaikana tōpō sai na makō hila nōmōkō taso kitāō!

Kaikana töpönö makö hini nömöopö, makö hila nömökö tasoma, i kaikana töpö aiki, "Wanisala ma tä thaa hätoö, toital ma tä thaa hätoö" i na töpö pi kuu salo, makö hini kuki kitäo! Makö hini ha, Teusö ta topa apöle, i töpö na i ma ta wäsäo! Juteu töpö pasi mai i töpö na i ma ta wäsä naioo! ¹⁹ I pata töpö na ai töpönö makö hilakö tasoö ha, "Wi na sa hapalo kuu pätaköo!" i na pö pi kuu tihöo! I tökö soatawö, "I na pö kuu!" kamakö na i na Teusö a kuu soata kitä. ²⁰ Kama makö sai hapalo mai ha, kamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele, i a titile, i a hapalo läo kitä.

²¹ I na tä kua tä, kama hai pepala a sai maaki, poosa a namo simöki, kama hai poosa a sai maaki, pepala a sai namo simöa hötöki, pö a sai maaki, kama hai i ulu a namo simöki, pö a sai na maaki, ulu töpö sai waitilimo nö, pö a säpamani, pöpönö a säpamani, i na töpö kupaso kitä. ²² Kamakönö sa thapo kutenö, ai töpö pewönö makö wanipo kuki kitäo! Makö wanipo opa kitä maaki, makö kasiapalo mapo mai, Teusö anö i makö noama nö, makö täapa kōa läli kitäo! ²³ Ai töpö sai pö na makö peamaö ha, ai tiko tä uli hamö makö tokōa haitalolö! "Isöhaeu tili töpö sai pö pewö pata kua hätähäa sälähäa apölati, i töpö sai pö pewö pata hamö makö wäo hötötöpo paio taso mi tä, sanöma sa kupaso noai, i sa waloa kokö solö kitäo!" i na sa kuu pitilimo opa kuleo!- i na Jesus a kuuma.

²⁴ I na a kuu nö, -Ai tänö wa taöma sinomo wi, i a na pata wa toti mai kitä. Ai tänö wa kalipalama sinomo wi, i a na pata wa toti mai kitä. ²⁵ Önö kutenö, "Sa taöma sinomo wi, i a kua kua wi na, i na sa kua naio päoö" i na wa kuupö. "Sa kalipalama sinomo wi, i a kua kua wi na, i na sa kua naio päoö" i na wa kuu naiopö. Pata sanö ipa sa töpö simöa sinomo wi, ai töpönö i sa kateha wanisala apa nö, "I a pata hai, Sai tä sai pata hai, i Peusepuu a hilo kua naine, i a pata päwöo!" i na ai töpönö sa noa thama kutenö, i töpönö makö a kateha wanisala satia apa kuki kitä.

Ai sanöma töpö na pö kilipalo tihöo!

Lucas 12.2-7

²⁶ Önö kutenö, i töpö na pö kili tihöo! Huki tä sosale, waiha i tä pewö hatukua kuki kitä. Ma tä tai mia apöle, waiha i ma tä pewö taö kuki kitä. ²⁷ Mumi mumi tä na kamakö na sa kuu kule maaki, sa kuu pole, waiha wakala tä na i ma ta wäsäpöo! Kamakö sömōka na ta kuu hätomo noai, hoka pa i ma ta wäsä nömöopököo! ²⁸ Ai töpönö makö säpali kitä maaki, i töpönö makö ösi thama tai mi ipii, i töpö na pö kili tihöo! Ösi töpö pea sinomo wi i hamö pili makö sai nomamani, pili makö ösi noma naimani, i na Teusö anö makö thama taö öpa wi, i a na makö kili sisapököo! ²⁹ Polakapi salo kökö ose noa wai na, sami sitipa pili kökö mano wai kua päta maaki, i salo kökö ose wai na pö Teusö a mamö läapalo sinomoö. "Masita tä uli ha i a salo ose wai kea päloö!" i na Teusö a pi kuu mi tä, a wai ke päta mai kitä. ³⁰ Pili makö hunuku sikoapa kule maaki, kamakö na Teusö a mamö läapalo totia apa kutenö, "I na kilii makö hunuku kua" i na Teusö a pi kuu tao opaö.

³¹ Önö kutenö, pö kilipalo tihöo! Satehe epii salo kökö ose wai kua kule maaki, i salo kökö ose noa wai kui na, i na sanöma makö noa kuö mai kitä. Makö noa sati ipö- i na Jesus a kuuma.

-Jesus sa thapo wi i sa- a kuu kili tihöo!

Lucas 12.8-9

³² I na Jesus a kuu nö, -Ai sanöma töpö na, "Jesus sa thapo wi i sa" i na wa kuu hoka apaö ha, hi tä hētu ha ipa hao a kulali, i a na kamisa aiki, "Jesus sa thapo wi i sa" a kuu noai, i pitili ta. I anö sa thapo wi i a totiwö" i na sa kuu hötöo kitäo!

³³ I na tä kua tä, ai sanöma töpö na, "Jesus sa thapo wi sa mai kitäo!" i na wa kuu ha, hi tä hētu ha ipa hao a kulali, i a na, "I anö sa thapo wi i a mai kitäo!" ipa hao na i na sa kuu tolea kitäo!- i na Jesus a kuuma.

Jesus wa thapo salo, au ai töpönö wa wanipo kuki kitä

Lucas 12.51-53; 14.26-27

³⁴ I na Jesus a kuu nö, -"Hi tä uli ha Jesus a huma kutenö, sanöma töpö pewö noipaso totio kitäo!" i na pö pi kuu ti! Sa huma kutenö, töpö hölapalo opati kitä. ³⁵ Sa huma kutenö, pelupö töpönö kama hai i pö töpö wanipoö, pete töpönö pöpönö töpö wanipoö, kama hai sösomö töpönö pösösö töpö wanipoö, i na töpö kuati kitä. ³⁶ "Ai tänö i a wani wanipo waikia alu kuleo!" wa pi kuu kule maaki, kama ai töpönö a wanipo satia apa kuki kitä.

³⁷ Kawanö sa pii kule maaki, au hao a, au nao a, i na kilii wa töpö pii hanoa satia apa tä, kawanö sa kai a hua sinomo wi i wa sai kupo totio mai kitä. Kawanö sa pii kule maaki, au ulu a, au thäwö a, i na kilii wa töpö pii hanoa satia apa tä, sa kai a hua sinomo wi, i wa sai kupo mai kitä. ³⁸ Hii ti pakalai ti ha wa peamamo wani ipö tä, kamisa na wa nokapalo mai kitä. Wa nokapalo mi tä, sa kai a hua sinomo wi i wa sai kupo mai kitä. ³⁹ "Jesus sa kai a hini wani ipö saiö! Sa pea päo matimöo!" wa pi kuu tä, waiha ola wa pea totio kitä. I na tä kua tä, "Huki sa pea totia kule maaki, Jesus sa kai a hini pi topa satia apa kuleo!" wa pi kuu tä, waiha ola wa pea totio mai kitä. Wa pi topapalo soatio kitäo!- i na Jesus a kuuma.

Teusö anö noa tä totoa pia wi i ta

Marcos 9.41

⁴⁰ I na a kuu nö, -Kamakö na ai tä noimo kutenö, kamisa na a noimo naio wi, i a. Kamisa na ai tä noimo tä, Teusö anö sa simöpalö laso noai, i Teusö a na i a noimo naio soata wi, i a. ⁴¹ Teusö a kai wäsä sinomo wi, i anö Teusö a kai wäsä salo, i a na ai tä noimo kuköma, Teusö a na i anö noa tä täli kitä. Teusö a kai wäsä sinomo wi, i a na Teusö anö noa tä totota kua wi na, i na Teusö a kai wäsä sinomo wi, i a na ai tä noimo wi, i na i a na Teusö anö noa tä totoa thaa naiki kitä. I na tä kua tä, ai tä totiatalo opati wi, i a na ai tä noimo kuköma, Teusö a na i anö noa tä täli kitä. A totiatalo opati wi, i anö noa tä täa kua wi na, i a na ai tä noimo pole, i anö i na noa tä täa kua naiki kitä. ⁴² "Ai tä hai, pata tä

sai mai kitä maaki, ĩ anö kamisa kai a hua sinomo salo, kawanö ĩ wa wai pasilipalö nö, mokota ha maa wa tuu pi totoköma, Teusö anö au noa tä totoa höttöki kitäö!" ĩ na sa kuu kuleö! Sa holisi mai kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a na João Pasisöta anö töpö simönö noai ĩ ta
Lucas 7.18-35

11 ĩ na tä kua tä, Jesus anö kama kai a hua sinomo wi, ĩ töpö noa thaa noai ha, ĩ tä uli ha ai töpö sai pö kulati, ĩ hamö a hua kononö nö, Teusö ta wäsäö, Teusö a kai na töpö pi hatukupamani, ĩ na Jesus a kua hätäpotima.

²³ ĩ na tä kua tä, titita wi a sai ha João Pasisöta a titila tä, -ĩ na Jesus a kuati kulaliö!- ĩ na tä kuu hininö nö, kama kai a hua sinomo wi, ĩ töpö na, -Jesus a na makö huulö nö, "Kamisamakö na Teusö anö a simöpa pia wi, ĩ kaikana tä walo piale, ĩ kawa hätowö?" ĩ na makö kutöö!- ĩ na João Pasisöta anö töpö noa thaö ha, töpö hua soatasolöma. Töpö hua soatalolö nö, Jesus a na töpö waloikitö nö, -Jesus ai. Kamisamakö na Teusö anö a simöpa pia wi, ĩ kaikana tä walo piale, ĩ wa hätowö? A simöpa koo pia wi, ĩ ai tä na samakö mamö läo koo hätopökö?- ĩ na töpö kuu ha, ⁴ Jesus aiki, -Pö hua kononö! Ma tä tatihe, ma ta hinitihe, João a na ĩ ta wäsä kötö! ⁵ "Tä tapa mi ipii, ĩ töpö mamö huu topa komapi, töpö konona köhetio wi ĩ töpö konona topa komaki, wasu wasu tänö töpö ösö hiopöpasö wi, ĩ töpö ösö topa totia komaki, töpö sömöka komi ipii ĩ töpö sömöka wakala komaki, ai töpö noma totia apösoma maaki, Jesus anö ĩ töpö temöa komani, wani tä na töpö honimo opa wi ĩ töpö na Teusö ta topa apöle ĩ ta wäsäö, ĩ na tä kua kulaliö!" ĩ na João a na ĩ na pö kuu kötö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁶ ĩ na a kuu nö, -"Jesus a pitili häto mi. Teusö anö a simöpa häto maama" ĩ na wa pi kuu pasio mai, ĩ wa pi topa apa asaö- ĩ na Jesus a kuuma.

⁷ ĩ na Jesus a kuu ha, João anö töpö simönö noai, ĩ töpö hua konasolö ha, töpö sototoa haile, ĩ töpö na Jesus anö João a kateha haioma. A kateha haiö nö, -Witi ma möö pia salo, sai a maa taso pamö makö huu taso ma? Ipoko tänö silaka äko hemosili salä salämo kua wi na, ĩ na a wani kua wi, ĩ ma möömö huma? ⁸ Witi ma möömö huu totioma? "Sama möö pialati, haloi ösö toita apii ösönö a haloa hätole kitäö!" ĩ na makö pi kuu hätoma? Haloi ösö toita apii ösö na töpö haloiki nö, töpö puko opa sinomo wi, sai pö maa pamö ĩ töpö huu pasio mai kitä. Kaikana töpö sai pö pe epii sai pö toita apii töpö sai pö na töpö puko opa sinomo wi, ĩ töpö sai pö na ĩ töpö kuo sinomo sisatioö. ⁹ Ma möömö huu taso noai, witi ĩ a pasiwö? Teusö a kai wäsä sinomo wi ĩ a hätowö? Awai. João anö Teusö a kai wäsä wi ĩ a maaki, ĩ a päwö mai kitä. ¹⁰ Teusö anö João a kateha noai, ĩ tä säökama kua. ĩ na tä säökama kuu: "Kamisanö a simöa sinomo wi, Cristo a palu hamö ĩ sa simöa tolehapala pia salo. Cristo a palu hamö ĩ anö piliso salilima totio pia salo" ĩ na tä säökama kuu- ĩ na Jesus a kuuma.

¹¹ ĩ na a kuu nö, -"João Pasisöta a kua kua wi na, ĩ na ai sanöma pata tä kua wi tä kua mai kitä. ĩ na ai pata tä kua mai kitä maaki, waiha sanöma makö na Teusö a kaikanamo totiköma tä, makö simöa wi, ĩ ai wa patamo pasio mai maaki, João Pasisöta a na ĩ pata wa toleha satia apöle kitäö!" ĩ na sa kuu pitilimo opa kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹² ĩ na a kuu nö, -João anö Teusö ta wäsä soma tä, töpö waitilimo wi ĩ töpönö ai töpö sai pö täa pi topa kua wi na, ĩ na ai töpö kasiapalo opa nö, sanöma töpö na Teusö a kaikanamo totio piale, ĩ na ĩ tä täa pi topa kua höttöma. Huki ĩ töpö kasiapalo opa nö, ĩ tä sua soa kule. ¹³ João anö Teusö ta wäsä paio mi tä, Teusö a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö pewönö Teusö a kaikanamo totio pia wi, ĩ ta wäsä paioma. Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ anö ĩ ta wäsä naioma. ¹⁴ Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ töpö aiki, "Waiha kaikana tä sai walo pia tä, Elias a pata huu kitäö!" ĩ na ĩ töpö kuuma. "ĩ na ta kuu noai, huki ĩ pitili ta kuo totio noa" ĩ na makö pi kuu kuköma, João a hai ĩ Elias totiwö! "Elias a pata huu kitäö!" töpö kuu noai, ĩ töpönö João a kateha totioma. ¹⁵ Sa kai a hua pi topa totilai, ĩ pö sömöka taa totikiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁶ ĩ na a kuu nö, -Ka pi tä kua wi na, ĩ na makö kuatii? Witi töpö kuati wi na, ĩ na makö kua höttötio? Saponö a na ulu töpö unumoti nö, töpö wai lopaloti nö, töpö kuati wi na, ĩ na makö kuati hätoö. Ai ulu töpö lole, ĩ töpö na ai ulu töpö hapalo lalupalö opa nö, ¹⁷ "Thöla sama ösö holapali ke maaki, makö paöa mane. Ökö wi ĩ ama sama ta thapali ke maaki, makö ökö höttö mi ipö" ĩ na ulu töpö kuu. ĩ ulu töpö kua kua wi na, ĩ na pata makö kua höttöö. ¹⁸ João Pasisöta a Teusömo sinomo pi topa salo, ai tä wakala ha ĩ anö nii tä oatala mi, ĩ tä wakala pewö hamö tuu wasui tuu koatalati mi, ĩ na João a kuati ha, "João a na sai tä sapäko opati salo" ĩ na makö kuuma. ¹⁹ ĩ na tä kua tä, sanöma sa kupaso noai, ĩ sanö nii sa tä oaö, ĩ sa tuu koaö, ĩ na kamisa kua kutenö, "Pe epii Jesus anö nii tä oa apaö, ĩ nasimö tuu koa apaö, ĩ na Jesus a kua silia apatiwö. Kaikana tä na sitipa totoköpö, ai töpö na ĩ sitipa sua sinomo wi ĩ töpö, ai töpönö wanisala tä thaa sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kua wi, ĩ töpö na Jesus a noimotiwö" ĩ na makö kuu. Ai tä pi hatukua apöle, ĩ anö ta wäsä makokoa apöle, ai töpönö ĩ ta hini totio opa salo, töpö totiatalo opa kuki kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai töpönö Teusö a kai hini wani ipii ĩ töpö
Lucas 10.13-15

²⁰ ĩ na tä kua tä, ai töpö sai pö ha Jesus anö tä aipöamatima maaki, -Sa kuati pole, ĩ tä na huki sa pi wasiso sapao kota mai kitäö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu maama kutenö, Jesus anö ĩ töpö päpäpa kuköma. ²¹ Töpö päpäpa nö, -Kotası tili pö. Makö pepalo opa kuki kitäö! Petösaita tili pö. Makö pepalo opa naio kitäö! Kamakö sai pö ha sa kua tä, sa tä aipöama kuationi na, ĩ na situ tili töpö, sitö tili töpö, ĩ na töpö kui töpö sai pö ha sa kutiki nö, ĩ na sa tä aipöama thama naioma aköna, "Wanisala sa tä tha apati noai, ĩ sa tä hosa pi topa

kuleö!" ĩ na ĩ tōpō kuu noa kipi. ĩ tōpōnō wanisala tā thaa noai, ĩ tā na tōpō pi honipo opa salo, haloi ösö sĭti ipii ösö na tōpō haloiki nō, tōpō lotiki nō, senoma tänō kama tōpō huluko noa kipi. ĩ na ĩ ösö sĭti ipii ösö na ĩ tōpō halokōma akōna, "ĩ tōpōnō wanisala tā thaa noai, ĩ tā hosa pi topa apa noa" ĩ na ai tōpō pi thama noa kipi. ²² "Waiha Teusō anō sanōma tōpō peama tā, situ tili tōpō, sitō tili tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō peama kitā maaki, kamakō peama satia apa kitāö!" ĩ na kamakō na ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²³ ĩ na a kuu nō, -Kaphanaū tili pō. Kamakō aiki, "Hi tā hētu hamō Teusō a kulali, ĩ hamō makō hua kona-solō kitāö!" ĩ na makō pi kuu kule maaki, ösi tōpō pepalo opa soatio wi, ĩ tā uli hamō Teusō anō makō pewō kemaki kitāö! Kamakō na sa kua tā, sa tā aipōama thapapili na, ĩ na sotoma tili tōpō mamō tetela tā, ĩ na Teusō anō tā aipōama thama naioma akōna, ĩ tōpōnō wanisala tā thaa noai ĩ tā hosalō noa kipi. Önō kutenō Teusō anō ĩ tōpō sai pō wania maa noa kipi. ĩ tōpō sai pō kua soala pi. ²⁴ "Waiha Teusō anō sanōma tōpō peama tā, sitō tili tōpō peama kitā maaki, makō peama satia apa kitāö!" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

-ĩ makō na ipa hao sa möma kitāö!- Jesus a kuu noai ĩ ta

Lucas 10.21-22

²⁵⁻²⁶ ĩ na tā kua tā, Jesus aiki, -Hapa. Hi tā hētu hamō tōpō kulali ĩ tōpō, hi masita tā uli ha tōpō kule ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui wa tōpō pewō simōa sinomo wi ĩ wa. Sa kuu pole, ĩ tā na ai tōpō pi tao opa wi ĩ wa tōpō pi hatukupama mai, ulu tōpō kui na ĩ na tōpō kui, ĩ wa tōpō pi hatukua asapamanōma. Kawa pi aiki, "ĩ na sa tōpō thama pi topa apa kutenō, ĩ na sa tōpō thama kitāö!" ĩ na wa pi kuu nō, wa tōpō thamatima. Önō kutenō, "Aitakōö! Kawa na sa pi mōnaha apa kuleö" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ ĩ na a kuu nō, -Ipa hao anō kamisa na tā pewō to-tokōma. Ai sanōma wanō Teusō pelupō sa taō pasio mai kitā. Ipa hao anō sa taō öpa sisaö. Ai sanōma wanō ipa hao wa taō naio mai kitā. Pelupō sanō ĩ ipa hao sa taō sisaö. Pelupō sanō ai sanōma makō na ipa hao sa möma pi topa wi ĩ makōnō ipa hao ma taō naia asaki kitāö!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Makō ösi mota mapamani kitāö!-

²⁸ ĩ na Jesus a kuu nō, -Hute hute ma tā uni sipo salo, makō mota apa wi, ĩ pō! Hapo. Kamisa na makō huoki solōma, makō mota mapamani kitāö! ²⁹ Sa hōla mi, sa nohi, ĩ na sa kuö! Makō pāsāpa soa pääatalo mai kitā. Önō kutenō, makō pi hatukupalōpō, sa kuu sinomo wi, ĩ ta hinia totilōheö! ĩ ma ta hinia totilōma, makō motai, ĩ tā mataso kitāö! ³⁰ Kamisanō makō noa thaa sinomo wi, ĩ tā na, "Häö" makō pi kuu mai kitāö! Kamakō na hute hute sa tā siapalama mai kitāö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Mota mato wi ĩ tā wakala

Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5

12 ĩ na tā kua tā, mota mato wi ĩ tā wakala ha, hikali a ha tōtiiku pili mosö kuo pa, Jesus anō kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō kai hasuoma. Tōpō kai hasuo pamō tōpō oi ipō salo, tōtiiku mopō kāalalō nō, mopō oa kai hutuilōma. ² Mopō kāalali wi, patiseu tōpōnō ĩ tā taa nō, -"Mota mato wi ĩ tā wakala ha pō kalipalo hāto tihöö!" Moisés a patanō nō patapō tōpō noa thama maaki, kawa kai a hua sinomo wi ĩ tōpō ta kalipalo noa- ĩ na Jesus a na ĩ na patiseu tōpō kuuma.

³ ĩ na tōpō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -Davi a, kamanō tōpō nokapalamatī wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō oio opa noai, ĩ ma tā waheta sāökama möö totio mi salo. ⁴ Teusōmo wi a sai ha Davi a lisipalo nō, Teusō a tōpō sinomo wi ĩ tōpōnō Teusō a na ĩsa āi totoma sinomo wi, Davi anō ĩ āi tälō nō, kama hai ĩ tōpō solo ĩ tōpōnō ĩ āi oalalōmae. "Teusō a tōpō sinomo wi ĩ tōpōnō ĩ āi oa sisalōö!" ĩ na Moisés anō nō patapō tōpō noa thama maaki, Davi a, kama hai ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō ĩ āi oalalōmae.

⁵ ĩ na tā kua tā, "Mota mato wi, ĩ tā wakala ha pō kalipalo tihöö!" ĩ na Moisés a patanō nō patapō tōpō noa thama maaki, Teusō a tōpō sinomo wi, mota mato wi ĩ tā wakala ha Teusōmo wi a sai hamō ĩ tōpō kalipalo sinomotii. ĩ na ĩ tōpō kuati wi maaki, "Wanisala ma tā thama" ĩ na Teusō a pi kuu mi. ĩ ma tā waheta sāökama möö hāto maama? ⁶ "Teusōmo wi a sai ha tōpō Teusōmo sinomo wi ĩ tā topa apa kutenō, kalipalo mai ĩ tā wakala ha ĩ a sai ha tōpō kalipalo kule maaki, 'Wanisala' Teusō a kuu mi. ĩ na tā kua tā, Jesus sanō sa tōpō simōa wi ĩ tā topa satia apa kutenō, kalipalo mai ĩ tā wakala ha kamisanō sa tōpō simōkōma, tōpō kalipaloö ha, ĩ tā wanisala mai kitā' makō pi kuu mai" ĩ na sa kuu kule. ⁷ Huki mota mato wi ĩ tā wakala ha hi tōpōnō tōtiiku mokō suaö ha, ĩ tā wanisala mi. Teusō aiki, "Makō Teusōmo nō, salo ma pō ĩsima sinomo wi ĩ sa tā pii mi. Ai tōpō na makō pi honipo salo, ĩ ma tōpō totiapala wi ĩ sa tā pii sisa kule" ĩ na Teusō a kuu noai, ĩ ma ta hini totio akōna, "Jesus a kai a hua sinomo wi, huki ĩ tōpōnō tōtiiku mokō tälōma kutenō, wanisala tā thama" ĩ na makō kupalo mana pi. ⁸ Sanōma sa kupaso noai, ĩ kaikana sa kutenō, mota mato wi ĩ tā wakala maaki, "Pō kalipaloö!" ĩ na sa kuu ha, ĩ tā wanisala mai kitāö!- ĩ na Jesus a kuuma.

A ami wani humōtio noai ĩ a wani

Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11

⁹ ĩ na tā kua tā, Jesus a hua kononō nō, juteu tōpō kokamota wi ĩ a sai pata ha Jesus a lisipasoma. ¹⁰ ĩ ha ai tā kule, ĩ a poko ami ösö tao mio opama. A ami ösö tao mi ipō ha, -Jesus anō a toa kōo hātomani kitāö! "Mota mato wi ĩ tā wakala na pō kalipalo tihöö!" ĩ na Moisés anō juteu makō noa thama maaki, huki Jesus a kalipalowō- ĩ na ĩ tōpō kuu pi topa apama. ĩ na tōpō kuu pi topa salo, -Jesus ai. "Mota mato wi ĩ tā wakala

na tōpō toa komanōō!" ĩ na Moisés anō makō noa thama ta o?- ĩ na tōpō kuuma.

¹¹ ĩ na tōpō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -Ai wanō oweha wa thapo tā, mota mato wi ĩ tā wakala ha thaka taka ha ĩ oweha a kekōma, kalipalo mai ĩ tā wakala na maaki, wa kasiapalo opa nō, au oweha wa thaa kopali ta pi kuu mai. ¹² "Oweha a noa apa waikia alu kuleō!" makō pi kuu kule maaki, sanōma tā lö kui, ĩ tā noa sati ipō. Önō kutenō, mota mato wi ĩ tā wakala päla tā maaki, ai ma tōpō totiapala apa wi ĩ tā topa satia apa- ĩ na Jesus a kuuma.

¹³ ĩ na a kuu nō, a poko ami ösō pata apōle, ĩ a na, -A ami totokōō!- a kuuma. ĩ na a kuu ha, a ami totokōma, ai a ami topa kule na, ĩ na ĩ a ami topa kua kōo soatakōma. ¹⁴ A ami topa kōkōma ha, patiseu tōpō hulölö nō, -Jesus ma säpalöpökōō! Wi na makō kua nō, Jesus ma säpalöpō?- ĩ na tōpō kuuma.

Teusō anō a saipalō noai ĩ a simōnō noai ĩ a

¹⁵ -Jesus ma säpalöpökōō!- ĩ na tōpō kuu noai, Jesus anō ĩ ta hininō nō, tiko hamō a hua konasolōma. A hua koonō pamō tōpō satehe epii tōpō nokaalō noai, ĩ ai tōpō salia apa noai, Jesus anō ĩ tōpō pewō toa komanōma. ¹⁶ Tōpō toa komanō noai, Jesus anō ĩ tōpō noa thaa nō, -Ai tōpō na sa wäsā tihōō!- a kuuma.

¹⁷ Sutu upa Isaías anō Teusō a kai wäsā sinomo noai, ĩ anō tā säökōkō noai, ĩ na ĩ tā kua tolea totisolöpō, -Ai tōpō na sa wäsā tihōō!- ĩ na Jesus a kuuma. Isaías anō tā säökōkō noai ĩ na ĩ tā kuuma:

¹⁸ -ĩ na Teusō a kuu kuleō! "Kamisanō sa saipalō noai, kamisanō ĩ sa simōaō ha, ĩ anō sa hini sinomo wi, hi ĩ a. ĩ sa pi ipawō. ĩ anō sa pi mönahapalamatii. ĩ a ösi na sa ösi kua tolele, ĩ sa simōki pia salo. ĩ sa simōki ha, sanōma tōpō pewō na ĩ anō sa kai a wäsā kitāō! ĩ tā topa kuleō! sa kuu sinomo wi ĩ anō ĩ ta wäsā tolea totio kuki kitāō!

¹⁹ ĩ a hōla mi, a hapalo lalupalō soatalo mi, piliso hauhu upii tiso ha tōpō satehe epii tōpō hupaloti pa a hasuo pola nō, ĩ na ĩ a kua kitāō!

²⁰ Silaka āko käsoma, ĩ wa āko wania kua mi kui na, ĩ na ĩ anō tōpō utiti ipii tōpō peama kua hōtōo mai kitā. Wani ipii koa taka sii wai hiliti ha, ĩ wa taka sii wai lua- ma thama mi kui na, ĩ na tōpō utitia apati wi, ĩ anō ĩ na ĩ tōpō peama thama hōtōo mai kitāō! Tā toita apii, ĩ tā kua sinomo paio mi tā, ĩ a kasiapalo opati nō, ai tōpō totiapala apa paitio kitāō!

²¹ ĩ a na sanōma tōpō pewō mamō tetekōma, ĩ anō makō täapa kōa läo kitā' ĩ na tōpō pewō pi kuu kitā" ĩ na Teusō a kuu kuleō!-

ĩ na Isaías anō ĩ na tā säökama kuu wi, tā säökama thakōma.

Sai tā sai pata hai, ĩ Peusepuu a ĩ hilo kua naine ĩ a

Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23

²² ĩ na tā kua tā, ai tā na sai tā sapāko sinomo noai, ĩ anō tā tapa mi ipii, a ākasöpō öpii, ĩ na a wani kuati wi, Jesus a na ai tōpōnō ĩ a kai walokōma. A kai waloki ha, Jesus anō a wani toa komanōma, a hapalo makoka

apaō, a mamō wani huu topa apa kopi, ĩ na ĩ a wani kua kopasoma. ²³ ĩ na a wani kua kupasoō ha, tōpō satehe epii tōpō sototoa apōle, ĩ tōpō aiki, -Kilatihal- tōpō kupalo nō, -Juteu makō na Davi a hai ĩ ola tolewō tā kaikanamo piale, ĩ Jesus a hātowō?- ĩ na tōpō kuuma.

²⁴ ĩ na tōpō kuu noai, patiseu tōpōnō ĩ ta hini nō, -Peusepuu, Sai tā sai pata, ĩ a hilo polakaa soatale, sai tōpō pewō na ĩ a pata kaikanamo wi, ĩ a patanō Jesus a lotetepamanōma salo, Jesus anō sai tōpō sasu taō öpa päō- ĩ na ĩ tōpō kuuma.

²⁵ ĩ tōpō pi kupaloti pole, Jesus anō ĩ tā taō öpa kutenō, ĩ tōpō na a hapalo nō, -Tā uli pe epii tā uli pata ha tōpō pilipai, ĩ tōpō noimaso mai, tōpō hōlapalo nō, tōpō selekepasoma, kaikana tänō ĩ tōpō simōa wi, ĩ tā mapaso kitā. Sai pō pata ha tōpō kule, ĩ tōpō hōlapalo kukōma, ĩ tōpō pewō kuo sototo satio mai kitā. Au ai tōpō sai hōla kukōma, au ai tōpō na makō pilio sototo satio naio mai kitā. ²⁶ ĩ tā kua kua wi na, ĩ na Sai tā sai pata kua hōtōo. Sai tōpō na Sai tā sai pata kaikanamo sinomo wi ĩ sai tōpō hōlapalo nō, ĩ tōpōnō ai sai tōpō sasupali akōna, tōpō selekepalō pi. Tōpō selekepasōō akōna, ĩ tōpō na Sai tā sai pata kaikanamo maa hōtō- taso pi. ²⁷ "Peusepuu anō Jesus a lotetepamanōma kutenō, sai tōpō sasupa sinomo" ĩ na makō kuuwō. ĩ na makō kuu manu kule, kamakō kai a hua sinomo wi, witi pili anō ĩ tōpō lotetepalōma kutenō, ĩ tōpōnō sai tōpō sasu? Kamakō aiki, "Kamisanō kai a hua sinomo wi, Sai tā sai patanō ĩ tōpō lotetea naipalōma, ĩ tōpōnō sai tōpō sasua naipali" ĩ na makō kuu kitā ta o? ĩ na makō kuu akōna, ĩ tōpōnō sai tōpō sasua naipali wi, ĩ tōpō aiki, "Makō holisimo opawō" kamakō na ĩ na ĩ tōpō kuu pi. ²⁸ Sai tā sai patanō kuno mai. Teusō anō sa lotetepamanōma. Sa lotetepamanōma kutenō, sai sa tōpō sasutii. Sai sa tōpō sasuti manu kule, "Sanōma makō na Teusō a kaikanamo wi, kamakō na ĩ tā kua waikia kuleō!" ĩ na makō kuupökōō! ²⁹ Ai tā sanōma lotete epii, ĩ a hai wani tā na wa thomōmo pia salo, kama wa öka paio mai ha, ĩ a sai pō ha wa thomōmo mai kitā. A lotete epii ĩ wa öka paipalō nō, kama hai ĩ wani wa tā thomōni. ĩ tā kua wi na, ĩ na sa kua naioō. Sai tā sai pata lotete epō ha, kamisanō sa wani utitipama paio mai ha, sai sa tōpō sasupa mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁰ ĩ na a kuu nō, -Kamisa na wa pi lulua mi kutenō, kawanō sa wanipo wi ĩ wa. Kawanō kamisa na ai wa tōpō pi lulua mi tā, kamisa na ĩ wa tōpō waloama mai, ĩ wa tōpō sasua pasili. ³¹ Önō kutenō, kamakō na ĩ na sa kuu kule: "Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi ĩ tā, ai tā kateha wanisala wi ĩ tā, ĩ na tā kui tā pewō na Teusō a hīso mapo kōo taō öpa kitā maaki, ai sanōma tōpōnō Teusō a ösi kua tolele, ĩ a kateha wanisala wi, ĩ tā na Teusō a hīso mapo mai kitāō! ³² Sanōma sa kupaso noai, ai tänō ĩ sa kateha wanisala kule maaki, ĩ tā na Teusō a hīso mapo kōo taō öpa kitā. ĩ na Teusō a kua kitā maaki, ai tänō Teusō a ösi kua tolele, ĩ a kateha wanisala wi, ĩ tā na Teusō a hīso mapo mai kitāō! Ai tänō Teusō a ösi kua tolele, ĩ a kateha wanisala wi, hi

masita tä uli na ĩ a kuati tä, ĩ a na Teusö a hĭsoö, waiha ĩ a nomaso noai ha, ĩ a ösi na a hĭso soatioö, ĩ na Teusö a hĭso kuati kukiö!" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

-Pö hapalo wanisala apati tihööl-

Lucas 6.43-45

³³ -Au hii tiki toita apö tä, ĩ tiki ha thomo thomo toita apii mo lalo hōtöo kitä. ĩ na tä kua tä, au hii tiki wanisala apö tä, ĩ tiki ha thomo thomo wanisala apii mo lalo pasio kitä. Pili wa tate möö taö öpaö, pili wa tiki möö taö öpa naia soataö, ĩ na wa kuaö. ³⁴ Olö kökö wasu kui na, ĩ na makö kuö. Makö wanisala apa salo, makö hapalo toita mai kitä. Sanöma makö ösinö makö pi tapomo kua kua päo wi na, ĩ na pili makö kainö makö hapalo kua naio päo kitä. ³⁵ Wa toita apö kutenö, pili wa ösi na toitai tä na wa pi tapomo salo, wa hapalo toita apa kuki kitä. ĩ na tä kua tä, wa wanisala apö kutenö, hiopö tä na wa ösi pi tapomo kutenö, wa hapalo hiopöa apa kuki kitä. ³⁶ "Sanöma töpö kuati noai, waiha Teusö anö ĩ tä noa totoma hätäpo tä, toitai tä na wa hapalo totio mai, wa hapalo saimo päo noai, kawa na Teusö anö ĩ ta kateha hasulua apa kitäö!" ³⁷ Huki toitai tä na wa hapalo toita apöle, waiha ĩ tä noa na Teusö aiki, 'Wa hapalo toita apama kutenö, wa peama mai kitäö!' ĩ na a kuu kitä. ĩ na tä kua tä, wa hapalo wanisala apati wi, ĩ tä noa na Teusö aiki, 'Wa hapalo wanisala apatima kutenö, wa peama kuki kitäö!' ĩ na Teusö anö wa noa thaa kuki kitäö!" ĩ na kamakö na ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Suli a ösi pata na Jonas a titio kua noai na, ĩ na masita taka na

sa titio kua hōtöo kitä- Jesus a kuu noai ĩ ta

Lucas 11.29-32

³⁸ ĩ na tä kua tä, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ ai töpö, ai patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Jesus ai. Wa tä aipöama wi, ĩ sama tä möö pi topa apa kule- ĩ na töpö kuuma.

³⁹ ĩ na töpö kuu ha, -Huki ola makö kule, ĩ makö wanisala apatiwö. Teusö ma hosalö noai ĩ makö pasiwö. Teusö ma thapo mane maaki, aipöa wi ma tä möö pi topa päo nö kiliawö. Pälaö! Sa tä aipöamati wi, kamakö na ĩ sa tä möma mai kitäö! Teusö anö Jonas a na tä aipöama kua noai na, ĩ na Teusö anö tä aipöama kua köo piale, kamakö na Teusö anö ĩ tä möma sisa kitä. ⁴⁰ Suli a ösi pata ha Jonas a titia tä, 3 tökö mumi kui tökö mumi hasua thapamanö noai na, ĩ na masita taka na sanöma sa kupaso noai, ĩ ha ĩ sa titia tä, 3 tökö mumi kui sa tökö mumi hasua thaa hōtöpamani pia salo- Jesus a kuuma.

-Pata sa sai maaki, kamakönö sa kai a hini wani ipö nö kiliwö- Jesus a kuu noai ĩ ta

⁴¹ ĩ na Jesus a kuu nö, -Sanöma töpönö wanisala tä tha apati noai, Teusö anö ĩ tä noa totoma hätäpo tä, ĩ tä, ninipi tili töpö öpapalo nö, makö namo simöki kitä.

Ninipi tili töpö na Jonas anö Teusö ta wäsä ha, ĩ töpönö ĩ ta hinia totilö nö, kama töpö pi tapomo sapamo asa köoma. "Häö. Samakö wanisala apatiwö. Wanisala sama tä thaa kota wani ipöö!" ĩ na ĩ töpö kuu kutenö, waiha kamakö na, ĩ ninipi tili töpö aiki, "Teusö ma ta hini maapa wi. Makö wanisala apawö" ĩ na ĩ töpö kuu kitäö!- ĩ na Jesus a kuu nö, -"Jonas a hai, ĩ pata tä maaki, kamisa hai, pata sa sati ipöwö. Jonas anö Teusö ta wäsä makokoa taö öpama maaki, kamisanö Teusö sa ta wäsä makokoa taö satia apa asa kuleö! Sa ta wäsä makokoa taö satia apa kule maaki, makö pi tapomo sapamo totio mai ha, wanisala ma tä tha apatiwö" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴² ĩ na a kuu nö, -Sapá tili töpö na suö tä kaikanamo sinomo noai, ĩ anö Salomão a hapalo mosawi ipii, ĩ ta hini pi topa apa salo, Sapá tä uli pä apa päla tä maaki, Salomão a kule hamö ĩ hamö ĩ a suö hulamolöma. Önö kutenö, sanöma töpönö wanisala tä thaa noai, waiha Teusö anö ĩ tä noa totoa tä, ĩ kaikanasoma tä öpaiki nö, kamakö na a hapalo nö, "Makö wanisala apatiwö. Wi na makö pi kuu salo, Teusö ma ta hini maama?" ĩ na ĩ suö a kuu kitä. "Salomão a pi hatukuo opa waikioma maaki, ĩ a na sa pi hatukua satia apa kule. Sa pi hatukua satia apa kule maaki, kamakönö sa kai a hini wani ipö pasi nö kiliwö" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Ola makö pea satia apa kitäö!-

Lucas 11.24-26

⁴³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Ai sanöma tä ösimö ha sai tä kutio noai, ĩ sai tä lisia kopasolöma, a mota mapo pi topa salo, sanöma töpö pilio maa pa, tä uli hāsitiö opa pa a wani hutii. A huti kule maaki, a mota mapasopö tä tapa mi salo, ⁴⁴ "ĩ sanöma tä ösimö ha ipa sai a kuopili, ĩ ha sa lisipasopili, ĩ a sai na sa huu köo pätalökö o!" ĩ na a pi wani kulasoö. ĩ na a pi wani kulo nö, a köa sapalölö nö, a kutio noai, ĩ a sai na a waloo kököma. A waloo koiki nö, ĩ säko säko tä kua mi, a sai toita apii, ĩ a sai taa konanöma. ⁴⁵ ĩ a sai taa konanö nö, ai sai töpö wanisala satia apa wi, ĩ 7 töpö nakalö nö, ĩ sanöma tä ösimö ha ĩ sai töpö kai pilia nömöki. ĩ sanöma tä pea waikitioma maaki, ĩ a ösimö ha sai töpö satehe epii töpö pilia nömöa kököma kutenö, a pea satia apa nömöa köki. Pi naka. ĩ sanöma tä pea satia apa nömöa köo kua wi na, ĩ na huki ola makö kule, waiha ĩ na ĩ makö ola pea tolea satia apa kuki kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a hai ĩ töpö

Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21

⁴⁶ ĩ na tä kua tä, ĩ töpö na Jesus a hapalo soala tä, Jesus a hai ĩ pöpönö a, kama hai ĩ poose töpö, ĩ na töpö kui töpö waloo läkö solöma. Töpö waloo läiki nö, sai a atu ha töpö öpaiki nö, ai töpö na ĩ töpö aiki, -Jesus a na samakö hapalo pi topa kuleö!- ĩ na töpö kuuma.

⁴⁷ ĩ na töpö kuu ha, Jesus a na ai tä aiki, -Sai a atu ha au nao a, au hoose töpö, ĩ na töpö kui töpö öpa kuleö!

Töpö öpaiki nõ, kawa na ĩ au ai töpö hapalo pi topa kuleö!- ĩ na a kuuma.

⁴⁸ A kuu ha, -Witi ipa nao a? Witi ipa hoose töpö?- a kuu nõ, ⁴⁹ kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö himöpalö nõ, -Hi töpö hai, ĩ ipa nao a, ipa hoose töpö. ⁵⁰ Hi tä hē-tu ha ipa hao a kulali, ai töpönö ĩ a kai hini totiatalo opati wi, ĩ töpö na, "İpa hoosa a. İpa sao a. İpa nao a" ĩ na ĩ töpö na sa kuu naio sisaö- ĩ na Jesus a kuuma.

Thomo thomo säsäha sinomoti wi ĩ a

Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8

13 ĩ tä wakala na Jesus a hulolö nõ, kosoto u kasö pata ha a waloikitö nõ, a loiki nõ, ai töpö pi hatukupamanöpö, Teusö ta wäsä kuköma. ² Teusö ta wäsäti tä, kama kotö ha töpö satehe epii töpö kokamo kutenö, kosoto u pata ha kutiata a käne, ĩ ösö ha a titiki nõ, a loköma. Kosoto u kasö pata ha maka maka tä kule, ĩ ha töpö satehe epii töpö öpahama. ³ ĩ töpö na Teusö ta wäsä nõ, töpö pi hatukupali pia salo, uni tökö sino a wäsätima. Ai uni ta wäsä nõ, ĩ na a kuuma: -Thomo thomo säsäha sinomo wi, hikali a hamö ĩ anö mo säsähämö hulusalöma.

⁴ Mo säsähäti pamö, piliso kasö hamö ai mo kelasoma, salo pö katä wi ĩ pönö ĩ mo oa soatalöma.

⁵ ĩ na tä kua tä, tä uli maa mapöo opa pa ai mo keköma, masita tä uli ösö patete epö salo, mo haa soatasoma maaki, ⁶ motokö pi ösöhötasoma, pili moto sii sopinö mosö wai silikia soatasoma. Mosö nasökili wai wani ipö kutenö, mosö wai silikilasoma.

⁷ ĩ na tä kua tä, tä uli mösököpöo opa pa ai mo keköma, mösököpölemö tiki patasoma, tä uli paimia apö-soma kutenö, mösököpölemö tikinö mosö wai häwä-manöma.

⁸ ĩ na tä kua tä, tä uli topa apa pa ai mo kea asaköma, mo äkelo nõ, mo sätäa haia asataköma. Ai mo wai kea pasia pälaso noai, ĩ mo wai äkelo nõ, 100 mokö kui mokö sätäköma. ĩ na tä kua tä, ai mo wai kea hötöso noai, ĩ mo wai äkelo nõ, 60 mokö kui mokö sätäköma. ĩ na tä kua tä, ai mo wai kea pasilo nõ, mo wai äkeso noai, ĩ mosö wai na pasiwö, 30 mokö wai sätäo pasio- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ ĩ na a kuu nõ, -Sa kai a hua pi topa totilai, ĩ pö sömöka taa totikiö!- ĩ na a kuuma.

-İ na pili tä kua totioma- Jesus a kuu noai ĩ ta

Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10

¹⁰ ĩ na Jesus a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi, Jesus a na ĩ töpö ekua atea totiki nõ, -Jesus ai. Hi wa töpö pi hatukamati tä, wi na wa pi kuu salo, hi töpö na uni wa ta wäsä sinomoti kule?- ĩ na ĩ töpö kuuma.

¹¹ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Sanöma makö na Teusö a kaikanamo totio wi, sutu ha ĩ ta wäsä totio maama maaki, huki kamakö na ĩ sa ta wäsä totia apa asa kule. Teusö a kaikanamo wi, hi töpö na ĩ sa ta wäsä totio mai kitä. Hi töpö na uni sa ta wäsä päoö. ¹² Ai töpönö Teusö a kai a hinia totia waikio noai, ĩ töpö na pe epii Teusö anö ai ta hinimoma nömöo kitä. ĩ na tä kua tä, ai töpönö Teusö a kai a hini totio pasio maa

noai, wani ipii ĩ töpönö Teusö a kai hini waikia kule maaki, ĩ töpönö Teusö a kai hini maa kōo haiatalo opa kitä. ¹³ Önö kutenö, hi töpö na uni sa ta wäsä päa kule. ĩ töpö pi wi na takömo nõ, töpö mamö tetea hötöa kule maaki, tä tapa totio mi. Ta hini kule maaki, ĩ tä sai a hini totio mi. Önö kutenö, uni sa ta wäsä päa kule.

¹⁴ ĩ na hi töpö kuati ha, Isafas anö Teusö a kai wäsä sinomoti noai, ĩ a kuu noai, huki ĩ tä sai a kuo totio ke. Pi naka. ĩ na Isafas a kuuma:

"Makö sömöka taa kitä maaki, ma ta hini totio mai kitä. Makö mamö tetea kule maaki, ĩ tä na makö pi hatukupö mai kitä.

¹⁵ Teusö sa na hi töpö ösi walole mi ipö pasi kutenö, kamisa na pili töpö sömöka komi, pili töpö mamö kasö mia, ĩ na töpö kuatii. ĩ na töpö kua mi aköna, pili töpö mamö tetea, pili töpö sömöka wakala, ĩ na töpö kula pi. Töpö pi hatukupalo nõ, kamisa na ĩ töpö pi tapomo sapa kōo aköna, kamisa na töpö pi lulua kona pi. Kamisa na töpö pi lulua kōa aköna, sa töpö pi ononopali pi ĩ na Teusö a kuu kuleö!"

İ na Isafas a kuuma- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁶ ĩ na Jesus a kuu nõ, -Kamakö lö kui, makö mamö huu, makö sömöka wakala, ĩ na makö kua kutenö, makö pi mönaha apaö. ¹⁷ "Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomoti noai ĩ töpö, Teusö a thapo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, kamakönö ma tä tapa pole, satehe epii ĩ töpönö ĩ tä tapa pi topa naioma maaki, tä tapa maama. Ma ta hiniti pole, ĩ töpönö ĩ ta hini pi topa apa naioma maaki, ta hini maama. Pitili sa" kamakö na ĩ na sa kuu kule.

¹⁸ Önö kutenö, sa kuu pole, ĩ ta hinia totilöheö! Uni sa ta wäsähe, ĩ na ĩ ta kuu totia kule: ¹⁹ Sanöma makö na Teusö a kaikanamo wi, ai töpönö ĩ ta hini kule maaki, ta hini totio mi ipö. Piliso kasö ha ai mo kea kua pasia pälaso kua noai na, ĩ na Teusö ta hini päo wi, ĩ na ĩ töpö kuaö. ĩ töpö na Teusö ta wäsä kule maaki, Sai tä sai pata kea haiki nõ, ĩ töpö ösi ha Teusö ta titile, ĩ tä naka, plökö, ĩ na Sai tä sai pata kuaö ha, "Sa tä hini maa haiatalo opaö. Päla. Sa ta hini wani ipö kota sai" ĩ na ĩ töpö kuu soatoö.

²⁰ ĩ na tä kua tä, tä uli maa mapöo opa pa ai mo kea kukö noai na, ĩ na Teusö ta hini wi, ĩ na ai töpö kuaö. ĩ töpönö Teusö a kai a hini pola nõ, töpö pi topa apa soata kitä maaki, ²¹ pili mosö nasökili wai maa kuo noai na, ĩ na ĩ pili töpö ösi ha Teusö ta hini mi kutenö, ĩ töpönö Teusö tä kai a hula soaki. ĩ töpö pea kuiki nõ, Teusö tä kai a hula soaki. Teusö ta hini pi topa salo, ai töpönö ĩ töpö wanipoö. Töpö wanipoö ha, "Hö. Teusö sa ta hini pi topa tä, ai töpönö sa wanipo salo, Teusö sa tä kai a hini wania hötöle" ĩ na ĩ töpö pi kuu. Töpö pi kuu nõ, Teusö tä kai a hula soaki. ĩ na ĩ töpö kuaö.

²² Mösököpöo opa pamö ai mo kea kukö noai na, ĩ na ai töpö kuaö. ĩ töpönö Teusö ta hini soata kule maaki, waiha, "İpa kalipalo wi ĩ tä kua apa pikia saile taköo!" ĩ na töpö pi kuu sinomoö ha, Teusö ta hini pi topa wi ĩ tä pewö matasoö. "Satehe epii ipa wani tökö kuo nõ toa sö ö" ĩ na töpö pi kuu sinomoti kutenö, ĩ töpönö Teusö tä kai a hini wanipasoö. ĩ na ĩ töpö kuaö.

²³ Ī na ai tōpō kua pasia kule maaki, ai tōpōnō Teusō tā kai a tāa totia asali. Masita tā topa apa pa, mo kea kua asakō noai na, ĩ na ĩ tōpō kua asaō. Ī mo ākelo nō, ĩ mosō na pili mo lalo nō, pili mo pala kua kulaso wi na, ĩ na ĩ tōpō uni kua kua hōtōpasoō. Ī tōpōnō Teusō tā kai a tāa asalō nō, toitai tā tha apati asa kuki. Ai tōpōnō toitai tā thaō, ai tōpōnō lapaha apii toitai tā thaō, ai tōpōnō lape epō sati ipii toitai tā thaō, ĩ na ĩ tōpō kua kua asaō- ĩ na Jesus a kuuma.

Ōka tănō pili mo wanisala apii mo tōsa halu noai ĩ ta

²⁴ Ī na tā kua tā, Jesus anō ai uni ta wäsā nō, ĩ na a kuuma: -Hikali a ha ai tănō mokō toita apii mokō tōsa kua noai na, ĩ na Teusō a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tā kua hōtōō. ²⁵ Mumai ha tōpō mitia tā, ōka tā lisia halupalo nō, tōtiiku mokō toita apii mokō tōo waikio pa, mo wanisala apii mo tōa tikilia halukōma. Ī mokō tōa halukōlō nō, a kōa halua soasolōma.

²⁶ Ī na tā kua tā, mokō toita apii mokō ākelo nō, mosō wai halo nō, mokō sātāa tā, mokō wanisala apii mokō ākea naino nō, ĩ mosō wai haa naisoma. ²⁷ Ī mosō wanisala apii mosō haa naiso noai, pata tănō tōpō kalipalama sinomo wi ĩ tōpōnō ĩ tā talalō nō, pata tā na tōpō hapalo nō, "Toita apii wa mokō tōkōma maaki, wi na tā kua nō, ai mosō wanisala wani ākea naisoma thai?" tōpō kuu ha, ²⁸ "Ōka tănō ĩ mo hiopō wani tōa hātoa pasikōmaō!" pata tā kuu hōtōoma. Ī na a pata kuu ha, "Mosō wanisala apii ĩ sama mosō wani ukōpalōtō?" tōpō kuu ha, ²⁹ "Naiō! Ī mosō wani ukōpa paio maikiō! Ī ma mosō wani ukōa pa, mosō toitai mosō ukōa naia hātopaso matimōō! ³⁰ Waiha ĩ mosō pewō patasipō tā, ipa mokō tāa sinomo wi, ĩ sa tōpō simōkō nō, 'Ki mosō wanisala apii ĩ ma mosō ukōa paipalō nō, ma mosō kāpalō nō, ma mosō ōkapalō nō, mosō ĩsimanōō! Ma mosō ĩsimanō nō, tōtiiku mokō toita apii ĩ ma mokō tāalalō nō, sai a ōsimō ha ĩ mosō thaa soatakōō! ĩ na sa kuu kitāō!" ĩ na pata tănō tōpō noa thama- ĩ na Jesus a kuuma.

Mosōtahata mosō wai pea apōpaso wi ĩ uni ta

Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19

³¹ Ī na Jesus a kuu nō, ai uni ta wäsā nō, -"Ai mo wai alukusi ipō waikikiō!" wa pi kuu kule maai, mosōtahata mo wai alukusi sati ipō. Ī mo wai āke kua wi na, ĩ na Teusō a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tā kuō. Ai tănō mosōtahata mokō tälō nō, hikali a ha mokō somōsōakō nō, ³² mokō wai alukusi ipii maaki, mosō wai patasoma, mosō pea apōpasoō. Ai tiko mosō na mosōtahata mosō pea satia apa asapasōō. Hii tiki kui na, ĩ na ĩ mosō pata kupasoma, ĩ pili ōsō poko hamō salo pō ose wainō pili pō sapuku wai thaki. Ī na ĩ tā kua kua wi na, Teusō a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tā pala kua hōtōsoō- ĩ na Jesus a kuuma.

Īsa āi hōlōma wi ĩ uni ta

Lucas 13.20-21

³³ Ī na Jesus a kuu nō, ai uni ta wäsā nō, -Suō tănō pe epii ĩsa āi pata thapamani pia salo, ĩsa āi hōlōma wi ĩ nasimō tā wai alukusia apa kule maaki, suō tănō ĩ tā wai kemakō nō, tā tikolemaō ha, ĩsa āi pewō hōlōa soatasōō. Īsa āi hōlōma wi ĩ tănō āi pepo kua wi na, ĩ na Teusō a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tā kua hōtōō- ĩ na Jesus a kuuma.

Ī na Jesus a pi kuu salo, uni ta wäsāti noai ĩ ta

Marcos 4.33-34

³⁴ Satehe epii tōpō na Jesus anō Teusō ta wäsā nō, uni ta wäsātima. Uni ta wäsā mi tā, Teusō ta wäsā maama. ³⁵ Ōnō kutenō, sutu upa Teusō a kai wäsā sinomo noai ĩ a kuti noai, ĩ tā kua toleo totio opama. Sutu upa tā kuu noai, waiha Jesus a kua tā, ĩ tā kua toleo totio opama. Ī na Teusō a kai wäsā sinomo noai, ĩ na ĩ a kuuma:

-Sa hapalo nō, uni sa ta wäsā kitā. Somi tā sai tā, ta wäsā paio maa noai, nō patapō tōpō na ta wäsā naio maa noai, huki ĩ sa ta wäsā hasulupa pia kuleō!- ĩ na ta kuuma.

-Ōka tănō mokō tōa halu pākō noai, ĩ na pili tā uni a kua totia kuleō!- Jesus a kuu noai ĩ ta

³⁶ Ī na Jesus a kuu nō, satehe epii tōpō pata kokamo pole, ĩ tōpō pewō pata taa kōkōlō nō, a konasolōma. A konasolōma tā, Jesus a kai a hua sinomo wi, Jesus a na ĩ tōpō waloa haikitō nō, -Jesus ai. Ōka tănō mo wanisala apii mo tōa tikilia halukō noa thali, ĩ uni wa ta wäsā noa thali, wi na ĩ ta kua totia kule?- ĩ na tōpō kuu-uma.

³⁷ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Ai tănō mo toita apii mo tōa asakō noai, ĩ sanōma sa kupaso noai hi ĩ kamisa. ³⁸ Hikali a lö kui, hi masita tā uli pewō. Mopō toita apii, mopō tōahale, ĩ mopō lö kui, Teusō Kaikana tănō tōpō thapo wi ĩ tōpō. Mopō wanisala apō pasii, Sai tā sai patanō tōpō thapo wi ĩ tōpō pasiwō. ³⁹ Ōka tănō mokō wanisala apii mokō tōa halukō noai, ĩ ōka tā hai, ĩ Sai tā sai pata.

Hi masita tā uli mapo pia tā, hikalimo sinomo wi ĩ tōpōnō mosō wai ukōa thalalō noai na, ĩ na Teusō a hai ĩ āju tōpōnō sanōma makō ukōa thaa hōtōalali kitā. ⁴⁰ Mosō wanisala apii ĩ mosō ukōlō nō, mosō ĩsia thama wi na, ĩ na hi masita tā uli mapo pia tā, ĩ na sanōma makō thama hōtōo kitāō! ⁴¹ Sanōma sa kupaso noai, ĩ sanō ipa āju sa tōpō simōkō nō, sanōma tōpō na sa kaikanamo wi, ĩ ha sa tōpō simōkōma, ai tōpōnō wanisala tā thaa sinomo wi, ipa āju tōpōnō ĩ tōpō ukōpali kitāō! Ai tōpō waninō wanisala tā thaa tamomaō ha, ai tōpōnō wanisala tā thaa pala naiolō kukōma, ai tōpō waninō wanisala tā thaa tamoma noai, ipa āju tōpōnō ĩ tōpō wani ukōa naipali kitāō! ⁴² Ī tōpō pewō ukōpalō nō, koa taka pata hili wi ĩ taka pata ha ĩ tōpō sāsāki kitāō! Ī taka pata ha tōpō sāsāki wi, ĩ

ha ĩ tōpō ōkōpalo opaō, tōpō halilimo opaō, ĩ na ĩ tōpō kua kuki kitāō! ⁴³ ĩ tā, Teusō a thapo wi ĩ tōpō toita asai, ĩ tōpō mōmomō toita apō asa kitāō! Kama tōpō hai ĩ pō Teusō a kaikanamo polali hamō, ĩ ha ĩ tōpō wakala apii tōpō kua asakō laso kitāō! Pili motokō sii wakala kui na, ĩ na ĩ tōpō wakala kua hōtōo kuki kitāō!- ĩ na Jesus a kuu nō, -Sa kai a hua pi topa totilai, ĩ pō sōmōka taa totiki nō, ta hini totioheō!- ĩ na a kuuma.

**Oto tā na wa pi wasiso kua wi na,
ĩ na Teusō a na wa pi wasiso kua naiopōō!**

⁴⁴ ĩ na a kuu nō, -Pōlōsō hamō oto tā patilia tā, ai tănō ĩ oto tā talali wi ĩ tā topa kule na, ĩ na Teusō a kaikanamo wi, ai tănō ĩ tā talalōma, ĩ na ĩ tā topa kua hōtōa. Ai tănō ĩ oto tā talalō nō, a pi mōnaha apa salo, ĩ oto tā patilia kōa soataiki nō, a hua kōa soatalolō nō, ai tōpō na kama hai ĩ wani tōkō pewō totoki. ĩ wani tōkō noa na sitipa pewō pata tälō nō, ĩ sitipa kōkō na oto tā patilile, ĩ tā uli taa nōmōa soatali.

Masulu a noa sati ipii ĩ masulu a talalō noai ĩ ta

⁴⁵⁻⁴⁶ ĩ na tā kua tā, masulu pō taa sinomo wi ĩ anō masulu a noa sati ipii, ĩ masulu petola a hilo wi, ĩ masulu a talalō nō, ĩ masulu a pi ipa salo, a hua kōo soatalolō nō, kama hai ĩ wani tōkō pewō totokō nō, ĩ wani tōkō noa na ĩ masulu a noa apii ĩ a masulu taa soatalōma. Masulu a noa sati ipii, ai tănō ĩ tā pi ipa kua wi na, ĩ na sanōma tōpō na Teusō a kaikanamo wi, ĩ na ĩ wa tā pii kua naiopōkōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Salaka kōkō wanisalai kōkō hosa pasilō noai ĩ uni ta

⁴⁷ ĩ na Jesus a kuu nō, -Kosoto u pata ha wahi tōkō pata sāsāha nō, salaka kōkō hiki kua wi na, ĩ na sanōma tōpō na Teusō a kaikanamo kuki wi ĩ na ĩ tā kua hōtōoō. Sanōma tōpōnō wahi tōkō patanō salaka kōkō hiki tā, ai salaka kōkō toitali a hikii, ai salaka kōkō wanisalai kōkō hiki naioō, ĩ na tā kuaō. ⁴⁸ Wahi tōkō pata matia apa ha, kosoto u kasō hamō salaka kōkō pi lākālōlō nō, tōpō loiki nō, ĩ salaka pō hilapa seleko soataō. Solai a ha salaka pō toita apii ĩ pō, tolo, salaka pō wanisala pasii pō hosa pasia soa pātali, ĩ na salaka pō thamaō. ⁴⁹ ĩ na salaka pō sokapa thama wi na, waiha hi masita tā uli mapo pia tā, ĩ na sanōma tōpō thaa soka hōtōpali kitā. Waiha āju tōpō hulolō nō, sanōma tōpō toitali ĩ tōpō kule, ĩ ha tōpō wanisala apii ĩ tōpō kua tikilia naine, ĩ tōpō thaa sokakō nō, ⁵⁰ koa taka sopi pata hili pole ha, ĩ taka pata ha tōpō wanisala apii ĩ tōpō sāsāa pasiki kitāō! ĩ ha ĩ tōpō ōkōpalo opatii, tōpō halilimopalo opatii, ĩ na ĩ tōpō kua kuki kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Huki tute ta wāsā naio wi ĩ ta

⁵¹ ĩ na Jesus a kuu nō, -Sa ta wāsātihe, ĩ ma ta hinini ke?- ĩ na kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na Jesus a kuu ha, -Awai. Sama ta hinini keheō!- ĩ na tōpō kuu hōtōoma.

⁵² ĩ na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Ōnō kutenō, Moisés a kai wāsā sinomo wi ĩ a waninō kamisa kai a hua sinomo kuiki nō, Teusō a kaikanamo wi, ĩ tā pi ipa kukōma, pata tănō wani tā thapo opa wi ĩ pata tā kui na ĩ na ĩ a wani kua hōtōpasoō. Pata tā hai, satehe epii kama hai ĩ wani tōkō pata titile, ĩ ha pata tănō ai wani tā tutei tā koni, ai wani tā hote epii tā kōa naini, ĩ na tā kuaō. ĩ na tā kua kua wi na, Moisés a kai wāsā sinomo wi ĩ anō Jesus sa thapo wi ĩ na ĩ a kua hōtōoō. Sutu upa Moisés a kuu noai ĩ ta wāsāō, huki Jesus sanō tute sa ta wāsā nōmōne, ĩ ta wāsā naioō, ĩ na ĩ a kuaō- ĩ na Jesus a kuuma.

Kama hai ĩ tōpōnō Jesus a hini wani ipii ĩ ta

Marcos 6.1-6; Lucas 4.16-30

⁵³ ĩ na tā kua tā, Jesus anō uni ta wāsā matalo nō, a kopōlōma. ⁵⁴ A kopōlō nō, juteu tōpō kokamo sinomo wi ĩ a sai pata ha juteu tōpō pi hatukamatima. ĩ tōpō pi hatukamati ha, ĩ tōpō aiki, -Kilatilha. Jesus a hapalo totiatalo opatiwō. Witi hamō Jesus anō ta hinimō kua tasoma? Wi na a kuati nō, a pi hatukua totia asapasoma? Salia wi ĩ tā matamani, sai tōpō wasuli, ĩ na Jesus a kua asatio nō kiliawō. Wi na a kuati nō, tā aipōama taō ōpaō? ⁵⁵ Jesus a hai, hii ti na a kalipalo sinomoti wi, ĩ pelupō a pāwō. Kama pōpōnō a hai, ĩ Maria a. Tiago, José, Simāo, Jutasō, ĩ na tōpō kui, ĩ tōpō kule, Jesus a hai ĩ poose tōpō pāwō. ⁵⁶ Kamakō na ai suō tōpō kua naine, Jesus a hai ĩ pese tōpō pāwō. Witi hamō Jesus a kutiki nō, tā aipōama taō ōpa kukōma?- ĩ na tōpō kupalotima.

⁵⁷ ĩ na tōpō kupaloti nō, Jesus a hini wanio opama. A hini wanio opaō ha, Jesus aiki, -Teusō a kai wāsā sinomo wi, tiko hamō a wāo tā, ĩ tiko tōpōnō ta hini pi topa apa asa kitā. Kama hai ĩ tā uli ha tōpō pilile, ĩ tōpō, kama ai tōpō sai, ĩ na kilii tōpōnō ĩ a kai a hini wani ipō pasi kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

⁵⁸ ĩ na a kuu ha, Jesus a sai pō ha tōpō kuo noai, ĩ tōpōnō Jesus a hini wani ipii, ĩ tōpō aiki, -Jesus a pitili- ĩ na ĩ tōpō pi kuu totio mi ha, ĩ tā uli ha Jesus anō tā aipōama totio pasio maama.

João Pasisōta a olai wani pāpalō noai ĩ ta

Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9

14 ĩ na tā kua tā, Jesus a kuati noai, Etoosisō kaikana tănō ĩ ta hini nō, ² kama hai ĩ tōpō kalipalama wi ĩ tōpō na, -Jesus a hai, ĩ João Pasisōta sa sāpamanō noai, ĩ aiki. A nomawō maaki, a temōa kōo hātosomakō. Ōnō kutenō, Jesus a lotete epō salo, tā aipōamatiwō- ĩ na Etoosisō a pata kuuma.

³⁴ João a sāpalō noai, ĩ na ĩ tā kuuma: Etoosisō a patanō poose Filipe a hai ĩ pusopō Etoosisōsoma a taa lālōma. A taa lāli ha, João Pasisōta aiki, -Wanisala. Au hoose hai ĩ pusopō a taa lāli wi, ĩ tā wanisala. "Hoose hai ĩ pusopō a thama lāo tihōō!" ĩ na Moisés anō nō patapō tōpō noa thamaō!- ĩ na João a kuu totiatalotima. ĩ na a kuu ha, Etoosisō a pata hīsolo nō, João a ōkapamanō nō, a titikōma. ⁵ A sāpama pi topa apama maaki, juteu tōpō aiki, -João anō Teusō a kai wāsā

sinomo wi ĩ a. A totiatalo opawöö!- ĩ na ĩ töpö kupaloti- ma kutenö, ĩ töpö na Etoosisö a pata kili ipama.

⁶ ĩ na tä kua tä, Etoosisö a pata thapalö noai, ĩ tä wakala ha köwö, Etoosisö a patanö töpö kai iapaloti pole, ĩ töpö pewö lole, ĩ ha Etoosisösoma a hai ĩ pete a paöatima. A paöati nö, Etoosisö a pi pata mönahapala- ma apatima. ⁷ A pi mönahapalo opa salo, ĩ moko tä na Etoosisö a pata aiki, -Kamisa na a nako läö! "Wa nakoö ha, sa tä totoa hötöki kitäö! Pitili sa" ĩ na sa kuu totia kuleö!- ĩ na a pata kuuma.

⁸ ĩ na a pata kuu ha, pete a na pöpönö aiki, -João Pasisöta a he wani nakalöö!- a kuu ha, Etoosisö a pata na ĩ moko tä aiki, -Huki pötaatua na João Pasisöta a he wani titiki nö, a he pi wani piho soataö!- ĩ na a kuuma.

⁹ ĩ na moko tä kuu ha, Etoosisö a pi ota apöpasoma maaki, töpö lole, ĩ töpö sömöka pewö tala tä, -Wa tä naka wi, ĩ sa tä totoa totia hötöki kitäö!- ĩ na a kuu waikioma kutenö, ĩ moko tä na, -Ökö. Awai- a kuu nö, ¹⁰ -Titita wi a sai ha João a titilati, ĩ a olai päpalötö!- ai töpö noa thaö ha, ¹¹ João a titio pa a olai wani päa soapalöma. A olai wani päa soapalö nö, pötaatu a na a he wani titiki nö, a he kai wani waloa köikiso nö, moko tä na a he pi wani totoköma. A totoki ha, moko tänö pöpönö a wani na a he pi wani totoa toleköma. ¹² João a säpali ha, João a kai a hua sinomoti noai, ĩ töpönö ta hini nö, töpö hulolö nö, pili a sai wani konötö nö, thaka taka hamö pili a sai titia pasiköma. Pili a sai titia pasiki nö, töpö kopolö nö, Jesus a na ĩ ta wäsäma.

Īsa āi, salaka kōkō, ĩ na tōkō pala thamanō noai ĩ ta
Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; João 6.1-14

¹³ Jesus anö ĩ ta hini nö, kutiata a na a titia soataiki nö, sanöma töpö pilio maa pamö a pi hua soasolöma. A pi huulö tä, -Kosoto u pata ha Jesus a pi pökatö ki- mani- ĩ na tä kuu wi, sai pö selekei sai pö ha töpö sate- he epii töpö kulati, ĩ töpönö ĩ ta hini nö, töpö hua soalolö nö, Jesus a na piliso hamö ĩ töpö hua haia soa- solöma.

¹⁴ ĩ na tä kua tä, Jesus a söposöpalo nö, satehe epii töpö hila läo pa töpö möö nö, ĩ töpö na a pi honipoma. A pi honipo salo, töpö salia apa wi ĩ töpö toa komanö- ma. ¹⁵ ĩ töpö toa komanö nö, tä wisasoö ha, Jesus a na kama kai a hua sinomo wi, ĩ töpö ekuiki nö, -Tä wisa waikileö! Hisa ha ai töpö pilia maneö! Hi töpö satehe epii töpö oi salo, ki hamö sai pö kuo sololo kulali hamö töpö simönö! Töpö simönöma, sitipa kökō ha kama töpö hai ĩ nii tä tälöpöö!- ĩ na Jesus a na töpö kuuma.

¹⁶ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki hötöwö, -Naiö! Hi sa töpö simöa mai kitäö! Hi töpö na kamakönö nii ma tä totoaköpököö!- ĩ na Jesus a kuu hötöoma.

¹⁷ ĩ na Jesus a kuu ha, -Hö. 5 ĩsa sama āi po sisa kule. Polaka apii salaka sama kö po naia kule- ĩ na töpö ku- uma.

¹⁸ ĩ na töpö kuu ha, -Īsa āi, salaka kōkō, ĩ na tōkō kui tōkō pihoö!- ĩ na Jesus a kuu nö, ¹⁹ töpö satehe epii töpö sototole, ĩ töpö na, -Sĭsi tä na pö loikiö!- ĩ na a kuu nö, ĩ 5 ĩsa āi, polakapi salaka kōkō, ĩ na tōkō taa thalö nö, hi tä hētu hamö a mamö teteiki nö, ĩ nii tä wai na,

-Aitaköö! Teusö wanö hi nii wa tä totopi keö!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nö, ĩsa āi, salaka kōkō, ĩ na tōkō kui tōkō nakasima soatama. Tökō nakasia soatalalö nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na ĩ tä pewö to- toköma. Totoki ha, ĩ töpönö, töpö satehe epii töpö lole, ĩ töpö na ĩ tä totoa tolea soatakömae. ²⁰ ĩ tä totoa tolea soataki ha, töpö iapalo nö, töpö ösö pewö potehepalo nö, töpö pewö pötöa apölasoma. Töpö pewö pötöa waikilasoö ha, 12 wöö kökō na ĩsa āi see, salaka kö see, ĩ na tä see titia thaköma, ĩ wöö kökō pewö lahoa totiköma. ²¹ ĩ nii tä oa noai, satehe epii töpö kuoma. 5.000 wano töpö, suö töpö, ulu töpö, ĩ na töpö kui töpö sateo opama.

Maa tuu hösöka hamö pili a konona aminö Jesus a huu noai ĩ ta

Marcos 6.45-52; João 6.15-21

²² ĩ na tä kua tä, Jesus anö, -Pökatö hamö kutiata hamö pö pi huulöö! Hi töpö satehe epii töpö kule, ĩ töpö na, "Pö kōa pasia hailolöö!" ĩ na sa kuu pasio pia kuleö!- ĩ na kama kai a hua sinomo wi, ĩ na ĩ töpö noa thama. ²³ ĩ na töpö noa thaa nö, töpö kua sototoa haile, ĩ töpö na, -Pö kononöö!- a kuu nö, samii Teusö a na a hapalo pia salo, heuma tä hamö a hulusalöma. A hulolö tä, tä wisasoma, heuma tä ha samii Jesus a ku- ma. ²⁴ ĩ tökō soatawö, pai hamö kosoto u mötali pata ha kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö pi kaläa pasisolö- ma. ĩ hamö ipoko ta pata lotete epö salo, tuu pata su- pa supamo opaö ha, töpö pi huu tomöpo maama. ²⁵ Töpö pi huu tomöpo mi tä, mötali tä mumi ha maa tuu hösöka hamö ĩ töpö na Jesus a huu haiolöma.

²⁶ Maa tuu hösöka ha Jesus a huu pole, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpönö ĩ tä taa nö, töpö pi honipo opa nö, -Sai tä hätowöö!- ĩ na lope epii töpö kuu lalupalö opama.

²⁷ ĩ na töpö kuu lalupalö opaö ha, Jesus aiki, -Pö pi honipo opati tihöö! Kamisaö! Pö pi topaikiö!- ĩ na a ku- uma.

²⁸ ĩ na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Jesus ai. Kawa pasi kutenö, "Maa tuu hösöka na a hutaki solöö!" ĩ na kamisa na ĩ na a kuu!- ĩ na Pedro a kuuma.

²⁹ ĩ na a kuu ha, -Hapo- Jesus a kuu hötöoma. ĩ na a kuu ha, Pedro a ithotalo nö, maa tuu hösöka na Jesus a na a hua soatasolöma. ³⁰ A huulö tä, -Ipoko ta pata kua nö kilia saiö!- ĩ na Pedro a pi kuu nö, a kilia apölo nö, a mäi öho pia tä, -Jesus a pata! Sa kōa haitalöö!- a kuuma.

³¹ ĩ na a kuu ha, Jesus a pokö totoa soatalo nö, Pedro a hua kōa soatalöma. ĩ na tä kua tä, -Kamisa na wa mamö teteo totio mi salo. "Jesus a lotete epö salo, sa mäi öho mai kitäö!" wi na wa pi kuu salo, ĩ na wa pi kuu mi?- ĩ na Jesus a kuuma.

³² ĩ na tä kua tä, kutiata a na Jesus a, Pedro a, ĩ na killi töpö titia kökōma, ĩ ha ipoko ta pata maa kōa soataso- ma. ³³ Ipoko ta pata maa kōa soatasoö ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpö aiki, -Jesus ai. Teusö ulupö wa totiwoö!- ĩ na töpö kupalotima.

Sienesaté tä uli ha töpö toa komanö noai ĩ ta

Marcos 6.53-56

³⁴ ĩ na tä kua tä, töpö pökatölolö nö, Sienesaté tä uli hamö töpö waloki ha, ³⁵ Jesus a taa konani salo, ĩ tä uli pewö hamö töpö salia apa wi ĩ töpö pewö na, -Jesus a huu kulaliö!- ĩ na ai töpö kuu hätäpotima. ĩ na töpö kuu ha, Jesus a na töpö satehe epii töpönö töpö salia apa wi ĩ töpö kai hulaselöma. ³⁶ Töpö kai hulölö nö, Jesus a na töpö kai waloikitö nö, -Jesus ai. Hi töpö salia apa wi, ĩ töpönö au haloi ösö kasö höpöa päöpö?- ĩ na töpö kupalotima. Töpö kupalotima, töpö salia wi ĩ töpönö Jesus a hai ĩ haloi ösö höpöa noai, ĩ töpö toa koo soatalasoma.

Töpö holisi Teusömo päo wi ĩ ta

Marcos 7.1-13

15 ĩ na tä kua tä, patiseu töpö, Moisés a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jetusalēi tä uli hamö töpö kuoma, Jesus a na ĩ töpö walokö tasoma. ² Töpö waloikitö nö, Jesus a na töpö wäo nö, ĩ na töpö kuuma: -Pata töpö aiki, "Makö ami sanumo paio mai ha, pö ia soa päatalo tihöö!" sutu upa ĩ na pata töpö kuu sinomoma kutenö, ola samakö ami sanumo paio mai ha samakö ia soa päatalo mai kitä maaki, kawa kai a hua sinomoti wi ĩ töpönö pata töpö kai a hini mi ipö. Töpö ami sanumo paio mai ha töpö ia soa päataloti-wö- ĩ na töpö kuuma.

³ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki hötöwö, -Teusö anö makö noa thaa noai, ĩ ma ta hini totio mai, pata töpönö makö noa thaa tolea nömöa päle, wi na makö pi kuu salo, ĩ ma ta hini pasio päoö? ⁴ Pi naka. ĩ na Teusö a kuuma. "Au hao a, au nao a, ĩ na töpö kui töpö a hini totioö! Wa töpö pi ipa nö, wa töpö pasilipopököö!" ĩ na a kuu nö, "Au hao a, au nao a, ĩ na töpö kui töpö na wa hapalo wanisala apaö ha, ai töpönö wa säpalöpököö!" ĩ na Teusö anö sanöma makö noa thama. ⁵⁻⁶ ĩ na makö noa thama maaki, kamakö aiki, "Au hao a, au nao a, ĩ na töpö kui, wani tä na ĩ töpö honimo kule maaki, kawa aiki, 'Hapa. Napa. Hi ipa wani tä kule, Teusö a na ĩ sa tä totoa waikiköma kutenö, wani tä na makö pasilipo mai kitäö!' ĩ na wa kuu wi, ĩ tä topa" ĩ na pata makö kuu wanisala apawö. ĩ na makö kuu ha, Teusö ma kai a hini totio mai, kama makönö ai ma töpö noa thaa päo wi, ĩ ma ta hini sapa pi topa apa päoö. ⁷ Makö holisimo opatiwö. Sutu ha Isaías a patanö makö a kateha totioma. Kateha noai, ĩ ta pitilia apa. ĩ ta kateha noai ĩ tä säököpalö nö,

⁸ "ĩ töpö aiki, 'Teusö a toita apö. Teusö sa pi ipaö' ĩ na pili töpö kainö töpö ku upa sai maaki, pili töpö ösinö Teusö a pii totio mi.

⁹ Holisii töpö Teusömopalo päoö. Teusö a kuu wi ĩ ta wäsä totio mai ha, ai sanöma töpö pi saimo nö, töpö kuu päo wi ĩ ta wäsä pasio päoöe" ĩ na tä kuu wi, Isaías a patanö tä säököpalöma- ĩ na Jesus a kuuma.

Nii tänö wa saliaama mai kitä

Marcos 7.14-23

¹⁰ ĩ na Jesus a kuu nö, töpö satehe epii töpö nakalö nö, uni ta wäsä nö, -ĩ makö pewönö sa hini totioheö! Pö pi hatukuikiö! ¹¹ Wa ia tä, pili wa kai ha nii tä keo wi, ĩ tä niinö wa saliaama mai kitä. Pili wa kainö wa hapalo wanisala wi, ĩ tänö wa saliaama päoö- ĩ na Jesus a kuuma.

¹² ĩ na Jesus a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomo wi, Jesus a na ĩ töpö ekua ateiki nö, -Jesus ai. Wa kuuhe, hi patiseu töpönö ĩ ta hini nö, töpö hīsoso ke. ĩ wa tä taö kule?- ĩ na töpö kuuma.

¹³ Töpö kuu ha, Jesus anö ai uni ta wäsä kota nö, -Hi tä hētu hamö ipa hao a kulali, ĩ anö ösö töa maa noai, ĩ ösö uköpalö nö, ösö hosali kitä- ĩ na a kuuma. -ĩ ösö uköa thapali wi na, ĩ na patiseu töpö thapali kitäö!- ĩ na Jesus a pi kuu salo, ĩ na a kuuma.

¹⁴ ĩ na a kuu nö, -ĩ töpö na pö pi honipo tihöö! ĩ töpönö tä tapa mi ipö sai maaki, ĩ töpönö ai töpö poko tutuapala sinomotii. Tä tapa mi ipii ĩ anö ai tänö tä tapa mi nai soatai, ĩ a poko tutuapalaö ha, thaka taka na polakapi ĩ töpö pewö kea soataki kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁵ ĩ na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Uni wa ta thaa somahe, wi na ĩ ta kuu totio ke?- ĩ na a kuuma.

¹⁶ ĩ na a kuu ha, -Ai töpö pi hatuku mi kui na, ĩ na makö pi hatuku mi kuö naiwö- ĩ na Jesus a kuu nö,

¹⁷ -Pili wa kai ha nii tä keo wi, pili wa pösömö ha ĩ nii tä kuiki nö, tä hasua tolea soataiki nö, sii tä kupasoö.

¹⁸ ĩ na tä kua tä, pili wa ösinö wa pi kutipole, waiha pili wa kainö ĩ wa ta kateha pole, ĩ tänö wa saliaamaö.

¹⁹ Hiöpö tä na pili wa ösi sai pi tapoa paiki nö, waiha pili wa sainö hiöpö wa tä thaa nömöki. Ai wa tä säpali, tiko wa tä suö nö thaö, wa tä suö thapo mane maaki, ĩ wa suö nö thaö, wani tä na wa thomömoö, wa hapalo holisimo opaö, ai wa tä kateha wanisala apaö, pili wa ösi pi tapomo paio noai, waiha ĩ wanisala wa tä thaa totiohö, ĩ na wa kua pasitio wi, ĩ wa sai wani kua pasipasoö. ²⁰ Wa ösi pi tapopalo opati wi, ĩ tänö wa saliaama opimo totiki. Pili wa ami sanumo paio mai ha, nii wa tä oa wi, ĩ tänö wa saliaama pasio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Kanaã tilisoma tä

Marcos 7.24-30

²¹ ĩ na tä kua tä, Situ tä uli, Sitö tä uli, ĩ na tökö uli kui tökö uli na Jesus a hua konaselöma. ²² A waloikitö nö, ĩ tä uli ha ai kanaã tilisoma tä kule, Jesus a na ĩ a suö ekuiki nö, lope epii a hapalo nö, -Pata täö! Kawa hai, Davi wa ola. Kamisa na wa pi honipo mi salo! Sa pasilipalöö! Ipa thäwö na pe epii sai tä sapäko opa pasitia saileö!- ĩ na ĩ suö tä kuuma. ĩ suö tä hai, isöhaeusoma tä mai kitä maaki, ĩ na Jesus a na ĩ na ĩ a suö kuuma.

²³ ĩ na a kuu kule maaki, Jesus a huo maama.

ĩ na tä kua tä, Jesus a kai a hua sinomo wi, Jesus a na ĩ töpö ekua hötöiki nö, -Jesus ai. Kamisamakö na hi suö

tä nokapalo pole, ĩ a wani lalupalo opatii. A wani pasilipalö nö, "A kopolöö!" a noa thaö!- ĩ na töpö kuuma.

²⁴ Töpö kuu ha, -Isöhaeu töpö pasi mai ĩ töpö na Teusö anö sa simöpa maama. Oweha kökö monöso noai, ĩ kökö kua kua wi na, ĩ na isöhaeu töpö kua hötöo wi, ĩ töpö na sa simöa sisapalöma- ĩ na ĩ suö tä na ĩ na Jesus a kuuma.

²⁵ ĩ na a kuu ha, Jesus a kotö ha pili a maekonö ĩ suö tä hĭta thaiki nö, a mäi poiki nö, -Pata täö! Sa pasilipalöö!- a kuuma.

²⁶ A kuu ha, -Pole kökö wani na nii wa tä totoa soma mai kitä. Ulu töpö na wa tä totoa somaki. ĩ na sa kuaö. Tiko sa töpö toma kōo paio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ A kuu ha, suö tä aiki hötöwö, -Pata täö! Awai. Pitili wa maaki, ulu töpö hai ĩ nii tä nakasi paa pa pole a wani honimo nö, ĩ nii tä oa hötöali kitä. Pole kökö thapo wi ĩ töpö hai ĩ nii tä nakasi hila pa pole a wani honimo kua wi na, ĩ na sa kuaö. Tiko sa maaki, sa pasilipalöö! Ipa thäwö a wai toa kōo hötömanö!- ĩ na suö tä kuuma.

²⁸ ĩ na a kuu ha, ĩ suö tä na Jesus aiki, -"Jesus a lotete epö salo, kamisa na a pi honipo opa nö, ipa thäwö a toa komani kitä" ĩ na wa pi kuu totio opawö. Önö kutenö, "Ipa thäwö a toa komanö!" wa kuuhe, ĩ sa tä thama pia kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu pole, ĩ tökö soatawö, ĩ suö tä hai ĩ pete a toa soa kōta-soma.

Töpö satehe epii töpö toa komanö noai ĩ ta

²⁹ ĩ na tä kua tä, Kaliléia tä kosoto pata hamö Jesus a hua kononö nö, ĩ tuu kasö pata ha heuma tä kule, ĩ ha a hemopasolöma. A hemopalölö nö, a loköma. ³⁰ A lotio pa töpö satehe epii töpönö ai töpö huu mi ĩ töpö, ai töpö konona wanisala apii ĩ töpö, ai töpö höpöpöi ĩ töpö, ai töpö ākasöpö öpii ĩ töpö, ai töpö satehe epii töpö salia apa wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö hilakölö nö, Jesus a lotio pa ĩ töpö paköma. ĩ töpö pakö noai, Jesus anö ĩ töpö pewö toa komanöma. ³¹ Töpö ākasöpö öpii ĩ töpö hapalo kōo, töpö konona toa kōa soatasö, töpö huu mi ipii ĩ töpö huu kōa soatalö, tä tapa mi ipii, ĩ töpö mamö huu kōo, ĩ na töpö kuati wi, ai töpö satehe epii töpönö ĩ tä taa nö, -Kilatihā! Isöhaeu töpö hai ĩ pata tä Teusö a lotete epö. A totiatālo opawö- ĩ na ĩ töpö kutima.

Jesus anö 4.000 töpö iama noai ĩ ta

Marcos 8.1-10

³² ĩ na tä kua tä, Jesus anö kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö nakalö nö, -Polakapi, 3 tökö mumi ha kamisa na hi töpö huu naia waikia kule. Nii tä maa waikio noaö! ĩ na tä kuaö ha, töpö oi ipö salo, ĩ töpö na sa pi honipo kuleö! Nii sa tä totoa paio mai ha, "Pö pewö kopolöö!" sa kuu ha, piliso hamö ĩ töpö huulö pa töpö utitia apöpasö kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ A kuu ha, -Hö. Hi tä uli ha hi töpö satehe epii ma töpö ösö potehepama mai kitä. Tä uli pokea apöle ta pi

kuu mai- ĩ na Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ na ĩ töpö kuuma.

³⁴ ĩ na töpö kuu ha, -Wi na kilii ĩsa āi kua kule?- Jesus a kuu ha, -7 āi kua päta kuleö! Polakapi salaka kökö kua naia kuleö!- ĩ na töpö kuuma.

³⁵ ĩ na töpö kuu ha, töpö satehe epii töpö sototole, ĩ töpö na, -Masita ha pö loikiö!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

³⁶ Töpö noa thaa nö, 7 ĩsa āi, salaka kökö, ĩ na tökö kui tökö tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hii nii wa tä totopi keö!- ĩ na a kuu nö, ĩsa āi nakasilalö nö, salaka kökö nakasia nainanö nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na ĩ tä nakasi totoaköma. Tä totoaki ha, töpö satehe epii töpö lole, ĩ töpö na tä nakasi totoa tolea soataköma. ³⁷ ĩ nii tä totoakö noai, ĩ tä nii na ĩ töpö satehe epii töpö ösö poteha totipasoma. Töpö pötöa waikisö ha, satehe epii, 7 wöö kökö ha ĩsa āi see, salaka kökö see, ĩ na tä kasö pata manöka kula tä, ĩ wöö kökö konönö-mae. ³⁸ Töpö ösö potehepasö noai, 4.000 wano töpö kuoma. Suö töpö, ulu töpö, ĩ na töpö kui töpö satehe epii töpö ösö potehepa naipasoma. ³⁹ ĩ töpö pewö ösö potehepa waikipasö noai ha, -Pö hua kononö!- ĩ töpö pewö na ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nö, kutiata a na a titiki nö, Makatä tä uli ha a hulāsolöma.

-Kamakö na sa tä aipöama mai kitäö!- Jesus a kuu noai ĩ ta

Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56

16 ĩ na tä kua tä, Jesus a na patiseu töpö, satuseu töpö, ĩ na töpö kui töpö waloikitö nö, Jesus a wapa pia salo, ĩ na töpö kuuma: -Wa tä aipöama mi salo. Teusö anö tä thama taö asa wi, ĩ nasimö tä thamaö! Wa tä thamaö ha, "Teusö anö Jesus a lotetepamanöma salo" ĩ na samakö pewö kuupökööl!- ĩ na töpö kuuma.

² ĩ na töpö kuu ha, -Wisa täi ha hi tä hĭtu ha ma tä möö nö, "Hutu mosökö pata hanaha apö ha, maa tä hālā mai kitäö!" ĩ na makö kuu. ³ ĩ hena tä sai tä wa tä möö kotai ha, "Tä luöa apa manu kule, huki maa tä hālāso kitäö!" ĩ na makö kuu. Hi tä hĭtu ha ma tä möö nö, "Waiha ĩ na tä kua kitäö!" ĩ na makö kuu taö öpa sai maaki, sanöma makö na tä kuati pole, ĩ ma tä möö kule maaki, "Waiha sanöma makö na ĩ na tä kua kitäö!" ĩ na makö kuu tai mi ipö. ⁴ Huki ola makö kule, ĩ makö wanisala apatiwö. Teusö ma hosati wi, ĩ makö. Sa tä aipöama wi, kamakö na ĩ sa tä möma pasio mai kitäö! Teusö anö Jonas a aipöama noai, kamakö na ĩ nasimö sa tä möma sisa kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nö, ĩ töpö taa kökölö nö, a hua kōa pasisolöma.

-Patiseu töpönö ta wäsā wanisala apaö-

Marcos 8.14-21

⁵ ĩ na tä kua tä, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpö pökatökö lasoma. Töpö pi motöpalo nö, ĩsa āi täaalö maama.

⁶ ĩ na tä kua tä, Jesus anö uni ta wäsā nö, -Patiseu töpö, satuseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö ĩsa āi hölöma wi, ĩ nasimö tä thapo wi, ĩ na pö pi mosawia totikiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁷ Ī na a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō hapalo nomōhōpaso nō, -Īsa ma āi po mi ha a kuu ke- ĩ na ĩ tōpō kupalotima.

⁸ Tōpō kupaloti pole, Jesus anō ĩ ta hiniñō nō, -Wi na makō pi kuu salo, ĩsa ma āi po maa noai, ĩ ma ta katehati kule? "Jesus a lotete epō salo, nii tā totoma wi ĩ tā taō ōpa kitāō!" makō pi kuu mi salo. ⁹ Makō pi hatukupō haia mane. Satehe epii sa tōpō kai kokamotipili, 5.000 tōpō kua tā, tōpō oi ipō tā, 5 ĩsa sa āi nakasilalipili, ĩ ma tā taō maa hātoa waikitasoma? Īsa āi seenō wi na kilii wōō kōkō matia konaso kipili? ¹⁰ 4.000 tōpō kuopili, ĩ tōpō oi ipō ha, 7 ĩsa sa āi nakasilalipili, ĩ āi seenō wi na kilii wōō kōkō matia konaso kipili? ¹¹ "Īsa sa āi sai a kateha mane" makō pi kuu mai. "Īsa āi hōlōma wi, patiseu tōpō, satusu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō ĩ tā thapo wi, ĩ tā na pō pi mosawia totikiō!" ĩ na sa kuu alu kuleō!- ĩ na Jesus a kuu totioma.

¹² Ī na Jesus a kuu totioō ha, -Ā āi. Jesus anō uni tā hōlea thaa pāo ke ta o! Īsa āi hōlōma wi ĩ nasimō tā sai na Jesus a hapalo maa kule. Patiseu tōpō, satusu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō wāo wanisala sinomo wi, ĩ tā na a hapalo totio keō!- ĩ na tōpō pi kupaloma.

**-Teusō anō wa kaikanapalō noai ĩ waō!-
Jesus a na Pedro a kuu noai ĩ ta**

Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21

¹³ Ī na tā kua tā, Sesatēia Filipe tā uli ha Jesus a hulasolōma. Ī hamō a waloikitō nō, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na, -Sanōma sa kupaso noai, ĩ sa na wi na ai tōpō kuu kule?- ĩ na a kuuma.

¹⁴ Ī na Jesus a kuu ha, -"João Pasisōta a nomaso noa thali, Jesus a hai, ĩ João Pasisōta a hāto soa pāwō" ĩ na ai tōpō kuu thaliō! Ai tōpō aiki naiwō, "Elias a pata kuo noai, Jesus a hai, ĩ Elias a pata hāto pāwō" ĩ na ai tōpō kuu naio thali. Ai tōpō aiki, "Jetemiasō a kuo noai, Jesus a hai, ĩ Jetemiasō a hāto pāwō" ai tōpō kuu thali. Ai tōpō aiki, "Teusō a kai wāsā sinomoti noai, samii ĩ ai tā temōa konasoma, ĩ a hātowōō!" ĩ na ai tōpō kuu naio thaliō!- ĩ na Jesus a kai a hua sinomo noai, ĩ na ĩ tōpō kuuma.

¹⁵ Ī na tōpō kuu ha, -Kamakō hai kini? Wi na makō kuu pasia kule?- Jesus a kuu ha, ¹⁶ Simão Pedro aiki, -Teusō anō wa simōnō nō, sanōma samakō na wa kaikanapalō noai ĩ wa. Teusō a temōo soatio wi, ĩ a hai ĩ pelupō wa- ĩ na a kuuma.

¹⁷ Ī na a kuu ha, -Jonas a hai ĩ pelupō Simão ai! Wa kuuhe, ĩ pitili ta. Wa kuuhe, kawa na ai sanōma tănō ĩ ta wāsā maama. Hi tā hētu ha ipa hao a kupoli, ĩ anō kawa ōsi na ĩ ta wāsāma. Ōnō kuteñō, wa pi topa apa kule- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁸ Ī na a kuu nō, -"Kawa hai, Pedro wa hilo. Maa ma lotete kui na, ĩ na wa lotete kuō hōtōwō. Ī maa makō na sa thapo wi ĩ tōpō kokamo sinomo piale, ĩ sa tōpō palamani pia salo. Sai a thaa kua wi na, ĩ na ĩ sa tōpō thama kua hōtōo kitā. Sa thapo wi, Sai tā sai patanō ĩ tōpō nomama pi topa kitā maaki, ipa tōpō utitipama

mai kitā. Ipa tōpō pala totiso kitāō!" ĩ na sa kuu kuleō!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁹ Ī na a kuu nō, Pedro a na a hapalo kota nō, -Sa kaikanamo pole ha, ĩ ha taka holele, ĩ tā uni hākota sinomo wi, kawa na ĩ sa tā totoki kitā. Ī taka uni lotototama kōo wi, kawa na ĩ sa tā uni totoa naia soaki kitā. Hi masita tā uli na sanōma tōpō kule, ĩ wa tōpō noa thaa nō, "Ī tā thama tihōō!" wa kuu tā, hi tā hētu ha Teusō a kupoli, ĩ aiki, "Awai. Wa kuuhe, ĩ na sa pi kuu naio waikioma" ĩ na Teusō a kuu kitā. Ī na tā kua tā, "Ī ma tā thaapōkōō!" sanōma tōpō na wa kuu tā, "Awai. Sanōma tōpōnō ĩ tā thaapōkōō!" ĩ na sa pi kuu waikioma" ĩ na Teusō a kuu kitāō!- ĩ na Pedro a na, ĩ na Jesus a kuuma.

²⁰ Ī na a kuu nō, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō pewō na, -"Teusō anō Jesus a simōnō nō, a kaikana totipalō noai, ĩ Jesus a" ĩ na huki ai tōpō na ĩ na pō kuu hāto paio tihōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a säpalöpō ta kateha noai ĩ ta

Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27

²¹ Ī tā, ai tōpōnō Jesus a säpa pialai, Jesus anō ĩ ta wāsā kukōma. -Jetusalēi tā uli ha sa hulasolōma, ĩ tā uli ha juteu pata tōpō, Teusō a täpā sinomo wi ĩ pata tōpō, Moisés a kai wāsā sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō sa pepalama apa kitā. Sa pepalama apa nō, sa säpamanō kitā. Sa säpamanō noai ha, ai tā mumi, ai tā mumi, ĩ ai tā hena tā sa temōa konaso kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

²² Ī na Jesus a kuu ha, pasōkō tōmō Pedro anō a nokatamanōnō nō, a pāsāpa nō, -Naiō! Wa säpamotaso maapōkōō!- ĩ na Pedro a kuu soatasoma.

²³ Ī na Pedro a kuu ha, Jesus a ōpa nomōhōtalo nō, Pedro a na, -Mi hamōkōō! Sai tā sai pata kua wi na, ĩ na wa kua naia kule. Kamisa na Teusō aiki, "Ī na wa kua kitāō!" ĩ na Teusō a kuu waikioma maaki, "Ī na wa kua maikiō!" ĩ na wa kuu pikile. Teusō a pi tapomo kua wi na, ĩ na wa pi tapomo kua mane. Sanōma tōpō pi tapomo kua pāo kua wi na, ĩ na wa kua kule- ĩ na Pedro a na Jesus a kuuma.

Jesus a na wa nokapalo pi topa tā, ĩ na wa kuapōkō

²⁴ Ī na Jesus a kuu nō, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na, ĩ na a kuuma: -Kamisa na wa nokapalo pi topa salo, "Jesus anō sa simōa wi ĩ sa tā pii mi" ĩ na a pi kuu tihōō! "Kama sa pi saimo nō, sa kua pi topa pāo wi, ĩ sa tā pii mi" ĩ na wa pi kuupōkō. "Sa puko pi topa kule maaki, Ī na wa kua maikiō! ĩ na Teusō anō sa noa thaō ha, 'Awai' sa kuu hōtōo kitā" ĩ na a pi kuu totioō! "Jesus a na sa noka tā, ai tōpōnō hii ti pakalai ti ha sa peama pi topa kitā maaki, sa noka satia apa kitā" ĩ na a pi kuu totioō! Kamisa na wa nokapalo totia tā, ĩ na wa kuapōkōō! ²⁵ "Jesus sa kai a hini wani ipō saiō! Sa pea pāo matimōō!" wa pi kuu kukōma, waiha wa pea totio kitā. Ī na tā kua tā, "Huki sa pea kitā maaki, Jesus sa hini pi topa satia apa kitāō!" wa pi kuu kukōma, waiha wa pea mai kitā. Wa pi topapalo soatio kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁶ Ī na a kuu nö, -Hi tä uli pewö hamö wani tökö kupa, ĩ wani wa tökö pewö tälöma maaki, wani wa tökö pewö tälö nö, wa nomasoö. Wa nomano nö, töpö pea mapo mai, ĩ tä uli ha wa ösi hulolö nö, wa pea soatioö. Ī na wa kua salo, "Aitaköö!" ĩ na wa kuu kitä ta o? Teusö tä uli ha wa konasolö wi, ĩ tä noa na ĩ ka pi tä totoköpö takö? Au wani tökö kua apa kule maaki, ĩ wani wa tökö pewö totoki kitä maaki, ĩ wani tökö noa na Teusö tä uli ha wa koonö mai kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ Ī na Jesus a kuu nö, -Sanöma sa kupaso noai, ipa hao na ĩ sa kōa paipolö nö, Teusö anö kama hai ĩ töpö simöta wi, waiha ĩ äju sa töpö kai huu kōo kitä. Sa huu kōa tä, ipa hao a toita apö, a lotete epö, a wakala apö, ĩ na ipa hao a kui na, ĩ na sa kuö! Sa huu kōa tä, sanöma töpö pewö kuati noai, ĩ töpö na ĩ sa tä noa totoma kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ Ī na a kuu nö, -"Sanöma sa kupaso noai, sanöma makö na ĩ sa kaikanamo totio kitä. Ai makö noma paio mai ha, sa huu kōo nö, sa kaikanamo totio wi, ĩ ai makönö ĩ ma tä tapa kuki kitäö!" ĩ na kamakö na sa kuu pitilimo opa kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Moisés, Elias, ĩ na kilii töpö na Jesus a noimo noai ĩ ta

Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-36

17 Ī na tä kua tä, 6 tökö mumi kui tökö mumi hasua kutalo nö, maa makö ösöa apöpoli, ĩ makö pata hamö Jesus anö Pedro a, Tiago a, Tiago a hai ĩ poose João a, ĩ na kilii töpö kai hemoa asapasolöma. ² Töpö kai hemoa asapalolö nö, Jesus a aipöa apöpasolasoma. Pili motokö sii wakala kui na, ĩ na pili a moikömö wakala kupaso lasoma. Sii hili wi ĩ tä ausi kui na, ĩ na kama hai ĩ haloi ösö ausi kupasoma. ³ Ī ha polakapi töpö tapamonaso lasoma. Moisés a pata, Elias a pata, ĩ na kilii, sutu upa ĩ töpö nomasoma maaki, ĩ hamö töpö tapamonaso lasoma. Ī töpö tapamonasolaso noai, Jesus a na ĩ töpö hapalotima. ⁴ Töpö hapalotitä, Pedro aiki, -Jesus a pata! Hisa ha makö huu pole, ĩ tä topa apa kuleö! Au sai sa pakita thaki, Moisés a hai ĩ sa sai pakita thaki, Elias a hai ĩ sa sai pakita thaa naiki, ĩ na sai kökö pakita kui sa kö sai thakö? "Awai. Kökö sai thakö" wa kuu ha, ĩ sa kö sai thaki kitäö!- ĩ na Pedro a kuuma.

⁵ Ī na Pedro a kuu soala tä, töpö öpale, ĩ ha ilasi tä pata wakala apii tä pata kea totia soatakö solöma. Ilasi tä pata kekö noai, ĩ tä mötali ha ta hapalo nö, -Mi a öpale, ipa ulu sa pi ipa wi ĩ a. Ī a na sa pi mönaha apa. Ī ipa ulu a hiniheö!- ĩ na ta pata kuuma.

⁶ Ī na ta pata kuu ha, Pedro a, Tiago a, João a, ĩ na töpö kui töpönö ĩ ta hininö nö, töpö kilia apölo nö, töpö kea soatalo nö, masita tä uli ha töpö paa mäi popaköma. ⁷ Töpö kili ipa pola nö, töpö paa pa Jesus a ekuiki nö, töpö höpöa nö, -Pö öpa kopaloö! Pö kilipalo tihöö!- ĩ na a kuuma.

⁸ Ī na a kuu ha, töpö paa noai, ĩ töpö mamo huu nonoa kotasoma maaki, Moisés a pata, Elias a pata, ĩ na kilii töpö tapa kota maama. Samii Jesus a öpa tapa sisama.

⁹ Ī na tä kua tä, töpö timö koonö tä, Jesus aiki, -Sa aipöpasopi, ĩ ma tä tapapi, ĩ ta wäsä maikiö! Sanöma sa kupaso noai ĩ sa nomaso kitä maaki, sa temöa konaso kitä. Sa temö kōo paio mi tä, ma tä tapapi, ai töpö na ĩ ta wäsä tihöö!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

¹⁰ Ī na Jesus anö töpö noa thaö ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpö aiki, -Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö aiki, "Teusö anö a simöpa piale, ĩ a kaikanamo paio mai ha, Elias a pata waloa somakö solö kitäö!" ĩ na töpö kuu kule. Wi na töpö pi kuu salo, ĩ na töpö kuu kule?- ĩ na töpö kuuma.

¹¹ Ī na töpö kuu ha, -Awai. Elias a pata waloa somakö solö kitä. A pata waloa somakiso nö, tä pewö totimani kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹² Ī na a kuu nö, -"Elias a pata waloa waikikömaö!" kamakö na ĩ na sa kuu kule. A waloa waikiköma maaki, ai töpönö a tai mio opama. Ī töpönö ĩ a na wanisala tä thaa pi topa apa noai, ĩ wanisala tä thamae. Ī a na wanisala tä thaa kua noai na, ĩ na sanöma sa kupaso noai, ĩ na ĩ töpönö ĩ na ĩ sa peama thama höttö kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹³ Ī na a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomo noai ĩ töpö aiki, -Ä äi. Jesus anö João Pasisöta a kateha totia kule ta o. Elias a pata kua kua noai na, ĩ na João Pasisöta a kua höttöma- ĩ na töpö pi kuuma.

Ulu tä saliamas sinomo noai, Jesus anö ĩ sai tä hosa konö noai ĩ ta

Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43

¹⁴ Ī na tä kua tä, töpö timöpalo nö, satehe epii töpö kokamo polakili, ĩ töpö na Jesus anö töpö kai waloa kökö kölöma. Töpö kai waloköma, ĩ tä, Jesus a na ai tä waloa läiki nö, -Jesus a hai ĩ kaikana tä sai- ĩ na a pi kuu salo, masita tä ha pili a maeko hīta thaiki nö, a mäi poiiki nö, ¹⁵ -Jesus Kaikana ai. Ipa ulu a na wa pi honipo nö, a wai pasilipalöö! A wai polemoö, waiha a polemo kotaö, waiha a polemo kotaö, ĩ na a wai kua sinomoö. Pe epii a polemo kutenö, koa taka na a kepi, maa u ha a kepasö, ĩ na a wai kua sinomoti saiö! ¹⁶ Kawa kai a hua sinomo wi ĩ töpö na sa wai möma waikio kipii maaki, ĩ töpönö ipa wai toma kōo tai mioma- ĩ na pö a kuuma.

¹⁷ Ī na pö a kuu ha, Jesus aiki, -"Jesus a lotete epö" ĩ na makö pi kuti mi salo. Makö tomöpo mai ĩ makö. Kamakö na sa kupaloti naio köna, "Jesus a lotete mai kitäö!" makö pi kupalo satia apati pola pi- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na a kuu nö, -Au ulu a hilapasö!- ĩ na a kuuma.

¹⁸ Ī na a kuu ha, pö anö kama hai ĩ ulu a hila höttötakö solöma. Jesus a na a hilatakö solö ha, ĩ ulu a wai na sai tä sapäkoti pole, Jesus anö ĩ a noa thama. A noa thaö ha, ĩ sai tä kōa soatasolöma. Sai tä konasolö wi, ĩ tökö soatawö ĩ ulu a toa kōo soatasoma.

¹⁹ Ī na tä kua tä, waiha ai töpö kua mai ha, Jesus a na kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö hapalo nö, -Wi na samakö pi kuu salo, sai sama tä hosa tai mio kipii?- ĩ na töpö kuuma.

²⁰ Ī na tōpō kuu ha, -“Teusō anō makō pasilipali kitāo!” ĩ na makō pi kuu mosai mi kutenō. “Mosōtahata mo wani ipii kui na, ĩ na wani ipii makō pi kuu kua nō, ‘Teusō anō makō pasilipali kitāo!’ ĩ na makō pi kuu tā, hi maa makō ōpale, ĩ makō na makō hapalo nō, ‘Tiko hamō a ōpa nōmōkōtōō!’ ĩ na makō kuu ha, tiko hamō hi maa makō ōpaamō kua nōmōkō taso kitāo!’ Teusō anō makō pasilipali kitāo!’ makō pi kuu totia tā, ĩ nasimō sa tā thama tai mi ipō’ ĩ na makō kuu wi tā kua mai kitāo!’ ĩ na kamakō na sa kuu kuleō! Sa holisi mai kitāo!- Jesus a kuuma. ²¹ [Ī na a kuu nō, -Nii ma tā oa paio mai ha, Teusō a na makō hapalo paio mai ha, ĩ na makō kua mi tā, ĩ nasimō sai ma tā hosa mai kitāo!- Jesus a kuuma.]

-Ai tōpōnō sa sǎpali pia salo- Jesus a kuu kōo wi ĩ ta
Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45

²² Ī na tā kua tā, Kaliléia tā uli pata hamō Jesus a, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō kokamo tā, Jesus aiki, -Sanōma sa kupaso noai, ai tǎnō ĩ sa namo simōkōma, ²³ sa sǎpali kitā. Sa sǎpali kitā maaki, 3 tōkō mumi kuto tā sa temōa konaso kitā- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na a kuu ha, kama kai huati wi ĩ tōpō pi honiha apōlasoma.

Salaka a kai ha sitipa talalō noai ĩ ta

²⁴ Ī na tā kua tā, Kapahanaū tā uli ha ĩ tōpō kopōlōma. Tōpō kopōlōma, Teusōmo wi a sai ha sitipa kōkō titita wi, ĩ tā inama pewō hamō juteu tōpō na ai tōpōnō ĩ kōkō sitipa naka sinomo noai, Pedro a na ĩ tōpō waloiki nō, tōpō hapalo nō, -Teusōmo wi a sai ha sitipa kōkō titita wi, au Jesus pata tǎnō ĩ ai kōkō totoa naia hǎtoki kitā?- ĩ na tōpō kuu ha, ²⁵ -Awai- ĩ na Pedro a kuu hōtōoma.

Ī na Pedro a kuu nō, sai a na a lisitasōo ha, Pedro a na Jesus aiki, -Simāo ai. Wi na wa pi kuu kule? Hi masita tā uli pewō hamō kaikana tōpō kua hǎtaha kulai, witi pili tōpō na ĩ tōpō patanō sitipa kōkō naka sinomoō? Kama tōpō hai ĩ tōpō hǎtowō? Ai tiko tōpō na hǎtowō?- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁶ Ī na a kuu ha, -Ai tiko tōpō nakō- Pedro a kuu hōtōoma.

A kuu ha, -Awai. Pitili ta. Kaikana tā hai ĩ tōpōnō sitipa kōkō totoma pasio mai kitā. Ī na ĩ tōpō kua kua wi na, ĩ na sa kua hōtōoō. Teusō a hai ĩ ulu sa kutenō, kamisa na Teusō anō sitipa kōkō naka mai kitā. “Teusōmo wi a sai ha sitipa kōkō titita wi, ĩ ai kōkō totokōō!” kamisa na Teusō a kuu mai kitāo! ²⁷ Ī na Teusō a kuu mai kitā maaki, sitipa sa kō totoa mi ha, “Wanisala” ĩ tōpō pi kuu matimō. Ōnō kutenō, kosoto u pata ha wa hululō nō, salaka unanō salaka wa lǎkǎa somatali wi, ĩ a kai na sitipa wa talali kitā. Teusōmo wi a sai ha pata tōpō kalipalo sinomo wi ĩ tōpō na kamisa, kawa, ĩ na makō kui makōnō sitipa ma totokōpō, salaka a kai na ĩ wa sitipa talali kitāo! Wa talalō nō, pata tōpō na ĩ wa sitipa totokōpōo!- ĩ na Jesus a kuuma.

Pata wa kupo pi topa salo, ĩ na wa kua paiopōkōō!
Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48

18 Ī tōkō soatawō, Jesus a na kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō waloikiso nō, -Jesus ai. Sanōma makō pewō na Teusō a kaikanamo totio wi, ĩ ha ai sanōma tōpō na witi pili a hai ĩ pata tā kua satia apōpasoō?- ĩ na tōpō kuuma.

² Ī na tōpō kuu ha, Jesus anō ulu tā wai nakalō nō, kama tōpō kule, ĩ mōtali ha ĩ ulu a wai ōpamakōma. ³ A wai ōpamakō nō, -“Makō pi tapomo sapa kopalo nō, ulu tōpō kua kua wi na, ĩ na makō kua naiopōkōō! Ī na makō kupo mi tā, Teusō a kaikanamo totio wi ĩ ha makō lisipo pasio mai kitāo! Pitili sa” kamakō na ĩ na sa kuu kuleō! ⁴ Hi ulu a wai ōpale, ĩ aiki, “Pata sa asawō mai kitāo!” ĩ na a pi kuu kua wi na, ĩ na wa pi kuu naio wi, ĩ wa hai, pata wa kua asapaso kitā. Teusō a kaikanamo totio wi ĩ ha wa kukōma, ai sanōma tōpō na pata wa kua satia apōpaso kitāo!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁵ Ī na a kuu nō, -Kawanō sa thapo kutenō, hi ulu tā kui na, ĩ na ai tā kui wa tā tǎlō nō, wa wai pasilipoō ha, kawanō sa pasilipo wi ĩ wa hōtōwō- ĩ na Jesus a kuuma.

Koa taka hiliti pa wa pea soatio wi, ĩ tā wanisala apawōō!

Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2

⁶ Ī na Jesus a kuu nō, -Hi ulu tōpō lō kui, ĩ ai tā ulu aiki, “Jesus sa pi ipaō. Jesus a pitili” ĩ na ĩ ulu tā kuu ha, “Ī na kuno maiō! Jesus a hosalōō!” ĩ ai ulu tā na wa kuu ha, sa hosapamanōma, wa wanisala apa kuki kitā. Sa hosapama paio mi tā, pili wa olai ha ai tōpōnō maa ma pata saumakō nō, kosoto u pata hamō wa kepamani akōna, ĩ tā topa apala pi. Wa nasi tupasoō akōna, ĩ ulu tā na sa hosapama kōa mana pi. ⁷ Wanisala tā thaa wi, ĩ tā na sanōma wa tōpō lululōma, wa pepalo tolea apa kitā. Wanisala tā thaa wi, ĩ nasimō tā na sanōma tōpō luluo kitā maaki, kawanō ai tā luluapala tihōō! Wanisala tā thaa wi, ĩ tā na kawanō ai sanōma wa tā luluapala kukōma, wa pea apa kuki kitāo!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁸ Ī na a kuu nō, -Ōnō kutenō, pili wa aminō wanisala wa tā thaa sinomo salo, wa ami wani pǎpalo nō, wa ami hosaloō! Wa poko wani hematha, wa konona hematha, ĩ na wa kua pǎla tā maaki, samii wa ami kua kule maaki, Teusō a uli pa wa huu ha, ĩ tā topa apa. Pili wa poko ami, pili wa konona ami, ĩ na tōkō kui, tōkō pewō kua soa kule maaki, ĩ tōkō pewōnō wanisala tā thaa sinomo kutenō, koa taka hili soatio pamō wa pea soatio wi, ĩ hamō wa kemaki wi, ĩ tā wanisala satia apa. ⁹ Pili wa mamōnō wanisala wa tā thaa sinomo salo, ĩ a mamō wani hōkōpaloō! Wa mamō asawōsō pǎla nō maaki, Teusō tā uli hamō wa huu ha, ĩ tā topa apa. Polakapi wa mamō kua soale maaki, pea soatio wi ĩ hamō wa kemaki wi ĩ tā wanisala satia apa- ĩ na Jesus a kuuma.

Oweha a wai konö noai, ĩ uni ta

Lucas 15.3-7

¹⁰ ĩ na Jesus a kuu nö, -“Hi pata töpö pasi mai ĩ töpö na äju töpö mamo läapalo sinomo wi, ipa hao Teusö a na ĩ äju töpö kuo naio soatioö. Hi tä hētu ha ipa hao a kulali, ĩ a na ĩ äju töpö kua naitia kulali” ĩ na kamakö na ĩ na sa kuu kule. Önö kutenö, “Ulu wa wai pasi pätawö” makö kuu mai ha, a wai häsiapa maikiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹¹ [Ĭ na a kuu nö, -Sanöma sa kupaso noai, ĩ sanö, töpö monöopoti pole, ĩ sa töpö kōananöpö, sa waloki kipili- Jesus a kuuma.]

¹² ĩ na a kuu nö, -Wi na makö pi kuu kule? Ai tänö oweha kökö satehe epii, 100 kökö oweha thapo kule maaki, ĩ ai oweha a wai motösoma, a wai thapo wi, wi na ĩ a kua kitä? Heuma tä ha satehe epii kökö iapaloti-pole, ĩ kökö pewö huu taa soa pätakölö nö, oweha a wai monöso noai, ĩ a wai tae kötioö. ¹³ A wai taa konani salo, a pi mönaha apöpasö kitä. “Satehe epii oweha kökö monöatalo pasio mai, ĩ kökö na a pi mönaha kule maaki, oweha a monöwö wai konö noai, ĩ a wai na a pi mönaha satio opa asa kitä” ĩ na sa kuu pitilimo opa kule. ¹⁴ Oweha kökö thapo wi ĩ anö oweha kökö monöso wi, ĩ tä taa wani kui na, ĩ na hi tä hētu ha kamakö hai ĩ pö Teusö a kulali, ĩ na ĩ anö pata töpö pasi mai ĩ töpö monöso wi, ĩ na ĩ tä taa wani kuö hötöwö- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a thapo wi ĩ anö kawa na wanisala tä thaö ha, wi na wa kuapö?

¹⁵ ĩ na Jesus a kuu nö, -Ai tänö Jesus a thapo hötöle, ĩ anö kawa na wanisala tä thaö ha, ĩ a na wa hapalo nö, “Kamisa na wanisala wa tä thaa kipili” ĩ na wa ku-upökö. Ai töpö sömoka taa mai hakö. ĩ a na ĩ na wa kuu ha, ĩ anö wa hini nö, “Awai. Pitili wa. ĩ na sa kua kotta mai kitä!” ĩ na a kuu hötöoö ha, “Makö noimaso kööpökö!” ĩ na kawanö ĩ wa pi thama kitä.

¹⁶ ĩ na tä kua tä, ĩ anö wa hini maa nö, “Wanisala sa tä thaa pasio maapili” ĩ na a kuu ha, ai wa tä nakalö nö, kawa na wanisala tä thaa noai ĩ a na ĩ ai wa tä kai huu nö, wa hapalo kotapö. Polakapi wa töpö naka pi topa tä, polakapi wa töpö kai huu nö, ĩ töpö sömoka tala tä, wanisala tä thaa noai, ĩ a na wa hapaloö! ĩ na Teusö tä waheta kuu: “Ki a waninö wanisala tä thaa kipili” ĩ na samii a kuu tihöo! ĩ na polakapi makö kuu totio sis-apökö! Polakapi makö pewö kuu ösöhoö ha, ‘Pitili ta’ ĩ na ai töpö pi kuu kitä” ĩ na Teusö tä waheta kuu. ¹⁷ ĩ na tä kua tä, kawa na wanisala tä thaa noai, ĩ a na polakapi wa töpö kai huu nö, ĩ a na makö hapalo kule maaki, makö kai a hini mi ha, Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö pewö na tä pewö a wäsä nömöoö! ĩ töpö na ma ta wäsä kule maaki, wanisala tä thaa noai, ĩ anö ĩ töpö a hini mi ipö ha, “Pälaö!” makö kuupö. “Juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Teusö a thapo mai, ĩ töpö kui na ĩ na hi a wani kuö naiwö. Kaikana ta pata na sitipa kökö totoköpö, ai töpö na sitipa kökö sua sinomo wi, ĩ a wanisala kui na, ĩ na hi a wani

wanisala kuö naiwö” ĩ na makö pi kuupö- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁸ ĩ na a kuu nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na a hapalo köo nö, -“Hi masita tä uli na sanöma töpö kule, ĩ ma töpö noa thaa nö, ‘Ĭ tä thama tihöo!’ makö kuu ha, hi tä hētu ha Teusö a kulali, ĩ aiki, ‘Awai. Sanöma töpönö ĩ tä thama maapökö!’ ĩ na Teusö a kuu naio kitä! ĩ na tä kua tä, ‘Ĭ ma tä thaapökö!’ ai sanöma töpö na makö kuu ha, ‘Awai. Sanöma töpönö ĩ tä thaapökö!’ ĩ na Teusö a kuu naio kitä!” ĩ na sa kuu pitilimo opa kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁹⁻²⁰ ĩ na a kuu nö, -“Ai töpönö sa thapo pole, ĩ polakapi ipii ĩ töpö kokamo tä, ĩ töpö na sa kokamo naia kuleö! Önö kutenö, hi masita tä uli na polakapi sanöma makö kule, Teusö a na ĩ makö pewö nako ösöhöa tä, hi tä hētu ha ipa hao a kupoli, ĩ anö makö a hinia hötöli kitä!” ĩ na sa kuu kuleö! Sa holisimo mai kitä!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Kamisanö wa hĩsu thaa mai kitäö!- satehe epii wa kuu pi kupasöpökö

²¹ ĩ na tä kua tä, Jesus a na Pedro a euki nö, -Jesus Kaikana ai. Kamisa na ai tänö wanisala tä tha apati ha, kamisa aiki, “Kamisanö wa hĩsu thaa mai kitäö!” wi na kilii sa kuu pi kupasöpökö? 7 sa kuu pi kua hätopasöpökö?- ĩ na Pedro a kuuma.

²² ĩ na a kuu ha, -Ma. 7 pätawö kuno mai. “77” sa kuu kule. Kawa na ai tänö wanisala tä tha apatii tä, ĩ a na kawa aiki, “Kamisanö wa hĩsu thaa mai kitä” ĩ na satehe epii, ĩ 77 wa kuu pi kupasöpökö- ĩ na Jesus a kuuma.

Kaikana tä na a kalipalo sinomo noai, ĩ a wanisala apa noai ĩ ta

²³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Önö kutenö, ai kaikana tä kua kua noai na, ĩ na sanöma makö na Teusö a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tä kua hötöoö. Ai kaikana tänö noa tä täli pia salo, kamanö töpö kalipalama wi ĩ töpö nakalöma. ²⁴ ĩ töpö nakali ha, ai töpönö ĩ ai tä kai waloköma. Satehe epii, 10.000 sitipa kökö noa kui, ĩ a waninö kaikana tä na kökö sitipa totoa köo mai ha, tä kuo soama.

²⁵ Kaikana tä na ĩ a wani waloiki ha, kaikana tänö noa tä nakama maaki, “Kaikana ai. Huki ipa sitipa kökö kua maneö!” ĩ na ĩ a wani kuu ha, ai tä na kaikana tä aiki, “Pei. Kamisanö a kalipalama sinomo wi hi ĩ a wani, kama hai ĩ pusöpö a, kama hai ĩ ulu kökö, kamanö wani tökö thapo wi ĩ tökö pewö, ĩ na töpö kui, ai tä na ĩ töpö pewö pata totoköo! Wa töpö pewö pata totoa piale, ĩ tä noa na sitipa wa kökö täa soalö nö, kamisa na wa kökö sitipa totopöpökö! ĩ na wa tä thamaö ha, hi a waninö kamisa na noa tä totoa köo mai, ĩ tä noa thapali kitä!” ĩ na ĩ kaikana tä kuuma.

²⁶ ĩ na kaikana tä kuu ha, pili a maekonö a wani hĩta thaiki nö, a mäi poi nö, “Kaikana ai. Kamisa na noa tä na a nako silimo tihöo! Waiha kawa na ĩ noa sa tä pewö totoki kitäö!” ĩ na a wani kuuma.

²⁷ Ī na a kuu ha, ĩ a wani na kaikana tā pi honipo opa nō, “Pei. Sitipa kōkō na wa honimo kutenō, ĩ sa tā noa naka kota mai kitāō! Ī na pātawōō! A kononōō!” ĩ na a kuuma. ²⁸ “A kononōō!” ĩ na kaikana tā kuu ha, a wani konasolōma. Ī a konasolō noai, ĩ a na ai tănō noa alukusii, ĩ 100 sitipa kōkō noa kuō pātaō, ĩ tā noa totoa kōō mai ha, tā kuo naioma. Ī tā noa totoa kōō naio maa noai, kaikana tā na ĩ a kalipalo naio sinomoma.

Ī na tā kua tā, “Kawa na ipa noa sa tā naka kota mai kitāō!” ĩ na kaikana tā kuu noai, ĩ a kononō nō, kaikana tā na ai tā kalipalo naio noai, ĩ a talalō nō, a hīso salo, pili a olai hua totilō nō, “Īpa noa tā toto haitapa!” ĩ na a kuuma.

²⁹ Ī na a kuu ha, masita tā ha pili a maeko hīta thaiki nō, a māi poiki nō, “A silimo tihōō! Waiha kawa na ĩ noa sa tā pewō totoki kitāō!” ĩ na a kuu kule maaki, ³⁰ “Naiō!” a kuu hōtōō nō, “Īpa noa wa tā totoa paio mi tā, titita wi a sai ha wa titio paitiopōkōō!” ĩ na a kuu ha, tititio wi a sai ha a titia soatakōma. ³¹ Ī a sai ha a titikō noai, kaikana tā na ai tōpō kalipalo naio sinomoti wi ĩ tōpōnō ĩ tā taa nō, tōpō pi ota apama. Tōpō pi ota apa salo, kaikana tā na ĩ tōpō alulō nō, kaikana tā na tā pewō a wāsāma. ³² Ī tā pewō a wāsā noai, kaikana tănō ĩ ta hininō nō, “Kawa na noa sa tā naka kota mai kitāō!” a kalipalama noai, ĩ a na a kuu waikio noai, ĩ a wani naka kota nō, ĩ a wani na a hapalo kōō nō, “Wa wanisala apawōō! Kawa aiki, ‘Waihaō! Au noa sa tā kōoma mane, huki ĩ tā naka tihōō!’ ĩ na wa kuuma kutenō, ‘Pei. Ī sa tā noa naka kota mai kitāō! Ī tā noa pewō mataso keō!’ ĩ na sa kuu kipili. ³³ Kawa na sa pi honipo opa salo, ĩ na sa kuu kupili. Ī na sa kuu kuapili na, ĩ na sa wani kalipalama naio wi, ĩ a wani na ĩ na wa kuu naio maa-ma salo. Ī a na wa pi ta honipo maa noa” ĩ na kaikana tā kuuma.

³⁴ Ī na a kuu nō, a kalipalama wi, ĩ a na, “Kawa na ĩ noa sa tā naka kota mai kitāō!” ĩ na a kuu noai, ĩ a na a hīsolo nō, “Tititio wi a sai ha hi a titikōtōō! Kamisa na ipa noa tā totoa paio mi tā, a peama paitioō!” ĩ na kaikana tā kuuma- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁵ Ī na a kuu nō, -Kamakō na au ai tōpōnō wanisala tā thaa wi ĩ ma tōpō hīsu thaa soatio nō, “Kamakō na sa noimo kota mai kitāō!” ĩ na makō kuu ha, kaikana tănō ĩ a wani peama thama noai na, ĩ na ipa hao Teusō anō makō peama thama hōtōō kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Au husopō a hosa tihōō!- Jesus a kuu

Mateus 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18

19 Ī na Jesus a kuu matalo nō, Kaliléia tā uli pata ha a kuoma, Johotão u pōkatō hamō Jutéia tā uli pata kule, ĩ tā uli hamō a hua konasolōma. ² A hua koonō pamō satehe epīi tōpō nokaalōma. Tōpō nokaalō tā, ĩ hamō tōpō salia wi, Jesus anō ĩ tōpō toa komanōma.

³ Ī na tā kua tā, ai patiseu tōpō waloiki nō, Jesus a wapa pia salo, a huamama. -Hiki. Jesus a hapalo wanisala apawō- ĩ tōpō kuu pia salo, a wapama. A wapa nō, ĩ na tōpō kuuma: -Jesus ai. Wi na Moisés anō nō patapō tōpō noa thama? “Peanopō anō kama hai ĩ pu-

sopō a hosa pi topa pāa tā, a hosalōpō” a kuu hātoma? Pusopō anō ka pi tā thaō ha, peanopō anō a hosalōpō?- ĩ na tōpō kuuma.

⁴ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Teusō tā wahetanō ta kateha wi, ĩ ma tā möō hāto maama? Ī na ĩ tā waheta kuu: “Somi tā sai tā, Teusō anō sanōma makō thapalō noai, ĩ tā, wano tā, suō tā, ĩ na tōkō kui tōkō thapalōma” ĩ na tā kuu.

⁵ Ī tā, Teusō aiki, “Önō kutenō, wano tănō pō a, pōpōnō a, ĩ na kilii tōpō takölō nō, kama hai ĩ pusopō a taa soali kitā. Pusopō a tälōma, ĩ tōpō kokapalo nō, ĩ tōpō polakapaloti maaki, sami tā kui na, ĩ na ĩ tōpō kua hōtōpasoō” ĩ na Teusō a kuuma. ⁶ Polakapi ĩ tōpō mai kitā. Samii ĩ tōpō kupasoō. Önō kutenō, Teusō anō tōpō kokapalō noai, ĩ tōpō na, “Makō selekepasopōō!” ĩ na pō kuu tihōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁷ Ī na Jesus a kuu ha, patiseu tōpō aiki, -Önō kutenō, wi na Moisés a pi kuu salo, ĩ na a kuuma? “Au husopō wa hosa pi topa tā, ‘Wa hosali ke’ ĩ na wa kuu wi, au husopō a na ĩ waheta wa tā totokō nō, wa hosalōpō” ĩ na Moisés a kuuma- ĩ na patiseu tōpō kuuma.

⁸ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -Kamakōnō Teusō ma kai hini wani ipō ha, ĩ na Moisés a kuu päoma. “Au husopō wa hosalōpō” ĩ na somi tā sai tā, ĩ na Teusō a kuu pasio maama. ⁹ Önō kutenō, “Ai tiko tā wano na pusopō a mamō mi ipō päla tā maaki, peanopō anō ĩ pusopō a hosali, ai tiko tā suō tāli, ĩ na peanopō a kua kukōma, ĩ wanisala tā. Ai tiko tā suō na a mamopaloti wi, ĩ a” kamakō na ĩ na sa kuu kuleō!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁰ Ī na Jesus a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō aiki, -“Au husopō a hosa tihōō!” ĩ na wa kuu manu kule, suō tā po mai a, sinoi tōpō kupaloti wi, ĩ tā topa satia apa hātoō?- ĩ na tōpō kuuma.

¹¹ Ī na tōpō kuu ha, -“Sinoi wa kutikiō!” ĩ na sanōma tōpō pewō na Teusō a kuu mai kitā. Ai tōpō na ĩ na Teusō a kuu asa wi, sinoi ĩ tōpō kutioō ha, ĩ tā topa sisaa. ¹² Ai wano tōpō ose wai kupo soata tā, ĩ tōkō soatawō pili tōpō wathe mokō wai wanisala kutenō, tōpō wai patasoma maaki, ĩ tōpōnō suō tā taa mai, ĩ tā kua. Ai wano tōpō wathe mokō hanōpalōma kutenō, ĩ tōpōnō suō tōpō po mi. Ai wano tōpōnō Teusō ta wāsā pi topa sinomo sisa salo, ĩ tōpōnō suō tōpō po naio mi. Teusō a kaikanamo totio wi, ĩ tā pii satia apa salo, sinoi ĩ tōpō hupalō soatitii. Sinoi wano wa hupalō taō öpa asa wi, ĩ wanō sa kuuhe, ĩ wa ta hini totiopōkōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ulu tōpō na Jesus a ami walikō noai ĩ ta

Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17

¹³ Ī na tā kua tā, -Īpa ulu tōpō na Jesus a ami waliki nō, Teusō a na a hapalopōkōō!- ĩ na ĩ pata tōpō pi kuu salo, Jesus a na kama tōpō hai ĩ ulu tōpō hilakō tasoma. Ulu tōpō hilakölō ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō aiki, -Jesus a na au ulu ma tōpō hila maikiō!- ĩ na tōpō kuuma.

¹⁴ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Ī na pō kuu tihōō! Kamisa na ulu tōpō walokōpōkōō! “Au ulu ma tōpō hila

maikiö!" pö kuu tihöö! Ulu töpö aiki, "Sa simöaö! Wa kai a hini pi topa apa kuleö!" ĩ na kamisa na ĩ na ulu töpö wai kuu kua wi na, ĩ na Teusö a kaikanamo totio wi, ĩ hamö ĩ na sanöma töpö pewö kuu kua hõtöo kitä ta pi kuu mai- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁵ ĩ na a kuu nö, ĩ ulu töpö na Jesus a ami walio hätäpo nö, a hua konasolöma.

Hĭsa tänö wani tä thapo opa wi ĩ a

Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30

¹⁶ ĩ na tä kua tä, Jesus a na ai tä waloiki nö, -Jesus ai. Sa ösi palimopo pi topa apa salo, wi na sa kua nö, toitai sa tä thaa kuköpö?- ĩ na a kuuma.

¹⁷ ĩ na a kuu ha, -Wi na wa pi kuu salo, kamisa na toitai wa ta hini kule? A toita apii, samii ĩ a kua sisaa. Wa ösi palimipo pi topa apa salo, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta hinia totilöö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁸ ĩ na a kuu ha, -Moisés a kuu noai, wi na ĩ sa ta hinia thaa totilöpö?- ĩ na a kuuma.

ĩ na a kuu ha, Jesus aiki hõtöwö, -"Ai sanöma tä säpa häto tihöö! Wa po mai, ĩ a nö thaa häto tihöö! A thomömo häto tihöö! A hapalo holisimo häto tihöö!

¹⁹ Hao a, nao a, ĩ na kilii töpö kai a hini totihoö! Kama wa pio sapao kua koo wi na, ĩ na ai sanöma töpö pii kua totihoö!" ĩ na Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta hinia totilöö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁰ ĩ na Jesus a kuu ha, ĩ hĭsa tä aiki, -ĩ na Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sa ta hinia totia waikilöma. Wi na sa kua satia totiopökö?- ĩ na a kuu ha, ²¹ -Toitai wa tä thaa pi topa satia apa salo, au wani wa tökö thapo pole, ĩ wani wa tökö pewö totokö nö, sitipa wa kökö tälö nö, wani tä na ai töpö honimopalo opa pasitile, ĩ töpö na ĩ sitipa kökö totoaköo! ĩ na wa kuaö ha, hi tä hētu hamö au wani tä kua apa hõtöa waikia lasoa. Au wani wa tökö pewö totokö nö, kamisa na a noka soapalöö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²² ĩ na Jesus a kuu pole, ĩ hĭsa tänö ĩ ta hininö nö, kama hai ĩ wani tökö kua apa salo, a pi wanitalo opii a kōa soatasolöma. ²³ ĩ na tä kuaö ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpö na Jesus a hapalo nö, -"Wani tökö thapo opöle, ĩ a hai, Teusö ulupö tä kupaso wi, ĩ tä makoka mai kitä. Teusö a kaikanamo wi, ĩ hamö wani tökö thapo opa wi, ĩ ha ĩ a holepaso wi tä makoka pasia mai kitä" ĩ na sa kuu kule. Pitili sa. ²⁴ "Makusa tä päka na kamelu a pata holepaso wi, ĩ tä isi waniha apa waikia alu kuleö! wa pi kuu kule maaki, wani tökö thapo opöle, Teusö a kaikanamo wi, ĩ hamö ĩ a holepaso wi, ĩ tä isi waniha totia satia apa. Wani tökö thapo opöle, ĩ aiki, Teusö ai. Sa simöa totihoö! ĩ na ĩ a kuu wi, ĩ tä makokoa totia mi" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁵ ĩ na Jesus a kuu noai, a kai a hua sinomo wi ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, -Kilatihä!- töpö kuu nö, -Teusö anö ĩ witi pili a sai täa koni?- ĩ na ĩ töpö kuu ha, ²⁶ ĩ töpö na Jesus a mamö teteiki nö, -Sanöma töpönö tä thama tai mi ipii, Teusö anö ĩ tä pewö thama taö sisaö. Teusö a kaikanamo wi, ĩ ha sanöma kama töpö lisipo taö mai

kitä maaki, Teusö anö töpö lisipama taö öpa sisaö- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ ĩ na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Kamisamakönö sama pö pewö takölö nö, kawa na samakö nokapaso-ma. Önö kutenö, wi na samakö kua kitä?- ĩ na a kuuma.

²⁸ ĩ na Pedro a kuu ha, Jesus aiki, -"Hi masita tä uli mataso noai ha, Teusö anö tute tä uli thapalöma tä, sanöma sa kupaso noai, ĩ sa kaikanamopö, lotami ti toita apii ti ha sa loo pa, ĩ ha lotami ti toita apii ti ha makö loa naiki nö, makö kaikanamo naio kitä. Isöhaeu a hai ĩ 12 pelupö töpö hai ĩ tolewö töpö na makö kaikanamo nö, ĩ töpö na ma tä makokama läapalo wi, ĩ makö kupaso kitä" ĩ na sa kuu kule. Sa holisi mai kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁹ ĩ na a kuu nö, -Kawanö sa thalö nö, kamisa na wa nokapalo pi topa salo, au sai a, au tä uli, ĩ na tökö kui wa tökö takölöö, au hepala töpö, au hoose töpö, au sao töpö, au hao a, au nao a, au ulu töpö, ĩ na töpö kui wa töpö takölöö, ĩ na töpö kui wa töpö takölöma, ai wa töpö täa satia apölali kitä. Wa ösi palimipa totipaso wi ĩ wa tä täa naini kitä. ³⁰ Huki hi tä uli ha satehe epii pata töpö kule, waiha ĩ töpö hai, satehe epii pata töpö kupo mai kitä. ĩ na tä kua tä, huki pata töpö pasi mai, waiha ĩ töpö hai, satehe epii pata töpö kua asapaso kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Hikali a na töpö kalipalama noai ĩ uni ta

20 ĩ na Jesus a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, -Sanöma makö na Teusö a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tä kuaö- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Hikali a ha upa mokö pata kule, ĩ a hikali thapo pole, hikali a na ĩ anö töpö kalipalama pia salo, hena tä sai tä ai töpö nakamö hulasolöma. ² ĩ töpö naka tä, "Huki ipa hikali a ha makö kalipalo piale, sami tä wakala na noa tä totota wi, ĩ nasimö tä na makö kalipalo pia kule" ĩ na a pata kuuma. ĩ na a pata kuu ha, "Awai. Tä topa waikia kuleö!" ĩ na ĩ töpö kuu hõtöoö ha, "Pei. Hikali a na pö kalipalo soatatöo!" ĩ na a pata kuuma.

³ ĩ na a pata kuu nö, motokö hētupo paio mai ha, motokö kaöha soa tä, ai töpö nakamö hua konasolöma. A hua kononö nö, wani tä täta wi ĩ tiso hamö a huulö nö, ai töpö kalipalo mane, ĩ töpö huu talalöma. ⁴ Töpö huu talalö nö, "Īpa hikali a na pö kalipalosoö! Noa tä toita apii sa tä noa totoki kitäo!" ĩ na a pata kuuma.

⁵ ĩ na a pata kuu ha, töpö kalipalomö hua soatasolöma. ĩ na tä kua tä, motokö hētuto tä, ĩ pata tänö ai töpö taemö hua konasolöma. ĩ töpö talalö nö, ĩ töpö kalipalama nömöo nö, motokö akäto tä, ai töpö nakamö hua kotasolöma. ⁶ ĩ töpö kalipalama nömöo nö, wisa tei a, wani tä täta wi ĩ hamö a hua kononö nö, ai töpö kalipalo mane, ĩ ai töpö talalö nö, "Wi na tä kuaö ha huki makö kalipalo mai a, huki makö kua soa kule?" ĩ na a pata kuu ha, ⁷ "Ai tänö samakö naka mi ha, samakö kua soa pätia kule" ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö kuu ha, "Īpa hikali a ha pö kalipalo naiosoö!" ĩ na a kuuma.

⁸ Ī na tä kua tä, motokö sii ilomo tä, töpö kalipalo mapo piale, ai pata tänö ĩ töpö simöa läatalo wi, ĩ a na pata tä hapalo nö, “Töpö kalipalo polati, ĩ wa töpö naka kotalötö nö, ĩ töpö na noa tä totoaköö! Sa töpö kalipalama nömötahe, ĩ töpö täpää somatalöö! Ī wa töpö täpää somatali, ai wa töpö täpää nömöтали, ĩ tä noa ha sa töpö kalipalama somatahe, waikii, ĩ töpö täpää nömönoö!” ĩ na a pata kuuma.

⁹ Ī na a pata kuu ha, wisa tei a, wani ipii töpö kalipalo päo noai, ĩ töpö na sami sitipa mano “toto,” ai tä na sami sitipa mano “toto,” ĩ na tä thaa hätähaköma. ¹⁰ Ī töpönö ĩ sitipa mano taalali ha, hena tä sai tä töpö kalipalo soma noai, ĩ töpö aiki, “Pe epii sitipa ma kökö täa pia kuleö!” ĩ na töpö pi kuuma maaki, ĩ töpönö naiwö sami sitipa mano täa naiananömae. ¹¹ Ī na tä kuaö ha, ĩ tä noa tä lö nö, pata tä na ĩ töpö aiki, “Häö. Wi na taköö!” ĩ na töpö hīso opa nö, ĩ na töpö kuu nö, ¹² “Huki ipii hi wa töpö naka nömötalöhe, wani ipii ĩ 1 ota tä na töpö kalipalo päta ke. Kamisamakö asa lö kui, hena tä sai tä samakö kalipalo kuki wi, ĩ samakö kalipalo soa tä, motokö hētupasoö, ĩ na tä kua tä, pili motokö sii wākenö samakö pepalo opaö, ĩ na kamisamakö kuati kipii ta pi kuu mai. Ī na samakö kuati kipii maaki, ĩ töpö hai noa tä kui na ĩ na kamisamakö hai noa tä kua naia kule” ĩ na ĩ töpö kupalo opama.

¹³ Ī na töpö kuu ha, töpö hapalo pole, ĩ ai tä na pata tä aiki, “Ipa noi tä. A sömöka taikö. Kawa na ĩ sa tä noa totoa makoka apa waikiki ke. Hena tä sai tä kamisa na kawa aiki, ‘Awai. Huki sa kalipalo piale, ĩ tä noa na samii ipa sa mano tälöpöö!” ĩ na wa kuu waikio kipii. ¹⁴ Ī na wa kuu waikioma kutenö, au noa wa tä tälö nö, a kononöö! Kawa na noa sa tä totoköhe, ĩ tä noa kui na, wisa tei a kamsanö ai sa tä naka nömötalöhe, ĩ a na ĩ na tä noa kuö hōtöi, sa tä noa totoa pi topa ke. ¹⁵ Ipa sitipa sa kökö totoa pi topa tä, sa kökö totoki wi, ĩ tä wanisala mai kitä. Huki ipii ai sa tä naka nömötalö nö, wani ipii sa kalipalama nömötahe, ĩ sa totiapala apaö ha, ĩ a na wa hīso kule? A hīsu thaa tihöö!” ĩ na a pata kuuma- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁶ Ī na Jesus a kuu nö, -Önö kutenö, huki töpö palupo wi, waiha ĩ töpö nohapaso kitäö! Huki töpö nohapaloti wi, waiha ĩ töpö palua nömöpasö kitäö! Ī töpö hai, pata töpö toti pasi mai kitä maaki, Teusö a kaikanamo totia tä, ĩ töpö hai, ĩ pata töpö kua totipaso kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Sa säpali kitä maaki, sa temöa konaso kitäö!-

Jesus a kuu kōo noai ĩ ta
Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34

¹⁷ Ī na tä kua tä, Jetusalēi tä uli ha Jesus a hemopoolö tä, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö naka asalö nö, töpö kai huulö pamö, ĩ töpö na a hapalotima. ¹⁸ A hapaloti nö, -Jetusalēi tä uli ha makö huu kimani, ĩ tä uli pata ha makö walokö lasoma, sanöma sa kupaso noai, ai tänö ĩ sa namo simöki kitä. Sa namo simökö nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na sa totoki kitäö! Sa totoki ha, ĩ pata töpö aiki, “Jesus ma säpa-

manöpöö!” ĩ na ĩ töpö kuu nö, ¹⁹ juteu töpö pasi mai ĩ töpö na sa totoa tolea nömöki kitä. Sa totoa nömököma, juteu töpö pasi mai, kamisa na ĩ töpö hapalo pi wasäa apa nö, sa sä nö, hii ti pakalai ti ha sa säa totipali kitä. Sa säa totipali kitä maaki, polakapi tä mumi matalo nö, ĩ hena tä sa temöa konaso kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-Ai ma töpö pasilipo sinomopököö!-

Marcos 10.35-45

²⁰ Ī na tä kua tä, Sepeteu a hai ĩ pelupö töpö hai ĩ pöpönö anö Jesus a na ĩ pelupö töpö kai waloiki nö, Jesus a na a nako pia salo, pili a maekonö a hīta thaköma. ²¹ Pili a maekonö a hīta thaki ha, Jesus aiki, -Ka pi wa tä pii kule?- a kuu ha, -Waiha wa kaikanamo totia tä, wa kaikanamo wi ĩ lotami tä na wa loa tä, kate wa poko kuamö kule hamö ipa ai ulu wa lomaki, hai wa poko kuamö kule hamö ipa ai ulu wa lomaki, ĩ na ipa ulu wa töpö loa thamaköpököö!- ĩ na pöpönö a kuuma.

²² Ī na pöpönö a kuu ha, pelupö töpö na Jesus aiki, -Makö kuuhe, ĩ tä na makö pi hatuku totio mi ipö. Sa pea kua piale na, ĩ na makö pea kua taö öpa naio kitä ta o?- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na a kuu ha, -Awai. Ī na samakö pea kua taö öpa naio kitä- ĩ na töpö kuu hōtöoma.

²³ Ī na töpö kuu hōtöoö ha, -Ī na makö pea kua taö öpa naio kitä maaki, kamisa aiki, “Makö kaikanamo naiopö, kate sa poko kuamö kule ha, ĩ ha ai a loikiö! Ī na tä kua tä, hai sa poko kuamö kule ha, ĩ ha ai a loikiö!” ĩ na kamisa kuu mai kitä. “Makö kaikanamo naiopö, ĩ hamö pö loikiö!” ĩ na ipa hao a kuu sisaö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁴ Ī na Jesus a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomo wi, ĩ ai 10 töpönö ĩ ta hininö nö, Sepeteu a hai ĩ pelupö töpö na ĩ töpö pi hīsuhua apöpasoma. ²⁵ Ī tä, Jesus anö ĩ töpö nakaki solö nö, -Pata töpönö ai töpö simöa sinomoö. Ī pata töpönö ai töpö noa thaa sinomoö. Ī ma tä taö kule. ²⁶ Ī na ai pata töpö kua kuati wi na, ĩ na kamakö kua tihöö! Wa patamo pi topa salo, ai ma töpö pasiliapala sinomopököö! ²⁷ Kaikana wa kupo pi topa salo, ai töpö na wa noa mi kalipalotipököö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ Ī na Jesus a kuu nö, -Sanöma sa kupaso noai, hi masita tä uli na sa waloiki nö, “Ai sa töpö simöaö ha, ĩ töpönö sa pasiliapalatipöö!” ĩ na sa pi kuu maama. “Ai sa töpö pasiliapalatipököö! Sanöma töpö satehe epii ĩ sa töpö täapa kōo läöpö, ĩ tä noa na sa säpamona-sopököö!” ĩ na sa pi kuu salo, sa huma- ĩ na Jesus a kuuma.

Tä tapa mai, ĩ töpö toa komanö noai ĩ ta

Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43

²⁹ Ī na tä kua tä, Jetikö tä uli ha ĩ töpö kuoma, töpö huu koonö tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö nokaalöma. ³⁰ Töpö satehe epii töpö nokaalö tä, piliso kasö ha tä tapa mai ĩ polakapi töpö loo lätioma. Töpö loa lätiä tä, -Jesus a hasuo kulatiö!- ĩ na ĩ polakapi

töpönö ĩ ta kuu hiniñö nö, -Kaikana ai! Davi a hai ĩ pelupö tolewö ai! Kamisamakö na a pi honipoö!- ĩ na töpö kuu lalupalö opama.

³¹ ĩ na töpö kuu lalupalö opaö ha, -Pö lalupalö tihöö!- satehe epii töpönö ĩ na ĩ töpö noa thama maaki, ĩ polakapi töpö lalupalö satia apama. -Kaikana ai! Davi a hai ĩ tolewö ai! Kamisamakö na wa pi honipo mi salo- ĩ na töpö kuu lalupalö opatima.

³² ĩ na töpö kuu lalupalö opati ha, Jesus a öpa opitakö nö, tä tapa mai ĩ töpö nakalö nö, -Ka pi ma tä pii kule? Ka pi sa tä thaapökö?- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ ĩ na Jesus a kuu ha, -Samakö mamö huu topama koo mi salo- ĩ na töpö kuu hötöoma.

³⁴ ĩ na töpö kuu ha, ĩ töpö na Jesus a pi honipo opa nö, ĩ töpö mamö höpöa soatama. Töpö mamö höpöa ha, ĩ tökö soatawö, ĩ töpö mamö huu topa koo soataköma. Töpö mamö huu topa koo soataki ha, Jesus a na ĩ töpö noka soatasolöma.

Jetusalēi tä uli ha Jesus a lisipaso noai ĩ ta

Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-19

21 ĩ na tä kua tä, Jetusalēi tä uli ha Jesus anö töpö kai atetalo nö, Petöpasie tä uli ha töpö kai walokö tasoma. Töpö kai waloikitö nö, Olipa tä heuma kolo hamö töpö kai sokeaalö tä, Jesus anö kama kai a hua sinomo wi, ĩ ai polakapi töpö simöa tolehelöma. Töpö simönö nö, ² -Ki ha sai pö kulali, ĩ hamö makö lisi-palo nö, jumötu a suö pata, jumötu a okalo, ĩ na kökö kui kökö ökale, ĩ ma kökö pata taa soatalali kitäö! ĩ ma kökö pata kusöpalö nö, ma kökö pata täaki solöö! ³ Ma kökö pata täa ha, ai tä aiki, "Wi na makö pi kuu salo, ma kökö kusöa kule?" a kuu ha, "Ipa kaikana tänö kökö naka kulaiö!" makö kuu! ĩ na makö kuu ha, "Awai. Kökö tälölö!" töpö kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴ Sutu upa Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ anö tä säökökö noai, ĩ tä kua tolea totipö, ĩ jumötu kökö täa piama. ĩ na ĩ tä säökama kuuma:

⁵ -Siäo tä uli pata ha töpö kule, ĩ töpö na ĩ na makö kuu! "Kamakö hai ĩ kaikana tä huu kimi. Jumötu a okalo hoo ha a tikäiki nö, a huu kule" ĩ na makö kuu!- ĩ na sutu upa ĩ na tä kuuma.

⁶ ĩ na tä kua tä, Jesus anö ĩ polakapi töpö simöni ha, ĩ töpö hulölö nö, ĩ sai pö ha töpö waloikitö nö, jumötu kökö kusöpalömae. ⁷ Kökö kusöpalö nö, Jesus a na ĩ kökö tälölömae. Kökö tälölöhe nö, ĩ kökö hoo na kama töpönö haloi ösö halopo wi, ĩ kökö hoo pata na ĩ ösökö lukököma tä, ĩ ösökö ha Jesus a tikäa soataköma. ⁸ A tikäa soataiki nö, Jetusalēi tä uli ha a walokö tasopö, a kai huulö pamö töpö satehe epii töpö aiki, -Kaikana tä sai pata huu polatiö!- töpö pi kuu salo, kama töpö hai ĩ haloi ösö halopo wi, ĩ ösökö paa toleha läatalalöma. Ai töpönö koanata amösö hena kui na, ĩ na ösö hena kui ösö hena päatalalö nö, piliso hamö ĩ ösö hena hila paa naionöma. Kaikana tä sai pata huu ha, ĩ na tä thamati-ma.

⁹ Tä thamati nö, Jesus a na ai töpö palule ĩ töpö, Jesus a noa ha ai töpö kule ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Teusö a na ĩ töpö pewö aiki,

-Davi a hai ĩ ola tolewö a totiatalo opawöö! Kawanö wa simöpalö noai, ĩ a totiapala apa totihoö! Teusö wa totiatalo opawöö!-

ĩ na lope epii ĩ na töpö kupalo opatima.

¹⁰ ĩ na tä kua tä, Jetusalēi tä uli ha Jesus a walokö tasoma. A waloikitö nö, Jetusalēi tä uli ha a lisipaso ha, jetusalēi tili töpö pewö lalupalö opama. Töpö lalupalö opa nö, -A huu pole, ĩ witi ĩ a?- ĩ na töpö kuu ha, ¹¹ Jesus a na töpö huu naine ĩ töpö aiki, -Hi a hai, Teusö a kai wäsä sinomo wi, ĩ Jesus a. Kaliléia tä uli pata ha Nasaté tä uli kule, ĩ tä uli ha Jesus a kua wi, ĩ a- ĩ na ĩ töpö kuu hötöoma.

Teusömo wi a sai ha töpö kule, Jesus anö ĩ töpö sasu-palö noai ĩ ta

Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; João 2.13-22

¹² ĩ na tä kua tä, Teusömo wi a sai ha Jesus a lisipaso-ma. A lisipalo nö, sitipa kökö ha wani tä totoma sinomo wi ĩ töpö, sitipa kökö ha wani tä taalali wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jesus anö ĩ töpö pewö sasua kopalöma. Sitipa kökö totoa nomöhöa hötöo soatalo sinomo wi, ĩ töpö hai ĩ hii tiki ha sitipa kökö maketa wi, Jesus anö ĩ tiki pata nomöhöpamani, Teusö a na holetö kökö wai totoköpö, sitipa kökö noa ha ĩ holetö kökö wai totoa sinomo wi ĩ töpö hai ĩ lotami tiki nomöhöpamani, ĩ na tiki nomöhöa thapamanöma. ¹³ ĩ na tiki nomöhöa thapamanö nö, Jesus aiki, -Teusö a kuu noai, Teusö tä waheta na ĩ tä säökama kua. "Ipa sai a hai, Teusö sa na sanöma töpö hapalo sinomo wi ĩ a sai" ĩ na tä säökama kua kule maaki, hi a sai hai, thomömo wi ĩ töpö hai ĩ sai ma thama pikia kule- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁴ ĩ na Jesus a kuu nö, ĩ na tä kua tä, Teusömo wi a sai ha Jesus a kua soa tä, tä tapa mai ĩ töpö, töpö huu mi ĩ töpö, Jesus a na ĩ töpö kai walopatima. Töpö kai walopati noai, Jesus anö ĩ töpö toapama kotioima. ¹⁵ ĩ töpö toapama kotioö ha, ulu töpö aiki, -Davi a hai ĩ ola tolewö Jesus a na, "Wa totiatalo opawöö!" ĩ na makö pewö kuupökö!- ĩ na ulu töpö lalupalö opa nö, ĩ na töpö wai kuuma. ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai wäsä sinomoti wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö Jesus anö tä aipöamati pole, ĩ tä taa nö, Teusömo wi a sai ha ulu töpö a lalupalö hapalo pole, ĩ ta hiniñö nö, töpö hisosoma. ¹⁶ Töpö hisolo nö, Jesus a na, -Ulu töpö kuu pole, ĩ wa ta hini kule?- ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki hötöwö, -Awai ta pi kuu mi sai. Teusö tä waheta aiki, "Teusö anö ulu töpö pi wai hatukupamani ha, Teusö a na, 'Wa totiatalo opawö' ĩ na ulu töpö kuu makoka apaö" ĩ na Teusö tä waheta kuu. ĩ tä waheta kuu wi, ĩ ma ta hini häto maama?- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, Jetusalēi tä uli ha a husolo nö, Petânia tä uli ha a hulasolöma. Petânia tä uli hamö a waloikitö nö, ĩ ha a kuköma.

Jesus anö piku ti häwämanö noai ĩ ta

Marcos 11.12-14, 20-25

¹⁸ ĩ hena tä, Jetusalēi tä uli ha a koo sapa koonö tä, a oi opama. ¹⁹ A oi ipö salo, piliso kasö ha piku tiki

öpale, i tiki öpa talalö nö, a ekua soataköma. A ekua soataköma maaki, hii ti mo mai ha, pili nakö hena sino kuo sisama. Pili tiki henakö sino kuo sisa ha, i ti na Jesus a hapalo nö, -Waiha au pili mo lalo kota mai kitäö!- Jesus anö i na piku tiki noa wani thama. I na i tiki noa wani thalöma, i piku tiki häwäa soasoma.

²⁰ Tiki häwäa soaso noai, Jesus a kai a hua sinomo wi i töpönö i ta taa nö, -Kilatih! Hi tiki häwäa soa nö kilitalohe- i na töpö kuuma.

²¹ I na töpö kuu ha, Jesus aiki, -"Teusö a lotete epö' makö pi kuu tä, 'Teusö a lotete häto mai kitäö!' i na makö pi kuu mi tä, hi piku sa tiki thama kuahe na, kamakönö i na ma tä thama hötöo kitä. 'Teusö a lotete epö' i na makö pi kuu totio nö, hi heu tä öpale, i heu tä ha makö hapalo nö, 'A hoköpalo nö, kosoto u pata ha a keikiö!' makö kuu ha, heu tä pata maaki, kosoto u pata ha tä pata kepasö kitä" i na sa kuu kule. Sa holisi mai kitäö! ²² "Teusö a lotete epii i anö sa hini kitäö!" i na makö pi kuu totioö ha, Teusö a na makö hapalo nö, ma tä naka wi i ma tä täa hötöli kitä- i na Jesus a kuuma.

-Witi pili anö wa simököma?- pata töpö kuu noai i ta

Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8

²³ I na Jesus a kuu nö, Teusömo wi a sai ha a hua konasolöma. A hua kononö nö, i ha a waloikitö nö, töpö pi hatukamati tä, Teusö a täpä sinomo wi i pata töpö, juteu pata töpö, i na töpö kui, Jesus a na i töpö ekua ateiki nö, -Witi pili anö wa simöaö ha hi wa tä aipöamatii?- i na töpö kuuma.

²⁴ I na töpö kuu ha, -Kamakö na sa tä hini hötöo pia kule. Kamakö na sa tä hini ha, kamakö hötöwö, "I naköö!" makö kuu hötöoö ha, "Witi pili anö wa simöaö ha hi wa tä aipöamatii?" makö kuuhe, i tä na, "I anökö!" sa kuu hötöo kitäö!- i na Jesus a kuuma.

²⁵ I na a kuu nö, -Witi pili anö João a simöaö ha, i anö töpö mäi ömatima? Teusö anökö hätowö? Sanöma töpönökö hätowö? Wi na makö pi kuu kule?- i na Jesus a kuuma.

I na a kuu ha, kama töpö hapalo nomöhöpasö nö, -"Teusö anö João a simököma" i na makö kuu ha, Jesus aiki hötöwö, "I na makö kuu manu kule, wi na makö pi kuu salo, João ma kai a hini totio maama?" i na Jesus a kuu hötöo kitä.

²⁶ I na tä kua tä, "Sanöma töpönö päwö João a simökömaö!" makö kuu ha, ai töpö pewönö makö wanipo matimöö!- i na töpö kuuma. -"João a patanö Teusö a kai wäsä totio wi, i a sai kuo totioma" i na ai töpö pewö kupaloti saiö!- i na i töpö pi kuu salo, -Sanöma töpönö päwö João a simököma- i na i töpö kuu kili ipama. ²⁷ Töpö kuu kili ipa salo, -Kui. Sama tä tai mi- Jesus a na i na i töpö kuuma.

I na töpö kuu ha, -"Witi pili anö wa simöaö ha, hi wa tä aipöamatii?" makö kuu kule maaki, kamakö na sa kuu hötöo mai kitäö!- i na Jesus a kuuma.

Polakapi pelupö töpö kua noai i ta

²⁸ I na Jesus a kuu nö, -Sa ta wäsä piaie, i ta na wi na makö pi kuu kule?- i na a kuuma. I na a kuu nö, -Pö a hai i polakapi pelupö kökö kuoma. A thaa somakö noai i na, "Pösa. Huki upa mokö kulati, i a hikali ha wa kalipalo pia kulatiö!" i na pö a kuu ha, ²⁹ "I ha sa kalipalo wani ipö!" i na pelupö pata a kuu hötöoma. I na a kuu hötöa kule maaki, waiha a pi tapoiki nö, a kalipalomö hulaselöma.

³⁰ I na tä kua tä, a kalipalomö hulaselö noai i a hai i poosa a na pö aiki, "Pösa. Upa mokö kulati ha a kalipalotö!" i na pö a kuu ha, "Awai. Sa hulaselö kitäö!" i na poose a kuu hötöoma. I na poose a kuu hötöa kule maaki, a huu maama- i na Jesus a kuuma.

³¹ I na a kuu nö, -Witi anö pö a kai a hini totilöma?- Jesus a kuu ha, -Pepala anökö- i na töpö kuu hötöoma.

I na töpö kuu ha, Jesus aiki, -"Pata töpö na sitipa totoköpö, i sitipa täta sinomo wi i töpö, sitipa noa na suö töpönö wano töpö sapäkama hätäpo wi i töpö, i na töpö kui, Teusö a kaikanamo wi i ha i töpö lisia somataso kitä. Sitipa täa sinomoti wi i töpö, suö töpönö wano töpö sapäkama sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpö wanisala apa wi maaki, kamakö hai, Teusö ulupö makö kupo paio mai ha, i töpö hai, Teusö ulupö töpö kua somapasö kitä" i na sa kuu kule. Sa holisi mai kitäö! ³² João Pasisöta anö piliso salili ipii i tiso mömamö huu noai, i a na, "Pitili wa" makö pi kuu maama. Sitipa täa sinomoti wi i töpö, wano töpö sapäkama hätäpo wi i suö töpö, i na töpö kui töpönö wanisala tä thaa noai, i töpö aiki, "João Pasisöta anö Teusö ta wäsä wi i ta pitili" i na töpö pi kuu nö, i ta hini totilöma. "João Pasisöta a kai a pitili" i na töpö kuu noai, i ma ta hinima maaki, "Häö. Wanisala sa tä thaa kota wani ipö" i na makö kuu naio maama. "Wanisala sa tä thaa wani" i na makö kuu nö, makö pi tapomo sapamo köoma aköna, "Teusö ta pitili" i na makö kuu naio noa kipi- i na Jesus a kuuma.

Töpö kalipalo haitio noai i töpönö kaikana tä hai i pelupö a säpalö noai i ta

Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19

³³ I na Jesus a kuu nö, -Ai uni sa ta wäsä pia kule. I ta hiniheö! Pata tänö upa totokö satehe epii totokö tösama. Mositimö a kui na, i na upa mokö kui, upa totokö ha mokö salolo wi, i mokö tösatima. I mokö tösa nö, i totokö kuo pamö tä hokoloköma. Tä hokolokö nö, upa mokö kopekeama pia salo, maa ma pata thaköma. Maa ma pata thakö nö, ösö ha tikio wi tiki matakali thaa nömököma. Matakali tiki thaa nömökö nö, ai töpö na, "Hi ipa hikali a ha pö kalipalo hisaö! Waiha au noa sa tä totoki kitäö!" i na a pata kuuma. I na a pata kuu nö, a hama hulaselöma. ³⁴ A hama pata hulölö nö, tiko tä uli ha a pata kutio tasoma. A kutio wi, i tä tetea apöpasö noai ha, kama hai hikali a na upa mokö patasipö öpö tä, polakapi kama hai i upa mokö suli pia salo, i pata tänö töpö nokapalamati wi i polakapi ai töpö simöa konöma. ³⁵ I töpö kopi ha, töpö

hikalimo haio wi ĩ tōpōnō tōpō huölō nō, ai tā soalali, ai tā säpali, maa manō ai a säsä pamō, ai tā säpali, ĩ na tōpō thamama. ³⁶ ĩ na tōpō thamaō ha, pata tänō satehe epii ai tōpō simōa nōmōnōma. Tōpō simōa somanō noai, ĩ tōpō peama thama noai na, ĩ na ĩ tōpō peama thama nōmōo tasoma. ³⁷ ĩ na ĩ tōpō peama thama nōmōo tasoma ha, pata tänō kama hai ĩ pelupō a simōa nōmōnōma. ³⁸ ĩ tōpōnō ipa ulu a peama mai kitäo! ĩ na a pi pata kuu nō, kama hai ĩ ulu a simōa nōmōpalō tasoma. ³⁹ A simōa nōmōa kopalō taso wi, tōpō hikalimo haitio wi ĩ tōpō na a waloa nōmōa kōkō tasoma. A walo taso ta, tōpō hikalimo haitio wi ĩ tōpōnō a talalō nō, "Pata tā hai ĩ pelupō a huu kulatiō! Ma säpalöpōō! Ma säpalō nō, hi hikali ma pata sua asalöpōō!" ĩ na tōpō kuuma. ⁴⁰ ĩ na tōpō kuu nō, pata tā hai ĩ pelupō a huölō nō, hikali a kasō ha a läkälölō nō, a säpalōmae- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁰ ĩ na Jesus a kuu nō, -Önō kutenō, pata tā kopo nō, tōpō hikalimomati noai, ĩ tōpō na wi na pata tā kua kitä?- ĩ na a kuuma.

⁴¹ ĩ na a kuu ha, -A pata kopo nō, tōpō hikalimoma ti noai ĩ tōpō säa hōtōpali kitä. Tōpō säa hōtōpalō nō, ai tiko tōpō na, "Ipa hikali a ha pō kalipalōō! Waiha noa sa tā totoki kitäo!" a pata kuu kitä. A pata kuu ha, "Awai" tōpō kuu nō, tōpō hikalimo nō, nii tā pataspō öpō tā, pata tänō nii tā nakaō ha, ĩ tōpōnō wani ipii nii tā simōa totiatala apa asa kuki kitäo!- ĩ na tōpō kuuma.

⁴² ĩ na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Teusō tā waheta kuu noai, ĩ ma tā säökama möö hāto maama?

"Maa ma sai thaa wi ĩ tōpōnō ai ma hosalō noai, ĩ ma toita satio opama. ĩ manō sai a lototoama totio wi, ĩ ma. ĩ na tā kua wi, Teusō anō ĩ tā thama. Teusō anō tā thaa wi ĩ tā totiatalo opaō"

ĩ na Teusō tā waheta kuu- ĩ na Jesus a kuuma. ⁴³ ĩ na Jesus a kuu nō, -"Kamakō na Teusō a kaikanamo pasio mai kitä. Teusō a kai a hini totiatalo opa asa wi ĩ tōpō na Teusō a kaikanamo asa kitä" ĩ na sa kuu kule. ⁴⁴ Maa sa ma katehahe, Teusō anō a kaikanamoma wi ĩ a uni hai, ĩ maa ma. ĩ maa ma na ai tā kaepakōma, a pewō saokipasōō. Ai tā na ĩ maa ma kekōma, ĩ a nakasia totipasoō- ĩ na Jesus anō uni ta wäsä nō, ĩ na a kuuma.

⁴⁵ ĩ na Jesus a kuu ha, Teusō a täpä sinomo wi ĩ pata tōpō, patiseu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō ĩ uni tā pewō a hininō nō, -Jesus anō makō a kateha nō, ĩ uni tā pewō a thaa nō, ta wäsä kule ta o- ĩ na tōpō pi kuuma.

⁴⁶ Önō kutenō, Jesus a peama pia salo, a hua pi topa apama. A hua pi topa apama maaki, ai juteu tōpō satehe epii tōpō na ĩ juteu pata tōpō kili ipa salo, Jesus a hua maama. Juteu tōpō satehe epii tōpō aiki, -Jesus anō Teusō a kai wäsä totio wi ĩ a- ĩ na ĩ tōpō pi kuuma kutenō, pata tōpōnō Jesus a hua maama.

Teusō a kai a peama wi, ĩ tōpō peama hōtōo piale ĩ ta
Lucas 14.15-24

22 ĩ na tā kua tā, Jesus anō uni ta wäsä kōo nō, ĩ na a kuuma: ² -Ai kaikana tā hai ĩ pelupō anō suō tā taa pia tā, ĩ kaikana tänō ai tōpō iapalama kua piale na, ĩ na Teusō a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tā kua hōtōo.

³ Kaikana tänō ai tōpō iapalama pia salo, kama hai ĩ tōpō kalipalama sinomo wi ĩ tōpō na, "Sa tōpō naka waikilō noai, ĩ tōpō na makō hulolō nō, 'Pei. Huki makō kokamo nō, makō iapalopōō!' ĩ na makō kuutōō!" ĩ na kaikana tänō tōpō noa thama. ĩ na tōpō noa thaō ha, tōpō hulolō nō, tōpō nakama maaki, "Pälaō. Samakō iapalo wani ipō. Samakō huu mai kitäo!" ĩ na tōpō kuuma. ⁴ ĩ na tōpō kuu ha, kaikana tänō tōpō kalipalama sinomo wi ĩ ai tōpō simōnō nō, "Sa tōpō naka waikilō noai, ĩ tōpō na ĩ na makō kuu! 'Nii tā pata kua waikia kulatiō! Paka kōkō okalo, paka kōkō pata tapu upii, ĩ na kōkō kui, kaikana tänō ĩ kōkō säa waikipali kipiliō! Pei. Pō iapalosoō!' ĩ na makō kuutōō!" ĩ na ĩ kaikana tänō tōpō noa thama.

⁵ ĩ na tōpō noa thaō ha, ĩ tōpō hulolō nō, ai tōpō naka nōmōnōma maaki, ĩ tōpō naka nōmōnō noai ĩ tōpō huu mai ha, kama hai ĩ hikali a ha ai tā huu, wani tā su- ta wi ĩ a sai ha ai tā huu, ⁶ kaikana tänō tōpō simōnō noai, ai tōpōnō ĩ tōpō soapalō nō, tōpō säa läpali, ĩ na tōpō naka noai, ĩ na ĩ tōpō kuuma. ⁷ ĩ na ĩ tōpō kuaō ha, kaikana tā hīso opa nō, ai tōpō na, "Ipa kalipalama wi tōpō säpalō noai, ĩ tōpō säa hōtōpalōtōō! Ma tōpō säpalō nō, ĩ ma tōpō sai pō pewō ĩsia soamanōō!" ĩ na kaikana a kuuma. ⁸ ĩ na kaikana a kuu nō, ai tōpō kalipalama wi ĩ tōpō na, "Makō pewō iapalo pia kule maaki, sa tōpō naka soma noai ĩ tōpō topa maama. ⁹ Önō kutenō, piliso pewō pata kulati hamō makō hulolō nō, ĩ na tā kua tā, ai tōpō huu läle, ĩ tōpō pewō nakalōtōō!" ĩ na kaikana anō tōpō noa thama.

¹⁰ ĩ na kaikana tänō tōpō noa thaō ha, ĩ piliso pewō pata hamō tōpō hulolō nō, tōpō huu läle, ĩ tōpō pewō nakalōma. Ai tōpō topa apai ĩ tōpō, ai tōpō wanisala apai ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō pewō nakalōma. ĩ tōpō pewō nakali ha, kaikana tänō tōpō iapalama wi ĩ a sai pewō pata matihia totikōma. ĩ a sai matihia apa waiki- la tā, ¹¹ kaikana tänō ĩ tōpō möö pia salo, ĩ a sai ha a pata lisipalo nō, haloi ösō toita apii ösō na ai tā haloa mai, ĩ a wani talalōma. Tōpō iapalo tā, haloi ösō toita apii ösō halopo wi, ĩ tōpō na kaikana tänō ĩ nasimō ösō totoma sinomo wi ĩ nasimō ösō na ĩ a wani halo pasio maama. ¹² Haloi ösō toita ösō na a wani haloa pasia mane, kaikana tänō ĩ a wani talalō nō, ĩ a wani na, "Ipa noi tā! Iapalo tā, haloi ösō toita apii ösō na wa halo mai a. Wi na wa pi kuu salo?" ĩ na kaikana a kuu kule maaki, a wani huo hōtōo maama.

¹³ Önō kutenō, tōpō kalipalama wi ĩ tōpō na kaikana tā aiki, "Pili a ami pewō wani ökapalō nō, atu ha mumi mumi tā pata kule ha ĩ ha a wani hosalōtōō! ĩ ha a wani pepalopōō! A wani halilimo opa nō, a nakō pata äö äömo opatipōō! A ököpalotipōō!" ĩ na kaikana a pata kuuma- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁴ ĩ na a kuu nō, -Önō kutenō, sanōma tōpō na Teusō a kaikanamo pia salo, satehe epii tōpō naka kule maaki, Teusō anō tōpō saia asali wi ĩ tōpō polakapi ipō- ĩ na Jesus anō uni ta thaa nō, ĩ na ta kui ta wäsäma.

-Kaikana tänö kama hai ĩ tä naka wi ĩ tä totoköö!-

Jesus a kuu noai ĩ ta

Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26

¹⁵ ĩ na tä kua tä, patiseu töpö hua kononö nö, Jesus a namo simökö pia salo, ĩ na töpö kuu hētupasoma: -Jesus ma hapalama apaö ha, a hapalo wanisala apa-pököö! A hapalo wanisala apaö ha, "Jesus a peamaö!" ĩ na makö kuupö- ĩ na ĩ patiseu töpö kuuma.

¹⁶ ĩ na töpö kuu nö, ĩ patiseu töpö kai a hua sinomo wi ĩ ai töpö, ai etoosisö töpö, ĩ na töpö kui, Jesus a na ĩ töpö simönöma. Töpö simöni wi, Jesus a na ĩ töpö waloiki nö, -Sanöma wa töpö pi hatukama sinomo wi ĩ waö! Wa pitilimo opaö. Sanöma makö na, "Ĩ na makö kuapököö!" ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ wa ta wäsä pitilimo opaö. ĩ sama tä taö öpaö. Teusö a kai a pitili ipii, ĩ wa ta wäsä ha, ai töpönö wa ĩhsu thaa kule maaki, ĩ wa ta wäsä kili mi ipö. ¹⁷ Önö kutenö, wa hini pia kule. Wi na wa pi kuu kule? Homa tili tä Sesa kaikana tänö sitipa kökö naka sinomo wi, juteu makönö ĩ sitipa ma kö totoköpökö? ĩ tä na wi na Teusö a kuu?- ĩ na töpö kuuma.

¹⁸ ĩ na töpö kuu ha, -Jesus a hapalo isi wanihopöö!- ĩ na töpö pi kuu wi, Jesus anö ĩ tä taö öpa salo, ĩ na a kuu hötöoma: -Makö holisimo opawö. Wi na makö pi kuu salo, sa hapalo isi wanihipama pi topa kule?

¹⁹ Sesa a pata na sitipa kökö totoma sinomo wi ĩ ai a wai suaki solö- ĩ na a kuu ha, ĩ sitipa a kai wai waloki ha, ²⁰ Jesus aiki, -Hi sitipa kotopö wai na, ĩ witi pili a ukutupö sätää? ĩ witi pili a hilo wi tä säökama sätää kule?- ĩ na Jesus a kuuma.

²¹ ĩ na Jesus a kuu ha, -Sesa a kaikana aiki- ĩ na töpö kuu hötöoma. ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Kamakö na Sesa kaikana tänö kama hai ĩ tä naka wi, ĩ Sesa kaikana tä na ĩ tä totoa pasikiö! ĩ na tä kua tä, kamakö na Teusö Kaikana tänö kama hai ĩ tä naka pasio wi, Teusö a na ĩ tä totoa pasikiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²² ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, -Kilatilha! Jesus a hapalo pi hatuka apawö- ĩ na töpö pi kuu nö, Jesus a na töpö hapalo kota mai ha, töpö konasolöma.

-Teusö tä waheta na makö pi hatukupo mi ipö- Jesus a kuu noai ĩ ta

Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40

²³ ĩ tökö soatawö, -Nomawö töpö temöpo kōo mai kitäö!- satuseu töpö kuu sinomo wi, Jesus a na ĩ satuseu töpö waloköma. ²⁴ Jesus a kule ha ĩ töpö waloiki nö, -Jesus a pata! ĩ na Moisés a patanö nö patapö töpö noa thama: "Au hepala a hai ĩ ulu töpö kuo mai ha, au hepala a nomasoö ha, ĩ a hai ĩ pusopö a kuo noai ĩ wa sua nömönö! Wa sua nömönö nö, au ulu wa töpö thakö! Au ulu töpö sai maaki, 'Pepala a hai ĩ ulu töpö päwö' ai töpö kuupö" ĩ na sutu upa ha ĩ na Moisés anö tä säököa thaköma- ĩ na Jesus a na töpö kuuma.

²⁵ ĩ na töpö kuu nö, -Pi naka. Kamisamakö kule ha poose töpö satehe epii, ĩ 6 poose töpö kui töpö kuuma. Pepala a kuo soma noai ĩ anö suö tä tälöma. A

tälöma maaki, a ulu pö kuo mai ha, a nomasoma. Pepala a nomasoö ha, poosa anö kama hai ĩ pepala hai ĩ pusopö a kuo noai, ĩ a täa nömöa hailöma. ²⁶ A täa nömöa hailöma maaki, ĩ a ulu pö kuo hötöla tä kuno mai, ĩ a noma nömöa pälasoma. ĩ tä noa ha, ĩ a hai ai poosa anö ĩ suö a täa nömöa haia konöma maa-ki, ĩ a ulu pö kuo hötöla tä kuno mai, ĩ a noma nömöa kōa pälasoma. ĩ na ĩ poose töpö pewö kuama. Poose töpö pewönö ĩ suö a täa nömöatala kule maaki, töpö ulu pö kuola tä kuno mai, töpö pewö noma pälasoma. ²⁷ ĩ wano töpö pewö nomaso noai ha, suö a noma nömöa pälasoma. ĩ na tä kuama. ²⁸ ĩ na tä kuama kutenö, waiha sanöma töpö nomapo noai, ĩ töpö temöa konasoma tä, ĩ 7 töpönö ĩ suö a po hätähatalo noai, ĩ suö a hai, witi pili a hai ĩ pusopö a sai kupasoö?- ĩ na töpö kuuma.

²⁹ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Teusö ma tä waheta tai mi ipö, Teusö a lotetea apöle, ĩ ma tä tai mi ipö, ĩ na ma tä tai mi kuö kutenö, makö pi tapomo makokoa mane. ³⁰ Waiha sanöma makö nomaso noai, ĩ makö pewö temöa konasoma tä, äju töpö kua wi na ĩ na sanöma makö kua naio kuki kitä. Suö ma töpö po mai kitä. ³¹ Sanöma makö temöa konaso wi ĩ tä na Teusö a kuu noai, ĩ ma tä säökama möö häto maama?

³² Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na kilii töpö noma waikiso noai ha, Teusö aiki, "Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na kilii töpö aiki, 'Teusö a hai, ipa pata tä' ĩ na ĩ töpö kuu soatioö" ĩ na Teusö a kuuma. "Teusö a hai, ipa pata tä" ĩ na nomawö töpö kuu mai kitä. Töpö temö öpii, ĩ na ĩ töpö kuu sisaö. Önö kutenö, Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na kilii töpö nomasoma maaki, ĩ töpö temöa konasoma- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ ĩ na Jesus a kuu noai, satehe epii töpö kokamo so-tota pole, ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, -Jesus anö ta wäsä wi ĩ ta topa apa nö kilile- ĩ na töpö pi kupalotima.

-Ĩ pili wa ta hinia totilöpökö!-

Marcos 12.28-34; Lucas 10.25-28

³⁴ ĩ na tä kua tä, -Jesus a hapalo taö öpa asaö ha, satuseu töpö hapalo hötöo maama- ĩ na patiseu töpönö ĩ ta kuu hininö nö, ĩ patiseu töpö kokamoma. ³⁵ Töpö kokamo nö, ai tä hai, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ anö Jesus a wapa pia salo, Jesus a na ĩ na a kuuma: ³⁶ -Jesus a pata! Moisés a patanö töpö noa thatiilö noai, ĩ witi pili ta topa satia apöle ĩ sa ta hinia totilöpökö?- ĩ na a kuuma.

³⁷ ĩ na a kuu ha, Jesus aiki, -"Teusö pata wa tä pii totio opatipökö! ĩ a pata na wa pi kuo totio opatipökö! Pe epii a pata pii totihoö! ĩ a na wa pi tapomo sinomoti nö, pe epii a pii totihoö!" ³⁸ ĩ na Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ pili wa ta hinia totilöpökö! ³⁹ ĩ wa ta hinia totia apölö nö, "Kama wa pio sapao kua kōo wi na, ĩ na au töpö pii kuaö!" ĩ na Moisés anö töpö noa thaa naio noai, ĩ wa ta hinia nömönöpökö! ⁴⁰ "Teusö a pii totihoö! Ai töpö pii totio naioö!" ĩ na Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ wa ta hinia totilöma, Moisés anö satehe epii ai töpö noa thaa pi kupaso noai, ĩ wa tä pewö a hini naio soata kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Cristo a hai, witi pili a?

Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44

⁴¹ Ī na Jesus a kuu nö, patiseu töpö kokamo soala tä, Jesus aiki, ⁴² -Juteu makö täapa kōo läöpö, Teusö anö ai tä simöpa pialali, Ī Cristo a hilo wi, Ī a na wi na makö pi kuu kule? Ī a hai, witi pili a ola tolewö?- Ī na a kuu ha, -Davi a ola hai, Cristo a- Ī na töpö kuuma.

Ī na töpö kuu ha, Jesus aiki hōtōwö, ⁴³ -Önō kutenö, Davi a kuu noai, Ī tä na wi na makö pi kuu kule? Teusö a ōsi kua tolele, Ī anö Davi a pi hatukua waikipamanöma kutenö, Ī na a kuuma: "Waiha Teusö anö a simöpa piale, Ī ipa pata tä" Ī na Davi a kuuma. ⁴⁴ Ī na Davi a pata kuu totioma: "Īpa pata tä na Teusö pata tä aiki, 'Ai töpönö wa wanipo wi Ī sa töpö peama totio kitäö! Sa töpö peama noai ha, Ī töpö na wa kaikanamo toitio kitäö! Ī töpö na wa kaikanamo totio paio mai ha, kamisa na wa kua paitiki nö, kawa solo makö kaikanamo paitiopököö! Ī na Teusö pata tä kuuma" Ī na Davi a pata kuuma. ⁴⁵ Önō kutenö, Davi anö Cristo a kateha nö, "Īpa pata tä" Ī na a kuuma kutenö, Davi a hai pelupö tolewö Cristo a päwö ta o? Ma. Davi a kua paia mai ha, Cristo sa kuo somatioma- Ī na Jesus a kuuma.

⁴⁶ Ī na Jesus a kuu ha, Ī töpö pewö hapalo hōtōo wi tä kuo maama. Önō kutenö, Ī töpönö Jesus a na tä hini kota maama.

-Pata sa asawö- töpö kuu wi Ī töpö na Jesus a hapalo noai Ī ta

Marcos 12.38-39; Lucas 11.43, 46; 20.45-46

23 Ī na tä kua tä, satehe epii töpö sototole Ī töpö, Jesus a kai a hua sinomo wi Ī töpö, Ī na töpö kui töpö na Jesus a hapalo kōoma. ² A hapalo nö, -Moisés a kai wäsä sinomo wi Ī töpö, patiseu töpö, Ī na töpö kui töpö hai, juteu pata töpö kutenö, Moisés a kai säökama kule, Ī töpönö Ī tä taöma sinomoö. ³ Önō kutenö, Ī töpönö ta wäsä wi Ī tä pewö a hini totioheö! Ī ma ta hini kule maaki, Ī töpönö tä thatala apati wi, Ī tä thaa naio tihöo! Ī töpönö ta wäsäti kule maaki, Ī töpönö Ī ta hini totio mi ipö. Önō kutenö, Ī töpö kuati wi, Ī ma tä uöma maapököo! ⁴ Wani tä hute epii tä ökama sihipo wi, Ī tä kui na, Ī töpönö ai töpö noa tha apati wi, Ī na Ī tä kuö. Wani tä ökapalö nö, ai tä na Ī wani tä hute epii tä sihiama thama wi na, Ī na Ī töpönö ai töpö noa thaa nö, Ī na Ī töpö peama kua hōtōoö. Ī töpönö ai töpö noa thaa nö, töpö peamati wi, Ī töpönö töpö pepalo opa wi, Ī töpö pasilipa mi ipö.

⁵ Ī töpö mömo pi topa apa päoö. Ī töpönö toitali tä thaa wi, ai töpö na Ī tä möma pi topa päo salo, toitali tä holisi thaa sinomo päoö. Moisés a kai wäsä sinomo wi Ī töpö, patiseu töpö, Ī na töpö kui töpönö pi na ai töpö pi thama sinomo pi topa apaö: "Kamakönö Moisés ma kai a hini totiatalo opawö" Ī na ai töpö pi thama pia salo, kama töpö hūko ha Teusö tä waheta säökama pi ökaki, pili töpö poko ha ai tä säökama pi ökaki, haloi ösö kolo kasö lapemaki, Ī na Ī töpönö tä thama sinomoö. ⁶ Töpö iapalopö, töpö kokamo pa Moisés a

kai wäsä wi Ī töpö, patiseu töpö, Ī na töpö kui, pata töpö loo wi Ī ha Ī töpö loo pi topa naio sinomoö. Juteu töpönö Moisés a kai hinipö, töpö kokamo sinomo wi, Ī ha pata töpö loo sinomo pa, Ī ha Ī töpö loo pi topa naio asaö. ⁷ Wani tä suta wi, Ī ha satehe epii töpö kuo pa Ī töpö hupalö naitio nö, "Pata! Wa huu kule?" Ī na ai töpö pewö thama pi topa apaö. "Pata wanö samakö pi hatukama sinomo wi Ī waö!" Ī na töpö pi thama pi topa apa naio päoö. ⁸ Kamakö na, "Pata wanö samakö pi hatukama sinomo wi Ī waö!" tä kuu wi tä kuo maapököo! Makö pi hatukama sinomo wi, Ī sami pata tä kua sisaa. Kamakö hai, poose makö pewö pasiwö.

⁹ Kamakö hai Ī pö a hai, sami a kua sisaa. Hi tä hētu ha kamakö hai Ī pö a kulali, Ī a. Önō kutenö, hi masita tä uli kule ha au ai tä pasi mai tä na, "Hapa" makö kuu maikiö! ¹⁰ Ai tä na, "Īpa pata tä" pö kuu ti! Kamakö hai samii Ī pata sa kua. Cristo sa hai, Ī kamakö hai Ī pata sa sai. ¹¹ Kamakö na a kalipalo sinomo nö, makö pasilipo wi, Ī a hai, Ī pata tä sati ipö. ¹² "Pata sa asawöo!" ai tä kuu wi, Ī a na, "Pata wa pasi mai kitäo!" Ī na ai töpö kuu kitä. Ī na tä kua tä, "Pata sa pasi mai kitä" ai a kuu pasio wi, Ī a na, "Pata wa waikiwö" Ī na töpö kuu kitä- Ī na Jesus a kuuma.

-Makö Teusömo wi maaki, makö holisimo opaö-Jesus a kuu noai Ī ta

Marcos 12.40; Lucas 11.39-42, 44, 52; 20.47

¹³ Ī na Jesus a kuu nö, -Moisés ma kai wäsä sinomo wi Ī makö, patiseu makö, Ī na makö kui makö holisimo opati wi, Ī makö pepalo opa kuki kitä. Teusö anö sanöma makö na a kaikanamo totio wi, Ī ha ai töpö lisipo pi topa kule maaki, makö läapalo läoö ha, ai ma töpö lisipama mi. Ī ha makö lisipo mi, Ī ha ai ma töpö lisipama mi, Ī na tä kuaö. Ai töpö aiki, "Teusö ai. Kamisamakö na a kaikanamo totihoö!" Ī na Ī töpö kuu pi topa kule maaki, makö holisimo opa salo, Teusö a kaikanamo wi, Ī ha Ī ma töpö lisipama maa kule.

¹⁴ [Moisés ma kai wäsä wi Ī makö, patiseu makö, Ī na makö kui makö holisimo opati wi, Ī makö pepalo opa kuki kitä. Suö töpö hai Ī peanopö töpö nomaso noai, Ī töpö hai Ī wani ma tökö pewö täalali. Ī wani ma tökö pewö täalalö nö, ai ma töpö mönama pia salo, makö Teusömo soata nö, Teusö a na makö hapalo lapahapalo opatii. Önō kutenö, Teusö anö makö pepalama satia apa kitä.]

¹⁵ Moisés ma kai wäsä wi Ī makö, patiseu makö, Ī na makö kui makö holisimo opati wi, Ī makö pepalo opa kuki kitä. Mötati tuu pökatö pata hamö makö huu, hi masita tä uli pewö hamö makö huu hätäpoö, Ī na makö kuaö. Makö hulolö nö, juteu töpö pasi mai Ī töpö na, "Juteu makö kupo mi salo" Ī na makö ku upaö. Ma ta wäsäö ha, Ī töpönö makö kai a hini nö, makö holisimo kua wi na, Ī na Ī töpö holisimo kua naioö. Ī töpö holisimo kua satia apaö. Ī töpö holisimo satia apa kutenö, ösi töpö pepalo opa soatio wi, Ī tä uli ha makö huu kua piale na, Ī na Ī tä uli ha Ī töpö huu kua naio totio kitä.

sinomo wi ĩ tōpō, tōpō pi hatuku upii ĩ tōpō, makō pi hatukama wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, kamakō na ĩ sa tōpō simōpali kitā. ĩ sa tōpō simōpalōma tā, ai ma tōpō sāpali, hii ti pakalai ti ha ai ma tōpō sātāmaki, ĩ na ma tōpō sāa thapali kitā. ĩ na tā kua tā, juteu tōpō kokamo sinomo wi ĩ sai pō ha tōpō kokamone, ĩ ai ma tōpō soalalō nō, sai pō kua setekelati, ĩ sai pō pewō hamō ma tōpō sasupalō nō, ma tōpō peama hātāpo opa kuki kitā. ³⁵ Ōnō kutenō, wanisala tā thaa pasio maa noai ĩ ma tōpō sālalō noai, ĩ tā noa na Teusō anō makō peama kitā. Apeu anō wanisala tā thaa pasio maa noai, ĩ a sāa somapalō nō, waiha opii ai tōpō satehe epii tōpō sāa nōmōnanōma. Tōpō sāa nōmōnanō nō, ĩ na tā kua tā, waiki totii, Patakiāsō a hai ĩ pelupō Sakatiasō a sāa nōmōpalōma. Teusōmo wi a sai atu ha salo pō ĩsima sinomo noai ĩ ti hītale, ĩ ti kotō ha juteu makōnō Sakatiasō a sāma. ³⁶ “ĩ tōpō pewō sālalō noai, ĩ tā noa na Teusō anō makō peama kitā!” ĩ na sa kuu kule. Sa holisi mai kitā!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jetusalēi tā uli na Jesus a pi honipo opama

Lucas 13.34-35

³⁷ ĩ na Jesus a kuu nō, ĩ na a kuu nōmōoma: -Jetusalēi tili pō! Teusō a kai wāsā sinomo wi ĩ ma tōpō sā sinomo opawō. Teusō anō ĩ tōpō simōpalō noai, maa manō ĩ ma tōpō sā sinomoō. Kalaka pōpōnō anō kalaka kōkō ose wai noama salo, pili a maisōkō komo ha kōkō ose sosamapo kua wi na, kamisanō ĩ na makō noama kua wi, ĩ sa tā pi ipa sinomo thali maaki, ĩ ma tā pii pasio maa thaliō! ³⁸ Kamakō hai ĩ sai a pata na sa mamō lāo soatio mai kitā. Makō noama mi kutenō, sami ipii makō heipaso kitā. ³⁹ “Kamakō aiki, ‘Kamisamakō na Teusō anō a simōpalō noai, ĩ a walōa kōki keheō! Teusō ai. ĩ wa totiapalapōkōō!’ ĩ na makō kuu paio mi tā, kamakōnō sa tapa kōo paio mai kitā! Pitili sahaō!” ĩ na sa kuu kule!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Teusōmo wi a sai waniapali kitā- Jesus a kuu noai ĩ ta

Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6

24 ĩ na tā kua tā, Teusōmo wi a sai ha Jesus a kuoma, a atupalo nō, a huu koonō pamō, Jesus a na kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō ekua hōkōiki nō, Jesus a na ĩ tōpōnō Teusōmo wi a sai pata mōpalamati-mae. ² Sai a pata mōpalamati ha, Jesus aiki, -Hi sai ma pata mōpalati pole, ĩ a sai ha maa makō pewō tipōle, ai tōpōnō ĩ maa makō pewō pata huitipalō nō, maa makō pewō kemani kitā. “Ai ma tipōo satio soa mai kitā. ĩ a sai pewō pata waniapaso kitā” ĩ na sa kuu kule. Sa holisi mai kitā!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Pe epii tōpō pea kuki kitā- Jesus a kuuma

Marcos 13.3-13; Lucas 21.7-19

³ ĩ na Jesus a kuu nō, a hua kononō nō, Olipa tā heu ha a walokō lasoma. A waloikilō nō, a lokōma. A lotia tā, ai tōpō mai ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō waloikiso nō, -Jesus ai. Wi na tā kuto tā ai tōpōnō Teusōmo wi a sai pata waniapali pia salo? Wa huu kōo

paio mi tā, wi na tā kua paio pia salo? Hi tā uli mapo pia tā, wi na tā kua paio salo?- ĩ na tōpō kuuma.

⁴ ĩ na tōpō kuu ha, -Makō pi mosawia mi tā, ai tōpōnō makō mōnama apa kitā! Ōnō kutenō, pō mosawia totikiō! ⁵ Ai tōpō satehe epii tōpō waloiki nō, ĩ tōpō aiki, “Teusō anō sa simōpalō nō, sanōma makō na ĩ sa kaikanamoma wi ĩ sa” ĩ na tōpō holisi kuu nō, ĩ tōpōnō ai tōpō satehe epii tōpō mōnama kitā. ⁶ ĩ na tā kua tā, “Hi atepale ha tōpō sāpaso kulaliō!” ai tōpō kuu, “Ki hamō tōpō a sāpaso kulaliō!” ai tōpō kuu, ĩ na ma tā kuu hini kitā. ĩ ma tā kuu hini tā, pō pi honipo tihōō! Tōpō sāpaso wi tā kua totio kitā maaki, hi masita tā uli mapo soata mai kitā. ⁷ Ai tiko tōpō kai hapalo wi, ĩ tōpō na tōpō satehe epii tōpō wasu ekupa sinomoti kitā. ĩ na tā kua tā, ai tōpō na pata tā kaikanamo wi, ĩ tōpō satehe epii tōpō kokamo nō, ai tiko tōpō satehe epō hōtōi, ĩ tōpō na ĩ tōpō wasu ekupa sinomo kuki kitā. Tā uli pata lakō lakōmo hākikio opa kitā. Hi masita tā uli oi hākikio opa kitā. ⁸ ĩ na tā uli kua kuki kitā maa-ki, waiha pe epii tōpō pea tolea totio opa kuki kitā. Suō tā na ulu a wasu kuo pia wi na, ĩ na tā kua kitā. Wani ipii tōpō pea paio nō, waiha pe epii tōpō pea satia apa kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ ĩ na Jesus a kuu nō, -Ai tōpōnō makō wanipo wi ĩ tōpōnō makō huōlō nō, makō peama pia salo, makō lākālōlō nō, pata tōpō na makō totokō nō, makō namo simōki kitā. Makō namo simōki ha, makō sālali kitā. Kamakōnō sa thapo salo, hi tā uli pewō hamō tōpō kule, ĩ tōpōnō makō hīsu tha apa kitā. ¹⁰ ĩ tā, “Jesus sa thapo wi ĩ sa” tōpō kuu wi ĩ tōpō satehe epii tōpōnō sa hosali kitā. ĩ tōpō hīsu thaso hētupaso nō, ĩ tōpō monimo hētupaso kitā. ¹¹ ĩ na tā kua tā, Teusō a kai wāsā holisimo sinomo wi ĩ tōpō satehe epii tōpō kuiki nō, ai tōpō satehe epii tōpō mōnama apa kuki kitā.

¹² Wanisala tā thaa wi ĩ tā pala apa kuki kitā. Wanisala tā pala apa nō, ai tōpō satehe epii tōpō noimaso wi tā mataso kitā. ¹³ ĩ na tā kua kitā maaki, kawanō Jesus sa thapo soatioō ha, Teusō anō wa tāa koni kitā. ¹⁴ Sanōma makō ōsi ha Teusō a kaikanamo totio wi ĩ ta topa apōle, hi masita tā uli pewō hamō ĩ ta wāsā kuki kitā. Ta wāsāō ha, hi masita tā uli pewō hamō tōpō kule, ĩ tōpō pewō na ĩ ta hini seteko kuki kitā. ĩ tōpō pewō na ĩ ta hinimomanō noai ha, hi masita tā uli mataso kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

Tōpō pepalo opa piale ĩ ta

Marcos 13.14-23; Lucas 21.20-24

¹⁵ ĩ na Jesus a kuu nō, -Daniel anō Teusō a kai wāsā sinomo noai, ĩ aiki, “Teusōmo wi a sai ha wasu tā hiopō ōpii tā wani kuki kitā” ĩ na Daniel a kuu noai ĩ ma tā waheta mōō nō, pō pi hatukuikiō! ¹⁶ Waiha ai tōpōnō ĩ tā wani hiopō ōpii tā wani talalōma, ĩ tōpō na ĩ na sa kuu kule: “Maa makō pata hamō jutēia tili pō tokōa haitalolōō! ¹⁷ Teusōmo wi a sai ha wasu tā hiopō ōpii tā wani kua kutenō, sai a atu ha makō kule, sai ōsimō hamō pō lisipo kōo tihōō! Pokei, pō tokō haimoonōō! ¹⁸ Hikali a ha makō kalipalo pole, soho wi ĩ haloi wa ōsō sua pi topa kōa kule maaki, sai hamō pō koonō tihōō!

Lope epii pö tokölolöo!" ĩ na sa kuu kule. ¹⁹ ĩ tä, suö töpö sipinapii ĩ töpö, ulu töpö halepo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, pe epii töpö pea kitä. ²⁰ ĩ tä, Teusö a na makö hapalo nö, "Maa tä hälä pola tä kuno mai, inama tä na samakö toköa totisolöpöo! Mota mato wi ĩ tä wakala kua mai ha samakö toköa totisolöpöo!" ĩ na Teusö a na ĩ na pö kuu! ²¹ Pe epii sanöma makö pea kuki kitä. ĩ na makö pea kua piale na, somi tä sai tä, Teusö anö hi masita tä uli thapalö noai, ĩ tä töpö kuo noai, ĩ na ĩ töpö pea kua maama. ĩ na nö patapö töpö pewö pea kua maama. Waiha pe epii makö pea kua piale na, ĩ na ai töpö pea kua koo mai kitä. ²² Pe epii sanöma makö pea piale, ĩ tä, "Ī nakö pätawöö!" ĩ na Teusö a kuu mi tä, waiha sanöma makö pewö nomasoö. Teusö anö makö naka makokoa asa noai, ĩ Jesus ma thapo wi, ĩ makö peati ha, "Ī nakö pätawöö!" ĩ na Teusö a kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²³ ĩ na a kuu nö, -Ī na tä kua tä, "Möö nökö. Hi Cristo a" ĩ na ai a wani kuu, "Ki Cristo a" ai a wani kuu, ĩ na ai töpö kuu ha, "Pitili ta" pö pi kuu häto tihöö! ²⁴ "Teusö anö sa simönö noai, ĩ Cristo sa hilo wi ĩ sa" ai töpö holisi kuu kitä. "Teusö sa kai wäsä sinomo wi ĩ sa" ai töpö holisi kuu kitä. Töpö kuu wi ĩ töpönö, Teusö anö töpö naka makokoa asa noai, ĩ töpö mönoma pia salo, töpö kilima wi ĩ nasimö tä thamati kitä. "Ī a waninö Teusö a taö öpa hätoakö" ĩ na Jesus a thapo wi ĩ töpö pi thama pia salo, tä aipöamati kuki kitä. ²⁵ ĩ tä kua paia mai ha, kamakö na sa ta wäsä kule. Önö kutenö pö pi mosawia totikiö! ²⁶ Kamakö na ai töpö aiki, "Hiki. Sanöma töpö pilia tasoa mai, ĩ tä uli ha Cristo a huu polatiö!" töpö kuu ha, ĩ ha pö huulö tihöö! ĩ na tä kua tä, "Hiki. Hisa ha Cristo a sosa kulaiö!" töpö kuu ha, ta hini tihöö!

²⁷ Hi tä hētu ha tä pata sami samimo tä, sanöma makö pewönö ĩ ma tä pata tapa kua wi na, ĩ na sanöma sa kupaso noai ĩ sa huu koo tä, sanöma makö pewönö ĩ na sa tapa kua kuki kitä! ²⁸ Pi naka. ĩ na makö kuu sinomoö: "Nomawö tä paale, ĩ ha watupa kökö walopa totio kitä" ĩ na makö kuu. Watupa kökö walopa kua totio wi na, ĩ na kamisa waloa kua koo totiki kitä. Watupa kökö hatuka apa kua wi na, ĩ na sa hatuka apa kua höttöo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a huu koo kitä

Marcos 13.24-27; Lucas 21.25-28

²⁹ ĩ na Jesus a kuu nö, -Töpö pea mataso noai ha, motokö sii lupasoö, pilipoma a sii lupasoö, sitikali pö kelasoö, hutu mosökö pata huöpo sinomoti wi ĩ tä matasoö, ĩ na tä kua kitä. ³⁰ ĩ tä, sanöma sa kupaso noai ĩ sa huu koo wi, sanöma töpönö ĩ tä tapa kitä. Hi masita tä uli pewö hamö sanöma töpö kupai, ĩ töpönö ĩ tä tapa nö, töpö kilipalo opa salo, töpö ököpalo opa kitä. ĩ töpö pewö mamo tetela tä, sanöma sa kupaso noai ĩ Jesus sa hai, sa lotete epii, sa wakala apii sa toita apii, ilasi tä hösöka ha ĩ sa itho laso kitä. ³¹ Sa itho tä, hola wi ta pata hola kuköma, hi masita tä uli pewö pata hamö ipa äju sa töpö simöa setekeli kitä. Sa töpö simönöma, Teusö anö sanöma töpö saia waikipalö

noai, ĩ äju töpönö ĩ töpö koo asalali kitä. Hi masita tä uli pewö hamö sanöma töpö pilipai, Teusö anö ĩ ai töpö saia asa waikipalö noai, ĩ töpö koo asalalö nö, töpö kokamoma läo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³² ĩ na a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma: -Piku tiki na makö pi tapoiki nö, pö pi hatukuikiö! Piku tiki poko liäa kopasoö, tiki poko äkea konasoö, ĩ na piku tiki pokokö kuaö ha, "Inama tä ateo waikia kuleö!" ĩ na makö pi kuu kua wi na, ³³ sa kuti pole, ĩ tä kua kuköma, "Jesus a huu koo wi, ĩ tä ateo waikia kuleö!" ĩ na makö pi kuu kua höttöopököo! ³⁴ "Sa kuuhe, ĩ kolo tä tapa pasio piale, ĩ töpö noma paio mai ha, sa kuu pole, ĩ tä pewö kupaso kitäo!" ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa. ³⁵ Hutu mosökö pata matasoö, hi masita tä uli matasoö, ĩ na tä kua kitä maaki, kamisa kai a mapo pasio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a huu koo pia manu kule, pö pi mosawia totikiö!

Marcos 13.32-37; Lucas 17.20-37

³⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, -Ī tä wakala ha masita tä mataso kitä" ĩ na ai sanöma tä pi kuu tao mai kitä. "Ki hamö motokö kuto tä, Jesus a huu koo kitä" ai sanöma tä pi kuu tao mai kitä. Äju töpönö ĩ tä wakala taö naio mai kitä. Kamisa hai, Teusö sa ulupö maaki, ĩ wakala sa tä tai mi naiwö. Ipa hao anö tä taö sisaö. ³⁷ Sutu upa ha Noé a kua tä, Teusö a thapo pasio mai, ĩ töpö kuati kua noai na, ĩ na sanöma sa kupaso noai ĩ sa huu koo tä, ĩ na töpö kuati kua höttöo kitä. ³⁸ Tuu ökimo paio mai ha, kutiata a pata na Noé a titio paio mi tä, Teusö a thapo mai ĩ töpö pi moti ipii töpö iapaloö, tuu toita apii tuu kopalaö, töpö supasotii, ĩ na töpö kuatima. ³⁹ Töpö pi moti ipii töpö kua tä, tuu ökimo kulaso noai na, ĩ na waiha ĩ na töpö pi moti ipii töpö kua tä, sanöma sa kupaso noai, ĩ sa huu koo kitä.

⁴⁰ Sa huu koo tä, polakapi töpö hikalimo pole, ai sami sa tä täa asa koni, ai sami sa tä takölöö, ⁴¹ polakapi suö töpönö sini mo kopekeamati tä, ai sami sa tä täa asa koni, ai sami sa tä takölöö, ĩ na sa töpö thama kuki kitä. ⁴² Önö kutenö, pö mosawikiö! Kamakö hai ĩ pata sa waloa köki wi, ĩ ma tä wakala tai mi ipö kutenö, pö mamo läa totikiö! ⁴³ Sa hiniheö! Sai a thapo wi ĩ a pata aiki, "Ipa sai a na wani tökö titile, ĩ tökö na ai tä thomömo pia salo, huki ĩ a wani walo pia kuleö!" ĩ na pata tä pi kuu aköna, "Sa mio mai, sa läapalo halu soatiokö o! Ipa sai a ha a thomömo piale, ĩ a wani lisipaso matimöö!" ĩ na a pi pata kuu pi. ⁴⁴ Önö kutenö, pö mamo läapalo totihoö! "Huki Jesus a waloa hätoa köki kitä" ĩ na makö pi kuu mi tä, ĩ tä, sanöma sa kupaso noai ĩ sa waloa koo hätoa pätakö solö kitäo! Önö kutenö makö natalo nö, pö mamo läapalo totihoö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Pata tä na a kalipalo makokoa mai, ĩ a wani pepalama wi ĩ ta

Lucas 12.41-48

⁴⁵ ĩ na Jesus a kuu nö, -Sa hiniheö!- a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, -Pata tä na ai tä kalipalo sinomo wi, ĩ anö tä taö öpaö, a kalipalo makoka apatii, wi na ĩ a kuatii? ĩ

na ſa kuati kitä: A pi hatuku upö kutenö, ſa na pata tä aiki, "Kamisa na töpö kalipalo wi ſa töpö na a mamö läa haikiö! ſa wakala pewö na ſa töpö na nii tä totoa haikiö!" ſa na pata tänö a noa thaö. ⁴⁶ ſa na pata tänö a noa thaö ha, ſa anö ai töpö na a mamö läa haiki nö, ſa wakala pewö na nii tä totoma haio sinomoö. ſa töpö na nii tä totoma soatio pamö, pata tä waloa köki. Nii tä totoma sinomo haio noai, ſa anö pata tä hinia totiatala apatima kutenö, pata tä walo tä, a pi mönahapalo opaö. ⁴⁷ "Pata tä waloiki nö, 'Ipa sa tökö pewö thapo pole, ſa wa tökö huöpo sinomoö!' ſa na pata tä kuu kitä" ſa na kuu pitili mo opa kule. ⁴⁸ ſa na tä kua tä, pata tänö ai tä noa thaa wi ſa kalipalo makokoa mi tä, ſa aiki, "Ipa pata tä köö mai ha, a kua soa kule. Tä tetepo waikia kuleö!" ſa na a pi kuu salo, ⁴⁹ a kalipalo makokoa mai a, töpö kalipalo naio wi ſa töpö soapali, töpö polemo sinomo wi ſa töpö na a iapalo nö, tuu wasui tuu kopalatii, ſa na a kua haitia. ⁵⁰ ſa na a pi moti kua haitia tä, "Huki ipa pata tä köö hätopi" a pi kuu mi tä, ſa tökö pata tä waloa köki. ⁵¹ A pata waloa koiki nö, a noa thaa noai ſa kalipalo makokoa mi ipö kutenö, pata tänö a peama apa kitä. Töpö holisimo opa sinomo wi ſa töpö peama thama wi na ſa na ſa wani peama thama naio kitä. ſa töpö pepalo opati wi, ſa ha töpö halilimo opa salo töpö nakö äö äömo opati nö, töpö ököpalo opatii- ſa na Jesus a kuuma.

Moko töpö pi mosawi mi ipii töpö

25 ſa na tä kua tä, Jesus anö Teusö ta wäsä köö nö, -Moko sa töpö a kateha piale, ſa töpö kua noai na, ſa na Teusö anö sanöma töpö simöa totio pia tä, ſa na töpö kua hötöo kitä- ſa na Jesus a kuu nö, -Pi naka. Moko tä heanopö tolaso pia salo, töpö kokamo tä, ai moko töpönö ſa hīsa tä pama läo halu tasoö ha, koa taka sii kai hua halua lālasolöma. Moko töpö hua halusolöma.

² 5 töpö moko pi motii, 5 ai töpö moko pi mosawi asawö, töpö kuoma. ³ Töpö pi moti ipii, ſa töpönö taka sii kai hulasolöma maaki, koa taka sii hili wi, ſa ai tuu pi täapala pasio maama. ⁴ Töpö pi mosawi asai, ſa töpönö ai tuu pi täapala asamae.

⁵ ſa na tä kua tä, hīsa tä walo tati kule maaki, hīsa tä walo haio mi ha, moko töpö mia päkolöma. ⁶ Töpö mitia tä, mötali tä mumi na ai tä komö nö, "A huu waikia kulatiö! A walo taakisoö!" ſa na ta komö kuu ha, ⁷ moko töpö naa soatalo nö, taka sii hilia lätamanöma. ⁸ Taka sii hilia lätamanö nö, moko töpö pi motii, ſa töpö aiki, "Ai tuu pita. Ipa taka sii luo pia saile" ſa na ſa töpö moko kuu ha, ⁹ moko töpö pi mosawi asai ſa töpö aiki hötöwö, "Pälaö! Ipa ai sa tuu pi totoköma tä, ipa taka sii lua hötöpasö matimöö! Tuu totota sinomo wi, ſa töpö na tuu naka pasilötöö!" ſa na ſa ai moko töpö kuuma.

¹⁰ ſa na ſa ai moko töpö kuu ha, moko töpö pi motii, ſa töpönö ai tuu nakamö hua soatasolöma. Töpö huu soalö tä, hīsa tä waloa haitaköma. A waloa haitaki ha, töpö pewö ösö potehepalo pia salo, moko töpö pi mosawi asai, hīsa tä na ſa töpö lisia naia soatasoma. Töpö lisia naia soatasoö ha, sai a päka holele, ſa taka pata laa soataköma. ¹¹ ſa na taka pata laa waikikö noai ha, moko

töpö pi motii, ſa töpö waloa kotaiki nö, "Kaikana ai! Samakö lisia naipamanö!" ſa na lope epii ſa na töpö kuu kule maaki, ¹² "Pälaö! Makö taö pasio mi ſa na sa kuu pitilimo opa kuleö!" ſa na a kuu hötöoma- ſa na Jesus anö ta wäsä nö, a hapalo kuu totiatalotima.

¹³ ſa na a hapalo kuu nö, -Kaikana tä köö piale, ſa ma tä wakala tai mi ipö salo, pö pi mosawia totikiö!- ſa na Jesus a kuu makokoa totio opatima.

-Wa tä thapo pole, ſa tä palamanöö!

Lucas 19.11-27

¹⁴ ſa na Jesus a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, ſa na a kuuma: -Sanöma töpö na Teusö a kaikanamo totio wi ſa na ſa kuaö. Ai pata tä hama huu kua piale na, ſa na ſa kuaö. ſa pata tänö kama hai ſa töpö kalipalama wi ſa töpö nakalö nö, "Sa hama huu tä, ipa tä uli na pö mamö läa haikiö! Makö mamö läapalo totio haioö! Ipa tökö pewö noama totio haioö!" ſa na töpö noa thama. ¹⁵ ſa na töpö noa thaa nö, ai tänö pe epii tä thama taö öpa asa wi ſa na pe epii sitipa kökö totoki, ai tänö wani ipii tä thama taö pasile, ſa na wani ipii sitipa kökö totoki, ſa na sitipa kökö totoa thaköma. Ai tänö tä thama taö öpa asa wi, ſa na 5.000 kökö totoa somaki, ai tä na 2.000 kökö totoa nömöa pasiki, ai tä na 1.000 kökö totoa pasiki, ſa na kökö totoa thaköma. ſa na kökö totoa thakö nö, a hama asulöma. ¹⁶ A hama asulö noai ha, 5.000 kökö tälö noai ſa anö ſa kökö palamanöma. ſa 5.000 kökö na wani tökö tälö nö, ai töpö na ſa wani tökö totokö nö, 10.000 kökö tälö nömönoöma.

¹⁷ ſa na tä kua tä, 2.000 kökö tälö noai ſa anö ſa kökö pala hötömanöma. Wani tökö na ſa 2.000 kökö totokö nö, waiha ai töpö na ſa wani tökö totokö nö, 4.000 kökö tälö nömönoöma.

¹⁸ ſa na tä kua tä, 1.000 kökö tälö noai ſa anö ſa kökö palama pasio maama. Masita tä ha thaka taka thakö nö, ſa taka na pata tä hai ſa sitipa kökö titia soatakö nö, kökö patiliköma. ¹⁹ Tä tetepaso noai ha, pata tä kopi. A kopo nö, töpö kalipalama sinomo noai ſa töpö na, "Kamakö na sitipa sa kökö totokö noai, ſa kökö na wi na makö kuama?" ſa na a kuuma.

²⁰ ſa na a kuu ha, 5.000 sitipa kökö tälö noai, ſa anö ai 5.000 kökö sätamanö noai, ſa aiki, "Kamisa na 5.000 wa kökö totoki kipili. Möö nökö. ſa sa kökö palamanö nö, hi ai 5.000 sa kökö tälö kipili" ſa na a kuuma.

²¹ ſa na a kuu ha, "ſa tä topa. Wa kalipalo makoka apa wi ſa wa. Wa totiatalo opawö. Wani ipii sitipa wa kökö tälö noai, ſa na wa kalipalo makoka apa nö, wa kökö palama taö öpama kutenö, ipa wani tökö kua apöle, ſa tökö na wa kalipalo nömöopöö! Hapo. Kamisa na a iapalo naioö! Kawa solo makö pi mönahapököö!" ſa na pata tä kuuma.

²² ſa na tä kua tä, 2.000 sitipa kökö tälö noai, ſa anö ai 2.000 kökö sätää makekö noai, ſa a waloa nömöiki nö, pata tä na ſa aiki, "Kamisa na 2.000 wa kökö totoki kipili. Möö nökö. ſa sa kökö simomanö nö, hi ai 2.000 sa kökö tälö kipili" ſa na a kuuma.

²³ ſa na a kuu ha, pata tä aiki, "Topa. Wa kalipalo makokoa opa wi ſa wa. Wa totiatalo opawö. Wani ipii

sitipa wa kōkō tälö noai, ĩ tä na wa kalipalo makoko opa nö, wa kōkō simoma taö öpama kutenö, ipa wani tökö kua apa, ĩ wa tökö huölö nö, ĩ kōkō na wa kalipalo nömöopö! Hapo. Kawa solo makö pi mönahapököö!" ĩ na pata tä kuuma.

²⁴ ĩ na tä kua tä, 1.000 kōkō tälö noai ĩ a waloikiso nö, pata tä na ĩ aiki, "Ai töpö na wa kili mi ipö. Hikali a ha wa mo tösa mane maaki, hikali a ha nii tä kule, ĩ wa tä nii sua sinomo opaö. Noa wa tä totoa mi päla tä maaki, wani wa tä sua sinomoö. ²⁵ ĩ na wa kuaö ha, sa kili salo, kawa hai ĩ sitipa sa kōkō patiliköma. Pei. Hi au sitipa kōkō täa konö!" ĩ na a kuuma.

²⁶ ĩ na a kuu ha, pata tä aiki hötöwö, "Wa kalipalo tomöpo mi ipii ĩ wa. Wa wanisala wani moi ipö. Hikali a ha sa mo tösa mane maaki, hikali a ha nii tä kule, ĩ sa tä nii sua sinomoö, noa sa tä totoa mi päla tä maaki, wani sa tä sua sinomoö, ĩ na sa kuati wi ĩ wa tä taö waikia kule. ²⁷ Wi na wa pi kuu salo, masita tä ha ipa sitipa wa kōkō patiliköma? Sitipa kōkō titita wi a sai ha ipa sitipa wa kōkō titiköma aköna, ĩ kōkō palaso noa kipi. Kōkō palaso noai ha, ĩ tökö sa kopo nö, ĩ kōkō noa apii sa kōkō täa konö noa kipi" ĩ na pata tä kuuma.

ĩ na a kuu nö, töpö kalipalama wi ĩ ai töpö na, ²⁸ "ĩ anö 1.000 sitipa kōkō po pole, ĩ kōkō tälöheö! Ma kōkō tälö nö, 10.000 kōkō po pole, ĩ a na ĩ 1.000 kōkō totoa soataköö! ²⁹ Pi naka. Ai tänö pe epii tä thapo pole, ĩ a na ai tä totoa satia apa kōki kitä. ĩ na tä kua tä, ai tänö wani ipii tä thapo pole, ĩ tökö pewö wai tälö kitä. ³⁰ Pei. Hi a wani kalipalo tomöpo maa noai, atu ha mumi mumi tä pata kule, ĩ ha ĩ a wani hosalöheö! ĩ ha a wani halilimo opa salo, a nakö äö äömo opati nö, a ököpalo opatipököö!" ĩ na ĩ pata tänö ĩ na töpö noa thama- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai töpö ösi palimipo asaö, ai töpö pepalo mapo pasio mi, ĩ na töpö kuati wi ĩ ta

³¹ ĩ na a Jesus a kuu nö, -Hi masita tä uli ha sanöma sa kupaso noai, hisa ha sa huu kōa tä, ĩ tä, äju sa töpö kai huu tä, sanöma töpö pewö na sa kaikanamo kuki kitä. Kaikana sa kutenö, lotami ti na kaikana töpö loo sinomo wi, ĩ nasimö ti na sa loki kitä. ³² Sa lotia tä, hi masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, kamisa na ĩ töpö pewö waloikiso nö, kamisa kotö na ĩ töpö sototapaloti kitä. Töpö sotota wi, ĩ sa töpö selekepamani kitä. Hiima pö thapo wi ĩ anö oweha kōkō sokamaki, posi kōkō sokamaki, ĩ na hiima kōkō sokapama kua wi na, ĩ na sanöma sa töpö soka thaa hötömaki kitä. ³³ Oweha kōkō hai, ĩ sanöma töpö toita apii ĩ töpö uni. Posi kōkō hai, ĩ sanöma töpö wanisala apii ĩ töpö uni. Kate sa poko kuamö kule hamö oweha sa kōkō sokamaki, hai sa poko kule hamö posi sa kōkō sokamaki, ĩ na sa kö soka thamaki kitä. ³⁴ ĩ na sa kö soka thamakö nö, kate sa poko kuamö kule hamö kōkō kule, ĩ kōkō na kaikana sa aiki, "Ipa hao anö makö totiapala apa wi ĩ makö. Hapo. Hisa ha sa kaikanamo wi, ĩ ha pö lisi-paloö! Makö lisipalo nö, makö pi mönaha apa kitä! Kamakö na sa kaikanamo totio piale, kamisa na ipa hao anö ĩ tä totoa waikipöma. Somi tä sai tä, hi masita

tä uli thapa tute tä, ĩ tökö soatawö kamakö na sa kaikanamo kuköpö, ipa hao anö ĩ tä totoa soatapöma. ³⁵ Sa oi ipö tä, kamisa na nii ma tä totopöma. Sa amisi ipö tä, kamisa na maa ma tuu koamanöma. Tiko sa maaki, kamakö aiki, 'Hapo. Ipa sai ha a kuikiö! ĩ na makö kuuma. ³⁶ Ipa haloi ösö mi ha, haloi ma ösö totopöma. Sa salia tä, sa totiapala apatima. Titita wi a sai ha sa titikönö, sa peati tä, makö waloiki nö, kamisa na makö noimo sinomotima. ĩ na makö kuaö ha, kamisa na pö kuikiö!" ĩ na waiha sanöma sa töpö sokama tä, kate sa poko kuamö kule hamö töpö kule, ĩ töpö na ĩ na sa kuu kitä.

³⁷ ĩ na sa kuu ha, töpö toita apii ĩ töpö aiki, "Jesus ai. 'Häö. Jesus a oi ipö sai taköö! ĩ na samakö pi kuu maapili. Kawa na nii sama tä totoa maapili. 'Jesus a amisi ipö sai ta' ĩ na samakö pi kuu maapili. Kawa na maa sama tuu koama maapili. ³⁸ 'Jesus a hai, tiko tä maaki, ma nakalö nö, -Ipa sai a ha a kuikiö!- makö ku-upököö! ĩ na samakö kuu maapili. 'Jesus a hai ĩ haloi ösö mi kutenö, haloi ma ösö totokö nököö! samakö kuu maapili. ³⁹ 'Häö. Jesus a salia apö sai taköö! ĩ ma totiapala apapököö! ĩ na samakö kuu maapili. 'Titita wi a sai ha Jesus a peati kulaiö! ĩ a na samakö noimopököö! ĩ na samakö kuu maapili nökö" ĩ na kamisa na ĩ na töpö toita apii töpö kuu kitä. ⁴⁰ ĩ na töpö kuu ha, kaikana sa aiki, "Sa thapo wi ĩ töpö na -Ipa töpö- sa kuuto wi, ĩ töpö hai, pata töpö pasi mai maaki, ĩ ma töpö totiapala apatima. ĩ ma töpö totiapala apati noai, ĩ kamisa uni totiapala apatima' ĩ na sa kuu kule. Pitili sa" ĩ na kaikana sa kuu kitä.

⁴¹ ĩ na sa kuu nö, hai sa poko kuamö kule hamö sa töpö sokapalö noai, ĩ töpö na ĩ na sa kuu nömöo pia salo: "Teusö anö makö peama piale, ĩ makö pasiwö. Kamisa na makö kuo mai kitä! Tiko hamö pö alulö! Sai tä sai pata na äju töpö nokapalo sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö peamapö, koa taka hili mapo mi ipii, Teusö anö ĩ taka thapalö noai, ĩ taka hamö pö hua nainonö! ⁴² Sa oi ipö tä, kamisa na nii ma tä totoa pasio maama. Sa amisi ipö tä, kamakönö kamisa na maa ma tuu totoa pasio maama. ⁴³ Tiko sa päla tä maaki, kamakö aiki, 'Hapo. Ipa sai a ha a kuikiö! ĩ na makö kuu maama. Ipa haloi ösö mi ha, haloi ma ösö totoa maama. Sa salia tä, sa totiapala maama. Titita wi a sai ha sa titikönö, sa peati tä, kamakönö sa totiapala pasio maama" ĩ na sa kuu kitä. ⁴⁴ ĩ na sa kuu ha, "Jesus ai. Wa oi, wa amisi, tiko wa hama huu, au haloi ösö mi, wa salia apaö, titita wi a sai ha wa titiki, witi tä ĩ na wa kua hätotia tä, kamisamakönö wa tapa hötöa kule maaki, wa pasilipa maama?" ĩ na töpö kuu kitä.

⁴⁵ ĩ na töpö kuu ha, kaikana sa aiki, "Pata töpö pasi mai, ĩ ai ma tä pasilipo maa noai, ĩ tä kamakönö sa pasilipo maama' ĩ na sa kuu kule. Pitili sa" ĩ na kaikana sa kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, -Önö kutenö, ĩ töpö wanisala apii, töpö pepalama mapo mi ipii ĩ tä uli hamö ĩ töpö huu pasioö, töpö toita apii ĩ töpö temöo soatioö, ĩ na töpö kuati kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a säpali pia salo

Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; João 11.45-57

26 Ī na tä kua tä, Jesus anö ĩ ta wäsä matalo nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na, ²-Polakapi tä mumi matalo nö, juteu töpö na Teusö a hasukö noai ĩ pásökoa tä wakala kuki pia salo. Ī ma tä taö waikia kule. Ī tä, sanöma sa kupaso noai, hii ti pakalai ti ha ĩ sa sätämaköpö, ai töpönö sa namo simöki pia salo- ĩ na Jesus a kuuma.

³Ī na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, ai juteu pata töpö, ĩ na töpö kui, Kaipasö a sai pata ha ĩ töpö kokamo tasoma. Kaipasö a hai, Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tä sai kuoma. ⁴Ī a hai ĩ sai a pata na juteu pata töpö kokamo nö, -Ai töpö mamö tetea mai ha, Jesus ma huölö nö, ma säpalöpö!- ĩ na töpö kuuma.

⁵Ī na töpö kuu nö, -Pásökoa tä wakala na töpö iapalo tä ma säpa maapö! Töpö pásökoamo tä, Jesus ma säpalöma, töpö höla apö matimö- töpö kuuma.

Jesus a na tuu noa apii tuu lökö noai ĩ ta

Marcos 14.3-9; João 12.1-8

⁶Ī na tä kua tä, wasu wasu tänö Simão a ösö hiopöo opa noai, ĩ a toa komanö noai, Petânia tä uli ha ĩ a hai ĩ sai a kule ha, ĩ ha Jesus a kua tä, ⁷Jesus a kuo pa suö tänö holokoto ose kai wai walököma. Maa ma holokoto noni ipii a holokoto ose wai ha tuu hälälä äpii, tuu noa apii, ĩ na tuu kui tuu titile, ĩ suö tänö ĩ tuu pi kai walököma. Ī tuu pi kai waloiki nö, Jesus a iati tä, Jesus a he ha tuu hälälä äpii tuu lököma. ⁸Tuu löki ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpönö ĩ tä taa nö, töpö pi ĩh-suhupalo nö, -Wi na hi suö tä pi kuu salo, tuu noa apii tuu wania kule? ⁹Hi tuu noa apii tuu na sitipa kökö satehe epii kökö tälö nö, wani tä na töpö honimo opöle, ĩ töpö na ĩ kökö sitipa totoköpö ta pi kuu mai- ĩ na töpö kuuma.

¹⁰Ī na töpö kuu pole, ĩ tä na Jesus a pi hatuka apa salo, -Wi na makö pi kuu salo, hi suö ma päpäpati kule? Ī anö kamisa na tuu lököhe, ĩ tä topa apa. ¹¹Wani tä na töpö honimo wi, kamakö na ĩ töpö kua soatio kitä. Kamakö na kamisa kuo soatio mai kitä. ¹²Nomawö töpö hulukupä kua wi na, sa temö soa päla tä maaki, ĩ na hi suö tänö ĩ na sa hulukupä thapali ke- ĩ na Jesus a kuuma.

¹³Ī na a kuu nö, -"Hi masita tä uli pewö hamö ai töpönö sa wäsä wi ĩ ta topa apöle ta wäsä pamö, hi suö tänö tuu lökö noai, ai töpö satehe epii töpönö ĩ ta wäsä kitä. Ī suö tänö Jesus na tuu noa apii tuu lökömaö! ĩ na töpö kuu kuki kitä" ĩ na kamakö na sa kuu pitilimo opa kule- ĩ na Jesus a kuuma.

Jutasö anö Jesus a monima piale ĩ ta

Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6

¹⁴Ī na tä kua tä, 12 töpönö Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ ai tä hai, Jutasö Isökatisisö a hilo wi, ĩ a wani hulasolöma. Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö na a hapalo pi topa salo, ĩ töpö na a waloikitö nö, ¹⁵-Kamakö na Jesus sa totoköma, wi na sitipa kökö kui ma kö totopi?-

ĩ na a wani kuu ha, ĩ töpönö 30 pötaata kökö wapa totipalö nö, kökö totoköma. ¹⁶Jutasö a wani na ĩ kökö totoki ha, ĩ anö Jesus a monima pia salo, a läapalo soatama.

Jesus anö kama hai ĩ 12 töpö kai pásökoamo wi ĩ ta

Marcos 14.12-21; Lucas 22.7-13; João 13.21-30

¹⁷Ī na tä kua tä, ĩsa äi hölö mai ĩ ĩsa äi na juteu töpö iapalo wi, ĩ kolo pili tä kupasoma. Sutu upa ha Esitu tä uli pata ha Teusö anö juteu töpö noama noai, ĩ tä taö soa salo, töpö kokamo nö, töpö iapalo sinomoma. Töpö kokamo nö, ĩsa äi hölö mai, ĩ äi opala apama. Ī äi opala noai, ĩ kolo pili tä wakala ha oweha kökö tiha sinomotima. Ī pásökoa tä wakala kuki ha, Jesus a na kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö waloiki nö, -Makö pásökoamo pia manu kule, witi ha nii sama tä makeköpö?- ĩ na töpö kuuma.

¹⁸Ī na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Sai pö hökökö öpii sai pö kule, ĩ hamö makö waloikitö nö, ai wano ma tä talälö nö, ĩ a na ĩ na makö kuu! "Pata tä aiki, 'Sa säpamo piale, ĩ tä kua waikia kule! Önö kutenö, au sai a ha kamisa kai a hua sinomo wi ĩ sa töpö kai pásökoamo nö, makö iapalo pia kule! ĩ na pata tä kuu keheö!" ĩ na makö kuu!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama. ¹⁹Ī na töpö noa thaö ha, ĩ töpö hulölö nö, ĩ a sai ha töpö waloikitö nö, pásökoa tä na töpö iapalopö, ĩ nii tä makeköma.

²⁰Ī na tä kua tä, tä mumataso noai ha, Jesus anö töpö kai loiki nö, töpö iapaloma. ²¹Töpö iapaloti tä, Jesus aiki, -"Kamisa na makö iapalo naine, waiha ĩ ai wanö sa monima pia salo" sa kuu pitilimo opa kule- ĩ na Jesus a kuuma.

²²Ī na Jesus a kuu ha, ĩ töpö pi otatalo nö, -Kaikana ai. Kamisa na, "Kawanökö!" a pi kuu tihö!- ĩ na ĩ töpö pewö kuu nömöatalotima.

²³Ī na töpö pewö kuu nömataloti ha, Jesus aiki, -Hi kaukösö a ha ĩsa äinö sa tä hää pole, ĩ ha ĩsa äinö wa tä hää naine, ĩ wanö sa monima pia salo. ²⁴Sanöma sa kupaso noai ĩ sa nomaso kitä. Sa nomaso wi, Teusö tä waheta na ĩ ta wäsä waikioma. Sa nomaso kitä maaki, sa monima wi ĩ a pea apati kitä. Kama hai ĩ pöpönö anö ĩ a wani thapa maama aköna, tä topa apöla pi. A wani pea pia mana pi- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁵Ī na Jesus a kuu ha, Jutasö anö a monima piale, ĩ aiki, -Jesus a pata! Kamisa na, "Kawanökö!" ĩ na wa pi kuu kule?- a kuu ha, -Awai. Wa kuuhe, ĩ pitili ta- Jesus a kuu hötöoma.

Jesus a uni na töpö iapalo wi ĩ ta

Marcos 14.22-26; Lucas 22.14-23; 1 Coríntios 11.23-25

²⁶Ī na tä kua tä, Jesus anö töpö kai iapaloti tä, Jesus anö ĩsa äi tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hi wa äi totoa waikipi ke. Wa totiatalo opawö- a kuu nö, ĩsa äi nakasi-palö nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na ĩsa äi asawösö totoa soataköma. Tä totoa soatakö nö, -Ika. Au tä tälö. Hi äi hai, ĩ kamisa sai- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷Ī na a kuu nö, kaukösö a tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hi upa wa mo puu totoa waikipi ke- ĩ na a kuu nö,

kaukösö a totoa soatakö nö, -Kamakö pewönö hi tuu koalalöö! ²⁸ Hi tuu hai, kamisa iä. Teusö aiki, "Kamisanö sanöma töpö satehe epii sa töpö täapa kōa läli kitä" Teusö a kuu totioma kutenö, kamisa iä kupaso kitä. Wanisala ma tä thaa noai, i sa tä noa mapamanöpö, sa iä pö kupaso kitä. Sa iä pö kupalo nö, makö täapa kōa läli kitä- i na Jesus a kuu nö, ²⁹ -"Hi upa sa mo puu koa kōo haio mai kitä. Ipa hao a kaikanamo totio wi i hamö kamakö pewö solo ma tuu koa kōo sisa kitä" kamakö na i na sa kuu kule- i na a kuuma. ³⁰ I na a kuuma, i töpö pewönö Teusö tä ama thaa nö, Olipa tä heuma ha töpö hua soatasolöma.

-Makö tokösölö kitäö!- Jesus a kuu noai i ta

Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34; João 13.36-38

³¹ I na tä kua tä, Jesus aiki, -Kamisa na makö pewö noka kili ipa kitä. I na Teusö tä waheta kuu: "Oweha pö na a kalipalo sinomo wi Teusö sanö i sa säpali ha, oweha kökö hua soatalölö nö, kökö selekeoki kitä" Teusö tä waheta kuu. I na ta kua kutenö, hi tä mumi ha, kamakönö sa takölö nö, makö tokölölö nö, makö selekeoki kitäö! ³² Sa säpali kitä maaki, sa temöa kono nö, Kaliléia tä uli pata hamö sa hulasolö kitä. Sa hulasolö noai hamö makö huu haiopöö!- i na Jesus a kuuma.

³³ I na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Kamisa tokö pasio mai kitäö! Kawa na töpö pewö noka kili ipa kitä maaki, kawa na sa noka kili mai kitäö!- a kuuma.

³⁴ I na a kuu ha, -"Hi tä mumi ha kalaka a komö halu kōo paio mai ha, kawa aiki, 'Naiö! Jesus sa tai mi' wa kuu nö, 'Naiö! Jesus sa tai mi ipöö!' waiha i na wa kuu kota, 'Naiö! Jesus sa taö pasia mane' waiha i na wa kuu kotasö, i na ai töpö na wa kuu hätäpo halu kitäö!" i na kawa na sa kuu pitilimo opa kule- i na Pedro a na i na Jesus a kuuma.

³⁵ I na Jesus a kuu ha, Pedro aiki hōtōwö, -Naiö! Sa wani säa naia hätopali kitä maaki, "Jesus sa tai mi" i na sa kuu mai kitäö!- i na Pedro a ku upama. I na i töpö pewö kupalo naioma.

Ketösêmani tä uli ha Teusö a na Jesus a hapalo noai i ta

Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46

³⁶ I na tä kua tä, Jesus anö töpö kai hua kononö nö, Ketösêmani tä uli a hilo wi i hamö i töpö walokö lasoma. Töpö waloikilö nö, Jesus aiki, -Hisa ha pö loa haikiö! Teusö a na sa hapalo tasoö!- i na a kuuma. ³⁷ I na a kuu nö, Pedro a, Sepeteu a hai i polakapi pelupö töpö, i na töpö kui töpö kai hulölö nö, Jesus a pi ota apötasma. ³⁸ A pi ota apötalo nö, -Pe epii sa ösi wanisala apa kutenö, sa ösi tao mia apaimati. Pö kua haikiö! Pö mamö läa haikiö! Makö pewö pi mosawio haiopököö!- i na Jesus a kuuma.

³⁹ I na a kuu nö, pasökö tömö a hulölö nö, masita ha a mäi poikitö nö, Teusö a na a hapalo tasoma. A hapalo nö, -Hapa. "Sa noma piale kawanö i sa noama pi topa tä, sa noamaö!" i na sa kuu kule. Sa noma pasilo nö, sa hoteso wi, i sa tä pii mi. Sa noma wani ipö maa-

ki, "Wa noma päloö!" wa kuu ha, "Ökö. Awai" i na sa kuu hōtōa pätaloi- i na Jesus a kuuma.

⁴⁰ I na a kuu nö, -Pö mamö läa haikiö!- polakapi töpö na Jesus a kuu noai, töpö mia kai hila pa Jesus a waloa kököma. A waloa koiki nö, Pedro a na, -Pedro ai. Wani ipii wa mamö läo haio mai, makö mitiomakö ta o.

⁴¹ Makö mamö läikiö! Teusö a na pö hapaloö! Makö mamö läiki nö, Teusö a na makö hapalo nö, i na makö kuaö ha, wanisala tä na Sai tä sai patanö makö simöa kule maaki, wanisala ma tä thaa mai kitä. Pili makö ösinö Teusö ma ta hini pi topa kule maaki, pili makö sai utiti ipö. Utiti salo, wanisala wa tä thaa sinomo sai- i na Jesus a kuuma.

⁴² I na a kuu nö, i hamö a hua sapa kononö nö, -Hapa. Wa lotete epö salo, sa noma piale, i tä na sa noamaö! Sa nomano nö, sa hoteso wi, i tä na sa noamaö! Sa noma wani ipö sai maaki, "I na a kuaö!" wa kuu ha, "Ökö" sa kuu hōtōo kitä- i na Jesus a kuu kotama.

⁴³ I na a kuu kota nö, -Pö mamö läa haikiö!- kama hai i töpö na Jesus a kuu noai, i töpö na Jesus a waloa kököma, töpö mia kai hila kōo lätama. I töpö manisio ipö salo, töpö mamö läa haio mai, töpö mia kai hila pätioma. ⁴⁴ I hamö töpö mia kai hila pa Jesus a hua sapa kononö nö, Teusö a na a hapalo kua noai na, i na a hapalo kua kotama. ⁴⁵ A hapalo matalo nö, kama hai i töpö na a waloa koiki nö, -Makö wani manisio opapa wi. Makö wani mipalo haitiwö. Pei. Hukikiö! Töpö wanisala apa wi, i töpönö sa wanipoti wi i töpö na sanöma sa kupaso noai i sa totoa pia kuleö! Sa monima wi, i anö sa totoa pia kuleö! ⁴⁶ Pö öpapaloö! Makö huu koonö! Möö nökö. Sa monima wi i a wani huu waikia kulatiö!- i na Jesus a kuuma.

Jutasö anö Jesus a monima noai i ta

Marcos 14.43-52; Lucas 22.47-53; João 18.3-12

⁴⁷ Jesus a hapalo soa tä, 12 töpönö Jesus a kai a hua sinomo wi, i ai tä Jutasö anö töpö satehe epii töpö kai waloa läköma. Teusö a täpä sinomo wi i pata töpö, juteu pata töpö, i na töpö kui töpönö Jesus a namo simöa pi topa salo, töpö waitili ipii i töpö simököma. Töpö simökö noai, Jutasö a waninö i töpö kai waloköma. Poo kökö, hii tiki, i na tökö kai waloa kuköma.

⁴⁸ Walo paia mi tä, Jutasö anö Jesus a monima wi, i aiki, -Makö walo pola nö, kamisanö ai sa hūko ususa pole, i a. I ma huölö nö, ma läkälölöpöö!- i na töpö waitili ipii, i töpö na i na a kuu hätomoma.

⁴⁹ I na a kuu nö, Jutasö a kuu hätomoma, a waloiki nö, Jesus a na a ekua soataiki nö, -Jesus ai. Wa topa kule?- a kuu nö, noi töpönö ai töpö hūko ususa kua wi na, i na Jutasö anö Jesus a hūko ususa thama läoma. ⁵⁰ A hūko ususa thama läoö ha, Jesus aiki, -Ipa ai. Wa tä thama piale, i tä thama soataaö!- i na a kuuma.

I na a kuu ha, töpö waitili ipii i töpö ekua soataiki nö, Jesus a huöa soatalömae. ⁵¹ A huöa soatali ha, i töpö kotö ha Jesus töpö öpale, i ai tänö poo a läkälöma. Poo a läkälö nö, ai tä tusälöma. Pili a sömöka wani pasopalöma. Teusö a täpä totio wi i pata tä sainö töpö kalipalama sinomo wi, i ai a sömöka wani pasopalöma.

⁵² A sômöka wani pasopali ha, Jesus aiki, -Au poo a titia koköo! Poo anö ai wa tä säpa pi topa wi, poo anö ai tänö i wa säa hötöpali kitä. ⁵³ Ipa hao a na, kamisa aiki, "Hapa. Sa pasilipalöö!" i na sa kuu aköna, sa noamapö, hisa ha satehe epii, i 72.000 äju töpö simöa soatali pi ta makö pi kuu mai. ⁵⁴ "Sa noamaö!" ipa hao a na sa kuu aköna, sa noama hötöla pi maaki, i na sa kuu mai kitä. Sutu upa ha Teusö tä waheta aiki, "Waiha i na tä kua kitä" i na tä waheta kuu waikioma kutenö, huki i na tä kua totio pia kule. Önö kutenö, "Sa säpa pia wi, i tä na sa noamaö" ipa hao a na sa kuu mai kitä- i na Jesus a kuuma.

⁵⁵ I na Jesus a kuu nö, töpö waitili ipii i töpö na, -Sa läkäli pia salo, kamisa na poo kökö, hii tiki, i na ma tä kai huu kua noa. Töpö waitili ipii töpö thomömo sinomoti wi, i ai sa mai kitä ta pi kuu mai. I tä wakala pewö hamö Teusömo wi a sai ha kamakö na Teusö sa ta wäsä sinomo kipili maaki, sa läkäpo maapili. ⁵⁶ Sutu upa Teusö a kai wäsä sinomoti noai, Teusö tä waheta na i töpönö i tä säökökö noai, huki i tä kua tolea totia kule. Önö kutenö, kamakönö sa läkälölö pia salo- i na Jesus a kuuma.

I na Jesus a kuu ha, kama kai a hua sinomoti wi i töpö pewönö Jesus a takölö nö, töpö pewö tokösolöma.

Juteu pata töpö kuo taso pamö Jesus a tällölö noai i ta

Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55, 63-71; João 18.12-14, 19-24

⁵⁷ I na tä kua tä, Jesus a huölö noai i töpönö Jesus a läkälölö nö, Kaipasö a pata hai i sai a hamö Jesus a kai hua soatasolöma. Kaipasö a pata hai, Teusö a täpä totio wi, i pata tä sai kuoma. Kaipasö a pata kuo pa Moisés a kai wäsä sinomo wi i töpö, juteu pata töpö, i na töpö kui töpö sotota läo waikioma. ⁵⁸ Pai hamö Pedro a huu haioma. A huu haio nö, Teusö a täpä totio wi i pata tä sai hai i sai pö ha saponu a kule, i ha Pedro a walöa haikö solöma. -Wi na Jesus a thama pia kule?- a pi kuu nö, Teusömo wi a sai ha töpö lämo sinomo wi i töpö na Pedro a loa naiköma.

⁵⁹ I na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi i pata töpö, juteu pata töpö kokamo sinomo wi i töpö, i na töpö kui, töpö aiki, -"Jesus anö wanisala tä thaa kipiliö!" i na i töpö holisi kuu kule maaki, i na i töpö kuu ha, kamakö aiki hötöwö, "Pei. Jesus anö wanisala tä thaa noai, i tä noa na Jesus ma säpalöpö!" i na makö kupököo!- i na i töpö kuuma.

⁶⁰ I na töpö kuu ha, -Awai. Jesus anö wanisala tä thaa kipiliö!- ai töpö satehe epii töpö kuuma maaki, pe epii wanisala ta kateha maama kutenö, -Jesus ma säpalöö!- pata töpö kuu kili ipama. Töpö kuu kili ipa tä, ai polakapi töpö hapalo nö, ⁶¹ i na töpö kuuma: -Jesus aiki, "Hi Teusömo wi i sa sai waniapa taö öpa kitä. Sa sai waniapalö nö, polakapi tökö mumi matalo nö, i hena tä sa sai thaa taö öpa köo kitä!" i na Jesus a kuu kipiliö!- i na i töpö kuuma.

⁶² I na i töpö kuu ha, Teusö a täpä totio wi i pata tä sai öpaiki nö, Jesus a na, -Wa hapalo hötöa maa kule?

Hi töpö kuuhe, i pitili ta hätowö?- i na a pata kuuma.

⁶³ I na a pata kuu kule maaki, Jesus a huo maama.

Jesus a huo mi ha, i pata tä aiki, -Teusö a noma mi ipii, i anö wa ta apa manu kule, pitili ta wäsä totihoö! Teusö anö wa simöa totipalö noai i wa? Teusö a hai i pelupö wa totiwo?- i na a pata kuu köoma.

⁶⁴ I na a pata kuu ha, -Awai. Wa kuuhe, i pitili ta.

"Teusö a lotete epii i a kotö ha sanöma sa kupaso noai i sa loa tä, kamakö pewönö sa tapa kuki kitäo! Hutu mosökö ha ilasi tä kule, i ilasi tä hösökä ha sa öpa tikiliki nö, sa itho köa tä, sa tapa kitä" kamakö na i na sa kuu kule!- i na Jesus a kuuma.

⁶⁵ I na Jesus a kuu ha, Teusö a täpä totio wi i a pata hiso nö, kama hai i haloi ösö kakapalö nö, -Jesus anö Teusö a kateha wanisala apa kule. "Kamisa hai, Teusö sa totiwo" i na a kuu alu keö! Ai töpö na ma ta hini kota maapöo! "Kamisa hai, Teusö sa" Jesus a kuuhe, i ma ta hinia waikili ke. ⁶⁶ Önö kutenö, wi na makö pi kuu kule?- i na pata tä kuu ha, -Jesus anö wanisala tä thama kutenö, ma säpamanöpököo!- i na töpö kuu soatama.

⁶⁷ I na töpö kuu soata nö, Jesus a wanipo opa salo, Jesus a moikimö nakipömamae. A moikimö nakipöma nö, Jesus a sä soatamae. A sä soatahe nö, ⁶⁸ -Teusö anö wa simöpalö noai i waö! Witi pili anö wa sä ke? Ta katehepalöö!- i na töpö kuu pi wasöa apama.

-Naiö! Jesus sa tai mi ipöö!- Pedro a kuu köpa noai i ta

Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; João 18.15-18, 25-27

⁶⁹ I na tä kua tä, saponu a ha Pedro a lotia tä, i a sai ha moko töpö kalipalo sinomo noai, Pedro a na i ai moko tä ekuiki nö, -Kaliléia tili tä Jesus na wa huu naio sinomo noai i wa ta o- i na i moko tä kuuma.

⁷⁰ A kuu ha, ai töpö pewö sômöka tala tä, -Naiö! Wa kuu pole, i sa tä tai mi- Pedro a kuu hötöoma.

⁷¹ I na a kuu nö, saponu a kasö ha taka holele, i taka ha Pedro a ekuköma. I ha a loo pa, pata tä na ai moko tä kalipalo sinomo wi i moko tä ekuiki nö, wano töpö sototole, i töpö na i moko tä aiki, -Nasaté tili tä Jesus na a hupalo naio sinomo noai hi i a- i na a kuuma.

⁷² I na a kuu ha, Pedro aiki, -Naiö!- i na a kuu köo nö, -I sa tai mi ipö. Sa holisimo mai kitäo!- i na a kuuma.

⁷³ I na a kuu noai ha, tä tetepo mai ha, töpö sototole, Pedro a na i töpö öpa hökökö nö, -Jesus a kai a hua sinomo wi i töpö hapalo kui na, i na wa hapalo kuö totiwo. Jesus a kai a hua sinomo wi, i ai wa hätowö?- i na töpö kuuma.

⁷⁴ I na töpö kuu ha, -I sa tai mi ipö. Pitili sa. "Sa holisimo ha, Teusö anö sa peama matimöo!" sa pi ku upawö. Sa holisimo pasio mai kitäo!- i na Pedro a ku upama. I na a kuu soala tä, kalaka a komöa soatasoma.

⁷⁵ Kalaka a komöa soatasoö ha, Pedro aiki, -Ä äi. Jesus aiki, "Kalaka a komö halu paio mai ha, 'Jesus sa tai mi ipö' i na satehei, 3 wa kuu pi kupaso kitäo!" i na Jesus a kuu kipiliö!- i na Pedro a pi kuuma. I na a pi kuu nö, a hua kononö nö, a pi ota apa nö, pe epii a ökö öpama.

Pilatosö kaikana tä na Jesus a hilakö noai ĩ ta

Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; João 18.28-32

27 ĩ na tä kua tä, tä halusö ha, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö pewö, juteu pata töpö, ĩ na töpö kui töpö kokamo nö, töpö hapalo hētupaso nö, -Jesus ma säpamanö nököö!- ĩ na töpö kupalotima. 2 ĩ na töpö kupaloti nö, Jesus a ökapalö nö, Pilatosö kaikana tä pata na Jesus a kai hulolö nö, ĩ a pata na Jesus a totoköma.

Jutasö a wani säa sapa kōa päpaso noai ĩ ta

3 ĩ na tä kua tä, Jutasö anö Jesus a monima noai, ĩ anö, -Jesus ma säpamanö nököö!- tä kuu wi, ĩ ta hininö nö, -Häö. Wanisala sa tä thaa kipiliö!- a pi kuu nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, juteu pata töpö, ĩ na töpö kui töpö na Jutasö anö 30 sitipa kökö komaki pia salo, ĩ töpö na ĩ kökö kai waloa kököma. Kökö kai waloa koiki nö, 4 -Wanisala sa tä thaa kipiliö! Jesus anö wanisala tä thaa pasio mai, ĩ sa namo simökömaö!- ĩ na a kuuma.

ĩ na a kuu ha, -ĩ nakö päla. Kama wa kuu saimo päoö. Önö kutenö, kamisamakö na a wäo tihöö!- töpö kuu hōtöoma. 5 ĩ na töpö kuu ha, Teusömo wi a sai ösimö ha Jutasö anö ĩ sitipa kökö säsäkö nö, a hua kōa soatasolöma. A hua kōa soatalolö nö, waiha thoo totonö kama olai öka sapa koiki nö, hii ti poko ha a sauwa sapa kökö tasoma. A sauwa sapa koikitö nö, a nasi tua soataköma.

6 ĩ na tä kua tä, Jutasö anö sitipa kökö säsäkö noai, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpönö ĩ sitipa kökö täa konö nö, -Hi sitipa kökö hai, sanöma tä säpaso wi ĩ tä noa. Önö kutenö, Teusömo wi a sai ha sitipa kökö titita wi ĩ ha hi sitipa ma kökö titio maapököö! "Sanöma tä säpaso wi, Teusömo wi a sai ösimö ha ĩ sitipa kökö titia tihöö!" ĩ na juteu makö hai ĩ nö patapö töpönö makö noa thama- ĩ na töpö kuuma.

7 ĩ na töpö kuu nö, -Hi sitipa kökö na hapokasi hapoka thaa sinomo wi ĩ ma tä uli tälö nököö! ĩ ma tä uli tälö nö, ĩ ha tiko töpö nomawö patilita sinomöpököö! Hisa ha tiko töpö nomasoma, ĩ tä uli ha ĩ töpö patiliköpöö!- ĩ na töpö kuu ösöho nö, ĩ sitipa kökö totokö nö, ĩ tä uli tälömae.

8 Önö kutenö, sanöma tä säpaso noai ĩ kökö sitipa na ĩ tä uli tälöma kutenö, -Tä uli iä äpii, ĩ tä uli- ĩ na tä kuu wi ta kua soa. 9 Sutu upa Jutasö a kua paia mai ha, Jetemiasö anö ĩ ta wäsäma. ĩ na a kuuma:

-“Ai töpö na hi ma wani täa piale, ĩ tä noa na 30 sitipa ma kökö totokö nököö!” isöhaeu töpö kuu ösöho noai, ĩ ai töpönö ĩ 30 kökö tälölö nö, 10 hapokasi hapoka thaa sinomo wi ĩ tä uli tälöma. ĩ na Teusö pata tänö sa noa thaa waikioma-

ĩ na Jetemiasö a kuuma. Sutu upa Jetemiasö anö tä wäsä noai, ĩ tä kua toleo totioma.

Jesus a na Pilatosö anö tä hini noai ĩ ta

Marcos 15.2-5; Lucas 23.1-5; João 18.33-38

11 ĩ na tä kua tä, Pilatosö a pata na Jesus a hilaköma tä, Pilatosö aiki, -Juteu töpö na wa kaikanamo wi ĩ wa?- ĩ na a pata kuu ha, Jesus aiki hōtöwö, -Awai. Wa kuuhe, ĩ pitili ta- ĩ na a kuuma.

12 ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, juteu pata töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Jesus anö wanisala tä thama- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, Jesus a huo maama.

13 Jesus a huo mi ha, -“Jesus anö wanisala tä tha apama” töpö kuu wi, ĩ wa ta hini mi ipö?- Pilatosö a kuuma maaki, 14 Jesus a hapalo kōo mai, a kutioma. A hapalo kōo mi ha, -Kilatiha!- ĩ na Pilatosö a pi pata kuuma.

Pahapásö a atua kopamanö noai ĩ ta

Marcos 15.6-15; Lucas 23.13-25; João 18.38

15 ĩ tä inama pewö hamö ĩsa äi hölö mai, ĩ äi na juteu töpö iapalo tä, titita wi a sai ha töpö titile, Pilatosö a patanö ĩ ai tä atupama sinomo kööma. -ĩ a wani lisia kopamanö!- Pilatosö a pata na ĩ na juteu töpö kuu ha, ĩ ai tä atupama sinomo kööma. 16 Juteu töpö iapaloti tä, titita wi a sai ha ai tä, Pahapásö a hilo wi, ĩ a wani tititioma. Juteu töpö pewönö ĩ a wani taö öpama.

17 ĩ na tä kua tä, juteu töpö satehe epii töpö kokamo pole, ĩ töpö na Pilatosö aiki, -Wi na sa tä thamapö ma tä pii kule? Pahapásö sa atua kōo hätopamani, Jesus a hai, ĩ Cristo a hilo wi, ĩ sa hula kōo hätopamani, wi na sa tä thama wi ma tä pii kule?- ĩ na a pata kuuma.

18 -“Jesus a totiatalo opa sai” ai töpö satehe epii töpö kuu sinomo wi, hi juteu töpö kokamo pole, ĩ na ĩ töpönö ĩ ta hini wani hätokö. Jesus a totiatalo opa kule maaki, hi töpönö a wanipo päa hätoa kule- ĩ na Pilatosö a pi pata kuuma.

19 ĩ na tä kua tä, a pi tapomo kai loiki nö, lotami ti na pata tä loiki nö, tä makokama läto sinomo wi, ĩ lotami ti na Pilatosö a lotia tä, ĩ ha Pilatosö a hai ĩ pusopö anö ai tä simöpalö noai ĩ a waloiki nö, -“ĩ a waninö wanisala tä thaa maa noai, ĩ a thama pasio tihöö! ĩ sa mani tälölö nö, pe epii sa pi honipo opa halu keö!” ĩ na au husopö a kuu keö!- ĩ na a kuuma.

20 ĩ na a kuuma maaki, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, juteu pata töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -“Pahapásö a wani atua kōa pasipamanö! Jesus a säpamanö!” ĩ na pö kuu totiataloö!- ĩ na töpö satehe epii töpö na ĩ na ĩ pata töpö kuu ha, 21 Pilatosö aiki, -Wi na sa tä thamapö ma tä pii kule? Pahapásö sa atua kōo hätopamani, Jesus sa hula kōo hätopamani, wi na sa tä thama wi ma tä pii kule?- ĩ na a pata kuu kōo ha, -Pahapásö a atua kopamanö!- ĩ na töpö kupaloma.

22 ĩ na töpö kupaloö ha, -Jesus a hai, Cristo a hilo naine, wi na ĩ sa thamapökö?- Pilatosö a kuu ha, -Hii ti pakalai ti ha a säpalöö!- ĩ na töpö pewö kuuma.

23 ĩ na töpö kuu ha, -ĩ ka tä noa hakö? Wanisala tä thaa maa noai kitä ta pi kuu mai- ĩ na a pata kuuma maaki, pe epii töpö lalupalö kuiki nö, -A säpalöö! Ti pakalai ti ha a säpalöö!- töpö lalupalö kutima.

²⁴ Ī na tōpō lalupalō kuti ha, -Häö. Hi sa tōpō wasu mai kitäö! Tōpō waitilimo totio pia saileö!- ĩ na Pilatosö a pi pata kuu nö, maa tuu pi nakalö nö, -Pilatosö anö Jesus a namo simöo wani ipöö!- ĩ na tōpō pi thama pia salo, ĩ tōpō pewö mamō tetela tä, pili a ami pewö sanumoma. Pili a ami sanumo nö, -Möö nökö. Pili sa ami ausi ipö. "Pilatosö anö Jesus a säpamanöma" tä kuu wi tä kua mai kitä. Kamakönö ma säpamani wi ĩ kamakö pasiwö- ĩ na Pilatosö a pata kuu.

²⁵ Ī na a pata kuu ha, -Awai. "Pilatosö anö Jesus a säpamanöma" tä kuu wi tä kua mai kitä. Kamisamakö, kamsamakö hai ĩ tolewö tōpö, ĩ na samakö kui samakö na ai tōpö aiki, "Juteu makönö Jesus ma säpamanöma" ai tōpö kuupökö!- ĩ na tōpö pewö kupalo opaö ha, ²⁶ Pilatosö a patanö Pahapásö a atua kōa soatamanöma. Pahapásö a atua kōa soatamanö nö, thoo totonö Jesus a soapamanö nö, -Pei. Hii ti pakalai ti ha Jesus a säpalötö!- ĩ na Pilatosö a patanö tōpö noa thama.

Sotatu tōpönö Jesus a peama noai ĩ ta

Marcos 15.16-20; João 19.2-3

²⁷ Ī na tōpö noa thaö ha, kaikana tä kaikanamo sinomo wi ĩ a sai pö pata hamö sotatu tōpönö Jesus a tälölömae. A tälölöhe nö, Jesus a öpale ha, ĩ sotatu tōpönö ai sotatu tōpö pewö kokamomanöma. ²⁸ Ai sotatu tōpö kokamomanö nö, Jesus a hai ĩ haloi ösö hasutalö nö, kaikana tōpö soho wi ĩ haloi ösö hanaha apii, Jesus a na ĩ ösö haloa soatamaköma. ²⁹ Ösö haloa soatamakö nö, kaikana tōpönö hesowa a sohopo sinomo wi ĩ a hesowa kui na, ĩ na a hesowa kui, a hesowa thapalöma. Hesowa a mösököpö öpii a hesowa thapalöma. Thapalö nö, Jesus a he ha a hesowa sohököma. Sohökö nö, Jesus kate a poko ami hamö hii ti wai lapei ti wai hōimakömae. Ti hōimaköhe nö, pili tōpö maekonö tōpö hīta thaiki nö, tōpö māi poiki nö, Jesus a na tōpö hapalo pi wasöama. -Kaikana waö! Juteu tōpö na wa kaikanamo sinomo wi ĩ waö!- ĩ na sotatu tōpö pi wasöwö kuutoma. ĩ na tōpö pi wasawö kuuto nö, ³⁰ Jesus a komoapalama pi topa salo, a nakipömanöma. A nakipömanö nö, Jesus anö hii ti po pole, ĩ ti tälö nö, Jesus a he säpöma. ³¹ A he säpa nö, tōpö hapalo pi wasöa noai ha, haloi ösö hanaha apii ösö hasua kotalö nö, Jesus kama hai ĩ ösö kuo noai, ĩ ösö na a haloa komakö nö, ti pakalai ti ha a säpali pia salo, a tälölömae.

Hii ti pakalai ti ha Jesus a sätamakö noai ĩ ta

Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; João 19.17-27

³² Sotatu tōpönö Jesus a kai huulö tä, Siteni tä uli ha Simão a kua wi, ĩ a pao läöma. A pao läö ha, -Hi anö ĩ pakalai ti sipo pole, ĩ ti sia nömötalölö!- ĩ na sotatu tōpönö Simão a noa wani thama. ³³ A noa wani thaa nö, tōpö hua kononö nö, Kókota makö ha tōpö walokö tasoma. Kókota makö hai, wa tä möö ha sanöma he manokosi wani kui na, ĩ na ĩ maa makö kuö ha, -He manokosi makö- ĩ na tōpö kuutoma. ³⁴ ĩ ha tōpö waloikitö nö, nini ipa wi ĩ tä matamanöpö, upa mo puu

ha tä koami ipii ĩ tä tikiliki nö, -Tuu koalö!- Jesus a na tōpö kuuma. Tōpö kuuma maaki, Jesus anö ĩ tuu tepotalö nö, -Päla!- a kuuma.

³⁵ ĩ na tä kua tä, hii ti pakalai ti ha Jesus a sätamakömae. A sätamaköhe nö, maa makö ose wai na tä säököle, ĩ tä säökama pi wai säsäköma. Säökama pi wai säsäkö nö, Jesus a hai ĩ haloi ösökö täälalömae. Ai tänö ai haloi ösö täa asali, ai tänö ai haloi ösö täa asali, ĩ na ĩ sotatu tōpönö haloi ösökö täa thalömae. ³⁶ ĩ na Jesus a hai ĩ haloi ösökö täa thalö nö, tōpö loiki nö, Jesus a pi hītale, ĩ ha ĩ sotatu tōpö lätioma.

³⁷ ĩ na tä kua tä, -Ai tōpö hasuo pole ĩ tōpö aiki, "Ī ka pi tä noa na a säpalöma?" ĩ na tōpö kuu kitä- ĩ na Pilatosö a pi kuu salo, hii ti patete na tä säökököma. Tä säökökö nö, hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hītale, Jesus a hösöka na hii ti ola tolehele, ĩ ha, *HI A HAI, JUTEU TÖPÖ NA A KAIKANAMO TOTIO WI Ī A* ĩ na tä kuu wi tä säökama pi sätamaköma.

³⁸ ĩ na tä kua tä, ai tiki pakalai tiki ha, tōpö thomömo sinomoti wi, ĩ ai polakapi tōpö thaa naiköma. Jesus a pi hītale, ĩ tä tutakö ha ai tä thaa naia soaki, ai tä tutakö hētū ha ĩ ai tä thaa naia soaki, ĩ na tä thakömae.

Jesus a na tōpö ĩkapalo noai ĩ ta

³⁹ ĩ na tä kua tä, Jesus a möö nö, tōpö ĩkapalo kai hasusotima. Tōpö ĩkapalo kai hasusoti nö, tōpö hapalo pi wasöa nö, ⁴⁰ -"Teusömo wi ĩ sa sai waniapalö nö, 3 tökö mumi kui tökö mumi ha ĩ sa sai thaa kōki kitäö!" wa wani kuupili maaki. Kama noao sapao kōö! Teusö ulupö wa kutenö, ĩ ti ha a ithoa konoö!- ĩ na tōpö kuti-ma.

⁴¹ ĩ na Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata tōpö, Moisés a kai wäsä sinomoti wi ĩ tōpö, juteu pata tōpö, ĩ na tōpö kui tōpö kuu naioma. ⁴² -Jesus anö ai tōpö noama läo sinomopili maaki, kama noao sapao kōo mai a. "Isöhaeu makö na sa kaikanamo wi ĩ sa" a kuu kipili maaki. Hii ti pakalai ti ha a ithoa konaso aköna, "Awai. Jesus a pitili" makö pewö kuu pi. ⁴³ "Teusö anö sa noama nö, sa täa kōa läli kitäö!" ĩ na a pi kutima. "Teusö a hai ĩ pelupö sa" ĩ na a kutima. Önö kutenö, huki Teusö anö a täa kōa lälöpökö!- ĩ na tōpö kuu pi wasöatima.

⁴⁴ ĩ na tōpö kuu pi wasöa tä, Jesus a kotö ha ai polakapi tiki pakalai tiki ha tōpö pi sätäa naine, Jesus a na ĩ tōpö hapalo pi wasäa naioma.

Jesus a nasi tukö noai ĩ ta

Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; João 19.28-30

⁴⁵ ĩ na tä kua tä, motokö hētuto totia tä, mumi mumi tä pata waloa soa pätaköma. Mumi mumi tä pata waloa soa pätaiki nö, motokö kaöpo paio mai ha, masita tä uli pewö mumio opama. ⁴⁶ Tä uli mumio opa nö, motokö kaöto tä, Jesus a komöma. -*Eloi. Eloi. Lemá sapakötani?*- a kuuma. Kamakö kai sai ha, -Ipa Teusö ai. Ipa Teusö ai. Wi na tä kuaö ha sa hosalöma?- ĩ na Jesus a komö kuutoma.

⁴⁷ ĩ na a komö kuutoö ha, ĩ kotö ha tōpö öpahale, ĩ ai tōpönö ĩ ta hini nö, -Pasa. Elias a pata naka hātoa kuleö!- ĩ na ta hini tomöpo mi salo, ĩ na tōpö kuuma.

⁴⁸ Ī na tōpō kuu tā, -Jesus a amisi ipō hātōkōō!- ai tā pi kuu nō, a lälälō nō, tuu nasii tuu ha tā kauko opii, ĩ tā kāpamanō nō, hii ti ola ha tā tikimakō nō, tuu pi himakō nō, -Ika. Tuu koalōō!- ĩ na Jesus a na a kuuma.

⁴⁹ Ī na tā kua tā, tōpō ōpahale, ĩ ai tōpō aiki, -Waihakōō! Elias a pata a walokiso nō, a taa kōa hātoa lāli kitāō!- ĩ na tōpō kuuma.

⁵⁰ Ī tā, Jesus a komō nō, a nasi tukōma.

⁵¹ Ī na tā kua tā, Teusōmo wi a sai mōtali ha watata ōsō pata katōo mōtalio lāo wi ĩ ōsō pata, kletiti. Sanōma tănō ōsō kakapa mai ha, hōsōka ha kama ōsō pata kaka pātalo nō, ōsō pata kaka totipasoma.

Ī na tā kua tā, masita tā uli lakō lakōmo opa nō, maa makō pata kalopasoma.

⁵² Ī na tā kua tā, nomawō tōpō titita wi, ĩ sai pō wai hākoa soa pātasoma. Ī sai pō wai hākoa soa pātalaso noai ĩ sai pō wai ōsimō ha Teusō a thapo noai ĩ nomawō tōpō titihile, ĩ ai tōpō satehe epii tōpō temōa konasoma. ⁵³ Tōpō temōa kono nō, tōpō atua kopalo nō, Jesus a temōa konasoma tā, Jetusalēi tā uli ha ĩ tōpō lisipasoma. Tōpō temōa konaso noai, satehe epii tōpōnō ĩ tōpō tapama.

⁵⁴ Ī na tā kua tā, ti pakalai ti ha Jesus a nomawō sātāa soa tā, sotatu pata tā, ai sotatu tōpō, ĩ na tōpō kui, Jesus a na tōpō lätio noai, ĩ tōpōnō masita tā uli lakō lakōmo wi ĩ tā taa nō, Jesus a kuati noai ĩ tā pewō taa nō, tōpō kilia apōsoma. Tōpō kilia apōlo nō, -Jesus a hai, Teusō a ulupō kuo totioma- ĩ na tōpō kupaloma.

⁵⁵ Ī tā, Jesus a nasi tuo tā, Kalilēia tā uli pata ha Jesus a na suō tōpō nokapalo soma noai, ĩ tōpōnō Jesus a pasilipoti noai, tole tōmō ĩ suō tōpō ōpaiki nō, Jesus a na ĩ suō tōpō mamo tetetioma. ⁵⁶ Ī suō tōpō mamo tetetio noai, ĩ ai tōpō hai, Maria Matalena a, Tiago a, José a, ĩ na tōpō kui tōpō hai ĩ pōpōnō Maria a, Sepe-teu a hai ĩ pelupō tōpō hai ĩ pōpōnō a, ĩ na tōpō kui tōpō mamo tetetioma.

Thaka taka ha Jesus a nomawō titikō noai ĩ ta

Marcos 15.42; Lucas 23.50-56; Joāo 19.38-42

⁵⁷ Ī na tā kua tā, tā wisa tā, atimatēia tili tā José anō wani tōkō thapo opa wi, Jesus a na ĩ a nokapalo sinomoti noai ĩ a waloikiso nō, ⁵⁸ Pilatosō a na a ekuiki nō, Pilatosō a na Jesus a nomawō nakalō nō, -Jesus pili sa tā tälölökōō!- Pilatosō a pata na ĩ na a kuuma. Ī na a kuu ha, -Hi a na Jesus a nomawō totokōō!- ĩ na ai tōpō noa thama.

⁵⁹ Ī na tōpō noa thaō ha, José anō Jesus a nomawō tälölō nō, watata ōsōkō ausi ipii ōsōkōnō Jesus a haloa kolilipalō nō, ⁶⁰ maa makō ha kama hai ĩ thaka taka thakō noai, ĩ taka tutei taka ha Jesus a titikōma. Jesus a titiki nō, ai maa ma pata sapuluama kupotō nō, taka kasōkōma. Taka kasōkō nō, José a hua konasolōma.

⁶¹ Thaka taka na Jesus a titikō noai, ĩ taka kotō ha Maria Matalena a, ai Maria a, ĩ na tōpō kui, tōpō lotioma.

Jesus a nomawō titio noai, ĩ taka na ai tōpō lätio noai ĩ ta

⁶² Ī tā hena tā, ĩ mota mapo wi ĩ tā wakala kuiki nō, Teusō a tōpā sinomo wi ĩ pata tōpō, patiseu tōpō, ĩ na tōpō kui, Pilatosō a pata na ĩ tōpō kokamo nō,

⁶³ -Kaikana ai. Jesus a holisimo noai ĩ a temō soa tā, ĩ na a kuuma: "Polakapi tōkō mumi matalo nō, ĩ hena tā sa temōa konaso kitāō!" ĩ na a kuuma.

⁶⁴ Ī na a kuuma salo, kama kai a hua sinomo noai, ĩ tōpōnō Jesus a nomawō thomōnō matimōō! A thomōnō nō, ai tōpō satehe epii tōpō na, "Jesus a temōa konasomaō!" ĩ na tōpō kuu matimōō! Ī na tōpō kuu kukōma, "Sa temōa konaso kitāō!" Jesus a holisi kuu noai, ĩ ta wanisala maaki, "Jesus a temōa kōo waikilasomaō!" tā holisi kuu wi, ĩ ta wanisala satia apa kitā. Ōnō kutenō ai tōpō simōnō nō, "Jesus a nomawō titile, ĩ taka na pō lāa totikiō! 3 tōkō wakala kui tōkō wakala na ĩ taka na pō lāa totikiō!" ĩ na wa kuu!- ĩ na ĩ juteu pata tōpō kuuma.

⁶⁵ Ī na juteu pata tōpō kuu ha, Pilatosō aiki, -Pei. Hi tōpō lāo kitāō! Ī tōpō kai hulolō nō, Jesus a nomawō titile, ĩ taka na ĩ tōpō lāa totimakōō!- ĩ na a pata kuuma.

⁶⁶ Ī na a pata kuu ha, tōpō lāo wi ĩ tōpō kai hulolō nō, maa ma patanō taka kasōle, ĩ ma kasō ha hōsōsōpō tā sutimakōmae. -Ai tōpōnō Jesus a nomawō tälölō pia salo, hi ma pata pulua komanōma, hi hōsōsōpō tā waniapaso kitā. Hōsōsōpō tā waniapasoma ha, "Jesus a temō kōo maa noai kitāō! Ai tōpōnō Jesus a nomawō thomōa pälölōmakōō!" makō kuupō- ĩ na tōpō pi kuu nō, ĩ ma kasō ha hōsōsōpō tā sutimakōmae. Hōsōsōpō tā sutimakō nō, tōpō lāo sinomo wi ĩ tōpō na, -Pei. Samakō huu kōo nōkōō! Hi maa ma na pō mamo lāa totia haikiō!- ĩ na tōpō kuuma.

Jesus a temōa konaso noai ĩ ta

Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Joāo 20.1-10

28 Ī na tā kua tā, mota mapo wi tā wakala hasutasōo ha, ĩ hena tā, tomīku tā wakala kuki ha, ĩ hena tā sai tā, Maria Matalena a, ai Maria a, ĩ na tōpō kui tōpōnō Jesus a titikō noai ĩ taka mōōmō hulaselōma. ² Ī taka ha tōpō walo pia tā, masita tā uli lakō lakōmo opa lāo soatama. Ī tā, Teusō pata tā hai ĩ āju tā ithopalolō nō, maa manō thaka taka kasōle, pasōkō tōmō ĩ ma pata thaa soataiki nō, ĩ ma hōo ha a loa soatakōma. ³ Tā sami samimo opa wi ĩ tā mōamō kui na, ĩ na ĩ āju tā mōamō kuoma. Kama hai ĩ haloi ōsō ausio opama. ⁴ Ī na tā kuaō ha, ĩ taka na tōpō lāapalo haluti noai ĩ tōpō kilia apōlasoma. Pe epii tōpō kilia apōlasoma kutenō, tōpō satitimo opa nō, tōpō kelo nō, nomawō tōpō kuō toti ipii tōpō paama.

⁵ Ī na tā kua soa tā, suō tōpō na ĩ āju tā aiki, -Pō kilipalo tihōō! Hii ti pakalai ti ha a sāpalipili, ĩ ma mōōmō huu ke maaki, ⁶ ĩ a titia soa maneō! A temōa kōa waikiloheō! "Sa temōa konaso kitāō!" a kuu waikioma kutenō, a temōa totia konaso keō! Hapo. A pakō noai, ĩ ha ma tā mōōso nōkō. Hiki. A paa maneki. ⁷ Ōnō

kutenö, pö hua kononöö! Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö na makö wäo nö, "Jesus a temöa konasoma thai. Kaliléia tä uli pata ha a huu pia kuleö! ï tä uli ha Jesus ma taa konanö taso kitäö!" ï na makö kuu! Sa kuu pole, ï tä na pö pi motöpo koonö tihöö!- ï na ï äju tä kuuma.

⁸ ï na ï äju tä kuu ha, ï suö töpö pi mönahapalo opaö, töpö ösi pi kilihapalo opaö, ï na ï suö töpö pi kuapaloma. ï na ï suö töpö pi kuapaloma kutenö, ï ha töpö hua köa soatalolö nö, Jesus a kai a hua sinomo wi ï töpö na ta wäsä pi topa apa salo, töpö lälää koonöma. ⁹ Töpö läläälö pamö, Jesus a paa lälo nö, -Makö topa kule? Toitai pö kuikiö!- ï na a kuuma. ï na a kuu ha, Jesus a na ï suö töpö ekua soataiki nö, Jesus a pi ipa salo, pili a konona ami pewö häsokapala soata nö, -Jesus ai. Kaikana wa waikiwö. Teusö wa ulupöö!- ï na töpö ku-palotima.

¹⁰ ï na töpö kupaloti ha, Jesus aiki, -Pö kilipalo tihöö! Pö hua kononöö! Kamisa kai a hua sinomo wi, ï töpö na, "Ipa hoose töpö" sa kuu wi, ï töpö na makö hapalo nö, "Kaliléia tä uli pata ha pö hua kononöö! ï ha Jesus ma taa konani kitäö!" ï na makö kuu!- ï na Jesus anö ï suö töpö noa thama.

-Jesus a nomawö thomönömaö!- töpö holisi kuu noai ï ta

¹¹ ï na tä kua tä, suö töpö huu koonö tä, thaka taka na töpö läapalo haluti noai, ï ai töpö kononö nö, Teusö a täpä sinomo wi ï pata töpö na tä pewö a wäsäma.

¹² Ta wäsäo ha, ï pata töpö, juteu pata töpö, ï na töpö kui töpö kokamo nö, -ï na makö kuapöö!- töpö kuu nö, töpö läapalo noai ï töpö na sitipa kökö totoköma. Siti-pa kökö totokö nö, ¹³ -"Mumai ha samakö mitia tä, ï thaka taka ha Jesus a kai a hua sinomo noai, ï töpö waloa halukiso nö, Jesus a nomawö thomöa halulölö-ma thaliö!" ï na ai töpö na, ï na makö kuu! ¹⁴ ï na makö kuu pole, kaikana tänö ï tä hininöma, ï a pata na kamisamakö aiki, "Jesus a nomawö thomöa halulölö-ma thaliö! tä kuu pole, ï pitili ta" ï na samakö kuu ha, a pata hïso mataso kitä. A pata hïso matalo nö, "Häu.

Ökö ta o" a kuu kitä. Önö kutenö, makö peama mai kitäö!- ï na töpö läapalo noai, ï töpö na ï na ï pata töpö kuuma.

¹⁵ ï na pata töpö kuu ha, töpö läo noai ï töpönö ï siti-pa kökö tälölö nö, -ï na makö kuu!- ï na Teusö a täpä sinomo wi, ï pata töpö kuu noai, töpö läo noai ï töpönö ï tä holisi a wäsätimae. ï tä holisi a wäsäti ha, juteu töpö na ï ta pala soatasoma. Huki ï tä holisi a wäsä wi, huki ï nasimö tä kua soa.

**Kama kai a hua sinomo wi ï töpö na
Jesus a tapamoa konaso noai ï ta**

Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; João 20.19-23; Atos 1.6-8

¹⁶ ï na tä kua tä, Jesus a kai a hua sinomo wi, Kaliléia tä uli pata ha ï 11 töpö kui töpö hua kononö nö, -ï maa makö ha makö hulölöö!- Jesus a kuu noai, ï makö ha töpö walokö tasoma. ¹⁷ Töpö waloikitö nö, Jesus a taa konanö nö, töpö mäi poiiki nö, -Jesus ai. Kaikana wa. Teusö ulupö wa- ï na ai töpö pi kuuma maaki, ai töpö aiki, -Hi a hai, Jesus a häto mai kitäö!- ï na ai töpö pi ku-palo pasioma.

¹⁸ Önö kutenö, ï töpö pewö na Jesus a ekuiki nö, ï na a kuuma: -Hi tä hētu hamö töpö kupoli, ï töpö pewö na sa kaikanamoö, hi masita tä uli ha sanöma töpö kule, ï töpö pewö na sa kaikanamoö, ï na Teusö anö sa kaikanamoma thama waikioma. ¹⁹ ï töpö pewö na sa kaikana waikipalöma kutenö, kamisanö ï makö noa thaa kule. Sanöma töpö pewö na makö huu hätäpo nö, sa kai hua totiatalo wi, ai töpö thalälöö! ï na ma töpö thalö nö, ï ma töpö mäi ömananöö! Kamakö hai ï pö Teusö a, Teusö ulupö sa, Teusö a ösi kua tolele ï a, ï na samakö a hilo kua wi, ï töpönö ï samakö thapo kutenö, töpö mäi ömananöö! ²⁰ Ma töpö mäi ömananö nö, kamisanö makö noa thaa noai, ï töpö na ï tä pewö a wäsä nö, "ï ma ta hini totiatalopököö!" ï na pö kuu totihoö!- ï na Jesus anö töpö noa thama. ï na töpö noa thaa nö, -Pei. Hi masita tä uli mapo paio mi tä, ï tä wakala pewö hamö kamakö na sa kuo naio soatio kitäö!- Jesus a kuuma.

Marcos

Marcos anö waheta tä säökopalö noai ĩ ta

-Juteu töpö pasi mai, ĩ töpö na Marcos anö hi waheta tä säökamama- ĩ na samakö pi kuu. -Pedro anö Marcos a na Jesus ta wäsä noai, ai töpö na Marcos anö ĩ ta wäsä tolea höttöoma- ĩ na samakö pi kuu naioö. Jesus anö Teusö ta wäsätii, töpö salia apa wi ĩ töpö toa komani, sai töpö sasua koni, ĩ na Jesus a kuati noai, Marcos anö ĩ ta wäsä tolea höttöoma. -Teusö anö sa simönöma kutenö, masita tä uli pewö hamö sanöma töpö pili-pai, ĩ töpönö wanisala tä thaa sinomoti wi, ĩ tä na Teusö a hĭso opa wi, kamisanö ĩ tä maa kopamani kitäö!- ĩ na Jesus a kuu noai, Marcos anö ĩ ta wäsä naioma. Jesus aiki, -"Sanöma sa kupaso noai, masita tä uli na sa waloiki nö, sanöma sa töpö pasiliapalapö! Sanöma töpö satehe epii sa töpö täapa kōo läopö, ĩ tä noa na sa säpamonasopökö!" ĩ na sa pi kuu salo, sa huma- ĩ na Jesus a kuu noai, Marcos anö ĩ ta wäsä naioma.

João anö töpö mäi õma sinomo noai ĩ a

Mateus 3.1-12; Lucas 3.1-20; João 1.19-28

1 Teusö a hai ĩ pelupö Jesus Cristo ta topa apöle, ĩ sa tä kolo a wäsä pia kule.
2 Sutu upa Jesus Cristo a hai, ĩ sanöma tä kuo paio maa noai ha, Teusö a kai a wäsä sinomoti wi, ĩ Isaías a pata hilo wi, ĩ a patanö tä säökopalöma. Tä säökopalö nö, ĩ na Teusö a kuuma: -Kawa simöa paio mai ha, sa kai a wäsä wi, ĩ ai sa tä simöa paipali kitä. ĩ sa simöa paipalö nö, ĩ anö wa wäsä kitä. Wa wäsä nö, "Kaikana tä pata huu ateo opa pialeö! A huu ateo opa pia salo, Teusö a na makö tomöpo maa wi, ĩ tä hosalöö! Piliso paimö tä, ma tiso paimö hosa kua wi na, makö tomöpo maa wi, ĩ na ĩ tä hosa thalöheö! Ōsi wanisala apati wi, ĩ tä hosalöheö!" ĩ na sa kai a wäsä wi, ĩ na a kuu kitä. **3** Ai töpö kuo taso maa pamö ĩ hamö a komö kukö taso kitä. A komö kutakitö nö, "Pata tä hama huima tä, ai töpönö piliso makokopama kua wi na, ĩ na pata tä sai pata huimaö ha, pö pi makokoa topaikiö!" ĩ na sa kai a wäsä wi, ĩ na a kuu kitäö!- ĩ na Teusö a kuuma.
 ĩ na a kuu noai, sutu upa Isaías a patanö ĩ tä säökopalöma.
4 Isaías a patanö tä säököa kua noai na, ĩ na João anö töpö mäi õma sinomo noai, ĩ João Pasisöta a hilo noai, ĩ na ĩ a kua tolea totiatalo opatima. Ai töpö kuo taso maa pamö João Pasisöta a alulö nö, a wäotima. -Teusö a na makö tomöpo mi ipii, ĩ tä hosalöheö! Tä hosalö nö, pö mäi õmamoö! ĩ na makö kuaö ha, makö tomöpo maa noai, ĩ tä na Teusö a hĭso maa kopasoma, ĩ a na makö taamö toita apöpaso kitäö!- ĩ na João Pasisöta a kutima.
5 ĩ na tä kua tä, Jutéia tä uli ha töpö pewö pilile ĩ töpö, Jetusaléi tä uli ha töpö pilile ĩ töpö, ĩ na ĩ töpö kui, João a kuo pamö ĩ töpö hulaselöma. Töpö hulaselö noai, ĩ töpö wanisala sinomoti wi, João a na ĩ töpönö ĩ ta

wäsätimae. Ta wäsäti nö, -Samakö tomöpo mi ipö pasi-wöö!- ĩ na töpö kutima. ĩ töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä kateha hokapalöma. ĩ ta kateha hokapali ha, Johotão u pata hamö João anö ĩ töpö mäi õmatima.

6 João a hai ĩ haloi ösö hai, kamelu köiki ösö kuoma. Salo ösö hai, sita a kuoma. Siki sikimö a kui na, ĩ na a kui a oaö, pu ola oaö, ĩ na a kuatima. **7** ĩ na a kuati nö, -Kamisa na a pata noane, pata tä sai asawö. ĩ a hai, pata tä sai kutenö, "Kamisanö ĩ sa pasilipopökö!" ĩ na sa pi kuu kili ipawö. **8** Kamisanö maa tuu na makö mäi õma pätio nö, makö salupali kipili maaki, kamanö Teusö a õsi kua tolele, ĩ a na makö õsi salupamani kitä- ĩ na João a kutima.

Jesus a mäi õmamo noai ĩ ta

Mateus 3.13-17; Lucas 3.21-22

9 ĩ na tä kua tä, Jesus a kui, Kaliléia tä uli ha Nasaté tä uli wai kulati, ĩ tä uli ha Jesus a hususoma. A husolo nö, Johotão u pata ha a walököma tä, João anö a mäi õma läoma. **10** A mäi õma läoma, Jesus a söposöa kopalo nö, hutu mosökö pata häkopo läle, Jesus anö ĩ tä taa soatalalö nö, a mamo tetea soatia tä, holeto a kui na, ĩ na Teusö a õsi kua tolele, Jesus a na ĩ a ithopaköma. **11** A ithopaköma, Teusö aiki, -Kamisanö ipa ulu wa pi ipa wi, ĩ waö! Kawa na sa pi mönaha apa kuleö!- ĩ na pö a kuu haio lasoma.

Sai tä sai patanö wanisala tä na Jesus a wapa noai ĩ ta

Mateus 4.1-11; Lucas 4.1-13

12 ĩ na a kuu haio nö, Teusö a õsi kua tolele, ĩ anö, ai töpö kuo taso maa pa Jesus a simöa soatalöma. **13** A simöa soatali ha, ĩ tä uli hamö Jesus a kutio tasoma. A kutia tä, ai pilipoma patasipö maa waikipalo nö, ai a pilipoma ose kuo nömöo köoma. **40** tä mumi hasupasoma. ĩ tä uli ha Jesus a kutia tä, wanisala tä thaa wi, ĩ tä na Sai tä sai patanö Jesus a simöatima. -"Teusö a hini tihö! Teusö a hini tihö!" ĩ na Jesus a na sa ku upaö ha, Jesus anö Teusö a kai hini hätoa mane kitä- ĩ na Sai

tä pi pata kuu salo, a pata kua läapalo naitioma. Ī tā uli ha Jesus a kuo noai ha, ĩ tā uli ha salo pö waitili kuo opa naioma maaki, hi tā hētu pata ha Teusö anö kama hai ĩ töpö simöta sinomo wi, ĩ äju töpönö Jesus a noama läapalo opama.

Kaliléia tä uli ha Jesus anö Teusö a wäsä soatioolö noai ĩ ta

Mateus 4.12-22; Lucas 4.14-15; 5.1-11

¹⁴ Ī na tä kua tä, sai a päka lototoa apöle, ĩ a sai ha ai töpönö João a titiköma. A titikö noai ha, ki hamö, Kaliléia tä uli hamö Jesus a hua soasolöma. A hua soalölö nö, ta topa apöle, Jesus anö ĩ ta wäsätiilöma.

¹⁵ Ta wäsätiilö nö, -Tä tetea apa waikia saileö! Teusö anö huki sanöma makö simöa wi ĩ tä atea waikia kuleö! Makö simöa pia manu kule, makö wanisala sinomo wi, ĩ ma tä hosalöö! Ta topa apöle, ĩ ma ta hini totiopöö!- ĩ na Jesus a kutima.

-Kamisa na pö nokapaloö!- ĩ na Jesus a kuti noai ĩ ta

¹⁶ Ki hamö, Kaliléia tä uli ha kosoto u pata kule, ĩ u kasö pata hamö Jesus a hasuo kōa tä, polakapi töpö talalöma. Simão, poose André, ĩ na kilii töpönö salaka hiki sinomoti wi, ĩ töpönö kosoto u pata hamö wahi tökö pata pe epii tökö pata keama lätioma. Tökö pata keamati tä, Jesus anö töpö talalöma.

¹⁷ Töpö talalö nö, -Hapo. Kamisa na pö nokapaloö! Salaka ma hiki thama kua wi na, ĩ na sanöma ma töpö thama kuköpöö! Salaka ma hiki sinomotima maaki, kamisa na makö nokapasoma, kamisanö makö pi hatukupamanöma, sanöma töpö na Teusö ma kai a wäsä sinomo kuki kitäö! "Jesus a na pö nokapalo sinomoö!" ai töpö na makö kuu sinomo kuki kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁸ A kuu ha, wahi tökö pata hula soa pätakölö nö, Jesus a na ĩ töpö noka soa pätasolöma. ¹⁹ Töpö noka soasolöma, thapi hamö Jesus a huulö pamö, Sepeteu a pelupö Tiago, poose João, ĩ na kilii töpönö wahi tökö totima kötia tä, Jesus anö ĩ töpö talalöma. ²⁰ Töpö talalö nö, töpö naka soatama. Töpö nakaö ha, pö a, pö anö töpö kalipalama wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, kutiata a hamö ĩ töpö titia taa soa pätakölö nö, Jesus a na pelupö töpö noka soatasolöma.

Jesus anö sai tä lisia kopamanö noai ĩ ta

Lucas 4.31-37

²¹ Töpö nokapalo soa tä, Kapahanaũ tä uli hamö Jesus anö töpö kai taa soatalaso tasoma. Töpö taa soalalotö nö, mota mato wi, ĩ tä wakala ha, juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ a sai ha Jesus a lisia soapalotö nö, Teusö a wäsä soata tasoma. ²² Ta wäsä soatatö nö, töpö pi hatukupamani ha, -Jesus a haö totiatalo opawö. Moisés a kai a wäsä sinomo wi, ĩ töpö haö kui na kuno mai, Jesus a hapalo loteteapalo opatiwö- ĩ na ĩ töpö kutima.

²³ Ī na tä kua soa tä, kokamo sinomo wi, ĩ a sai na sai tänö a wani saliama sinomo wi, ĩ a wani lisipalo nö,

²⁴ -Jesus ai! Nasaté tili ai! Wi na tä kuaö ha samakö thama pia salo? Samakö maa kopamani pia salo wa huu ke? Kamisanö wa taö waikileö! Teusö a na wa totiatalo opa wi, Teusö anö ĩ wa simöpalö noai, ĩ waö!- ĩ na a lalupalo pola nö, ĩ na a wani kuuma.

²⁵ A kuu ha, -A wani hapaloti ti! A lisia kopaloö!- ĩ na Jesus anö ĩ na sai tä noa thaö ha, ²⁶ sai tänö a wani polemomanö nö, a lalupalo nö, a lisia kopasoma.

²⁷ A lisia kopasoö ha, töpö mamö tetea pasile, ĩ töpö aiki, -Wi na ta kua kule? Jesus a hapalo loteteapalo kilii-atiwö. Jesus anö sai töpö noa thaö ha, Jesus a hini hötöopa wi. Jesus anö Teusö ta wäsä wi, ĩ ta makokoa topa apa asale- ĩ na töpö kuuma. ²⁸ Töpö kuu nö, Kaliléia tä uli pewö hamö ĩ töpönö Jesus a wäsä soaköma.

Jesus anö töpö satehe epii töpö toa komanö noai ĩ ta

Mateus 8.14-17; Lucas 4.41

²⁹ Ī na tä kua tä, juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ a sai ha Jesus a, Tiago a, João a, ĩ na töpö kui töpö lisia kopalo nö, Simão a, André a, ĩ na kilii töpö sai pö ha ĩ töpö hulapolöma. ³⁰ Ī töpö walokötasoma, Simão a hai ĩ pösösö a kamakalipö kuo lätioma. Ī na a kua lätiä tä, -A kamakalimo opa kuleö!- Jesus a na ai töpö kuuma. ³¹ Ī na ai töpö kuu ha, Jesus a huo soataki solö nö, pili a ami hīsola na a ami waliki nö, a söpötalöma, a kamakalipö maa soatasoma. A kamakalipö maa kōa soatalo nö, ĩ a suönö ĩ töpö ösö potehepalama soatama.

³² Ī tä wakala ha soatawö, tä mumahapalo opa tä, töpö salia wi ĩ töpö pewö, ai töpö na sai töpö sapäko sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jesus a na ĩ töpö kai pewö waloköma. ³³ Kapahanaũ tä uli ha töpö pilile, Jesus a kuta wi ĩ a sai päka na ĩ töpö pewö kokamoma.

³⁴ Töpö salia wi, Jesus anö ĩ töpö satehe epii töpö toa komananöma. Ai töpö kamakalipö, ai töpö thoko thokopö, ai töpö hasili, ai töpö amukumo, ĩ na töpö kuuma maaki, ĩ töpö pewö toa komananöma. Jesus anö satehe epii sai töpö hosa konöma. Sai töpö aiki, -Teusö anö wa simöni wi, ĩ waö!- sai töpö kuu ha, -Pö hapalo ti! Teusö a thapo wi ĩ töpönö sa wäsä asapöö!- ĩ na Jesus anö ĩ na sai töpö noa wani thalöma.

-Teusö sa tä kai a wäsämö huu kipili- Jesus a kuu noai ĩ ta

Lucas 4.42-44

³⁵ Ī na tä kua tä, tä halu äwäho tä, Jesus a natalo nö, sanöma töpö kuo maa pa a hua halulölö nö, Teusö a na a hapalo tasoma. ³⁶ Teusö a na a hapalo tasoa tä, Simão anö töpö kai hua hailölö nö, Jesus a tae haio tasoma. ³⁷ A talalö nö, -Ai töpö pewönö wa tae hailaiö!- töpö kuu haio tasoma.

³⁸ Töpö kuu haia kulati maaki, Jesus aiki, -Päla. Thapi hamö, ai töpö sai pö satehe epii sai pö hökököo opa pamö makö huulöö! Makö hulölö nö, Teusö sa kai a wäsä nömöopököö! Teusö sa kai a wäsäpö, sa huu kipili- ĩ na töpö walöa haiki ha, ĩ töpö na Jesus a kuu läöma. ³⁹ Ī na a kuu nö, Kaliléia tä uli pewö hamö a huti

pa, juteu tōpō kokamo sinomo wi, ī kōkō sai ha Teusō a kai a wāsā hātāpotii, sai tōpō hosa koni, ī na Jesus a kuatima.

**Wasu wasu tănō pili a ōsō hiopōo noai,
ī a wani toa komanō noai ī ta**

Mateus 8.1-4; Lucas 5.12-16

⁴⁰ Ī na tā kua tā, wasu wasu tănō pili a ōsō hiopōo noai, Jesus a na ī a wani waloa lāiki nō, -Kaikana wa pata- a pi wani kuu salo, pili a maekonō a hīta thaiki nō, a māi poiiki nō, -Kawanō sa toma pi topa kōa tā, kawanō sa toama taō ōpa kitāō!- a ōsō hiopō ōpii ī na ī a wani kuuma.

⁴¹ A kuu ha, ī a wani na Jesus a pi honipoma. A pi honipo nō, -Hāō! A salia pasitioti tihōō!- ī na Jesus a pi honi kuuma. A pi kuu nō, a ami totokō nō, a ōsō hiopō ōpii ī a wani hōpōa nō, -Awai. Wa toma kōo pi topa kule. A toa konōō!- Jesus anō a noa wani thama.

⁴² A noa thaō ha, a ōsō hiopō ōpii ōsō maa kōa soatalo nō, a ōsō topa kōa soatakōma.

⁴³⁻⁴⁴ A ōsō topa kōa soataki ha, -Pei. Ai tōpō na wa toa konohe, ī ta wāsā tihōō! Teusō a tāpā sinomo wi, ī a wani na a mōmo kōo siasatōō! Wa mōmo kōo tasoō ha, "Awai. Wa toa kōo waikiso keō!" ī a wani kuu kitā. A kuu ha, ī a wani na salo a totokōō! Wa toa konaso salo, ī salo a totokōpōkōō! Sutu ha, "Ī na makō kuaō!" ī na Moisés a patanō nō pata tōpō noa thama. Ī na pata tōpō noa thama ha, salo a totoa haitakōō! Ai tōpōnō ī salo a tapa salo, "Hiki. A wani toa kōo waikiloheō!" ai tōpō kuupōkōō!- ī na Jesus a kuuma. Ī na a kuu nō, -A huu konōō! Wa toa kotaso noai, ai tōpō na ī ta wāsā tihōō!- ī na Jesus anō a ōsō hiopōo noai, ī a noa wani thama.

⁴⁵ Ī na a noa wani thama maaki, a wani hua kononō nō, ai tōpō na a wani wāo kōo soata tasoma. -Jesus anō sa toa totia komani kipiliō!- a wani kuu soatasoma. Ī na a kuu hātāpoti ha, ī tā uli pewō na tōpō kupai, ī ai tōpōnō Jesus a tae hisatima. A tae hisama ha, sai pō hōkōkōi sai pō kule hamō Jesus a lisipo maama. So mai hamō, sai pō polakapi wai kuo pa, ī ha Jesus a kuo pāoma. A kuo pāoma maaki, tā uli pewō ha tōpō kuoma, Jesus a na tōpō waloa haikō tasoma.

A kōheo wi, ī a wani toa lāmanō noai ī ta

Mateus 9.1-8; Lucas 5.17-26

2 Ī na tā kua tā, waiha Kapahanaū tā uli hamō Jesus a kotapi ha, -Jesus a kotapōma thaiō!- ī na ai tōpō kuu hātāpotima.

² Ī na tōpō kuu hātāpoti ha, Jesus a na tōpō satehe epii tōpō kokamo opama. Tōpō kokamo opaō ha, sai ōsi pewō matia apōkōma. Sai a matia apa waiki ha, sai a pāka holeo pa, tōpō ōpahapama. Sai a matia apa tā, Jesus anō Teusō ta wāsāma.

³ Teusō ta wāsāti tā, Jesus a na a wani kōheo wi, ī a kai wani walokōma. Ai tā hētu manana, ai tā hētu manana, ī na tōpō kui tōpōnō a pi wani saluku poimamae.

⁴ Sai a matia apa waiki ha, a kai wani lisipo mi salo, sai a hōo hamō ī a kai wani tua soata pātapolō nō, Jesus a lole, ī tā hētu na sai a pāka thakō nō, a wani kōheo wi, ī a pi wani ithomanōmae.

⁵ A pi ithomani ha, -"Jesus a lotete epō salo, a wani toa komani kitā" ī na ī tōpō pi kuu hātoakō- ī na Jesus a pi kuu nō, a wani kōheo wi, ī a wani na a hapaloma. A hapalo nō, -Wanisala wa tā thati noai, ī tā na Teusō a hīso wi, ī sa tā maa kōo waikipamani keheō!- ī na Jesus a kuuma.

⁶⁻⁷ Ī na Jesus a kuu ha, Moisés a kai a wāsā sinomoti wi, ī tōpō lole, ī tōpō aiki, -Wi na takōō? Jesus a hai, sanōma tā pāwō maaki, "Teusō sa" Jesus a pi wani kuu hīsua apawō- ī na tōpō pi kuu nō, -Wanisala tā thati wi, ī tā na Teusō a hīso wi, Teusō anō ī tā maa kōo sisapamani kitā pi kuu mai- ī na tōpō pi kutima.

⁸ Ī na tōpō pi kuti wi, ī tā na Jesus a pi hatuku upō salo, -Wi na tā kuaō ha, makō pi kuu kule?- Jesus a kuuma.

⁹ -"Wanisala wa tā thati noai, ī tā na Teusō a hīsopole, ī sa tā maa kōa waikipamani keheō!" ai sanōma tā kuu taō mai kitā. Teusō a kuu taō ōpa sisaō. Ī na tā kua tā, a wani kōheo wi, ī a wani na, "Wa ōpa kopalo nō, au sii totokō kai hua kononōō!" ai sanōma tā kuu taō mai kitā. Teusō a kuu taō sisaō- ī na Jesus a kuuma.

¹⁰ A kuu nō, -Ī na ai sanōma tā kuu taō mai kitā maaki, kamisa na Teusō aiki, "Masita tā uli pewō hamō sanōma tōpō pilipai, ī tōpōnō wanisala tā thaa sinomoti wi, ī tā na sa hīso opa wi, kawanō ī tā maa kopamanōō!" ī na kamisa na Teusō a kuu waikio kipili. "Jesus a pitilimo opaō. A lotete epō. Teusō anō Jesus a simōnōma kutenō, sanōma makōnō wanisala ma tā thaa wi, ī tā na Teusō a hīso pole, Jesus anō ī tā mapama taō ōpaō" kamisanō ī na makō pi thama pia salo, hi a wani kōheo wi, sa wani toma kōo pia kuleō!- ī na Jesus a kuu nō, a wani kōheo wi, ī a wani na,

¹¹ -"Wa ōpa kopalo nō, au totokō kai hua kononōō!" kawa na sa kuu kuleō!- ī na Jesus a kuuma. ¹² A kuu ha, totokō tāa konō nō, ai tōpō mamo tetela tā, a wani kōhetioma maaki, a wani hua kōo soasolōma. A wani hua kōa hōtōsolō ha, -Kilatihā. A kōheo wi, ī a temōma kōa nō kilimane a! Jesus a aipa apa nō kilia sai. Teusō a totiatalo opawō. Ī nasimō sama tā tapa paio maa noai, huki ī sama tā talali ke- ī na tōpō kupalo opama.

-"Sa wanisala apa saiō!" wa kuu tā, wa ōsi topa kopali-

Mateus 9.9-13; Lucas 5.27-32

¹³ Ī na tā kua tā, kosoto u kasō pata hamō Jesus a hua kononō nō, ī hamō a walokō tasoma tā, tōpō satehe epii tōpō waloa lākōma. Tōpō waloa lāki ha, Jesus anō Teusō ta wāsā nō, tōpō pi hatukumanōma.

¹⁴ Tōpō pi hatukumanō nō, Jesus a hulasolōma. A hulō pa, Aupeu a hai ī pelupō Lepii a loa talalōma. Kaikana tā pata na noa tā totokōpō, sitipa suta wi, ī a sai ha Lepii a lotioma. A lotia tā, -Hapo. Kamisa na a nokapalo sinomōō!- ī na Jesus a kuuma. A kuu ha, Lepii a hokōpalo nō, a noka soasolōma.

¹⁵ Ī na tā kua tā, Lepii a sai pō na Jesus a, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na kilii tōpō ia kai lotasoma. Tōpō iapaloti tā, sitipa tāa sinomoti wi ĩ tōpō, -Tōpō wanisala apati wi ĩ tōpō- ai tōpō pi kuu noai ĩ tōpō, Jesus a na ĩ tōpō nokapalo naio noai, ĩ tōpō satehe epii tōpō iapalo naitioma.

¹⁶ Ī tōpō iapalo naia tā, patiseu tōpōnō Moisés a kai a wäsä sinomo wi, ĩ tōpō kōa haipōma. Tōpō kōa haipo nō, Jesus a ia talalōma. Tōpō wanisala apati wi ĩ tōpō, sitipa tāa sinomoti wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui ĩ tōpō na Jesus a ia naia tā, a loa talalōma. A loa talalō nō, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō na, -Häö! Hi tōpō wanisala apati wi, ĩ tōpō na Jesus a ia naio silia apawō- ĩ na patiseu tōpō kuuma.

¹⁷ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō -Wa temō öpō tā, tōpō ononopama sinomo wi, kawa na ĩ a walo kōo paio mai kitä. Wa salia apa tā, ĩ a waloa kōo sisaki. Ī tā kua kua wi na, ĩ na sa kua hōtōoö. Kawa aiki, "Wanisala sa tā thaa mi. Sa ösi toita apō waiki. Sa totiatalo opaö" wa kuu ha, kawa na sa walo mai kitä. Wa ösi topama mai kitä- ĩ na Jesus a kuu nō, -"Wanisala sa tā tha apati wi ĩ saö!" ĩ na wa kuu ha, kawa na sa waloa asaki kitäö! Kawa na sa waloa asaiki nō, "Wanisala tā na sa pi tapomo sapao kōo nō, ĩ sa tā hosa pi topa kuleö!" ĩ na wa pi kuupō, kamisanō wa naka kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Teusōmo totio pia salo, nii tā oa maa noai ĩ ta

Mateus 9.14-17; Lucas 5.33-39

¹⁸ Ī na tā kua tā, João Pasisōta a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō, patiseu tōpō, ĩ na tōpō kui, ĩ tōpō Teusōmo totio pia salo, tōpō ia paio mai tōpō kuo paioma. Ī na tōpō kuati ha, Jesus a na ai tōpō waloiki nō, -Wi na takōö? João a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō, patiseu tōpō kai a hua sinomo wi, ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, Teusōmo totio pia salo, ĩ tōpō ia paio mai maaki, kawa kai a hua sinomo wi, ĩ tōpō aiki, "Huki sa Teusōmo totio pia salo, nii sa tā oa paio mai kitäö!" ĩ na ĩ tōpō kuu maa saio noa- ĩ na Jesus a na ĩ na tōpō kuuma.

¹⁹ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -Tōpō täpaso pia tā, satehe epii ai tōpō naka noai, ĩ tōpō kai kokamo pola nō, kama hai pusopō a tāa piale, ĩ tōpō na ĩ a tikil-iapalo kutenö, "Päla. Nii sa tā pii mi" tōpō kuu mai kitä. Tōpō iapalo opa kitä.

²⁰ Ī na tōpō kua kua wi na, kamisa kai a hua sinomoti wi, ĩ na ĩ tōpō kua hōtōoö. Kama hai pusopō a tāa piale, tiko hamö ĩ a hua läläsolōma tā, sai a na tōpō kua haile, ĩ tōpōnō nii tā oa wani kui na, ĩ na ipa tōpō kua kitä. Waiha tiko hamö sa hua konasolōma tā, wa Teusōmo totio pia salo, nii wa tā oa paio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²¹ Ī na a kuu nō, -Haloi ösö hotei ösö na ai tute wa ösö asawösö wai hēha sätāama mai kitä. Tute wa ösö wai hēha sätāamakōma, haloi wa ösö salupalōma, tute ösö hēha sätäle, ĩ ösö wai alukusia apōpasoma, ösö hotei, ĩ ösö kaka pea apōpasolö kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²² Ī na a kuu nō, -Salo ösö holokoto hotei, ĩ a holokoto ha upa mo puu tutei wa tuu löa mai kitä. Tute tute

wa tuu lökōma, tuu hölö nō, upa mo puunö ösö holokoto hotei, a holokoto homopaso kitä. Holokoto a homopasoma, tuu waniapasoö, holokoto a waniapasoö, ĩ na tā kua kitäö! Ī na tā kuaö ha, tute tute salo ösö holokoto ha tutei upa mo puu läa sisaki. Tute tute wa tuu läa sisakōma, salo ösö holokoto waniapo mi, upa mo puu wanio mi, ĩ na tā kuaö- ĩ na Jesus a kuuma. -Jesus a kai tutei, ĩ sa kai a hinia sisalöpököö!- ĩ na Jesus anö tōpō pi thama pia salo, a kuuma.

Mota mato wi, ĩ tā wakala

Mateus 12.1-8; Lucas 6.1-5

²³ Ī na tā kua tā, mota mato wi ĩ tā wakala ha, hikali a ha tōtiiku pili mosö kuo pa, Jesus anö kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō kai hasuoma. Tōpō kai hasuo pamö tōpō oi ipö salo, tōtiiku mopö käalalö nō, mopö oa kai hutuilōma.

²⁴ Mopö käalali ha, patiseu tōpō aiki, -"Mota mato wi ĩ tā wakala ha pö kalipalo häto tihöö!" Moisés a patanö nō patapö tōpō noa thama maaki, kawa kai a hua sinomo wi ĩ tōpō kalipalo silia apawō- ĩ na Jesus a na ĩ na patiseu tōpō kuuma.

²⁵ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Davi a, kamanö tōpō nokapalamati wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō hai ĩ nii tā kua mi ha, tōpō oi ipö tā, Davi a kuati noai, ĩ ma tā säökama hini maapa noai.

²⁶ Teusōmo wi ĩ a sai ha Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tā Apiataa a patamo tā, ĩ Teusōmo wi a sai ha Davi a lisipalo nō, Teusö a täpä sinomo wi, Davi anö ĩ äi tälö nō, kama hai ĩ tōpō solo äi oalalōmae. "Teusö a täpä sinomo wi ĩ tōpōnō ĩ äi öa sisalöö!" ĩ na Moisés anö nō patapö tōpō noa thama maaki, Davi a, kama hai ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō ĩ äi oalalōmae. Ī äi oalalōma maaki, "Wanisala" ĩ na Teusö a kuu maama- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ Ī na a kuu nō, -Teusö aiki, "Mota mapo wi ĩ sa tā wakala selekeama pi topa apa salo, sanōma sa tōpō thaa nömōa päpali kitäö!" ĩ na Teusö a pi kuu maama. Ī na Teusö a pi kuu pasioma: "Sanōma sa tōpō pasilipo pi topa salo, ĩ tōpō mota mapo sinomopö, ĩ sa tā wakala thaa nömōa päpali kitäö!" a pi kuu pasioma.

²⁸ Önö kutenö, sanōma sa kupaso noai, ĩ kaikana sa kutenö, mota mato wi ĩ tā wakala maaki, "Pö kalipaloö!" ĩ na sa kuu ha, ĩ tā wanisala mai kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ami wani humöo wi, ĩ a toa komanö noai ĩ ta

Mateus 12.9-14; Lucas 6.6-11

3 Ī na tā kua tā, juteu tōpō kokamo sinomo wi ĩ a sai ha a ami humöo noai, ĩ a wani lotia tā, Jesus a lisipasoma. ² Ī a sai na tōpō lole, Jesus a na ĩ ai tōpō mamō teteiki nō, -Taa nökö. Huki mota mato wi ĩ tā wakala maaki, Jesus anö ĩ a wani toma pi topa hätoa kōa kule. A wani toa komani ha, "Jesus a wanisala. Moisés a kai a hini häto mikö" ĩ na samakö kuupö- ĩ na tōpō pi kuuma.

³ Ī na tōpō pi kuu tā, Jesus hai, a ami humōo wi ĩ a wani na, -Hi mōtali ha a hutaiki solō- a kuuma.

⁴ A kuu nō, tōpō lole, ĩ tōpō na Jesus a hapaloma. -Mota mato wi, ĩ tā wakala na wi na kamakō pewō ku-atipō? Wi na Moisés a pata kuuma? "Ai tā na hiopō tā thaō! A sāpalōō!" ĩ na Moisés a pata kuu maama. "Ai tā totiapalaō! A noama totihoō!" ĩ na Moisés a pata kuu pasioma- ĩ na Jesus a kuuma. A kuu ha, tōpō lole, ĩ tōpō hapalo hōtōo maama.

⁵ Tōpō hapalo hōtōo mi tā, ĩ tōpō na Jesus a mamo läapalo nō, a hīsoma. -A ami humōne, ĩ a toa kōo haitamanōō!- ĩ na tōpō kuu mi ha, Jesus a hīsoma. Kama kai na ĩ tōpō waio satia apama kutenō, Jesus a pi ota apama. A pi ota apa nō, a ami humōne, ĩ a wani na, -A poko totokōō!- a kuuma. A kuu ha, a poko totoa tā, a ami topa kōkōma.

⁶ A ami topa kōkōma ha, patiseu tōpōnō Jesus a sāpamanōpō, tōpō hulamolōma. Mota mato wi, ĩ tā wakala na Jesus a kalipalo hīsuaō ha, a ami humōo noai, Jesus anō ĩ a wani toa komani ha, ĩ tōpōnō Jesus a sāpama piama. A sāpamani pia salo, Etoosisō tōpō na tōpō ekuiki nō, -Jesus sama sāpama pia kuleō!- tōpō kuuma.

Ai tōpō toa komanō noai ĩ ta

⁷ Ī na tā kua tā, kosoto u pata hamō Jesus anō, kama kai a huati wi, ĩ tōpō kai asulōma. Tōpō kai hulolō nō, kalilēia tili tōpō satehe epii tōpō hua naisolōma. ⁸ Ī hamō Jesus a wāsā hātāpo tā, -Ī na Jesus a kua thaliō!- ĩ na tā kuu hini nō, Jesus a na ai tōpō satehe epii tōpō walokō tasoma. Jutéia tā uli ha tōpō pilile ĩ tōpō, jesusalēi tili tōpō, Itumēia tā uli ha tōpō pililati ĩ tōpō, Johotāo u pōkatō pata hamō tōpō pililati ĩ tōpō, Situ tā uli, Sitō tā uli, ĩ na tōkō uli kui tōkō uli ha tōpō pililati ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, Jesus a na ĩ tōpō satehe epii tōpō walokō tasoma.

⁹⁻¹⁰ Jesus anō ai tōpō satehe epii tōpō topa kōa waikipamanōma ha, tōpō salia apa soatile, ĩ tōpō aiki, -Jesus sa hōpōpalōma, sa toa kōa hātoso kitāō!- ĩ na tōpō pi kuu nō, Jesus a na tōpō pakāho opama. Tōpō pakāho opaō ha, kama kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō na Jesus aiki, -Tōpō satehe epō salo, sa hutikipaso matimō. Kutiatā a kākōlōō! Ī kutiatā ōsimō ha sa loo pia kuleō!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹¹ Ī na tā kua tā, sai tōpōnō Jesus a talalōma, Jesus a kotō na ĩ tōpō kelo nō, tōpō lalupalō nō, -Kawa hai, Teusō ulupō wa!- ĩ na Jesus a na sai tōpō kuuma.

¹² Tōpō kuu ha, -"Teusō ulupō wa" makō kuu maikiō! Sa wāsā ti! Ipa sanōma tōpōnō sa wāsā sisapōkōō!- ĩ na Jesus anō sai tōpō noa wani thama.

Jesus anō 12 tōpō saipalō noai ĩ ta

Mateus 10.1-4; Lucas 6.12-16

¹³ Ī na tā kua tā, heuma tā pata kulati hamō Jesus a hemopaso lasoma. A hemopalolō nō, tōpō naka pi topa noai, ĩ tōpō nakali ha, Jesus a na ĩ tōpō huu läoimama. ¹⁴⁻¹⁵ Ī tōpō huu läoima wi, ĩ ai 12 tōpō saia asapalōma. Ī tōpō naka asalō nō, ĩ tōpō na Jesus a ha-

palo nō, -Kamisa na makō kuo naio paiopō, makō saia asapali ke. Kamisa na makō kuo naio paioma, makō simōnō nō, "Teusō anō Jesus sa simōnō noai, ĩ ma ta wāsā hātāpotipōkōō! Ī ma ta wāsāti pamō, sai ma tōpō hosa hātāpotipōō!" ĩ na kamisanō makō noa thaapōkōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁶ Ī na tōpō kui tōpō saia asapalōma: Simāo a hilo soma noai, Pedro a, Jesus anō a hila thaa nōmōkō noai ĩ a, ¹⁷ Sepeteu a pelupō Tiago a, poose João a, ĩ tōpō a hilo kua soma noai, Poanehesisō, ĩ sanō ta pata kui na, ĩ na tōkō kui, Jesus anō ĩ tōpō hila nōmōkō noai ĩ tōpō, ¹⁸ André a, Filipe a, Patolomeu a, Mateus a, Tomé a, Aupeu a pelupō Tiago a, Tateu a, Simāo a hapalo lotete epii ĩ a, ¹⁹ Jutasō Isōkatisisō anō Jesus a moni-ma piale ĩ a, ĩ na tōpō kui tōpō saia asalōma.

Sai tā sai pata hai, Peusepuu a hilo naine, ĩ a

Mateus 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10

²⁰ Tōpō saia asapalō nō, Jesus a kopōlōma. A kopi ha, Jesus a mōō pia salo, tōpō satehe epii tōpō kokamoa lālasoma. Tōpō satehe epō kutenō, Jesus anō kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō kai ia maama. ²¹ Ī na tā kuaō ha, ki hamō Jesus a hai ĩ tōpō na ai tōpō hapalo nō, -Jesus a na tōpō satehe epii tōpō kokamo kulatiō!- ĩ na tōpō kuu ha, -Jesus a isi wani wanio opa hāto noa- ĩ na Jesus a hai ĩ kama ai tōpō pi kuu nō, a koamō asulōma.

²² Ī na tā kua tā, Moisés a kai a wāsā sinomo wi, Jesusalēi tā uli hamō ĩ tōpō kuoma, Jesus a na tōpō timōsolōma. Tōpō timōpalolō nō, tōpō hapalo nō, -Sai tōpō pewō na Sai tā sai pata simōo sinomoti wi, ĩ a patanō Jesus a thapoō. A thapo kutenō, Jesus a lotetepamani ha, Jesus anō sai tōpō sasu hōtōo sinomotii- ĩ na tōpō kuu päoma.

²³ Ī na tōpō kuu ha, tōpō nakalō nō, Jesus anō uni ta wāsā nō, ĩ na a kuuma: -Ai tōpō na Sai tā sai pata simōoti wi, ĩ a patanō ĩ tōpō sasu mai kitā- ĩ na Jesus a kuu hōtōoma.

²⁴ A kuu hōtōo nō, -Pi naka. Ai tōpō na kaikana tā simōo sinomo wi, ĩ tōpō pewō koka tā, tōpō hōla kukōma, tōpō selekepassō. ²⁵ Au tōpō hōlaō ha, makō pewō kuo sototo soatio mai kitā. Ī tōkō soawō, makō selekea soapasoō. ²⁶ Ī na tā kua kua wi na, ĩ na kama ai tōpō na ĩ na Sai tā sai pata hōla kuaō akōna, ĩ tōpō pewō selekepalo nō, tōpō kua sototoa soa mana pi. Ī tōpō na Sai tā sai pata simōo soa mana pi- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ A kuu nō, -Ai sanōma tā lotete epii ĩ wa ōkapa paio mai ha, ĩ sanōma lotete epii, ĩ a sai pō ha wa thomōmo mai kitā. Kama hai ĩ wani wa tā sua mai kitā. Wa wani ōka paipalō nō, kama hai ĩ wani wa tā thomōni. Ī tā kua kua wi na, ĩ na sa kua hōtōoō. Sai tā sai pata lotete epō salo, kamisanō sa wani utitipama paio mai ha, sai sa tōpō sasu mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ Ī na a kuu nō, -"Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi ĩ tā, ai tā kateha wanisala wi ĩ tā, ĩ na tā kui tā pewō na Teusō a hīsoma maa kopaso kitā maaki, ²⁹ ai tänō Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kateha wanisala wi, ĩ tā na Teusō a hīsoma mapo mai kitā! Ai tänō Teusō a ōsi kua

tolele, ĩ a kateha wanisala wi, hi masita tā uli na ĩ a kuati tā, ĩ a na Teusö a hĩso thaa soatioö, waiha ĩ a no-maso noai ha, ĩ a ösi na a hĩso soatioö, ĩ na Teusö a hĩso kua kitäö!" ĩ na sa kuu kule. Sa kuu pole, ĩ pitili ta. Sa holisi mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁰ -Teusö a ösi kua tolele, ĩ a hai kuno mai, Jesus anö sai tā sai pata thapo pasioö- ĩ na töpö kuuma ha, ĩ na Jesus a kuu hõtöoma.

Jesus a hai, ĩ kama hai ĩ ai töpö

Mateus 12.46-50; Lucas 8.19-21

³¹ ĩ na tā kua tā, Jesus a hai ĩ pöpönö a, poose töpö solo, töpö huu läölöma. Sai a kasö ha töpö öpa paiki nö, -Jesus a nakalösoö!- ai töpö na ĩ töpö kuuma.

³² Töpö kuu ha, Jesus a kotö ha töpö satehe epii töpö lotia tā, -Jesus ai! Sai a kasö ha au nao a, au hoose töpö, ĩ na töpö kui, ĩ töpönö wa naka polaiö!- ĩ na ai töpö kuuma.

³³ A kuu ha, -Witi ipa nao a? Witi ipa hoose töpö?- a kuu nö, ³⁴ kama kotö ha töpö löle, ĩ töpö na mamö läapalo nö, -Sai a kasö ha töpö öpale, ĩ ipa ai töpö maaki, ai makö na, "İpa nao töpö. İpa hoose töpö" sa kuu hõtöo kitä. ³⁵ Teusö a kai a hini wi, ĩ töpö na, "İpa hoosa a. İpa sao a. İpa nao a" ĩ na ĩ töpö na sa kuu hõtöo päo kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Thomo thomo säsäha sinomoti wi, ĩ a

Mateus 13.1-9; Lucas 8.4-8

4 ĩ na tā kua tā, kosoto u kasö pata hamö Jesus a huu tā, ai töpö pi hatukupamanöpö, Teusö ta wäsä köoma. Teusö ta wäsäti tā, kama kotö ha töpö satehe epii töpö kokamo opaö ha, kosoto u pata ha kutiata kāne, ĩ ösö ha a titiki nö, a loköma. Kosoto u kasö pata ha töpö satehe epii töpö hilatioma. ² ĩ töpö na Teusö ta wäsä tā, töpö pi hatukupamani pia salo, uni ta wäsäma. Jesus anö töpö pi hatukamapö, uni ta wäsä sinomoma. -İ tā kua wi na, ĩ na ĩ tā kuaö- ĩ na Jesus a kuu sinomotima.

³ ĩ na tā kua tā, uni ta wäsä nö, -Pi naka. Thomo thomo säsäha sinomoti wi, hikali a na ĩ anö thomo thomo säsähamö hulasölöma. ⁴ Mo säsäha tā, piliso hamö ai mo kelaso noai, salo pö katä wi, ĩ pönö ĩ mo oalöma. ⁵ ĩ na tā kua tā, tā uli maa mapö öpö ha, ĩ masita tā ösö patete epö ha, ai mo kelo nö, masita tā ösö patete epö salo, mo äkea soatasoma. ⁶ Mo äkea soatasoma maaki, motokö ösöto tā, motokö sii lotete epö kutenö, mosö wai nokoa pasipasoma. Mosö nasikili wai wani ipii kutenö, mosö wai häwäsoma.

⁷ Ki ha, tā uli mösököpöo opa pa, ai mo wai kelaso noai, mösökö tipö mötali ha mosö wai haa hõtösoma maaki, pe epii mösököpölemö tiki kua apa kutenö, ĩ mosö ha pili mokö sätäo mai ha, mosö wai häwäa pälasoma.

⁸ ĩ na tā kua tā, tā uli topa apa pa ai mo kea asaköma, mo äkelo nö, mo sätäa haia asataköma. Ai mo wai kea pasia pälaso noai, ĩ mo wai äkelo nö, 100 mokö kui mokö sätäköma. ĩ na tā kua tā, ai mo wai kea hõtöa naia pälaso noai, ĩ mo wai äkelo nö, 60 mokö kui mokö

sätäköma. ĩ na tā kua tā, ai mo wai kea pasilo nö, mo wai äkeso noai, ĩ mosö wai na pasiwö, 30 mokö wai sätäa pasiköma- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ ĩ na a kuu nö, -Sa kai a hini pi topa totile, ĩ pö sömöka taa totikiö!- ĩ na a kuuma.

¹⁰ ĩ na a kuu ha, waiha töpö satehe epii töpö kua mai ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ 12 töpö, Jesus a kotö ha ai töpö kuo naine ĩ töpö, ĩ na töpö kui, -Wi na ta kuu wi ĩ uni wa ta wäsä ke?- ĩ na töpö kuuma.

¹¹ ĩ na ĩ töpö kuu ha, Jesus a hapalo hõtöoma. A hapalo hõtöo nö, -Pi naka. Sanöma makö na Teusö a simöo wi, sutu ha ĩ tā na nö patapö töpö pi motio opa-ma maaki, huki kamakö na ĩ sa ta wäsä makoka apa asa kule. Kamisa kai hini wani ipii, ĩ töpö na ĩ sa ta wäsä makoka mai kitä. ĩ töpö na uni sa tā wäsä päa kule. Teusö a simöo wi, ĩ sa ta wäsä makoka totio mai kitä. ¹² ĩ töpö na uni sa ta wäsä päo nö, "Wi na ta kui wa ta kateha kule? Sa ta hini tomöpo mane" ĩ na ĩ sa töpö thamati kule. ĩ na ĩ töpö thama salo, ĩ töpö pi wi na takömo nö, töpö mamö tetea hõtöa kule maaki, tā tapa totio mi. Ta hini kule maaki, ĩ tā sai a hini totio mi. Ta hini totio köna, töpö wanisala apati wi, ĩ tā na Teusö a hĩso maa kopaso pi- ĩ na Jesus a kuuma.

¹³ ĩ na a kuu nö, -Mo säsäha wi, ĩ sa ta katehahe, ĩ uni ma ta hini maa ke? ĩ ma ta hini mi tā, ai tiko uni ma ta hini häto mai kitä- Jesus a kuu nö, ¹⁴⁻¹⁵ -Pi naka. Mo säsäha kua wi na, ĩ na Teusö ta wäsä kua kua hõtöoö. Piliso ha mo kea kulaso noai na, ĩ na Teusö tā kai a hini päo wi, ĩ na ĩ töpö kua päoö. ĩ töpö na Teusö ta wäsäma maaki, Sai tā sai pata kea haikösolöma, "Sa ta hini maa haiatalo opawö. Päla. Sa ta hini wani ipö sai" ĩ na ĩ töpö kuu soatasoö.

¹⁶ Tā uli maa mapöo opa pa ai mo kea kulaso noai na, ĩ na Teusö ta hini wi, ĩ na ai töpö kuaö. ĩ töpönö Teusö a kai a hini nö, töpö pi topa haiatalo opaö. ¹⁷ Töpö pi topa haiatalo opaö maaki, mo nasökili wai kuo maa kuo noai na, ĩ na ĩ pili töpö ösi na ĩ na Teusö ta hinipo mi kuö ha, ĩ töpönö Teusö tā kai a hosa soali kitä. ĩ töpö pea kuiki nö, Teusö tā kai a hula soaki. ĩ töpönö Teusö ta hini pi topa apa kuki ha, ai töpönö ĩ töpö wanipoö. ĩ töpö wanipoö ha, "Hö. Teusö sa ta hini pi topa tā, ai töpönö sa wanipo kutenö, Teusö sa tā kai a hini wania hõtöa kuleö!" ĩ na ĩ töpö pi kuu. Töpö pi kuu nö, Teusö tā kai a hula soaki. ĩ na ĩ töpö kuaö.

¹⁸ ĩ na tā kua tā, mösököpöo opa pa mo kea kulaso noai na, ĩ na ai töpö kuaö. ĩ töpönö Teusö ta hini soata kule maaki, ¹⁹ waiha, "İpa kalipalo wi ĩ tā kua apa pikia saile taköo!" ĩ na töpö pi kuu sinomoö ha, Teusö ta hini pi topa wi, ĩ tā hini matasoö. "İpa wani tökö satehe epö ipa tökö kuo nö toa sö ö" ĩ na töpö pi kuu sinomoti salo, ĩ töpönö Teusö tā kai a hini wanipasoö. ĩ na ĩ töpö kuaö.

²⁰ ĩ na ĩ ai töpö kua pasia kule maaki, ai töpönö Teusö tā kai a sua totia asali. Masita tā topa apa pa, mo kea kua asakö noai na, ĩ na ĩ töpö kua asaö. ĩ mo äkelo nö, ĩ mosö na pili mo lalo nö, pili mo pala kua kulaso wi na, ĩ na ĩ töpö uni kua kua hõtöpasoo. ĩ töpönö Teusö tā kai a sua asalö nö, toitai tā tha apati asa kuki. Ai

töpönö toitai tä thaö, ai töpönö lapaha apii toitai tä thaö, ai töpönö lape epö sati ipii toitai tä thaö, ĩ na ĩ töpö kua kua asaö- ĩ na Jesus a kuuma.

Hoka apa pa koa wa taka sii hĳta pasioö
Lucas 8.16-18

²¹ ĩ na Jesus a kuu nö, -Koa wa taka sii hilimanö nö, wöo a ösimö ha wa taka sii titia mai kitä. Mita wi ĩ ti ko mo ha wa taka sii hĳta mai kitä. Hoka apa pa koa wa taka sii hĳtata pasioö. ²² Koa taka sii hĳtata hatuka kule na, ĩ na Teusö a kai na sanöma töpö pi hatuka kupaso kitä. Huki töpö pi moti ipö maaki, waiha töpö pi hatukupaso kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²³ ĩ na a kuu nö, -Sa kai a hini pi topa totile, ĩ pö sömöka taa totikiö!- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁴ A kuu nö, -Teusö a kai ha wa sömöka taa totiköma, kawa na Teusö anö ta hinimoma hĳtöo kitä. Wani ipii Teusö a kai ha wa sömöka taö ha, wani ipii Teusö anö ta hinimoma hĳtöo kitä. Pe epii wa sömöka taö ha, pe epii wa ta hinimoma hĳtöo kitä. ²⁵ Wani ipii Teusö a kai ha wa sömöka taa pi topa tä, wani ipii wa kai a hini kule maaki, waiha pe epii Teusö anö wa ta hinimoma asa kitä. ĩ na tä kua tä, Teusö a kai ha wa sömöka taa wani tä, wani ipii Teusö wa kai a hini waikia maaki, Teusö anö wa hinimoma mi kutenö, Teusö wa kai a hini maa haiatalo opa kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-Teusö a thapo wi ĩ töpö palaso kitä-

²⁶⁻²⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, -Sanöma tänö pili mo wai tököma, mo pala kulaso wi na, ĩ na sanöma töpö na Teusö a simöo sinomoti wi, ĩ töpö pala kua hĳtösoö. Wa mo tököma, ai tä mumi ha wa mio koo, ai tä mumi ha wa mio koo, ai tä mumi ha wa mio koo, ĩ na wa kuati pi motöati pola tä, mo wai äkea totia hätoa pasilo nö, mo patasoö. Mo patasoö ha, "Ī ka pi tänö mo pata hĳtöa nö kilisoma?" wa pi kuu. ²⁸ Masita tänö mo pata sinomoö. Mosö wai äkea pailo nö, mo wai sätaa opia nömöiki nö, mokö patasipöa apösoö. ĩ na tä kuaö. ²⁹ ĩ na tä kuaö ha, ĩ mokö pewö patasipöa totiso noai ha, hikali a na sanöma tänö poo a kai hua soasolöo. ĩ na tä kua wi na, sanöma töpö na Teusö a simöo sinomoti wi, ĩ na ĩ töpö kua hĳtöoo. Teusö a kai a hini totio wi, ĩ a sami ipö maaki, waiha ĩ anö Teusö ta wäsä kuköma, ai töpö satehe epii töpönö Teusö a täa hĳtöli kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁰ ĩ na Jesus a kuu nö, -"Töpö satehe epii töpö na Teusö a simöo kitä" ĩ na sa kuu pia manu kule, ai uni sa ta wäsä koo pia kule- ĩ na Jesus a kuuma. ³¹ ĩ na a kuu nö, -"Ai mo wai wani ipö" wa pi kuu kule maaki, mosötaahata mo wai wani sati ipö. ĩ mo wai äke kua wi na, ĩ na Teusö a kaikanamo wi, ĩ na ĩ tä kua hĳtöoo. ³² Ai tänö mosötaahata mokö wai tälo nö, hikali a na mokö wai somösöa hätähalö nö, mokö wai wani ipii maaki, mosö wai äkelo nö, mosö pata totisoma, mosö pea apöpasoo. Ai tiko mosö na mosötaahata mosö pea satia apa asapasoö. ĩ mosö patasoma, ĩ mosö pata pe epö salo, ĩ pili ösökö poko pewö hamö salo pö ose sapuku pö wai kuo opaki. ĩ na ĩ tä kua kua wi na, Teusö a

kaikanamo wi, ĩ na ĩ tä pala kua hĳtöoo- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ Jesus a na töpö satehe epii töpö sömöka tati noai, ĩ töpönö ta hini totia soala tä, Jesus anö Teusö ta wäsä nö, uni ta wäsätima. ³⁴ ĩ satehe epii töpö na uni ta wäsä mi tä, Teusö ta wäsä maama maaki, kama kai a hua pasitio wi, ĩ töpö na, -Uni sa ta wäsähe, ĩ na ĩ ta kuu totia kuleö!- ĩ na ĩ töpö na Jesus a kuu asatio nö, ĩ töpö pi hatuka asapamanöma.

Jesus anö ipoko tä wasulö noai ĩ ta

Mateus 8.23-27; Lucas 8.22-25

³⁵⁻³⁶ ĩ tä wakala na soatawö tä wisasoö ha, kama kai a huati wi, ĩ töpö na, -Makö pökatökö lasopököo!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu ha, söposö ha ai töpö satehe epii töpö takölö nö, Jesus a kai a huati wi, ĩ töpönö Jesus a kai hulaselöma. A kai hulaselöma, ai töpö pi huu haio lasoma. ³⁷ Jesus a kai huu soala tä, ipoko ta pata hululua läpalo nö, kutiata ösimö ha pola pata keo soataki nö, maa tuu kasö pata manököa waikitaalöma. ³⁸ Maa tuu kasö manöka waikia tä, kutiata kolo ha Jesus a mia kai makeo pikitioma. Watata ösö kauko na a nakö tökö maketioma.

A mia kai maketia tä, ai töpönö a namanö nö, -Jesus ai! Makö nasi tuo pia kule maaki, kawa aiki, "Ī na tä kua päoo" ĩ na wa pi kuu häto alu kule- ĩ na Jesus a na, töpö kili ipa salo, ĩ na töpö kuuma.

³⁹ Töpö kuu ha, Jesus a natalo nö, ipoko ta pata wasulöma. -Kua tihöo!- a kuuma. A kuu nö, kosoto u pata na, -Ī na pätawöo! Kalipalo tihöo!- ĩ na kosoto u noa thama. Noa thali ha, ipoko ta pata maa koo soatasoma.

⁴⁰ Kosoto u pata kalio mai, tuu pata kua koo soatasoma. Tuu pata kua kotaköma, Jesus aiki, -Wi na tä kuaö ha makö kili ipaö? "Teusö anö makö noama kitä" makö pi kuu mai- ĩ na ĩ töpö na Jesus a kuuma. ⁴¹ ĩ na a kuu ha, töpö kili ipa nö, -Hi Jesus a hai, ĩ witi a pasiwö? ĩ na ipoko tä noa thaö ha, ĩ ipoko tä maaki, Jesus a hini hĳtöopa wi. Kosoto u noa thaö ha, ĩ kosoto u patanö Jesus a hini hĳtöopa wi, kalio mai tuu pata kua koo soataki ke- ĩ na kama töpö noa thasoma.

Kusi kökö na sai töpö lisipamanö noai ĩ ta

Mateus 8.28-34; Lucas 8.26-39

5 ĩ na tä kua tä, kosoto u pökatö ha sietasa tili töpö pililali, ĩ hamö töpö pökatöa soatakö lasoma.

² Töpö pökatöa soatakilö nö, töpö söposöpalo nö, nomawö töpö titio sinomoti pa a wani kuoma, Jesus a na a wani ekua läköma. ³ A wani ekua läle, sai tänö ĩ a wani saliamä sinomotima. Nomawö töpö titiomö kuo sinomo wi hamö, ĩ hamö a wani piliomö kuoma. Ai töpönö söpala ösö totokönö a wani ökatima maaki, a wani öka tomöpoti maama. ⁴ Söpala ösökö pata ha a konona a wani tititioma maaki, ĩ a waninö söpala ösökö wania kotioma. Söpala ösö totonö a poko wani ökatima maaki, totokö huitia konanöma. A wani lotete epö salo, ai töpönö a wani utitipama maama. ⁵ A wani utitipama mi ha, nomawö töpö titio pamö a lal-

palo kai wani hutii, ki hamö, maa makö pata hamö a lalupalo kai wani hutii, mumai ha a hutii, wakalai ha a hutii, ï na ï a wani kuatima. Maa ma namo patanö kama ösö wani hikiko pätioma.

⁶ ï na a wani kuati tä, pai hamö Jesus a huu talalö nö, a wani lälää läiki nö, -Kaikana wa pata- a pi wani kuu nö, a mäi wani poa läköma. ⁷⁻⁸ A mäi wani poa läki ha, -Sai wa wani! A lisia kopaloö!- ï na sai tä wani na, ï na Jesus a kuuma. Jesus a kuu ha, a mäi wani pole, ï a wani lalupalo nö, -Jesus ai! Ösö hamö Teusö a kule, ï pelupö waö! ï ka pi wa tä thaamö huu ke? Teusö a na kawa aiki, "Hi sa wani peama pasipa mai kitäö!" ï na a kuu totihoö!- ï na a wani lalupalo pola nö, ï na a wani kuuma.

⁹ A wani lalupalo kuu ha, -Wi na wa hilo kuaö?- Jesus a kuu ha, -Sai samakö satehe epö salo, Satehei tili samakö hiloö!- a wani kuu nö,

¹⁰ -Tiko tä uli hamö hi sai töpö simöpa tihö!- a wani ku upama.

¹¹⁻¹² -Ki hamö, heu tä palökö ha kusi kökö satehe epii kökö iapolali, ï kökö ösimö ha samakö thaa nömökö!- ï na sai töpö ku upatima.

¹³ Töpö ku upati ha, -Awai. Kusi kökö na pö kuikiö!- Jesus anö töpö noa thaö ha, sai töpö ekua hötöiki nö, ki hamö, kusi kökö ösimö ha töpö lisia nömöpasoma. Töpö lisia nömöpalo nö, satehe epii kökö, 2.000 kökö, ï na kökö kui kökö lälää timöpalo nö, kosoto u pata ha kökö kea soapasoma. Kökö kea soapalo nö, kökö nasi pewö tua soapasoma. ¹⁴ Kökö nasi pewö tua soapasoö ha, kusi kökö na töpö kalipalo sinomo wi, ï töpö lälää soalö nö, ai töpö na, -Ki hamö Jesus a waninö sai töpö thaki ha, kusi kökö nasi pewö tupaso kehe!- ï na ï töpö kupalotima. Sai pö satehe epii, sai pö hõkököa apöle, ï pö sai ha ta wäsä naio soatama. Ki hamö sai pö kuo sololo opa pa tä wäsä naio soatama. Kusi kökö wanisalama wi, ï ta wäsä hätäpoö ha, ai töpö hulosalö wi, -Kamisa solo. Sa tä möö! Kusi kökö isi waniama noai, ï sa tä möpö!- töpö kuu kai hua soasolöma. ¹⁵ Jesus a na töpö hua soalolö nö, sai töpönö a wani salia ma sinomo noai, ï a wani talalömae. A polemo mai ha, a wani temö öpii, kama hai ï haloi ösö na a wani haloa soaiki nö, a wani lotioma. A wani lotia tä, ai töpönö a wani talalö nö, töpö kilia apösoma. ¹⁶ Töpö kili ipa tä, Jesus anö a wani toa komanö noai, ai töpönö ï ta taa totio noai, ï töpönö ï ta wäsä, kusi kökö isi waniho taa totio noai ï ta wäsä, ï na tä pewö a wäsä kua läoma.

¹⁷ Ta wäsä läo nö, Jesus a na, -Ipa tä uli ha a kuo tihö! Tiko hamö a hua kononö!- ï na töpö pewö kuuma.

¹⁸ Töpö kuu ha, kutiata a na Jesus a titio pia tä, sai töpönö a wani salia ma sinomo noai, ï a wani aiki, -Kamisa solo. Kawa na sa huu naiopökö!- ï na Jesus a na a wani ku upama.

¹⁹ A ku upa kule maaki, -Naiö! Au ai töpö na a kōa pasilolö! Au ai töpö na, "Sai töpönö sa salia ma sinomo kipili maaki, Teusö Kaikana ta patanö töpö hosali kipiliö! A totiatalo opa thaliö!" wa kuupökö!- ï na Jesus anö a noa wani thama. ²⁰ A noa wani thaö ha,

a wani konasolöma. A kononö nö, Tekápolisö tä uli pewö hamö a wäo nö, -Sai töpönö sa salia ma sinomo kipili maaki, Jesus anö töpö hosali kipiliö!- ï na a wani kutima. ï na a wani kuu wi, ai töpönö ï ta hininö nö, -Kilatiha! A isi wani waniho opama maaki, a wani toa totia kotasanoa- ï na ai töpö pewö kuuma.

Jaitu a pata waloa haikö noai ï ta

Mateus 9.18-19; Lucas 8.40-42

²¹ ï na tä kua tä, kutiata a na Jesus a pökatöa konasolöma. A pökatöa kononö nö, kosoto u kasö pata ha a huu soa tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö waloa läköma. ²² Töpö waloa läiki nö, Jaitu a pata waloa haiköma. Kaikana tä kutenö, juteu töpö kokamo sinomoti wi, ï a sai pö ha Jaitu a pata simöo sinomoti ma. Jesus a huu soa tä, Jaitu a pata waloa haiki nö, Jesus a talalö nö, -Kaikana sa maaki, hi a pata hai ï kaikana tä sai pata- a pi kuu salo, Jesus a kotö ha a mäi poa läköma.

²³ A mäi poa läiki nö, Jesus a na, -Ipa thäwö a wai no ma pia sailaliö!- a kuu nö, -Hapo. Ipa wai na a ami walikiö! Wa ami waliköma, ipa wai temöa kōa soata-sopökö!- ï na a pata ku upaö ha, ²⁴ ï a pata na Jesus a nokasolöma.

Jesus hai ï haloi ösö höpöa hätopalö noai ï ta

A kai huu soatioima tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö hua nainonö nö, Jesus a na töpö pakäho opama.

Suö tä salia apa noai ï a

Mateus 9.20-22; Lucas 8.43-48

²⁵ ï hamö suö a huu naionöma. Satehe epii, 12 tä inama kua waikia kule maaki, suö tä iä mapo haio maa ma. ²⁶ Töpö ononotama wi ï töpö satehe epii töpönö a timö wani pima maaki, a wani salia satimo opatima. ï töpönö a wani peama apama. A salia apa soa päla nö maaki, töpö ononotama wi ï töpö na kama hai wani tä pewö totoa asa päköma. Kama hai wani tä pewö totoa asakö noai ha maaki, a toö kōo maama. A salia sipa soasolöma.

²⁷⁻²⁸ A salia sipa soa tä, töpö satehe epii töpö huulö pamö a wani huu naionö nö, Jesus a na a wani hua hailolö nö, Jesus a na a nasö wani hulua haiköma. A nasö wani hulua haiki nö, -Jesus hai ï haloi sa ösö höpöa päta ma, sa toa konaso kitä- a pi wani kuu salo, haloi ösö höpöa hötöoma. ²⁹ Haloi ösö höpöa päpalöma maaki, a kupo maa kotasoma. -Sa kupo maa kōa nö topaloe- ï na a pi wani kuu soatasoma.

³⁰ Suö tä pi wani kuu soa tä, Jesus aiki, -Sa lotetea apöle, ï tänö ai tä toa kōa hätopaso ke- ï na Jesus a pi kuu nö, satehe epii töpö mötali ha a öpa nomöhöpalo nö, -Witinö ipa haloi ösökö höpöa hätopali ke?- ï na Jesus a kuuma.

³¹ ï na a kuu ha, kama kai a hua sinomoti wi ï töpö aiki, -Kawa na satehe epii samakö pakäho opa wi maaki, "Witinö ipa haloi ösökö höpöa hätopali ke?" wa ta kuuwö- ï na Jesus a na ï töpö kuuma.

³² Ī na ĩ tōpō kuuma maaki, Jesus a mamonō tā tae hōtōoma.

³³ A mamonō tā tae tā, suō tā aiki, -Jesus anō sa toa kōa waikipali ke- ĩ a pi wani kuu nō, a kili ipa salo, a satitimo nō, Jesus a kotopō ha a māi poa soatakōma. A māi poa soataiki nō, Jesus a na, -Kamisanōkō. Sa salia apa salo, kamisanō au sa ōsō hōpōpali ke- ĩ na a wani kuti nō, tā pewō a wāsā totioma. ³⁴ Ta wāsā totioō ha, -“Jesus anō sa toa komani kitā” wa pi kuuma salo, wa toa konaso ke. A kili mai, a kopolōō! Wa salia maneō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jaitu a pete a temōa komanō noai ĩ ta

Mateus 9.23-26; Lucas 8.49-56

³⁵ Ī na Jesus a kuu pola tā, Jaitu a kaikana sai pō ha tōpō kuo noai, ĩ tōpō walōa lākōma. Tōpō walōa lāiki nō, Jaitu a pata na, -Au thāwō a noma totia apa hisalō-heō! Jesus a naka tihōō!- ĩ na tōpō kuuma.

³⁶ Tōpō kuuma maaki, Jesus anō ĩ ta hini nō, Jaitu a pata na, -A pi honipo tihōō! A pi topaikiō! “Jesus a lotete epō kitā” a pi kuu totihoō!- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁷ A kuu nō, -Ai pō noka tihōō!- ai tōpō na a kuu nō, Pedro, Tiago, Tiago a poose João, ĩ na tōpō kui tōpō na a hapalo asa nō, -Makō huu pātaō!- ĩ na Jesus anō ĩ tōpō noa thama.

³⁸ Tōpō noa thalō nō, kaikana sai pō hamō tōpō taa soalalotō nō, Jesus anō tōpō satehe epii tōpō ōkō lalupalo hiniñō tasoma. ³⁹ Tōpō ōkō lalupalo hiniñōtō nō, a lisipalo nō, -Wi na tā kuaō ha makō ōkō lalupalo opati kule? Moko tā nasi tuo maahe. Tā mia pātia alu kuleō!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁰ Ī na a kuu ha, -Hō. Pi moti wani kuti ti! Tā nasi tua totiki alu ke pi kuu mai- ĩ na tōpō kuuma. Ī na tōpō kuu ha, Jesus anō ĩ tōpō pewō atupamanōma. Moko tā hai ĩ pō a, pōpōnō a, Jesus a na tōpō huu naine ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, moko tā kuo pa ĩ tōpō lisia asapasoma.

⁴¹ Tōpō lisia asapalo nō, moko tā ami ha Jesus a ami walia soataiki nō, -*Talitá kumi*- ĩ na Jesus a kuuma. Kamakō kai sai ha a hapaloma akōna, -Naka ai! A ōpa kopaloō!- ĩ na a kuu noa kipi.

⁴²⁻⁴³ Ī na a kuu ha, moko a hīso ukua kono nō, a ōpa kōa soatalo nō, a huu kōo soatama. A huu kōo soataō ha, -Tā aipa apa nō kiliawō- tōpō pi kuuma.

Ī na tā kua tā, Jesus aiki, -Hi moko tā na nii tā tokōō!- a kuuma. A kuu nō, -Pō wāo tihōō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thaa totilōma. -Hi tōpō wāo ha, “Jesus anō sa toa komani kitā” ai tōpō pi kuu nō, Teusō ta hini wani ipō maaki, kamisa na ĩ tōpō satehe epii tōpō walokō matimōō!- ĩ na Jesus a pi kuu nō, -Pō wāo tihōō!- tōpō noa thaa totilōma.

Ī moko tā temōa konaso noai, ĩ tā na 12 inama tā kuo waikioma.

Kama hai ĩ tā uli ha Jesus a kotapōlō noai ĩ ta

Mateus 13.53-58; Lucas 4.16-30

6 Ī na tā kua tā, kama hai ĩ tā uli hamō Jesus anō kama kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō kai kōa soapōlōma.

² Tōpō kai kōa soapōlō nō, mota mato wi ĩ tā wakala ha juteu tōpō kokamo sinomoti wi, ĩ a sai ha Jesus anō Teusō a kai ha tōpō pi hatukuma kukōma. Ī tōpō satehe epii tōpōnō Jesus a kai a hini nō, -Jesus a haō aipō ōpō kiliwō- ĩ na tōpō kuuma. Tōpō kuu nō, -Witi hamō hinō ta hinimō kua tasoma? Wi na kua nō, a pi hatukua asasoma?- tōpō kuu nō, -Jesus anō tā aipōma apa nō kiliawō. Wi na kuati nō, a lotetea apōpasoma?- tōpō kuuma.

³ Tōpō kuu nō, -Hii ti na a kalipalo sinomoti wi, ĩ a ta pi kuu mi sai. Maria a hai ĩ pelupō a matatā. Tiago, José, Jutasō, Simāo, ĩ tōpō hai ĩ pepala a matatā. Kamakō na pese tōpō kua naine, ĩ pese a pasiwō- ĩ na kama hai ĩ tōpō pewō hātomo nō, tōpō kuuma. Ī na tōpō kuuma, ĩ tōpōnō Jesus a hini wanio opama.

⁴ A hini wani ipō ha, Jesus a hapalo hōtōo nō, -Teusō a kai a wāsā sinomo wi, tiko hamō ĩ a wāa tā, tiko tōpōnō ta hini pi topa apa asa kitā. Kama hai ĩ tā uli ha tōpō pilio wi, ĩ tōpō, kama hai tōpō sai, ĩ na kilii tōpōnō ĩ a kai a hini wani ipō pasi kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

⁵ Ī na a kuuma, ĩ tōpōnō Jesus a hini wani ipō salo, ĩ hamō Jesus anō tā aipōama totio pasio maama. Polakapi tōpō hōpōa sisa nō, tōpō toa kōo asamanōma.

⁶ Polakapi tōpō toa kōo asamanō nō, -Hāō! Hi tōpō aiki, “Jesus a pitili. A lotete epō” hi tōpō kuu mi salo- ĩ na Jesus a pi kuuma. A pi kuu nō, ĩ tā uli kotō ha sai pō kua sototopai, ĩ tā uli hamō Jesus a huu hātāpotima. A huu hātāpoti pamō, Teusō a kai a wāsā nō, Jesus anō tōpō pi hatukupamatima.

Jesus anō kama hai 12 tōpō simōnō noai ĩ ta

Mateus 10.5-15; Lucas 9.1-6

⁷ Ī na tā kua tā, kama kai a hua sinomoti wi, 12 tōpō, ĩ tōpō nakalō nō, tōpō simōa soalōma. Ki hamō ai polakapi tōkō hama simōni, ki hamō ai polakapi tōkō hama simōni, ki hamō ai polakapi tōkō hama simōni, ĩ na tōpō hama simōa setekea thakōma. Tōpō hama simōa setekea thama pia tā, -Kamisanō sai sa tōpō hosa kua wi na, ĩ na makō kua hōtōopōkōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁸⁻⁹ A kuu nō, -Makō hama huu pa, ĩsa āi poolō tihōō! Solai a sipoolō tihōō! Sitipa ma kōkō pi poolō tihōō! Hi-tihimo wi ĩ tiki po sisalōlōō! Pili makō ami huu wi, ĩ makō ami halole, ĩ tōkō thaa sisalōlōheō! Polakapi haloi ōsōkō poolō maikiō! Sami ōsō haloa hātāhāa pākōheō! Ī na poke epii pō alulōō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thama.

¹⁰ Tōpō noa thaa nō, -Ai tōpō sai pō na makō hamamo salo, sami a sai ha makō pōkō kuo totiatalōō! Pō pōkō kuo hātāpo tihōō!

¹¹ Ai tōpō sai pō hamō makō hama huu pa, “Hisa ha pō kuikiō!” tōpō kuu mai ha, “Makō a hini wani saiō!” tōpō kuu ha, makō sapa kōa soapalōō! Makō sapa kōo soapalo nō, “Makō a hini wani saiō!” tōpō kuu wi, ĩ tā noa na makō ami koasipō honōpaloō! Makō ami koasipō honōpasoō ha, kama tōpō aiki, “Kamiamakō na Teusō a hīso hātoa kuleō!” ĩ na tōpō pi kuupō- ĩ na Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ na ĩ tōpō noa thama.

¹² Töpö noa thaö ha, töpö hama selekepo tasoma. Töpö selekepalotö nö, Teusö ta wäsätima. -Makö wanisala apati wi, ĩ tä ha makö pi otataloö! Wanisala ma tä tha wi, ĩ tä hosaloö! Thama kota ti!- ĩ na ĩ töpö kutima.

¹³ Töpö kuti tä, ĩ töpönö satehe epii sai töpö hosaloöma. Töpö satehe epii töpö salia wi, hii ti mo tapunö ĩ töpö huluka nö, töpö toa komanöma.

João Pasisöta a olai wani päpalö noai ĩ ta

Mateus 14.1-12; Lucas 9.7-9

¹⁴ ĩ na tä kua tä, ĩ tä uli pewö hamö töpö pilipai ĩ töpö aiki, -Ĩ na Jesus a kua thaliö!- ĩ na töpö kupalotima. Töpö kupaloti ha, Jesus a kuati noai, Etoosisö kaikana tänö ĩ ta hini hötöoma. Ai töpö aiki, -Jesus a hai, ĩ João Pasisöta a säpalö noai, ĩ aiki. A nomawö maaki, a temöa kōo hātosomakö. Önö kutenö, Jesus a lotete epö salo, tä aipöamatiwö- ĩ na ai töpö kuuma.

¹⁵ Ai töpö aiki hötöwö, -Jesus hai, ĩ Elias a pata pasiwö! Sutu upa Elias a pata kuo noai, Jesus a hai, ĩ Elias a pata pasiwö!- ai töpö kuu hötöoma. ĩ na tä kua tä, ai töpö aiki hötöwö, -Sutu ha Teusö a kai wäsati noai, ĩ töpö kuo noai na, ĩ na Jesus a kua hötöoö- ĩ na ai töpö kuu pasioma.

¹⁶ Kuu pasioö ha, Etoosisö a pata aiki, -Naiö! Kamisanö pili sa olai wani päpamanipili, João Pasisöta a hilo wi, ĩ ta toa konasomaö!- ĩ na Etoosisö a pata kuuma.

¹⁷⁻²⁰ João a olai päpalö noai, ĩ na ĩ tä kuuma: Etoosisö a patanö poose Filipe a hai ĩ pusopö Etoosisösoma a wani sua lälöma. A sua lälö ha, João aiki, -Wanisala. Au hoosa hai ĩ pusopö a sua lälö wi, ĩ tä wanisala. "Hoosa hai ĩ pusopö thama läo ti!" ĩ na Teusö a kuu- ĩ na João a kuuma.

Ĩ na a kuu ha, Etoosisösoma a waninö a wanipo hötöoma. A wanipo hötöoö ha, Etoosisö a patanö ai töpö simönö nö, João a ökapamanö nö, a titiköma. Etoosisösoma a wani aiki, -João a säpamanö! A säpamanö!- ĩ na a wani kutima maaki, Etoosisö a patanö a noama apa läoma.

-João a topa apaö. Teusö a na a mamö teteo sisaö- ĩ na Etoosisö a pi pata kuu salo, João a na a kilitima. A kili ipati ha, sai a ha a titia soama maaki, a noama apa lätioma. A noama apa läti tä, João a hiniti nö, -Wi na takö! Sa wanisala waikiwö! Ka pi sa tä tha pätakö!- ĩ na Etoosisö a pi pata kutima maaki, João a hini pi topa soatioma.

²¹ ĩ na tä kua soa tä, Etoosisö a pata thapali wi, ĩ tä wakala ha kōwö, ai töpö nakalöma. Kamanö töpö simöati wi ĩ töpö, pata töpönö sotatu töpö simöa sinomoti wi ĩ pata töpö, Kaliléia tä uli ha pata töpö kuo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, töpö nakalö nö, töpö liamama.

²² Töpö iapalo tä, moko tä hai, ĩ Etoosisösoma a wani hai ĩ pete a hai, ĩ a lisipalo nö, Etoosisö a patanö töpö kai iapaloti pole, ĩ töpö pewö lole, ĩ ha Etoosisösoma a hai ĩ pete a paöatima. A paöati nö, Etoosisö a pi pata mönahapalama apatima. Töpö pi mönahapalama

apaö ha, -"Kamisa na a nako läoö! Wa tä pi ipa wi, ĩ wa tä nakali ha, sa tä totoa hötöki kitä.

²³ Sa simöoti wi, ĩ tä uli ha ipa wani tä kua apa wi, ĩ wa tä see pata naka kitä maaki, sa tä totoa totia apa hötöki kitä. Kamisanö wani sa tä thapo kua wi na, ĩ na kawanö wani wa tä thapo kua ösöhopö! Pitili sa" ĩ na sa kuu totia kuleö!- ĩ na a pata kuuma. ĩ na Etoosisösoma hai ĩ pete a na a pata kuu ha, ²⁴ pöpönö a na a ekua soaköma. A ekua soaiki nö, -Ĩ ka pi sa tä nakalöpö?- a kuuma. A kuu ha, -Huki ipa salo sa oaö!- a pi kuunö, -João Pasisöta he wani nakalö!- ĩ na pöpönö a kuu hötöoma.

²⁵ A kuu hötöoö ha, kaikana a pata na pete a lälöa koonö nö, -Pötaatu tä na João Pasisöta a he wani titikö nö, a he pi wani piho kōo haitaö!- ĩ na Etoosisö a pata na a kuu hötöo tasoma.

²⁶ ĩ na a kuu hötöo tasoö ha, Etoosisö a pi pata ota apöpasoma maaki, hama töpö hini pola tä, -Sa tä totoa totia hötöki kitä- a pata kuu waikioma ha, -Päla. A he pi wani piho mai kitä- a kuu kili ipama.

²⁷ -Päla- a kuu kili salo, -Pili a he wani sua kōaki solööl!- ĩ na ai sotatu tä noa tha soatama. A noa wani tha soataö ha, a hulolö nö, João a titio pa, ĩ a sai ösimö ha, olai wani päa soapalöma.

²⁸ A olai wani päa soapalö nö, pötaatu tä na a he wani titikö nö, a he kai wani walöa kōkō solöma. Moko tä na a he pi wani totoköma. Tä totoki ha, moko tänö pöpönö a wani na a he pi wani totoa nömököma.

²⁹ A he pi wani totoa nömököma, João a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpönö ta hininö nö, töpö hulolönö, pili a sai wani konötö nö, thaka taka hamö pili a sai wani titia pasia kōkōma.

Ĩsa äi, salaka kōkō, ĩ na tökö pala thamanö noai ĩ ta

Mateus 14.13-21; Lucas 9.10-17; João 6.1-14

³⁰ ĩ na tä kua tä, Jesus anö kama hai 12 töpö simönö noai, Jesus a na ĩ töpö walöa koiki nö, ĩ töpö kuati taso noai, ĩ tä pewö a wäsä kōsolöma. Tä pewö a wäsä nö, -Wa kuu noai, ĩ tä pewö na sama töpö pi hatukupamati kipiliö!- ĩ na töpö kuuma.

³¹ ĩ na tä kua tä, Jesus a kule ha, ĩ ha ai töpö satehe epii töpö huta hutamo läapalo opati ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö kai ia pi topama maaki, töpö kai ia maama. Töpö kai ia mi ha, Jesus aiki, -Ki hamö, töpö maa pa, makö hulolö nököö! Pö mota maa päitalö!- ĩ na Jesus a kuuma.

³² ĩ na Jesus a kuu nö, kutiata a na, a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö kai titia soa asataiki nö, töpö hua soa asasolöma.

³³ Töpö pi hua soa asasolöma maaki, töpö satehe epii töpönö ĩ töpö pi hua hailalö nö, -Ki Jesus a piö! Kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö kai pökatö kimani- ĩ na töpö kuu haioma. Töpö kuu haiö nö, piliso hamö töpö lälöa tolehepasoma. Ai sai pö pewö hamö töpö kulati, ĩ ai töpö satehe epii töpö solo, kosoto u kasö pata hamö töpö lälöa sokea tolehepalo nö, Jesus a pi katöo paita mai ha, töpö lälöa tolehepo pole, ĩ töpö walöa paitaköma.

³⁴ Ī na tā kua tā, Jesus a sōposōpalo nō, satehe epī tōpō hila lāo pa, tōpō mōō nō, ĩ tōpō na Jesus a pi honipoma. Oweha pō na ai tōpō mamo lāapalo sinomoti wi, ĩ tōpō mai ha oweha pō pea kua wi na, ĩ na ĩ tōpō pea kua hōtōtioma. Ī na ĩ tōpō pea kua hōtōtioō ha, ĩ tōpō na Jesus a pi honipo opama. A pi honipo opa nō, tōpō pi hatukupamani pia salo, pe epī Teusō ta wāsā soatama.

³⁵⁻³⁶ Teusō ta wāsā tā, tā wisa pālasoō ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi, Jesus a na ĩ tōpō ekuiki nō, -Tā wisa waikileō! Hisa ha nii tā maneō! Hisa ha ai tōpō pilia maa saileō!- ĩ na ĩ tōpō kuu nō, -Hi tōpō oi sai. "Pō huu koonōō!" a kuu! Polakapi sai kuo sololo kulali ĩ sai pō, ai sai pō satehei sai pō kuo laso wi ĩ sai pō, ĩ na sai pō kui sai pō hamō hi tōpōnō sitipa kōkō ha kama tōpō hai ĩ nii tā tälōpōkōō!- ĩ na Jesus a na tōpō kuuma.

³⁷ Ī na tōpō kuuma maaki, Jesus aiki, -Kamakōnōkōō! Hi tōpō na kamakōnō nii ma tā totoakōō!- ĩ na Jesus a kuu hōtōoma. Ī na a kuu hōtōoō ha, -Ka pi tănō sama tōpō iamapō takō? Hi tōpō satehe epō manu kule, ĩsa āi noa apō kitā ta pi kuu mai. 8 pilipoma kōkō ha sanōma tā kalipalo pi kua wi, ĩ tā noa kui na, ĩ na ĩsa āi noa kuō hōtō kitā- ĩ na ĩ tōpō kuuma.

³⁸ Ī na tōpō kuu ha, -Wi na kilii ĩsa āi kua waikia kule? Ma tā mōtatōō!- a kuuma. A kuu ha, ĩsa āi talalō nō, -5 ĩsa āi, polakapi salaka kōkō, ĩ na kōkō kui tōkō kua pāa kuleō!- ĩ na tōpō kuuma.

³⁹⁻⁴⁰ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Sīsi tā manōnō öpii sīsi tā kule ha pō loo sokamopotōō!- ĩ na Jesus a kuu ha, ĩ tōpō loo sokakōma. Ki ha ai tōpō satehe epī, ĩ 100 tōpō loo sokaa, ki ha ai tōpō satehei, ĩ 50 tōpō loo sokaa, ki ha ai 100 tōpō loo sokaa, ki ha ai 50 tōpō loo sokaa, ĩ na tōpō loo sokaa kuuma.

⁴¹ Tōpō loa soka tā, Jesus anō 5 ĩsa āi, polakapi salaka kōkō, ĩ na kōkō sua thalō nō, hi tā hētu pata hamō a mamo teteiki nō, Teusō a na, -Hapa. Hi nii wa tā totopi keheō! Wa toita apō- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na Jesus a kuu nō, ĩsa āi nakasilalō nō, kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō na, -Ika. Hi tōpō na ĩsa āi totoakōō!- Jesus a kuuma. A kuu nō, polakapi ĩsa āi kuoma maaki, ĩ āiki pala soamanōma. Salaka a wai polakapi maaki, salaka pala hōtōmanōma. Önō kutenō, ĩ tōpō pewō na, ĩsa āi, salaka kōkō, ĩ na tōkō totoa thaa soakōma.

⁴² Tā totoa thaki ha, ĩ tōpō pewō iapalo nō, tōpō pewō pōtōa soasoma.

⁴³ Tōpō pewō pōtōa waikilaso noai ha, wōō kōkō, 12 kōkō wōō ha ĩsa āi nakasi, salaka nakasi, ĩ na tā kasō pata manōka kula tā, satehe epī wōō kōkō konōnōma.

⁴⁴ ĩsa āi oalalō noai, satehe epī tōpō kuoma. 5.000 wano tōpō, suō tōpō, ulu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō sateho opama.

Maa tuu hōsōka hamō Jesus a huu noai ĩ ta

Mateus 14.22-33; Joāo 6.15-21

⁴⁵ Ī na tā kua tā, Jesus aiki, -Kutiata a na pō titikiō! Pōkatō hamō, Petōsaita tā uli hamō pō pi huu paiolōō! Hi tōpō satehe epī tōpō kule, ĩ tōpō na, "Pō kōa pasia hailolōō!" ĩ na sa kuu pasio pia kuleō!- ĩ na Jesus anō

kama kai a hua sinomoti wi, ĩ na ĩ tōpō noa thama.

⁴⁶ -Pō kononōō! Ki hamō sa huu pasiolōkōō!- ĩ tōpō na Jesus a kuu nō, heuma tā hamō Teusō a na a hapalopō, a hulaselōma.

⁴⁷ Teusō a na a hapaloti tā, tā mumasoō ha, ki hamō, kosoto u mōtali pata ha kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō pi kalāma. Sōposō ha sami Jesus a öpa haitioma.

⁴⁸ ĩ tōkō soatawō, kosoto u mōtali pata ha, ipoko ta patanō ösō salāälō ha, ĩ tōpōnō lope epī ösō saka hōtōoma. Lope epī ösō saka pola tā, Jesus anō tōpō tapa haioma. Tōpō tapa haiō nō, halu āwāho tā, maa tuu hōsōka hamō ĩ tōpō na Jesus a huu haiolōma. ĩ tōpō na a hasuo pia tā, ⁴⁹⁻⁵⁰ maa tuu hōsōka ha a huulō ha, tōpō pi honipo opa nō, -Sai tā wani hātowōō!- ĩ tōpō pi kuu nō, lope epī tōpō lalupaloma. Tōpō lalupalōō ha, -Pō pi honipo opati ti! Kamisaō! Pō pi topaik-iō!- ĩ na Jesus a kuuma. ⁵¹ A kuu nō, kutiata a na a titia naikōma, ĩ ha ipoko ta pata maa kōa soatasoma. Ipoko ta pata maa kōa soatasoō ha, tōpō pi wi na takōmoa pālasoma.

⁵² -Jesus anō ĩsa āi palamanipili, ĩ a lotete epō. A aipō öpō- ĩ na tōpō pi kuu pola nō kuno mai, tōpō pi hatukupō mi ipō salo, tōpō wi na takōmo opama.

Sienesaté tā uli ha, tōpō toa komanō noai ĩ ta

Mateus 14.34-36

⁵³ Ī na tā kua tā, tōpō pōkatōlolō nō, Sienesaté tā uli hamō tōpō waloiki nō, kutiata a saipalō nō, ⁵⁴ tōpō sōpopasoma, ai tōpōnō Jesus a taa soatalalōma. ⁵⁵ A taa soatalalōma kutenō, ĩ tā uli pewō hamō tōpō lälälō nō, -Ki hamō Jesus a kua kulaliō!- tōpō kuu hātāpo nō, Jesus a kuo pamō mia kai pata wi, ĩ ti na tōpō salia apa wi, ĩ tōpō pi salukulōlōma.

⁵⁶ Ki sai satehe epī, sai hōkōkō öpii sai a kule ha Jesus a lisipasoō, ki ai a sai polakapi sai hōkōkōi sai a kule ha a lisipasoō, ki ai a sai polakapii sai sololo kule ha a lisipasoō, ĩ ha Jesus a lisipo pa saponō ha tōpō salia apa wi, ai tōpōnō ĩ tōpō pakōma. Tōpō pakō nō, Jesus a na tōpō hapalo nō, -Hi tōpō salia apa wi, ĩ tōpōnō au haloi ösō kasō hōpōa päöpōkōō!- Jesus a na ĩ na tōpō kuuma. Ī na tōpō kuuma, tōpō salia wi ĩ tōpōnō Jesus a hai ĩ haloi ösō hōpōa nō, ĩ tōpō toa kōa soatasoma.

Tōpō holisi Teusōmo pāo wi ĩ tōpō

Mateus 15.1-9

7 Ī na tā kua tā, patiseu tōpō, Moisés a kai a wāsā sinomoti wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, Jetusalēi tā uli hamō tōpō kuoma, Jesus a na ĩ ai tōpō kokamoma.

2 Tōpō kokamo nō, ĩ tōpō mamo lätia tā, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō ami sanumo paio mai, tōpō iapaloma. Patiseu tōpō ami sanumo totio mai ha, tōpō ia maa noai kitā.

3 -Makō ami sanumo totio mai ha, pō ia soa päatalo ti!- sutu upa ĩ na pata tōpō kuu sinomoma kutenō, ami sanumo paio mai ha, patiseu tōpō, juteu tōpō pewō, ĩ na tōpō kui tōpō ia mai kitā. Pata tōpō kua kua sinomoti noai na, ĩ na patiseu tōpō, juteu tōpō pewō, ĩ

na kilii tōpō kua toleatii. ⁴ Wani tā suta wi, ĩ hamō ĩ tōpōnō wani tā sulō nō, wani tā kai kopo nō, -Ipa wani tā na wasu wasu tā kua hātole kitāō!- ĩ na tōpō pi kuu nō, tā salupa paio mai ha, ĩ tōpō ia mai kitā. Tā salupali pia salo, mokota a salupali, hapoka a salupali, tasa tā salupali, ĩ na tōpō kua sinomotii. ⁵ ĩ na tōpō kua sinomoti ha, patiseu tōpō, Moisés a kai a wāsā sinomoti wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, Jesus a na ĩ tōpō hapaloma. Tōpō hapalo nō, -"Wa ami sanumo paio mai ha, a ia tihōō!" ĩ na pata tōpō kuu thali maaki, kawa kai a hua sinomo wi, wi na ĩ tōpō pi kuu salo, tōpō ami sanumo mai ha tōpō ia soa pāatalo opatii?- ĩ na tōpō kuuma.

⁶ ĩ na tōpō kuu ha, -Kamakō holisimo opatiwō. Sutu upa Isaías a patanō kamakō a kateha totioma. Kateha noai, ĩ ta pitilia apa. ĩ ta kateha noai, ĩ tā sāōkōpalō nō, "ĩ tōpō aiki, 'Teusō a toita apō. Teusō sa pii' ĩ na pili kai ha tōpō ku upa wi maaki, pili tōpō ōsinō Teusō a pii totio mi. ĩ tōpō holisi Teusōmo pāōō.

⁷ Teusō a kuu wi, ĩ sa tā wāsā sinomō!" tōpō pi kuti kule maaki, sanōma tōpō pi saimo wi, ĩ ta wāsā pasio pāōō" ĩ na tā kuu wi, Isaías a patanō tā sāōkōpalōma. ⁸ Teusō a kuu wi, ĩ ma ta hini wani ipō kutenō, pata tōpō kuu noai, ĩ ma ta hini sisaō- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ ĩ na Jesus a kuu nō, -Pata tōpōnō makō noa thaa sinomoti noai, ĩ ma ta hini totiopō, Teusō anō makō noa thaa wi, ĩ ma ta hini wani ipō saiō! ¹⁰ Sutu upa, Moisés a pata aiki,

"Au hao a, au nao a, ĩ na tōpō kui tōpō a hini totoō! Wa tōpō pi ipa nō, wa tōpō pasilipopōkōō!" ĩ na a kuu nō, "Au hao a, au nao a, ĩ na tōpō kui tōpō na wa hapalo wanisala apaō ha, ai tōpōnō wa sāpalōpōkōō!" ĩ na Moisés anō sanōma makō noa thama. ¹¹ ĩ na makō noa thama maaki, kamakō aiki, "Au hao a, au nao a, ĩ na tōpō kui, wani tā na ĩ tōpō honimo kule maaki, 'Hapa. Napa. Hi ipa wani tā kule, Teusō a na ĩ sa tā totoa waikikōma kutenō, wani tā na makō pasilipo mai kitāō! ĩ na ai wa kuu ha, ¹² Teusō a na ĩ wani sa tā totoa waikikōma' ĩ na wa kuu waikioma kutenō, ĩ wani tā na au hao a, au nao a, ĩ na wa tōpō makō pasilipopōkōō! kawa na ĩ na samakō kuu mai kitāō!" ĩ na makō kuu sila apawō. ¹³ ĩ na makō kuu tā, Teusō ma kai a hini totio mai, kama makōnō ai ma tōpō noa thaa pāo wi, ĩ ma ta hini sapa pi topa apa kōo pāōō. ĩ na makō kua sinomotii. Teusō ma kai a hini totio mai, pata tōpōnō makō noa thaa sinomo pātio noai, ĩ na au ulu ma tōpō noa thaa tolea pāatalo opatiwō- ĩ na Jesus a kuuma.

Nii tănō wa salia ma mai kitā

Mateus 15.10-20

¹⁴ ĩ na Jesus a kuu nō, ĩ tōpō satehe epii tōpō nakalō nō, a hapalo kōo nō, -ĩ makō pewōnō sa hiniō! Pō pi hatukukiō!- a kuuma. ¹⁵ A kuu nō, -Wa tā oa wi, pili wa nipiki hamō tā keki wi, ĩ tănō wa salia mai kitā. Pili wa ōsi sai ha tā titile, ĩ tā kupo wi, ĩ tănō wa salia pasioō- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁶ [ĩ na a kuu nō, -Sa kai a hua pi

topa salo, sa tā wāsā pole, ĩ tā na a sōmōka taa totikiō!- Jesus a kuuma.]

¹⁷ ĩ na Jesus a kuu nō, ĩ tōpō satehe epii tōpō takōlō nō, sai a ōsimō hamō a lisipasolō ha, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō aiki, -Wi na ta kui wa ta wāsā ke? "Pili wa ōsi sai ha tā titile, ĩ tā kupo wi, ĩ tănō wa salia pasioō" wa kuuhe, ĩ sama ta hini tomōpo maahe- ĩ na tōpō kuuma.

¹⁸⁻¹⁹ ĩ na tōpō kuu ha, -Makō pi moti ipō hōtōwō?- Jesus a kuu nō, -Pi naka. Nii wa tā oa wi, pili wa ōsi sai ha ĩ nii tā kuo mai kitā. Pili wa pōsōmō ha nii tā kuo pasioō. Pili wa pōsōmō ha nii tā kuiki nō, tā hasuta pasioō. ĩ na tā kuaō ha, nii wa tā oa wi, ĩ tănō wa salia mai kitā ta pi kuu mai. Nii tā pewō wasu mai kitā- ĩ na Jesus a kuu nō, ²⁰ -Pili wa ōsi pi tapotiki nō, wa hapalo wanisala apaō, wanisala wa tā thaō, ĩ na wa kuati wi, ĩ tănō wa salia pasioō. ²¹ Wanisala tā thaa wi, ĩ tā na wa pi tapoa paiki nō, wanisala wa tā thaa totiki- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nō, -Au husopō a na kuno mai, tiko tā suō na wa mamō wi ĩ tā, thomōmo wi ĩ tā, sanōma tā nomamani wi ĩ tā, ĩ na tōkō kui tōkō na wa pi tapoa paitiki nō, wa tā thama totio kitā. ²² Ai tā hai ĩ pū-sopō wa nō thaa pi topa wi ĩ tā, "Ipa tā kuo nō toa sōō" wa pi ku upa wi ĩ tā, wanisala tā pewō thati wi ĩ tā, tōpō mōnama wi ĩ tā, hatuka apōle maaki, wanisala tā thaa sinomoti wi ĩ tā, ĩ tā na wa pi tapoa paiki nō, wa tā thama totiki kitā. Ai wa tā hīsu thaa wi ĩ tā, ai tā kateha wanisala wi ĩ tā, "Kamisa aipōa topa apa asawōō!" wa pi kuu wi ĩ tā, osemō sinomoti wi ĩ tā, ĩ tā na wa pi tapoa paiki nō, wa tā thama totiki kitā. ²³ Pili wa ōsi sai ha ĩ nasimō tā pewō na wa pi tapoa paiki nō, wa tā thama totiki ha, wa salia pasioō. Wanisala tănō wa pi tapomapo pasio wi, ĩ tănō wa salia pasioō- ĩ na Jesus a kuuma.

Situpenísia tilisoma tā

Mateus 15.21-28

²⁴ ĩ na tā kua tā, Situ tā uli hamō Jesus a hulāsolōma. A hulolō nō, ai a sai ha a kukō tasoma. ĩ a sai ha a kuiki nō, a hamamo pia hātoa kule maaki, ai tōpōnō Jesus a taa lālālōma. ²⁵ Jesus a taa lālali ha, -Jesus a kua kulaliō!- tōpō kuu ha, sai tănō a wai salia ma wi, ĩ a hai ĩ pōpōnō a wani ekukōma. A ekuiki nō, Jesus a na a kili salo, Jesus a kotō na a māi poma. ²⁶ A māi pole, ĩ juteu tā pasi mai, ĩ tiko tā pasiwō. Situpenísia tilisoma tā pasiwō. Jesus a na ĩ a wani aiki, -Ipa thāwō a na sai tā kule, ĩ tā hosa konōō!- ĩ na a wani ku upama.

²⁷ ĩ na a wani kuu ha, -Naiō! Juteu wa mai kitā. Ipa ai juteu sa tōpō toa soma kōa paimani kitāō!- ĩ na Jesus a kuu nō, -Pole kōkō wani na nii wa tā totoa paio mai kitā. Au ulu tōpō na nii wa tā totoa somaki. ĩ na sa kuaō. Tiko sa tōpō toma kōo paio mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ ĩ na Jesus a kuuma maaki, suō tā aiki, -Awai. ĩ na tā kua kule maaki, ulu tōpō hai ĩ nii tā nakasi paa pa pole a honimo nō, ĩ nii tā oa hōtōli kitā. Ulu pō hai ĩ nii tā nakasi hila pa pole a wani honimo kua wi na, ĩ na sa kua hōtōō. Tiko sa maaki, kawa na sa nako kule. Au

juteu wa töpö toa kōa paimananö nö, ipa thäwö a wai toa naia komanöö!- ĩ na suö tä kuuma.

²⁹ ĩ na suö tä kuu ha, -Ī na wa kuu salo, wa hua kona-solöpököo! Au thäwö a ösi na sai tä kule, ĩ sa lisia waikia kopamani keö!- ĩ na suö tä na Jesus a kuuma.

³⁰ ĩ na Jesus a kuu ha, suö tä hua konasolöma. A hua kononö nö, tä möö ha, sai tä lisia kōa waikipasoma kutenö, pete a pilitioma.

A sömöka komii, āka a ākasöpii, ĩ a

³¹ ĩ na tä kua tä, Situ tä uli hamö Jesus a kuoma, a huu koonö tä, Sitö tä uli hamö a hasua paiki nö, Tekápolisö tä uli hamö a hasua nömöiki nö, Kaliléia tä uli ha, kosotu u pata hamö Jesus a waloa kōkō tasoma.

³² A waloa kōkitö nö, Jesus a na ai töpönö, a sömöka komii, a ākasöpii, ĩ a hilakö tasoma. ĩ a hilakötö nö, -Hi a na a ami walikiö!- töpö ku upama. ³³ Töpö ku upaö ha, töpö satehe epii töpö kule, ĩ töpö atu na Jesus anö a wani tälölö nö, pili a sömöka pewö ha Jesus a ami hī-sola hīkama. A ami hīkaiki nö, a nakipö keiki nö, a ākasöpii ĩ a āka na a nakipö keköma. ³⁴ A nakipö keiki nö, hi tä hētu pata hamö Jesus anö tä möö nö, a ākasöpii, ĩ a wani na Jesus a pi honipo opa salo, a henekepasoma. A henekepalö nö, kama kai ha, -Epatá-Jesus a kuuma. Kamakö kai ha, -A sömöka wakala kopalöö!- ĩ na a kuuma.

³⁵ ĩ na Jesus a kuu ha, a sömöka wakala kopalöma. A ākasöpö maa kopamanöma. ĩ na a wani kuaö ha, a wani hapalo makokoa kopasoma.

³⁶ ĩ na tä kua tä, -Ai töpö na pö wäo tihöö!- ĩ na Jesus anö ĩ töpö noa tha apatima. ĩ töpö noa tha apatima maaki, ĩ töpönö ta wäsä satimo opatima. ³⁷ Ta wäsä wi, ĩ ta hini pole, ĩ töpö pewö aiki, -Kilatiha! Jesus anö töpö topama totio kotio asawö. Töpö sömöka komi ipii maaki, ĩ töpö sömöka wakalapama kōo asawö. Töpö ākasöpöo opama maaki, ĩ töpö ākasöpö mapama totio kotio asawö- ĩ na ĩ töpö kuuma.

Jesus anö 4.000 töpö iama noai ĩ ta

Mateus 15.32-39

8 ĩ na tä kua tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö kokamoma. Töpö kokamo tä, nii tä mapasoö ha, Jesus anö kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö nakalö nö, ² ĩ na a kuuma: -3 tökö mumi kui tökö mumi ha kamisa na hi töpö satehe epii töpö huu naia waikia kule. Nii tä maa waikio noaö! ĩ na tä kuaö ha, töpö oi ipö salo, ĩ töpö na sa pi honipo kuleö! ³ Nii tä totoa paio mai ha, "Pö pewö kopolöö!" sa kuu ha, piliso hamö ĩ töpö huu koonö pa töpö utitia apöpalo nö, töpö kelaso kitä. Pai ipö hamö ĩ ai töpö kuamö kua- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴ A kuu ha, -Hö. Hi tä uli ha, hi ma töpö ösö potehepama mai kitä. Tä uli pokea apöle ta pi kuu mai- ĩ na töpö kuu hōtöoma.

⁵ Töpö kuu hōtöoö ha, -Wi na kilii ĩsa āi kua kule?- Jesus a kuu ha, -7 āi kua päta kuleö!- töpö kuuma.

⁶ ĩ na töpö kuu ha, töpö satehe epii töpö öpa soto-tole, ĩ töpö na, -Masita ha pö loikiö!- ĩ na Jesus anö

töpö noa thama. Töpö noa thaa nö, 7 ĩsa āi tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hi ĩsa wa āi totopi keö! Wa totiatalo opawö- ĩ na a kuu nö, ĩ āi nakasilalö nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na ĩ āi nakasi totoaköma. Tä to-toaki ha, töpö satehe epii töpö lole, ĩ töpö na āi nakasi totoa soataköma.

⁷ ĩ na tä kua tä, polakapi salaka kōkō wai kuo hōtöoma. Jesus anö ĩ salaka kōkō tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hi salaka wa kōkō wai totopi ke. Wa totiatalo opawö- a kuu nö, salaka kōkō polakapi maaki, kōkō pala soatamanöma. Kōkō pala soatamanö nö, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö na, -Peiö! Hi töpö na hi salaka kōkō totoaköo!- ĩ na Jesus anö töpö noa thaö ha, ⁸ töpö pewö ösö potehepalo nö, ĩ töpö pewö pötösoma. Töpö pewö pötöa waikisoö ha, 7 wöö kōkō ha ĩsa āi nakasi, salaka nakasi, ĩ na tä kasö pata manöka kula tä, ĩ 7 wöö kōkō konönöma.

⁹ Töpö satehe epii töpö, ĩ 4.000 töpö ösö potehepasoma. ĩ töpö ösö potehepasö ha, -Pö hua kononöo!- Jesus a kuu nö, ¹⁰ kutiata a na Jesus anö kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö kai titiki nö, Taumanuta tä uli hamö ĩ töpö kai hulaselöma.

Patiseu töpö na, -Päla- Jesus a kuu noai ĩ ta

Mateus 12.38-42; 16.1-4; Lucas 11.29-32

¹¹ ĩ töpö kai walököma, ĩ na tä kua tä, patiseu töpö waloa läiki nö, Jesus a huamatimae. A huamati pola nö, a wapa pia salo, patiseu töpö aiki, -Wa tä aipöama mi salo. Teusö anö tä thama taö öpa asa wi, ĩ nasimö tä thamaö! Wa tä thamaö ha, "Hiki. Teusö anököo! Teusö anö Jesus a lotetepama waikileö!" ĩ na samakö pewö pi kuupököo!- ĩ na ĩ töpö kuuma.

¹² ĩ na töpö kuu ha, -Jesus a pitili mai kitä- töpö pi kuu ha, Jesus a pi otatasoma. Jesus a pi ota salo, a kō-topö henekepalö nö, -"Päla. Huki ola makö kule, Teusö anö tä thama taö asa wi, ĩ nasimö ĩ ma tä naka sinomowö. Teusö anö tä thama taö asa wi, kamakö pewö na ĩ nasimö tä möma mai kitäö!" kamakö na sa kuu pitilimo opa kule- ĩ na Jesus a kuu nö, ¹³ töpö takölöma. Töpö takölö nö, kutiata a na Jesus a kai a hua sinomo wi, ĩ töpö kai titia koiki nö, töpö kai pökatölasolöma.

-Patiseu töpönö ta wäsä wanisala apö- Jesus a kuu noai ĩ ta

Mateus 16.5-12

¹⁴ ĩ na tä kua tä, töpö pi motöpalo nö, ĩsa āi täaalö maama. Kutiatia a na sami āi titio sisama. ¹⁵ ĩ na tä kua tä, Jesus anö uni tä wäsä nö, -Patiseu töpö, Etoosisö a pata, ĩ na töpö kui töpönö ĩsa āi hölöma wi, ĩ nasimö tä thapo wi, ĩ tä na pö pi mosaia totikiö!- ĩ na Jesus a kuu-uma. ĩsa āi hölöma wi, ĩ tä sai a kateha maama. Patiseu töpö, Etoosisö a pata, ĩ na kilii töpö kai wanisala sinomo wi, Jesus anö ĩ ta kateha pasioma.

¹⁶ ĩ na a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpö hapalo nomöhöpasö nö, -Wi na a pi kuu salo, a kuu ke? ĩsa sama āi po mi ha, a kuu ke- ĩ na ĩ töpö kupaloti-ma.

¹⁷ Töpö kupaloti pole, Jesus anö ĩ ta hiniñö nö, -Wi na makö pi kuu salo, ĩsa ma äi po maa noai, ĩ ma ta katehate kule? Sa kuuhe, ĩ ma ta hini totia mane. ĩ ta na makö pi hatukupo totio mai.

¹⁸⁻¹⁹ Pili makö mamö wani kua kule maaki, ma tä tai mio opapa wi. Pili makö sömökä kua kule maaki, ma tä hini totio mi ipö. Sa lotete epö salo, ĩsa sa äi palamanipili, ĩ ta na makö pi motio opapa wi- ĩ na Jesus a kuu nö, -Töpö satehe epii töpö kuopili, ĩ 5.000 töpö, ĩ töpö oi ipö salo, 5 ĩsa sa äi nakasilalipili, ĩ ta na makö pi motio opapa wi. Wöo kökö ha ĩsa äi nakasi kasö pata manököla tä, wi na kilii ĩsa ma äi nakasi pi täa thaa konönöma?- Jesus a kuu ha, -ĩ na kilii, ĩ 12 wöo sama kö konönö kipili- töpö kuu hötöoma.

²⁰ Töpö kuu hötöoö ha, -ĩ 4.000 töpö kuopili, ĩ töpö oi ipö salo, 7 ĩsa sa äi nakasilalipili, wöo a na ĩ äi nakasi kasö pata manököla tä, ĩ wi na kilii wöo ma kö konönö kipili?- Jesus a kuu ha, -7 wöo sama kö konönö kipili- ĩ na töpö kuu hötöoma.

²¹ Töpö kuu hötöoö ha, -"Patiseu töpö, Etoosisö a pata, ĩ na töpö kui töpönö ĩsa äi hölöma wi, ĩ nasimö tä thapo wi, ĩ ta na pö pi mosaia totikiö!" sa kuuhe, ĩ ta na makö pi hatukupo maa soa kule?- ĩ na kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö na ĩ na Jesus a kuuma.

A mamö höpöpö öpii, ĩ a wani

²² ĩ na tä kua tä, Petösaite tä uli ha Jesus töpö walokö tasoma. Töpö waloki ha, ai töpönö a mamö höpöpö, Jesus a na ĩ a wani hilakö tasoma. A wani hilakötö nö, -Tä wani höpöa haitaö!- Jesus a na ĩ töpö ku upama.

²³ Töpö ku upaö ha, Jesus anö a ami tälö nö, sai pö satehei sai pö kuo wi, ĩ atu hamö Jesus anö a wani tutulölöma. A wani tutulölö nö, pili a mamö ha a nakipö keiki nö, a wani höpöa nö, -Wa tä tapa kule?- Jesus a kuuma.

²⁴ Jesus a kuu ha, ĩ a waniñö tä möö nö, -Awai. Sanöma sa töpö huu tapa kule. Hii tiki kui na, ĩ na töpö kuökö- ĩ na a wani kuuma. ²⁵ ĩ na a wani kuu ha, Jesus anö pili mamö ha a ami papähäköma. ĩ ha a mamö höpöpö, ĩ a mamö teteiki nö, a mamö topa köa soataköma. ²⁶ ĩ ta pewö tapa totia köki ha, -A köa haitapolöö! Sai pö satehei kulati hamö a huu paio tihöo!- ĩ na Jesus anö a noa wani thama.

-Teusö anö kamisamakö na wa simönö noai, ĩ wa Pedro a kuu noai ĩ ta

Mateus 16.13-20; Lucas 9.18-21

²⁷ ĩ na tä kua tä, Sesatéia Filipe tä uli ha sai satehei sai hökököi sai a kule hamö Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö kai hua konasolöma. Töpö kai huu soaalö tä, Jesus anö töpö huamama. Töpö huama nö, -Ai töpönö kamisa kateha tä, wi na töpö kuu? "Jesus a hai, ĩ witi pili a pasiwö?" ai töpö kuu ha, ai töpö hai, ĩ wi na ĩ töpö kuu hötöoö?- ĩ na Jesus a kuu ha, ²⁸ -"João Pasisöta a nomaso noai, ĩ a hai, Jesus a kua nömöa hätopasoma" ĩ na ai töpö kuu hötöo thaliö! Ai töpö aiki, "Naiö! Elias a pata nomaso noai, ĩ a pata hai, Jesus a kua nömöa hätopasoma" ĩ na ai töpö kuu hötöo thaliö! Ai töpö aiki,

"Naiö! Sutu upa Teusö a kai wäsä sinomoti noai, sami ĩ ai tä temöa konasoma, ĩ a hätowöo!" ĩ na ai töpö kuu hötöo thaliö!- ĩ na Jesus a na töpö kuuma.

²⁹ ĩ na töpö kuu ha, -Kamakö hai kini, wi na makö kuu?- Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Teusö anö wa simönö nö, sanöma samakö na wa kaikanapalö noai ĩ wa! Cristo wa hiloö- ĩ na Pedro a kuuma. ³⁰ Pedro a kuu ha, -ĩ na hi a kuuhe, ai töpö na ĩ ta wäsä tihöo!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

Jesus a säpa pialai, Jesus anö ĩ ta wäsä noai ĩ ta

Mateus 16.21-28; Lucas 9.22-27

³¹ ĩ na tä kua tä, ai töpönö Jesus a säpa pialai, Jesus anö ĩ ta wäsä kuköma. -Sanöma sa kupaso noai ĩ sa wani pea apa kitä. Pata töpö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai a wäsä sinomoti wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, ĩ töpönö sa hosali kitä. Sa hosalö nö, sa säpamani kitä! Sa säpamani kitä maaki, hi tä mumi, hi ai tä mumi, ĩ ai tä hena tä sa temöa konaso kitä- ³² ĩ na Jesus a kuu makoka apama. ĩ na Jesus a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ töpö löle, ĩ ta atu ha Pedro anö Jesus a nakalölö nö, a päpä tasoma. -"Sa säpali kitä" kuu tihöo!- ĩ na Pedro a kuu soatasoma.

³³ ĩ na Pedro a kuu soataloö ha, Jesus a öpa nomöhötalo nö, kama kai a huati wi ĩ töpö möö nö, Pedro a na, -Kua tihöo! Sai tä sai pata kua wi na, ĩ na wa kua hötöa. Sanöma töpö pewö na sa säpamoala läpaso wi, Sai tä sai patanö ĩ ta pii mi. Teusö a pi tapomo kua wi na, ĩ na wa pi tapomo kua mane. Sanöma töpö pi tapomo kua pasio päo kua wi na, ĩ na wa kua pasio päoö- ĩ na Pedro a na Jesus a kuuma.

Jesus a na wa nokapaloti pi topa tä, ĩ na wa kuapököö!

³⁴ ĩ na Jesus a kuu nö, ai töpö satehe epii töpö, Jesus a kai a huati wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, ĩ töpö pewö nakalö nö, ĩ na a kuuma: -Kamisa na wa nokapaloti pi topa tä, "Kamisa na Jesus a simöo wi, ĩ sa tä pii mi" ĩ na a pi kuu ti! "Sa saimo nö, sa kua pi topa päo wi, ĩ sa tä pii mi" ĩ na wa pi kuapökö. "Sa puko pi topa kule maaki, ĩ na wa kua maikiö!" ĩ na Teusö anö sa noa thaö ha, 'Awai' sa kuu hötöo kitä" ĩ na a pi kuu totioö! "Jesus a na sa noka tä, ai töpönö hii ti pakalai ti ha sa peama pi topa kitä maaki, sa noka satia apa kitä" ĩ na a pi kuu totioö! Kamisa na wa nokapalo totia tä, ĩ na wa kuapököö! ³⁵ "Jesus sa kai a hini wani ipö saiö! Sa pea päo matimöo!" wa pi kuu kuköma, waiha wa pea totio kitä. ĩ na tä kua tä, "Jesus sa thapo wi ĩ sanö Jesus sa ta wäsati ha, ai töpönö sa peama kitä maaki, Jesus sa kai a hini pi topa satia apa kitä" wa pi kuu kuköma, waiha wa pea mai kitä. Wa pi topa soatio kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁶ A kuu nö, -Hi tä uli pewö hamö wani tä kuo opa wi, ĩ wani wa tä pewö tälöma maaki, wani wa tä pewö tälö nö, wa nomasoö. Wa nomano nö, töpö pea mapo mai ĩ tä uli ha wa ösi hulölö nö, wa pea soatitii. ĩ na wa kuaö ha, "Aitaköö!" wa pi kuu kitä ta o? Teusö tä uli ha wa konasolö wi, ĩ ta noa ha ĩ ka pi wa tä totoköpö?

³⁷ Au wani tä kua apöle maaki, ĩ wani tä pewö totoki

kitä maaki, i wani tä noa na Teusö tä uli ha wa koonö mai kitä- i na Jesus a kuuma. ³⁸ Jesus a kuu nö, -Sanöma sa kupaso noai i sa. Ipa hao a na sa kōo paipolö nö, waiha sa huu kōo kitä. Teusö a hai i äju sa töpö kai huu kōo kitä. Sa huu kōa tä, "Pö a toita apö kui na, i na pelupö Jesus a kuö. Pö a lotete epö kui na, i na Jesus a kuö" i na sanöma töpö kuu kitä. Töpö kuu kitä maaki, huki Teusö a hosa sinomo wi i töpö, wanisala apa sinomoti wi i töpö, i na töpö kui, i töpö na wa kua naia tä, "Jesus sa thapo wi i sa. Jesus sa kai a hini pi topa kule" i na wa kuu kili ipaö ha, kawa na, "Hapo. Ipa wa kutenö, hapo" sa kuu kili hōtöo kitä- i na Jesus a kuuma.

Elias a, Moisés a, i na töpö kui töpö tapamoa kulaso noai i ta

Mateus 17.1-13; Lucas 9.28-36

9 I na tä kua tä, Jesus a hapalo nö, -"Sanöma töpö na Teusö a kaikanamo totio kitä. Kamakö kule, i ai makö kua soa tä, pe epii Teusö a kaikanamo totio wi, i ma tä tapa kuki kitä. I tä tapa paio mai ha, i makö noma paio mai kitä" i na kamakö na sa kuu pitilimo opaö- i na Jesus a kuuma.

² I na a kuuma, polakapi, i 6 tökö mumi kuto tä, Jesus anö Pedro, Tiago, João, maa makö ösöa apöpoli, i makö pata hamö i töpö kai hua asapolöma. Töpö kai hua asalolö nö, töpö kai hemoa asapolöma. Töpö kai hemoa asapolö nö, Jesus a mömomö aipöa apöpasoma. ³ Sanöma töpönö haloi ösö salupali wi, i ösö ausi waikia kui na kuno mai, Jesus a hai i ösö ausio totio opama. Jesus a hai i ösö ausio satio opa asama. Jesus a hai i ösö ausia totia apöpalo nö, ösö wakala apii ösö kupasoma. ⁴ I ha Moisés a pata, Elias a pata i na kilii töpö waloiki nö, töpö tapamonasoma. Sutu upa i töpö nomasoma maaki, i töpö tapamonasoma. I töpö tapamo pole, i töpönö Jesus a huamatima. ⁵ Jesus a huamati tä, Pedro aiki, -Pata täö! Hisa ha kamakö kua nö tole. Au sai sama pakita thaki, Moisés a pata hai i sai sama pakita thaki, Elias a hai i sai sama pakita thaki, i na sama sai pakita thaa thaköpökööl- i na Jesus a na i na Pedro a kuuma.

⁶ Töpö kilia apölo nö, -Wi na sa kuu pätake?- Pedro a pi kuu salo, -Sai sama kökö pakita thaköpökööl- i na a wani hole kuu päoma.

⁷ I na a wani hole kuu päoma, i töpö kuo pa ilasi tä pata kea totia soatakö solöma. Ilasi tä pata kekö noai, i tä mötali ha ta hapalo nö, -Mi a öpale, ipa ulu sa pi ipa wi i a. I ipa ulu a hiniheö!- i na ta pata kuuma. ⁸ I na ta pata kuu ha, töpö mamö tetea haia soa tä, Elias a pata, Moisés a pata, i na töpö kui töpö tapa kōo maama. Jesus a tapa sisama.

⁹ I na tä kua tä, töpö timöo kōa tä, -Huki ma tä tapapi, i ta wäsä ti! Sanöma sa sai kupaso noai, i sa noma-so kitä maaki, sa temöa konaso kitä. Sa temö kōo paio mi tä, ma tä tapapi, ai töpö na i ta wäsä ti!- i na Jesus anö töpö noa thama.

¹⁰ I na Jesus anö töpö noa thaö ha, töpö wäo maama. Ai töpö na ta wäsä maama maaki, töpö hapalo hētupa-

so nö, -"Sa temöa konaso kitä" i na Jesus a kuuhe, wi na a pi kuu salo, a kuu ke?- i na töpö kuuma. ¹¹ I na töpö kuu nö, Jesus a na, -"Elias a pata waloa paiki kitä. I tä noa ha Cristo a waloa haiki solö kitä" i na Moisés a kai a wäsä sinomoti wi, i na i töpö kuu thali. Wi na i töpö pi kuu salo, i na i töpö kuu?- i na töpö kuuma.

¹² I na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Awai. Elias a pata waloa paiki kitä. A pata waloa paiki nö, "Teusö anö a simönö nö, a kaikanapalö noai, i Cristo a hilo wi, i a huu ateo waikileö! Makö wanisala apati wi, i tä ha pö pi otataloö! Teusö a na makö tomöpo mi ipii, i tä hos-alöheö!" i na a pata kuti pia salo, i na Elias a pata waloa paiki kitä. I na a pata waloa paiki kitä maaki, "Sanöma tä kupaso wi, pe epii ai töpönö i a peamati nö, 'Päla. Pii mi. Hini wani ipö saiö! i na ai töpö kuu kitä" i na sutu upa i na tä säöka thamama. Wi na tä kuaö ha tä säököpalöma? Wi na makö pi kuu kule?- i na Jesus a kuu nö, ¹³ -"Elias a pata peama kitä" sutu upa ta säököpalö nö, i ta kuu noai, huki i tä kua tolea hōtöoma. "Elias a pata kui na, i na i a kui, i a waloa waikiki kipili nökö. A waloa waikiki kipili maaki, ai töpönö i a peama pikio kipili nökö" i na kamakö na sa kuu- i na Jesus a kuuma.

Ulu tä saliamasoma sinomo wi, i sai tä maa komanö noai i ta

Mateus 17.14-20; Lucas 9.37-43

¹⁴ I na tä kua tä, töpö timösolöma, i tä, komo hamö Jesus a kai a hua sinomoti wi, i ai töpö kuo haio noai, i töpö kuo pa töpö satehe epii töpö kokamoma. Töpö kokamo tä, Moisés a kai a wäsä sinomoti wi, i ai töpönö, Jesus a kai a huati wi, i töpö huama apama. Töpö huama soa tä, Jesus a huu läoma. ¹⁵ I töpö satehe epii töpönö Jesus a huu talalö nö, -Kilatiha. Jesus a huu kulaliö!- töpö pi kuu nö, töpö läläa lätaiki nö, -Wa huu ke?- i na töpö kuuma.

¹⁶ I na töpö kuu ha, -I ka pi tä na makö hapalo opa kule?- Jesus a kuuma.

¹⁷ A kuu ha, i töpö satehe epii töpö kokamo kule, i ai tä ekuiki nö, -Pata täö! Ipa ulu a na sai tä sapäko sinomoti salo, kawa na ipa ulu sa kai huu kipii. I sai tänö ipa a wai äkasöpöma sinomotii. ¹⁸ Ipa a namo wai kusöpäti pamö a säsäpatii. A säsäpati tä, ipa ulu a kaupö mosi pata posakatii. Nakö pata äö äömotii. A wai utitia apöpasoo. I na ipa a wai kua sinomo thaliö! I na tä kuaö ha, kawa na ipa sa wai mömapö, ipa sa kai wai waloki kipii. Sa kai wai waloiki nö, kawa mai ha, kawa kai a hua sinomoti wi, i töpö na, "Sai tä wani hos-alöö!" sa kuu kipii maaki, tä wani hosa tomöpo maapi- i na a kuuma.

¹⁹ I na a kuu ha, i töpö na, -Sutu upa kamakö na sa kuo waikio kipili maaki, "Awai. Teusö a lotete epö ta" makö pi kuti mi sai. Satehe epii tä inama ha kamakö na sa kuo naio aköna, "Teusö a lotete kitä" makö pi kuu mana pi- i na Jesus a kuuma. I na a kuu nö, -I ulu a hilapasoö!- a kuuma.

²⁰ I na a kuu ha, Jesus a na i ulu a wai hila hōtökö solöma. A wai hilakö solö ha, sai tänö Jesus a tapa nö, i a waninö i ulu a wai polemoma soataköma. A wai polemoma soata nö, masita tä na a wai kelo nö, a pulu

upama. A pulu upa nö, a kaupö mosi pata posakatima. A polemo opama. ²¹ A polemo opa tä, -Au ulu a na sai tä sapäko opati wi, i tä tetea apa hätoa waikia kule?- Jesus a kuu ha, -I na ipa ulu a ose tä, i na ipa a wai kua soatasoma. ²² I sai tänö ipa a wai säpali pia salo, koa taka ha ipa a säsäa sinomoti thaliö! Maa tuu na ipa a keama sinomo thali. I na a kua thali maaki, wa lotete epö salo, samakö pi ota apaö ha, wa pi honipo nö, samakö pasilipalöö! "I na makö kua päoö" a pi kuu tihöö! Sai tä hosälöö! Wa lotete epö kitä?- i na pö a kuumama.

²³ I na pö a kuu ha, -Awai. "Jesus a lotete epö kitä" i na wa pi kuu totia tä, sa tä pewö thama höttö kitäö!- i na Jesus a kuuma.

²⁴ I na Jesus a kuu ha, pö aiki, -"Wa lotete epö" sa pi kuu kule maaki, "Jesus a lotete häto mai kitä" sa pi kuu höttöa tä, sa pi hatukua soatamanöö! "Jesus a lotete häto mai kitä" sa pi kuu wi, i tä matamanöö!- i na pö a kuu upama.

²⁵ Pö a kuu upa tä, satehe epii töpö kokamo soatasoma. Töpö kokamoö ha, äkasöpöma sinomo wi, sömöka komiamati wi, i sai tä na, -"A atua kopaloö! Wa atua kopalo nö, hi ulu tä na a sapäko kota tihöö!" kamisanö i na wa noa wani thaa kuleö!- i na Jesus a kuuma.

²⁶ I na Jesus a kuu ha, lope epii i sai tä wani lalupalo nö, a wai polemoma toitaiki nö, a wani hua höttöa konasolöma. A wani hua konasolö noai ha, ulu tä nomawö wai patioma. A patioma salo, -Tä wai noma waikiso alu keheö!- i na töpö satehe epii töpö kuuma. ²⁷ I na töpö kuuma maaki, pili ami ha Jesus a ami walitaköma, ulu a wai hoköa kopalo nö, a wai öpa köa soatasoma.

²⁸ I na tä kua tä, sai a na Jesus a lisia kotalo nö, ai töpö satehe kua mai ha, Jesus a na, -Wi na tä kuaö ha kamisamakönö sai sama tä hosa tai mio opa kipii?- i na Jesus a kai a hua sinomoti wi, i na i töpö kuuma. ²⁹ I na töpö kuu ha, -Teusö a na wa hapalo paio mai ha, i nasimö sai wa tä wani hosa mai kitä- i na Jesus a kuumama.

**-Sa säpali kitä maaki, sa temöa konaso kitä-
Jesus a kuu köo noai i ta**

Mateus 17.22-23; Lucas 9.43-45

³⁰ I na tä kua tä, Jesus anö, kama kai a hua sinomoti wi, i töpö kai hulapolöma. Töpö kai hulolö nö, Kaliléia tä uli hamö Jesus anö töpö kai hasua soa hätokö tasoma. ³¹ A hasuo hätoa tä, Jesus a kai a hua sinomoti wi, i töpö pi hatukamatima. Töpö pi hatukamati pola nö, i na a kuuma: -Sanöma sa sai kupaso noai, ai töpö na i sa totoki kitä. Sa totokö nö, sa säpali kitä. Sa säpali kitä maaki, polakapi mumi kuto tä, sa temöa konaso kitä- i na Jesus a kuuma. ³² I na Jesus a kuuma maaki, -O. Wi na a kuiki nö, i na a kuu ke?- i na töpö pi kuuma. I na töpö pi kuuma maaki, -I ta kateha totiataloö!- i na töpö kuu köo kili ipama.

-Kamakö kule, i witi pili a hai i pata tä sai?-

Mateus 18.1-5; Lucas 9.46-48

³³ I na tä kua tä, ki hamö, Kapahanaü tä uli hamö töpö köa soapölöma. ³⁴ Töpö huu soaimatö tä, -Kamakö kule, i witi pili a hai i pata tä sai?- i na Jesus a kai a hua sinomoti wi, i na i töpö pewö kuti pamö, Kapahanaü tä uli hamö töpö köa soapölöma. Töpö köa soapölö nö, sai a ösimö ha töpö kua köki ha, Jesus aiki, -Piliso hamö i ka pi ma tä katehati ke?- Jesus a kuuma. A kuuma maaki, töpö kuu kili salo, töpö hino maa asaköma. ³⁵ Töpö hino maa asaki ha, Jesus a loiki nö, kama hai i 12 töpö na, -Hapo. Pö loa naikiö! Pö sömöka taa kotakiö!- i na Jesus a kuu nö, -Pata wa kupo pi topa tä, pi uluhutawö a kua paikiö! Ai töpö na wa simöo pi topa tä, ai wa töpö a hini paio nököö!- i na Jesus a kuuma. ³⁶ I na a kuu nö, Jesus anö ulu tä tälö nö, i töpö mötali ha a wai hilakö nö, a wai hāsokotilö nö, ³⁷ i töpö na, -Hi ulu tä kui na, i na tä kui wa tä tali ha, kawanö kamisa täa höttöli. Kamisa tali ha, sa simönipili, i ipa hao a lö kui, i wa täa höttöli- i na Jesus a kuuma.

Ai tänö makö wanipo mai, i kamakö pewö

Lucas 9.49-50

³⁸ I na tä kua tä, Jesus a na João a hapalo soata nö, -Jesus ai. Ai tä aiki, "Jesus sa thapo salo, sa lotetea hötöpamani kipili" i na a wani kuu nö, sai töpö hosalali kipili. Töpö hosalali ha, "Thama ti!" i na samakö kuu kipili. Kamisamakö na a wani noka naio sinomo mi ha, i na samakö kuu kipili- i na João a kuuma.

³⁹ I na João a kuuma ha, -Naiö! "Thama ti!" pö kuu häto tihöö!- Jesus a kuu nö, -"Teusö a lotete sisawö. Jesus sa thapo salo, sa lotetepamani kitä" i na ai tä kuu tä, Teusö anö tä thama taö asa wi, i ai tänö i nasimö tä thama höttö kitä. Tä aipama höttö kitä. Tä aipama höttö wi, i anö sa kateha wanisala soata mai kitä.

⁴⁰ Makö wanipo mai, i tä wani hai, i makö pewö höttöwö- i na Jesus a kuuma. ⁴¹ I na a kuu nö, -Pi naka. "Kawanö Cristo sa thapo salo, kawa na mokota ha maa tuu totoki wi, i a wani na noa tä totoa höttöki kitä" i na sa kuu pitilimo opa kuleö!- i na Jesus a kuuma.

**Koa taka hili soatio pamö wa pea soatio wi, i tä
wanisala apawöö!**

Mateus 18.6-9; Lucas 17.1-2

⁴² I na Jesus a kuu nö, -Hi ulu töpö lö kui, i ai ulu tä aiki, "Jesus sa pi ipaö. Jesus a pitili" i na i ulu tä kuu kule maaki, "Pälaö. Jesus sa hosali kitäö!" i na i ulu ma tä pi thamaö ha, wa wanisala apa kuki kitä. I ulu tänö sa hosapama paio mi tä, pili wa olai ha maa ma pata saumakö nö, kosoto u pata hamö wa kepamani aköna, kawa na i tä topa apala pi. Wa nasi tupasoö aköna, i ulu tä na sa hosapama köa mana pi- i na Jesus a kuumama.

⁴³ A kuu nö, -Pili wa poko aminö wanisala wa tä thaa sinomoö ha, ami wani päpalöö! Poko wani hematha päla tä maaki, sami ami kua päla tä maaki, Teusö tä uli hamö wa huu wi, i tä topa apa höttöa. Polakapi wa ami

kua kule maaki, pili aminö wanisala tä thaa sinomoti kutenö, koa taka hili soatio pamö wa pea soatioö ha, ï tä wanisala apawöö! ⁴⁴ [Ï ha mosa töpö noma mai kitä. Koa taka hili mapo mai kitä.] ⁴⁵ Pili wa konona aminö wanisala wa tä thaa sinomoö ha, ï ami wani päpalö! Konona hematha päla tä maaki, Teusö tä uli hamö wa huu wi, ï tä topa apa. Polakapi wa ami kua soale maaki, peati wi, ï hamö wa kepamani wi, ï tä wanisala apa. ⁴⁶ [Ï ha mosa töpönö noma mai kitä. Koa taka hili mapo mai kitä.] ⁴⁷ Pili wa mamonö wanisala wa tä thaa sinomoö ha, ï tä mamö wani hoköpaloö! Mamö asawösö päla tä maaki, Teusö a simöo totio wi, ï hamö wa kupaso laso wi, ï tä topa apa. Polakapi mamö kua soale maaki, peati wi, ï hamö wa kepamani wi, ï tä wanisala apa. ⁴⁸ Töpö pea soatio pa ï töpö pea mapo pasio mai kitä. Ï hamö töpö pewö hotepo soatia. Ï hamö koa taka pata luo kota mai kitä- ï na Jesus a kuumä.

⁴⁹ Ï na a kuu nö, -Sutu upa Teusö a na salo a totoki pia salo, salo a säpalö nö, mötati tä kemakö nö, salo a nokopalö nö, ï na tä kua sinomoma. Ï na tä kua sinomo wi, ï tä totiatalo opama. Ï tä kua sinomo kua wi na, ï na wa kuaö kitä. Mötati tänö ï salo a säi totipama kua wi na, sanöma makö pea apati wi, ï na ï tänö makö totia kua hötöpasö kitä- ï na Jesus a kuumä. ⁵⁰ A kuu nö, -Mötati tä toita apii maaki, mötati tä ökitipasoö ha, ka pi tä kea nömömakö nö, tä mötati kopaso taka? Ai tänö mötati tä mötati kopamani wi tä kua mai kitä. Wa peamati tä, mötati tä toita kua wi na, ï na Teusö anö ï na wa totia thapali kitä. Wa totia apöpali ha, ai töpö na wa höla mai, wa noimopököö!- ï na Jesus a kuumä.

-Au husopö a hosa tihöö!
Mateus 5.31-32; 19.1-12; Lucas 16.18

10 Ï na tä kua tä, Jutéia tä uli hamö a hulölö nö, Jhotäo u pökatö hamö a hua soasolöma. Ï hamö Jesus a na satehe epii töpö kokamo köo soa tasoma. Ï töpö kokamo köo soatalotö nö, Jesus anö töpö pi hatukama sinomoma kutenö, ï töpö pi hatukama kötasoma.

² Ï na tä kua tä, Jesus a na ai patiseu töpö ekuiki nö, Jesus a wapa pia salo, a huamama. -Hiki. Jesus a hapalo wanisala- töpö kuu pia salo, Jesus a wapama. -Pusopö a hosali wi, ï tä wanisala mai kitä? "Ï na tä kua päoö" Teusö a kuu kitä?- ï na ï töpö kuumä. ³ Ï na ï töpö kuu ha, -Wi na Moisés a patanö kamakö hai ï nö patapö töpö noa thama?- ï na Jesus a kuu hötöoma. ⁴ A kuu hötöoö ha, -Moisés a pata aiki, "Au husopö wa hosa köo pia tä, waheta wa tä säöka paio nököö! 'Ipa husopö sa wani hosa köa waikilölö keö! wa kuu wi, ï tä säökaö! Wa tä säöka paio nö, au husopö a hosa konöpö" ï na Moisés a patanö ï töpö noa thama- ï na ï töpö kuumä.

⁵ Ï na ï töpö kuu ha, -Makö pi hatukamo wani ipö kutenö, "Ökö. Au husopö a hosa konö" ï na Moisés anö töpö noa thaa noai, ï ta säöka thama päoma. ⁶ Ï na Moisés a patanö tä säöka thama päoma maaki, somi

sai tä, Teusö anö sanöma töpö thapalö nö, hi wano tä, hi suö tä, ï na kilii töpö kua somaköma. ⁷⁸ Ï na tä kuaö ha, au hao a, au nao a, ï na kilii wa töpö takölö nö, au husopö wa täa soalö tasoö. Ï nakö. Makö polakapaloti noai maaki, sami tä kua wi na, ï na makö kua hötöa. ⁹ Ï na makö kua hötöoö ha, Teusö anö makö koka kua waikimakö noai ha, "Au husopö a hosa tihöö!" ï na sa kuu kuleö!- ï na Jesus a kuumä. ¹⁰ A kuu nö, a kai a hua sinomoti wi, ï töpö kai kotapölöma. Töpö kai kotapolö nö, -Patiseu töpö na wa ta katehapi, ï ta kateha köo totiataloö!- ï na Jesus a kai a hua sinomoti wi, ï töpö kuumä. ¹¹ Töpö kuu ha, -Pi naka. Au husopö wa sai wani hosa konö nö, ai tiko wa tä suö täa nömönö nö, wa kua tä, au husopö wa hosa somanö noai ï wa peamaö, Teusö wa kai peamaö, ï na wa kua kitä. ¹² Au heano wa sai wani hosa konö nö, ai tiko wa tä wano täa nömöo kuköma, au heano wa hosa somanö noai, ï wa peamaö, Teusö wa kai a peamaö, ï na wa kua kitä- ï na Jesus a kuumä.

Jesus anö ulu töpö totiapala noai ï ta
Mateus 19.13-15; Lucas 18.15-17

¹³ Ï na tä kua tä, Jesus a na ai töpönö ulu töpö kai walököma. -Hi ipa ulu töpö wai na Jesus a ami waliköma, Teusö anö ï töpö wai totiapala apa kitäö!- töpö kuu pia salo, töpö kai wai walököma. Töpö kai waloki ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö aiki, -Au ulu töpö kai walo tihöö!- töpö kuu nö, ulu töpö solo töpö simöa sapa konöma. ¹⁴ Töpö simöa sapa konö noai, Jesus anö tä talalö nö, a hīsoma. -Kamisa na ulu töpö walo tä, töpö simöa sapa köa läatalo tihöö! Teusö a na ulu töpö hapalo nö, "Sa simöaö! Kawa kai hini pi topa apa kuleö!" ï na Teusö a na ï na ulu töpö wai kuu kua wi na, ï na Teusö a simöo totio wi, ï hamö ï na sanöma töpö pewö kuu kua hötöo kitä ta pi kuu mai. ¹⁵ "Sa simöa totiataloö! Teusö a na ï na ulu töpö wai kuu kua wi na, ï na wa kuu kua hötöo mi tä, Teusö a simöo totio wi, ï hamö wa kuo mai kitä" ï na sa kuu kuleö! Sa holisi mai kitäö!- ï na Jesus a kuumä. ¹⁶ Ï na Jesus a kuu nö, ulu töpö wai hāsokoapala hätäpoti nö, ï töpö wai na Jesus a ami walia hätäpotima. Töpö wai na a ami walia hätäpoti nö, Teusö a na, -Hapa. Hi ulu töpö wai totiapala apa totihoö!- ï na Jesus a kuumä.

Wani wa tä pii sisa tä, Jesus wa thapo mai kitä
Mateus 19.16-30; Lucas 18.18-30

¹⁷ Ï na tä kua tä, Jesus a hua konasolöma. Jesus a hulölö tä, ai tä läläa haitaiki nö, -Jesus a hai, kakana tä- a pi kuumä kutenö, Jesus a kotö ha a loiki nö, pili a maeko hīta thaiki nö, -Jesus ai. Samakö pi hatuka totipamani wi ï wa toita apö- a kuu nö, -Wi na sa kua nö, sa ösi palimipasoö?- ï na Jesus a na a kuumä. ¹⁸ Ï na a kuu ha, -Wi na tä kuaö ha kamisa na, "Wa toita apö" wa kuu kule? Teusö a hai, ï ta toita apö sisawö- ï na Jesus a kuumä. ¹⁹ Ï na a kuu nö, -Moisés a patanö nö patapö töpö noa thaa noai, ï wa ta taö öpa waiki kule nökö:

"Sanöma tä säpa ti!

Tiko tä suö na a mamō ti!
 A thomōmo ti!
 A holisi wāo ti!
 Ai sanōma wa tä mōnama ti!
 Hao a, nao a, ĩ na kilii wa tōpō kai a hini totihoö!"
 ĩ na Moisés anō nō patapō tōpō noa thama- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁰ A kuu ha, -Ī na Moisés a patanō nō patapō tōpō noa thaa noai, ĩ sa ta hini sinomo opaö. Sa ose tä, Moisés a kai a kuu wi, ĩ tä ha, "Hai o" sa kuu waikilasoma, huki sa pi kuu soa kule nökō- ĩ na wani kuuma. ²¹ Ī na a wani kuu ha, ĩ na a Jesus a mamō teteiki nō, a pi ipama. A pi ipa nō, -Wani ipii wa tomōpo waikia mane. Sitipa kōkō na au wani wa tä pewö totokō nō, tōpō matihipō wai honi ipii, ĩ tōpō na ĩ sitipa kōkō pewö totoa soakōö! Au sitipa wa kōkō pewö totoa soakō nō, wa kua nō, hi tä hētu hamō pe epii Teusō anō wa täpāli kitā. Hapo. Wani wa tä pewö totoa soakō nō, kamisa na pokei a noka soapaloö!- ĩ na Jesus a kuuma. ²² Ī na Jesus a kuu ha, ĩ na Jesus a kuu hininō nō, a pi wani ota apama. A pi wani ota apa nō, -Häö. Īpa wani tä kua apa pasi saile. Īpa wani sa tä totoma wani ipō-paloikō ö. Pāla. Jesus a na sa nokapalo mai kitā- ĩ na a pi wani kuu nō, a pi wani honipo pola nō, a wani konasolōma.

²³ A wani konasolō noai ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō na Jesus a mamō tetea kōo nōmōkōma. A mamō tetea kōo nōmōa koiki nō, -Wani tōkō thapo opōle, ĩ tōpō hai, Teusō a kaikanamo wi, ĩ hamō ĩ tōpō lisipaso wi tä makoka pasia mai kitā. Wani tōkō thapo opa wi, ĩ ha ĩ tōpō aiki, "Teusō anō sa simōa sinomopökōö!" ĩ tōpō kuu wi, ĩ tä makoka mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁴ A kuu ha, ĩ tōpō pi wi na takōmoma. Tōpō pi wi na takōmoma maaki, Jesus aiki, -Īpa pō! Ai tōpōnō wani tōkō satehe epii wani tä pii sisa tä, Teusō a kaikanamo wi, ĩ hamō ĩ tōpō lisipaso wi tä makoka pasia mai kitā- ĩ na Jesus a kuu konasoma. ²⁵ Ī na a kuu kōo nō, -"Makusa tä pāka na kamelu a pata holepaso wi, ĩ tä isi waniha apa waikia alu kuleö!" wa pi kuu kule maaki, wani tōpō thapo opōle, Teusō a kaikanamo wi, ĩ hamō ĩ a holepaso wi, ĩ tä isi waniha totia satia apa. Wani tōpō thapo opōle, ĩ aiki, "Teusō ai. Sa simōa totihoö!" ĩ na ĩ a kuu wi, ĩ tä makokoa totia mi- ĩ na Jesus a kuu soasoma. ²⁶ Ī na Jesus a kuu soasoö ha, -Kilatihā-tōpō pi kuuma.

Ī na ĩ tōpō pi kuu nō, -Ī na wa kuu ha, Teusō anō ĩ witi pili a täa konöpō? Teusō a simōo totio wi, ĩ hamō wani tōkō thapo opōle ĩ a lisipo wi, ĩ tä makokoa totia mi manu kule, ĩ witi pili a lisipo pasiopō?- ĩ na tōpō kuuma. ²⁷ Ī na tōpō kuu ha, Jesus anō ĩ tōpō möö nō, -Sanōma tōpōnō tä thama tai mi ipii, Teusō anō ĩ tä pewö thama taö sisaö. Teusō a kaikanamo wi, ĩ ha sanōma kama tōpō lisipo taö mai kitā maaki, Teusō anō tōpō lisipama taö öpa sisaö- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ Ī na a kuu ha, Pedro aiki, -Kamisamakōnō sama tä pewö takölō nō, kawa na samakō nokapasoma- ĩ na a kuuma. ²⁹⁻³⁰ Ī na a kuu ha, -"Ai wanō sa pi ipaö, ta topa apōle ĩ wa ta wäsā pi topaö, ĩ na wa kuati salo, au ai wa

tōpō pewö tapölō ha, kawa na ai tōpō satehe epii tōpō kua hōtōo kitā. Au hepala tōpō, au hoose tōpō, au sao tōpō, au nao a wani, au hao a wani, ĩ na tōpō kui, ĩ tōpō tapölōma, ai tōpō satehe epii wa tōpō täa satia apa hōtōli kitā. Ai tōpō satehe epii tōpō na, 'Īpa hepala' wa kuu, 'Īpa hoose' wa kuu, 'Naka ai' wa kuu, 'Pōsa ai' wa kuu, 'Hapa' wa kuu, 'Napa' wa kuu, ĩ na wa kuu kitā. Au sai wa tapölō ha, ai sai pō satehe epii sai pō ha wa kuki kitā. Ai tä uli satehe epii ĩ hamō wa kua nōmōki kitā. Huki ai wanō Teusō wa ta wäsāö ha, ai tōpōnō wa wanipo opa nō, wa peama kitā maaki, waiha wa ösi palimia totipaso wi ĩ wa tä täa hōtōli kitā. ³¹ Huki hi tä uli ha satehe epii pata tōpō kule, waiha ĩ tōpō hai, satehe epii pata tōpō kupo mai kitā. Ī na tä kua tä, huki pata tōpō pasi mai, waiha ĩ tōpō hai, satehe epii pata tōpō kua asapaso kitā" ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa- ĩ na Jesus a kuuma.

-Sa säpali kitā maaki, sa temōa konaso kitā-

³² Ī na tä kua tä, pili tiso na Jesus anō kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō kai hulaselōma. Jetusalēi tä uli hamō ĩ tōpō kai hulaselōma. Ī hamō ai tiko tōpōnō Jesus a säpa piama maaki, Jesus anō kama hai ĩ tōpō kai hua satia apōsolōma. Tōpō kai hua satia apōlolō nō, Jesus a paluapalotiilōma. Kama kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō pi ote noapalotima. Ī na tä kua tä, Jesus anō, kama kai a hua sinomoti wi ĩ 12 tōpō, ĩ tōpō nakama. Tōpō nakalō nō, -Ī na sa kua kitā. ³³ Pi naka. Jetusalēi hamō makō huu kimani, ĩ tä uli ha makō walokō lasoma, sanōma sa kupaso noai, ai tänō ĩ sa namo simōkō nō, Teusō a täpā sinomo wi ĩ pata tōpō, Moisés a kai a wäsā sinomoti wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, ĩ tōpō na sanōma sa kupaso noai, ĩ sa totoki kitā. Sa totoki ha, ĩ pata tōpō aiki, "Jesus ma säpamanöpökōö!" ĩ na ĩ tōpō kuu nō, juteu tōpō pasi mai ĩ tōpō na sa totoa tolea nōmōki kitā. ³⁴ Sa totoa nōmōkōma, juteu tōpō pasi mai, kamisa na ĩ tōpō hapalo pi wasōa apa nō, sa nakipōmanō nō, sa soapalō nō, sa säpali kitā. Sa säpali kitā maaki, 3 tä mumi kuto tä, sa temōa konaso kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

-Kamisa na ai tōpō simōotipökō-

Mateus 20.20-28

³⁵ Ī na tä kua tä, Sepeteu a hai ĩ pelupō tōpō, ĩ Tiago a, João a, ĩ na kilii, Jesus a na ĩ tōpō waloa läkōma. Tōpō waloa läiki nō, -Jesus ai. "Ī na tä thamaö!" kawa na samakō kuu ha, wa tä thama hōtōo kitā?- ĩ na tōpō kuu ha, ³⁶ -Kamakō na ĩ ka pi sa tä thaa pasiopō?- ĩ na Jesus a kuu ha, ³⁷ -Waiha wa kaikanamo totia tä, wa kaikanamo wi ĩ lotami tä na wa loa tä, kamisamakō na, "Kamakō solo. Pō kaikanamo naiopōö! Kate sa poko kuamō kule hamō ai wa loki, hai sa poko kuamō kule hamō ai wa loki, ĩ na makō loa kuköpökōö!" ĩ na wa kuu kitā?- ĩ na tōpō kuuma.

³⁸ Ī na tōpō kuuma maaki, -Naiö! Makō kuuhe, ĩ tä na makō pi hatuku totio mi ipō. Sa pea kua piale na, ĩ na makō pea kua taö öpa naio kitā ta o?- Jesus a kuu ha, -Awai. Ī na samakō pea kua taö öpa naio kitā- tōpō kuu

hõtöoö ha, ³⁹ -Sa pea kua wi na, ï na makö kua hõtöo kitä maaki, ⁴⁰ kamisa kuo pa "Pö kaikanamo naiö!" kamisa kuu mai kitä. Ipa hao aiki, "Ipa ulu a kotö ha pö kaikanamo naiö!" ï na ipa hao a kuu sisaö- ï na Jesus a kuuma. ⁴¹ ï na Jesus a kuu ha, ta kateha pole, ï ta hin-inö nö, Jesus a kai a hua sinomo wi, Tiago a, João a, ï na kilii töpö na ï ai 10 töpö pi hïsuha apöpasoma.

-Ai sa töpö pasiliapalapököo!

⁴² ï töpö pi hïsuha apöpasoma, Jesus anö töpö pewö nakaki solö nö, -"ï töpö hai, ï kaikana töpö" ai töpö kuu wi, ï kaikana töpönö ai töpö simöa sinomoö. ï pata töpönö ai töpö noa thaa sinomoö. ï ma tä taö öpa waikia kule- ï na Jesus a kuu nö, ⁴³ -ï na ai pata töpö kua kuati wi na, ï na pö kua tihöo! Wa patamo pi topa salo, ai wa töpö pasilipopököo! ⁴⁴ Kaikana wa kupo pi topa salo, ai wa töpö pasilipo nö, ï töpö na wa noami kalipalotipököo!- ï na Jesus a kuu nö, ⁴⁵ -Sanöma sa kupaso noai, masita tä uli na sa waloiki nö, "Ai sa töpö simöa ha, ï töpönö sa pasiliapala sinomopöo!" ï na sa pi kuu maama. "Ai sa töpö pasiliapalapöo! Sanöma töpö satehe epii sa töpö täapa koo läöpö, ï tä noa na sa säpamonasopököo!" ï na sa pi kuu salo, sa huma- ï na Jesus a kuuma.

A höpöpö öpii, Pasimeu a wani

Mateus 20.29-34; Lucas 18.35-43

⁴⁶ ï na tä kua tä, Jetikó tä uli hamö töpö talaso taso. Jetikó hamö töpö kuo wi, ï ai töpö satehe epii ï töpö, Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö, Jesus anö ï töpö pewö kai hulalölöma. Töpö pewö kai hulalölö nö, pili tiso kasö na Simeu a hai ï pelupö a wani, Pasimeu a wani loo lätioma. A wani höpöpö kutenö, a wani loa lätiiki nö, töpö hasuo pole, ï töpö na sitipa kökö ha a wani nako läo sinomotima. ⁴⁷ ï a wani loa lätiä tä, -Nasaté tili a pata hai, ï Jesus a hilo wi, ï a pata hasuo kulatiö!- ï na ai töpö kuu ha, a wani komöma. A wani komö nö, -Jesus ai! Kaikana tä Davi wa ulupö tolewöo! Kamisa na, "ï na wa höpöpö wani kuo päoö" a pi kuu tihöo! Kamisa na a pi honipo totihoö!- ï na a moni wani kutasoma maaki, ⁴⁸ ai töpö satehe epii töpönö a wani päpä läoma. -A wani lalupalö tihöo!- töpö kuuma. Töpö kuuma maaki, lope epii a wani komö satimo hõtöoma. -Davi a kaikana pata kuo noai, ï pelupö tolewö waö! "ï na wa wani kuo päoö" a pi kuu tihöo! Kamisa na a pi honipo totihoö!- ï na a wani komö kuu-to läoma. ⁴⁹ ï na a wani komö kuuto läoö ha, Jesus a öpa opia soataiki nö, -A wani höpöpö öpii a wani naki solöo!- a kuuma. A kuu ha, a wani höpöpö öpii ï a wani nakaki solö nö, ï a wani na, -A pi topaikiö! A öpa-paloö! Wa naka waikilatiö!- ï na töpö kuuma. ⁵⁰ Töpö kuu ha, a wani soho wi, ï ösö hosalö nö, lope epii a wani öpa haitalo nö, Jesus a na a wani ekua soataköma. ⁵¹ A wani ekua soataki ha, -Wi na wa thamapö?- ï na Jesus a kuu ha, -Sa mamö huu topa komaköo!- ï na a wani kuuma. ⁵² A wani kuu ha, -A koonöo! "Jesus anö sa mamö huu topa komaki kitä" wa pi kuu wi, ï tänö wa mamö huu topa koo pasia pälaso ke- ï na Jesus a

kuuma. ï na Jesus a kuu ha, a mamö huu topa soa kotamaköma. A mamö huu topa soa kotamaki ha, pili tiso hamö Jesus a na a wani noka konasolöma.

Jetusalëi tä uli na Jesus a lisipaso noai ï ta

Mateus 21.1-11; Lucas 19.28-40; João 12.12-19

11 Jetusalëi tä uli kotö pata ha, ï Petöpasié tä uli, Petânia tä uli, ï na tökö uli kui tökö uli kuo pa, ï ha Jesus anö töpö kai atetasoma. Töpö kai atetalö nö, Olipa tä heuma na töpö kai waloki ha, Jesus anö a kai a hua sinomoti wi, ï ai polakapi töpö simöa tolehelöma. ² Töpö simönö nö, a hapalo nö, -Thapi hamö sai pö kulati, ï hamö makö lisipalo nö, jumëtu a okalo ökale, ï a hoo pata na sanöma tä loo tai mi ipii, ï ma talali kitä. ï ma pata talalö nö, ma pata kusöpalö nö, ma pata täaki solöo! ³ Ma pata täli ha, kamakö na ai tä aiki, "Wi na makö pi kuu salo, ma täa kule?" ai tä kuu ha, "Ipa kaikana a patanö a naka kipiö! A simöa koo haitali kitä" makö kuu!- ï na Jesus anö töpö noa thama. ⁴ ï na töpö noa thaö ha, töpö hulalölöma.

Töpö hulalölö nö, sai pö kulali hamö töpö waloiki nö, jumëtu a okalo pata talalöma. Pili tiso kasö pata ha sai a päka pata holeo pa a pata ökatio läoma. ⁵ A pata kusöpali ha, ai töpö öpale, ï töpö aiki, -ï ka pi ma tä thaa pia salo, ma okalo pata kusöa kule?- ï na töpö kuuma. ⁶ ï na töpö kuu läoö ha, Jesus a kuu noai, ï ta thaa hõtöoma: -Kaikana tä patanö a okalo pata naka kulaiö! A simöa koo haitali kitä!- töpö kuuma. Töpö kuu ha, -Ökö. A okalo pata täälölö!- töpö kuu hõtöoma.

⁷ Töpö kuu hõtöoö ha, Jesus a na jumëtu a okalo pata täälölöma. A pata täälölö nö, pili a hoo pata ha kama töpö hai ï haloi ösö hāsokopo wi, jumëtu a hoo pata ha ï ösökö lukököma, ï ösökö ha Jesus a tikaa soataköma. ⁸ A tikaa tä, töpö satehe epii töpö aiki, -Kaikana tä sai pata huu polaliö!- töpö pi kuu salo, kama töpö hai ï haloi ösökö hāsokopo wi, ï ösökö paa toleha läatalilöma. Koanata amösö hena kui na, ï na ösö hena kui, pölösö hamö ösö hena päatalalö nö, pili tiso hamö ï ösö hena hila paa naionöma. Ösö hena paa toleha läatalilöma. Kaikana tä sai pata huu ha, ï tä thamati-ma. ⁹ Tä thamati nö, Jesus a na ai töpö palule ï töpö, Jesus a noa ha ai töpö kule ï töpö, ï na töpö kui, Teusö a na ï töpö pewö aiki, -Kawa toita apöo! Pata wanö wa simöpalö noai, ï a totiapala totihoö!

¹⁰ Sutu upa hao Davi a pata kaikanamo kua noai na, ï na Jesus a kaikanamo kuapököo! A kaikanamo piale, ï tä topa apa kule. Teusö wa totiatalo opawöo!- ï na Teusö a na, lope epii ï na töpö ku upama.

Jesus anö pikü tiki noa thaa noai ï ta

Mateus 21.18-19

11 ï na töpö ku upa tä, Jetusalëi tä uli hamö Jesus a lisipalotö nö, Teusömo wi a sai pö pata hamö Jesus a lisa soatasoma. A lisipalo nö, tä pewö möö nö, tä wisa waiki ha, Petânia tä uli hamö a kuki pia salo, Jesus anö kama hai ï 12 töpö kai hua koo soatasolöma. ¹² Töpö kai hua koo soatalölö nö, Petânia tä uli ha töpö kai kuo

wi, ĩ hena tā, tōpō kai kōa soapalotō nō, pili tiso hamō Jesus a huu koonō tā, a oio opama. ¹³ Jesus a oi ipō tā, piku tiki ōpa talalōma. Tiki hena siko opii, pai hamō ĩ tiki ōpa talalō nō, Jesus anō ĩ tiki mo mōmō ekua soatakōma. ĩ tiki ha a waloikitō nō, pili mo lalo sinomo wi, ĩ kōkō pilipoma kua totia mi kutenō, Jesus anō ĩ tiki moni mōō maaki, pili nakō hena sino kuo sisama. ¹⁴ Pili tiki henakō sino kuo sisa ha, hii ti na Jesus a hapaloma: -Pili wa mo mi nō hĩsuwō a. Sanōma tōpōnō pili wa mo wani oa kōo maa nō toapōkōō! Kawa na pili mo sātāo kōo mai kitāō!- ĩ na ĩ ti na Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu wi, kama a kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpōnō ĩ ta hini-ma.

**Teusōmo wi a sai ha tōpō kuo wi,
Jesus anō ĩ tōpō sasupalō noai ĩ ta**
Mateus 21.12-17; Lucas 19.45-48; João 2.13-22

¹⁵ ĩ ta hiniñōma, ki hamō, Jetusalēi tā uli hamō tōpō kai kōa soapōlōma. Tōpō kai kōa soapōlō nō, Teusōmo wi a sai pō pata na Jesus a lisipasoma. A lisipalo nō, sitipa kōkō ha wani tā totoma sinomo wi ĩ tōpō, sitipa kōkō ha wani tā taalali wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, Jesus anō ĩ tōpō pewō sasupalōma. Sitipa kōkō totoa nomōhōa hōtōo soatalo sinomo wi, ĩ tōpō hai ĩ hii tiki ha sitipa kōkō maketa wi, Jesus anō ĩ tiki pata nomōhōpamani, Teusō a na holeto kōkō wai totokōpō, sitipa kōkō noa ha ĩ holeto kōkō wai totoa sinomo wi ĩ tōpō hai ĩ lotami tiki nomōhōpamani, ĩ na tiki nomōhōa thapamanōma. ¹⁶ Tiki nomōhōpamanō nō, ai tōpō ekuki wi, ĩ tōpō na, -Teusōmo wi, ĩ a sai pō ha saponō a kule, ĩ ha wani tā kai ekua pasio tihōō!- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁷ ĩ tōpō pewō pi hatukupamani pia salo, ĩ na a hapalo kōo nō, -Pi naka. Teusō tā waheta na ĩ tā sāōkama kua: "Teusō sa na sanōma tōpō pewō hapalo sinomo wi ĩ a sai' ĩ na ipa sai a hila thama hōtōki kitā" ĩ na Teusō a kuuma. ĩ na Teusō a kuuma maaki, Teusō a hapalo sinomoti wi, ĩ a sai ha ai tōpō na makō thomōmo sinomowō. Sitipa pe epii ma naka sinomowō. Teusōmo wi ĩ a sai hai, thomōmo wi, ĩ a sai kupaso noa- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁸ ĩ na Jesus a kuu pole, Teusō a tāpā sinomo wi ĩ pata tōpō, Moisés a kai a wāsā sinomoti wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui, ĩ tōpōnō ĩ ta hiniñōma. Ta hiniñō nō, tōpō hĩso opa salo, -Wi na ma tā wani sāa thapalōpō?- ĩ na ĩ tōpō kuuma. ĩ na tōpō kuuma maaki, Jesus a na ĩ tōpō kili ipatima. Ai tōpō pewō aiki, -Jesus anō Teusō a kai a wāsā taō ōpa nō kilia sai- ĩ na ai tōpō pewō kuti ha, -Jesus ma sāpalōpōō!- kuu wi, Jesus a na ĩ tōpō kili ipama. -Ai tōpō pewōnō makō wanipo hāto kitā- ĩ tōpō pi kuu nō, Jesus a na ĩ tōpō kili ipama.

-Teusō a lotete epō- pō pi kuu!
Mateus 21.20-22

¹⁹ ĩ na tā kua tā, Jetusalēi tā uli ha Jesus anō, a kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō kai kuoma, wisa tāi ha tōpō kai konasolōma. ²⁰ Tōpō kai konasolō wi, ĩ hena tā tōpō kai hasuo tā, piku tiki na Jesus a hapalo noai, ĩ tiki mōō kōoma. ĩ tiki poko, tiki nasikili, ĩ tiki pewō hāwāa waiki-

soma. ²¹ ĩ tiki mōō nō, -Sanōma tōpōnō pili wa mo wani oa kōo maa nō toa apōkōō!- ĩ na Jesus a kuu noai, Pedro anō ĩ ta taō soa salo, -Ā āi. Hi tiki ha wa hapalopili, ĩ tiki hāwāa waikiso noa thāiō!- ĩ na Jesus a na a kuuma.

²² A kuu ha, -Pi naka. "Teusō a lotete epō" makō pi kuu ha, ²³ hi heu tā ōpale, ĩ heu tā ha wa hapalo nō, "A hokōpalo nō, kosoto u pata ha a kepalōō!" wa kuu ha, heu tā pata maaki, kosoto u pata ha tā pata kepasō kitā. "Teusō a lotete hāto mi ipō. Heu tā hokō hāto mai kitā" ĩ na wa pi kuu mi tā, a hokōpo hōtōo kitā. ĩ na sa kuu pitilimo opa kule. ²⁴ Ōnō kutenō, "Teusō a na sa tā nakali wi, ĩ sa tā pewō sua hōtōli kitā" ĩ na wa pi kuu ha, wa tā nakali wi, ĩ wa tā pewō sua hōtōli kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁵ ĩ na a kuu nō, -Teusō a na wa hapaloti pamō ai sanōma wa tā hĩsu thaō ha, wa tā hĩsu thaa wi, ĩ tā maa kopamanōō! ĩ wa tā maa kopamani salo, wa wanisala apati wi, ĩ tā na Teusō a hĩsu thaa maa kōa hōtōpasō kitā. ²⁶ [Ai wa tā hĩsu thaa wi, ĩ wa tā mapama kōo mi ha, hi tā hētu hamō au hao a kulali, ĩ a patanō kawa hĩsu thaa wi, ĩ tā mapama kōo hōtōo mai kitā]- ĩ na Jesus a kuuma.

**-Witi pili anō wa simōaō ha, wa tōpō sasupalōma?-
pata tōpō kuu noai ĩ ta**
Mateus 21.23-27; Lucas 20.1-8

²⁷ ĩ na tā kua tā, Jetusalēi tā uli hamō tōpō kai taa konaso tasoma. Tōpō kai taa konanotō nō, Teusōmo wi ĩ a sai ha saponō a kule, ĩ a saponō ha Jesus a hupalotima. A hupalo tā, Teusō a tāpā sinomo wi ĩ pata tōpō, Moisés a kai a wāsā sinomoti wi ĩ tōpō, juteu pata tōpō, ĩ na tōpō kui, Jesus a na ĩ tōpō pewō ekua atekōma. ²⁸ Tōpō ekua ateiki nō, Jesus a na, -Wa tā thamatihe, witi pili anō wa simōaō ha, wa tā thamati ke?- ĩ na ĩ tōpō kuuma. ²⁹⁻³⁰ Tōpō kuu ha, -Kamakō na sa tā hini hōtōo pia kule. Kamakō na sa ta hini ha, kamakō aiki hōtōwō, "Ī nakōō!" makō kuu makoka hōtōoō ha, "Wa tā thamatihe, witi pili anō wa simōaō ha, wa tā thamati ke?" makō kuuhe, ĩ tā na, "Ī anōkōō!" sa kuu hōtōo kitāō!- ĩ na Jesus a kuu nō, -Witi pili anō João a simōaō ha, ĩ anō tōpō māi ōmatima? Teusō anōkō hātowō? Sanōma tōpōnōkō hātowō? Wi na makō pi kuu kule?- Jesus a kuuma. ³¹ ĩ na Jesus a kuu ha, tōpō pi tapomo nō, kama tōpō hapalo nomōhōpasō nō, -"Teusō anō João a simōkōma" makō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, "Ī na makō kuu manu kule, wi na makō pi kuu salo, João ma kai a hini totio maama?" ĩ na Jesus a kuu hōtōo kitā- tōpō kuu nō, ³² -"Sanōma tōpōnō pāwō" makō kuu ha, ai tōpō pewōnō makō wanipo matimōō!- ĩ na ĩ tōpō kuuma. -"João a patanō Teusō a kai a wāsā totio wi, ĩ a sai kuo totioma?" ĩ na ai tōpō pewō kupaloti saiō!- ĩ na ĩ tōpō pi kuu salo, -Sanōma tōpōnō pāwō João a simōkōma- ĩ na ĩ tōpō kuu kili ipama. ³³ Tōpō kuu kili ipa salo, -Kui. Sama tā tai mi- Jesus a na ĩ na ĩ tōpō kuuma. Tōpō kuu ha, -Ī na makō kuu salo, "Witi pili anō wa simōkōma?" makō kuu kule

maaki, kamakö na sa kuu hõtöo mai kitäo!- ĩ na Jesus a kuuma.

Kaikana a pelupö säpalö noai ĩ ta

Mateus 21.33-46; Lucas 20.9-19

12 ĩ na tä kua tä, ai uni tökö a wäsä kuiki nö, ĩ na a kuuma: -Ai pata tänö upa totokö satehe epii totokö tösama. ĩ mokö tösa nö, ĩ totokö kuo pamö tä hokoloköma. Tä hokolokö nö, upa mokö kopekeama pia salo, maa ma pata thaköma. Maa ma pata thakö nö, ösö ha tikio wi tiki matakali thaa nömököma. Matakali tiki thaa nömökö nö, ai töpö na, "Hi ipa hikali ha pö kalipalo hisaö! Waiha au noa sa tä totoki kitäo!" ĩ na a pata kuuma. ĩ na a pata kuu nö, pai pamö, tiko töpö uli hamö a pata asulöma. ² A pata alulö nö, tiko tä uli ha a pata kutio tasoma. A kutio tasoa tä, tä tetea apöpasö noai ha, mo patasipö tä, polakapi kama hai ĩ upa mokö suli pia salo, ĩ pata tänö töpö nokapalamati wi, ai tä simököma. Hikali a ha töpö kalipalama noai, ĩ töpö na a simöa konöma. ³ A kopi ha, töpö hikalimo hisa wi, ĩ töpönö a wani huölö nö, a wani soalalö nö, pokei a wani simöa konömae. ⁴ Pokei a wani simöa koni ha, pata tänö töpö nokapalamati wi, ĩ ai a wani simöa nömönöma. A wani simöa nömönöma maaki, ĩ a wani na töpö hola apa nö, ĩ a he wani säpömae. ⁵ ĩ na noa ha pata tänö töpö nokapalamati wi, ĩ ai tä simöa nömönöma. A simöa nömöa koni wi, ĩ a wani säpalöma. ĩ na ai töpö satehei töpö simöo hätäpotima. Töpö simöo hätäpoti tä, ai töpö he wani säa läpo wi, ĩ töpö wani konasolöo, ai töpö he wani säalali wi, ĩ töpö säa totia apa pasipasoö, ĩ na töpö kuuma.

⁶ ĩ na töpö kuaö ha, pata tä kuo pa ai sami tä kuo sisama. ĩ kama hai ĩ pelupö a kuo sisama. Pelupö a pi ipama maaki, sakimi ipii, töpö hikalimoma wi, ĩ töpö na kama hai pelupö a simönöma. "Ipa ulu tä na töpö hola mai kitä. Ipa ulu a hini häto kitäo!" a pi kuu nö, kama hai pelupö a simönöma. ⁷ Kama hai pelupö a simönöma maaki, töpö hikalimoma wi ĩ töpö aiki, "Pata tä hai ĩ pelupö a huu kulati taö. Pelupö a kutenö, waiha pö a nomaso noai ha, pelupö anö hi hikali a pata täa asali pia salo! Ma wani säpalöpöo! Ma säpalö nö, hikali ma pata sua asalöpöo!" ĩ na ĩ töpö kuuma. ⁸ ĩ na töpö kuu nö, pata tä hai ĩ pelupö a huölö nö, a säpalömae. A säpalö nö, hikali a kasö hamö a nomawö hosälömae. ĩ na tä kuuma- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ ĩ na a kuu nö, -ĩ töpönö a säpalö noai, ĩ tä noa na wi na pata tänö töpö thama pia salo? A pata kopo nö, töpö hikalimoma hisa noai ĩ töpö säa hõtöpali kitä. ĩ töpö säa hõtöpalö nö, ai tiko töpö na ĩ hikali a totoa nömökö nö, ĩ töpö hikalimoma nömöo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁰ ĩ na Jesus a kuu nö, -Teusö tä waheta kuu noai, ĩ ma tä säökama möö maa kipili ta o?

"Maa ma sai thaa wi ĩ töpönö ai ma hosälö noai, ĩ ma toita satio opa kuköma. ĩ manö sai a lototoama totio wi, ĩ ma. ¹¹ ĩ na tä kuo wi, Teusö anö ĩ tä thama. Teusö anö tä thaa wi, ĩ sama tä möö nö, 'Totiatalo opaö' samakö kuu"

ĩ na waheta tä ha ĩ na tä säöka thaköma- ĩ na Jesus a kuuma.

¹² ĩ na a kuu ha, -Jesus anö makö a kateha totia alu kule. "Maa ma hosälö noai, ĩ ma hosa kua noai na, ĩ na kamakönö sa hosa kua hõtöo!" ĩ na Jesus a pi kuu hätoakö- ĩ na töpö pi kuuma. ĩ na töpö pi kuu nö, a hua piama. A hua piama maaki, -A huopoö ha, ai töpönö makö wanipo kitäo!- ĩ na töpö pi kuu salo, Jesus a takölöma. A takölö nö, ĩ töpö hua konasolöma.

Jesus a hapalo isi wanipamani pia salo

Mateus 22.15-22; Lucas 20.20-26

¹³ Töpö hua kononö nö, Jesus a hapalo isi wanipamani pia salo, Jesus a na ai patiseu töpö, ai etoosisö töpö, ĩ na kilii töpö simönöma. ¹⁴ Töpö simöni wi, ĩ töpö waloiki nö, Jesus a na töpö hapaloma.

-Wa pitilimo opaö. Ai töpö haö ha wa kili mai kitä. Ai töpönö wa kateha wanisala apati wi maaki, "ĩ na tä kuo päoö" ĩ na wa pi kuu sinomoö. Wa toita apö. Pata töpö maaki, pata töpö na wa kili mi salo, Teusö wa tä wäsä makoko opaö. ĩ na wa kuaö ha, kawa na sama tä hini pia kule- ĩ na töpö kuu nö, -Sesa kaikana tä pata na sitipa sama kökö totoköpökö? Wi na Teusö a kuu?- ĩ töpö kuuma. ĩ na ĩ töpö holisimo kuu päoma. ¹⁵ ĩ na ĩ töpö holisimo kuu päoö ha, Jesus a pi hatuka apa salo, -Wi na sa kuaö ha sa wapa nö, sa hapalo isi wanipama pia kule? Sitipa suaki solö. Sa tä möö!- ĩ na Jesus a kuu hõtöoma. ¹⁶ ĩ na Jesus a kuu hõtöoö ha, sitipa suaki solöma, Jesus aiki, -Hi sitipa kökö ha, ĩ witi pili a hai ĩ hilo säöka thamama. Witi pili a ukutupö sätäa?- a kuu ha, -Sesa kaikana tä pata aiki- töpö kuuma. ¹⁷ ĩ na töpö kuu ha, -Sesa kaikana tä pata hai, ĩ kaikana tä kutenö, ĩ a patanö makö noa thaa wi ĩ ta hiniö! Teusö a lö kui, kaikana tä sai pata kutenö, ĩ a patanö makö noa thaa wi ĩ ma ta hini totio hõtöoö!- Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu ha, -Jesus a haö taö öpa kiliawö- ĩ na ĩ töpö kuuma.

-Nomawö töpö temöa konaso kitä-

Mateus 22.23-33; Lucas 20.27-40

¹⁸ ĩ na tä kua tä, -Nomawö töpö temöpo köo mai kitäo!- satuseu töpö kuu sinomo wi, Jesus a na ĩ ai satuseu töpö waloköma. Jesus a na ĩ töpö waloiki nö, ¹⁹ -Jesus ai. Kamakö hai ĩ nö patapö töpö na ĩ na Moisés a pata kuuma: "Au hepala hai ĩ ulu töpö kuo mai ha, au hepala nomasoö ha, ĩ a hai ĩ pusopö a kuo noai ĩ wa sua nömönöo! Wa sua nömönö nö, au ulu wa töpö thaköo! Au ulu töpö sai maaki, 'Pepala hai ĩ ulu töpö päwö' ai töpö kuupö. ĩ na pö kuaö!" ĩ na sutu upa ĩ na Moisés anö tä säöka thaköma- ĩ na Jesus a na töpö kuuma. ²⁰⁻²¹ ĩ na töpö kuu nö, Jesus a na, -Pi naka. Poose töpö satehe epii, ĩ 6 poose töpö kuoma. Pepala a kuo soma noai ĩ anö suö tä tälö nö, ulu tä thaa mai ha, a nomasoma. Pepala a nomasoö ha, poosa a kuo nömöo noai, ĩ anö pepala a hai ĩ pusopö a kuo noai, ĩ a sua nömöa hailöma. A sua nömöo hailö nö, ulu tä thapa mai ha, ĩ a noma köa nömöa soatasoö. ĩ tä noa ha, ĩ hai poosa anö ĩ suö a sua köa nömöa haia soatalö nö,

ulu tä thapa mai ha, ĩ a noma kōa nōmōa soatasoō. ĩ na ĩ poose tōpō pewō kuama. ²² Poose tōpō pewōnō ĩ suō a sua nōmōatala kule maaki, tōpō ulu pō kuola tä kuno mai, tōpō pewō noma pālasoma. ĩ na tä kumatima. ²³ ĩ na tä kuama kutenō, waiha sanōma tōpō nomapo noai ĩ tōpō temōa konasoma tä, ĩ 7 tōpōnō ĩ suō a po hātāhatalo noai, ĩ suō a hai, witi pili a hai ĩ pusopō a sai kupasoō?- ĩ na tōpō kuuma.

²⁴ ĩ na tōpō kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -Teusō ma tä waheta tai mi ipō, Teusō a lotetea apōle, ĩ ma tä tai mi ipō, ĩ na ma tä tai mi kuō kutenō, makō pi tapomo makokoa mane. ²⁵ Pi naka. Waiha sanōma makō nomaso noai, ĩ makō pewō temōa konasoma tä, Teusō anō kama hai ĩ tōpō simōta wi, ĩ āju tōpō kua wi na, ĩ na sanōma makō kua naio kuki kitā. Suō ma tōpō po mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁶ ĩ na a kuu nō, -Tōpō nomawō temō kōo wi, ĩ sa ta kateha kōo pia kule- a kuu nō, -Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na kilii tōpō noma waikiso noai ha, Moisés a pata na Teusō a hapaloma. Hii tiki ose wakō wai hili noai ĩ hamō Teusō a hapalo nō, "Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na kilii tōpō aiki, 'Teusō a hai, ipa pata tä' ĩ na ĩ tōpō kuu soatioō" ĩ na Teusō a kuuma. ĩ na Teusō a kuu noai, Moisés a patanō ĩ ta sāōkama. ĩ ta sāōkama maaki, ĩ ma tä möō maapili ta o? ²⁷ Makō pi tapomo makoka maneō! "Teusō a hai, ipa pata tä" ĩ na nomawō tōpō kuu mai kitā. Tōpō temō öpii, ĩ na ĩ tōpō kuu sisaō. Önō kutenō, Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na kilii tōpō nomasoma maaki, ĩ tōpō temōa konasoma- ĩ na Jesus a kuuma.

-ĩ pili wa ta hinia totilöpökōö!

Mateus 22.34-40; Lucas 10.25-37

²⁸ ĩ na tä kua tä, Jesus a, satusēu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō hapalo nomōhōpaso wi, Moisés a kai a wäsā sinomoti wi ĩ anō ĩ ta hini nō, -Jesus a hapalo taō öpawō- ĩ na ĩ a pi wani kuuma. ĩ na a pi wani kuu salo, a hapalo nō, -Jesus ai. Moisés a patanō tōpō noa thati- ilō noai, ĩ witi pili ta topa satia apōle, ĩ sa ta hinia totilöpökō- ĩ na a wani kuuma. ²⁹ ĩ na a wani kuu ha, Jesus aiki, -Moisés a patanō juteu tōpō noa thaa noai, ĩ ta topa satia apaō: "Isōhaeu pō! Kaikana tä sai pata, ĩ Teusō a hilo wi, ĩ sami tä kua sisaa. ³⁰ Teusō pata wa tä pii totio opatipökōö! ĩ a pata na wa pi kuo totio opatipökōö! Pe epii a pata pii totihoö! ĩ a na wa pi tapomo sinomoti nō, pe epii a pii totihoö!" ĩ na Moisés anō tōpō noa thaa noai, ĩ pili wa ta hinia totilöpökōö! ³¹ ĩ wa ta hinia totia apölō nō, "Kama wa pio sapao kua kōo wi na, ĩ na ai tōpō pii kuaö!" ĩ na Moisés anō tōpō noa thaa naio noai, ĩ wa ta hinia nōmōnöpökōö! ĩ na Moisés anō polakapi tōpō noa thaa pi kupaso noai, ĩ ta na ai ta topa satio opa mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

³² ĩ na Jesus a kuu ha, -Wa kuuhe, ĩ pitili tä sai a. Sami Teusō a kua sisaa. Ai tiko Teusō tä kua tolea mai kitā.

³³ "Sa wanisala apati wi, ĩ tä ha wa hīso wi ĩ tä matamanöö!" ĩ na Teusō a na sa kuu pia salo, salo a noki, wani tä, ĩ na kilii, Teusō a na sa tä uni totoki, ĩ na sa kuati wi, ĩ tä topa kule maaki, Teusō pata sa tä pii totio

opatii, ĩ a pata na sa pi kuo totio opatii, pe epii sa pata pii totihoö, ĩ a na sa pi tapomo sinomoti nō, pe epii ĩ Teusō sa pii totihoö, kama sa pi sapao kua kōo wi na, ĩ na ai sa tōpō pii kuaö, ĩ na sa kuati wi, ĩ tä topa satia apaō- ĩ na ĩ a wani kuuma. ³⁴ ĩ na a wani kuu ha, -ĩ a wani hapalo pi hatuku upa thai- Jesus a pi kuuma. A pi kuu nō, -"Kamisa na Teusō a simōo totiopökōö!" ĩ na wa pi kuu hāto pia kule- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu ha, Moisés a kai a wäsā sinomo wi, ĩ tōpō pewōnō Jesus a huama kili ipama.

Cristo a hai, ĩ witi pili a?

Mateus 22.41-46; Lucas 20.41-44

³⁵ ĩ na tä kua tä, juteu tōpō Teusōmo wi ĩ a sai ha Jesus anō Teusō ta wäsā tä, ĩ na a kuuma: -Moisés a kai a wäsā sinomoti wi, ĩ tōpō aiki, "Teusō anō a simōni wi, ĩ Cristo a hilo wi, ĩ a hai, Davi a pata hai ĩ pelupō a tolewō" wi na ĩ tōpō pi kuu salo, ĩ na tōpō kutii?

³⁶ Teusō a ösi kua tolele ĩ anō Davi a pi hatukua waikipamanōma kutenō, ĩ na a kuuma:

"Īpa pata tä na Teusō pata tä aiki, 'Ai tōpōnō wa wani nipo wi ĩ sa tōpō peama totio kitāö! Sa tōpō peama noai ha, ĩ tōpō na wa kaikanamo toitio kitāö! ĩ tōpō na wa kaikanamo totio paio mai ha, kamisa na wa kua paitiki nō, kawa solo makō kaikanamo paitiopökōö! ĩ na kamisa na a simōo sinomoti wi, ĩ a na ĩ na Teusō a kuuma"

ĩ na tä kuu wi, Davi a patanō tä sāōkama. ³⁷ "Kamisa na a simōo sinomoti wi, ĩ wa. Īpa pata wa" ĩ na Cristo a na Davi a pata kuuma. ĩ na a pata kuuma kutenō, Cristo a hai, Davi a hai ĩ pelupō a tolewō päwō ta o?- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a na ai tōpō satehe epii tōpō sotota pole, ĩ tōpōnō Jesus a kuti wi, ĩ ta hinitia tä, tōpō pi mōnaha apatima.

Moisés a kai a wäsā sinomo wi, ĩ tōpō uōma tihōö!

Mateus 23.1-36; Lucas 20.45-47

³⁸ ĩ na tä kua tä, Jesus anō ta wäsā nō, tōpō pi hatukamati tä, -Moisés a kai wäsā sinomoti wi ĩ tōpō na pō pi mosaikiö! ĩ tōpō kua kua wi na, ĩ na pō kua hōtōo tihōö! "Ī pata tōpōnō ĩ nasimō watata ösökō halopo sinomo wi, ĩ ösökō pasiwōö!" ĩ na ai tōpō pi thama pi topa salo, watata ösō lape epii ösō patanō ĩ tōpō haloiki nō, ĩ tōpō hupalo pi topa apaō. Wani tä su- ta wi, ĩ ha satehe epii tōpō kuo pa, ĩ tōpō hupalo naitioö. Tōpō hupalo opati pamō, "Pata! Wa huu kule?" ĩ na ai tōpō pewō thama pi topa apō. ³⁹ Juteu tōpō kokamo sinomo wi ĩ pata tōpō lota sinomo asa wi ĩ ha ĩ tōpō loo pi topa apa naioö. Tōpō iapalo tä, lotami ti toi- ta apii ti na ĩ tōpō loo pi topa apa sinomo asaö. ⁴⁰ ĩ tōpōnō peanopō a nomaso noai, ĩ pusopō tōpō mōna- ma nō, ĩ tōpō suō hai ĩ wani tä sua silia apa sai thaliö! ĩ na ĩ tōpō kuati maaki, "Ī tōpō totiatalo opawō" ĩ na ai tōpō pi thama pia salo, Teusō a na ĩ tōpō hapalo lapa- po opa pätioö. Teusō anō ĩ tōpō peama satia apa kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

Polakapi sitipa kōkō wai titia pākō noai ī ta

Lucas 21.1-4

⁴¹ Ī na tā kua tā, Teusōmo wi ī a sai ha Teusō a na siti-pa kōkō totoma sinomo pa tōpō satehe epīi tōpōnō sitipa kōkō titipatima. Sitipa kōkō titipa tā, ī tā kotō ha Jesus a loiki nō, ī tōpō na a mamō tetetioma. Sitipa kōkō satehe epīi kōkō thapo wi ī tōpōnō sitipa kōkō satehe epīi kōkō titipama. ⁴² Kōkō titipa soa tā, peanopō a nomaso noai, ī pusopō a wani walokōma. A waloiki nō, kama hai ī wani tā mi kutenō, sitipa kōkō wai noa mi ipīi, polakapi pātawō, ī sitipa kōkō wai titia pākōma. ⁴³ Ī kōkō wai titio pāki ha, Jesus anō kama kai a hua sinomoti wi ī tōpō nakalō nō, ī tōpō na a hapalo nō, -“Ki suō tănō sitipa kōkō polakapi kōkō wai totokōma maaki, Teusō aiki, Ī kōkō kua apa satia apa kule’ ī na Teusō a pi kuu kule” kamakō na ī na sa kuu pitilimo opa kule. ⁴⁴ Ai tōpōnō sitipa kōkō satehe epīi kōkō thapo kutenō, sitipa kōkō satehei kōkō titia pākōma. Kama tōpō hai ī sitipa kōkō kuo opa soama. Ki suō tā lō kui, ī a wani honimo opa maaki, kama hai ī sitipa kōkō wai pewō titikōma. Kama hai ī nii tā wai naka wi ī sitipa kōkō wai pewō titikōma- ī na Jesus a kuuma.

Pe epīi tōpō pea kuki kitā

Mateus 24.1-28; Lucas 21.5-24

13 Juteu tōpō Teusōmo wi ī a sai ha Jesus a kuoma, a atupo tā, kama kai a hua sinomoti wi ī ai tā aiki, -Jesus a pata! Hi sai a mōō! Hi maa mapō sai pata toita apō- Jesus a na ī na a kuuma. ² Ī na a kuu ha, -Hi sai wa pō pata mōō pole, ī ha maa makō pewō tipōle, ai tōpōnō ī maa makō pewō pata huitipalō nō, maa makō pewō kemani kitā. Ai ma tipōa soa mai kitā. Masita tā na ī makō pewō paki kitā. Hi Teusōmo wi ī a sai pewō waniapaso kitā- ī na Jesus a kuuma.

³ Ī na Jesus a kuu nō, a hua kononō nō, Olipa tiki ōpale ha, ī tā heu ha a walokō lasoma. A walokilō nō, a lokōma. A lotia tā, Pedro a, Tiago a, João a, André a, ī na kilii tōpō aiki, -Jesus ai. Wi na tā kuto tā Teusōmo wi ī a sai pata waniapaso pia salo? ⁴ Ī a sai pata waniapo pia tā, wi na tā kua paio pia salo? Kamisamakō na wa ta wāa mi salo- ī na ai tōpō mai ha, ī na Jesus a na ī tōpō kuuma.

⁵ Ī na ī tōpō kuu ha, -Ai tōpōnō makō mōnama pia salo, pō pi mosaia totikiō! ⁶ Tōpō satehe epīi tōpō waloiki nō, ī tōpō aiki, “Cristo sa. Teusō anō sa simōpalōma sa” ī na tōpō holisi kuu nō, ī tōpōnō ai tōpō satehe epīi tōpō mōnamani kitā- ī na Jesus a kuuma. ⁷ A kuu nō, -“Hi atepale ha tōpō sāsaso kulaliō!” tōpō kuu tā, “Ki hamō ai tōpō a sāsaso kulaliō!” ai tōpō kuu nōmōa tā, pō pi honipo tihōō! Tōpō sāsaso wi tā kua totio kitā maaki, hi masita tā uli mapo soata mai kitā. ⁸ Ai tiko tōpō kai hapalo wi ī tōpō na tōpō satehe epīi tōpō wasu ekupa sinomoti kitā. Ī na tā kua tā, ai tōpō na pata tā kaikanamo wi ī tōpō satehe epīi tōpō kokamo nō, ai tiko tōpō satehe epō hōtōi, ī tōpō na ī tōpō wasu ekupa sinomo kuki kitā- ī na Jesus a kuu nō,

-Tā uli pata lakō lakōmo hākikio opa kitā. Hi masita tā uli oi hākikio opa kitā- a kuu nō,

-Ī na tōpō pea kua kitā maaki, waiha pe epīi tōpō pea tolea totio opa kuki kitā. Suō tā na ulu a wasu kuo pia kua wi na, ī na tā kua kitā. Wani ipīi tōpō pea paio nō, waiha pe epīi tōpō pea satia apa kitā- ī na Jesus a kuu. ⁹ Ī na a kuu nō, -Pō pi mosaikiō! Ai tōpōnō makō peama pia salo, pata tōpō wani kokamo sinomo wi ī hamō makō tälölō kitā. Juteu tōpō kokamo sinomo wi ī a sai ha makō sāpa kitā. Kamakōnō sa thapo salo, pata tōpō, kaikana tōpō, ī na tōpō kui, ī tōpō wani na makō tälölōma, ī tōpō na ta topa apōle, ī ma ta wāsā kitā- ī na Jesus a kuu nō, ¹⁰ -Hi masita tā uli pewō hamō sanōma tōpō pilipai, ī tōpō pewō na ta topa apōle ī ta wāsā paio mai ha, hi masita tā uli mapo mai kitā. ¹¹ Pata tōpō wani na makō tāalalō nō, ī tōpō na makō totokō nō, ī na makō kua tā, “Wi na sa kuu pātākō?” ī na pō pi kuu tihōō! Pō kili tihōō! Pata tōpō na makō totoki wi ī tōkō soawō, “Ī na wa kuu! Ī na wa kuu!” ī na kawa na Teusō a ōsi kua tolele, ī a kuu kitā- ī na Jesus a kuuma.

¹² A kuu nō, -Ī na tā kua tā, pepala tōpōnō ai tōpō na poose tōpō namo simōki, poose tōpōnō ai tōpō na pepala tōpō namo simōo hōtōoki, pō tōpōnō ai tōpō na kama ulu tōpō namo simōki, ī na tā kua kitā. Ulu tōpōnō kama tōpō hai ī pō a, pōpōnō a, ī na kilii tōpō namo simōkō nō, ī tōpō sāpamani kitā. ¹³ Kamakōnō sa thapo salo, ai tōpō pewōnō makō wanipo kitā. Makō wanipo kitā maaki, “Jesus a pitili” wa pi kuu satia nō, “Jesus sa thapo wi ī sa totiwo” wa kuu mapo mi tā, Teusō anō wa taa koni kitā- ī na Jesus a kuuma. ¹⁴ Hi waheta wa tā mōō nō, a pi hatukuikiō! Pi naka. Ī na Jesus a kuu kōoma: -“Ī ha wasu tā wani hiopō ōpii tā wani kuo naio lāo pikio maikōō!” Teusō a pi kuu kule maaki, ī ha ī wasu tā wani kuo naio pikitio kitā. Ī ha tā wani kule, Teusō anō ī tā wani taa wani ipīi, ī ma tā wani talalōma, maa makō pata ha jutēia tili pō tokōa haitalolōō! ¹⁵ Sai a atu ha wa kua tā, sai ōsimō hamō a lisipo kōo tihōō! Pokei a tokōa haitaloō! ¹⁶ Hikali a na wa kalipalo pole, ī wanō soho wi ī haloi wa ōsō sua pi topa kōa kule maaki, sai hamō a huu koonō tihōō! Pō opimo tihōō! ¹⁷ Ī na tā kua tā, suō tōpō sipinapi ipīi ī tōpō, ulu tōpō haleapala soa wi ī tōpō, ī na tōpō kui, pe epīi tōpō pea kitā. Lope epīi tōpō tokō pia tā, ī tōpō pea kitā. ¹⁸ Ī na tā kuaō ha, Teusō a na pō hapaloō! Teusō a na makō hapalo nō, “Samakō peamati kitā maaki, maa tā pata hālā pola tā kuno mai, inama tā na samakō tokōa totisolōpōō!” ī na Teusō a na ī na pō kuu!

¹⁹ Ī tā, pe epīi sanōma makō pea kuki kitā. Ī na makō pea kua piale na, somi tā sai tā, Teusō anō hi masita tā uli thapalō noai, ī tā tōpō kuo noai, ī na ī tōpō pea kua maama. Ī na nō patapō tōpō pewō pea kua maama. Waiha pe epīi makō pea kua piale na, ī na ai tōpō pea kua kōo mai kitā. ²⁰ Pe epīi makō pea kuki wi, ī tā, “Ī na pātawōō!” ī na Teusō a kuu mi akōna, sanōma tōpō pewō nomasopi. Teusō anō makō naka makokoa asa noai, ī makō saia asalō noai, ī makōnō Jesus sa thapo

wi ĩ makö pi ipa salo, makö peati ha, Teusö aiki, “Ĩ na pätawöö!” ĩ na Teusö a kuu kitä- Jesus a kuuma.

²¹ Ĩ na a kuu nö, -Ĩ na tä kua tä, kawa na, “Möö nökö. Hi Cristo a” ĩ na ai a wani kuu, “Ki Cristo a” ai a wani kuu, ĩ na ai töpö kuu ha, “Pitili ta” pö pi kuu häto tihöö!
²² “Teusö anö sa simönö noai, ĩ Cristo sa hilo wi ĩ sa” ai töpö holisi kuu kitä. “Teusö sa kai wäsä sinomo wi ĩ sa” ai töpö holisi kuu kitä. Töpö kuu wi ĩ töpönö, Teusö anö töpö naka makokoa asa noai, ĩ töpö mönamani pia salo, töpö kilima wi ĩ nasimö tä thamati kitä. “Ĩ a waninö Teusö a taö öpa hätoakö” ĩ na Jesus sa thapo wi ĩ töpö pi thama pia salo, tä aipöamati kuki kitä. ĩ na a wani kua kitä maaki, Teusö anö töpö naka makokoa asa noai, ĩ töpö mönama mai kitä. ²³ Önö kutenö, pö pi mosaikiö! Pö mamö läikiö! ĩ tä kua paio mai ha, kamakö na sa ta wäsä kule- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a huu koo kitä

Mateus 24.29-31; Lucas 21.25-28

²⁴ Ĩ na Jesus a kuu nö, -Ĩ na tä kua tä, töpö pea mata-so noai ha, motokö sii lupasoö, pilipoma a lupasoö, ²⁵ sitikali pö kelasoö, hutu mosökö pata huöpo sinomoti wi ĩ tä matasoö, ĩ na tä kua kitä. ²⁶ Ĩ na tä kua tä, ĩ töpö pewö mamö tetela tä, sanöma sa kupaso noai ĩ Jesus sa hai, sa lotete epii, sa wakala apii sa toita apii, ilasi tä hösöka na ĩ sa itho laso kitä. ²⁷ Sa itho tä, hi masita tä uli pewö pata hamö äju sa töpö simöa setekeli kitä. Sa töpö simönöma, Teusö anö sanöma töpö saia waikipalö noai, ĩ äju töpönö ĩ töpö koo asalali kitä. Hi masita tä uli pewö hamö sanöma töpö pilipai, Teusö anö ĩ ai töpö saia asa waikipalö noai, ĩ töpö koo asalalö nö, töpö kokamoma läo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a huu koo pia manu kule, pö pi mosaia totikiö!

Mateus 24.32-44; Lucas 21.29-33

²⁸⁻²⁹ Ĩ na Jesus a kuu nö, uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma: -Piku tiki na makö pi tapoiki nö, pö pi hatukuikiö! Piku tiki poko liäa kopasoö, tiki poko äkea konasoö, ĩ na piku tiki pokokö kuaö ha, “Inama tä ateo waikia kuleö!” ĩ na makö pi kuu kua wi na, sa kuti pole, ĩ tä kua kuköma, “Jesus a huu koo wi, ĩ tä ateo waikia kuleö!” ĩ na makö pi kuu kua höttöpököö!
³⁰ “Sa kuuhe, ĩ kolo tä tapa pasio piale, ĩ töpö noma paio mai ha, sa kuu pole, ĩ tä pewö kupaso kitäö!” ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa.
³¹ Hutu mosökö pata matasoö, hi masita tä uli mata-soö, ĩ na tä kua kitä maaki, kamisa kai a mapo pasio mai kitäö!- Jesus a kuu nö, ³² -“Ĩ tä wakala ha hi masita tä uli matasoö kitä ta o” ĩ na ai sanöma tä pi kuu taö mai kitä. “Ki hamö motokö kuto tä Jesus a huu koo kitä” ai tä pi kuu taö mai kitä. Äju töpönö ĩ tä wakala tai mi ipö naiwö. Kamisa hai, Teusö sa ulupö maaki, ĩ wakala sa tä tai mi naiwö. Ipa hao anö tä taö sisaö. ³³ Sa huu koo wi, ĩ ma tä wakala tai mi salo, pö pi mosaikiö! Pö mamö läikiö!
³⁴ Pai hamö pata tä hama hulölö nö, a pata koo kua wi na, ĩ na sa kua kitä. Pata tä hama huu pia tä, kama hai töpö kalipalama sinomo wi, ĩ töpö na, “Sa hama huu tä ipa uli a na a kalipalo haioö!” ĩ na a pata

kuu hätäpoö. Sai a päka ha töpö lisio pa a mamö läapalo sinomo wi ĩ a wani na, “A mamö läapalo hisaö! Ipa wani tä thomönö matimöö!” ĩ na pata tänö a noa thaa sinomoö. ĩ na tä kua wi na, ĩ na sa kua höttö kitä.

³⁵ Mumi tute tä sa koo hätopiö! Mötali tä mumi ha sa koo hätopiö! Kalaka a komö halu tä sa koo hätopiö! Halu tä sa koo hätopiö! Pata sa kopi wi, ĩ ma tä wakala tai mi salo, pö pi mosaikiö! Pö mamö läikiö!
³⁶ Makö mamö läa mi tä sa huu koo matimöö!
³⁷ Kamakö na, “Pö mamö läa totikiö!” sa kuu kule. “Pö mamö läa totikiö!” sanöma töpö pewö na sa kuu höttöö- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a säpamani pia salo

Mateus 26.1-5; Lucas 22.1-2; João 11.45-57

14 Ĩ na tä kua tä, juteu töpö kokamo nö, ĩsa äi hölö maa noai, ĩ äi oalöpö, ĩ pásokoa tä wakala kuo pia noai, ĩ tä na polakapi tä mumi läo soama. Önö kutenö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Ai töpö mamö tetea mai ha wi na Jesus ma huöa thalö nö, ma säpalöpö?- ĩ na töpö kuu nö, ² -Juteu makö pewö iapalöpö, makö pewö kokamo tä, Jesus ma sä pasio maapököö! ĩ töpö satehe epii töpö kokamo piale, ĩ töpö höla matimöö! Waiha ĩ töpö konasolö noai ha ma säpalöpököö!- ĩ na ĩ töpö kuuma.

Jesus a na tuu noa apii tuu lösa noai ĩ ta

Mateus 26.6-13; João 12.1-8

³ ĩ na tä kua tä, wasu wasu tänö Simão a ösö hiopöo opa noai, ĩ a toa komanö noai, Petânia tä uli ha ĩ a hai ĩ sai a kule ha, ĩ ha Jesus a kuoma. ĩ a sai ha a iapaloti tä, Jesus a kuo pa suö tänö holokoto ose kai wai waloköma. Maa ma holokoto noni ipii a holokoto ose wai ha tuu hällälä äpii, tuu noa apii, ĩ nahatu tuu hilo kua wi, ĩ na tuu kui tuu titile, ĩ suö tänö ĩ tuu pi kai waloköma. ĩ tuu pi kai waloiki nö, Jesus a iati tä, maa ma holokoto ola waniapalö nö, tuu hällälä äpii tuunö Jesus a he mäi löpalöma. ⁴ Jesus a he mäi löpali ha, töpö iapalo naine, ĩ ai töpö pi hīsuhupasoma.

⁵ ĩ töpö pi hīsuhupalo nö, -Wi na hi suö tä pi kuu salo, tuu noa apii tuu wania kule? “Sami tä inama ha kalipalo soatio wi, ĩ tä noa kui na, ĩ na tuu noa kuö ta” pi kuu mai. “Ai töpö na hi tuu noa apii tuu pi totokö nö, sitipa kökö satehe epii kökö täa hötölö nö, wani tä na töpö honimo opöle, ĩ kökö sitipa totoköpö ta” pi kuu mai- ĩ na ĩ suö tä kateha wanisala apa nö, ĩ na töpö kuuma.

⁶ ĩ suö tä kateha wanisala apama maaki, Jesus aiki, -Suö tä wai tihöö! Wi na tä kuaö ha hi suö ma tä kateha wanisala apa kule? ĩ anö kamisa na tuu löke, ĩ tä topa apa. ⁷ Wani tä na töpö honimo wi, kamakö na ĩ töpö kua soatia kutenö, ĩ ma töpö täpä pi topa tä, ĩ ma töpö täpäpöö! Kamakö na kamisa kuo soatio mai kitä.

⁸ Hi suö tänö tä thama taö wi, ĩ tä thama ke. Nomawö töpö patilio pia tä, töpö halukupa sinomo kua wi na, sa temö soa päla tä maaki, ĩ na hi suö tänö sa hulukua thapali ke- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹A kuu nö, -“Hi masita tä uli pewö hamö ai töpönö sa wäsä wi ĩ ta topa apöle ta wäsä pamö, hi suö tänö pili sa he na tuu häälälä äpii tuu lökö noai, ai töpö satehe epii töpönö ĩ ta wäsä kitä. ĩ suö tänö Jesus a na tuu noa apii tuu lökömaö! ĩ na töpö kuu sinomo kuki kitä” kamakö na sa kuu pitilimo opa kule- ĩ na Jesus a kuuma.

Jutasö a waninö Jesus a monima pia salo

Mateus 26.14-16; Lucas 22.3-6

¹⁰Ī na tä kua tä, 12 töpönö Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ ai tä hai, Jutasö Isökatisisö a hilo wi, ĩ a wani hulasolöma. Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata töpö na Jesus a totoki pia salo, ĩ töpö na Jutasö a hulasolöma. ¹¹A waloikitö nö, -Kamakö na Jesus sa totoköpö!- Jesus a wanipo wi, ĩ töpö na ĩ na Jutasö a kuuma. ĩ na a kuu wi, ĩ ta hini ha, töpö pi mönaha apama. Töpö pi mönaha apa nö, -Jesus wa totopi wi, ĩ ta noa na sitipa sama kökö totoa hötöki kitä- ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö kuu salo, Jutasö anö Jesus a monima nö, ĩ töpö na Jesus a totoki pia salo, a wani läapalo soatama.

Pásökoa tä wakala ha Jesus anö kama hai 12 töpö kai ia noai ĩ ta

Mateus 26.17-25; Lucas 22.7-13; João 13.21-30

¹²Ī na tä kua tä, ĩsa äi hölö mai ĩ äi na juteu töpö iapalo wi, ĩ kolo pili tä wakala kupasoma. Sutu upa Esitu tä ulu pata ha juteu kolo töpö kua tä, Teusö anö ĩ töpö täa konönö noai, ĩ juteu ola töpönö ĩ ta taö soa salo, töpö kokamo nö, töpö iapalo sinomoma. Töpö kokamo nö, ĩsa äi hölö mai, ĩ äi opala apatima. ĩ äi opala noai, ĩ kolo pili tä wakala ha oweha kökö säpalö noai, ĩ kökö tia sinomotima. ĩ pásökoa tä wakala kuki ha, Jesus a na kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö waloiki nö, -Makö pásökoamo pia manu kule, witi pili a sai pö na nii sama tä pi makeköpö taka?- ĩ na töpö kuuma. ¹³Ī na töpö kuu ha, Jesus anö ĩ polakapi töpö simönö nö, -Sai pö hökökö öpii sai pö kule, ĩ hamö makö waloikitö nö, hapokasi ha maa tuu pi tälö nö, tuu kai a huima pole, ĩ a na pö nokalolö! ¹⁴Makö nokalolö nö, ĩ a wani lisito taso wi, ĩ a sai hamö makö lisia naia soatalolö! Makö lisia naipalolö nö, pata tä kulati, ĩ a pata na, “Witi ha hama tä hai ĩ sai a? ĩ a sai ha sa kuiki nö, kamisa, sa kai a hua sinomo wi ĩ töpö, ĩ na killi samakö kuiki nö, oweha sama oalöpö! ĩ na kamisamakö na a simöo sinomo wi ĩ na ĩ a pata kuu thaiö!” ĩ na makö kuu! ¹⁵Ī na makö kuu ha, sai a hösökä ha a ia sai kai pei, a sai kua tole poli, ĩ pata tänö ĩ a sai namo simöki kitä. Mesa tiki, ia kai lota wi ĩ tiki, ĩ na tiki kui tiki hīta soatale kitä. ĩ ha nii tä, oweha a löpö, ĩ na tä kui tä pi makekötö!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

¹⁶Ī na töpö noa thaö ha, töpö hua hötösolöma, Jesus a kuu totio noai, ĩ na ĩ ta pewö kuo totioma. ĩ na tä pewö kua toti ha, ĩ ha pásökoa tä na töpö iapalopö, ĩ nii tä, oweha a löpö, ĩ na tä kui tä makeköma. ¹⁷Ī tökö soawö, tä muma soatasoö ha, Jesus anö kama kai a hua sinomo wi ĩ 12 töpö kai waloikitö nö, ¹⁸töpö iapaloma. Töpö iati tä, Jesus aiki, -“Kamisa na makö ia

naine, ĩ ai wanö sa monima pia salo” kamakö na sa kuu pitilimo opa kule- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁹Ī na Jesus a kuu ha, ĩ töpö pi otatalo nö, -Kamisanö kuno maiö!- ĩ töpö pewö kuu nömöatalotima. ²⁰Ī na töpö pewö kuu nömöataloti ha, Jesus aiki, -12 makö löle, ĩ ai wanökö- ĩ na Jesus a kuu nö, -Hi kauköso a ha ĩsa äinö sa tä hää pole, ĩ ha ĩsa äinö wa tä hää naine, ĩ wanö sa monima pia salo. ²¹Sanöma sa kupaso noai ĩ sa nomaso kitä. Sa nomaso wi, Teusö tä waheta na ĩ ta wäsä waikioma. Sa nomaso kitä maaki, sa monima wi ĩ a wani pea apati kitä. Kama hai ĩ töpönö anö ĩ a wani thapa maama aköna, tä topa apöla pi. A wani pea pia mana pi- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a uni na töpö iapalo wi ĩ ta

Mateus 26.26-30; Lucas 22.14-23; 1 Coríntios 11.23-25

²²Ī na Jesus a kuu nö, töpö iapaloti tä, Jesus anö ĩsa äi tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hi ĩsa wa äi tä totoa waikipi ke. Wa totiatalo opawö- a kuu nö, äi nakasipalö nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na äi asawösö totoa hätäha soataköma. ĩ äi totoa soatakö nö, -Ika. Au äi tälö. Hi äi hai, ĩ kamisa sai- ĩ na Jesus a kuuma. ²³Ī na a kuu nö, kauköso a tälö nö, Teusö a na, -Hapa. Hi upa wa mo puu totoa waikipi ke- ĩ na a kuu nö, kauköso a totoköma, töpö pewö amisioma. ²⁴-Hi tuu hai, kamisa iä. Teusö aiki, “Kamisanö sanöma töpö satehe epii sa töpö täapa köo läo kitä” Teusö a kuu totioma kutenö, kamisa iä kupaso kitä. Sa iä pö kupasoma, sanöma makö satehe epii makö täapa köo läo kitä. ²⁵“Hi upa sa toto mo puu koa köo haio mai kitä. Teusö a kaikanamo totio wi ĩ hamö sa mo puu koa köo sisa pia salo” kamakö na ĩ na sa kuu pitilimo opa kule- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁶Ī na Jesus a kuuma, ĩ töpönö Teusö tä ama thaa nö, Olipa tä heu pata hamö töpö hua soatasolöma.

-Makö tokösolö kitäö!- Jesus a kuu noai ĩ ta

Mateus 26.31-35; Lucas 22.31-34; João 13.36-38

²⁷Ī na tä kua tä, Jesus aiki, -Kamisa na makö pewö noka kili ipa kitä. Pi naka. ĩ na Teusö tä waheta kuu: “Oweha pö na a kalipalo sinomo wi, Teusö sanö ĩ sa säpali ha, oweha pö hua soatalolö nö, pö selekea soataso kitä” Teusö tä waheta kuu. ĩ na ta kua kutenö, makö tokösolö kitä- Jesus a kuu nö, ²⁸-Ai töpönö sa säpali kitä maaki, sa temöa konaso noai ha, Kaliléia tä uli pata hamö sa hulasolö kitä. Sa hulasolö noai ha, makö huu haiöpö!- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁹Ī na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Kawa na töpö pewö noka kili ipa kitä maaki, kawa na sa noka kili mai kitäö!- Pedro a kuuma. ³⁰A kuu ha, -“Hi tä mumi ha kalaka a polakapi komö pi kupo paio mai ha, kawa aiki, ‘Naiö! Jesus a na sa noka-palo mi’ wa kuu nö, ‘Naiö! Jesus sa tai mi ipö!’ waiha ĩ na wa kuu kotaö, ‘Naiö! Jesus sa taö pasia mane’ wa kuu kotasoö, ĩ na ai töpö na wa kuu hätäpo halu kitäö!” ĩ na kawa na sa kuu kule. Sa holisi mai kitäö!- ĩ na Pedro a na ĩ na Jesus a kuuma. ³¹Ī na Jesus a kuuma maaki, -Naiö! Sa wani säa naia hätopali kitä maa-

ki, "Jesus sa tai mi" sa kuu mai kitäö!- ĩ na Pedro a ku upama. ĩ na ĩ tōpō pewō kupalo naio soatasoma.

Ketösêmani tä uli ha pō a na Jesus a hapalo noai ĩ ta
Mateus 26.36-46; Lucas 22.39-46

³² ĩ na ĩ tōpō pewō kuu nö, Ketösêmani tä uli hilo wi ĩ hamō ĩ tōpō walokō tasoma. Tōpō waloikitō nö, -Hisa ha pō loa haikiö! Teusō a na sa hapalo tasoö!- ĩ na Jesus a kuuma. ³³ ĩ na a kuu nö, Pedro a, Tiago a, João a, ĩ na tōpō kui, ĩ tōpō kai hululö nö, Jesus a pi honipo opa nö, a ösi wanisala apōpasoma. ³⁴ -Pe epii sa ösi wanisala apa kutenö, sa ösi tao mia apaimati. Pö kua haikiö! Pö mamō läa haikiö!- ĩ na Jesus a kuuma. ³⁵ ĩ na a kuu nö, thapi tōmö a hululö nö, masita ha a paiki nö, Teusō a na a hapaloma. -Sa pea piale, ĩ sa tä pii mi. Sa noma piale, ĩ sa tä pii mi. ³⁶ Hapa. Wa lotete epö kutenö, wa tä pewō thama taö öpaö. Sa nomano nö, sa hoteso wi, ĩ tä na sa noamaö! Sa noma wani ipö maaki, "Wa noma päloö!" wa kuu ha, "Ökö. Awai" sa kuu hōtōa soa pätasō kitä- ĩ na Jesus a kuuma. ³⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, -Pö mamō läa haikiö!- kama hai ĩ tōpō na Jesus a kuu noai, ĩ tōpō mia kai hila pa Jesus a waloa kököma. Tōpō mia kai hila salo, Simão Pedro a na, -Simão. Wani ipii wa mamō läa haio mai, wa mitio päo noa. ³⁸ Pö mamō läikiö! Teusō a na pö hapaloö! Makö mamō läiki nö, Teusō a na makö hapalo nö, ĩ na makö kuaö ha, wanisala tä na Sai tä sai patanö makö simōa kule maaki, wanisala ma tä thaa mai kitä. Pili makö ösinö Teusō ma ta hini pi topa kule maaki, pili makö sai utiti ipö. Utiti salo, wanisala wa tä thaa sinomo opati sai- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁹ ĩ na Jesus a kuu nö, a hua sapa kononö nö, -Hapa. Wa lotete epö salo, sa nomano nö, sa hoteso wi, ĩ tä na sa noamaö! Sa noma wani ipö sai maaki, "ĩ tä kuo päoö" wa kuu ha, "Ökö" sa kuu hōtōo kitä- ĩ na Jesus a kuu kotama. ⁴⁰ ĩ na a kuu köo nö, -Pö mamō läa haikiö!- kama hai ĩ tōpō na Jesus a kuu noai, ĩ tōpō na Jesus a waloa kököma, tōpō mia kai hila köo läatama. ĩ tōpō manisi ipö salo, tōpō mamō läa haio mai, tōpō mia kai hila lätioma. Tōpō mia kai hilatia tä, Jesus a waloa kōtaiki nö, ĩ tōpō natamanöma maaki, Jesus a na ĩ tōpō hapalo tai mio opama. -Wi na sa kuu hōtōsopö taka?- ĩ na ĩ tōpō pi kulasoma.

⁴¹ ĩ na tä kua tä, Jesus a hua sapa kotalo nö, Teusō a na a hapalo köo nö, kama hai ĩ tōpō na a waloa kōtaiki nö, -Makö wani manisi opapa wi. Makö wani mipalo haitiowö. Pei. Hukikiö! Tōpō wanisala apa wi, ĩ tōpōnö sa wanipoti wi ĩ tōpō na sanöma sa kupaso noai ĩ sa totoa pia kuleö! Sa monima wi, ĩ anö sa totoa pia kule. ⁴² Pö öpapaloö! Makö huu koonö! Möö nökö. Sa monima wi ĩ a wani huu waikia kulatiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jutasō anö Jesus a monima noai ĩ ta
Mateus 26.47-56; Lucas 22.47-53; João 18.3-12

⁴³ Jesus a hapalo soa tä, 12 tōpōnö Jesus a kai a hua sinomo wi, ĩ ai tä Jutasō anö tōpō satehe epii tōpō kai waloa läköma. Teusō a täpä sinomo wi ĩ pata tōpō,

Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ tōpō, ai juteu pata tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnö Jesus a namo simōa pi topa salo, tōpō waitili ipii ĩ tōpō simökōma. Tōpō simökö noai, Jutasō anö ĩ tōpō kai walokōma. Poo kökö, hii tipö, ĩ na tä kai waloa kukōma. ⁴⁴ Walo paia mi tä, Jutasō anö Jesus a monima wi, ĩ aiki, -Makö walo pola nö, kamisanö ai sa hūko ususa pole, ĩ aö! ĩ ma huölö nö, ma läkälölöpö!- ĩ na tōpō waitili ipii, ĩ tōpō na a wani kuu hātomoma. ⁴⁵ ĩ na Jutasō a wani kuu hātomoma nö, a waloiki nö, Jesus a na a ekua soataiki nö, -Jesus ai!- a wani kuu läo nö, noi tōpōnö ai tōpō hūko ususa thama kua wi na, ĩ na Jutasō anö Jesus a hūko ususa thama läoma. ⁴⁶ A hūko ususa thama läoö ha, tōpō waitili ipii ĩ tōpō ekua soataiki nö, Jesus a huöa soatalöma. ⁴⁷ A huöa soatali ha, ĩ tōpō kotö ha Jesus tōpō öpale, ĩ ai tänö poo a läkälö nö, ai tä tusälöma. Pili a sömōka wani pasopalöma. Teusō a täpä totio wi ĩ pata tä sainö tōpō kalipalama sinomo wi, ĩ ai a sömōka wani pasopalöma.

⁴⁸ ĩ na tä kua tä, Jesus a hapalo nö, -Sa läkäli pia salo, kamisa na poo kökö, hii tiki, ĩ na ma tä wasu kai huu kua hīsua apawö. Tōpō waitili ipii tōpō thomömo sinomoti wi ĩ ai sa mai kitä ta pi kuu mai. ⁴⁹ ĩ tä wakala pewö hamö Teusōmo wi ĩ a sai ha kamisa solo makö kuati kipili. ĩ tä sa tōpō pi hatukama sinomoti tä, kamakönö sa läkäpo maapili nökö. Teusō tä waheta kuu noai, huki ĩ tä kua tolea totia kule. Önö kutenö, kamakönö sa läkälölö pia salo- ĩ na Jesus a kuuma. ⁵⁰ ĩ na Jesus a kuu tä, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ tōpōnö a taa kökölö nö, tōpō toköa konasolöma. ⁵¹⁻⁵² Jesus a na hīsā tä huu naio wi, sinoi ĩ a toköa konasolöma. Wata- ta ösökönö tä haloa tä, tōpō waitili ipii ĩ tōpōnö a huökōma maaki, ĩ watata ösö humöpo haio päoma. Humöpo haia päa tä, hīsā tä sinoi tä läläa konasolöma.

Juteu pata tōpō na Jesus a tälölö noai ĩ ta

Mateus 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; João 18.12-14, 19-24

⁵³ Teusō a täpä totio wi ĩ pata tä sai hai ĩ sai pö pata hamö Jesus a tälölömae. Teusō a täpä sinomo wi ĩ ai pata tōpō pewö, ai juteu pata tōpō, Moisés a kai a wäsä sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō hila waikio pamö Jesus a tälölöma.

⁵⁴ Pai hamö Pedro a huu haio tasoma. A huu haio nö, Teusō a täpä totio wi ĩ pata tä sai pö atu ha tä hokolo pa a lisipalo nö, tōpō läo wi ĩ tōpō na Pedro a loa naiki nö, koa taka na a pomotima.

⁵⁵ Jesus a säpamani pia salo, Teusō a täpä sinomo wi ĩ pata tōpō, juteu pata tōpō kokamo sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō aiki, -"Jesus a wanisala apa thaliö!" ĩ na makö kuu!- ĩ na ai tōpō na ĩ na ĩ pata tōpō kuuma maaki, ai tōpōnö ta kateha makokoa maama. ⁵⁶ -Awai. Jesus a wanisala apa thaliö!- ĩ na tōpō satehe epii tōpō holisi kuu päoma. ĩ na tōpō holisi kuu päoma maaki, tōpō holisi wäo hanomo läoma.

⁵⁷ Ai tōpō öpaiki nö, ĩ na ĩ tōpō holisi wäo kuuma: ⁵⁸ -"Sanöma tōpōnö Teusōmo wi ĩ a sai thakö noai, ĩ sa sai waniapali kitä. Sa sai waniapalö nö, 3 tä mumi ha, sanöma tōpōnö kuno mai, kamisanö tiko sa sai thaa

haitaki kitäö!" ĩ na Jesus a wani kuu kipiliö!- ĩ na töpö holisi wäo kuuma. ⁵⁹ ĩ na töpö holisi kuu päoma maaki, töpö holisi wäo hanomo opa läoma.

⁶⁰ ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä öpaiki nö, Jesus a na a hapaloma. -Wa hapalo hõtöa maa kule? "Jesus a wanisala apa thaliö!" hi töpö kuu pole, ĩ pitili ta hätowö- ĩ na a pata kuuma. ⁶¹ A pata kuuma maaki, Jesus a huo maama. Jesus a huo mi ha, ĩ pata tä aiki, -Cristo wa? Teusö anö wa simöa totipalö noai ĩ wa? Teusö a toita apii ĩ a hai ĩ pelupö wa sai?- ĩ na Jesus a na ĩ na a pata kuuma. ⁶² A kuu ha, -Awai. ĩ pelupö sa sai. Teusö a lotete epii ĩ a kotö ha sanöma sa kupaso noai ĩ sa loa tä, kamakö pewönö sa tapa kuki kitäö! Waiha masita tä uli hamö sa huu kōa tä, hutu mosökö ha ilasi tä kule, ĩ ha sa huu kōa tä, sa itho kōa tä, sa tapa kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

⁶³ ĩ na Jesus a kuu ha, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä hīso soatama. A hīso salo, kama hai ĩ haloī ösö kaka soatalöma. Ösö kakapalö nö, -Peiö! ĩ naköö! Jesus anö Teusö a kateha wanisala apa kule. "Kamisa hai, Teusö sa totiwö" a wani kuu alu kuleö!- a kuuma. A kuu nö, -"Jesus a wanisala apa thaliö!" töpö kuu wi ĩ ai tä naka ti! ⁶⁴ Jesus anö tä wanisala a kateha pole, ĩ ma ta hini waikili ke. Wi na makö pi kuu kule?- ĩ na a pata kuuma. A pata kuu ha, ĩ töpö pewönö Jesus a namo simökö nö, -Jesus a wanisala. Ma wani säpamanöpöö!- töpö pewö kuu soatasoma. ⁶⁵ Töpö pewö kuu soatalo nö, ai töpönö Jesus a wanipo opa salo, a nakipömanöma. A nakipömanö nö, pili a moikömö ha watata ösö öka soatakö nö, a sä soatama. A sä soata nö, -Witi pili anö wa sä ke? Wa tä tapa mi päla tä maaki, wa sä noai, ĩ a wani katehepalöö!- töpö kuu nö, töpö läo wi ĩ töpönö Jesus a huölö nö, a säma.

-Naiö! Jesus sa tai mi ipöö!- 3 Pedro a kuu pi kupaso noai ĩ ta

Mateus 26.69-75; Lucas 22.56-62; João 18.15-18, 25-27

⁶⁶⁻⁶⁷ ĩ na tä kua tä, sai a kotö ha Pedro a kuo kölö pa, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tänö töpö kalipalama sinomoti wi, ĩ ai moko tä ekuiki nö, Pedro a pomoti tä, ĩ moko tänö a talalöma. Pedro a na a mamoteiteiki nö, -Nasaté tili Jesus a na wa nokapalo naitio wi ĩ wa hätowö?- ĩ na moko tä kuuma. ⁶⁸ A kuu ha, -Naiö! Wi na wa kuu totia kule? Jesus sa tai mi ipöö!- Pedro a kuu hõtöoma. A kuu hõtöo nö, sai a kotö ha maa makö paa sokele, ĩ makö hamö piliso holele, ĩ hamö Pedro a ekuköma. ĩ ha, kalaka a komötasoma.

⁶⁹ ĩ tä, moko tänö Pedro a möö kōo nö, töpö hilale, ĩ töpö na, -Ki a hai, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ ai tä totiwö- a kuuma. ⁷⁰ A kuu ha, -Naiö!- Pedro a kuu hõtöoma.

ĩ na tä kua tä, waiha töpö hilale, ĩ töpö aiki, -Kalilēia tili wa kutenö, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ ai wa pasiwö- ĩ na Pedro a na ĩ na ĩ töpö kuu ha, ⁷¹ -Naiö! ĩ ma ta kateha pole, ĩ sa tä tai mi ipöö! Pitili sa. Sa holisimoö ha, Teusö anö sa peamapöö!- Pedro a ku upama. ⁷² ĩ na Pedro a kuu tä, kalaka komö kōo soatasoma. Kalaka a komö kōo soata tä, Jesus a kuu noai, ĩ tä ha

Pedro a pi hatukua soasoma. -Kalaka a polakapi komö pi kupo paio mi tä, kawa aiki, "Naiö! Jesus sa tai mi" ĩ na 3 wa kuu pi kupaso kitäö!- Jesus a kuu waikio noai, ĩ tä na Pedro a pi hatukua soasoma salo, a pi otatalo nö, a ökö tasoma.

Pilatosö kaikana tä na Jesus a hilakö noai ĩ ta

Mateus 27.1-2, 11-14; Lucas 23.1-5; João 18.28-38

15 ĩ tä soatawö, tä halusoö. Tä halulo nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, ai juteu pata töpö, Moisés a kai wäsä sinomoti wi ĩ töpö, pata töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pewö kokamo nö, töpö hapalo hētupaso nö, ĩ töpönö Jesus a ökapalöma. A ökapalö nö, homa tili tä Pilatosö a pata na Jesus a kai hulölö nö, Pilatosö a pata na Jesus a totoköma. Pilatosö a hai, Jutéia tä uli pewö ha ĩ a pata kaikanamo sinomotima. ² ĩ a pata na Jesus a totoki ha, -Juteu töpö na wa kaikana sinomo wi ĩ wa?- Pilatosö a pata kuuma. A pata kuu ha, -Awai. Wa kuu pole, ĩ pitili ta. Kaikana sa- Jesus a kuu hõtöoma. ³ A kuu ha, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö aiki, -Jesus anö satehe epii wanisala tä thaa pi kupasoma ta pi kuu mai- ĩ na töpö kuu nö, ĩ ta katehatima. ⁴ ĩ ta katehati ha, Jesus a na Pilatosö aiki, -Wa hapalo hõtöo mi salo. "Jesus anö wanisala tä thatima thali" ĩ na töpö kuu pole, ĩ wa ta hini maapa wi- Pilatosö a pata kuuma. ⁵ A pata kuuma maaki, Jesus a hapalo hõtöo maama. Jesus a hapalo hõtöo mi ha, Pilatosö aiki, -Kilatihala!- a pi kuuma.

-Pahapásö a atua kopamanöö! Jesus a säa pasipalöö!- ĩ na töpö ku upa noai ĩ ta

Mateus 27.15-26; Lucas 23.13-25; João 18.38-40

⁶ ĩ tä inama pewö hamö ĩsa āi hōlö mai, ĩ āi na juteu töpö iapalo tä, titita wi a sai ha töpö titile, Pilatosö a patanö ĩ ai tä atupama sinomo kōoma. -ĩ a wani lisia kopamanöö!- Pilatosö a pata na ĩ na juteu töpö kuu ha, ĩ a atupama sinomo kōoma. ⁷ Juteu töpö iapaloti tä, titita wi a sai ha ai tä, Pahapásö a hilo wi, ĩ a wani titi-tioma. Kaikana tä na töpö hōla tä, ĩ töpönö ai töpö säpalö noai, Pahapásö a hai, ĩ ai a kutenö, sai a lottoa apöle, ĩ a sai ösimö na a wani titio naioma. ⁸ Pahapásö a wani titia naia tä, Pilatosö a pata na töpö satehe epii töpö kokamono nö, -ĩsa āi hōlö mai, ĩ sama āi opala tä, sami wa tä atupama sinomo thali nökö. Huki sami ai tä atua kopamanöö!- ĩ töpö kuuma. ⁹⁻¹⁰ ĩ na töpö kuu ha Pilatosö a pata aiki, -"Jesus a totiatalo opa sai" ai töpö satehe epii töpö kuu sinomo wi, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpönö ĩ ta hini wani hātökö. Jesus a totiatalo opa kule maaki, hi töpönö a hīsu thaa päa hätoa kule- ĩ na Pilatosö a pi pata kuu nö, töpö kokamo pole, ĩ töpö na a pata hapalo nö, -Juteu makö na Jesus a kaikanamo totio wi ĩ sa atua kopamanöpö?- ĩ na Pilatosö a kuuma. ¹¹ ĩ na a kuu ha, töpö satehe epii ĩ töpö öpahale, ĩ töpö na, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö hapalo nö, -"Jesus aiki kuno maiö! Pahapásö a wani atua kōa pasipamanöö!" ĩ na pö kuu totiataloö!- ĩ na ĩ pata töpö kuuma.

¹² Ī na tā kua tā, Pilatosö a pata aiki, -"Juteu samakö na a kaikanamo sinomo wi ĩ a" makö kuti wi, wi na ĩ sa thamapö- a pata kuu ha, ¹³ -Ti pakalai ti ha a säpalöö!- ĩ na töpö lalupalo kuuma.

¹⁴ Ī na töpö kuu ha, -Ī ka tā noa nakö? Wanisala tā thaa maa noai kitā ta pi kuu mai- ĩ na a pata kuuma maaki, -A säpalöö! Ti pakalai ti ha a säpalöö- töpö lalupalo kutima. ¹⁵ Töpö lalupalo kuu ha, töpö pi mönaha-pamani pia salo, Pilatosö a patanö Pahapásö a wani atua kōa pasipamanöma. A wani atua kopamanö nö, Jesus a soapamanöma. A soapamanö nö, sotatu töpö na a totokö nö, -Pei. A säpalö- ĩ na töpö noa thama.

Sotatu töpönö Jesus a peama noai ĩ ta

Mateus 27.27-31; João 19.1-3

¹⁶ Ī na töpö noa thaö ha, Pilatosö a sai pö ösimö pata ha saponö a kule, ĩ hamö sotatu töpönö Jesus a tälölöma. A tälölö nö, ai sotatu töpö satehe epii töpö kokamomanö nö, ¹⁷ kaikana tā pata haloi ösö lape hanahai, sotatu töpönö ĩ nasimö ösö tälö nö, ĩ ösönö Jesus a haloa pi wasöa apöpalöma. Jesus a haloa pi wasöa apöpalö nö, kaikana tänö hesowa a sohopo sinomo wi ĩ na hesowa a kui na, ĩ na hesowa a kui, hesowa a thapalöma. A hesowa mösököpö öpii a hesowa thapalöma. A thapalö nö, Jesus a he na tā sohomaköma. ¹⁸ Tā somakö nö, Jesus a na, -Kaikana waö! Juteu töpö na wa kaikanamo sinomo wi ĩ waö! Siwawö- ĩ na sotatu töpö pi wasöwö kuutoma. ¹⁹ Ī na töpö pi wasöwö kuuto nö, hii tinö Jesus a he säpöma. A he säpa nö, a nakipömanöma. A nakipömanö nö, -Kaikana waö!- sotatu töpö kuu pola nö, masita tā ha töpö loiki nö, pili töpö maeko hīta thaköma. ²⁰ Jesus a na ĩ töpö hapalo pi wasöa apa nö, watata ösö hanaha hasua kōo soatalöma. Ösö hasua kōo soatalö nö, Jesus a hai ĩ haloi ösö sai haloa komakö nö, hii ti pakalai ti ha a säpali pia salo, a kai hulasalöma.

²¹ A kai huu soalö pamö, Siteni tā uli ha Simão a kua wi, ĩ a pao läöma. Simão a hai, Alesġatöti a, Hupu a, ĩ na kilii töpö hai ĩ pö a wani kuoma. Sai selekeo opa pa a wani kuoma, Jesus a kai huulö pamö ĩ a wani pao läöma. A wani pao läö ha, -Hi anö ti pakalai ti sipole, ĩ ti sia nömötalölö!- ĩ na sotatu töpönö ĩ na Simão a noa wani thama. ²² Ī na sotatu töpönö a noa wani thaa nö, He manokosi makö ha, ĩ Kókota makö hilo kua naine, ĩ makö hamö Jesus a kai hua konasolöma. Kókota makö hai, mamö huu ha sanöma he manokosi wani kui na, ĩ na ĩ maa makö kuö ha, -He manokosi makö- töpö kuutoma. ²³ Ī makö hamö Jesus a kai waloikitö nö, nini ipa wi ĩ tā matamanöpö, upa mo puu ha miha nakö titiki nö, -Tuu koalöö!- Jesus a na töpö kuuma maaki, -Päla-Jesus a kuu hōtöoma.

Hii ti pakali ti ha Jesus a sätämakö noai ĩ ta

Mateus 27.32-44; Lucas 23.26-43; João 19.17-27

²⁴ Ī na tā kua tā, hii ti pakalai ti ha ĩ sotatu töpönö Jesus a thaköma. Ai ami hētu hamö söpala ösö pata pasöa hōtöki, ai ami hētu hamö ai söpala ösö pata pasöa hōtöki, pili a konona ami makea helulukö nö,

pili a ami hōo ha ai tā pata pasöa hōtöki, ĩ na Jesus a thaköma. Jesus a thakö nö, -Witi pili anö Jesus a hai ĩ haloi ösö tälöpö?- ĩ na sotatu töpö kuu ha, -Kamisanö hātowö- töpö pi kuu salo, maa makö ose wai na tā säökama sätäle, ĩ ma wai säsäköma. Ma wai säsäkö nö, ai tänö ai haloi ösö taa asali, ai tänö ai haloi ösö taa asali, ĩ na ĩ sotatu töpönö haloi ösökö taa thalöma.

²⁵ Ī na tā kua tā, motokö ösöa waikia tā, hii ti pakalai ti ha Jesus a thaköma. ²⁶ A thaki ha, -Ai töpö hasuo pole, ĩ töpö aiki, "Ī ka pi tā noa na a säpalöma?" ĩ na töpö kuu kitā- ĩ na Pilatosö a pi pata kuu salo, hii ti patete na tā säökömaköma. *HI A HAI, JUTEU TÖPÖ NA A KAIKANAMO TOTIO WI ĩ A ĩ* na tā kuu wi ĩ tā säökömaköma. Tā säökömakö nö, Jesus a hösöka ha tā säökama sätämaköma.

Ai tiki pakalai tiki ha wanisala tā thaa sinomo wi ĩ töpö thaa naikö noai ĩ ta

²⁷ Ī na tā kua tā, töpö thomömo sinomoti wi, ai tiki pakalai ĩ tiki ha ai polakapi töpö thaa naiköma. Jesus a pi hġtale, ĩ tā tutakö ha ai tā thaa naia soaki, ai tā tutakö hētu ha ĩ ai tā thaa naia soaki, ĩ na tā thaköma. ²⁸ [Sutu ha ĩ na Teusö tā waheta kuu soatama: -Wanisala tā thaa sinomoti wi ĩ töpö peama thapali wi na, ĩ na a thama hōtöo kitā- ĩ na tā säökama kuu noai ha, ĩ na Jesus a thama totio opama.]

Jesus a na töpö ĩkapalo noai ĩ ta

²⁹ Ī na tā kua tā, töpö hasusoti pole, Jesus a na ĩ töpö ĩkapalotima. Töpö ĩkapalo pola nö, -"Teusömo wi ĩ sa sai waniapalö nö, 3 tökö mumi kui tökö mumi ha, ĩ sa sai thaa kōo kitäö!" wa wani kuupili maaki. ³⁰ Kama wa noao sapao kōo nö, hii ti ha a ithoa konoö!- ĩ na töpö kutima. ³¹ Ī na Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai a wäsä sinomoti wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kuu pi wasöa naioma. -Ki anö ai töpö noama läö sinomopili maaki, kama wani noao sapao kōo mai a. ³² Hii ti pakalai ti ha a ithoa konaso aköna, "Awai. Jesus a pitili. Teusö anö a simökö noai, ĩ Cristo a hilo wi, ĩ a. Juteu makö na a kaikanamo totio wi ĩ a" makö pewö kuu pi- ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö kuu tā, Jesus a kotö ha ai polakapi tiki pakalai ĩ tiki na töpö sätäo naine, Jesus a na ĩ töpö hapalo pi wasöa apa naioma.

Jesus a nomaso noai ĩ ta

Mateus 27.45-56; Lucas 23.44-49; João 19.28-30

³³ Ī na tā kua tā, motokö hētuto totia tā, mumi mumi tā pata walöa soa pätaköma. Mumi mumi tā pata walöa soa pätaiki nö, motokö kaöpo paio mai ha, masita tā uli pewö mumio opama. ³⁴ Tā uli mumio opa nö, motokö kaöto tā, Jesus a komöma. -*Eloi. Eloi. Lemá sapakötani?*- a kuuma. Kamakö kai sai ha, -Ipa Teusö ai. Ipa Teusö ai. Wi na tā kuaö ha sa hosalöma?- ĩ na Jesus a komö kuutoma. ³⁵ Ī na a komö kuutoö ha, ĩ a kotö ha töpö öpahale, ĩ ai töpönö ĩ ta hini nö, -Ta hiniö! Elias a pata hai, ĩ kolo tā kuo noai, ĩ a pata naka hātoa

alu kuleö!- ĩ na ta hini tomöpo mi salo, ĩ na töpö kuu-uma.

³⁶ ĩ na töpö kuu tä, -Jesus a amisi ipö hätoköo!- ai tä pi kuu nö, tuu nasii tuu ha tä kauko opii, ĩ tä kãpa-manö nö, hii ti ola ha tä tikimakö nö, tuu pi himakö nö, -Ika. Tuu koalöo!- ĩ na Jesus a na a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Waihaö! Elias a pata a waloa hätokiso nö, Jesus a ithoa häto komani kitäo!- ĩ na tuu pi tikimakö wi, ĩ na ĩ a kuuma.

³⁷ ĩ tä, Jesus a komö nö, a nasi tuköma.

³⁸ ĩ na tä kua tä, ki hamö, Teusömo wi ĩ a sai mötali ha watata ösö supe pata katöo mötaliö läo wi ĩ ösö pata, kletiti. Sanöma tänö ösö kakapa mai ha, hösöka ha kama ösö pata kaka pävalo nö, ösö pata kaka totipasoma.

³⁹ ĩ na tä kua tä, sotatu töpö satehe epii töpö na a pata simöo sinomoti wi ĩ a patanö Jesus a nasi tuo tama. Mumi mumi ta pata waloköma tä, Jesus a komö nö, a nasi tuo noai, ĩ tä pewö taa nö, -Hi Teusö a hai ĩ pelupö a kuomaö!- a pata kuuma.

⁴⁰ ĩ na tä kua tä, Jesus a noma tä, pai hamö ai suö töpö öpapalo nö, Jesus a na töpö mamö tetetioma. Maria Matalena a, José a, hĩsa tä Tiago a, ĩ na kilii töpö hai ĩ pöpönö Maria a, Salomé a, ĩ na töpö kui, ⁴¹ Kaliléia tä uli ha Jesus a na ĩ töpö nokapaloti nö, Jesus a pasilipo sinomoti noai, Jesus a noma tä, ĩ töpö suö mamö tetetioma. Jetusaléi tä uli pata hamö Jesus a na ai suö töpö huu naio noai, ĩ töpö satehei töpö solo, Jesus a nasi tuo tama.

Thaka taka ha Jesus a nomawö titikö noai ĩ ta

Mateus 27.57-61; Lucas 23.50-56; João 19.38-42

⁴²⁻⁴³ ĩ tä soatawö, tä wisasoma. Tä wisa tä, Atimatéia tä uli ha José a pilile, Pilatosö a kaikana pata na ĩ a waloköma. Juteu pata töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na José a kokamo naio sinomotima. -José a pi tao opaö. A topa apaö- töpö kuu sinomoma. José aiki, -Kamakö na Teusö a kaikanamo piale, ĩ sa tä taa pi topa apa kuleö!- a pi kutima.

ĩ na tä kua tä, -Hena tä, mota mato wi ĩ tä wakala kuki pia salo. Huki sa kalipalo soataö!- José a pi kuu nö, a kilii mai, Pilatosö a pata na José a waloiki nö, -Jesus sa tä tälölö pia kuleö!- Pilatosö a pata na ĩ na a kuuma.

⁴⁴ A kuu ha, -Huu! Jesus a noma haitaso noa- Pilatosö a pi pata kuu nö, sotatu töpö na a simöo sinomoti wi ĩ ai tä nakalö nö, -Jesus a noma waikilaso ke?- a pata kuu ha, ⁴⁵ -Awai. A noma waikiso keö!- ĩ na sotatu tä kuu hõtöoma. A kuu hõtöoö ha, José a na, -Pei. Jesus a tälölöo!- ĩ na Pilatosö a pata kuuma.

⁴⁶ ĩ na a pata kuu ha, watata ösö toita apii, ösö ausi ipii, ĩ ösö kui ösö tälölö nö, a hululöma. A hululö nö, ti pakalai ti ha Jesus a pi ithoa kopamanöma. A pi ithoa kopamanö nö, watata ösö tälölö noai, ĩ ösönö Jesus a nomawö haloa kolilipalö nö, nomawö töpö titita sinomo wi ĩ nasimö taka ha Jesus a nomawö titiköma. Maa makö ha thaka taka thakö noai, ĩ taka ha a titiköma. A titiki nö, ai maa ma pata puluama kupotö nö, taka kasököma. ⁴⁷ Maria Matalena a, José a hai ĩ

pöpönö Maria a, ĩ na töpö kui töpönö Jesus a nomawö titio noai ĩ tä tapama.

Jesus a temöa konaso noai ĩ ta

Mateus 28.1-8; Lucas 24.1-12; João 20.1-10

16 ĩ na tä kua tä, mota mato wi ĩ tä wakala hasua waikipaso noai ha, Maria Matalena a, Salomé a, Tiago a hai ĩ pöpönö Maria a, ĩ na kilii töpönö tuu hãlãlã äpii, ĩ tuunö Jesus a nomawö mäi löpali pia salo, sitipa kökö na tuu sulöma. ² Tuu sulö nö, ĩ hena tä sai tä, ĩ tomĩku tä wakala na motokö ösoto tä, Jesus a titikö tasoma hamö suö töpö hululöma. ³ Suö töpö hululö nö, töpö ateo salo, -Jesus a titile, ĩ hamö makö lisipo pia tä, ĩ taka pata kasöle, ĩ witi pili anö ĩ ma pata häkopalöpö?- ĩ na töpö kuuma. ⁴ ĩ na töpö kuu tä, tä moni möö maaki, maa ma patanö thaka taka lakö noai, ĩ ma pata häkoa waikia kōa kule. ⁵ Suö töpönö ĩ tä talalö nö, töpö lisia soatalotö nö, kate a poko kuamö kuo pamö hĩsa tä lotio noai, ĩ tä talalöma. ĩ hĩsa tä hai, äju tä kuoma. Kama hai ĩ watata ösö ausii, ösö lapei, ösö kuoma. ĩ na tä kuuma ha, suö töpö kilia apö-soma.

⁶ Töpö kilia apaö ha, -Pö kilipalo opa tihöo! Nasaté tä uli ha Jesus a pilio noai, ĩ hii ti pakalai ti ha a säpalö noai, ĩ ma tä möömö huu ke? ĩ a titia maneö! A temöa kōa waikiloheö! A paa noai, ĩ ha ma tä möö nökö. Hiki. Mane. ⁷ Pö hua kononöo! Pedro a, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ ai töpö, ĩ na töpö kui töpö na makö wãoö! "Kaliléia tä uli pata hamö kamisa huu paiölöpöo! Waiha makö huu haiöpöo! ĩ tä uli ha sa taa konanöpöo!" ĩ na kamakö na Jesus a kuu waikioma thali nökö- ĩ na suö töpö na ĩ na ĩ hĩsa tä kuuma. ⁸ ĩ na hĩsa tä kuu ha, töpö kili ipa salo, töpö satitimo opama. Töpö satitimo opa nö, töpö kōa soatasolöma. ĩ suö töpö kili ipa salo, ai töpö na ĩ töpö wão maama.

Maria Matalena a na Jesus a tapamo somaso noai ĩ ta

Mateus 28.9-10; João 20.11-18

⁹ ĩ na tä kua tä, tomĩku tä wakala na, hena tä sai tä, Jesus a temöa konasoma. A temöa kono nö, Maria Matalena a wani na Jesus anö sai töpö hosalö noai, ĩ a wani na Jesus a tapamo kōa somatasoma.

¹⁰⁻¹¹ Jesus a na töpö nokapalo sinomoti noai ĩ töpö ököpalo hisati tä, Maria Matalena a wani kotapolö nö, -Jesus a temöa konasoma thaiö! Jesus a temii, sa taa konani keheö!- a wani kuu kule maaki, -Wa holisimo opawö- töpö kuuma.

Polakapi töpö na Jesus a tapamoa nömöso noai ĩ ta

Lucas 24.13-35

¹² ĩ na tä kua tä, sai pö sololoi sai pö kuo pamö polakapi töpö huulö tä, ĩ töpö na Jesus a tapamoa nömö-soma. ¹³ A tapamoa nömöso noai ha, töpö kōa soapolö nö, -Jesus a temöa konasoma thaliö!- Jesus a na töpö nokapalo sinomoti noai ĩ ai töpö na ĩ na ĩ töpö kuuma. ĩ na ĩ töpö kuuma maaki, -Makö holisimo opawö- töpö pi kuu hõtöoma.

Jesus a kai a hua sinomoti noai ĩ tōpō na a tapamoa nōmōso noai ĩ ta

Mateus 28.16-20; Lucas 24.36-49; João 20.19-23; Atos 1.6-8

¹⁴ ĩ na tä kua tä, waiha Jesus a kai a hua sinomoti noai, ĩ 11 tōpō iapaloti tä, ĩ tōpō na Jesus a tapamoa nōmōsoma. A tapamoa nōmōno nō, -"Jesus a temōa konaso noa" makō pi kuu mi ipō nō kiliwō. "A temōa konasoma thaliō!" ai tōpō kuu kipili maaki, "Holisimo opatiwō. Jesus a temō kōo maa noai kitä!" makō kuti sai. ĩ na pō kuti tihōō!- Jesus a kuuma.

¹⁵ ĩ na a kuu nō, -Masita tä uli pewō na makō hulolō nō, Teusō ta topa apōle, sanōma tōpō pewō na ĩ ta wäsä hätäpotōō! ¹⁶ Sanōma tōpōnō Teusō ta hini toti-atalo nō, "Jesus a pitili" ĩ tōpō pi kuu nō, ĩ tōpō mǎi õmamonaso wi ĩ tōpō õsi palimipasoma kutenō, Teusō tä uli hamō ĩ tōpō konasolō kitä. ĩ na tä kua tä, "Jesus a pitili" tōpō pi kuu mai, ĩ tōpō na, "'Jesus a pitili' makō pi kuu pasio maama salo, tōpō pea soatio wi ĩ tä uli hamō pō kōa pasilolōō!" ĩ na Teusō a kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁷⁻¹⁸ ĩ na a kuu nō, -"Jesus a pitili" tōpō pi kuu totio wi ĩ sa tōpō simōa salo, ĩ tōpōnō sai tōpō hosali kitä. Kai a aipō õpii kai a thaa nō, tōpō hapalo kitä. ĩ tōpōnō olō kōkō wasu upii kōkō huōli, tuu wasu upii tuu koali, ĩ na tōpō kua kitä maaki, tōpō salia mai

kitä. "Jesus a pitili. A lotete epō" tōpō pi kuu wi, ai tōpō salia wi ĩ tōpō na ĩ tōpō ami waliki ha, tōpō toa konaso kitä. ĩ na tä thamaō ha, ai tōpōnō tä möō nō, tōpō kili ipa nō, "Awai. Teusō a lotete epō. Hi tōpōnō Teusō ta wäsä wi ĩ pitili ta" ĩ na ai tōpō pi kuupōō!- ĩ na kama kai a hua sinomoti wi ĩ tōpō na ĩ na Jesus a kuuma.

Hi tä hētu pata hamō Jesus a konasolō noai ĩ ta

Lucas 24.50-53; Atos 1.9-11

¹⁹ ĩ na Jesus a kuu nō, a hapalo hōtōtōtalo nō, hutu mosōkō hētu pata hamō Teusō anō Jesus a Kaikana hi-lakō lasoma. Teusō a kotō ha Jesus a kuiki nō, a kaikanamo naio soatama.

Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpōnō Jesus ta topa apōle ĩ ta wäsāti noai ĩ ta

²⁰ ĩ na tä kua tä, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō hulolō nō, ĩ tä uli pewō hamō tōpō pilio wi ĩ tōpō pewō na Jesus ta wäsätima. Jesus ta wäsāti wi, Teusō anō ĩ tōpō lotetepamani salo, Teusō anō tä thama taō asa wi, ĩ tōpōnō ĩ nasimō tä thama hōtōtioma. Tä thama hōtōtioō ha, -Jesus ta wäsä wi ĩ pitili ta!- ĩ na Teusō anō ĩ na ai tōpō pi thamatima. ĩ na tä kuuma. ĩ nakō.]

Lucas

Lucas anö waheta tä säökopalö noai ĩ ta

Töpö ononopama sinomo wi, ĩ Lucas a. Jesus a thapo wi ĩ Lucas a nai soatawö. Jesus a kuati noai, ĩ tä pewö na Lucas anö hi waheta tä pewö säöka totipalöma. Tä säökopalö nö, kama hai ĩ noi tä Teópilu a pata na ĩ tä waheta totoköma. Lucas a, Teópilu a pata, ĩ töpö hai, juteu töpö kuo pasio maama kutenö, Lucas aiki, -Juteu töpö sino hai kuno mai, Jesus anö sanöma makö pewö täapa kōo läöpö, hi masita tä uli hamö a huma- ĩ tä säökopalö nö, ĩ na a kuuma.

Ĩ na a kuu nö, -Wani tä na ai töpö honimo opati wi ĩ töpö, ai töpö salia apati wi ĩ töpö, ai töpö na sai töpö sapäko sinomo opati wi ĩ töpö, ai töpö pepalo opati wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jesus anö ĩ töpö pasilipo pi topa salo, a huma. Teusö a ösi kua tolele, Jesus a na ĩ a kuo totioma kutenö, töpö pepalo opati noai, Jesus anö ĩ töpö pasilia totipalöma- ĩ na Lucas a kuu naitioma.

Jesus a kupaso noai ĩ ta, João anö töpö mäi öma sinomo noai ĩ anö Jesus a wäsä noai ĩ ta, töpö salia apa wi Jesus anö ĩ töpö toapama kotio noai ĩ ta, Teusö anö Jesus a lotetea apöpamanöma kutenö, sai töpö sasu sinomoti noai ĩ ta, Jesus a säpamonasoma maaki, a temöa kononö nö, kama hai ĩ pö Teusö a na a konasolö noai ĩ ta, ĩ na tä kua wi, Lucas anö ĩ ta kateha totiatalo opama.

1 Teópilu a pata ai. Kamisamakö na tä kuati noai, ai töpö satehe epii töpönö ĩ tä säökopalöma. ² Sömi tä Jesus a kuati noai, ai töpönö ĩ tä taa nö, Jesus a kua nömöo kota noai, ĩ tä taa nömöo nö, Kamisamakö na ĩ ta wäsäma. ĩ ta wäsäo ha, ai töpönö ĩ tä säökopalöma. ³ Tä säöka noai, ĩ sa tä möö totio nö, ai sa töpö a hini totio nö, Kamisamakö kule ha Jesus a kuiki nö, a kua noai, ĩ sa tä säöka pi topa apa nömöoma. Teópilu a pata ai! Pi naka. ĩ na sa pi kuuma: -Ĩ sa tä pewö säöka makoka thaa totipalö nö, Teópilu a na sa tä waheta totoköpö! ⁴ Teópilu a pata na ta wäsä waikio noai, ĩ tä na, "Awai. ĩ pitili tahaö!" ĩ na a pi kuupö, ĩ a na sa tä waheta totoköpö!- ĩ na sa pi kuuma.

Sakatiasö a na äju tä tapamonaso noai ĩ ta

⁵ ĩ na tä kuuma. Jutéia tä uli ha Etoosisö a pata kaikanamoti tä, Sakatiasö anö Teusö a täpä sinomo wi ĩ nasimö a kuoma. Apiasö töpönö Teusö a täpä sinomo noai, ĩ ai a hai, ĩ Sakatiasö a hiloö. Sakatiasö a pusopö Isapeu a hai ĩ pö töpönö Teusö a täpä sinomo höttöoma. ⁶ Sakatiasö a, pusopö Isapeu a, ĩ na kilii, Teusö a na ĩ töpö totiatalo sinomo opatima. Teusö a patanö sanöma töpö noa thaa noai, ĩ töpönö ĩ tä pewö a hinia totilöma. ⁷ ĩ na ĩ töpö kua asama maaki, Isapeu a ulupö kupo pasio maama. Sakatiasö a patasipö wani, Isapeu a patasoma wani, ĩ na tä kuoma maaki, kama hai ĩ ulu töpö kuo maama.

⁸⁹ ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi, Teusömo wi a sai ha ĩ töpö kalipaloti tä, Sakatiasö a kalipalo naitioma. ĩ töpö kalipaloti tä, Teusömo wi a sai kai ösimö ha Sakatiasö a simököma. -Huki Teusö a sai kai ösimö ha witi pili a kalipalopö?- ĩ na töpö pi kuu salo, maa ma ose säökama wai säsäkö nö, ĩ ma hösökä möö nö, -Kawa aikiö!- ai tä na ĩ na töpö kuu sinomoma

kutenö, ĩ töpönö ma ma ose säsäkö nö, ĩ ma möö nö, Sakatiasö a saipalöma. A saipalö nö, -Teusömo wi a sai kai ösimö ha kawanö höösöpö wa tä wakö umömaö!- ĩ na Sakatiasö a noa thama. A noa thaö ha, tä nisamö toita apii höösöpö tä wakö umömapö, Teusömo wi a sai kai ösimö ha a lisia soatasolöma. ¹⁰ A lisia soatalolö nö, ĩ höösöpö tä wakö umöma tä, atu ha ai töpö kokamo pasile, Teusö a na ĩ töpö hapalo pasio soatama.

¹¹ ĩ na tä kua tä, Teusö a patanö kama hai ĩ äju töpö simöta sinomo wi, Sakatiasö a na ĩ ai äju tä tapamonasoma. Sakatiasö a öpatile, ĩ ha höösöpö tä wakö pi hili pole, ĩ kate a poko kuomö kuo pamö ĩ äju tä öpama.

¹² ĩ äju tä öpa ha, pe epii Sakatiasö a kilia apösoma. ¹³ A kilipalo opaö ha, ĩ äju tä aiki, -Sakatiasö ai! A kilipalo tihö! Teusö a na wa kuu noai, Teusö anö ĩ ta hinia totia waikilömaö! Önö kutenö, au husopö a na au ulu a kuo pia kule. ĩ a wai kuo piale, ĩ a wai kupasoö ha, "João" wa kuupökö! ¹⁴ ĩ a na wa pi mönaha apöki kitä. ĩ a kupasoö ha, satehe epii töpö pi mönaha apa naiki kitä.

¹⁵ "João a hai, ĩ pata tä totiwoö!" ĩ na Teusö a pi kuu kitä! Au ulu anö upa mo puu wasu koa pasio mai kitä! Ai tuu wasu koa naio mai kitä! A wai kutalo nö, ĩ tökö soatawö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ösi wai ha ĩ a kua pitilia totia apököma. ¹⁶ ĩ a wai patalo nö, isöhaeu töpö hai ĩ Teusö pata tä na ĩ anö isöhaeu töpö satehe epii töpö pi sapa kopamani kitä. ¹⁷ ĩ pata tä na a huu toleheapalo nö, Teusö a kai a wäsä tolehapalo pamö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö Elias a simöa kua noai na, ĩ na ĩ a kua nömöo kitä. "İpa ulu sa töpö wai noima kötiökö o!" ĩ na ĩ anö pö töpö pi thama totio kōo kitä. Ai töpönö Teusö a kai a hini wani ipii, ĩ anö ĩ töpö pi sapa kopamanö nö, töpö pi hatuka totia tolea kopamani kitä. Töpö pi hatuka köpasoma, töpö topa köki kitä. Au ulu anö Teusö a pata na opii sanöma töpö pi walolepa-

mani kitä-ĩ na Sakatiasö a na ĩ na ĩ äju tä kuu totioma.

João a thapa piale, ĩ ta

¹⁸ ĩ na äju tä kuu ha, -Wi na sa pi kuu pasio nö, “Ĩ pitili taö!” sa pi kuupö? Ipa husopö a wani patasoma, kamisa wani patasipö nai waikiwö, ĩ na samakö patasipö wani kua waikia kule ta pi kuu mai- ĩ na Sakatiasö a kuuma.

¹⁹ ĩ na a kuu ha, ĩ äju tä aiki, -Kamisa hai, Kapötieu saö! ĩ na tä kua tä, Teusö anö sa simöa sinomo wi ĩ sa. Kawa na toita apii sa ta wäsöpö, Teusö anö sa simöpalöma. ĩ ta topa apöle sa ta wäsä keö! ²⁰ Sa ta wäsähe, waiha ĩ ta kua tolea totisolö kitäö! Kawa hai, “Wa kuuhe, ĩ pitili ta” ĩ na wa pi kuu soata maama kutenö, wa äkasöpöpaso kitä. Waiha wa äkasöpö soa tä, au ulu a kupasoma, ĩ tökö soawö wa hapalo totia kōa soapasö kitäö!- ĩ na ĩ äju tä kuuma.

²¹ ĩ na tä kua tä, Sakatiasö a kopöpö ĩ tä na töpö mamö läo haioma maaki, Teusömo wi a sai ösimö ha Sakatiasö a lisipo kōo haio mi ipö ha, -Wi na taköö!- töpö pi kupalo kai kupalotima.

²² Töpö pi kuu kai kupaloti tä, a lisia kopasoma maaki, a äkasöpö salo, a hapalo maama. A hapalo mi ipö ha, -Ĩ anö äju tä taa hätolalö tasoma. Önö kutenö tä wani hapalo maa kule ta pi kuu mi sai- ĩ na töpö pi kupaloa apösoma. Sakatiasö a äkasöpö salo, pili a aminö tä holisi wani himöpala isi waniho opa pätioma.

²³ ĩ na tä kua tä, Teusömo wi a sai ösimö ha a kalipaloti wi, ĩ tä matasö ha, a kōa soatasolöma.

²⁴ ĩ na tä kua tä, Sakatiasö a hai ĩ pusopö Isapeu a sipinapilo nö, 5 pilipoma kökö kui kökö pilipoma ha kama sai a na a kutioma.

²⁵ ĩ na tä kua tä, -Ipa ulu a supo maa noai, Teusö anö ĩ tä mapamanöma kutenö, ai töpönö sa komoapalama kōo asa mai kitäö!- ĩ na Isapeu a kuuma.

Maria a na äju tä tapamonaso noai ĩ ta

²⁶⁻²⁷ Isapeu a sipinapia tä, 5 kökö pilipoma kui kökö pilipoma hasupamanö nö, Kaliléia tä uli ha Nasaté tä uli pata kule, ĩ ha Maria a kuo noai, ĩ a na Teusö anö äju tä simöpalöma. Davi a kaikana ola hai José a na Maria a totoa waikiköma maaki, a höpöa paio mai ha, a kuo soatioma. A sino soa tä, Teusö anö äju tä Kapötieu a simöpalöma.

²⁸ Maria a na a waloiki nö, -Maria ai! A pi mönahaikiö! Kawa na Teusö a kua asa kuleö! Teusö anö wa totiapala apa wi, ĩ waö!- ĩ na a kuuma.

²⁹ ĩ na a kuu ha, Maria a pi honipo opama. A pi honipo opa nö, -“Kawa na Teusö a kua asa kuleö!” wi na a pi kuu salo, ĩ na a kuu ke?- ĩ na Maria a pi kuuma.

³⁰ ĩ na a pi kuu tä, -A pi honipo tihöö! A kili tihöö! Teusö anö wa totiapala apa wi, ĩ wa waikiwö päwölököö!

³¹ Wa sipinapia opilo nö, ulu wa thapali kitäö! Ulu wa thapali salo, “Jesus” wa kuupöö! ³² Au ulu a hai, ĩ pata tä sai kupaso kitäö! “Hi tä hētu hamö Teusö a kupoli, ĩ a hai ĩ pelupö aö!” töpö kuu kitä. Teusö pata tänö Davi

a kaikana thapalö noai na, ĩ na Teusö anö au ulu a thaa naipali kitäö! ³³ Jacó a hai ĩ ola töpö hai, ĩ isöhaeu töpö na au ulu a kaikanamo soatio kitäö! A kaikanamo mapo mai kitäö!- ĩ na ĩ äju tä kuuma.

³⁴ ĩ na a kuu ha, Maria aiki, -Hö hö. Sa nö thaö mai ha, “Au ulu wa thapali kitäö!” wa kuuwö- ĩ na a kuu hötöoma.

³⁵ ĩ na a kuu ha, -Kawa na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a waloiki nö, Teusö a pata lotete epii, kawa na ĩ tä waloki kitäö! Önö kutenö, ulu wa thapa piale, ĩ a kateha nö, “Wanisala tä höpöa mi ipii, ĩ a. Teusö a ulupö” töpö kuu kitäö!- ĩ na äju tä kuu nö,

³⁶ -Au ai Isapeu a patasoma waiki maaki, ĩ anö ulu a wai thaa naipali kitäö! A sipinapilaso noai, ĩ 6 kökö pilipoma kui kökö pilipoma kua waikia kule. “Ulu pö supo mai, ĩ a” töpö kuuma maaki, ³⁷ Teusö a lotete epii ĩ anö tä pewö thama taö öpa kutenö, ĩ anö tä aipöama apa kitäö!- ĩ na äju tä kuuma.

³⁸ ĩ na a kuu ha, Maria aiki, -Teusö anö sa simöa sinomo wi ĩ sa. Kamisa na wa kuu pole, ĩ tä kuopöö!- ĩ na a kuuma.

Ĩ na tä kua tä, Maria a na ĩ na ĩ äju tä kuoki nö, a konasolöma.

Isapeu a sai pö ha Maria a hamamo noai, ĩ ta

³⁹ ĩ na tä kua tä, Jutéia tä uli ha maa makö öpalati, ĩ tä uli ha ai sai pö hökököi sai pö kulati, ĩ ha lope epii Maria a hama hulazolöma. ⁴⁰ A hama hulolö nö, Sakatiasö a sai pö ha a waloikitö nö, a lisia soatalotö nö, Sakatiasö a hai ĩ pusopö Isapeu a na a hapalo soata tasoma. ⁴¹ Maria a hapalo pole, Isapeu anö ĩ ta hini ha, ĩ tökö soatawö, kama pili thalupökö na ulu tä ose wai titile, ĩ a wai kalipalo soatama. ĩ tökö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö Isapeu a simöa totiki ha, ⁴² lope epii Maria a na Isapeu a hapaloma. A hapalo nö, ĩ na a kuuma: -Teusö anö ai suö töpö totiapala apa kule maaki, Teusö anö wa totiapala satia apa wi ĩ wa sai. Kawa ösimö na ulu a wai titile, Teusö anö ĩ a wai totiapala apa naio wi ĩ a. ⁴³ Kamisa na ipa kaikana tä hai ĩ pöpönö a noimomö kōa kilia apawö. A noimomö kopi ha, sa pi mönaha apa kule. ⁴⁴ “Sa huu keö!” ĩ na wa kuuhe, ĩ sa ta hinita tä, ĩ tökö soatawö hi ulu tä wai titia ösimöne, ĩ a pi wai mönaha apa salo, a wai kalipalo opa soatasoma. ⁴⁵ Kawa aiki, “Kamisa na Teusö a kuupili ĩ pitili ta totiwai!” ĩ na wa pi kuu totisoma kutenö, Teusö anö wa pi topapalama totio opaö- ĩ na Isapeu a kuu totiatalotima.

Maria anö ama ta thaa noai ĩ ta

⁴⁶ ĩ na Isapeu a kuu totiataloö ha, Maria anö ama ta thaa nö, ĩ na a kuuma:

-“Teusö pata tä totiatalo opa nö kiliawö” ĩ na pili sa ösinö ĩ na sa kuu.

⁴⁷ Teusö anö sa taa koni wi, ĩ a na sa pi mönaha apaö.

⁴⁸ Teusö anö sa simöati wi ĩ pata sa mai kitä maaki, Teusö anö ĩ sa wai saia totilöma.

“Teusö anö Maria a totiapala apatima” huki ĩ na makö kuu.

Waiha ĩ na ola töpö kuu tolea nömösolöö.

⁴⁹ Teusö a lotete epii anö sa pasilipo opama.

Ĩ a wanisala mi toti ipö.

⁵⁰ Teusö a hini totio opa wi, Teusö anö noa mai ha ĩ töpö totiapala apaö.

Kolo töpö totiapala apama, ola töpö totiapala apa soaö, ĩ na a kuaö.

⁵¹ Ai töpö aiki, “Kama sa pi hatuka saia asa waikia kutenö, ĩ na sa kuati pia salo!”

Ĩ na ai töpö pi kuu wi, Teusö a lotete epii ĩ a patanö ĩ töpö peama apa pasioö.

⁵² Töpö kaikanamo loteteapalo opati wi, ĩ töpö utitipamani.

“Pata sa” ĩ na ai töpö pi kuu pasia mane, ĩ Teusö anö ĩ pata töpö thaa asalali.

⁵³ Nii tä na töpö honimo opa wi, ĩ töpö na tä totoa asaki.

Wani tä thapo opa asale, pokei ĩ töpö simöa kopali.

⁵⁴⁻⁵⁵ Kamakö hai ĩ kolo töpö na, Teusö aiki, “Abraão a, kama hai ĩ tolewö töpö, ĩ na töpö kui sa töpö totiapala apa soatio kitäö!” ĩ na a kuu noai, ĩ tä na Teusö a pi motöo maama. A pi mosaio opama.

Teusö anö isöhaeu makö simöa sinomo wi, ĩ makö pasilipo opamakö-

Ĩ na Maria anö ama ta thaa nö, ĩ na a kuuma.

⁵⁶ Isapeu a sai pö na Maria a kua tä, 3 pilipoma kökö maa kutalo nö, a konasolöma.

João Pasisöta a thapalö noai ĩ ta

⁵⁷ ĩ na tä kua tä, Isapeu a sipinapia patasipöa totilo nö, wano a ose wai thapalöma. ⁵⁸ Teusö anö Isapeu a totiapala apaö ha, ĩ wano a ose wai thapalö noai, Isapeu a sai pö kotö ha töpö kule ĩ töpö, kama ai töpö, ĩ na töpö kui töpönö ĩ ta hininö nö, ĩ töpö pi mönaha apa naioma.

⁵⁹ ĩ na tä kua tä, 7 tä mumi maa kutalo nö, ĩ hena tä, -Ipa isöhaeu makö kutenö, au ulu a isi ola ösö wai hanöpalö nö, au ulu a isi ola ösö wai hosalöö!- ĩ na Teusö a kuu waikioma ha, ulu tä isi ola ösö wai hosali pia salo, ĩ wano tä ose kai wai kule ha, ĩ ha ĩ ai töpö waloköma. ĩ töpö waloiki nö, pö Sakatiasö a hilo kule na, ĩ na pelupö a wai hila thaa pi topa naia kule maaki, ⁶⁰ pöpönö aiki, -Naiö! Ipa João a wai a hila totikiö!- ĩ na pöpönö a kuu läoma.

⁶¹ ĩ na a kuu läö ha, -Ĩ na kuno maiö! Au ai töpö kule ha, João a hilo kule na, ĩ na ta hilo kua wi tä kua mai kitä ta pi kuu mai- ĩ na töpö kuu nö, ⁶² kama pö a hapalo mi, ta hini mi, ĩ na pö a kua kutenö, töpö walokö noai, ĩ töpö amiki himöpala päo nö, -Kawanö, wi na ulu wa hila thaa pi topa kule?- ĩ na töpö kuuma.

⁶³ ĩ na töpö kuu ha, pö anö hii ti kotopö ösö wai takaka apa pa tä säöka soataköma. Tä säöka pola nö, -João a hilo kuaöö!- ĩ na tä säökama sätää thaa soatamaköma. ĩ na tä säökama sätää thaa soatamaki ha, -Kilatihai!- ĩ na töpö kupaloma.

⁶⁴ ĩ na töpö kupaloma, ĩ na tä kua tä, Sakatiasö a äkasöpö maa köa soatalo nö, a hapalo köo soatalo nö, -Teusö a toita apa nö kili ia!- ĩ na a kuu soatasoma.

⁶⁵ ĩ na tä kuaö ha, Sakatiasö a sai pö kotö ha töpö kule, ĩ töpö kilia apölo nö, Jutéia tä uli ha maa makö öpalati, ĩ tä uli pewö hamö ĩ töpönö ta wäsä hätäpoti tasoma. ⁶⁶ Ta wäsäti ha, ta hininö noai, ĩ töpö aiki, -Sakatiasö a hai ulu a ose wai kupaso noai, wi na ĩ a wai kua totiopö, ĩ a wai kuno mai?- ĩ na töpö kupalo opatima.

Ĩ na tä kua tä, Teusö a patanö ĩ a wai totiapala apatima.

Sakatiasö anö Teusö a kai wäsä noai ĩ ta

⁶⁷ ĩ na tä kua tä, wano tä ose wai thapalöma tä, Teusö a ösi kua tolele, pe epii Sakatiasö a ösi na ĩ a ösi kua pitilia totia apöki ha, Teusö a kai wäsä kuköma.

⁶⁸ Ta wäsä nö,

-Kamakö pewö na, “Ipai töpö” ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ makö na a noimo köo pia salo, a walokö solöma. A waloikiso nö, makö täa koni pia salo. Önö kutenö, “Isöhaeu makö hai ĩ Teusö pata tä totiatalo opawö” makö kuu!

⁶⁹⁻⁷⁵ Teusö anö kamakö hai ĩ nö patapö töpö totiapala apa nö, ĩ töpö na Teusö a hapalo nö, “Kamisanö makö ola totiapala apa hötöo kitäö!” ĩ na Teusö a kuuma.

Abraão a na, “Tiko töpönö au töpö ola hĩsu thaa wi, ĩ töpö na au sa töpö ola noama totio kitäö! Au ola töpö peamaö ha, au sa töpö ola täa köa läli kitäö!

Sa töpö täa köa lälö nö, töpö kili mai, toitai töpö Teusömo totiopöö!

Ĩ töpö temö soa tä, sa kai a hini nö, toitai tä thaa sisapöö!

Toitai tä thaae nö, töpö Teusömo toitiopöö!” ĩ na Teusö a kuu totioma.

Ĩ na Teusö a kuu totio opa noai, Teusö anö ĩ tä taö soatioma.

Ĩ tä taö soatioma kutenö, Teusö anö Davi a simöa sinomoti noai, ĩ a ola lotetepaso kitäö!

Ĩ a lotete epii ĩ anö makö pewö noama nö, makö täapa köo läo kitäö!

Makö täapa köo läo piale, kamakö na Teusö anö ĩ a simöa waikipalömaö!

Sutu ha, Teusö anö ĩ ta wäsäma. Töpö Teusöpö öpii ĩ töpönö Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, ĩ töpönö ĩ ta wäsä toleama.

Önö kutenö, makö wanipo pole, ĩ töpönö makö hĩsu thaa pole, ĩ töpö pewö na Teusö anö makö noama totio kitä- ĩ na Sakatiasö a kuu totioma.

⁷⁶ ĩ na Sakatiasö a kuu nö, kama hai ĩ ulu a ose wai na a hapalo nö,

-Pösa wai! Hi tä hētu hamö Teusö a kupoli, ĩ a pata aiki, “Sa kai wäsä wi ĩ wa kupasopöö!” ĩ na Teusö a kuu kitäö!

Pata tä na ai sanöma tä paluapalo nö, ĩ anö piliso topama kua wi na, ĩ na sanöma wa töpö ösi thamapöö!

Teusö wa ta wäsä ha, “Pata sa tä kai hini pi topa apa sai taköö!” ĩ na wa töpö pi thama totiopököö!

⁷⁷ Wa huulö pamö wa ta wäsäti kai huulö nö, “Teusö anö wanisala tä na makö koni kitäö!

Makö konö nö, wanisala ma tä thapili, ĩ tä na Teusö a hĭso matalo nö, kamakö na a noimo kōo kitäö!” ĩ na wa tōpö pi thama kitäö!

⁷⁸ Sanöma makö na Teusö a pi honipo opa salo, makö totiapala apa kitäö!

Makö totiapala apa kutenö, kamakö pewö na pata tä wakala apii, ĩ anö wakala tä kai waloki kitäö!

⁷⁹ Mumi mumi tä na tōpö kuati pole, nomaso wi tä na tōpö kili ipa wi, pata tänö ĩ tōpö pi wakalapamani kitäö!

Pata tänö makö pewö pi hatukupamani kitäö!

“Ī nakö! Ī nakö!” pata tänö makö noa thaö ha, makö pi topa apa kuki kitäö!-

Ī na Sakatiasö a kuu totiatalo opatima.

⁸⁰ Ī na tä kua tä, ĩ ulu tä pataalö pamö, a pi tao opa soaalöma. A pata totilo nö, kama hai ĩ isöhaeu tōpö na a tapamo paio mai ha, sanöma tōpö pilio taso maa pamö a pilio paio tasoma.

Jesus a kupaso noai ĩ ta

Mateus 1.18-25

2 Ī na tä kua tä, tōpö satehe epii tōpö na Aukusötu kaikana tä pata kaikanamo noai, ĩ tōpö pewö a kateha ösöhöpali pia salo, -Kawa hilo wi, pata tōpö na ĩ ma tä säökōmaköpö!- ĩ na Aukusötu a patanö ĩ na ĩ tōpö noa pewö thama.

² Ī na tōpö noa thaa tä, Sítia tä uli pata ha Sitēniu a kaikanamoma. Ī tä, -Wa hilo wi ĩ tä säökōmaköpö!- ĩ na Aukusötu a patanö tōpö noa thaa somama.

³ Ī na tōpö noa thali ha, tōpö pewö husoa soalo nö, kama tōpö kolo pilio noai, ĩ tōpö sai pö pata kuo taso pa tōpö pewö ekua selekekö tasoma. Kama tōpö a hilo wi ĩ tä pewö säökama pia salo, tōpö pewö hulasolöma.

⁴ Ī na tä kua tä, Kaliléia tä uli pata ha Nasaté tä uli kule, ĩ tä uli ha José a husolölö nö, Jutéia tä uli pata ha Pelēi tä uli kulati, ĩ tä uli ha nö patapö Davi a ose kai wai pilio noai, ĩ tä uli hamö José a hulasolöma. Davi a hai, José a hai ĩ kolo tä kuoma kutenö, ĩ hamö José a hulasolöma.

⁵ Kama hilo wi, ĩ tä säökōmaköpö, pusopö Maria a sipinapi kai hulasolöma. ⁶ Pelēi tä uli na a kai walo tasoa tä, ulu a wasu wai kuköma.

⁷ Ulu a wasu wai kua kuköma, ulu a thaa somatakö noai, ĩ a wai thapalöma. A thapalö nö, watata ösökönö a wai halopalö nö, hiima kökö iama sinomo wi, ĩ ti ha a pi wai alapoma. Hama tōpö kuta sinomo wi ĩ a sai matihi ipö waiki ha, hiima kökö iama sinomo wi, ĩ tiki ha a pi wai makeköma.

Oweha kökö thapo wi ĩ tōpö na āju tōpö hapalo noai ĩ ta

⁸ Ī na tä kua tä, ĩ tä uli ha oweha kökö thapo wi, pölösö a mötali ha ĩ tōpönö oweha kökö nö läpo halutima. ⁹ Kökö nö läpo haluti pa, Teusö anö āju tōpö simöta wi, ĩ ai tä ithoa halupasoma. Hi tä hētu hamö

Teusö a kupoli ha tä wakala apii tä kua sätāa naipoli, ĩ tä ithoa naipasoma. Ī na tä kuaö ha, tōpö kilipalo opama.

¹⁰ Tōpö kilipalo opaö ha, -Pö kili tihö! Toitai sa ta wäsä pia kuleö! Sanöma makö pewönö ĩ ma ta hinini salo, ĩ makö pewö pi mönaha apapö! ¹¹ Cristo a kaikananö makö pewö täapa kōo läo piale, ĩ a wai kupaso tasomaö! Davi a pata pilio noai, ĩ tä uli ha a ose wai kupaso tasomaö! ¹² Ma wai möötö! Hiima kökö iama sinomo wi ĩ tiki ha ulu ma halo wai makea talali salo, “Ā āi. Pitili ta kuoma ta o” makö kuupökö!- ĩ na ĩ āju tä kuu tä, ¹³ ĩ āju tä kuo pa ai āju tōpö satehe epii tōpö kokamo naio soatama. Ī tōpö kokamo soatalo nö, -Teusö a totiatalo opawö!- tōpö kupalo nö, ĩ tōpö pewönö ama ta thaa nö,

¹⁴ -“Teusö a toita apö sisawö! Hi tä hētu pata hamö a pilipoli, ĩ a pata toita apö sisawö!” tōpö kuupökö! Masita tä uli ha tōpö pilipai, Teusö anö ĩ tōpö pi ipa wi, ĩ tōpö pi topa apapö!- ĩ na ĩ āju tōpö pewö kuuma.

¹⁵ Ī na tōpö kuu nö, hi tä hētu hamö tōpö kononö nö, oweha kökö thapo wi ĩ tōpö aiki, -Pelēi hamö makö hulölö nököö! Kamakö na Teusö pata tänö ta wäsähe, ĩ ma tä möö tasopö!- ĩ na tōpö kuuma.

¹⁶ Ī na tōpö kuu nö, tōpö hua soatasolöma. Tōpö hua soatasolö wi, ĩ tōpö waloikitö nö, José a, Maria a, ĩ na kilii tōpö taa haia konanö tasoma. Hiima kökö iama sinomo wi ĩ tiki ha a pi wai makele, ĩ a pi wai makea taa naia soatalalöma. ¹⁷ Taa naia soatalalö nö, āju tōpönö ta wäsä nö, -Cristo a Kaikana thapalöma!- tōpö kuu noai, oweha kökö thapo sinomo wi ĩ tōpönö ĩ ta wäsä tolea nömöo soata tasoma.

¹⁸ Ta wäsä ha, ai tōpönö ĩ ta hini noai, ĩ tōpö aiki, -Pö kuu nö kilatiha!- ĩ tōpö pewö kuuma.

¹⁹ Ī na tä kua tä, Maria a haa mai, ta wäsäpole, ĩ tä na a pi tapo kai loo pasio pätioma.

²⁰ Ī na tä kua tä, oweha kökö thapo wi ĩ tōpö wäo maa totipalo nö, pölösö a hamö tōpö hua kōo soasolöma. Tōpö huu koonö pola nö, -Aitakö! Teusö a toita apö sisawö ta o. Āju tōpö kuu halupii, ĩ pitili ta kuoma ta o- ĩ na tōpö kuu kai huu koonöma.

Jesus a hila kukö noai ĩ ta

²¹ Ī na tä kua tä, 7 tä mumi matalo nö, ulu tä isi ola ösö wai hosali wi ĩ tä wakala na Jesus a ose wai a hila kuköma. -Jesus wa wai a hila kuköpö!- āju tä kuuma ha, ĩ na a hila thakömae. Jesus a hai ĩ pöpönö a sipinapi paio mai ha, ĩ āju tä aiki, -Ulu wa ose wai thapali salo, Jesus wa wai a hila kuköpö!- ĩ na a kuu totioma kutenö, ĩ ulu a ose wai thapali ha, Jesus a wai a hila kukömae.

Jesus anö sanöma tōpö täapa kōo läo piale, Simeão anö ĩ a talalö noai ĩ ta

²² Ī na tä kua tä, -Ulu a thatalö nö, ĩ na tä mumi maa kuto tä, pili makö ösi ausipamo!- ĩ na Moisés anö pata tōpö noa thaa totioma kutenö, Jetusalēi tä uli ha

José a, Maria a, ĩ na tōpō kui tōpōnō ulu a ose kai wai hulasolōma. Teusō a na ulu tā totoki pia salo, a kai wai hulasolōma. ²³ Teusō aiki, -Wano tā thaa somapali wi, kamisa na ĩ a wai totopaō! Kamisanō ĩ sa ulu wai thapo totiopōō!- ĩ na Teusō a kuu noai, ĩ tā sāōkama hinini salo, José a, Maria a, ĩ na kilii tōpōnō Teusō a na kama tōpō hai ĩ ulu a totoki pia salo, a kai wai hulasolōma. ²⁴ ĩ tā sāōkama kuo noai, ĩ na ĩ tā sāōkama kuu hōtōoma: -Makō ōsi ausipamo tā, salo ma wai ĩsimanōpō, polakapi hosa ma kōkō wai sāpaō! Hosa kōkō wai kua mi tā, polakapi wakoka ma kōkō wai sāa pāpalō nōkōō!- ĩ na Teusō anō pata tōpō noa thama. ĩ na Teusō a kuu noai, Moisés anō ĩ ta wāsā tolea noai, José a, Maria a, ĩ na kilii tōpōnō ĩ ta hinini salo, ĩ tōpōnō ĩ na tā thama hōtōoma.

²⁵ ĩ na tā kua tā, Jetusalēi tā uli na Simeão a pilitio noai, ĩ anō toita tā thaa sinomoō, Teusō a kai hini sinomoō, ĩ na Simeão a kua sinomotima. Teusō anō isōhaeu tōpō tāapa kōo lāo wi, Simeão anō ĩ tā walo taa toitioma. ĩ a na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kuo totio opama.

²⁶ ĩ na tā kua tā, -Teusō anō kaikana tā simōpa piale, ĩ Cristo a hilo wi, wa noma paio mi tā, ĩ wa talali kitāō!- ĩ na Simeão a na ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kuu waikio noai ha, ²⁷ Teusō a ōsi kua tolele, ĩ anō Simeão a simōnōma, Teusōmo sinomo wi a sai na a waloa hōtōkō tasoma. ĩ hamō Jesus a kai wai walo haia hōtōkō tasoma. -Kamakō hai ĩ ulu a wai thapali ha, Teusōmo wi a sai ha ma kai wai hua totilolō nō, ĩ na ma wai thama totioō!- ĩ na Moisés anō ĩ na isōhaeu tōpō nō patapō noa thaa waikioma kutenō, Jesus a hai ĩ pō a, pōpōnō a, ĩ na tōpō kui, Teusōmo sinomo wi a sai na ĩ tōpōnō Jesus a kai wai waloa hōtōkō tasoma.

²⁸ Jesus a kai wai waloa hōtōki ha, Simeão anō a wai sua lātalō nō, Teusō a na a hapalo nō, -Wa totiatalo opawōō!- a kuu nō,

²⁹⁻³⁰ -Teusō ai. "Waiha makō tāa koni kitāō!" ĩ na wa kuu noai, ĩ pitili wa kuo totiomaō! Huki kawanō samakō tāapa kōo lāopō waō! Samakō tāapa kōo lāo piale, ĩ pili sa mamō sainō ĩ sa taa waikilalō manu ke, kawa aiki, "Huki Simeão a ōsi toita apii, a kopiō!" ĩ na ipa pata wa pi kuu! ³¹ Teusō wanō sanōma tōpō tāapa kōo lāo wi, masita tā uli pewō na sanōma tōpō pewō pilipai, ĩ tōpōnō ĩ tā taō ōpa kuki kitāō! ³² "Juteu tōpō pasi mai ĩ tōpō pi hatukua totipamanōpō, wakala sa tā simōpali pia saloō!" wa pi kuu noai, ĩ sa tā wakala taa hōtōlali keō! Jesus a hai, ĩ wakala tā walokōma kutenō, ai tōpō aiki, "Juteu makō totiatalo opawōō!" ĩ na tōpō kuu kitāō! ĩ tā walaka walokō noai, ĩ sa tā taa totilali keō!-

ĩ na Simeão a kuuma.

³³ ĩ na Simeão a kuu ha, -Jesus a wai a katehae, wi na ĩ pili ta kua totia kule?- ĩ na Jesus a hai ĩ pō a, pōpōnō a, ĩ na kilii tōpō kuuma.

³⁴ ĩ na tā kua tā, Simeão aiki, -Teusō anō makō totiapala apapōkōō!- ĩ na a kuu nō, Jesus a hai ĩ pōpōnō Maria a na, -Teusō anō hi ulu a saipalō noai, waiha ai isōhaeu tōpō satehe epii tōpōnō ĩ a hini mai kitā. Ōnō

kutenō ĩ tōpō ōsi palimipo pasio mai kitā. ĩ na tā kua tā, ai isōhaeu satehe epii tōpōnō a hini asa totio wi, Teusō anō ĩ tōpō tāa makokoa kōa asali kitāō! Teusō anō hi ulu a simōpalō noai, ĩ anō Teusō ta wāsā kuki kitā maaki, ĩ a na ai tōpō hapalo wanisala apa kuki kitāō! ³⁵ ĩ anō Teusō ta wāsāō ha, ai tōpō satehe epii tōpō ōsi pi tapoa hātoa pasitile, ĩ tā hasulupamani kitāō! Maria ai! Sanōma tānō poo anō wa tiwōhōlōma, tā nini kui na, ĩ na wa ōsi aulu kua hōtōo kitāō!- ĩ na Maria a na ĩ na Simeão a kuuma.

Ana patasoma a patanō Jesus a wai a kateha noai ĩ ta

³⁶ ĩ na tā kua tā, Ana patasoma anō Teusō a kai a wāsā sinomo noai, Teusōmo wi a sai pata ha ĩ a kuo hōtōoma. Ana a hai, Asee tili tā Panueu a hai ĩ pete a kuoma. A moko tā, kama hai ĩ peanopō a tälōma maa-ki, 7 tā inama maa kutalo nō, kama hai ĩ peanopō a nomasoma. Peanopō a nomasoō ha, sino opii pusopō a kupalo kotioma. ³⁷ A sino wani kupalo kotia tā, ĩ a na 84 tā inama kupasoma. Teusōmo wi a sai atu ha Ana a lisiatalo mai, a kupalo ōsimōati tasoma. A kupalo ōsimōati polatō nō, wakalai ha a pata Teusōmo sinomoō, mumai ha a Teusōmo sinomoō, ĩ na a kuati- ma. A Teusōmo totiopō, nii tā oa paio mai ha, Teusō a na a hapalo sinomoma.

³⁸ Maria a na Simeão a hapalo tā, ĩ tā, Ana a pata waloiki nō, -Teusō a totiatalo opawōō!- ĩ na a pata kuu kai waloa soatakōma. ĩ na a kuu soatalo nō, tōpō hila sototole, ĩ tōpō na ulu a wai a kateha nōmōa soatalōma. Ai tānō Jetusalēi tili tōpō pea mapama piale, ĩ tā na tōpō mamō lätio wi, ĩ tōpō na Ana a hapalo nō, ulu tā Jesus a wāsāma.

Jesus a pataso noai ĩ ta

³⁹ Teusō anō pata tōpō noa thaa noai, José a, Maria a, ĩ na kilii tōpōnō ĩ tā pewō a thaa hatuka waikipalō noai ha, Kaliléia tā uli ha Nasaté tā uli pata kulati ha, ĩ ha ĩ tōpōnō Jesus a kai wai konasolōma.

⁴⁰ A kai konasolōma, ĩ ha a pataso tasoma. Teusō anō a pi ipa kutenō, a totiapala apama. A totiapala apama kutenō, a pataalō pamō a pi tao soamo opaalōma. A sawō liähāa apaalōma.

Teusōmo sinomo wi a sai na Jesus a kuo haio noai ĩ ta

⁴¹ ĩ na tā kua tā, inama tā pewō hamō Jetusalēi tā uli hamō Jesus a hai ĩ pō a, pōpōnō a, ĩ na kilii tōpō huu sinomo tasoma. Pāsōkoa tā wakala ha juteu tōpōnō oweha kōkō oa pia salo, tōpō kokamo noai, ĩ tā, tōpō huu sinomotima. ⁴² Huu sinomo kutenō, Jesus a pi hatuka waikia tā, Jesus a na satehe epii, 12 inama tā maa waikipaso noai ha, tōpō kokamo taso wi, ĩ hamō Jesus a kai hulasolōma. ⁴³ ĩ hamō tōpō kukitō nō, tōpō kokamo mapalotō nō, ai tōpō kōa waikilasolō noai ha, pō a, pōpōnō a, ĩ na kilii tōpō pi motōa kua konatō tā, Jetusalēi tā uli ha Jesus a heipaso tasoma. ⁴⁴ -Ai tōpō na Jesus a huu naio haio kōo nō, a waloa naia haia kō-ki solō kitā- ĩ na tōpō pi kuuma maaki, tōpō koonō

pamö Jesus a walo kōo haio mai ha, tä wisa pälasoma. Tä wisa pälasoö ha, kama ai töpö, kama noi töpö, ĩ na töpö kui töpö kule ha Jesus a tae kōa kule maaki, a tapa kōo maama. ⁴⁵ A tapo kōo mi ha, Jetusalēi tä uli na Jesus a tae kōo pia salo, töpö sapa kopasolöma.

⁴⁶ Töpö sapa kopalolö nö, Jetusalēi tä uli ha töpö waloa koiki nö, 3 tä mumi matalo nö, Teusömo sinomo wi ĩ a sai na Jesus a taa konanö tasoma. Teusö tä waheta taöma wi ĩ töpö na Jesus a loa sätätia tä, a taa konanöma. Teusö tä waheta wäsäti pole, Jesus anö ĩ töpö a hini nö, ĩ töpö huamatima. ⁴⁷ ĩ töpö huamati ha, ĩ pata töpönö Jesus a huama hōtōtioma. A huamati ha, Jesus a hapalo makokati ha, -Ulu wa maaki, wa hapalo tao opawö- ĩ na töpö pewö pi kuuma.

⁴⁸ ĩ na tä kua tä, pō a, pöpönö a, ĩ na kilii töpönö Jesus a taa opia konanö nö, -Wi na takööl- töpö pi kuu nö, -Pösa ai! Wi na wa pi kuu salo, samakö pi honiapa- ma apaö? Wa tae kotio ke maaki, wa tapa kōo maa keöl- ĩ na pöpönö a kuuma.

⁴⁹ ĩ na pöpönö a kuu ha, -Wi na makö pi kuu salo, sa tae kotio ke? "Īpa hao a sai pō ha sa lotiopökö o! ĩ na pösa a pi wai kuu hätoma" wa pi kuu mai- ĩ na Jesus a kuuma.

⁵⁰ ĩ na pelupö a kuu kule maaki, pöpönö a, pō a, ĩ na kilii töpönö ta hini totio maama. -Häu. Ökö ta o- pelupö a na töpö kuu maama.

⁵¹ ĩ na tä kua tä, Nasaté tä uli hamö a kai konasolöma. A kai kononö nö, pō a, pöpönö a, ĩ na kilii töpönö Jesus a simöaö ha, -Päläö!- a kuu mai ha, -Hai o- ĩ na Jesus a kuu hōtōo sinomotima. Jesus a kuati noai, ĩ tä na pöpönö a pi tapomo sinomotima.

⁵² ĩ na tä kua tä, Jesus a pataalö pamö, a pi hatukua apaalöma. A sawö liähäa apa naio soataalöma. -Jesus a totiatalo opawö- ĩ na Teusö a kuuma. ĩ na ai töpö kuu sätäa naioma.

João Pasisöta a wäo noai ĩ ta

Mateus 3.1-12; Marcos 1.1-8; João 1.19-28

3 ĩ na tä kua tä, Sipétiu kaikana pata tä kaikanamo tete epa noai, ĩ 15 tä inama mapo waikia tä, Jutéia tä uli ha Pösiu Pilatosö a kaikanamo naiö, Kaliléia tä uli ha Etoosisö a kaikanamo naiö, Itutéia tä uli, Tōtakoniisisö tä uli, ĩ na tä uli kui tä uli ha Etoosisö a hai ĩ pepala Filipe a kaikanamo naiö, Apileni tä uli ha Lisâ- niasö a kaikanamo naiö, ĩ na töpö kaikanamo kua soala tä, ² Teusömo wi a sai ha Anásö a pata, Kaipasö a pata, ĩ na kilii töpönö Teusö a täpä totia tä, ai töpö pilia tasoa mai tä uli na Sakatiasö a hai ĩ pelupö João a huu tä, ĩ ha João a na Teusö a hapaloma. ³ Teusö a hapalo- ma ha, Johotäo u kasö pata hamö João a huu hätäpoti nö, Teusö ta wäsä hätäpo toitio tasoma. Ta wäsä hätäpo toitio nö, -"Makö kuatipole, ĩ tä na huki makö pi wasiso sapao kota mai kitäo!" makö pi kuu nö, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä hosalöheö! ĩ ma tä hos- alö nö, pō mäi ömamo totiloö! Wanisala ma tä thaa noai, ĩ ma tä hosali, makö mäi ömamo totisoö, ĩ na makö kuaö ha, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä na Teusö a hīso maa kota kitäo!- ĩ na João a kuuma.

⁴ Sutu upa, Isaías anö Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ anö tä säökopalö nö, a kuu kua noai na, ĩ na tole hamö ĩ na João Pasisöta a kua tolea totioma. ĩ na Isaías a kuuma:

-"Pata tä walo pia tä, pili ma tiso makokama kua wi na, ĩ na pata tä sai pata walo pia manu kule, ĩ na pō pi makokoa topa kua läikiö!" ĩ na ai töpö pilia taso mai ĩ tä uli na ĩ na ta kuu tasoa. ⁵ Hawalo töpö kumoma maaki, ai tiko masita tä paköma, tä salöa apa kua kōki wi na, ĩ na makö ösi kua totia läköpö! Ösö tä pewö salöa thaa kua kōki wi na, ĩ na makö ösi kua totia läköpökö! Piliso äkoto opama maaki, tiso saliliama kua kōo wi na, ĩ na pō ösi kua totia läikiö! Piliso mötali tatoko opama maaki, tiso mötali salöa thaa kōa kōki wi na, ĩ na pō ösi kua totia läikiö! ⁶ ĩ na sanöma makö ösi kua totia läa tä, Teusö anö makö täpa kōo läo wi, sanöma makö pewönö ĩ ma tä tapa totio kitäo!- ĩ na sutu ha, ĩ na Isaías anö tä säöka thamama.

⁷ João a na töpö satehe epii töpö mäi ömamopö töpö huima pole, ĩ töpö na João a hapalo läo nö, -Olö kökö wasu kui na, ĩ na makö kuö hōtöwö. Ai tä aiki, "Makö mäi ömamo saimo päköma, wanisala ma tä thaa noai, waiha ĩ tä noa na Teusö anö makö peama pasio mai kitäo!" ĩ na ai tä holisi wani a kuuma thali? ⁸ Toitai tä thaa totioheö! Toitai ma tä thaa totio kuköma, "Wanisala tä thaa noai, ĩ tä na ĩ töpö pi taemo kōo sapamo kōo waikioma ta o" ĩ na ai ma töpö pi thama kitä. Kamakö aiki, "Abraö a hai, kamakö hai ĩ kolo tä kutenö, makö topa waikia kuleö!" ĩ na pō pi kuu tihöo! Hi maa makö hilale, Teusö anö ĩ maa makö tälö nö, Abraö a hai ĩ ai ola töpö thaa taö öpa kitäo!- ĩ na João a kuuma. ⁹ ĩ na a kuu nö, -Hii mo lalo pasio mi ipii, hanoko anö ĩ ti kolo sai tusä pialeö! Hii mo lalo mi ipö ha, ĩ tiki pewö tusälö nö, koa taka na ĩ tiki pewö ĩsima pasio pia kuleö!- ĩ na João a kuuma.

¹⁰ ĩ na a kuu ha, töpö satehe epii töpö kokamo pole ĩ töpö aiki, -Wi na samakö kuapö?- ĩ na ĩ töpö kuuma.

¹¹ ĩ na töpö kuu ha, -Ai tä hai ĩ haloi ösö mi ipö pasi tä, polakapi au ösökö kua asa tä, sami ösö totoa pasik- iö! Au nii tä kua apa asa tä, ai töpö hai ĩ nii tä mi pasii, ĩ töpö na ai nii tä totoaköo!- ĩ na João a kuu hōtöoma.

¹² ĩ na tä kua tä, kaikana tä pata na sitipa kökö to- toköpö, kökö sitipa sua hätäpo sinomo wi, ĩ töpö mäi ömamo pia salo, João a na ĩ töpö waloikitö nö, -Samakö pi hatukama sinomo wi ĩ waö! Wi na samakö kuapö?- ĩ na ĩ töpö kuu ha, ¹³ -"Au ai töpö na sitipa kökö sulöo!" ĩ na kaikana tä kuu wi, ĩ sitipa kökö täa makoka sisatalö nö, pō kuaö! Ai sitipa kökö naka sätäa häto tihöo!- João a kuuma.

¹⁴ ĩ na a kuuma, ai sotatu töpö aiki, -Wi na samakö kua pasiopö?- ĩ na töpö kuu ha, -"Ī sa töpö kilia totita- manö nö, ĩ töpö hai sitipa sa kö tälöpöo!" pō pi kuu ti- höo! "Wanisala wa tä thaa noai, ĩ tä noa na sitipa kökö pihöo!" ĩ na pō holisi kuu häto tihöo! Kaikana tä na makö kalipalo sinomo wi ĩ tä noa na makö pi mönaha- palo sinomo päöpököo! Ai sitipa kökö na pō pi wasio sätäa häto tihöo!- ĩ na João a kuuma.

¹⁵ Ī na tā kua tā, tōpō satehe epīi tōpō kokamo pole ĩ tōpō aiki, -Teusō anō João a saia totia apōpalō noai, ĩ a hātowō. Kamakō na ĩ a kaikanamo totiopō ĩ a hā-towō- tōpō pi kupalo opatima.

¹⁶ Ī na tōpō kupalo opati ha, João aiki hōtōwō -Kamisanō maa tuu na makō māi ōma kule maaki, pata sa sai mai kitā. Ī pata tā sai huu noa haia soa kulatiō! Ī a hai, ĩ pata tā sai kutenō, ĩ a na sa ekuo kili ipawōō! A ami halole, ĩ sa tā kusōpa kili ipa naio soataōō! Ī a patanō maa tuu na kuno mai, Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a na makō māi ōmanani kitāō! Koa taka na makō motōmaki kitāō! Koa takanō sami sami tā mapama kua wi na, ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ na ĩ anō makō ōsi sami ipii, ĩ tā maa thaa hōtōpamani kitāō!

¹⁷ Tōtiiku mo hiki wi, ai tănō ĩ tā kai waloiki nō, tōtiiku mopō hila pa a kalipalo nō, sai a ōsimō ha tōtiiku mo sai titia soka ōsimōki, koa taka na sāko sāko tā ĩsia soka pasimani, ĩ na tā thama kua wi na, ĩ na pata tā sai walokōma, ĩ na ĩ a patanō makō thama tolea hōtōo kitāō! Ai tōpō noama asaō, koa taka hili mapo mai, ĩ taka ha ai tōpō kea tolea totia pasimapi, ĩ na pata tănō tā thama kitāō!- ĩ na João a kuuma.

¹⁸ Ī na a kuu nō, ĩ tōpō na ta topa apōle ĩ ta wāsā kōatalo opatima. ¹⁹⁻²⁰ João anō ta topa apōle ĩ ta wāsā-tima maaki, titita wi a sai ha Etoosisō kaikana tănō João a titia pikia apōkōma. Etoosisō a pata hai ĩ pepala anō pusopō a po pole, Etoosisō a patanō ĩ a suō tāli, ai wanisala tā thaa hākiatalo opatii, ĩ na a pata kuati ha, João aiki, -Ī na wa kuati maikiō!- a kuu ha, Etoosisō a patanō João a hīsu thaa opia totilō nō, a titikōma. João a titikō noai, ĩ tā wanisala satio opama.

Jesus a māi ōmo noai ĩ ta

Mateus 3.13-17; Marcos 1.9-11

²¹ Ī na tā kua tā, sai a ōsimō ha João a titia paia mi tā, ĩ tōpō pewō māi ōmamo pa, Jesus a māi ōmamo nainosoma. A māi ōmamo naino nō, Teusō a na a hapalo tā, huu mosōkō pata hākopalolō nō, ²² holeto a kui na, ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kui, Jesus a na a ithopakōma. A ithopakōma, Teusō aiki, -Kamisanō ipa ulu wa pi ipa wi, ĩ waō! Kawa na sa pi mōnaha apa kuleō!- ĩ na Teusō a kuu haio lasoma.

Jesus a hai ĩ kolo tōpō

Mateus 1.1-17

²³ Jesus a pi patahapoolō tā, kama na satehe epīi, ĩ 30 tōkō inama kupo tā, a huu hātāpoti pamō, Teusō ta wāsā soakōma. -Jesus a hai, ĩ José a hai ĩ pelupō a- ĩ na tōpō pi kuuma.

José a hai ĩ pō a hai, Eli a hiloma.

²⁴ Eli a hai ĩ pō a hai, Matā a kuoma.

Matā a hai ĩ pō a hai, Lepii a kuoma.

Lepii a hai ĩ pō a hai, Meukii a hiloma.

Meukii a hai ĩ pō a hai, Janai a hiloma.

Janai a hai ĩ pō a hai, José a hiloma.

²⁵ José a hai ĩ pō a hai, Matatiasō a hiloma.

Matatiasō a hai ĩ pō a hai, Amosō a hiloma.

Amosō a hai ĩ pō a hai, Naū a hiloma.

Naū a hai ĩ pō a hai, Esōlii a hiloma.

Esōlii a hai ĩ pō a hai, Nakai a hiloma.

²⁶ Nakai a hai ĩ pō a hai, Maasi a hiloma.

Maasi a hai ĩ pō a hai, Matatiasō a hiloma.

Matatiasō a hai ĩ pō a hai, Semei a hiloma.

Semei a hai ĩ pō a hai, José a hiloma.

José a hai ĩ pō a hai, Jotā a hiloma.

²⁷ Jotā a hai ĩ pō a hai, Joanā a hiloma.

Joanā a hai ĩ pō a hai, Hesa a hiloma.

Hesa a hai ĩ pō a hai, Sotopapelō a hiloma.

Sotopapelō a hai ĩ pō a hai, Salasieu a hiloma.

Salasieu a hai ĩ pō a hai, Netii a hiloma.

²⁸ Netii a hai ĩ pō a hai, Meukii a hiloma.

Meukii a hai ĩ pō a hai, Asii a hiloma.

Asii a hai ĩ pō a hai, Kosā a hiloma.

Kosā a hai ĩ pō a hai, Eumatā a hiloma.

Eumatā a hai ĩ pō a hai, E a hiloma.

²⁹ E a hai ĩ pō a hai, Josué a hiloma.

Josué a hai ĩ pō a hai, Eliése a hiloma.

Eliése a hai ĩ pō a hai, Jotī a hiloma.

Jotī a hai ĩ pō a hai, Matā a hiloma.

Matā a hai ĩ pō a hai, Lepii a hiloma.

³⁰ Lepii a hai ĩ pō a hai, Simeão a hiloma.

Simeão a hai ĩ pō a hai, Jutā a hiloma.

Jutā a hai ĩ pō a hai, José a hiloma.

José a hai ĩ pō a hai, Jonā a hiloma.

Jonā a hai ĩ pō a hai, Eliakī a hiloma.

³¹ Eliakī a hai ĩ pō a hai, Meleá a hiloma.

Meleá a hai ĩ pō a hai, Mená a hiloma.

Mená a hai ĩ pō a hai, Matatā a hiloma.

Matatā a hai ĩ pō a hai, Natā a hiloma.

Natā a hai ĩ pō a hai, Davi a hiloma.

³² Davi a hai ĩ pō a hai, Jesé a hiloma.

Jesé a hai ĩ pō a hai, Opesi a hiloma.

Opesi a hai ĩ pō a hai, Poasō a hiloma.

Poasō a hai ĩ pō a hai, Sala a hiloma.

Sala a hai ĩ pō a hai, Nasō a hiloma.

³³ Nasō a hai ĩ pō a hai, Aminatapi a hiloma.

Aminatapi a hai ĩ pō a hai, Asimī a hiloma.

Asimī a hai ĩ pō a hai, Ahanii a hiloma.

Ahanii a hai ĩ pō a hai, Esōhō a hiloma.

Esōhō a hai ĩ pō a hai, Petisō a hiloma.

Petisō a hai ĩ pō a hai, Jutā a hiloma.

³⁴ Jutā a hai ĩ pō a hai, Jacó a hiloma.

Jacó a hai ĩ pō a hai, Isaki a hiloma.

Isaki a hai ĩ pō a hai, Abraão a hiloma.

Abraão a hai ĩ pō a hai, Teta a hiloma.

Teta a hai ĩ pō a hai, Naoo a hiloma.

³⁵ Naoo a hai ĩ pō a hai, Setuki a hiloma.

Setuki a hai ĩ pō a hai, Hakaú a hiloma.

Hakaú a hai ĩ pō a hai, Peleki a hiloma.

Peleki a hai ĩ pō a hai, Epe a hiloma.

Epe a hai ĩ pō a hai, Selá a hiloma.

³⁶ Selá a hai ĩ pō a hai, Kainā a hiloma.

Kainā a hai ĩ pō a hai, Apasiasi a hiloma.

Apasiasi a hai ĩ pō a hai, Sēi a hiloma.

Sēi a hai ĩ pō a hai, Noé a hiloma.

Noé a hai ĩ pō a hai, Lameeki a hiloma.

³⁷ Lameeki a hai ɿ pō a hai, Musalēi a hiloma.
 Musalēi a hai ɿ pō a hai, Enoki a hiloma.
 Enoki a hai ɿ pō a hai, Jateesi a hiloma.
 Jateesi a hai ɿ pō a hai, Maalaleu a hiloma.
 Maalaleu a hai ɿ pō a hai, Kainā a hiloma.
³⁸ Kainā a hai ɿ pō a hai, Enosō a hiloma.
 Enosō a hai ɿ pō a hai, Sesi a hiloma.
 Sesi a hai ɿ pō a hai, Adāo a hiloma.
 Adāo a hai ɿ pō a hai, Teusō a hiloma.

Sai tā sai patanō Jesus a wapa noai ɿ ta

Mateus 4.1-11; Marcos 1.12-13

4 ɿ na tā kua tā, Jesus a ōsimō sai na Teusō a ōsi kua tolele, ɿ a kua totiki nō, a simōa totikōma. A simōa totia tā, Johotāo u pata ha a kuoma, a hua konasolōma. A huu koonō tā, sanōma tōpō pilia mai, ɿ tā uli ha Teusō a ōsi kua tolele, ɿ anō Jesus a hilakō tasoma. ² ɿ tā uli ha a kutio taso pa, 40 tā mumi hasupamanō tasoma.

ɿ tā, Sai tā sai patanō a wapatima. ɿ ha, Jesus a ia mai ha, 40 tā mumi mapo toita tā, a oio opama. ³ A oi ipō salo, Sai tā sai pata aiki, -Teusō a hai ɿ pelupō wa sai kutenō, hi maa mapō hila apōle, ɿ mapō na wa hapalo totio nō, “ɿsa āi kupaloō!” ɿ na a kuu!- ɿ na a kuuma.

⁴ ɿ na a kuu ha, -Naiō! “Nii tănō wa temōo sisa mai kitāō!” ɿ na Teusō tā waheta kuu- Jesus a kuuma.

⁵ ɿ na Jesus a kuuma, ōsō hamō Sai tā sai patanō Jesus a hila nōmōkō lasoma. A hila nōmōkōlō nō, masita tā uli pewō hamō tōpō pilipai, ɿ tōpō na kaikana tōpō simōoti wi, Jesus a na ɿ tōpō pewō mōma soatama. ⁶ ɿ tōpō pewō mōma soata nō, -Wa tōpō tapa pole, ɿ tōpō pewō, kama tōpō sai pō toita apii, ɿ tōpō sai pō pewō, kamisa na ɿ tā pewō totopōma. ɿ tōpō pewō na sa kaikanamotii. Ai tā na ɿ sa tā pewō totoa pi topa wi, ɿ a na ɿ sa tā pewō totoa taō ōpa kitā. Ōnō kutenō, wa tā tapa pole, kawa na ɿ sa tā pewō totoki kitāō! ⁷ Wa māi poiki nō, “Kawa hai, kaikana wa saiō! Wa lotete epō asawōō!” ɿ na kamisa na wa kuu ha, ɿ sa tā pewō totoa totiki kitāō!- ɿ na Sai tā sai pata kuuma.

⁸ ɿ na Sai tā sai pata kuu ha, -“Teusō a hai, ɿ kaikana tā sai sisawōō! Teusō a lotete epō asawōō! ɿ na a kuu sisaaō! ‘Sa simōa sinomōō!’ Teusō a na, ɿ na wa kuu totio sisapōkōō!” ɿ na Teusō tā waheta kuu- ɿ na Jesus a kuu hōtōoma.

⁹ ɿ na Jesus a kuuma, Jetusalēi tā uli hamō Sai tā sai patanō Jesus a hila nōmōkō tasoma. A hila nōmōkōtō nō, Teusōmo wi ɿ a sai hōsōka ha, ōsōo opa laso pamō Jesus a tikāmakō lasoma. A tikāmakōlō nō, -Teusō a hai ɿ pelupō wa sai toti kutenō, wa sutuiki nō, a ithoa kōpaloō! ¹⁰ “Wa noama hōtōopō, Teusō anō kama hai ɿ āju tōpō simōa lāpali kitāō!” ɿ na Teusō tā waheta kuu. ¹¹ “Maa ma na wa konona ami hamima maapō, āju tōpōnō wa huōa lāli kitāō!” ɿ na Teusō tā waheta kuu- ɿ na Sai tā sai pata a kuuma.

¹² ɿ na a kuu ha, Jesus aiki hōtōwō -“Au Teusō pata tā wapa tihōō!” ɿ na Teusō tā waheta kuu hōtōōō!- Jesus a kuuma.

¹³ ɿ na a kuuma, Sai tā sai patanō Jesus a wapa matalo nō, -Waiha Jesus sa wapa kotapōō!- ɿ na Sai tā pi kuu kai pata konasolōma.

Jesus anō ta wāsā kukō noai ɿ ta

Mateus 4.12-17; Marcos 1.14-15

¹⁴ ɿ na tā kua tā, Teusō a ōsi kua tolele, ɿ a lotetea apōle, Jesus a na ɿ tā kua totiki ha, Kalilēia tā uli hamō a konasolōma. A konasolō noai ha, ɿ tā uli ha tōpō pililati, ɿ tōpō pewōnō Jesus a katehepala apamae. ¹⁵ ɿ ha juteu tōpō kokamo sinomo noai, ɿ sai pō hamō Jesus a huu hātāpoti nō, tōpō pi hatukamatima. Tōpō pi hatukamati ha -Jesus a totiatalo opawōō!- ɿ na ɿ tōpō pewō kupalotima.

Nasaté tā uli na

Mateus 13.53-58; Marcos 6.1-6

¹⁶ ɿ na tā kua tā, Nasaté tā uli ha Jesus a patamanō noai, ɿ tā uli ha Jesus a waloa kōkitō nō, mota mapo wi ɿ tā wakala ha juteu tōpō kokamo sinomo noai ɿ a sai ha a huu sinomoma kutenō, ɿ a sai ha a lisia kopaso tasoma. A lisia kopalotō nō, Teusō tā waheta wāsā pia salo, a ōpa soatakōma. ¹⁷ A ōpa soataiki ha, Isaías anō Teusō a kai a wāsā sinomo noai, Jesus a na ɿ tōpōnō ɿ tā waheta tototakōma. ɿ tā waheta tototaki ha, Jesus anō ɿ tā waheta tāa soatalō nō, ɿ tā waheta hākoa soatalō nō, ɿ tā sāōkama taa soatalalō nō, tā wāsā nō, ¹⁸ -Kamisa na Teusō a ōsi kua tolele, ɿ a kua totia kule.

Ōnō kutenō, tōpō honimo opati wi, ɿ tōpō na ta topa apa wi sa ta wāsā totiopō tā na Teusō a ōsi kua tolele, ɿ anō sa saia totipalōma. Titita wi a sai ha tōpō titile, Teusō anō ɿ tōpō lisia kopama piale, ɿ sa ta wāsāpō, sa simōpalōma. Tōpō hōpōpō ōpii ɿ sa tōpō mamō totia kopalōpō, sa simōpalōma. Ai tōpōnō tōpō peama totio opati wi, ɿ sa tā mapamanōpō, sa simōpalōma.

¹⁹ “ɿ tā inama na, Teusō anō kama hai ɿ tōpō noama apa salo, tōpō tāa koni pia salo” ɿ na sa kuupō, sa simōnōmaō!-

ɿ na tā sāōkama kuu noai, Jesus anō ɿ tā sāōkama wāsāma.

²⁰ ɿ tā sāōkama kateha matalo nō, ɿ tā waheta laa kōa soatakō nō, ɿ a sai na tōpō kokamo sinomo noai, ɿ a sai ha a kalipalo sinomo noai, ɿ a na Jesus anō tā waheta tototakō nō, a loa kōa soatakōma. A loa kotaki ha, Jesus a na ɿ tōpō mamō pewō tetepakōma. ²¹ Tōpō mamō pewō tetetia tā, Jesus a hapalo nō, -Sa tā sāōkama katehahe, ɿ ma ta hinihe, ɿ pitili ta kuo totiomaō! Isaías anō tā sāōka noai, ɿ kamisa kateha totiomaō! Sa ta katehatihe, huki ɿ tā kua waikipaso keō! Teusō anō sa saipalō nō, sa simōpalō noai ɿ sa totiwōō!- ɿ na Jesus a kuuma.

²² ɿ na a kuu ha, -Jesus a hai, ɿ José a hai ɿ pelupō a pāwō maaki, a hapalo totiatalo opati nō kiliawō ia! A hapalo taō ōpapawō a- ɿ na tōpō kupalo opatima.

²³ ɿ na tōpō kupaloti ha, Jesus aiki, -“Tōpō ononotama kōo wi ɿ wa kutenō, kama wa ononotamo sapamo kōōō!” ɿ na ta kuu kua wi na, kamisa na ɿ na makō kuu kua hōtōki kitā. ɿ na makō kuu nō, “Kaphanaū tā uli

ha wa kuiki nö, i ha wa tä aipöama kua noai na, i na hisa ha wa tä aipöama kua naio mi salo" i na makö kuu kitäo!- i na Jesus a kuuma.

²⁴ I na a kuu nö, -"Teusö a kai a wäsä sinomo wi, kama hai i tä uli ha i a hai i töpö pilio wi, i töpönö i a hini wani ipö pasi kitä" i na kamakö na i na sa kuu kule.

²⁵ Hiki. Isöhaeu tä Elias a pata kuo noai, i tä, maa tä hälä maa noai, 3 tökö inama kui tökö inama hasupasoma. I na tökö inama maa kua waikitalo nö, ai tä inama mötali ha maa tä häläa kōa soa pätasoma. Maa tä hälä mi tä, pe epii tä uli oio opama. I tä, isöhaeu tä uli ha juteu töpö pilio noai, i ha Teusö anö Elias a simöpa maa. Kama töpö hai i peanopö töpö nomasoma kutenö, töpö sinoa kopaso noai, i tä uli na i töpö satehe epii töpö pilio noai, i töpö oio opa hötöoma maaki, ²⁶ i töpö suö na Elias a simöpa pasio maama. Tiko tä uli ha, Sitö tä uli ha Sateepöta tä uli kule, i ha sami ai suö tä sino opii tä suö pilio noai, Teusö anö i a pasilia asapali pia salo, i a na Elias a pata simöa sisaköma.

²⁷ Eliseu anö Teusö a kai wäsä sinomo noai, i a kua tä, kama hai i Isöhaeu tä uli ha wasu wasu tänö pili töpö ösö waniamati noai, i töpö satehe epii töpö kuoma maaki, i töpö ononopa kōo maama. Tiko sítia tili tä Naamä a ononoa kōa sisapamanöma- i na Jesus a kuuma.

²⁸ I na Jesus a kuu ha, i a sai ha juteu töpö kokamo sinomo noai, i a sai ha töpö lotile, i töpönö i ta hini nö, Jesus a na i töpö pewö hīsoma. ²⁹ Töpö hīso nö, töpö hokōa kōa soatalo nö, Jesus a kai atua kōa soatasolöma. A kai atua kōa soatalolö nö, heuma tä na Jesus a kai hemoa soatalolö nö, Jesus a kemani pia salo, heuma tä ha i nasaté tili töpö sai pö kulali, i tä heuma hösöka hamö a kai hemopaso lasoma. ³⁰ A kai hemopaso lasoma maaki, i töpö mötali hamö Jesus a hasua kōa soa patakö nö, a kōa soatasolöma.

Ai tä na sai tä sapäko opati noai i a wani

Marcos 1.21-28

³¹ I na tä kua tä, Kaliléia tä uli ha Kapahanaü tä uli kule, i ha Jesus a hua konasolöma. I ha a waloikitö nö, mota mato wi i tä wakala na Teusö ta wäsä nö, töpö pi hatukamatima. ³² Töpö pi hatukamati ha, -Jesus anö ta wäsä taö öpawö. A hapalo lotete epö. Kaikana tä hapalo kui na, i na a hapalo kuö öpö- i na töpö pi kutima.

³³ I a sai ha, ai tä na sai tä sapäkoti noai, i a loa naitioma. A lotiki nö, lope epii a hapalo lalupalo nö, ³⁴ -Ö! Nasaté tili Jesus ai! Wi na samakö thama pia salo? Samakö maa kopamani pia salo, wa huma? Kamisanö wa taö waikileö! Wa totiatalo opa wi, Teusö anö i wa simöpalö noai, i waö!- i na a lalupalo pola nö, i na a kuuma.

³⁵ A kuu ha, -Wa lalupalo isi waniho mai ha, a lisia kopaloö!- i na Jesus anö i na sai tä noa thaö ha, ai töpö pewö mamo tetela tä, i sai tänö a isi wani wanihipamanö noai, i sai tänö a wani kemanö nö, a hamima mai ha, a lisia kōa soatasolöma.

³⁶ A lisia kōa soatasoö ha, töpö mamo tetea pasile, i töpö aiki, -Jesus a hapalo wi i tä aipöa apa nö kiliawö.

Jesus anö sai töpö noa thaö ha, töpö hua kōa soatasolö. Jesus a lotete epökö a- i na töpö kupaloma. ³⁷ I na töpö kupalo noai, i tä uli pewö hamö i Jesus ta hini setekomae.

Jesus anö Pedro a hai i pösösö a ononoa kopamanö noai i ta

Mateus 8.14-17; Marcos 1.29-34

³⁸ I na tä kua tä, i a sai ha töpö kokamo sinomo noai, i a sai ha Jesus a lisia atua kopasoma. A lisia kopalo nö, Simão a sai pö ha a ekuköma. I ha Simão a hai i pösösö a kamakalimo opama. A kamakalimo opaö ha, -Jesus ai. Hi wa temöma kōo mi salo- i na töpö kuuma. ³⁹ I na töpö kuu ha, a kamakalimo pole, i a na Jesus a öpa hököiki nö, kamakali tä sasua kōa soatalöma. Tä sasua kōa soatalöma, a kamakalimo maa kōa soatasoma. A kamakalimo maa kōa soatalo nö, a hokōa kōa soatalo nö, i töpö ösö potehepalama kōo soatama.

Jesus anö ai töpö satehe epii töpö toapama kötio noai i ta

⁴⁰ I na tä kua tä, wisa täi ha ai töpö kamakali ipö, ai töpö aulu upii, Jesus a na i töpö kai pewö walopama. Töpö kai waloki ha, i töpö pewö na Jesus a ami waliki nö, töpö toa komanöma. ⁴¹ Ai töpö satehe epii töpö ösi ha sai töpö kule, Jesus anö i sai töpö lisia kopamanöma. Töpö lisia kopamanö nö, töpö hapalo lalupalo opa nö, -Jesus ai! Teusö a hai i pelupö waö!- i na töpö kuuma.

I na töpö kuu ha, -Pö hapalo tihöö! Sa thapole, i töpönö sa wäsä sisapöo!- i na Jesus anö töpö noa thalöma. Teusö anö Jesus a kaikanapalöpö a simönö noai, i sai töpönö i tä taö öpa kutenö, i na Jesus anö töpö noa thama.

⁴² I na tä kua tä, tä halusoö ha, sanöma töpö kuo maapö tä uli hamö Jesus a hua henasolöma. A hua henasolöma ha, i töpö satehe epö töpönö Jesus a taemö hua hailolö nö, a taa konanö nö, -Tiko hamö a huu tihöö! Kamisamakö na a kutikiö!- i na töpö kuuma.

⁴³ I na töpö kuuma maaki, Jesus aiki, -Teusö anö sanöma makö simöa totio piale, i ta topa apöle, i sa ta wäsä hätäpopö, Teusö anö sa simöpalöma. Önö kutenö, hisa ha sa ta wäsä sisa mai kitäo! Tiko hamö töpö kulati, i töpö na sa ta wäsä naio pia salo- i na a kuuma. ⁴⁴ I na a kuu nö, Jutéia tä uli ha juteu töpö kokamo sinomo wi i sai hamö a huu hätäpo totitio nö, Teusö ta wäsätima.

Salaka kökö satehe epii kökö hikia soalalö noai i ta

Mateus 4.18-22; Marcos 1.16-20

5 I na tä kua tä, Sienesaté tuu kosoto kasö pata ha Jesus a hupaloti tä, töpö satehe epii töpönö Teusö a kai a hini pi topa apa kutenö, Jesus a huti pa töpö sototoa soatama. Töpö sototoa soata nö, Jesus a na i töpö pakäho opama. ² Töpö pakäho opaö ha, kosoto u kasö pata ha salaka pö hiki sinomo wi i töpönö wahi tökö salupala kōone, Jesus anö i töpö hai polakapi ku-

tiata kōkō poke katōa talalō nō, ³ Simão Pedro a hai ʻi kutiata a na Jesus a titia soatakōma. A titia soataiki nō, -Simão ai. Kutiatia a helulupalō- a kuu ha, kutiatia a helulua hōtōpalōma, kutiatia a ōsimō na Jesus a lotia tā, kosoto tuu kasō ha tōpō sotota pole, ʻi tōpō na Jesus anō Teusō ta taōma kukōma. ⁴ Teusō ta wāsā matalo nō, Simão a na a hapalo nō, -Mōtali tuu kosoto pata ōkio opa pamō pō pi hua soatalolō! ʻI hamō wahi ma tōkō pata sāsāha lasopō!- ʻi na Jesus anō Simão Pedro a noa thama.

⁵ ʻI na a noa thaō ha, -Pata! Hi sami tā mumi ha wahi sama tōkō sāsāha haluti kipii maaki, salaka sama pō hikipa halu maa kipii. Salaka sama pō hikipa maa pāo noai ha maaki, "Wahi ma tōkō sāsāa satia kotalō!" kawanō samakō noa thaa manu kule, sa tōkō sāsāa hōtōo kota kitāō!- ʻi na Simão a kuu hōtōoma.

⁶ ʻI na Simão a kuu nō, ʻi tōpōnō wahi tōkō sāsāa kotakōma, salaka kōkō satehe epii kōkō hikia soatalōmae. ʻI salaka kōkō satehe epō salo, wahi tōkō moni pata huitipasoma. ⁷ Wahi tōkō moni huitipasoō ha, ai kutiatia a na ai tōpō pi kalā pole, ʻi tōpō naka soatama. ʻI tōpō pi waloikiso nō, ʻi tōpō pewōnō salaka kōkō hikialalō nō, ʻi polakapi kutiatia kōkō pewō na salaka kōkō pewō lahokōma, kutiatia kōkō moni lakōpasoma. ⁸⁻¹⁰ Salaka kōkō satehe epii kōkō hakisoma kutenō, Simão Pedro a, Simão Pedro anō tōpō nokapalama noai ʻi tōpō, Sepeteu a hai ʻi pelupō Tiago a, pelupō João a, ʻi na kilii, Simão Pedro a na ʻi polakapi tōpō kalipalo naio sinomo noai ʻi tōpō, ʻi na tōpō kui tōpō pewō pi honipo opama.

Simão anō salaka kōkō satehe epii kōkō hiki talalō nō, -Jesus a patanō tā aipōama apa nō kiliawi ia!- a pi kuu nō, Jesus a kotō na pili a maekonō a hīta thaiki nō, -Kaikana ai! Wanisala sa tā tha apa pasio wi ʻi sa kutenō, a loa pasōkōikiō!- ʻi na Simão Pedro a kuuma.

ʻI na a kuu ha, -A kili tihōō! Salaka wa kōkō luluama kua wi na, ʻi na kamisa na ʻi na sanōma wa tōpō pi luluama thama nōmōopō!- ʻi na Jesus a kuuma.

¹¹ ʻI na Jesus a kuu ha, kutiatia kōkō katōmakō nō, kutiatia kōkō, wahi tōkō, ʻi na tōkō kui tōkō pewō taa soa pāta kōlō nō, Jesus a kai a hua sinomo pia salo, Jesus a na tōpō noka soasolōma.

Wasu wasu tănō pili a ōsō hiopōo noai, ʻi a toa komanō noai ʻi ta

Mateus 8.1-4; Marcos 1.40-45

¹² ʻI na tā kua tā, ai tā uli ha Jesus a huti tā, wasu wasu tănō pili a ōsō hiopōo noai, ʻi a waloa lākōma. A waloa lāiki nō, Jesus a talalō nō, -Jesus a hai, ʻi kaikana tāō!- a pi kuu salo, pili a maekonō a hīta thaiki nō, a māi poa soatakōma. A māi poa soataiki nō, -Kaikana ai. Kawanō sa toma kōo taō ōpa kōo kitā. Sa toma kōo pi topa tā, sa toa komanō!- ʻi na a kuuma.

¹³ ʻI na a wani kuu ha, Jesus anō a wani hōpōa nō, -Awai. Wa toma kōo pi topa kule! Wa toma pi topa kōa salo, wa toa komani ke- ʻi na Jesus a kuuma. ʻI na Jesus a kuuma ha, pili a ōsō wani hiopōo opama maaki, a ōsō wani totia kopasoma.

¹⁴ A ōsō wani totia kopasoō ha, Jesus aiki, -Wa hua konasolō salo, wa toa konaso noai, ai tōpō na ʻi ta wāsā hāto tihōō! Teusō a tāpā sinomo wi ʻi a na wa mōmo sisataō! Wa mōmo nō, "Wa toa konasoma kutenō, salo a totokōō!" Moisés anō pata tōpō noa thaa noai, ʻi wa ta hininō nō, ʻi salo a totokōtōō! Wa salo totoki wi, ai tōpōnō ʻi tā mōō ha, "Ki a wani toa konasoma salo" ʻi na wa tōpō pi thamapōō!- ʻi na Jesus anō a noa wani thama.

¹⁵ -Ta wāsā hāto tihōō!- Jesus a kuuma maaki, a wani toa konaso noai, ʻi ta wāsā setekeo opama. Ta wāsā setekeo opaō ha, tōpō satehe epii ʻi tōpō aiki, -Jesus sa hini tasokō o! Sa salia apati wi, Jesus anō ʻi tā maa kopamanōpō!- ʻi na tōpō pi kuu nō, Jesus a na ʻi tōpō walopa tasoma. ¹⁶ Tōpō walopa tasoō ha, sanōma tōpō kuo taso ma apa pa Jesus a hulolō nō, Teusō a na a hapalotima.

A kōhetio wi ʻi a wani toa komanō noai ʻi ta

Mateus 9.1-8; Marcos 2.1-12

¹⁷ ʻI na tā kua tā, Jesus anō Teusō ta wāsā nō, tōpō pi hatukama pole, ʻi ha patiseu tōpō, Moisés a kai wāsā sinomo wi ʻi tōpō, ʻi na tōpō kui tōpō lotioma. Kaliléia tā uli, Jutéia tā uli, Jetusalēi tā uli, ʻi na tā uli kui tā uli ha sai pō kule, ʻi sai pō pewō hamō ʻi tōpō kule, Jesus a kule hamō ʻi tōpō waloiki nō, tōpō lotioma. Tōpō lotia tā, Jesus anō tōpō ononoa kopamanōpō, Teusō pata tănō a lotetea totipamanōma.

¹⁸ ʻI na tā kua tā, ai tōpōnō a wani kōhea pasikō noai, ʻi a pi wani salukulōlō nō, a kai walokō solōma. Tōpō waloikiso nō, Jesus a kotō ha a pi paa pi topama maaki, ¹⁹ sai a ōsimō pewō matia apa waiki ha, tōpō lisipo maama. Ōnō kutenō, sai a hōo hamō a kai tupolō nō, Jesus a lole, ʻi tā hētū ha sai a hōsōka ha tā hākopalo nō, ai tōpō kokamo pole, ʻi tōpō mōtali ha a pi ithomanō nō, Jesus a loo pa, a pi paa kotōkōmae.

²⁰ A pi paki ha, Jesus aiki, -"Jesus a lotete epō salo, a toa komani kitāō!" ʻi na tōpō pi kuu hātoa kule- ʻi na Jesus a pi kuu nō, a kōhene, ʻi a wani na a hapalo nō, -Wanisala wa tā thaa noai, ʻi tā na Teusō a hīso pole, ʻi sa tā maa kōo waikipamani keheō!- Jesus a kuuma.

²¹ ʻI na Jesus a kuu ha, patiseu tōpō, Moisés a kai wāsā sinomoti wi ʻi tōpō, ʻi na tōpō kui tōpō lole, ʻi tōpō aiki, -Hāō. Jesus anō Teusō a kateha wanisala apawō. Sanōma makōnō wanisala ma tā thatala apati wi, ʻi tā na Teusō a hīso pole, Teusō anō ʻi tā maa kōa sisapamani ta pi kuu mai- ʻi na tōpō kutima.

²² ʻI na tōpō pi kuti wi, ʻi tā na Jesus a pi hatuka apa salo, ʻi tōpō na a hapalo nō, -Wi na makō pi kuti salo, ʻi na makō pi kuti kule? ²³ "Wanisala wa tā thati noai, ʻi tā na Teusō a hīso pole, ʻi sa tā maa kōo waikipamani keheō!" ai sanōma tā kuu taō mai kitā. Teusō a kuu taō ōpa sisaō. ʻI na tā kua tā, a wani kōheo wi, ʻi a wani na, "Wa ōpa totiki nō, au sii totokō kai wani kononōō!" ai sanōma tā kuu taō mai kitā. Teusō a kuu taō ōpa sisaō- ʻi na Jesus a kuuma. ²⁴ A kuu nō, -ʻI na ai sanōma tā kuu taō mai kitā maaki, kamisa na Teusō aiki, "Masita tā uli pewō hamō sanōma tōpō pilipai, ʻi tōpōnō wanisala tā

thaa sinomoti wi, ĩ tā na sa hĩso opa wi, kawanö ĩ tā maa kopamanöö!" ĩ na kamisa na Teusö a kuu waikio kipili- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nö, -"Jesus a pitilimo opaö. A lotete epö. Teusö anö Jesus a simönöma kutenö, sanöma makönö wanisala ma tā thaa wi, ĩ tā na Teusö a hĩso pole, Jesus anö ĩ tā maa kopama taö öpawö" kamsanö ĩ na makö pi thamapö, hi a wani köheo wi, sa wani toma koo pia kuleö!- Jesus a kuu nö, a wani köhetio wi, ĩ a wani na, -"Wa öpaiki nö, au tokö kai kononöö!" kawa na sa kuu alu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁵ ĩ na a noa thaö ha, töpö pewö mamö tetela tā, kama hai sii tokö kai öpa kopalo nö, -Teusö a totiatalo opa nö kiliawö ia! Teusö anö sa toa komani keö!- ĩ na a kuu kai wani kopölöma.

²⁶ ĩ na a kuu kai wani kopölö ha, töpö kuo haio noai, ĩ töpö kilia apölo nö, -Kilatihā! Jesus anö tā aipöama apa wi ĩ ma tā tapa ke. Teusö a lotete epö. A toita apö- ĩ na töpö kupalotima.

Jesus anö Lepii a nakalö noai ĩ ta

Mateus 9.9-13; Marcos 2.13-17

²⁷ ĩ na tā kua tā, Jesus a hua kononö nö, kaikana tā pata na sitipa totoki pia salo, sitipa tāta wi ĩ a sai ha Jesus a waloikitö nö, Lepii anö sitipa tāa sinomoti wi, ĩ a loa talalö nö, -Hapo. Kamisa na a nokapalo sinomö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ ĩ na a kuu ha, Lepii a öpa läa soataiki nö, tökö pewö taa soatakölö nö, Jesus a na a noka soasölöma.

Wanisala tā thaa sinomoti noai, ĩ töpö na Jesus a ia naio noai ĩ ta

²⁹ ĩ na tā kua tā, Lepii anö Jesus a na ai töpö pi möna hapamani pia salo, nii tā thakö nö, töpö satehe epii töpö kokamomanö nö, Jesus a na, -Ipa sai a na makö iapalopö!- ĩ na Lepii a kuuma. ĩ na tā kua tā, Lepii a, Jesus a, ĩ na kilii töpö iapaloti tā, kaikana tā na sitipa totoköpö, sitipa tāa sinomo wi ĩ töpö satehe epö, ai töpö satehe epö, ĩ na kui töpö ia naitioma.

³⁰ ĩ töpö loo naioma kutenö, Moisés a kai wäsä sinomo wi, ĩ patiseu töpö, ai patiseu töpö, ĩ na kilii töpönö Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ töpö hĩso thaa nö, -Häö. Wi na makö pi kuu salo, tiko tā kaikana na sitipa totoköpö, sitipa sua sinomo wi ĩ töpö, ai töpönö wanisala tā thaa naitio wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, ma töpö kai iati kule?- ĩ na töpö kuuma.

³¹ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki hõtöwö -Wa temö öpö tā, töpö ononopama sinomo wi, kawa na ĩ a walo koo paio mai kitä. Wa salia apa tā, ĩ a waloa koo sisaki. ³² ĩ tā kua kua wi na, ĩ na sa kua hõtöoö. Kawa aiki, "Wanisala sa tā thaa mi. Sa ösi toita apö waiki. Sa totiatalo opa asaö" wa kuu ha, kawa na sa walo mai kitä. Wa ösi topama mai kitä- ĩ na Jesus a kuu nö, -"Wanisala sa tā tha apati wi ĩ saö!" ĩ na wa kuu ha, kawa na sa waloa asaki kitä! Kawa na sa waloa asakö nö, "Wanisala tā na sa pi sapamo kopalo nö, ĩ sa tā hosa pi topa apa kuleö!" ĩ na wa pi kuupö, kamsanö wa naka kitä!- ĩ na Jesus a kuuma.

Töpö Teusömo totio pia salo, töpö ia paio maa noai ĩ ta

Mateus 9.14-17; Marcos 2.18-22

³³ ĩ na tā kua tā, Jesus a na ai töpö hapalo nö, -João a kai a hua sinomo wi ĩ töpö, patiseu töpö kai a hua sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, töpö Teusömo totio pia salo, töpö ia paio mai maaki, kawa kai a hua sinomo wi ĩ töpö aiki, "Huki sa Teusömo totio pia salo, nii sa tā oa paio mai kitä!" ĩ na ĩ töpö pi kuu maa noa- ĩ na töpö kuuma.

³⁴ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki hõtöwö -Suaha tänö töpö naka noai, ĩ töpö kokamo pole, ĩ töpö na ĩ suaha tā kua soala tā, ĩ töpö na, "Nii tā oa paio tihöo!" tā kuu wi tā kule kitä ta o? Ma. "Pö ösö potehepalö!" tā kuu wi tā kua sisaa.

³⁵ ĩ tā kui na, ĩ na kamisa kai a hua sinomo wi, ĩ na ĩ töpö kua hõtöoö. Tiko hamö suaha tā hulaselöma, töpö kua haile, ĩ töpönö nii tā oa hisa mi kui na, ĩ na ipa töpö kua hõtöo kitä. Waiha tiko hamö Teusö anö sa tälölö noai ha, töpö pi honipo opa salo, nii tā oa hõtöo paio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁶ ĩ na a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, -Haloi ösö hote wani naso opii, ĩ wa ösö totipa pi topa koo kule maaki, ösö asawösö tutei wa ösö sätäa koo mai kitä. Haloi ösö tutei wa ösö kakapalöma, ĩ haloi wa ösö waniapali kitä. Haloi ösö tutei ösö waniapasoo, haloi ösö naso opii ösö na ösö tutei ösö sätäo topa mi ipö, ĩ na tā kua kitä- ĩ na Jesus a kuuma. ³⁷ ĩ na a kuu nö, -Salo ösö hote holokoto ha upa mo puu tutei wa mo puu löa mai kitä. Tuu tute tuu lököma, tuu hölö nö, ĩ tuunö ösö homoa totia apötaso kitä. ³⁸ ĩ na tā kuaö ha, salo ösö holokoto tutei ösö na mo puu tutei tuu lösa siseheö! ³⁹ Tuu thaa tetea waikikö noai, ai tänö ĩ tuu koa taö öpa waikia kutenö, tutei tuu toita apa kule maaki, ĩ tuu koa nömöo pi topa mai kitä! "Tuu thaa tetea waikikö noai, ĩ tuu koamö toita asa waikiwö" ĩ na a kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma. Tutei tuu kui na, Jesus anö ta wäsä wi, ĩ na ĩ ta tutei ta kuo hõtöoma.

Mota mato wi ĩ tā wakala

Mateus 12.1-8; Marcos 2.23-28

6 ĩ na tā kua tā, mota mato wi ĩ tā wakala ha, hikali ha tötiiku mosö kuo pa, Jesus anö kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö kai hasuoma. Töpö kai hasuo pamö tötiiku mopö kaalalö nö, mosö hosalö nö, mokö oa kai hutiilöma.

² Mokö oati ha, patiseu töpö aiki, -"Mota mato wi ĩ tā wakala ha pö kalipalo häto tihöo!" Moisés a patanö töpö noa thama maaki, wi na makö pi kuu salo, hi tā wakala ha makö kalipalotii?- ĩ na töpö kuuma.

³ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Davi a, kamanö töpö nokapalamati wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö oi ipö tā, Davi a kua noai, ĩ ma tā säökama hini maa apapa noai. ⁴ Teusömo wi a sai ha Davi a lisipalo nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpönö Teusö a na ĩsa äi totoma sinomo wi, Davi anö ĩ äi tälö nö, äi oalöma. ĩ äi oalö nö, töpö nokapalama noai ĩ töpö na ĩ äi totoaköma. "Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpönö ĩ äi oa sise pököo!" ĩ na

Moisés anö pata töpö noa thama maaki, Davi anö ï äi tälä nö, äi oalalömae. Äi oalalöma maaki, "Wanisala" ï na Teusö a kuu maama- ï na Jesus a kuuma.

⁵ ï na a kuu nö, -Mota mato wi ï tä wakala na sanöma sa kupaso noai, ï sa kaikanamo wi ï sa. Önö kutenö, ï tä walaka na, kamisa aiki, "Pö kalipalöö!" ï na sa kuu ha, ï tä wanisala mai kitä- ï na a kuuma.

Ami ösö tao mio opa noai ï a wani kua noai ï ta

Mateus 12.9-14; Marcos 3.1-6

⁶ ï na tä kua tä, mota mato wi ï ai tä wakala ha juteu töpö kokamota wi ï a sai pata ha Jesus a lisipasoma. A lisipalo nö, Teusö ta wäsä nö, töpö taöma kuköma. ï ha ai tä kule, ï kate a poko ami ösö tao mio opama. ⁷ A ami ösö tao mi ipö ha, Moisés a kai wäsä sinomo wi ï töpö, patiseu töpö, ï na töpö kui töpö aiki, -Huki mota mato wi ï tä wakala maaki, Jesus anö a toa koo hä-tomani kitäö!- ï na töpö pi kuu nö, Jesus a na töpö mamoteoma. -"Mota mato wi ï tä wakala na pö kalipalo tihöö!" ï na Moisés anö juteu makö noa thama maaki, huki wa kalipalowö- ï na Jesus a na ï na ï töpö kuu pi topa apama.

⁸ ï töpö pi kuti pole, Jesus anö ï tä taö öpa salo, a ami ösö tao mi ipii, ï a na, -Hisa ha, mötali ha a öpakisoö!- ï na Jesus a kuu ha, a öpaköma, ⁹ töpö löle, ï töpö na Jesus a hapaloma. A hapalo nö, -Mota mato wi ï tä wakala na wi na makö pewö kuationö? Wi na Moisés a kuuma? "Toitai tä thaa totihöö!" a kuu hätomata? "Wanisala tä thaö!" a kuuma ta o? "Ai tä totiapala totihöö!" ï na a kuu hätomata? "Ai tä säpalöö!" ï na a kuuma ta o?- ï na Jesus a kuuma.

¹⁰ ï na Jesus a kuu nö, kama kotö ha töpö löle, ï töpö pewö na a mamoteiki nö, a ami ösö tao mi ipii, ï a na, -A ami totoköö!- a kuuma. ï na a kuu ha, a ami totoki ha, a ami topa koo soataköma.

¹¹ A ami topa koo soataki ha, Moisés a kai wäsä sinomo wi, ï töpö, patiseu töpö, ï na kilii, Jesus a na ï töpö hiso nö, töpö hapalo hētupaso nö, -Wi na Jesus ma thapapö? Ma säpalö nökö hätoö?- ï na töpö kuuma.

Jesus anö 12 töpö naka asa noai ï ta

Mateus 10.1-4; Marcos 3.13-19

¹² ï na tä kua tä, Teusö a na Jesus a hapalo pia salo, heuma tä öpalati, ï hamö a hemopaso lasoma. A hemopalölö nö, mumai ha Teusö a na a hapaloti tä, tä halusoma. ¹³ Tä halusö ha, kama kai a hua sinomoti noai, ï töpö nakalö nö, 12 töpö saia asapalöma. Töpö saipalö nö, -Kamisanö makö simöa asa wi ï maköö!- ï na Jesus anö ï töpö hila thaköma. ¹⁴ ï na töpö kui töpö sailöma:

Simão a hilo somama maaki, Jesus anö Pedro a hila thaa nömökö noai ï a, Pedro a hai ï poose André a, Tiago a, João a, Filipe a, Patolomeu a, ¹⁵ Mateus a, Tomé a, Aupeu a hai ï pelupö Tiago a, Simão a hapalo lotete epii ï a, ¹⁶ Tiago a hai ï pelupö Jutasö a, ai Jutasö anö Jesus a monima noai, ï Jutasö Isökatisisö a, ï na töpö kui, Jesus anö ï töpö saia asalöma.

Jesus anö töpö pi hatukumani, töpö toa komani, ï na töpö thamati noai ï ta

Mateus 4.23-25

¹⁷ Jesus anö töpö saia asalö nö, ï töpö kai timöa kopalölö nö, salöö kölö pa ai töpö satehe epii töpö kokamo kölö pa, ï ha töpö timöa köpasalöma. Jutéia tä uli pewö hamö töpö pilile ï töpö, jetusaléi tili töpö, ï na töpö kui töpö kokamo sototapalotima. Ki hamö, mötati tuu kasö pata ha Situ tä uli, Sitö tä uli, ï na tä uli kui tä uli ha töpö pilile, ï töpö kokamo naitioma. ¹⁸ -Jesus sa hini tasokö o! Jesus anö sa toa koo tasokö o!- ï na töpö pi kuu salo, Jesus a na töpö walokö solöma. Ai töpö na sai töpö sapäko opati noai, ï töpö waloki ha, Jesus anö ï töpö toa komanöma. ¹⁹ Jesus a lotete epii, ï tänö töpö pewö toa konasoma kutenö, ï töpö pewö aiki, -Jesus sa höpöpalöma, sa toa konaso kitäö!- ï na töpö pi kuuma.

ï na wa kua nö, wa pi topa totio opa asa kitä

Mateus 5.1-12

²⁰ ï na tä kua tä, kama kai a hua sinomo wi ï töpö na Jesus a mamoteiki nö, ï na a kuuma:

-Wani ma tä thapo mi ipii, ï makö na Teusö a kaikanamo kutenö, makö pi topa apaö.

²¹ Huki makö oi ipii, waiha ï makö ösö poteheapalo opa kitä kutenö, makö pi topa apaö.

Huki makö ököpalo opati pole, ï makö pi mönaha apa pia manu kule, makö pi topa apaö.

²² Sanöma sa kupaso noai ï sa na makö nokapalo sinomo kutenö, ai töpönö makö wanipoö, kamakö na ï töpö hapalo pi wasöatii, "Makö wanisala apawö" ï töpö kutii, makö sasuli, ï na ai töpö kua kua hätotio kitä maaki, makö pi topa apa kitä.

²³ Hi tä hētu ha Teusö a kupoli, ï a na makö kononö nö, ai töpönö makö pepalama apa noai, ï tä noa na Teusö anö makö täpää totili kitäö! Önö kutenö, pö pi topa apököö! Makö pepalama apati wi, ï na ï töpö hai kolo töpö kua hötötioma. Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, ï töpö pepalama hötötioma- ï na Jesus a kuu totiatalotima.

²⁴ ï na a kuu totiataloti nö,

-Wani ma tä thapo opa asa wi, huki ï makö pi topa waikia kutenö, waiha makö pepalo opa kuki kitäö!

²⁵ Huki makö ösö poteheapalo opa asatio wi, waiha ï makö pepalo opati kuki kitäö! Makö oia apa kuki kitäö!

Huki makö pi mönaha apa salo, makö ïkapalo opati wi, ï makö ököpalo totia apa nömöa konaso kitäö!

²⁶ Sutu ha Teusö ta wäsä holisimo opati noai, kolo töpönö ï töpö a kateha nö, "ï töpö totiatalo opa nö kili-awö" ï na ï kolo töpö kuuma kutenö, huki ai töpö pewönö makö ha kateha nö, "Makö totiatalo opawö" ï na ï töpö kuu tä, toita apii makö kuo mai kitä- ï na Jesus a kuuma.

Makö wanipo wi ĩ töpö noima totihoö!

Mateus 5.38-48

²⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, -"Makö wanipo opati wi ĩ töpö noima totihoö! Makö hĩsu thati wi ĩ töpö totiapala apa sinomoö!" ĩ na kamakönö sa hini pole, ĩ makö na sa kuu alu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ ĩ na a kuu nö, -Teusö a na makö hapalo nö, "Kamisa na töpö hapalo wanisala apa wi, ĩ töpö totiapala totihoö!" ĩ na makö kuu! Ai töpönö makö peama wi, Teusö a na ĩ ma ta wäsä nö, "Ī töpö pi hatukupamanöö!" ĩ na makö kuu!

²⁹ Ai tänö pili wa nakötökö tĩathoki ha, ai wa nakötökö hētu totoa hōtöa soataloö! Wa pomo wi, ai tänö ĩ ösö tāli ha, wa ösö halopo komopole, ĩ wa ösö totoa naia soataköö!

³⁰ Kawa na ai tä nakoö ha, wa tä täpä soatoö! Ai tänö au wani tä tāli ha, tä naka kōo hāto tihöö!

³¹ Ai töpönö wa totiapala apa wi, ĩ wa tä pi ipa kua wi na, ĩ na kawanö ai wa töpö totiapala apa kua hōtöopöö!- ĩ na Jesus a kuuma.

³² ĩ na Jesus a kuu nö, -Ai töpönö makö noima wi ĩ ma töpö noima sisa asaö ha, Teusö anö noa tä totoki kitä ta o? Ma. ĩ na makö kua wi na, ĩ na ai töpönö wanisala tä thaa wi, ĩ na ĩ töpö kua hōtöoö. Töpö wanisala apati wi, ĩ töpönö kama hai ĩ ai noi töpö noima hōtöoö.

³³ ĩ na tä kua tä, ai töpönö makö totiapala apati wi, kamakönö ĩ ma töpö totiapala sisa hōtöoö ha, kamakö na Teusö anö noa tä totoki kitä ta o? Ma. Noa tä totoa mai kitä. Ai töpönö töpö wanisala apa wi ĩ töpö totiapala apa kutenö, töpö wanisala apa wi maaki, ĩ töpönö ĩ töpö totiapala hōtöo sisaö. ³⁴ "Kamisa na noa tä totota asa kōo wi, ĩ sa töpö täpä sisapöö!" ĩ na makö pi kuu nö, ĩ ma töpö täpä kuköma, kamakö na Teusö anö noa tä totoki kitä ta o? Wanisala tä thatala apati wi ĩ töpö aiki, "Kamisa na noa tä totota asa kōo wi ĩ sa töpö täpä sisapöö!" ĩ na ĩ töpö pi kuu hōtöo soataö ta pi kuu mai.

³⁵ ĩ na kuno mai. Ai töpönö wa wanipoti päla tä maaki, ĩ wa töpö noima satiaö! ĩ wa töpö totiapala totihoö! ĩ wa töpö täpä totihoö! "Ī töpönö sa totiapala hōtöo soata kitä! Noa tä totoa hōtöpi kitä!" pö pi kuu ti! Noa mai ha, ai ma töpö totiapala apa päoö ha, kamakö na Teusö anö pe epii noa tä totoki kitä. Ösö hamö, hi tä hētu pata hamö Teusö a kupoli, ĩ Teusö a hai ĩ ulu makö kupaso kitä. Wanisala tä thatala apati wi ĩ töpö, "Aitaköö!" Teusö a na töpö kuu mai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Teusö anö ĩ töpö totiapala apa sinomoö. ³⁶ Önö kutenö, kamakö hai ĩ pō Teusö anö töpö totiapala thama kua wi na, ĩ na ma töpö totiapala thama kua hōtötioöpö!

-Ki a wanisala- ĩ na pö kupaloti ti!

Mateus 7.1-5

³⁷ "Ki töpö wanisala apawö" ĩ na pö kuti ti! ĩ na makö kuu mi tä, kamakö na Teusö aiki, "Makö wanisala" ĩ na a kuu hōtöo mai kitä. "Ki töpö wanisala apa kutenö, ma töpö peamapököö!" ĩ na makö kuu mi tä, kamakö na, "Makö wanisala apaö ha, makö peama totio kitä!"

ĩ na Teusö a kuu hōtöo mai kitä. Kamakö na ai töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä na makö hĩso maa soatalo nö, ĩ töpö na makö noimo kōki ha, Teusö a na wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä na Teusö a hĩso matalo nö, kamakö na a noimo hōtöo kōo soata kitä.

³⁸ Ai ma töpö täpäo ha, Teusö anö makö täpä hōtöo kitä. Teusö anö kamakö hai ĩ noa tä uni lökō nö, tä pasöa koipökō nö, tä lahoa totimaki kitä. Pe epii ai ma töpö täpäo ha, pe epii Teusö anö makö täpä hōtöo kitä. Ai töpö na wani ipii ma tä totoki ha, kamakö na wani ipii Teusö anö tä totoa hōtöki kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Wa hōpöpö öpii ĩ wanö ai wa tä nokapalama maapöö!

³⁹ ĩ na a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma: -Ai tä hōpöpö öpii, ĩ anö ai tä hōpöpö kai huu kuköma, a kai makokoapalo hōtöo kitä ta o? Tiko hamö töpö hūlolö nö, thaka taka pata na töpö kekö taso kitä. Ai tä hōpöpö öpii, ĩ a kua kua wi na, ĩ na Teusö a thapo mai, ĩ na ĩ a kua hōtöoö- ĩ na Jesus a kuuma. ⁴⁰ ĩ na a kuu nö, -Ai pata tänö wa taöma sinomo wi, ĩ a pata na, "Kamisanö sa tä taö öpa asale ĩ sa" ĩ na wa kuu mai kitä. Waiha ĩ a patanö kawa na tä pewö taöma kuköma, ĩ pata tä kua wi na, ĩ na wa kua hōtötio kuki kitä! ⁴¹ Wi na wa pi kuu salo, ai tä mamö ha lipö lipö tä ose wai kãne, ĩ wa tä tapa asa kule maaki, kawa mamö ha hii ti asawösö pata kãne, ĩ ti pata tapa hōtöo mai a? ĩ hii ti asawösö pata kua kua wi na, ĩ na pe epii wanisala wa tä thaa wi, ĩ na ĩ tä kua kua hōtöoö. ⁴² Pili wa mamö ha hii ti asawösö pata kãne, ĩ wa ti pata kãa tapa paio mi tä, au ai tä na kawa aiki, "Pili wa mamö ha lipö lipö tä ose wai kãne, ĩ sa tä wai hikia kopalöpöö!" ĩ na wa kuu kitä ta o? Wa holisimo opawö. Pili wa mamö ha hii ti asawösö pata kãne, ĩ ti hosa paitalöö! ĩ wa ti hosalöma, wa tä tapa totia kōa kutenö, ai tä mamö ha lipö lipö tä ose wai kãne, ĩ wa tä wai hosa totiatalo opa kōoö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Hii ti wanisalai ti ha mo toita apii mo lalo mi

Mateus 7.15-20; 12.33-35

⁴³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Hii tiki toita apii ĩ tiki ha thomo thomo wanisalai mo lalo mai kitä. ĩ na tä kua tä, hii ti wanisala apii ĩ ti ha mo toita apii mo lalo mai kitä. ⁴⁴ Pili wa tate möö taö öpa salo, ĩ pili wa tiki möö taö öpa naia soataa. Amo mösököpö pasii ĩ amo ha piku mo lalo mai kitä. Amo mösököpö öpii ĩ amo ha upa mo lalo naio mai kitä. ⁴⁵ ĩ na tä kua kua wi na ĩ na sanöma makö kua hōtöoö. Ai wa totiatalo opati wi, ai wa ösi na toitai tä kua kutenö, ĩ wanö toitai wa tä thaö. Ai wa wanisala apa pasio wi, ĩ wa ösi ha wanisala tä kua pasia kutenö, wanisala wa tä thaa pasioö. Wanisala tä na wa ösi pi tapomo tä, wa hapalo wanisala soa päatalo opa kitä. Toitai tä na wa ösi pi tapomo tä, wa hapalo toita apö hōtöo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Sai a kolo lototoa apöle, ĩ uni ta

Mateus 7.24-27

⁴⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, -Wi na wa pi kuu salo, kamisa na, "Īpa kaikana wa. Kawanö sa simöa sinomo wi ĩ sa" ĩ na wa kuu kule maaki, sa kai a hini maapa wi? "Ī na wa kuapöö!" kamisanö wa noa thaa kule maaki, "Pälaö" wa kuuwö. ⁴⁷ Kamisa na ai tä waloiki nö, sa kai a hininöma, "Ī na wa kuapöö!" ĩ na sa kuu ha, ĩ na ĩ a kua hõtöa totiotii, witi pili a kua wi na ĩ na ĩ a kuaö? ĩ sa ta wäsä pia kule- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁸ ĩ na a kuu nö, -Pi naka. Ai tänö sai a thaki pia salo, sai a kolo thaa piale, ĩ ha thaka taka thaa paiki nö, maa ma pata kupokili, ĩ ma hösöka pata ha sai a kolo thaa paiki nö, sai a sai thaa totiköma. A sai thakö noai ha, pata u pata ökimoa soalo nö, sai a öpalali ha, ĩ ha u pata kaläpoma maaki, a sai lototoa totia apa kutenö, a sai wäkäpa maama. ĩ a sai thakö noai, ĩ a kua wi na, ĩ na kamisa kai a hini totio wi, ĩ na ĩ a kua hõtöoö. ⁴⁹ ĩ na tä kua tä, ai tänö sai a thaa hõtököma. Sai a thaa pia tä, sai a kolo lototama pasio paio maama. Masita tä ha a sai kolo hĭta päköma. A sai thakö noai ha, a sai öpalati ha, ĩ ha lope epii maa tuu öki pata kaläsoma, a sai wäkäa soatalo nö, sai a pewö pata wania totia apöpasoma. ĩ a sai thakö noai, ĩ a kule na, ĩ na sa kai a hini mi ipii, ĩ na ĩ a kua pasioö- ĩ na Jesus a kuuma.

Kaikana tänö a kalipalama sinomo wi, Jesus anö ĩ a toa komanö noai ĩ ta

Mateus 8.5-13

7 ĩ na tä kua tä, ĩ töpö na Jesus anö ta wäsä matalo nö, Kapahanaũ tä uli ha a waloa kökö tasoma. ² A waloa kökö tasoma, ĩ ha sotatu töpö na homa tili tä kaikanamo sinomo wi ĩ a pata na ai tä kalipalo sinomoti wi, kaikana tänö ĩ a pi ipa noai, ĩ a salia apati nö, a noma piama. ³ A noma pia tä, -Jesus a kua kōa kulaliö!- ĩ na tä kuu wi, kaikana tänö ĩ ta hininö nö, ai juteu pata töpö simönö nö, -Jesus a nakalötöo! Sa kalipalama sinomo wi, Jesus anö ĩ a toa komanöpöo!- ĩ na töpö noa thama.

⁴⁵ ĩ na töpö noa thaö ha, töpö hulolö nö, Jesus a na töpö waloikitö nö, -Kaikana tänö a kalipalama sinomo wi, ĩ a toa komanösoö!- ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö kuu nö, -Ī kaikana tänö juteu makö pewö pi ipaö. Makö pewö pi ipa kutenö, Moisés a kai hinipö, ĩ a sai ha samakö kokamo sinomo wi, ĩ kaikana tänö ĩ a sai thaköma. Önö kutenö a pata pasilipalösoö!- ĩ na töpö ku upama.

⁶ ĩ na töpö kuu ha, ĩ töpö na Jesus a hua naisolöma. ĩ töpö na a hua nainonö nö, kaikana tä sai pö ha Jesus a ateo tä, Jesus a na kaikana tänö kama hai ĩ noi töpö simönöma. Töpö simönö nö, ĩ na a kuuma: -Jesus a na makö waloikitö nö, ĩ na makö kuu! "Jesus ai. Kawa na ĩ na kaikana tä kuu kuu kuleö! "Kawa totiatalo opawöo! Kamisa totiatalo pasio mi ipöö! Önö kutenö, ipa sai a na wa huu maa pököo! ⁷ -Sa toita apö kutenö, Jesus a na sa huu tasoköo!- ĩ na sa pi kuu maneö! Jesus ai. A hapalo päoö. Wa huu mai, -A toa konoö!- ĩ na wa kuu

päoö ha, sa kalipalama wi ĩ a toa konaso kitäo! ⁸ Ai pata tänö sa simöa sinomo wi ĩ sa. ĩ na tä kua tä, kamisanö ai sotatu sa töpö simöa hõtöo sinomo wi ĩ sa. Sa töpö simöa nö, -Ki hamö a hulolöo!- ĩ na ai sa tä noa thaö ha, a hulasolö ke. Ai tä na sa hapalo päo nö, -Hapo. A huoki solöo!- ĩ na sa kuu ha, ĩ a walo hõtöo sinomoö! Ai sotatu sa töpö simöa kua wi na, ĩ na Jesus wanö salia wi wa tä simöa kua hõtöoö! ĩ na kawa na ĩ na kaikana tä kuu kuleö!" ĩ na Jesus na ĩ na makö kuu!- ĩ na kaikana tä kuuma. ĩ na a kuu ha, töpö simönö noai, Jesus a na ĩ töpö waloiki nö, Jesus a na ĩ kaikana tä kai a wäsä läoma.

⁹ ĩ na töpö kuu läo wi, Jesus anö ĩ ta hininö nö, -Kilatiha- Jesus a pi kuu nö, a nomöhöpalalo nö, töpö noka-paloti pole, ĩ töpö na, -"Hi kaikana tä aiki, 'Jesus a pitili. Teusö anö a simönö noai ĩ a' ĩ na ĩ a pi kuu kua pole na, ĩ na isöhaeu töpö pewö lö kui, ĩ na ĩ ai tä pi kuu wi, ai tä kua mane" ĩ na sa kuu kuleö!- Jesus a kuuma.

¹⁰ ĩ na a kuu ha, kaikana tänö töpö simönö noai, ĩ töpö konasolöma. Töpö kononö nö, kaikana tä na a kalipaloti noai, ĩ a temö öpii a taa kōa soatalalö tasoma.

Jesus anö a sino opii, ĩ a hai ĩ pelupö a temöa komanö noai ĩ ta

¹¹ ĩ ai tä hena tä, Naĩ tä uli ha Jesus a hua nömöa soatasolöma. Kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö, ai töpö satehe epii töpö solo, Jesus a na töpö nokapalotima.

¹² Naĩ tä uli ha töpö lisipo sinomo wi, ĩ ha Jesus a ateo tä, ai töpönö nomawö tä titiki pia salo, töpö huu läoma. Suö tä hai ĩ peanopö a noma waikilaso noai ĩ tä suö a hai ĩ pelupö a samii, ĩ a noma nömöa konaso noai, ĩ a kai waloa läköma. ĩ tä suö na naĩ tili töpö huu naio noai, ĩ töpö sateheo opama.

¹³ ĩ na tä kua tä, Jesus anö ĩ suö tä taa nö, a pi honipo opa nö, -A ökö tihöö!- ĩ na a kuuma.

¹⁴ ĩ na a kuu nö, a ekua soataiki nö, a nomawö titile, Jesus anö ĩ ti höpöaö ha, ĩ ti salukupo pole, ĩ töpö öpa soataköma. Töpö öpa soataki ha, a nomawö titile ĩ a na Jesus aiki, -Hĭsa ai! "A hoköa köpaloö!" ĩ na sa kuu alu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁵ ĩ na Jesus a kuu ha, hĭsa tä nomawö hoköa kōo soatalo nö, a loiki nö, a hapalo kōo soataki ha, pöpönö a na Jesus anö a totoa kököma.

¹⁶ ĩ na tä kuaö ha, töpö pewö kilipalo opa nö, -Teusö a totiatalo opawöo!- töpö kuu nö, -Teusö a kai a wäsä taö öpa asatio wi, ĩ a waloki keö! Kamakö na Teusö a noimo pia salo, a waloki keö!- ĩ na töpö kupalo opati-ma.

¹⁷ ĩ na töpö kutima, atepa apöle ha töpö kule ĩ töpö, Jutéia tä uli ha töpö kule ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pewö na ta wäsätima. Jesus anö hĭsa tä nomawö temöa komanö noai, ĩ ta wäsätima.

Jesus a na João Pasisöta anö töpö simönö noai ĩ ta

Mateus 11.2-19

¹⁸ João a kai a hua sinomoti noai ĩ töpönö João a na Jesus a wäsä hõtöoma. A wäsä noai, João anö ĩ ta hini

nö, kama kai a hua sinomoti noai, ĩ ai polakapi töpö nakalö nö, ¹⁹-Pi naka. Jesus a na ĩ na makö kuu! "Jesus ai. Kamisamakö na Teusö anö a simöpa pia wi, ĩ wa hätowö? A simöpa koo pia wi, ĩ ai tä na samakö mamö läo koo hätopökö?" ĩ na makö kuu!- ĩ na João anö töpö noa thaa nö, Jesus a na töpö simönöma.

²⁰Töpö simöni ha, Jesus a na ĩ töpö waloikitö nö, -"Jesus ai. Kamisamakö na Teusö anö a simöpa pia wi, ĩ wa hätowö? A simöpa koo pia wi, ĩ ai tä na samakö mamö läo koo hätopökö?" ĩ na Jesus a na makö kuu!" ĩ na João anö samakö noa thaa kipiliö!- ĩ na töpö kuuma.

²¹Ĭ na töpö kuu tä, ĩ tükö soatawö Jesus anö töpö satehe epii töpö toa komanöma. Ai töpö kamakalipö, ai töpö thoko thokopö, ai töpö amukumo opa wi ĩ töpö, ai töpö na sai töpö sapäko opati wi ĩ töpö, ai töpö höpöpö öpii ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jesus anö ĩ töpö toa komanöma.

²²Ĭ töpö toa komanö nö, João anö töpö simönö noai ĩ töpö na Jesus aiki, -Pö hua kononö! Ma tä tatihe, ma ta hinihe, João a na ĩ ta wäsätö! "Töpö höpöpö öpii ĩ töpö mamö huu topa koo, töpö konona köheo noai ĩ töpö huu totia koo, wasu wasu tänö töpö ösö hiöpöpa-so noai ĩ töpö ösö totia kopasoö, töpö sömöka komio opa noai ĩ töpö sömöka wakala kopasoö, ai töpö noma totisoma maaki, Jesus anö ĩ töpö temöa komani, töpö honimo opa wi ĩ töpö na Teusö ta wäsäö, ĩ na tä kua kulaliö!" ĩ na João a na ĩ na makö kuu!- ĩ na Jesus a kuumä. ²³Ĭ na a kuu nö. -"Jesus a pitilimo opaö" wa pi kuu wani mi ipii, ĩ wa pi topa apa asaö- ĩ na Jesus a kuumä.

²⁴Ĭ na Jesus a kuuma, João anö töpö simönö noai, João a na ĩ töpö hua konasolöma. Töpö hua konasolö noai ha, Jesus anö João a kateha haioma. A kateha haio nö, -Witi pili ma möö pia salo, ai sanöma tä pilia tasoa mai tä uli hamö makö huu tasoma? Ipoko tänö silaka äko hemosili salä salämo kua wi na, ĩ na a wani kua wi, ĩ ma möömö huma? ²⁵Witi ma möömö huu totioma? "Sama möö pialati, haloi ösö toita apii ösönö a haloa hätole kitä!" ĩ na makö pi kuu hätoma? Haloi ösö toita apii ösönö töpö halo sinomoö, nii tä, wani tä, ĩ na tä kui, ĩ töpönö ĩ tä thapo opaö, ĩ na töpö kua wi, ai sanöma tä pilia tasoa maa pamö ĩ töpö pilio pasio taso mai kitä. Kaikana töpö sai pö pe epii, sai pö toita apii, töpö sai pö na ĩ töpö kuo sinomo sisatioö. ²⁶Ma möömö huu taso noai, witi ĩ a pasiwö? Teusö a kai a wäsä sinomo wi ĩ a hätowö? Awai, João anö Teusö a kai a wäsä wi ĩ a maaki, ĩ a päwö mai kitä. ²⁷Teusö anö João a kateha noai, ĩ tä säökama kua. Ĭ na tä säökama kuu: "Kamisanö sa simöa sinomo wi, Cristo wa palu hamö ĩ sa simöa tolehea pia salo. Kawa palu hamö ĩ anö piliso salilima totio pia salo" ĩ na tä säökama kuu- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸Ĭ na a kuu nö, -"João a hai, ĩ pata tä kuö kui na, ĩ na ai sanöma pata tä kuö mai kitä. Ĭ na ai pata tä kuö mai kitä maaki, waiha Teusö anö sanöma makö simöa totia kuköma tä, makö simöa wi, ĩ ai wa patamo pasio mai maaki, João a na ĩ pata wa toleha satia apöle kitä!" ĩ na sa kuu alu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁹Jesus a kuu noai, ĩ töpönö ĩ ta hininö noai ĩ töpö pewö, kaikana tä pata na sitipa totoköpö, ai töpö na ĩ sitipa täa sinomo wi ĩ töpönö ĩ ta hinia nainö noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Teusö a pitilimo totio opaö- ĩ na ĩ töpö pi kuuma. Ĭ na ĩ töpö pi kuuma kutenö, João a na ĩ töpö mäi ömamo waikisoma. ³⁰Ĭ töpö mäi ömamo waikisoma maaki, patiseu töpö, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, João a na ĩ töpö mäi ömamo pasio maama. -Ĭ na makö kua totiopökö!- Teusö a kuuma maaki, -Päläö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu pasio ma.

³¹Ĭ na tä kua tä, Jesus a hapalo koo nö, -Huki makö kule, ka pi tä kua wi na, ĩ na makö kuati? Witi töpö kuati wi na ĩ na makö kua höttöioö?- ĩ na Jesus a kuu nö, ³²-Sapona a na ulu töpö unumoti nö, töpö lopalo kuati wi na, ĩ na makö kuati haitö. Ai ulu töpö lole, ĩ töpö na ai ulu töpö hapalo lalupalö opa nö, "Thola sama ösö holapali ke maaki, makö päa mane. Ĭ na tä kua tä, ökö wi ĩ ama sama ta thapali ke maaki, makö ökö höttö mi ipö" ĩ na ulu töpö kuu. Ĭ ulu töpö kua kua wi na, ĩ na pata makö kua höttöö. ³³João Pasisöta anö upa mo puu koa mi, ai tä wakala na nii tä oa paio mi, ĩ na João a kuati ha, "João a na sai tä sapäko opati salo" ĩ na makö kuuma. ³⁴Ĭ na tä kua tä, sanöma sa kupaso noai ĩ sanö nii sa tä oaö, pili sa thomo puu koaö, ĩ na kamisa kua kutenö, "Pe epii Jesus anö nii tä oa apaö, pili thomo puu koa apö, ĩ na Jesus a kua silia apatiwö. Kaikana tä na sitipa totoköpö, ai töpö na ĩ sitipa täa sinomo wi ĩ töpö, ai töpönö wanisala tä thaa sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kua wi, ĩ töpö na Jesus a noimoti-wö" ĩ na makö kuu. ³⁵Ai tä pi hatuka apöle, ĩ anö ta wäsä makoka apöle, ai töpönö ĩ ta hini totio opa salo, töpö totiatalo opa kuki kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Suö tänö mamö puunö Jesus a ami salupalö noai ĩ ta

³⁶Ĭ na tä kua tä, ai patiseu tänö Jesus a kai iapalo pia salo, a nakalöma. A nakali ha, ĩ patiseu tä sai pö na Jesus a ekua hötököma. A ekua hötöiki nö, a waloikitö nö, a lotia tä, ³⁷ĩ tä uli ha suö tänö wanisala tä thaa sinomo noai ĩ a suö kule, ĩ a waninö, -Patiseu a sai pö na Jesus a loa kulaiö!- tä kuu pole, ĩ tä hininö nö, maa ma holokoto wai ha tapu tapu tuu nisamö toita apii, tuu noa apii tuu titile, ĩ tuu pi tälölö nö, Jesus a loo taso pa ĩ a suö hulölö nö, ĩ tuu kai walökö tasoma. ³⁸A waloikitö nö, Jesus a noa na a ökö kai loa haipaköma. A loa haipaiki nö, pili a mamö puunö Jesus a konona ami salupalöma. A ami salupalö nö, pili a hunukunö Jesus a ami häsitia soapalöma. Jesus a pi ipa salo, a ami ususa soatalalö nö, tapu tapu tuu nisamö toita apii tunö Jesus a ami mäi löa soatalöma. ³⁹A ami mäi löa soatale, patiseu tänö ĩ tä taa nö, a pi tapoiki nö, -Hö. Jesus anö Teusö a kai a wäsä sinomo wi, ĩ a kuo köna, hi suö tä taö öpöla pi. "Sa höpöa pole, ĩ anö wanisala tä thaa sinomo wi ĩ a" ĩ na Jesus a pi kuu pola pi- ĩ na ĩ patiseu tä pi kuuma.

⁴⁰Ĭ na a pi kuu ha, ĩ patiseu tä Simão a na Jesus aiki, -Simão ai. Kawa na sa hapalo pi topa kuleö!- a kuu ha, -A hapaloö!- ĩ na Simão a kuu höttöoma.

⁴¹ Ī na a kuu hōtōo ha, Jesus anō uni ta wäsā nō, ĩ na a kuuma: -Pata tā na ai tā aiki, “500 au sitipa kōkō kui, ĩ au kōkō pio paita” ĩ na a kuu ha, ĩ pata tănō sitipa kōkō satehe epii, ĩ 500 kōkō kui kōkō totoa hōtōkōma. Ī na tā kua tā ĩ pata tā na ai tā aiki, “Au 50 sitipa kōkō kui, ĩ au kōkō pio paita” ĩ na ai tā kuu ha, ĩ pata tănō polakapi, 50 kōkō kui, ĩ kōkō totoa hōtōkōma.

⁴² Ī na tā kua tā, “Waiha ĩ na sitipa kōkō kui, ĩ na sa kō totoa kopi kitäo!” tōpō kuu noai maaki, ĩ tōpō honimo opa salo, kōkō totoa kōo maama. Kōkō totoa kōo mane maaki, pata tā aiki, “Sitipa kōkō na makō honimo opa pikio salo, ipa sitipa ma kōkō totoa kōo maapōo!” ĩ na ĩ pata tā kuuma. Ī na tā kuuma- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na a kuu nō, -Simão ai. Wi na wa pi kuu kule? Ī polakapi tōpōnō sitipa kōkō tälō noai, ĩ witi pili a sainō ĩ pata tā pii satia apa kitä?- ĩ na Jesus a kuu ha, ⁴³ -Satehe epii sitipa kōkō tälō noai, ĩ a na, “Ī sitipa wa kō totoa kōo maapōo!” a pata kuu noai, ĩ anō ĩ pata tā pii satia apa kitä- ĩ na Simão a kuuma. Ī na a kuu ha, -Awai. Ī tā sai na wa kuu totia apa hōtōtaso ke- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁴ Ī na a kuu nō, a nomōhōpalo nō, suō tā na a mamō teteiki nō, Simão a na, -Hi suō wa tā taa kule? Hama tā waloki ha, ai tănō ĩ a ami salupa sinomo wi maaki, kawa sai pō na sa lisipo tā, kamisa ami salupalōpō, maa wa tuu totoa maa ke. Wa tuu totoa maa ke maaki, hi suō tănō pili a mamō puunō sa ami salupali ke. Sa ami salupalō nō, pili a hunukunō sa ami sanōa hāsitia kopali ke. ⁴⁵ Hama tā waloki ha, ai tănō ĩ a nakōtōkō ususa sinomo wi maaki, kawanō sa nakōtōkō ususa maa ke. Kawanō sa nakōtōkō ususa maa ke maaki, hi suō tănō sa pi ipa salo, sa ami ususa mapo maa kule. ⁴⁶ Kawanō tuu nisamō toita apii tuunō sa he hōsōka māi löpa pasio mai ha, hi suō tănō tapu tapu tuu nisamō toita apii tuunō sa ami māi löa asapali ke. ⁴⁷ Ī na tā kua ha, hi suō tănō pe epii sa pi ipa kutenō, “Ī anō wanisala tā thatala apati noai, ĩ tā na Teusō a hīso mataso keō! Ī na tā kua tā, ai tănō wani ipii wanisala tā thaa noai ĩ tā na Teusō a hīso mataso ha, wani ipii ĩ anō Teusō a pii kuki kitäo!” ĩ na sa kuu kuleo!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁸ Ī na Jesus a kuu nō, suō tā na a hapalo nōmōo nō, -Wanisala wa tā thatala apati noai, ĩ tā na Teusō a hīso noai, ĩ sa tā maa kopamani keō!- ĩ na a kuuma.

⁴⁹ Ī na a kuu ha, tōpō iapalo naine, ĩ tōpō aiki, -Wi na a pi kuu salo, “Wanisala wa tā thaa noai, ĩ tā na Teusō a hīso wi, ĩ sa tā maa kopamani keō!” ĩ na Jesus a kuuwō?- ĩ na tōpō kupaloma.

⁵⁰ Ī na tōpō kupaloma maaki, Jesus aiki, -“Jesus a pitili” wa pi kuuma ha, Teusō anō wa taa koni keō! Wa pi topa apōiki nō, a kononōo!- ĩ na suō tā na ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a na suō tōpō solo tōpō nokapaloti noai ĩ tōpō

8 Ī na tā kua tā, sai pō hōkōkō öpii sai pō kulati, ĩ tā uli pata hamō Jesus a huti pamō, Teusō anō sanōma tōpō simōa totio wi, ĩ ta topa apōle ĩ ta wäsā hātāpotima. Ta wäsā hātāpoti pamō kama kai a hua

sinomoti noai, ĩ 12 tōpō kui tōpō nokapalotima. ² Suō tōpō na sai tōpō sapākoti noai, Jesus anō ĩ sai tōpō sasupalō noai ĩ suō tōpō, suō tōpō salia apati noai, Jesus anō ĩ tōpō temōa komanō noai ĩ tōpō, ĩ na suō tōpō kui, Jesus a na ĩ ai tōpō suō nokapalo naitioma. Maria a, Matalena a hilo kua naine, ĩ a na sai tōpō satehe epii, 7 tōpō kuo noai, ĩ sai tōpō sasupalō noai ĩ a, ³ Etoosisō kaikana tā na Kusa a kalipalo sinomoti noai, ĩ a hai ĩ pusopō Joana a, Susana a, ai suō tōpōnō wani tā na Jesus a pasiliapalati noai, ĩ tōpō satehe epii tōpō, ĩ na suō tōpō kui, Jesus a na ĩ tōpō nokapalo naitioma.

Mo säsäha sinomo wi ĩ a

Mateus 13.1-9; Marcos 4.1-9

⁴ Ī na tā kua tā, sai pō satehe epii sai pō kua selekelati, ĩ sai pō ha tōpō kulati, ĩ tōpōnō Jesus a möö taso pia salo, Jesus a kule ha, ĩ ha ĩ tōpō satehe epii tōpō waloiki nō, tōpō kokamonasoma. Tōpō kokamo opa ha, Jesus anō uni ta wäsāma. Ta wäsā nō, ĩ na a kuuma:

⁵ -Hikali a na mo säsäha sinomo wi, hikali a hamō mo säsāhamō hulasolōma. Mo säsäha tā, piliso kasō ha ai mo kelaso ha, sanōma tōpōnō mo katika apatima. Ī ha, salo pō katä wi ĩ pōnō mo oalōma.

⁶ Ī na tā kua tā, tā uli maa mapōo opa pa, masita tā uli ösō pateteo opa pa ai mo kelo nō, masita tā uli hāsio opa ha, mo wai ākea hōtōsoma maaki, mo wai hāwāsoma.

⁷ Ī na tā kua tā, mösōköpōlemō tipō kuo opa pa ai mo kelasoma, mösōköpōlemō tiki patalo nō, tā paimia apa kutenō, mösōköpōlemō tikinō mo wai hāwāsoma.

⁸ Ī na tā kua tā, tā uli topa apa pa ai mo kelasoma, mo ākelo nō, pili mokō sātāa haia asakōma. Mokō sātāa haia asataiki nō, mokō sīko opii mokō pala soatama- ĩ na Jesus a kuuma. Ī na a kuu nō, -Kamakōnō sa hini pi topa wi, ĩ ta hini totihoheo!- ĩ na a kuuma.

Jesus anō ĩ uni ta kateha noai ĩ ta

Mateus 13.10-23; Marcos 3.10-20

⁹ Ī na Jesus a kuuma, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō aiki, -Wi na ta kuu wi ĩ wa ta wäsā ke?- ĩ na tōpō kuuma.

¹⁰ Ī na tōpō kuu ha, -Pi naka. Teusō anō sanōma makō simōa totio wi, sutu ha ĩ ta wäsā makoka paio maama maaki, huki kamakō na ĩ sa ta wäsā makoka pia kule. Teusō a simōo totio wi, ai tiko tōpō na ĩ sa ta wäsā makoka totio mai kitä. Ī tōpō na uni sa ta wäsā pāo. Ī tōpō na uni sa ta wäsā pāo salo, tōpō pi wi na takōmo nō, tōpō mamō tetea kule maaki, tā tapa totio mi. Pili tōpō sōmōka taa kule maaki, ta hini makoka totio mi.

¹¹ Pi naka. Ī na uni ta kuo ke. Mo säsäha kua wi na, ĩ na Teusō ta wäsā kua hōtōo.

¹² Piliso ha mo kea kulaso noai na, ĩ na Teusō tā kai a hini wi, ĩ na ai tōpō kua pāo. Ī tōpō na Teusō ta wäsāma maaki, Sai tā sai pata aiki, “Ī tōpōnō Jesus a kai a

hini totio nõ, 'Jesus a pitili' i na tõpõ pi kuu matimöö! I na i tõpõ pi kuu ha, Teusõ anõ i tõpõ taa kõa läli kitäö!" i na Sai tä pi pata kuu salo, tõpõ namo kea haia soataki. Tõpõ namo kea haiki ha, "Sa ta hini maa haito opa saiö! Pälä. Sa tä wani a hini wani ipõ saiö!" i na tõpõ kuu.

¹³ I na tä kua tä, tä uli maa mapõo opa pa ai mo kea kulaso noai na, i na Teusõ ta hini wi, i na ai tõpõ kuaö. I tõpõnõ Teusõ a kai a hini nõ, tõpõ pi topa haiatalo opaö. Tõpõ pi topa haiatalo opaö maaki, mosõ wai nasõkili maa kuo noai na, i na i tõpõ õsi hamõ Teusõ ta hinipo mi ha, i tõpõnõ Teusõ tä kai a hula soaki. "Teusõ a kai hai, i pitili tä sai a" i na i tõpõ kuu somama maaki, wanisala tä thaa wi i tä na Sai tä sai patanõ i tõpõ simõkõ nõ, tõpõ wapaö ha, i tõpõnõ Teusõ tä kai a hula soaki.

¹⁴ I na tä kua tä, mösõköpõlemõ tipõ kuo opa pa mo kea kulaso noai na, i na ai tõpõ kuaö. I tõpõnõ Teusõ ta hini kule maaki, waiha, "Päläö! Huki Teusõ sa ta hini wani ipõ saiö!" i na i tõpõ kuu kuki. "Wi na sa kua pä-takõö!" tõpõ pi kuu sinomoõ nõ, nii tä, wani tä, i na tä kui tä na tõpõ pi tapomo sinomo sisoõ ha, Teusõ ta hini pi topa wi, i tä matasoö. "Ipa wani tõkõ satehe epii ipa tõkõ kuo nõ toa sõ õ" i na tõpõ pi kuu, "Sa puko opa nõ toa nõ alu kuikõ õ" tõpõ pi kuu, i na i tõpõ pi ku upati salo, Teusõ tä kai a hini wania apõtasoö.

¹⁵ I na i ai tõpõ kua pasia kule maaki, ai tõpõnõ Teusõ tä kai a sua totia asali. Masita tä topa apa pa mo kea kulaso noai na, i na i tõpõ kua asaö. I tõpõ õsi na Teusõ a kai a kekõma, i tõpõnõ Teusõ ta hula mai, ta hini totio soatioö. Ta hini totio soatio nõ, tõpõ topa apa wi i tä palasoö- i na Jesus a kuu totiatalo opatima.

**Koa taka sii hõtata hatukua kule na,
i na Teusõ a kai na tõpõ pi hatukua kuki kitä**
Marcos 4.21-25

¹⁶ I na Jesus a kuu nõ, ai uni ta wäsä nõ, -Koa wa taka sii hilimanõ nõ, wõö a õsimõ ha wa taka sii titia mai kitä. Hii tiki komo ha wa taka sii hõta mai kitä. "Ai tõpõ lisipasoma, taka sii wakala apapõkõö!" wa pi kuu nõ, hoka apa pa wa taka sii hõtataö. ¹⁷ Koa taka sii hõtata hatukua kule na, i na Teusõ a kai na sanõma tõpõ pi hatukua kuki kitä. Huki tõpõ pi moti ipõ maaki, waiha tõpõ pi hatukupaso kitä. ¹⁸ Önõ kutenõ, Teusõ ta wäsä tä, a sõmõka taa totikiö! Teusõ a kai ha wa sõmõka taa totikõma, kawa na Teusõ anõ ta hinimoma hõtõo kitä. Ta hinimoma hõtõoõ ha, pe epii wa ta hinini kitä. Teusõ a kai ha wa sõmõka taa wani tä, wani ipii Teusõ wa kai hini waikia kule maaki, Teusõ wa tä kai a hini maa kõo haiatalo opa kitä- i na Jesus a kuuma.

Jesus a hai i tõpõ
Mateus 12.36-50; Marcos 3.31-35

¹⁹ I na tä kua tä, Jesus a hai i põpõnõ a, poose tõpõ, i na tõpõ kui tõpõ waloa haikõ solõma maaki, ai tõpõ satehe epii tõpõ hõsõnia apa ha, Jesus a na kama hai i tõpõ walo totio maama. ²⁰ Tõpõ walo totio mi ha, Jesus a na ai tõpõ aiki, -Sai a hõo na au nao a, au hoose

tõpõ, i na kilii tõpõ õpa kulaiö! Kawa na i tõpõ hapalo pi topa apa kulaiö!- i na tõpõ kuu ha, ²¹ Jesus aiki hõtõwõ, -Ai tõpõnõ Teusõ a kai a hini totiatalo opati wi, i tõpõ na, "Ipa nao a. Ipa hoose tõpõ" i na sa kuu hõtõoõ- i na Jesus a kuuma.

Jesus anõ ipoko tä pata wasulõ noai i ta
Mateus 8.23-27; Marcos 4.35-41

²² I na tä kua tä, kosoto tuu kasõ pata ha kutiata a kane, i õsõ ha Jesus anõ kama kai a hua sinomo wi i tõpõ kai titiki nõ, -Makõ pi põkatõkiilõ nõkõö!- i na a kuuma. I na a kuu ha, tõpõ pi helulua mõtalia soata-solõma. ²³ Tõpõ pi huulõ pamõ Jesus a mia pasia soatakõma. A mitia tä, ipoko tä pata hululua läpalo nõ, kutiata õsimõ ha pola pata kea soatakõma. Pola pata kea soatakõ nõ, maa tuu kasõ manõka waikitaalõ nõ, õsõ mäi õpa piaö ha, ²⁴ Jesus a na tõpõ nokapalo sinomo wi i tõpõnõ Jesus a naa kõa soatamanõ nõ, -Jesus a pata ai! Makõ nasi tupo pialeö!- i na tõpõ kuuma.

I na tõpõ kuu ha, Jesus a hokõa soatalo nõ, ipoko tä pata simõa kõoõ ha, ipoko tä matalo nõ, kosoto u pata kalipalo mai ha, tuu pata kua kõo soatakõma. ²⁵ Tuu pata kua kõo soataiki ha, Jesus anõ tõpõ nokapalamati wi i tõpõ na, -"Teusõ anõ makõ noama kitäö!" i na makõ pi kuu mai- i na Jesus a kuuma. I na Jesus a kuu ha, tõpõ kilia apõlo nõ, -Hi witi pili a sai totiwo kuno mai? Ipoko tä patanõ a hapalo hini, maa tuu supa supamo wi i tänõ a hapalo hini, i na tä kua apati nõ kilia-wõ- i na tõpõ kuu hõtupaso soa pälasoma.

Kusi kõkõ na sai tõpõ lisipamanõ noai i ta
Mateus 8.28-34; Marcos 5.1-20

²⁶ I na tä kua tä, Kaliléia tä uli ha kosoto tuu pata kule, i tuu põkatõ pata hamõ sietasa tili tõpõ pililali, i hamõ tõpõ pi põkatõlasolõma. ²⁷ Tõpõ pi põkatõlolõ nõ, tõpõ sõposõa soatasoma, ai tä õsi na sai tõpõ titile, i tõpõnõ a wani peama sinomo wi, sai põ hõkõkõi sai põ kulati hamõ i a wani kuoma, Jesus a na i a wani waloa läkõma. Haloi õsõ halopo mai ha a wani huu sinomotima. Sai a na a pilio totio mai ha, nomawõ tõpõ tititamõ kua sinomo wi hamõ, i hamõ a wani pil-iomõ kutioma. ²⁸ I a waninõ Jesus a huu talalõ nõ, Jesus a na a waloiki nõ, -Kaikana tä pata ai!- a pi wani kuu nõ, a kili salo, a mäi wani poa läkõma. A mäi wani poa läiki nõ, a wani lalupalõ pola nõ, -Jesus ai! Ösõ hamõ Teusõ a kupoli, i a hai i pelupõ waö! I ka pi wa tä thaamõ huu ke? Sa peama tihõö!- i na a wani lalupalõ pola nõ, i na a kuuma.

²⁹ Sai tänõ a wani simõa kõataloti nõ, a wani lotetepama apatima. A wani lotete epõ ha, ai sanõma tõpõnõ a wani huõa pi topatima maaki, a wani huõa tomõpa maama. Sõpala õsõ totokõnõ a wani õkatioma maaki, i a waninõ i sõpala õsõ totokõ huitima sinomotima. I sõpala õsõ totokõ huitipali ha, sanõma tõpõ pil-iomõ kuo mao pamõ sai tänõ a wani simõa sinomotima. Önõ kutenõ, -A lisia kopaloö!- i na Jesus anõ i sai tä noa thama. I na sai tä noa thaõ ha, -Sa peama läo hãto tihõö!- Jesus a na i na a wani kuuma.

³⁰ Ī na a wani kuu ha, -Wi na wa hilo kuaö?- Jesus a kuu ha, ĩ a wani na sai töpö satehe epii töpö titia kutenö, -Satehe tili samakö a hiloö!- ĩ na a wani kuu hõtöoma. ³¹ Ī na a kuu hõtöo nö, -Hi tä komo hamö töpö pea soatio wi, ĩ hamö samakö simöpa tihö!- ĩ na sai töpö kuuma.

³² Ī na töpö kuu nö, ki hamö, heu tä palökö ha kusi kökö satehe epii kökö ia kai holepalo polali, ĩ kökö satehe epii kökö holepalo kutenö, -Ki kusi kökö holepalo polali, ĩ kökö ösi ha samakö thaa nömökö!- ĩ na sai töpö kuuma. Ī na töpö kuu ha, -Awai. Ki kusi kökö na pö kua naikiö!- Jesus anö töpö noa thama. ³³ Ī na töpö noa thaö ha, sanöma tä na ĩ sai töpö lisia kopalo nö, kusi kökö ösi ha töpö lisia nömöpasasoma. Töpö lisia nömöpasasö ha, kusi kökö pewö läläa timönonö nö, kosoto u pata ha kökö pewö pata kea soapasasö kölöma. Kökö pewö kepalö kölö nö, kökö pewö nasi tua soapasasö kölöma.

³⁴ Kökö pewö nasi tua soapasasö kölö ha, ĩ kökö na töpö kalipalo sinomo noai, ĩ töpö läläa soatalölö nö, sai a satehe epii sai pö hõkököa apöle, ĩ pö sai ha ta wäsä soata tasoma. Sai pö kuo sololo opa pa ta wäsä nai soatama. ³⁵ Kusi kökö wanisalama pole, ĩ ta wäsä hätäpö ha, ai töpö satehe epii töpö hulasalö wi, ĩ töpö aiki, -Kusi kökö isi waniama taso noai ĩ sa tä möö tasokö o- ĩ na ĩ töpö kuu kai hupa soatama. Jesus a na ĩ töpö kuu kai hua soatalölö nö, sai töpönö a wani salia ma sinomo noai, ĩ a wani na sai töpö lisia kopaso noai, ĩ a wani talalöma. A polemo mai, a wani temö öpii, kama hai ĩ haloi ösö halölö nö, ĩ na a wani kuati tä, Jesus a kotö ha ĩ a wani lotioma. A wani lotia tä, ai töpönö a wani talalö nö, a wani temö öpö salo, töpö kilia apösoma. ³⁶ Ī ha kusi kökö isi waniho taa totio taso noai, ĩ töpönö tä pewö a wäsä läoma. -Jesus anö ĩ a wani totia kopali keö!- ĩ na töpö kutima.

³⁷ Ī na töpö kuti ha, ta hini noai, ĩ töpö kili ipa salo, Jesus a na ĩ töpö pewö aiki, -Ipa tä uli ha a kuo tihö! Tiko hamö a hua kononö!- ĩ na töpö pewö kuuma. Ī na töpö kuu ha, kutiata a na Jesus a titia koiki nö, a hua konasolöma.

³⁸ A huu köö pia tä, sai töpönö a wani salia ma sinomo noai ĩ a wani aiki, -Kawa na sa huu naiökö!- Jesus a na ĩ na a wani kuuma. Ī na a kuuma maaki, -Naiö! ³⁹ Au ai töpö na a hua pasia kononö! Wa hua pasia kononö nö, Teusö anö wa temöa komanipili, ĩ tä pewö a wäsätö!- ĩ na Jesus anö a noa wani thama. Ī na a noa thaö ha, sai pö satehe epii sai pö hõkököa apöle, ĩ hamö a wani hua kononö nö, ĩ sai pö pewö hamö a huu hätäpö nö, Jesus anö a wani temöa komanö noai ĩ tä pewö a wäsä hätäpotima.

Jaitu anö Jesus a naka noai ĩ ta

Mateus 9.18-26; Marcos 5.21-43

⁴⁰ Ī na tä kua tä, Jesus a pökatöa konasolöma, Jesus a köö taa noai, ĩ töpö pi mönahapalo opa läoma. ⁴¹ Ī ha Jesus a na Jaitu a pata walöa haiköma. Juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai pö ha Jaitu a kaikanamo sinomo wi, ĩ a. Jesus a na ĩ a walöa haiki nö, Jesus a ta-

lalö nö, -Kaikana sa maaki, hi a hai, kaikana tä sai- a pi kuu salo, Jesus a kotö ha a mäi poa läköma. A mäi poa läiki nö, -Ipa sai a na wa huu mi salo- ĩ na a kuuma.

⁴² Kama hai ĩ pete a sami moko a wai na 12 inama tä kua waikia wi, ĩ a wai noma piaö ha, pö Jaitu anö Jesus a nakama.

Suö tänö Jesus a höpöpalöma, a toa köö soataso noai ĩ ta

A nakaö ha, ĩ hamö Jesus a hua soatasolöma. A huulö pamö, Jesus a na töpö satehe epii töpö pakäho opatiilöma.

⁴³ Jesus a na töpö pakäho opa pole, Jesus a na ĩ töpö huu naionö pamö, ĩ hamö ai suö tä huu naionöma. Satehe epii, 12 inama tä kua waikia kule maaki, a wani kupo soatioma. Töpö toma köö wi ĩ töpönö ĩ suö tä temö pima maaki, a wani mapo maama. A wani salia satia apatima. A salia apa soa päla nö maaki, töpö ononotama wi ĩ töpö na kama hai ĩ wani tükö pewö totoa asa päköma. Wani töpö pewö totoa asakö noai ha, a ononopo köö maama. A salia satimo opatima. ⁴⁴ A salia satimo soa tä, Jesus a na a hua hailölö nö, Jesus a na a nasö hulua haikitö nö, -Jesus a hai ĩ haloi sa ösö höpöa kuköma, sa temöa konaso kitä- a pi kuu salo, haloi ösö kasö höpöama. Jesus a hai ĩ ösö kasö höpöa päoma maaki, a kupo maa köö soatasoma.

⁴⁵ Jesus a hai ĩ haloi ösö höpöpalöma kutenö, Jesus aiki, -Witi pili anö ipa haloi ösökö höpöpali ke?- ĩ na a kuuma. Ī na a kuu ha, -Kamisanö kuno maiö!- ĩ na töpö pewö kuu hõtöo ha, Pedro aiki, -Jesus a pata. Kawa na töpö satehe epii töpö pakäho opa kule nökö. "Witi pili anö ipa haloi ösökö höpöpali ke?" wa ta kuuwö- ĩ na a kuuma.

⁴⁶ Ī na a kuuma maaki, Jesus a pi hatuka apa salo, -Kamisanö ai sa tä toa köö hätomani keö! Onö kutenö "Ai tänö sa höpöpali keö!" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuu kööma.

⁴⁷ Ī na Jesus a kuu köö ha, -Jesus a pi hatuka apa salo, kamisanö sa höpöpalöhe, ĩ tä taö waikia alu kuleö!- ĩ na ĩ ta suö pi kuu nö, a kili ipa salo, a satitimo pola nö, Jesus a kotö ha a mäi poa soataiki nö, ai töpö pewö mamö tetela tä, -Kamisanökö! Sa salia apa salo, au haloi sa ösö höpöpali keö! Sa ösö höpöpalöma, sa toa totia apa konaso keö!- ĩ na ĩ suö tä kuuma.

⁴⁸ Ī na a kuu ha, Jesus aiki, -Naka ai. "Jesus a lotete epö salo, kama hai ĩ haloi sa ösö höpöa päpali ke maaki, sa toa konaso kitäö!" ĩ na wa pi kuuhe, ĩ tänö wa toa konaso keö! A pi topai a hua kononö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus anö Jaitu a hai ĩ pete a temöa komanö noai ĩ ta

⁴⁹ Ī na Jesus a kuuma, a hapalo soa tä, juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai ha Jaitu a pata kaikanamo sinomo wi, ĩ a hai ĩ sai a na töpö kuo wi, ĩ ai tä paa läläsoma. A paa lälo nö, Jaitu a pata na, -Au thäwö a noma totia apa hisa waikiloheö! Jesus a naka tihö!- ĩ na a kuuma.

⁵⁰ Ī na a kuu kule maaki, Jesus anō ĩ ta hini nō, Jaitu a pata na, -A pi honipo tihōō! "Jesus a lotete epō salo, ipa thāwō a temōa komani kitāō!" ĩ na wa pi kuu tā, sa wai temōa hōtōa komani kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁵¹ Ī na Jesus a kuu nō, Jaitu a sai pō ha tōpō kopo nō, -Ai pō lisipo tihōō! Pedro a, João a, Tiago a, moko tā hai ĩ pō a, pōpōnō a, ĩ na makō kui makō lisia sisapa-sopōkōō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thama.

⁵² Ī ha tōpō pewō ōkōtima. Tōpō pewō ōkōpalo opati kule maaki, Jesus aiki, -Pō ōkō tihōō! Moko tā nasi tuo maaheō! Tā mia pāa alu kuleō!- ĩ na a kuuma.

⁵³ Ī na a kuu ha, -Hō. Ī na a pi moti kuu tihōō! Tā nasi tua totikōma ta pi kuu mai- ĩ na tōpō kuuma.

⁵⁴ Ī na tōpō kuuma maaki, moko tā ami ha Jesus a ami walia soataiki nō, -Naka ai! A hokōpaloō!- ĩ na lope epii ĩ na Jesus a kuuma.

⁵⁵ Ī na Jesus a kuu ha, moko tā temōa kōo soatalo nō, a hokōa kōo soatasoma. A hokōa kōo soatasoō ha, -Hi moko tā ōsō potepamanōō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thama.

⁵⁶ Ī moko tā hai ĩ pō a, pōpōnō a, ĩ na kilii tōpō aiki, -Kilatiha! Naka wai noma totisoma maaki, Jesus anō a temōa totia komani keō!- ĩ na tōpō kuu ha, -Ai tōpō na pō wāo tihōō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thama.

Jesus anō kama hai 12 tōpō simōnō noai ĩ ta

Mateus 10.5-15; Marcos 6.6-13

9 Ī na tā kua tā, kama kai a hua sinomo wi, ĩ 12 tōpō kui, Jesus anō ĩ tōpō nakalō nō, tōpō lotetepamanō nō, -Sai tōpō simōa sinomoō! Makō lotete epō kutenō, kamsanō sai sa tōpō sasu kua wi na, ĩ na pō kua hōtōō! Ai sa tōpō toma kua kōo wi na, ĩ na pō kuaō!- ĩ na Jesus a kuuma. ² Ī na a kuu nō, Teusō anō sanōma tōpō simōa totio wi ĩ ta wāsāō, tōpō salia apa noai ĩ tōpō ononoa komani, ĩ na Jesus a hai ĩ 12 tōpō kua sinomopō, Jesus anō ĩ tōpō simōpalōma.

³ Tōpō simōpalō nō, -Pokei pō huulōō! Hii ma ti kai huu sinomo wi ĩ ti poolō tihōō! Solai a sipoolō tihōō! Īsa āi pi, sitipa pi, ĩ na tā kui tā pi tāapala thama hā-toolō maikiō! Sami ipii au haloī ōsō tāa sisalōlōō! Polaka apii kuno mai. ⁴ Ai tōpō sai pō hamō makō hamamo salo, sami a sai ha makō pōkō kua totikiō! Pō pōkō kuo hātāpo tihōō! ⁵ Ai tōpō sai pō hamō makō hama huu ha, "Hisa ha pō kuikiō!" tōpō kuu mai ha, "Makō mōō wani saiō!" tōpō kuu ha, makō hua kononō nō, "Makō mōō wani saiō!" tōpō kuu noai, ĩ tā noa na pō ami sami hosapaloō! Makō ami sami hosapaso wi, kama tōpōnō ĩ tā taa nō, "Kamakō na Teusō a hīso hātoa kuleō!" ĩ na tōpō pi kuupō- ĩ na Jesus anō tōpō noa thama. ⁶ Tōpō noa thaō ha, tōpō hulolō nō, sai pō pewō hamō tōpō huu hātāpo nō, ĩ tā uli pewō hamō tōpō kule, ĩ tōpō na Teusō a kaikanamo totio wi ĩ ta wāsāō, tōpō salia apa wi ĩ tōpō toa komani, ĩ na tōpō hamamo nō, ĩ na tōpō kuatima.

Etoosisō a pata pi wi na takōmo noai ĩ ta

Mateus 14.1-12; Marcos 6.14-29

⁷ Ī na tā kua tā, Jesus a kuati noai, Etoosisō kaikana tānō ĩ tā pewō a hini nō, a pi wi na takōmo opatima. Ai tōpō aiki, -Hi Jesus a lö kui, ĩ João Pasisōta a noma-sopili, hi ĩ a- ĩ na ai tōpō kuuma.

⁸ Ī na tōpō kuu ha, ai tōpō aiki hōtōwō, -Sutu upa Elias a nomaso noai, huki ĩ a pata tapamo kōa kuleō! Jesus a hai, ĩ Elias a pata- ĩ na ai tōpō kuuma. Ī na ai tōpō kuu ha, -Naiō! Sutu ha Teusō a kai wāsāti noai, ĩ ai tā- ĩ na ai tōpō kuuma.

⁹ Ī na tōpō kuu ha, Etoosisō a pi pata wi na takōmo nō, -Kamsanō João sa olai pāpamanōma. Ai tōpōnō Jesus a wāsāti pole, ĩ witi pili a totiwō?- ĩ na Etoosisō a kuu nō, Jesus a mōō pi topa apama.

Īsa āi, salaka kōkō, ĩ na tōkō pala thamanō noai ĩ ta

Mateus 14.13-21; Marcos 6.30-44; João 6.1-14

¹⁰ Ī na tā kua tā, Jesus anō kama hai 12 tōpō simōnō noai, Jesus a na ĩ tōpō waloa koiki nō, ĩ tōpō kuati taso noai, ĩ tā pewō a wāsā kōsolōma. Ta wāsā totioō ha, ai tōpō takōlō nō, Petōsaita tā uli ha Jesus anō kama hai ĩ 12 tōpō kai hulaselōma.

¹¹ Ī ha tōpō kai walokō tasoma tā, -Petōsaita tā uli ha Jesus a kua kulaliō!- ĩ na ai tōpō kuu ha, ĩ hamō tōpō satehe epii tōpō hua haisolōma. Tōpō huu haiōō ha, ĩ tōpō na Jesus a noimo nō, Teusō a kaikanamo totio pi-ale, ĩ ta wāsāō, tōpō salia apati wi, ĩ tōpō toa komani, ĩ na Jesus a kuatima.

¹² Ī na a kuati tā, tā wisasoō. Tā wisasoō ha, Jesus a na kama hai ĩ 12 tōpō ekuiki nō, -Jesus ai. Hi tōpō simōpalōō! Tōpō oi ipa waikile kitāō! Hi tā uli ha sanōma tōpō pilia mi kutenō, ki hamō, sai pō kulati hamō, ĩ hamō tōpō hulolō nō, ĩ hamō tōpō kupaiki nō, nii tā sulalō nō, tōpō ōsō potehepaso tasopōō!- ĩ na Jesus a hai ĩ 12 tōpō kuuma.

¹³ Ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Kama makōnō pātawōō! Hi tōpō na nii tā totoakōheō!- ĩ na Jesus a kuu hōtōoma.

Ī na Jesus a kuu hōtōōō ha, -Hō. 5 ĩsa sama āi po sisa kule. 2 salaka sama kō po naia pāta kule. "Ki hamō sitipa na nii ma tā nakatatōō!" ĩ na wa pi kuu kule? Hi tōpō satehe epō kutenō, sama tōpō iama mai kitā pi kuu mai- ĩ na tōpō kuuma.

¹⁴ Tōpō satehe epii, 5.000 wano tōpō, suō tōpō, ulu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō kuo sototoma. Ī tōpō sateheo opama maaki, Jesus anō ĩ tōpō ōsō potepamani pia salo, kama hai ĩ 12 tōpō simōa nō, -Hi ma tōpō pewō sokamakō nōkōō! Ki ha ai tōpō satehei, 50 ma tōpō loa sokatamaki, ki ha ai 50 ma tōpō loa sokatamaki, ĩ na ma tōpō pewō loa soka thatamakō nōkōō!- ĩ na Jesus anō kama hai ĩ tōpō noa thama.

¹⁵ Ī na Jesus anō tōpō noa thaō ha, -Awai- tōpō kuu nō, tōpō pewō loa soka hanoa soatamakōma.

¹⁶ Ī tōpō pewō loa sokatamakō nō, Jesus anō ĩ 5 ĩsa āi, polakapi salaka kōkō, ĩ na tā tāa thalō nō, hi tā hētū

hamö a mamö teteiki nö, i nii tä wai na, -Aitaköö!
Teusö wanö hi nii wa tä wai totopi keö!- i na Jesus a kuuma. I na a kuu nö, isa ai, salaka kökö, i na kilii kökö nakasima soatama. Kökö nakasia soatalalö nö, kama hai i 12 töpö na i kökö pewö totokö nö, -Hi töpö pewö na isa ai, salaka kökö, i na tä totoa thaköö!- i na Jesus a kuuma.

¹⁷ I na tä totoa thaki ha, töpö ösö pewö potehepalo nö, töpö pewö pötösoma. Töpö pewö pötöa waikilasö ha, 12 kökö wöo na isa ai nakasi, salaka kökö nakasi, i na tä see titia thaköma, i wöo kökö pewö lahoa totiköma.

-Teusö anö sanöma samakö na wa simönö noai i wa-
Mateus 16.13-19; Marcos 8.27-29

¹⁸ I na tä kua tä, sami ipii Teusö a na Jesus a hapalo tä, Jesus a kai a hua sinomo wi i töpö waloköma. Töpö waloki ha, Jesus aiki, -"Jesus a hai, i witi a?" ai töpö kuu ha, wi na ai töpö kuu hötöo? Kamisa na wi na töpö pi kuu kule?- i na a kuuma.

¹⁹ I na a kuu ha, -"João Pasisöta a nomaso noai, i Jesus a nömö hätowö" i na ai töpö kuu thaliö! Ai töpö aiki hötöwö, "Elias a pata kuo noai, i Jesus a nömö hätowö" i na ai töpö kuu. Ai töpö aiki, "Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomo noai, i ai tä temöa konaso noai, Jesus a hai, i ai tä" i na ai töpö kuu pasioö- i na Jesus a hai i 12 töpö kuuma.

²⁰ I na töpö kuu ha, -Kamakö hai kini? Wi na makö kuu?- Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Teusö anö wa kaikanapalö noai, i Cristo wa hilo wi, i wa sai totiwo- i na a kuuma.

²¹ I na Pedro a kuu ha, -Pedro a kuuhe, ai töpö na i ta wäsä tihöo!- i na Jesus anö töpö noa thama.

Jesus a säpa pialai, i ta wäsä noai i ta
Mateus 16.20-28; Marcos 8.31-9.1

²² I na Jesus anö töpö noa thaa nö, -Sanöma sa kupaso noai, i sa pea apa wi tä kupaso kitä. Pata töpö, Teusö a täpä sinomo wi i pata töpö, Moisés a kai wäsä sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpönö sa hosali pia salo. Sa hosalö nö, sa säpamani kitä. Sa säpamani kitä maaki, ai tä mumi, ai tä mumi, i ai tä hena tä sa temöa konaso kitä- i na Jesus a kuuma.

Jesus a na wa nokapalo pi topa tä, i na wa kuapöö!

²³ I na Jesus a kuu nö, i töpö pewö na, -Kamisa na wa nokapalo pi topa tä, "Jesus anö sa simöa wi i sa tä pii mi" i na a pi kuu tihöo! "Kama sa pi saimo nö, sa kua pi topa päo wi, i sa tä pii mi" i na wa pi kuupö. "Sa puko pi topa kule maaki, i na wa kua maikiö! i na Teusö anö sa noa thaö ha, 'Awai' sa kuu hötöo kitä" i na a pi kuu totioö! "Jesus a na sa noka tä, ai töpönö hii ti pakalai ti ha sa peama pi topa kitä maaki, sa noka satia apa kitä" i na a pi kuu totioö!- i na Jesus a kuuma.

²⁴ I na a kuu nö, -"Jesus sa kai a hini wani ipö saiö! Sa pea matimöo!" wa pi kuu kuköma, waiha wa pea totio kitä. I na tä kua tä, "Huki sa pea kitä maaki, Jesus sa hini pi topa satia apa kitäo!" wa pi kuu kuköma, waiha

wa pea mai kitä. Wa pi topapalo soatio kitä- i na Jesus a kuuma. ²⁵ I na a kuu nö, -Hi tä uli pewö hamö wani tökö kupai, i wani wa tökö pewö tälöma maaki, wani wa tökö pewö tälö nö, wa nomasoö. Wa nomano nö, töpö pea mapo mai, i tä uli ha wa ösi hulölö nö, wa pea soatioö. I na wa kuaö ha, "Aitaköö!" i na wa kuu kitä ta o? ²⁶ Ai töpö na, "Jesus sa thapo wi i sa" i na wa kuu kili tä, "Jesus sa kai hini pi topa wi i sa" i na wa kuu kili tä, sanöma sa kupaso noai, kawa na, "Ipa wa" i na sa kuu kili hötöo kitä. Waiha kamisa, ipa hao a, kama hai i äju töpö, i na samakö kui samakö toita apii samakö wakala apii samakö huu köo tä, kawa na, "Hapo. Ipa wa kutenö, hapo" i na sa kuu kili hötöo kitä- i na Jesus a kuuma.

²⁷ I na a kuu nö, -"Teusö anö sanöma makö simöa totio kitä. Kamakö kule, i ai polakapi makö noma paio mai ha, pe epii Teusö a simöo totio wi, i ma tä tapa kuki kitä" i na kamakö na sa kuu totia kule- i na Jesus a kuuma.

**Jesus a aipöa apöpalo nö, Moisés, Elias,
i na kilii töpö na a noimo noai i ta**

Mateus 17.1-13; Marcos 9.2-13

²⁸ I na tä kua tä, 3 tökö mumi matalo nö, Teusö a na Jesus a hapalo pia salo, maa makö na Pedro a, João a, Tiago a, i na töpö kui töpö kai hemopaso lasoma.

²⁹ Töpö hemopalalö nö, Teusö a na Jesus a hapaloti pa, a aipöa apöpasoma. Pili a moikömö aipöa apöpasöo, kama hai i haloi ösö ausia totia apöpalo nö, ösö wakala apöpasöo, i na tä kuuma.

³⁰ I na tä kua tä, ai polakapi sanöma töpö walöa haiki nö, Jesus a na töpö hapaloma. I töpö hapalo pole, Moisés a pata, Elias a pata, i na töpö kui i töpö kuoma.

³¹ I töpö na wakala tä pata hokoloköma. Jesus a na i töpö hapalo nö, Jetusalëi tä uli ha a säpa piale, i ta katehama. -"Ai töpönö Jesus a säpalöpököo!" i na Teusö a pi kuu waikioma kutenö, wa säpali kitä- i na i töpö kutima.

³² Töpö hapaloti tä, Pedro a, João a, Tiago a, i na töpö kui töpö mio pasitioma. Töpö mitioma, töpö naa köa soatalo nö, Jesus a wakala apii i a, Jesus a kotö ha ai polakapi töpö öpapalo pole i töpö, i na töpö kui töpö talalöma.

³³ I na tä kua tä, Jesus a na i töpö öpa sätäle, i töpö öpa sokahapalo köa tä, Jesus a na Pedro a hapaloma. A hapalo nö, -Pata! Hisa ha samakö kua nö tole. Au sai sama pakita thaki, Moisés a hai i ai sai sama pakita thaki, Elias a hai i ai sai sama pakita thaki, i na sai kökö kui sama kö sai thakö nököö!- i na Pedro a hapalo pi moti ipö salo, i na a kuuma.

³⁴ I na Pedro a kuu tä, töpö öpale, i ha ilasi tä pata kea totia soatakö solöma. Tä pata kea totiki ha, Pedro a, João a, Tiago a, i na kilii töpö kilia apösoma.

³⁵ I na tä kua soala tä, ilasi tä mötali ha töpö öpa soala tä, ilasi tä mötali ha ta hapalo nö, -Mi a öpale, ipa ulu sa saia asalö noai i a. Ipa ulu a hini totioheö!- i na ta pata kuuma. ³⁶ I na ta pata kuuma, Jesus a na ai polakapi töpö noimotihe, i töpö maa soataköma, sami

ipii Jesus a taa sisama. Pedro a, João a, Tiago a, ĩ na tōpō kui tōpōnō Jesus a tapa sisa noai, ĩ tā aipōo opa-ma maaki, ĩ tā, ai tōpō na ĩ ta wāsā maama.

Ulu tā saliamā sinomo noai, Jesus anō ĩ sai tā hosa konō noai ĩ ta

Mateus 17.14-20; Marcos 9.14-29

³⁷ ĩ ai tā hena tā, maa makō na ĩ tōpō timōa kopasoō, Jesus a na ai tōpō satehe epīi tōpō waloa hōtōki, ĩ na tā kuuma. ³⁸ Tōpō walo pole, lope epīi Jesus a na ĩ ai tā hapalo nō, -Pata tā! "Īpa ulu wa wai mōō mi salo" ĩ na kawa na sa kuu kuleō! Sami ipii ipa ulu a kua sisaōō! ³⁹ Sai tănō ipa ulu a namo wai kekōma, a lalupalō opa soata nō, ipa wai sāsāpatīi. ĩ na tā kua tā, ipa wai hīnana soapasoō, a kaupō mosi pata posakatīi, ĩ na sai tănō ipa ulu a wai thama sinomotīi. Sai tā huu koonō mi kutenō, ipa wai hamiapama totio sinomotīi- ĩ na pō a lalupalō pola nō, ĩ na a kuuma.

⁴⁰ ĩ na a kuu nō, -Kawa kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na, "Sai tā wani hosālōheō!" sa kuu kipīi maaki, tā wani hosapa taō maa thai- ĩ na a kuuma.

⁴¹ ĩ na a kuu ha, ĩ tōpō na Jesus aiki, -"Jesus a lotete epō" ĩ na makō pi kuti mi sai. Makō tomōpo mi ipii ĩ makō. Satehe epīi tā inama ha kamakō na sa kuo naitio akōna, "Jesus a lotete hāto mai kitā" makō pi kuu satimo opa pi- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nō, -Au ulu a hilapasoō!- ĩ na a kuuma.

⁴² ĩ na Jesus a kuu ha, kama ulu a wai hilakō solōma. Jesus a na a kai walo pia tā, masita tā ha sai tănō a wai sāsāpamakō nō, a wai polemoma isi wanihipama. A wai polemoma apaō ha, -A kuo tihōō!- ĩ na Jesus anō sai tā noa thaa soatama. Sai tā noa thaa nō, ulu tā toa kōo soatamanō nō, pō a na ulu tā totoa kōo soatakōma.

⁴³ Jesus anō ĩ ulu a wai ononoa kopali ha, -Teusō a lotete epō nō kili sai- ĩ na ĩ tōpō pewō pi kuuma.

-Ai tōpōnō sa sāpali pia salo- Jesus a kuu kōo wi ĩ ta

Mateus 17.22-23; Marcos 9.30-32

-Jesus anō tā aipōama apatiwō- ĩ na tōpō pewō kupalo opati tā, kama kai a hua sinomoti noai, ĩ tōpō na Jesus aiki, ⁴⁴ -Sa kuu piale, ĩ tā na pō pi motōo hāto tihōō!- ĩ na a kuu nō, -Sanōma sa kupaso noai, ai tōpōnō ĩ sa namo simōki kitā- ĩ na a kuuma. ⁴⁵ ĩ na a kuu kule maaki, kama ai tōpōnō ĩ ta hini totio maama. -Hukī ĩ tōpōnō ĩ ta hini totio paio maapōō!- ĩ na Teusō a pi kuu salo, ĩ tōpōnō ĩ ta hini totio maama. Ta hini totio maama maaki, -Wi na ta kua totia kule taka?- Jesus a na ĩ na ĩ tōpō kuu kili ipama.

Pata wa kupo pi topa tā, ĩ na wa kuaō!

Mateus 18.1-5; Marcos 9.33-37

⁴⁶ ĩ na tā kua tā, Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ tōpō aiki, -Kamakō kule ha, ĩ witi pili a hai ĩ pata tā sai?- ĩ na tōpō kuu nō, tōpō noa thasoma.

⁴⁷ ĩ na tōpō noa thasoō ha, ĩ tōpō pi kuu pole, Jesus anō ĩ tā taō opa salo, ai ulu tā tālō nō, kama kotō ha a wai opamanō nō, ⁴⁸ kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō

na, -Kawanō sa thapo kutenō, hi ulu tā wai kui na, ĩ na tā wai kui wa tā tālō nō, wa wai pasilipo kukōma, kawanō sa pasilipo hōtōoō. Sa pasilipoō ha, ipa hao anō sa simōnipili, ĩ ipa hao wa pasilipa hōtōoō. "Pata sa mai kitā. Ulu sa pātawō" ĩ na ai wa pi kuu pole, ĩ wa hai, ĩ pata wa totiwō- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai tănō makō wanipo mai, ĩ a hai, ĩ kama makō pewō hōtōwō

Marcos 9.38-41

⁴⁹ ĩ na tā kua tā, Jesus a na João aiki, -Pata tāō! Ki hamō ai tănō sai tōpō noa thaa nō, "Jesus sa thapo kutenō, 'Pō hua kononōō! ĩ na makō noa thaa kuleō!' ĩ na a kuu nō, sai tōpō sasua koni kipii. Ōnō kutenō, kamakō na a nokapalo mai, ĩ a pasi kutenō, "Sai tōpō noa thaa tihōō!" ĩ na kamisamakōnō ma noa wani thaa kipīō!- ĩ na João a kuuma.

⁵⁰ ĩ na João a kuu ha, João a, ai tōpōnō Jesus a kai a hua naio sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō na Jesus aiki, -"Sai tōpō noa thaa tihōō!" ĩ na makō kuu maiki. Ai tănō makō wanipo mai, ĩ a hai, ĩ kama makō pewō hōtōwō- ĩ na Jesus a kuuma.

Samatia tili tōpōnō Jesus a taa wanio opa noai ĩ ta

⁵¹ ĩ na tā kua tā, hi tā hētu hamō Jesus a konasolō pia manu kule, -Jetusalēi tā uli ha sa huu kōo totiolōkōō!- ĩ na Jesus a kuuma. ⁵² ĩ na a kuu nō, ai tōpō simōa toleha kōo somanōma. ĩ tōpō simōa toleha konō noai, ĩ tōpō hulolō nō, Samatia tā uli ha ai sai pō hōkōkōi sai pō kulati, ĩ sai pō ha tōpō waloikitō nō, Jesus a kukōpō a sai taepalama.

⁵³ ĩ a sai tae kulai maaki, -Jetusalēi tā uli ha Jesus a huu pi topa apa kuleō!- ĩ na ĩ samatia tili tōpō pi kuu salo, -Pālaō! "Hisa ha Jesus a pōkō kuopōkōō!" samakō kuu mai kitāō!- ĩ na tōpō kuuma.

⁵⁴ ĩ na tōpō kuu ha, Tiago a, João a, ĩ na kilii, Jesus a kai a hua sinomo wi, ĩ tōpō aiki, -Jesus Kaikana ai. Hi tā hētu ha koa taka pata hili kule, ĩ sama taka pata simōpalō nō, hi sama tōpō ĩsīmanōpō?- ĩ na tōpō kuuma.

⁵⁵ ĩ na tōpō kuu ha, Jesus a opa nomōhōa soatalo nō, -Ī na pō kuu tihōō! Makō pi kuu totia maneō! ⁵⁶ Sanōma tōpō sālālōpō tā na, sanōma sa kupaso noai ĩ sa huu maama. Sanōma sa tōpō noama totiopō tā na sa huu sisama- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nō, thapi hamō ai sai pō kulati, ĩ hamō kama hai ĩ tōpō kai hua soatasolōma.

Jesus a na wa noka pi topa totio kitā?

Mateus 8.18-22

⁵⁷ Piliso hamō Jesus anō kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō kai huti pamō, Jesus a na ai tā aiki, -Wa huu hātāpoti pamō kawa na sa nokapalo pi topa naia kuleō!- ĩ na a kuuma.

⁵⁸ ĩ na a kuu ha, Jesus aiki hōtōwō, -Haposa kōkō kuta wi ĩ tā kua, salo pō katā wi ĩ kōkō sapuku kua, ĩ na tā kua kule maaki, sanōma sa kupaso noai, ĩ sa kuta wi, ĩ a sai kua pasia mi- ĩ na a kuuma.

⁵⁹ Ī na Jesus a kuu nö, ai tä na, -Kamisa na a noka-paloö!- ĩ na a kuu kule maaki, -Ipa hao a nomasoö ha, ipa sa patilia paiki pia salo- ĩ na a kuuma.

⁶⁰ Ī na a kuu ha, Jesus aiki, -Nomawö töpö kui na, ĩ na töpö kui, ĩ töpönö nomawö tä patilia haia pasiköpöö! Kawa huu pasio kuköma, sanöma töpö na Teusö a kaikanamo wi ĩ wa ta wäsä kuköpököö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁶¹ Ī na Jesus a kuu ha, ai tä aiki, -Kawa na sa nokapaso kitä kutenö, ipa ai töpö na sa hapalo paita tasoköö!- ĩ na a kuu ha, ⁶² -Kamisa na wa nokapalo kuköma, kamisa na wa kalipaloti pamö wa sapapo koo pi topa kua höttö kököma, Teusö na wa kalipalo makokopo mai kitä. Sanöma töpö na Teusö a kaikanamo wi, kawanö ĩ wa ta wäsä tomöpo mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus anö 70 töpö simönö noai ĩ ta

10 Ī na tä kua tä, Jesus anö ai töpö satehe epii, 70 töpö kui töpö sailö nö, töpö simönöma. Sai a pewö pata hamö a huu hätäpo piale hamö, ĩ hamö ai töpö sai pö ha ai polakapi töpö simöni, ai töpö sai pö ha ai polakapi töpö simöni, ai töpö sai pö ha ai polakapi töpö simöni, ĩ na Jesus anö ĩ töpö pewö simöa toleha thaa somaköma. ² Töpö simönö nö, -Hikali a hamö nii tä pata kua apa kule maaki, ĩ tä nii täa wi ĩ töpö polakapi ipö. Ī töpö polakapi kui na, ĩ na Teusö ta wäsä wi, ĩ na ĩ töpö polakapi kuö höttöa kule. Teusö ta hini pi topa apa wi ĩ töpö satehe epii maaki, ĩ töpö na Teusö ta wäsä wi ĩ töpö satehe maa saile. Önö kutenö, pata tänö töpö kalipalama pi topa wi, ĩ a pata na, "Wa töpö kalipalama wi ĩ ai töpö simöa haitalöö!" ĩ na pö kuu! ³ Kama pö hululöö! Oweha kökö na öla kökö wait-ili kui na, ĩ na ai sanöma töpö na kamisanö makö simöa wi, kamakö na ĩ töpö noi mai kitä maaki, ĩ töpö na makö simöa kule. ⁴ Makö huulö pamö, solai a, sitipa pi, ami halo wi ĩ tökö, ĩ na tökö kui tökö täa hätoolö tihöö! Piliso hamö ai töpö huu läa tä, ĩ ma töpö huama opimo maikiö! ⁵ Makö hama huu salo, sai a na makö lisitalo nö, ĩ sai a na töpö kule ĩ töpö na, "Teusö anö makö pi topapalama apapöö!" ĩ na makö kuu soataloö! ⁶ Ī na makö kuu ha, ĩ sai a na töpö kule, ĩ töpönö ai töpö pi topapalama apati kutenö, Teusö anö ĩ töpö pi topapalama apa kitä. Ī na tä kua tä, ĩ töpönö ai töpö pi topapalama mi ha, "Teusö anö makö pi topapalama apapöö!" wa kuu kule maaki, Teusö anö ĩ töpö pi topapalama mai kitä. ⁷ ĩ a sai na makö lisitaso noai, ĩ ha pö kua soataikiö! Ai sai a ha pö kuo hätäpo tihöö! ĩ a sai ha makö kuo somata noai, ĩ a sai ha makö kuiki nö, ĩ töpö hai ĩ nii tä na makö ialatipököö! Kalipalo wi ĩ tä noa täa thama wi na, ĩ na Teusö a na makö kalipalo wi ĩ makö kutenö, ĩ nii tä na makö ösö potehepaloti wi, ĩ kamakö hai ĩ noa tä höttöwö.

⁸ Ai töpö sai pö pata na makö lisipasoö ha, kama töpö aiki, "Hisa ha pö kuikiö!" ĩ na töpö kuu ha, kamakö na ĩ töpönö nii tä totoki wi ĩ tä oalöö! ⁹ ĩ töpö sai pö ha töpö salia apa wi töpö kule, ĩ töpö toa komanöö! ĩ töpö sai pö ha töpö kule, ĩ töpö pewö na, "Teusö anö

sanöma makö pewö simöa totio piale, ĩ tä kua kuleö!" ĩ na pö kuu totiataloö!

¹⁰ Ī na tä kua tä, ai töpö sai pö pata ha makö lisipaso-ma, ĩ ha kama töpö aiki, "Hisa ha pö kuikiö!" töpö kuu mi ha, ĩ töpö sai pö pewö sika hamö makö huti nö, lope epii makö hapalo nö, ¹¹ "Kamisanamakö na makö noimo mi ipö kutenö, kamakö sai pö hamö samakö huti nö, pili samakö ami na masita tä kopeke sälähäle, ĩ sama tä hosa pia kuleö! Sama tä hosa piale, ĩ ma tä taa nö, 'Teusö anö makö peama höttö kitäö!' ĩ na makö pi kuupöö! 'Teusö anö sanöma makö pewö simöa totio piale, ĩ tä kua waikio pia kuleö!' ĩ na makö pi kuu totiopököö!" ĩ na makö kuu hätäpo totihoö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹² Ī na Jesus a kuu nö, -"Sanöma töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä noa na waiha Teusö anö ĩ töpö pewö peama kitä. Sutu ha sotoma tili töpönö wanisala tä thatala apati noai, Teusö anö ĩ töpö peama kitä maaki, huki ai töpönö Teusö a kai hini wani ipö salo, kamakö na töpö noimo pasio mi ipii, pe epii Teusö anö ĩ töpö peama satia apa kitäö!" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Ai töpönö Teusö a kai hini wani ipii ĩ töpö

Mateus 11.20-24

¹³ Ī na Jesus a kuu nö, -Kotasí tili pö! Makö pepalo opa kuki kitäö! Petösaita tili pö. Makö pepalo opa naiki kitäö! Kamakö sai pö ha sa kua tä, sa tä aipöama kuapili na, ĩ na situ tili töpö, sitö tili töpö, ĩ na töpö kui töpö sai pö ha sa kutia tä, ĩ na sa tä aipöama thama höttöma aköna, "Wanisala sa tä thatala apati noai, ĩ sa tä hosa pi topa kuleö!" ĩ na ĩ töpö kuu waikio noa kipi. Ī töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä na töpö pi honipo opa salo, haloi ösö síti ipii ösö na töpö haloiki nö, töpö lotiki nö, senoma tänö kama töpö huluko noa kipi.

¹⁴ Waiha Teusö anö töpö peama tä, situ tili töpö, sitö tili töpö, ĩ na töpö kui töpö peama kitä maaki, kamakö peama satia apa kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁵ Ī na a kuu nö, -Kapahanaü tili pö. Kamakö aiki, "Hi tä hētu hamö Teusö a kulali, ĩ hamö makö hua konsolö kitäö!" ĩ na makö pi kuu kule maaki, hi tä komo ha töpö pepalo opa sinomoti wi, ĩ hamö Teusö anö makö kemaki kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁶ Ī na a kuu nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na, -Ai töpönö makö a hini wi ĩ töpönö sa hini höttö wi ĩ töpö höttöwö. Makö kai peama apa wi, ĩ töpönö sa kai peama apa höttö wi ĩ töpö höttöwö. Sa kai peama wi ĩ töpönö Teusö a kai peama höttö wi ĩ töpö. Teusö anö sa simöpalö noai, ĩ töpönö ĩ a kai hini wanio opa kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus anö 70 töpö simönö noai ĩ töpö walöa kökö noai ĩ ta

¹⁷ Ī na tä kua tä, Jesus anö ĩ 70 töpö simönö noai, ĩ töpö pi mönaha apii töpö walöa koiki nö, Jesus a na, -Jesus a pata! Jesus wanö samakö simönöma kutenö, sai sama töpö noa thaa nö, ĩ sai sama töpö sasupati-ma. ĩ na sai sama töpö sasupaö ha, ĩ sai töpönö

samakö a hini nö, töpö tokö soatioma-ĩ na töpö kuumä.

¹⁸Ĩ na töpö kuu ha, -Awai. Ĩ sa tä taa kipili. Lope epii tä pata sami samimo kua wi na, ĩ na hi tä hētu hamö lope epii Sai tä sai pata kea kulasopili, ĩ sa tä taa hõtöo kipili- ĩ na Jesus a kuu nö, ¹⁹-Kamisanö makö lotetea waikipamanöma kutenö, olö kökö, sui tä, ĩ na kilii tökö wasu upii ma tökö katätäli kitä maaki, ĩ tökö nini mai kitä. Olö kökö, sui tä, ĩ tä wasu kui na, ĩ na makö wanipo wi ĩ na ĩ tä wasu kuö hõtöwö. Makö wanipo opa wi ĩ Sai tä sai patanö makö thama tai mi ipö kitä. Ĩ ma utitipamani kitä. ²⁰Ĩ na makö kua kitä maaki, sai ma töpö noa thaö ha, ĩ töpö toköso wi, ĩ tä na pö pi mönaha sisa tihöö! Hi tä hētu hamö Teusö a kulali, ĩ anö makö täapa köö läo pia salo, makö hilo wi ĩ tä säöka waikikö noai, ĩ tä na pö pi mönaha totikiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Pö a na Jesus aiki, -Aitaköö!- a kuu wi ĩ ta

Mateus 11.25-27; 13.16-17

²¹Ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ tökö soatawö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö Jesus a pi mönahapalama apama. A pi mönahapalama apaö ha, Jesus aiki, -Hapa. Hi tä hētu hamö töpö kupoli ĩ töpö, hi masita tä uli ha töpö kule ĩ töpö, ĩ na töpö kui wa töpö pewö simöa wi ĩ wa. Ai töpö pi tao opale ĩ töpö, ai töpönö tä taö öpa asa wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na wa tä möma maa noai, ulu töpö kui na ĩ na töpö kui, ĩ töpö na ĩ wa tä möma asama. Kawa aiki, "Ĩ na sa töpö thama pi topa apa kutenö, ĩ na sa töpö thama kitäö!" ĩ na wa pi kuu salo, ĩ na wa töpö thamatima. Önö kutenö, "Aitaköö! Kawa na sa pi mönaha apa kuleö!" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²²Ĩ na a kuu nö, -Ipa hao anö kamisa na tä pewö to-toköma. Ai sanöma wanö pelupö sa taö pasio mai kitä. Ipa hao anö sa taö öpa sisaö. Ai sanöma wanö ipa hao wa taö mai kitä. Pelupö sanö ĩ sa taö sisaö. Pelupö sanö ai sanöma makö na ipa hao sa möma pi topa wi ĩ makönö ipa hao ma taö naio asa kitä- ĩ na Jesus a kuumä.

²³Ĩ na a kuu nö, ai töpö sömöka taa kotöa mai ha, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na a hapalo nö, -Ma tä tapa pole, ai töpönö ĩ tä tapa naio wi, ĩ töpö pi mönahapalo opa kitä. ²⁴"Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ töpö, kaikana töpö, ĩ na kilii töpönö, ma tä tapa pole, ĩ tä tapa pi topa apama maaki, tä tapa maama. Ma ta hini asa pole, ĩ töpönö ĩ ta hini pi topa apama maaki, ĩ ta hini pasio maama" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuumä.

Samatia tili tä kua noai ĩ ta

²⁵Ĩ na tä kua tä, Moisés a kai wäsä sinomoti wi, ĩ anö Jesus a wapa pia salo, a öpaiki nö, -Wi na sa kua nö, sa ösi palimipasopökö?- ĩ na Jesus a na ĩ na a kuuma.

²⁶Ĩ na a kuu ha, -Wi na Moisés a kai säökama kuu? Moisés a kai säöka noai, ĩ tä na wi na wa pi kuu kule?- ĩ na Jesus a kuu hõtöoma.

²⁷Ĩ na Jesus a kuu ha, -"Teusö pata wa tä pii totio opatipököö! Ĩ a pata na wa pi kua totio opatipököö! Pe epii Teusö wa pii totio opapököö! Teusö a na wa pi tapomo sinomoti nö, a pii sinomoö! Ĩ na tä kua tä, kama wa pii sapamo kua köo wi na, ĩ na au wa töpö pii kua naioö!" ĩ na Moisés a kai säökama kuu- ĩ na Moisés a kai wäsä sinomo wi, ĩ na ĩ a kuuma.

²⁸Ĩ na a kuu ha, Jesus aiki, -Awai. Wa hapalo makoka hõtöo ke. ĩ na wa kuuhe na, ĩ na wa kua nö, wa ösi palimia hõtöopaso kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁹Ĩ na Jesus a kuu ha, -Hi Moisés a kai wäsä sinomo wi, ĩ a totiatalo waikia kuleö!- ĩ na Jesus a pi thama pi topa salo, Jesus a na a hapalo köo nö, -"Au töpö pii totihoö!" ĩ na Moisés anö ĩ na töpö noa thama. "Au tä" tä kuu wi, ĩ witi pili a pasiwö? Ipa tä aiki, ĩ witi a pasiwö?- ĩ na a kuuma.

³⁰Ĩ na a kuu noai, Jesus anö ĩ ta wäsäma. Ta wäsä nö, -Pi naka- Jesus a kuu nö, -Jetusalēi tä uli na ai tä husolo nö, Jetikö tä uli hamö a hulaselöma. A huulö tä, töpö thomömo sinomo wi, ĩ töpö waloa läiki nö, a huu pole, ĩ a namo keiki nö, kama hai ĩ wani tä täalälö nö, kama hai ĩ haloi ösö hasulö nö, a sälalöma. A sälalö nö, a moni wani säpalö nö, a aulu wani paa takölö nö, wani tökö kai hua köo soatasolöma. ³¹Ĩ töpö hua köa waikilasolö noai ha, a aulu wani paa soatia tä, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ a waloiki nö, a aulu wani paa talalö nö, a hanoa kököma. ³²A hanoa kökö noai ha, Teusömo wi a sai ha lepii tili tä kalipalo sinomo noai, ĩ a waloa nömöiki nö, a aulu wani paa talalö nö, a hanoa nömököma. ³³A hanoa nömökö noai ha, samatia tili tä hasuo tä, a aulu wani paa talalö nö, a wani aulu upii, ĩ a wani na a pi honipo opama. ĩ samatia tili tä hai, ĩ tiko tä maaki, a wani aulu upii, ĩ a wani na ĩ samatia tili tä pi honipo opa nö, ³⁴a waloa hököa totiki nö, a sä noai, ĩ tä uno pewö hönöma soatama. Tuu tapui tuu, tuu wasui tuu, ĩ na tuu kui tuunö a wani hönöma totipalöma. A hönöma totipalö nö, kama hai ĩ hiima na a tikimakö nö, hama töpö kuta wi a sai na a kai hua soatasolöma. ĩ a sai na a kai waloikitö nö, a kai kuiki nö, a wani aulu upii, a wani nö läa totio köo tasoma.

³⁵Ĩ tä hena tä, ĩ a sai thapo wi ĩ a na ĩ samatia tili tänö noa tä totokö nö, polakapi sitipa kökö totokö nö, "A wani aulu upii, kawanö ĩ wa wani nö läa totio haiö! Wa wani nö läa totio haioma ha, waiha sa waloa koiki nö, au ai noa sa tä totoha hõtöki kitäö!" ĩ na samatia tili tä kuuma- ĩ na Jesus anö ta wäsä nö, ĩ na a kuuma.

³⁶Ĩ na ta wäsä nö, Moisés a kai wäsä sinomo wi, ĩ a na, -A aulu wani patio pamö, ĩ hamö 3 töpö hasukö noai, ĩ töpö pewö na "Ipa töpö kui ĩ töpö" ĩ na a aulu wani kuu kitä ta o?- ĩ na Jesus a kuu ha, ³⁷-Tiko tänö a aulu wani totiapala asa noai, ĩ a na, "Ipa tä" ĩ na a aulu wani kuu sisa kitä- ĩ na Moisés a kai wäsä sinomo wi, ĩ na ĩ a kuuma. ĩ na a kuu ha, -Wa hua kononö nö, samatia tili tänö a aulu wani totiapala asa noai, ĩ a uöma totihoö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Maria a, Marta a, ĩ na tōpō kui tōpō na Jesus a noimo noai ĩ ta

³⁸ ĩ na tā kua tā, Jesus anō tōpō kai hua kononō nō, sai pō kulati ha, ĩ ha tōpō kai taa soata lasoma. Tōpō kai taa soata lasoō ha, suō tā hai, ĩ Marta a hilo wi, ĩ aiki, -Ipa sai a na a kua paikiō!- ĩ na Jesus a na a kuu ha, ĩ a sai na Jesus a kua soatakōma. ³⁹ ĩ a sai na a kua tā, a lotile, ĩ tā kotō ha Marta a hai ĩ poose Maria a lotiki nō, Jesus a hapalo hinitima.

⁴⁰ Marta a ōsi sieheli ipii, nii tā na a kalipalo opa pasitioma. A kalipalo opa pasitia kutenō, Jesus a na a ekuiki nō, -Jesus a pata ai! "Sami pepala a kalipalo sisa kuleō!" wa pi kuu maapa wi. "Au hepala a na a kalipalo naioō!" wa kuu mi salo- ĩ na Jesus a na, ĩ na Marta a kuuma.

⁴¹ ĩ na Marta a kuu ha, -Marta ai. Wa ōsi sieheli ipii, wa kalipalotii, wa pi honipo opaō, ĩ na wa kuati saile ta. ⁴² ĩ na a kua tihōō! Maria anō sa kai hinipole, ĩ tā topa satia apa asa alu kule. Maria anō sa kai hiniti wi, ai tānō ĩ tā mapama mai kitā- ĩ na Jesus a pata kuuma.

Teusō a na wa hapalo tā, ĩ na wa kuu

Mateus 6.5-15; 7.7-11

11 ĩ na tā kua tā, Jesus a hulolō nō, Teusō a na a hapaloma. A hapalo matasoō ha, kama kai a hua sinomo wi, ĩ ai tā aiki, -Pata. João a kai a hua sinomo wi, Teusō a na ĩ tōpō hapalo makoka pi topa tā, João anō ĩ tōpō pi hatuka thamanō noai na, ĩ na kawanō samakō pi hatuka thaa hōtōmanōō! Teusō a na samakō hapalo makoka pi topa apa kuleō!- ĩ na a kuuma.

² ĩ na a kuu ha, Jesus aiki, -Teusō a na makō hapalo nō, pi na makō kuupō:

"Hapa. Sanōma samakō pewō aiki, 'Teusō a hilo wi ĩ a pata totiatalo opa asawōō!' ĩ na samakō pewō pi kuupōō!

Teusō ai. Kawanō samakō simōa totio wi, ĩ tā waloa haitamakōō!

³ ĩ tā wakala pewō hamō nii wa tā totoma wi, huki ĩ tā totopa.

⁴ Kamisamakō na ai tōpōnō wanisala tā thaa pole, ĩ tā noa na samakō hīso hōtōla tā kuno mai, samakō hīso wi, ĩ tā maa soa pātasōō. Ai tōpō na Kamisamakōnō hīso wi ĩ sama tā mapamanō nō, ĩ na samakō kuati kutenō, wanisala sama tā thaa wi, ĩ tā na a hīso mapaloō!

Sai tā sai patanō samakō wapa kutenō, wanisala sama tā thaa wi, ĩ tā na samakō noamaō!" ĩ na Teusō a na makō hapalo pi topa salo, ĩ na pō kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁵⁶ ĩ na Jesus a kuu nō, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na, -Mōtali tā mumi ha au sai a na au ai noi tā waloa haluiki nō, "Ipa ai. Huki ipa ai noi tā hama talaso keō! Polakapi ĩsa wa āi pita mi salo. Ipa nii tā maa saileō!" ĩ na a kuu ha, ⁷ "Pālaō! Sa naka halu tihōō! Ipa thaka taka laa lotota apa, ipa ulu sa kōkō kai pilitia, ĩ na sa kua saileō! Sa hokōpo wani ipō saiō!" au noimo

tā sai na ĩ na wa kuu kitā ta o? ⁸ Ma. ĩ na wa kuu mai kitā. "Au noi tānō ĩsa āi naka pole, ĩ wa tā hini wani maaki, a nako opati ha, wa hokōa hōtōpaso kitā" ĩ na sa kuu kule. ⁹ Teusō anō makō peama hōtōo kitāō! Ōnō kutenō, kamakō na ĩ na sa kuu kule: "Teusō a na wa tā nakati ha, wa tā tāli kitā. Wa tā tae totitioō ha, wa tā talali kitā. Thaka taka laa kule maaki, 'Sa lisipokō o!' ĩ na wa ku upaō ha, Teusō anō ĩ taka hākoa hōtōpali kitā" ĩ na sa kuu kule. ¹⁰ Teusō a na ai tōpō nako wi ĩ tōpō pewōnō ĩ ai tā tāa hōtōli. Tā taepalati wi ĩ tōpōnō tā talali. Taka laa lototole ĩ taka kule ha, ai tā ōpaiki nō, "Taka hākopaloō!" a kuu pole, ĩ a wani na ĩ taka hākoa hōtōpali- ĩ na Jesus a kuuma.

¹¹ ĩ na a kuu nō, -Au ulu a wainō salaka naka tā, ĩ a wai na olō wa kō totoki kitā ta o? ¹² Kalaka tete naka tā, suhi wa tā totoki kitā ta o? ĩ na kuno mai. ¹³ Makō wanisala apa wi maaki, au ulu tōpō na tā toita apii ma tā totoma taō ōpaō. Hi tā hētu ha pō Teusō a kulali, ĩ anō tā toita apii tā totoa satia taō ōpaō. Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a toita apii wa nakaō ha, Teusōnō kama ōsi kua tolele, ĩ a totoa hōtōki kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

Sai tā sai pata, Peusepuu a hilo naine ĩ a

Mateus 12.22-32; Marcos 3.20-30

¹⁴ ĩ na tā kua tā, sai tānō ai tā ākasōpōpalō noai, Jesus anō ĩ sai tā sasutima. ĩ tā sasua totipalōma, a ākasōpōo opa noai, ĩ a wani hapalo kōkōma. A hapalo kōō ha, -Jesus a lotete epō nō kili sai- ĩ na tōpō satehe epii tōpō kupaloma. ¹⁵ ĩ na ĩ tōpō kupaloma maaki, ai tōpō aiki pasiwō, -Ai sai tōpō na sai tā Peusepuu a kaikanamo sinomo wi, ĩ a patanō Jesus a lotetepamanōma salo, Jesus anō sai tōpō sasu taō ōpa pāō- ĩ na ai tōpō kuu pasioma. ¹⁶ ĩ na ai tōpō kuu ha, ai tōpōnō Jesus a wapa nō, -"Teusō anō Jesus a lotetepamanōma" ĩ na kawanō samakō pi thamapō, wa tā aipōama mi salo- ĩ na tōpō kuuma.

¹⁷ ĩ na tōpō kuu ha, ĩ tōpō pi kupaloti pole, Jesus anō ĩ tā taō ōpa kutenō, ĩ tōpō na a hapalo nō, -Tā uli pe epii tā uli kule hamō tōpō pilipai, ĩ tōpō noimaso mai, tōpō hōlapalo nō, tōpō selekepasoma, kaikana tānō ĩ tōpō simōa wi, ĩ tā mapaso kitā. ¹⁸ ĩ tā kua kua wi na, ĩ na Sai tā sai pata kua hōtōō. Sai tā sai patanō tōpō simōa sinomo wi ĩ tōpō hōlaō ha, ĩ tōpō na ĩ Sai tā sai pata kaikanamo wi tā maa hōtōpaso kitā. "Sai tā sai pata hai, ĩ Peusepuu a hilo kua naine, ĩ anō Jesus a lotetepamanōma kutenō, Jesus anō sai tōpō sasutii" ĩ na makō kuu ha, uni sa tā thaa nō, ĩ sa ta wāsā ke. ¹⁹ "Peusepuu anō Jesus a lotetepamanōma kutenō, sai tōpō sasupa sinomoō" ĩ na makō kuuwō. ĩ na makō kuu manu kule, "Kamakō kai a hua sinomo wi, witi pili anō ĩ tōpō lotetepamanōma salo, ĩ tōpōnō sai tōpō sasupali?" ĩ na kamakō na sa kuu kule. "Peusepuu anō ĩ tōpō lotetea naipamani ha, ĩ tōpōnō sai tōpō sasua hōtōpali" ĩ na makō kuu kitā ta o? ĩ na makō kuu akōna, ĩ tōpōnō sai tōpō sasua hōtōpali wi, ĩ tōpō aiki, "Makō holisimo opawō" kamakō na ĩ na ĩ tōpō kuu pi. ²⁰ Sai tā sai patanō kuno mai. Teusō anō sa lotetepamanōma. Sa lotetepamanōma kutenō, sai sa tōpō sasutii. Sai sa

töpö sasuti manu kule, "Teusö anö sanöma makö simöa wi, kamakö na ĩ tä kua waikia kuleö!" ĩ na makö kuupö.

²¹ Ai sanöma tä lotete epii, ĩ a kua kua wi na, ĩ na Sai tä sai pata kua hōtōo. A lotete epii, ĩ a hai ĩ wani tökö noama pia salo, silaka kökö kai lätia tä, ĩ wani tä na ai tä thomömo mai kitä. ²² ĩ na tä kua tä, "Īpa silaka a kua tä, ai tä thomömo mai kitä" ĩ na a pi kuu kule maaki, ai tä lotete sati ipii, ĩ a waloiki nö, a läa hisatile, ĩ a utitipamanö nö, ĩ wani tökö täa soatalölö. Tökö täa soatalölö nö, ai töpö na ĩ wani tökö totoaki- ĩ na Jesus a kuuma. -Jesus a lotete epö asawö- ĩ na ai töpö pi thama pia salo, ĩ na Jesus a kuuma.

²³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Kamisa na wa pi luluo totio mi tä, sa wanipo wi ĩ wa. Kamisa na ai wa töpö pi luluama mi tä, ĩ wa töpö selekepamani.

Ai sanöma tä ösi ha sai töpö satehe epii töpö pilia nömökö noai ĩ ta

Mateus 12.43-45

²⁴ Ai sanöma tä ösi ha sai tänö sai a thakö noai, ĩ sai tä lisia kopasolöma, a mota mapo pi topa salo, sanöma töpö pilio maa pa, tä uli hāsitiö opa pa a wani huti kule maaki, mota mapo wi ĩ tä tapa mi salo, "Ī sanöma tä ösi ha sa sai thakipili, ĩ a sai na sa kuo kōo pätakö o!" ĩ na a pi wani kulasö. ²⁵ ĩ na a pi kuu nö, a kōa sapapo nö, ĩ a sai na säko säko tä mi, a sai toita apii a sai taa konani. ²⁶ ĩ a sai taa konanö nö, ai sai töpö wanisala sati ipii, ĩ töpö satehe epii, ĩ 7 töpö nakalö nö, ĩ sanöma tä ösimö ha ĩ sai töpö kai pilia nömöki. ĩ sanöma tä pea waikitioma maaki, ĩ a ösi ha sai töpö satehe epii töpö pilia nömöa kököma kutenö, a pea satia apa nömöa köki- ĩ na Jesus a kuuma.

Töpö pi topapalo opa asatio wi ĩ töpö

²⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, a hapalo soatia tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö sototole, ĩ ai suö tä lope epii a hapalo nö, -Wa thapalö noai, ĩ anö wa satimapo noai, ĩ a pi topapalo opa asa kule- ĩ na lope epii a kuu ha, ²⁸ Jesus aiki hōtöwö, -Teusö a kai a hini nö, a kai a hini totio opati wi, ĩ töpö pi topapalo opa satia apa asa kule- ĩ na Jesus a kuuma.

-Wa tä aipöama kuköma, kamaisamakönö wa kai a hini kitä- töpö kuu noai ĩ ta

Mateus 12.38-42; 16.1-4; Marcos 8.11-13

²⁹ ĩ na tä kua tä, Jesus a na satehe epii töpö kokamo waikia tä, ĩ töpö na Jesus a hapalo soata nö, ĩ na a kuuma: -Huki ola makö kui, makö wanisala apawö. "Wa tä aipöama mi salo" ĩ na makö kuu nö, "Wa tä aipöama kuköma, 'Teusö anö wa simönö noai ĩ waö!' ĩ na samakö kuu kitäö!" ĩ na makö kuuwö. ĩ na makö kuu kule maaki, sa tä aipöama kota mai kitä. Teusö anö Jonas a aipöama waikio noai ĩ tänö makö pi hatuka sisapasopö. ³⁰ "Teusö anö Jonas a simöpalö noai ĩ a" ĩ na Teusö anö ninipi tili töpö pi thama pia salo, suli a ösi pata na Jonas a tititia tä, a holea kopamanöma. ĩ na

Teusö anö Jonas a thama kua noai na, ĩ na huki ĩ na sa thama kua hōtöo kitä. "Teusö anö Jesus a simöpalö noai ĩ a" makö pi thama pia salo, waiha kamisa na tä aipöama kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³¹ ĩ na a kuu nö, -Sapá tili töpö na suö tä kaikanamo sinomo noai, ĩ anö Salomão a hapalo mosai ipii, ĩ ta hini pi topa apa salo, Sapá tä uli pã apa päla tä maaki, Salomão a kule hamö ĩ hamö ĩ a suö hulasolöma. Önö kutenö, kamakönö wanisala ma tä thaa noai, waiha Teusö anö kamakö na ĩ ta kateha totia tä, ĩ kaikanasoma tä öpaiki nö, kamakö na a hapalo nö, "Makö wanisala apatiwö. Wi na makö pi kuu salo, Teusö ma ta hini maama?" ĩ na ĩ suö a kuu kitä- ĩ na Jesus a kuu nö, -Salomão a na sa pi hatuka satia apa waikia kule maaki, kamakönö sa kai a hini wani ipö nö kiliwö.

³² Waiha kamakönö wanisala ma tä thaa noai, Teusö anö ĩ ta kateha nö, makö wanisala noai ĩ tä noa na makö peama pia tä, ninipi tili töpö öpaiki nö, makö namo simöki kitä. Jonas anö Teusö ta wäsä noai, ninipi tili töpönö ĩ ta hini nö, "Häö. Samakö wanisala apatiwö. Wanisala sama tä thaa kota wani ipöo!" ĩ na ĩ töpö kuuma kutenö, waiha kamakö na, ĩ ninipi tili töpö aiki, "Teusö ma ta hini maapa wi. Makö wanisala apawö" ĩ na ĩ töpö kuu kitä- ĩ na Jesus a kuu nö, -"Jonas anö Teusö ta wäsä taö öpama maaki, kamisanö Teusö sa ta wäsä taö öpa satia apa asa kule" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

Ösi wakala apii ĩ ta

Mateus 5.15; 6.22-23

³³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Koa wa taka sii hilimanö nö, wa taka sii pi sosama mai kitä. Koa taka hösöka ha so-lai wa sohoa mai kitä. Ai töpö lisipasoma, "Tä wakala topa apöle" ĩ na ai töpö pi kuupö, ösö tömö wa taka pi tikämäki. ³⁴ Koa taka sii kua wi na, ĩ na pili wa mamö kua hōtöo. Pili wa mamönö toita apii wa tä möö pi topa tä, pili wa ösi wakala apöki. ĩ na tä kua tä, pili wa mamönö wanisala wa tä möö pi topa tä, wa ösi mumia apöki.

³⁵ Önö kutenö, a pi mosawia totikiö! Wa ösi wakala apii tä mapalo nö, wa ösi muma apöki kitäö! ³⁶ Pili wa ösi pewö wakala apö, wa ösi mumi mi, ĩ na wa ösi kua tä, kawa kotö ha koa taka siinö tä pewö hatuku kua wi na, ĩ na Teusö anö wa pi hatuka thaa hōtöpali kitä- ĩ na Jesus a kuu totioama.

Waiha patiseu töpö pepalo opa kitä

Mateus 23.1-36; Marcos 12.37-40

³⁷ ĩ na Jesus a kuu totioama, ai patiseu tä aiki, -Hapo. Kamisa sai pö na a ösö potehepa paitalosoö!- ĩ na Jesus a na ĩ na a kuu nö, Jesus a kai hua konasolöma. A kai kononö nö, kama sai a ha a kai waloiki nö, iata wi ĩ ha a kai loa soataköma, ³⁸ Jesus a ami sanumo paio mi kutenö, patiseu tä aiki, -Jesus a ia pia salo, a ami sanumo mi ipö nö kiliwö- ĩ na a pi kuuma.

³⁹ ĩ na a pi kuu ha, Jesus aiki, -Patiseu makönö moko-ta ma ösö salupaö, pötaatu ma salupaö, pili makö ösö salupoö, ĩ na ma tä salupa thama sinomo wi maaki, pili

makö ösi salupo mai, makö ösi thomomo pi topa apa wi ĩ tä kua, wanisala tä thaa pi topa apa wi, ĩ tä kua, ĩ na makö ösi kuö. ⁴⁰ Makö pi hatuku maapa wi. Teusö anö pili wa ösö thapalö noai, ĩ tä, pili wa ösi thaa naia soatalöma. ⁴¹ Önö kutenö, töpö honimo opa wi, ĩ töpö na au wani tä pi kule, ĩ tä totoaköö! ĩ ma tä totoaki ha, kamakö na tä pewö ausia apöle kitä- ĩ na Jesus a kuumama.

⁴² ĩ na a kuu nö, -Patiseu pö. Teusö ma pi mönahapama pi topa apa salo, paki tä wai, nii tä ose wai, ĩ na tä kui, Teusö a na ĩ ma tä ose see wai totoma sinomo hötöa kule maaki, ai ma töpö totiapala mi, Teusö ma pii totio mi ipö, ĩ na makö kuatiwö. Önö kutenö makö pea apati kitä. Pi naka. Ai ma töpö totiapala apaö, Teusö ma pii totioö, ĩ na makö kua paio nö, au nii tä wai kule, Teusö a na ĩ ma tä ose wai totoa nömököpö.

⁴³ Patiseu pö. Juteu makö kokamo sinomo wi, ĩ a sai ha makö kokamo tä, pata töpö sai loo sinomo wi, ĩ ha makö loo pi topa apaö. Sai a atu hamö makö hupaloti tä, töpö hasuo läo wi ĩ töpö aiki, "Ö! Pata waö!" töpö kuu wi ĩ ma ta hini pi topa sinomo opawö. Önö kutenö, waiha makö pea apati kitä.

⁴⁴ Nomawö töpö patiliköma, töpö toita mi kui na, ĩ na makö kuö kuö hötöowö. ĩ nomawö töpö titipokili, ĩ tä hösökä ha tä topa apa pa ai töpö huatalo nö, "Hi tä komo ha nomawö töpö hĭthanii töpö titia kupokili" ĩ na ĩ töpö pi kuu pola nö kuno mai, hösökä ha töpö pi motii huu pätioö. ĩ nomawö töpö kui na, ĩ na makö kuö hötöowö. Pili makö ösi wanisala apii, ĩ tä na ai töpö pi hatuku mi ipö. Önö kutenö waiha makö pea apa kitä- ĩ na Jesus a kuu totio opama.

Moisés a kai wäsä sinomo wi, ĩ töpö pepalo naio kitä

⁴⁵ ĩ na Jesus a kuu totio opaö ha, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ ai tä aiki, -Pata. Wa kuuhe, kamisamakö na wa kuu naia kule? Samakö päsäpa naia alu kule?- ĩ na a kuumama.

⁴⁶ ĩ na a kuu ha, Jesus aiki, -Awai. Makö pea hötöo kitä. Ai tänö ai sanöma tä na hute hute tä pata makekö nö, a pasilipa mai ha, ĩ na ĩ a wani kua kua wi na, ĩ na makö kua kua hötöoo. Pe epii ai ma töpö noa thaa sinomo wi maaki, ĩ ma töpö pasilipa mi ipö.

⁴⁷ Makö pea hötöo kitä. Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, au nö patapö töpönö ĩ töpö sälö noai, ĩ töpö patilile, ĩ töpö hösökä ha maa makö toita apii ma makö thaa sinomotii. ⁴⁸ Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, au nö patapö töpönö ĩ töpö sälöma. ĩ na tä kua tä, töpö sälö noai, ĩ töpö patilile, ĩ töpö hösökä ha maa ma makö thaa sinomoö. Önö kutenö, kamakö aiki, "Nö patapö töpönö Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, ĩ töpö sälö noai, ĩ tä wanisala maama" ĩ na makö wani kuu hiopöa apawö. Au nö patapö töpö wanisala apa kua noai na, ĩ na makö ola wanisala kua soaö. ⁴⁹ Önö kutenö Teusö a pi mosai ipii ĩ a hapalo nö, "Sa kai a wäsä wi ĩ sa töpö simöpa piale, ki töpönö ĩ ai töpö sälali, ĩ ai töpö peamatii, ĩ na töpö kua kitä" ĩ na a kuumama.

⁵⁰⁻⁵¹ Önö kutenö, huki makö kule, Teusö anö ĩ makö peama hötöo kitä. Somi tä sai tä sanöma töpö kuo soma noai, ĩ ai tänö Apeu a säpali, ĩ tä noa ha ai töpönö töpö satehe epii töpö säa nömöpali, waiha, waiha, waiha Teusömo sinomo wi, ĩ a sai ösimö ha Teusö tä wakala apii ĩ tä walo walomo sinomo wi, ĩ a sai atu ha ai töpönö Sakatiasö a säpali, ĩ na töpö kuama. "ĩ na töpö kua noai, kamakö na Teusö anö ĩ tä noa koni pia salo" kamakö na ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuumama.

⁵² ĩ na a kuu nö, -Moisés ma kai a wäsä wi ĩ pö! Sanöma makö pi hatukupaso wi ĩ a sai uni kua. ĩ a sai päka laa äkököa apöle, ĩ ma taka häkopa taö öpa kule maaki, ma taka häkopa mi ipö. Önö kutenö, sanöma makö pi hatukupaso wi ĩ a sai uni na kamakö lisipo mi, ai ma töpö lisipama mi, ĩ na makö kuaö. ĩ na makö kuaö ha, Teusö anö makö peama kitä- ĩ na Jesus a kuu totio.

⁵³⁻⁵⁴ ĩ na Jesus a kuu totio nö, a hua konasolö noai ha, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui, Jesus a na ĩ töpö pi hĭsuhapalo opa nö, -Jesus a hapalo wanisala apatiwö- ĩ na töpö kupalotima. ĩ na töpö kuti nö, -Hiki. Makö sömöka tala tä, Jesus a hapalo wanisala apa keö!- ĩ na töpö kuu pi topa salo, Jesus a na töpö walöa kökitö nö, Jesus a na ĩ tä hinitimae.

Pö holisimo opa tihöö!

Mateus 10.26-27

12 ĩ na tä kua tä, töpö satehe epii töpö kokamo opale, ĩ töpö kokamo hösonia apa kutenö, töpö pakähäpaso opa nö, töpö katikipasoma. ĩ töpö kokamo opa tä, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na Jesus a hapalo soma nö, -Īsa äi hölömoma wi, ĩ tä kua wi na, ĩ na patiseu töpö holisimo opa wi, ĩ na ĩ tä kua kua hötöoo. ĩ tä na pö pi hatukua totikiö! ² Huki tä sosatio wi, waiha ĩ tä pewö hatukua kuki kitä. Tä tai mi ipii ĩ tä pewö taö kuki kitä. ³ Önö kutenö, mumi mumi tä na makö hapalo noai, wakala tä na ai tänö ĩ ta hinima totio kitä. Sai a päka laa waikikö noai ha, ĩ ösimö ha makö kuu häto noai, sai a atu ha ai tänö ĩ ta wäsä hoka apa kitä- ĩ na Jesus a kuumama.

⁴ ĩ na a kuu nö, -Ipa noi pö. "Ai töpönö makö säpalöma maaki, ĩ töpönö makö ösi thama tai mi ipii, ĩ töpö na pö kili tihöö!" kamakö na ĩ na sa kuu kule. ⁵ Ai töpönö makö säpalö noai ha, ösi töpö pea soatio wi ĩ hamö Teusö anö makö ösi kema taö öpa wi, ĩ a na makö kili sisapököö! "Teusö a na pö kili totioö!" ĩ na kamakö na ĩ na sa kuu kule!- a kuumama.

⁶ ĩ na a kuu nö, -5 salo kökö ose noa wai na, polakapi sitipa kökö kua päta maaki, ĩ kökö salo ose wai na Teusö a pi motöo mai kitä. ⁷ Pili makö hunuku sikoa apa kule maaki, "Ī na kilii makö hunuku kua" ĩ na Teusö a pi kuu taö öpa kitä. Önö kutenö, pö kilipalo tihöö! Salo ose wai na makö noa satia apa. Kamakö na Teusö a pi motöo mai kitä ta pi kuu mai- ĩ na Jesus a kuumama.

Jesus ta wäsä kili tihöö!

Mateus 10.32-33; 12.31-32; 10.19-20

⁸ ĩ na Jesus a kuu nö, -"Ai sanöma töpö na, 'Jesus sa thapo wi ĩ sa' ĩ na wa kuu hoka apaö ha, Teusö a hai ĩ

āju tōpō na sanōma sa kupaso noai ī sa aiki, 'Jesus sa thapo wi ī sa- a kuu noai, ī pitili ta. Ī anō sa thapo wi ī a totiwo' ī na sa kuu hōtōo kitā.

⁹ Ī na tā kua tā, ai sanōma tōpō na 'Jesus sa thapo mane' ī na wa kuu ha, Teusō a hai ī āju tōpō na sanōma sa kupaso noai ī sa aiki, 'Ī anō sa thapo maneō!' ī na sa kuu hōtōo kitāō!' ī na sa kuu kuleō!- ī na Jesus a kuuma. ¹⁰ Ī na a kuu nō, -Sanōma sa kupaso noai ī sa na wa hapalo hiopōa wi, Teusō anō ī tā noa mapamani kitā maaki, Teusō a ōsi kua tolele, ī a na wa hapalo hiopōa tā, ī tā noa mapama pasio mai kitā- Jesus a kuuma.

¹¹ Ī na a kuu nō, -Juteu tōpō kokamo sinomo wi ī sai pō ha tōpō kule ī tōpō, kaikana tōpō, pata tōpō, ī na tōpō kui tōpō na ai tōpōnō makō namo simōki wi ī tōpōnō makō lākälölō nō, makō hilakōtasoma, ī pata tōpōnō makō hapalama tā, "Sa noamopō, wi na sa kuu hōtōo pātākōō!" ī na pō pi kuu tihōō! ¹² Ī tōkō soatawō, wa kuu hōtōo pia wi, ī tā na Teusō a ōsi kua tolele, ī anō makō pi hatukupamani kitāō!- ī na Jesus a kuuma.

Wani tā thapo opōle, ī a pi motio opa noai ī ta

¹³ Ī na tā kua tā, tōpō satehe epī tōpō kokamo pole, ī ai tā aiki, -Jesus a pata! Ipa hao a nomano nō, kama hai ī wani tōkō takölō noai, ipa hepala anō ī tōkō pewō thapo kule. "Au hoosa na ai wani tōpō totoa hōtōkōō!" ī na ipa hepala na ī na a kuu!- ī na a kuuma.

¹⁴ Ī na a kuu ha, -Ī tā na sa patamo mai kitā. Kamakō na wani sa tā totoma wi ī sa mai kitā- ī na Jesus a kuu hōtōoma.

¹⁵ Ī na tā kua tā, Jesus a hapalo kōoma. A hapalo nō, -"Wani sa tā thapo opa kutenō, toitai sa kutio kitāō!" ī na pō pi kuu ti! Pō pi hatukuikiō! Au wani wa tā tāatala pi topa apa wi ī tā na pō pi mosaia totikiō!- ī na Jesus a kuuma.

¹⁶ Ī na a kuu nō, a pi saimo nō, ai uni ta wāsā nō, -Wani tā thapo opa wi ī a hai ī hikali a na nii mo kuo opama. ¹⁷ Nii mo kua apaō ha, "Wi na sa kuapō? Nii tā kua apōle, ī witi ha ī nii sa mo thakōpō taka? Ipa sai kōkō matia waikia saile ta" ī na a pi kuu nō, ¹⁸ "Sai kōkō na nii mokō titita sinomo wi ī sa kō sai hosalō nō, ai sai pei sa kō sai thaki kitāō! Ī kōkō sai pei sa kō sai thakō nō, ī kōkō sai na ipa nii sa mo pewō titiki kitāō! ¹⁹ Ipa nii sa mo pewō titiki nō, kama sa pi na sa hapalo nō, 'Ipa nii tā kua apa waikia kuleō! Inama tā satehe epī tā inama na, hi nii tā titile, ī tā na sa iati kitāō! Ōnō kutenō, sa kalipalo mai ha, sa iaō, sa amisioō, sa pi mōnaha apaō, ī na sa kuatipōō! ī na sa kō sai thaa totiki nō, ī na sa kuupōō!' ī na a kuuma.

²⁰ Ī na a kuuma maaki, Teusō aiki, "Wa pi motio opa pa wi. Hi tā mumi ha, wa noma haluso kitāō! Wa no-maso noai ha, wani wa tā pewō thakō noai, witi pili anō ī tā thapo haiopō?" ī na Teusō a kuuma- ī na Jesus anō tā wāsā nō, ī na a kuuma.

²¹ Ī na a kuu nō, -Ī a waniō wani tā tāa kua apa noai na, ī na ai tōpō kua hōtōoō. Ī tōpō aiki, "Ipa wani tā kua apa kutenō, sa pea mai ha, toitai sa kua waikia kuleō!" ī tōpō pi kuu kule maaki, ī na Teusō a pi kuu

mane. "Ī tōpō toita apōō!" ī na Teusō a pi kuu mane- ī na Jesus a kuuma.

Nii tā, haloi ōsō, ī na tā kui tā na pō pi honipo tihōō!

Mateus 6.25-34

²² Ī na Jesus a kuu nō, kama kai a hua sinomo wi ī tōpō na, -Ōnō kutenō, ī na sa kuu kule: "Nii tā na pō pi honipo tihōō! 'Makō oi lukō matimōō!' ī na makō pi kuti maiki. Haloi ma ōsō halopo wi ī ōsō na pō pi honipo naio tihōō!" kamakō na ī na sa kuu kule. ²³ Nii tănō makō temōama sisa mai kitāō! Haloi ōsōnō pili makō sai totipama sisa mai kitā.

²⁴ Sinimosō tei tei kutemō ma pō mōō. Ī pō hikalimo mi, nii tā tāatala pasio mi, ī tā nii titiatala pasio mi, ī na ī pō kuati maaki, Teusō anō ī pō iapalamaō. Teusō anō salo pō katā wi ī pō pi ipaō maaki, sanōma makō pii satia apaō. ²⁵ Ai makō pi honipotī kule maaki, makō temōo lapa apatio kitā ta o?

²⁶ Ōnō kutenō, makō pi honipo kule maaki, makō temōo lapa apa mi manu kui, nii tā, haloi ōsō, ī nasimō tā na pō pi honipo opa tihōō!

²⁷ Hole hole tōkō toita apī ī tōkō na makō pi tapotiopōō! Ī hole hole tōkō kalipalo mi, watata ōsō tiāpo pasio mi, ī na tōkō kua kule maaki, tōkō mōamō toita apō. Salomāo kaikana tā patanō haloi ōsōkō toita apī ōsō halopo sinomoti noai, ī ōsōkō na ī hole hole tōkō mōamō toita sati ipō.

²⁸ Pölösō hamō sīsi tōkō, hole hole tōkō, ī na tōkō kui, huki ī tōkō liähāa apa kule maaki, ai tā hena tā ī tōkō pewō silikipasoma, sanōma tōpōnō ī tōkō wakō umōmani. Ī na tōkō kua haitaso kitā maaki, huki sīsi tōkō, hole hole tōkō, ī na tōkō kui tōkō mapo paio mi tā, Teusō anō ī tōkō totiapala apatii. Teusō anō hole hole tōkō totiapala apa manu kule, sanōma makō toti-apala satio opa mai kitā ta o? Makō totiapala satia apa kitā pi kuu mai. Ōnō kutenō, Teusō a na makō mamō teteo mi salo.

²⁹ Makō pi honipotī maiki. "Ka pi tā na samakō ōsō potehepasopō takō?" ī na pō pi kuu ti! "Ka pi tuu na samakō amisipō takō?" pō pi kuu naio tihōō! ³⁰ Teusō a thapo mai, nii tā, haloi ōsō, ī na tā kui tā na ī tōpō pi wasiso sinomō. Nii tā, wani tā, ī na kilii tōkō mi ha, makō pea wi, Teusō anō ī tā taō ōpa kitā. ³¹ Teusō anō makō simōa totio wi ī tā na makō pi wasiso soma nōkōō! Ī tā na makō pi wasiso somaō ha, kamakō na Teusō anō nii tā, wani tā, ī na tōkō kui tōkō totoma hōtōo kitāō!- ī na Jesus a kuuma.

³² Ī na Jesus a kuu nō, -Teusō a kaikanamo totia tā, makō kaikana naipamani kitāō! Ōnō kutenō, kamisanō makō nokapalama wi ī makō polakapi maaki, pō kili tihōō! ³³ Ai tōpō na au wani tōkō totokō nō, ī tā noa na sitipa ma kō tälō nō, ai tōpō honimo opati wi ī tōpō na ī kōkō sitipa totoakōō! Sitipa kōkō titita wi, ī nasimō ōsō hote mi ipii, ī nasimō ōsō thapalō nō, au sitipa kōkō titikiō! Hi tā hētu hamō Teusō a kupoli, ī hamō au sitipa kōkō uni thaa pasikiō! Ī ha au sitipa kōkō mapo mai kitā. Ī ha ai tā thomōmo wi, ī ha ai tā lisipo mai

kitäö! Ī hamö tholopo anö au wani tä wania mai kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁴ Ī na a kuu nö, -Wa thapo pi topa apa wi, ĩ tä na wa pi kua apati kitä. Wani wa tökö thapo pi topa sisa wi, ĩ tä na wa pi kua apa sisa kitä. Ī na tä kua tä, Teusö wa thapo pi topa satia apa wi, ĩ a na wa pi kua apa sisaki kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Pata tä huu kōo wi ĩ a na pō mamo läikiö!

³⁵ Ī na Jesus a kuu nö, a hapalo kōo nö, -Pō mosaia totikiö! Au koa taka sii luo maapököo!

³⁶ Pata tä na ai töpö kalipalo sinomo wi, ĩ töpö hai ĩ pata töpö na ĩ töpö mamo läo kua wi na, ĩ na makö mamo läo kuo hōtōopököo! Pata tä alulö nö, töpö supasolaso wi ĩ tä na töpö iapalo polati, ĩ ha ĩ pata tä iapalo matalo nö, a kotapi. A kopi ha, sai a päka ha a öpaiki nö, ösimö ha kama töpö kalipalama wi, ĩ töpö nakaö ha, ĩ töpönö taka häkoa soatali. ³⁷ Pata tänö töpö nakaö ha, ĩ töpö mio mai ha, töpö mamo läo halu soatioma kutenö, ĩ töpö pi mönaha apaö. "Ī pata tänö kama hai ĩ töpö lomakö nö, ĩ töpö iapalamaö. ³⁸ Mötali tä mumi ha, halu pia tä, ĩ na tä kua päla tä maaki, pata tä kōo mi ha töpö mio mai ha, pata tä kopi. Töpö mamo läa soatia kutenö, ĩ töpö pi mönaha apaö" ĩ na sa kuu kule. Pitili sa- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁹ Ī na a kuu nö, -Sa kuu piale, ĩ tä na pō pi hatukuik-iö! Ai pata tä aiki, "Ī ha motokö kuto tä, kamisa sai pō ha a thomömo wi ĩ a waloa hätoki kitä" ĩ na a pi kuu salo, a mamo läa totiköma, kama sai pō na a wani thomömo pi topa wi, ĩ a lisipo mai kitä. Pata tä hai ĩ wani tä thomöma mai kitä. ⁴⁰ Ī pata tä mosawio kui na, ĩ na pō mosawia kua naikiö! "Huki Jesus a kōa hätopi" ĩ na makö pi kuu mi tä, sanöma sa kupaso noai, ĩ sa huu kōo häto kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴¹ Ī na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Ī töpö pewö na ĩ uni wa ta wäsä ke? Kamisamakö na ĩ wa ta wäsä sisa hätoa kule?- ĩ na a kuuma.

⁴² Ī na a kuu ha, Jesus aiki hōtöwö, -Pata tä na a kalipalo sinomo wi ĩ ai tä pitilimoö, a pi tao opaö, ĩ na ĩ a kuati wi, ĩ a na pata tä hapalo sisa nö, "Īpa töpö pewö na a mamo läa haikiö! Ai töpö kalipalo wi ĩ töpö oi tä, wa töpö iapalama haio sinomoö!" ĩ na a pata kuu. ⁴³ Ī na a pata kuu ha, a kalipalama sinomo wi ĩ aiki, "Awai" a kuu hōtöo nö, pata tä mai ha a patamo haio nö, ai töpö oi tä, ĩ töpö iapalama sinomoö. Ī na ĩ a kua haitia tä, pata tä kopi. Ī a pata kopo nö, "Wa kalipalo makoka haitio noa" ĩ na pata tä kuu ha, a kalipalama noai ĩ a pi mönaha apaö. ⁴⁴ "Ī a na a hapalo nö, 'Īpa wani tökö pewö pata na wa mamo läo sinomopö! ĩ na a pata kuu kitäö!" ĩ na kamakö na sa kuu totia kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁵ Ī na Jesus a kuu nö, -Pata tänö ĩ a noa thaa noai ĩ aiki, "Īpa pata tä kōo haiatalo mai ha" ĩ na a pi kuu nö, ai wano töpö kalipalo naio wi ĩ töpö säö, suö töpö kalipalo naio wi ĩ töpö sä naioö, pe epii a ia apaö, pe epii tuu wasui tuu koa apa nö, a polemo opatii, ĩ na ĩ a wani kua haitia tä, ⁴⁶ "Huki ipa pata tä kōa hätopi" ĩ na ĩ a pi kuu mi tä, pata tä kopi. A kopo nö, a kalipalo

makoka haio maa noai, ĩ a peama apa nö, ai töpönö pata tä kai a hini pasio maa noai, pata tänö ĩ töpö soka waikipamanö noai, ĩ ha ĩ a wani soka naipamani kitäö!

⁴⁷ Ai tä kalipalo sinomo wi ĩ aiki, "Īpa pata tänö sa noa thaa noai ĩ sa ta taö öpawö" ĩ na a pi kuu kule maaki, kama pata töpö kai a peamaö ha, pe epii pata tänö a soa hōtöpali kitä.

⁴⁸ Ī na tä kua tä, ai tä kalipalo sinomo wi ĩ aiki, "Īpa pata tä kuu noai ĩ sa ta tai mi" ĩ na ĩ ai tä kuu wi, ĩ a kalipalo makoka mi tä, wani ipii pata tänö ĩ a soa päтали kitä. Önö kutenö, ai tä na pe epii tä totokö noai, ĩ a na pe epii tä naka hōtöo kitä. Teusö anö kawa na pe epii tä totoki ha, "Kamisa na pe epii wa kalipalopököo!" ĩ na Teusö a kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-Sa töpö selekepamani pia salo- Jesus a kuu noai ĩ ta

Mateus 10.34-36

⁴⁹ Ī na Jesus a kuu nö, -Ai töpönö hikali wakö umöma thama wi na, ĩ na hi masita tä uli na sanöma töpö pilile, ĩ sa tä uli uni wakö umöma thama hōtöo pia salo, sa huu solöma. "Ī tä uli wakö umö waikio sa" ĩ na sa pi kuu kule. ⁵⁰ Pe epii sa peama wi ĩ tä na sa uni mäi ömamo pia salo. Sa uni mäi ömamo paio mi tä, sa pi honipo opatii.

⁵¹ "Jesus a waloköma, sanöma töpö pewö hōla pasio mai, ĩ töpö hapalo ösöho opa kitä" makö pi kuu kule? Ma. Töpö pewö hapalo ösöho opa mai kitä. ⁵² Sa waloköma kutenö, ai sai pō na satehei, 5 töpö kui töpö kule, huki ĩ töpö noimaso totio mai kitä. Ai 3 töpönö ai polakapi töpö wanipoö, ĩ polakapi töpönö ĩ 3 töpö wanipo hōtöoö, ĩ na töpö kua kitä. ⁵³ Pö anö pelupö a wanipoö, pelupö anö pō a wanipo hōtöoö, pöpönö anö pete a päsäpaö, pete anö pöpönö a päsäpa hōtöoö, pösösö anö kama hai sösömi a päsäpaö, kamanö hōtöwö kama hai pösösö a päsäpa hōtöoö, ĩ na töpö kua apati kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Teusö anö tä thama piale, ĩ tä na makö pi moti ipö sai

Mateus 16.1-4

⁵⁴ Ī na Jesus a kuu nö, töpö sototole, ĩ töpö na a hapalo kōo nö, -Motokö huomö kua hena wi hamö, ĩ hamö tömö luöa apa tä, "Maa tä hällä pia salo" ĩ na makö kuu ha, maa tä hälläsoö. ⁵⁵ Ī na tä kua tä, inama tä ateo tä, "Ta pata wäkeo opa pia salo" ĩ na makö kuu tä, ta pata wäkea apöki. ⁵⁶ Ī na makö kuu pi tao opa kule maaki, Teusö anö tä thama piale, ĩ ma tä wäsä tai mia apöle. Makö holisimo opa nö kiliawö- ĩ na Jesus a kuuma.

Kama ma tä makokama läapalotipököo!

Mateus 5.25-26

⁵⁷ Ī na Jesus a kuu nö, a hapalo waikita pola nö, ĩ na a kuuma: -Wi na makö pi kuu salo, kama makönö ma tä makokotama soa mi ipö? ⁵⁸ Ai tä waninö wa kateha wanisala apa nö, pata tänö tä makoka läapalo sinomo wi ĩ töpö na ĩ a waninö wa täälö pi topa tä, wa täa paioölö mi tä, ĩ a na wa hapalo nö, kama wanö ĩ tä makokoa soatamanöo! Wa tä makokopama paio mi tä,

pata tä na wa totokö matimöö! Pata tä na wa totokö-
ma, poliisia töpö na i pata tänö wa totoa tolea
nömököma, i poliisia töpönö wa titikö matimöö! ⁵⁹ "I
ha wa titiköma, noa wa tä pewö totoa koo mi tä, i ha
wa titia soatio kitäo!" i na sa kuu kuleo!- i na Jesus a ku-
uma.

**-Wanisala sa tä thatala apati wi i sa tä hosa
pi topa apaö- makö kuu mi tä, makö nomasoö**

13 I na tä kua soa tä, ai töpö walokiso nö, ai kaliléia
tili töpönö Teusö a na salo kökö totoköpö, kökö
sä tä, Pilatosö kaikana tänö i kaliléia tili töpö säa hötö-
palö noai, Jesus a na i ta wäsäma. ² Jesus a na ai töpö
walokö noai, i töpönö ta wäsäo ha, Jesus aiki, -I töpö
säpalöma kutenö, kamakö aiki, "Ai kaliléia tili töpönö
wanisala tä thaa kule maaki, Pilatosö anö töpö säpalö
noai, i töpönö wanisala tä thaa satia apa hätomakö" i
na makö pi kuti kule? ³ Ma. I töpönö wanisala tä thaa
satia apa maama. Pi naka. "Kamakö aiki, 'Häo.
Wanisala sa tä thaa silia apa sai taköö! I wanisala sa tä
thaa kota wani ipöö! i na makö pi kuu mi tä, i töpö pea
nö, töpö noma kulaso noai na, i na makö pea kua nö,
makö noma kua hötöso kitäo!" i na kamakö na i na sa
kuu kuleo!- i na Jesus a kuuma.

⁴ I na Jesus a kuu nö, -"Siloé tä uli ha sai a iloloi sai a
ösö öpii, i a sai wäkäpakö nö, töpö satehe epii, 18 töpö
kui töpö säpaso noai, ai jetusaléi tili töpö na i töpö
wanisala satia apama kutenö, i töpö säpasomaö!" i na
makö pi kuu kule? ⁵ I töpö wanisala satia apa maama.
"Kamakö aiki, 'Wanisala sa tä thaa wi i sa. Wanisala sa
tä thaa wi i sa tä hosa pi topa apa kuleo! i na makö pi
kuu mi tä, i töpö säa kupaso noai na, i na makö kua
hötöpaso kitäo!" i na kamakö na i na sa kuu kuleo!- i
na Jesus a kuuma.

Hii ti mo lalo mi tä, i ti tusäli wi i uni ta

⁶ I na Jesus a kuu nö, uni ta wäsä nö, i na a kuuma:
-Hikali a na ai tänö piku ti tököma. Ti tökö nö, mo lalo
mömö läläpati kule maaki, mo lalo maama. ⁷ Mo lalo
mi ha, a hikalimo sinomo wi i a na, "I ti mo lalo mai ha,
ai tä inama, ai tä inama, ai tä inama, i na tä inama kui
tä inama kua waikia päa kuleo! Ipa hikali a na tiki sinoi
tiki öpa pätia kuleo! Önö kutenö, ti tusäpalöö!" i na a
kuuma.

⁸ I na a kuu ha, a hikalimo sinomo wi i aiki, "Naiö! Pa-
ta täo! Ti tusä paio tihöö! Hii ti kolo ha masita sa tä tiä
äsokoa paiki nö, mo sätäo wi i sa tä löa äsoka paio pia
kuleo! ⁹ Sa tä löa paiköma, ai tä inama na ti mo sätäa
hötöki kitäo! Ti mo sätäa koo mi tä, wa ti tusäpa-
manöpö" i na a kuuma- i na Jesus anö uni ta wäsä nö, i
na a kuuma.

**Mota mapo wi tä wakala na Jesus anö suö tä ononoa
komanö noai i ta**

¹⁰ I na tä kua tä, mota mapo wi i tä wakala na juteu
töpö kokamo wi i a sai ha Jesus anö töpö pi hatukama-
tima. ¹¹ Töpö pi hatukamati tä, suö tä waloköma. Sai

tänö i a saliamati noai, satehe epii, i 18 tä inama kui tä
inama hasua waikipasoma. Sai tänö a saliamata apatima
kutenö, a huu makoko totio mai, a huu kusuho opa
sinomotima.

¹² Jesus anö i suö tä huu talalö nö, a nakalö nö, -Suö
ai. Sai tänö wa saliamati noai, i tä mataso keö!- i na a
kuu nö, ¹³ a ami waliköma, i tökö soatawö, i suö tä öpa
salilia koo soatasoma. A öpa salilia koo soatalo nö,
-Teusö a toita apöö! A lotete epö asawöö!- i na a kuti-
ma.

¹⁴ I na tä kua tä, juteu töpö kokamo sinomo wi i a sai
na pata tä kaikanamo sinomo noai i aiki, -Huki mota
mapo wi i tä wakala maaki, Jesus anö i suö tä ononoa
kotamanö noaö!- i na a pi kuu nö, töpö kokamo pole, i
töpö na, -6 tä mumi ha makö kalipalo wi, i tä kua pa-
sia. Makö ononopamo pi topa salo, i tökö wakala na
pö huu sisaaö! Mota mapo wi i tä wakala na pö huu ti-
höö!- i na a pata kuuma.

¹⁵ I na a pata kuu ha, pata tä Jesus aiki hötöwö,
-Makö holisimo opatiwö. Mota mapo wi i tä wakala na
au hiima kökö amisi ipaö ha, ma kö kusöpalö nö, maa
u ha ma kö kai hulolö nö, ma kö amisiama sinomo wi
maaki, "Huki hi suö tä ononoa kotamane, i tä
wanisala" i na makö pi kuu kule. ¹⁶ Hi suö tä hai, i
Abraão a tolewö tä kule, Sai tä sai patanö i a saliamata
mapo mai ha, satehe epii i 18 tä inama kui tä inama
kua waikia kule. Huki mota mapo wi i tä wakala maaki,
"Huki a temöma koo tihöö!" i na makö pi kuu kule?- i
na Jesus a kuuma.

¹⁷ I na Jesus a kuu ha, Jesus a wanipoti polahai, i töpö
pewö kilia pasisoma. I töpö kilia pasisoma maaki, Jesus
anö tä aipöama apati noai, i tä na ai töpö satehe epii
töpö pi mönahapalo opa asatioma.

**Pili mo ose wai haa kulaso wi na,
i na Teusö a kaikanamo wi, i na i tä kuaö**
Mateus 13.31-32; Marcos 4.30-32

¹⁸ I na tä kua nö, Jesus a hapalo soalö nö, -Teusö a
kaikanamo wi, wi na tä kua wi na, i na i tä kuaö? I sa ta
kateha pia manu kule, ka pi sa ta uni wäsäpö?- i na Je-
sus a kuu nö, ¹⁹ -Mosötahata mo wai haa kua wi na, i
na Teusö a kaikanamo wi i na i tä kua hötöoö. Ai tänö
mosötahata mokö tälö nö, hikali a ha mokö
somösökö nö, mokö wai alukusi ipii maaki, mosöta-
hata ösö haalo nö, hii tiki kui na i na ösö wai kupasoö.
I na ösö kupasoö ha, i ösö poka ha salo pö ose wainö
sapuku a thaki. I na tä kua wi na, i na Teusö a
kaikanamo wi, i na i tä kuaö- i na Jesus a kuuma.

Teusö anö töpö simöa wi i töpö simo kuki kitä
Mateus 13.33

²⁰ I na Jesus a kuu nö, -Teusö a kaikanamo wi i sa ta
kateha pi topa salo, ai uni sa ta wäsä pia kule. ²¹ Isa äi
hölöma wi i nasimö tä kupo kua wi na, i na Teusö a
kaikanamo wi, i na i tä kupo kua hötöoö. Suö tänö isa
äi pe epii tä pata thaa tä, isa äi hölöma wi i nasimö tä
wani ipii maaki, i suö tänö i tä kemakö nö, äi

tikolepalöma, äi pewö pata hölöa soatasoö-ĩ na Jesus a kuuma.

Teusö a kaikanamo wi ĩ ha töpö satehe epii töpö lisipo mai kitä

Mateus 7.13-14, 21-23

²² ĩ na tä kua tä, Jetusalēi tä uli hamö Jesus a huulö pola nö, ai töpö sai pö kulati hamö, ĩ hamö Jesus a waloikitö nö, ĩ töpö na Teusö ta wäsä hätäpotima. ²³ Teusö ta wäsäti tä, ai tä aiki, -Pata! Teusö anö sanöma töpö täa koni wi ĩ töpö polakapi kitä?- ĩ na a kuu ha, ²⁴ Jesus aiki, -"Taka holeo wi, ĩ taka ilolo opii ĩ taka na töpö satehe epii töpö lisipo pi topa apa kitä maaki, ĩ töpö satehe epii töpö lisipo tai mi pasi kitä!" ĩ na sa kuu kule. Önö kutenö, ĩ taka na makö lisipasopö, pö kasiapaloö!

²⁵ Sai a ösimö ha pata tä kule, ĩ a hokötalo nö, ĩ taka laa lätaki kitä. Sai a atu ha makö kule, ĩ makö waloiki nö, makö lalupalö nö, "Kaikana ai. Samakö lisiapanö!" ĩ na makö kuu kitä maaki, "Makö tai mi ipö!" ĩ na pata tä kuu hötöo kitä. ²⁶ ĩ na pata tä kuu ha, "Kawa na samakö iapalo naio kipili nökö. Kamisamakö sai pö na wa waloiki nö, Teusö a na samakö pi hatukupamani kipili nökö" ĩ na makö kuu kule maaki, ²⁷ "Ma. Makö tai mi ipö. Pö hua kononö. Wanisala ma tä thaa wi ĩ makö pasiwö" ĩ na pata tä kuu totio kitä!

²⁸ ĩ na pata tä kuu nö, makö hosaloöma, kamakö hai ĩ pata tä Abraão a, Isaki a, Jacó a, Teusö a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö pewö, ĩ na töpö kui, Teusö a kaikanamo totio wi ĩ hamö ĩ töpö lisia waikipaso noai, ĩ ma töpö talalö nö, atu hamö makö öpa pasitiki nö, ma töpö talalö nö, pe epii makö ököpalo opa kitä. ²⁹ Atu ha makö kua pasila tä, hi masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, pata tä kaikanamo wi ĩ hamö ĩ ai töpö satehe epii töpö waloiki nö, töpö lisia asapalo nö, pata tä na töpö iapalo naio asa kitä. ³⁰ Huki töpö noa totile, waiha ĩ ai töpö palua totia asapaso kitä. Huki töpö palua asale, waiha ĩ ai töpö noa totipaso kitä. Huki töpö komoapalo sinomo wi, waiha ĩ ai töpö hösökä asa kopaso kitä. Huki töpö hösökäpalo asatio wi, waiha ĩ ai töpö komoapalo hötöo kōo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Jetusalēi tili töpö na Jesus a pi honipo opa

Mateus 23.37-39

³¹ ĩ na tä kua soa tä, Jesus a na ai patiseu töpö waloiki nö, -Etoosisö a patanö wa säpa pialeö! A tokölölö!- ĩ na töpö kuuma.

³² ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Ai töpö pi motöa pasila tä, ĩ töpö na Etoosisö anö wanisala tä thaa sinomo opatiwö. Pi naka. ĩ na a makö walöa kökitö nö, ĩ na makö kuutöo! "Jesus anö sai töpö sasupali, sanöma töpö toa komani, ĩ na Jesus a kuati polati, polakapi tökö mumi thapamanö taso pia saloö! ĩ na tökö mumi thapamanö nö, ĩ hena tä Jesus anö töpö toa komani wi, ĩ tä thaa waikio kitä" ĩ na makö kuutöo!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama. ³³ ĩ na töpö noa thaa nö, -Awai. Huki sa huu, hena tä sa huu kōo, ĩ hena tä sa huu kōo, ĩ na sa kua pia salo. Sa tokö mai kitä! Teusö ta wäsä

sinomo wi, Jetusalēi tä uli ha ĩ töpö sä sinomoma thaliö! Teusö ta wäsä sinomo wi, jetusalēi tili töpönö ĩ töpö sä sinomo opama kutenö, Jetusalēi tä uli ha sa huu totio pia salo- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁴ ĩ na a kuu nö, -Jetusalēi tili pö! Teusö a kai a wäsä sinomo wi ĩ ma töpö pewö sä sinomo opawö. Teusö anö ĩ töpö simöpalö noai, maa manö ĩ ma töpö sä sinomo opawö. Kalaka pöpönö anö kama pili a maikinö kama hai ulu kökö wai soholö nö, kökö wai noama apa kua wi na, ĩ na kamisanö makö noama kua wi ĩ sa tä pi ipaö maaki, ĩ ma tä pii pasio maa thaliö! ³⁵ Önö kutenö, Teusö anö makö noama mai kitä. Kamakö hai ĩ sai a pata na sa mamö läa soa mai kitä. Sami ipii makö kua haipaso kitä. "Kamakö na Teusö anö a simöpalö noai, ĩ a walöa köki keheö! ĩ a totiatalo opawö!" ĩ na makö kuu paio mi tä, kamakönö sa tapa kōo paio mai kitä! Pitili sa" kamakö na ĩ na sa kuu pitilimo opa kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus anö a wani suö öpii a wani ononoa kopamanö noai ĩ ta

14 ĩ na tä kua tä, mota mapo wi ĩ tä wakala ha ai patiseu pata tä sai pö ha Jesus a iapalo taso pia salo, ĩ ha a lisipasoma, -Jesus anö wanisala tä thaa häto kitä!- töpö pi kuu salo, Jesus a na töpö mamö läapalo opama. ² ĩ ha Jesus a kotö ha a wani aulumo opa wi, a wani suö öpii a wani walököma. ³ A wani waloki ha, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpö na Jesus aiki, -Mota mapo wi ĩ tä wakala na ai tä toa komani wi, ĩ tä topa kitä? Moisés anö makö noa thaa wi, wi na ĩ ta kua?- ĩ na a kuuma.

⁴ ĩ na a kuuma maaki, töpö huo maama. Töpö huo mi ha, a suö öpii ĩ a wani na Jesus a ami waliki nö, a toa kōo soatamanöma. A toa kōo soatamanö nö, -Pei. A hua kononö- Jesus a kuuma.

⁵ ĩ na a kuu nö, töpö loa soatile, ĩ töpö na, -Mota mapo wi ĩ tä wakala na thaka taka ha au ulu a keki ha, au wa thapa soata mai kitä ta o? ĩ ha au hiima keköma, mota mapo wi tä wakala kua kule maaki, au hiima wa thapa kōo mai kitä ta o?- ĩ na Jesus a kuuma. ⁶ ĩ na a kuuma maaki, ĩ töpö huo maama.

-Kamisa topa apa asawö- ĩ na a pi kuu tili

⁷ ĩ na tä kua tä, ĩ patiseu tänö töpö iapalama pia salo, töpö nakalö noai, ĩ ai töpö walöa somataki wi, ĩ töpönö lotami tiki toita apii tiki sailö nö, ĩ tiki na töpö loa somatakö noai, Jesus anö ĩ tä tama kutenö, uni ta wäsäma.

^{8,9} ĩ na a kuuma: -Ai töpö supasolaso wi ĩ tä na töpö iapalo pia salo, wa naka kule. Wa nakaö ha, ĩ hamö wa waloikitö nö, pata töpö lole, ĩ ti na a loo somata tihöo! ĩ ti na wa loa waikia tä, ai pata tä walöa haiki nö, wa naka noai ĩ anö wa loo pa ĩ pata tä kai ekuiki nö, kawa na, "Hisa ha hi pata tä lopöo! Tiko ha a loa pasikiö!" ĩ na a kuu kitä. ĩ na a kuu ha, wa kilia apölo nö, tiko ha wa loa köki kitä.

¹⁰ Ī na wa kua maapöö! Ai tänö wa nakama, pata töpö lole, ĩ ti na wa loo somata mai, tiko ha wa loa pasikiö! Tiko ha wa loköma, wa naka noai, kawa na ĩ aiki, "Mi ha wa loo pasio maikiö! Hapo. Hi ti toita apii ti na a loa pasikisoö!" ĩ na a kuu hōtöo läo kitä. Pata töpö lole, ĩ ha wa lomakö noai, töpö loa sototole, ĩ töpönö ĩ tä taa nö, "Pata töpö na ĩ a loa naine, ĩ a totiatalo hätoa kule" ĩ na töpö pi kuu kitä. ¹¹ "Kamisa topa apa asawö" wa pi kuu wi, ai tänö ĩ wa komopamani kitäö! "Kamisa topa pasio mai kitä" wa pi kuu wi, ai tänö ĩ wa hösöka asapamani kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

¹² Ī na a kuu nö, Jesus a naka noai ĩ a na, -Ai wa töpö iapalama pia salo, au noi töpö, au ai töpö, au töpönö wani tä thapo opa asa wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö naka asa tihöö! Ī wa töpö naka asa noai, ĩ tä noa na ĩ töpönö wa iapalama hōtöo wi, ĩ au noa tä pasi päwö.

¹³ Ai wa töpö iapalama pia salo, wani tä thapo mai ĩ töpö, pili wakö, pili poka, ĩ na tä kui tä wanisala apii ĩ töpö, töpö kasitimo wi ĩ töpö, töpö hōpöpö öpii ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö naka totihoö! ¹⁴ Ī töpönö wa iapalama hōtöo mai kitä maaki, waiha Teusö anö au noa tä totoki kitä. Sanöma makönö toitali tä thaa wi, ĩ makö nomaso noai, ĩ makö temöa konaso tä, töpö honimo opa noai ĩ wa töpö iapalama noai, kawa na Teusö anö ĩ tä noa totoki ha, wa pi mönaha apa kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-Pälaö!- töpö kuu wi, Teusö anö ĩ töpö iapalama pasio mai kitä

Mateus 22.1-14

¹⁵ Ī na Jesus a kuu ha, töpö iapalo pole, ĩ ai tä iapalo naine, Jesus a na ĩ aiki, -Waiha Teusö a kaikanamo totio piale, ĩ hamö ai tä iapalo naio kökölasoma, ĩ a pi mönaha apa laso kitä- ĩ na a kuuma.

¹⁶ Ī na a kuu ha, Jesus aiki, -Ai pata tänö satehe epii töpö iapalama pia salo, töpö nakama. ¹⁷ Nii tä kua apa waikia tä, pata tänö ai a wani kalipalama sinomo wi ĩ a wani na, "Sa töpö naka noai, ĩ töpö na a hulolö! Wa hulolö nö, 'Hapo. Nii tä kua apa waikia kulatiö!' ĩ na a kuutöö!" ĩ na pata tä kuu nö, a simönöma.

¹⁸ A simönöma maaki, töpö naka noai ĩ töpö pewö aiki, "Sa huu mai kitäö!" ĩ na ĩ töpö pewö kuuma. Ai tä aiki, "Noa tä na ipa sa tä uli tälöhe, ĩ sa tä uli möö pikio pia kutenö, sa huu mai kitäö!" ĩ na a kuuma.

¹⁹ Ī na tä kua tä, ai tä aiki hōtöwö, "Hikali a na paka wano kökö kalipalo sinomo wi, 10 sa kö tälöma kutenö, sa kö wapa pia salo, kawa na sa huu mai kitäö!" ĩ na a kuuma.

²⁰ Ī na tä kua tä, ai tä aiki, "Ma. Sa huu mai kitäö! Huki ipa husopö sa täa pasili keö!" a kuuma.

²¹ "Sa huu mai kitäö!" ĩ na töpö pewö kuu ha, pata tä na a kalipalo sinomo wi ĩ a köpolö nö, pata tä na ĩ tä pewö a wäsä kö tasoma. Ta wäsä konaso, pata tänö ĩ ta hini nö, a hīso opa nö, "Hi sai pö satehe epii sai pö kule, ĩ sai pö sika hamö piliso kulati, ĩ tiso pewö hamö wa huta kupotö nö, wani tä thapo mai ĩ töpö, pili töpö wakö wanisala apii ĩ töpö, töpö mamö hōpöpö öpii ĩ töpö, töpö kasitimo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö

nakalötöö!" ĩ na pata tänö a noa thama. ²² Ī na pata tä kuu ha, ĩ a waninö töpö nakalö taso noai ha, pata tä na a hapalo nö, "Sa töpö nakali ke maaki, nii tä kua apa soale kitäö! Sai a poke soa thaiö!" ĩ na a kuu ha, ²³ "Ī tiso pewö möa köakötöö! Wa tä möö köo taso pamö ai töpö pewö nakalötöö! Ipa sai a matihia apökö solöpöö!" ĩ na a kuu nö, ²⁴ "Sa töpö naka soma noai, ĩ sa töpö iapalama mai kitäö!" ĩ na sa kuu kuleö!" ĩ na pata tä kuuma- ĩ na Jesus anö uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma.

Jesus a na wa nokapalo pi topa tä, ĩ na wa kuapö

Mateus 10.37-39

²⁵ Ī na tä kua tä, Jesus a na satehe epii töpö nokapaloolö tä, Jesus a nomöhöpalö nö, ĩ töpö na a hapalo ma. ²⁶ A hapalo nö, ĩ na a kuuma: -Kamisa na ai wa noka pi topa kule maaki, au hao a, au nao a, au husopö a, au ulu töpö, au hepala töpö, au hoose töpö, au sao töpö, kama wa, ĩ na kui wa töpö pi ipa sisaköma, sa kai a hua sinomo wi ĩ wa kupo mai kitä. Kama wa pio opa sisa kököma, sa kai a hua sinomo wi ĩ wa kupo mai kitä. Kawanö sa pii satimo opa mi tä, kamisa na wa nokapalo sinomo wi ĩ wa kupo mai kitä. ²⁷ Hii ti pakalai ti ha ai tä pea kua wi na, ĩ na wa peamamo wani ipö nai tä, kamisa na wa nokapalo sinomo mai kitä. Sa kai a hua sinomo wi ĩ wa kupo mai kitä.

²⁸ Sai a pe epii, sai a ösö öpii wa sai thaa pia tä, wi na wa pi kuu paioö? Sai wa thaa paio mai ha, wa pi tapomo totio paio nö, "Ipa sitipa kökö kua paia mai ha, ĩ sa sai thaa paio mai kitä. Ipa sitipa kökö kulaha hätole kitä?" ĩ na wa pi kuu paioö. ²⁹ Ī na wa pi kuu paio mai ha, sai wa kolo thaa kule maaki, au sitipa kökö matasoö ha, sai wa ola thaa mai ha, ĩ wa sai ola thaa hulapali. ĩ wa sai ola thaa hulapali ha, ai töpönö ĩ tä taa nö, töpö hapalo pi wasöa nö, ³⁰ "Ha ha. Sai wa thaa hōtöta totio mai ha. Wa osemö opatiwö" ĩ na töpö kuu nö, töpö ĩkapalo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³¹ Ī na Jesus a kuu nö, -Pata tänö töpö wasu kai huu pia tä, a pi tapomo paio nö, "Polakapi makönö ki töpö satehe epii ma töpö peama kitä? Kamakö hai, 10.000 makö kui makö kua pätawö. Ki töpö hai, 20.000 töpö kui töpö kua asa kule" ĩ na a pi pata kuu paio kitä. ³² Ī na a pi pata kuu paio mi tä, a pi tapomo totio paio mai ha, töpö wasu kai hulapolöma, kama töpö polakapi ipö salo, a pata kili ipa kitä. A kili ipa salo, "Pälaö! Ki töpö satehea apa asale kitäö!" a pi kuu nö, ĩ pata tänö töpö moni sä pia noai, ĩ töpö pä apa soala tä, ĩ töpö na ai tä simöpalö nö, "Ki töpö na ĩ na a kuutöö! 'Samakö säpaso wani ipö saiö! Makö noimo totiopökö!' ĩ na wa kuu totiotöö!" ĩ na ĩ pata tä kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ Ī na Jesus a kuu nö, -Ī ma tä uni a hinini ke? Wa tä thapo wi ĩ wa tä pewö taalö mi tä, sa nokapalo sinomo wi ĩ wa kupo mai kitä. Kawanö sa pii kule maaki, au wani wa tä pii satia apa tä, sa kai a hua sinomo wi ĩ wa kupo mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Mötati tä kuö kui na, i na makö kua höttöo

Mateus 5.13; Marcos 9.50

³⁴ I na Jesus a kuu nö, -Mötati tä toita apö. Tä toita apö maaki, tä okitipasoma, ai tänö i tä mötatie kopali wi tä kua mai kitä. ³⁵ Mötati tä toita apama maaki, tä okitipasoma, tä toita soa mai kitä. Nii tä na tä keama mai kitä. Hikali a na ösö kuo wi, i ösö pata haita-manöpö, masita tä ha mötati tä keama wi i tä kua kule maaki, mötati tä okitipaso noai i tä keama pasio mai kitä. Tä toita mi kutenö, tä hosa päтали.

I uni sa ta wäsähe, i tä na makö sömöka taa toitile, i ta hinia totilöö!- i na Jesus a kuuma.

Wanisala tä thaa wi i töpö na Jesus a noimo noai i ta

Mateus 18.10-14

15 I na tä kua tä, kaikana tä hai i sitipa kökö täa sinomo wi i töpö, ai töpönö wanisala tä thaa sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpönö Jesus a hini pi topa apa salo, Jesus a kule ha i töpö waloköma. ² I töpö waloki ha, patiseu töpö, Moisés a kai wäsä sinomo wi i töpö, i na kilii töpö aiki, -Wanisala tä thatala apati wi i töpö na Jesus a noimotiwö. I töpö na a iapalo naitiowö- i na töpö kuuma.

Oweha a täa konö noai i uni ta

³ I na töpö kuu ha, Jesus anö uni ta wäsäma. ⁴ Ta wäsä nö, i na a kuuma: -Ai wanö oweha kökö satehe epii, 100 kökö kui, wa kö thapo kule maaki, i ai oweha a wai motösoma, wi na wa kua pia salo? Sai a mai ha oweha wa kö kai huti pole, i hamö wa kökö pewö taa soatakölö nö, oweha a wai monöso noai, i wa wai taeti taso kitä. ⁵ Wa wai taa konani salo, wa wai maonö nö, au sai a ha wa pi mönaha apöiki nö, wa kotapi.

⁶ Wa kotapo nö, au ai wa töpö pewö nakalö nö, "Ipa oweha a wai motölöli, i sa wai taa konani kipiö! Pö pi mönahapalo opa naioö!" i na wa kuu kitä. ⁷ Oweha a wai na makö pi mönahapalo kua wi na, hi tä hētu hamö töpö kupoli, ai sanöma tä na i na i töpö pi mönahapalo kua höttöo kitä. Ai sanöma töpö satehe epii töpö aiki, "Wanisala sa tä thaa pasio mi kutenö, 'Wanisala sa tä thaa wani ipö pasi saiö!' i na sa kuu mai kitä!" i na töpö kuu wi, i töpö na töpö pi mönaha apa kupoli maaki, "Wanisala sa tä thatala apa pasitio wi i sa totiwoö! Wanisala sa tä thati wi i sa tä hosa pi topa kuleö!" i na ai tä kuu pasio wi, i na hi tä hētu hamö töpö kupoli, i töpö pi mönaha satio opa kitä- i na Jesus a kuuma.

Sitipa kökö wai motöso noai i ta

⁸ I na Jesus a kuu nö, -Ai suö tänö sitipa kökö satehei, i 10 kökö kui kökö thapo pole, i ai sitipa a wai motösoö. I a wai motösoö ha, suö tänö koa taka sii hilia soatamanö nö, sai a ösimö ha säko säko tä häsiama nö, i sitipa a wai tae totio opa koo kitä. A wai tapa koo paio mi tä, a wai tae paitio kitä. ⁹ A wai tae totio kotio nö, a wai taa opia totia konani salo, kama hai i noi

töpö, kama ai töpö, i na kilii töpö nakalö nö, "Huki ipa sitipa sa wai taa konani keö! I makö pewö pi mönahapalo opa naiopököö!" i na a kuu.

¹⁰ I töpö pi mönaha kua wi na, i na Teusö a hai i äju töpö pi mönaha kua höttöo kitä. Ai tänö wanisala tä thatala apati noai, i aiki, "Wanisala sa tä thaa noai i sa tä hosalö nö, i sa tä thaa wani ipöö!" i na ai tä kuu ha, äju töpö pi mönahapalo opa kitä!- i na Jesus a kuuma.

Pelupö a pea apati ha, pö anö a wani täa konö noai i ta

¹¹ I na Jesus a kuu nö, -Wani tä thapo opa wi i a hai i polakapi ulu töpö kuuma. ¹² Pö a na poosa a hapalo nö, "Hapa. Au wani tä kule, waiha ipa ai wa tä totoa pi-ale, huki i wa tä totoa mi salo" i na poosa a kuu ha, pö anö pepala a na ai wani tä totoki, poosa a na ai tä totoki, i na pö anö kama hai i ulu töpö na i na wani tä totoa thaa soaköma.

¹³ I na wani tä totoa thaa soaki ha, polakapi tä mumi matalo nö, poosa anö kama hai i wani tä tälö noai, pai hamö, tiko tä uli hamö i tä kai hua soasolöma. I hamö a waloikitö nö, a kutio taso pa, wanisala tä thaa nö, kama hai i wani tökö, kama hai i sitipa kökö, i na tökö kui tökö pewö höttöa totalö tasoma. ¹⁴ Kama hai i sitipa kökö höttöa totalö noai ha, i tä uli ha nii tä kua mi ipö kutenö, a oi wani waisio opama. ¹⁵ A oi wani waisio opa salo, ai tä na a wani ekuikötö nö, i a na a wani kalipalotima. A wani kalipalamati noai, pölösö hamö i anö a wani simönö nö, "Kusi kökö ösö poteheama sinomoö!" i na a noa thama. ¹⁶ I na a noa thaö ha, i a waninö kusi kökö ösö potehepalamati tä, "Hi kusi kökönö tä oa pole, i tänö sa ösö potepalo sa" i na a oi ipö salo, a pi kuu sinomotima maaki, kama na ai tänö i tä totoma pasio maama.

¹⁷ I na tä kua tä, a pi wani hatukua kono nö, "Ipa hao anö töpö kalipalama sinomoti wi i töpö hai nii tä kua apa asala tä, hisa ha sa oi wani luo pasio päo piale. ¹⁸ Ipa hao a na sa konasolöpökö o! Sa kopolö nö, 'Hapa. Teusö a na wanisala sa tä thaö, kawa na wanisala sa tä thaö, i na sa kua kipiliö! ¹⁹ Sa hiopöa apati kutenö, kamisa na, -Ipa ulu waö!- a kuu tihöö! Wa töpö kalipalama sinomoti kua wi na, i na sa thama höttöo päöpököö' i na ipa hao a na i na sa kuupököö!" i na a pi wani kuuma.

²⁰ I na a pi wani kuu nö, a wani konasolöma. A wani kononö nö, pai hamö a wani koima tä, pö anö a taa lälälö nö, "Pösa wai pepalo opatiwö" pö a pi kuu nö, a pi honipo opama. A pi honipo opa nö, kama hai i ulu a pi ipa salo, a läläa soataiki nö, kama hai i ulu a na a waloa läa soataikötö nö, a pi mönaha apa salo, kama hai i ulu a na pö a häsokapalo läoma.

²¹ Kama hai ulu a na a häsokapalo pole, i pelupö aiki, "Hapa. Teusö a na wanisala sa tä thaö, kawa na wanisala sa tä thaö, i na sa kua kipiliö! Önö kutenö, 'Ipa ulu waö!' i na kamisa na a kuu tihöö!" i na pelupö a wani kuuma. ²² I na pelupö a wani kuuma maaki, pö anö töpö kalipalamati wi i ai töpö na, "Haloi ösö toita apii, lope epii i ösö suaki solö nö, ipa ulu a haloa soatamakösoö! Kama ami hiso ola na söpala ösö thaa naia

soataköö! Sätália tökö sua naia soataki solöö!" ĩ na pŏ a kuu nö, ²³ "Paka a okalo tapu upii paka a sää soatalöö! Makö pewö iapalo soatapöö! Ama ma tä thaö, makö paöaö, ĩ na makö kua soatapököö!" ²⁴ Ipa ulu a nomasoma maaki, ipa ulu a temöa konaso keö! Ipa ulu anö hiöpö tä thaa noai, ĩ tä thaa maa kopaso noai, ĩ a temöa konaso keö! A monösoma maaki, huki ipa ulu sa taa konani keö!" ĩ na pŏ a kuu ha, ĩ töpö pewö pi mönaha apa nö, ama ta thaa nö, töpö paöa-ma.

²⁵ Töpö paöati tä, pölösö ha pepala a hulasolö noai, ĩ a huu koima tä, sai a na töpö amamo haile, ĩ töpö a hiniñö nö, ²⁶ töpö kalipalo sinomo wi, ĩ ai tä nakalö nö, "Wi na tä kuaö ha, töpö paöa kule?" ĩ na pepala a kuma. ²⁷ ĩ na pepala a kuu ha, "Au hoosa a kopi ha, töpö a paöa kuleö! Temii au hoosa a waloa kököma kutenö, au hao anö paka a okalo tapu upii a säpali keö!" ĩ na a kalipaloti wi, ĩ na ĩ a kuuma.

²⁸ ĩ na a kuu ha, pepala a hĭsoa apösoma. A hĭso opa salo, a lisipo maama. A lisipo mi ha, pŏ a atupalo nö, "A ösö potehea naia soatalöö!" ĩ na pŏ a kuu kule maaki, ²⁹ "Pálaö! Satehe epii tä inama na kawa na sa kalipalo sinomo thaliö! Kawanö sa simöa tä, wa kai hini totio opa thaliö! ĩ na sa kuati thali maaki, kamisa na ĩpa posi ose wai säpalö nö, au noi wa töpö ösö poteheapalama apapököö!" ĩ na kamisa na wa kuu totio maama. ³⁰ ĩ na wa kuu maama tä, suö töpönö wano töpö sapäkama hätäpo wi, au ulu anö ĩ suö töpö na sitipa kökö hosa hosama apati noai, ĩ a na paka a okalo tapu upii wa totoma hĭsua apa asa nö kiliawö" ĩ na pepala a kuuma.

³¹ ĩ na pepala a kuu ha, "Pösa ai! Kamisa na wa sätäapalo soatia kule nökö. Wani sa tä thapo opöle, ĩ au wani tä naiwö wa pi kuu mai. ³² Nomawö tä kutio wi na, ĩ na au hoosa a wai kutioma maaki, a wai temii, a wai kua köa kule. A motöa totisoma maaki, sa taa konani ke. Önö kutenö, samakö pi mönaha apa salo, samakö iapalo opati kule nökö" ĩ na pŏ a kuu höttöoma- ĩ na Jesus anö ta wäsä nö, ĩ na a kuu totiatotalotima.

Wa töpö noima wi, ĩ töpönö wa noama kuki kitä

16 ĩ na Jesus a kuu totiatalo nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na ai uni ta wäsä nö, ĩ na a kuma: -Pe epii wani tä thapo opa wi, ai tä na ĩ a pata aiki, "Ipa wani tä kua apa kutenö, ipa wani tä pewö thalöö! Thalö nö, ipa wani tä pala totimanöö! Ai töpö na, ipa ai wani wa tökö toto, ĩ tä noa na ipa sitipa wa kö plökö, ĩ na wa kua sinomopöö!" ĩ na ĩ pata tä kuma. ĩ na a pata kuu ha, ai tänö pata tä hai ĩ wani tä thalöma. ĩ na tä kua tä, pata tä na ai töpö waloiki nö, "Pata. Au wani tä thapo wi, ĩ anö au sitipa kökö hosa sinomo päo thaliö!" ĩ na töpö kuuma.

² ĩ na töpö kuu ha, wani tä thapo wi, pata tänö ĩ a naka nö, "Wi na wa kuati kule? Wa kuati wi ĩ sa ta hini kule. Kamisa na wa kalipalo kota mai kitäö! Önö kutenö, ipa wani tä, ipa sitipa kökö, ĩ na tä kui tä kua soale, ĩ wa tökö pewö a wäsä soataaö!" ĩ na pata tä kuma.

³ ĩ na pata tä kuu ha, "Häö. Ipa pata tänö sa sasu köa pasia saile ta. Wi na sa kua päataköö! Sa utiti ipö kutenö, sa kalipalo tai mi ipö kitä. Ai töpö na sitipa sa kökö naka kili ipa kitä. Wi na taköö!" ĩ na a pi wani kuu nö, ⁴ "ĩ na sa kua kitä. Tiko hamö sa huu paio mai ha, huki ai sa töpö noima paio nö, sa hua konasolö noai ha, ĩ töpönö sa noima höttö nö, 'Hapo. Kamisa sai pö ha a kuikiö!' ĩ na ĩ töpö kuu häto kitäö!" ĩ na a pi wani kuuma.

⁵ ĩ na a pi kuu nö, "Au pata tä hai ĩ wani sa tä tälöhe, waiha ĩ sa tä noa totoa köa höttöki kitäö!" töpö kuu noai, ĩ a waniñö ĩ töpö nakama. Töpö nakama, a waloa somakö noai, ĩ a na, "Wani wa tökö tälö noai, wi na ĩ tökö noa kuoma?" a kuu ha, ⁶ "Holokoto a pata ha tapu tapu tuu titile, satehe epii ĩ 100 tapu tapu tuu pi noa kuoma" ĩ na a kuu ha, "ĩ wa tä noa ose wai totopöma, ĩ na pätawö" sa kuu höttöa soataso kitä. 'Polakapii, ĩ 50 tapu tapu sa tuu pi totoki kitä' ĩ na wa tä säöka thakö nö, ĩ tä noa totopa päö" ĩ na ĩ wani tä thapo wi, ĩ na ĩ a wani kuuma.

⁷ ĩ na a wani kuu nö, töpö naka noai, ĩ ai tä waloa nömökö noai, ĩ a na, "Wa tä tälö noai, wi na ĩ tä noa kuoma?" ĩ na a wani kuu ha, "Saku tä na tötiiku tä pi titile, satehe epii, 100 tötiiku tä halo noa kuoma" ĩ na a kuu ha, "Polakapii, ĩ 80 tötiiku wa tä halo noa säöka thakö nö, ĩ wa tä noa totopa päöpö" ĩ na wani tä thapo wi, ĩ na ĩ a wani kuuma.

⁸ ĩ na a wani kuuma kutenö, kama pata tä aiki, "Kamisa na ĩ a wani kalipalo makoka maa noai kitä maaki, a pi mosawio opa noa. 'Huki ĩ na sa kua nö, waiha sa pea mai kitäö!' ĩ na a pi wani kuu tao opa noa" ĩ na a pata kuuma- ĩ na Jesus anö uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma.

ĩ na a kuu nö, -Teusö ulupö makö pi mosawia kule maaki, Teusö a thapo mai, ĩ töpö pi mosaia satia apa. Pi naka. Teusö a thapo mai, ĩ töpö pi tapoiki nö, "Huki ĩ na sa kuaö ha, waiha ĩ töpönö sa totiapala apa kitäö!" ĩ na töpö pi kuu kule maaki, Teusö a thapo wi ĩ töpö aiki, "Huki ĩ na sa kua totioma, waiha Teusö a kule ha, ĩ ha sa kua tä, pe epii Teusö anö sa totiapala apa kitä" ĩ na ĩ töpö pi kuu mai- ĩ na Jesus a kuuma. ⁹ ĩ na a kuu nö, -"Wani tökö thapo wi ĩ tä topa asa mai kitä maaki, wani tökö na wa öttö opa nö, ai wa töpö noima apa nö, au wani tökö na ĩ wa töpö pasilipoö, ĩ na wa kuaö ha, wani tä pewö mataso noai ha, wa töpö noima noai, hi tä hĕtu ha Teusö a sai pö a kupoli, ĩ ha ĩ töpö konasolöma tä, 'Hapo, Hisa ha a kua naikisoö!' ĩ na ĩ töpö kupö" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

A kalipalo holisimo tihöö!

¹⁰ ĩ na a kuu nö, -Ai pata tänö wa kalipalama wi ĩ a patanö, "Wani ipii a kalipaloö!" ĩ na wa noa thaö ha, ĩ tä na wa kalipalo makoka apa kuköma, pe epii kalipalo wi tä na wa kalipalo lotete epö höttö kitä. Wani ipii ĩ tä na wa holisi kalipalotima, pe epii kalipalo wi tä na ĩ wa holisi kalipalo päo höttöio kitä. ¹¹ Sanöma makönö wani ma tä thapo wi ĩ tä na makö holisi kalipalo opa kuköma, "Teusö anö tä thama pi topa wi ĩ tä na a kali-

paloö!" ĩ na kamakö na ĩ na ai tä kuu pasio mai kitä.

¹² Huki ai tä hai ĩ wani tä na makö holisi kalipalo kuköma, waiha ai tänö kamakö hai ĩ wani tä totoa mai kitä.

¹³ Polakapi pata töpö na wa kalipalo ösöho naio mai kitä. Polakapi pata töpönö wa kalipalamati tä, kawanö ai pata wa tä pi ipa asaö, ai pata wa tä pii pasio mii, ĩ na wa kua kitä. Ai pata wa tä kai hini pi topa apa asaö, wani ipii, ai pata wa tä kai hini totio asaö, ĩ na wa kua kitä. ĩ na pata töpö na wa kalipalo ösöho mi kua wi na, ĩ na wani tökö na makö kalipalo pi topa satia apö, Teusö a na makö kalipalo pi topa satia apö, ĩ na makö kua wi tä kua mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Patiseu töpö na Jesus a hapalo kōo

Mateus 11.12-13; 5.31-32; Marcos 10.11-12

¹⁴ Jesus a kuu noai, patiseu töpönö ĩ tä pewö a hini nö, sitipa pi ipa salo, Jesus a na ĩ töpö hapalo pi wasöa apatima. ¹⁵ Töpö hapalo pi wasöa apati ha, Jesus aiki, -"Patiseu makö topa apa" ĩ na ai ma töpö pi thama kule maaki, Teusö anö makö ösi tapa apaö. "Ĩ tä topa apaö" ĩ na sanöma töpö pi kuu kule maaki, "Ĩ tä wanisala apaö" ĩ na Teusö a kuu pasioö- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, -João a wäo paio mi tä, sutu ha Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai ĩ ta, Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ ta, ĩ na ta kui, nö patapö töpönö ĩ ta hua sinomoma maaki, huki Teusö a kaikanamo totio wi ĩ ta topa apöle ĩ ta wäsä sinomoti wi ĩ ta kua nömöa kule. ĩ ta wäsä manu kule, Teusö a kaikanamo wi ĩ ta na satehe epii töpö pi luluo opaö. "Teusö anö sa simöa totiopökö!" ĩ na ĩ töpö pewö pi ku upaö- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁷ ĩ na a kuu nö, -Hutu mosökö pata, hi masita tä uli, ĩ na tä maa kupaso kitä maaki, Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ na ĩ tä säökama pewö kuo soatio kitä. ĩ tä mapo mai kitä- ĩ na a kuuma.

¹⁸ ĩ na a kuu nö, -Peanopö anö kama hai ĩ pusopö a hosälö nö, ai suö tä täa nömöa kotali wi, ĩ tä wanisala apaö. ĩ a suö hosälö noai, ai tänö ĩ a täa nömönöma, ĩ tä wanisala höttöö- ĩ na Jesus a kuuma.

Wani tä thapo opati noai ĩ a ösi pepalo opa nömötio pasio noai ĩ ta

¹⁹ ĩ na Jesus a kuu nö, ta wäsä kōo nö, -Ai tänö wani tä thapo opa asaö, kama hai ĩ haloi ösö noa apii ösö toita apii ösönö a halo sinomo asaö, ai töpö satehe epii töpö nakalö nö, töpö kai iapalo sinomo asaö, ĩ na ĩ a kua sinomo asama.

²⁰ ĩ na tä kua tä, kama sai pö kolo hokolole, ĩ ha taka holele ha, ĩ ha Lásatu a walakasöpö waninö wani tä thapo mai, ĩ a wani pea apa pasitio noai, ĩ ha ai töpönö ĩ a oi wani lomapo sinomotima. ²¹ ĩ aiki, "Sai a ösimö ha töpö ösö potehepalo asatio nö, nii tä see wai hosälöma tä na sa ösö potehe honimo pasio pätiopökö o!" ĩ na a pi wani kuu sinomotima. ĩ ha a lotia tä, pole anö a walakasöpö wani nakoa sinomo pasitima. A wani pepalo opa pasitioma.

²² ĩ na tä kua tä, a pepalo opati noai, ĩ a nomasoö ha, äju töpönö ĩ a ösi täa konönöma. Nö patapö Abraão a kulali hamö a täa konönöma.

Ĩ na tä kua tä, wani tä thapo opa asa noai, ĩ a noma höttösoö ha, a patiliköma. ²³ A patiliköma, ösi töpö pea sinomo pasitio wi, ĩ tä uli hamö a kōa pasisolöma. ĩ tä uli ha a kopolö nö, a pepalo opati tä, a nonoiki nö, pai hamö Abraão a talalöma. Abraão a kotö na Lásatu a taa nainanöma. ²⁴ ĩ töpö talalö nö, a komö nö, "Ipa hao Abraão ai! Kamisa na a pi honipo naioö! 'A pea pasioö!' a pi kuu tihöo! Hi koa taka pata ha sa pea apa pasileö! Kamisa na Lásatu a simöpalöö! ĩ a ami heunö, pili sa äka sopi ipii, ĩ tä matamanöpökö!" ĩ na a kuuma.

²⁵ ĩ na a kuu ha, Abraão aiki, "Pösa ai! Masita tä uli na wa pilia tä, wa kuationi, ĩ tä na wa pi hatukupasopöo! Wani wa tä thapo opaö, wa ösö potehepalo, ĩ na wa kua sinomo asatioma. ĩ na wa kua asatia tä, Lásatu a wani pea apa pasitioma. A pea apa pasitioma maaki, hi tä uli na a pea mai ha, a kutia kule. Huki kawa pepalo opa pasitia kule. ²⁶ Önö kutenö, Lásatu sa simöpa mai kitä! Makö selekepo totia kule. Mötali ha Teusö anö hawalo tä talo opii tä lämaköma. ĩ ai tä hawalo hētu ha samakö kua pökatöa höttöa, ĩ ai tä hawalo hētu ha wa kua pökatöa höttöa, ĩ na makö kua kule. Önö kutenö, kawa na samakö pökatöpo pi topa kule maaki, samakö pökatöpo mai kitä. Mi ha makö kulali, hisimö ĩ makö pökatöpo pi topa kule maaki, makö pökatöpo mai kitä" ĩ na Abraão a kuuma.

²⁷ ĩ na Abraão a kuu ha, wani tä thapo opa noai, ĩ aiki, "Hapa. ĩ na tä kua pikia manu kule, masita tä uli ha ipa hao a sai pö na Lásatu a simöa totipalöö! ²⁸ Ipa ai hoose töpö, 5 hoose töpö kui töpö kua haia soa kuleö! Hi tä uli ha samakö pepalo opati pole, ĩ tä uli na ipa hoose töpö kōa naipö matimöo! Önö kutenö, ipa hoose töpö na Lásatu wa simöpalöö! Wa simöpalöma, ipa hoose töpö na a waloikitö nö, 'Au hepala a kuati noai, ĩ na pö kua naio tihöo!' ĩ na Lásatu anö töpö noa thaapöo!" ĩ na a kuuma.

²⁹ ĩ na a kuu ha, "Mawöo! Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, au hoose töpönö ĩ tä waheta thapoö, Teusö a kai wäsä sinomoti noai, ĩ töpönö ta wäsä noai, ĩ tä waheta thapo naia, ĩ au hoose töpönö ĩ tä säökama thapo waikia kule. Au hoose töpönö ĩ tä säökama hiniä totiopöo!" ĩ na Abraão a kuu höttöoma.

³⁰ ĩ na a kuu ha, "Naiö! Hapa Abraão ai, ĩ na a kuu tihöo! A noma waikilaso noai, a temöa kono nö, ipa hoose töpö na ĩ a waloiki nö, ta wäsä kuköma, ipa hoose töpö pi hatukupasopöo! Töpö pi hatukupalo nö, töpö pi sapamo nö, Teusö ta hini kuköpöo!" ĩ na pepala a kuu ha, ³¹ Abraão aiki höttöwö, "Ma. Moisés anö töpö noa thaa noai ĩ ta, Teusö ta wäsä sinomo noai ĩ töpönö ta wäsä noai ĩ ta, ĩ na ta kui, au hoose töpönö ĩ ta hini wani ipö tä, ai tä nomano nö, a temöa konaso noai, ĩ a hapalo nömöa kule maaki, ĩ a hini wani ipö höttö kitä" ĩ na Abraão a kuu höttöoma- ĩ na Jesus ta wäsä nö, ĩ na a kuu totiatalotima.

Ai sanöma tä na kawanö wanisala wa tä thapama maikiö!

Mateus 18.6-7, 21-35; Marcos 9.42

17 Ì na Jesus a kuuma, kama kai a hua sinomo noai ï töpö na a hapalo kōo nō, ï na a kuuma: -Ai tänö sanöma töpö na wanisala tä thapamani wi ï tä kua sinomo wi maaki, ai wanö ai sanöma tä na wanisala wa tä thapamani wi ï wa pea apa kitä. ² Hi ulu töpö wai kule, ï ai a wai na ai wanö wanisala wa tä thapamanöma, pe epii wa pea kuki kitä. Kawanö ulu tä na wanisala wa tä thapama paio mai ha, pili wa olai ha ai tänö maa ma pata saumakö nō, kosoto u pata hamö wa kepamanöma akōna, ï tä topa apöla pi. Wa nasi tu-paso akōna, ulu tä na wanisala wa tä thapama mana pi.

Ai wa tä hĩsu thaa soatio maikiö!

³ Pö mosawia totikiö! Kawa na ai tänö wanisala tä thaö ha, "Kamisa na wanisala wa tä thaa noai ï tä wanisala apa" ï na wa kuu! Ì na wa kuu ha, "Pitili wa. Kawa na wanisala sa tä thamaö! Ì wanisala sa tä thaa kota mai kitä!" ï na a kuu ha, kawa aiki, "Pei. Ì na pätawöö! Huki kawa na sa hĩso mai kitä!" ï na a kuu totihö! ⁴ Ai tä wakala na kawa na ai tänö satehe epii, 7 tä wanisala thaa pi kupalo nō, "Haö. Kawa na wanisala sa tä thaa keö! Ì sa tä thaa kota mai kitä!" ï na 7 a kuu pi kupasoö ha, kawa aiki, "Ì na pätawöö! Kawa na sa hĩso mataso keö!" ï na 7 wa kuu pi kua hõtöpasopö- ï na Jesus a kuuma.

Teusö a na wa mamö teteo wi ï tä

⁵ Ì na tä kua tä, Jesus anö kama hai ï 12 töpö simöa asa noai, Jesus a na ï töpö aiki, -Kaikana ai! "Teusö a pitili. A lotete epö" samakö pi kuu pole, ï tä pala totimanö!- ï na töpö kuuma.

⁶ Ì na töpö kuu ha, Jesus aiki hõtöwö, -Mosötahata mo wani ipii kui na, ï na "Teusö a pitili" wa pi kuu wi, ï tä wani ipö kuö hõtö päla tä maaki, hi hii ti öpale, ï ti na makö hapalo nō, "A uköpaloö! Wa uköpalo nō, mötati tuu pata hamö u pata hamö a öpa nömöikikölö!" ï na makö kuu ha, ï ti uköa hõtöpalolö nō, mötati tuu pata hamö a öpamö kua nömökö taso kitä!- ï na Jesus a kuuma.

Pata tänö wa kalipalama sinomo wi, ï wa pätawö

⁷ Ì na Jesus a kuu nō, ai tä uni a wäsä nō, -Ai wanö ai wa tä kalipalama sinomo wi, hikali ha ï wa simököma, oweha kökö na a mamö läapalopö, ï wa simököma, ï na tä kua tä, a kalipalo matalo nō, a waloa köki ha, kawa aiki, "A ösö poteha paitalosoö!" ï na pata wa kuu soataso kitä ta o? ⁸ Ì na wa kuu soata mai kitä. Ì a waloa köki ha, pata wa kutehö, "Wa sanumo nō, ipa nii tä thaa haitaköö! Nii wa tä thakö nō, sa ösö potehepalama haitaö! Sa ösö potehepa paipamanö nō, waiha wa ösö potehepalalo nömöo!" ï na wa kuu kitä. ⁹ Pata wanö ï wa noa thaa noai ï anö ï wa kai hini totioö ha, ï

a na, "Aitaköö! Wa totiatalo opa alu kuleö!" wa kuu kitä ta o? Ma. Ì a hai, wa kalipalama sinomo wi ï a päwö kutehö, ï a na ï na wa kuu mai kitä. ¹⁰ Pata tä na a kalipalo kua sinomo noai na, ï na kamakö kua hõtöoö. Kamakö hai ï pata tänö makö simöa sinomo wi, ï anö makö noa thaö ha, ï ma tä pewö a hini totioma, "Samakö totiatalo opa asa waikia kule" pö pi kuu tihö! "Pata tänö töpö kalipalama wi, ï a patanö töpö noa thaa sinomoö ha, ï töpönö pata tä kai pata hini sinomoö. Önö kutehö, ipa pata tänö sa noa thaa wi, ï sa ta hini sinomo opaö. Ipa pata tänö sa kalipalama sinomo pasio wi ï sa päwö" ï na makö kuupö- ï na Jesus a kuuma.

Töpö satehei töpö toa konasoma maaki, sami tä aiki, -Aitaköö!- a kuu sisa noai ï ta

¹¹ Ì na tä kua tä, Jetusalēi tä uli hamö Jesus a hutilö pamö, Samatia tä uli, Kaliléia tä uli, ï tökö uli kasö kuo pamö Jesus a hasuo tasoma. ¹² A hasuo tä, ai sai pö kuo pa a lisipo tä, wasu wasu tänö töpö ösö hiöpöpasö noai, ï töpö satehe epii, 10 töpö kui töpö huu läoma. ¹³ Ì töpö huu pä apa soa kulati maaki, Jesus a huu talalö nō, töpö komöma. Töpö komö nō, -Jesus a pata ai! Kamisamakö möö nō, wa pi honipo mi salo. "Ì na pö kua pasioö!" a pi kuu tihö!- ï na töpö kuuma.

¹⁴ Ì na töpö kuu pole, Jesus anö ï töpö talalö nō, -Teusö a täpä sinomo wi, ï töpö na pö mömotö!- ï na Jesus anö töpö noa thaö ha, ï hamö töpö huu hõtösolöma. Töpö hua hõtölolö tä, töpö ösö hiöpö öpii ï tä maa kopasoma.

¹⁵ Töpö ösö hiöpö opa noai, ï ai tä aiki, -Hua! Sa ösö hiöpö maa kopaso keö!- a pi kuu nō, a sapa kōo soatalo nō, -Teusö anö sa ononoa kopamani keö! Teusö a totiatalo opawöö!- lope epii ï na a hapalo kuuma.

¹⁶ Ì na a kuu nō, -Jesus a hai ï pata tä sai- a pi kuu salo, pili a maekonö a hĩta thaiki nō, a mäi poa soataiki nō, -Jesus ai. Aitaköö! Kawanö sa ösö totia kopale, ï tä na sa pi mönaha apa kule- ï na a kuuma. Ì na a kuu noai, ï samatia tili tä kuuma.

¹⁷ Ì na ï samatia tili tä kuu ha, -Satehe epii, ï 10 töpö kui sa töpö ononoa kopali ke maaki, witi ï ai 9 töpö? ¹⁸ "Aitaköö! Teusö a totiatalo opawöö! Jesus wanö sa ononoa kopali keö!" ï na ai töpö kuu mai, hi tiko tä hai, hi samatia tili tiko tä kuu sisa kule. Ì na a kuu pi topa apa asa salo, sami a waloa sapa kökö solö ke- ï na Jesus a kuuma.

¹⁹ Ì na a kuu nō, ï samatia tili tä na, -Wa öpa kopalo nō, a kononö! "Jesus a pitili. A lotete epö" wa pi kuu totioma kutehö, "Jesus anö sa toa komani kitä" ï na wa pi kuu noai, ï tänö wa toa konaso ke- ï na Jesus a kuuma.

Teusö a kaikanamo totio opa wi ï ta

Mateus 24.23-28, 36-44

²⁰ Ì na tä kua tä, patiseu töpö aiki, -Teusö a kaikanamo totio wi, wi na tä kuto tä, ï tä waloa totiki?- ï na töpö kuu ha, Jesus aiki hõtöwö, -Teusö a kaikanamo

totio wi ĩ tā hatuka totio mai kitā. ²¹ Pi naka. Teusō a kaikanamo totio wi, kamakō ōsi ha ĩ tā kua pasia. Ōnō kutenō, “Hi tā möö nököö! Teusō a kaikanamo wi, hi ĩ tā kua” ĩ na makō kuu totio mai kitā. “Teusō a kaikanamo wi, ki ha ĩ tā kua” makō kuu mai kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

²² ĩ na a kuu nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ tōpō na a hapalo nōmōo nö, -Sanōma sa kupaso noai, waiha kamakōnō ĩ sa möö pi topa kōo kitā maaki, sa möö kōo haio mai kitā. “Hi tā wakala ha Jesus a tapamo kōo mi salo” makō kuu kitā maaki, sa tapamo haio mai kitā. ²³ “Hisimökōö! Hisa ha Jesus a kua kuleö!” ĩ na ai tōpō holisi kuu kitā. “Ki hamō Jesus a kua kulaliö!” ĩ na ai tōpō holisi kuu hōtōo kitā. ĩ na tōpō kuu ha, ĩ tōpō a hini hāto maikiö! Tā möömō huu hātölō tihōö! ²⁴ Tā sami samimo opaō kukōma, hutu mosökō wakala pata kuo laso wi na, ĩ na sanōma sa kupaso noai ĩ sa huu kōo tā, ĩ na tā kua kua hōtōo laso kitā. ²⁵ ĩ na tā kua paio mai ha, huki ai tōpōnō sa peama nö, sa hosa totili wi, ĩ tā kuo paio pia salo. ²⁶ Sutu ha Noé a kua tā, Teusō a thapo pasio mai, ĩ tōpō kua kua noai na, ĩ na sanōma sa kupaso noai ĩ sa huu kōa tā, ĩ na tōpō kua kua hōtōo kitā. ²⁷ Kutiatā a pata na Noé a titio paio mi tā, Teusō a thapo mai ĩ tōpō pi moti ipii tōpō iapaloö, tuu kopalaö, tōpō supaso tikilio opatii, ĩ na tōpō kuati tā, maa tuu pata ōkimonaso noai ĩ tuu ōki patanō ĩ tōpō nasi pewō tupasoma.

²⁸ ĩ na ĩ tōpō kua kua noai na ĩ na Ló a kua tā, Teusō a thapo mai, ĩ na ĩ tōpō kua kua hōtōoma. Tōpō iapaloö, tuu kopalaö, wani tōpō taalali, wani tōpō totoaki, tōpō hikalimoö, sai pō thaö, ĩ na tōpō kua tā, ²⁹ Ló a, kama ai tōpō, ĩ na tōpō kui, Sotoma tā uli ha ĩ tōpō pilio noai, ĩ tōpō tokōa asasolōma. Tōpō tokōa asasolō noai ha, ĩ tā wakala ha soatawō, sotoma tili tōpō na Teusō anō koa taka, koa taka hōsōsöpō wakō, ĩ na tā kea thamanō nö, ĩ tōpō pewō ĩsia thamanōma. ³⁰ ĩ na tā kua kua noai na, ĩ na sanōma sa kupaso noai ĩ sa tapamo kōo tā, ĩ na tā kua kua hōtōo kitā. ³¹ Sa tapamo kōo tā, au sai a sika ha ai wa huti tā, “Sai ōsimō ha ipa wani tōkō kulai, ĩ sa tōkō tākōö!” ĩ na a pi kuu ti! Wa hikalimoti tā, sa tapamonasoma, sai a ha a huu koonō tihōö! ³² Pō pi mosaia totikiö! Ló a hai ĩ pusopō anō tā uli möö noa kopalōma, a noma soataso noai, ĩ tā na pō pi motōo tihōö! ³³ “Jesus sa kai hini wani ipō saiö! Jesus sa kai hini kukōma, sa pea apa pasio matimōö!” ai wa pi kuu pole, ĩ wa pea totio kitāö! ĩ na tā kua tā, “Jesus sa kai hini ha, ai tōpōnō sa peama kitā maaki, sa noamo mai kitāö!” ĩ na ai wa pi kuu pasile, waiha ĩ wa pea pasio mai ha, wa pi topapalo soatio asa kitāö!- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁴ ĩ na Jesus a kuu nö, -Sa huu kōki wi ĩ tā mumi ha polakapi tōkō hākohole, sami sa tälölōö, ai sa taa kōkölōö, ĩ na sa kua kitā. ³⁵ Polakapi suö tōkōnō hikali mo kopekeamati pole, ai sami sa tā tälölōö, ai sami sa tā taa kōkölōö, ĩ na sa tōpō thama kitā. ³⁶ [Polakapi tōkō hikalimoti pole, ĩ ai sa tā tälölōö, ai sa tā taa kōo pasikölōö, ĩ na sa kua kitā]- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁷ ĩ na Jesus a kuu ha, -Kaikana. Wa kuuhe, witi tā uli ha ĩ tā kua pia salo?- ĩ na tōpō kuuma. ĩ na tōpō kuu ha, -Sa huu kōa tā, “Witi hakō?” makō kuu mai kitā. Ai tā nomaso noai, ĩ ha watupa pō wani hupalo hatuka apa kitā ta pi kuu mai. Sanōma tōpōnō pe epii hiopō tā tha apa pamō, ĩ ha sa huu kōone, ĩ tā hatuka apa hōtōle kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

-Samakō noamaö!- ĩ na makō kuu kōatalo opapökōö!

18 ĩ na Jesus a kuu nö, -Makō pi otapalo mai, Teusō a na pō hapalo sinomoö!- ĩ na Jesus a kuu pia salo, ĩ uni ta wäsāma. ² Uni ta wäsā nö, -Ai tōpō pilla tipötōa apōlati ha, ĩ ha tā makokama läo sinomo wi, ĩ a pata kuoma. Teusō a na a kili mi ipō, ai sanōma tōpō na a kili naio mi ipō, ĩ na ĩ a pata kuoma.

³ ĩ na tā kua tā, ĩ tā uli pata na suö tā hai ĩ peanopō a nomaso noai ĩ a sino opii a kutio naioma. Tā makokama sinomo wi ĩ a na ĩ suö tā wāomō lälāpati nö, “Kamisa na ai tänō wanisala tā thati pole, ĩ a na wa hapalo mi salo” ĩ na suö tā kuu kule maaki, ⁴ ĩ pata tänō a hini maama. A hini mi päla tā maaki, ĩ suö tā walo walomo opati ha, pata tā aiki, “Teusō a na sa kili mi, sanōma tōpō na sa kili mi, ĩ na sa kua kule maaki, ⁵ hi suö tā walo walomo opati salo, ĩ a na ai tänō wanisala tā thati pole, ĩ a na sa hapalo läo kitā. ĩ suö sa hini mi ha, a walo walomo opa nö, sa waipa pasitio tihōö!” ĩ na a pi pata kulasoma- ĩ na Jesus a kuuma.

⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, -Uni sa ta wäsāhe, ĩ ma ta hinini ke? Tā makokama sinomo wi ĩ a pata wanisala apa wi ĩ a kuu noai ĩ ta hini totihoö! ⁷ ĩ a pata wanisala apa wi maaki, ĩ a patanō suö tā hini nö, a noama kukōma. Teusō anō tōpō saia asalō noai, ai tōpōnō ĩ tōpō peama apati wi, Teusō anō ĩ tōpō peama hōtōo kitā. Teusō anō tōpō sailō noai ĩ tōpō aiki, “Häö. Makō pepalo wi tā tetepo waikia kuleö! Teusō anō makō hini hāto mikō” ĩ na tōpō pi kuti kule maaki, ĩ tōpōnō Teusō a naka satimo opati ha, Teusō anō ĩ tōpō noama mai kitā ta o? ⁸ Teusō anō ĩ tōpō noama nö, tā makokama läapalo haita kitā. Tōpō noama kitā maaki, sanōma sa kupaso noai, hi masita tā uli na sa huu kōa tā, “Teusō anō makō noama hāto mai kitā” ĩ na sanōma tōpō pi kuu hāto kitā. Waiha sa huu kōa tā, “Teusō a pitili” tōpō pi kuu totio wi, ĩ tōpō kule kitā?- ĩ na Jesus a kuuma.

Teusō a na a hapaloma maaki, a makokoa pasio maa noai ĩ ta

⁹ ĩ na tā kua tā, -Sa totiatalo opa asatiowō. Ai tōpō pewō wanisala apa pasitiowō- tōpō pi kuu wi, ĩ tōpō na Jesus a hapaloma. Uni ta wäsā nö, a hapalo nö,

¹⁰ -Teusō a na polakapi tōpō hapalo pia salo, Teusōmo sinomo wi a sai pata hamō tōpō lisipaso lasoma. Ai tā hai, ĩ patiseu tā kuoma. Ai tā aiki, kaikana tā pata na sitipa kōkō totoköpō, ai tōpō na kōkō naka sinomoti wi ĩ a kuo pasioma. ¹¹ Teusōmo sinomo wi a sai pata na ĩ tōpō lisipalo nö, patiseu tā ōpapalo nö, Teusō a na a hapalo hātomoti nö, “Teusō ai. Ai sanōma tōpō kua kua wi na, ĩ na sa kua kua pasio mi ipō kutenō, kawa

na, 'Aitaköö!' ĩ na sa kuu sinomo opaö. Ai töpö thomömoö, wanisala tä thatala apaö, ai tiko tä suö na töpö mamoo, ĩ na ai töpö kua kuati wi na, ĩ na sa kua pasio mai kitä. Kaikana tä hai ĩ sitipa kökö nakata wi ĩ a öpalati, ĩ a wani kuati wi na, ĩ na sa kua hõtöo mi ipö.
¹² Sa Teusömo makokoa asa kutenö, ai tä wakala na sa iapalo mi, ĩ na tä kua tä, ai polakapi tökö wakala maa kutalo nö, ĩ hena tä sa iapalo mi, ĩ na ĩ tä semana pewö hamö ĩ na sa kua sinomotii. Ipa noa sa tä täa kuköma, kawa na ĩ sa tä noa ose wai totoa sinomo pasioö" ĩ na Teusö a na ĩ na ĩ patiseu tä kutima.

¹³ ĩ na patiseu tä kuti tä, kaikana tä na sitipa kökö toköpö, kökö naka sinomo wi ĩ a öpalati, Teusö a na ĩ a hapalo nomöoma. Teusö a na a kili salo, a nono mai ha, "Häö. Sa wanisala apati sai taköö!" ĩ na a pi kutima kutenö, kama kotopö säo nö, Teusö a na a hapalo nö, "Teusö ai. Wanisala sa tä thaa sinomo pasio wi ĩ sa. Önö kutenö, kamisa na a pi honipo totioö! 'A pea pasi päoö' a pi kuu tihöö!" ĩ na ĩ a wani kutima- ĩ na Jesus anö ta wäsä nö, ĩ na a kuuma.

¹⁴ ĩ na a kuu nö, -"Wanisala sa wani totia kopalöö!" a wani kuu noai, toita ĩ a wani kōa asapolöma. Teusö anö ĩ a totia asa kopalöma. ĩ na tä kua tä, "Sa totiatalo opa asa waikileö!" ĩ na a pi kuu pasio noai, Teusö anö ĩ a totipa pasio kōo maama. Teusö a na a tomöpo mi ipii ĩ a kōa pasisolöma- ĩ na Jesus a kuuma.

ĩ na a kuu nö, -Önö kutenö, "Sa toita apö asa waikiwo" wa pi kuu tä, Teusö anö wa komoapalama apa kitä. ĩ na tä kua tä, "Teusö a na sa tomöpo mi sai" ĩ na wa pi kuu tä, Teusö anö wa hösökapalama asa kitä- ĩ na Jesus a kuu totioma.

Jesus anö ulu töpö totiapala noai ĩ ta

Mateus 19.13-15; Marcos 10.13-16

¹⁵ ĩ na tä kua tä, ai töpö aiki, -Ulu töpö na Jesus a ami waliköma, Teusö anö ĩ ulu töpö totiapala apa kitäö!- ĩ na töpö pi kuu nö, Jesus a na ĩ töpönö ulu töpö kai waloköma. Töpö kai waloki ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ töpö aiki, -Ulu töpö kai walo tihöö!- ĩ na töpö kuuma.

¹⁶ ĩ na töpö kuu ha, Jesus anö ulu töpö nakalö nö, kama hai ĩ töpö na, -"Ulu töpö kai walo tihöö!" makö kuu maikiö! Kamisa na ulu töpö huupöö! Hi ulu töpö kua kua wi na, ĩ na Teusö anö töpö simöa wi, ĩ na ĩ töpö kua kua hõtöo. ¹⁷ "Sa simöa totioö!" Teusö a na ĩ na ulu töpö wai kuu kua wi na, ĩ na wa kuu kua hõtöo mi tä, Teusö a kaikanamo totio wi ĩ hamö wa kuo mai kitä" ĩ na sa kuu pitilimo opa kuleö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Wani wa tä pii sisa tä, Jesus wa thapo haio mai kitä

Mateus 19.16-30; Marcos 10.17-31

¹⁸ ĩ na tä kua tä, ai pata tä aiki, -Jesus ai. Samakö pi hatuka totipamani wi ĩ wa toita apö. Wa totiatalo opawö- ĩ na a kuu nö, -Sa ösi palimipasopö tä na wi na sa kua pasioöpö?- ĩ na a pata kuuma.

¹⁹ ĩ na a pata kuu ha, Jesus aiki hõtöwö, -Wi na wa pi kuu salo, "Wa totiatalo opawö" kamisa na wa kuu kule!

Ai sanöma tä toita apii tä kua mai kitä. Teusö a toita apö sisawö- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁰ ĩ na a kuu nö, -Moisés a patanö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ wa ta taö öpa waikia kule nökö.

"Tiko tä suö na a sakapalo häto tihöö!

Ai sanöma tä säpa häto tihöö!

A thomömo häto tihöö!

A hapalo holisimo häto tihöö!

Hao a, nao a, ĩ na kilii töpö kai a hini totihoö!"

ĩ na Moisés anö nö patapö töpö noa thama- ĩ na Jesus a kuuma.

²¹ ĩ na Jesus a kuu ha, pata tä aiki, -Wa kuu pole, ĩ sa ta hini sinomoö. Sa ose tä, Moisés a kai a kuu wi ĩ sa tä pewö a hini soatama, huki sa ta hini soatioö- ĩ na a pata kuuma.

²² ĩ na pata tä kuu pole, Jesus anö ĩ ta hini nö, -Sami wa tä thama mai ha, wa kua soa kule. Ai töpö hai ĩ wani tä honi ipii, ĩ töpö na au wani wa tökö pewö toköma, hi tä hētu hamö au wani tä kua apa hõtöa soalali kitä. Töpö honimo opati wi ĩ töpö na au wani tökö pewö tokökö nö, kamisa na a noka soapaloö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²³ ĩ na Jesus a kuu ha, pe epii ĩ pata tänö wani töpö thapo opama kutenö, a pi pata honipo opama. ²⁴ A pi pata honipo opöle, Jesus anö ĩ tä tapa nö, -Teusö a kaikanamo totio wi ĩ hamö wani tä thapo opa wi ĩ töpö lisipo haio mai kitä. ²⁵ Makusa tä päka wai hamö kamelu a pata lisipaso kitä ta o? ĩ tä kua kua wi na, wani wa tä thapo opa wi, Teusö a kaikanamo wi ĩ hamö ĩ na wa lisipo kua hõtöo mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁶ ĩ na Jesus a kuu noai, ai töpönö ĩ ta hininö nö, -ĩ na wa kuu ha, Teusö anö ĩ witi pili a täa konöpö? Teusö a kaikanamo wi ĩ hamö ĩ witi pili a lisipasopö?- ĩ na töpö kuu ha, ²⁷ -Sanöma töpönö tä thama tai mi ipii, Teusö anö ĩ tä thama taö öpa asa kitä. Teusö a kaikanamo wi ĩ hamö sanöma töpö lisipo tai mi kitä maaki, Teusö anö töpö lisipama taö öpa sisaö- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ ĩ na Jesus a kuu ha, Pedro aiki, -Kawa na samakö nokapalo sinomo pia salo, kamisamakö hai ĩ sama töpö takölöma- ĩ na a kuuma.

²⁹ ĩ na Pedro a kuu ha, -"Teusö a simöo totio wi ĩ wa tä pi ipa salo, au sai wa takölöo, au husopö a, au hepala töpö, au hoose töpö, au hao a, au nao a, au ulu töpö, ĩ na töpö kui wa töpö takölöo, ĩ na wa töpö taa thakölöma, ³⁰ huki töpö satehe epii wa töpö täa satia apa hõtöli kitä. Huki satehe epii wa töpö täa satia apa hõtöli nö, Teusö a na wa kononö nö, wa ösi palimipo totio wi ĩ wa tä täa hõtöli kitä" kamakö na ĩ na sa kuu kule. Pitili sa- ĩ na Jesus a kuuma.

-Sa säpali kitä maaki, sa temöa konaso kitä-

Jesus a kuu kōo noai ĩ ta

Mateus 20.17-19; Marcos 10.32-34

³¹ ĩ na tä kua tä, Jesus anö kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö naka sokalö nö, ĩ töpö na a hapalo nö, -Jetusalēi tä uli ha makö huu pia kule. Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ töpönö sanöma sa kupaso noai ĩ sa

kateha nö, "Cristo a huu tä, ĩ na a kua kitä" ĩ na tä säökama kuu noai, ĩ na huki Jetusalēi tä uli ha sa waloikitö nö, ĩ na sa kua totio pia salo. ³²Juteu töpö pasi mi ipii ĩ töpö na sa namo simöki pia salo. Sa namo simöki ha, kamisa na ĩ tiko töpö hapalo pi wasöa apa nö, ĩ töpönö sa kateha wanisala apa nö, sa wanipo salo, sa nakipöma apa nö, sa sä nö, ³³sa säa totipali pia salo. Sa säa totipali kitä maaki, polakapi tä mumi matalo nö, ĩ ai tä hena tä sa temöa konaso kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁴Ĩ na Jesus a kuu kule maaki, kama kai hiniti wi ĩ töpönö ta hini tomöpo maama. -Häu. ĩ na Jesus a kuu totia alu kuleö!- ĩ na töpö pi kuu totio maama.

Jesus anö a höpöpö öpii, ĩ a wani toa komanö noai ĩ ta

Mateus 20.29-34; Marcos 10.46-52

³⁵Ĩ na tä kua tä, Jetikó tä uli ha Jesus a ateo tä, piliso kasö ha a wani höpöpö öpii a wani loo lätioma. A höpöpö kutenö, a wani loa lätioki nö, töpö hasuo pole, ĩ töpö na a wani nako läoma.

³⁶A wani loa lätioki tä, töpö satehe epii töpö hasuo hini nö, -Wi na tä kuaö ha töpö satehe epii töpö a hasuo kule?- a wani kuu ha, ³⁷-Nasaté tili tä Jesus a hasuo kulatiö!- ĩ na töpö kuu hötöoma.

³⁸Ĩ na töpö kuu ha, a wani komö soata nö, -Jesus ai! Kaikana tä Davi wa ulupö tolewöö! "Ĩ na wa höpöpö wani kua päo" ĩ na a pi kuu tihöö! Kamisa na a pi honipo totihöö!- ĩ na a wani komö kuuto läoö ha, ³⁹-A wani lalupalalo tihöö!- ĩ na ai töpö huu tolehapalo pole, ĩ na ĩ töpönö a noa wani thaa läoma. ĩ na a noa wani thama maaki, pe epii a wani komö lalupalalo nö, -Davi ulupö ai! Kamisa na wa pi honipo nö, sa pasilipalöö!- ĩ na a komö kuu satimo opatima.

⁴⁰Ĩ na a komö kuu satimo opati ha, Jesus a öpa opia soataiki nö, ai töpö na, -A wani höpöpö öpii a wani nakaki solöö!- a kuuma.

Ĩ na a kuu ha, a wani nakaki solö ha, a wani walokö solöma. A wani walokö solö ha, Jesus aiki, ⁴¹-Wi na wa thamaköpö?- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na Jesus a kuu ha, -Sa mamö huu topa komaköö!- ĩ na a wani kuuma.

⁴²Ĩ na a wani kuu ha, Jesus aiki, -A mamö huu topa koikiö! "Jesus anö sa mamö wani huu topa komaki kitäö!" wa pi kuu pole, ĩ tänö wa mamö huu topa kōa pasia päki ke- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴³Ĩ na Jesus a kuu ha, a mamö huu topa apa kōa soataköma. A mamö huu topa apa kōa soataki ha, Jesus a na a wani noka soatasolöma. A nokaalö tä, -Teusö a totiatalo opa asatiowöö! Sa mamö huu topa komaki keheö!- ĩ na a kuu totiatalo opatima. A mamö höpöpö huu topa kōkōhe, töpö satehe epii töpö hupalo pole, ĩ töpönö ĩ tä taa nö, -Teusö a totiatalo opa asatiowöö!- ĩ na ĩ töpö kupalo opa naioma.

Jesus anö Sakeu a nakalö noai ĩ ta

19 ĩ na tä kua tä, Jetikó tä uli na Jesus a lisipalo nö, ĩ hamö a hutiiölä tä, ²⁻³Sakeu anö Jesus a taa pi topa apama. Sakeu anö wani tä thapo opama. Kaikana tä na sitipa kōkō totoköpö, kōkō täatala sinomo wi,

Sakeu anö ĩ töpö simöa sinomotima. Sakeu anö Jesus a taa pi topa apama maaki, Jesus a hutiiölä pamö töpö satehe epii töpö huu naitiolö ha, Sakeu a hototi ipö salo, Jesus a tapa tomöpo maama. ⁴A tapa tomöpo mi ipö salo, a läläa toleha soatalö nö, Jesus a hasuo piale, ĩ tiso kasö ha piku tiki öpalati, ĩ tiki na a tua läa soataköma.

⁵A tua läa soatakö noai, ĩ ha Jesus a hasuola nö, a möö nonoa nö, -Sakeu ai! Lope epii a ithoa kōtaloö! Huki au sai a na sa kukö taso kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁶Ĩ na Jesus a kuu ha, lope epii Sakeu a ithoa haia kōtalo nö, a pi mönahapalo opa nö, Jesus a kai kōa soatasolöma.

⁷Jesus a kai koonö pa, Jesus a na töpö satehe epii töpö nokapalo noai ĩ töpö aiki, -Hö. Wi na Jesus a pi kuu salo, wanisala tä thaa sinomo wi, ĩ a wani hai sai a na a kuo pia kulati?- ĩ na ĩ töpö kupalotima.

⁸Ĩ na ĩ töpö kupaloti tä, Sakeu a öpa hatukupalo nö, Jesus a na a hapalo nö, -Pata! Pi naka. Töpö matipö mi ipii, ĩ töpö na wani sa tä thapo asale, ĩ ai sa tökö hētu totoki, ai sa tökö hētu thaa hötöli, ĩ na sa kua pia salo. Ai tä hai ĩ sitipa sa kōkō thomönini, ĩ a na pe epii sitipa sa kōkō totoa hötöki pia salo- ĩ na Sakeu a kuuma.

⁹Ĩ na Sakeu a kuu ha, Jesus aiki, -Sakeu a hai, ĩ Abraão a hai ĩ tolewö tä naiwö. "Teusö a pitili" Abraão a pi kuu kua noai na, ĩ na Sakeu a pi kuu kua hötöö. Önö kutenö, Sakeu a, kama ai töpö, ĩ na töpö kui töpönö wanisala tä thaa noai, huki ĩ tä na Teusö a hīso mataso ke. Teusö anö ĩ töpö täa koni ke. ĩ töpö hai, ĩ Teusö ulupö töpö kupaso keö! ¹⁰Sanöma töpönö wanisala tä thaahe nö, töpö monöa soaso noai, sanöma sa kupaso noai, ĩ sanö ĩ sa töpö tae kotio pa, sa töpö täa koanani, ĩ na sa töpö thama pia salo, sa huu kipili- ĩ na Jesus a kuu totioma.

Wa tä thapole, ĩ tä palamanöö!

Mateus 26.14-30

¹¹Ĩ na tä kua tä, Jetusalēi tä uli ha Jesus a ateo opa waikia kutenö, Jesus a na töpö huu naio wi ĩ töpö aiki, -Huki Teusö a kaikanamo wi ĩ tä kupo häto pia kule- ĩ na töpö pi kuuma. ĩ na töpö pi kuu ha, Jesus anö uni ta wäsäma.

¹²Ĩ na a kuuma: -Ai pata tä hai ĩ pelupö a hai, kaikana tä kupaso pia salo, tiko tä uli hamö a huu piama. "Ĩ tä uli hamö sa hulolö nö, ai töpönö sa kaikanapalö noai ha, sa huo kōki solö nö, hi tä uli ha sa kaikanamo kōo solöpökö o!" ĩ na a pi kuu salo, a huu piama. ¹³A huu pia tä, ĩ anö töpö kalipalama sinomo wi ĩ ai töpö satehei, ĩ 10 töpö kui töpö nakalö nö, 10 oto kōkō sitipa toataköma. Kōkō totoakö nö, "Pei. Ki töpönö sa kaikanapalö taso noai ha, sa huu kōo kitä. Sa huu kōo paio mi tä, hi oto ma kō sitipa tälöhe, ĩ ma kō sitipa simomanöö!" ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu nö, a hulaselöma.

¹⁴A hulaselö noai ha, töpö kua hisa noai, ĩ ai töpönö a pi mi ipö salo, ĩ töpönö ai töpö simöa haipalö nö, "A kaikanapa tihöö! Kamisamakö na ĩ a kaikanamo

maapököö! ĩ töpö na ĩ na makö kuutöö!" ĩ na töpö kuuma.

¹⁵ ĩ na töpö kuuma maaki, a hulaselö noai, ai töpönö ĩ a kaikanapalö tasoma. A kaikanapalö noai ha, a waloa koiki nö, töpö kalipalama sinomo noai ĩ töpö na oto kökö sitipa totoakö noai, ĩ töpö nakalö nö, "Sitipa sa kö totokipili, ĩ wa kö sitipa simoa waikimani ke?" ĩ na a kuuma.

¹⁶ ĩ na a kuu ha, ai tä aiki, "Sami au sitipa sa tälili, ĩ sa kö simomanöma, satehei ĩ 10 kökö kua hõtöa kuleö!" ĩ na a kuuma.

¹⁷ ĩ na a kuu ha, "Aitaköö! Wa topa. ĩ sami sitipa na wa kalipalo makoka apama kutenö, satehei ĩ 10 sai pö na töpö kule, ĩ töpö pewö na wa kaikanamo kuköpöö!" ĩ na kaikana tä kuuma.

¹⁸ ĩ na a kuuma, a waloa nömökö noai ĩ aiki, "Au sa kö simomanöma, huki 5 kökö kua kule" ĩ na a kuuma. ¹⁹ ĩ na a kuu ha, "Topa. 5 sai pö ha töpö kule, ĩ töpö pewö na wa kaikanamopököö!" ĩ na kaikana tä kuu nömöoma.

²⁰⁻²¹ ĩ na a kuu nö, ai tä waloa nömöiki nö, "Kaikana ai. Noa wa tä totoa mi päla tä maaki, wani wa tä täa sinomoö. Hikali a ha wa mo tösa mane maaki, hikali a ha nii tä kule, ĩ wa tä nii täa sinomo opaö. ĩ na wa kuaö ha, pe epii wa patamo opa kutenö, kawa na sa kili ipama. Sa kili ipa salo, kamisa na au sitipa wa totopali, watata ösönö ĩ sa sitipa wai halopalö nö, sa halo wai sosamaköma. Hiki. Au sitipa kua soa kule" ĩ na a kuuma.

²² ĩ na a kuu ha, kaikana tä aiki, "Kamisa na wa kalipalo tomöpo mi ipö. Wa kuuhe, ĩ pitili wa. Pe epii sa patamo opaö. Sitipa sa totoa mai maaki, wani sa tä täa sinomoö. Hikali ha nii sa tä tösa mai maaki, nii sa tä täa sinomoö. ²³ ĩ na sa kuati wi ĩ wa tä taa waikioma maaki, wi na wa pi kuu salo, sitipa kökö titita wi ĩ a sai ha ipa sitipa wa kö titia mai ha, ipa sitipa wa kö simoma maama? 'Sitipa kökö simo totio noai, kaikana tä kopi ha, ĩ sa kökö sitipa möma kööpöö!' wa pi kuu maa noa" ĩ na kaikana tä kuuma.

²⁴ ĩ na a kuu nö, kama hai ĩ töpö kalipalama wi ĩ ai töpö na, "Hi a waninö sitipa sami wai po pole, ĩ a wai sotalö nö, kökö satehei, ĩ 10 kökö sitipa po asale, ĩ a na ĩ a sitipa sami wai totoköö!" ĩ na a kuuma.

²⁵ ĩ na a kuu ha, "Kaikana ai. ĩ na kuno mai. ĩ anö 10 kökö sitipa po waikia asa kuleö!" ĩ na töpö kuuma.

²⁶ ĩ na töpö kuu ha, kaikana tä aiki hõtöwö, "Ai tänö wani tä thapo opöle, ĩ wani tä na pata tänö ai tä makeki kitäö! ĩ na tä kua tä, ai a wani moi ipö pasi salo, kama hai ĩ wani tä wani ipii tä wai po pole, pata tänö ĩ tä wai täli kitäö!" ĩ na sa kuu alu kuleö!" ĩ na a kuu nö,

²⁷ "Sa kaikanamo piale, ai töpönö ĩ tä pii pasio maa noai, ĩ töpö nakalötöö! Ma töpö nakalö nö, kamisa mamö tetela tä, ĩ töpö sälöheö!" ĩ na kaikana tä kuuma- ĩ na Jesus anö uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma.

Jetusalēi tä uli ha Jesus a lisipaso noai ĩ ta

Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; João 12.12-19

²⁸ ĩ na Jesus a kuu nö, Jetusalēi tä uli hamö a hua koo soatasolöma. ²⁹ A hua koo soataalö tä, Petöpasié tä uli, Petânia tä uli, ĩ na tä uli kule ha, ĩ ha Jesus anö töpö kai atetasoma. Töpö kai atelo nö, Olipa tiki tä heuma ha töpö kai sokeaalö tä, Jesus anö kama kai a hua sinomo wi ĩ ai polakapi töpö simöa tolehelöma. ³⁰ Töpö simönö nö, -Ki ha sai pö kulali, ĩ hamö makö lisipalo nö, jumētu a okalo ökale, ĩ a hõo pata na ai tiko töpö tikäo taö mai ha, ĩ jumētu ma taa soatalali kitäö! ĩ ma pata talalö nö, ma pata kusöpalö nö, ma pata täaki solöö! ³¹ Ma pata täli ha, ai tä aiki, "Wi na makö pi kuu salo, ma kusöa kule?" a kuu ha, "Ipa kaikana tänö a naka kulaiö!" makö kuu!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

³² ĩ na Jesus anö töpö noa thaö ha, töpö hulaselöma, ĩ na Jesus a kuu noai ĩ na ĩ tä pewö kuo toleo totio hõtöoma. Sai pö kulali hamö töpö waloikilö nö, jumētu a okalo pata taa soatalalöma. ³³ A pata taa soatalalö nö, a pata kusöa tä, a pata thapo wi ĩ töpö aiki, -Wi na makö pi kuu salo, ma kusöa kule?- töpö kuu ha, ³⁴ -Ipa kaikana a patanö a naka kulaiö!- töpö kuu hõtöoma. ³⁵ ĩ na töpö kuu hõtöo nö, Jesus a na jumētu a okalo pata tälölöe nö, jumētu a hõo na kama töpö hai ĩ haloi ösö hāsokopo wi ĩ ösö lukökö nö, ĩ tä hösöka ha Jesus a tikäa soatamaköma.

³⁶ ĩ na tä kua tä, töpö satehe epii töpö aiki, -Kaikana tä sai pata huu polatiö!- töpö pi kuu salo, kama töpö hai ĩ haloi ösö hāsokopo wi, ĩ ösökö paa toleha läatalalöma.

³⁷ ĩ na tä kua tä, Olipa tiki tä heu ha Jesus a timöpo pia tä, a nokapaloti wi ĩ satehe epii ĩ töpö huu naitioolöma. Töpö huu naitioolöpö hamö töpö pi mönaha apii töpö lalupalö opa nö, -Teusö a totiatalo opawöö! Ma tä tapa pole, ĩ tä topa apa.

³⁸ Teusö ai. Kawanö kaikana wa tä simönö noai, ĩ a pata totiapalaö!

Hi tä hētu hamö töpö kulali, ĩ töpö pi topa-palotipököö!

"Teusö a totiatalo opa asawöö!" makö pewö kupököö!

lope epii ĩ na töpö kupalo opatima.

³⁹ ĩ na töpö kupaloti tä, ai patiseu töpö nokapalo naitile, ĩ töpö aiki, -Pata! Kawa na hi töpö satehe epii töpö nokapaloti pole, ĩ töpö na, "ĩ na pö wani kuti tihöö! Pö lalupalö tihöö!" ĩ na wa kuu mi salo- ĩ na töpö kuuma.

⁴⁰ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Teusö a na hi töpö hapalo nö, "Teusö ai. Kawanö kaikana wa tä simönini, ĩ a pata totiapalaö!" ĩ na hi töpö kuu lalupalö mi tä, hi maa mapö paale, ĩ na ĩ mapö kuu lalupalö kua pasio kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

**-Wasu tōpōnō Jetusalēi tā uli wania totipali kitā-
Jesus a kuu noai ī ta**

⁴¹ Ī na tā kua tā, Jetusalēi tā uli ha Jesus a ateo tā, ī tā uli talalō nō, Jetusalēi tili tōpō na a ōkōsoma. ⁴² A ōkōlō nō, ī na a kuuma: -Jetusalēi tili pō! Teusō anō makō pi topapalama pi topa apa kule maaki, ī ma tā tai mio opapa wi. Makō pi topapalama wi, ī tā na makō pi hatukupō mi ipō kutenō, ⁴³ makō pea kitāō! Wasu tōpōnō makō sāpali pia salo, kamakō sai pō kule, ī ha ī wasu tōpōnō makō pewō hokoloa totipalō nō, makō tokōma mai kitāō! ⁴⁴ Makō pewō sāli kitāō! Kama makō sāli, kamakō sai pō waniapali, ī na ī wasu tōpō kua kitāō! "Teusō anō a simōnō noai, huki ī anō makō noama nō, makō tāa koni kitā" ī na makō pi kuu tai mi ipō kutenō, waiha wasu tōpōnō makō sai pō pewō wania totipali kitā. Maa makō sai pō pewō maaki, makō sai pō pewō waniapali kitāō!- ī na Jesus a ōkō nō, a kuuma.

**Teusōmo wi a sai atu hamō Jesus anō tōpō sasupalō
noai ī ta**

Mateus 21.12-17; Marcos 11.15-19; João 2.13-22

⁴⁵ Ī na tā kua tā, Jetusalēi tā uli ha Jesus a waloiki nō, Teusōmo wi ī a sai ha a lisipalo nō, noa tā na wani tā totoma sinomo wi, Jesus anō ī tōpō sasua atua kōo soapalōma. ⁴⁶ Tōpō sasupa atupa kōo pa, ī tōpō na Jesus aiki, -"Ipa sai a hai, kamisa na sanōma tōpō hapalo sinomo wi a sai" ī na Teusō a kuu noai, ī tā sāōkama kua kule maaki, hi a sai hai, tōpō thomōmo wi ī tōpō hai ī ma sai thama pikia kule- ī na Jesus a kuuma.

Teusōmo wi a sai ha Jesus anō tōpō pi hatukupamani

⁴⁷ Ī na tā kua tā, ī tā wakala pewō hamō Teusōmo wi a sai ha Jesus anō tōpō pi hatukatamita. Tōpō pi hatukatamita ha, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō, Moisés a kai wāsā sinomo wi ī tōpō, juteu pata tōpō, ī na kilii tōpōnō Jesus a wanipo opa nō, a sāpa pi topa apama. ⁴⁸ A sāpa pi topa apama maaki, ai tōpō pewō aiki, -Jesus anō Teusō a kai a wāsā taō ōpa nō kiliawō- ī na tōpō kupalo opati ha, Jesus a sāpa pi topale, ī tōpō aiki, -Wi na Jesus ma sāa thaa hātopalōpō? Jesus ma sāpalōma, hi tōpō pewōnō makō wanipo opa matimōō!- ī na ī tōpō kuu pāoma.

Witi pili anō Jesus a simōkōma?

Mateus 21.23-27; Marcos 11.27-33

20 Ī na tā kua tā, Teusōmo wi a sai ha Jesus anō tōpō pi hatukatamii, Teusō ta topa apōle ta wāsātii, ī na Jesus a kuati tā, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō, Moisés a kai wāsā sinomo wi ī tōpō, juteu pata tōpō, ī na tōpō kui tōpō waloiki nō, ² -Jesus ai. Wa tā thamatihe, witi pili anō wa simōaō ha, wa tā thamati ke? Kamisamakō na a kuu!- ī na tōpō kuuma.

³ Ī na tōpō kuu ha, -Kamakō na sa tā hini hōtōo pia kule. ⁴ Witi pili anō João a simōaō ha, João anō tōpō

māi ōhomatima? Teusō anō hātowō? Sanōma tōpōnō hātowō? Wi na makō kuu?- ī na Jesus a kuuma.

⁵ Ī na Jesus a kuu ha, tōpō pi tapomo nō, kama tōpō na, -"Teusō anō João a simōnōma" makō kuu ha, "Ī na makō kuu manu kule, wi na makō pi kuu salo, João ma kai hini totio maama?" ī na Jesus a kuu hōtōo kitā-tōpō kuu hētupaso nō, ⁶ -"Sanōma tōpōnō pāwō!" makō kuu ha, ai tōpō pewōnō makō sāpalō matimōō!- ī na tōpō kuuma. -"João a patanō Teusō a kai wāsā totio wi ī a sai kuo totioma" ī na ai tōpō pewō kuu saiō!- ī na ī tōpō pi kuu salo, -Sanōma tōpōnō pāwō João a simōkōmaō!- ī na tōpō kuu kili ipama.

⁷ Tōpō kili ipa salo, -Kui. Sama tā tai mi- Jesus a na ī na ī tōpō kuuma.

⁸ Tōpō kuu ha, Jesus aiki, -Ī na makō kuu salo, "Witi pili anō wa simōkōma?" ī na makō kuu ke maaki, kamakō na sa kuu hōtōo mai kitā- ī na Jesus a kuuma.

**Tōpō kalipalo hisa noai ī tōpōnō
kaikana tā hai ī pelupō a sāpalō noai ī ta**

Mateus 21.33-46; Marcos 12.1-12

⁹ Ī na Jesus a kuu nō, uni ta wāsā nō, ī na a kuuma: -Ai pata tānō hikali a thakō nō, upa mokō tōkōma. Mokō tōkō nō, hikalimo taō ōpa wi ī tōpō na, "Ipa hikali a na makō kalipalo hisaō!" ī na a kuu nō, tiko tā uli hamō a pata hulapolōma. A pata hulapolō wi, ī tiko tā uli ha a pata kutio tasoma. ¹⁰ A kutio wi, ī tā tetepaso noai ha, kama hikali a na upa mo patasipō ōpō tā, ai mokō komosi tāli pia salo, ī pata tānō tōpō nokapalamati wi, ai tā simōa konōma. Ī a wani kopi ha, tōpō hikalimo hisa wi, ī tōpōnō a soallō nō, poke epii a simōa konōmae. ¹¹ Poke epii a simōa koni ha, pata tānō tōpō nokapalamati wi ī ai tā simōa nōmōnōma. A simōa nōmōnōma maaki, ī a na tōpō hōla nō, a soallō nō, poke epii ī a simōa kōo hōtōlōmae. ¹² A simōa kōo hōtōlōma kutenō, pata tānō ai tā simōa nōmōnōma. A simōa nōmōni wi ī a hamimanōe nō, a simōa kōo hōtōpalōmae. ¹³ Ī a simōa kōo hōtōpali ha, pata tā aiki, "Wi na sa kuapōō!" a kuu nō, "Ipa ulu sa pi ipa wi, ī sa simōpalōpōō! Ipa ulu a na ī tōpō hōla mai kitāō! Ipa ulu a hini hāto kitāō!" ī na a kuu nō, kama hai ī pelupō a simōpalōma. ¹⁴ A simōpalōma, tōpō hikalimoma wi ī tōpō aiki, "Pata tā hai ī pelupō a huu kulatiō! Waiha pō a nomaso noai ha, pelupō anō hi hikali a pata tāa asali pia saloō! Ōnō kutenō, ma wani sāpalōpōō! Ma sāpalō nō, hikali ma pata tāa asalōpōō!" ī na tōpō kuuma. ¹⁵ Ī na tōpō kuu nō, hikali a kasō hamō pelupō a lākālōlō nō, a sāpalōmae- ī na Jesus a kuuma.

Ī na a kuu nō, -Ī tōpōnō a sāpalō noai, ī tā noa na wi na pata tānō tōpō thama pia salo? ¹⁶ A pata kopo nō, tōpō hikalimoma hisa noai ī tōpō sāa hōtōpali kitā. Ī tōpō sāa hōtōpalō nō, ai tiko tōpō na ī hikali a totoa nōmōkō nō, ī tōpō hikalimoma nōmōo kitā- ī na Jesus a kuuma.

Ī na Jesus a kuu noai ī ta hiniti pole, ī tōpō aiki, -Naiō! Ī na tā thama maapōō!- ī na tōpō kuu ha, ¹⁷ ī tōpō na Jesus a mamō teteiki nō, -Pi naka. "Maa ma sai thaa wi ī tōpōnō ai ma hosalō noai, ī ma toita satio opama" ī

na Teusö tä waheta kuu. ¹⁸ Ī ma na ai tä kaepaköma, a saokipasö kitä. Ai tä na ĩ maa ma keköma, a nakasia totipaso kitä- ĩ na Jesus anö uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma.

Kaikana tänö kama hai ĩ tä naka wi ĩ tä totoköö!

Mateus 22.15-22; Marcos 12.13-17

¹⁹ Ī na Jesus anö uni ta wäsä noai, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, ĩ na töpö kui töpönö ĩ uni ta hini nö, -Jesus anö makö kateha totia alu kule- ĩ na töpö pi kuu salo, Jesus a säpali pia salo, a huöpo pi topa apa soatama. Jesus a säpa pi topa apama maaki, ai töpönö Jesus a wanipo mai ĩ töpö satehe epii töpö na Jesus a wanipo pasio wi ĩ töpö kili salo, Jesus a huopo maama. ²⁰ Jesus a na ĩ töpö mamö läo pätioma. Töpö mamö läo pätia tä, -Jesus a na ai ma töpö simöpalö nököö! Ī töpö monimo nö, Jesus a hapalamaö ha, a hapalo isi wanihopöo! A hapalo wanisalapöo! Jesus a hapalo isi wanihoö ha, kaikana tä na ma namo simököpöo!- ĩ na töpö kuu nö, Jesus a na ai töpö simönöma.

²¹ Jesus a na ai töpö simönö noai ĩ töpö aiki, -Pata täo! Wa hapalo pitilimo opa thali. Wa töpö pi hatukama makoka sinomo opawö. Ai töpö na Teusö wa ta wäsä asaö, ai töpö na Teusö wa ta wäsä pasio mi, ĩ na wa kua mi totiwo. Ī töpö pewö na Teusö wa ta wäsä ösoho totio opaö. Teusö wa ta wäsä pitilimo opaö. ²² Ī na wa kua kutenö, ĩ na kawa na samakö kuu kule: "Homa tili tä Sesa kaikana tänö sitipa kökö naka sinomo wi, juteu makönö ĩ sitipa ma kö totoköpö?" ĩ na samakö kuu kule- ĩ na töpö kuuma.

²³ Ī na töpö kuu ha, -Jesus a hapalo isi wanihopöo!- ĩ na töpö pi kuu wi, Jesus anö ĩ tä taö öpa salo, ĩ na a kuuma: ²⁴ -Sitipa ma wai mömaö! Ī sitipa wai na, ĩ witi pili a ukutupö sätää? Ī witi pili a hilo wi tä säökama sätää kule?- ĩ na Jesus a kuuma.

Ī na Jesus a kuu ha, -Sesa a pata aiki- ĩ na töpö kuu höttöoma. Ī na töpö kuu höttöoö ha, ²⁵ -Awai. Sesa kaikana tänö kama hai ĩ tä naka wi ĩ tä totoköö! Ī na tä kua tä, Teusö a patanö kama hai ĩ tä naka wi ĩ tä totoa höttököo!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁶ Ī na Jesus a kuu ha, -Jesus anö tä taö öpa nö kiliawö ia!- ĩ na töpö pi kuu kutenö, töpö hapalo köo maama. Ai töpö sömöka tala tä, ĩ töpönö Jesus a hapalama isi waniho maama.

-Nomawö töpö temöa konaso kitä- Jesus a kuu noai ĩ ta

Mateus 22.23-33; Marcos 12.18-27

²⁷ Ī na tä kua tä, Jesus a na satuseu töpö walököma. -Nomawö töpö temöpo köo mai kitä- satuseu töpö kuu sinomo wi ĩ töpö. ²⁸ Jesus a kule ha ĩ töpö waloiki nö, -Jesus ai. Ī na Moisés a pata kuuma: "Au hepala a hai ĩ ulu töpö kuo mai ha, au hepala a nomasoö ha, ĩ a hai ĩ pusopö a kuo noai ĩ a tälöo! A tälö nö, au ulu töpö thaköö! Au ulu töpö sai maaki, 'Pepala hai ĩ ulu töpö päwö' ai töpö kuupö" ĩ na sutu upa ha ĩ na Moisés anö tä säöka thaköma- ĩ na Jesus a na töpö kuuma.

²⁹ Ī na töpö kuu nö, -Pi naka. Poose töpö satehei, ĩ 6 poose töpö kuoma. Pepala a kuo soma noai ĩ anö suö tä tälö nö, ulu tä thaa mai ha a nomasoma. ³⁰ A nomasoö ha, poosa a kuo nömöo noai ĩ anö pepala hai ĩ pusopö a kuo noai, ĩ a tää nömöa hailöma. A tää nömöa hailö nö, a ulu pö kuo mai ha, ĩ a noma nömöa soasoma. Ī tä noa ha, ĩ a hai poosa anö ĩ suö a tää nömöa haia soatalö nö, a ulu pö kuo höttöo mai ha, ĩ a noma nömöa soatasoö. ³¹ Ī na ĩ poose töpö pewö kuama.

³² Poose töpö pewönö ĩ suö a tää nömöatala kule maaki, ulu pö kuo mai ha töpö noma pälasoma. Ulu pö kuo pola tä kuno mai, suö a noma nömöa pälasoma. Ī na tä kuuma. ³³ Ī na tä kuuma kutenö, waiha sanöma töpö nomawö temöa kopasoma tä, ĩ töpönö ĩ suö a po hätäpo nömöatala noai ĩ suö a hai, witi pili a hai ĩ pusopö a kupasopö?- ĩ na töpö kuuma.

³⁴ Ī na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Huki hi masita tä uli ha sanöma makö pilipai, ĩ makö supasolaso sinomo wi maaki, ³⁵ waiha Teusö aiki, "A temöa konoö! Wa temöa kono nö, kamisa na a kua soaköö!" ĩ na ai makö na a kuu asa piale, ĩ makönö suö ma töpö po mai kitä. Suö töpö totoa mai kitä. ³⁶ Āju töpö kua wi na ĩ na makö kua höttöo kitä. Makö noma köo mai kitä. Teusö ulupö makö kutenö, makö temöa kono nö, makö noma kota mai kitä. ³⁷ Makö temöa konaso wi ĩ tä na Moisés a hapaloma. Hii tiki ose wakö wai hili noai, Moisés anö ĩ tä kateha nö, ĩ tä säökama thakö nö, "Abraão a hai ĩ pata tä hai, ĩ Teusö a. Isaki a hai ĩ pata hai ĩ Teusö a naiwö. Jacó a hai ĩ pata tä hai, ĩ Teusö a naiwö" ĩ na Moisés a kuu nö, tä säökama. ³⁸ Hiki. Töpö noma waikisoma töpö na Teusö a kaikanamo mai kitä. Töpö temö soai, ĩ töpö na Teusö a kaikanamo sisaö. Önö kutenö, Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ na töpö kui, Teusö a sai pö ha ĩ temö temö töpö kua kule. Teusö aiki, "Ipa töpö hai ĩ nomawö töpö" ĩ na Teusö a pi kuu mai kitä. "Ipa sanöma töpö pewö hai, töpö temöo soatio wi, ĩ töpö" ĩ na a pi kuu- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁹ Ī na Jesus a kuu ha, Moisés a kai wäsä sinomo noai, ĩ ai töpö aiki, -Pata! Wa kuuhe, ĩ ta topa apöleö!- ĩ na töpö kuuma. ⁴⁰ Ī na töpö kuu nö, Jesus a na tä hini kili ipa köoma.

Cristo a hai, ĩ witi pili a?

Mateus 22.41-46; Marcos 12.35-37

⁴¹ Ī na tä kua tä, Jesus anö ĩ töpö hini nö, -"Teusö anö a simöni wi, ĩ Cristo a hilo wi, ĩ a hai, Davi a hai ĩ pelupö a he tolewö" wi na töpö pi kuu salo, ĩ na töpö kutii?

⁴²⁻⁴³ Davi anö ama ta säöka noai, ĩ na ĩ ta kuu: "Ipa pata tä na pata tä sai hapalo nö, ĩ na a kuuma: 'Kamisa kotö na a kua naitia asaköö! Kamisa kotö na wa kua naitia tä, wa wanipo wi ĩ sa töpö utitia totipamani kitäo! Sa töpö utitipamanö noai ha, ĩ töpö na wa kaikanamoti kitäo! ĩ na Teusö pata tä kuuma" ĩ na Davi anö ama ta thaa nö, ĩ na a kuuma. ⁴⁴ Cristo a kateha nö, "Ipa pata tä" ĩ na a kuuma kutenö, Cristo a hai, Davi a hai ĩ pelupö a tolewö päwö ta o? Ma. Davi a kua paia mai ha, Cristo a kuo somama- ĩ na Jesus a kuuma.

Moisés a kai wäsä sinomo wi, ï töpö uöma tihöö!

Mateus 23.1-36; Marcos 12.38-40

⁴⁵ ï na tä kua tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö sömöka tala tä, kama kai a hua sinomo wi ï töpö na Jesus a hapaloma. ⁴⁶ A hapalo nö, ï na a kuuma: -Moisés a kai wäsä sinomoti wi ï töpö na pö pi mosawikiö! ï töpö kua kua wi na, ï na pö kua hõtöo tihöö! "ï watata ösökö toita apökö" ï na ai töpö pi thama pi topa salo, watata ösö lape epii ösökö patanö ï töpö haloiki nö, ï töpö hupalo pi topa apaö. Wani tä täta wi, ï ha satehe epii töpö kuo pa, ï töpö hupalo naitioö. Töpö hupalo opati pamö, "Pata! Wa huu kule?" ï na ai töpö pewö thama pi topa apaö. Juteu töpö kokamo sinomo wi ï a sai mötali ha pata töpö lota sinomo asa wi ï ha ï töpö loo pi topa apa naioö. Töpö iapalo tä, lotami ti toita apii ti na ï töpö loo pi topa apa sinomo asaö. ⁴⁷ ï töpönö peanopö a nomaso noai, ï pusopö a hai ï wani tä täa pi topa apa sai thaliö! ï na ï töpö kuati maaki, "ï töpö totiatalo opawö" ï na ai töpö pi thama pia salo, Teusö a na töpö hapalo lapapo pätioö. Teusö anö ï töpö peama satia apa kitä- ï na Jesus a kuuma.

Peanopö a nomaso noai, ï pusopö anö polakapi sitipa kökö totoa päkö noai ï ta

Marcos 12.41-44

21 ï na tä kua tä, Teusömo wi a sai ha sitipa kökö totoma sinomo wi, ï ha sitipa kökö thapo opa asale, ï töpönö sitipa kökö titipatima. Sitipa kökö titipa pole, ï ha Jesus a mamö tetetioma. ² A mamö tetetia tä, peanopö a nomaso noai, ï pusopö a waloiki nö, kama hai ï sitipa kökö kua mi kutenö, polakapi sitipa kökö wai titia päköma.

³ ï suö tänö ï kökö wai titiki wi, Jesus anö ï tä taa nö, -"Ai töpönö satehe epii sitipa kökö totoma kule maaki, ï suö tänö pe epii kökö totoa satiki ke" ï na sa kuu kule. Pitili sa. ⁴ Ai töpönö sitipa kökö thapo opa wi, sitipa kökö noa na wani tä, nii tä, ï na tä kui tä täa waikilöma maaki, kama töpö hai ï sitipa kökö kua soale, ï ai kökö totoa päköma. ï na ï suö tä kua pasio maama. Kama hai ï sitipa kökö kua mi ipö maaki, polakapi sitipa kökö wai na nii tä ose wai täa piale, ï kökö pewö totoköma- ï na Jesus a kuuma.

-Ai töpönö Teusömo wi a sai waniapali kitä- Jesus a kuu noai ï ta

Mateus 24.1-2; Marcos 13.1-2

⁵ ï na tä kua tä, ai töpönö Teusömo wi a sai a kateha nö, -Teusömo wi a sai mömomö toita apö. Maa makö makele, ï makö toita apö. Ai töpönö tökö totokö noai, ï a sai ha ï tökö sätäle, ï tökö toita apö- ï na töpö kuu ha, ⁶ Jesus aiki, -Ma tä tapa pole, ai töpönö ï tä pewö waniapali pia salo. ï maa makö makele, ï makö waniapali ha, masita ha ï makö pewö paki kitä- ï na Jesus a kuuma.

-Pe epii töpö pea kuki kitä- Jesus a kuu noai ï ta

Mateus 24.3-14; Marcos 13.3-13

⁷ ï na Jesus a kuu ha, -Pata! Wi na tä kuto tä, Teusömo wi a sai pata waniapali pia salo? A sai waniapa pia tä, wi na tä kua paio pia salo?- ï na töpö kuuma.

⁸ ï na töpö kuu ha, -Ai töpönö makö mönama pi topa kutenö, pö pi mosaia totikiö! Ai töpö satehe epii töpö waloiki nö, "Jesus Cristo sa. Teusö anö sa simönö noai ï sa. Huki sa töpö utitipamanö nö, sa kaikanamo totio pia kuleö!" ï na töpö kuu häkikio kitä maaki, ï töpö na pö nokapalo häto tihöö! ⁹ Pata töpö na ai töpö hölaö, ai töpö säpasoo, ï na töpö kua kuki kitä. Önö kutenö, "Ki ha pata töpö na ai töpö höla kulaliö! Ki ha ai töpö säpaso kulaliö!" ï na ma tä kuu hini kitä maaki, pö kili tihöö! Hi masita tä uli mapo soata mai kitä- ï na Jesus a kuuma.

¹⁰ ï na a kuu nö, -Ai tiko töpö kai hapalo wi, ï töpö na töpö satehe epii töpö wasu ekupa sinomoti kitä. ï na tä kua tä, ai töpö na pata tä kaikanamo wi, ï töpö satehe epii töpö kokamo nö, ai tiko töpö satehe epö hõtöi, ï töpö na ï töpö wasu ekupa sinomo kuki kitä. ¹¹ Tä uli pata lakö lakömo häkikio opa kitä. Oi oi tä, kamakali tä, ï na tä kua hõtöa totipaso kitä. Hutu mosökö pata mömomö pi kiliha apöpasoo kitä. ï na tä kuaö ha, "Hi masita tä uli mapo pialeö!" makö pi ku upa kitä- ï na Jesus a kuuma.

¹² ï na Jesus a kuu nö, -ï na tä kupo paio mai ha, ai töpönö makö huölö nö, makö peama kitä. Kamakönö Cristo sa thapo kutenö, juteu makö kokamo sinomo wi ï a sai ha makö läkälölö ha, ï ha pata töpönö ï makö a hini nö, titita wi ï a sai na makö titiki kitä. Töpö kaikanamo totio wi ï töpö na makö namo simöa hõtöki kitä. ¹³ ï na makö kua tä, ï pata töpö pewö na kamakönö sa wäsöpö! ¹⁴ Pata töpönö makö hapalama pia tä, "Wi na sa kuu hõtöo pätakö!" pö pi kuu häto ti! ¹⁵ Kamisanö makö pi hatuka totipalöma, makö hapalo taö öpa kitä. Makö hapalo taö öpa kutenö, makö wanipo wi, kamakö na ï töpö hapalo hõtöo mai kitä. "Wa hapalo pole ï pitili wa" ï na töpö pewö pi ku upa salo- ï na Jesus a kuuma.

¹⁶ ï na a kuu nö, -Au hao a, au nao a, au hepala töpö, au hoose töpö, au sao töpö, au ai töpö, au noi töpö, ï na töpö kui töpö maaki, ï töpönö pata töpö na makö totoki kitä. Makö totoköma, pata töpönö ai makö säpali kitä. ¹⁷ Kamakönö Cristo sa thapo kutenö, ai töpö pewönö makö wanipo kitä. ¹⁸ Pe epii makö hïsu thati kule maaki, pö pi honipo tihöö! Teusö anö pe epii makö noama totio opa kitä. ¹⁹ "Jesus sa hosa mai kitäö!" makö ösi kuu satia apaö ha, Teusö anö makö täa koni kitä- ï na Jesus a kuuma.

-Wasu töpönö Jetusalëi tä uli wania totipali pia salo- Jesus a kuu noai ï ta

Mateus 24.15-28; Marcos 13.14-23

²⁰ ï na Jesus a kuu nö, -Jetusalëi tä uli na wasu töpö öpa hokolole, ï ma tä tapa tä, "Jetusalëi tä uli pewö pata waniapa pia kuleö!" ï na makö pi kuupö. ²¹ ï tä, Jutéia

tä uli ha töpö kule, heuma tökö ha ĩ töpö toköpapöö! Jetusalēi tä uli ha töpö kule, ĩ töpö toköpa naio soamopököö! Pölösö ha töpö kule, kama sai pö ha ĩ töpö huu koonö maapököö! ²² ĩ tä, töpö pepalama apa wi ĩ tä kuki kitä. Töpö pepalama apa wi, Teusö tä wahetanö ĩ ta wäsä waikioma. ²³ ĩ tä, suö töpö sipinapi ipii ĩ töpö, ulu töpö haleapala soa wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, pe epii töpö pea kitä. Hi tä uli pewö pata wasu upö kitä. Hi tä uli ha töpö pilipai, ĩ töpö na Teusö a hĭso opa salo, töpö peama apa kitä. ²⁴ Wasu töpönö poo anö ai töpö säpali, tiko tä uli pewö hamö ai töpö täälölö, ĩ na töpö kua pia salo. Teusö aiki, "Ī na pätawö" a kuu paio mi tä, Jetusalēi tä uli ha juteu töpö pasi mi ipii ĩ töpö kaikanamo pasio kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Sanöma tä kupaso noai, ĩ Cristo a huu kōo piale, ĩ ta
Mateus 24.29-31; Marcos 13.24-27

²⁵ ĩ na Jesus a kuu nö, -Ī na tä kua tä, pili motokö, pilipoma a, sitikali pö, ĩ na pö kui pö aipöa apöpasö pia salo. Mötati tuu pata supa supamo nö, pola pata lalupalo opaö ha, töpö pi honia totia apöso kitä! ²⁶ "Hi masita tä uli mapo pialeö!" ĩ na ai töpö pi kuu salo, ĩ töpö kilia apölo nö, töpö nomawö kelaso kitä. Hutu mosökö pata huöpo wi ĩ tä matalo nö, sitikali kökö pewö pata kea soaso kitä! ²⁷ ĩ na tä kua tä, sanöma sa kupaso noai ĩ sa huu kōo piale, sanöma töpönö ĩ tä tapa kitä. ĩ töpö pewö mamö tetela tä, sanöma sa kupaso noai ĩ Jesus sa hai, sa lotete epii, sa wakala apii sa toita apii, ilasi tä hösöka ha ĩ sa itho laso kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ ĩ na a kuu nö, -Sa kuuhe, ĩ tä kolo kupo tä, makö täa koni wi ĩ tä atepa apa manu kule, makö pi mönaha-palo opa nö, pö mamö tetea nonoikiö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a huu kōo pia manu kule, pö pi mosawia totikiö!
Mateus 24.32-35; Marcos 13.28-31

²⁹ ĩ na Jesus a kuu nö, ai uni ta wäsä nö, ĩ na a kuuma: -"Inama tä atepa hātoa waikia kule?" ĩ na makö pi kuu nö, piku tiki, ai tiko tiki, ĩ na kilii ma tiki möö sinomoö. Ma tiki möö nö, ³⁰ mo ose homo tä, "Inama tä ateo kōo waikileö!" ĩ na makö pi kuu sinomoö. ³¹ ĩ tä kui na, sa kuti pole, ĩ na ĩ tä kua kuköma, "Teusö a kaikanamo totio piale ĩ tä ateo waikia kuleö!" ĩ na makö pi kuupöö! ³² "Sa kuuhe, ĩ kolo tä tapa pasio piale, ĩ töpö noma paio mai ha, sa kuu pole, ĩ tä pewö kupaso kitä!" ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa. ³³ Hutu mosökö pata matasoö, hi masita tä uli matasoö, ĩ na tä kua kitä maakı, sa kai pitili ipii ĩ tä mapo pasio mai kitä!- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁴ ĩ na Jesus a kuu nö, -Pö pi mosaia totikiö! Pe epii makö iapalo opatii, makö polemo opatii, nii tä, wani tä, ĩ na tä kui tä na makö pi kuo sinomo sısäö, ĩ na pö kua tihöö! ĩ na makö kuati tä, makö pi motöa soala tä, sa huu kōo wi ĩ tä wakala kua soataki kitä. ³⁵ Salo a moti ipii a wani niapa kua wi na, ĩ na sanöma makö kua hōttö kitä. Hi masita tä uli pewö ha töpö pilile, ĩ töpö pewö moti ipö tä, sa huu kota kitä! ³⁶ Önö kutenö, pö

mamo läa totia sısaiikiö! Teusö a na pö hapalo sinomoö! ĩ na makö kuati tä, sa huu kököma, makö peama mai kitä. Sanöma sa kupaso noai, ĩ na sa toitai makö kua asa soatiopököö!- ĩ na Jesus a kuuma.

Tä halu kōo pia tä ĩ töpö pewönö Jesus a hini pia salo, töpö kokamo sinomoti noai ĩ ta

³⁷ ĩ na tä kua tä, ĩ tä wakala pewö hamö Teusömo wi a sai ha Jesus anö töpö pi hatukamatima. Töpö pi hatukamati nö, mumai ha Olipa tiki heuma ha a hulölö nö, ĩ hamö a kuo halu sinomotima. ³⁸ ĩ tä, ĩ töpö pewönö Jesus a hini pi topa apa salo, tä halu kōo pia tä, Teusömo wi a sai ha ĩ töpö pewö kokamo halu sinomotima.

Juteu pata töpönö Jesus a säpa pi topa apa
Mateus 26.1-5; Marcos 14.1-2; João 11.45-57

22 ĩ na tä kua tä, juteu töpö kokamo nö, ĩsa äi hölö maa noai, ĩ äi oalöpö, ĩ pásökoa tä wakala ateo opa waikioma. ² Önö kutenö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö Jesus a säpa pi topa apama maakı, ai töpö pewö na ĩ töpö kili salo, -Wi na Jesus ma säa thalöpö?- ĩ na töpö kuuma.

Jutasö a wanihö Jesus a monima pia salo
Mateus 26.14-16; Marcos 14.10-11

³ ĩ na tä kua tä, 12 töpönö Jesus a kai a hua sinomo noai, ĩ ai tä hai, Jutasö Isökatiösisö a hilo wi, ĩ a ösi na Sai tä sai pata titiköma. ⁴ A titiki ha, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö na Jutasö a ekuiki nö, -Kamakö na Jesus sa totoköpöö!- ĩ na a kuuma.

⁵ ĩ na Jutasö a kuu ha, ĩ pata töpö pi mönaha apa nö, -Jesus wa totopi wi ĩ tä noa na sitipa sama kö totoa hōttöki kitä!- ĩ na töpö kuuma.

⁶ ĩ na töpö kuu ha, -Awai- Jutasö a kuu nö, -Ai töpö satehe epii töpö mamö tetea mai ha, Jesus sa totoköpökö o!- ĩ na a pi kuuma.

Pásökoa tä wakala ha Jesus anö kama hai 12 töpö kai iapalo noai ĩ ta
Mateus 26.17-25; Marcos 14.12-21; João 13.21-30

⁷ ĩ na tä kua tä, töpö pásökoamo tä, oweha a tialöpö, ĩsa äi hölö mai, ĩ äi oalöpö ĩ tä wakala kuköma. ĩ tä wakala na oweha pö ose wai sä sinomotima. ⁸ ĩ tä wakala kuki ha, Jesus anö Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö simönö nö, -Hi pásökoa tä wakala na oweha ma oalöpö, makö hulölö nö, nii tä, oweha a löpö, ĩ na tä kui tä pi makekötöö!- ĩ na töpö noa thama.

⁹ ĩ na töpö noa thaö ha, -Witi hamö samakö huu lasopö?- töpö kuu ha, ¹⁰ -Jetusalēi tä uli ha makö lisipalo nö, ĩ ha maa tuu pi po pole, ĩ na pö nokalölöö! Makö nokasölöma, kama sai pö na a lisipo kōo pa, ¹¹ ĩ ha pata tä pata kule, ĩ a pata na ĩ na makö kuu! "Īpa pata tä aiki, 'Kamisa, sa kai a hua sinomo wi ĩ töpö solo, pásökoa tä wakala na samakö iapalopö, witi ha ĩ a sai sai?' ĩ na ipa pata tä kuu kulaiö!" makö kuu! ¹² ĩ na

makö kuu ha, sai a hösöka ha a sai kai pehai a sai kule, ĩ pata tänö ĩ a sai namo simöki kitä. Mesa tiki, ia kai lota wi ĩ tiki, ĩ na tiki kui tiki hĭta soatale kitä. ĩ ha nii tä, oweha a löpö, ĩ na tä kui tä pi makekötöö!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

¹³ ĩ na töpö noa thaö ha, töpö hua hõtösolöma, Jesus a kuu totio noai, ĩ na tä pewö kuo totioma. ĩ na tä pewö kua toti ha, ĩ ha pásökoa tä na töpö iapalopö, ĩ nii tä, oweha a löpö, ĩ na tä kui tä makeköma.

Jesus a uni na töpö iapalo wi ĩ ta

Mateus 26.26-30; Marcos 14.22-26; 1 Coríntios 11.23-25

¹⁴ Nii tä, oweha a löpö, ĩ na tä kui tä makea waikikö noai ha, Jesus a waloiki nö, Jesus anö kama hai ĩ 12 töpö simöa wi ĩ töpö kai loiki nö, ¹⁵ Jesus aiki, -Sa pea paio mai ha, kamakö na hi makö pásökoamo pole, ĩ tä na sa iapalo pi topa apa naio thaliö! ¹⁶ "Makö pásökoamo pole, ĩ tä na sa iapalo kōo haita mai kitä. Waiha Teusö a kaikanamo totio wi ĩ tä kupo kōa tä, sa iapalo kōo sisa pia salo" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, thomo thomo puu pi täa soatalö nö, Teusö a na, -Hapa. Wa toita apö. Hi thomo thomo wa puu totopi ke- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu nö, kama hai ĩ töpö na, -Ika. Tuu pewö koalöheö! ¹⁸ "Teusö a kaikanamo totio pia wi ĩ tä walo paio mi tä, hi thomo thomo sa thomo puu koa kōo paio mai kitä" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁹ ĩ na Jesus a kuu nö, ĩsa äi täa soatalö nö, Teusö a na, -Hi ĩsa wa äi totopi ke. Wa totiatalo opawö- a kuu nö, ĩ äi nakasipalö nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na ĩ tä totoma soatama. ĩ äi totoa soatakö nö, -Hi äi hai, pili sa sai. Makö noama pia salo, pili sa sai waniapo piale, ĩ tä uni. ĩ ma äi oa pola nö, "Hi äi hai, Jesus anö samakö noamapö ĩ tä uni" ĩ na makö pi kuu sinomö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁰ ĩ na Jesus a kuu nö, töpö ia matalo nö, thomo thomo puu pi täa nömötalö nö, -Hi kamisa iä. "Kamisanö makö täapa totio kōo läo kitäö!" ĩ na Teusö a kuu totioma kutenö, kamisa iä pö kupaso kitä. Sa iä pö kupaso salo, makö täapa totio läo kōo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²¹ ĩ na a kuu nö, -Kamisa na a monimo pole, hisa ha ĩ a ia naia kule. ²² Teusö aiki, "ĩ na tä kua totio kitä" ĩ na a pi kuu waikioma salo, sanöma sa kupaso noai, ai töpönö ĩ sa säa hõtöpali kitä maaki, kamisa na a monimo pole, Teusö anö ĩ a peama hõtöo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

²³ ĩ na a kuu ha, kama töpö hapalo hētupaso nö, -Hisa makö lole, ĩ witi ai anö Jesus a monima kule?- ĩ na töpö kupaloma.

Witi pili a hai ĩ pata tä sai?

²⁴ ĩ na töpö kuu nö, töpö hapalo kōo hētupaso nö, -Hi makö lole, ĩ makö hai, ĩ witi pili hai ĩ pata tä sai?- ĩ na töpö kuu kai lotioma.

²⁵ ĩ na töpö kuu kai lotio pa, Jesus aiki, -Kaikana töpönö kama hai ĩ töpö simöa sinomoö. "ĩ pata tä

topa" ĩ na pata töpönö kama hai ĩ töpö pi thama pi topa sinomoö. ²⁶ ĩ na pata töpö kuati kule maaki, ĩ na makö kua naio maapöo! Ai kaikana wa kupasoma, hĭsa tä simöo mi ipii, ĩ a kua kua wi na, ĩ na wa kua hõtöopöo! Ai pata tänö ai tä wani simöa sinomo wi, ĩ a wani kua kuati wi na, ĩ na pata wa maaki, ĩ na wa kua hõtötiopö. ²⁷ Witi pili a hai ĩ pata tä sati ipö? A lole, ĩ a iapalo asa wi ĩ pata tä hätowö? Ai tänö nii tä thati nö, ĩ nii tä totoma sinomo wi ĩ a hai ĩ pata tä hätowö? Ma. A ia kai lole, ĩ a hai, ĩ pata tä asawö. ĩ na tä kua kule maaki, nii tä totoma wi, ĩ a kua kua wi na, ĩ na kamisa kua kua hõtöoö. ²⁸ Sa pepalo opa thali maaki, kamisa na makö nokapalo mapo maama. ²⁹ Kamisa na ipa hao aiki, "ĩ töpö na a kaikanamo totihoö!" ĩ na a kuu kua noai na, ĩ na kamakö na kamisa aiki, "Ai töpö na makö kaikanamopöo!" ĩ na sa kuu kua hõtöa kule. ³⁰ Sa kaikanamo totiköma, kamakö solo makö pewö iapalo köpö. Lotami ti na kaikana tä loo sinomo wi, ĩ tiki na makö lotiki nö, makö kaikanamo nö, Isöhaeu a pelupö töpö, ĩ 12 töpö kui töpö kuo noai, ĩ ola töpö pewö na ma tä makokama läapalo kuki kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

Sai tä sai patanö Pedro a peama pia salo

Mateus 26.31-35; Marcos 14.27-31; João 13.36-38

³¹ ĩ na Jesus a kuu nö, Pedro a na a hapalo nömöo nö, -Simão ai. Pi naka. Sai tä sai pata aiki, "Jesus a kai a hua sinomo wi ĩ sa töpö wapa pi topa kuleö!" ĩ na a pi kuuma. ĩ na a pi kuu salo, ĩsa äi saösa kua wi na, ĩ na Sai tä sai patanö makö thama pia salo. Makö peama pia salo. ³² Sai tä sai patanö makö wapa kitä maaki, Teusö a na sa hapalo nö, "Kamisa na Pedro a mamoteeteo mapo maapöo!" ĩ na sa kuu hõtöo kitä. ĩ na sa kuu ha, kamisa na wa mamoteeteo totia koiki nö, kamisa na wa nokapalo totia apa kököma, au noi töpönö sa thapo naio wi, ĩ töpö pi lotetea totimaköo!- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ ĩ na Jesus a kuu ha, -Pata! Kawa na sa nokapalo mapo mai kitäö! Titita wi ĩ a sai ha wa huu tä, ĩ ha sa huu naio kitäö! Wa säpamo kuköma, sa säpamo naiso kitäö!- ĩ na Pedro a kuuma.

³⁴ ĩ na Pedro a kuu ha, -Pedro ai. "Huki kalaka a komö halu paio mai ha, kawa aiki, 'Jesus sa tai mi ipö' ĩ na satehei, ĩ 3 wa kuu pi kupaso kitä" ĩ na sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

Töpö wanisala apii töpö peama thama wi na, ĩ na Jesus a peama thama hõtöo pia salo

³⁵ ĩ na a kuu nö, -Kamisanö makö simönö nö, "Sitipa kökö pi, nii tä pi, sätália tökö, ĩ na tökö kui ma tökö poolö maikiö!" ĩ na makö noa thaa kipili. Pokei makö simönöma tä, makö huulö pamö makö oio hätoma? Haloi ösö na makö honimo hätoma?- ĩ na Jesus a kuu ha, -Ma- töpö kuu hõtöoma.

³⁶ ĩ na töpö kuu ha, -Pokei makö huu soma kipili maaki, huki kamakö na töpö pewö noi mai kitä. Önö kutenö, au sitipa wa kökö pi thapo pole, ĩ tä tälölöo! Au solai a silölöo! Ai wanö poo wa thapo mi salo, au wa ösö hāsokopo wi, ĩ wa ösö totokö nö, ĩ tä noa na au

poo a tälööl! ³⁷ Ī na sa kuu kule: “Wanisala tä thaa wi, pata töpönö ĩ töpö peama thama wi na, ĩ na hi a peama thama naio soata kitäöl!” ĩ na Teusö tä waheta kuu wi, kamisa katehati alu kule. Pitili ta. Huki pata töpönö sa peamapö sa- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁸ Ī na a kuu ha, -Kaikana ai. Hisa ha polakapi poo kökö kua kuleöl- ĩ na töpö kuuma. Ī na töpö kuu ha, -Pei. Ī na pätawöö!- Jesus a kuu hötöoma.

Olipa tiki tä heuma ha Teusö a na Jesus a hapalo noai ĩ ta

Mateus 26.36-46; Marcos 14.32-42

³⁹ Ī na Jesus a kuu nö, Olipa tiki tä heuma hamö a huu sinomoma kutenö, ĩ hamö a hua kōa soatasolöma. A hua soatasolö ha, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö nokasolöma. ⁴⁰ Töpö nokaalö tä, -Ki hamö makö waloikitö nö, Teusö a na makö hapalopökööl- Jesus a kuu nö, ĩ hamö töpö waloikitö nö, Jesus aiki, -Teusö a na pö hapaloö! “Sai tä sai patanö samakö wapa wi ĩ tä na samakö noamaö! Wanisala sama tä thaa matimöö!” ĩ na pö kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴¹ Ī na a kuu nö, tole tömö a huu sokatasoma. Maa ma säsälöma, maa ma kea tolehea kutakö taso wi na, ĩ na Jesus a huu kua tasoma. Ī na Jesus a huu kutalo nö, pili a maekonö a hīta thaiki nö, Teusö a na a hapaloma. ⁴² A hapalo nö, ĩ na a kuuma: -Hapa. “Sa noma pile kawanö ĩ sa noama pi topa tä, sa noamaö!” ĩ na sa kuu kule. Sa noma pasilo nö, sa hoteso wi, ĩ sa tä pii mi. Sa noma wani ipö maaki, “Wa noma päloö!” wa kuu ha, “Ökö. Awai!” ĩ na sa kuu hötöa pätaloiöl- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴³ [Ī na a kuu nö, ĩ tökö soatawö, Teusö a hai ĩ äju tänö Jesus a lotetepamani pia salo, a ithopalo nö, a tapamonasoma. ⁴⁴ A tapamono nö, Jesus a pasilipalöma. A pasilipalöma kutenö, pe epii Jesus a pi ota apati nö, Teusö a na a hapalo loteteo satio opama. Teusö a na a hapalo lotetea satia apaö ha, iä iä tä kui na, ĩ na Jesus a sopi kui tä päsä päsämotima.]

⁴⁵ Ī na tä kua tä, Teusö a na Jesus a hapalo matalo nö, a öpa kotalo nö, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö na a eku kotaköma, töpö mioma. Töpö pi wanisala apa kutenö, töpö mitioma. ⁴⁶ Töpö mitioö ha, -Wi na makö pi kuu salo, makö mitia kule? Makö hoköpalo nö, Teusö a na pö hapaloö! “Sai tä sai patanö samakö wapaö ha, wanisala sama tä thaa matimöö! Önö kutenö samakö noama totihoö!” ĩ na pö kuu- ĩ na Jesus a kuuma.

Jutasö anö Jesus a monima noai ĩ ta

Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-52; João 18.3-12

⁴⁷ Ī na Jesus a hapalo kuu soala tä, töpö satehe epii töpö waloa läköma. Jesus a kai a hua sinomo wi, ĩ ai tä aiki, ĩ Jutasö a hilo wi, ĩ a huu tolehepalo nö, Jesus a na a waloa somataiki nö, noi töpönö ai töpö hūko ususa kua wi na, ĩ na Jutasö anö Jesus a hūko ususa thama läöma. ⁴⁸ A hūko ususa thama läö ha, Jesus aiki, -Jutasö ai. Wa monimopa wi, sanöma sa kupaso noai, ĩ sa hūko ususa totiapala apa nö kilile?- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁹ Ī na a kuu ha, Jesus a kotö ha kama hai ĩ töpö öpale, ĩ töpönö tä pewö taa nö, -Poo anö hi sama töpö säpökö?- töpö kuuma.

⁵⁰ Ī na töpö kuu noai, ĩ ai tänö poo a läkälö nö, ai tä sömöka wani pasopalöma. Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä na ai a kalipalo sinomo wi, ĩ kate a poko kuamö kule hamö a sömöka kuamö kule, ĩ a sömöka wani pasopalöma. ⁵¹ A sömöka pasopali ha, -Ī na pätawöö!- ĩ na Jesus a kuu nö, ĩ a sömöka na a ami walia kōo soataiki nö, a sömöka topa kōo soataköma. ⁵² A sömöka topa kōo soatakö nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, Teusömo wi a sai ha töpö läo sinomo wi ĩ töpö, ai juteu pata töpö, ĩ na töpö kui töpönö Jesus a läkäalö piale, ĩ töpö na Jesus a hapalo nö, -Sa läkäli pia salo, kamisa na poo kökö, hii tiki, ĩ na ma tä kai huu kua saio noa. Töpö waitili ipii töpö thomömo sinomoti wi, ĩ ai sa mai kitä ta pi kuu mai. ⁵³ Ī tä wakala pewö hamö Teusömo wi a sai ha kamakö na sa kuo naio sinomo kipili maaki, sa läkäpo maapili maaki, huki kamakönö sa thama pia wi ĩ tä waloki ke. Mumi mumi tä na Sai tä sai pata kuati pole, ĩ a sainö sa thama totio pia kule- ĩ na Jesus a kuuma.

-Jesus sa tai mi ipöö!- Pedro a kuu kōpa noai ĩ ta

Mateus 26.69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; João 18.15-18, 25-27

⁵⁴ Ī na tä kua tä, ĩ töpönö Jesus a huölöe nö, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä sai pö ha Jesus a kai hua soatasolöma. A kai huu waikiölö tä, ĩ töpö noa hamö, pai hamö Pedro a huu haitiolöma. ⁵⁵ Ī töpö pewö hulölö nö, pata tä sai pö ha töpö waloikitö nö, saponö a mötali ha koa taka säpa nö, ĩ taka kotö ha töpö loa sokea soaköma. Ī ha Pedro a loa naiköma. ⁵⁶ Ī koa taka kotö ha Pedro a lotia tä, pata tä na ai moko tä kalipalo sinomo wi ĩ anö Pedro a talalö nö, Pedro a na a mamoteiteiki nö, -Ki a lole, Jesus a na a huu naio sinomo wi ĩ a- ĩ na moko tä kuuma.

⁵⁷ Ī na moko tä kuu ha, -Suö ai! Naiö! Jesus sa tai mi- ĩ na Pedro a kuuma.

⁵⁸ Ī na tä kua tä, waiha ai wano tänö Pedro a möö nö, -Jesus a na makö nokapalo sinomo wi ĩ ai waöl- ĩ na a kuu kule maaki, -Naiö! Jesus a na sa nokapalo sinomo wi ĩ sa pasi mai kitäöl- ĩ na a kuuma.

⁵⁹ Ī na tä kua tä, waiha koa taka säa kököma tä, ai tä aiki nömöwö, -Hi a lole, ĩ kaliléia tili tä pasi kutenö, Jesus a nokapalo totio wi ĩ a pasiwö- ĩ na ai tä kuu ha, ⁶⁰ -Wa ta kateha pole, ĩ sa tä tai mi ipö- ĩ na Pedro a kuu hötöoma. Ī na a kuu hötöa tä, kalaka a komöa soatasoma. ⁶¹ Kalaka a komö tä, ĩ tökö soatawö, Jesus a nomöhöpalo nö, Pedro a na a mamoteitea soataköma. A mamoteiteki ha, Pedro a pi hatuka apa soasoma. -Huki kalaka a komö halu paio mai ha, “Jesus sa tai mi ipö” ĩ na satehei, ĩ 3 wa kuu pi kupaso kitäöl- ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ tä na Pedro a pi hatukua soatasoma. ⁶² A pi hatukupaso salo, a atua köpalölö nö, a pi otatalo opa nö, a ököpalo opati tasoma.

Jesus a na tōpō hapalo pi wasōa apa nō, a sā sālähāa läo noai ī ta

Mateus 26.67-68; Marcos 14.65

⁶³ Ī na tā kua tā, Jesus a na tōpō mamō lätio noai, Jesus a na ī tōpō hapalo pi wasōa apa läo nō, a sā sālähāa läoma. ⁶⁴ A mamō sosamakō nō, a sā läoma. A sā läo nō, -Witi pili anō wa sā ke? Teusō anō wa pi pata hatuka apōmanōma salo, a pi pata mosaia apōpaloō! Witi pili anō wa sā ke?- ī na tōpō kuu pi wasōa apama. ⁶⁵ Ī na tōpō kuu nō, tōpō hapalo kōo nō, Jesus a kateha wanisala apatima.

Juteu pata tōpō na Jesus a walomakō noai ī ta

Mateus 26.57-68; Marcos 14.53-65; João 18.19-24

⁶⁶ Ī na tā kua tā, tā halusoō ha, juteu pata tōpō, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō, Moisés a kai wäsā sinomo wi ī tōpō, ī na tōpō kui tōpō kokamo nō, tā makokama totio sinomo wi, ī tōpō na Jesus a kai waloa henakōma. ⁶⁷ A kai waloa henakōma, pata tōpōnō tā makokama totio sinomo wi ī tōpōnō Jesus a huama lätio. A nakalō nō, Jesus a huamatima. -Teusō anō wa simōpalō noai ī wa sai totiwo? Cristo wa sai?- ī na tōpō kuu ha, Jesus aiki, -“Awai. Ī sa sai totiwoō!” ī na sa kuu hōtōa kule maaki, “Pitili wa saiō!” ī na makō pi kuu hātoa mia kuiō! ⁶⁸ Kamakō na kamisanō sa tā hini kukōma, makō huo mai kitā. ⁶⁹ Huki Teusō pata tā lotete epii a kaikanamo totile, ī kate a poko kuamō kule hamō sa loamō kukōma, sanōma sa kupaso noai ī sa kaikanamo naio soatio pia salo- ī na Jesus a kuuma.

⁷⁰ Ī na Jesus a kuu ha, -“Teusō pelupō saō!” ī na wa kuu alu kule?- ī na tōpō kuuma. Tōpō kuu ha, -Ī na kama makō kuu kuleō!- ī na Jesus a kuuma.

⁷¹ A kuu ha, -Jesus a kateha nōmōo wi ī ai ma tā wani naka maapōō! Kama a kuuhe, kama makōnō ī ma tā hinia waikili keō!- ī na tōpō kupaloma.

Pilatosō a pata na ī tōpōnō Jesus a hilaki

Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; João 18.28-38

23 Ī na tōpō kupaloma, tōpō hila sototole ī tōpō pewō opapalo nō, Pilatosō a pata na Jesus a hilakō tasomae. ² Ī a pata na Jesus a hilakōtōhe nō, a namo simōkō nō, -Hi anō juteu samakō pewō wanisalapalama pi topa apamaō! “Sesa kaikana tā na sitipa kōkō totoa tihōō!” ī na a kuumaō! “Kaikana saō! Teusō anō sa simōpalō noai, Cristo sa sai a hilo wi ī sa saiō!” ī na a kuu naiomaō!- ī na tōpō pewō kupaloma.

³ Ī na tōpō kupaloō ha, Jesus a na Pilatosō a pata aiki, -Juteu tōpō na wa kaikanamo totio wi ī wa?- a kuu ha, -Awai. Wa kuuhe, ī sa saiō!- Jesus a kuu hōtōoma.

⁴ Ī na Jesus a kuuma, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō, ai tōpō pewō sototoa naine ī tōpō, ī na tōpō kui tōpō pewō na Pilatosō aiki, -“Hi anō wanisala tā thaa maa noai kitāō!” ī na sa pi kuu kuleō!- ī na Pilatosō a kuuma.

⁵ Ī na Pilatosō a kuu kule maaki, tōpō hapalo satimo opati nō, -Kaliléia tili tōpō na Jesus anō ta wäsā somataō, hi juteu tili tōpō pewō na ta wäsā nōmōo

soataō, ī na ta wäsā kua noai, ī tănō tōpō pewō isi waniho opa thaliō!- ī na tōpō kupalo opama.

⁶ Ī na tōpō kuu ha, -Jesus a hai, kaliléia tili tā?- ī na a kuu ha, ⁷ -Awai- tōpō kuu hōtōoō ha, -Kaliléia tili tōpō na Etoosisō a pata kaikanamo pasiotioōō!- ī na Pilatosō a pi kuu nō, Jetusalēi tā uli na Etoosisō a pata hamamo manu kulati, ī a pata na Pilatosō anō Jesus a simōpalōma.

Etoosisō kaikana tā na Jesus a hila nōmōkō taso noai ī ta

⁸ Etoosisō a pata na Jesus a simōpali ha, Etoosisō a pi pata mōnaha apama. Jesus a kuati noai, Etoosisō a patanō ī ta hininōma salo, Jesus a mōō pi topa apatima. -Sa mamō tetela tā, Jesus anō tā aipama apa nō toapōkōō!- ī na a pi pata kutima. ⁹ Ī na a pi pata kuti nō, Jesus a waloki ha, Jesus a na Etoosisō a patanō ta hini läoma. Ta hini läoma maaki, Jesus a huo hōtōo maama.

¹⁰ Ī na tā kua tā, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō, Moisés a kai wäsā sinomo wi ī tōpō, ī na kilii tōpō pewō sototole, ī tōpō aiki, -Jesus anō wanisala tā tha apa thaliō!- ī na tōpō kupalo opatima. ¹¹ Ī na tōpō kupalo opatima, Etoosisō a pata, kama hai ī sotatu tōpō pewō, ī na tōpō kui, Jesus a na ī tōpō hapalo pi wasōa apa nō, Jesus a peama apa asama. A peama apa asa nō, kaikana tănō haloi ösō toita apii ösō halopo sinomo wi ī ösō tälō nō, Jesus a halomakōma. Ī ösönō Jesus a halomakō nō, Pilatosō a pata na a simōa kōkōma. ¹² A simōa kōkō noai ī tā wakala na soatawō, Etoosisō a pata, Pilatosō a pata, ī na kilii tōpō noimaso kua kōa soatakōma. Tōpō wanihasotima maaki, ī tā wakala soatawō, tōpō noimaso kōa soatakōma.

Pilatosō a pata na Jesus a kua kōa kule

Mateus 27.15-26; Marcos 15.6-15; João 18.39-19.16

¹³ Ī na tā kua tā, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō, ai juteu pata tōpō nai soatawō, juteu tōpō pewō, ī na tōpō kui, Pilatosō a patanō ī tōpō pewō kokamo totimanō nō, ¹⁴ -Kamisa na Jesus ma hilakōso nō, “Jesus anō tōpō pewō isi wanihapalama apati thaliō! Wanisala tā thaa toitio wi ī a totiwoō!” ī na makō kuu asa kule maaki, “Pitili makōō!” ī na sa pi kuu pasia maneō! ¹⁵ Ī na Etoosisō a pi pata kuu naia maneō! Hiki. Kamisa na ī a patanō Jesus a simōa sapa kōa saipale ta. Wanisala tā thaa wi ī tā noa na tōpō sāpamo sinomo wi, Jesus anō ī tā wanisala thaa maama matatā. ¹⁶ Önō kutenō, Jesus sama soa pāpalō nō, sa hula kopalōpōkōō!- ī na Pilatosō a pata kuuma. ¹⁷ Ī tā inama pewō hamō juteu tōpō pásōkoamo tā, titita wi a sai ha tōpō titile, Pilatosō a patanō ī ai tā atupama kōo sinomoma. -Ī a wani lisia kopamanōō!- Pilatosō a pata na ī na juteu tōpō kuu ha, ī ai tā atupama kōo sinomoma.]

¹⁸ -Jesus sa hula kopalōpōkōō!- Pilatosō a pata kuu ha, -Jesus a sāpalōō! Pahapāsō wa wani hula kōa pasipalō nō, kamisamakō na a wani lisia kōa pasipamanōō!- ī na tōpō lalupalō kuutoma.

¹⁹ Pahapásö a waninö ai jetusalēi tili töpö pi lulumaki ha, kaikana tä na töpö hölapaloö, Pahapásö a waninö ai tä säpali, ĩ na a wani kua noai, ĩ tä noa na sai a lototoa apöle, ĩ a sai ösimö ha pata töpönö Pahapásö a wani titikö noai, töpö lalupalalo opati pole, ĩ töpönö ĩ a wani lisipama pi topa apa kōoma.

²⁰ -Pahapásö a wani lisia kopamanö nö, Jesus a hulapa kōo tihööl- ĩ na töpö kupaloti kule maaki, Pilatosö a patanö Jesus a hulapa pi topa apa kōa salo, ĩ töpö na a hapalo kōoma.

²¹ A hapalo kōoma maaki, -Hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hĭtakööl! Hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hĭtakööl- ĩ na töpö lalupalalo opöla nö, ĩ na töpö kuutoma.

²² ĩ na töpö kuutoö ha, -Ī ka pi tä noa nakö?- ĩ na polakapi Pilatosö a kuu pi kua waikipasoma maaki, Pilatosö aiki kōtawö, -Ī ka pi tä noa nakö? Wanisala tä thaawi ĩ tä noa na töpö säpamo sinomo wi, Jesus anö ĩ tä wanisala thaama. Önö kutenö, sa soa päpalö nö, sa hula kopalööl- ĩ na Pilatosö a pata kuu kōoma.

²³ ĩ na a pata kuu kōa kule maaki, pe epii töpö lalupalalo opati nö, -Hii ti pakalai ti ha a pi wani hĭtakööl- töpö kuu satimo opati ha, ²⁴ -Awai- ĩ na Pilatosö a kuu kōa hĭtösoma.

²⁵ A kuu kōa hĭtölo nö, ai töpö hölapalamaö, ai tä säpali, ĩ na a wani kuati noai, ĩ tä noa na a wani titia hĭtökö noai, ĩ töpö pewönö ĩ a wani naka noai, Pilatosö a patanö ĩ a wani lisia kopamanöma. Jesus a hulapa kōo mai ha, -Ī töpö pewönö Jesus a thama pi topa wi, ĩ töpö pewönö ĩ tä thama totiopö- ĩ na Pilatosö a pata kuu.

Simão a waninö hii ti pakalai ti pata maonönö noai ĩ ta

²⁶ ĩ na tä kua tä, sotatu töpönö Jesus a kai huu soalö pamö, pölösö ha siteni tä Simão a wani huu läo noai, ĩ a wani walöa läköma, sotatu töpönö ĩ a wani hua lälö nö, ĩ a wani na hii ti pakalai ti pata maomakö nö, -Peiö! Jesus a na a huu naionö!- ĩ na a noa wani thama.

Hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hĭtakö noai ĩ ta

Mateus 27.32-44; Marcos 15.21-32; João 19.17-27

²⁷ ĩ na tä kua tä, Jesus a na töpö satehe epii töpö nokaalöma. Suö töpö kai pewö nokaalöma. ĩ suö töpö nokaalö pamö pe epii töpö pi ota apaimataso salo, töpö lalupalalo opa nö, Jesus a na töpö ököpaloma. ²⁸ ĩ suö töpö ököpaloö ha, Jesus a nomöhöpalalo nö, a mamö tetepa sapa koiki nö, -Jetusalēi tilisoma pö! Sa nö ököpo maikiö! Kamakö, kamakö hai ulu töpö, ĩ na makö kui makö na pasiwö pö ökö totio pasioö! ²⁹ Pi naka. Waiha ĩ na tä kua kitäö! "Ulu tä kupo mi ipii, ĩ töpönö ulu tä thapa pasio maa noai, ulu tä satiapalama pasio ma apa noai, ĩ töpö topa apa asa kuleö!" ĩ na tä kuu wi tä kupaso kitä. ³⁰ ĩ tä, töpö pewö pepalo opati salo, maa makö na töpö hapalo nö, "Kamisamakö hĕtu ha maa makö soa hĕtua nö toikö sa" ĩ na töpö kuu kitäö! Töpö kuu nö, "Samakö patilia sosa totikiö!" ĩ na heuma tökö na töpö kupalo naio kitäö! ³¹ Hii tiki liä tä, wani ipii tiki wakö umö sinomoö. Tiki siliki ipö tä, lope epii tiki wakö umöa

haitaki. ĩ na ĩ tä kua kua wi na, ĩ na ai töpö kua hĭtöoö. Huki sa pea kule maaki, waiha pe epii juteu makö pepalo opa kuki kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

³² ĩ na tä kua tä, -Jesus ma säpali salo, wanisala tä thati noai, polakapi ĩ ma tökö wani säa naia soapalööl- ĩ na sotatu töpö noa thaö ha, Jesus a kai huulö tä, polakapi ĩ tökö kai huu naioma. ³³ ĩ töpö pewö kai hulölö nö, He manokosi tä uli ha töpö kai waloikitö nö, ĩ ha hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hĭta soatakömae. ĩ polakapi töpönö wanisala tä thatala apati noai, ai tiko tiki na ĩ töpö pi hĭta sätäa naia soataköma. Jesus kate a poko kuamö kule hamö ai tä pi hĭtamö thaki, hai a poko kuamö kule hamö ai a pi hĭtamö thaki, ĩ na töpö pi hĭta sätäa polaka thaköma.

³⁴ [Ī töpö pewö pi hĭta tä, Jesus aiki, -Hapa. Hi töpönö sa pi hĭtake, ĩ tä na ĩ töpö pi hatukuo ma apapawö. Töpö pi moti ipö kutenö, sa pi hĭtake, ĩ wa tä noa mapamanö nö, ĩ töpö na a hĭso häto tihööl- a kuuma.]

ĩ na tä kua tä, -Witi pili töpönö Jesus a hai haloi ösö täa asalöpö?- ĩ na ai töpö kuu nö, maa makö ose wai ha tä säökökö noai, ĩ makö wai säsäkö nö, ai töpönö Jesus a hai haloi ösö täa asalöma. ³⁵ ĩ ha satehe epii töpö mamö tetela tä, Jesus a na juteu pata töpö hapalo pi wasöa apatima. Töpö hapalo nö, -Ki anö ai töpö noama läo sinomopili maaki, kama noao sapao kōo mi salo. Teusö anö a saia totilö nö, ĩ a simönö noai, ĩ Cristo a hilo wi, ĩ a kutenö, a noma piale, ĩ kama noao sapao kōo mai a!- ĩ na töpö kupalo pi wasöa apatima.

³⁶ ĩ tä, Jesus a na sotatu töpö hapalo pi wasöa naioma. Jesus a na tuu pi wasu upii tuu pi totokö nö, ³⁷ -Juteu töpö na wa kaikanamo wi ĩ wa kutenö, wa peati pole, ĩ tä na kama wa noamo sapamo kōo pasiöpökööl- ĩ na töpö ĩkapalo kuutoma.

³⁸ ĩ ha hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hĭtale, Jesus a hĕtu ha hii ti ola tolehele, ĩ ha, *HI A HAI, JUTEU TÖPÖ NA A KAIKANAMO TOTIO WI ĩ A* ĩ na tä kuu wi tä säökama pi sätamaköma.

³⁹ ĩ na tä kua tä, wanisala tä tha apati noai, ĩ töpö pi hĭta sätäle, Jesus a na ĩ ai a wani hapalo pi wasöa soatalo opati nö, -Teusö anö wa simönö noai, ĩ Cristo wa hilo wi ĩ wa sai ta o? ĩ wa totiwö aköna, kama wa noamo sapamo kōo, samakö noama naioö, ĩ na wa kua kipi ta. Hi ti na makö noma piale, ĩ tä na makö noama pola pi, wa pi kuu maiki- ĩ na a wani kuuma.

⁴⁰ ĩ na a wani kuu ha, ai tä pi hĭta sätäle, ĩ aiki, -Ī makö pewö peama pasia kule maaki, Teusö a na wa kili ma apapa wikö a! ⁴¹ Kawa, kamisa, ĩ na kilii makönö wanisala ma tä thatala apati noai, ĩ tä noa na makö pepalama kule maaki, hi Jesus anö wanisala tä thaapasio maama- ĩ na a kuu nö, ⁴² Jesus a na, -Jesus ai. Wa huu kōa tä, wa kaikanamo totio piale, ĩ tä, kamisa na wa pi motöpo mai, sa totiapala totio solöpökööl- ĩ na a kuuma.

⁴³ ĩ na a kuu ha, -"Tä uli toita apii, ĩ tä uli ha Teusö a thapo wi ĩ ösi töpö kulei, huki ĩ hamö kamisa na wa kua naiki kitäö!" ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a nomaso noai ĩ ta

Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; João 19.28-30

⁴⁴ ĩ na tä kua tä, motokö hētupo tä, ĩ tä uli pewö hamö mumi mumi tä pata waloa soa pätaköma. Mumi mumi tä pata waloa soa pätakö nö, motokö kaöpo opa tä, tä pata wakala koo soa pätaköma.

⁴⁵ ĩ tä, Teusömo wi a sai ösimö ha watata ösökö pata supei, ösökö pata katöle, ĩ kama mötali ösökö kaka saimoa päpasoma.

⁴⁶ ĩ tä, lope epii Jesus a hapalo nö, -Hapa! Sa ösi tälöö! Kamisa ösi tää konöö!- ĩ na Jesus a kuu nö, ĩ ha a nomasomasoma.

⁴⁷ Jesus a kuati noai, ai sotatu tänö ĩ tä tati nö, -Teusö a totiatalo opati nö kiliawö- a pi kuu nö, -Hi Jesus anö wanisala tä thaa maa noai ĩ a totiawöö! Pitili saö!- ĩ na a kuuma.

⁴⁸ ĩ na tä kua tä, Jesus a pi hĩtale, ai töpö satehe epii töpönö ĩ tä möö pi topa apa salo, hii ti pakalai ti ha Jesus a pi hĩta pa, töpö kokamonasoma. ĩ töpönö Jesus a kua noai ĩ tä taa nö, kama töpö pi ota apa salo, kama töpö kotopö säo koo pola nö, töpö konasolöma. ⁴⁹ ĩ töpö satehe epii töpö konasolö noai ha, Jesus a hai ĩ noi töpö pewö, Kaliléia tä uli ha Jesus a hupalö somatia tä, Jesus a na suö töpö nokapalo soma noai ĩ suö töpö nokapalo soatile ĩ töpö suö, ĩ na töpö kui, pasökö tömö ĩ töpö öpa haipalo nö, Jesus a na töpö mamö teteo haitioma.

Thaka taka ha Jesus a nomawö titikö noai ĩ ta

Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; João 19.38-42

⁵⁰⁻⁵² ĩ na tä kua tä, Atimatéia tä uli ha juteu töpö pililati, ĩ tä uli ha José a pilio naio noai, ĩ anö Pilatosö a pata na Jesus pili tä nakama. José a hai, juteu pata töpö kokamo sinomo wi ĩ ai a kuo naio soatama. José a topa apama. A makoka apatima. -Jesus ma säpamanöpöö!- ĩ na juteu pata töpö kuuma maaki, ĩ na José a kuu naio maama. Teusö a kaikanamo toitio wi, José anö ĩ tä walo tatima. ⁵³ ĩ anö Jesus pili tä nakalö nö, Jesus a nomawö ithoa kopamanö nö, watata ösökö toita apii ösökönö Jesus a halo kolilipalö nö, maa makö ha nomawö töpö titiopö ĩ thaka taka thakö noai, ĩ taka na ai nomawö tä titio paio maama taka na José anö Jesus a titiköma. ⁵⁴ Mota mapo wi ĩ tä wakala kupö koo pia tä, Jesus a titiköma. ⁵⁵ Kaliléia tä uli ha Jesus a hupalö somatia tä, Jesus a na suö töpö nokapaloti noai ĩ töpö nokapalo soatile ĩ töpö hulölö nö, ĩ töpö suö mamö tetela tä, José anö Jesus a titiköma.

⁵⁶ ĩ suö töpönö ĩ tä möö nö, töpö koo soatapo nö, Jesus a nomawö hulukupali pia salo, tuu nisamö toita apii, tuu tapu upii, ĩ tuu thakömae. ĩ tuu thakö nö, mota mapo wi ĩ tä wakala kuiki nö, -Ĩ tä wakala ha pö kalipalo ti!- ĩ na Teusö tä waheta kuuma kutenö, ĩ suö töpö mota mapo paioma.

Jesus a temöa konaso noai ĩ ta

Mateus 28.1-10; Marcos 16.1-10; João 20.1-10

24 ĩ na tä kua tä, mota mapo wi ĩ tä wakala hasua waikikö noai ha, ĩ tä hena tä sai tä, suö töpönö tuu nisamö toita apii tuu thakö noai, Jesus a titio taso pamö ĩ tuu kai ekua henaköma. ² Töpö ekua henaki nö, Jesus a titilati, ĩ hamö töpö waloa henakitö nö, maa ma patanö taka lakö noai, taka hãkoa koo waikipalö noai taka tapama. ³ Suö töpönö ĩ tä talalö nö, töpö lisia soatalölö nö, tä möma maaki, Jesus pata tä nomawö makeo noai, ĩ tä pokeoma. ⁴ Jesus a paa mi ha, töpö pi wi na takömo opama. -Wi na taköö?- suö töpö pi kuu kai öpapalo soa tä, polakapi wano tökö tapamo soa pätasoma. Kama töpö hai ĩ haloi ösö wakala apama. ⁵ ĩ tökö taa nö kililali salo, suö töpö mäi poa soataköma.

Ĩ ha wano töpö aiki, -Wi na makö pi kuu salo, hi thaka taka ha a temö öpii, ĩ ma tae pasia pikitia kule? Hi taka hai, nomawö tä titio wi, ĩ taka pasiwö ta pi kuu mai. ⁶ Hi taka ha Jesus a titia maneö! A temöa koo waikilo nö, a hua koo waikisolömaö! Kaliléia tä uli na a hupaloti pola nö, ĩ tä kamakö na a kuu noai, ĩ tä na makö pi hatukua maa kule ta o? ⁷ Pi naka. ĩ na a kuumaa: "Töpö wanisala apii ĩ töpö na sanöma sa kupaso noai, ai töpönö ĩ sa namo simökö nö, sa totoki kitäö! ĩ töpö wanisala apii ĩ töpönö sa tälö nö, hii ti pakalai ti pesökö ha sa sätamakö nö, sa säpamani pia saloö! Sa säpamanöma, polakapi tä mumi matalo nö, ĩ ai hena tä soatawö sa temöa koo soatasopö saö!" ĩ na kamakö na Jesus a kuu waikiomaö!- ĩ na suö töpö na ĩ na ĩ wano tökö kuu ha, ⁸ suö töpö pi hatuka apa soataiki nö, -Hai. Awiö! ĩ na a kuu kipili nökö- töpö pi kuuma.

⁹ ĩ na töpö pi kuu nö, töpö sapa kopalo nö, ¹¹ töpönö Jesus a kai a hua sinomo noai ĩ töpö, ĩ töpö na ai töpö kua naitio noai ĩ töpö, ĩ na suö töpö kui töpö pewö na suö töpönö ĩ tä pewö a wäsä soatama. ¹⁰ Maria Matalena a, Joana a, Tiago a hai ĩ pöpönö Maria a, ai suö töpö huu naio noai ĩ töpö, ĩ na suö töpö kui töpö kotapolö nö, Jesus anö kama hai ĩ 11 töpö simöa totia asalö noai ĩ töpö na ĩ suö töpönö tä pewö a wäsä tottioma. ¹¹ Tä pewö a wäsä tottioma maaki, -Suö töpö kuu päta kuleö! Pitili ta mai kitäö!- ĩ na Jesus a hai ĩ 11 töpö kule, ĩ töpö kuuma.

¹² -Ta holisimo päököö!- ĩ na töpö kuu kule maaki, Pedro a öpa soataiki nö, a läläa soatalölö nö, Jesus a titio noai, ĩ hamö a waloa soataikitö nö, a mäi poa soataikitö nö, watata ösökö toita apii ösökönö Jesus a halo ala noai ĩ ösökö ala taa sisalalöma. Jesus a tapa mai ha, ĩ ösökö taa sisalalö nö, -Kilatilha!- a pi kulo nö, a koo soatasolöma.

Emausö tä uli na töpö koonö tä, ĩ töpö na Jesus a tapamo noai ĩ ta

Marcos 16.12-13

¹³ ĩ tä wakala na, Jesus a na töpö nokapaloti wi, Emausö tä uli hamö ĩ ai polakapi töpö konasolöma. Motokö kaöpo tä, Jetusalëi tä uli ha wa husolo nö, wisa täi ha Emausö tä uli ha wa waloa soatakö tasoö.

¹⁴ Emausö tä uli hamö ĩ töpö polakapi koonö pamö, Jesus a kuati noai, ĩ ta kateha kōtiolöma. ¹⁵ ĩ ta katehati tä, Jesus a waloa haikötö nö, ĩ töpö na a huu naitiolöma. ¹⁶ A huu naitiolöma maaki, Teusö anö ĩ töpö pi motömaköma kutenö, ĩ töpönö Jesus a tai mio opama. -Jesus a hätowö- ĩ na töpö pi kuu maama.

¹⁷ ĩ na tä kua tä, Jesus aiki, -Ī ka pi ma ta katehati ke?- ĩ na a kuu ha, ĩ töpö öpa opia soataiki nö, töpö pi ota apöpalö nö, ¹⁸ Kleiipasö aiki, -Jetusalēi tä uli na wa kuoma maaki, huki tä kuati noai, ĩ wa tä taö pasio mikö?- ĩ na a kuu ha, ¹⁹ -Ī wi na tä kua totioma?- Jesus a kuu ha, -Pi naka. Nasaté tili Jesus sama katehati ke. "Jesus anö Teusö a kai wäsä sinomoti noai ĩ a. Teusö a kai wäsä tä a hapalo tao opa sinomoö. Jesus a lotete epö kutenö, tä aipöama apa sinomoö" ĩ na töpö pewö pi kutima. ĩ na Teusö a pi kuu naio noai kitä. ²⁰ ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, pata töpönö makö simöa sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö Jesus a namo simökö nö, a säpamanöma. Hii ĩ pakalai ti ha a sutimakö nö, a säpamanöma. ²¹ "Isöhaeu makö pewö noama nö, makö täapa kōo läo totio piale, ĩ a hai, Jesus a sai hätowö" ĩ na samakö kupaloti tä, a säa pikipalömae. A säpalö noai, polakapi tä mumi hasua waikipasoma.

²² ĩ na tä kua tä, Jesus a na samakö nokapalo sinomotipili, huki ĩ ai töpö suönö samakö pi wi na takömoma apama. Tä halu tä, ĩ töpö suö hua henanonö nö, Jesus a nomawö titio taso pamö töpö suö waloa henakitö nö, ²³ Jesus a nomawö tapa mi salo, töpö kōa soatapolö nö, "Jesus a titikö noai, ĩ taka poke epö thaiö! Jesus sama tapa maa keö! Āju sama töpö taa sisalali keö! 'Jesus a temöa kōo waikiloheö!' ĩ na ĩ āju töpö kuu keheö!" ĩ na ĩ suö töpö kuuma.

²⁴ ĩ na ĩ suö töpö kuu ha, kamisamakö hai ĩ ai töpö hua nömöa soatalolö nö, "Taka poke epö thaiö!" suö töpö kuu noai, ĩ taka poke taa nömönanö nasoma. ĩ töpönö Jesus a nomawö titia tapa laso maama- ĩ na Jesus a na ta wäsä nö, ĩ na ĩ töpö kuuma.

²⁵ ĩ na töpö kuu ha, -Makö pi motio opapa wi. Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ ma ta hini haiatalo mi ipö saloö!- ĩ na Jesus a kuu nö, ²⁶ -Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ töpö aiki, "Teusö anö a kaikana asapalö noai, waiha ĩ kaikana tä pea totio kitäö! A pea totio paio nö, a kaikanamo totiki kitäö!" ĩ na töpö kuu waikioma salo, ĩ kaikana tä peatima matatä- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁷ ĩ na Jesus a kuu nö, ĩ töpö na Jesus anö Moisés a kai wäsä somaö, Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ töpö kai wäsä nömöoö, ĩ na Jesus anö ĩ ta wäsä thamatima. Moisés a, Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö uni ta thaae nö, Jesus a katehatimae. Jesus a katehati noai, ĩ tä säökama. Jesus a katehati noai, Jesus anö ĩ tä säökama wäsä totioma. ĩ tä na Jesus anö, töpö huti pole, ĩ töpö pi hatukumanöma.

²⁸ ĩ töpö pi hatukuma pamö, -Tole hamö hi a huu pia kulatiö!- ĩ na Jesus anö töpö pi thamaö ha, ²⁹ -Tä wisa waikileö! Kamisamakö sai pö ha a kua naia paia pätaikiö!- ĩ na töpö kuu ha, ĩ töpö na Jesus a lisia naipasolöma. ³⁰ A lisia naipasoma, ĩ töpö na a ia naio pia salo, ĩsa

āi tälö nö, Teusö a na a hapalo nö, ĩ āi kakapalö nö, ĩ töpö na āi totoköma. ³¹ ĩ töpönö Jesus a tai mio opama maaki, Jesus anö ĩsa āi totoki ha, ĩ tä Jesus a taö kōo soataköma. Jesus a taö kōo soataki ha, ĩ tōkö soatawö Jesus a motöa soataköma.

³² A motöa soataki ha, töpö hapalo haitio nö, -Piliso hamö makö huti pola nö, Jesus anö Teusö tä waheta na makö pi hatukamati tä, makö pi wakala apati kipii nökö- ĩ na ĩ töpö kuuma.

³³ ĩ na töpö kuu nö, Jetusalēi tä uli ha töpö hua sapa kōo soatasolöma. Töpö sapa kōo soatalolö nö, Jetusalēi tä uli na Jesus a kai a hua sinomoti noai ĩ 11 töpö, ai töpö, ĩ na töpö kui töpö kokamo polati, ĩ tä taa soatalö tasoma. ³⁴ ĩ ha töpö kokamone, ĩ töpö aiki, -Ta wäsä noai ĩ pitili taö! Pata tä temöa konasoma thaiö! Simāo a na a tapamonasoma thaiö!- ĩ na töpö kuuma.

³⁵ ĩ na töpö kuu ha, polakapi töpö kopoe, ĩ töpönö tä pewö a wäsä hötöoma. Piliso hamö töpö huti pola nö, Jesus anö Teusö tä waheta wäsäti nö, sai a na ĩsa āi totoa tä, -Hi a hai, ĩ Jesus a totiwoö!- Jesus anö ĩ töpö pi thama noai, ĩ tä pewö a wäsäma.

Kama kai a hua sinomo noai ĩ töpö na Jesus a tapamoa asaso noai ĩ ta

Mateus 28.16-20; Marcos 16.14-18; João 20.19-23; Atos 1.6-8

³⁶ ĩ töpönö tä pewö a wäsä soala tä, töpö loa soto-tole, ĩ töpö mötali ha Jesus a tapamoa soatalo nö, -Makö kilipalo mai, toitai pö kuikiö!- ĩ na Jesus a kuuuma.

³⁷ ĩ na a kuu kule maaki, töpö kilipalo opaö, töpö pi honipo opaö, ĩ na töpö kua pola nö, -Hi Jesus a ösi häto päwö- ĩ na töpö pi kuuma.

³⁸ ĩ na töpö pi kuu ha, -Ī ka pi tä na makö pi honipo opati kule? "Jesus a temö kōo häto maa noai kitäö!" makö pi kuu salo, makö pi honipoti hätoa kule? ³⁹ Hiki. Sa amiki möö nökö. ĩ sa soawö. Sa höpöa nökö. ĩ sa kuo soa pola sö. Ösi sa mai kitä. Ösi tä thuu tupö wani kua naia mai kitäö! Sa möö totioö, sa höpöaö, ĩ na makö kua nö, "Ā āi. ĩ Jesus tä wani kuo soama pi kuu mai" ĩ na makö pewö kuupökööl!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁰ ĩ na a kuu nö, a ia wi ĩ a ami, a huu wi ĩ a ami, ĩ na a amiki mömo kua soatama. ⁴¹ Jesus a ami pewö mömo soata nö toaö ha, töpö pi mönahapalo opa kule maaki, töpö pi honipo opa nö, -Hi Jesus a sai totiwoö!- töpö pi kuu tomöpo maama. ĩ na töpö kuu totio mi kutenö, Jesus aiki, -Hisa ha nii tä kua kule?- ĩ na a kuu ha, ⁴² ĩ töpönö salaka a see noki wai totoköma. ⁴³ Jesus anö ĩ a noki asawösö wai täa hötölö nö, ĩ töpö mamö tetela tä, a noki asawösö wai oa soatalöma.

⁴⁴ A asawösö wai oa hötöälö nö, -Kamakö na sa kuo naitiopili, ĩ tä, ĩ na sa kuu kipili: "Moisés a, Teusö a kai a wäsä sinomoti noai ĩ töpö, ama ta thaa sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö tä säökökö nö, sa wäsä sinomotima. Sa wäsä nö, 'Teusö anö a simöpa piale, ĩ na ĩ a kuati kitäö!' ĩ na töpö kuuma. Töpö kuu noai, ĩ pitili ta totii kuo totio kitäö!" ĩ na kamakö na ĩ na sa kuu tolea totiatalo opati kipili nökö- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁵ Ī na a kuu nö, kama hai töpö na Jesus anö Teusö tä waheta taöma totio pia salo, töpö pi hatukamama.

⁴⁶ Töpö pi hatuka totimanö nö, -Pi naka. Ī na Teusö tä waheta kuu: "Teusö anö Cristo a simöni wi, ĩ a pea totio nö, a nomano nö, polakapi tä mumi matalo nö, ĩ tä hena tä, a temöa kōa soataso kitäö!" ⁴⁷ A temöa konasoma, Jetusalēi tä uli ha töpö kule, ĩ töpö na ta wäsä somataö, ĩ tä uli pewö pata hamö sanöma töpö pilio setekepa apii, ĩ töpö pewö na ĩ ta wäsä nömöö, ĩ na ta wäsä hätähäa setekepa totipali kitäö! Ta wäsä setekeo pola nö, 'Wanisala sa tä thaa noai, ĩ sa tä thaa kota wani ipöö! Teusö a na sa pi wasio naia kuleö!- ĩ na wa kuu ha, wanisala wa tä thaa noai, Jesus anö ĩ tä noa thaa waikipalöma kutenö, wanisala wa tä thaa noai, Teusö anö ĩ tä noa hosa waikilömaö! ĩ na ĩ tä uli pewö hamö ĩ na ĩ ta wäsä setekepa totipalöpököo!" ĩ na Teusö tä waheta kuu- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴⁸ Ī na a kuu nö, -Kamakönö ma tä möö taso noai, ĩ makönö ta wäsä totiataloö! ⁴⁹ "Ī sa tä totoki kitäö!" ĩ na ipa hao a kuu noai, kamakö na ĩ sa tä simöpa pia kuleö! Önö kutenö, ipa hao anö tä totoa piale, ĩ tänö

makö lotetepama paio mi tä, hi Jetusalēi tä uli ha pö kua paikiö!- ĩ na Jesus anö töpö noa thama.

Hi tä hētu ha Jesus a konasolö noai ĩ ta

Marcos 16.19-20; Atos 1.9-11

⁵⁰ Ī na Jesus anö kama hai töpö noa thaa nö, Petânia tä uli hamö ĩ töpö kai hulamolöma. Ī ha töpö kai waloikitö nö, Jesus a poko sononoa soataikitö nö, -Teusö anö makö totiapala haio sinomo wi, ĩ sa tä pii kuleö!- ĩ na a kuuma.

⁵¹ Ī na a kutalo nö, a hoköa soatasoma. Hi tä hētu hamö Teusö anö a täa kōa soatalöma.

⁵² A täa kōa soapölö ha, -Jesus a hai ĩ kaikana tä sai totiwoö! Teusö anö a simöa totipalö noai ĩ a totiwoö!- ĩ na töpö kuu nö, Jetusalēi tä uli hamö töpö pi mönaha kai hua sapa konasolöma. ⁵³ Töpö hua sapa kononö nö, Teusömo wi a sai ha ĩ töpö kutiki nö, Teusö a na töpö hapalo soatio nö, -Teusö ai. Wa totiatalo opawö- ĩ na töpö kutima.

João

João anö waheta tä säökopalö noai ĩ ta

Jesus a kai a hua sinomoti noai, João a hai ĩ ai a. João anö hi waheta tä säöka pola nö, -Teusö a hai ĩ pelupö a hai, ĩ Jesus a. Somi tä sai tä, hi masita tä uli kua paia mai ha, Teusö a hai ĩ pelupö a kuo somama. Teusö a na ĩ a kutioma maaki, ĩ a hai, sanöma tä kupasoma- ĩ na João a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Teusö anö a simöpalö noai ĩ Jesus a. A lotetea totipamanö noai ĩ a- ĩ na João anö ai töpö pi thama pi topa salo, Jesus anö tä aipöama sinomoti noai ĩ ta katehatima. Lásatu a noma totisoma maaki, 3 tä mumi matalo nö, Jesus anö ĩ Lásatu a temöa komanö noai, ĩ ta wäsäma.

Sanöma töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpö ösi na Jesus a, Teusö a ösi kua tolele ĩ a, ĩ na kilii töpö kua totio wi, João anö ĩ ta wäsäma. -Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö pi hatuka totipamani kitäö!- Jesus a kuu noai, ĩ ta wäsäma. Jesus a säpamo pia tä, kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö na Jesus a hapalo lapa apati noai, João anö ĩ ta wäsä naioma.

João aiki, -"Teusö anö a simöpalö nö, a kaikanapalö noai, ĩ Jesus a. Teusö a hai ĩ pelupö a" ĩ na makö pi thama pia salo, Jesus anö tä aipamati noai, hi tä waheta na ĩ ai sa tä wäsä nö, sa tä säököpali ke. ĩ na makö pi thamaö ha, "Jesus a pitili' makö pi kuu kuköma, makö ösi palimipaso kitä" ĩ na sa kuu wi sa tä säököpali ke- ĩ na João a kuuma.

A haö wi, ĩ a hai, sanöma tä kupaso noai ĩ ta

1 Somi tä sai tä, hi masita tä uli kua paia mi tä, a haö wi, ĩ a kuo somama. Teusö a na ĩ a kutioma. A haö wi, ĩ a hai ĩ Teusö a kuoma. **2** Somi tä, Teusö a na a kutioma. **3** Teusö anö, a haö wi ĩ a na ĩ tä pewö thapamanöma. A haö wi, ĩ a kuo maama aköna, tä pewö thapa maa noa kipi. **4** ĩ anö töpö ösi palimipamanöma. Töpö ösi palimipamanö noai, ĩ anö sanöma töpö na wakala tä totoköma. **5** Mumi mumi tä kuo pa ĩ wakala tä waloköma, tä wakalapasoo. Mumi mumi tänö ĩ tä wakala sii lupö tai mio opama.

6 ĩ na tä kua tä, Teusö anö ai tä simönöma. João a hilo kua wi a simönöma. **7** -ĩ tä wakala hai, Jesus Cristo tä wakala- ĩ na João a kuupö, a simönöma. -ĩ pitili ta- töpö pewö pi thama pia salo, a waloköma. **8** João a hai, ĩ tä wakala kuo maama. **9** A haö wi, ĩ a hai, ĩ tä wakala sai kuo totioma. Hi masita tä uli ha a waloiki nö, sanöma töpö pewö pi hatukupamanöma.

10 A haö wi, hi masita tä uli ha a kuoma. Teusö anö ĩ a na masita tä uli thapamanöma maaki, sanöma töpönö ĩ a taö naio soata maama. **11** Kama hai ĩ tä uli na a waloköma maaki, kama hai ĩ töpönö a naka läo pasio maama. **12** Kama hai ĩ töpö pewönö a naka läo maa noai maaki, ai töpönö a naka läa pasia pälöma. ĩ töpö na, -Teusö ulupö makö kua asapasopö!- a kuu asama. -A haö wi ĩ a pitili- töpö pi kuu noai, ĩ töpö na a kuu asama. **13** Sanöma töpö ulu pö hasulupo kua wi na, ĩ na Teusö ulupö töpö hasulupo kua pasio maama. -Ulu ma thaköpö!- sanöma töpö kuu nö, ulu a thaa kua wi na, ĩ na Teusö ulu pö töpö thaa kua pasio maama. -Teusö ulupö ma töpö thapalö nököö!- sanöma töpö pi kuu wi, ĩ tänö Teusö ulupö töpö thapa pasio maama. Sanö-

ma töpönö kuno mai. Teusö anö kama töpö ulu thalälöma.

14 A haö wi, ĩ sanöma tä kupasoma. Sanöma tä kupalo nö, sanöma makö na a pilia naiköma. Makö pi ipati ma kutenö, makö totiapala apa kuköma. ĩ a pitilio opama. Teusö a hai ĩ pelupö a samii, ĩ a möamö toita apa sinomoma. A möamö toita apii, a wakala apii, ĩ sama tä tapa kuköma.

15 João anö a wäsäma. Lope epii a hapalo nö, -"Kamisa hai ĩ pata sa höttö waikiwö maaki, kamisa noa ha a kule, ĩ a patamo tolehe epö. Kamisa mai ha a kuo somama kutenö, a patamo tolehe epö" sa kuupili, hi ĩ a- João a kuuma. **16** ĩ anö makö pi ipa sinomo opa kutenö, makö totiapala apaö. **17** -"ĩ na pö kua totihoö!" wa kuu!- ĩ na Teusö anö ĩ na Moisés a noa thaö ha, Moisés anö ĩ ta wäsä tolea paioma. Moisés anö makö noa thaa tolea paioma maaki, huki Teusö anö makö totiapala sinomo pia salo, Jesus Cristo a simönöma. A simönö noai, ĩ anö makö totiapala apaö, a pitilimo opaö, ĩ na ĩ a kuaö. **18** Ai tä sanömanö Teusö a tapa tai mi ipö. Pö Teusö a kotö na pelupö a samii, ĩ Teusö a naiwö, ĩ a kuo paitio noai ĩ anö, -ĩ na Teusö a kuati ta o-makö pi thama päoma.

João anö töpö mäi öma sinomo wi, ĩ a patanö ta wäsä noai ĩ ta

19 ĩ na tä kua tä, Jetusalëi tä uli hamö juteu töpö hai ĩ pata töpö pilio wi, ĩ töpönö João a na ai töpö simönöma. Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpö, Teusömo wi a sai ha töpö kalipalo sinomo wi ĩ lepii töpö, ĩ na töpö kui töpö simönöma. ĩ töpö simöpa piale, ĩ töpö na, -"ĩ witi wa totiwo?" João a na ĩ na makö kutö!- pata töpönö töpö noa thama. **20** Töpö noa thaö ha, João a na ĩ töpö

waloikitö nö, -Í witi wa totiwö?- töpö kuu ha, -Í kaikana tänö makö noama totio kitäö!" Teusö tä wa-heta kuu noai, í Cristo sa mai kitäö!- João a kuu hõtöoma. ²¹ A kuu ha, -Í witi pili wa sai pasiwö? Elias a hai, í anö Teusö a kai wäsä sinomo noai, í wa pasi hätowö?- í töpö kuu ha, -Mawö- João a kuu hõtöoö ha, -Teusö a kai a wäsäpö, í a huu piale, í wa hätowö?- töpö kuu ha, -Mawöö!- João a kuuma. ²² Í na João a kuu ha, -Í witi pili wa sai totiwö?- töpö kuu nö, -Samakö simönipili, í töpö na, "Í na João a kuu kipiliö!" í na samakö kuu hõtöopöö!- í na töpö kuuma. ²³ Í na töpö kuu ha, -Pi naka. Ai töpö pilia mai tä uli na sa huti pamö sa ta wäsä wi, í sa. Sa ta wäsä tä, "Kaikana tä walo pia manu kule, tä pewö makokoa läpalöö!" lope epii sa kuu kuleö!- í na João a kuuma. Isafas a kuu soma kua noai na, í na João a kuu nömöoma.

²⁴ João a na töpö simönö noai, í patiseu töpö kuoma. ²⁵ Í töpönö João a hapalama kota nö, -"Í kaikana tänö makö noama totio kitäö! Teusö tä waheta kuu noai, í Cristo a hilo wi, í sa mai kitäö! Elias sa mai kitäö! Teusö a kai a wäsä wi, í a huu piale, í sa mai kitäö!" í na wa kuu wi maaki, wa töpö mäi öma pikitiowö. Wi na wa pi kuu salo, wa töpö mäi öma pikitia kule?- í na í töpö kuuma. ²⁶ Í na í töpö kuu ha, -Kamisanö, maa tuu ha sa töpö mäi öma pasia paa kule. Ma möö tai mi ipii, kamakö na í a huu tikiliapalo naia kule. ²⁷ Kamisa noa ha a huu pole, "Kamisa na í a totiatalo toleha apa asaö" sa pi kuu salo, í a na sa pakä kili ipaö. A ami halole, í sa tä kusöpa kili ipaö- í na João a kuuma. ²⁸ Johotäo u pata na João anö töpö mäi ömati noai, í pökatö hamö Petänia tä uli kulali hamö í töpönö João a hapalama lasoma.

Cristo a hai, Teusö a hai í hiima oweha a ose wai

²⁹ Í hena tä, Jesus a huima tä, João anö a talalö nö, -Ma tä möö nökö. Teusö a hai í oweha a ose wai hai, ki í a. Sanöma töpönö wanisala tä thaa sinomoti wi, í anö í tä mapama kuköpö, í a- í na João a kuuma. ³⁰ A kuu nö, -Í sa wäsä kipili. "Kamisa hai, pata sa hõtö waikiwö maaki, a patamo nömöne, í a hai, pata tä sai" kamisa mai ha a kuo somama. Önö kutenö, í a hai, pata tä sai" sa kuupili, ki í a. ³¹ Kamisanö í sa tai mio hõtö paioma maaki, isöhaeu makö na í sa tapamomanöpö, kamakö na sa waloki kipili. Sa waloikiso nö, maa u ha kamisanö makö mäi ömati kule- í na João a kuuma.

³² Í na a kuu nö, -Sa mamö tetela tä, Teusö a ösi kua tolele, í a itholölö nö, Jesus a na a kua naiki kipili. Holeto a katä kua wi na, í na Teusö a ösi kua tolele, í na í a ösi itho kua kuikölö nö, Jesus a na a uni kukö solö kipili. ³³ Kamisanö Jesus sa tai mio opa paioma maaki, "Wa töpö mäi ömananö nö, maa tuunö töpö salulalöö!" kamisa na Teusö a kuu noai, í aiki, "Ai tä na sa ösi kua tolele, í a ithopaso wi, í wa tä taa kitäö! Í anö kamisa ösi kua tolele, í a na töpö uni saluma kitäö!" í na kamisa na, í na Teusö a kuu kipiliö!- João a kuuma. ³⁴ Í na a kuu nö, -"Jesus a na Teusö a ösi kua tolele, í a ithopaso noai, í sa tä taa kipili. Jesus a hai, í Teusö a ulupö sai" í na sa kuu kuleö!- João a kuuma.

Jesus a kai a hua soma noai í töpö

³⁵ Í hena tä kotawö, João a kai a hua sinomoti wi, í ai polakapi töpö na João a öpa naitia tä, ³⁶ Jesus a hasuo pole, í a talalö nö, -Möö nökö. Teusö anö oweha a ose wai totopö noai, ki í a- a kuu ha, ³⁷ João a kai a hua sinomoti wi, í töpönö í ta hininö nö, Jesus a na í töpö nokapalo nömököma. ³⁸ Töpö nokapalo nömöki ha, Jesus a öpa nomöhöpalö nö, -Wi na makö pi kuu salo, makö nokapalo kule?- Jesus a kuu ha, -Pata täö! Witi hamö wa kuamö kua pasia kule?- töpö kuu ha, ³⁹ -Hapo. Ma tä mööpököö!- a kuu ha, Jesus a na töpö noka soatalölö nö, motokö akäto tä, töpö kopolö nö, Jesus a na töpö noimo opimo soa tä, tä wisa lälasoö.

⁴⁰ Í ai polakapi tökönö, João a kuu noai, í ta hininö nö, Jesus a na ai töpö nokapö noai, í ai tä hai, Simão Pedro a poose André a hilo kuuma. ⁴¹ Kama hai í pepala a tae nö, a taa soatalalö nö, -Teusö anö kamakö na a kaikanamoma kuköpö, a saia totilö noai, í Mesias a hilo wi, í Cristo a hilo sätäa naia soatale, í sama talali kipiliö!- André a kuuma. ⁴² A kuu nö, Jesus a na pepala a hilakötasoma. A kai walokötasoma, Simão a na Jesus a mamö teteiki nö, -João a pelupö Simão wa. Sepasö wa hilo kua nömököpöö!- a kuuma. Sepasö a lö kui, í Pedro a nai soatawö. A hilo polaka alu kule. Kamisamakö kai a pasiwö, -Maa ma ai- samakö kuuto pasioö.

Jesus anö Filipe a, Natanaeu a, í na kilii töpö nakalö noai í ta

⁴³ Í na tä kua tä, í hena tä, Jesus aiki, -Kaliléia tä uli pata hamö sa hulasolöpökö o!- a pi kuu tä, Filipe a talalö nö, -Kamisa na a noka totipalöö!- Jesus a kuuma. ⁴⁴ Filipe a lö kui, Petösaita tä uli ha a kuoma. Í tä sai ha André a, Pedro a, í na kilii töpö kuo kuo naioma. ⁴⁵ -Kamisa na a nokapaloö!- Jesus a kuu ha, Filipe anö Natanaeu a talalö nö, -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, í waheta tä na Moisés anö tä säökökö nö, a kateha noai, í sama tapa kipiliö! Teusö a kai a wäsä sinomo noai, í töpönö í a kateha naioma. A kateha noai, í sama talalö noai, í nasaté tili Jesus a. José a pelupö hai, í a- í na Filipe a kuuma. ⁴⁶ A kuu ha, -Nasaté tä uli ha ai tä toitai ai tä kule kitä ta o?- Natanaeu a kuu ha, -Hapo. Wa tä möö soatasolö nökö- Filipe a kuu hõtöoö ha, töpö hua soatasolöma.

⁴⁷ Töpö hua soatalölö nö, Jesus a na töpö walo tasoa tä, Jesus anö Natanaeu a möö läo nö, -Ma tä möö nökö. Mi a huu pole, í isöhaeu tä toitai, í a. A holisimo tai mi ipii, í a- Jesus a kuu ha, ⁴⁸ -Hua! Kawanö sa tapa sinomo paio maapili maaki, sa taö öpöle- Natanaeu a kuu ha, -Filipe anö wa naka paio mai ha, piku ti kolo ha wa lotia tä, kamisanö wa tapa toleha waikioma- Jesus a kuuma.

⁴⁹ A kuu ha, -Samakö pi hatukama wi í wa. Kawa hai, í Teusö a hai í pelupö wa. Isöhaeu samakö na wa kaikanamo totio piale í wa- Natanaeu a kuu hõtöoma. ⁵⁰ A kuu hõtöoö ha, -"Piku ti kolo na wa lotia tä, wa tapa soatama" kawa na sa kuu soatama kutenö,

“Teusö a hai ï pelupö wa” wa pi kuu totia kule?- Jesus a kuu nö, -Huki aipö wa tä tapa ke maaki, tökö aipö sati ipii, waiha ï wa tökö tapa totio kitäö!- Jesus a kuuma. ⁵¹ Jesus a kuu nö, -“Waiha hutu mosökö häkopaso wi, ï wa tä taa nö, Teusö anö kama hai ï töpö simöta sinomo wi, ï äju töpö ösösolö wi, ï wa töpö tapa kitäö! ï na tä kua tä, sanöma sa kupaso noai, ï sa na ï äju töpö ithoa kopaso wi, ï wa töpö taa kuki kitäö!” sa kuu kuleö! Sa holisi mai kitäö!- ï na Jesus a kuuma.

Jesus anö tä aipama soma noai ï ta

2 ¹⁻² ï na tä kua tä, polakapi tä mumi matalo nö, Kaliléia tä uli pata ha Kanátä uli kule ha, ï ha töpö supaso piale, ï töpönö ai töpö kokamomanö nö, ï töpönö, Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö, Jesus a, Jesus a hai ï pöpönö a, ai satehe epii töpö, ï na töpö kui töpö kai iapaloma. ³ ï töpö pewö kokamo pole, ï töpö pewö iapalo tä, upa mo puu matasoö ha, Jesus a na kama hai ï pöpönö aiki, -Upa mo puu matalo heö!- a kuu ha, ⁴ -Napa. Kamisa na a kuu tihöo! Huki sa tä thama paio mai kitäö!- Jesus a kuuma. ⁵ Jesus a kuu ha, nii tä na töpö kalipalo pole, ï töpö na Jesus a hai ï pöpönö aiki, -“ï na tä thamaö!” Jesus a kuu ha, ï na ma tä thama totiatalo hötöoö!- ï na pöpönö a kuuma.

⁶ Töpö ia kai lotio pa, hapoka kökö pata hñtatioma. -Makö pewö wanisala apati wi, ï ma tä pewö matamanöpö, ï maa ma hapoka pata na maa tuu pi hñtale, ï tuu ha makö sanumopököo!- ï na juteu töpö kuu sinomo noai, töpö ia kai loo pa, ï kökö hapoka hñtatioma. Ai kökö hapoka, ⁶ kökö hapoka pata kui kökö hapoka pata pe epii kökö hapoka hñtatioma. ⁷ Upa mo puu matasoö ha, Jesus aiki, -Ki maa makö hapoka pata na maa tuu lösasoheö! Maa ma tuu lösaso nö, tuu pewö lahoa totimaköheö!- ï na nii tä na töpö kalipaloti wi, ï töpö na Jesus a kuu ha, ï töpönö tuu lösa solö pa, tuu pewö lahoa totiamaköma.

⁸ ï na tä kua tä, -Ma tuu hikilölö nö, makö kalipalama sinomoti wi, ï a pata na tuu pi totokötöo!- ï na Jesus a kuu ha, tuu pi totoa hötökö tasoma. ⁹ Töpö kalipalama sinomoti wi, ï a pata aiki, -Maa ma hapoka pata ha hi tuu kuo hätoma- a pi pata kuu tao maama. Töpö kalipalo pole, ï töpönö tä taö asama. ï töpö kalipalama pole, ï a patanö maa tuu kuo paio noai ï upa tuu kua soataso noai, ï tuu koalöma, töpö supaso piale, ï a wano nakalö nö, ¹⁰ a hapalo nö, -Ai töpö kokamo tä, tuu koamö toita apii, ï tuu koama somataö. ï tuu koamö toita apii, ï tuunö töpö pötöa waikilaso noai ha, tuu toita mai ï tuu koama nömötaö. ï na tä kua sinomoö maaki, ï na wa kua maa ke. Upa mo puu koamö toita apö asai, ï wa tuu koama somata mai, samakö pötöa waikilaso noai ha, tuu koamö toita apii, ï wa tuu koama nömöo ke. ï na tä kua wi tä aipa apöle-töpö kalipalama wi, ï na ï a pata kuuma.

¹¹ Jesus anö sanöma töpö pi hatukama pia salo, Jesus anö tä aipamatima. Kaliléia tä uli pata na Kanátä uli kule ha, ï ha Jesus anö aipö pili tä kolo thama kuköma. ï aipö tä kolo thama kuiki nö, -Jesus a loteteapalo opa asatiowö. A kilihia apatiwö- ï na töpö pi thamama. -Je-

sus a aipa apatiwö. A totiatalo opatiwö- ï na töpö pi thamaö ha, Jesus a kai a hua sinomoti noai, ï töpö aiki, -Ä äi. “Kaikana tänö juteu makö noama wi, ï sa simöpali kitäö!” Teusö a kuu noai, hi ï a. Teusö anö Jesus a simöpalömaö!- ï na ï töpö pi kuuma.

Jetusaléi tä uli ha Teusömo wi a sai kule ha, ï ha Jesus a hulapolö noai ï ta

Mateus 21.12-17; Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48

¹² ï na tä kua tä, Jesus a, pöpönö a, poose töpö, kama kai a hua wi ï töpö, ï na töpö kui töpö alulö nö, Kapahanaü tä uli hamö töpö waloikitö nö, ï ha polakapi tä mumi thapamanö tasoma. ¹³ ï ha töpö kuiki nö, ki hamö, Jetusaléi tä uli ha pásökoa tä na juteu töpö kokamo pialati, ï hamö Jesus a hulapolöma. ¹⁴ A hulolö nö, a waloikitö nö, Teusömo wi a sai pata ha a lisipalo nö, tä möö ha, töpö Teusömo totiopö, paka kökö totokö nö, sitipa kökö täli, Teusö a na oweha kökö totokö nö, sitipa kökö täli, Teusö a na holeto kökö totokö nö, sitipa kökö taalali, mesa tiki hamö ai töpö loa pasile, ï töpönö sitipa kökö totoma nomöha pasia, ¹⁵ ï na töpö kuaö ha, Jesus anö thoo totokö täa soatalö nö, töpö soapalöpö, toto totia soatalö nö, ï totonö ï töpö pewö sasua soatalöma. Töpö sasua soatalö nö, mesa tiki laköa soatalö nö, sitipa kökö pewö kea soatamanöma. ¹⁶ Sitipa kökö pewö kea soatamanö nö, holeto kökö noa na sitipa kökö سوالali wi, ï töpö pewö na soatawö, -Mi hamököo! Holeto kökö pewö kai kōa soatalolöo! Ipa hao a sai pö maaki, “Hi wani tä suta wi, ï a saiö!” makö pi ku upa pikiowö. ï na kuno maiö!- Jesus a kuuma. ¹⁷ ï na Jesus a kuu ha, kama kai a hua wi, ï töpö aiki, -Ä äi. “Ipa hao Teusö ai. Koa taka hili kua wi na, ï na kamanö au sai sa pi ipa kutenö, ï na kamisa ösi na ï na tä uni hilima kua hötöoö” tä kuu wi, ï tä säöka thali ta pi kuu mi sai- ï na ï töpö kuuma.

¹⁸ ï na tä kua tä, juteu töpö aiki, -Ka pi wa tä thati kule?- töpö kuu nö, -Teusö anö tä thama asa wi, ï nasimö wa tä thama naio aköna, “Häu. Teusö anö wa simöama kutenö, wa töpö sasupali ke” samakö pi kuu pola pi- töpö kuu ha, ¹⁹ -Hi Teusö ma sai pö kemanöma, 3 tä mumi hasuo kupo pola tä kuno mai, sa sai topa köki kitäö!- Jesus a kuuma. ²⁰ A kuu ha, -3 tä mumi hasuo kupo maa noai ha, hi wa sai thaa köki kitä ta o? Hi a sai thaa tä, 46 tä inama kui tä inama hasupamanöma pi kuu mai- töpö kuuma. ²¹ ï na töpö kuuma maaki, juteu töpö Teusömo sinomo wi, Jesus anö ï a sai a kateha maama. Kama ösi na Teusö a pilio päsitioma kutenö, kama a kateho sapao köoma. ²² Kama a kateho sapao köoma kutenö, waiha a nomasoma maaki, a temöa konasoö ha, -Ä äi. “Sa temöa hötöa komani kitäö!” ï na Jesus a kuu waikio kipili nököö!- ï na Jesus a kai a hua sinomoti wi, ï na ï töpö kuuma. ï na töpö kuu nö, -Teusö tä waheta pitili. Jesus a kuupili, ï pitili ta- töpö pi kuuma.

²³ ï na tä kua tä, Jetusaléi tä uli ha pásökoa tä na juteu töpö kokamo tä, ï ha Jesus a kokamo naioma. ï tä, töpö pi hatukupamani pia salo, Teusö anö tä thama taö öpa asa wi, Jesus anö ï nasimö tä thama taö öpa

asa naia kutenö, ĩ nasimö tä aipamatima. ĩ tä aipamati ha, -Teusö anö a saia totilö noai, ki ĩ a. ĩ a na samakö nokapalotipököö!- ĩ na töpö satehe epii töpö pi kuuma. ²⁴ Satehe epii, ĩ na töpö pi kuuma maaki, -Hi töpö pitilimo opöle- ĩ töpö na Jesus a pi kuu maama. Jesus anö sanöma töpö ösi taö öpa asa kutenö, ĩ na a pi kuu maama. ²⁵ Jesus anö sanöma töpö ösi taö öpa waikia kutenö, -“ĩ na ĩ töpö pi kuu totia kule” kamisa na ai tä kuu mi salo- ĩ na Jesus a pi kuu pasio maama.

Nikotemosö anö Jesus a huama halu noai ĩ ta

3 Nikotemosö a hai, juteu pata tä kuoma. Patiseu tä kuoma.

² Mumai ha Jesus a na ĩ a waloa haluiki nö, Jesus a huama nö, -Wa töpö pi hatukama sinomo wi, ĩ wa. Kawa na Teusö a kua kule. “Kawa na Teusö a kua mi aköna, wa tä aipama mi kipi. Teusö anö wa simöpalöma kutenö, wa töpö pi hatukama sinomoö” ĩ na samakö pi kuu kuleö!- ĩ na Nikotemosö a kuuma.

³ ĩ na a kuu ha, -“Wa ose wai kupo kua noai na, ĩ na wa kupo kua kōo mi tä, Teusö a kaikanamo wi, ĩ ha wa kuo naio mai kitäö!” kawa na sa kuu totia kuleö! Sa holisimo maneö!- Jesus a kuuma.

⁴ A kuu ha, -Häö. Sa pata waikilaso wi sa ositia kopaso kitä ta o? Pili a thalupökö na sa titia kōki kitä ta o? Sa pata waikilaso wi sa kupo kota mai kitä pi kuu mai- ĩ na Nikotemosö a kuu ha, ⁵ -“Maa tuu ha wa uni kupo mi tä, Teusö ulupö wa kupo mai kitäö! Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa thapa mi tä, Teusö a kaikanamo wi, ĩ ha wa lisipo mai kitäö!” kawa na sa kuu totia alu kuleö! Sa holisimo maneö!- ĩ na Jesus a kuu nö, ⁶ -Au hao a, au nao a, ĩ na kilii töpönö wa thama maaki, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa ösi palimia sisapali. ⁷ “Makö ose wai kupo kua noai na, ĩ na makö kua kōopököö!” ĩ na sa kuuhe, ĩ tä na, “Wi na taköo!” a pi kuu tihöo!- Jesus a kuuma. ⁸ A kuu nö, -Ki hamö ipoko tä walimoö, ki hamö walimo hōtöoö, ki hamö walimo hōtöoö, ipoko tä kuaö. ĩ ipoko wa ta hini kule maaki, “Witi ha ipoko tä kuoma? Witi ha tä huu pia kule?” ipoko tänö ĩ na wa pi thamaö. ĩ na ipoko tä kalipalo kua wi na, ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa ösi palimipalöpö, kawa na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kalipalo kua hōtöoö. Teusö a ösi kua tolele, ĩ wa tapa mai maaki, “Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kalipalo opa noa” wa pi thama päoö- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ Jesus a kuu ha, -Wa kuuhe, ĩ sa ta hini maahe- Nikotemosö a kuu ha, ¹⁰ -Isöhaeu tili wa töpö pi hatukama sinomo wi, ĩ wa sai maaki, sa kuuhe, ĩ wa tä tai mio opapa wi. ¹¹ “Sama tä taö wi, ĩ sama ta kateha kule maaki, ĩ pitili ta’ makö pi kuu mi ipö. Sama tä tapapili, ĩ sama ta wäsä kule maaki, ĩ ma ta hini wani ipö” kawa na sa kuu totia alu kule. Sa holisimo mai kitäö!- Jesus a kuu nö, ¹² -Hi masita tä uli ha tä kua wi, kamakö na ĩ sa ta kateha tä, “ĩ pitili ta” makö pi kuu maa thaliö! Hi tä hētu pata hamö tä kupoli, kamakö na ĩ sa ta kateha tä, “ĩ pitili ta” makö pi kuu makoka kitä ta o? ¹³ Hi tä hētu pata hamö ai sanöma makö huu pasio laso maama. ĩ hamö, sanöma sa kupaso noai, ĩ sa huu

sisä lasoma. ĩ hamö sa kuoma, sa ithopasoma- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁴ ĩ na Jesus a kuu nö, -Ai töpö kuo maa pa, ĩ tä uli na ösö tömö Moisés anö hii ti na olö kökö ukutupö pi hita thakö noai na, ĩ na sanöma sa kupaso noai, ĩ na ai töpönö sa thama kuki kitäö! ¹⁵ “Jesus a pitili” wa pi kuu kuköma, wa ösi palimia totipaso kitäö! ¹⁶ Teusö anö sanöma makö pewö pi ipa salo, kama hai ĩ pelupö sa sami maaki, sanöma makö na sa totoköma. Önö kutenö, “Jesus a pitili” makö pi kuu kuköma, makö ösi noma mai ha, makö ösi palimipaso kitäö! ¹⁷ Teusö anö, hi masita tä uli na pelupö sa simöpalö nö, “Makö tomöpo mi ipö manu kui, töpö pea soatio wi, ĩ tä uli ha makö huu kuki kitäö! sanöma töpö na ĩ na wa kuu!” kamisa na ĩ na Teusö a kuu maama. “Sanöma wa töpö ösi palimipamanö! Töpö pea soatio wi, ĩ tä uli na ĩ töpö noamaö!” ĩ na Teusö a kuu pasiomaö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁸ ĩ na Jesus a kuu nö, -“Teusö a hai ĩ pelupö a pitili” wa pi kuu wi, Teusö anö ĩ wa peama mai kitäö! “Wa tomöpo mi ipö tä, töpö peati wi, ĩ tä uli hamö wa huu kuki kitä” ĩ na kawa na Teusö a kuu mai kitä. ĩ na tä kua tä, “Teusö a hai ĩ pelupö a pitili” wa pi kuu pasia mane, Teusö anö ĩ wa peama pasio kuki kitä. “Wa tomöpo mi ipö tä, töpö peati wi, ĩ tä uli hamö wa hua pasisolöpö!” ĩ na Teusö a kuuma. “Teusö a hai ĩ pelupö a samii, ĩ a pitili” wa pi kuu totia mi manu kui, “Töpö peati wi, ĩ tä uli hamö wa hua pasisolö kitäö!” ĩ na Teusö a kuuma.

¹⁹ Hi masita tä uli na sanöma töpö kupai, ĩ töpö na wakala tä waloköma maaki, ĩ töpönö wakala tä pii maama. Mumi mumi tä pii sisamae. Sanöma töpönö wanisala tä tha apati kutenö, mumi mumi tä pi ipa sisama. ĩ na tä kuaö ha, “Makö tomöpo mi ipö!” ĩ na Teusö a hai ĩ pelupö sa kuu kule. ²⁰ Wanisala tä tha apati wi, ĩ anö wakala tä sai pii mi ipö. “Wakala tä na sa huu ha, wanisala sa tä thati wi, ĩ tä hatuka apöle kitäö!” a pi kuu salo, wakala tä na a huu mai kitä. ²¹ Ai tä pitilimo asa wi, wakala tä na ĩ a huu asapö, tä kua kuleö! “Teusö sa hini asa kutenö, toitali sa tä thaa wi, ĩ sa tä hatukupamani pia salo, wakala tä na sa huu pi topa apa sisaö” ĩ na ĩ a pi kuu asa kuköma, wakala tä na ĩ a huu asaö- ĩ na Jesus a kuu totiatalotima.

João Pasisita anö Jesus a wäsä kōo noai ĩ ta

²² ĩ na tä kua tä, Jutéia tä uli pata ha Jesus a, kama kai a hua sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö asulöma. ĩ tä uli ha töpö waloikitö nö, ĩ ha ĩ töpö na Jesus a kutia tä, ai töpö mäi öhomama.

²³ Ki hamö, Salĩ tä uli kotö ha Enö tä uli kule, ĩ ha João anö ai töpö mai öhoma hōtöo tasoma. ĩ hamö maa tuu kua apa soata tasoa kutenö, töpö mäi ömatima.

²⁴ Sai a päka lototota totio wi, ĩ a sai ha João a titio paio mi tä, ĩ ha töpö mai öhomatima.

²⁵ ĩ na tä kua tä, João a kai a hua sinomo wi ĩ töpö, ai juteu tä hōtöwö, ĩ na töpö kui töpö hapalo hētupasoö. Juteu töpö ösi ausipamonasopö, töpö salumamo sinomo wi, ĩ tä pi na töpö hapalo hētupasotima.

²⁶ Töpö hapalo hētupasoiki nö, João a kai a hua sinomo wi, João a na ĩ töpö hua kononö nö, -João ai. Jo-hotäo u pökatö pata hamö kawa na a kuo naiopili, kawanö ĩ wa katehapili, ĩ anö töpö mai öhoma thaliö! ĩ a na töpö pewö nokapalo silia apatiwö- töpö kuu ha, ²⁷ João aiki, -Sanöma makö kuati wi, Teusö anö ĩ tä totoki. ²⁸ "Teusö anö tä saia totilö noai, ĩ Cristo a hilo wi, ĩ sa mai kitäö! Jesus a palu na sa paluapalo totiopö, Teusö anö sa simönöma" ĩ na sa kuu totio kipili nökö. "Hö ö. Awai. ĩ na wa kuu totio kipili" makö kuupököö!- ĩ na João a kuuma.

²⁹ ĩ na a kuu nö, -Pi naka. A husopö kuköpö, a hapaloö ha, kama hai ĩ noi tä pi topa apa. ĩ a pi topa kua apa noai na, ĩ na sa pi topa kua hötöa. Jesus anö kama hai ĩ töpö nakapala manu kule, sa pi mönaha apöpasö. ³⁰ Kamisa patamo pasio mai, Jesus a patamo hasua asapököö!- ĩ na João a kuuma.

³¹ Hi masita tä uli ha pata töpö kua hötöa waikia kule maaki, hi tä hētu hamö a kuo noai, ĩ a hai, ĩ pata tä sai asawö. Hi masita tä uli na ai tä wani huu pätile, ĩ a waninö hi masita tä uli ha tä kua wi, ĩ ta kateha pasio päoö. ĩ a wani patamo hötöa waikia kule maaki, hi tä hētu pata ha a kuo noai, ĩ a patamo satia apa asaö.

³² Jesus a hai, ĩ pata tä sai asawö. ĩ anö tä tapa noai ĩ ta wäsäö, tä hini noai ĩ ta wäsäö, ĩ na ta wäsä thama kule maaki, -Pitili ta- ai tä pi kuu mi. ³³ -Jesus anö ta wäsä wi, ĩ pitili ta- wa pi kuu tä, -Teusö a pitilimo opaö- ĩ na wa pi kuu naia soatasö. ³⁴ Pe epii Teusö anö kama ösi kua tolele, ĩ a ösi totoma apa kutenö, Teusö anö a simöpalö noai, ĩ anö Teusö a kai a wäsäö. ³⁵ Pö Teusö anö pelupö Jesus a pi ipaö. Pelupö a na, -Töpö pewö na wa simöo totihoö!- Teusö a kuuma. ³⁶ ĩ na tä kuaö ha, pelupö Jesus wa hini nö, -Jesus a pitili- ĩ na wa pi kuu tä, wa ösi palimipalo nö, Teusö a na wa kuo soatio kitä. Pelupö Jesus wa hini pasio mi tä, wa ösi palimipo pasio mai kitä. Teusö anö wa hĩsu thaa pasio soatio kuiki kitä.

Samatia tilisoma tä na Jesus a hapalo noai ĩ ta

4 ĩ na tä kua tä, -João anö töpö nokapalama nö, töpö mäi öhomati wi maaki, Jesus anö satehe epii töpö nokapalama satia apa asa kulaliö! Satehe epii töpö mäi öma satia apa asa kulaliö!- ĩ na patiseu töpönö ĩ na ta kuu hinima. ² ĩ na ta kuu hinima maaki, Jesus anö töpö mäi öma totio maama. Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpönö töpö mäi öma pätioma. ³ -"Jesus anö töpö satehe epii töpö nokapalama kulaliö!" ĩ na patiseu töpönö ĩ na ta kuu hininöma thaliö!- ĩ na ta kuu wi, Jesus anö ĩ ta hininö nö, Jutéia tä uli pata ha a kutio maama. Kaliléia tä uli pata hamö a konasolöma. ⁴ A koonö tä, -Samatia tä uli mötali hamö sa hasua kökö tasöpököö!- ĩ na Jesus a pi kuu nö, ⁵ a hasuo köö tä, Samatia tä uli ha Jacó anö pelupö José a na tä uli totokö noai, ĩ tä uli kotö ha Sikaa tä uli kule ha, ĩ ha Jesus a walokö tasoma.

⁶ ĩ tä uli na maa tuu hikita wi, ĩ taka kuoma. Jacó a hai ĩ taka kuo somama. Motokö hētuto tä, Jesus a mota apö salo, ĩ taka kotö ha a loköma. ⁷⁻⁸ Kama kai a hua

sinomoti wi, ĩ töpönö nii tä täli pia salo, Sikaa tä uli na töpö hulasolöma. Töpö hulasolö noai ha, thaka taka kotö na Jesus a loa haitia tä, samatia tilisoma tänö maa tuu hikilöpö, a waloköma. A waloki ha, -Maa tuu pita. Sa amisi ipö sai- Jesus a kuuma.

⁹ A kuu ha, juteu töpönö samatia tili töpö wanipo opa sinomo kutenö, -Häö. Juteu tili wa maaki, samatia tilisoma sa na maa wa tuu naka pikia alu kule- a kuu ha, ¹⁰ -Teusö anö tä totoma wi, ĩ wa tä taö aköna, wa tä nakali pi. Kawa na maa sa tuu naka pole, kawanö ĩ sa taö aköna, kamisa na wa nako pi. Wa nako aköna, wa toa konasopö, ĩ sa tuu totoki pi- Jesus a kuu soatasoma.

¹¹ A kuu soatasö ha, -Maa tuu hiki wi, ĩ wa hapoka po mane. Hi thaka taka pata pä apa pikipokili. Sa toa konaso wi, witi ha ĩ wa tuu hikilöpö?- samatia tilisoma tä kuu nö, ¹² -Hi maa tuu hikita wi, ipa hao tolewö nö patapö Jacó anö kamisamakö na hi taka totopöma. Hi taka na tuu kule, ĩ tuu na Jacó a, kama hai ĩ ulu töpö, kama hai ĩ hiima pö, ĩ na töpö kui töpö amisio sinomoma. "Jacó a hai, ĩ pata tä sai" samakö pi kuu tä, kawa hai, pata wa sai kuo satio opapawö?- ĩ na samatia tilisoma tä kuuma.

¹³ ĩ na samatia tilisoma tä kuu ha, -Hi maa wa tuu koa waikio noai maaki, wa amisia apa konaso kitäö! ¹⁴ Kamisanö kawa na maa sa tuu totoki wi, ĩ wa tuu koalöma, wa amisi kota mai kitä. Kawa na maa sa tuu totoki wi, kawa ösi na ĩ tuu hēasi haapo opa nö, ĩ tunö wa ösi topa koiki nö, wa ösi palimipaso kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma. ¹⁵ ĩ na a kuu ha, -ĩ tuu totopaö! ĩ sa tuu koalö nö, sa amisi kota maapököö! Maa sa tuu hikilöpö, hisa ha sa huu kota maapököö!- ĩ na samatia tilisoma tä kuuma.

¹⁶ ĩ na samatia tilisoma tä kuu ha, -Wa hua kononö nö, au heano wa naka konötö nö, au heano wa kai waloa köikisöö!- ĩ na Jesus a kuu ha, ¹⁷⁻¹⁸ -Ipa heano a kua mai kitä- a kuu ha, -"Ipa heano a kua mai kitä" wa kuuhe, pitili ta. 5 au heano töpö kui wa töpö po waikioma. Huki wano wa tä po nömöa köone, ĩ au heano a mai kitä. Önö kutenö, wa kuuhe, ĩ pitili ta- Jesus a kuuma.

¹⁹ Jesus a kuu ha, -Häu. Teusö wa kai a wäsä totio wi, ĩ wa ta o- ĩ na samatia tilisoma tä kuu nö, ²⁰ -Ipa pata tolewö töpö kuo noai, hi maa makö ha ĩ töpö Teusömo sinomoma maaki, juteu makö aiki, "Jetusalēi tä uli na makö Teusömöpököö!" makö kuuwö- ĩ na a kuuma.

²¹ ĩ na a kuu ha, -"Pitili wa" a pi kuu totihoö! Waiha hi maa makö na makö Teusömo mi, ki Jetusalēi tä uli na makö Teusömo mi, ĩ na makö kua kuki kitä. ²² Samatia tili makö Teusömo wi maaki, Teusö ma tai mi. Juteu samakönö Teusö sama taö asa kutenö, samakö Teusömo päo mi. Teusö anö sanöma töpö täapa köo läo nö, töpö ösi palimipama wi, ĩ tä na juteu samakönö ai tiko töpö pewö pi hatukama apa kutenö, samakö Teusömo totio asaö. ²³ Pi naka. Waiha ĩ na töpö kua kitä. Huki ĩ na töpö kua waikia kule. Töpö Teusömo holisimo päo mai kitä. Pili töpö ösi sai Teusömo totio kitä. Teusö aiki, "Sanöma töpö Teusömo kuköma, ĩ na töpö kuapököö!

Töpö ösi Teusömo nö, töpö Teusömo pitilimo totiopököo!" i na Teusö a pi kuu. ²⁴ Teusö pili a ösö kua mai kitä. Pili a ösö höpöpo mai kitä. Önö kutenö, wa Teusömo kuköma, pili wa ösi sai Teusömo totiopököo! Wa Teusömo pitilia totiopököo!- i na Jesus a kuuma.

²⁵ A kuu ha, -Teusö anö a kaikanapa piale, Mesias a hai, i Cristo a hilo kua naine, i a huu kitäo! Cristo a huu kitäo! I a waloiki nö, i ta pewö na makö pewö pi hatukupamani kitä. I sa ta taö kule- i na samatia tilisoma ta kuu ha, ²⁶ -Kawanö wa kateha pole, i sa waikiwö. Kawa na sa hapalo pole, i Cristo sa. Teusö anö sa kaikanapalö noai, i sa- Jesus a kuuma.

²⁷ I na Jesus a hapalo kuu soa ta, kama kai a hua sinomoti wi, i töpö waloa kökoma. Töpö walo köa ta, samatia tilisoma ta na Jesus a hapaloti ha, -Wi na taköo!- i na töpö pi kuu kai walopa köoma. I na töpö pi kuuma maaki, -Ka pi wa ta thaa kule? Wi na wa pi kuu salo, hi suö ta na wa hapaloti kule?- töpö kuu maama.

²⁸ I na ta kua ta, samatia tilisoma tänö kama hai i holokoto a hīta taa soa pätakölö nö, a wani köa soata-solöma. A kotapolö nö, kama hai i töpö na, ²⁹ -Ki wano tänö sa tati maa noai maaki, sa kuati noai, i ta pewö a taö öpa thai! I ta pewö a kateha totio opa kilia thai. Hapo. I ma möö nököo! Sanöma makö pewö na Cristo a kaikanamo totio piale, i a hāto thai?- a kuuma. ³⁰ A kuu nö, -Hapo- samatia tilisoma ta kuu ha, i töpö lisia soatalo nö, Jesus a na i töpö hua soatasolöma.

³¹ I ta, Jesus a kai a hua sinomoti wi, Jesus a na i töpö hapalo nö, -Pata! Wa ia mi salo- töpö kuuma maaki, ³² -Nii ma ta möö tai mi ipii, i nii sa ta po kule- Jesus a kuu ha, ³³ -Jesus a na ai tänö nii ta hila haia hātokö solökö?- i na Jesus a kai a hua sinomoti wi, i na i töpö kuuma. ³⁴ I na i töpö kuu ha, -Teusö sa kai a hini totio wi, i nasimö ta nii pasiwö. Nii wa ta oalöma, wa lotete epö, wa pi mönaha apaö, i na ta kua kua wi na, i na kamisanö Teusö sa kai a hini totio kutenö, sa lotete epö, sa pi mönaha apaö, i na sa kua hōtöoö. "I na wa kuapököo!" Teusö a kuu ha, "Awai. I na sa kua hōtöo kitäo!" i na sa pi kuu. "I na wa ta thamaö!" a kuu ha, i na sa ta thama totiatalo opa hōtöoö. Önö kutenö, "Teusö sa kai a hini totio wi, i ipa nii ta pasiwöo!" i na sa kuu alu kule nökö- Jesus a kuuma.

³⁵ A kuu nö, -"4 pilipoma kökö matalo nö, hikali a na nii ta patasipöso kitäo!" sanöma töpö kuu sinomoö. "Hikali a na nii ma ta täpa kua köo wi na, i na sanöma ma töpö thama köpöo! Hikali a na nii ma ta patasipö möö kua köo wi na, i na sanöma ma töpö möö kuapököo! Ai sanöma töpönö Jesus sa taa pia wi, i töpö satehe epii töpö kua waikia kule. Waiha kuno mai. Sanöma ma töpö naka wi, huki ipii i ta kua waikia kuleo!" i na kamakö na sa kuu alu kule- i na Jesus a kuuma.

³⁶ I na Jesus a kuu nö, -Hikali a na ai tänö nii ta töki, waiha ta nii patasipölaso noai ha, ai tänö nii ta täli, i na ta kuaö. I na ta kua kua wi na, i na Teusö ma kai a wäsä wi, i na i makö kua kua hōtöoö. Ai wanö Teusö wa kai a wäsä somata kule maaki, ai töpönö i ta hini tomöpo paio mi, waiha ai wanö Teusö wa ta wäsä

nömöta kuköma, i töpönö ta hini tomöpo paio maa noai, opii i töpönö i wa kai a hini makoka totilö nö, töpö ösi palimia totipasoö, i na ta kuaö. Önö kutenö, Teusö wa kai a wäsä somata noai, i wa pi mönaha apa, Teusö wa kai wäsä nömöta noai, i wa pi mönaha apa naia, i na makö kuaö. ³⁷ "Ai tänö nii ta töki, ai tänö nii ta täli," i na ta kuu wi, i pitili ta. ³⁸ Kamisa pi aiki, "Sanöma ma töpö nakalö nö, ma töpö täalalöpököo!" sa pi kuu salo, makö simönöma. Ai töpö kasiapalo nö, i sanöma töpö na Teusö ta wäsä somama. "I töpö na ta wäsä somata noai, i töpö na ma kai a wäsä nömöo nö, i ma töpö täalalö nö, Teusö a na töpö totoaköo!" i na kamisanö makö noa thaa nö, makö simönöma- i na Jesus a kuuma.

³⁹ I na ta kua ta, Sikaa ta uli ha samatia tili töpö pililati, i töpö na samatia tilisoma ta hapalo nö, -Ki wano tänö sa tati maa noai maaki, sa kuati noai, i ta pewö a kateha thaiö!- i na samatia tilisoma ta kuu ha, ai töpö satehe epii töpö aiki, -Jesus a pitili. Sanöma makö pewö na Cristo a kaikanamo totio wi, i a totiwöo!- i na i töpö satehe epii töpö pi kuu soata kuköma. ⁴⁰ Önö kutenö, Jesus a na i töpö waloikitö nö, -Hapo. Kamisamakö sai pö na a kua paikisoö!- töpö kuu ha, -Jesus a hulölö nö, i ha polakapi ta mumi hasupamanöma. ⁴¹ I ha Jesus a kua ta, ai töpönö Jesus a hini kutenö, -Sanöma makö pewö na a kaikanamo piale, hi i a- i na i töpö pi kuu soatalo nö, -Sanöma makö pewö täapa köo läo wi, i a- i na ai töpö satehe epii töpö pi kuu naia soataköma. ⁴² Samatia tilisoma ta na i töpö aiki, -"Sanöma makö pewö na Cristo a kaikanamo piale, i a totiwöo!" i na samakö pewö pi kuu totia kuleö! "Jesus a hai, sanöma makö pewö täapa köo läo wi, i a" i na samakö pewö pi kuu totia kuleö!- i na i töpö kuu soatasoma.

Jesus anö pata ta hai i pelupö a toa komanö noai i ta

⁴³ I na ta kua ta, polakapi ta mumi hasupalö nö, Kaliléia ta uli pata hamö Jesus a konasolöma. ⁴⁴ -Teusö a kai a wäsä sinomo wi, i a hai i ta uli na töpö pilia naine, i töpönö i a kai a hini wani ipö kitä- Jesus a kuu waikioma kutenö, Kaliléia ta uli pata hamö a köamö kulasolöma. ⁴⁵ Kaliléia ta uli pata hamö a köpö tasoma, kaliléia tili töpönö a hini pi topa apama. Jetusaléi ta uli hamö juteu töpö pewö kokamo nö, pásökoa ta thaa ta, i hamö i kaliléia tili töpö kokamopalo naia ta, Jesus anö ta thati noai, i ta tama kutenö, Jesus a hini pi topa apama.

⁴⁶⁻⁴⁷ I na ta kua ta, Kaliléia ta uli pata ha Kaná ta uli hilo kua wi i ta uli kule, i ha Jesus anö maa tuu na upa mo puu thapalö noai, i ha Jesus a waloa kökö tasoma. I ta, Kapahanaü ta uli ha ai pata ta hai i pelupö a salia apama. A salia ta, -Ki ha, Jutéia ta uli pata hamö Jesus a kuoma, Kaliléia ta uli pata hamö a konasolöma thaliö!- ta kuu wi, i pata tänö i ta kuu hiniö nö, Jesus a na a huläsolöma. A hua hailölö nö, kama hai i pelupö a

noma piaö ha, -Jesus ai! Ipa ulu wa möö haita nö, wa toma koo mi salo. Ipa a toa komanöö!- a kuuma.

⁴⁸ A kuu ha, -Sa tä aipama wi, i ma tä taa mi tä, "Aipa apawöö! Kilatiha" i na makö pi kuu paio mi tä, "Jesus a pitili" i na makö pi kuu mai kitä. "Jesus anö sanöma makö täapa koo läo wi, i a" makö pi kuu mai kitä- Jesus a kuu ha, ⁴⁹ -Jesus ai! Ipa ulu a nasi tuo maa noai ha, a huu haimonöö! A sutua haitalöö!- i na pata tä kuuma.

⁵⁰ A kuu ha, -A kononöö! Au ulu a noma mai kitäö!- Jesus a kuu ha, -Kamisa na a kuuhe, i pitili ta waikiwö päwö lökö o!- i na pata tä pi kuu kai konasolöma. ⁵¹ A huu koonö tä, kamanö töpö kalipalamati wi, i töpö paa lälasoma. I töpö paa lälo nö, -Au ulu a toa koo waikiso kipiliö!- töpö kuu ha, ⁵² -Witi ha tä motokö kua tä, a toa konasoma?- a kuu ha, -Hi wisa ha, tä motokö akäto tä, a sopi mataso kipiliö!- töpö kuu ha, ⁵³ -Ä äi. Hi wisa ha, tä motokö akäto tä, "Au ulu a toa konaso kitäö! A noma mai kitäö!" i na Jesus a kuu kipili ta o- a pi kuu nö, -Teusö anö a saia totili wi, i a. Samakö täapa koo läo wi, i a- a pi kuu nö, -Jesus a pitili- i na kama hai i ai töpö pi kuu soatasoma. I na kama ai töpö pi kuu naio soatasoma.

⁵⁴ Jutéia tä uli pata ha Jesus a kuoma, Kaliléia tä uli pata ha a kopolö nö, Teusö anö tä thama taö öpa asa wi, Jesus anö i nasimö tä thamatima. Jesus anö tä aipama soma noai, i tä hai, maa tuu kuoma maaki, upa mo puu thapalöma. I tä noa ha, tä aipama nömöo noai, i tä hai, pata tä hai i pelupö a toa komanöma.

A salia tetea apa waikia tä, Jesus anö a toa komanö noai i ta

5 I na tä kua tä, Jetusaléi tä uli ha juteu töpö kokamo nö, töpö Teusömoö, töpö iapaloö, i na töpö kua pialati hamö Jesus a hulaselöma.

² Jetusaléi tä uli ha hiima oweha kökö holeto wi, i kökö päka kotö ha, töpö sanumo wi, i kosoto u kuoma. Epöteu töpönö i kosoto u a hila pasioö ha, Petesata kosoto u a hila thama pasiomae. I tuu kasö ha, töpö lota sinomo wi, i 5 kökö sai kuoma. ³ I kökö sai na töpö saliatu wi, i töpö patioma. Ai töpö mamö höpöpö öpii i töpö, ai töpö huu kasitiapalo wi i töpö, ai töpö köheo sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpö patioma. -Maa tuu supa supamo wi, i tuu na sa kepasoma, sa temöa hätoa konaso kitä- i na töpö pi kuu nö, töpö patioma.

⁴ [-Teusö a hai i äju tä ithopalo nö, hi tuu supa supamoma tä, i tuu na ai tä salia apa wi, i a wani kea somapasoma, i a wani toa konaso kitäö!- i na i töpö pi kuuma kutenö, tuu supa supamo wi i tä taa läo sinomoma.]

⁵ I na tä kua tä, sutu upa ai tä salia kukö noai, satehe epii, i 38 tä inama hasua kua waikipaso noai, i a aulu wani paa naitioma. ⁶ Jesus anö i a wani paa talalö nö, -Sutu upa a wani kua somatioma- i na Jesus a pi kuu salo, -Wa temöpo pi topa koo kule?- Jesus a kuuma. ⁷ A kuu ha, -Sa pasilipo pasio wi, ai tä kua pasia mi. Maa tuu supa supamoti wi, i tuu na ai tä sanömanö sa salupalöpö, ai tä sanöma kua pasia mi. Önö kutenö, maa

tuu na sa kaa pia tä, ai töpö kaa läapalo sinomo opa thali- i na a salia apati wi, i na i a wani kuuma. ⁸ I na a kuu ha, -Wa pata wi i wa ösökö tälö nö, a hoköpaloö! Wa hoköpalo nö, a huatalöö!- Jesus a kuuma.

⁹⁻¹⁰ Jesus a kuu ha, a wani saliatu noai, lope epii a wani temöa koo soatasoma. A temöa koo soatalo nö, a pata sinomo wi, i ösökö tälö nö, a huatalo koo soatama. Sanöma töpö mota mapo sinomo wi, i tä wakala ha a temöa konasoma kutenö, juteu töpö aiki, -Mota mapo sinomo wi, i tä wakala pasiwö ta pi kuu mai. "I tä wakala na, i ösökö po tihöö!" i na Moisés a kai säökölö, i ta kuu thali ta pi kuu mai- i na a temöa konaso noai, i a na i na töpö kuuma. ¹¹ Töpö kuu ha, -Sa temöa komane, i aiki, "Wa pata wi, i ösökö tälö nö, a hoköpaloö! Wa hoköpalo nö, a huatalo kooö!" i na a kuu ha, sa huatalo koo kule nökö- i na a kuuma. ¹² A kuu ha, -"Wa patio noai, i wa ösökö tälö nö, a hoköa kopaloö! Wa hoköa kopalo nö, a huatalo kooö!" a kuu noai, i witi a?- juteu töpö kuu ha, ¹³ -Kui. I sa wani tai mi ipöö!- a kuu höttöoma. Satehe epii, i ha töpö öpa sototoa apa tä, Jesus a hua konasolöma kutenö, -Sa tai mi- i na a kuuma.

¹⁴ I na tä kua tä, waiha Teusömo sinomo wi a sai na Jesus anö i a taa konanö nö, -Hiki. Wa temöa koo waikisoma. Önö kutenö, wanisala tä thaa kota häto tihöö! Wanisala wa tä thaa kotaköma, wa salia satia apa kukö matimöö!- Jesus a kuuma. ¹⁵ A kuu ha, i a wani hulolö nö, juteu töpö na, -Jesus anö sa temöa komani kipii- i na a kuuma.

¹⁶ I na tä kua tä, i tä wakala ha Jesus anö i a wani temöa komanöma kutenö, juteu töpönö Jesus a peamama. ¹⁷ A peamaö ha, -Mota mapo wi i tä wakala na ipa hao anö töpö pasilipopö, a kalipalo mapo mi. Kamisa kalipalo mapo naio mi, i na samakö kuatii- Jesus a kuuma. ¹⁸ I na Jesus a kuu ha, -Jesus ma säpalö nököö!- i na töpö kupalo opama. -Mota mapo sinomo paio wi, i tä wakala ha Jesus a kalipalo satia apa pikio saiö! Ma säpalö nököö!- juteu töpö kuuma. -Teusö a hai, ipa hao a- Jesus a kuu ha, -"Teusö a kui na, i na kamisa kuö nai totiwö" i na Jesus a kuu hätoa alu kuleö!- juteu töpö pi kuuma kutenö, -Ma säa totipalö nököö!- i na töpö kupalo opama.

Jesus anö wa ösi palimipama wi i ta

¹⁹ I na töpö kupalo opa tä, Jesus a hapalo nö, -"Pelupö sa kua saimo pätia mane. Ipa hao anö tä thama wi, i sa tä möö nö, i nasimö sa tä thama naio päoö. Ipa hao a kuati wi na, i na pelupö sa kua tolea totiatalo opati päoö" i na sa kuu kule. Pitili sa. ²⁰ Ipa hao anö sa pi ipa salo, kamanö tä thati wi, kamisa na i tä pewö möma sinomoö. I na ipa hao anö sa thama sinomo kutenö, ipa hao sa uöma toleatii. Ipa hao aiki, "I näkö totiwöö! I na wa tä thama kua totiopökö! Kamisanö sa tä thama totitio wi, i nasimö tä thama totioö!" i na kamisa na ipa hao a kuu wi, i nasimö sa tä thama waikio nö, "Kilatiha" makö pewö pi thama waikio kipili nökö. Makö pewö pi thama waikio kipili maaki, waiha, "Tä kilia apa nö kilawö" i na pe epii

makö pewö pi kuu satia apa kuki kitä. Ipa hao aiki, “Sa tä thama wi, i nasimö wa tä thama sinomopököö!” i na ipa hao a kuu ha, sa tä thama sinomo nö, “Kilia apa sinomo nö kiliawö” i na pe epii makö pi thama kitä.

²¹ Töpö noma waikiso noai, ipa hao anö i töpö temöapama kua koo wi na, i na pelupö sanö i na sa töpö temöapama thama naio koo. Sa töpö temöapama pi topa koo wi, i sa töpö temöapama koo nö, sa töpö ösi palimipamaö.

²² Ipa hao aiki, “Wa wanisala apa kutenö, töpö pea soatio wi, i tä uli na wa kuo soatiopöö!” ai tä sanöma na i na ipa hao a kuu mai kitä. “Wa toita apö kutenö, kamisa na wa kuo soatiopöö!” ai tä sanöma na i na ipa hao a kuu naio mai kitä. Kamisa kuu sisa kitä. Kamisa na ipa hao a hapalo nö, “Tä makokama läapalo wi, i wa kutenö, kawa aiki, ‘Wa wanisala apa kutenö, wa pea soatiopöö!’ ai tä sanöma na wa kuu! Wa kuu nö, ai töpö na, ‘Wa toita apö kutenö, Teusö a na wa kutio as-apöö!’ ai tä na wa kuu toleapöö!” i na ipa hao anö i na pelupö sa noa thama. ²³ I na ipa hao anö sa noa thaa nö, “Teusö a hai, i kaikana tä sai. A totiatalo opa asawö kamisa na i na sanöma töpö kuu kua wi na, ipa ulu Jesus a na i na töpö sanöma kuuto kuköpököö! ‘Jesus a hai, kaikana tä sai. A totiatalo opa asawöö!’ i na töpö kuuto kuköpöö!” i na ipa hao a pi kuu. Önö kutenö, “Kawa hai, i kaikana wa sai. Wa totiatalo opawö” kamisa na i na wa kuu mi tä, ipa hao anö sa simönipili, i a na, “Kawa hai, i kaikana wa sai. Wa totiatalo opawö” i na wa kuu naio mi.

²⁴ “Kawanö sa kai a hini nö, sa simökipili, i a na wa pi tapoiki nö, ‘Teusö a pitili’ i na wa pi kuu nö, i na wa kua tä, wa ösi palimipasoö. I na wa kua ha, ‘Töpö pea toleati wi, i hamö a alulöö!’ kawa na sa kuu mai kitä! Wa ösi nomawö opama maaki, wa ösi palimia waikia köpasomaö” kamakö na sa kuu totia kule! Sa holismo mai kitä- i na Jesus a kuuma. ²⁵ A kuu nö, -Pitili sa. “Töpö ösi nomawö öpii, waiha i töpönö Teusö ulupö sa kai a hini kuki kitä! Sa kai a hini kuköma, töpö ösi palimipaso kitä! I na tä kua waikia kule!” i na sa kuu kule. ²⁶ Ipa hao aiki, “Kamisanö sanöma sa töpö ösi palimipama kua wi na, i na wa kua naiopöö!” ipa hao anö i na sa noa thama. ²⁷ Sanöma sa kupaso noai, i sa kutenö, “Wa tä makokama läapalopöö!” ipa hao anö i na pelupö sa noa thama.

²⁸ Sa kuu wi, i sa kai na, “Kilatiha” pö pi kuu tihöö! Pi naka. I na tä kua kitä. Nomawö töpö titita sinomo wi, i taka ha nomawö töpö titiköma maaki, i töpö pewönö sa hini kuki kitä. Sa hini kuköma, ²⁹ i töpö pewö lisia sapa kopaso kitä. Toitai tä thaa noai, i töpö hoköpalö nö, Teusö a na töpö waloa asa koikilö nö, Teusö a na i töpö kua totia asa köki kitä. Wanisala tä thaa pasio noai, i töpö hoköa naia kopalo nö, töpö pepalo sinomo pasitio wi, i tä uli na i töpö waloa pasia köikitö nö, i töpö pepalo opa pasia kökötaso kitä!- i na Jesus a kuu nö, ³⁰ -Kama sa saimo päta mane. “I nakö” ipa hao a kuu ha, sa tä makokama läapalo päoö. Kama sa pi saimoti nö, sa tä thama pätio mai kitä. Ipa hao anö sa simönö noai, i ipa hao a kuu ha, sa tä thama päoö.

Önö kutenö, sa tä makokama läapalo wi i tä pitilia apa- i na Jesus a kuuma.

³¹ I na Jesus a kuu nö, -Sami kamisa pi saimoti nö, “I na sa kuaö” sa kuu päa tä, “Pitili ta” töpö pi kuu maapököö! ³² Sami sa hapalo sisa mane. Ai tä hapalo naio nö, “I na Jesus a kua pasioö” i na i a kuu naioö. “I na i a kuu wi, i pitili ta waikiwö” i na sa kuu. ³³ João a kulati hamö, i hamö ai ma töpö simöni ha, João anö ta pitili toti ipii ta katehama. “I na Jesus a kua pasitioö!” a kuuma. ³⁴ “Häö. Ai sanöma wanö sa wäsä mi salo” sa pi kuu mai kitä maaki, makö nomano nö, makö pea soatio wi, i tä na makö noamapö, “João anö sa katehati noai, i ta pitilia apa kule” i na sa kuu ke.

³⁵ Koa taka hilimanöma, makö wakalapamanö nö, makö hatukupama kua wi na, i na João anö i pitili tä na makö i hatukama kua höttöma. Koa taka na makö pi mönahapalo kua wi na, i na João anö ta wäsä noai, i na i na makö pi mönahapalo kua höttöa soatasoma.

³⁶ João anö sa wäsä nö, “Ökö. I na Jesus a kuati ta o” i na makö pi thamatima maaki, “Ökö. I na Jesus a kuati ta o” i na sa tä thama sinomo wi, i na i tänö makö pewö pi thama satia apaö. “I na tä thamaö!” kamisa na ipa hao a kuu noai, i sa tä thamati asa kutenö, “Ökö. I na Jesus a kuati ta o. Kama hai i pö anö Jesus a ta simöpalö noa” i na makö pi thama päoö. ³⁷ Ipa hao anö sa simönö noai, i ipa hao anö sa wäsä höttöö. Kamakönö ipa hao ma kai a hini maa noai kitä. Ipa hao ma tapa maa noai kitä. ³⁸ Teusö anö sa simönö noai, i sa na, “I pitili wa” i na makö pi kuu totio mi salo, kamakönö Teusö ma kai a hini mi. ³⁹ “Teusö sa tä waheta möti ha, sa ösi palimipasopöö!” makö pi kuu salo, Teusö ma tä waheta möti. Ma tä waheta möti kule maaki, “Teusö tä wahetanö Jesus a wäsä totio ta” pi kuu mai. ⁴⁰ “Sa ösi palimipamonasopö, Jesus a na sa hulölöheö!” makö pi kuu mi. “Päla. Jesus a na sa huu wani” makö pi kuu sinomoö- i na Jesus a kuuma.

⁴¹⁻⁴² I na a kuu nö, -Kamisanö makö taö öpa waikia kule. Teusö ma pii pitilia totia mane. Önö kutenö, “Jesus a totiatalo opa sai taköö! kamisa na i na sanöma töpö kuu totio mi salo” i na sa pi kuu mane- i na Jesus a kuuma. ⁴³ I na a kuu nö, -Ipa hao anö sa simöa nö, “Sanöma töpö pi hatukama!” i na ipa hao a kuu ha, sanöma makö na sa waloköma. Sa waloköma maaki, kamakönö sa hini wanio opama. Teusö anö ai tä sanöma simöa maa noai kitä maaki, kamakö na i ai tä waloköma, kama pi saimo päo nö, “Sa töpö pi hatukamatiköö!” a pi kuu päo wi, i ma ta hini pi topa sisa päo kitä. ⁴⁴ Kamakö aiki, “Makö totiatalo opawö kamakö na i na Teusö a kuupököö!” i na sami Teusö a kua wi, i na i a na makö pi kuu mai, “Makö totiatalo opawö” i na sanöma ma töpö pi thamapökö o” makö pi kuu pälaso noa. I na makö kuu päo salo, “Jesus a pitili” i na makö pi kuu kuki kitä ta o? ⁴⁵ “Pö a na Jesus aiki, ‘Hi juteu töpö wanisala apa sinomo saiö!’ a kuu kitä” i na pö pi kuu häto ti! “Moisés a pitili” makö pi kuu wi, i aiki, “I juteu töpö wanisala apa sinomo saiö!” i na i a kuu pasio kitä. ⁴⁶ Moisés anö tä säökati pola nö, sa wäsäma. Önö kutenö, “Moisés a pitilimo opaö” i na makö pi kuu totia

aköna, "Jesus a pitilimo opa" i na makö pi kuu totia hõtöla pi. ⁴⁷ "Moisés anö tä säöka noai, i tä waheta pitilimo opa" i na makö pi kuu mi tä, "Jesus a kuu wi, i ta pitili ipö" i na makö pi kuu mai kitä- i na Jesus a kuu uma.

Jesus anö İsa İi palamanö noai i ta

Mateus 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17

6 İ na tä kua tä, waiha kosoto tuu pata kule, i Kaliléia tuu pata hilo wi, i Sipetíasisö tuu kosoto pata hilo kua naine, i kosoto u pata na Jesus a pökatökö lasoma. ² Töpö satehe epii töpö nokaalöma. Teusö anö tä thama taö öpa wi, Jesus anö i nasimö tä thama naio nö, töpö salia apati wi, i töpö toapama kotioma. Töpö toapama kotio noai, ai töpö satehe epii töpönö i tä tama kutenö, kosoto tuu pökatö pata hamö Jesus a na i töpö noka soatasolöma. ³ Jesus a pökatöpalolö nö, heuma tä pata ha a hemopalolö nö, kama kai a hua sinomoti wi, i töpö kai lokö lasoma. ⁴ Juteu töpö pásökoamopö, tä atea waikioma.

⁵ İ na tä kua tä, Jesus anö tä möö ha, satehe epii töpö huu tasoma. Töpö huu tasoa ha, -Ki töpö satehe epii töpö huu polati, i ka pi tä nii na ma töpö ösö poteha läpamanöpö? Witi ha İsa İi kuo pa ma tä tälöpö?- Filipe a na a kuuma. ⁶ Filipe a wapaö ha, a kuuma. -Wi na sa kua pätakö?- Jesus a pi kuu hõtöo maama. -İ na sa kua läo mosawiapalo hõtöo soata kitäö!- a pi kuu hõtöölöma.

⁷ -Ka pi tä na ki ma töpö ösö potehepamanöpö?- Filipe a na Jesus a kuu ha, -Ki töpö pewö na wani ipii İsa İi ose wai totoma hätäpo kuköma, i İi noa apö kitä ta pi kuu mai. ⁸ pilipoma kökö na ai sanöma tä kalipalo pi kua hõtöa kule maaki, i İsa İi noa tolea satia apa soale kitä- Filipe a kuuma.

⁸ A kuu ha, Jesus a kai a hua sinomoti wi, i ai tä hai, i Simão Pedro poose André aiki, ⁹ -Sepaata mo kopeke kuo noai, ki ulu tänö i nasimö İsa İi wai po kua kulati. 5 İsa İi po kule. İ na tä kua tä, polakapi salaka kökö po naia kule. İ na nii tökö ose wai kui tökö wainö i na töpö satehe epö kui töpö ösö pewö poteha totilasö kitä ta o?- André a kuuma.

¹⁰ A kuu ha, Jesus aiki, -"Pö loa paikiö!" ki töpö na pö kuu!- i na kama hai i töpö na i na Jesus a kuuma. İ na Jesus a kuu ha, sİsipö tökö kuo topa apa pa i töpö pewö loköma. Töpö satehe epii, i 5.000 wano töpö, suö töpö, i na töpö kui töpö kuoma.

¹¹ İ na tä kua tä, Jesus anö İsa İi tälö nö, Teusö a na, -Hi İsa wa İi totopi ke. Wa totiatalo opawöö!- a kuu nö, töpö löle, i töpö pewö na i İi totoa hätähäköma. İ İi totoa hätähäa totia paitakö nö, salaka kökö täa nömötälö nö, -Hapa. Kawanö hi salaka wa kö totopi ke. Wa totiatalo opawö- a kuu nö, i töpö pewö na salaka İi totoa hätähäa totia nömöaköma, i töpö pewö pötöa totia hõtösoma. ¹²⁻¹³ İ töpö pewö pötöa totia waikilasö ha, -Ai tä see koananö! Tä see wanio päo matimö- i na Jesus a kai a hua sinomoti wi, i töpö na a kuu ha, 5 İsa İi na töpö iapalohe, i tä see koananö nö, wöö kökö ha İsa İi see titiaköma, i İiki seenö, wöö kökö satehe

epii, i 12 kökö wöö kua kule maaki, kökö wöö pewö matia apa konasoma.

¹⁴ İ na tä kua tä, Teusö anö aipö tä thama wi, Jesus anö i nasimö ai tä thama hõtöoö ha, i töpönö i tä tapa noai i töpö aiki, -"Teusö a kai a wäsä totio wi, kamakö na i a waloki kitäö!" Teusö tä waheta kuupili, ki i Jesus a- i na töpö kupaloma. ¹⁵ İ na töpö kupaloö ha, Jesus aiki, -Hi töpönö sa nokamanö nö, sa kaikanapa pia kuleö!- i na Jesus a pi kuu salo, heuma tä pata hamö sami a hemopasolöma.

Kosoto tuu hösöka pata ha Jesus a huatalo noai i ta

Mateus 14.22-33; Marcos 6.45-52

¹⁶ Heuma tä pata hamö Jesus a hemopasolöma, tä mumahapalo tä, kosoto tuu na kama kai a hua sinomoti wi, i töpö timöiki nö, ¹⁷ kutiata a na töpö titiki nö, pökatö hamö Kapahanaü tä uli kulali hamö töpö pi pökatökö lasoma. İ töpö na Jesus a walo köo mai ha, tä mumasö. ¹⁸ İ töpö pi pökatö soalö tä, ipoko tänö maa tuu pata supa supamo opa läoma. ¹⁹ Tuu supa supamo opa tä, pai hamö, kosoto tuu mötali pata hamö i töpönö tä sakaalö tä, Jesus a huu tapama. Maa tuu hösöka hamö Jesus a huu läo tasoma. Maa tuu hösöka hamö Jesus a huu ha, töpö kilipalo opama. ²⁰ Töpö kilipalo opaö ha, -Pö kilipalo tihöö! Kamisaö!- Jesus a kuu uma. ²¹ A kuu ha, -Ai taköo! A titia naikiö!- töpö kuu ha, Jesus a titia naia soataköma. Jesus a titia naia soataki ha, töpö pi mönaha apii töpö pi pökatökö lasoma.

Jesus a taeti noai i ta

²² İ na tä kua tä, i hena tä, pökatö ha töpö kuo haio soa laso noai, i töpö aiki, -Jesus a maneö! Sami kutiata ösö wai kİpili, i ösö ha, a kai a hua sinomoti wi, i töpö pi pökatöa waikikö laso kipiliö! Jesus a kuo haio soa kipili maaki, huki a kua maneö!- töpö kuuma. ²³ İ na töpö kuu tä, Sipetíasisö tä uli ha töpö kuo taso noai, i töpö pi walokö solöo. -Hi İsa wa İi totopi ke- Teusö a na Jesus a kuu noai, i ha töpö satehe epii töpönö İsa İi oalalö noai, i tä kotö na i töpö pi walokö solöma. ²⁴ Töpö pi walokö solö ha, -Jesus a maneö!- töpö kuu noai, kutiata kökö ha i töpö titiki nö, Jesus a tae laso pia salo, Kapahanaü tä uli na i töpö pi pökatölasolöma.

-Nii tänö wa temöapaloti kua wi na, kamisanö i na wa ösi palimia thapali-

²⁵ Töpö pi pökatölolö nö, Jesus a talalö nö, -Jesus a pata! Witi ha motokö kua tä wa walokö solöma?- töpö kuu ha, ²⁶ Jesus aiki, -"Jesus anö makö pi hatukupamani pia salo, tä aipamati kipiliö! Önö kutenö, Jesus ma tae haiolö nököö!" i na makö pi kuu pola nö kuno mai, "İsa İi anö makö ösö potehea asa pasoma kutenö, Jesus ma tae haiolö nököö!" makö pi kuu pälaso lasoma. İ na sa kuu kuleö! Pitili sa- i na Jesus a kuuma.

²⁷ İ na a kuu nö, -Nii tä oa wi, i nasimö tä na pö kalipalo opa päo tihöö! Nii tä hoteso kitäö! Makö ösi palimipaso wi, i tä na pö kasiapalo sisaaö! İpa hao Teusö anö sa simöpalö noai, i sanöma sa kupaso noai, i sanö

makö ösi palimipamani kitäö! Kamisanö makö ösi palimipamani wi, ĩ tä na pö kasiapalo sisatioö!- ĩ na Jesus a kuuma.

²⁸ ĩ na a kuu ha, -Wi na samakö kasiapalo kuapö? ĩ tä na wi na Teusö a kuu?- ĩ na ĩ töpö kuu ha, ²⁹ -ĩ tä na pö kasiapaloö!" Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hini pi topa salo, Teusö anö sa simöpalö noai, ĩ sa na makö pi tapoiki nö, "Jesus a pitili" ĩ na pö pi kuu totioö! Kamisa na pö noamamo totioö!- ĩ na Jesus a kuuma.

³⁰ ĩ na a kuu ha, -Wa tä aipama wi, kamisamakö na ĩ wa tä mömaö ha, "Teusö anö Jesus a simöpalö noa" samakö kuu kitä. "Jesus a pitili" samakö pi kuu totio kitä- töpö kuu nö, -Önö kutenö, wa tä aipama kitä?

³¹ Tä uli pokea apöle, ĩ tä uli ha nö patapö töpönö nii tä aipö öpii nii tä opalatimae. "Hi tä hētu ha nii tä kupoli, ĩ tä nii na Moisés anö töpö kai ösö potehepalotima" ĩ na Teusö tä waheta kuu- ĩ na Jesus a na ĩ na ĩ töpö kuuma.

³² ĩ na töpö kuu ha, -ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa: "Hi tä hētu ha nii tä sai kupoli, Moisés anö kamakö na ĩ nii tä sai totoma maama. Hi tä hētu ha nii tä sai kupoli, ipa hao anö ĩ nii tä sai totoma sisaö. ³³ Sanöma makö temöpama totio wi, ĩ tä hai ĩ nii tä sai. Ipa hao Teusö anö ĩ tä nii totoma sisaö. ĩ tä nii hai, ĩ kamisa. Kamakö na Teusö anö sa totokö noai ĩ nii tänö makö temöa-palamatii. Önö kutenö Teusö a na sa kuoma, hi masita tä uli ha sa ithopaköma" ĩ na sa kuu kuleö!- Jesus a kuuma. ³⁴ Jesus a kuu ha, -Jesus ai. Nii wa tä sai kateha pole, kamisamakö na ĩ tä nii sai totoma sinomoö!- ĩ na töpö kuuma.

³⁵ ĩ na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Nii wa tä oalöma, wa pi honipo mi kui na, ĩ na kawanö sa kai a hinia totilöma, wa pi honipo maa kua hõtöpasoö. Wa amisio opa noai maaki, maa wa tuu kotalöma, wa amisi maa kua toitaso wi na, ĩ na sa kai a hinia makokoa thaa totilöma, wa pi honipo wi, ĩ tä maa kua kua totia hõtötasoö- ĩ na Jesus a kuuma. ³⁶ Jesus a kuu nö, -ĩ na sa kuu kule maaki, "Kamakönö sa tapa apati wi maaki, kamisa na makö mamö teteo mi ipö nö kiliwö. 'Jesus a pitili' makö pi kuu mi ipö" ĩ na sa kuu kipili- Jesus a kuuma. ³⁷ A kuu nö, -Kamisa na ipa hao anö ai sanöma makö totopi wi, kamisa na ĩ makö waloki kitä. Kamisa na makö waloköma, makö häsiapo mai kitä. ³⁸ Hi tä hētu hamö sa kua tä, sanöma makö na sa huu pia tä, kama sa pi saimo päta maama. "Sanöma töpö na sa waloiki nö, ĩ na sa kua kitäö!" sa pi kuu päta maama. Ipa hao anö sa simönö noai, ĩ aiki, "ĩ na wa kua totioö!" ipa hao anö sa noa thaö ha, sanöma makö na sa waloköma. ³⁹ Sa simönö noai, ĩ aiki, "Kawa na sa töpö totokipili, ĩ töpö thaa totiapala totioö! Ai wa töpö motöma maapököö! Masita tä uli mapo pia tä, ĩ wa töpö temöa koo soapamanöpököö!" ĩ na ipa hao a kuu nö, ⁴⁰ "Sanöma töpönö ipa ulu wa taa nö, 'Wa pitili' ipa ulu wa na ĩ na töpö pi kuu nö, ĩ töpönö wa tälöma, ĩ töpö ösi palimipaso kitä" ĩ na ipa hao Teusö a kuu- Jesus a kuu nö, -ĩ töpö ösi palimia totipasoö ha, hi masita tä uli mapo pia tä, kamisanö ĩ töpö temöa koo hõtöa soapamani kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴¹ ĩ na tä kua tä, -Hi tä hētu pata ha nii tä kupoli, sanöma makö na Teusö anö ĩ tä totoa wi, ĩ kamisa- Jesus a kuu ha, juteu töpönö Jesus a päsapama. ⁴² -Ki a hai, Jesus a pasiwö. José a hai ĩ pelupö a pasiwö. Kama hai pö a, kama hai pöpönö a, ĩ na kilii ma töpö taö öpa kule ta o. Wi na a pi kuu salo, "Hi tä hētu ha sa kuoma, sanöma töpö na sa walokö solöma sa" a kuu?- töpö kuu ha, ⁴³ -Sa kateha wanisala hätotio pola tihöö!- Jesus a kuu nö, ⁴⁴ -Ipa hao anö sa simöa totio noai, ĩ anö kamisa na wa waloama mi tä, kamisa na wa walo pasio mai kitä. Kamisa na wa waloköma, masita tä uli mapo pia tä, kamisanö wa temöa koo sisapamani kitäö!

⁴⁵ "Teusö anö ĩ töpö pewö taömani kitä" ĩ na Teusö a kai a wäsati noai, ĩ na ĩ töpö kuu noai, ĩ ta säökama. Önö kutenö, ipa hao Teusö wa hini nö, wa pi hatukupamonasoma, kamisa na wa waloa sisaki kitä. ⁴⁶ Ai tänö pö Teusö a möö tai mi pasiwö. Teusö a na sa kutio noai, ĩ sanö Teusö sa möö taö öpa sisaö. ⁴⁷ "Jesus a pitilimo opaö' wa pi kuu tä, wa ösi palimipasoö" kamakö na sa kuu kule. Sa holisimo mai kitäö!- Jesus a kuu nö, ⁴⁸ -Nii tänö wa temöo soatio kua wi na, ĩ na kamisanö wa ösi temöama kua sinomo hõtöoö- Jesus a kuuma.

⁴⁹ A kuu nö, -Poke poke tä uli ha kamakö nö patapönö maná tä oa sinomotima maaki, ĩ töpö nomanasoma. ⁵⁰ ĩ na töpö kuuma maaki, hi tä hētu ha nii tä kupoli, Teusö anö kawa na ĩ tä totoki wi, ĩ wa tä oalöma, wa noma pasio mai kitä. ⁵¹ Hi tä hētu ha nii tä kupoli, ĩ tä niinö wa ösi palimipamani wi, ĩ kamisa waikiwöö! ĩ nii wa tä oalöma, kawanö sa täa totilöma, wa ösi palimipaso kitä. Wa noma mai, Teusö a na wa kuo naio soatio kitäö! Nii sa ta kateha pole, ĩ pili sa säi. Sanöma makö ösi palimipasopö, sa säi totoki kitä- Jesus a kuuma.

⁵² ĩ na Jesus a kuu ha, juteu kama töpö hapalo hētupasoma. -Wi na taka? Wi na kama nii tä totoa thaki taka?- töpö kuu ha, ⁵³ Jesus aiki, -ĩ na sa kuu kuleö! Pitili sa: "Sanöma sa kupaso noai, ĩ sa säi oa mi, pili sa iä pö koa mi, ĩ na makö kua mi tä, makö ösi palimipo mai kitä. ⁵⁴ Pili sa säi oali, pili sa iä pö koali, ĩ na makö kua kuköma, ĩ makö ösi palimia totipasoö. ĩ makö ösi palimia totipamani wi, hi masita tä uli mapo pia tä, makö temöa kopamani kitäö! ⁵⁵ Pili sa säi hai, ĩ nii tä sai. Pili sa iä pö hai, ma tuu koa wi, ĩ tuu sai. ⁵⁶ Kawanö pili sa säi oaö, pili sa iä pö koaö, wa kua wi, kamisa na ĩ wa kuo soatio kitä. Kawa na sa kuo hõtöo soatio kitä.

⁵⁷ Ipa hao Teusö a palimii, ĩ anö sa simönöma. ĩ anö sa palimipalöma. Ipa hao Teusö anö sa palimia thapalipili na, ĩ na kamisa säi na wa ia sinomo kuköma, kamisanö ĩ na ĩ wa ösi palimia thaa hõtöpamani. ⁵⁸ Hi tä hētu ha nii tä kupoli, ĩ tä nii ithopaso noai, ĩ kamisa waikiwö. Kamakö nö patapönö nii tä aipö öpii, ĩ maná tä oama maaki, ĩ töpö nomasoma. Nii sa ta kateha pole, ĩ wa tä nii oaö ha, wa ösi palimipalo nö, wa temöo soatio kitä" kamakö na sa kuu alu kule. Pitili sa- ĩ na Jesus a kuuma. ⁵⁹ Kapahanaü tä uli ha juteu töpö kokamo wi, ĩ a sai kulati, ĩ a sai na Jesus anö töpö pi hatukupama tä, ĩ na Jesus a kuuma.

Sanöma töpö ösi palimipamani wi ÿ ta

⁶⁰ Jesus a kuu noai, Jesus a na töpö nokapaloti wi ÿ töpö satehe epii töpönö ÿ ta hini ha, -Jesus anö makö pi hatukama pole, ÿ ta amatosia apöle. ÿ ma ta hini totia kule ta o? ÿ ta hinio mi ipö kitä- töpö kuuma. ⁶¹ Töpö kuu ha, töpö hapalo pi hÿsuhapalo pole, Jesus anö ÿ tä taa nö, -Sa kuuhe, ÿ tä na makö pi honipo kule? ⁶² Sanöma sa kupaso noai, ki hamö ÿ sa kuo soma laso noai, ÿ hamö sa hoköamö kua köa soapasolö wi, ÿ ma tä taa totia tä, wi na makö pi kuu kitä? ⁶³ Teusö a ösi kua tolele, ÿ anö wa ösi palimia sisapamani. Kama wa pi saimo opa päköma, wa ösi palimipo mai kitä. Kamakö na sa hapalo sinomoti kutenö, kamakö na Teusö a ösi kua tolele, ÿ a waloiki nö, makö ösi palimipamani kitä! ⁶⁴ Sa kuu pole, ÿ tänö makö ösi palimipaso kitä maaki, "Jesus a pitili mai kitä" ÿ na ai makö pi kuu pasia kule- Jesus a kuuma. Somi tä, ÿ tä na Jesus a pi hatuko soatama. -"Jesus a holisi" töpö pi kuu wi ÿ töpö- ÿ na Jesus a pi kuu soatama. -Ki a waninö sa monini pia salo- ÿ na a pi kuu naio soatama. ⁶⁵ ÿ na tä kua tä, Jesus a hapalo kota nö, -Önö kutenö, "Ipa hao anö kamisa na wa waloama mi tä, kamisa na kama wa walo päo mai kitä!" sa kuu ke- ÿ na Jesus a kuu totio opama.

⁶⁶ ÿ na Jesus a kuu totio opaö ha, Jesus a na töpö nokapaloti noai, ÿ ai töpö satehe epii töpö sapa pasia kopasoma. Jesus a na ÿ töpö nokapalo maa pasipasoma. ⁶⁷ Önö kutenö, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ÿ kama 12 töpö na a hapalo nö, -Kamakö hai kini? Kamisa na makö nokapalo wania naia kule?- a kuu ha, ⁶⁸ Simão Pedro aiki hõtöwö, -Kaikana ai. Samakö nokapalo wani mai kitä! ÿ witi a na samakö nokapalo nömöopö? Ai tä kua mai kitä. Kamisamakö na wa hapalo sinomo wi, ÿ tänö samakö ösi palimipo sisaö. ⁶⁹ "Kawa pitili" ÿ na samakö pi kuu kule. Kawa toita sati ipii, Teusö anö ÿ wa simöa asapalöma thali- ÿ na Pedro a kuuma.

⁷⁰ ÿ na Pedro a kuu ha, -Kamisanö 12 makö kui makö saia totili kipili maaki, Sai tä sai patanö ai wa simöa sinomo wi ÿ wa- Jesus anö töpö noa thama. ⁷¹ Simão Isökatisisö a hai ÿ pelupö Jutasö a katehama. Jesus anö 12 töpö kui töpö sailö noai, ÿ ai tä hai, ÿ Jutasö a kuoma maaki, ÿ anö Jesus a monima piama.

Jetusalëi tä uli ha juteu töpö iapalo pia wi, ÿ hamö Jesus a hulaselö noai ÿ ta

7 ÿ na tä kua tä, Kaliléia tä uli pata hamö Jesus a huatalotima. Ki hamö, Jutéia tä uli pata hamö juteu töpönö Jesus a säpalöpö, töpö lälati hamö, ÿ hamö Jesus a huu wanio opa tasoma. ² ÿ na tä kua tä, juteu töpönö sai pö pakitai sai pö thakö nö, töpö iapalo sinomoma. Töpö iapalo köo pia wi tä atea waiki ha, ³ Jesus a hai ÿ poose töpö aiki, -Jesus ai. Jutéia tä uli pata na wa huu mi salo. ÿ hamö wa huu nö, wa tä aipama sinomo wi, ÿ nasimö wa tä mömapökö! Kawa kai a hua sinomoti wi, ÿ töpö na ÿ wa tä aipö möma taso mi salo. ⁴ "ÿ na Jesus a kuati ta o" wa töpö pi thama maapa wi, wa kuo soatio maikiö! Wa tä aipama sinomo

kutenö, ai töpö pewö na a tamo hõtöotö!- ÿ na poose töpönö pepala Jesus a noa thamae.

⁵ Jesus a hai ÿ poose töpö sai maaki, -Jesus a pitili- ÿ na ÿ töpö pi kuu maama. -Teusö anö ÿ a kaikanapalö noai, ÿ a- ÿ na ÿ töpö pi kuu maama. ⁶ -ÿ töpö pewö na a tamo hõtöotö!- ÿ na poose töpö kuu ha, -Huki sa huu mai kitä. "A alulöö!" ipa hao Teusö a kuu ha, sa hua sisasolö kitä. Kama makö huu pi topa tä, pö hulolöö!- Jesus a kuuma. ⁷ A kuu nö, -Sanöma töpönö kamakö wanipo tai mi ipö asawö. Kamisa wanipo pasio sinomoö. Sanöma töpö na, "Wanisala ma tä thaa sinomo opawö" sa kuu ha, sa wanipo opa sinomo sai thaliö! ⁸ Töpö iapalo pialati ha, ÿ hamö pö hua pailolöö! Sa huu paio mai kitä! "A hua hailolöö!" ipa hao Teusö a kuu ha, sa huu haio kitä- Jesus a kuu nö, ⁹ Kaliléia tä uli pata ha a kuo haio paitioma.

¹⁰ A kuo haitioma maaki, ÿ hamö poose töpö asulö noai hamö töpö iapalo pialati, ÿ hamö Jesus a hua haia hätosolöma. ¹¹ Töpö iapaloti tä, töpö lämo pasio häto nö, -Witi ha Jesus a kua?- ÿ na töpö kuuma. ¹² Satehe epii töpö hapalo nö, -Jesus a totiatalo opa nö kiliawö ial- ÿ na ai töpö kuuma. ÿ na ai töpö kuu kule maaki, ai töpö aiki pasiwö, -Nai. Jesus anö töpö mönama apa päo thaliö!- ÿ na ai töpö kuu pasioma. ¹³ Juteu pata töpö na ÿ töpö kili salo, Jesus a kateha hoka totio mai ha, Jesus a kateha hätomopalo pätiomae.

Töpö iapaloti tä, Jesus anö ÿ töpö pi hatukupamanö noai ÿ ta

¹⁴ ÿ hamö töpö iapalo mötalipo waikia taso tä, Jesus a waloa haikitö nö, Teusömo sinomo wi ÿ a sai ha a ekua soataiki nö, töpö pi hatukama soata tasoma. ¹⁵ Töpö pi hatukamati tä, -Tä aipa apa nö kiliawö- juteu töpö kuu nö, -Ai tänö ki a pi hatukama maa noai maaki, ki anö tä taö öpöle- töpö kuu ha, ¹⁶ -Kama sa pi saimo nö, sa töpö pi hatukama mane. Sa simönö noai, ÿ aiki, "ÿ nakö totiwoö! ÿ nakö totiwoö!" a kuu sinomo wi, ÿ sa ta wäsä toleati päoö. ¹⁷ Kamakö aiki, "ÿ na wa kuapöö! Teusö a kuu wi, ÿ sama ta hini pi topa sisaö. ÿ na a kua totihoö! Teusö a kuu ha, 'Hai. Awa!' ÿ na samakö kuu hõtöo sinomo päoö" ÿ na makö kuu ha, sa ta wäsäti wi, ÿ tä na wa pi hatukua totipaso kitä. "Jesus anö ta wäsä wi, Teusö anö ÿ ta totoa päköma" ÿ na wa pi kuu tao opa waikile kitä. Kama sa pi saimo päoö aköna, "Jesus a pi saimo päo nö, ta wäsätii" makö kuu tao opa hõtöla pi. ¹⁸ "Ai tänö sa simöa pasio mai, kama sa pi saimo päo nö, sa ta wäsä pasio päoö" ÿ na ai tä kuu wi, ÿ anö, "Ta wäsä pole, ÿ anö tä taö öpapawö" ÿ na töpö pi thama pi topa apa päa salo, ta wäsäti päoö. Ai tä aiki hõtöwö, "Ki a patanö sa simönöma kutenö, sa ta wäsä toleati päoö" ÿ na ÿ a kuu wi, ÿ anö, "Pata tänö a simönö noai, ÿ a patanö tä taö öpa asawö!" ÿ anö ÿ na töpö pi thama pia salo, ta wäsä päoö. ÿ a pitilimo totio opa asaö. A holisimo mi. ¹⁹ Moisés anö kamakö na kama kai totoköma maaki, ÿ makö pewönö Moisés ma kai a hini mi. Wi na makö pi kuu salo, sa säpa pi topa pikia kule?- Jesus a kuuma.

²⁰ Jesus a kuu ha, -A hole kuu pao ti! Kawa na sai ta sapako hatoa paa kule. Wa sapo pi topa mane- topo kuu ha, ²¹ -Teuso ano ta aipama asa wi, i nasimo ai sa ta aipamao ha, "Kilatiha!" makö pi kuuma. A wani salia apati noai, i sa toa komanoma ha, "Kilatiha!" makö kupalo opama. ²² Sutu upa Moises a kua paia mi ta, kamakö hai nö patapö topöno ulu topö isi ola osö wai hanöpalö nö, i osö wai hosa sinomoma. Waiha Moises aiki, "Ulu topö isi ola osö hosa sinomo!" a kuu tolea totioma kutenö, mota mapo wi, i ta wakala pala ta maaki, kamakö hai i ulu ma topö isi ola hosa höttö sinomo. ²³ "Ulu topö na 8 ta mumi kuto ta, pili a isi ola osö hosa sinomo!" Moises a kuu noai, i ma kai peama wani salo, mota mapo paio wi, i ta wakala ha maaki, ulu ma topö isi ola osö wai hosa sinomo. I na makö kuati maaki, mota mapo wi i ta wakala ha ki sa toa totia komanoma ha, kamaköno sa wanipotiwö. Wi na makö pi kuu salo? ²⁴ Ai ma ta möö nö, "I a wanisala" pö kuu soa päto tihö! I a kuati wi, i a na wa pi tapoa totia paiki nö, "I a kuati wi, Teuso ano i ta taa wani" i na makö pi kuu totio nö, "Awai. I ano wanisala ta thama" i na pö kuu makoka totihö!- i na Jesus a kuuma.

Teuso ano Jesus a kaikanapa piale i a

²⁵ I na ta kua ta, Jetusaléi ta uli hamö topö kulali, i ai topö aiki, -Ai topöno a sapo piale, ki i a hätowö. ²⁶ Ki i a maaki, hoka totio opa pa a hapaloti kule maaki, i a na i topö ta haa höttö mi ipö nö ta kiliwö. "Teuso ano Jesus a sailö nö, a kaikanapa piale, ki Jesus a hätowö" i na pata topö pi kuu hatoa kule. ²⁷ I na makö kupalo pasia mane. Teuso ano a sailö nö, a kaikanapa piale, i a waloköma, i a piliomö kuo soma noai, i ma ta uli taö mai kitä maaki, Jesus a piliomö kuo noai, i ma ta uli taö waikia kule. I ma ta uli taö waikia kutenö, Teuso ano i a kaikanapa mai kitä- i na topö kupalotima.

²⁸ I na topö kupaloti ta, Teusomo wi a sai pata hamö Jesus ano topö pi hatukamati pola nö, lope epii a hapaloma. -Kamaköno sa taö kule ta o? Sa pilio soma noai, i ma ta uli taö naia kule ta o? "Teuso ano a simöpa mai ha, Jesus kama pi saimo pao nö, a huma" pö pi kuu ti! Sa simöa noai, kamaköno i ma taö mai kitä. I a pitili ipö. ²⁹ I ma taö pasia mai kitä maaki, kamsano sa taö opa asa sisaö. I a na sa kutio asa waikioma kutenö, i sa taö opa asaö. I ano sa simöpalöma- Jesus a kuma.

³⁰ Jesus a kuu ha, i topöno Jesus a hua pi topama maaki, -A sapali wi, i ta wakalaö!- Teuso a pi kuu mi kutenö, i topöno Jesus a huöpa soata maamae. ³¹ I na ta kuama maaki, -Teuso ano a saia totilö noai, i Jesus a- ai topö pi kuu nö, -Jesus a pitili- i na i topö pi kuu soatama. -Teuso ano a saia totilö noai, i a kaikanapa piale, i a waloiki nö, Jesus a na i a tolehea asapaso solö kitä ta o? Jesus ano ta aipama kua wi na, i na ai ta walokiso nö, i na ai tano ta aipama tolea satia kua asakö solö kitä ta o?- i na topö kutima.

Jesus a hua pia salo

³² I na topö kuti noai, ai juteu pata topö, i patiseu topö a hilo wi, i topöno i ta kuu hininöma. I ta kuu hininö nö, i patiseu topö, Teuso a tapä sinomo wi i pata topö, i na topö kui topöno, Teusomo wi a sai pata na topö läapalo sinomo wi, i topö noa thaa nö, -Jesus a huölöheö!- i na topö kuuma.

³³ I na ta kua ta, Jesus aiki, -Kamakö na sa kuo tetepo opati mai kitä! Ta tetepo totila ta kuno mai, sa simöno noai, i a na sa konasolö kitä. ³⁴ Kamaköno sa taeti kitä maaki, sa tapamo kota mai kitä. Sa kuo koo pialali ha, i ha makö walo haio solö mai kitä- Jesus a kuuma. ³⁵ A kuu ha, juteu topö hapalo hētupaso nö, -Witi ta uli hamö a kuamö kua kökö noai ha, ma tapa maapo? Ai juteu makö selekepaso noai, juteu topö pasi mai, köteeku topö a hilo wi, i topö na i juteu topö pilio sätäa naitile, i topö na Jesus a pilia nömoikitö nö, i köteeku topö pi hatukama nömoö hato taso pia salo? ³⁶ "Kamaköno sa taeti kitä maaki, sa tapamo mai kitä. Sa kuo koo pialali ha, i ha makö walo haio solö mai kitä!" wi na i a pi kuu salo, a kuu kule?- i na i topö kuma.

Jesus ano Teuso a ösi kua tolele, i a kateha noai i ta

³⁷ I na ta kua ta, topö iapalo mapo totio piale, i ta wakala na topö pewö kokamo pole, i ta Jesus a öpaiki nö, lope epii a hapalo nö, -Wa amisi ipö salo, kamisa na wa waloa hököa toitaiki nö, kamisa na wa tuu nakalö nö, wa tuu koalöpö! Wa amisi ipö salo, maa tuu kuo pa wa walotaiki nö, maa wa tuu kotalöma, wa pi topa kua kotaso kua wi na, i na wa pi otatalo opa kua kule maaki, kamisa na wa waloa hököa toitaiki nö, sa hini kuköma, wa pi topa apa hötöa kotaso kitä.

³⁸ "Jesus a pitili' i na wa pi kuu ha, ösi palimipamani wi, pili wa ösi ha i nasimo tuu haapo opaö, tuu kaläpo opaö, i na ta kua kitä!" i na Teuso ta waheta kuu- i na Jesus a kuuma.

³⁹ -Tuu haapo opaö- Jesus a kuu pole, i Teuso a ösi kua tolele, i ta kateha kule. -Jesus a pitili- i na topö pi kuu wi, i topöno Teuso a ösi kua tolele, i a pi sua piale, Jesus ano i a katehama. Hi ta hētū ha Teuso a kulali, i hamö Jesus a koo paiolö mi ta, hi ta uli ha a kuo soa paio maama.

-Jesus a pitili ipö sisawö- ai topö kuu asa noai i ta

⁴⁰ Jesus a kuu noai, i topöno i ta hini ha, -Jesus a hai, Teuso a kai a wäsä sinomo wi, i a- ai topö kuuma. -Teuso ano a saipalö noai, kamakö na a kaikanamo piale, ki i a- i na ai topö kuu asama. ⁴¹ Ai topö aiki, -"A kaikanamo totio wi, i Cristo a hilo wi, kaliléia tili ta kule kitä" i na Teuso ta waheta kuu mane nökö. ⁴² "Cristo a hai, kaikana Davi ta ola. Peléi ta uli ha Davi a pilio noai, i ta uli ha Cristo a pilia nömöki kitä!" i na Teuso ta waheta kuu sisa kule. Jesus a hai, i Cristo a mai kitä- ai topö kuuma. ⁴³ I na Jesus a na i topö hapalo setekea-

palo kua apama. Ai töpö aiki, -Jesus a holisi- ĩ na ĩ töpö pi kuu pasioma. ⁴⁴ Ai töpönö Jesus a wanipo opa salo, a huöa pi topa apama maaki, ai tänö a hua maama.

-Jesus a holisimo opaö- juteu pata töpö kuu noai ĩ ta

⁴⁵ ĩ na tä kua tä, Teusömo wi a sai pata ha töpö läapalo sinomo wi, ĩ töpö hua kononö nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, patiseu töpö, ĩ na killii töpö na ĩ töpö walokö tasoma. Töpö walokö tasoö ha, töpö läapalo sinomo wi, ĩ töpö na, -Jesus ma kai walo totio mai. Wi na makö kuationa?- pata töpö kuu ha, ⁴⁶ -Jesus a hapalo toita kui na, ĩ na ai tä hapalo toita kui tä kua mai kitäö!- töpö läapalo sinomo wi, ĩ na ĩ töpö kuuma. ⁴⁷ ĩ na ĩ töpö kuu ha, -Jesus anö makö mönama höttöo hätomakö?- ĩ na patiseu töpö kuu nö, ĩ na ĩ töpö noa thama. ⁴⁸ -Ai juteu pata töpö, ai patiseu samakö, ĩ na samakö kui, ĩ samakönö Jesus a hai ĩ pitili sama ta pii ta o? ⁴⁹ Ma. Pata samakönö Jesus a hai ĩ pitili sama ta hila mai kitä. Satehe epii hi töpö loa sototole, ĩ töpönö Jesus a hai ĩ pitili ta hila sisaöe. Moisés anö töpö noa thaa noai, hi töpö lole, ĩ töpönö ĩ ta tai mi ipö. Teusö anö ĩ töpö peama apa kitä- ĩ na patiseu töpö kuuma.

⁵⁰ ĩ na töpö kuu ha, ai patiseu tä aiki, Jesus a na a huu halu taso noai, ĩ Nikotemosö aiki, ⁵¹ -"Ai ma tä hini paio mai ha, ĩ na sa kua kipiliö!" ma tä kuu hini paio mai maaki, 'Wa wanisala apawö. Wa peama pia alu kule' ĩ na pö kuu totioö!" ĩ na Moisés a kuu pasio maama ta pi kuu mai- Nikotemosö a kuu ha, ⁵² -Kaliléia tili wa nai hätowö? Teusö wa tä waheta möö mi salo. Teusö wa tä waheta möö totioö aköna, "Hai a. Teusö a kai a wäsä totio wi, Kaliléia tä uli ha ĩ ai tä pilio maa noai kitä" ĩ na wa pi thama pola pi- ĩ na patiseu töpö kuuma. ⁵³ ĩ na töpö kuu höttöä totipalo nö, ĩ töpö pewö konasolöma.

Suö tänö ai tiko tä wano sapäkama noai, ĩ ta

[
8 ĩ na tä kua tä, töpö pewö konasolöma maaki, Oli-pa tä heu pata hamö Jesus a hua pasisolöma. ² ĩ hena tä, tä halu pia tä, Teusömo wi a sai pata hamö a hua konasolöma kutenö, Jesus a na töpö satehe epii töpö sotototile, Jesus anö ĩ töpö pi hatukama pia salo, a loa naiköma. ³ A lotia tä, Moisés a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö suö tä hilakö solöma. Ai tiko tä wano na ĩ a suö mamopaloti noai, ai tänö tä talöma kutenö, Moisés a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö ĩ a suö hilakö solöma. A hilaköso nö, töpö lole ha, ĩ ha ĩ suö a öpamakö solöma. ⁴ A öpamakö nö, Jesus a na, Samakö pi hatukama sinomo wi, ĩ ai! Hi suö anö tiko tä wano mamoma tä, ai tänö tä tama. ⁵ "Ai suö tänö tiko tä wano mamomanö noai, maa manö ĩ a säsä nö, a säpalöheö!" ĩ na Moisés anö tä säököpalö nö, ĩ na tä waheta thamama thaliö! Wi na kawa kuu kule? Wi na hi suö ma tä thamapö? Ma säpalö nökö hätowö?- töpö kuuma. ⁶ Jesus a wapa pia salo, töpö kuuma. -Jesus a wanisala- töpö kuu pi topa apama. -Wi na wa kuu

kule?- töpö kuuma maaki, Jesus a mäi poa soataiki nö, pili a aminö masita tä säöka soataköma.

⁷ Tä säökaö ha, -Wi na wa pi kuu kule?- töpö kupaloö ha, a öpa kotalo nö, -Hi makö kule, ĩ ai wanö wanisala wa tä thatala tai mi ipii ĩ wanö maa wa ma täa soatalö nö, a säsäa somapalöö!- ĩ töpö na Jesus a kuu nö, ⁸ a mäi poa kotaiki nö, masita tä säököa koo soatama.

⁹ ĩ na Jesus a kuuhe, ĩ töpönö ĩ ta hini nö, töpö pi tapoa soataiki nö, -Sa wanisala höttöo kitä- töpö pi kuu nö, ai pata tä koo somatasolöö, ai tä koo nömöa haitasolöö, ai tä koo nömöa haisolöö, ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö pewö kupa köoma. Jesus a na ĩ suö tä öpa sätäo haio soa asama.

¹⁰ ĩ na töpö kuaö ha, Jesus a öpa sononoa haia kotalo nö, tä möö ha, sami suö tä öpa sisa sö. Sami suö tä öpa ha, -Witi ha wa säpa pi topahe, ĩ töpö? "Hi suö tä wanisala apa wi, ĩ ma säpalö nökö" töpö kuuhe, ĩ ai tä öpa soa kule?- Jesus a kuu ha, ¹¹ -Ma. Ai tä öpa soa mane- suö tä kuu höttöo ha, -Kamisa aiki, "Hi suö tänö wanisala tä thaö ha, a säpalöö!" sa pi kuu höttöo mai kitä. A kononö! Wanisala tä thaa häto kota tihöö!- Jesus a kuuma.]

Jesus anö sanöma töpö wakalapama wi ĩ a

¹² ĩ na tä kua tä, ĩ töpö na Jesus a hapalo koo nö, -Pili motokönö uli tä uli pewö hatukutama kua wi na, ĩ na kamisanö sanöma sa töpö pi hatukutama thama höttöo soataö. Kamisa na wa nokapalo kuköma, mumi mumi tä kuo pa wa huu mai kitä. Sa wakala apii ĩ sanö wa ösi palimia totipalöma, kawanö ĩ sa thapo totiki kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma.

¹³ A kuu ha, patiseu töpö aiki höttöwö, -Sami wa kuu sisa kule. Ai tä kuu sätäapalo naio mi kutenö, "Pitili ta" samakö pi kuu mai kitä- patiseu töpönö ĩ na Jesus a noa thaö ha, ¹⁴ -Sa kuo somapili, kama sanö ĩ sa tä uli taö sisaö. Waiha sa kuo nömöo koo piale, ĩ kama sanö ĩ sa tä uli taö nömöa koo waikia kule. Önö kutenö, "ĩ na sa kua asaö" sami sa kuuhe, ai tä kuu sätäapalo naio mi päla tä maaki, ĩ pitili tä sai a- Jesus a kuu nö, -Sa kuo soma noai, kamakönö ĩ ma tä uli taö pasia mai kitä. Sa kuo nömöo koo piale, ĩ ma tä uli tai mi naiwö. ¹⁵ Kama makö pi saimo päo nö, ma tä makokama läapalo sinomo päoö. Ai tä na sami sanö sa tä makokama läapalo pasio sisa päo mai kitä. ¹⁶ Ipa hao anö sa simöpalipili, kamisa na ĩ a kuo sinomo opa kutenö, sa tä makokama läapalo tä, ĩ pitili tä sai a totiwö. ¹⁷ Moisés a patanö tä säököpalö nö, "Polakapi töpönö ta kateha ösöhapala totioö ha, ĩ pitili ta' ai töpö kuupö" ĩ na Moisés a kuuma. ¹⁸ "ĩ na sa kua asaö" ĩ na kamisa kuu kule. Ipa hao anö sa simöpalö noai, ĩ na ĩ ipa hao a kuu pasiliapalo naia kule- Jesus a kuuma.

¹⁹ ĩ na Jesus a kuu ha, -Witi hamö au hao a kuamö kua?- töpö kuu ha, -Kamakönö sa tai mi, ipa hao ma tai mi, ĩ na tä kua kule. Kamakönö sa taö aköna, ipa hao ma taö naia soatala pi- Jesus a kuuma. ²⁰ Töpö Teusömo wi a sai pata na Jesus anö töpö pi hatukamati pola nö, ĩ na a kuuma. ĩ a sai ösi pata ha sitipa kökö titipa sinomo wi, ĩ tä hıtale, ĩ tä kotö na Jesus a loiki nö, ĩ

töpö pi hatukamatima. A hapalo peliapalo opatima maaki, -Huki Jesus a säpamonaso wi, huki i tä wakala- i na Teusö a pi kuu paio maama kutenö, i tökö soatawö Jesus a hua soata maamae.

²¹ I töpö na Jesus a hapalo koo nö, -Sa hua konasolö pia salo. Kamakönö sa taepala haitia kule maaki, makö wanisala haitio nö, makö nomapo haitiopö tä kua kuleö! Sa huumö kua koo piale hamö i hamö makö humö kua haio wi tä kua mai kitä- Jesus a kuuma. ²² A kuu ha, -Jesus kama a säa sapa koo hätoa päpaso pia salo, "Sa huumö kua koo piale hamö, i hamö makö humö kua haio wi tä kua mai kitä" tä kua hätoa alu kule- i na töpö kuuma, ²³ -Hi masita tä uli ha makö kuo so- mama. Hi tä uli na sa kuo soata naio maapili. Hi tä hē- tu hamö sa kuo somatio paio kipili. ²⁴ Önö kutenö, "Makö wanisala haitio nö, makö nomapo haitio kitä" i na sa kuu alu kule. "Jesus a hai, i Teusö a ulupö. Teusö anö samakö noama pia salo, pelupö Jesus a simönö- ma" i na makö pi kuu mi tä, makö wanisala haitio nö, makö nomapo totio haitio kitä- i na Jesus a kuuma. ²⁵ I na a kuu ha, -I witi pili wa totiwö?- töpö kuu ha, -Ka- makö na sa kuu somatiopili, i na sa kuu pasia soa kule- Jesus a kuu nö, ²⁶ -Kamisanö i makö pewö a kateha taö öpa soa kule maaki, makö a kateha mai kitä. Makö a kateha nö, "Makö wanisala apa nö kiliawö" sa kuu taö öpa kitä maaki, huki i na sa kuu paio mai kitä. Sa simöa totio noai, i a pitilimo opaö. Kamisa na a kuupili, i sa ta hini nö, sanöma töpö pewö na sa ta wäsä tolea apaö- Jesus a kuuma.

²⁷ A kuuma maaki, Jesus anö kama pö a katehatima maaki, i töpönö i ta hini maama. ²⁸ I ta hini pasio mi kutenö, Jesus aiki, -Sanöma sa kupaso noai, hii ti pakalai ti ha kamakönö sa pi ösötama totia tä, "Awai. Teusö a hai pelupö Jesus a sai ta o" i na makö pi kuu totiso kitä. "Töpö noama sinomoö! i na Teusö pö a pi kuu nö, pelupö Jesus a simönömaö! Jesus kama pi saimo mane. Pö anö ta taöma noai, pelupö Jesus anö i ta kateha sisäö" i na makö pi kuu kitä. ²⁹ "I na a kua totioö!" i na ipa hao a kuu wi, i sa tä thaa sinomo höttöö ha, ipa hao sa pi mönahapalama sinomo höttöö. I na sa tä thamaö ha, ipa hao anö sa simönö noai, i anö sa- mi sa taatala maama. Kamisa na a kuo naio soatitii- i na Jesus a kuuma. ³⁰ I na Jesus a kuu ha, i ai töpö sate- he epii töpö aiki, -Jesus a pitili- töpö pi kuu totisoma. -Jesus a hai, Teusö a hai pelupö a. Samakö täapa koo läo wi, i a- i töpö pi kuuma.

Jesus a na töpö nokapalo totio wi i töpö

³¹ I na tä kua tä, -Jesus a pitili- i na juteu töpö ösi pi kuu noai, i töpö na, -Kamakönö sa kai a hini totio sinomo kuköma, kamisa na makö nokapalo totio wi, i makö kupasoö. ³² Sa kai a hini sinomoti kuköma, pitili ma ta taö öpa kuki kitä. Pitili ma ta taö öpa kuköma, makö uni kusöa kopali kitäö!- i na Jesus a kuuma.

³³ A kuu ha, -Ai tänö Abraão samakö ola uni öka maapili nökö. Ai tänö samakö noa mi kalipalama maapili nökö. Wi na wa pi kuu salo, "Makö uni kusöa kopali kitäö!" wa kuu kule?- töpö kuuma.

³⁴ Töpö kuu ha, Jesus aiki, -I na sa kuu kuleö! Pitili sa: "Wanisala wa tä tha apati kuköma, i wanisala tä uni patanö wa ökapali. Wanisala tänö wa öka totipalöma, wanisala wa tä thaa sipa apa kuki. ³⁵ Ai töpönö wa thapo päo wi, i töpönö wa noa mi kalipalama sinomoti wi, i töpö na, 'Ipa ai pö' wa kuu totio mai kitä. I töpö na, 'Ipa töpö saiö!' kama töpö hai i pelupö a sai kuu sisäö. ³⁶ Önö kutenö, Teusö a hai i pelupö sanö makö uni kusöa kopalöma, makö uni öka mi tä, wanisala ma tä thaa husoolö mai kitä. Makö kusöa koo totia asapali kitä. ³⁷ Awai. Abraão makö ola. Abraão makö ola maa- ki, kamakönö sa kai a hini wani ipö kutenö, kamakönö sa säpa pi topa kule. ³⁸ Kamisa na ipa hao anö ta wäsäpili, kamakö na i sa ta wäsäti kule maaki, kamakö hai i pö aiki, I na ma tä thama totioö! a kuu läoö ha, i na ma tä thama totio höttöö" i na kamakö na sa kuu kule. I pitili sa sai a totiwöö!- Jesus a kuuma.

³⁹ A kuu ha, -Nö patapö Abraão a hai, kamisamakö hai i hao a pasiwö- töpö kuu höttöö ha, Jesus aiki, -Abraão ulupö makö aköna, Abraão a kuati noai na, i na makö kua tolea totitila pi. ⁴⁰ Teusö anö pitili ta wäsä noai, i sa ta hini nö, kamakö na sa ta wäsä totioma maaki, sa säpa pi topa apa pikia kulai. Kamakö kuati wi na, i na Abraão a kuati pasio maama. ⁴¹ Kamakö hai i pö a kuati wi na, i na kamakö kuati höttöö- i na Jesus a kuuma. A kuu ha, -Teusö a hai i pelupö samakö asawö. Kamakö hai i pö a sami ipö. Ai tä kua mai kitä. Teusö a hai i pelupö samakö sai- töpö kuuma.

Sai tä sai pata hai i ulu töpö

⁴² I na töpö kuu ha, Jesus aiki, -Teusö a na sa ku- tioma, huki hi tä uli na sa kua nömötia kule. Önö kutenö, Teusö a hai, kamakö hai i pö a aköna, ka- makönö sa noima pola pi. Kama sa pi saimo päo nö kuno mai. Ipa hao anö sa simöaö ha, hisimö sa huma. ⁴³ Wi na makö pi kuu salo, kamakönö sa kai a hini mi ipö? Sa kai a hini wani ipö salo, kamakönö sa kai a hini totio mi. ⁴⁴ Sai tä sai pata hai i pelupö makö pasiwö. Au hao Sai tä patanö tä thama wi, i pelupö makönö i ma tä thama pi topa naio höttöö. Somi tä sai tä, Sai tä sai patanö sanöma makö sätima, huki töpö sä soatioö. A pitilimo wi i tä pii mi. A pitilimo tai mi. A holisimo sinomoö. Töpö holisimo wi, i töpö hai i pö a. ⁴⁵ Önö kutenö, pitili sa ta wäsä tä, "Jesus a pitili" makö pi kuu mi. ⁴⁶ Ai wa aiki, "Jesus anö wanisala tä thama" ai wa kuu pitilimo totio kitä ta o? Ma. I na ai wa kuu pitilimo mai kitä. Pitili tä sai a wäsäti kule ta makö pi kuu mai, wi na makö pi kuu salo, "Holisimo hätoa kule" makö pi ku upaö? Wi na makö pi kuu salo, sa kai a hini wani ipö? ⁴⁷ Teusö wa thapo totio kuköma, Teusö wa kai a hinini kitä. Teusö ma thapo mi kutenö, Teusö ma kai a hini mi päwö- i na Jesus a kuuma.

⁴⁸ I na Jesus a kuu ha, -"Samatia tili wa. Sai wa tä thapo pasio wi, i wa" samakö kuupili, i pitili ta kuoma- i na i juteu töpö kuuma. ⁴⁹ Töpö kuu ha, -Sai sa tä thapo wi i sa mai kitäö! Sa isi wanihipaloti maneö!- Jesus a kuu nö, -Ipa hao sa komoapalama mai, ipa hao sa hini totiatalo opaö. Kamakönö sa komoapalama pasioö.

⁵⁰ “Pata tä Jesus a totiatalo opawö” kamsanö sa töpö pi thama pi topa mi. “Pata tä Jesus a totiatalo opatiwö” ĩ na ai tänö töpö pi thama pi topa pasioö. Kamisa na ĩ anö tä makokama läapalo pasio kitä. ⁵¹ “Kawanö sa kai a hini totio wi, ĩ wa noma mai kitä! Teusö a na ĩ wa kuo soatio kitä!” kamakö na sa kuu kuleö! Pitili sa- Jesus a kuuma.

⁵² ĩ na Jesus a kuu ha, -Sai wa tä thapo totia alu kule. Wa isi waniha totia waikia alu kule- töpö kuu nö, -Abraão a pata nomasoma. Teusö a kai a wäsä totio noai, ĩ töpö noma naisoma. ĩ töpö nomasoma maaki, “Kawanö sa kai a hiniñoma, wa noma pasio mai kitä!” wa kuu pasia alu kule. ⁵³ Kamisamakö hai ĩ hao Abraão kolo tä nomasoma. “Abraão a na sa patamo hasua apa asa wi sa” wa kuu alu kule? Teusö a kai a wäsä totio noai, ĩ töpö noma naisoma. ĩ witi pili wa pasiwö? Wi na wa kuu kule?- ĩ na juteu töpö kuuma.

⁵⁴ ĩ na töpö kuu ha, -“Sa totiatalo opawö” kama sa sai kuu aköna, “ĩ pitili tä sai a totiwoö!” makö pi kuu mi kipi. Ipa hao Teusö a na, “Ipa Teusö a” makö holisi kuu wi, ĩ aiki, “Jesus a totiatalo opawö” kama kuu kule.

⁵⁵ Kamakönö Teusö ma tai mi pasiwö. Kamsanö Teusö sa taö öpa asa sisaö. “Teusö sa tai mi” sa kuu aköna, kamakö holisimo kua wi na, ĩ na sa holisimo kua naina pi. Teusö sa taö öpaö. Kamsanö Teusö sa kai a hini totio opaö. ⁵⁶ Kamakö hai ĩ pö Abraão kolo tä aiki, “Teusö anö kaikana tä simöpa piale, ĩ sa huu tati kuleö!” a pi pata kuu nö, a pi mönaha apama. Abraão a patanö sa huu talalö nö, a pi pata topa apama- Jesus a kuuma.

⁵⁷ A kuu ha, -Hisa wa soawö. Kawa na 50 tä inama kupo paio mai ha, wa kua soa kule nökö. Kawanö Abraão wa tapa waikioma ta o?- töpö kuu ha, ⁵⁸ -“Abraão a pata kua paia mi tä, kamisa kuo soma paitioma” ĩ na sa kuu kule. Sa holisi mai kitä!- Jesus a kuuma. ⁵⁹ ĩ na Jesus a kuu ha, maa manö Jesus a säsäpö, maa mapö sua soatalalöma maaki, Jesus a sosa läiki nö, Teusömo wi a sai sika pata hamö a kuoma, a hua kōa soa pätasolöma.

**A mamu wani huu mi ipii, Jesus anö
ĩ na mamu wani huu topa komakö noai ĩ na**

9 ĩ na tä kua tä, Jesus a huulö tä, ai tä mamu höpöpöi tä talalöma. A ositi wai thapa tute tä a ositi mamu huu maa soatama. ² ĩ na talalö nö, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö aiki, -Jesus ai. Wi na tä kuaö ha hi a ositi höpöpöi a thaa soapalöma? Kamanö wanisala tä thaa piale, ĩ na noa na a ositi mamu höpöpöi a thaa soa hätopalöma? Pö a, pöpönö a, ĩ na kilii töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ na noa na a ositi mamu höpöpöi a thaa soa hätopalöma?- töpö kuu ha, ³ -Kamanö kuno mai. Pö a, pöpönö a, ĩ na kilii töpönö kuno mai. “Wanisala tä thaa noai, ĩ na noa na a höpöpöa kuleö!” pö pi kuu tihöö!- Jesus a kuu nö, -ĩ na na Teusö a kalipalo lotetea apa piale, ĩ na tamomapö, a ositi höpöpöo soatama. ⁴ ĩ na tä wakala kuö soata tä, makö kalipalo haitapökö! Sa simönö noai, ĩ aiki, “ĩ na na a kalipalo!” ĩ na ĩ na kuu ha, ĩ na na makö kalipalo haitapökö! Tä wisa waikia saileö! Mumai ha makö

kalipalo mai kitä! ⁵ Hi masita tä uli na sa kua soaiki nö, sanöma sa töpö pewö wakalapalama sinomö- Jesus a kuuma.

⁶ ĩ na Jesus a kuu nö, masita tä nakipömanö nö, kosoto tä ösö walehepalö nö, a wani höpöpö öpii, ĩ na mamu na tä kosoto pähi wai huluka soataköma. ⁷ Tä huluka soatakö nö, -Siloé tuu kosoto ha a sanumoa kōa soatalo kölö!- Jesus a kuuma. Siloé tuu hai, -A simökö noai tuu- ta kuu alu kule. ĩ na Jesus a kuu ha, a höpöpö öpii a sanumoa hötöa soa tasoma, a mamu huu topa kōo soataköma. ⁸ A mamu huu topa kōo soataki ha, ĩ na kotö na töpö pilia naine, ĩ na töpönö, sitipa kökö na a höpöpö öpii, ĩ na nako taa sinomo noai, ĩ na töpö aiki, -Ki ĩ na hätowö? Sitipa kökö naka sinomopili, ĩ na wani hätowö?- töpö kuu ha ⁹ -Awai. ĩ na sai wani totiwoö- ai töpö kuuma. ĩ na ai töpö kuuma maaki, -Nai. Tiko tä pasiwö. A höpöpö öpii, ĩ na sitipa kökö naka sinomopili, ĩ na moikömö kuopili na, ĩ na ĩ na moikömö kuö päwökö- ĩ na ai töpö kuu pasiomu. ĩ na ai töpö kuu pasia päla tä maaki, -Sitipa kökö na sa höpöpö wani nako sinomopili, ĩ na wani soawö- ĩ na ĩ na kuu hötöoma.

¹⁰ ĩ na a kuu ha, -Wi na wa kua hötöo nö, wa mamu huu topa kōa hötököma?- töpö kuu ha, ¹¹ -Jesus a hilo wi, ĩ na anö kosoto tä heuhupamanö nö, pili sa mamu na tä pähi huluka soatakö nö, “Siloé tuu na a sanumoa soatalo kölö!” a kuu ha, sa sanumoa soataso kölöma, sa mamu huu topa kōa soataki kipili- a kuuma. ¹² A kuu ha, -Witi hamö ĩ a?- töpö kuu ha, -Kui. Sa tä tai mi ipö- a kuu hötöoma.

¹³ ĩ na tä kua tä, a höpöpöo noai, patiseu töpö na ĩ na hilakö tasoma. ¹⁴ Jesus anö kosoto tä heuhupalö nö, a höpöpöi, ĩ na mamu huu topa komakö noai, ĩ na wakala hai, mota mapo sinomo wi, ĩ na wakala kuoma. ¹⁵ Önö kutenö, patiseu töpönö, a höpöpöo noai, ĩ na na ĩ na töpö hapalo nö, -Wi na wa kuati nö, wa mamu huu topa kōa hötököma a?- töpö kuu ha, -Pili sa mamu na Jesus anö kosoto tä hulukukö nö, “A sanumoa kōa soatalo kölö!” ĩ na Jesus a kuu ha, sa sanumoa hötösoma, sa mamu huu topa kōa soataköma- ĩ na a kuuma. ¹⁶ ĩ na a kuu ha, ai patiseu töpö aiki, -“Mota mapo wi, ĩ na wakala na pö kalipalo ti!” Moisés a kuu pasio thali maaki, ĩ na wakala na Jesus anö hi a mamu huu topa kökö noa. Teusö a na Jesus a kuo maamakö. Teusö a na a kuo totioma aköna, mota mapo wi, ĩ na wakala na a kalipalo maa noa kipi- ai töpö kuuma maaki, ai töpö aiki, -Jesus a wanisala mai kitä. A wanisala aköna, tä aipama tai mi ipö kipi. Hi a mamu wani huu topa kōo maa noa kipi- ai töpö kuuma. ĩ na töpö kuu hätaatalo hētupaso opa kuuma.

¹⁷ Töpö hapalo hätaatalo hētupaso opama kutenö, a höpöpöo noai, ĩ na na patiseu töpö hapaloma. Töpö hapalo nö, -Jesus anö wa mamu topa kököma kutenö, wi na wa pi kuu kule? Jesus a hai, ĩ na witi pili a pasiwö?- töpö kuu ha, -“Teusö a kai wäsä sinomoti wi, ĩ na a” ĩ na sa pi kuu kule- a kuu hötöoma.

¹⁸ ĩ na tä kua tä, juteu töpö aiki, -Ki a wani höpöpöo kipili maaki, a mamu topa kökö noa- ĩ na töpö pi kuu

maama kutenö, a höpöpöo noai, ĩ a hai ĩ pö a, pöpönö a, ĩ na töpö kui töpö nakalöma. ¹⁹ Töpö nakalö nö, -Ki a lole, ĩ au ulu a?- juteu töpö kuu nö, -“A ositi thapa tute tä, a ositi höpöpöo soata kipili” makö kuu thali, ki ĩ a? Huki wi na tä kuaö ha a mamu huu topa kōa kule?- töpö kuu ha ²⁰ -Ki a hai, ipa ulu a totiwö. “A ose wai höpöpö soatai, a thaa soatali kipili” ĩ na samakö pi kuu taö öpa kule maaki, ²¹ “Ī nasimö tänö a mamu topa kōkōmaö!” samakö kuu taö maneö! “Ki anö a mamu huu topa komakōmaö!” samakö pi kuu taö naia mane. Kamakönö ipa ulu ma huama mi salo. Ī ipa ulu a hai, ĩ pata tä waikiwö. A hapalo moti soa mai kitä- ĩ na pö a, pöpönö a, ĩ na kilii töpö kuuma. ²² Juteu töpö na ĩ töpö kilii ipa salo, ĩ na töpö kuuma. -Jesus a hai, Teusö anö a kaikanapa piale, ĩ a- ĩ na ai tä kuu kukōma, -Juteu makö pewö kokamo sinomo wi, ĩ a sai ha ĩ a kokamo naito kota ti!- ĩ na juteu pata töpö kuu waikioma kutenö, ĩ pö a, pöpönö a, ĩ na kilii töpö hapalo kili ipama. ²³ Töpö hapalo kili ipa salo, -Ipa ulu a hai, pata tä waikiwö. Ipa ulu kama ma huama saimo päo mi salo- töpö kuuma.

²⁴ Ī na töpö kuu ha, juteu töpönö, a höpöpöo noai, ĩ a naka konö nö, -Teusö a na wa hapalo nö, “Sa hapalo holisimo mai kitäö” wa kuu!- ĩ na juteu töpö kuu nö, -Jesus a wanisala wi, ĩ sama tä taö- töpö kuuma.

²⁵ Töpö kuu ha, -Sa tä tai mi. A wanisala hätowö, a toita hätowö, ĩ na a kuö hätowö. Ī na tä kuu wi sa tä tai mia pasia kule. Pi naka. Ī na tä kua wi ĩ sa tä taö pasia sisa kule. Sa mamu höpöpöo öpa kipili maaki, huki sa mamu huu topa kōa kule. Ī na sa pi kuu taö pasia sisa kule- ĩ na a kuuma.

²⁶ Ī na a kuu ha, -Jesus anö wi na wa mamu thama nö, wa mamu huu topa komakōma?- töpö kuu ha ²⁷ -Kamakö na sa kuu waikiö ke maaki, ma ta hini pi topa satia apa hätoa alu kule? Wi na makö pi kuu salo, “A kuu kota” makö kuu kōatalo kule? Jesus a na makö nokapalo pi topa naia kule ta o?- a kuuma. ²⁸ Ī na a kuu ha, a päsäpamae. -Jesus wa kai a hiniti wi, ĩ wa pasiwö. Kamisamakönö Moisés sama kai a hini sinomo pasio wi ĩ samakö pasiwö. ²⁹ Moisés a na Teusö a hapalo noai, ĩ sama tä taö öpaö. Jesus a lö kui, witi hamö ĩ a kuo somama kuno mai? Ī sama tä taö pasio mi- töpö kuuma.

³⁰ Töpö kuu ha, -Wi na taka? Jesus a kuo soma noai, ĩ ma tä tai mi ipö maaki, ĩ anö sa mamu huu topa komakōma. ³¹ Töpö wanisalai, Teusö anö ĩ töpö hapalo hini mai kitä. Ī ma tä taö waikia kule. A Teusöpii, Teusö a kai a hini totio wi, Teusö anö ĩ a hini asa sisaö. ³² “Ai sanöma tä ositi thapa tä, a ositi höpöpöo soata noai, ĩ a mamu huu topa kōkōmaö!” tä kuu wi, tä hinio paio maa noai kitä. Soma tä sai tä, tä hinio maa noai, ĩ tä hinio mi soawö. ³³ Teusö anö Jesus a simöpa maama akōna, Jesus anö sa mamu huu topama kōo maa noa kipi- a höpöpöo noai, ĩ na ĩ a kuuma.

³⁴ Ī na a kuu ha, -Wa kupo tute tä, wa wanisala soatama, ĩ na wa wanisala kuö soawö. Kawanö samakö pi hatukupama pi topa tihöo! Mi hamököo!- töpö kuu

soatalo nö, juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ a sai atu hamö a häsia soatalöma.

Töpö höpöpö kui na, ĩ na ĩ töpö ösi höpöpö kuö hötö soatawö

³⁵ Ī na tä kua tä, a wani häsia soka soatalö noai, Jesus anö ĩ ta hininö nö, a höpöpöo noai, ĩ a taa konanötö nö, ĩ na a hapaloma. A hapalo nö, -“Sanöma tä kupaso noai, ĩ a pitili” wa pi kuu waikia kule?- Jesus a kuu ha, ³⁶ -Sanöma tä kupaso noai, ĩ witi pili a? “Ī a pitili” sa pi kuu pi topa apa kule- a kuu hötöoma. ³⁷ Ī na a kuu ha, -Sanöma sa kupaso noai, kawanö ĩ sa tapa waikitio kipili. Kawa na ĩ sa hapalo waikia kule. Sanöma sa kupaso noai, ĩ sa waikiwö- Jesus a kuu ha, ³⁸ -Kaikana ai. “Wa pitili” huki sa pi kuu kuki keö!- a kuu nö, -Hi Jesus a hai, ĩ pata tä sai- a pi kuu salo, Jesus a kotö ha a loa soataiki nö, masita tä na a maeko hīta thaa soatakōma.

³⁹ Ī a na Jesus a hapalo kōo nö, -Sanöma sa töpö sokapali pia salo, hi masita tä uli ha sa walokōma. Sa waloiki nö, töpö ösi höpöpö öpii, ĩ töpö pi hatukupu mi ipii, ĩ sa töpö pi hatukupamani pia salo. Ai töpö aiki, “Sa ösi höpöpö mi ipöö! Sa pi hatuku upö waikiwö” töpö holisi pi kuu wi, ĩ töpö moti pasiwö. Ī sa töpö pi hatukupama pasio mai kitäö!- ĩ na Jesus a kuuma. ⁴⁰ Ī na a kuu ha, Jesus a kotö ha ai patiseu töpö lole, ĩ töpö aiki, -Samakö ösi höpöpö naiwö ta o?- töpö kuuma. ⁴¹ Ī na töpö kuu ha, -Makö ösi höpöpö akōna, “Wanisala ma tä thaa sinomo wi, ĩ makö” kamakö na ĩ na Teusö a pi kuu mana pi. “Kamisamakö ösi höpöpö pasi mi. Samakö pi hatuku upö waikiwö” makö pi kuu ha, “Makö wanisala soaö” ĩ na Teusö a pi kuu kule- ĩ na Jesus a kuuma.

Oweha kōkō thapo wi, ĩ anö kōkō noama kua wi na, ĩ na Jesus a kua hötöoö

10 Ī na tä kua tä, Jesus a hapalo kōo nö, -Ī na sa kuu kuleö! Pitili sa: “Hiima kōkō, ĩ oweha kōkō hokolo wi ĩ taka ha ai sanöma tä lisipo mai, tä hokolomö kuo pamö a tuiki nö, a sutukōma, ĩ a hai, thomömo wi, ĩ a wani. ² Ī taka sai ha a lisipo totio asa wi, ĩ a hai, oweha kōkō thapo sinomo wi, ĩ a sai asawö. ³ Ī a waloki ha, ĩ taka ha a läo sinomo wi, ĩ anö oweha kōkō päka lata wi ĩ ti häkopa sinomoö. Ti häkopali ha, oweha kōkō thapo wi, ĩ anö kōkō nakaö ha, oweha kōkōnö kama kai a hini totiatala apaö. Kōkō thapo wi, ĩ anö kama oweha kōkō hila hätäpo nö, kōkō nakalö nö, kōkō kai asulö. ⁴ Kōkō kai pewö lisa kopalo nö, a huu paluo olö ha, kama hai ĩ oweha kōkōnö, a hapalo wi, ĩ a kai a hini taö öpa salo, ĩ a na ĩ kōkō nokasolöo.

⁵ Ai tiko tä na kōkō noka mai kitä. Ai tiko tä kai a hini tai mi ipö salo, ĩ a na kōkō tokösolöo” ĩ na kamakö na sa kuu kule. Sa holisi mai kitäö!- Jesus a kuuma. ⁶ Jesus anö uni ta thaa nö, oweha kōkō a katehama maaki, ĩ töpönö ĩ ta hini maama.

⁷ Jesus a kai a hini mi kutenö, Jesus a hapalo kōoma. A hapalo kōo nö, -“Oweha kōkō lisito wi, ĩ taka kui na, ĩ

na kamisa kuö hõttöwö" i na sa kuu kule. Pitili sa.

⁸ Kamisa huu paio mai ha töpö huu noai, i töpö thomömo wi, i töpö pewö. Oweha kökönö i töpö kai a hini maama. ⁹ I taka ha kökö lisito sinomo wi, i taka kui na, i na kamisa kuö hõttöwö. Kamisa na wa waloiki nö, wa lisipasoma, wa täa kōa lāli kitā. Wa kili mai, wa lisi lisimo nö, nii wa tä talali kitā. Nii tä na wa honimo mai kitā. ¹⁰ Thomömo sinomo wi, i anö makö thomöni, makö säpali, makö matamani, i na i anö makö thamapö, a waloki. Kamisanö, sanöma makö ösi palimipamani, makö pi topa totipamani, i na makö thama pasipö, sa waloköma.

¹¹ Oweha kökö thapo wi, i anö kökö noama kua totio wi na, i na kamisanö ipa sanöma makö thapo wi, i sanö makö noama kua totio hõttöö. Oweha kökö thapo wi, i a hai, "Ai tänö sa säpali kitā maaki, ipa oweha sa kökö noama satimo kitā!" i na i a pi kuu kua wi na, i na kamisa hai, "Ai tänö sa säpali kitā maaki, ipa sanöma sa töpö noama satia apa kitā!" i na sa pi kuu hõttöö. ¹² Oweha kökö na ai tä kalipalama päo wi, i anö oweha kökö thapo totio mi kutenö, a tokösolöö. Oweha kökö kuo pa, i anö pole a waitili kui na i na lopu a wani kui, i a wani huu taa tä, oweha kökö taa soa päta kölö nö, a wani tokösolöö. A tokösoö ha, lopu a waninö oweha kökö namo keköma, kökö läläo selekeoki. ¹³ I na lopu a wani kua tä, oweha kökö na a kalipalo päo wi, i anö oweha kökö thapo totio mi kutenö, a tokösolöö. Oweha kökö pii mi ipö kutenö.

¹⁴⁻¹⁵ Oweha kökö thapo wi, i anö kökö noama totio kua wi na, i na kamisanö ipa sanöma sa töpö thapo wi, i sanö i na sa töpö noama thama totio kua hõttöö. Ipa hao anö sa taö öpaö, kamisanö ipa hao sa taö öpa hõttöö, i na tä kua kua wi na, i na kamisanö, sa töpö noama wi, i sa töpö taö öpaö, sa töpö noama wi, i töpönö sa taö öpa hõttöö, i na tä kuaö. Oweha kökö thapo wi, i a hai, "Ai tänö sa säpa pia hätole kitā maaki, ipa oweha sa kökö noama satimo opa kitā" i na a pi kuu kua wi na, i na sa pi kuu hõttö soata kutenö, kamisanö ipa sanöma sa töpö noama pia salo, sa säpamo kili mai kitā!

¹⁶ Hi oweha kökö hokolole, i sa kökö thapo hõttöa waikia kule maaki, ai tiko sa kökö thapo tikilipo hõttöa kule. I sa kökö hilakö solöpököö! I kökönö sa kai a hinia hõttöli kitā. Oweha kökö hokolole, i kökö na ai tiko kökö koka naipaso kitā. Kökö koka naipasoö ha, sami sanö sa kökö pewö thalö nö, sami sanö sa kökö kai hupalö hõttöti kitā. ¹⁷ Ipa sa kökö noamaö, sa kuiki nö, sa säpamonaso kitā. Önö kutenö, ipa hao anö sa pii sinomoö. Sa säpamonaso kitā maaki, sa temöa hõttöa konaso kitā. ¹⁸ "Sa säpalöpöö!" sa pi kuu mi tä, ai tänö sa säpa mai kitā. Kama sa pi saimo nö, "Sa säpalöö!" sa pi kulasoma, sa säpamoa sisasoö. Ipa hao aiki, "A säpamonoö! Wa säpamono nö, wa temöa hõttöa konaso kitā!" i na a kuuma salo, "Sa säpamono nö, sa temöa hõttöa konaso kitā" sa pi kuu kule- i na Jesus a kuuma.

¹⁹ I na Jesus a kuu ha, juteu töpö hapalo selekeo kööma. ²⁰ -Jesus anö sai tä thapo kuleö! A isi waniho poleö!

I a kai wani a hini tihöö!- töpö satehe epii töpö kupaloma maaki, ²¹ -Jesus anö sai tä thapoö aköna, Jesus anö ta kateha pole, i nasimö ta kateha taö mana pi. Sanöma töpö mamö hõpöpöi, sai tänö i töpö mamö huu topa komaki kitā ta o?- ai töpö kuu pasiomä.

²² I na tä kua tä, pe epii tä maa hälä tä, Teusömo sinomo wi a sai na töpö hapalo sotota nö, -Teusö ai. Hi a sai na a kua totia pasikiö!- i na töpö kuu sinomo noai, i tä, Jetusalēi tä uli hamö töpö iapalopö, töpö kokamoma. ²³ I tä, Teusömo wi a sai sika ha ai sai a tipöle, i tä sai ha töpö huu sinomo wi, i Salomāo a sai hilo wi, i ha Jesus a huu tä, ²⁴ Jesus a na juteu töpö kokamo nö, Jesus a huamama. A huama nö, -"Jesus a hai, i witi a?" samakö pi thamati ti! Teusö anö wa kaikanapa piale, i wa hätowö manu kui, ta kateha makokoa haitalöö! "Awai. Teusö anö sa kaikanapa piale, i sa" a kuu makokoa haitalöö!- töpö kuuma.

²⁵ Töpö kuu ha, -Kamakö na i na sa kuu waikio kipili maaki, "Hai. Awai. Pitili ta" makö pi kuu waikio maapa wi. Kamisa na, "I na tä thamaö!" ipa hao a kuti wi, i sa tä thama sinomo kutenö, "Jesus a hai, Teusö anö a kaikanapali wi, i a" makö pi kuupööl- Jesus a kuu nö, ²⁶ -Kamisanö makö thapo wi, i makö mi kutenö, "Jesus a hai, pitili tä sai a totiwo häö!" makö pi kuu mi. ²⁷ Oweha kökö thapo wi, oweha kökönö i a hini kua wi na, kamisanö sa töpö thapo wi, i na i töpönö sa hini kua hõttöö. Ipa sa töpö taö öpa hõttöö. Kamisa na ipa ai töpö nokapalo sinomoö. ²⁸ Ipa sa töpö ösi palimia totali. Önö kutenö, ipa töpö noma pasio mai kitā. Sa töpö thapo wi, i sa töpö umapoti kutenö, ai töpönö ipa töpö thomöa pasio mai kitā. ²⁹ Ipa hao anö kamisa na ipa töpö totopö noai, ai töpö pewö na i a pata lotete sati ipö. Önö kutenö, ipa hao anö ipa töpö thapo naio wi, ai töpönö i ipa töpö läkäa köö mai kitā. ³⁰ Kamisa, ipa hao a, i na kilii, sami samakö- i na Jesus a kuuma.

-Teusö sa totiwo- Jesus a kuu ha,
juteu pata töpönö a säpama pi topa apa noai i ta

³¹ I na Jesus a kuu ha, i juteu töpönö Jesus a säpalöpö, maa mapö täa soatalalöma maaki, ³² i töpö na Jesus a hapalo läoma. A hapalo nö, -Kamisa na ipa hao aiki, "Toitai tä thama totiwoö!" ipa hao a kuu sinomoö ha, i sa tä thama sinomoö. Kamakö mamö tetela tä, i sa tä thama sinomo opaö. Ka pi sa tä thaa sinomo wi tä noa na maa manö sa säpa pia kule?- Jesus a kuu ha, ³³ -Toitai wa tä thati wi, i tä noa na kuno mai. Teusö wa pata wäsä hiopöa apati kutenö, wa säpa pia kule. Sanöma wa pätawö maaki, "Teusö sa hilo wi, i sa" i na wa kuu ha, wa säpa pia kule- töpö kuuma.

³⁴ Töpö kuu ha, -Kamakö hai i nö patapö töpönö Teusö tä waheta säöka noai, i na i tä waheta kuu: "Kamakö hai, pata makö sai i makö pewö na Teusö sa pata kuuma" i na Teusö tä waheta kuuma. ³⁵ Teusö tä waheta pitili sati ipö. Nö patapö töpö na Teusö a kai a walokö noai, i töpö a kateha nö, "Pata makö pata totiwoö!" i na Teusö tä waheta kuuma. "Teusö a hai, i pata tä sai pata totiwoö" tä kuu kua wi na, i na i töpö a kateha nö, "Pata makö sai totiwoö!" i tä kuu kua hõttöoma.

³⁶ Ipa hao anö sa sailö nö, hi masita tä uli ha sa simönöma maaki, kamakö aiki, "Teusö ulupö sa' Jesus a kuu manu kule, Jesus anö Teusö a kai wäsä hiopöa kule" i na makö kuuwö. Wi na makö pi kuu salo, makö kuu pikia kule? ³⁷ Ipa hao anö tä thama wi, i sa tä thama naio mi tä, "Jesus a pitili" pö pi kuu tihöo! ³⁸ "Jesus a kuu wi, i pitili tä sai a. A pitilimo sinomo opaö" makö pi kuu mi päla tä maaki, ipa hao anö tä thama wi, i sa tä thama naia tä, kamakö aiki, "Awai. Teusö anö tä thama wi, Jesus anö i nasimö tä thama sinomo naioö" i na makö pi kuu totiopökö. I na makö kuu toitio kuköma, makö pi hatukua totipaso kitä. "Jesus a ösi na pö a kua. Pö a ösi na pelupö Jesus a kua hötöa" i na makö pi kuu tao opa kitä- i na Jesus a kuuma.

³⁹ I na a kuu ha, i juteu töpönö a säpalöpö, a moni huölöma maaki, tiko hamö Jesus a hua lälasolöma.

⁴⁰ I na tä kua tä, somi tä, Johotäo u pökatö pata hamö João anö töpö mäi ömati noai, i hamö Jesus a kononö nö, i hamö a kuo kötio tasoma. ⁴¹ I hamö a kua kötia tasoa tä, kama na töpö satehe epii töpö waloa haiki nö, -João anö tä aipama naio maa noai maaki, i anö Jesus a katehati noai, i tä pewö a pitilia totia apatöpö kuuma. ⁴² I na tä kua tä, i hamö töpö satehe epii töpö kuo naio noai, i töpö aiki, -Jesus a pitilimo opa nö kiliawö- i na töpö satehe epii töpö pi kuu kuköma.

Lásatu a nomaso noai i ta

11 I na tä kua tä, Lásatu a salia apama. Lásatu a, pese Maria a, pese Marta a, i na töpö kui, Petânia tä uli na töpö pilioma. ² Pese Maria anö Jesus pata tä huu wi i a ami hõo ha tuu hälälä toita apii, tuu noa apii, tuu lökö nö, pili a hunukunö tä sanöma kõo noai, i a. Kama hai i pese Lásatu a salia apama. ³ Lásatu a salia apaö ha, pese töpönö Jesus a na ai tä simönö nö, -"Au noi tä salia apölaliö!" i na Jesus a na i na wa kuu!- i na Lásatu a hai i pese töpö kuuma.

⁴ I na töpö kuu ha, Jesus a na i a waloikitö nö, ta wäsä tasoma. I ta wäsä pole, Jesus anö i ta hininö nö, a hapalo hötöo nö, -"Lásatu a nomasopö, a salia pasia kule" i na a pi kuu tihöo! "Teusö a totiatalo opa asawöo!" i na Teusö anö töpö pi thama pia salo, Lásatu a salia apa päa kule. "Teusö a hai i pelupö a totiatalo opa asawöo!" i na töpö pi thama päo pia salo, Lásatu a salia apa päa kule- i na Jesus a kuuma.

⁵ Jesus anö Marta a, poose Maria a, pese Lásatu a, i na kili töpö pi ipama maaki, ⁶ Lásatu a salia apa wi, Jesus anö i ta hininö nö, Lásatu a kuo pa a huu soata mai, polakapi tä mumi hasupamanöma. ⁷ Polakapi tä mumi hasupamanö nö, kama kai a hua sinomoti wi, i töpö na, -Jutéia tä uli pata na makö hua kononö nököö!- a kuu ha, ⁸ -Jesus ai. I hamö a huulö tihöo! Hi wisa ha, juteu töpönö wa säpa pi topa apa salo, maa manö wa säpä pi topa noa thali ta wa pi kuu mai. Wi na wa pi kuu salo, i tä uli hamö wa huu pi topa kõa kule? I tä uli hamö a huu pi topa kõo tihöo!- i na töpö kuuma. ⁹ I na töpö kuu ha, -Tä halulo nö, tä wakala lape epö kutenö, i tä wakala a na wa huulö pamö, wa wäkäpa mai, wa huu soatiolö kitä. ¹⁰ Mumai ha kawa na wakala

tä kua mi kutenö, wa wäkäpa päoö- Jesus a kuuma. -Wakalai ha wa huu makoka kua wi na, Teusö anö wa simöa wi i wa ta hininöma, i na wa huu makoka kua hötöo kitä- i na Jesus a pi kuu salo, i na a kuuma.

¹¹ I na Jesus a kuu nö, -Kamakö hai i noi tä Lásatu a mikölöma maaki, i a na sa waloikitö nö, sa naa komani kitä- Jesus a kuu ha, ¹² kama kai a hua sinomoti wi, i töpö aiki, -Jesus ai. Lásatu a mitia manu kule, a salia apa kule maaki, a ononoa kotaso kitäö!- i na töpö kuuma. ¹³ Jesus ta hini makokoa totio maama kutenö, i na töpö kuuma. Lásatu a noma waikilaso noai, Jesus anö i tä taö waikia päla nö maaki, -Lásatu a mikölömaö!- i na a kuuma. I na a kuu ha, -Lásatu a mia pätia kule- i na i töpö pi kuu pasioma.

¹⁴ I na töpö pi kuu pasioö ha, -Lásatu a noma totiso-maö!- i na Jesus a kuu makokoa toitasoma. ¹⁵ I na a kuu nö, -Lásatu a noma tä, i hamö sa kuo maa noai maaki, sa pi mönaha kule. I hamö sa kuo maama kutenö, "Jesus a pitilimo opaö. Jesus a hai, i Teusö a ulupö" waiha i na makö pi thama kitä. Önö kutenö, sa pi mönaha kule- i na Jesus a kuu nö, -Pei. Lásatu a na makö pewö ekua soataiki nököö!- Jesus a kuuma. ¹⁶ Jesus a kuu ha, kökö poakapaso noai i ai a na, -Sísimutöpö kuuto wi, i Tomé aiki, -Awai. Jesus a na makö pewö nokalolö nököö! Kamakö solo makö pewö säpamoä soa pätasopököo!- a kuuma.

¹⁷ I na tä kua tä, Petânia tä uli na Jesus a waloki ha, i ha töpö hapalo nö, -Maa maka pata ha Lásatu a nomawö titikö noai, 4 tökö mumi hasua kua waikikömaö!- i na töpö kuuma.

¹⁸ Jetusaléi tä uli na Petânia tä uli atepa apa soata kule. ¹⁹ I tä uli na Lásatu a nomaso noai, i tä uli atepa apa soata kutenö, i tä uli hamö juteu töpö satehe epii töpö asulöma. Lásatu a nomasoma kutenö, pese Marta a, pese Maria a, i na kili töpö pi topapalama päo pia salo, töpö asulöma.

²⁰ I na tä kua tä, -Jesus a huu kulaliö!- Marta anö tä kuu hininö nö, Jesus a na a hua lälasolöma. Marta a hua asa pälasolö noai ha maaki, Maria a kuo hisa pasioma. ²¹ Jesus a na Marta a paa lälotö nö, -Pata! Hisa ha wa kuoma aköna, ipa sao a noma maa noa kipi. ²² Hisa ha wa kuo maa päo noai maaki, huki Teusö na wa hapalo nö, "I na wa tä thamaö!" i na wa kuu ha, Teusö anö wa hinia totia hötöli kitä- i na Jesus a na i na Marta a kuuma.

²³ I na a kuu ha, -Au sao a temöa konaso kitä- Jesus a kuu ha, ²⁴ -Awai. Hi masita tä uli mapo pia tä nomawö töpö temöa konaso wi, i tä, ipa sao a temöa naia konaso kitä- i na Marta a kuu ha, ²⁵ Jesus aiki, -Sanöma töpö nomasoma maaki, kamisanö sa töpö temöma kõo wi, i sa. Kamisa na sanöma töpö aiki, "Wa pitili" i na i töpö pi kuu wi, i töpö nomasoma maaki, kamisanö i sa töpö temöma kõo kitä. ²⁶ Kamisa na, "Wa pitili" i na wa pi kuu asa wi, i wa temii, wa ösi palimi asai, i wa ösi noma mai kitä. "I pitili tä sai haö!" wa pi kuu kule?- i na Marta a na i na Jesus a kuuma.

²⁷ I na a kuu ha, -Awai, pata! Pitili wa haö! Teusö anö kamisamakö na wa kaikanamoma wi, i wa. Teusö

pelupö wa. "Masita tä uli na wa simöpali kitäö!" Teusö a kuu noai, ĩ wa- ĩ na Marta a kuuma.

Jesus a ököso noai ĩ ta

²⁸ ĩ na Marta a kuu nö, poose Maria a na a kotapolö nö, a nakalö nö, -Makö pi hatukama sinomoti wi, ĩ a huu kulaiö! Wa naka polaiö!- Marta a kuuma. ²⁹ ĩ na a kuu ha, Jesus a kulati ha Maria a hua soatasolöma. ³⁰ ĩ töpö sai pö na Jesus a walo totio mai ha, Marta a pao läo taso noai ha, ĩ ha Jesus a öpa haio soa tasoma.

³¹ Maria a pi topapalamapö ĩ juteu töpönö, lope epii Maria a hua soatasolö wi, ĩ tä taa nö, Maria a na ĩ töpö nokasolöma. -Lásatu a titilali hamö Maria a hua hãtosolö alu keheö! ĩ hamö a ökö hätolaso pia alu kuleö!- töpö pi kuuma.

³² ĩ na tä kua tä, Jesus a öpalali hamö Maria a waloikitö nö, Jesus a talalö nö, masita tä ha a loa soataiki nö, masita tä ha a maeko hĩta thaiki nö, a hapalo soata nö, -Pata! Hisa ha wa kuoma aköna, ipa sao a noma maa noa kipi- Maria a kuuma. ³³ ĩ na Maria a kuu ha, Jesus anö Maria a ökö talalö nö, Maria a na töpö nokapalo pole, ĩ töpö ökö naine, ĩ töpö taa naio nö, Jesus a pi ota apötasoma. A pi honipo opama.

³⁴ ĩ tä, -Witi ha ma titiköma?- ĩ töpö na Jesus a kuuma. A kuu ha, -Pata! Hapo! Tä mööso- töpö kuu ha, ³⁵ Jesus a ökösoma. ³⁶ A ökösoö ha, -Hiki. Ma tä taa nökö. Jesus anö ĩ a wani pi ipa hãto nö kilia noa a- ĩ ai juteu töpö kuuma maaki, ³⁷ ai töpö aiki, -Hi anö ai tä mamohöpöpö öpö tä, a mamohuu topa komaki kipili maaki, wi na a pi kuu salo, Lásatu a salia apa tä, a ononopa koo maama? A ononoa kopalöma aköna, a noma maa noa kipi- ĩ na ai töpö kuuma.

Lásatu a noma totisoma maaki, Jesus anö ĩ a wani temöa komanö noai ĩ ta

³⁸ ĩ na tä kua tä, Jesus a pi honipo opa koo nö, Lásatu a nomawö titio pa, Jesus a walotaköma. Maa maka ha Lásatu a titile, ĩ ma päka na maa ma kasöoma. ³⁹ Maa ma kasöa tä, -Ma thaa kopalöö!- Jesus a kuu ha, -Pata! Tä hĩthani ipö waiki kitä ta wa pi kuu mai. Lásatu a titikö noai, 4 tä mumi kua waikile ta wa pi kuu mai- ĩ na Lásatu a hai ĩ pese Marta a kuuma. ⁴⁰ ĩ na a kuu ha, -"Teusö a pitilil' ĩ na wa pi kuu tä, Teusö a lotete epii, a wakala apii, ĩ wa tä talali kitäö!" ĩ na sa kuu alu kipili nökö- ĩ na Jesus a kuuma.

⁴¹ ĩ na tä kua tä, maa ma kasöle, ĩ töpönö ĩ ma pata pulumanöma. ĩ ma pata pulutama tä, Jesus a nonoa soataiki nö, -Hapa. Kawanö sa hinini ke. Sa hini kutenö, "Aitaköö! Kawa totiatalo opaö" sa kuu kule- ĩ na Jesus a kuu nö, ⁴² -Kawanö sa hini sinomo wi, ĩ sa tä taö waikia kule maaki, "Teusö anö Jesus a simönö noai, ĩ a totiwö" ĩ na sa töpö pi thama pia salo, ĩ töpö sömöka tala tä, "Hapa. Kawanö sa hinini ke" ĩ na sa kuu hasulua apa ke- ĩ na Jesus a kuuma. ⁴³ ĩ na Jesus a kuu nö, a komö nö, -Lásatu ai! A lisia kopalöö!- a kuuma. ⁴⁴ ĩ na a kuu ha, Lásatu a lisia kopasoma. Watata ösökönö nomawö tä halo öka kolilipa sinomo wi, ĩ

watata ösökönö Lásatu a nomawö halo öka kolilia waikipalöma. Ai watata ösökönö pili a ami pewö öka kolilipa soa, ai watata ösönö pili a he öka kolilipa naia soa, ĩ na a öka koliliama kuö soai, a lisia kopasoma. A lisipo kóa tä, -A kusöa kopalöö! A huu konöpököö!- ĩ na ĩ töpö na Jesus a kuuma. ĩ na tä kuuma.

Jesus a säpali pia salo

Mateus 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2

⁴⁵ ĩ na tä kua tä, Maria a na juteu töpö noimomö huu noai, ĩ töpö aiki, -Teusö anö Jesus a simönö noai, ĩ a totiwö. ĩ a pitilimo opaö- ĩ na ĩ töpö satehe epii, ĩ na ĩ töpö pi kuuma. Lásatu a temöa komanö noai, ĩ tä taa nö, -Jesus a pitilimo opa nö kiliawö- ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, Jesus a hini totikömae. ⁴⁶ ĩ na ai töpö kuuma maaki, ai töpönö Jesus a wanipoti nö, patiseu töpö na ĩ töpö alulö nö, -Jesus anö Lásatu a temöa komani keheö!- töpö kuu nö, Jesus a kuati noai, ĩ ta wäsä tasoma.

⁴⁷ ĩ ta wäsäö ha, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö pata töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö nakalö nö, -Wi na makö kuapö?- töpö kuu nö, -Jesus anö tä aipama apa nö kiliawö. ⁴⁸ Ma wani wasu mi tä, "Jesus a pitilimo opaö. Jesus a hai, ĩ pata tä asawöö!" ĩ na ĩ töpö pewö pi kuu nö, Jesus a hini totia asakö matimöö!- ĩ na patiseu pata töpö kuu nö, -"Teusö anö Jesus a kaikanamoma wi, ĩ a" ĩ na Jesus a na ĩ na töpö pewö pi kuu ha, homa tili pata töpö waloikiso nö, Teusömo wi a sai wania soapalö solöö, juteu makö mapamani, ĩ na makö thama solö kitäö!- ĩ na ĩ töpö kuuma.

⁴⁹ ĩ na töpö kuu ha, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä Kaipásö, ĩ tä inama ha Teusömo wi, ĩ a sai ha ĩ a patamo pole, ĩ a hapalo nö, -Ma tä tai mio opapawö. ⁵⁰ Makö pewö noamapö, sami tä nomaso wi ĩ tä topa. ĩ a noma paio mai ha, makö pewö mataso matimö ta pi kuu mai. Önö kutenö, ma säpamanöpöö! Sami ĩ a säpamonasoma, makö pewö säpamo maapököö!- ĩ na a kuuma. ⁵¹ A pi saimo päo nö, ĩ na a kuu maama. ĩ tä inama ha, Teusömo wi ĩ a sai ha a patamo asa kutenö, -Jesus anö juteu töpö pewö täapa koo läo pia salo, a säpamonaso kitä- ĩ na a kuu kuköpö, ĩ uni ta. ⁵² -Juteu töpö sino aiki kuno mai, Teusö ulupö töpö pewö se-lekepasö wi, ĩ töpö täapa koo naio läo pia salo, Jesus a nomaso kitä. ĩ töpö pewö täapa koo läo nö, ĩ töpö kokapali pia salo, a nomaso kitä- ĩ na a kuu kuköpö, ĩ uni ta.

⁵³ ĩ na a pata kuu ha, ĩ tä wakala ha soatawö, -Jesus ma säpamanöpöö!- ĩ töpö kuu kuköma. ⁵⁴ ĩ na tä kuaö ha, hoka apa pa juteu töpö kule, ĩ hamö Jesus a huu maama. A alulö nö, pokei tä uli kotö ha tä uli pata kulati, ĩ tä uli na Epötaĭ uli a hilo wi, ĩ tä uli kulati, ĩ tä uli ha a talalotö nö, ĩ hamö kama kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö solo töpö kutioma.

⁵⁵ ĩ na tä kua tä, juteu töpö pásökoamo ateo tä, sai pö sololoi, ĩ tä uli ha töpö pilile, ĩ ai töpö satehe epii töpö asulöma. Töpö pásökoamo paio mai ha, Teusö a na töpö ösi ausipamo pia salo, Jetusalēi tä uli ha töpö asulöma. ⁵⁶ ĩ hamö töpö talalotö nö, Jesus a möti nö,

Teusömo wi ĩ a sai ha töpö öpapalo tä, töpö hapalo hē-tupaso nö, -Wi na makö pi kuu kule? Hi tä sai na Jesus a pásökoamo naio häto pia kule?- ĩ na töpö kuuma. ⁵⁷ ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö Jesus a huölöpö, kama hai ĩ töpö noa thaa nö, -Jesus wa talali salo, kamisamakö na ĩ wa ta wäsäö!- ĩ na pata töpö kuuma.

Jesus a na tuu noa apii tuu lökö noai ĩ ta

Mateus 26.6-13; Marcos 14.3-9

12 ĩ na tä kua tä, -6 tä mumi hasua kutalo nö, makö pásökoamo pia kule!- töpö pi kupalo tä, Petânia tä uli ha Jesus a talasoma. ĩ tä uli ha Lásatu a pilioma. Jesus anö a temöa komanö noai, ĩ a. ² Jesus a talasoö ha, ĩ ha töpö iapaloma. Töpö iapalopö, töpö lota wi, ĩ ti na Jesus a lotio pa Lásatu a loo sätäo naitioma. Töpö loa tä, Marta anö nii tä pi makeköma.

³ Jesus a lotia tä, Maria anö, tuu hălälä toita apii, tuu noa apii, ĩ tuu komi pi tälö nö, Jesus a konona ami ha tuu lököma. Tuu lökö nö, kama hunukunö Jesus a ami häsitia kopalöma. ĩ a sai ösi pewö hamö ĩ tuu hăläläa tipolea apöpasoma.

⁴ ĩ na tä kua tä, Jutasö Isökatisisö anö Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ anö Jesus a monima piale, ĩ aiki, ⁵ -ĩ na kuno mai. Sami tä inama na ai tä kalipalo soatio wi, ĩ tä noa kui na, ĩ na ĩ tuu noa kuö pasiwö ta pi kuu mai. "Hi tuu noa na, sitipa sa kökö tälö nö, sitipa kökö thapo mai, ĩ töpö na ĩ sitipa sa kökö totoköpö!" ĩ na a pi kuu mai- Jutasö a kuuma. ⁶ Sitipa kökö thapo pasia mane, ĩ töpö na Jutasö a pi honipo mane maaki, a kuu pasio päoma. Sitipa kökö na a thomömo sinomoma kutenö, ĩ na a kuu päoma. Jesus a, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na ai töpönö sitipa kökö totoma sinomo noai, Jutasö anö ĩ kökö pewö pi po sinomo asama. ĩ kökö pewö pi po tä, ĩ sitipa kökö ose na a thomömo sinomotima. ⁷ -ĩ tuu lösa pikio maiki- Jutasö a kuuma maaki, Jesus aiki, -Maria a pásäpa maikiö! Sa nomasoö ha, maa maka na sa titio piale, ĩ tä na Maria a pi tapomo sinomo kutenö, ĩ tuu pi thapotima. ⁸ Sitipa kökö thapo pasia mane, kamakö na ĩ töpö kuo pasio soatio kitä. ĩ ma töpö pasilipo pi topa tä, ma töpö pasilipalöpökö! Kamakö na kamisa kuo pasio soatio mai kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

⁹ ĩ na tä kua tä, -Ki Petânia tä uli na Jesus a kua kulaliö!- tä kuu wi, juteu töpö satehe epii töpönö ĩ na ta kuu hininö nö, Jesus a möö pi topa salo, ĩ hamö töpö hua soatasolöma. Lásatu a temöa komanö noai, ĩ a möö pi topa naioma. ¹⁰⁻¹¹ Jesus anö Lásatu a temöa komanöma ha, juteu töpö satehe epii töpönö kama töpö hai ĩ pata töpö saimo pätio nö, ta katehati wi, ĩ ta hini wani ipö salo, -Jesus a pitili- ĩ na töpö pi kuu nö, Jesus a hini pi topa nömöoma. Önö kutenö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö aiki, -Lásatu ma säpalöpökö!- ĩ na ĩ töpö kuuma.

Jetusalēi tä uli ha Jesus Kaikana a lisipaso taso noai ĩ ta

Mateus 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40

¹² ĩ hena tä, Jetusalēi tä uli na töpö satehe epii töpö pásökoamopö töpö huu noai, ĩ töpö na, -Hisimö Jesus a walo pia kule!- tä kuu ha, ¹³ koanata amösökö hena kui na, ĩ na amösökö hena kui, Jesus a na ĩ amösökö hena kai huu paa läoimatö nö,

-Teusö a totiatalo opawö!-

-“Teusö pata tänö a simöpalö noai, isöhaeu tili makö pewö na ĩ a kaikanamo totio wi, ĩ a totiatalo opa asawö!” ĩ na makö pewö kuu kuköpö!- ĩ na töpö komö kuu kai huu läolöma.

¹⁴ ĩ na tä kua tä, Jesus anö jumëtu a okalo täa paitalö nö, pili a hõo na a tikäa soataiki nö, a kai hua soatasolöma. Teusö tä waheta kuu noai, ĩ pitili ta kuo totioma: ¹⁵ -Siäo tili pö! Pö kili ti! Kamakö na a kaikanamo wi, ĩ a huu kulaliö! Jumëtu a okalo hõo na a tikäla tä, a kai huu kulaliö!- ĩ na Teusö tä waheta kuu noai, ĩ pitili ta kuo totioma. ¹⁶ Jesus anö jumëtu a kai huu tä, Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö pi motio opa läoma. -Ä äi. Teusö tä waheta kuu noai, ĩ pitili ta kuo totioma ta o- ĩ na töpö pi kuu tao maama. Jesus a noma waikilasoma maaki, a temö hoköa kopalo nö, Teusö a kuo pa tä toita apii, tä wakala apii, ĩ ha a kõa waikisolö noai ha, ĩ tä, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ töpö pi hatukupasoma. -Ä äi. Teusö tä waheta na Jesus a kateha noai, ĩ pitili ta kuo totioma ta o- töpö pi kuu totia haia pälasoma.

¹⁷ ĩ na tä kua tä, Jesus anö Lásatu a nomawö nakalö nö, a temöa komanö noai, ai töpö satehe epii töpönö ĩ tä taa totio noai, ĩ töpö wäo nö, -Maa maka na Lásatu a nomawö titia waikioma maaki, Jesus aiki, “Lásatu ai. A lisia kopaloö! A huo köki solöö!” a kuu nö, a temii a lisia kopamani kipiliö!- ĩ na ai töpö na ĩ na ĩ töpö kuu hätäpotima.

¹⁸ ĩ na töpö kuti ha, Jesus anö Lásatu a temöa komanö noai, ai töpö satehe epii töpönö ĩ ta hininö nö, Jesus a möömö hulaselöma. ¹⁹ ĩ töpö satehe epii töpönö Jesus a möömö hulaselöma kutenö, patiseu kama töpö hapalo hētupasoti nö, -Ma tä taa nökö. Wi na makö kuatipökö? Hi tä uli na töpö pewö pilipai, Jesus a na ĩ töpö pewö nokapalo kuköma- ĩ na ĩ töpö kuuma.

-Ai töpönö sa säpali pia salo- Jesus a kuu

²⁰ ĩ na tä kua tä, töpö pásökoamoti tä, ai köteeku töpö Teusömo naio pia salo, Jetusalēi tä uli hamö ĩ töpö huu hõtöököma. ²¹ ĩ töpö talalotö nö, Filipe a na töpö waloköma. Filipe a hai, Kaliléia tä uli pata ha Petösaite tä uli kule, ĩ tä uli na Filipe a pilile, ĩ a. ĩ na töpö waloiki nö, -Jesus sama möö pi topa apa kule!- töpö kuuma.

²² Töpö kuu ha, André a na Filipe a waloikitö nö, -Ki töpönö Jesus a möö pi topa thaiö!- a kuu ha, Jesus a na André a, Filipe a, ĩ na töpö kui töpö hulolö nö, Jesus a na ta wäsä tasoma.

²³ Ta wäsäo ha, -Sanöma sa kupaso noai, ipa hao Teusö anö ĩ sa möamö totia apöpalö nö, ai töpö na sa möma pia kule- Jesus a kuu nö, ²⁴ -Ī na sa kuu kuleö! Pitili sa: "Masita tä uli ha tötiiku mo töa paio mi tä, mo äke mai kitä. Ī na tä kua tä, mo töa waikiköma maaki, mo homopo paio mi tä, mo äke mi. 'Sa kua pätio wi na, ĩ na sa kua pätio nökö' mo pi kuu aköna, ai mo lalo koo mai ha, tä kuo pi. Ī mo homopasoma, satehe epii ai mopö laloa köki. ²⁵ Kama sanöma wa pii sapao pasio koo nö, Teusö a na kama wa umao sapao pasio koo ha, wa pea kitä. Wa ösi palimipo mai kitä. Hi masita tä uli ha wa kuiki nö, kama wa pii sapao koo mai, Teusö a na wa umao sapao koo mai, ĩ na wa kuaö ha, wa pea mai kitä. Wa palimipaso kitä" kamakö na ĩ na sa kuu kule. Sa holisi mai kitäö!- Jesus a kuuma. ²⁶ A kuu nö, -"Sa simöa totio sinomö!" kamisa na wa kuu pi topa tä, kamisa na a nokapaloö! Kamisa na wa nokapalo nö, kamisa kutio pa wa kutio naio kitä. "Sa simöa sinomö!" kamisa na wa kuti ha, ipa hao aiki, "Wa totiatalo opawö" a kuu kitä- Jesus a kuuma.

²⁷ Jesus a kuu nö, -Huki sa pi ota apa kule. Wi na sa kuu pätaköö? "Hapa. Sa pea piale, ĩ tä thama tihöö!" ĩ na sa kuupö? Ma. Ī na sa kuu mai kitä. "Sa säpamona-so kölopökö o!" sa kuu nö, sa huma. ²⁸ Hapa. Teusö wa totiatalo opa asa wi, ĩ tä mömaö!- ĩ na Jesus a kuu ha, -Sa totiatalo opa asa wi, ĩ sa tä möma waikioma. Ī sa tä möma koo kitä- ĩ na hi tä hētu ha ta kuuma. ²⁹ Ī ha töpö satehe epii töpö öpa sototoa apöle, ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, -Sanö ta pata kuo ke- ai töpö kuu kule maaki, -Jesus a na äju ta hapalo alu keheö!- ĩ na ai töpö kuu pasioma.

³⁰ Jesus aiki, -Kamisa na ta kuu mae. Kamakö pi hatukupamanöpö, ta kuu ke. ³¹ Huki sanöma töpö pewö na Teusö anö tä makokama läapalo pia kule. Sai tä sai patanö sanöma töpö simöa sinomo wi, huki Teusö anö ĩ a sasupa pia kule. ³² Ī na tä kua tä, sa pi ösömanöma, ĩ sanö sa töpö pewö matoma köki kitä- ĩ na Jesus a kuuma. ³³ -Hii ti pakalai ti ha Jesus a sätämaköma, a nomaso kitä- ĩ na Jesus anö töpö pi thama pia salo, ĩ na a kuuma.

³⁴ Ī na a kuu ha, ĩ töpö aiki, -Juteu makönö Teusö tä waheta thapo wi, ĩ na ĩ tä waheta kuu: "Ī juteu makö pewö na a kaikanamo piale, ĩ a noma mai ha, a kuo soatio kitäö!" ĩ na tä waheta kuu wi maaki, wi na wa pi kuu salo, "Sanöma tä kupaso noai, hii ti pakalai ti ha ĩ a pi ösömani kitä" wa kuuma? Sanöma tä kupaso noai, ĩ witi pili a pasiwö?- töpö kuu ha,

³⁵ -Pili motokö siinö tä uli hatukumapo kua wi na, ĩ na kamsanö makö pi hatukama thama hötöoö. Pili motokö sii kui na, ĩ na sa kuö. Kamakö na sa kuo tetepo totio mai kitä. Sa kua soatila tä, tä muma koo totio paio mai ha, makö huatalo totiopököö! Mumai ha wa huu päköma, wa monöso kitä. ³⁶ Kamsanö makö wakalapamani wi, kamakö na ĩ sa kua soala tä, kamakö aiki, "Jesus a pitili" ĩ na makö pi kuupököö! Ī na makö pi kuu kuköma, makö wakala apöpasoo. Makö pi hatuka apöpasoo- ĩ na Jesus a kuuma. A kuu nö, a

hapalo waikipalo nö, ĩ töpö pewö taa soata kölö nö, a sosa soatakö tasoma.

-Jesus a holisimo opaö- töpö kuu noai ĩ ta

³⁷ Ī töpö mamo tetela tä, Jesus anö tä aipama apati- ma maaki, ĩ töpö aiki, -Jesus a pitili- ĩ na töpö pi kuu maama. ³⁸ -Jesus a pitili- ĩ na ĩ töpö pi kuu maama kutenö, Teusö ta wäsä totio noai, ĩ Isaiás a kuu noai, ĩ pitili ta kuo totioma:

-Teusö ai. Sama ta wäsä totile, ĩ töpö pewönö ĩ ta hini maneö! "Ī pitili ta" ĩ na töpö pewö pi kuu mi. Teusö a lotete epii, ĩ töpö na ĩ tä möma pasio maama- ĩ na Isaiás a kuuma. ³⁹⁻⁴⁰ Ī na a kuu nö, ĩ na Isaiás a kuu naioma:

-Teusö anö ĩ töpö mamo pewö höpöpöa soatamanö- ma. Töpö pi motöa soatamaköma. Önö kutenö, töpö mamo teteapalo maama. Töpö pi hatukuapalo maama. "Ī na töpö kuati salo, kamisa na töpö pi luluo sapao koo mi" Teusö a kuu. "Kamisa na töpö pi luluo sapao koo aköna, ĩ sa töpö pewö temöa komani pi" Teusö a kuu-

ĩ na Isaiás a kuuma. ⁴¹ Jesus a wakala apii, a toita apii, Isaiás anö ĩ tä tapama kutenö, Jesus a huu paio mai ha, ĩ ta katehama.

⁴² Teusö a na ai töpö satehe epii töpö pi luluo sapao wanio opa pasio köoma maaki, ai juteu pata töpö satehe epii töpö aiki, -Jesus a pitili- ĩ na ĩ töpö pi kuu kuköma. -Jesus a pitili- ĩ na ai töpö satehe epii töpö pi kuu kuköma maaki, ĩ töpö aiki, -"Jesus a pitili" ĩ na sa kuu hoka apaö ha, "Juteu makö kokamo sinomo wi, ĩ a sai ha a lisipo koo tihöö!" kamisa na ĩ na patiseu pata töpö kuu matimöö!- ĩ na töpö pi kuu salo, -Jesus a pitili- ĩ na töpö pi kuu noai, ĩ töpönö ĩ ta hasulupa pasio maama. ⁴³ -Wa totiatalo opawö- Teusö a kuu wi, ĩ töpönö ĩ ta hini pi topa totio mai, -Wa totiatalo opawö- kama ai sanöma töpö kuu pasile, ĩ ta hini pi topa sisa pasio päomae. Önö kutenö, -"Jesus a pitili" sa pi kuu wi ĩ sa- ĩ na ĩ töpö kuu kilipalo opama.

⁴⁴ Ī na tä kua tä, lope epii Jesus a hapalo nö, -"Jesus a pitili" ĩ na wa pi kuu tä, "Jesus a pitili" wa pi kuu sisa mai kitä. "Jesus a simönö noai, ĩ a pitili" ĩ na wa pi kuu naio soataö. ⁴⁵ Kawanö sa tapa tä, sa simönö noai, kawanö ĩ wa tapa naio soataö. ⁴⁶ Hi masita tä uli na sa huu kuköma, pili motokö siinö tä uli wakalapalo kua wi na, ĩ na kamsanö sanöma sa töpö ösi wakalapalama thama hötöoö. Önö kutenö, "Jesus a pitili" wa pi kuu kuköma, muma pa wa kutio mai kitä. ⁴⁷ Kamisa kuti wi, ĩ wa ta hini kule maaki, "Hai o. Ī na sa kua naiokö o!" wa pi kuu mi ha, "Wa wanisala" kamisa kuu pasio mai kitä. "Sanöma töpö wanisala apa sai o!" sa kuupö, sa huu maama. Sanöma sa töpö täapa koo läöpö, sa huu sisama. ⁴⁸ Kawanö sa häsiamanö, sa hini totio mi ha, hi masita tä uli mapo pia tä, wanisala wa tä thati noai, ai tänö ĩ wa peama totio opa kitä. Sa kuu waikitio noai, ĩ tänö wa peama totio opa kitä. ⁴⁹ Kama sa hapalo pi topa päo maama. Ipa hao anö sa simönö noai, ĩ ipa hao aiki, "Ī na a kuu totihoö! Ī wa ta wäsä totihoö!" kamisa na a kuuma. ⁵⁰ Ipa hao a kuu noai, ĩ tänö sanö-

ma tōpō ōsi palimipaso kitā. Ī sa tā taō ōpaō. Ōnō kutenō, “Ī na a kuu totihoō!” ipa hao a kuu noai, ĩ sa ta wāsā tolea totiatalo ōpaō- ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a kai a hua sinomoti wi, Jesus anō ĩ tōpō konona ami salua läpalō noai ĩ ta

13 Ī na tā kua tā, sami tōpō pi mio nō, ĩ hena tā tōpō pāsōkoamo pia wi, ĩ tā wakala kupo pia tā, Jesus aiki, -Hi masita sa tā uli taa kōkōlō nō, ipa hao a na sa huu koonō pia kuleō!- ĩ na Jesus a pi kuuma. Hi masita tā uli na sanōma tōpō kule, Jesus anō ĩ kama hai ĩ tōpō thapo noai, ĩ tōpō pi ipama. Ī tōpō pii mapo maama.

² Ī tā mumi ha, Jesus a, kama kai a hua sinomoti noai ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō iapalo halutima. Sai tā sai patanō Simāo Isōkatisisō a hai ĩ pelupō Jutasō a ōsi kalipalama waikioma kutenō, Jutasō aiki, -Jesus sa monima nōkōō!- Jutasō a pi kuuma. Ī na a pi kuu waikita noai ha, ĩ tōpō iapalo halutima. ³ Ī na tā kua tā, sanōma tōpō pewō na Teusō anō Jesus a kaikanamoma noai, ĩ tā na Jesus a pi hatuko opama. A pi hatuka apa salo, -Ipa hao Teusō a na sa kuo paioma, huki ipa hao a na sa kōo nōmōoonō pia kuleō!- ĩ na a ōsi pi kuu tao opama. ⁴ Ī na a ōsi pi kuu tao opa nō, a ōpa soatalo nō, haloi ōsō halopo hōsōkapo pole, ĩ ōsō hasua soatalō nō, pili pesokō ha sawana tōkō ose hāsoka soatakō nō, ⁵ hapoka a pata na maa tuu lōa soatakōma, Jesus a hai, pata tā sai maaki, kama kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō konona ami salu hātāpo läapalotima. Tōpō konona ami salulalō nō, pili pesokō na sawana tōkō ose hāsokole, ĩ tōkōnō tōpō ami hāsitiama kōo soatalotima.

⁶ Tōpō ami salu hātāpoti tā, Simāo Pedro a loo pa, Jesus a ateo opa tā, Pedro aiki, -Pata! Sa ami salupa naio pia alu kule?- Pedro a kuu ha, ⁷ -Kamisanō wa thama piale, huki ĩ tā na wa pi hatuka mane maaki, waiha wa pi hatukua totipaso kitā- Jesus a kuuma.

⁸ Ī na a kuu ha, -Naiō! Kawanō sa ami salupa mai kitāō!- Pedro a kuu hōtōō ha, -Wa ami salupa mi tā, sa kai a hua sinomoti wi, ĩ ai wa mai kitā- Jesus a kuuma.

⁹ Ī na Jesus a kuu ha, -Pata! Ī na wa kuu salo, pili sa konona ami aiki sisatawō kuno mai. Sa ia wi, ĩ sa ami pewō, pili sa he, ĩ na sa pewō salua thapalōō!- Simāo Pedro a kuuma.

¹⁰ Ī na a kuu ha, Jesus aiki, -Pi naka. Wa sanumo waikilasoma, wa ausi ipō waiki kutenō, wa sanumo kota mai kitā. Kama wa ami sanumoa kōa sisatasō. Makō lole, ĩ makō pewō ausi ipō waikiwō. Ī makō pewō aiki kuno mai. Sami ai wa sami- Jesus a kuuma. ¹¹ -Ī a waninō sa monima pasio pia alu kule- ĩ na Jesus a pi kuu salo, -Sami ai wa sami- a kuuma.

¹² A kuuma, ĩ tōpō ami salu matalo nō, haloi ōsō halopo hōsōkapo wi ĩ ōsō haloa totia kotalō nō, ia sinomo wi, ĩ tiki ha a loa kotaiki nō, -Kamisanō makō thamahe, ĩ tā na makō pi hatuka totia kule?- Jesus a kuuma. ¹³ Ī na a kuu nō, -Kamisa na makō hapalo nō, “Kawanō samakō pi hatukama sinomo wi, ĩ wa” ĩ na

makō kuu sinomoō. “Samakō simōa sinomo wi, ĩ wa” ĩ na makō kuu naiōō. Ī na kamisa na makō kuti wi, ĩ pitili ta. Pata sa. Makō pi hatukama sinomoti wi, ĩ sa. ¹⁴ Pata sanō makō pi hatukamati wi, ĩ sanō pili makō ami salupalōma kutenō, makō ami salupaso hētupaso sinomoō! ¹⁵ Kamisa uōmaheō! Kamisanō makō thama kuae na, ĩ na makō kuaō! ¹⁶ “Ai tā na a kalipalo pāo wi, ĩ pata tā toita mai kitā. Ai tänō ĩ a kalipalama sinomo totio wi, ĩ pata tā sai asawō. A simōa sinomoti ha, a huu sinomo wi, ĩ a hai, pata tā mai kitā. A simōa totio sinomoti wi, ĩ a hai, pata tā asaō” ĩ na sa kuu kule. Pitili sa. ¹⁷ Kamakō aiki, “Wa kuuhe, ĩ pitili ta” ĩ na makō pi kuu manu kule, kamisanō makō thama kuae na, ĩ na makō kua tā, makō pi mōnaha apa kitā- ĩ na Jesus a kuuma.

-Ai wanō sa monima pia salo- Jesus a kuu

¹⁸ Ī na Jesus a kuu nō, -“Kamisa na a ia naiopili, ĩ anō sa monima pāoma” ĩ na Teusō tā waheta kuu noai, ĩ pitili ta kuo tolea totio kitā. Ōnō kutenō, kamakō pewō na sa hapalo mane. Kamisanō makō saia asapalipili, ĩ makō pewō taō ōpaō. ¹⁹ “Jesus a hai, hi masita tā uli kua paia mai ha a kua somatio noai, ĩ a pasiwō” ĩ na makō pi thama pia salo, ai tänō sa monima paio mi tā, ĩ na sa kuu kule: “Kamisa na ai tā monimo totio kitā” huki kamakō na ĩ na sa kuu paia kule. Waiha kamisa na ai tā monimo kukōma, “Ā āi. Ī na Jesus a kuu soata kipili ta o” ĩ na makō pi kuu nō, “Hi masita tā uli kua paia mai ha Jesus a kuo soatio noai, ĩ a pasiwō ta o” makō pi kuu kitā- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁰ Ī na a kuu nō, -“Kamisanō ai sa tā simōni wi, ĩ wa tā tälōma, kamisa taa naia soatali. Kawanō sa tälōma, ipa hao anō sa simōnō noai, ĩ wa taa naia soatali” ĩ na sa kuu kule. Sa holisimo mai kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

-Ai wanō sa monia päli pia salo- Jesus a kuu noai ĩ ta
Mateus 26.17-25; Marcos 14.12-21; Lucas 22.7-13, 21-23

²¹ Ī na Jesus a kuu nō, a pi ota apa nō, -“Makō lole, ĩ ai wanō sa monia päli pia salo” ĩ na sa kuu kuleō! Pitili sa- ĩ na a kuuma. ²² Ī na a kuu ha, kama kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō loa naia soatale, ĩ kama tōpō pewō möpaso hētupaso nō, -Ī witi anō Jesus a monini pia salo?- ĩ na ĩ tōpō pi kutima. ²³ Ōnō kutenō, Jesus a kotō ha Jesus a kai a hua sinomo wi, Jesus a na ĩ ai tā loa hōkōa apōle, Jesus anō ĩ a pi ipa wi, ²⁴ ĩ a na Simāo Pedro anō Jesus a hima nō, -“Ī witi pili anō wa monima pia salo?” Jesus a na ĩ na wa kuu!- ĩ na a kuuma. ²⁵ Ī na a kuu ha, Jesus a na a loa hōkōa apōle, ĩ aiki, -Pata! Ī witi pili a monimo pasio pia kule?- ĩ na a kuu ha, ²⁶ -Īsa āi asawōsōnō sa tuu hālō nō, ai tā na ĩ sa āi ose totoa piale, ĩ anō sa monima pia kule- ĩ na Jesus a kuu nō, ĩsa āi asawōsōnō tuu hālō nō, Simāo Isōkatisisō a pelupō Jutasō a na ĩ āi ose totokōma.

²⁷ Ī āi ose totokōma, ĩ tōkō soatawō, Jutasō a na Sai tā sai pata lisa soatasoma. Jutasō a na Sai tā sai pata lisa soatasō ha, ĩ a na Jesus a hapalo nō, -Wa tā thama piale, ĩ tā thama soataō!- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁸ Ī na Jesus a kuu ha, kama kai a hua sinomoti wi, ĩ tōpō

aiki, -“Wa tä thama piale, ĩ tä thama soataö!” Jesus a kuuhe, wi na a pi kuu salo, a kuu ke?- ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, ²⁹ -Jutasö anö sitipa kōkō pi thapo sinomotima kutenö, “Makö iapalo pia waikita manu kule, nii tä täa haitalötö!” ĩ na Jesus a kuu hātomakö- ĩ na ai töpö pi kuuma. ĩ na ai töpö pi kuuma maaki, ai töpö aiki hōtōwö, -“Töpö honimopalo opati wi, ĩ wa töpö täpāa haitalöpökō!” ĩ na Jesus a kuu hātomakö- ĩ na ai töpö pi kuu pasioma. ³⁰ -Wa tä thama piale, ĩ tä thama soataö!- ĩ na Jesus a kuu ha, Jutasö anö ĩsa āi asawösö tälö nö, a hua kōo soatasolōma. A muma konasolōma.

Sanōma makö noa thaa wi, Jesus anö ĩ tute ta totokö noai ĩ ta

³¹ Jutasö a muma konasolö noai ha, Jesus a hapalo haio nö, -“Jesus a toita apö asawö” ĩ na huki sanōma sa kupaso noai, ĩ sanö ĩ na ai sa töpö pi thama pia salo. “Teusö a toita apö asawö” ĩ na sa töpö pi thama naio pia salo. ³² “Teusö a toita apö asawö!” ĩ na kamisanö sa töpö pi thamaö ha, “Jesus a hai, ĩ sanōma tä kupaso noai, ĩ a totiatalo opa naioö” Teusö anö ĩ na töpö pi thama hōtōo kitä. “Jesus a totiatalo opawö!” ĩ na Teusö anö töpö pi thama soata pia kule- ĩ na Jesus a kuuma.

³³ ĩ na Jesus a kuu nö, -Ipa pö. Kamakö na sa kutio naio mai kitä. Sa konasolö pia salo. Kamakönö sa tae kitä maaki, sa koonö piale hamö makö nokapalo tai mi ipö kitä. Juteu pata töpö na ĩ na sa kuu waikioma. “Sa koonö piale hamö makö nokapalo taö mai kitä” ĩ na juteu pata töpö na sa kuu waikio kua noai na, ĩ na kamakö na ĩ na sa kuu nōmōa kule. ³⁴ Ai tänö makö noa thaa paio kua noai na, ĩ na huki kamisanö makö noa thaa mai kitä. Makö noa thaa wi, ĩ tute sa ta totoa pia kule. “Pö noimaso totihöo! Kamisanö makö noima kuatipili na, ĩ na makö noimaso kua nōmōo haio totiopökō!” kamisanö ĩ na makö noa thaa kule. ³⁵ Makö noimaso totio kukōma, ai töpö pewö aiki, “ĩ töpö noimasoti wi, ĩ töpönö Jesus a hini totia apa asalö noa. Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ töpö” ĩ na ai töpö kuu kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-“Jesus sa tai mi” wa kuu kitä- Pedro a na ĩ na Jesus a kuu noai ĩ ta

Mateus 26.31-34; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34

³⁶ ĩ na Jesus a kuu ha, Simão Pedro aiki, -Pata! Witi hamö wa kōamö kulasolö pia kule?- ĩ na a kuu ha, -Sa kōamö kulasolö piale hamö, huki ĩ hamö wa noka mai kitä. Waiha kamisa na wa nokapalo totio kitä- ĩ na Jesus a kuuma. ³⁷ ĩ na Jesus a kuu ha, -Pata! Wi na tä kua pikioö ha, “Huki wa noka mai kitäö” wa kuu pikia kule? Kawa na sa nokapalo tä, ai töpönö sa säpa pi topa kule maaki, kawa na sa nokapalo satimo opa kitäö!- ĩ na Pedro a kuuma. ³⁸ ĩ na a kuu ha, Jesus aiki hōtōwö, -“Kawa na sa nokapalo hōtōa kutenö, ai töpönö sa säpa pi topa kule maaki, sa tokö mai kitäö!” ĩ na wa kuu totia kule ta o? Kalaka a komö paio mai ha, “Jesus sa tai mi ipö pasiwö” 3 wa kuu pi kupaso kitä. Sa kuu pole, ĩ pitili ta- ĩ na Pedro a na, ĩ na Jesus a kuuma.

-Pö pi honipo tihöo!- Jesus a kuu noai ĩ ta

14 ĩ na tä kua tä, Jesus a hapalo kōo nö, -Pö pi honipo ti! “Teusö a pitili” ĩ na pö pi kuu totioö! “Jesus a pitili” ĩ na pö pi kuu naio totioö! ² Ipa hao a pililali hamö sai pö kua apa lasoa. ĩ hamö sai pö kua apa lasoa mi akōna, “Sai pö kua apa lasoa” sa kuu mi kipi. Kamakö hai ĩ sai sa thaapö, sa huu koonö pia kule. ³ Sa kopölōma, kamakö hai ĩ sai sa thakö nö, kamisa na makö pilia koka naiki pia salo, sa waloa sapa kōikiso nö, makö naka konö nö, makö kai konsolö kitä. ⁴ Sa kōo piale, ĩ hamö pili tiso walopoli, ĩ na tiso taö waikia- ĩ na Jesus a kuuma.

-Hao Teusö a pililali ha ĩ tiso walolali, ĩ tiso hai, hi ĩ kamisa- Jesus a kuu noai ĩ ta

⁵ ĩ na tä kua tä, Tomé aiki, -Pata! Witi hamö wa koonö pia kule? Wa koonö piale ĩ sama tä tai mi. Önö kutenö, ĩ sama tiso taö naia soata kule ta o? ĩ sama tiso taö maneö!- ĩ na Tomé a kuu ha, ⁶ Jesus aiki, -ĩ pili tiso lö kui, hi ĩ kamisa. Hi kama pitili sa. Ösi palimipama wi, hi ĩ sa. Kamisa na wa walo mi tä, ipa hao Teusö a na wa walo pasio mai kitä. ⁷ Kamakönö sa taö totioö akōna, ipa hao ma taö naia soatala pi. Huki ipa hao ma taö waikia kule. Ipa hao ma tapa waikioma- ĩ na Jesus a kuuma. ⁸ ĩ na Jesus a kuu ha, -Pata! Kamisamakö na au hao a mömaö! Au hao wa mömaö ha, “Aitaköo! ĩ na pätawö” samakö kuu kitä- ĩ na Filipe a kuuma.

⁹ ĩ na a kuu ha, Jesus aiki hōtōwö, -Filipe ai. Kamakö na sa kutia tä, tä tetepo opa waikia kule maaki, kawanö sa tai mia soatile? Ai wanö sa tapa waikio noai, ĩ wanö ipa hao a tapa naio waikioma. “Kamisamakö na au hao a mömaö!” wi na wa pi kuu salo, ĩ na wa kuu ke? ¹⁰ “Ipa hao a ösi na sa pilitia kule. Kamisa ösi na ipa hao a pilia hōtötia kule” ĩ na sa kuu totia kule. Filipe ai. “Jesus a kuuhe, ĩ pitili tä sai a” ĩ na wa pi kuu maa kule?- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Kama sa pi saimo päo maneö! Ipa hao a pinö kamakö na sa hapalama päo ke. Kamisa ösi na ipa hao a pilitile, ĩ a kalipalo pasioö. ĩ anö tä thama sinomo pasioö. ¹¹ “Ipa hao a ösi na sa pilia, kamisa ösi na ipa hao a pilia hōtötia” ĩ na sa kuule, ĩ tä na, “Pitili ta” pö kuu! Sa hapaloö ha, “ĩ pitili ta” makö pi kuu maama tä, sa tä aipama sinomoö ha, “Jesus a ösi na Teusö a pilitia salo! Jesus a ösi na Teusö a kalipalo opatiwö” ĩ na pö pi kuu! ¹² “Jesus a pitili” ĩ na wa pi kuu totio kukōma, sa tä aipama sinomo kua noai na, ĩ na wa tä thama totia hōtōki kitä. Ipa hao a na sa koonö pia manu kule, pe epii wa tä aipama hasua apa haitio kitä” ĩ na sa kuu kuleö! Sa holisimo mai kitäö! ¹³ “Jesus a hai ĩ pö a toita apö asawö” ĩ na sanōma sa töpö pi thama pia salo, ipa hao a na makö hapalo tä, kamisanö makö a hini ipa kitä. “Jesus sa thapo salo, ĩ nasimö wa tä thama mi salo” ĩ na makö kuu ha, ĩ na sa tä thama totiatalo opa hōtōo kitä. ¹⁴ Kamisa na wa hapalo nö, “Kamisanö wa thapo salo, ĩ tä thamaö!” ĩ na makö kuu ha, sa tä thama totiatalo opa hōtōo kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

-Teusö a õsi kua tolele, ï sa totoki kitä- Jesus a kuu noai
ï ta

¹⁵ ï na Jesus a kuu nö, -Kamakönö sa noima sinomoti tä, kamisanö makö noa thati wi, ï ma ta hinini kitä. "Päla" makö kuu mai kitä. ¹⁶⁻¹⁷ Ipa hao a na sa nakoö ha, makö pasilipo sinomo wi, ipa hao anö ï ai a totoki kitä. Teusö a õsi kua tolele, ï a pitilimo opa wi, ï a totoki kitä. ï a totoköma, kamakö na ï a kuo soatio kitä. Teusö a thapo pasio mai, ï töpönö Teusö a õsi kua tolele, ï a möö tai mi. ï a na ï töpö moti ipö. Önö kutenö, Teusö a thapo mai, ï töpönö Teusö a õsi kua tolele, ï a pi täa tai mi pasiwö. Kamakö na Teusö a õsi kua tolele, ï a kuo soatio nö, kamakö õsi na a pilitia manu kule, Teusö a õsi kua tolele, ï ma taö öpa asaö.

¹⁸ Kamisanö makö hosa pasio mai kitä. Kamakö na sa waloa kōki kitä. ¹⁹ Tä tetepo pola tä kuno mai, Teusö a thapo mai, ï töpönö sa tapa kōo mai kitä. Kamakönö sa taa sisa konani kitä. Sa õsi palimi ipö kutenö, kamakö õsi palimia naipaso kitä. ²⁰ ï tä, "Pö a õsi na Jesus a kutia. Jesus a õsi na sa kua hōtötia. Kamisa õsi na Jesus a kua hōtötia" ï na makö pi kuu hōtöo kitä.

²¹ Kamisanö makö noa thatalati wi, ï wa ta hinia totilöma, ï wanö sa noima pasioö. Kawanö sa noimaö ha, ipa hao anö wa noima hōtöo soata kitä. Kamisanö wa noima hōtöo nö, kawa na sa tapamo sisa asa kitä- ï na Jesus a kuuma.

²² ï na Jesus a kuu ha, Jutasö a hai, Jutasö Isökatiosisö aiki kuno mai, ai Jutasö aiki, -Pata! Wi na wa pi kuu salo, sanöma töpö pewö na wa tapamo mai maaki, kamisamakö na wa tapamo sisa pia salo?- ï na a kuuma. ²³ ï na a kuu ha, -Kawanö sa noima kuköma, kawanö sa kai a hinia totili kitä. Ipa hao anö wa noima hōtöo soata kitä. Kawa na samakö waloiki nö, kawa õsi na samakö kuo soatio kitä. ²⁴ Kawanö sa noima mi tä, kawanö sa kai a hini pasio mai kitä. "Päla" wa pi kuu totio kitä. Sa ta wäsati wi, ï kamisa kai sai a mai kitä. Sa ta wäsä pia salo, sa pi saimo päo mai kitä. Ipa hao anö ta wäsä sinomo wi, ï sa ta hini sinomo nö, sa ta wäsä tolea päoö- ï na Jesus a kuuma.

²⁵ ï na Jesus a kuu nö, -Kamakö na sa kua soala nö, ï sa ta wäsati kipili. ²⁶ Ipa hao a na sa nakoö ha, makö pasilipo sinomo wi, ï ipa hao a õsi kua tolele, ï a simö-pali kitä. A simöpalöma, kamakö na ï Teusö a õsi kua tolele, ï anö ï tä pewö na makö pi hatukumani pia salo. Kamakö na sa kuu sinomopili, Teusö a õsi kua tolele, ï anö ï ta wäsä tolea kōo kitä.

²⁷ Kamisanö makö pi topapalamaö. Kamisa pi topa kua wi na, ï na makö pewö pi topapalama thama hōtöoö. Teusö a thapo mai, ï töpönö makö pi holisi topapalama kua wi na, ï na kamisanö makö pi holisi topapalama kua pasio mai kitä. Pö pi honipo ti! Pö kili ti! ²⁸ "Sa konasolöma maaki, kamakö na sa huu sapa hōtöo kōo kitäö! Sa sapa hōtöa kopalo nö, kamakö na sa kutio kitäö!" ï na sa kuuhe, ï ma ta hinini ke. Ipa hao a na sa konasolö kitä. Pata sa hōtöwö maaki, ipa hao a hai, ï pata tä sai totiwö. Ipa hao a na sa koonö pia manu kule, pö pi topaikiö! Kamakönö sa pii totia akö-

na, makö pi topapalo opöla pi. ²⁹ "Jesus a kuupili, ï ta kuu pitilimo toleo totiatalo opa noa. Jesus a pitilimo totio opa nö kilia noa" waiha ï na makö pi thama pia salo, huki sa ta wäsä ke- ï na Jesus a kuuma.

³⁰ ï na Jesus a kuu nö, -Sai tä sai patanö sanöma töpö pewö simöa sinomoti wi, ï a huimaö. Önö kutenö, kamakö na sa ta wäsä waikita pia kule. Sai tä sai patanö kamisa simöa pasio mi. ³¹ "Jesus anö pö a noima apawö. Pö anö Jesus a simöati ha, Jesus anö kama hai ï pö a hinia totiatala apatiwö" ï na sanöma sa töpö pi thama pia salo, ipa hao sa hini totio sinomo pasioö- ï na Jesus a kuu nö, -Pei. Makö huu konööl- ï na a kuu soatama.

**Upa toto ola tipöa kua wi na,
ï na Jesus a na makö tipöa kua hōtöoö**

15 ï na tä kua tä, Jesus a hapalo kōo nö, -Upa mokö lalo wi, ï toto kua wi na, ï na sa kua hōtöo asaö. Upa toto na sanöma tä kalipaloti wi, ï a kalipaloti kua wi na, ï na ipa hao a kalipalo kua hōtöoö. ² Ola toto tipöo kua wi na, ï na kamisa na töpö uni tipöa kua hōtöa. Ai ola toto na ai mo lalo pasio mi ha, ï toto ola päpalö nö, toto ola hosa thata wi na, ï na kamisa na töpö kokale, ï ai tä tomöpo mi tä, ï na ipa hao anö ï a wani hosa thata hōtöoö. Ai toto ola na mo lalo asa wi, ï toto ola na mokö siko lalotama apa pia salo, ï toto na ai toto kau kapisopö paale, ï toto kau päta pätama sinomotii. ï na tä kua kua wi na, ï na makö kuaö. Kamisa na töpö kokale, ipa hao anö pe epii ï töpö totiamia pia salo, ola toto na sanöma tä kalipalo kua wi na, ï na kamisa na töpö kokale, ï töpö na ï na ipa hao a kalipalo kua hōtöoö.

³ Kamakö na wanisala tä kokakö noai, ï wanisala sa tä hosa waikilöma. Kamakö na sa ta wäsati noai, ï tänö makö totiamia waikioma- ï na Jesus a kuuma. ⁴ ï na a kuu nö, -Kamisa na makö kokapalo toitiö ha, kamakö õsi na sa kokapalo hōtöo soatio kitä. Kolo toto na ai toto kolo kapisopö paa mi tä, ï toto na ai mokö lalo mi kui na, kamisa na ï na makö koka kua mi tä, toitali ma tä thati mai kitä.

⁵ Upa toto kolo kui na, ï na sa kuö hōtöwö. ï upa toto ola pakala kua kua wi na, ï na kamakö kua hōtöoö. Kamisa na wa koka soatia, kawa na sa koka hōtöa soatia, ï na makö kuati tä, pe epii toitali wa tä thaa soatio kitä. Kamisa na makö kokapalo mi tä, toitali ma tä thaa mai kitäö! Toto ola hosalöma, toto hotea kulaso wi na, kamisa na wa kokapalo pasio mi tä, ï na wa hotea kulaso kitä. ï toto ola hoteso noai ha, koa taka na ï toto saa thapi kitä. ⁷ Kamisa na makö koka totia soatia, kamakö na sa kai a koka totia hōtöa soatia, ï na makö kua soatia tä, ma tä pi ipa wi, Teusö a na ï ma tä nakaö ha, Teusö anö tä totoa hōtöki kitä. ⁸ Pe epii toitali ma tä thati tä, "Jesus a hai ï pö Teusö a totiatalo opa asawö!" ï na ma töpö pi thama kitä. Pe epii toitali ma tä thati tä, sa kai a hua sinomoti wi, ï makö sai kupaso kitä. ⁹ Ipa hao anö sa pi ipa sinomo kua wi na, ï na kamisanö makö pi ipa kua hōtöoö. Kamisa na pö kokapalo soatioö! Kamisa na makö kokapalo soatio kukö-

ma, kamisanö makö pi ipa kitä. ¹⁰“Í na a kua totihoö!” ipa hao a kuu wi, í sa ta hini makoka totiatala apa salo, ipa hao a na sa kokapalo soatioö. Sa kokapalo soatio kutenö, ipa hao anö sa pi ipaö. Í na makö kua hõttöö. “Í na pö kua totihoö!” sa kuu wi, í ma ta hini totio tä, kamisa na makö kokapalo soatio kitä. Kamisanö makö pi ipa soatio kitä- í na Jesus a kuu nö, ¹¹-Kamisa pi topa kua wi na, í na makö pi thama pia salo, í sa ta wäsä ke. Makö pi topapalo opapö, í sa ta wäsä ke.

¹²“Kamisanö makö noima kua wi na, í na pö noimaso kua totihoö!” í na makö noa thaö. ¹³Au noi wa töpö noama pia salo, wa säpamonasoma, í wa töpö noima satia apa wi, í wa. ¹⁴“Í na pö kua totihoö!” sa kuu pole, í ma ta hini totioö ha, ipa noi makö. ¹⁵Pata tänö töpö simöa sinomo wi, pata tä pi kuu pole, í töpönö í tä tai mi ipö. Önö kutenö, “Kamisanö makö simöa sinomo wi, í makö” í na sa kuu koo mai kitä. Ipa hao a na sa ta hinipili, kamakö na í sa tä pewö a wäsä waikioma kutenö, “Kamakö hai, í ipa noi makö” huki kamakö na sa kuu totio nömöö. ¹⁶Kamakönö sa saipa maama. Kamisanö makö saia asapalöma. “Makö saipalö noai, í makönö, ‘Jesus a pitili’ ai ma töpö pi thamapöö! Í na ma töpö pi thama wi, í töpönö sa hosa mai, sa thapo soatio wi, sa tä pi ipaö” í na sa pi kuu soatama kutenö, makö saipalöma. “Jesus a pitili” í na ai ma töpö pi thama kuköma, kamakönö sa thapo kutenö, kamakö hai í pö a na ma tä naka wi, kamakö hai í pö anö í tä totoa hõttöki kitä. ¹⁷Önö kutenö, “Makö noima-sopököö” kamisanö makö noa thaa kule- Jesus a kuuma.

Teusö a thapo mai, í töpönö makö wanipo kitä

¹⁸Í na Jesus a kuu nö, -Teusö a thapo mai, í töpönö makö wanipoö ha, pö pi hatukuikiö! Teusö a thapo mai, í töpönö sa wanipo paio kipili ta pi kuu mai. ¹⁹Teusö a thapo mai, í töpö kua kua wi na, í na makö kua hõttöö aköna, í töpönö makö noima pola pi. “Ipa töpö” í na töpö pi kuu nö, makö noima pola pi. Kamisanö makö saia pälöma kutenö, Teusö a thapo pasia mane, í tiko töpö pasiwö. Önö kutenö, Teusö a thapo pasia mai, í töpönö makö wanipoö. ²⁰“Töpö simöa sinomo wi, í töpö hai, í pata töpö mai kitä. Töpö simöa totio wi, í a hai, í pata tä sisawö” sa kuupili, í tä na pö pi motimo tihöö! Ai töpönö sa peamatima kutenö, makö peama hõttö kitä. Ai töpönö sa kai a hininöma kutenö, makö kai hini hõttö kitä. ²¹Kamakönö sa thapo waikia kutenö, sa thapo pasia mane, í töpönö makö peama kitä. Sa simönö noai, í töpönö í a tai mi kutenö, makö peama kitä. ²²Í töpö na sa wäo maama aköna, “Í töpö wanisala apaö” Teusö a pi kuu maa noa kipi. Í töpö na sa ta wäsä totioma kutenö, í töpö aiki, “Teusö sa ta hini tai mi ipö salo, wanisala sa tä thaa päoma” í na í töpö kuu pasio mai kitä. ²³Sa wanipo opati wi, í töpönö ipa hao a wanipo hõttöö. ²⁴Sa wanipo wi, í töpö mamö tetela tä, ai töpö sanömanö tä thama tai mi pasii, í sa tä thama asatioma. Í sa tä thama maama aköna, “Í töpö wanisala apaö” Teusö a pi kuu maa noa kipi. Sa tä thati asa noai, í töpönö í tä

taa waikioma maaki, í töpönö ipa hao a wanipoö, kamisa wanipoö, í na töpö kua sinomoö. ²⁵Í töpö noa thaa wi, í tä waheta na í na tä säököo kuoma: “Sa wanisala maama maaki, í töpönö sa wanipoma” í na tä waheta kuuma. Í töpönö sa wanipo sinomo kutenö, í na í tä waheta kuu noai, í pitili ta kuo toleo totioma.

²⁶Makö pasilipo sinomo wi í a waloki kitä. Teusö a ösi kua tolele, í a lö kui, í a. Teusö a ösi kua tolele, í anö Teusö ta pitilii ta wäsä wi, Teusö a na í a kutile, í a waloki kitä. Teusö a na a kutio wi, kamisanö í sa simöpali kitä. Í anö sa wäsä kuki kitä. ²⁷Somi tä, kamisa na makö kutioma, huki kamisa na makö nokapalo soa kule. Önö kutenö, kamakönö sa wäsä hõttö kitä- í na Jesus a kuuma.

16 Í na Jesus a kuu nö, -“Sa kuuhe, í ma ta hini totia manu kule, ‘Jesus a pitili’ í na makö pi kuu mapo pasio mai kitä” í na sa pi kuu salo, í na sa kuu ke- í na Jesus a kuu nö, ²-“Hi juteu samakö kokamo sinomo wi, í a sai na makö lisipo naio mai kitäö! Makö Teusömo naio mai kitäö!” kamakö na í na ai töpö kuu läo kitä. Í na tä kua tä, ai töpönö makö säpalö nö, “Teusö sama pasilia asa nö topali ke ö” í na í töpö pi kuu kitä. ³Í töpönö ipa hao a tai mi ipö. Kamisa tai mi nai soatawö. Önö kutenö, “Juteu samakö kokamo sinomo wi, í a sai na makö lisipo naio mai kitäö!” í töpö kuu nö, makö säpali kitä. Í na í töpönö makö thama läo kitä. ⁴Waiha í na makö thama läoö ha, “Ä äi. Í na makö thama läo kitä’ í na Jesus a kuu kipili ta o” í na makö pi thama pia salo, sa kuu ke- í na Jesus a kuuma.

Teusö a ösi kua tolele, í a kuati wi í ta

Í na Jesus a kuu nö, -Somi tä, makö nokapalama tute tä, kamakö na sa kuo sinomoma kutenö, “Waiha ai töpönö makö peama totio kitäö!” sa kuu maama. ⁵Huki kamakö na sa kuo soatio mai kitä. Sa simöa totilö noai, í a na sa konasolö pia salo. Í hamö sa konasolö kitä maaki, “Witi hamö wa konasolö pia salo?” ai makönö sa noa thatala tikilia pasio mi. ⁶“Sa konasolö pia salo” í na sa kuu ha, makö pi wanitaloa apati kule. ⁷Makö pi wanitaloa apati kule maaki, sa koonö piale, kamakö na í tä topa kitä. Sa kononö nö, í tä makö pasilipa sinomopö, kamakö na í sa simöa hõttöpali kitä. Sa koo pailö mi tä, í a walo paio mai kitä. Í pitili ta. ⁸Makö pasilipa sinomopö, í Teusö a ösi kua tolele, í a waloa haiki nö, sanöma töpö pi hatukumani, töpö pi taopamani, í na a kua nö, “Wanisala sa tä thatala mi ipöö! í na sa pi hole kuuma maaki, huki í na sa pi kuu mai kitä” í na í anö sanöma töpö pi thama kitä. “Jesus anö toitali tä thaa sinomo mi’ sa pi hole kuuma maaki, huki í na sa pi kuu mai kitä” í na í anö sanöma töpö pi thama naio kitä. Í na töpö pi thama nö, “Wanisala tä thatala wi, í tä noa na Teusö anö í töpö peama mai kitä’ í na sa pi hole kuuma maaki, huki í na sa pi kuu maneö!” í na Teusö a ösi kua tolele, í anö í na í töpö pi thama kitä. ⁹“Sa wanisala mai kitä” í na sanöma töpö pi kuu hõttöa kule maaki, “Jesus a pitili’ í na sa pi kuu mi kutenö, sa wanisala apawöö!” í na í anö töpö pewö pi thama kitä. ¹⁰Ipa hao Teusö a na sa konasolöma,

kamakönö sa tapa soatio mai kitä. Sa tapa mi kutenö, sanöma töpö pi tapotiki nö, "Jesus a totiatalo opaö. A wanisala aköna, pö a na a koonö maa noa kipi" i na i anö töpö pi thama kitä. ¹¹ "Wanisala tä thatalati wi, i tä noa na Teusö anö i töpö peama mai kitä" töpö pi kuu kule maaki, "Sai tä sai patanö sanöma töpö simöa sinomo wi, i sa wani peama totio kitä!" Teusö a pi kuu waikioma kutenö, sanöma töpö aiki, "Wanisala ma tä thatala wi, i tä noa na Teusö anö sanöma makö peama höttö kitä" i na i töpö pi kuu kitä- i na Jesus a kuuma.

¹² I na Jesus a kuu nö, -Kamakö na ai sa ta wäsä pi topa kule maaki, huki i ma ta hini tai mi ipö kitä. ¹³ Huki ma ta hini tai mi ipö manu kui, kamakö na Teusö a ösi kua tolele, i a waloki kitä! A waloiki nö, makö pi hatukupamanöma, ma ta hinia totili kitä. Teusö ta pitilii, Teusö a ösi kua tolele, i anö i ta wäsä sinomö ha, pitili ma tä pewö a hinini kitä. Kama a wäo saimo päo mai kitä. Kamisanö sa ta wäsäti wi, i ta hiniti nö, i ta wäsä tolea nömötio kitä. Ta wäsäti nö, "Waiha i na tä kua kitä" Teusö a ösi kua tolele, i a kuu kitä!

¹⁴ Kamisanö sa ta wäsäti wi, Teusö a ösi kua tolele, i anö i ta hiniti nö, kamakö na i ta wäsä tolea nömötio kitä! Önö kutenö, "Jesus a totiatalo opa asawöö!" i na i anö makö pi thama kitä! ¹⁵ Teusö anö tä thapo wi, i sa tä thapo naiö. Önö kutenö, "Sa ta wäsäti wi, Teusö a ösi kua tolele, i anö i ta hiniti nö, kamakö na i ta wäsä tolea nömötio kitä" i na sa kuu ke- i na Jesus a kuuma.

-Wa pi otatalo opa kule maaki, wa pi mönaha satio kōatalo opa kitä-

¹⁶ I na Jesus a kuu nö, -Huki kamakönö sa tapati kule maaki, i tökö soatawö, waiha waiha waiha sa tapamo maa soa pätasö. Sa tapamo maa soapatalo nö, i tökö soatawö, waiha, waiha, waiha, kamakö na sa tapamo kōa höttöa soataso kitä!- i na Jesus a kuuma. ¹⁷ I na Jesus a kuu ha, Jesus a kai a hua sinomoti noai, i ai töpö aiki, -Jesus a kuuhe, wi na i pili ta kua totia kule? "Waiha waiha waiha kamakönö sa tapa maa soa pätasö. I tä noa ha kōo soatawö, sa taa kōa soa höttotalali kitä" a kuuhe, wi na i pili ta kua totia kule? "Ipa hao a na sa konasolö pia salo" a kuu naiö. ¹⁸ "I tä noa ha kōo soatawö" ta kutalohe, wi na i ta kua totia pasia kule? Ta kutalohe, i ma ta hini mae- i na töpö kuu hētupasoma.

¹⁹ I na töpö kuti tä, Jesus aiki, -"Wi na wa kuu totio ke? Ta wäsä makokoa totihö!" i na hi töpö pi kuu hätoia alu kule- i na Jesus a pi kuu nö, -"Waiha waiha waiha kamakönö sa tapa maa soa pätaso kitä. I tä noa ha kōo soatawö, sa taa kōa soa höttotalali kitä" sa kuuhe, i tä na makö pi wi na takömo nö, makö hapaloti alu kule?- i na Jesus a kuu nö, ²⁰ -"Hi tä uli pewö hamö sanöma töpö pewö pilipai, i töpönö sa pii mi ipii, i töpö pi mönahapalo opati tä, makö ököpalo opa kuki kitä. Makö ököpalotima maaki, makö ököpalo wi i tä mata-so kitä. Makö pi mönaha apii makö kua kōki kitä" i na sa kuu kule. Sa holisimo mai kitä! ²¹ Suö tänö ulu tä thapa pia salo, a pea pia manu kule, a pi honipo opa kule maaki, ulu tä ositi wai thaa waikipalö nö, a pea wi

i tä matasoma kutenö, "Ulu sa ositi wai thapali ke" a pi kuu salo, a pi mönaha apaö. ²² I na kamakö kua höttö kitä. Huki makö pi honipo kule maaki, kamakö na sa waloa kōkōma, makö pi mönaha apa kōpaso kitä. Makö pi mönahapalo opati wi, ai tä sanömanö i tä mapama kōo mai kitä.

²³ "I tä, kamisa na ma tä hini kota mai kitä. I na tä kua tä, kamakönö sa thapo kutenö, ipa hao a na ma tä naka pi topa wi, ipa hao anö kamakö na i tä totoa höttöki kitä" i na sa kuu kule. Pitili sa. ²⁴ "Jesus sa thapo kutenö, hao a na sa nako pia kule" i na makö pi kuu mai ha, makö kua soa kule. Pö nako totihö! Makö nako totio ha, ipa hao anö tä totoa totia höttöki kitä! Tä totoki ha, makö pi mönahapalo totio opa kitä.

-Teusö a thapo pasia mane, i sa töpö peama waikioma!- Jesus a kuu noai i ta

²⁵ Uni sa ta wäsä pätioma maaki, sa ta wäsä hatukua totio kuki kitä. "I na ipa hao a kuaö" sa kuu hatukua totio kitä. ²⁶ I tä, kamakönö sa thapo kutenö, ipa hao a na makö nako kuki kitä. Ipa hao anö makö pi ipa waikia kutenö, "Kamisa na ma tä naka ha, ipa hao a na i sa tä naka toleli kitä" i na sa kuu mai kitä. Ipa hao anö makö pi ipa manu kui, ipa hao a na kama makö nako pasio soatapö. ²⁷ Kamakönö sa pi ipa waikitioö. "Teusö a na Jesus a kuo noai, hi masita tä uli ha a walokö solöma" i a na makö pi ku upaö. I na makö kua ha, ipa hao Teusö anö makö pi ipa höttöö. ²⁸ Ipa hao a na sa kutio kipili maaki, hi masita tä uli ha sa walokö solö kipili. Hi masita tä uli na sa kutioma, huki ipa hao a na sa koonö pia kule- i na Jesus a kuuma.

²⁹ I na Jesus a kuu ha, -Huki uni wa ta wäsä päa maa kule. Wa hapalo hasulua totia kule. ³⁰ "I wa tä pewö taö öpaö" huki kawa na samakö kuu kule. Kawa na sama ta hini paia maa kule maaki, samakö pewö pi tapotile, i wa tä pewö taö toleha waikia. Önö kutenö, "Teusö a na wa kuo paitioma" samakö pi kuu totia kule- i na Jesus a kai a hua sinomoti noai, i na i töpö kuuma.

³¹ I na i töpö kuu ha, Jesus aiki, -"Teusö a na Jesus a kuo paitioma. I pitili tä sai a totiwo" huki i na makö pi kuu totia kule ta o- i na Jesus a kuu nö, ³² -Huki makö toköpalo pia alu kule. Makö toköoiki nö, sa takölö pia alu kule. Makö pewö kōo hātāho asakö noai ha, sami sa kuo haio höttö kitä. Kamisa na ipa hao a kua höttöa kutenö, sami sa kuo toitio mai kitä- i na Jesus a kuuma.

³³ I na a kuu nö, -"Kamisa na makö kua sätāa naia totiki nö, makö pi topapalotipökö!" i na sa pi kuu kutenö, sa kuu ke. Sa thapo pasia mane, i töpönö makö peama soa pätaki ha, "Wi na takö!" pö pi kuu tihö! Pö pi honipo tihö! Sa thapo mai, Sai tä sai patanö i töpö simöa sinomoti wi, kamisanö i sa töpö peama totio waikioma kutenö, pö pi topaiki!- i na kama kai a hua sinomoti noai, i töpö na i na Jesus a kuuma.

Põ Teusö a na Jesus a hapalo noai ĩ ta

17 ĩ na Jesus a kuuma, hi tä hētu hamö Teusö a kupoli hamö, ĩ hamö Jesus a nonoiki nö, -Hapa. Hukikiö! Wa toita apö, wa wakala apö, ĩ na wa kui, pelupö sanö ĩ sa tä pewö mömapö, pelupö sa toita apö, sa wakala apö, ĩ na sa kui, sanöma töpö na kawanö ĩ tä mömaö! ²“Kawanö sanöma wa töpö pewö simöa sinomoö!” kawanö ĩ na sa noa thama. Sa noa thaa nö, “Ipa ulu wa na sanöma sa töpö nokapalama wi, ĩ töpö ösi palimipalöö!” ĩ na kamisa na wa kuuma. ³Kawa hai, Teusö pata wa asawö. Sanöma töpönö wa taö, kawanö Jesus Cristo sa simönö noai, ĩ töpönö ĩ sa taö hõtöa, ĩ na sanöma töpö kua wi, ĩ töpönö makö taö kuköma, töpö ösi palimipasoö. ⁴Hi masita tä uli na sa simönö nö, “ĩ na wa kua totiopöö!” wa kuu noai, ĩ sa ta hinia totili kipili. Wa kuupili, ĩ na sa kua totio hõtötioma. Önö kutenö, wa toita apö, wa wakala apö, ĩ na wa kui, sanöma töpö na ĩ sa tä möma waikitioma. ⁵Hapa. Hi masita tä uli kua paia mi tä, kawa na sa kutia tä, sa toita apö, sa wakala apö, ĩ na sa kui sa kutiopili na, ĩ na huki kawa na sa kutia koo tä, ĩ na sa thama kooöpököö!

⁶Hi masita tä uli na sanöma töpö kule, kamisa na ai wa töpö totopipili, kawa na ĩ sa töpö pi hatukupamani kipili. ĩ töpö hai, ĩ au töpö kuoma. Kamisa na kawanö ĩ wa töpö totopi kipili. ĩ töpönö kawa kai a hinia totilöma. ⁷Kawanö kamisa na wa tä totopipili, kawa na ĩ tä pewö kuo somama. ĩ töpönö ĩ tä taö waikia kule. ⁸Kawanö kamisa na wa kai totopipili, ĩ töpö na ĩ sa ta waa nömöki ha, ĩ töpönö ĩ ta hininöma. Kawa na sa kua totiopili, ĩ töpönö ĩ tä taö. “Teusö põ anö Jesus a simönöma” ĩ na ĩ töpö pi kuu totioö.

⁹Kawa na sa hapalo tä, ĩ sa töpö a wäsäo. Kawa thapo mai, ĩ sa töpö a wäsä pasio mi. Kamisa na wa töpö totopipili, ĩ au töpö kutenö, ĩ sa töpö a wäsä asaö. ¹⁰Sa töpö pewö thapo pole, ĩ au töpö pewö naiwö. ĩ na tä kua tä, kawanö wa töpö pewö thapo pole, ĩ ipa töpö pewö naiwö. “Jesus a toita apö. A wakala apö” ĩ na ĩ töpönö ĩ na ai töpö pi thamati kule. ¹¹Hi masita tä uli na sa kutio mai kitä. Huki kawa na sa kopi pia kule. Hi masita tä uli na ĩ töpö kuo haio kitä. Hapa. Wa totiatalo opa asawö. Kawa, kamisa, ĩ na kilii makö koka kua wi na, ĩ na ĩ töpö sätaapalo kua naiopö, kamisa na wa töpö totopipili, ĩ töpö noama naiö! Wa lotete epii, kamisa na ĩ wa tä totopipili, ĩ tänö ĩ töpö noama totihoö! ¹²ĩ töpö na sa kua naitia tä, wa lotete epii, kamisa na ĩ wa tä totopipili, kamisanö ĩ tänö ĩ sa töpö noama totio opama. Töpö pea sinomoti wi, ĩ tä uli hamö ĩ ai tä huu pasio mai kitä. “Töpö pea sinomoti wi, ĩ tä uli hamö ĩ a wani hua pasiolö kitäö!” au waheta tä kuu wi, ĩ ta pitilio opa kuköpö, ai tä wani hai, ĩ töpö pea sinomoti wi, ĩ tä uli hamö ĩ a wani huu sisa pia salo.

¹³Huki kawa na sa kopi pia kule. Hi masita tä uli na sa kua soaiki nö, ĩ töpö na sa ta wäsä kule. Sa pi topapalo opa kua wi na, ĩ na sa töpö pi topapalama thama pia salo, sa ta wäsä kule. ¹⁴ĩ töpö na kamisanö kawa kai a wäsäo ha, wa thapo pasia mane, ĩ töpönö ĩ ipa

töpö hĩsu thama. Wa thapo mai, ĩ töpö kuati kua wi na ĩ na sa kua mai kitä. Kamisa kua wi na, ĩ na ipa töpö kua hõtöoö. Wa thapo mai, ĩ töpö kuati kua wi na, ĩ na ipa töpö kua pasio mai kitä. Önö kutenö, wa thapo pasia mane, ĩ töpönö ipa töpö hĩsu thama. ¹⁵“Wa thapo mai ĩ töpö na ipa töpö pilia sätaa naia manu kule, ipa töpö soka kopamanöö!” kawa na sa kuu mai kitä. “A wanisala apa wi, ĩ Sai tä sai pata na ipa töpö noamaö!” ĩ na sa kuu kitä. ¹⁶Wa thapo mai ĩ töpö kua wi na, ĩ na sa kua pasio mai kitä. Kamisa kua kua wi na, ĩ na ipa töpö kua hõtöoö. Wa thapo mai ĩ töpö kua kua wi na, ĩ na ipa töpö kua pasio mai kitä. ¹⁷Kawanö ĩ wa töpö ausia totipalö nö, ĩ wa töpö thapo totiopököö! Tä pitili ipii, ĩ tänö wa töpö ausipalö nö, wa töpö thapo totiopököö! Tä pitili ipii, ĩ kawa kai a. ¹⁸Hi masita tä uli hamö sanöma töpö pewö pilipai, ĩ töpö na kawanö sa simöa kuapili na, kamisanö ĩ na ipa sa töpö simöa kua hõtöoma. ¹⁹ĩ sa töpö pasilipo pia salo, kawa na kama sa toto sapao kooö. Kawanö ĩ wa töpö thapo totiopö, kawa na kama sa toto sapao kooö.

²⁰Kawa na sa hapalo pola nö, ipa sa töpö a wäsä sisa mane. Ai töpönö ipa töpö kai a hininö nö, “Jesus a pitili” ĩ na töpö ösi pi kuu piale, ĩ sa töpö a wäsä naia kule. ²¹Ipa töpö pewö noimaso toitiopöö! Ipa töpö waniaso mai, töpö kutiopöö! Kamisa na wa koka hõtöa, kawa na sa koka hõtöa, ĩ na makö koka kua kua wi na, ĩ na kamakö na ipa töpö koka kua naia hõtököpöö! ĩ na ipa töpö kuaö ha, wa thapo pasia mane, ĩ töpö aiki, “Teusö anö Jesus a simönöma. Pitili ta” töpö kuu kitä. ²²Kawa, kamisa, ĩ na kilii makö koka kua wi na, ĩ na ĩ töpö koka kua naiopö, kawanö sa wakalapamani kipili. ĩ na ipa sa töpö wakala thaa naipali kipili. ²³ĩ töpö koka toitiopö, ĩ ipa töpö na sa koka hõtöa, kamisa na kawa koka hõtöa, ĩ na makö koka kuaö! ĩ töpö kokapalo toitioö ha, wa thapo pasia mane, ĩ töpö aiki, “Teusö anö Jesus a simönö noa. Teusö anö Jesus a pi ipa kua wi na, ĩ na Teusö anö kama hai ĩ töpö pi ipa kua hõtöoö” ĩ na töpö kuu kitä.

²⁴Hapa. “Kamisa na ipa wa töpö simöapili, kawa na sa kuo piale ha, ĩ ha ĩ töpö kutio pasiopöö!” ĩ na sa kuu kule. ĩ ha ĩ töpö kua pasitiki nö, kawanö sa wakalapamanipili, ĩ töpönö ĩ tä tapa totio naiopöö! Hi masita tä uli kua paia mi tä, kawanö sa pi ipa salo, sa wakalapamani kipili. ²⁵Hapa. Wa totiatalo opawö. Sanöma töpönö wa thapo mai, ĩ töpönö wa tai mi ipö sai maaki, kamisanö wa taö öpaö. Ipa töpö aiki, “Awai. Teusö anö Jesus a simönöma” ĩ na töpö kuu totioö. ĩ tä na töpö pi moti mi. ²⁶Kawanö sa noima kuapili na, ĩ na ipa töpönö ai töpö noima kua hõtöoö, ipa töpö ösi na sa pilia totia asaa, ĩ na ipa töpö kuapö, kawa na kamisanö ipa sa töpö pi hatukupamanöma. Kawa na ipa sa töpö pi hatukupama soatio kitäö!- Teusö a na ĩ na Jesus a kuuma.

Jesus a na Jutasö a waninö sotatu töpö kai walokö noai ĩ ta

Mateus 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-54

18 Ĩ na tä kua tä, Teusö a na Jesus a hapalo matalo nõ, Jesus a, kama kai a hua sinomoti wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö hua kono nõ, Setötö tuu pökatö wai hamö hikali a paa laso pamö töpö hulasolöma.

² Ĩ na tä kua tä, ĩ a hikali na Jesus anö kama hai ĩ töpö kai huu sinomotima kutenö, Jutasö anö Jesus a moni-ma piale, ĩ aiki, -Ĩ tä hikali na Jesus a huu hãtoa waikia lasoa- a pi kuuma. ³ Ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, patiseu töpö, ĩ na töpö kui töpönö, sotatu töpö, Teusömo wi a sai na töpö läapalo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui Jutasö a na ĩ ai töpö simönöma. Ĩ töpö simöni ha, hikali a na Jesus a kuo laso pamö Jutasö anö ĩ töpö kai hua haia soatasolöma. Ĩ töpönö koa taka sii hili wi ĩ tä, asakosi halo, poo kökö, hii tiki, sokopi kökö, ĩ na tökö kui tökö kai hua haia soatasolöma. ⁴ Töpö hua haia soatasolö ha, Jesus a pi tao opa salo, -Ĩ na tä kua kitä- a pi kuu waikia tä, ĩ töpö na a paa lälo nõ, -Ĩ witi pili ma taeti kule?- a kuu ha, ⁵ -Nasaté tili Jesus sama taeti kule- töpö kuu ha, -Hi ĩ sa waikiwö- Jesus a kuuma.

Jutasö anö Jesus a monima pole, ĩ töpö na ĩ a wani öpa tikilio naioma. ⁶ -Ĩ sa waikiwö- ĩ na Jesus a kuu ha, töpö kililo nõ, ĩ tä töpö tekukua kotalo nõ, töpö kelasoma. ⁷ Ĩ tökö soatawö, -Ĩ witi pili ma taeti kule?- Jesus a kuu kotasö ha, -Nasaté tili Jesus sama taeti kule- töpö kuu ha, ⁸ -“Hi ĩ sa waikiwö” ĩ na sa kuu waikio ke nõkö- Jesus a kuu nõ, -Kamakönö sa taeti waikia manu kule, ipa töpö hula kopalööl- ĩ na Jesus a kuuma. ⁹ -Kamisa na wa töpö totopipili, ĩ sa töpö pewö noama hõtöa soatia kule- pö a na Jesus a kuu noai, ĩ na ĩ tä kuo toleo totiatalo hõtöopö, -Ipa töpö hula kopalööl- Jesus a kuuma.

¹⁰ Ĩ na tä kua tä, Simão Pedro anö, poo a po pole, ĩ a po läkäa soatalö nõ, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä na a kalipalo sinomo wi, ĩ a sömöka wani pasopalöma. Kate a poko kuamö kule hamö a sömöka kule, ĩ a sömöka pasopalöma. Mauku a hiloma. ¹¹ Ĩ a sömöka pasopali ha, -Au poo a titia kökööl- ĩ na Jesus anö Pedro a noa thaa nõ, -“Wa pea totiopökö” kamisa na ĩ na ipa hao a kuu totioma maaki, “Jesus a peama tihöö!” pö pi kuu tihöö! “Wa peapökööl!” ipa hao anö sa noa thaa waikioma kutenö, “Awai. Sa peama päööl!” sa kuu kuleöl- Jesus a kuuma.

Sotatu töpönö pata tä na Jesus a tälölö

¹² Ĩ na tä kua tä, ĩ sotatu töpö, ĩ sotatu töpö simöa sinomo wi ĩ a, Teusömo wi a sai ha töpö läapalo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö Jesus a huöa soatalö nõ, a poko öka soatakö nõ, ¹³ Anásö a pata kuo taso pamö a täa soatalölömae. Anásö a pata hai, Kaipasö hai ĩ pisi a. Ĩ tä inama na, Teusö a täpä totio wi ĩ Kaipasö a pata kuoma. ¹⁴ Kaipasö aiki, -Ai töpönö sami ai tä säa sisapalöpökööl! Sami ai tä säa sisapalöma,

kamakö pewö säpa naio mai kitä- ĩ na Kaipasö anö töpö noa thaa noai, ĩ a.

-Jesus sa tai mi ipöö!- Pedro a kuu noai ĩ ta

Mateus 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.54-57

¹⁵ Ĩ na tä kua tä, Simão Pedro a, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ ai tä, Jesus a na ĩ na kilii töpö nokalölö nõ, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä hai ĩ sai a na töpö walokö tasoma. Töpö waloikitö nõ, Jesus a kai a hua sinomoti wi, pata tänö ĩ a taö öpama kutenö, pata tä sai pö sika na tä hokale ha, ĩ ha Jesus a kai lisipo tä, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ a lisia tikilia naipasoma.

¹⁶ Sai a päka holeo pa Pedro a öpa haitioma. Jesus a kai a hua sinomoti wi, pata tänö ĩ a taö öpa noai, ĩ a lisia sapa kotalo nõ, sai a päka holeo pa suö tä läapalo pole, ĩ a na a hapalo nõ, ösimö hamö Pedro a kai lisia sapa nömöpasolöma. ¹⁷ A kai lisipo pia tä, sai a päka holeo pa suö tä läapalo pole, Pedro a na ĩ aiki, -Jesus wa kai a hua sinomoti wi wa hãtowö?- ĩ na a kuu ha, -Ma. ĩ sa pasi mai kitä- Pedro a kuu hõtöoma.

¹⁸ Ĩ na tä kua tä, töpö pewö wati ipö salo, ĩ tä sai na töpö kalipalo sinomo wi ĩ töpö, töpö läapalo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö koa taka thakö nõ, ĩ taka kasö na töpö öpa sototoiki nõ, töpö pomopaloma. ĩ ha Pedro a öpa tikilia naiki nõ, a pomo naioma.

Jesus a kuati wi, Jesus a na juteu pata tänö ĩ ta hini noai ĩ ta

Mateus 26.57-68; Marcos 14.53-65; Lucas 22.54, 66-71

¹⁹ Ĩ na tä kua tä, Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tänö Jesus a hapalama nõ, -Kawa kai a hua sinomoti wi, wi na ĩ töpö kua totioö? Wa ta wäsä sinomo wi, wi na ĩ ta kua totia?- a kuuma. ²⁰ A kuu ha, -Hoka apa pa ĩ töpö pewö na sa ta wäsä sinomoti thali. Juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ a sai na sa ta wäsätii, Teusömo wi a sai ha sa ta wäsätii, ĩ na sa ta wäsä kuati thali. Sa ta wäsä hãtomo maa thaliö! ²¹ Önö kutenö, wi na wa pi kuu salo, kawanö sa huama kule? Sa ta wäsäti ha, töpö sömöka taa pasitio noai, ĩ wa töpö huama mi salo. Sa ta wäsätipili, ĩ töpönö ĩ ta taö waikile kitä- Jesus a kuuma. ²² Ĩ na Jesus a kuu ha, töpö läapaloti wi, ĩ ha ĩ töpö öpa sototole, ĩ ai tänö Jesus a moikömö na tä tĩathoa soatakö nõ, -Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tä na, ĩ na wa kuu kili maapa wi- ĩ na a kuu ha, ²³ Jesus aiki hõtöwö, -“Jesus a hapalo wanisala hãto alu kule” wa pi kuu salo, hi töpö öpa sototole, ĩ töpö pewö na ĩ ta kateha totioö! Sa kuuhe, ĩ pitili ta maaki, wi na wa pi kuu salo, sa sä ke?- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁴ Ĩ na Jesus a kuuma, Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tä Kaipasö a na Anásö a patanö Jesus a ökama simöpalöma.

-Jesus sa tai mi- Pedro a kuu koo noai ĩ ta

Mateus 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62

²⁵ Ĩ na tä kua tä, Simão Pedro a öpatiki nõ, a pomoti tä, -Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ wa hãtowö?- töpö kuu ha, -Ma. ĩ sa pasi mai kitä- Pedro a kuu hõtöoma. ²⁶ A kuu ha, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä na töpö kalipalo sinomo wi, Pedro anö ĩ ai tä sömöka wani pa-

sopalö noai, ĩ a wani na, -Ipa ai tä- a kuuto wi, ĩ aiki, -Ki hikali a na Jesus a na wa huu naio hãto kipili?- a kuu ha, ²⁷ -Naiö!- Pedro a kuu kōoma. ĩ tä soatawö kalaka a komöa soatasoma.

Pilatosö a pata na Jesus a kai walokö noai ĩ ta

Mateus 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5

²⁸ ĩ na tä kua tä, Kaipasö a sai pö ha töpö kuoma, homa tili pata tä sai pö pata hamö Jesus a noka nömö-manönömae. Tä halu waikioma. ĩ tä wakala na juteu töpö pásökoamo nö, töpö iapalo waikio piaö ha, homa tili pata tä sai pö na ĩ töpö lisipo maama. -Makö iapalo pia tä, tiko töpö sai pö na lisipaso wi, ĩ tä kua pasia mai kitä- juteu töpö pi kuu salo, homa tili pata tä sai pö ha ĩ töpö lisipo maama. ²⁹ Önö kutenö, homa tili pata tä hai, ĩ Pilatosö a pata lisa kopalo nö, -“Hi a wani wanisala apa pasioö” makö kuu pole, ĩ anö ĩ ka pi tä thaa totioma?- Pilatosö a pata kuu ha, ³⁰ -ĩ anö wanisala tä thaa maama aköna, kawa na sama wani hilapala solöa mana pi- töpö kuuma. ³¹ Töpö kuu ha, -Kamakönö a noka komanönö! Kamakö hai ĩ pata töpönö töpö noa thaa noai, ĩ ma tä waheta möö paio nö, ³² -“ĩ na pö kua ti! pata töpönö töpö noa thaa thali maaki, ĩ na hi a wani kua satimo opa kutenö, a wanisala apaö. Önö kutenö, ma wani säpalö nököö!” ĩ na makö kuupököö!- ĩ na Pilatosö a kuuma. A kuu ha, -“Ai tä säpa maikiö!” ĩ na homa tili pata töpönö makö noa thama kutenö, kama samakönö Jesus sama säpa mai kitäö!- ĩ na ĩ juteu töpö kuuma. ³² -Sa säpamonaso pia wi, ĩ na tä kua kitä- Jesus a kuu waikio noai, ĩ ta pitilimo opa kuköpö, -Homa tili töpönö hii ti pakalai ti ha a säpalöpöö!- ĩ na juteu töpö pi a kuu nö, -Kamisamakönö kuno maiö!- töpö kuuma.

³³ ĩ na töpö kuuma, kama sai pö ha Pilatosö a lisa kotalo nö, Jesus a naka soatalö nö, -Juteu töpö na wa kaikanamo wi, ĩ wa?- a kuu ha, ³⁴ -Kama wa pi saimo nö, wa kuu ke? Ai töpönö kawa na ĩ ta waa hätokö-makö?- Jesus a kuu ha, ³⁵ -Wi na wa pi kuu totia kule? Kama sa pi saimo päo mai kitä. Juteu sa pasi mai kitä. Au ai juteu töpö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, ĩ na töpö kui töpönö kamisa na wa namo simökömae. Wi na pili wa kua totioma?- Pilatosö a kuuma. ³⁶ A kuu ha, -Hi masita tä uli na töpö kule, ĩ töpönö sa kaikanapa maama. ĩ töpönö sa kaikanapalöma aköna, kamisa na töpö nokapaloti wi, ĩ töpö waitilimo opöla pi. “Juteu pata töpö na Jesus a namo simöki pia salo” ipa töpö pi kuu nö, töpö waitilimo pola pi. Sanöma tä kaikana kua wi na, ĩ na sa kua pasio mai kitä- Jesus a kuuma. ³⁷ ĩ na Jesus a kuu ha, -ĩ na wa kuu manu kule, kaikana wa totihiwö?- Pilatosö a kuu ha, -“Kaikana wa” kama wa kuu ke- Jesus a kuu nö, -Pitili sa ta wäsä sisapö, sa kupalo nö, hi masita tä uli na sa huma. Ai sanöma töpö pitilimo totio opa wi ĩ töpönö sa hini kitä- Jesus a kuu ha, ³⁸ -“Pitili ta” wa kuu pole, ĩ ka pi wa ta kateha kule?- Pilatosö a kuuma.

Jesus a namo simökö noai ĩ ta

Mateus 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25

ĩ na Pilatosö a kuu nö, atu hamö juteu töpö sototole, ĩ hamö a lisa kotalo nö, ĩ töpö na a hapalo nö, -Hi a wanisala mi ipöö! A wanisala mi kutenö, “A säpalöö!” sa kuu mai kitä- ĩ na Pilatosö a kuu nö, ³⁹ -Pi naka. ĩ tä inama pewö na makö pásökoamo tä, titita wi a sai na töpö titile, ĩ ai ma tä saili ha, ĩ sa tä kusöa kopamanö nö, sa tä atupama sinomo kōo thali. Önö kutenö, hi a kaikanamo wi, juteu makö na ĩ sa atupamanöpö? “Awai” makö kuu kitä?- ĩ na Pilatosö a kuuma. ⁴⁰ ĩ na Pilatosö a kuu ha, -Ma. ĩ aiki, kuno mai. Pahapásö a atua kōa pasipamanöö!- töpö lalupalo pola nö, töpö pewö a kuuma. Pahapásö a lö kui, homa tili pata töpö na a waitilimo sinomo noai, ĩ a.

19 ĩ na tä kua tä, Pilatosö a patanö Jesus a nakalö nö, a soapamanöma.

² A soapamanöma, sotatu töpönö toto mösököpö öpii totonö kaikana tä hesowa pö kui na, ĩ na tä hesowa kui tä tiäpalö nö, Jesus a he na hesowa a mösököpö öpii a hesowa sohomakömae. ĩ a hesowa sohomakö nö, kaikana töpö haloi ösöpö usi kui na, ĩ na ösö usi kui ösö na Jesus a halomakö nö, ³ Jesus a na sotatu töpö walopa nö, -Juteu töpö na wa kaikanamo wi ĩ waö! Wa kaikanamo totio wi ĩ waö! Siwawö- töpö kuu pi wasöa soatalo nö, pili töpö ami kotopönö Jesus a soa soatamae.

⁴ ĩ na tä kua tä, juteu töpö sototole, ĩ hamö Pilatosö a lisa kotalo nö, -Pi naka. “Jesus anö wanisala tä thaa mi kutenö, Jesus sa peama wani ipöö! ĩ na Pilatosö a pi kulaso noa” ĩ na makö pi thama pia salo, kamakö na Jesus sa hila pia kulaso- Pilatosö a kuuma. ⁵ ĩ na tä kua tä, hesowa mösököpö öpii a hesowa sohopoö, haloi ösö usii ösö halopoö, ĩ na Jesus anö tä pewö thaa thalö nö, Pilatosö a öpa taso pamö Jesus a lisa kōo soata-solöma. A lisa kōo soatasoö ha, juteu töpö na Pilatosö aiki, -Hi wano tä möö!- Pilatosö a kuuma.

⁶ ĩ ha, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, töpö läpalo sinomoti wi ĩ töpö, ĩ na kilii töpönö Jesus a talalö nö, -Hii ti pakalai ti ha a sätäa ösömaköö! Hii ti pakalai ti ha a sätäa ösömaköö!- ĩ na töpö kuu pola nö, töpö lalupalo opama.

ĩ na töpö kuu ha, -Kamakönököö! Kamakönö ma tä läkälölö nö, ti pakalai ti ha a pi hĩtaköheö! Kamisa aiki, “Jesus a wanisala” sa kuu pasio mai kitä. A wanisala mi ipö- Pilatosö a kuu ha, ⁷ juteu töpö aiki hõtöwö, -“Teusö pelupö sa’ ĩ na ai tä kuu ha, a säpamanöpöö!” ĩ na pata töpönö juteu samakö noa thaa noai, ĩ na ĩ tä waheta kuu. ĩ sama tä waheta hini taö öpa salo, “Jesus a säpamanöpö” samakö kuu kule. “Teusö pelupö sa” a kuu thali manu kui, a säpamanöpököö!- töpö kuuma.

⁸ -“Teusö pelupö sa” a kuu thaliö!- ĩ na töpö kuu ha, Pilatosö a kilia apösoma. ⁹ A kilia apölo nö, sai a ösi na a lisa kopalölö nö, Jesus a na, -Witi hamö wa kuomö kuo somama?- ĩ na a kuuma maaki, Jesus a hapalo hõtöo maama.

¹⁰ Jesus a hapalo hõtöo mi ha, -Kamisa na wa hapalo hõtöo mi ipö? Pata sa kutenö, "Jesus a kusöa kopalöö!" sa kuu ha, wa kusöa hõtöa kopali kitä ta pi kuu mai. "Ti pakalai ti ha a pi hõtaköö!" sa kuu ha, wa pi hõtaki kitä ta pi kuu mai- Pilatosö a kuuma.

¹¹ A kuu ha, -Teusö a hai, i pata tä sai aiki, "I na Jesus a thamaheö! Pilatosö a kuupöö!" i na Teusö a kuu mi aköna, "I na Jesus a thamaheö!" wa kuu taö mana pi. Önö kutenö, kawa na sa namo simökö noai, i a wanisala satia apaö- Jesus a kuuma.

¹² I na Jesus a kuu ha, Pilatosö anö Jesus a kusöpa pi topa kōoma. A kusöpa pi topa kōa kule maaki, juteu töpö hapalo lalupalö läatalo opama. -Kawanö hi wa kusöa kopalöma, Sesa kaikana tänö wa noimapö wa mai kitä. Ai tä hai, "Kaikana sa" a kuti wi, i anö Sesa a pata wanipo wi, i a ta pi kuu mai. "Kaikana sa" Jesus a kuti manu kule, Sesa a pata wanipo wi, i a kutenö, a kusöpa kōo tihöö!- i na juteu töpö kupaloma.

¹³ I na juteu töpö kuu wi, Pilatosö anö i ta hininö nö, Jesus a atua kopamanö nö, tä makokama läapalo sinomo wi, i ti na Pilatosö a loköma. Maa makö patete pata paale ha, i ha lotami ti hõtöle, i -Kapatá- i na epö-teu töpö kuu thali. I ha Pilatosö a lokö tasoma.

¹⁴ A lotia tasoa tä, tä motokö hētupo pia kule. I hena tä, juteu töpö pásökoamopö tä wakala kupasoö. Pilatosö a loiki nö, juteu töpö na a hapalo hõtöo kōoma. A hapalo nö, -Ma tä möö nökö. Jesus a öpale, i kamakö hai i kaikana tä- a kuuma.

¹⁵ A kuu ha, -A säpalöö! A säpalöö! Ti pakalai ti ha a pi hõtaköö!- töpö kuu lalupalö opama. Töpö kuu ha, -"Kamisamakö hai i kaikana tä säpalöö!" makö kuu saile ta?- Pilatosö a kuu ha, Teusö a täpä sinomo wi i pata töpö aiki hõtöwö, -Sesa a pata hai, kamisamakö hai i kaikana tä pata sisawö- töpö kuuma.

¹⁶ I na töpö kuu ha, sotatu töpö na Pilatosö aiki, -Pei. Ti pakalai ti ha a sätämaköö!- i na Pilatosö a kuu nö, i töpö na Jesus a totoköma. Jesus a totoki ha, sotatu töpönö Jesus a nokamanönöma.

Ti pakalai ti ha Jesus a sätämakö noai i ta

Mateus 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43

¹⁷ I ha, ti pakalai ti ha Jesus a pi hõtaköpö, Jesus kamano i ti maosaotalölö nö, He manokosi tä heu na i ti kai walokö tasoma. -Kökota heuma- epöteu töpö kuu wi, i tä heu hamö a walokö tasoma. ¹⁸ I tä heu na hii ti pakalai ti ha Jesus a sätämaköma. Ai polakapi töpö solo. Ai tä hētū ha ai tä sätämakö nö, a pi hõtaki, ai tä hētū ha soatawö ai tä sätämakö nö, a pi hõtaki, ai tä hētū ha soataki, mötali tä sai ha Jesus a sätämakö nö, a pi hõtaki, i na tä thaköma.

¹⁹ I ha, Pilatosö anö tä säököpamanö nö, *NASATÉ TILI JESUS A. JUTEU TÖPÖ HAI I KAIKANA TÄ* tä säököle, i na i tä säököma kuuma. Tä säököpamanö nö, pakalai ti hösöka na tä sätämaköma. ²⁰ Juteu töpö kai, homa tili töpö kai, köteeku töpö kai, i na töpö kai kui töpö kai säökököma. Jetusalēi tä uli hōkōa apa kutenö, Jesus a pi hõtale tä heuma hamö jetusalēi tili töpö ekuiki nö, tä säököle, i tä möpala apamae. ²¹ Tä möpala apa nö,

Teusö a täpä sinomo wi, Pilatosö a na i pata töpö aiki, -"Juteu töpö hai i kaikana täö!" tä kuu wi tä säökä maikiö! "Juteu töpö hai i kaikana sa' hi a kuu thaliö!" i na tä säökäma kuu wi, i tä säököa totia pasikiö!- töpö kuu ha, ²² -Sa tä säökä noai, i tä sai waikiwö. Ai sa tä säökä kota mai kitä- Pilatosö a kuu hõtöoma.

²³ I na tä kua tä, hii ti pakalai ti ha sotatu töpönö Jesus a pi hõtakö noai ha, Jesus a hai i halo i ösö pewö tälö nö, ai sotatu tänö ai ösö tälö, ai sotatu tänö ai ösö tälö, ai sotatu tänö ai ösö tälö, ai sotatu tänö ai ösö tälö, ai sotatu tänö ai ösö tälö, i na ösö tää hātāha thalalömae. I na ösö sua hātāha thalalöma maaki, sami ai ösö paa haipasoma. I ösö hēhama pasi mai ha, ösö paa haipasoma. ²⁴ -Ösö kaka-pa mai nököö! Sami ai wanö i ösö komii ösö tää totia pasilöö!- töpö kuu nö, -Maa ma ose säsāha nö, "I anökö" makö kuupökööl!- töpö kuuma. -I töpönö ipa halo i ösö tää hātāhāalalöma. Maa makö ose wai säsāha nö, sami ai tänö ipa ai ösö komi tää totia pasilöma- i na sutu ha Teusö tä waheta kuu noai, i pitili ta kuo totio opama.

²⁵ I na tä kua tä, ti pakalai ti ha Jesus a pi hõtale, i ti kotö ha Jesus a hai i pöpönö a sai, pöpönö osa a, Klopasö a hai i pusopö Maria a, matala tilisoma Maria a, i na töpö kui töpö öpa sätātioma. ²⁶ Töpö öpa sätātioma tä, Jesus anö kama hai i pöpönö a möö nö, kama kai a hua sinomoti noai, i a pi ipa noai, i a möö naio nö, -Napa. Mi a hai i au ulu a- a kuu nö, ²⁷ kama kai a hua sinomoti noai, i a na, -Mi a hai, i au nao a- a kuuma. A kuu ha, Jesus a kai a hua sinomoti noai, i anö Jesus a hai i pöpönö a tälö nö, -Kamisa sai pö ha a pilia nömötikiö!- a kuuma.

Jesus a nomaso noai i ta

Mateus 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49

²⁸ I na tä kua tä, Jesus aiki, -"I na tä thama totioö!" kamisa na ipa hao Teusö a kupili, i sa tä pewö thaa hõtöa waikipalöma- Jesus a pi kuuma, -Teusö tä waheta kuu noai na, i na sa kua tolea totio pia kule- Jesus a pi kuu nö, -Sa amisi ipö sai- a kuuma. ²⁹ I na Jesus a kuu ha, hapoka a ösi na tuu nasii tuu kule, i tuu na tä kauko opii tä kemakö nö, hisopo ösö ola na tä kauko opii i tä tikimakö nö, Jesus a kai na tuu pi tipömaköma. ³⁰ Jesus anö i tuu koa nö, -Sa tä pewö thama hõtötöa waikio ke. I naköö!- Jesus a kuuma. A kuu nö, a mäi poa soataiki nö, Teusö a na a ösi totokö nö, a noma soatasoma.

³¹ I na tä kua tä, juteu töpö aiki, -Hena tä, kalipalo mai, i sápatu tä wakala. Makö Teusömo totio wi tä wakala. Önö kutenö, hena tä ti pakalai ti ha töpö pi hõtale soale, i tä wanisala apöle kitä- juteu töpö pi kuu kutenö, Pilatosö a pata na, -Ti pakalai ti ha töpö pi hõtatalati, i töpö konona pewö kälälötö nö, töpö koananötööl!- töpö kuuma. ³² I na töpö kuu ha, sotatu töpö ekua soataiki nö, Jesus a pi hõtale, i ai tä tutakö ha ai tä pi hõtale, i a konona kápali, ai tä tutakö hētū ha ai tä pi hõtale soatale, i a konona kää naia soapali, i na tä kua tä, ³³ Jesus a noma pasia waikilasoma kutenö, a konona kápa pasio maama. ³⁴ A konona kápa maama

maaki, ai sotatu tänö sokopi anö Jesus a lepuku ti-wöhököma. Tä tiwöhököma, iä iä tä nia soatasoö. Maa tuu nia tikilia soasoö. Ī na tä kuama.

³⁵ Ī sa tä taa pasio noai, ĩ sanö sa ta wäsä pasioma. -Jesus a pitili- ĩ na makö pi kuu kuköpö, sa ta wäsäma. Sa ta wäsä noai, ĩ pitili ta. -Pitili sa totiwo a- ĩ na sa kuu kule. ³⁶ Sotatu töpönö Jesus a konona käpa maama kutenö, -Ai sami tu käpa mai kitä- ĩ na sutu ha ĩ na Teusö tä waheta kuu waikio noai, ĩ pitili ta kuo toleo totioma. ³⁷ -Ai töpönö a tiwöhölö noai, ĩ töpönö ĩ a möö kitä- ĩ na Teusö tä waheta kuu naio waikioma.

Maa maka na Jesus a nomawö titikö noai ĩ ta

Mateus 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56

³⁸ Ī na tä kua tä, atimatéia tili tä José anö Pilatosö a na Jesus a nomawö kai nakama. José anö Jesus a kai a hua naitioma maaki, juteu töpö na a kili ipa kutenö, -Jesus sa kai a hua naitio wi ĩ sa- ĩ na a kuu kili ipama. José anö Jesus a nomawö kai nakaö ha, -A nomawö tälölöö!- Pilatosö a pata kuu ha, José a ekua soataiki nö, a nomawö täa soatalölöma. ³⁹ Mumai ha Jesus a na Nikotemosö a noimo noai, José a na ĩ a ekua naiköma. Nomawö tä hulukua sinomo wi, Nikotemosö anö ĩ pähi pähi tä kai ekua naiköma. Miha tä pähi, aloésö tä pähi, ĩ na tä kui, pähi pähi tä hute pata, ĩ 35 kilu kui, ĩ na tä kai ekua kuköma. ⁴⁰ Ī polakapi töpönö Jesus a nomawö tälölö nö, watata ösökönö a nomawö haloa kolilipali, pähi pähi tänö watata ösökö hulukulali, ĩ na tä thamama. Ī na nomawö töpö na juteu töpönö ĩ nomawö töpö thama läo sinomotima. ⁴¹ Ki hamö ti pakalai ti ha Jesus a pi hĭta laso noai, ĩ tä uli kulali hamö ai töpönö hikali a thakö noai, ĩ a hikali na nomawö tä titita wi, ĩ nasimö maa maka kuoma. Ī maa maka na nomawö tä titia paio mai ha maa maka kuo soatio paioma. ⁴² Jesus a nomaso noai, ĩ hena tä juteu töpö kalipalo mai, ĩ sápatu tä wakala kua soataköma kutenö, ĩ maa maka atepa apa salo, ĩ ha ĩ töpönö Jesus a titia atea soataköma.

Maa maka pokei taka kai talalö noai ĩ ta

Mateus 18.1-8; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12

20 Ī na tä kua tä, tomĭku tä wakala halu pia tä, maa maka hamö matala tilisoma tä Maria hua halusolöö. A hua halulölö nö, maa maka pata hamö Jesus a nomawö pi titio taso noai hamö a waloikitö nö, maa ma patanö taka lakö noai, taka häkoa kōa waikipalö noai taka tapama. ² Ī taka häkoa talalö nö, Simão Pedro a, Jesus a kai a hua sinomoti noai, Jesus anö a pi ipa noai ĩ a, ĩ na töpö kui töpö na matala tilisoma tä Maria läläa soatalölö nö, -Taka poke thaiö! Ai töpönö Jesus a Kaikana tälölöpa noa thaiö! Witi hamö ai töpönö a thaköma kuno mai?- a kuuma. ³ Ī na a kuu ha, Pedro a, Jesus a kai a hua naitio noai ĩ a, ĩ na kilii, maa maka hamö Jesus a nomawö titio noai, ĩ taka poke hamö ĩ töpö hua soatasolöma. ⁴ Ī polakapi töpö läläa soatasolöma maaki, Jesus a kai a hua naitio noai, Jesus a nomawö titio taso noai, ĩ ha ĩ a läläa toleha asolöma, a waloa somakö tasoma. ⁵ A walotaikitö

nö, a mäi poa soataiki nö, watata ösökönö Jesus a nomawö halopalö noai, ĩ ösö makea tapa kule maaki, a lisipo maama. ⁶ Simão Pedro a läläa haioölö nö, a waloa haitaikitö nö, Jesus a titio noai, ĩ taka poke hamö a luköa soatasolöma. A luköa soatalölö nö, tä möa-palalö ha, watata ösökö makea tapa kōo päoma. ⁷ Jesus a he halo noai, ĩ ösö taa nömöa kōa pälalö tasoma. Ī ösö kōhehamai, ösö makeo soka pasioma. ⁸ Ī ha, Jesus a kai a hua naitio noai, maa maka ha ĩ a waloa somakö taso noai, ĩ a luköa nömötalölö nö, tä talalö nö, -Jesus a temöa konasomakö- a pi kuuma. ⁹ -Cristo a nomaso kitä maaki, a temöa konaso kitä- ĩ na Teusö tä waheta kuu noai, ĩ töpönö ĩ tä hini pasio mai ha, ĩ töpö kuo paitioma.

Maria Matalena a na Jesus a tapamo noai ĩ ta

Mateus 28.9-10; Marcos 16.9-11

¹⁰ Ī na tä kua tä, Jesus a kai a hua sinomoti noai ĩ töpö konasolö noai ha, ¹¹ atu ha Maria Matalena a ökö kai öpa haio soatioma. A ököti tä, a mäi poiki nö, maa maka na tä möö tikilitalöma, ¹² polakapi äju töpö loa talalöma. Ī töpönö watata ösö ausi pii ösö halopoma. Jesus a he makeomö kuoma hamö, ĩ hamö ai tä loa kule. Jesus a konona kuomö kuoma hamö ai tä loa kule. ¹³ Maria a na töpö hapalo nö, -Suö ai! Wi na wa pi kuu salo, wa ököti kule?- ĩ na ĩ töpö kuu ha, -Ai töpönö ipa Jesus pata tä täa hätolölömaö! Witi hamö a täamö thalölöma kuno mai?- ĩ na Maria a kuu nö, ¹⁴ a nomöhöa soatalo nö, Jesus a öpa taa soatalalöma maaki, -Ä äi. Jesus aö!- a pi kuu soata maama. ¹⁵ Ī na tä kua tä, Jesus aiki, -Suö ai! Wi na wa pi kuu salo, wa ököti kule? ĩ witi pili wa taeti kule?- ĩ na a kuu ha, -Hi hikali a na a kalipalo sinomo wi, ĩ a hätowöö!- Maria a pi kuu nö, -Kawanö Jesus wa täa hätolöma? Jesus wa täa hätolöma salo, "Ī hamö sa tä tälölö keheö!" kamisa na wa kuu hatukua totiatalo mi salo. Ī na wa kuu ha, kamisanö sa täa konöpö- a kuuma.

¹⁶ A kuu ha, -Maria ai!- Jesus a kuuma. Jesus a kuu ha, Jesus a öpamö kuo pamö Maria a öpa nomöhöa soatalo nö, juteu töpö kai a thaa soata nö, -Haponi ai!- a kuuma. -Haponi- tä kuu pole, -Samakö pi hatukama sinomo wi ĩ wa- ta kuu alu kule.

¹⁷ -Haponi ai!- ĩ na Maria a kuu ha, -Hi tä hĕtu ha ipa hao a na sa koonö mai ha, tä kua soa manu kule, sa huöpoti maiki. Ipa hoose töpö na wa waloa koikitö nö, wa wäo nö, "Pi naka. ĩpa hao Teusö a, kamakö hai ĩ pö Teusö a, hi tä hĕtu ha ĩ a na sa konasolö pia salo' ĩ na Jesus a kuu thaiö!" ĩ na wa kuu!- Jesus a kuuma. ¹⁸ Jesus a kuu ha, matala tilisoma tä Maria a hua kononö nö, Jesus a kai a hua sinomoti wi ĩ töpö na, -Pata tä Jesus sa taa konani keheö! "ĩpa hao Teusö a, ĩ kamakö hai ĩ pö Teusö a, hi tä hĕtu ha ĩ a na sa konasolö pia salo!" Jesus a kuu thaiö!- ĩ na a kuuma.

Kama kai a hua sinomoti wi, ï töpö na Jesus a tapamo noai ï ta

Mateus 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49

¹⁹ ï na tä kua tä, tomïku tä wakala mumano nö, sai ösimö ha Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö koka-monö nö, juteu pata töpö na ï töpö kili ipa salo, lata wi ti lototoa soatamaköma. Ti lototoa soatamaköma maaki, Jesus a waloa soataikiso nö, ï töpö lole ha a öpa soataköma. A öpa soataiki nö, -Pö pi topapaloö!- Jesus a kuuma. ²⁰ ï na a kuu soatalo nö, a ami mömo soatama. A lepuku mömo naio soatama. Kama kai a hua sinomoti wi ï töpönö Jesus pata tä taa konanö nö, töpö pi pewö mönaha apama. ²¹ -Pö pi topapaloö!- Jesus a kuu koo nö, -Ipa hao anö sa simöa thapalö noai na, ï na kamisanö makö simöa thama hötöa kule- a kuu nö, ²² ï töpö na kama hëasi holasia soataiki nö, -Teusö a ösi kua tolele, ï a tälöheö! ²³ Ai tä na makö hapalo nö, "Wa wanisala apati noai, ï tä na Teusö a hïso maa waikipasomaö!" ï na makö kuu ha, ï a wani wanisala apa noai, ï tä na Teusö a hïso maa waikipaso noai kitä. ï na tä kua tä, "Wa wanisala apa noai, ï tä na Teusö a hïso soaleö!" ï na makö kuu ha, a wani wanisala apati noai, ï tä na Teusö a hïso soale kitä- ï na Jesus a kuuma.

²⁴ ï na tä kua tä, Tomé anö Jesus a kai a hua sinomoti wi, ï ai a maaki, Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö na Jesus a tapamo kôa tä, ï tä, ï töpö na Tomé a kuo naio pasio maama. Kökö poakapasos noai ï ai a na, -Sísimu-töpö kuuto wi, ï Tomé a. ²⁵ Tomé a kuo naio maama kutenö, -Jesus sama kaikana taa konani kipiliö!- Tomé a na töpö kuuma. Töpö kuu ha, -Pili ami na söpala sa ösö uno tapaö, ï sa tä uno höpöa totioö, pili a lepuku na tä uno kua naine, ï sa tä uno höpöa totio naioö, ï na sa tä thama paio mi tä, "ï pitili ta waikiwöö! Jesus a temöa konasoma ta o!" ï na sa pi kuu mai kitä- Tomé a kuuma.

²⁶ Waiha sami tomïku tä wakala hasutaso noai ha, sai a ösi na Tomé a, Jesus a kai a hua sinomoti wi ï ai töpö pewö, ï na töpö kui töpö kokamo tä, lata wi ï ti lototoa kule maaki, Jesus a waloiki nö, ï töpö mötali na a öpa mötalia soataiki nö, -Pö pi topaikiö!- a kuu solöma. ²⁷ A kuu nö, Tomé a na, -Hisa ha tä höpöaö! Pili sa ami möö! Wa pokö tototalo nö, pili sa lepuku höpöaö! "Jesus a temöa koo maa noai kitä" a pi kuti ti! "Jesus a temöa konaso noa" ï na wa pi kuu totio mi salo- Jesus a kuuma. ²⁸ Jesus a kuu ha, -Ipa kaikana ai! Ipa Kaikana Teusö ai!- ï na Jesus a na ï na Tomé a kuuma. ²⁹ ï na a kuu ha, -Kawanö sa tapa manu kule, "Jesus a temöa totia konaso noa" wa kuu ke. Ai töpönö sa tapa tai mi ipö maaki, "Jesus a temöa totia konasoma" töpö kuu wi, ï töpö pi mönaha apa kitä- Jesus a kuuma.

³⁰ Pi naka. Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö mamö tetela tä, Jesus anö pe epii tä aipamatima. Jesus anö pe epii tä aipamati noai, hi tä waheta na sa tä pewö a wäsä maa ke. Wani ipii sa tä wäsä päo ke. ³¹ -Teusö anö a simöpalö nö, a kaikanapalö noai, ï Jesus a. Teusö a hai ï pelupö a- ï na makö pi thama pia salo, Jesus anö tä aipamati noai, hi tä waheta na ï ai sa tä wäsä nö, sa

tä säöka ke. ï na makö pi thamaö ha, -"Jesus a pitili" ï na makö pi kuu kuköma, makö ösi palimipaso kitä- ï na sa kuu wi sa tä säököpali ke.

Maa tuu kasö na Jesus a tapamoa konaso noai ï ta

21 ï na tä kua tä, ki hamö, Sipetíasisö tä kosoto pata hamö, kama kai a hua sinomoti wi ï töpö na Jesus a tapamoa konasoma. ï na tä kuuma:

² Simão Pedro a, kökö poakapasos noai ï ai a na, -Sísimu- töpö kuuto wi ï Tomé a, Kaliléia tä uli pata ha Kanä tä uli kule, ï ha Natanaeu a pilio soma noai ï a, Sepeteu a pelupö töpö, Jesus a kai a hua sinomoti noai, ï ai polakapi töpö, ï na töpö kui töpö sototoa tä, ³ ï töpö na Simão Pedro aiki, -Salaka sa hikita lasoköö!- a kuuma. A kuu ha, -Kamisa solo- ï töpö pewö kupaloma. Töpö kupalo nö, kutiata a na ï töpö pewö titiköma, ï tä mumi na töpö pi kalä halutima maaki, salaka pö hikipa maama. ⁴ Tä halua pälasoma ha, hena tä sai tä, kosoto u kasö pata ha maka maka tä palali, ï ha Jesus a öpa kulali maaki, -Ki tä öpalali, ï Jesus a hätowö- ï na töpö pi kuu maama. ⁵ ï ha, Jesus a komöa soataso lasoma. -Ai pö! Salaka ma hiki ke?- a kuu ha, -Salaka sama hiki ke maaki, sama hikipa maaheö!- töpö kuu hötöoö ha, ⁶ -Kate makö pokö kuamö kule hamö wahi ma tökö pata säsäamö thalöma, salaka ma taa soatalali kitäö!- Jesus a komö kuu lasoö ha, kate töpö pokö kuamö kule ha wahi tökö pata säsäamö thaa hötölöma, salaka satehe epii salaka kökö kua soataköma kutenö, tökö pata läkäpo kôa kule maaki, tökö pata hute epö salo, tökö pata läkäo maama.

⁷ ï ha, Jesus a kai a hua naitio noai, Jesus anö ï a pi ipa noai, ï aiki, -Ki a lö kui, ï Jesus a Kaikana- ï na Simão Pedro a na ï na ï a kuuma. ï na tä kuu ha, Simão Pedro anö kama hai ï haloi ösö haloa koo soatalö nö, maa tuu na a sutua soataköma. ⁸ Maa tuu kasö pata atepa apa kutenö, ï 100 metötu tä kui tuu kasö pata wäa soata kutenö, Jesus a kai a hua sinomoti wi ï töpö pi kalä haile, ï töpönö salaka pi pata läkäpo nö, kase tä ha töpö pi katöa haiköma. ⁹ Töpö pi katöa haiki nö, töpö söposöpalo nö, koa taka ane pata topa apa pa salaka kökö sapala pole ï kökö, ïsa äi, ï na tä tapa kuuma. ¹⁰ ï ha, Jesus aiki, -Salaka ma hikipalöhe, ï ai salaka kökö ose pihöö!- a kuu läoö ha, ¹¹ kutiata a na Simão Pedro a tititaiki nö, salaka a pi pata läkäpo soatama. ï wahi tökö pata na salaka pö pe epii, kökö satehe epii, ï 153 salaka kökö pata kui, kökö pata kuoma. Satehe epii salaka kökö kuoma maaki, wahi tökö pata huitipo maama.

¹² ï na tä kua tä, -Hapo. Pö iasoö!- ï töpö na ï na Jesus a kuuma. -Ki a hai, ï Jesus Kaikana a- töpö pi kuu kutenö, -ï witi wa totiwoö?- töpö kuu kili ipama. ¹³ Önö kutenö, Jesus a ekuiki nö, ïsa äi tälö nö, ï töpö na ï äi totoaköma. Salaka kökö totoa sätäa naia soataköma. ¹⁴ Jesus a temöa kono nö, ï tökö soatawö a tapamoa konasoö, waiha a tapamoa nömöa konasoö, ï na Jesus a tapamo pi kua toitalo nö, waiha kosoto tuu kasö na a tapamoa nömöa konasoma.

Pedro a na Jesus a hapalo noai ĩ ta

¹⁵ ĩ na tä kua tä, töpö ia matalo nö, Simão Pedro a na Jesus a hapaloma. A hapalo nö, -João a hai ĩ pelupö Simão ai! Hi töpönö sa pii hõtöa kule maaki, kawanö sa pii satia apa asa kitä?- a kuu ha, -Pata täö! Awiö! Wa pi ipawöö! ĩ wa tä taö waikia alu kuleö!- Simão Pedro a kuu hõtöoma.

A kuu hõtöoö ha, -Oweha wa kökö ose wai hĩkati nö, wa kökö patama kua wi na, ai töpönö sa thapo wi, ĩ na ĩ wa töpö patama kua hõtöopököö!- Jesus a kuuma.

¹⁶ A kuu nö, -João a hai ĩ pelupö Simão ai! Sa pii hõtöo kitä?- Jesus a kuu kōö ha, -Awai. Pata täö! Wa pi ipawöö! ĩ wa tä taö waikia alu kuleö!- Simão Pedro a kuu hõtöo kōoma.

A kuu ha, -Oweha kökö patama kua wi na, ĩ na sa thapo wi, ĩ na wa töpö patama kua hõtöopököö!- Jesus a kuuma. ¹⁷ A kuu nö, -João a hai ĩ pelupö Simão ai! Sa pii totio kitä?- Jesus a kuu kōoma.

-Sa pii totio kitä?- Jesus a kuu kōatalo opaö ha, Pedro a ösi wanisala apöpalo nö, -Pata täö! ĩ wa tä pewö taö öpa waikia kule. Kamisanö wa pi ipa wi, ĩ wa tä taö öpa waikia alu kuleö!- Pedro a kuu ha, -Oweha kökö patama kua wi na, ĩ na sa thapo wi, ĩ na ĩ wa töpö patama kua hõtöopököö! ¹⁸ "Wa hĩsa soa tä, au haloi wa ösökö thaa topa totiki nö, kama wa na au haloi wa ösökö öka kōo soatakö nö, wa huu pi topamö kua totile hamö wa hutima. ĩ na wa kua somatioma maaki, wa patasipöa totisoma, wa poko tototasoma, ai tänö wa poko ökatakö nö, wa huu waniomö kuo noai hamö wa läkäamö thaa soatalölö kitä" ĩ na kawa na sa kuu kule. Sa kuu pole, ĩ pitili ta- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁹ -Ĩ na ai tänö Pedro a säpali kitä. ĩ na a säa thapali ha, "Teusö a totiatalo opa asawö" ĩ na Pedro anö töpö pi thama kitä- Jesus a pi kuu salo, a onihamo nö, -Wa poko öka soatakö nö, wa läkäa soatalölö kitäö!- ĩ na Pedro a na ĩ na Jesus a kuuma. A kuu nö, -Kamisa na a noka soatalö!- Pedro a na Jesus a kuuma.

²⁰ ĩ na tä kua tä, Pedro a nomöhöa soatalo nö, Jesus a kai a hua sinomoti noai, ĩ ai tä huu haile, Pedro anö ĩ a tapama. Töpö iapalo tä, Jesus anö a pi ipa noai, Jesus a na ĩ a loo pakäho totio noai, ĩ aiki, -Pata täö! Witi pili anö wa monini pia salo?- a kuu noai, ĩ a huu haio taso-ma. ²¹ A huu haile, Pedro anö ĩ a talalö nö, Jesus a na, -Pata täö! Ki aiki kini? Wi na ĩ a kua pasio kitä?- Pedro a kuu ha, ²² -"Sa walo kōo paio mi tä, ĩ a noma paio mai kitä" ĩ na sa kuu ha, "Häö! Wi na taköö!" a pi kuu tihöö! Kamisa na kawa noka totipasopöö!- ĩ na Jesus a kuu-uma. ²³ ĩ na Jesus a kuuma kutenö, Jesus a thapo wi ĩ töpö aiki, -Ĩ anö Jesus a kai a hua sinomoti wi, ĩ a noma mai kitä- töpö kupalotima. Töpö kupalotima maaki, -Ĩ a noma mai kitä- Jesus a kuu makokoa totio maama. -"Sa walo kōo paio mi tä, ĩ a noma paio mai kitäö!" sa kuu ha, "Wi na taköö!" a pi kuu tihöö!- ĩ na Jesus a kuu pasio päoma.

²⁴ Jesus a kai a hua naitio noai, Jesus anö ĩ a pi ipati noai, ĩ João sa. Jesus anö ta kateha noai, kamisanö ĩ sa ta wäsä nö, sa tä säöka ke. Sa ta wäsähe, ĩ tä na, -Pitili ta- ĩ na samakö pewö kuu.

²⁵ Jesus anö tä thati noai, pe epii ĩ ai tä kuo opama. -Ĩ tä pewö a wäsä nö, tä pewö säökama aköna, tä waheta satehe epii tä waheta kulapi. Hi masita tä uli na ĩ tä waheta sai paa totioö aköna, masita tä uli alukusia apa pasia kopaso pi- ĩ na sa pi kuu kule.

Atos

Jesus a thapo wi ĩ tōpō kuati noai ĩ ta

Jesus a kuati noai, Lucas anō Teópilu a pata na ĩ waheta tā simōnō noai, ĩ tā noa ha ĩ a pata na hi waheta tā simōa nōmōnōma. Hi tā hētu hamō Jesus a konasolō noai ha Jesus a thapo wi ĩ tōpō kua haitio noai, hi waheta tā na Lucas anō ĩ ta wāsāma.

Jesus a kai a hua sinomoti noai ĩ tōpō na Jesus aiki, -Kamakō na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a ithopasoma, makō ōsi lotetea apōpamani kitā. Makō ōsi lotetea apōpalo nō, kamakōnō sa wāsā kuki kitā. Jetusalēi tili tōpō na sa wāsāō, jutēia tili tōpō pewō na sa wāsāō, samatia tili tōpō na sa wāsāō, masita tā uli pewō hamō tōpō kupai, ĩ tōpō pewō na sa wāsāō, ĩ na makō kuapökōō!- ĩ na Jesus anō ĩ tōpō noa thama kutenō, ĩ tōpōnō Jesus ta topa apōle ĩ ta wāsā hātāpotima. Ta wāsā hātāpoti noai, Lucas anō ĩ ta kateha totioma.

Jesus a thapo wi, Jetusalēi tā uli ha ĩ tōpō kuo noai, ĩ tōpō na Pedro a patamo kukō noai, Lucas anō ĩ ta wāsā somama. ĩ na tā kua tā, juteu tōpō pasi mai, pai hamō ĩ tōpō kuo selekeo opa pa Paulo anō Jesus ta wāsā hātāpoti noai, ĩ ta wāsā nōmōoma. Estēvão a, Filipe a, Pahanapé a, Silas a, Timóteo a, ĩ na tōpō kui tōpō a wāsā naioma. Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kuati noai, ĩ ta wāsā totio opama.

-Teusō a ōsi kua tolele, ĩ anō makō ōsi salupali kitāō!-

1 Teópilu ai. Hi tā hētu hamō Jesus a kōo paiolō maa noai ha, Jesus anō ta wāsāti noai, waheta tā na ĩ sa tā pewō sāōka waikipali kipili. Jesus a kuati noai, ĩ sa tā sāōka naio kipili. **2** Hi tā hētu hamō a koonō pia tā, Jesus anō tōpō simōpali pia salo, tōpō saipalō noai, ĩ tōpō na Jesus a hapaloma. -“ĩ na makō kua haitiopökōō!” ĩ na wa kuu!- Jesus na ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kuu ha, -ĩ na makō kua haitiopökōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

3 Pi naka. ĩ na tā kuuma. Jesus a nomano nō, a temōa kono nō, ĩ tā mumi pewō hamō Jesus a walo walomoti noai, sami pilipoma, ai a pilipoma hētupo kōa, ĩ na pilipoma kōkō kui kōkō pilipoma hasupamanōma. Tōpō simōnō noai, ĩ tōpō na Jesus a walo walomotima. -Jesus a temōa kōa waikiso noaō!- ĩ na ĩ tōpō pi thama pia salo, a walo walomotima. A walo walomoti nō, Teusō a kaikanamo totio opati wi, Jesus anō ĩ ta wāsāti-ma. **4** Tōpō simōnō noai, ĩ tōpō na Jesus a kua naia tā, -Jetusalēi tā uli ha pō kua paikiō! “ĩ sa tā pio kitāō!” ipa hao a kuupili, ĩ tā totoa paia mai ha, tiko hamō pō huu paio tihōō!- ĩ na Jesus anō tōpō noa thaa nō, -Ipa hao a kuupili, kamakō na ĩ sa ta wāsā kipili nōkō- ĩ na a kuuma. **5** ĩ na a kuu nō, -João anō tōpō māi ōma nō, maa tuunō tōpō ōsi salutima maaki, tā tetepo opa mai ha, kamakō ōsi ha Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a titiki nō, ĩ a ōsinō makō ōsi salupali kitāō!- ĩ na Jesus a kuuma.

Hi tā hētu hamō Jesus a konasolō noai ĩ ta

6 ĩ na tā kua tā, tōpō kokamo tā, Jesus a na tōpō hapalo nō, -Kaikana ai. Wi na tā kuto tā, kamisamakō na ai tiko tā kaikanamoti wi, ĩ wa tā mapamanō nō, juteu samakō sai hai ĩ kaikana wa tā thapali pia salo? Hukiki hātowō?- ĩ na tōpō kuu ha, **7** Jesus aiki, -Kamakōnō ĩ

ma tā taō mai kitā. Teusō anō ĩ tā taō sisaō. “ĩ tōkō. ĩ na tā wakala kuto tōkō” kamakō na ĩ na Teusō a kuu mai kitā. **8** A kuu mai kitā maaki, kamakō na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a ithopasoma, makō ōsi lotetea apōpamani kitā. Makō ōsi lotetea apōpalo nō, kamakōnō sa wāsā kuki kitā. Jetusalēi tili tōpō na sa wāsāō, jutēia tili tōpō pewō na sa wāsāō, samatia tili tōpō na sa wāsāō, tole hamō tōpō kulati, ĩ tōpō pewō na sa wāsāō, ĩ na makō kuapökōō!- ĩ na Jesus a kuuma.

9 ĩ na a kuu nō, ĩ tōpō mamo tetela tā, Teusō anō Jesus a ōsōma koonōma. A ōsōma koonō tā, ilasi tā pata na a paimōa kōkō lasoma.

10 Jesus a hokōpo tā, hutu mosōkō ha tōpō nonoa tā, polakapi tōpōnō haloī ōsōkō ausi ipii ōsōkō halolō nō, ĩ tōpō waloa haikōma. **11** Tōpō waloa haiki nō, -Kaliléia tili pō! Wi na makō pi kuu salo hutu mosōkō pata na makō nonoa kule? Hi tā hētu hamō Jesus a ōsōa konohe, ĩ a huu kōo kitā. Hi tā hētu hamō Jesus a ōsō kua koonō noai na, ĩ na a waloa kua kōki kitā- ĩ na ĩ tōpō kuuma.

Tōpō kokamo nō, Teusō a na tōpō hapaloti noai ĩ ta

12 ĩ na tōpō kuu nō, Jetusalēi tā uli kotō ha, sami kilōmetōtu tā kule ha, Olipa tā heu pata kule, ĩ ha tōpō kuoma, Jetusalēi tā uli hamō tōpō konasolōma. **13** Tōpō kopolō nō, Pedro a, João a, Tiago a, André a, Filipe a, Tomé a, Patolomeu a, Mateus a, Aupeu a hai ĩ pelupō Tiago a, Simão anō homa tili tōpō utitipama pi topa apa wi ĩ a, Tiago a hai ĩ pelupō Jutasō a, ĩ na tōpō kui, sai a ha ĩ tōpō kuta wi, ĩ a sai ōsimō hōsōka ha tōpō kokamonasoma. **14** -Teusō a na makō hapalotipōō!- tōpō pewō kuu nō, ĩ ha tōpō pewō kokamono nō, Teusō na tōpō hapalo sinomotima. Suō tōpō, Jesus a hai ĩ pōpōnō Maria a, Jesus a hai ĩ poose tōpō, ĩ na kilii, Teusō na tōpō hapalo sinomo naitioma.

Masiasö a saipalö noai ĩ ta

¹⁵ ĩ na tä kua tä, polakapi tä mumi matalo nö, Jesus a thapo wi ĩ ai 120 töpö kui töpö kokamo tä, Pedro a hapalo pia salo, a öpaiki nö, ĩ na a kuuma: ¹⁶ -Ipa pö! Sutu ha, Davi a na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ta wäsä noai, Davi anö Teusö tä waheta na ĩ tä säökökö noai, ĩ pitili ta kuo totioma. ĩ tä waheta na Jutasö a wani a wäsäma. Jesus a huölöpö, Jesus a kuo taso pamö Jutasö anö wasu töpö kai huu halu taso noai, ĩ a wani a wäsäma. ¹⁷ Jutasö a hai, ĩ ai makö kuoma. Jesus a wäsäti noai, ĩ ai a kuo naioma. ¹⁸ Jutasö anö wanisala tä thaa noai, ĩ tä noa na sitipa kökö tälö nö, ĩ kökö sitipa totokö nö, kama hai ĩ tä uli tälöma. ĩ tä uli tälö nö, ĩ tä uli ha a ke-lo nö, a pösömö huitipalo nö, a isiki päsäpaiki nö, a nomasoma. ¹⁹ A nomaso noai, Jetusalēi tä uli pata hamö töpö pilile, ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, ĩ tä uli hilaköma. "Aseutama tä uli na" ĩ na töpö kuuto thali. Kama töpö kai sai ha, "Tä uli iäpöi, ĩ tä uli na" ĩ na töpö kuuto thali- ĩ na Pedro a kuuma. ²⁰ ĩ na Pedro a kuu nö, -ĩ na tä kua noai, Ama tä waheta na ĩ ta wäsäma. "Kama sai a taköma, poke a sai kutiopöö!" ĩ na tä waheta kuu. "Ai a patamo wi, ĩ a matasoma kutenö, ai tä patamo nömöopököö!" ĩ na tä waheta kuu naiö- ĩ na Pedro a kuuma. ²¹ ĩ na a kuu nö, -Önö kutenö, ai tä patamo nömöopö, ma tä saia nömöpalöpököö! Jesus a na a noka totiatalo opa naitiopili, ĩ ma saipalö nöö! "Jesus a pata temöa konasoma thaliö!" ĩ a kuu naiopöö! ²² João anö Jesus a mäi ömani ha, ĩ ha Jesus a na makö noka soaiki nö, ĩ kamakö na töpö nokapalotipili, ĩ ai ma tä sailö nököö! Hi tä hētu hamö Teusö anö Jesus a konöma tä, kamakö na ĩ töpö nokapalo soatiopili, ĩ ai ma tä sailö nököö!- ĩ na Pedro a kuuma.

²³ ĩ na a kuu ha, polakapi tökö a kateha nö, -José Pasapásö a hai, ĩ Jusötu a hilo kua naine, ĩ aiki hätowö? Masiasö aiki hätowö?- ĩ na ĩ töpö kupaloma. ²⁴ ĩ na töpö kupalo nö, Teusö a na töpö hapalo soatama. -Pata! Kawanö sanöma samakö ösi pewö taö öpaö. Önö kutenö, hi polakapi sama tökö a kateha pole, ĩ witi wa saipalöma? ²⁵ Jesus anö samakö simöpalili, Jutasö a hai, ĩ ai a kuoma maaki, ĩ a solo makö patamoti wi, Jutasö anö ĩ tä takö nö, kama hai ĩ tä uli na a kōa papisolöma. Töpö pea sinomoti wi, ĩ hamö a kōa papisolöma. Önö kutenö ai wa tä saipalö noai, ĩ a patamo nömöopököö!- ĩ na Teusö a na töpö hapalo nö, ĩ na töpö kuuma. ²⁶ ĩ na töpö kuu nö, sami a sailöpö, maa makö ose wai na ĩ polakapi töpö wai hilo wi, ĩ tä säökökö nö, ĩ makö ose wai säsälö nö, maa ma ose hösöka na Masiasö a hilo wi, ĩ tä säökama pi hösöka asapasoma kutenö, ĩ a saia asalöma. Jesus anö töpö simöa asalö noai, ĩ 11 töpö kui töpö kuoma maaki, Masiasö a saia nömöpali ha, ĩ 12 töpö kua kopasoma.

Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ithopaso noai ĩ ta

2 ĩ na tä kua tä, Pētekoosösisö tä wakala kuiki nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö kokamoma. ² Töpö kokamo tä, hutu mosökö pata hamö pe epii ipoko ta

pata kui na, ĩ na tä kuu kai pata itholasoma. Tä kuu kai pata itholölö nö, ĩ töpö kokamo pole ha, ĩ ha ta pata lisipalo nö, sai a ösi pewö hamö ĩ na ta pata kuuma. ³ ĩ na ta pata kuu nö, koa taka pata hili kua wi na, ĩ na ta pata kui, ta pata selekepalö nö, töpö kokamo pole, ĩ töpö pewö na ta pata kua hätäpoma. ⁴ Ta pata kua hätäpo nö, ĩ töpö ösi pewö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua totiköma. A kua totiki nö, töpö kai a haö tikopö-pasoma.

⁵ ĩ na tä kua tä, tiko töpö uli pö pewö hamö juteu töpö pilio hätähamo paio noai, Jetusalēi tä uli hamö ĩ ai töpö pilio nömököma. ĩ töpö Teusömo sinomoma. ⁶ ĩ töpönö ĩ ipoko ta pata hini nö, ĩ hamö töpö satehe epii töpö walöa läköma, Jesus anö töpö sailö noai, ĩ töpö haö tikopö öpö kutenö, -Kamisa kai sai na töpö hapalo opa nö kiliawö- ĩ na töpö walöa läki wi, ĩ na töpö kuuma. ⁷⁻⁸ ĩ na ĩ töpö kuu nö, -Hi töpö hapalo pole, ĩ kalilēia tili töpö maaki, kamisa kai sai na töpö hapalo opa nö kilile- ĩ na töpö kupaloma. ⁹ ĩ na töpö kuu nö, -Pásia tä uli, Métia tä uli, Eläo tä uli, Mesopotámia tä uli, Jutéia tä uli, Kapatósia tä uli, Pötu tä uli, Ásia tä uli, ¹⁰ Pötísia tä uli, Pāpiilia tä uli, Esitu tä uli, Siteni tä uli kotö na Lípia tä uli kule, ĩ tä uli, Homa tä uli, ĩ na tä uli kui tä uli na makö pilioma. ¹¹ Ai makö aiki, juteu makö sai. Ai makö hai, tiko makö kuoma maaki, juteu töpö na makö kokapalo päo kipili. Ai makö hai, ĩ köteeta tili makö. Ai makö hai ĩ atápia tili makö. Hi makö kai satehe epii maaki, kamakö kai sai a thaa nö, hi töpö wäo nö, "Teusö a hai, ĩ pata tä sai kutenö, ĩ na a kua asatioö" ĩ na hi töpö kuu wi, ĩ ma ta hini makokoa totia apa asale- ĩ na ĩ juteu töpö kuuma. ¹² ĩ na töpö kuu nö, töpö kilipalo nö, -Wi na taköö!- ĩ na töpö kupalotima. ¹³ Ai töpö aiki, -Tuu wasui tuunö hi töpö polemo päa alu kule- ĩ na ai töpö kuu pi wasöa apama.

Pedro a hapalo noai ĩ ta

¹⁴ ĩ na töpö kupaloö ha, Jesus anö töpö simönö noai, ĩ 11 töpö kui töpö na Pedro a öpa naiki nö, lope epii a hapaloma. A hapalo nö, -Ipa juteu pö! Jetusalēi tili pö pewöö! Makö sömöka taiki nö, sa kuu piale, ĩ ta hini totioheö! ¹⁵ "Hi töpö polemo päa alu kuleö!" pö pi kuti tihöö! Töpö polemo mane. Motokö hētupo paia mai ha, töpö polemo kitä ta o? ¹⁶ Teusö a kai a wäsä sinomo noai, ĩ Joeu a hilo noai, sutu ha ĩ a hapalo nö, hi töpö kuati pole, ĩ ta wäsä paioma. ĩ ta wäsä nö, ĩ na a kuuma:

¹⁷ "Pi naka. ĩ na Teusö a kuu kuleö: 'Waiha tä mumi pewö mapo pia tä, sanöma töpö pewö na kamisa ösi kua tolele, ĩ sa ösi ithopaki kitä. Sa uni ithopaikö kölö nö, au ulu töpö, au thäwö töpö, ĩ na töpö kui töpönö sa kai a wäsä kuki kitäö! Au hīsa töpönö uni tä tapa kuki kitä. Au pata töpö wano manimo kuki kitä.

¹⁸ Wano töpö, suö töpö, ĩ na kilii sa töpö kalipalama sinomo wi, ĩ töpö na kamisa ösi kua tolele, ĩ sa ösi ithopaköma, ĩ töpönö sa kai a wäsä kuki kitä.

¹⁹ Töpö kilima wi, hutu mosökö ha ĩ nasimö sa tä thama kitä. Sanöma töpönö tä thama tai mi ipii, ĩ

nasimö sa tä thama asa kitä. Iä iä tä pata, koa taka pata, koa taka wäkisi supe pata, i na tä kua kitä.

²⁰ -Aitaköö! Teusö a huu koo waikia kule- i na töpö kuu paio mai ha, pili motokö sii lupasoö, iä iä tä kui na, i na pilipoma hanaha kupasoö, i na tä kua kitä.

²¹ I na tä kua tä, -Teusö ai. Sa pasilipalöö!- töpö kuu wi, Teusö anö i töpö täapa läo koo kitäö! i na Teusö a kuu kuleö!"

i na Jöeu a kuumaö!- i na Pedro a kuuma.

²² I na a kuu nö, -Isöhaeu tili pö! Pö sömöka taikiö! "Teusö anö a simöni wi, i nasaté tili tä Jesus a hai, i a pasiwöö!" i na makö thama pia salo, Teusö anö Jesus a lotetea apöpali kipili. A lotetea apöpalö nö, sanöma töpönö tä thama tai mii ipii, Teusö anö Jesus a na i tä totoa soaki, töpö kilimani wi, i tä totoa soaki, i na Jesus a kua kipili. ²³ I na Jesus a kua kipili maaki, wanisala tä thati wi, i töpö na Jesus ma namo simökö nö, ma säpamanöma. Ma säpama paio mai ha, Teusö a pi hatuku upö waiki kutenö, "Jesus a säpamanöpöö!" i na a pi kuu waikioma. I na a pi kuu waikioma kutenö, hii ti pakalai ti ha söpala ösönö Jesus ma sutimakö nö, ma säpamanöma. ²⁴ Ma säpamani ha, a noma totisoma maaki, Teusö anö a temöa komanöma. Nomaso wi, i tä lotete epö maaki, i tä na Teusö anö Jesus a uni kusöa kopalöma. Jesus a nomawö ökama kuo soatio maa noai kitä. Önö kutenö, Teusö anö Jesus a temöa komanöma. A temöa komanöma kutenö, a hote maama.

²⁵ Sutu upa Davi anö Jesus a wäsäma. I na Davi a kuuma:

"Ipa pata sa tä tapa sinomo opaö. Kamisa kotö ha a kuo sinomo kutenö, ai tä na sa kili mai kitä. ²⁶ Önö kutenö, sa ösi pi mönaha apa. Sa hapalo pi mönahapalo opaö. Sa äpäti maaki, sa noma pia tä, sa pi honipo mai kitä. ²⁷ Pata täö! Ösi töpö sai pö ha kawanö sa taalö mai kitäö! Ipa a toitai, ipa a hote maapököö! Ipa a toitai, sa kai a hini totiatalo opati wi, i ipa a hote maapököö! i na wa kuu kitäö! ²⁸ Palimi sa kupasopö, hi wa tiso namo simököma. Kawa na sa kuköma, kawanö sa pi mönahapalama apa kitäö!"

i na Davi a kuumaö!- i na Pedro a kuuma.

²⁹ I na Pedro a kuu nö, -Ipa pö! Davi a pata kuo noai, i a pata na sa hapalo makokoa pia kule. Davi a nomasoma. A nomasoö ha, a patiliköma. A patilio noai, hi tä uli ha i taka kua soa kule. ³⁰ Davi a hai, Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, i ai a kuoma kutenö, a pi hatuku opama. "Davi a kaikanamo kua noai na, i na Davi a hai i ola sa tä kaikanamoma kua nömöo kitäö!" i na Teusö a ku upa noai, Davi anö i ta taö öpama. ³¹ Teusö anö tä thama pia noai, Davi anö i ta taö öpa kutenö, Cristo Kaikana tä temöa konaso noai, i ta wäsä totioma. Ta wäsä nö, "Ösi töpö sai pö ha Teusö anö a taalö maama. A hote maama" i na Davi a kuu paioma. ³² Teusö anö Jesus a temöa komanöma thaliö! A temöa komanö noai ha, i samakö pewönö sama tapa nö, i sama wäsä kule. ³³ Jesus a temöa komanö nö, Teusö a na a hila kökölö nö, "Kamisa kotö ha a kutikiö!" i na Teusö a kuu nö, "Kamisa ösi kua tolele, sanöma töpö ösi ha i sa ösi kuki kitäö!" pö Teusö a kuu paioma kutenö, Jesus anö i

a ösi tälö nö, i a ösi ithopamanöma. Ma tä tapa pole i tä, ma tä hini pole i tä, Jesus anö i tä thama kule. ³⁴ Hi tä hētu hamö Jesus a ösölo nö, Teusö a kotö ha a kutio noai na, i na Davi a kuo pasio maama. I na kama Davi a kuuma:

"Ipa pata tä na i na Teusö pata tä kuuma: 'Kamisa kotö ha a loikisoö! ³⁵ Wa loikiso nö, wa wanipo wi, i töpö na kamanö wa kaikanapamani kitäö! i na Teusö a pata kuuma"

i na Davi a kuuma.

³⁶ Pi naka. "Hii ti pakalai ti ha Jesus ma thakö nö, ma säpalö noai, Teusö anö i a kaikanapalöma. Cristo anö makö noama totio wi, i a kaikanapalöma" isöhaeu makö pewö na i na sa kuu totia apa kuleö!- i na Pedro a kuuma. ³⁷ I na Pedro a kuu ha, töpö pi honipo opama. Töpö pi honipo opa nö, Pedro a, Jesus anö töpö simönö noai, i töpö, i na kilii töpö na, -Ipa pö! Wi na samakö kuapö?- i na töpö pi honihi wani kuuma. ³⁸ I na töpö pi honi wani kuu ha, Pedro aiki, -Makö pi tapomo sapamo nö, makö wanisala wi, i ma tä hosalö nö, Jesus Cristo a tälöö! Jesus Cristo ma täli salo, makö mäi ömamonö nö, makö kuaö! I na makö kuaö ha, makö wanisala wi, i tä na Teusö a hiso mapalo nö, kamakö na kama ösi totoki kitäö! ³⁹ Kamakö, au ulu töpö, pai hamö töpö pililati, i töpö, i na makö kui, Teusö anö i makö pewö naka piale, i makö pewö na, "Kamakö na sa ösi kuki kitäö!" i na Teusö a kuuma thaliö!- i na Pedro a kuuma.

⁴⁰ I na a kuu nö, a hapalo soatio nö, -Töpö wanisala apati wi, i töpö uöma ti! I ma töpö uöma naiköma, i töpö peama kua piale na, i na makö peama thama naio kitäö!- i na Pedro anö i töpö noa thama. ⁴¹ Töpö noa thaö ha, ai töpönö i ta hini nö, -Pitili ta- töpö kuu höttö nö, i töpö mäi ömamono nö, i tä wakala ha töpö satehe epii, 3.000 töpö kui töpönö Jesus a täa soatalöma. Jesus a täa soatalö nö, Jesus a thapo wi i töpö na i töpö koka naia soataköma.

Jesus a thapo wi i töpö kuati noai i ta

⁴² I na tä kua tä, Jesus a tälö noai, i töpönö ta hini sinomotima. Jesus anö töpö simönö noai, i töpönö ta katehati wi, i ta hini sinomotima. Jesus a tälö noai, i töpö noimaso sinomotima. Jesus a nomaso noai, i tä na i töpö pi tapomo pia salo, i töpö kokamo nö, isa äi kakapa sinomoma. Teusö a na i töpö hapalo sinomotima. ⁴³ Jesus anö töpö simönö noai, i töpö lotetea apöpasoma. Ai sanöma töpönö tä thaa tai mi ipii i tä thamatii, töpö kilima wi i nasimö tä thamatii, i na tä kuati ha, -Aipa apa nö kiliawö. Kamakö na Teusö a kua totia kuleö!- i na töpö pi pewö kutima. ⁴⁴ Jesus a thapo wi i töpö kokamoti nö, töpö noimaso sinomoti nö, kama hai i wani tä umapo maama. ⁴⁵ Ai töpö na kama hai i wani tä totokö nö, sitipa kökö tälö nö, kama töpö honimoti wi, i töpö na sitipa kökö totota sinomotima.

⁴⁶ I na tä kua tä, i tä wakala pewö hamö Teusömo wi a sai ha i töpö kokamo sinomotima. -Samakö kula-hamo waikia kuleö!- i na töpö pi mönahai, töpö pi kuu nö, kama töpö sai pö hamö isa äi kaka nö, i töpö ia

sinomotima. ⁴⁷ -Aitaköö! Wa toita apöö!- ĩ na Teusö na ĩ na ĩ töpö kuu sinomotima. -Jesus a thapo wi ĩ töpö toita apö- ĩ na ai töpö pewö kuuma. Jesus a thapo soma noai, ĩ töpö na, Jesus a tää nömöanani wi, Teusö anö ĩ töpö kokapamanöma.

Pili a konona ami wanisalati wi, ĩ a toa komanö noai ĩ ta

3 ĩ na tä kua tä, motokö akäpo tä, Teusö a na töpö hapalo sinomo wi, ĩ tä, Teusömo wi a sai hamö Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö hulasolöma. ² Töpö huulö pamö, a konona ami wanisala wi, ĩ a wani söpöpo läolöma. ĩ a ose wani thapa soata tä, a ami wani wanisala soatama. Teusömo wi ĩ a sai päka na töpö lisi-to sinomo wi, ĩ töpö na ĩ a waninö sitipa kökö naka läatalotipö, ai töpönö a wani söpölölö nö, Sai a päka toita a hilo wi ĩ a sai päka kasö ha a wani lotama läo sinomotima. ³ A wani loa waikitamakö noai ha, Teusömo wi a sai ha ĩ a waninö Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö lisipo taa nö, ĩ töpö na sitipa kökö nakama. ⁴ ĩ a wani na ĩ töpö mamö teteiki nö, -Kamisamakö na a mamö teteiki!- ĩ na Pedro a kuu ha, ⁵ -Aitaka. Hi töpö na sitipa sa kö tätakö o!- a pi wani kuu nö, a mamö tetea totiki ha, ⁶ Pedro aiki, -Sitipa sa kökö thapo mane. Sa kökö thapo mane maaki, sa tä thapo pasio wi, ĩ sa tä totoki kitä. Nasaté tili tä Jesus a lotete epö salo, "A hutalolöö!" kawa na sa kuu kuleö!- ĩ na Pedro a kuuma.

⁷ ĩ na a kuu nö, kate a pokö läkälö nö, a wani öpapa-manöma, a wasapöna wani tikäa lototoa apa kököma. ⁸ A wasapöna wani tikäa lototoa apa koiki nö, a wani helutalo nö, a öpa kö soataiki nö, a wani hua soatasolöma. Teusömo wi a sai ha a kai wani lisipo tä, a wani huulö pola nö, a wani helu helumoapalölö nö, ĩ na a wani kuati nö, -Aitaka. Aitaka. Teusö a toita apöö!- ĩ na a wani kuulöma. ⁹ ĩ na a kuu kai wani huatalo wi, ai töpö pewönö ĩ tä talalö nö, ¹⁰ -Taka toita apii taka kolo ha a wani lopaloti sinomo wi, sitipa kökö na a nako sinomo wi, ĩ a wani- ĩ na töpö pi kuu nö, -A. A. ĩ a wani toa totia apa konaso noa- ĩ na töpö kililo nö, ĩ na töpö kuuma. ¹¹ A wani toa komanö noai, ĩ a waninö, Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö huöpo tä, -Kilatiha!- ĩ na töpö kuu nö, Teusömo wi a sai kule, ĩ a sai atu ha Salomão a hai sai a kua soatale, ĩ ha töpö pewö läläa läköma.

Teusömo wi a sai ha Pedro a hapalo noai ĩ ta

¹² Töpö pewö läläa läiki ha, Pedro aiki, ĩ töpö na a hapalo nö, -Isöhaeu tili pö! Wi na tä kuaö ha makö halili läläapalo opa kule? Wi na makö pi kuu salo, kamisamakö na makö mamö tetea kule? "Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö Teusömo lotete epö kutenö, ĩ a wani huatalama köa kule" ĩ na makö pi kuu hãtoö? ĩ na pö pi kupalo ti! ¹³ Kamakö pewö hai ĩ pata töpö kuo noai, Abraão a, Isaki a, Jacó a, ĩ töpönö Teusö a thapo noai, ĩ Teusö anö Jesus a temöa komanöma. Teusö anö Jesus a simöa sinomo wi, ĩ a temöa komanö nö, a naka konö nö, kama kotö ha a thaa konöma. Kamakönö ĩ Jesus ma säpamani pia salo, pata töpö na Jesus ma

namo simöa päköma. Jesus ma namo simököma, Pilatosö a pata aiki, "Jesus sa noama läöpököö!" ĩ na Pilatosö a pata kuuma maaki, "Naiö! Jesus a noama läo tihöö! A hulapa köo tihöö! A säpalöö!" ĩ na makö wani ku upa kipili. ¹⁴ Wanisala tä thaa maa noai, ĩ a toita apii, ĩ ma namo simökö nö, Pilatosö a pata na, "A hulapa köo tihöö!" ĩ na makö kuu nö, sanöma töpö sä noai, ĩ ma wani noama pi topa nö, "ĩ a wani hula pasia kopalöö!" ĩ na makö wani kuu silia apa kipiliö! ¹⁵ Töpö temöma sinomo wi, kamakönö ĩ ma säpamani kipili. A säpamani kipili maaki, Teusö anö a temöa komanöma thaliö! ¹⁶ A temöa komanö noai, Jesus a hilo wi, ĩ a na samakö mamö teteiki nö, "Jesus a lotete epö" ĩ na samakö ösi kuu salo, Jesus anö hi a ami wani topa kököma. Hi ma wani taö waikio wi, ĩ ma wani tapa pole, Jesus anö ĩ a wani lotetea apa kopamanöma. "Teusö a lotete epö" Jesus anö ĩ na samakö pi thama salo, hi a ami wani topa köa kule- ĩ na Pedro a kuuma.

¹⁷ ĩ na a kuu nö, -Ipa pö! Makö pi motio opa noa thali. Kamakö hai ĩ pata töpö solo makö pi moti ipö salo, Jesus ma säpamanöma. ¹⁸ Makö pi motio opama maaki, Teusö aiki, "Cristo a pea kitä" ĩ na sutu ha ĩ na Teusö a kuu noai, Teusö a kai a wäsä sinomo wi, ĩ töpö pewönö ta wäsä nömöo noai, ĩ pitili tä sai a kuoma thali. "Cristo a pea kitä" töpö kuu noai, ĩ pitili ta kuo totioma thaliö! ¹⁹ ĩ na tä kuaö ha, makö wanisala wi, ĩ ma tä hosalö nö, Teusö a na pö sapa kopalöö! Teusö a na makö sapa kopasoma, makö wanisala wi, Teusö anö ĩ tä hosa totia koni kitäö! ²⁰ Tä hosa totia konö nö, makö ösi lotetea totia kopalö nö, "ĩ töpö na a kaikanamoö!" Jesus a na Teusö a kuu paio noai, kamakö na ĩ Jesus a kaikanamo totio wi, kamakö na Teusö anö ĩ a simöpali kitäö! ²¹ Teusö anö tä uli pewö topa köo paio mi tä, hi tä hētu hamö Jesus Cristo a kua paia kulali. "Hisimö a kutio paiöpököö!" ĩ na Jesus a na ĩ na Teusö a kuuma. Hi tä uli pewö totipa köo paio mi tä, hi tä uli na Jesus Cristo a walo köo paio mai kitä. Hi tä hētu hamö a kuo pasi paitio laso kitä. Teusö anö tä uli pewö totipa köo piale, sutu ha Teusö anö ĩ ta wäsäma. Teusö a kai wäsä sinomo noai, sutu ha ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, ta wäsä toleama. ²² Moisés anö ĩ ta wäsäma:

"Kamakö hai ĩ Teusö pata tänö sa simöa thapalö noai na, ĩ na kamakö hai ĩ ai tä simöa thaa nömöa kopali kitäö! Teusö a kai wäsä sinomo wi, kamakö hai ĩ ai tä simöa nömöa kopali kitäö! ĩ anö ta wäsä wi, ĩ ma tä pewö a hinia totilöpököö! ²³ Ai tänö ĩ a hini mi ha, Teusö anö ĩ a peama kitä. Teusö a thapo wi ĩ töpö na a kuo naitio mai, tiko hamö a kuo pasio soatio kitäö!" ĩ na Moisés anö töpö noa thama.

²⁴ Sutu ha Samueu a, Samueu a noa ha ai töpönö Teusö a kai a wäsä sinomo tolea noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, huki tä kua wi, ĩ töpönö ĩ ta wäsä paioma. ²⁵ ĩ Teusö ta wäsäti noai, kamakö na ĩ ta wäsä totio hõtöoö. Teusö aiki, "Kamakönö sa kai a hinini ha, makö pasilia hõtöpali kitäö!" ĩ na kamakö hai ĩ kolo töpö na Teusö a kuu noai, kamakö na ĩ na Teusö a kuu totio hõtöoö. "Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, au tolewö töpönö ĩ töpö pewö totipamani kitäö!" ĩ na

Abraão a na ĩ na Teusö a kuuma. ²⁶ Önö kutenö, Teusö anö Jesus a saipalö nö, "Kamisanö wa simöa sinomo wi, ĩ wa" Teusö a pi kuu nö, Jesus a temöa komanö nö, kamakö na Jesus a simöa somama. Makö totipamani pia salo, makö pasilipalö nö, wanisala ma tä thatala apati wi, Teusö anö ĩ tä mamaköma- ĩ na Pedro a kuu totiatalo opama.

Pata töpö na Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö hapalo noai ĩ ta

4 ĩ töpö na Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö hapalo soa tä, Teusö a täpä sinomo wi ĩ ai töpö, Teusömo wi a sai na töpö mamö läo sinomo wi, ĩ töpö kalipalama sinomo wi ĩ a pata, satusu töpö, ĩ na töpö kui töpö waloköma. ² Töpö waloiki nö, Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö aiki, -Jesus a nomasoma maaki, a temöa konasoma kutenö, sanöma töpö pewö nomaso noai, ĩ töpö pewö temöa naia konaso kitä- ĩ na ĩ töpö kuti ha, töpö walokö noai, ĩ töpö hĭso opama. -"Töpö temö koo mai kitä ta" kökö pi wani kuu sö ö- töpö pi kuu nö, töpö hĭso opama. ³ Töpö hĭso opa salo, Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö huölöma. Tä wisa apö waikiwö ha, -Hena tä, hi töpö na makö hapalopököö!- töpö pi kuu salo, sai a päka lototoa apöle, ĩ a sai ha töpö titia paiköma. ⁴ Töpö titiköma maaki, Teusö ta wäsä noai, ĩ ta hini nö, -Awai. Pitili ta- ĩ na ai töpö satehe epii töpö kuu asama. ĩ na tä kua tä, Jesus a thapo noai, ĩ wano töpö sateo opama. ⁵ 000 wano töpö kui töpö wano kuoma.

⁵ ĩ na tä kua tä, ĩ hena tä, juteu töpö na töpö kaikanamo wi ĩ töpö, juteu pata töpö, Moisés a kai taöma wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jetusalēi tä uli pata ha ĩ töpö kokamoma. ⁶ Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tä Anásö a, Kaipasö a, João a, Alesiätöti a, Anásö a pata hai ĩ ai töpö, ĩ na töpö kui töpö na töpö kokamoma. ⁷ ĩ töpö kokamo pole, ĩ töpönö, Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö nakalö nö, kama töpö kokamo pole ha, ĩ tä mötali ha töpö öpamakö nö, -Wi na a ami kua kööma? Ka pi tänö a ami wani topa kököma? Wi na a hilo kua wi ma nakalö nö, ma ami wani topa komaköma?- ĩ na pata töpö kuu ha, ⁸ Pedro a ösi na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua totiki ha, Pedro a hapalo soata nö, -Kaikana pö! Pata pö! ⁹ A ami wanisala apa noai, ĩ sama wani pasilipalöma kutenö, kamakönö samakö nakalö nö, samakö hini pi topa kule? "Wi na ma tä thamaö ha, ĩ a ami wani topa kököma?" ĩ na makö kuu ha, ¹⁰ kamakö, isöhaeu töpö pewö, ĩ na makö kui makö na ĩ na sa kuu kule: "Nasaté tä uli ha a pilio noai, ĩ Jesus Cristo a hilo wi, ĩ anö hi a wani toa komanipili, kamakö kotö ha temö öpii, kamakö na ĩ a wani öpapalo naia kule. Hii ti pakalai ti ha Jesus Cristo ma säpalipili, Teusö anö ĩ a temöa komanö noai, ĩ anö hi a wani toa komani kipili. ¹¹ ĩ na Teusö tä waheta kuu:

'Kamakönö maa ma ma sai thaa sinomo wi, ĩ makönö maa ma ma hosalö noai, ĩ ma toita apö asai, ĩ ma kupasoma' ĩ na tä kuu. ĩ ma ma hosalö noai, ĩ Jesus a. ĩ a toita apö asai. ¹² Ai tiko tänö makö täapa köo mai kitä. ĩ tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ ai tänö makö täapa köo mai

kitä. Jesus a hilo wi, ĩ anö makö täapa köo läo sisa wi, ĩ a" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Pedro a kuuma.

¹³ ĩ na Pedro a kuu ha, pata töpö aiki, -Kilia apawöö! Hi Pedro a, João a, ĩ na töpö kui, pata töpö mai kitä maaki, ĩ töpö na, "ĩ naköö! ĩ naköö!" ĩ na pata töpö kuu maa noai maaki, hi töpö kili mai, töpö hapalo opatiwö. Jesus a na töpö nokapalo noai, hi ĩ töpö pasiwö- ĩ na pata töpö kuuma. ¹⁴ ĩ na pata töpö kuuma maaki, a wani toa komanö noai, Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö kotö ha ĩ a wani öpale, pata töpönö ĩ a wani öpa talalöhe nö, ĩ töpö hapalo pi wasöha maama. ¹⁵ Pata töpö hapalo pi wasöha maa noai maaki, -Atu hamö pö wani öpa paitaikötööl!- ĩ na pata töpö kuu nö, kama töpö hapalo hētupaso nö, ¹⁶ -Ki töpö na ĩ ka pi ma tä thamapö? Jetusalēi tili töpö pewö aiki, "Kilia apawöö! Pedro a, João a, ĩ na kilii töpönö ki a wani toa komanöma thaliö!" ĩ na töpö pewö kuu upaö. "Pitili ta" ĩ na makö pi kuu hōtöoö. ¹⁷ ĩ na tä kua kutenö, ki töpönö Jesus ta wäsä wi, ai töpö pewö na ĩ ta palaso matimö. Önö kutenö, "Jesus a hilo wi, ĩ a wäsäti maikiö!" ĩ na makö kuupököö!- ĩ na pata töpö kuuma.

¹⁸ ĩ na pata töpö kuu nö, Pedro a, João a, ĩ na töpö kui töpö nakalö nö, -Jesus a hilo wi, ĩ a wäsä kota maikiö! A kateha kota ti!- ĩ na pata töpönö töpö noa thama. ¹⁹ Töpö noa thama maaki, -"Ta wäsä kota ti!" kamakö kuu kule maaki, "Ta wäsäö!" ĩ na Teusö a kuu pasioö. Witi pili sama hini pasiöpökö? Wi na makö pi kuu kule? "Ta wäsäö!" Teusö a kuu päla tä maaki, samakö kai humo sinomo pasitio wi ĩ samakö pasi ta o. ²⁰ Sama tä talalipili, sama ta hininipili, ĩ na samakö kua wi, ĩ sama tä pewö a wäsä satimo opa hōtöo kitä- ĩ na Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö kuuma.

²¹⁻²² A ami wani wanisala sinomoti noai, ĩ tä, ĩ na inama tä hasua kua waikipasoma. Satehe epii, 40 tä inama kui tä inama kua waikipasoma kutenö, -Aitaköö! Teusö anö ĩ a wani toa komanöma thaliö!- ĩ na ai töpö pewö kupalo opama. ĩ na töpö kupalo opaö ha, pata töpö lö kui, ĩ töpönö Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö peama maama. -ĩ ka pi tä noa na, ma töpö peamapö?- ĩ na pata töpö kuu nö, -Pö hua kononöö! Ta wäsä kota ti! Ma ta wäsä kotaö ha, makö wani peama totio kitä- ĩ na pata töpö kuu nö, töpö hula kopalöma.

Teusö a na töpö hapalo noai ĩ ta

²³ Pedro a, João a, ĩ na töpö kui töpö hula kopali ha, kama hai ĩ töpö na töpö ekuiki nö, -Ki Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpö, pata töpö, ĩ na töpö kui, ĩ na ĩ töpö kuu kipii- ĩ na töpö kuu ha, ²⁴ kama hai ĩ töpönö ĩ ta hininö nö, Teusö a na töpö pewö hapalo soatama. Töpö pewö hapalo soata nö, -Teusö Kaikana ai! Kawanö hutu mosökö pata, masita tä uli pata, mötati tuu pata, ĩ na kawanö ĩ wa tä pewö thaa thapalöma. Kawanö ĩ tä uli pewö hamö salo pö hupalo wi, kawanö ĩ salo wa pö pewö thama. Mötati tuu pata hamö salaka pö hupalo wi, kawanö ĩ wa pö pewö thama. ²⁵ Kawanö, kawa ösi kua tolele ĩ wa ösi simöpalo nö, wa kalipalamati noai, ĩ kamakö hai ĩ kolo Davi a na wa kuu noai, Davi anö ĩ ta wäsä nömöiki nö, "Wi na tä kuaö ha tiko

töpö hīso opama? Wi na tä kuaö ha ī töpö pi tapotia tä, töpö pi motöa apatii? ²⁶ Ai tiko töpö na töpö kaikanamo wi ī töpö, ai pata töpö, ī na töpö kui töpönö Teusö a wanipo nö, Teusö anö a kaikanapali wi, ī a peama pia salo, töpö kokamoö" ī na Davi a kuuma- ī na Teusö a na ī na töpö kuuma.

²⁷ Ī na töpö kuu nö, -Sutu ha a kuu noai, ī na tä kua totio opama. Hi tä uli pata ha, Etoosisö a pata, Pösiu Pilatosö, isöhaeu töpö, ai tiko töpö, ī na töpö kui töpönö Jesus a wanipo opama. Au ulu Jesus anö wanisala tä thaa tai mi ipii, ī wa kaikanapali wi, ī a peama pia salo, töpö kokamo kipiliö! ²⁸ "Ī na ī töpönö tä thama kuki kitä" ī na sutu ha ī na wa pi kuu waikioma kutenö, ī töpönö ī tä thama pia salo, töpö kokamo kipiliö!- ī na ī töpö kuuma.

²⁹ Ī na töpö kuu nö, -Teusö a Kaikana ai! "Ī Teusö ma ta wäsä kotaö ha, makö peama totio kitäö!" ī na pata töpö kuu wi, ī wa ta hiniö! Kawanö samakö kalipalapati wi, ī samakö. Önö kutenö, kamisamakönö wa kai a wäsä kili wi, ī tä matamanö! ³⁰ Ī wa tä matamanö nö, töpö salia wi, ī töpö toa komanö! Wa lotete epii, ī tä mömaö! "Pitili ta" ī na wa töpö pi thama nö, "A kilia apawöö!" töpö thamaö! Jesus a toita apö asai, ī wa simöa sinomo wi ī a lotete epii ī tänö sama tä aipöama sinomo kuköpököö!- ī na Teusö a na ī na töpö kuuma.

³¹ Ī na töpö kuuma, töpö kokamo sinomo wi ī a sai pata tepuku tepukumo opa nö, Teusö a ösi kua tolele, ī anö ī töpö ösi pewö lotetea apöpamani ha, ī töpönö Teusö ta wäsä kili mai, Teusö ta wäsä kuköma.

Töpö ötöo opa noai ī ta

³² Ī na tä kua tä, Teusö a thapo wi ī töpö wanihaso mai, töpö noimaso sinomotima. -Wani sa tä thapo wi, ī ipa sa tä umapo opa pasiowö!- ī na ai tä kuu maama. -Wani sa tä thapo wi, ī kamakö pewö hai, ī tä- ī na töpö noa thapaso totitioma. ³³ Jesus anö töpö simönö noai, Teusö anö ī töpö kai lotetea apöpamanöma. Ī töpö kai lotetea apöpamani ha, -Jesus a Kaikana temöa konasoma thaliö!- ī na ī töpö ku upati nö, ai töpö pi hatukua totipamanöma. Teusö a thapo wi, Teusö anö ī töpö pewö totiapala apatima. ³⁴ Ai tä honimo pasio maama. Kama töpönö kama sai a totokö nö, sitipa kökö täli, kama tä uli totokö nö, sitipa kökö täli, ī na töpö kua nö, ³⁵ Jesus anö töpö simönö noai, ī töpö na sitipa kökö totoki ha, töpö honimo wi, ī töpö na ī sitipa kökö totopa toleatima.

³⁶ Ī na tä kua tä, Sipöti tä uli ha a pilio soma noai, ī lepii tili tä hai, José a hilo kuo somama. Jesus anö töpö simönö noai, ī töpönö Pahanapé, ī na a wani a hila thaa nömököma. Pahanapé a hai, töpö pi topamapo sinomo wi, ī a hilo. ³⁷ Ī a waninö kama hai ī tä uli totokö noai, ī tä noa na sitipa kökö täli nö, Jesus anö töpö simönö noai, ī töpö na ī kökö sitipa totoköma.

Ananiasö a, pusopö Sapiita a, ī na kilii töpö holisimo noai ī ta

⁵ Ī na tä kua tä, Ananiasö a, pusopö Sapiita a, ī na kilii töpönö kama hai ī tä uli noa na sitipa kökö täli nö, ² pusopö a pi motöla tä kuno mai, Ananiasö anö ī sitipa kökö ose thalö nö, Jesus anö töpö simönö noai, ī töpö na ai sitipa kökö ose totoki, ī na Ananiasö anö ī na tä thaköma. ³ Ī na tä thaki ha, Pedro aiki, -Ananiasö ai! Wi na wa pi kuu salo, Sai wa ta pata hininöma? "Häö! Naiö!" Sai tä sai pata na ī na wa kuu maa noa. Kawa na Sai tä sai pata kua totiköma salo, Teusö a ösi kua tolele, ī a na wa holisi hapalo ke. Sitipa wa kökö ose thapo hätoa soakö? ⁴ Ī wa tä uli totoa paio mai ha, au tä uli sai kuoma. Wa tä uli totokö noai ī tä uli noa na sitipa wa kökö täli noai, ī au kökö sitipa pasiwö. Wi na wa pi kuu salo, wa holisi wäo ke? Sanöma töpö na wa holisi wäo mae. Teusö na wa holisi wäo pasio ke- ī na Pedro a kuuma. ⁵ Ī na Pedro a kuu wi, Ananiasö anö ī ta hininö nö, a noma kea soasoma. A noma kea soalö nö, a noma totia soasoma. Ananiasö a nomaso wi, ī ta hininö nö, töpö pewö pi honipo opama.

⁶ Ananiasö a nomasoö ha, hīsa töpö ekuiki nö, a nomawö sohokö nö, a nomawö maonönö nö, a nomawö wani patiliköma.

⁷ A wani patiliköma, tä tetepo mai ha, ī tä wakala ha soatawö, pusopö a pi moti wani walöa läiki ha, ⁸ -A. Kamakö hai ī tä uli noa na, ī na sitipa kökö kui, ma kökö täliöma?- ī na Pedro a kuu ha, -Awai. Ī na sitipa kökö kui, sitipa sama kö täli kipili- ī na suö a holisi kuuma. ⁹ Ī na suö a holisi kuu ha, -"Teusö a ösi kua tolele, ī ma wapa nököö!" wi na makö pi kuu salo, ī na makö wani kuuma? Au heano a patilikö noai, hi a sai päka ha ī töpö öpatia kule. Ī töpönö wa maoa naionö pia kule- ī na Pedro a kuu ha, ¹⁰ ī suö a nomawö kea soatasoma. A nomawö kea soatasoö ha, hīsa töpö ekuiki nö, a nasi wani tuki ha, peanopö a kotö ha a wani patilia naiköma. Ī na tä kuuma. ¹¹ Ī na tä kuaö ha, Teusö a thapo wi ī töpö, ai töpönö ī ta hini wi ī töpö, ī na töpö kui, Teusö a na ī töpö kilia apösoma.

Töpö satehe epii töpö toa komanö noai ī ta

¹² Ī na tä kua tä, -Pitili ta- ī na ai töpö thama pia salo, Teusö anö tä thaa asa wi, Jesus anö töpö simönö noai, ī töpönö ī nasimö tä thatima. Teusömo wi a sai ha Salomäo a sai pö sätäle, ī ha ī töpö pewö kokamotima. ¹³ Jesus a thapo wi ī töpö na ai töpö kokamo kili ipati- ma maaki, -Jesus a thapo wi ī töpö toita apö- ī na töpö kuuma. ¹⁴ Ai wano töpö satehe epii, ai suö töpö satehe epii, ī na ai töpö satehe kui töpönö Jesus a täliöma kutenö, Teusö a thapo wi ī töpö satea apököma. ¹⁵ Jesus anö töpö simönö noai, ī töpönö ai töpö toapama kotioma kutenö, -Pedro a hasuo tä, a salia wi, ī a na Pedro a nonosi hasua hätopaso kitä- ī na töpö pi kuu salo, piliso pata hamö töpö salia apa wi, ī töpö silölö nö, mia kai maketa wi ī tiki na ai töpö makeki, ī na tä

kua tä, kui ösö kui na, i na ösö kui ösö tiäpalöma tä na ai töpö salia wi i ai töpö paki, i na töpö kuationa. ¹⁶Jetusalēi tä uli kotö pata ha ai sai pö hõkõkö öpii sai pö kulali ha töpö kuo noai, i töpönö, salia wi i töpö, ai töpö na sai töpö sapäko sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpö kai waloköma, salia wi i töpö pewö toapama kotioma.

Jesus anö töpö simönö noai, ai töpönö i töpö peamati noai i ta

¹⁷I na tä kua tä, Teusö a täpä totio wi i pata tä, kama na ai töpö kuati noai, i satureu töpö, i na töpö kui töpö aiki, -Hö. Jesus anö töpö simönö noai, i töpö na ai töpö pewö nokapalo silia apa asa sai taköö!- i na töpö kuu nö, töpö ekuiki nö, ¹⁸Jesus anö töpö simönö noai, i töpö läkäa konö nö, wanisala tä thaa wi i töpö titita sinomo wi, i a sai lototo opa wi, i a sai ha i töpö titiköma. ¹⁹Töpö titiköma maaki, mumai ha, Teusö anö kama hai i äju tä simöpalö nö, i anö sai a päka pata häkopalo nö, töpö lisia kopamanöma. Töpö lisia kopamanö nö, ²⁰-Pö hua kononö! Teusömo wi a sai ha töpö kule, i töpö na makö hapalo nö, Jesus anö sanöma töpö temöa komani wi, i ma tä pewö a wäsä!- i na i äju tä kuu ha, ²¹-Ökö. Awai- töpö kuu hõtöo nö, hena tä sai tä, Teusömo wi a sai ha töpö ekuiki nö, Teusö ta wäsä soatama.

Ki hamö, Teusö a täpä totio wi i pata tä, kama hai i noi töpö, i na kilii töpö ekuiki nö, juteu pata töpö pewö kokapamanö nö, Teusömo wi a sai na töpö mamö läapalo sinomo wi, i ai töpö simönö nö, -Sai a lototo opa wi, i a sai ha makö hulölö nö, Pedro a, João a, i na kilii töpö nakalötö!- i na pata töpö kuu ha, töpö hua soatasolöma. ²²Töpö hua soatasolöma maaki, sai a lotototio wi, i ha töpö waloikitö nö, Pedro a, João a, i na kilii töpö titia tapa taso maama. Töpö titia tapa mi salo, pata töpö na töpö hua kononö nö, ²³-Sai a lototoa apa waikia kule maaki, sotatu töpö läapalo sinomoti wi, i a sai päka ha i töpö öpatio ke maaki, sai sama päka häkopali ke maaki, ai sama töpö tapa taso maa ke. Sai a ösi poke thai- i na i töpö kuuma. ²⁴I na töpö kuu nö, Teusömo wi a sai ha pata tänö töpö mamö läapalama sinomoti wi i a pata, Teusö a täpä sinomo wi i töpö, i na kilii töpönö i ta hininö nö, -Wi na taköö! Witi ha töpö kua hätoa kōa kuno mai?- i na töpö kuu tä, ²⁵-Titita wi i a sai na ma töpö titikö noai, Teusömo wi a sai na i töpö kua kulaiö! Sai a lototo opa wi a sai ha ma töpö titikö noai, i töpönö ai töpö na Teusö ta wäsäti kulaiö!- i na ai tä waloiki nö, i na a kuuma.

²⁶I na a kuu ha, Teusömo wi a sai ha töpö mamö läapalama sinomo wi i pata tä, töpö mamö läapaloti wi i töpö, i na töpö kui töpö hulölö nö, hōla mai ha, Jesus anö töpö simönö noai, i töpö konönöma. -Makö hōla mai, ma töpö sä mai, ma töpö konönöpö! Makö hōlaö ha, ai töpönö maa mapönö makö säsä nö, maa mapönö makö säpalö matimö!- i na töpö pi kuu nö, hōla mai ha, töpö konönöma. ²⁷Töpö konönö nö, pata töpö na töpö kai waloköma. Töpö kai waloiki nö, Teusö a täpä totio wi i pata tä hapalo nö, ²⁸-"Jesus ta wäsä

kota ti!" i na kamisamakönö makö noa thaa kipili maaki, Jetusalēi tä uli pewö pata hamö ma ta wäsä satimo opatiwö. Ma ta wäsä nö, kamisamakö a kateha apati saiö! "Kamakö hai i pata töpönö Jesus a säpamanöma" i na makö wani kuu hiopöa apati saiö!- i na a pata kuuma.

²⁹I na a pata kuu ha, Pedro a, Jesus anö töpö simönö noai i töpö, i na kilii töpö hapaloma. Töpö hapalo nö, -Teusö sama hini sisapökö. Sanöma sama töpö a hini mai kitä- i na töpö kuuma. ³⁰I na töpö kuu nö, -Hii ti pakalai ti ha Jesus ma thakö nö, ma säpamanipili, Teusö anö i a temöa komanöma. Kamakö hai i kolo töpönö Teusö a thapo noai, i Teusö anö Jesus a temöa komanöma. ³¹A temöa komanö nö, "Kamisa na a kuikiö! Wa kuiki nö, wa kaikanamopökö! Wa töpö täapa kōo läo sinomö!" i na Jesus a na i na Teusö a kuuma. I na a kuu nö, "I na wa kuaö ha, isöhaeu tili töpö aiki, "Wanisala sa tä thati wi, i sa tä pii mi' i na töpö kuu ha, wanisala tä thati wi, i tä na sa hīso mataso kitä!" i na Teusö a pi kuu nö, "Wa kaikanamopökö! Wa töpö täapa kōo läo sinomö!" i na Jesus a na i na Teusö a kuuma!- i na töpö kuuma. ³²I na töpö kuu nö, -Kamisamakö mamö tetela tä, Teusö anö tä thamapili, i sama ta wäsäti kule. Teusö a hini totio wi, i töpö na Teusö a ösi kua tolele, i a totoakö noai, i a ösinö i ta wäsä naitiotii- i na Jesus anö töpö simönö noai, i na i töpö kuuma.

³³I na i töpö kuu ha, pata töpö hīsua apölo nö, -Hi ma töpö säpamanöpö!- i na pata töpö kuuma. ³⁴I na pata töpö kuuma maaki, patiseu tä Kamalieu a pata hapalo läoma. Kamalieu anö Moisés a kai taöma sinomotima. -Kamalieu a pata totiatalo opawö- i na isöhaeu töpö pewö kuu sinomoma. -Hi töpönö Jesus a wäsä wi, i ma töpö säpamanöpö!- i na juteu pata töpö kuu ha, Kamalieu a pata öpa läiki nö, a hapalo läo nö, -Jesus a wäsä wi i töpö atua paipamanö!- a kuu ha, ³⁵töpö atupamanöma tä, Kamalieu a hapalo kōo nö, -Isöhaeu pö! Pö pi hatukuikiö! I Jesus a wäsä wi i töpö thama soata maikiö! ³⁶Sutu ha, Teutasö a hai, "Pata sa" a kuu ha, i a na töpö satehe epii, 400 töpö kui töpö nokapalotima. I na tä kua tä, ai tiko töpönö Teutasö a säpalöma ha, töpö nokapaloti noai, i töpö selekepasoma. Önö kutenö, Teutasö anö töpö nokapalama apati noai, i tä matasoma. ³⁷I na tä kua tä, "Wi na kilii juteu töpö kua totia kule?" pata töpö kuu ha, i juteu makö hilo wi i tä pewö säökökö noai, i tä, kaliléia tili tä Jutasö anö ai töpö lulupoma. I ha, ai töpönö Jutasö a säpalöma ha, kama hai i töpö selekea hõtöpasoma. ³⁸Önö kutenö, huki i na sa kuu kule: "Jesus a thapo wi i töpö thama tihö! Teusö anö hi töpö simöa hätopalöma! Kama töpö pi kuu saimo hätoa päa mane kitä. I kama töpö pi kuu saimo päo nö, töpö kuu hätoa tä, i ha kama töpö a hino maa kōa soa pätaki. I na tä kua tä, Teusö anö hi töpö simöa totia tä, hi töpönö Jesus ta wäsä polai, i ma tä mapama totio wi tä kua mai kitä. ³⁹Teusö anö hi töpö simöa wi i töpö hätowö maaki, kamakönö ma töpö wasu pole, i ka-

makönö Teusö ma wanipo alu kule" i na sa kuu kule- i na Kamalieu a pata kuu totiatoloma.

⁴⁰ I na Kamalieu a pata kuu ha, -Hai. Awai- i na juteu pata töpö kuu hötöoma. I na töpö kuu nö, Jesus anö töpö simönö noai, juteu pata töpönö i töpö naka konö nö, i töpö soapamanö nö, -Jesus a wäsä kota tihöo!- i na töpö kuu hötöo nö, töpö hula kopalöma. Töpö hula kopalö nö, -Pei. Pö kononö!- i na töpö kuuma. ⁴¹ I na töpö kuu ha, Jesus anö töpö simönö noai, i töpö aiki, -Teusö ma thapo totia salo, Jesus ma wäsä sinomo kutenö, ai töpönö makö peamati paa kule- i na töpö pi kuu nö, töpö pi mönaha apii töpö konasolöma. ⁴² Töpö kononö nö, i ta wakala pewö hamö Teusömo wi a sai ha töpö eku ekumo sinomo nö, sai pö pewö ha töpö loa hätäpoti nö, Jesus a wäsätii, a katehatii, i na töpö kuatima. -Jesus a hai, Teusö anö a simönö noai, i a. Teusö anö a kaikanamoma wi, i Cristo a hilo wi, i Jesus a pasiwö- i na töpö kutima.

Estêvão a läkäpolö noai i ta

6 I na ta kua ta, juteu töpönö Jesus a thapo wi i töpö pala apa ta, juteu töpönö köteeku töpö kai a thaa pasio wi, i töpönö ai juteu töpö päsäpama. Juteu töpönö epöteu ta kai thaa asa wi, i töpönö nii ta totoma ta, köteeku ta kai a thaa pasio wi, i töpö suö hai peanopö töpö noma pasiso noai, i töpö suö walapa sinomotima. Önö kutenö, epöteu kai a thaa wi, i töpö päsäpama. Köteeku ta kai a thaa wi, i töpönökö. ² I na töpö kuaö ha, Jesus anö 12 töpö kui töpö simönö noai, i töpönö, Jesus a thapo wi i töpö pewö kokamomanö nö, i na töpö kuuma: -Nii sama ta totoma sinomo kuköma, Teusö sama ta wäsä tomöpoti mai kitäo! I ta topa mai kitäo! ³ Ipa pö! Önö kutenö, "I töpö pi hatuku upii, Teusö a ösi kua tolele i anö i töpö ösi lotetepama sinomoö" makö kuu wi, i ai töpö saipalöö! ⁷ ma töpö sailöö! I ma töpö saili wi i töpö na, "Nii ma ta totoma sinomoö!" i na samakö kuu kitäo! ⁴ Kamisamakö aiki, Teusö a na samakö hapaloö, Teusö sama ta wäsä, i na samakö kua sisaöö!- i na i 12 pata töpö kuuma. ⁵ I na i töpö kuu ha, -Awai. Topa- i na töpö pewö kuu hötöoma. I na töpö pewö kuu nö, Estêvão a sailöma. Estêvão aiki, -Teusö a lotete epö- a pi kuu sinomotima. -Teusö anö sa hini häto mai kitä- a pi kuu maama. Estêvão a ösi ha Teusö a ösi kua tolele, i a kuo totio opama. A Teusöpöo totio opama. Filipe a, Pötökotu a, Nikanoo a, Simö a, Páhamenasö a, Äsiokia tili ta Nikolau a, i na kilii töpö saia nainöma. Nikolau a hai, juteu ta kuo maama maaki, juteu töpö na a Teusömo naio waikitioma. ⁶ Jesus anö 12 töpö simönö noai i töpö na, töpö saipalöhe i töpö hilaköma, Teusö a na i 12 pata töpö hapalo nö, töpö hilakö noai i töpö na i 12 töpö ami walia soaköma.

⁷ I na ta kua ta, Teusö a wäsä wi, i ta palalo nö, Jetusalëi ta uli pata hamö Jesus ta hua sinomo noai, i töpö sateho opama. Juteu töpönö Teusö a täpä sinomo wi, i ai töpö satehe epii töpö aiki, -Jesus ta pitili- i na i töpö ösi kuu nö, Jesus ta hua nainöma.

⁸ I na ta kua ta, Teusö anö Estêvão a pi ipa nö, a lotetepamanöma. A pi hatukupamanöma. Teusö anö ta thaa asa wi, Estêvão anö i nasimö ta thati ha, -A kilia apawö. Teusö a lotete epö- i na töpö kutima. ⁹ I na töpö kutima maaki, ai töpönö Estêvão a wanipoma. Siteni ta uli, Alesiätötia ta uli, Silísia ta uli, Ásia ta uli, i na ta uli kui ta uli ha ai juteu töpö kuo paio noai, i töpönö Estêvão a wanipoma. Ai töpönö noa mi juteu töpö kalipalama sinomoma maaki, i juteu töpö hula kopalö noai i töpö kokamo sinomo noai, i a sai na töpö kokamo sinomo noai, i töpönö Estêvão a wanipo nö, a päsäpamae. ¹⁰ A päsäpama maaki, Teusö a ösi kua tolele, i anö Estêvão a pi hatukua apöpamanöma kutenö, Estêvão a hapalo tao opama. I hapalo tao opa salo, a päsäpa noai, i töpö a hino maa totimaköma.

¹¹ I na ta kua ta, Estêvão a wanipo wi, i töpönö ai töpö na sitipa kökö totoa hätokö nö, -"Estêvão a hapalo ta, Teusö a hiopöama sinomo thaliö! Moisés a hiopöama sinomo thaliö!" i na pö holisi kuu!- i na i töpö kuuma. ¹² I na töpö kuu nö, i töpönö pata töpö, Moisés a kai wäsä sinomo wi i töpö, ai töpö, i na töpö kui töpö lululö nö, pata töpö kokamo wi i hamö Estêvão a läkälölöma. ¹³ Estêvão a läkälölö nö, ai töpö aiki, -Hi a wani hapalo pola nö, "Hi Teusömo wi a sai topa mai kitäo! Moisés a kuu noai, i ta hini tihöo!" i na hi a wani kuu sinomo thaliö! ¹⁴ Estêvão aiki, "Nasaté tili ta Jesus anö hi Teusömo wi a sai pata waniapali kitäo! Moisés anö pata töpö noa thaa noai, i ma ta thapo soale, Jesus anö i ta hosali pia salo" i na Estêvão a kuu kipiliö!- i na töpö holisi kuuma.

¹⁵ I na ta kua ta, pata töpö lole, Estêvão a na i töpö mamotea läa ta, äju ta moikömö möamö wakala apö kui na, i na Estêvão a moikömö möamö kuuma.

Estêvão a hapalo hötöo noai i ta

7 I na ta kua ta, Teusö a täpä totio wi, Estêvão a na i a pata hapalo nö, -Hi töpö kuuhe, i pitili ta hätowö?- i na a pata kuuma. ² I na a pata kuu ha, Estêvão a hapalo hötöoma. A hapalo nö, -Ipa pö! Ipa pata pö! Sa hiniö! Atä ta uli ha kamakö hai i pata ta sai Abraão a pata pilio paio mai ha, Mesopotâmia ta uli ha a pata pilia soa ta, i a pata na Teusö a toita apii i a tapamona-soma. ³ A tapamono nö, "Au wa ta uli hosalo nö, au wa töpö takölö nö, a alulöö! Kawa na ai tiko sa ta uli möma nömöo kitäo! I ta uli na a alulöö!" i na Abraão a na i na Teusö a kuu totio. ⁴ I na Teusö a kuu ha, Kautéia ta uli ha a pata husolo nö, Atä ta uli ha a pata pilia nömökö tasoma. I na ta kua ta, kama hai i pö a noma-so noai ha, hi ta uli ha makö pilile, i ta uli ha Teusö anö a pata simöpalöma. ⁵ Hi ta uli ha Teusö anö Abraão a pata simöpalöma maaki, i a pata na hi ta uli totoa haio maama. Wani ipii hi ta uli wai totoa maama. Ta uli totoa paio maama maaki, Abraão a pata na Teusö a hapalo nö, "Kawa, au ola töpö, i na kilii makönö hi ma ta uli thapo kuki kitäo!" i na Teusö a kuuma. Abraão a hai i ulu ta mi päla ta maaki, "Kawa, au ola töpö, i na kilii makönö hi ma ta uli thapo kuki kitäo!" i na Teusö a kuu totio opama. ⁶ "Tiko ta uli ha au ola töpö pilia paiki

kitä. Ī tā uli ha tōpō pilia tā, ai tiko tōpōnō noa mi au ola tōpō kalipalamati nō, au ola tōpō peamati kitā. Au ola tōpō peamati tā, satehe epī, ĩ 400 inama tā kui tā inama mataso kitāō! ĩ na Teusō a kuu nō, ⁷“Ī tiko tōpōnō au ola tōpō peamati piale, kamisanō ĩ sa tōpō peama naio kitāō! Sa tōpō peama noai ha, au tōpō ola kopi kitāō! Tōpō kopo nō, hi tā uli ha tōpō Teusōmo totia kōkō solō kitāō!” ĩ na Abraão a pata na ĩ na Teusō a kuuma. ⁸Ī na Teusō a kuu nō, “Au ai sa tōpō totiapala asa pia salo, ĩ na ma tā thama hōtōo totioō! Wano ma tōpō isi ola ōsō hanōpalō nō, ĩ ōsō hosa sinomoō! Ī na ma tā thama sinomoō!” ĩ na Abraão a pata na ĩ na Teusō a kuuma.

Ī na tā kua tā, Abraão a hai ĩ ulu a kupasoma. A kupasoō ha, 7 tā mumi kui tā mumi matalo nō, Isaki a isi ola ōsō wai hanōpalōma.

Ī na tā kua tā, Isaki a patalo nō, Isaki anō Jacó a thakōma. Ī na tā kua tā, isōhaeu pata tōpō kuo soma noai, Jacó anō ĩ 12 tōpō kui tōpō thaa nōmōkōma. ⁹Ī tōpō patalo nō, poose José a hīsu thaa nō, ai tiko tōpō na sitipa kōkō tālō nō, ĩ tā noa na pepala tōpōnō José a totokōma. A totokō nō, “Esiu tā uli hamō ma noa mi kalipalamapōkōō!” ĩ na pepala tōpō kuuma. Ī na pepala tōpō kuuma maaki, Teusō anō José a totiapala apa pasitioma. ¹⁰Ai tōpōnō José a peama apatima maaki, a peama apati noai, Teusō anō ĩ tā mapamanōma. Teusō anō José a totiapala apa nō, a pi hatukama apama kutenō, “José a pi hatuka apa asaleō!” ĩ na José anō ĩ na esitu tili tōpō kaikana Patao a pi pata thama. Ī na a pi pata thamaō ha, “Kamisa sai pō ha tōpō kalipalo sinomo wi, ĩ wa tōpō simōa sinomo pasitiopōkōō! Huki kaikana wa kupaso keō! Kawanō ipa esitu tili wa tōpō pewō simōa totio sinomopōkōō!” ĩ na José a na, ĩ na esitu tili tōpō kaikana a pata kuuma.

¹¹Ī na tā kua tā, Esiu tā uli, Kanaā tā uli, ĩ na tā uli kui tā uli pewō pata oia apōpasoma. Kamakō hai ĩ kolo tōpō hai ĩ nii tā kuo maama kutenō, tōpō pepalo opatima. ¹²Tōpō pepalo opati tā, “Esiu tā uli ha nii tā pi kua apa kulaliō!” Jacó anō ĩ na tā kuu hininō nō, ĩ tā uli hamō kama hai ĩ ulu tōpō simōnōma. Ī tōpō simōnō noai, kamakō hai ĩ kolo tōpō. ¹³Ī tōpō kopō noai ha, Esiu tā uli hamō tōpō hamamo kōo tasoa tā, José aiki, “Poose saō! José saō!” ĩ na pepala tōpō na ĩ na José a kuuma.

Ī na tā kua tā, esitu tili tā kaikana patanō, “José hai pepala tōpō, kama hai ĩ poosa a, ĩ na kilii tōpō talasoma thaliō!” ĩ na tā kuu hininōma. Ī na tā kua tā, kaikana tā pata na José a hai ĩ tōpō a wāsā totioma.

¹⁴Ōnō kutenō, José anō pō a nakama. Kama ai tōpō kai pewō, ĩ 75 tōpō kui tōpō kai nakama. ¹⁵Pō Jacó tōpō pewō nakaō ha, Esiu tā uli hamō Jacó anō tōpō kai pewō alulō nō, ĩ tā uli ha tōpō kai pilia nōmōikitō nō, ĩ hamō Jacó a, kamakō hai ĩ kolo tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō nomasoma. ¹⁶Tōpō nomano nō, ĩ tā uli ha ĩ tōpō nomawō titia paikōma maaki, Kanaā tā uli ha Sikēi tā uli kule, ĩ ha ĩ tōpō nomawō titia nōmōa kōkōma. Abraão a patanō Amō ulupō tōpō na noa tā totokō nō,

maa maka tālō noai, ĩ maka na ĩ kamakō hai ĩ kolo tōpō nomawō titikōma.

¹⁷Ī na tā kua tā, Esiu tā uli ha kamakō hai ĩ kolo tōpō pilio noai, ĩ tōpō satehea apōpasoma. Teusō aiki, “Tiko tōpōnō makō pepalama apa wi, ĩ sa tōpō peama hōtōo nō, kamisanō makō koni kitāō! Makō konōma, au tā uli ha makō konasolō kitāō!” ĩ na Teusō anō ĩ na tōpō noa thaa waikioma kutenō, Teusō anō esitu tili tōpō peama hōtōo nō, kama hai ĩ isōhaeu tōpō konōma. Ī isōhaeu tōpō kōo pia tā, tōpō satehea apōpasoma. ¹⁸Ī tā, ai esitu tili tā kaikanapasoma. Ī a patanō José a tai mio opa pasioma. ¹⁹Ōnō kutenō, ĩ a patanō kamakō hai ĩ kolo tōpō mōnama apati nō, tōpō peama apatima. “Au ulu wa tōpō wai hosalalō nō, wa tōpō wai nomananōpōō!” ĩ na a pata kuu nō hīsuas apama.

²⁰Ī na tā kua tā, Moisés a wai kupasoma. A wai liāhāo opama. A wai toita apō ha, a wai hosa maama. Pō a sai pō ōsimō ha pōpōnō anō a wai satimapo hōtōoma. A wai satimapo tā, 3 pilipoma kōkō hasupamanō nō, ²¹ĩ kōkō pilipoma mato totia tā, a pi wai sosamakōma tā, Patao kaikana a pata hai ĩ pete anō Moisés a pi wai talalō nō, a wai tālō nō, a wai patamanōma. “Hi ipa ulu a” ĩ na Patao a pata hai ĩ pete a kuu asama. ²²Ī na tā kua tā, Moisés a wai pataalō tā, ai tōpōnō Moisés a wai na tā taōma sinomotima kutenō, esitu tili pata tōpō pi hatukuo kuo noai na, ĩ na Moisés a pi hatukua kua nōmōpasoma. A hapalo makoko opama. A kalipalo tao opama.

²³Ī na tā kua tā, Moisés a hai, pata tā kupo waikia tā, ĩ na 40 tā inama kua waikia tā, “Ipa isōhaeu tili tōpō na sa hamamo tasokō o!” ĩ na a pi kuuma. ²⁴Ī na a pi kuu nō, a hama hulāsolōma. A hama huulō pamō, ai esitu tili tānō isōhaeu tā peama läoma. Esiu tili tānō isōhaeu tā peama pole, Moisés anō ĩ tā taa nō, kama hai ĩ isōhaeu tā noama nō, Moisés anō ĩ esitu tili tā peama hōtōoma. A sāa totia asapalōma. ²⁵“Makō pewō peama wi, Teusō anō ĩ tā mapamani pia salo, Moisés a simōpalōmaō!” ĩ na isōhaeu tōpō pi kuu kitāō!” ĩ na Moisés a pi kuuma maaki, ĩ na isōhaeu tōpō pi kuu maama.

²⁶Ī hena tā, polakapi isōhaeu tili tōpō sāso tā, Moisés a walōa läkōma. A walōa läiki nō, tōpō wasu nō, “Ai pō! Ī kama makō pewō ta makō pi kuu mai, makō sāsotiwō” ĩ na Moisés a kuu läoma. ²⁷Ī na Moisés a kuu läoō ha, tōpō sāso pole, ĩ ai tānō Moisés a hāsialō nō, “Witinō wa kaikana pasipalōma? Kaikana wa mai kitāō! Wa tā makokama läo sinomo wi ĩ wa pasi mai kitā. ²⁸Hi wisa ha esitu tili wa tā sāa thapalō noai na, ĩ na sa tā thama pia kule?” ĩ na ĩ ai isōhaeu tā kuu hōtōoma. ²⁹Ī na Moisés a na ĩ na isōhaeu tā kuu hōtōoō ha, tiko hamō Moisés a hua soasolōma. A hua soalolō nō, Mitia tā uli ha a walōa soaikitō nō, ĩ hamō a pilia nōmōa soakō tasoma. Mitia tā uli ha a pilikitō nō, pusopō a tālō nō, polakapi kama hai ulu kōkō wai thaa soakō tasoma.

³⁰Ī na tā kua tā, inama tā satehe epī, ĩ 40 tā inama matalo nō, Sinai makō kotō pata ha sanōma tōpō kuo maa pa hii ti wakō umō pole, ĩ ti ōsi ha āju tā kuiki nō,

Moisés a na a tapamonasoma. ³¹ Moisés anö ī tā möö nō, a pi honipo opama. A pi honipo opa nō, tā möö totio pia salo, a ekua kotōa totikōma. A ekua kotōo totio opa tā, Teusō a hapalo läoma. ³² "Au nō patapō tōpōnō sa thapo noai, ī sa. Abraão a, Isaki a, Jacó a, ī na tōpō kui tōpōnō sa thapo noai, ī sa" ī na Teusō a kuuma. Ī na a kuu ha, Moisés a kilia apōlo nō, a satitimo opama. A kilia ipa salo, tā möö kilia ipama.

³³ Ī na tā kua tā, Moisés a na Teusō a hapalo kōo nō, "Hi wa öpale, ipa tā uli asawō. Önō kutenō, pili wa ami ha tōkō kule, ī tōkō hasupalōō!" ³⁴ Esitu tā uli ha ipa tōpō pepalo opati wi, ī sa tā taa waikio kipiliō! Tōpō halilimo opa wi, ī sa tā hini waikio kipiliō! Önō kutenō, sa tōpō koni pia salo, sa ithopasomaō! Esitu tā uli hamō wa simōa koni pia salo" ī na Moisés a na, ī na Teusō a kuumaō!- ī na Estêvão a kuuma.

³⁵ Ī na a kuu nō, -Moisés sa kateha pole, isōhaeu tōpōnō ī Moisés a kai a hini wanio opa waikioma. "Witi pilinō wa kaikanapalōma? Kaikana wa mai kitäō!" ī na tōpō kuu waikioma. Ī na tōpō kuu waikio noai ha, Teusō anō Moisés a simōpalō nō, a kaikana opipalōma. "Isōhaeu wa tōpō koni wi, ī waō!" ī na Teusō a kuuma. Hii ti wakō umō pole, ī ti ōsi ha āju tā kuiki nō, Moisés a na a tapamonaso noai, Teusō anō ī a simōpali ha, ī āju tänō Moisés a simōa tolea hōtōlōma. ³⁶ Ī na tā kua tā, Esitu tā uli ha isōhaeu tōpō kuo noai, Moisés anō ī tōpō kai konasolōma. Esitu tā uli ha Moisés anō tā aipamatima. Mōtati tuu hanahai tuu pata ha aipō tā thama. Ī na tā kua tā, sanōma tōpō kuo maapō tā uli ha, Moisés anō tā aipamati pa, satehe epīi, ī 40 tā inama hasumakōma. Moisés anō tā aipama apati pola nō, tōpō kai konasolōma. ³⁷ "Kamakō na Teusō anō ai tā simōpali kitäō! Kamisanō Teusō sa kai wäsā kua wi na ī na ai tänō Teusō a kai wäsā kua hōtōo wi, Teusō anō ī a simōpali kitäō! Kamakō hai ī ai tāō!" ī na isōhaeu tōpō na ī na Moisés a kuu noai, ī Moisés sa katehati kule. ³⁸ Sanōma tōpō kuo maapō tā uli pata ha isōhaeu tōpō kokamo noai, ī tōpō na Moisés a kokamo naioma. Kamakō hai nō patapō tōpō na a kua naioma. Sinai makō pata ha Moisés a na āju tā hapalo noai, ī a na Moisés a kuo naioma. Sanōma makō ōsi temōpama wi, Moisés anō ī ta hini nō, kamakō na ī ta wäsā toleo totiatalo opama.

³⁹ Ī ta wäsā toleo totiatalo opama maaki, kamakō hai nō patapō tōpōnō Moisés a hini wanio opama. "Esitu tā uli ha makō pilia koikitō nōka" ī na ī tōpō kupaloma. ⁴⁰ Ī na tōpō kupalo nō, Atão a na tōpō hapalo nō, "Makō noama wi ī tā ukutupō thapalōō! Ī ukutupō tänō makō kai konasolōpōō! Wi na Moisés a kua kua mai, a walo kōa mane? Esitu tā uli ha makō kua tā, Moisés anō makō kai hulapolō kipili maaki, a ithopo koa mai ha, tā kua soa kuleō!" ī na tōpō kuuma. ⁴¹ Ī na tōpō kuu nō, paka ukutupō thapalōma. Ī tā ukutupō thapalō noai, ī tā na salo kōkō noki totokō nō, ī tā ukutupō na tōpō pi mōnaha apa salo, tōpō iapalo opaō, tōpō paōpalo opaō, ī na tā kuuma. ⁴² Önō kutenō, ī tōpō na Teusō a noimo mapasoma. "Pāla" a kuuma. "Tōpō Teusōmo wani salo, tiko hamō tōpō pi tapomō

kua pasio pāōō! Pili motokō, pilipoma a, sitikali kōkō, ī na tōkō kui tōkōnō makō noamapōō! Ī tōpō hai, kamakō hai ī pata tōpō' ī na tōpō pi kuu pāōō" ī na Teusō a pi kuuma. Ī na Teusō a pi kuu noai, waiha Teusō a kai a wäsā sinomo noai, ī tōpōnō ī ta sōōkōkōōlōma. Tā sōōkōkōōlō nō,

"Isōhaeu pō. Sanōma tōpō kuo maapō tā uli hamō satehe epīi, ī 40 ma tā inama thapamanō noai, ī tā, salo ma pō sāti nō, ma pō nokomati noai, kamisa na ī ma pō noki totomatima ta o? ⁴³ Ma. Kamisa na makō noamamo totio mai, sai tōpō na makō noamamo pasio kipili nōkō. Sai tā Moloki na makō noamamo wi ī ma tā thapoma. Moloki a hai ī watata ma ōsō sai wai silō nō, makō huti kipili. Sitikali Haipā ma tā ukutupō thapo naio kipili. -Haipā a hai, ī ipa pata tā sai- ī na makō wani kuu nō hīsua apa kipili. Moloki, Haipā, ī na kilii ma tōkō ukutupō thapalō nō, ī tōkō ukutupō na makō noamamo kua sisa kipili. Kamisa thapo pasio maama kutenō, Papiōnia tā uli kule, ī tole ha makō simōpali pia salo' ī na Teusō a kuumaō!"

ī na Teusō a kai a wäsā sinomo noai, ī anō ī na tā kuu tā, tā sōōkōkōma- ī na Estêvão a kuuma.

⁴⁴ Ī na a kuu nō, -Salo ōsō sai ha Teusō a kuo noai, sanōma tōpō kuo maapō tā uli ha kamakō hai nō patapō tōpō huulō pamō ī a sai thapoma. "Ī na a sai kui ipa wa sai thaa totikiō!" Teusō anō ī na Moisés a noa thaa totioma kutenō, ī na a sai kui a sai thaa totia hōtōkōma. ⁴⁵ Ī a sai thakō noai, sanōma tōpō kuo maapō tā uli ha ī kamakō hai ī nō patapō tōpōnō ī a sai tälō nō, ī a sai kai konasolōma. Josué anō ī tōpō kai konasolō wi, Teusō anō tiko tōpō sasupalō noai, kamakō hai ī nō patapō tōpōnō ī tā uli taa asalō nō, Teusō a hai salo ōsō sai thapotima. Davi a kupo paio mi tā, ī tā uli ha Teusō a hai salo ōsō sai kuo soama.

⁴⁶ Ī na tā kua tā, Teusō anō Davi a totiapala apa sinomoti noai, Teusō a na ī a hapalo nō, "Teusō ai. Jacó anō wa thapo noai ī waō! Au sai sa sai thakōpōkōō! Ī a sai na wa pilitiopōō!" ī na Davi a kuuma. ⁴⁷ Ī na Davi a kuuma maaki, Salomão anō ī a sai thaa haikōma.

⁴⁸ Ī a sai na Salomão anō Teusō a thaki pia salo, a sai thakōma maaki, sanōma makōnō sai a thakō noai, ī a sai na Teusō a pata pilio mai kitä. ōsō hamō Teusō a kupoli, sanōma makōnō sai a thakō noai, ī a sai na ī a pata kuo mai kitäō! Ī na Teusō a kai a wäsā sinomo wi, ī na ī a kuu hōtōō:

⁴⁹ "Hi tā hētu hamō tā uli kupoli, ī ipa lotami ti. Konona sa ami maketio wi, ī ipa masita tā uli' ī na Teusō a kuu. Ī na a kuu nō, 'Önō kutenō, sa kukōpō, wi na sai a kui ma sai thakōpō? Sa mota mapopō, witi ha ma sai thakōpō? Sa pilikōpō, sanōma makōnō ī ma sai thaa mai kitä ta pi kuu mai. ⁵⁰ Teusō sanō ī sa tā pewō thama pi kuu mai' ī na Teusō a kuu"

ī na Teusō a kai a wäsā sinomo noai, ī na ī a kuuma- ī na Estêvão a hapalo nō, ī na a kuuma.

⁵¹ Ī na Estêvão a kuu nō, -Teusō ma ta hini maapa wi. Teusō ma ta hini wanio opapa wi. Kamakō hai ī nō patapō tōpō kua noai na, ī na makō ta kua hōtōowō. Teusō a ōsi kua tolele, ī ma hini wani ipō. ⁵² Teusō a kai

a wäsä sinomo noai, au nö patapö töpönö ĩ töpö pewö peama sinomotima. "Toitai tä thaa sinomo asa wi, waiha ĩ a walokö solö kitäö!" töpö kuu noai, au nö patapö töpönö ĩ töpö säma. Toitai tä thaa sinomo asa wi, ĩ Jesus a hilo wi, ĩ ma namo simököma. ĩ ma monima nö, ma säpamani kipili. ⁵³ Teusö anö makö noa thaa noai, äju töpönö ĩ ta wäsä tolea noai, ĩ ma ta tälöma maaki, ĩ ma ta hini totio maama- ĩ na Estêvão a kuu totiatalo opama.

Estêvão a säpalö noai ĩ ta

⁵⁴ Estêvão a kuu noai, juteu töpö hai ĩ pata töpönö ĩ ta hininö nö, töpö hĩso opama. Töpö hĩso opa nö, töpö pewö asö asömo opama. ⁵⁵ ĩ na tä kua tä, Estêvão a na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua totiki ha, hi tä hĕtu hamö Estêvão a nonoiki nö, Teusö a wakala apöpoli, ĩ tä tapama. ĩ tä tapa nö, Teusö a kotö ha pelupö Jesus a öpapoli, ĩ tä tapa apa naio soatama. ⁵⁶ ĩ tä tapa nö, -Möö nökö. Teusö anö hutu mosökö häkomapole, ĩ sa tä tapa apa kule. Teusö a kotö ha sanöma tä kupaso noai, ĩ Jesus a lö kui ĩ sa tapa apa kule- ĩ na Estêvão a kuuma. ⁵⁷ ĩ na a kuu ha, juteu pata töpönö Estêvão a hini wani ipö salo, töpö sömöka kasöiki nö, töpö lalupalo nö, Estêvão a na töpö läläa soaiki nö, ⁵⁸ a huölö nö, Jetusalĕi tä uli atu pata hamö a läkäpolöma. A läkälölö nö, maa mapönö a säpalöpö, Estêvão a säsä kolola apama. Estêvão a säsäti pole, watata ösönö ĩ töpö halole, ĩ töpönö ĩ ösökö hasulalö nö, Saulu a hĩsa öpa pa, ĩ ösökö pewö paköma. ⁵⁹ Estêvão a säsäö ha, -Jesus Kaikana. Kawanö sa ösi konöö!- ĩ na Estêvão a kuuma. ⁶⁰ ĩ na a kuu nö, masita tä ha a lotaiki nö, pili maekonö a hĩta thaiki nö, -Ipa pata täö! Hi töpö wanisala apa wi, ĩ töpö hĩsu thaa tihöö! Sa nö sua tihöö!- ĩ na Estêvão a kuu lalupalo nö, a nasi tuköma.

Saulu anö, Jesus a thapo wi ĩ töpö peamati noai ĩ ta

8 ĩ töpönö Estêvão a säsä tä, Saulu anö ĩ töpö wasu maama. -Awai. A säpalöö!- a kuuma.

Estêvão a nasi tuo pole, ĩ tä wakala ha, Jetusalĕi tä uli pata ha, Jesus a thapo wi, ai töpönö ĩ töpö pe epii töpö peama kolo kupoma. Töpö peama kolo kupoö ha, Jutéia tä uli pata hamö ai töpö toköamö kulasölöö, Samatia tä uli hamö ai töpö toköamö kulasö, ĩ na töpö kuuma. Jesus anö töpö simönö noai, Jetusalĕi tä uli pata ha ĩ töpö pilio haio asama.

² Teusö a thapo totio opa wi, ĩ ai töpönö Estêvão a patiliköma. Estêvão a na ĩ töpö ökö lalupalo opama.

³ Saulu anö Jesus a thapo wi ĩ töpö peama apatima. ĩ töpö sai pö ha a lisia hätäpo nö, wano töpö, suö töpö, ĩ na töpö läkäa thalälölö nö, sai a lototoa apöle, ĩ a sai ha töpö titiaköma.

Samatia tä uli ha Jesus a wäsä noai ĩ ta

⁴ ĩ na tä kua tä, töpö selekepasö noai, ĩ töpönö Jesus a wäsätiiölöma. ⁵ Samatia tä uli ha ai pö sai hökökö öpii sai pö kule, ĩ hamö Filipe a timökito nö, ĩ töpö na Cristo a wäsätima. ⁶ Filipe anö ta wäsä wi, ĩ töpönö ĩ ta hinia

totalalöma. Teusö anö aipö tä thaa taö asa wi, Filipe anö ĩ nasimö tä thatima salo, ĩ töpönö ta hinia totiiölöma. ⁷ ĩ töpö na sai töpö sapäko sinomotima maaki, Filipe anö Jesus a wäsä tä, sai töpö lalupalo nö, ĩ ai töpö satehe epii töpö hulakö nö, töpö toköa konasölöma. Töpö huu hiopöi, Teusö anö ĩ töpö totia kopalöma. Töpö huatalo mi ipii, ĩ töpö toa naia komanöma. ⁸ Önö kutenö, ĩ sai pö pata ha töpö kuo noai, ĩ töpö pi möna-ha apama.

A sapuli ipii, ĩ Simão

⁹ Samatia tä uli ha Filipe a huu paio mai ha, ĩ tä uli ha Simão a sapulimo sinomotima. A sapulimo sinomoti ha, -A kilia apatiwö- töpö kutima. -Sa sapulimo tao opa asa kutenö, kamisa hai, pata sa asawö- ĩ na Simão a kuu sinomoma. ¹⁰ A kuu tä, pata töpö solo, samatia tili töpö pewö aiki, -ĩ pitili ta. A sapuli ipö, Teusö anö Simão a lotetepamanö noa- ĩ na töpö kutima. ¹¹ Simão a sapulimo sinomo nö, -A wani kila apati noa- ĩ na töpö thama tetea apa waikia salo, ĩ töpö pewönö Simão a kai a hinia totiiölöma. ¹² Simão a kai a hini paioma maaki, Filipe a kai a hinia nömönöma. Ta topa apöle, Filipe anö ĩ ta wäsä nö, a hapalo nö, -Teusö a kaikanamo sinomo wi, ĩ na ĩ tä kuaö. Jesus Cristo a hilo wi, ĩ na ĩ a kuaö- ĩ na Filipe a kuu ha, -Filipe anö ta wäsä wi, ĩ pitili ta- ĩ na samatia tili töpö kuu nö, Jesus a tälöma. Jesus a tälö nö, wano töpö, suö töpö, ĩ na töpö kui töpö mai öhomamonasoma. ¹³ Simão a lö kui, a sapulimo sinomoti noai, ĩ anö Jesus a täa nainöma. Jesus a täa nainö nö, a mai öhomamono nö, Filipe a na a nokapalotima. A nokapaloti tä, Filipe aiki, -Teusö a lotete epö- ĩ na töpö pi thama pia salo, Teusö anö tä thama taö asa wi, Filipe anö ĩ tä thamatima. Tä aipamatima. Tä aipamati wi, Simão anö ĩ tä taa nö, -Kilia apawö- ĩ na a kutima.

¹⁴ ĩ na tä kua tä, Jesus anö töpö simönö noai, ĩ töpö na, -Samatia tili töpönö Teusö tä kai a hini thaliö!- ĩ na ai töpö kuu ha, ki hamö, Samatia tä uli hamö Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö simönöma. ¹⁵⁻¹⁶ Samatia tili töpö aiki, -Kaikana Jesus sa thapo pi topa- ĩ na ĩ töpö kuuma ha, töpö mai öhomanöma. Töpö mai öhomanöma maaki, ĩ töpö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ithopo mai ha, töpö kutioma. ĩ na ĩ töpö kutioma kutenö, Pedro a, João a, ĩ na kilii töpö waloiki nö, Teusö a na ĩ töpö hapalo nö, -Hi töpönö, kawa ösi kua tolele ĩ a täalalöpö!- ĩ na ĩ töpö kuuma. ¹⁷ ĩ na töpö kuu nö, samatia tili töpö na töpö ami waliki ha, samatia tili töpönö Teusö a ösi kua tolele, ĩ a täalalömae.

¹⁸⁻¹⁹ Simão a lö kui, Jesus anö töpö simönö noai, ai töpö na ĩ töpö ami waliki nö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ithopamani wi, ĩ Simão a waninö ĩ tä taa nö, Pedro a, João a, ĩ töpö na, -Sa töpö höpöa nö, ĩ töpö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ithopama kua wi na, ĩ na sa thama naioö! Sa thapalöma, kamakö na sitipa sa kökö totoki kitäö!- ĩ na Simão a kuu ha, ²⁰ Pedro aiki, -Ösi töpö pea sinomoti wi, ĩ hamö au sitipa kökö kai hua pasia soatalölö. "Teusö anö noa mai ha kama ösi kua tolele, ĩ a tototaö ta" pi kuu mai- ĩ na Pedro a kuuma. ²¹ ĩ na a

kuu nö, -Teusö a na wa ösi tomöpo mi kutenö, Teusö a na wa kalipalo mai kitä. ²²⁻²³ Wa ösi wanisala apa wi, i sa tä taö waikia kule. "Kamisanö ai töpö na Teusö a ösi kua tolele i sa ösi ithopama naio nö toa sö ö" i na wa pi kupalo opati salo, wa pi topa mane. Wanisala wa tä thaa sipa apa sai- i na Pedro a kuu nö, -"Sa wanisala wi, i tä matamanöö! Wanisala sa tä thaa pi topa wi, i tä matamanö nö, kamisa na a hïso tihöö!" i na Teusö a na a kuu!- i na Pedro a kuuma. ²⁴ I na Pedro a kuu ha, Simão aiki hõtöwö, -"I na Teusö anö wa thama kitäo!" makö kuu ke maaki, Teusö a na makö hapalo nö, "I na Simão a thama tihöö!" i na pö kuu!- i na a kuuma.

²⁵ I na tä kua tä, Pedro a, João a, i töpönö Teusö a kai a wäsä nö, kai a kateha nö, Jetusalëi tä uli hamö töpö huu koonö tä, Samatia tä uli pata ha sai pö hõkõkõ öpii sai pö kule hamö, Jesus ta topa apöle i ta wäsät'ilöma.

Esiópia tili pata tä na Filipe anö Jesus a wäsä noai i ta

²⁶ I na tä kua tä, Filipe a na Teusö a hai i äju tä hapalo nö, -A husoö! Ki hamö, Jetusalëi tä uli ha piliso ola kule, Kasa tä uli ha i piliso kolo kulakili, sai a kuo maa pa tiso kule, i tiso ha töpö satehe epii töpö huatalo mi, i tiso hamö a hulolöo!- i na a kuuma. ²⁷ I na a kuu ha, Filipe a husolo nö, i hamö a hulusalöma.

I hamö, esiópia tili pata tä aiki, i eunuku tä hilo wi, Jetusalëi tä uli hamö i a Teusömomö huma, ²⁸ a Teusömo matalo nö, a koonö tä, Teusö a kai a wäsä sinomo wi, i Isaiás anö waheta tä säökopalö noai, i tä mötima. Kapitalu anö töpö pi saiapalati wi, i ösö na esiópia tili pata tä lotiki nö, waheta tä mötima. ²⁹ Tä möö soatia tä, Filipe a na Teusö a ösi kua tolele, i a hapalo nö, -Ki a na wa waloikitö nö, a nokapalolöo!- i na a kuu ha, ³⁰ Filipe a lälää hailolö nö, a waloikitö nö, esiópia tili ta hinima. Isaiás anö waheta tä säöka noai, esiópia tili tänö i waheta tä kateha pole, Filipe anö i ta hini nö, -Wa ta katehati pole, i wa tä hini totia kule?- i na Filipe a kuuma. ³¹ I na a kuu ha, -Ma. Sa pi hatukupamanöpö, i tä kua kule ta o? Hisa ha a loa naikisoö!- i na esiópia tili tä kuuma.

³² Pi naka. I esiópia tili tänö tä waheta katehati noai, i na i tä waheta kuuma:

-Oweha a säpali pia salo, a täa thalölö wi na, i na i a täa thaa hõtölölöma. Oweha a ose köi wai päsä tä, a wai lalupalo mi kua wi na, i na i a lalupalo kua hõtöo maama. ³³ I a pepalama apama. A wanisala mi ipö maaki, i a pepalama apama. A säpalöma ha, hi masita tä uli hamö a pilio matasoma. Önö kutenö, kama hai i ola töpö kuo maama salo, i töpö a kateha mai kitä- i na i tä waheta kuuma.

³⁴ I na i tä waheta kuu wi, i ta kateha nö, -Teusö a kai a wäsä sinomo noai, i anö i witi pili a katehama? Kama aiki hätowö? Ai tä aiki hätowö?- i na Filipe a na i na esiópia tili tä kuuma. ³⁵ I na a kuu ha, Filipe anö i waheta kuu wi, i ta kateha nö, Jesus ta wäsä soatama. ³⁶ Jesus ta wäsä nö, i piliso hamö töpö huulö tä, maa tuu ha töpö hasuoma. Töpö hasuo tä, i esiópia tili pata tä aiki, -Möö nökö. Maa tuu kua kule. Sa mai öhoma mi salo- i

na a kuuma. ³⁷ [A kuu ha, -Awai. "Wa kuuhe, i pitili ta. Jesus sa pii" i na wa kuu ha, wa mai öhoma pia kule- i na Filipe a kuuma. A kuu ha, -Awai. Pitili ta. "Jesus Cristo a hai, i Teusö pelupö a" i na sa kuu naia kule- i na esiópia tili pata tä kuu nö,] ³⁸ -Ösö opitamanöö!- i na a kuuma. I na a kuu ha, ösö opitamanö nö, töpö ithopalo nö, maa tuu ha töpö ekuiki nö, i ha töpö kalola nö, i ha Filipe anö esiópia tili tä mai öhomanöma. ³⁹ A mai öhomanö nö, töpö söposöa kopalo nö, Teusö a ösi kua tolele, i anö Filipe a täa soatalölöma. Filipe a täa soatalölöo ha, a tapa koo maama. Esiópia tili pata tä aiki, a pi mönaha apa salo, -Aitaköö! Aitaköö!- a kuu kai konasolöma. ⁴⁰ Filipe a lö kui, Asotu tä uli ha a waloo soataköma. A waloo soataiki nö, Jesus a wäsäma. I ha a husoa kono nö, Sesatéia tä uli hamö a huulö tä, sai pö hõkõkõ öpii sai pö pewö hamö a hasuso tä, ta topa apöle, Filipe anö i ta wäsät'ilöma.

Saulu anö Jesus a thapo wi a kupaso noai i ta

Atos 22.6-16; 26.12-18

9 I na tä kua tä, Jesus pata ta hini sinomoti wi, Saulu anö i töpö wanipo nö, -I sa töpö säpamanöpöo!- a kuu nö, Teusö a täpä totio wi, i pata tä na Saulu a ekuiki nö, ²-Tamaasöku tä uli pata ha sa hulolö nö, Jesus a thapo wi i sa töpö talalö nö, suö töpö solo sa töpö ökapamanö nö, hisimö, Jetusalëi tä uli pata hamö sa töpö suaki solö nö, i na sa töpö thama pia salo- i na Saulu a kuuma. I na a kuu nö, -Tamaasöku tä uli ha juteu töpö kokamo sinomo wi, ai sai pö ha töpö kokamo seteko wi, i töpö na waheta wa tökö simöpalöo! Kamisa na i waheta wa tökö simöpalöpököo! I wa tökö simöpalöma, i töpö aiki, "Naiö! Töpö suaalö tihöö!" i na i töpö kuu mai kitäo!- i na Saulu a kuuma. ³ I na Saulu a kuu ha, -Awai!- i na pata tä kuu hõtöoö ha, Saulu a alulö nö, Tamaasöku tä uli pata ha a ateo tä, hutu mosökö ha ta pata wakala apii, Saulu a na i ta pata ithoa läpaköma. ⁴ I ta pata ithoa läpaki ha, masita ha Saulu a kea soasoma.

A kea soalo nö, Saulu a paa tä, -Saulu ai. Wi na wa pi kuu salo, sa peamatii?- i na ta kuu soatasoma. ⁵ I na ta kuu ha, -Pata. I witi wa?- Saulu a kuu ha, -Kawanö sa peamati wi, i Jesus sa. A hoköpaloö!

⁶ Tamaasöku tä uli pata ha wa talalo nö, ki ai tä aiki, kawa na i a waloiki nö, "I na wa kuapököo!" i na i a kuu kitäo!- i na ta kuu soatama. ⁷ I na ta kuu pole, Saulu a na töpö huu naine, i töpönö i ta hini naia kule maaki, pili töpö mamo sainö sanöma tä tapa totio mi kutenö, töpö kilia apölo nö, töpö hapalo mai, töpö öpaha pasitioma. ⁸ -A hoköpaloö!- ta kuu ha, Saulu a hoköpalo nö, a mamo kasö mia mane maaki, lope epii a mamo huu maa soatapöma. A mamo huu maa soatapi ha, ai töpönö a tutulölö nö, Tamaasöku tä uli pata hamö a kai talaso tasoma. ⁹ A kai talalotö nö, ³ tä mumi kui tä mumi kupo tä, tä tapa mai, a ia mai, a amisio mai, i na Saulu a kua pi kupotima.

¹⁰ I na Saulu a kua pi kupoti tä, Tamaasöku tä uli pata ha a pilile, Jesus a thapo wi, i Ananiasö a hilo wi, i na Jesus pata tä tapamonasoma. Ananiasö a manimo tä,

Jesus a tapamo maama. A mio mai ha, a mamō tetea soatia tā, Jesus a tapamonasoma. A tapamono nō, a hapaloma. A hapalo nō, -Ananiasō- a kuu ha, -Ō! Kaikana ai. Ka pi tā?- a kuu hōtōoma. ¹¹ A kuu hōtōō ha, -A hokōpaloō! Ki ha, Tiso salilii tiso kolo kule, ī tiso ha Jutasō a sai pō kule, ī hamō a alulōō! Ī hamō wa walotaikitō nō, “Tasu tā uli ha a piliamō kuo wi, ī Saulu a hilo wi, hisa ha ī a kua kule?” ī na wa kuu! Ki sai a ha kamisa na Saulu a hapalo waikilati kitā- ī na Jesus a kuuma. ¹² Ī na a kuu nō, -Saulu a na Ananiasō wa hilo wi, ī wa uni tapamonasoma. Wa uni tapamono nō, Saulu wa mamō huu topa komakōpō, Saulu wa mamō hōpōama- ī na Ananiasō a na uni tā na ī na Jesus Kaikana a kuuma.

¹³ Ī na Jesus a kuuma ha, -Kaikana ai. Naiō! “Wa thapo wi, Saulu anō ī tōpō peama apati sai thaliō!” ī na tōpō satehe epīi tōpō kuu thali nōkō- ī na Ananiasō a kuuma. ¹⁴ A kuu nō, -Ki ha, Teusō a tāpā sinomo wi, ī pata tōpō aiki, “Ai tōpōnō Jesus a naka nō, ī a na tōpō hapalo sinomo wi, ī tōpō ōkapalōlō!” ī na Saulu a na, ī na pata tōpō kuuma thali nōkō- ī na Ananiasō a kuuma. ¹⁵ Ī na a kuuma maaki, Jesus pata tā aiki, -A alulōō! Kamisanō Saulu sa kalipalama pia salo, kamisanō ī sa saia waikili kipili. Sa saia waikilōma kutenō, juteu tōpō a hilo pasio mai ī tōpō, ī tōpō hai ī kaikana tōpō, isōhaeu tōpō, ī na tōpō kui tōpō na Saulu a alulō nō, sa wāsā kuki kitā- ī na Jesus pata tā kuu nō, ¹⁶ -“Kawanō sa wāsā totioō ha, ai tōpōnō pe epīi wa peama kitāō!” Saulu a na ī na sa kuu kitā- ī na Ananiasō a na ī na Jesus a Kaikana kuuma.

¹⁷ Ī na Jesus a kuu ha, ī a sai hamō Ananiasō a hulolō nō, a lisipalo nō, Saulu a hōpōa nō, -Ipa Saulu ai. Ki piliso hamō wa huima tā, kawa na Jesus a Kaikana tapamonaso noai, kawa na ī anō sa simōpali ke. Wa mamō huu topa kōki, Teusō a ōsi kua tolele, kawa na ī a kua totiki, ī na wa thamapō, Jesus anō sa simōpali ke- ī na Ananiasō a kuuma. ¹⁸ Ī na a kuu tā, salaka ōsō kui na, pili a mamokō ha ī na tā kui tā kelasoma, Saulu a mamō hōpōpōo opama maaki, a mamō topa kōo soatakōma. A mamō topa kōo soataiki nō, a hokōpalo nō, ī na tā kua tā, a mai ōhomomonasoma. ¹⁹ A mai ōhomomono nō, a ia kōo nō, a lotetea apa kopasoma.

Tamaasōku tā uli pata ha Saulu anō Jesus a wāsāti noai ī ta

Satehe epīi tā mumi ha, Tamaasōku tā uli pata ha Jesus ta hua sinomo wi, ī tōpō na Saulu a kutioma. ²⁰ A kutiki nō, juteu tōpō kokamo sinomo wi ī sai pō hamō Saulu anō Jesus a wāsā hātāpo soa nō, -Jesus a hai, ī Teusō a ulupō pasiwō- ī na a kutima. ²¹ Ī ta kuu hini wi, ī tōpō aiki, -Kilia apawō. Jesus a nakati wi, Jetusalēi tā uli pata hamō ī tōpō pewō mapamani pia salo, ī tōpō sāpamati noai, hi ī a. Jesus a nakati wi, ī tōpō ōkapalō nō, Teusō a tāpā sinomo wi ī pata tōpō na ī tōpō sulōlō pia salo, hisa ha a walokō noai, hi ī a- ī na tōpō kutima. ²² Ī na tōpō kutima maaki, Saulu a hapalo lotetea apa nō, Tamaasōku tā uli ha juteu tōpō pililati, ī tōpō na, -Ī nakōō! Ī nakōō! Jesus a kaikanapalō noai, ī a- ī na

Saulu a kuu totio opaō ha, juteu tōpō hapalo hōtōo maama.

²³ Ī na tā kua tā, satehe epīi tā mumi matalo nō, juteu tōpō aiki, -Saulu ma wani sāpalōpōō!- ī na tōpō hātomo nō, tōpō kuuma maaki, ai tātō ī ta wāsāō ha, Saulu anō ī ta hini hōtōlōma. ²⁴ Saulu a sāpali pia salo, Tamaasōku tā uli sika pata ha tā pata hokolole, ī ha tōpō lisito sinomo wi, ī sami taka holele, ī taka ha juteu tōpō lāapalotima. Wakalai ha tōpō lāapalotii, mumai ha tōpō lāapalotii, ī na tōpō kumatima. ²⁵ Tōpō lāapalotima maaki, mumai ha Saulu a kai a huati wi, wōō a pata ha ī tōpōnō Saulu a titiki nō, tā pata hokolole, ī ai tā hētū pata hamō Saulu a pi ithoamō thaa kopamanōma.

Jetusalēi tā uli pata hamō Saulu a hulosalō noai ī ta

²⁶ Saulu a pi ithoamō thaa kopamani ha, Jetusalēi tā uli pata hamō a hua soasalōma. A hua soasalō nō, ī hamō Jesus ta hua sinomo wi, ī tōpō na Saulu a kuo pi topama maaki, Saulu a na ī tōpō kili ipama. -Saulu anō Jesus ta hua wi, ī a mai kitā- ī na ī tōpō pi kuuma. ²⁷ Ī na tōpō pi kuuma maaki, Jesus anō tōpō sailō noai, ī tōpō na Pahanapé anō Saulu a hilakōlō nō, a hapalo nō, -Piliso na tōpō huima tā, Saulu anō Jesus a Kaikana tapama thaliō! Saulu a na Jesus a hapaloma thaliō! Ki ha, Tamaasōku tā uli ha a kili mai, Jesus a wāsātima thaliō!- ī na Pahanapé a kuu lāoma. ²⁸ Ī na Pahanapé a kuu lāoma, ī na tā kua tā, ī tōpō na Saulu a kua naiki nō, Jetusalēi tā uli pewō hamō a huti pamō ²⁹ a kili mai, Jesus a Kaikana wāsātima. Juteu tōpōnō kōteeku tōpō kai hini wi, ī tōpō na Saulu anō ta wāsāō ha, Saulu a na ī juteu tōpō hapalo nomōho opa hōtōoma. Tōpō hapalo hōtōo nō, Saulu a sāpa pi topama. ³⁰ Saulu a sāpa pi topa wi, Jesus a thapo wi ī tōpōnō ī ta hini nō, Sesatēia tā uli hamō Saulu a hilakōtō nō, Tasu tā uli hamō a simōpalōma.

³¹ Ī na tā kua tā, Jutéia tā uli pata, Kaliléia tā uli pata, Samatia tā uli pata, ī na tā uli kui tā uli pewō hamō Jesus a thapo wi, ai tōpōnō ī tōpō peama kōo maama. Pea mai, tōpō lotetea apōpasoma. Jesus a Kaikana hini totiatalo opaō ha, Teusō a ōsi kua tolele, ī anō ī tōpō ōsi lotetea apōpamanō nō, tōpō satehea apōpamanōma.

Enéias a toa komanō noai ī ta

³² Ī na tā kua tā, Pedro a pata hupalo hātāpoti tā, Lita tā uli hamō Teusō a thapo wi ī tōpō pilile, ī tōpō na Pedro a hama huu kōlōma. ³³ A talalo nō, Enéias a hilo wi, ī a talalōma. Enéias a wani kōheo sinomo wi a wani kutenō, a pilio soatioma. A wani huatalo mai ha, 8 tōkō inama kui tōkō inama hasua kua waikipasoma. ³⁴ Ī na a wani kupaloti tā, Pedro a pata hapalo nō, -Enéias a wani! Jesus Cristo anō wa toa komani ke. A hokōpaloō! Wa paa wi, ī au tōkō ōka kopalōō!- ī na Pedro a pata kuu ha, a wani hokōa soatasoma. ³⁵ A hokōa soatalo nō, Lita tā uli ha tōpō pilile ī tōpō, Satō tā uli ha tōpō pilile ī tōpō, ī na kili tōpō pewōnō Enéias a wani talalō

nö, i töpönö Jesus a naka läa soalöma. Jesus a naka soalö nö, Jesus a thapoma.

Tapita a temöa konaso noai i ta

³⁶ I na ta kua tä, Jopi tä uli ha suö tä hai, i Tapita a hilo wi, i a kuoma. -Tapita a- juteu töpö kuu pasio wi, kö-teeku töpö kai pasiwö, -Tokasö a wani- i töpö kuu pasioö. Tokasö a hai, Jesus a thapo wi i a kuoma. I a noio opa sinomotii, toitai tä thaa sinomoö, wani tä na töpö honimo opati tä, i töpö täpä sinomoö, i na i a kua sinomotima.

³⁷ I na a kua tä, a salipalo nö, a nomasoma. A noma-soö ha, ai töpönö a nomawö salupalö nö, sai a hösöka ha a nomawö pi alaköma. ³⁸ A alaköma tä, Jesus a thapo wi, Pedro a pata na i töpönö polakapi töpö simönöma. -Lita tä uli ha Pedro a kua kulaiö!- i na ta kuu hininö nö, Lita tä uli atepa apa kutenö, Pedro a na i töpö simönöma.

I na ta kua tä, töpö simönö noai, i töpö waloikitö nö, -Kamisamakönö wa nakamö huu ke- i na Pedro a na i na i töpö kuuma. ³⁹ I na töpö kuu ha, Pedro a nokalolö nö, a waloikitö nö, sai a hösöka hamö Pedro a kai tupolö nö, i ha suö töpö hai i peanopö töpö noma waikilaso noai, Pedro a na i töpö suö sototatima. Tokasö a nomasoö ha, töpö ökö kai sototatima. Töpö ökö kai sototati nö, Tokasö anö haloi ösökö tiäpalö noai, Pedro a na i töpö suönö i ösökö möma hätäpoti-ma. Haloi ösökö hototii, ai ösökö lapei, i na ösökö kui, i ösökö satehe epii ösökö möma hätäpoti-ma.

⁴⁰ I na ta kua tä, Pedro a patanö i töpö pewö atupa-manö nö, pili a maekonö a hīta thaiki nö, Teusö a na a hapaloma. Teusö a na a hapalo paio nö, nomawö tä pi alale ha, i ha Pedro a öpa nomöhötaalo nö, -Tapita ai. A hoköpalö!- i na Pedro a kuu ha, a mamotea kopasoma. A mamotea kopalo nö, Pedro a talalö nö, a loa sononoa kopasoma. ⁴¹ A loa sononoa kopasoö ha, Pedro a ami totokö nö, a söpöa konöma. A söpöa konö nö, Jesus a thapo wi i töpö, suö töpö sinoa kopaso noai i töpö, i na töpö kui, Pedro anö i töpö naka koo nö, suö tä temii i a möma köoma. ⁴² Suö tä temöa komani wi, Jopi tä uli pewö hamö i ta wäsä hätäpoö ha, Jesus a Kaikana thapo wi, i töpö satehe epii töpö kupasoma.

⁴³ I na ta kua tä, salo ösö na Simão a kalipalo sinomo wi, i a sai ha Pedro a kutioma. I ha a kutia tä, satehe epii tä mumi matasoma.

Sotatu tä Kohonéliu a

10 Sesatéia tä uli pata ha Kohonéliu a pilioma. Sotatu töpö satehe epii, 600 töpö kui, i itália tili töpö sotatu a hilo wi, i töpö na Kohonéliu a sotatuma naioma. Kohonéliu anö satehe epii, i 100 sotatu töpö kui töpö simöa sinomotima. ² Kohonéliu a, kama ai töpö, i na töpö kui töpönö Teusö a hini totio wi, i töpö kuoma. I töpö Teusömo sinomoma. Wani tä na juteu töpö honimo wi, i töpö na Kohonéliu anö sitipa kökö totoma sinomoma. Teusö a na a hapalo sinomoma.

³ I na ta kua tä, motokö akäpo tä, Teusö a hai i äju tä waloköma. A walokö noai, Kohonéliu anö i a uni talalöma. I a talalö nö, i äju tä aiki, -Kohonéliu ai!- a kuu ha, ⁴ Kohonéliu a kili ipa salo, a mamotea päoma. A mamotea päiki nö, -Ka tä, pata tä?- a kuuma. A kuu ha, -Teusö a na wa hapalo sinomo wi, i tä na Teusö a pi moti mai kitäö! Wani tä na töpö honimo opa tä, i wa töpö täpä sinomo wi, i tä na Teusö a pi moti nai mai kitäö! ⁵ Önö kutenö, Jopi tä uli ha ai töpö simöpalö! Simão a, i Pedro a hilo kua naine, i a nakalö tasopökö! ⁶ Salo ösö na ai Simão a kalipalo sinomo wi, mötati tuu kasö pata hamö i a hai i sai a kulati, i a na Simão Pedro a kua naia kule- i na i äju tä kuuma. ⁷ I na a kuo totioikilö nö, a konasolö noai ha, Kohonéliu anö töpö kalipalama sinomo wi, i ai polakapi töpö nakalöma. Kohonéliu a na ai sotatu tä kalipalo sinomo noai, i a naka nainöma. I sotatu tänö Teusö a hini totio wi, i a naka nainöma. ⁸ Töpö nakalö nö, äju tä kuu noai, i ta wäsä nö, Jopi tä uli ha i töpö simönöma.

Pedro anö salo pö uni tapa noai i ta

⁹ I hena tä, Jopi tä uli ha töpö ateo opa tä, motokö hētupo tä, Teusö a na Pedro a hapalo pia salo, sai a hösöka saloi, i a sai hösöka na a tupölöma. ¹⁰ Teusö a na a hapaloti tä, a oia apöpasoma. A oi ipö tä, i a sai ösimö ha ai töpönö nii tä thapala tä, salo kökö pi ithopaso wi, Pedro anö i ta uni tapama. ¹¹ Hutu mosökö häkopalo laso noai, i ta tapa tä, i taka hamö sawana tökö kui, ta ola ökala tä, ta ithopole, i ta talalöma. ¹² I sawana tökö ösimö ha, masita tä uli ha salo pö holea pasio wi i pö, ösö ha salo pö katä pasio wi i pö, i na kökö kui kökö pewö titioma. ¹³ I kökö pi itho lasoa tä, Pedro anö ta hinima. -Pedro ai. A öpaikoö! Salo kökö pi itho pole, i kökö ithosoö ha, kökö wani säpalö nö, kökö oalö!- i na ta kuu haio lasoma.

¹⁴ I na ta kuu haia lasoa ha, -Pata tä! I na a kuu tihö! I sa kö oa mai kitä. I kökö sami. Sa waio opaö- i na Pedro a kuu hötöoma. ¹⁵ I na Pedro a kuu hötöoö ha, ta pata hapalo kota nö, -Teusö anö pö ausia totipalö noai, i pö na, "Töpö wani sami ipö!" a kuu tihö!- i na ta kuuma. ¹⁶ -Mi kökö oalö! Mi kökö oalö! Mi kökö oalö!- i na Pedro a na i na i ta kuu pi kupasoma, i tökö soatawö, i salo pö kai ösöa kö soasolöma.

¹⁷ I salo pö na Pedro a pi tapotiki nö, -Wi na takö!- i na a pi kuti tä, Kohonéliu anö töpö simöpalö noai, i töpö aiki, -Witi ha Simão sai pö kua?- i na ai töpö na i na töpö kuu nö, Pedro a kuta wi i a sai sika hokolole, i ha piliso holele, i taka ha i töpö waloiki nö, ¹⁸ -Hi a sai na hama tä Simão Pedro a kua kule?- i na i töpö kuma.

¹⁹ I na ta kua soa tä, salo pö na Pedro a pi tapoa soa tä, Teusö a ösi kua tolele, i aiki, -Pedro ai! Polakapi töpönö wa taeti kuleö! ²⁰ Önö kutenö, wa öpapalo nö, a ithopalö! I töpö na a nokalolö! Kamisanö sa töpö simöpalö noai, i töpö kutenö, i töpö na a noka kili tihö!- Pedro a na i na Teusö a ösi kua tolele, i a kuuma.

²¹ I na Teusö a ösi kua tolele, i a kuu ha, Pedro a ithoa soatalo nö, i töpö na, -Kamakönö sa taeti pole, i saö!

Wi na makö pi kuu salo, makö huu ke?- ĩ na Pedro a kuuma. ²² ĩ na Pedro a kuu ha, -Kohonéliu anö satehe epii, 100 sotatu töpö kui töpö simöa sinomo wi, ĩ anö samakö simöpalöma. ĩ a totiatalo opaö. Teusö a hini totio wi ĩ a. "Kohonéliu a totiatalo opaö" ĩ na Kohonéliu a na ĩ na juteu töpö pewö kuu sinomoö- ĩ na ĩ töpö kuuma. ĩ na töpö kuu nö, -Kohonéliu a na Teusö a hai ĩ äju tä aiki, "Pedro a nakalötöo! Au sai a ha a waloki ha, ma hinipököo!" ĩ na äju tä kuumaö!- ĩ na töpö kuuma.

²³ ĩ na töpö kuu ha, -Hapo. Hisa ha pö kua paikiö!- Pedro a kuu ha, ĩ ha töpö kua paiköma. ĩ ha töpö kuo paikö nö, ĩ hena tä, ĩ töpö na Pedro a noka soasolöma. Jopi tä uli ha Jesus a thapo wi ĩ töpö pilio noai, ĩ ai töpö noka naisolöma. ²⁴ ĩ töpö nokalölö nö, ĩ hena tä, Sesatéia tä uli ha ĩ töpö kopölöma. Kohonéliu anö ĩ töpö koo tatima. ĩ töpö koo tatima kutenö, kama ai töpö, kama hai ĩ noi töpö, ĩ na töpö kui töpö naka läo waikitama.

²⁵ ĩ na tä kua tä, Kohonéliu a sai pö ha Pedro a lisipo tä, Pedro a na Kohonéliu a waloa läiki nö, -Pedro a hai ĩ pata tä sai- ĩ na Kohonéliu a pi kuu salo, pili a maekonö a hĭta thaiki nö, a mäi po läoma. ²⁶ Kohonéliu a maekonö a hĭta thaiki nö, a mäi poa ha, Pedro anö a öpapamanö nö, -A öpapaloö! Sanöma wa kui na, ĩ na sa kuö hĭtöwö- ĩ na Pedro a kuuma. ²⁷ ĩ na a kuu nö, Kohonéliu a na a hapalo nö, a lisipalo nö, töpö satehe epii töpö lole, ĩ töpö talalöma. ²⁸ ĩ töpö talalö nö, ĩ töpö na Pedro a hapalo nö, -Juteu pata töpö sai aiki, "Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na juteu wa noimoti maikiö! ĩ tiko töpö na a loo naitio tihöo!" ĩ na pata töpö kuu wi ĩ ma tä taö waikia kule. ĩ na juteu pata töpö kuu kule maaki, Teusö aiki, "Ai sanöma tä na, ĩ a sami' ĩ na a kuu tihöo!" kamisa na ĩ na Teusö a kuuma. ²⁹ Önö kutenö, kamakonö sa nakaö ha, "Päla. Sa huu mai kitä" sa kuu mai ha, sa noka soatasolöma- ĩ na Pedro a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Wi na wa pi kuu salo, sa naka kipili?- ĩ na Pedro a kuuma.

³⁰ ĩ na a kuu ha, Kohonéliu aiki, -Hi wisahata ha, motokö akäpo tä, kamisa sai pö na sa kuiki nö, Teusö a na sa hapalotima. Teusö a na sa hapalo tä, ĩ ai tä mumi, ai tä mumi, ai tä mumi, ĩ na kilii tä mumi mapasoma. Teusö a na sa hapaloti tä, haloi ösö ausi ipii ösökö na ai tä haloiki nö, kamisa na a tapamonasoma. ³¹ A tapamono nö, "Kohonéliu ai! Teusö a na wa hapaloti noai, Teusö anö ĩ ta hinimaö! Wani tä na töpö honimo pasitia tä, ĩ töpö na sitipa wa totoma sinomo wi ĩ tä na Teusö a pi moti mai kitäo!" ³² Önö kutenö, Jopi tä uli ha ai töpö simöpalöo! Simäo a, ĩ Pedro a hilo kua naine, ĩ ma nakalöpököo! Salo ösö na ai Simäo a kalipalo sinomoti wi, mötati tuu kasö pata ha ĩ a sai pö kulati, ĩ a na Simäo Pedro a hamamo tasoa" kamisa na ĩ na ĩ a kuu kipiliö! ³³ ĩ na ĩ a kuu ha, wa naka soalöma. Wa huu soatale, ĩ tä topa. Huki hi a sai ha samakö pewö kua kule. Hisa ha Teusö a kua naia kule. "ĩ töpö na ĩ ta wäsäo!" ĩ na Teusö anö wa noa thaa noai, ĩ sama ta hini pi topa apa kule- ĩ na Kohonéliu a kuuma.

Kohonéliu töpö na Pedro a kuu noai ĩ ta

³⁴ ĩ na Kohonéliu a kuu ha, Pedro a hapalo hĭtöoma. A hapalo nö, -Huki sa pi hatukulasö ke. Teusö anö sanöma makö pewö pi ipaö. Ai töpö pi ipa asaö, ai töpö pii mi, ĩ na Teusö a kua mai kitä. ĩ makö pewö pi ipa soataö. ³⁵ ĩ tä uli pewö hamö sanöma töpö pewö pilia setekepai, ĩ ai tänö Teusö a hinii, ĩ anö toitaĭ tä thaö, ĩ na ai tä kuaö ha, ĩ a na Teusö a noimo opa hĭtöo kitä. "Tiko wa kutenö, kawa na sa noimo mai kitäo!" ĩ na Teusö a kuu mai kitä. ³⁶ Isöhaeu makö na Teusö anö kama kai a simönö noai, ĩ ma ta taö waikile kitä. Sanöma makö pewö na Jesus Cristo a kaikanamo wi, ĩ anö makö pewö noima kĭoö ha, Teusö a na makö noimo opa wi, ĩ ta topa apöle, Teusö anö ĩ ta wäsäma. ³⁷ "Wanisala ma tä thati wi, ĩ ma tä hosalö nö, pö mäi ömonoö!" ĩ na João a kuti noai ha, Kaliléia tä uli pata na ai töpönö Jesus ta wäsä soaköma. Jutéia tä uli pewö pata ha ĩ ta wäsä nömööma. ³⁸ "Teusö anö nasaté tili tä Jesus a sailö nö, Jesus a na Teusö anö kama ösi kua tolele ĩ a ösi ithomanö nö, Jesus a ösi na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuiki nö, Jesus a ösi lotetepamanömaö!" ĩ töpö wäo nö, ĩ na töpö kuu hĭtäpotima. ĩ töpö kuu hĭtäpoti noai, ĩ ma ta hini ipa waikile kitä. Jesus a na Teusö a kua totiköma kutenö, ĩ tä uli pewö hamö Jesus a huti nö, sanöma töpö totiapala apati nö, ai töpö na Sai tä sai pata sapäko opati noai, Jesus anö ĩ töpö pewö toa komanöma.

³⁹ Jetusaléi tä uli pata, ai tä uli ha ai juteu töpö pilile ĩ tä uli, ĩ na kilii tä uli na Jesus a huti pamö a kua soataloti noai, ĩ sama tä tapa kipili. Hii ti pakalai ti ha ai töpönö söpala ösönö Jesus a lototomakö nö, a säpali kipili. ⁴⁰ A säpali kipili maaki, polakapi tä mumi matalo nö, Teusö anö a temöa komanöma thali. A temöa komanö noai ha, Teusö anö a tapamoa komani kipili. ⁴¹ ĩ töpö pewö na kuno mai. Teusö anö samakö saipalö noai, ĩ samakö na Jesus a tapamoa komani kipili. Jesus a temöa kono nö, kamisamakö na a iapalo naio kipili. ĩ samakö na Teusö anö Jesus a tapamoa komani kipili. ⁴² Kamisamakö na Jesus a tapamoa kono nö, ĩ na samakö noa thaa kipili: "ĩ töpö pewö na ta topa apöle ĩ ta wäsäo! 'Teusö anö Jesus a saipalöma kutenö, sanöma töpö pewö na tä makokama läo kitä. -Makö totiatalo opa asama kutenö, Teusö a sai pö ha pö kononöo!- ai töpö na ĩ na Jesus a kuu asa kitäo! ĩ na tä kua tä, ai töpö na, -Makö wanisala apatima kutenö, töpö pea sinomo wi, ĩ töpö uli pö na pö kōa pasilölöo!- ĩ na Jesus anö ĩ töpö noa thaa pasio kitäo! Ai töpö temö asawö, ai töpö nomawö pasiwö, ĩ na töpö kui töpö na Jesus a kuu totio kitäo! ĩ na pö kuu hĭtäpoö!" ĩ na Jesus anö samakö noa thaa kipiliö! ⁴³ Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, ĩ töpö pewönö Jesus a wäsä totiama. Jesus a wäsä nö, ĩ na ĩ töpö kuuma: "'Jesus a pitili' ai töpö pi kuu nö, ĩ töpönö Jesus a thapo kutenö, ĩ töpönö wanisala tä thatala apati noai, ĩ tä na Teusö a hĭso opa noai, Jesus anö ĩ tä maa totia kopamani kitäo!" ĩ na Teusö ta wäsä noai, ĩ na ĩ töpö kuuma- ĩ na Pedro a kuu totiatalotima.

⁴⁴ Ī na Pedro a kuu nö, a hapalo soa tä, Pedro a hini noai, ĩ töpö pewö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a itholo nö, ĩ töpö na a kuköma. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ī töpö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kukö noai, ĩ töpönö tä kai a aipö öpii tä kai a thaa nö, -Teusö a totiatalo opa asawöö!- ĩ na töpö kupaloma. Ī töpö kupalo wi, juteu töpönö Jesus a thapo noai, Pedro anö ĩ töpö hama kai huu noai, ĩ töpönö ĩ töpö kai aipö a hini nö, töpö pi honipo nö, -Hi töpö hai, juteu töpö pasi mai kitä maaki, ĩ töpö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a lisia nö kilipamanö noa ia!- ĩ na töpö pi honipo opa nö, töpö kupalo opama.

⁴⁷ Ī na tä kua tä, Pedro a hapaloma. -"Hi töpö mäi öma maikiö!" ai tä kuu kitä ta o? Kamakönö Teusö a ösi kua tolele, ĩ ma täli kipili. Ī na makö kuapili na, ĩ na hi töpö kua höttöe ke nökö. Önö kutenö, hi töpö mäi ömonasopököö!- ĩ na Pedro a kuu nö, ⁴⁸ -Jesus Cristo a hilo wi, hi töpönö ĩ a thapo kutenö, ĩ ma töpö mäi ömananöpöö!- ĩ na Pedro anö töpö noa thama.

Ī na tä kua tä, Kohonéliu töpö aiki, -Kamisamakö na a kua paikiö! Polakapi wa pi mio nö, wa konasolöpö- Pedro na a ĩ na töpö kuuma.

Kohonéliu töpö kua noai, Pedro anö ĩ ta wäsäti pole ĩ ta

11 Ī na tä kua tä, -Juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Teusö ta hini naiomaö!- ĩ na ai juteu töpö kuuma. Jesus anö töpö simönö noai ĩ töpö, ai töpönö Jesus a thapo noai, Jutéia tä uli pata hamö ĩ töpö pilile ĩ töpö, ĩ na kili töpönö, ĩ na tä kuu wi ta hinima.

² Ī na tä kua tä, Jetusalēi tä uli pata ha Pedro a koo tä, ai juteu töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpönö a päsäpa läoma. ³ -Sanöma makö isi ola ösö hosamo mai ha, Teusö ma thapo mai kitä- ĩ juteu töpö kuu sinomoma. Pedro a na ĩ töpö hapalo nö, -Töpö isi ola ösö hosamo maa noai, ĩ töpö na wa hamamo nö, ĩ töpö na wa iapalo silia apa thaliö!- ĩ na töpö kuu läoma.

⁴ Ī na töpö kuu ha, Pedro a hapalo höttöoma. Kohonéliu a sai pö ha töpö kua noai, ĩ tä pewö a wäsä höttöoma. ⁵ Ī na a kuuma: -Jopi tä uli ha Teusö a na sa hapalo tä, uni sa tä tapama. Sawana tökö kui, hi tä hētu ha ĩ sawana tökö kuoma, kamisa kuo pa ĩ sawana tä ola ökala tä, tökö ithosoma. ⁶ ĩ tökö ithosoma, ĩ tä ösimö ha sa tä möö ha, salo pö hiima, ulu tä uli ha salo pö hupalo wi ĩ pö, masita tä uli ha salo pö holea pasio wi ĩ pö, salo pö katä wi ĩ pö, ĩ na kilii kökö pewö titioma. ⁷ Ī na tä kua tä, "Pedro ai. A öpaikiö! Mi salo wa kökö säpalö nö, kökö oalöö!" ĩ na ta kuuma. ⁸ Ī na ta kuu ha, "Pata tä. Naiö! Pö wani samii sa pö oa tai mi saiö!" ĩ na sa kuu höttöoma. ⁹ Ī na sa kuu höttöö ha, ta pata hapalo kota nö, "Teusö anö pö ausipalö noai, ĩ pö na 'Samir' a kuu tihöö!" ĩ na ta kuuma. ¹⁰ "Mi kökö oalöö! Mi kökö oalöö! Mi kökö oalöö!" ĩ na kamisa na ĩ na ta kuu pi kupasoma, ĩ tökö soatawö, ĩ salo pö kai ösöa koo soasolöma.

¹¹ Ī na tä kua soa tä, sa kuta pasio wi, ĩ a sai ha sa kua tä, 3 töpö kui töpö waloköma. Sesatéia tä uli ha ĩ töpö kuo wi, ĩ töpö simöpalö kölöma, töpö waloköma. ¹² Ī töpö waloki ha, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a hapalo nö,

"Pedro ai. Ī töpö na a noka soatalolöö!" a kuuma. Ī na a kuu ha, sa noka soasolöma. Jopi tä uli ha Jesus a thapo wi, ĩ 6 töpö kui töpö noka naipasoma. Samakö noka naipalo nö, Kohonéliu a sai pö ha samakö waloikitö nö, samakö lisipoma. ¹³ Samakö lisipoö ha, Kohonéliu a hapalo läo nö, "Kamisa sai pö ha äju tä öpa tä, ĩ sa talälöma. Ī äju tä aiki, 'Jopi tä uli ha ai wa töpö simöpalö nö, Simão Pedro a nakalötöö! ¹⁴ Kawa na Pedro anö ta wäsä piale, ĩ wa ta hini ha, Teusö anö wa täa koo läli kitäö! Au ai töpö täapa koo läo naio kitäö! ĩ na ĩ äju tä kuu kipili!" ĩ na Kohonéliu a kuu kipili.

¹⁵ Ī na Kohonéliu a kuu ha, sa hapalo koo pia tä, somi tä Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ithopalo nö, kamakö na a kua kukö noai na, ĩ na Kohonéliu töpö na ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua kua höttököma. ¹⁶ Ī töpö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuki ha, Jesus Kaikana a kuu noai, ĩ tä na sa pi hatukulasoma. "João anö maa tuu na makö mäi öma waikioma maaki, kamisanö Teusö a ösi kua tolele, ĩ a na makö uni mäi öma satia kitäö!" ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ tä na sa pi hatukulasoma. ¹⁷ Jesus Cristo a lö kui ĩ pata ma tä täli ha, Teusö anö kama ösi kua tolele, kamakö na ĩ a ösi thakö noai, tiko töpö na ĩ a ösi thaa naiköma ta pi kuu mai. ĩ tiko töpö na Teusö anö kama ösi thaa pi topa tä, Teusö sa wasu läo kitä ta o? Teusö sa wasu läo mai kitä. Önö kutenö, tiko töpö na Teusö anö kama ösi thakö noai, ĩ tä, "Ī na kuno mai" sa pi kuu maama- ĩ na Pedro a kuu totio opama. ¹⁸ Ī na Pedro a kuu totio opaö ha, ĩ juteu töpönö Pedro a päsäpa matasoma. Teusö a na, -Aitaköö!- töpö kuu nö, -"Tiko töpö maaki, ĩ töpö aiki, 'Hö. Wanisala sa tä thaa wani ipö koo sai taköö! Jesus a na sa mammo teteo to-tioköö!" ĩ na töpö pi kuu ha, ĩ töpö ösi palimipo naiopököö!" ĩ na Teusö a pi kuu noa- ĩ na ĩ töpö kupaloma.

Äsiokia tä uli ha Jesus a thapo wi ĩ töpö hai, ĩ Cristo töpö a hilo soma noai ĩ ta

¹⁹ Ī na tä kua tä, Estêvão a säa waikipalö noai ha, Jesus a thapo wi ĩ töpö peamati ha, töpö selekepalo nö, pai hamö ĩ töpö hulasolöma. Penísia tä uli, Sipöti tä uli, Äsiokia tä uli, ĩ na tökö uli kui tökö uli hamö töpö kua wäkö tasoma. Ī töpö huulö pa juteu töpö na ta wäsä asatioma. ²⁰ Ī na tä kua tä, ai töpö hai, ĩ sipöti tili töpö, siteni tili töpö, ĩ na töpö kui, Äsiokia tä uli ha töpö waloiki nö, juteu töpö pasi mai, ĩ töpö na Jesus a Kaikana wäsä naioma. ²¹ Jesus a wäsä wi, Teusö anö ĩ töpö kai a lotetepamani ha, tä hini noai, ĩ töpö aiki, -Jesus a pitili- ĩ na töpö satehe epii töpö ösi kuu nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö kupasoma.

²² Ī na tä kua tä, -Äsiokia tili töpö satehe epii töpönö Jesus a thapo thaliö!- ĩ na Jetusalēi tä uli pata ha Jesus a thapo wi ĩ töpönö ĩ ta kuu hini nö, Äsiokia tä uli hamö ĩ töpönö Pahanapé a simönöma. ²³ Äsiokia tä uli hamö Pahanapé a waloikitö nö, -Teusö anö hi töpö to-tiapala noa- ĩ na a pi kuu nö, a pi mönahama. ĩ töpö pewö na a hapalo totio nö, -Jesus pata ma tä hosa mai, ma hini totiatalotipököö!- ĩ na töpö noa thama. ²⁴ Pahanapé a topa apama. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö a

ōsi lotetepama sinomotima. -Jesus a pitili- ĩ na a pi kuu totioma. ĩ na Pahanapé a kuama. ĩ na a kuama ha, ĩ tōpō na a hapaloō ha, ĩ tōpō satehe epii tōpōnō Jesus a tālō nō, a thalōma.

²⁵ Tōpō satehe epii tōpōnō Jesus a thalōma, Tasu tā uli hamō Pahanapé anō Saulu a taemō hulasolōma.

²⁶ A talalō nō, Āsiokia tā uli hamō a hila kōkō tasoma. A hila kokōtō nō, Jesus a thapo wi ĩ tōpō na Pahanapé a, Saulu a, ĩ na kilii tōpō kokamo naitio nō, sami tā inama na ĩ tōpōnō tōpō satehe epii tōpō pi hatukamatima. ĩ na tā kua tā, Āsiokia tā uli ha Jesus a thapo wi ĩ tōpō hai, ĩ Cristo tōpō a hilo somama.

²⁷ ĩ na tā kua tā, Jetusalēi tā uli pata ha Teusō a kai a wāsā wi, ĩ tōpō kuoma, tōpō alulō nō, Āsiokia tā uli ha ĩ tōpō walokō tasoma. ²⁸ Tōpō waloikitō nō, Teusō a kai a wāsā wi, ĩ ai tā hai, ĩ Akapu a hai, Teusō a ōsi kua tolele, ĩ anō ĩ a pi hatukupamani ha, ĩ a wāoma. A wāo nō, -Tā uli pewō pata oia apōpaso kitā- ĩ na Akapu a kuuma. Akapu a kuu noai, ĩ pitili ta kuoma. Waiha homa tili tā kaikana Cláudio a kaikanamo tā, hi masita tā uli pewō pata oia totia apōpasoma. ²⁹ ĩ na Akapu a kuu ha, Jesus a thapo wi ĩ tōpō aiki, -Sitipa ma kōkō kokapalō nō, Jutéia tā uli pata ha Jesus a thapo wi ĩ tōpō oi pii, ĩ tōpō na sitipa ma kōkō simōpalō nōkōō!- ĩ na tōpō kuu ha, -Awai. Ipa sitipa kōkō kule, ĩ sa kōkō ose totoki kitāō!- ĩ na ĩ tōpō pewō kuu nō, ³⁰ sitipa kōkō kokapalō nō, kōkō simōpalōma. Pahanapé a, Saulu a, ĩ na kilii tōpō na, -Ki hamō Jesus a thapo wi ĩ pata tōpō na hi sitipa kōkō totokōtōō!- ĩ na tōpō kuu nō, sitipa kōkō simōpalōma.

Titita wi a sai ha Pedro a lisia kopamanō noai ĩ ta

12 ¹⁻² ĩ na tā kua tā, Jesus a thapo wi, kaikana tā Etoosisō a patanō ĩ ai tōpō namo simōkōma. João a poose Tiago a, poo anō ĩ a pahotipalōma. ³ A pahotipalōma ha, -Aitakōō!- ĩ na juteu tōpō kuuma. ĩ na juteu tōpō kuuma salo, Pedro a namo simōa nōmōkōma. ĩsa āi hōlōmo mai, ĩ āi na juteu tōpō iapalo tā, Pedro a namo simōa nōmōkōma. ⁴ A namo simōa nōmōkō nō, a huōlō nō, titita wi a sai ōsi ha Pedro a titikō tasoma. A titiki tasoō ha, Pedro a na sotatu tōpō satehei tōpō mamō lāapaloma. Hi ai tōkō manana, ai tōkō manana, ĩ tōpō noa ha, ai tōkō manana, ai tōkō manana, ĩ tōpō noa ha, ai tōkō manana, ai tōkō manana, ĩ na sotatu tōpō kui, Pedro a na tōpō mamō lāapaloma. Etoosisō a pata aiki, -Juteu tōpō pāsōkoamo noai ha, ĩ tōpō mamō tetela tā Pedro sa sāpali pia salo- ĩ na a pi pata kuu nō, Pedro a titia paikōma.

⁵ ĩ hamō Pedro a tititioma maaki, tiko hamō Jesus a thapo wi, Teusō a na ĩ tōpō hapalo opa hōtōtioma. -Pedro a noamaō! Hapa. Etoosisō a pata na Pedro a noamaō!- ĩ na tōpō kutima.

⁶ ĩ na tā kua tā, Etoosisō a patanō Pedro a sāpama pia tā, ĩ tā mumi ha Pedro a mitioma. Sōpala ōsō totonō a ōka kule. Pili a tutakō hamō ai sotatu tā lāa kule. Ai a tutakō hētu hamō ai sotatu tā lāa kule. Sai a pāka lototole, ĩ a sai pāka ha ai sotatu tōpō ōpa lätia. ĩ

ha Pedro a mia kai patia. ⁷ ĩ na Pedro a mia kai patia tā, ĩ hamō āju tā waloa halukōma. ĩ a waloa halukōma, ĩ sai ōsimō hamō tā pata wakala apōki. Ta pata wakala apōmakō nō, ĩ āju tānō Pedro a hākanakō hōpōpalō nō, a natamanō nō, -Pedro ai. A hokōa haitaloō!- ĩ na a kuu ha, sōpala ōsō totonō a ami ōkale, ĩ toto kea soatamanōma. ⁸ ĩ toto kea soatamanō nō, -Au sita a thakō nō, au pili ami pōsō thaa kōo haitalōō!- ĩ na āju tā kuuma. ĩ na a kuu ha, Pedro anō kama hai ĩ sita a thaki, kama pili ami pōsō thaki, ĩ na a kuama. ĩ na a kuaō ha, -Au haloī ōsō haloa haitalō nō, kamisa na a nōka kōo soataloō!- ĩ na ĩ āju tā kuuma. ⁹ ĩ na a kuu ha, -Ōkō- Pedro a kuu hōtōo nō, ĩ āju tā na a noka kōo soatalolō nō, titita wi a sai ōsimō ha a kuoma maaki, a atua kopasoma. -Sa thaa kopali ke- ĩ na Pedro a pi kuu pola nō kuno mai, -Sa manimo pāa kuleō!- ĩ na a pi kuu pāoma. ¹⁰ ĩ na a pi kuu pāa tā, ai sotatu tōpō lāle, ĩ tōpō na, hasu. Thapi tōmō ai sotatu tōpō lāle, ĩ tōpō na, hasu. Teusō anō ĩ sotatu tōpō pi motipamanōma. ĩ na ĩ tōpō na ĩ āju tānō Pedro a kai hasuiki nō, sai pō si-ka hamō tā hokolole, ĩ a taka pāka kule, ĩ taka ha sōpala ōsō pata lāle, ĩ sōpala ōsō pata ha Pedro a kai ateo opa tā, sanōma tā ami walio pola tā kuno mai, kama taka hākoa pāpasoō. ĩ taka pata hākoa pāpaso wi, ĩ taka ha Pedro a kai lisia kōo soatalolō nō, piliso pata hamō a kai hua tolea kōo soatasolōma. A kai hua tolea soatasolō wi, ĩ tā, ĩ āju tā kōa soatasolōō. ¹¹ A kōa soatasolōma, Pedro aiki, -Ā āi. Sa manimo maneō! Teusō anō sa thaa kopamani pia salo, kama hai ĩ āju tā simōpalōma- ĩ na Pedro a kuuma. ĩ na a kuu nō, -Etoosisō a patanō sa sāpama piama maaki, āju tānō sa koni ke. "Aitaka. Etoosisō a patanō Pedro a sāa totipamani kitāō!" ĩ na juteu tōpō pi kuu kule maaki, sa koni ke- ĩ na Pedro a kuuma. ¹² ĩ na Pedro a kuu nō, João Marcos a pōpōnō Maria a sai pō hamō a hulasolōma. ĩ a sai pō ha tōpō satehe epii tōpō kokamo nō, Teusō a na ĩ tōpō hapalo halutima.

¹³ ĩ tōpō kokamo halua tā, ĩ sai a hokolole, ĩ tā pāka ha Pedro a waloiki nō, tōpō naka nō, ĩ a sai ha moko tā kalipalo sinomo wi, ĩ Hosisoma a hilo wi, Pedro a na ĩ a walo lāo pia tā, Pedro a hapalo pole, ĩ ta hininō nō, ¹⁴ -ĩ Pedro a- ĩ na ĩ moko tā pi kuu nō, a pi mōnaha apa salo, ĩ taka hākopa paio mai ha, sai ōsimō hamō a lālāa sapa kotaiki nō, -Ki taka ha Pedro a ōpa kulaiō!- ĩ na ĩ moko tā kuuma. ¹⁵ ĩ na a kuu kule maaki, -Hō. Wa isi waniho hātoa pāa kule- ĩ na tōpō kuu ha, -Naiō! Pedro a ōpa totia kulaiō!- ĩ na ĩ moko tā ku upama. ĩ na a ku upaō ha, -Naiō! Pedro a ōsi hātowō- ĩ na ĩ tōpō kuu tā, ¹⁶ atu hamō Pedro anō ĩ tōpō naka soa tasoma. Naka soatioō ha, ĩ tōpōnō taka hākopalōma, Pedro a ōpa talalō nō, -Kilia apawōō!- ĩ na ĩ tōpō kupaloma. ¹⁷ ĩ na tōpō kupaloō ha, Pedro a ami wasuo nō, a wāoma. Titita wi a sai ha Teusō anō Pedro a lisia kopamanō noai, ĩ tā pewō a wāsāma. ĩ tā pewō a wāsā nō, -Tiago a, Jesus a thapo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō na makō wāōō!- ĩ na Pedro a kuu nō, tiko hamō a hulasolōma.

¹⁸ ĩ na tā kua tā, tā halusoō ha, ki hamō sotatu tōpō pi honipo opa nō, -Witi ha Pedro a kua kuno mai?- ĩ na

sotatu töpö pi honihi kuuma. ¹⁹ Ì töpö kuu ha, Etoosisö a pata aiki, -Pedro a taetööl- a kuu kule maaki, a tapa maama. A tapa mi salo, -Sotatu töpö säpalööl- Ì na Etoosisö a pata kuuma. Pedro a tapa mi ha, sotatu töpö na Etoosisö a hapalo paio nö, -Makö läapalo tomöpo mi ipö sai thaiö!- Ì na a kuu nö, Ì sotatu töpö säpamanöma.

Ì na tä kua tä, Jutéia tä uli pata ha Etoosisö a pata kuoma, Sesatéia tä uli hamö a alulö nö, Ì hamö a ku-tioma. ²⁰ A kutia tä, situ tili töpö, sitomö tili töpö, Etoosisö a patanö Ì na kilii töpö hïsu thatima. Töpö hïsu thati ha, Ì töpö aiki, -Etoosisö kaikana a hïso salo, kamakö na nii tä simöa mataso matimöö!- Ì na Ì töpö pi kuu nö, -Nii tä simöa matasoma, makö oi lukö matimöö!- Ì na Ì töpö pi kuu salo, Etoosisö a sai pö pata ha Ì töpö asulöma.

Etoosisö a sai pö pata ha töpö talalo nö, Etoosisö a kotö ha a kalipalo sinomo wi, Ì Plasötu a hilo wi, Ì a na Ì töpö hapalo paio nö, -Samakö pasilipo mi salo. "Makö wanihaso mai, makö noimaso kopököö!" Ì na Etoosisö a pata na Ì na wa kuu!- Ì na Plasötu a na, Ì na Ì töpö ku-uma. ²¹ Ì na Ì töpö kuu ha, Ì na tä kua tä, Etoosisö a pa-ta lö kui, -Awai. Ì tä wakala ha, kamakö na sa hapalo kitä- Ì na a pata kuu nö, Ì tä wakala kuki ha, kaikanamo wi, Ì ösö na a haloiki nö, kaikanamo wi, Ì lotami ti ha a loiki nö, Ì töpö na Etoosisö a pata hapaloma. ²² A pata hapalo mataso noai ha, töpö sototole Ì töpö aiki, -Sanöma tä hapalo kua päo wi na, Ì na Ì a pata hapalo kua päo mai, hi tä hëtu ha pata töpö kulali, Ì töpö na makö noamamo sinomo wi, Ì töpö hapalo kuu wi na, Ì na a pata hapalo kuu keheö!- lope epii Ì na Ì töpö ku-uma. ²³ Ì na Ì töpö kuu ha, Etoosisö a pata aiki, -Teusö anö sa pi hatukupamanöma salo- Ì na Etoosisö a pi kuu pola nö kuno mai, -Kama sa pi saimo nö, sa hapalo tao opa asa päo salo- Ì na a pi kuu ha, Teusö a hai Ì äju tänö a pata säpalöma. Holemasi kökö na a pata oamanöma.

²⁴ Ì na tä kua tä, Teusö ta palalo nö, ta hini totio noai, Ì töpö satehea apöpasoma.

²⁵ Ì na tä kua tä, Pahanapé a, Saulu a, Ì na kilii töpönö wani tä na töpö honimo wi, Jetusalëi tä uli pata ha Ì töpö pilile, Ì töpö na sitipa kökö totoa waikiki nö, Äsiokia tä uli ha töpö konasolöma. João Marcos a kai konasolömae.

Pahanapé a, Saulu a, Ì Paulo a hilo kua naine Ì a, Ì na kilii töpö simöpalö noai Ì ta

13 Ì na tä kua tä, Äsiokia tä uli ha Jesus a thapo wi Ì töpö kokamo sinomo wi, Ì töpö na Teusö a kai a wäsä sinomo wi Ì töpö, Teusö a kai a taöma sinomo wi Ì töpö, Ì na töpö kui töpö kuoma. Ì na töpö a hilo kua-ma: Pahanapé a, Simão a, Ì Nekötu a hilo kua naine Ì a, siteni tili tä Lúsiu a, Manaëi a, Ì Etoosisö a kaikana pata na a pata naiso noai Ì a, Saulu a, Ì na Ì töpö a hilo kua-ma. ² Ì töpö iatalo paio mai, töpö Teusömotima, töpö Teusömoti tä, Teusö a ösi kua tolele, Ì aiki, -Pahanapé a, Saulu a, Ì na kilii, kamisa na Ì töpö kalipalo soka kuköpööl! "Ì töpönö Teusö tä kai a wäsä kuköpöö!" Ì na

sa pi kuu waikioma kutenö, Ì töpö sokapalöö!- Ì na Teusö a ösi kua tolele, Ì a kuuma. ³ Ì na a kuu ha, Ì töpö iatalo paio mai, Teusö a na töpö hapaloö, Ì na töpö kua nö, Pahanapé a, Saulu a, Ì na kilii töpö na Ì töpö ami makeiki nö, töpö simönöma.

Sipöti tä uli hamö

⁴ Teusö a ösi kua tolele, Ì anö Pahanapé a, Saulu a, Ì na kilii töpö simöni ha, Selêusia tä uli hamö Ì töpö hul-asolöma. Ì hamö Ì töpö waloikitö nö, mötati tuu mö-tali ha Sipöti tä uli kule, Ì tä uli hamö, kutiata a pata hamö Ì töpö hua nömösolöma. ⁵ Töpö hua nömönonö nö, Salamina tä uli ha Ì töpö waloiki nö, juteu töpö kokamo sinomo wi, Ì sai pö pewö hamö Ì töpö na Teusö tä kai a wäsä hätäpoma. Pahanapé, Saulu, Ì na kilii töpö na João Marcos a nokapalo nö, Ì töpö pasilia-palatima.

⁶⁻⁸ Ì na tä kua tä, Sipöti tä uli pewö hamö Ì töpö huu waikio nö, Paposö tä uli ha töpö waloiki nö, Teusö ta wäsä tä, Pahajesus a wani kuo läoma. Pahajesus a na köteeku töpö aiki, -Elimasö a hilo- Ì na Ì töpö kuutoma. Elimasö a hai, Ì sapuli tä kuoma. Juteu tä kuoma. -Teusö sa kai a wäsä totio wi, Ì sa- Ì na Ì a holisi wani kutima. Sérgio Paulo a kaikana na Elimasö a wani kali-palo sinomotima. Sérgio Paulo a kaikana pi pata tao opama. Ì a patanö Teusö a kai a hini pi topa salo, Pa-hanapé a, Saulu a, Ì na kilii töpö nakama. Ì töpö naka-ma maaki, Elimasö a waninö Ì töpö wanipoma. Önö kutenö, kaikana tä na, -Hi töpö a hini tihöö! "Jesus ta pitili" Ì na a pi kuu tihöö!- Ì na Elimasö a wani kuuma. ⁹ Ì na a kuu ha, Saulu a hai, Ì Paulo a hilo kua naine, Teusö a ösi kua tolele, Ì anö Ì a lotetepamanöma kutenö, Elimasö a na Paulo a mamö tetea totiki nö, ¹⁰ -Sai tä sai pata hai Ì ulu wa kuopa wi. Toitai, Ì wa tä wasisama sinomo wi Ì wa. Wanisala wa tä thaa sinomotiwo. Wa töpö mönama sinomoö. Teusö a kai a makoko opii, Ì wa tä isi wanihama sinomoti salo. Ì na wa kua maiki ta pi kuu mai- Ì na Paulo a kuuma. ¹¹ Ì na a kuu nö, -Huki Teusö anö wa peama pia kuleö! Huki wa mamö höpöpöpama pia kuleö! Wa tä motokö sii tapa paio mai kitäö!- Ì na sapuli tä Elimasö na Ì na Paulo a kuuma. Ì na Paulo a kuu wi, Ì tökö soatawö, Eli-masö mamokö wani na ilasi tä pata keiki nö, a mamokö pewö höpöpöa totilo nö, -Sa tutupolöö!- Ì na Elimasö a kuu kai wani hupaloma.

¹² Ì na tä kua tä, kaikana tänö Ì tä pewö taa nö, -Jesus a pitili- Ì na a pi kuu soatama. -Ökö ta o! Ì na Jesus Kaikana a wäsä wi, Ì na Ì ta kua ta o- Ì na kaikana a pi ku upa salo, -Jesus a pitili- Ì na a pi kuuma.

Pisísia tä uli ha Äsiokia tä uli kule, Ì tä uli ha

¹³ Ì na tä kua tä, Paposö tä uli ha Paulo töpö kuoma, kutiata pata hamö Ì töpö hul-asolöma. Päpiilia tä uli ha Pehesi tä uli kule, Ì hamö Ì töpö hul-asolöma maaki, Je-tusalëi tä uli pata hamö João Marcos a kōa pasisolöma.

¹⁴ Ì na tä kua tä, Paulo a, ai töpö solo, Pehesi tä uli ha töpö hasuiki nö, Pisísia tä uli ha Äsiokia tä uli kule, Ì

hamö ī tōpō talaso lasoma. Ī hamö tōpō talalolō nō, sápatu tā wakala ha, juteu tōpō kokamo sinomo wi, ĩ a sai ha ĩ tōpō holepalotō nō, tōpō lokōma. ¹⁵ Tōpō lokōma, Moisés a kai sãökökō noai ĩ tā waheta, Teusō a wäsā sinomo wi ĩ tōpōnō tā sãökökō noai ĩ tā waheta, ĩ na tā waheta kui, pata tōpōnō ĩ tā waheta kateha nō, ai tōpō na, -“Ai pō. Hi tōpō kokamone, ĩ tōpō pi lotetepamanōpō, ma ta wäsāpökōö!” ĩ na Paulo tōpō na ĩ na pō kuu!- ĩ na pata tōpō kuuma.

¹⁶ Pata tōpō kuu noai, Paulo anō ĩ ta hini nō, a ōpaiki nō, a ami wasuo nō, a hapaloma. A hapalo nō, -Isōhaeu pō! Juteu makō pasi mai, ĩ makō Teusōmo naio wi ĩ pō! Sa hiniō! ¹⁷ Hi isōhaeu tōpō hai ĩ Teusō anō kamisamakō hai ĩ nō patapō tōpō saia asapalō nō, esitu tili tōpō uli ha ĩ nō patapō tōpō pilia tā, ĩ tōpō satehea apōpamanōma. Ī tā uli ha esitu tili tōpōnō isōhaeu tōpō peama apāō ha, Teusō a lotete epō kutenō, ĩ tōpō tāa konōma. ¹⁸ Tā uli pokei tā uli ha ĩ tōpōnō wanisala tā thapala apa soatia tā, ĩ inama satehe epii, 40 tā inama kui tā inama hasumakōma maaki, Teusō anō ĩ tōpō hosa mai, tōpō thapo soatioma. ¹⁹⁻²⁰ Kanaā tā uli ha 7 tōkō uli ha tōpō pilia sātāle, Teusō anō ĩ tōpō sãpamanōma. Inama tā satehe epii, ĩ 450 tā inama kui tā inama matalo nō, Teusō anō ĩ tōpō sãpamanōma. Ī tōpō sãpamanō nō, kama hai ĩ isōhaeu tōpō na ĩ tōkō uli totokō nō, ĩ tōkō uli ha kama hai ĩ tōpō pilimakōma.

Tōpō pilimakōma tā, Samueu anō Teusō a kai a wäsā sinomo noai, ĩ a patamo paio mai ha, Teusō anō isōhaeu tōpō na ai pata tōpō patamoma kukōma. ²¹ Samueu a patamo tā, “Ai tā kaikanapalōō! Kaikana sama tā pii” ĩ na isōhaeu tōpō kuu ha, Teusō anō Kisō a hai ĩ pelupō Sauu a kaikanapamanōma. Sauu a hai, pēijamī tā kuoma. A kaikanamo tā, inama tā satehe epii, ĩ 40 tā inama kui tā inama hasupamanōma.

²² Ī na tā kua tā, Teusō anō Sauu a kaikanamo maa kopamanō nō, ĩ tōpō na Davi a kaikanamoma nōmōoma. Teusō anō Davi a kateha nō, “Jesé a hai ĩ pelupō Davi a totiatalo opaō. Davi sa pi ipaō’ ĩ na Davi anō sa pi thamama. Sa tā thama pi topa wi, Davi anō tā pewō thama hōtōo kuki kitāō!” ĩ na Teusō a kuuma.

²³ “Davi a hai ĩ ai tolewō tänō isōhaeu tōpō noama kuki kitāō!” Teusō a kuu noai, ĩ pitili ta kuo totioma. Jesus anō isōhaeu tōpō noamapō, Teusō anō ĩ a simōpalōma. ²⁴ Jesus a walo paio mai ha, João aiki, “Makō pi tapomo sapamo nō, wanisala ma tā hosalō nō, pō mõi õmamoō!” ĩ na isōhaeu tōpō pewō na João a wäoti nō, ĩ na a kutima. ²⁵ Ī na João a kuti nō, a wāo sinomoti noai, ĩ tā mapo pia tā, “Witi pili sa? Wi na makō pi kuti kule? Makō noama wi, ĩ sa pasi mai kitāō! Kamisa noa ha, kamakō na ĩ a waloki kitāō! Ī a hai, ĩ pata tā sai. A topa apa asaō. Ōnō kutenō, sa topa pasio mi kutenō, ‘Jesus sa pasilipopökōö!’ ĩ na sa pi kuu kili ipaō” ĩ na João a kuumaō!- ĩ na Paulo a kuuma.

²⁶ Ī na Paulo a kuu nō, -Ipa pō! Abraão a hai ĩ ola pō! Juteu makō pasi mai ĩ makōnō Teusō ma thapo naio wi, ĩ pō! “Jesus anō makō pewō tāapa kōo lāo pia salo!” ta kuu wi, kamakō na ĩ ta simōpalō lasoma. ²⁷ Jetusalēi

tili tōpō, jetusalēi tili pata tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō Jesus a taō totio maama. “Jesus anō sanōma makō tāapa lāo kōo wi ĩ a” ĩ na tōpō pi kuu tai mio opama. Teusō a kai wäsāti noai, ĩ tōpōnō waheta tā sãökōpalō noai, sápatu tā wakala pewō hamö ĩ tā waheta kateha sinomoti wi, ĩ ta taō hōtōo maama. Ī na tōpō kua salo, Jesus a namo simōkōma. “Waiha tōpō tāapa lāo kōo wi ĩ a namo simōki kitāō!” ĩ na sutu ha Teusō a kai wäsā noai, ĩ na ĩ tōpō kuu noai, ĩ na tā kua totiatalo opama. Jetusalēi tili tōpōnō Jesus a namo simōa totikōma.

²⁸ “Jesus anō wanisala tā thama kutenō, a sãpamanōö!” ĩ na ĩ tōpō kuu pi topama maaki, Jesus a topa apa kutenō, “Jesus a wanisala apama” tōpō kuu tai mio opama. Ī na tōpō kuu tai mio opama maaki, Pilatosō a pata na, “A sãpamanōö!” ĩ na tōpō ku upama.

²⁹ “Ī na Jesus a thama kuki kitāō!” ĩ na sutu ha ĩ na Teusō tā waheta kuu paio noai, ĩ na ĩ tā kua totio opama. Ī tōpōnō Jesus a sãa totipamanō nō, hii ti pakalai ta ha Jesus a nomasoō ha, Jesus a nomawō ithoa komanō nō, maa maka ha a nomawō titikōma. ³⁰ A nomawō titikōma maaki, Teusō anō a temōa komanōma. ³¹ A temōa komanō noai ha, tā mumi tetepo opa kōtia tā, Jesus a tapamo kōtioma. Kaliléia tā uli pata ha Jesus anō tōpō kai husolo nō, Jetusalēi tā uli pata hamö ĩ tōpō hulasalō noai, ĩ tōpō na Jesus a tapamo kōtio tasoma. Huki isōhaeu tōpō na ĩ tōpōnō Jesus ta wäsātii.

³²⁻³³ Kamisamakōnō ta topa apōle, kamakō na ĩ sama ta wäsā kule. Kamisamakō hai ĩ nō patapō tōpō na Teusō a hapalo nō, “Waiha ĩ na sa tā thama kitāō!” a kuu noai, ĩ tā thama waikioma. Teusō anō Jesus a temōa waikia komanōma. Ola samakō, ai makō, ĩ na makō pewō kui makō noama pia salo, Jesus a temōa komanōma. Davi anō ama ta sãōka soma noai, ĩ tā noa ha ama ta sãōka nōmōo noai, ĩ na ĩ ama ta kuu: “Kawa hai, ipa ulu wa. Huki kamisanō wa thapalōma” ĩ na ta kuu.

³⁴ Jesus a temōa konaso wi, Teusō anō ĩ ta wäsā nō, “A nomaso kitā maaki, a hote mai kitāō!” ĩ na Teusō a kuuma. “Teusō sanō wa totiapala apa totio kitāō!” ĩ na Davi a na Teusō a kuu noai, ĩ na kamakō na ĩ na a kuu hōtōo nō, makō noama pia salo, Jesus a temōa komanōma.

³⁵ “Teusō wanō wa simōa sinomo wi, ĩ anō wa kai a hini totiatalo opati wi, ĩ a hote mai kitāō!” ĩ na ai ama ta kuu.

³⁶ Teusō anō Davi a simōaō ha, kama hai ĩ tōpō na Davi a kaikanamoti nō, a nomano nō, kama hai ĩ pata tōpō noma titihimo pa, ĩ ha Davi a patilia naikōma, a hotesoma. ³⁷ Ī na Davi a kuuma maaki, Teusō anō ai tā temōa komanō noai, ĩ a hote pasio maama.

³⁸⁻³⁹ Ipa pō! Sa hini totihoō! “Jesus a pitili’ ĩ na makō ōsi kuu kukōma, wanisala wa tā thaa noai ĩ tā na Teusō a hīso matasoō” ĩ na kamakō na samakō kuu kule. “Jesus a pitili” ĩ na makō ōsi kuu kukōma, wanisala wa tā thatala noai maaki, Jesus anō wa totia kopamani kitāō! “Moisés sa kai hini salo, sa toita apō” ĩ na wa pi kuu kule maaki, Moisés wa kai hini wi, ĩ tänō wa toita mai

kitäö!- ĩ na Paulo a kuuma. ⁴⁰ ĩ na a kuu nõ, -Pö pi mosaikiö! Makö pi mosaia mi tä, Teusö a kai wäsä sinomo noai, ai töpö na ĩ töpönö ta wäsä kua noai na, kamakö na ĩ ta wäsä kua nömökö matimöö! Ta wäsä noai, ĩ na ta kuuma:

⁴¹ "Makö hapalo pi wasöati wi, ĩ pö! ĩ ma tä taa nökö. Sa tä thama pia wi, kamakö na ai tänö ĩ ta wäsä kitä maaki, 'Pitili ta' makö pi kuu mai kitäö! Önö kutenö, makö pi honipo pola nõ, pö nomapoö!" ĩ na ta kuumaö!- ĩ na Paulo a kuu totiatalo opama.

⁴² ĩ na Paulo a kuu totiatalo nõ, ĩ juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai ha Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö lisipo kōa tä, -Ai sápatu tä wakala ha, hisimö makö huu kota nõ, ĩ ma ta wäsä kotasoo!- ĩ na töpö kupaloma. ⁴³ ĩ na töpö kupalo nõ, töpö kokamo matalo nõ, juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Moisés a kai a hini naio noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö na ĩ töpö nokapaloma. ĩ töpö nokapalo tä, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö aiki, -Teusö anö makö totiapala apati wi, ĩ tä na pö hanopo tihööl!- ĩ na ĩ töpö kuuma.

⁴⁴ ĩ na tä kua tä, Āsiokia tä uli ha töpö pilio noai, ĩ töpönö Teusö ta hini pi topa salo, ai sápatu tä wakala ha ĩ töpö pewö kokamoma. ⁴⁵ Töpö kokamo pole, juteu töpönö ĩ tä taa nõ, -Hö. Hi töpönö kamisamakö kai a hini sisa mai, Paulo a kai a hini pi topa nai pikio sai taköö!- ĩ na juteu töpö pi kuu nõ, -Paulo a holisi. Paulo a hini tihööl!- ĩ na juteu töpö kutasoma. ⁴⁶ ĩ na juteu töpö kuu ha, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na töpö kui töpö kili mai, töpö hapalo nõ, -"Juteu töpö na kamisa kai a wäsä somaheö!" ĩ na Teusö a kuu ha, kamakö na Teusö sama ta wäsä soma waikio kipili. Sama ta wäsä waikio kipili maaki, ĩ ma ta hosa waikitalöpa noa- ĩ na töpö kuu nõ, -Teusö ma ta hini wanio opama kutenö, "Juteu töpö tomöpaloti mi saiö! ĩ sa töpö ösi palimipama mai kitä" ĩ na Teusö ma pi thaa totia apöpamanö noa- ĩ na töpö kuu nõ, -ĩ na makö kuati ha, juteu töpö pasi mai ĩ töpö na sama ta wäsä nömöo pia salo- ĩ na Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö kuuma. ⁴⁷ -"Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na ta wäsäö!" ĩ na Teusö anö samakö noa thama. "Mumi mumi tä pata kua tä, koa taka siinö tä hatukama kua wi na, ĩ na wa kua höttö kitäö! Juteu töpö pasi mai, ĩ töpö na kawanö sa kai a wäsä tä, wa töpö pi hatukama kuki kitäö! Hi masita tä uli pewö hamö töpö pilile, ĩ töpö na wa ta wäsä kuköma, sa töpö täapa läo kōo kitäö!" ĩ na kamisamakö na ĩ na Teusö a kuumaö!- ĩ na Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö kuuma.

⁴⁸ ĩ na ĩ töpö kuu noai, ĩ juteu töpö pasi mai ĩ töpönö ĩ ta hininö nõ, ĩ töpö pi mönaha apa nõ, -Aitaköö! Teusö ta wäo pole, ĩ ta topa apa- ĩ na ĩ töpö kuuma. ĩ na tä kua tä, ai töpö ösi temö mapo mi ipii, ĩ na töpö kupasopö, Teusö anö ĩ töpö saia asalö noai, ĩ töpö aiki, -Jesus ta pitili- ĩ na ĩ töpö ösi pi kupalo opa kuköma. ⁴⁹ ĩ tä, ĩ tä uli pewö hamö Teusö tä kai a pala soasolöma. ⁵⁰ Teusö a kai a pala soasolöma maaki, juteu töpönö Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö peamama. ĩ tä uli ha pata töpö pilio noai ĩ töpö, suö töpönö wani tä

thapo opa noai ĩ töpö Teusömo sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, juteu töpönö ĩ töpö luluapala nõ, -Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii ma töpö peamapököö!- ĩ na pata töpö na ĩ na juteu töpö kuuma. ĩ na töpö kuu nõ, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö na, -Mihamököö! Hi tä uli ha a kuo tihööl!- ĩ na töpö kuu nõ, töpö sasupalöma. ⁵¹ ĩ töpö sasu tä, -Teusö sama thapo mai, ĩ samakö waikiwö- ĩ na ĩ töpö pi thama pia salo, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na töpö kui töpö konona na masita tä sätäle, ĩ tä masita honöpalö nõ, Iköniu tä uli hamö ĩ töpö hulaselöma. ⁵² Āsiokia tili töpönö Jesus a thapo kukö noai, ĩ töpö pi mönaha apa haitioma. ĩ töpö ösi na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua totiköma.

Iköniu tä uli ha

14 ĩ na tä kua tä, Āsiokia tä uli ha Paulo a, Pahanapé a, ĩ na töpö kui töpö kuo pi kupoti noai na, ĩ na Iköniu tä uli ha ĩ na ĩ töpö kuo pi kupo nömötio tasoma. Iköniu tä uli ha juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ a sai kule, ĩ a sai na Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö lisia nömökö tasoma. Töpö lisipalo nõ, pe epii töpö hapalo opa kukö tasoma kutenö, juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, ĩ na kilii töpö satehe epii töpö aiki, -Jesus ta pitili- ĩ na töpö pi kuu kuköma. ² -Jesus ta pitili- ĩ na töpö satehe epii töpö pi kuu kuköma maaki, Jesus a thapo wi ĩ töpö na ai töpö wanipo naiopö, -Jesus ta pitili- ĩ na juteu töpö pi kuu pasio maa noai, ĩ töpönö juteu töpö pasi mai ĩ töpö pi lulumaköma. ³ ĩ töpö pi lulumaköma maaki, Iköniu tä uli ha Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö kutiki nõ, töpö kili pola nõ kuno mai, pata tä Jesus a wäsä hoka totio opama. Pata tä Jesus aiki, -Kamisanö sa tä aipama kua wi na, ĩ na Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpönö tä aipama naiopöö! "Ta wäsä pole, ĩ ta pitili" ĩ na ai töpö pi kupököö!- ĩ na Jesus a pi kuuma kutenö, ĩ töpönö aipö tä thaa naitioma. ĩ töpönö aipö tä thaa naitioma kutenö, Jesus anö töpö pewö totiapala apa wi ĩ ta wäsäö ha, -ĩ töpönö ta wäsä wi, ĩ pitili ta- pata tä Jesus anö ĩ na ai töpö pi thamatima. ⁴ -Jesus anö hi töpö simönö noai, ĩ töpö pitilimo opaöö!- ĩ na ai töpö kuma maaki, -Juteu töpö pitilimo opa sisaöö!- ĩ na ai töpö kuu pasioma.

⁵ ĩ na tä kua tä, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, juteu töpö, kama hai ĩ pata töpö, ĩ na töpö kui töpö lalupo opa nõ, -Hi ma töpö peama nököö! Maa maanö ma töpö säsä nõ, ma töpö säpalö nököö!- ĩ na töpö kupaloma. ⁶ ĩ na töpö kupalo wi, Paulo a, Pahanapé a, ĩ töpönö ĩ ta hininö nõ, töpö tokösolöma. Liisötöta tä uli, Tehepi tä uli, ĩ na kilii tökö uli kui, Likaönia tä uli pata na ĩ tökö uli kulati, ĩ tökö uli ha töpö tokösolöma. ĩ tökö uli kotö ha tä uli kulati, ĩ hamö töpö hua höttösolöma. ⁷ Töpö hulolö nõ, ĩ tä uli pewö hamö ta topa apöle ĩ ta wäsä hätäpotima.

Liisötöta tä uli ha

⁸ ĩ na tä kua tä, Liisötöta tä uli ha ai tä ami wanisalai ai tä kuoma. A huu wi, ĩ a ami wanisala salo, a wani

huu mai, a wani lotio sinomoma. A ositi wani kupo tä, a ami wani wanisala soatama. ⁹ Paulo anö Jesus ta wäsä tä, i a ami wani wanisalai, i a sômöka wani tatioma. A sômöka tatia tä, Paulo aiki, -"Paulo anö sa toa koo hätomani kitäo!" a pi wani kuti hätoa kule?- i na Paulo a pi kuu nö, i a wani na a mammo teteiki nö, ¹⁰ -A öpaikiö!- lope epii i na Paulo a kuuma. I na Paulo a kuu ha, a wani helutalo nö, a wani hua soatasolöma.

¹¹ I na Paulo anö a wani thama noai, töpö satehe epii töpönö i a wani taa nö, lope epii kama likaönia tili töpö kai a thaa nö, -Sai töpönö makö noama sinomo wi, i töpö ithopalo nö, sanöma töpö kupasomaö!- i na töpö lalupalö opa nö, i na töpö kuuma. ¹² I na töpö kuu nö, Pahanapé a na, -Sai wa Júpite waö!- töpö kuuma. Paulo a wao sinomo asa kutenö, i a na, -Sai wa Mekútiu waö!- i na töpö kuu pasio.

¹³ I na tä kua tä, Liisötöta tä uli kotö hamö töpö Júpitemo sinomo wi, i a sai ha sai tä Júpite a wani täpä sinomo wi, i anö paka wano kökö, hole hole tökö, i na tä kui tä kai hulölö nö, thaka taka holeo pa, tökö kai waloköma. Sai tä Júpite a täpä sinomo wi i a, i ai töpö satehe epii töpö, i na töpö kui töpö aiki, -Paulo a, Pahanapé a, i na töpö kui töpö hai, i sai töpö- i na töpö pi kuu salo, i paka kökö nokopalö nö, Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö na i paka kökö noki, hole hole tökö, i na tä kui tä totoa piama. ¹⁴ I töpönö i na tä thama pi topa salo, Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö pi honipo opama. Töpö pi honipo opa kutenö, kama töpö hai i haloi ösö kakapalö nö, i töpö satehe epii töpö na i töpö läläalö nö, lope epii töpö hapalo tasoma. ¹⁵ -Ai pö! Wi na makö pi kuu salo, i ma tä thaa kule? Kamakö kui na i na samakö kuö naiwö. Sai töpönö makö noama pasio mai kitäo! "Sai töpö pitili" makö pi kuu wi, i sama tä mapamani pia salo, Teusö ta topa apöle, i sama ta wäsäti kule. "Teusö a pitili sisawö" i na makö pi thama pia salo. Hutu mosökö pata, masita tä uli pata, mötati tuu pata, salo kökö, sanöma makö pewö, Teusö a temö öpii anö i tä pewö thama. ¹⁶ Sanöma kolo töpö nö patapö kua tä, i töpönö tä tai mi ipö salo, kama töpö pi saimo pätiö nö, kama töpö kua pi topa wi, i töpö kua pasio pätioma. I na i töpö kua pasio pätioma maaki, "I na töpö kua päoö" i na Teusö a pi kuuma. ¹⁷ I na Teusö a pi kuuma maaki, "Häu. Ökö ta o. Teusö a hai, i pata tä ta o" i na Teusö anö nö patapö töpö pi thamati pia salo, töpö totiapala apatima. Huki makö pewö totiapala apa soatioö. Maa tä häläma sinomoö. Hikali a heupo kutenö, nii tä kua apa. Önö kutenö, makö pi mönahapalama apatii- i na Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö kuu totio opama.

¹⁸ I na töpö kuu totio opatima maaki, i töpö satehe epii töpö sototati pole, i töpö aiki, -Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö hai, i sai töpö pasiwö- i na i töpö pi kuu satia salo, paka wano kökö nokoma pi topa apama. -Thama tihöö!- Paulo anö töpö noa thama maaki, -Ökö- töpö kuu haio maama.

¹⁹ I na tä kua tä, Äsiokia tä uli, Iköniu tä uli, i na kilii tä uli ha juteu töpö kuo wi, Liisötöta tä uli ha i töpö waloikitö nö, töpö satehe epii töpö lulupoma. Töpö lul-

ulö nö, i töpö pewönö maa manö Paulo a moni säpalöma. A säsäälö pamö a kemanöma. -A säa waikipaso alu keö!- i na i töpö pi kuu nö, i tä uli atu hamö a läkälölö nö, a pakö tasoma. ²⁰ I hamö, Paulo a no-mawö paa pa, Jesus a thapo wi i töpö waloiki nö, Paulo a paalati ha, i ha i töpö öpa äsokoa tä, Paulo a öpa kopasoma. A öpa kopalo nö, i tä uli ha a kopölöma. A kopolö nö, i hena tä, Pahanapé a solo, Tehepi tä uli hamö töpö hua soasolöma.

Sítia tä uli pata ha Äsiokia tä uli kule, i hamö töpö waloa kökö noai i ta

²¹ Tehepi tä uli ha töpö talalo nö, Jesus ta topa apöle i ta wäsäti ha, tehepi tili töpö satehe epii töpönö Jesus a tälöma. I töpönö Jesus a tälö noai ha, Paulo a, Pahanapé a solo, Liisötöta, Iköniu, Äsiokia, i na tä uli kui tä uli hamö töpö hua sapa konasolöma. ²² Töpö hua sapa kononö nö, i hamö Jesus a thapo noai, i töpö pi topa komakö tasoma. Töpö pi topa komakötö nö, -"Pala" Jesus a na makö kuu mai, i a na makö mammo pewö tetea totikiö!- i na Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö kuu koo tasoma. I na töpö kuu koikitö nö, -Huki makö pewö pea apa paio kitä maaki, waiha kamakö na Teusö a kaikanamo sinomo wi, i tä uli ha makö kua nömöki kitäo!- i na töpö kuuma.

²³ I na tä kua tä, Jesus a thapo wi i töpö kokamo sinomo wi, i hamö Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö huu hätäpo nö, Jesus a thapo wi i töpö na pata töpö patamo läo sinomo wi, i pata töpö saia hätähälalöma. I pata töpö saia hätäha tä, Paulo a, Pahanapé a, i na i töpö iapalo paio mai, Teusö a na i töpö hapaloma. Töpö hapalo nö, -Jesus ai! Hi pata töpö saipalö noai, i töpö aiki, "Jesus a pitili" i na i töpö pi kuu totio noai, i töpö noama totio haioö!- i na töpö kuuma.

²⁴ I na tä kua tä, töpö hulölö nö, Pisísia tä uli ha töpö hasupalö nö, Päpiilia tä uli hamö töpö hulaselöma. ²⁵ Töpö hulölö nö, Pehesi tä uli ha töpö walokö tasoma. Töpö waloikitö nö, Teusö ta wäsä nö, mötati tuu kasö pata hamö Atália tä uli kulati, i hamö töpö hua nömöa soasolöma. ²⁶ I tä uli ha töpö waloikitö nö, maa u hamö i töpö hua konasolöma. Sítia tä uli pata ha Äsiokia tä uli kule, i ha Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö kuo paio noai, i tä, Jesus a thapo wi i ai pata töpö aiki, -Teusö ai! Hi Paulo a, hi Pahanapé a, i na kilii töpönö tiko töpö na Jesus ta wäsä hätäpoti tä, töpö noamaö!- i na Äsiokia tä uli ha i na pata töpö kuu soma noai, i tä uli hamö Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö pi konasolöma. Jesus ta wäsä hötöto waikioma kutenö, töpö konasolöma. ²⁷ I tä uli hamö töpö kopolö nö, Jesus a thapo wi i töpö pewö kokamoma nö, -I na Teusö anö kamisamakö na i na tä thamatioma. Teusö aiki, "Juteu töpö pasi mai i töpö aiki, 'Jesus a pitili' i na i töpö pi kuu naiopököo!" i na Teusö a pi kuuma kutenö, i juteu töpö pasi mai i töpönö Jesus a täa naini kipiliö!- i na Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö kuuma. ²⁸ I na töpö kuu nö, Jesus a thapo wi i töpö na Paulo a, Pahanapé a, i na kilii töpö kuo tetepo opatima.

Jetusalēi tā uli ha pata tōpō kokamo noai ī ta

15 Ī na tā kua tā, Jutēia tā uli pata ha ai tōpō kuoma, Āsiokia tā uli hamō tōpō waloikitō nō, Jesus a thapo wi ī tōpō na Moisés a kai a kateha nō, -“Wano tā isi ola ōsō hanōpalō nō, ī ōsō hosa sinomoō!” ī na Moisés anō kama hai ī isōhaeu tōpō noa thamaō!- ī na tōpō kuu nō, -Ī na Moisés anō tōpō noa thama kutenō, ī na makō kua kukōpōō! Isi ola ōsō hosapamo mi tā, Teusō anō makō tāapa kōo lāo mai kitāō!- ī na tōpō kuuma. ²Ī na tōpō kuu ha, -Naiō! Ī na kuno maiō!- ī na Paulo a, Pahanapé a, ī na kilii tōpō kuu pasioma. Ī na tōpō kuu ha, tōpō hapalo nomōhaso opama. Ōnō kutenō, -Jetusalēi tā uli pata ha Paulo a, Pahanapé a, ai tōpō, ī na tōpō kui tōpō hulasalōpōō! Jesus anō tōpō simōnō noai ī tōpō, Jesus a thapo wi ī pata tōpō, ī na tōpō kui tōpō na hi tōpō hapalopōō!- ī na tōpō kuuma. ³Ī na tōpō kuu nō, Āsiokia tā uli ha Jesus a thapo wi ī tōpō kule, ī tōpōnō ī tōpō simōpalōma. Tōpō simōpalōma, Penísia tā uli, Samatia tā uli, ī na tā uli kui tā uli ha ī tōpō hasuo tā, Paulo a, Pahanapé a, ī na kilii tōpō wāo nō, -Juteu tōpō pasi mai, ī tōpōnō Jesus a tāa naini kipiliō!- ī na tōpō kuu ha, Jesus a thapo wi ī tōpō pewō pi mōnahapaloma.

⁴Ī na tā kua tā, Paulo a, Pahanapé a, ī tōpō na ai tōpō nokale ī tōpō, ī na tōpō kui, Jetusalēi tā uli pata ha tōpō walokō tasoma. Tōpō walokō tasōo ha, ī tōpō na, Jesus a thapo wi ī tōpō, Jesus anō tōpō simōa asa noai ī tōpō, ai pata tōpō, ī na tōpō kui tōpō noimopalo lāoma. Ī tā, Paulo a, Pahanapé a, ī na kilii tōpō wāoma. -Teusō anō samakō simōnō nō, ī na Teusō anō kamisamakō na ī na tā thamati kipiliō! Teusō anō kamisamakō lotetepamanōma kutenō, ī na samakō kua kipiliō!- ī na tōpō kuuma. ⁵Ī na tōpō kuu ha, patiseu tōpōnō Jesus a thapo noai ī tōpō ōpaha lāiki nō, -“Makō isi ola ōsō hosapamonasopōkōō!” ī na juteu tōpō pasi mai ī tōpō na ī na makō kuu mi salo. “Moisés ma kai a hinia totilōō!” ī na makō kuu totiopōkōō!- ī na ī tōpō kupaloma.

⁶Ī na ī tōpō kupaloō ha, Jesus anō tōpō simōa asa noai ī tōpō, Jesus a thapo wi ī pata tōpō, ī na tōpō kui tōpō kokamonasoma. -Hi patiseu tōpō kuu pole, ī tōpō na wi na makō kuupō?- ī na tōpō kuu nō, tōpō kokamo nō, ⁷tōpō hapalo opama. Tōpō hapalo opa noai ha, Simāo Pedro a ōpaiki nō, a hapalo hōtōoma. A hapalo hōtōo nō, -Ipa pō! Sutu ha, kamakō na sa kutia tā, Jesus ta topa apōle, juteu tōpō pasi mai ī tōpō na ī sa ta wāsāpō, Teusō anō sa saia totipalōma. “Ī tōpōnō Jesus ta hinipōō! Jesus a pitili” ī na ī tōpō pi kuu naiopōō!” ī na Teusō a pi kuu salo, ī tōpō na Teusō anō sa simōpalōma. Ī ma tā taō waikia kule. ⁸Teusō anō kamakō ōsi pewō taō ōpa wi, ī anō ī tōpō na kama ōsi kua tolele ī a ōsi totokōma. Kamakō na kama ōsi totoma kua noai na, ī na juteu tōpō pasi mai ī tōpō na kama ōsi totoma kua hōtōoma. Ī tōpō na Teusō anō kama ōsi totoa hōtōkō nō, “Ōkō. Juteu tōpō pasi mai, Teusō anō ī tōpō pii naio noa” ī na kamakō pi thamama. ⁹Juteu makō kui na, ī na ī tōpō kuō hōtōwō. Teusō aiki, “Ī

tōpō hai, ī tiko tōpō” ī na Teusō a kuu mai kitā. “Jesus a pitili” ī na ī tōpō pewō kuu nō, Jesus a thapo salo, ī tōpōnō wanisala tā thaa noai ī tā na Teusō a hīsō maa totia apa hōtōpasoma. ¹⁰Ōnō kutenō, “Moisés ma kai pewō a hini mi tā, Teusō anō makō tāapa kōo lāo mai kitāō!” ī tōpō na ī na pō kuu tihōō! Kamakō hai ī pata tōpō, kamakō, ī na kilii makōnō Moisés ma kai a hini maa apama ta pi kuu mai. Ōnō kutenō, juteu tōpō pasi mai ī tōpōnō Jesus a thapo wi ī tōpō peama tihōō! Hute hute wa tā maomakō nō, ai wa tā peama kua wi na, ī na ī juteu tōpō pasi mai, ī na ī tōpō thama tihōō! Ī ma tōpō peamaō ha, kamakō na Teusō a hīsoso matimōō! ¹¹Ī na kuno mai. Juteu tōpō pasi mai ī tōpō aiki, “Jesus pata tā pitili” ī na ī tōpō pi kuu totioō ha, Teusō anō ī tōpō totiapala nō, tōpō tāa konōma. Ī tā kua wi na, kamakō aiki, “Jesus pata tā pitili” ī na juteu makō pi kuu totioō ha, Teusō anō makō totiapala nō, makō tāapa kōo lāo hōtōoma- ī na Simāo Pedro a kuu totio opa-ma.

¹²Ī na tā kua tā, Simāo Pedro a hapalo matalo nō, Paulo a, Pahanapé a, ī na kilii tōpō hapalo nōmōoma. Ī tōpō hapaloti tā, tōpō loa pasile, ī tōpō hapalo mai, tōpō sōmōka taa totioma. Paulo a, Pahanapé a, ī tōpō hapalo nō, -Juteu tōpō pasi mai ī tōpō na samakō kutia tā, Teusō anō samakō lotetepali ha, kamisamakōnō aipō sama tā thamatima- ī na tōpō kuuma. ¹³Ī na tōpō kuu nō, tōpō hapalo matasōo ha, Tiago a hapalo nōmōoma. -Ipa pō! Pō sōmōka taa totikiō! Simāo Pedro a hapalo nō, ¹⁴“Juteu tōpō pasi mai, Teusō anō ī tōpō totiapala somamaō! Juteu tōpō pasi mai, Teusō anō ī tōpō saia asapalō nō, ‘Kamakō hai, ī ipa makō pasiwōō!’ ī na Teusō a pi kuumaō!” ī na Simāo a kuu keheō! ¹⁵Ī na sutu ha Teusō a kai a wāsā sinomo noai, ī na ī tōpō kuu hōtōoma. Ī tōpō kuu noai, Teusō tā waheta na ī tā sāōkōle, ī na ī tā kuu:

¹⁶“Waiha sa huu kōo kitāō!” ī na Teusō a pata kuu. ‘Sa huu kōo nō, Davi a sai pō waniapaso noai ī sa sai thaa kōki kitāō! Sai sa nakasi pewō koka kopalō nō, sa sai thaa kōki kitāō! ¹⁷Ōnō kutenō, juteu tōpō pasi mai ī tōpō maaki, kamisa na ī tōpō pi wasiso opa kitāō!- Ī tā uli pewō hamō tōpō pilipai, ī tōpō hai ī ipa ai tōpō saisa pi kuu salo, ī sa tōpō nakalili, kamisa na ī tōpō pi wasiso opa kitāō!’ ī na Teusō a kuumaō! ¹⁸Sutu ha, ī na Teusō a wāo nō, ī na a kuumaō!” ī na Teusō tā waheta kuu- ī na Tiago a kuuma.

¹⁹Ī na a kuu nō, -Ī na sa pi kuu kule. Juteu tōpō pasi mai, ī tōpōnō Teusō a thapo pole, ī tōpō a wai ti! “Moisés ma kai a hini naiopōō!” ī na pō kuti tihōō! ²⁰Ī tōpō na waheta ma tā simōpalōpō. “Ukutupō tōpō na tōpō noamamo wi, ī tōpō ukutupō na salo a totokōpō, salo kōkō īsimanō noai, Teusō a na ī kōkō salo noki sami ipōō! Ī a salo oa maikiō!” ī na tā kuu wi ī ma tā sāōka sisapōō! “Ai wa tā po mane maaki, a mamō hāto tihōō!” ī na tā kuu wi ī ma tā sāōka naiopōō! “Salo a iā wanimō paio mai ha, a oa tihōō! Iā iā tā oa tihōō!” ī na tā kuu wi ī ma tā sāōka naiopōō! ²¹Sutu upa tiko tōpō uli pō hamō juteu tōpō kokamo sinomo wi, ī tōpō sai pō hamō sápatu tā wakala pewō hamō Moisés a kai a

katehati noai, huki ta kateha soa. Önö kutenö, ĩ juteu töpönö Moisés a kai hini ipa kutenö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö na ĩ ma tä waheta simöpalöpöö!- ĩ na Tiago a kuuma.

²² ĩ na Tiago a kuu ha, -Awai. ĩ na makö kuapököö!- ĩ na Jesus anö töpö simönö noai ĩ töpö, Jesus a thapo totio wi ĩ pata töpö, Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö, ĩ na töpö kui töpö kuuma. ĩ na töpö kuu nö, kama ai töpö sailö nö, -ĩ ma töpö simöpalöpököö! Āsiokia tä uli hamö Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpö kōo piale, ĩ töpö na ĩ töpö hua naisolöpöö!- ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö kuu ha, Jesus a thapo wi ĩ ai polakapi pata töpö hai, ĩ Jutasö a, ĩ Pasapásö a hilo kua naine ĩ a, Silas a, ĩ na kilii töpö simönöma. ²³ ĩ töpö na waheta tä simöa nainöma. ĩ na tä waheta kuuma:

-Jesus anö samakö simöpalili ĩ samakö, Jesus a thapo wi ĩ pata samakö, ĩ na kilii samakönö hi waheta sama tä simöni ke. Āsiokia tä uli, Sítia tä uli pata, Silísia tä uli, ĩ na tä uli kui tä uli na juteu makö pasi mai, ĩ makö pilipai, Teusö ma thapo naio wi, ĩ makö na hi waheta sama tä simöpalili ke. Makö topa kule?

²⁴ Ai sama töpö kai kokamo sinomoti noai, ĩ sama töpö simöpa pasio maama maaki, ĩ töpö hulaselöma. ĩ töpö hulölö nö, kamakö na ĩ töpö hapalo nö, makö wai ipama thali. ²⁵⁻²⁶ Önö kutenö, "Ai makö saipalö nö, Āsiokia tä uli ha Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamoti wi ĩ töpö na ĩ ma töpö simönöpöö!" ĩ na samakö pewö kuu ösöha soapasoma. Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii sama töpö pi ipa sinomo wi, pata tä Jesus Cristo a na ĩ töpö kalipaloti ha, ai töpönö ĩ töpö säpa pi topa sinomoma maaki, ĩ töpö kalipalo mapo maama. ĩ töpö na, sama töpö saipalö noai, ĩ sama töpö simöpalili ke. ²⁷ Jutasö a, Silas a, ĩ na kilii sama töpö simöpalili ke. Waheta sama tä simöne, kamakö na ĩ töpönö ĩ ta wäsä kitä. ²⁸ Teusö a ösi kua tolele, ĩ a solo, ĩ na kamisamakö pi kuuma: "Juteu töpö pasi mai, pe epii ĩ ma töpö noa thaa maapököö! Moisés anö pata töpö noa thaa noai, ĩ ma tä pewö a wäsä maapököö!" ĩ na samakö pi kuuma. ĩ na samakö kuu sisa kule: ²⁹ "Ukutupö tä na nii tä tokö noai, ĩ tä nii oa tihöö! Iä iä tä oa ti! Salo a iä wanimomo paio mai ha, ĩ a salo oa tihöö! Ai wa tä po mane maaki, a mammo häto tihöö! Ma tä hini totioö ha, tä topa. ĩ na pätawö" ĩ na samakö kuu kule- ĩ na ĩ tä waheta kuuma.

³⁰ ĩ waheta tä kai simöpalö noai, Āsiokia tä uli hamö ĩ töpö hua soatasolöma. ĩ tä uli hamö töpö talalotö nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamomanö nö, ĩ töpö na ĩ tä waheta totoköma. ³¹ ĩ tä waheta totoki ha, ĩ tä waheta möö nö, ĩ töpö pi mönahama. -ĩ tä waheta kuu pole, ĩ ta topa- ĩ na töpö pi kuu nö, töpö pi mönaha apama. ³² ĩ na tä kua tä, Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo pole, ĩ töpö na Jutasö a, Silas a, ĩ na kilii töpö hapalo opatima. ĩ töpö hai, Jesus a kai wäsä sinomo wi, ĩ töpö kutenö, töpö kokamo pole ĩ töpö na, -ĩ naköö! ĩ na makö kua totiöpököö!- töpö kuu nö, töpö pi topapalama apaö, töpö pi mönahapalama apaö, ĩ na töpö thamatima. ³³ ĩ na töpö thamati nö, ĩ töpö na töpö kua tetea apöpalö nö, -Samakö koonököö!- töpö kuu ha, Jesus a thapo wi

ĩ töpö hapalo noimo opa nö, -Pö koonöö!- töpö kuu hõtöoma. ³⁴ [ĩ ha Silas a kuo pi topa apa haia salo, ĩ tä uli ha a heipasoma.]

³⁵ ĩ na tä kua tä, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii, Āsiokia tä uli ha ĩ töpö kutiki nö, Jesus ta wäsätima. Jesus a thapo wi ĩ ai töpö satehe epii töpönö Jesus ta wäsä naioma.

³⁶ ĩ na tä kua tä, tetea apöpaso noai ha, Paulo aiki, -Ki hamö Jesus ma ta wäsä hätäpotipili, ĩ tä uli pewö hamö Jesus a thapo wi ĩ töpö kule, ĩ töpö pewö na makö hamamo kötö nökö. Huki töpö topa hätoa kule. ĩ ma töpö möö kötö nököö!- ĩ na Pahanapé a na, ĩ na Paulo a kuuma. ³⁷ ĩ na Paulo a kuu ha, -Marcos ma nokamanönö!- ĩ na Pahanapé a kuu kule maaki, ³⁸ -Naiö!- ĩ na Paulo a kuu pasioma. ĩ töpö uli pö hamö Jesus ta wäsä soma tä, Marcos a noka waikimanönöma maaki, Pāpiilia tä uli na töpö walokö tasoma, ĩ tä uli na töpö kua tä, Marcos a kōa pasia waikipasoma kutenö, Paulo anö Marcos a nokamapo wanio opa kotama. ³⁹ -Ma nokamanönöpöö!- Pahanapé a kutima maaki, -Pälaö! Ma nokamapo kota mai kitäö!- Paulo a kuti ha, ĩ ha töpö selekea soapasoma. Pahanapé anö Marcos a noka pasimanönö nö, Sipöti tä uli ha kutiata a pata hamö töpö hulaselöma. ⁴⁰ Paulo anö Silas a noka pasimanönöma. -Jesus ma tä wäsäti tä, pata tä Teusö anö makö totiapala apapöö!- ĩ na Jesus a thapo wi ĩ töpö kuu ha, tiko hamö Paulo anö Silas a kai hua pasisolöma. ⁴¹ Sítia tä uli pata, Silísia tä uli, ĩ na tä uli kui tä uli hamö Jesus a thapo wi ĩ töpö kule, ĩ töpö na Paulo a hua pasilölö nö, Jesus ta wäsäti nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö pi topapalama apama.

Tehepi tä uli, Liisötöta tä uli, ĩ na pö sai ha

16 ĩ na tä kua tä, Tehepi tä uli, Liisötöta tä uli, ĩ na kilii tä uli ha Paulo a waloa nömekö tasoma. Liisötöta tä uli ha Timóteo a kuo läoma. ĩ anö Jesus a thapoma. Kama hai ĩ pöpönö a hai, juteu tä kuoma. ĩ anö Jesus a thapo naioma. Timóteo a hai ĩ pö a hai, köteeku tä kuo pasioma. ² Liisötöta tä uli, Iköniu tä uli, ĩ na kilii tökö sai kui tökö sai ha Jesus a thapo wi ĩ töpö kuu noai, ĩ töpö aiki, -Timóteo a totiatalo opawö- ĩ na töpö pewö kuuma. ³ ĩ na töpö kuu ha, Paulo anö Timóteo a nokamapo pi topa apama. -Hi tä uli ha juteu töpö pilipai, ĩ töpö aiki, "Timóteo a hai ĩ pö a hai, ĩ köteeku tä kutenö, Timóteo a isi ola ösö hosapamo mai, a kua hätoa soale kitäö!" ĩ na ĩ töpö pi kuu kitäö!- ĩ na Paulo a pi kuu salo, Paulo anö Timóteo a isi ola ösö hanöpalöma. ⁴ A ösö hanöpalö nö, Timóteo a noka soamanönö wi, ki hamö ĩ tä uli hamö sai pö satehe epii sai pö hökököa apöle, ĩ pö sai ha töpö huulö pamö, töpö wäo hasuolöma. Jesus anö töpö simöa asa noai ĩ töpö, Jesus a thapo wi ĩ pata töpö, ĩ na kilii, Jetusalēi tä uli pata ha ĩ töpö kokamo noai, ĩ töpö aiki, -Juteu töpö hai kuno mai, ai tiko töpö na makö hapalo nö, "ĩ na makö kua totiöpököö! Kamisamakönö makö noa thaa wi, ĩ ta hini totiataloö!" ĩ na pö kuu!- ĩ na päta töpö kuu ha, Paulo töpö kuu hasuo totiatalo opa hõtötioolöma. ⁵ ĩ na töpö kuu hasuoö ha, Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo

sinomo noai, ĩ tōpō ōsi lotetea apōpalo nō, Jesus a kai a hini totiatalo opaalo. -Jesus a pitili- ĩ na ĩ tōpō pi kuu totisoma. ĩ tā wakala pewō hamō Jesus a thapo wi ĩ tōpō pala apaalo.

Tōtōasi tā uli ha Paulo anō uni tā tapa noai ĩ ta

⁶ ĩ na tā kua tā, Pōtisia Kalásia tā uli na tōpō hulalo. ĩ tā uli ha tōpō hulolō nō, Ásia tā uli ha ĩ tōpōnō Jesus ta wāsā tasopō, ĩ hamō tōpō huu pia tā, -Ásia tā uli ha pō huulō tihōō!- ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ a kuu lāoma. ⁷ Mísia tā uli ha tōpō kua ateikitō nō, Písinia tā uli ha tōpō huu pi topa apa tasoma maaki, -ĩ hamō pō huu taso tihōō!- ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, Jesus anō ĩ a ōsi simōnō noai, ĩ na ĩ a ōsi kuu lāoma. ⁸ ĩ na ĩ a ōsi kuu lāoō ha, Mísia tā uli hamō tōpō hasua soaiki nō, mōtati tuu kasō pata ha Tōtōasi tā uli kule, ĩ ha tōpō walokō tasoma. ⁹ Tōpō waloikitō nō, ĩ tā mumi ha Paulo anō uni tā tapama. Uni tā tapa nō, Masetōnia tili tā talalo. ĩ a opatiki nō, -Hapo. Hi Masetōnia tā uli ha wa huoki solō nō, samakō pasilipalōsoo!- ĩ na masetōnia tili tā uni kutima. ¹⁰ ĩ na a mani kuti ha, -Masetōnia tili tōpō na Jesus ta topa apōle, ĩ ma ta wāsāpō, Teusō anō makō nakaō- ĩ na samakō pi kuu salo, -Masetōnia tā uli hamō makō hua soalolō nōkōō!- ĩ na samakō kuu soatama.

Hiliposō tā uli ha Lítiasoma anō Cristo a tälō noai ĩ ta

¹¹ ĩ na samakō kuu soata nō, Tōtōasi tā uli ha samakō husoa soalo nō, kutiata a pata hamō sanōta Samotótasia tā kulali, ĩ ha samakō kupakō lasoma. Samakō kupaikilō nō, ĩ hena tā samakō pōkatōpalo nō, Neápolisō tā uli ha samakō kua nōmōpakō lasoma. ¹² ĩ ha samakō kua nōmōpaikilō nō, Masetōnia tā uli pata ha Hiliposō tā uli kulati, ĩ ha homa tili tōpō satehe epii tōpō pilia nainati, ĩ tā uli ha samakō waloa soaikitō nō, ĩ ha samakō kutioma. ¹³ ĩ ha samakō kutia tā, sápatu tā wakala kuiki nō, -Maa u kasō ha Teusō a na tōpō hapalo hāto sinomo kitā- samakō pi kuu salo, ĩ hamō samakō hulalo. ĩ hamō samakō hulolō nō, ĩ ha suō tōpō kokamo noai, ĩ tōpō na samakō loa naiki nō, ĩ suō tōpō na samakō hapaloma. ¹⁴ ĩ suō tōpō sōmōka tatio noai, ĩ ai tā hai, Siasita tili tā Lítia a kuoma. Sitipa kōkō taa pi topa salo, haloī ōsō toita apii ōsō totota sinomo wi, ĩ a kuoma. Lítia a Teusōmo sinomoma. Teusō anō ĩ a pi hatuka totimanōma kutenō, Paulo anō ta wāsā pole, ĩ ta hini totio opama. ¹⁵ Lítia a, Lítia sai pō na tōpō kuo naio noai ĩ tōpō, ĩ na kilii tōpō māi ōmamonō nō, Lítia aiki, -“Lítia anō Jesus a thapo totia kule. A pitilimo opaō” ĩ na makō pi kuu salo, kamisa sai pō ha pō pōkō kuikiō!- ĩ na a kuu ha, ĩ ha samakō kutioma.

Paulo a, Silas a, ĩ na kilii tōpō titikō noai ĩ ta

¹⁶ ĩ na tā kua tā, Teusō a na tōpō hapalo sinomo wi, ĩ hamō samakō huu tā, ai tōpōnō noa mi moko tā kalipalama sinomo wi, ĩ moko tā huu lāoma. ĩ moko tā na sai tā wani kuo naio sinomo noai, ĩ sai tănō ĩ moko tā

pi hatukupamani ha, -Waiha ĩ na tā kua kitā- ĩ na ĩ moko tā kuu sinomotima. ĩ moko tā kalipalama sinomoti wi ĩ tōpō na ai tōpō euki nō, moko tā hapalama nō, -Wi na sa kua kuki kitā?- ĩ na ĩ tōpō kuu ha, -ĩ na wa kua kuki kitā- ĩ na ĩ moko tā kuu sinomotima. -ĩ na wa kua totio opa kuki kitā- moko tā kuu sinomo wi, ĩ tā noa na sitipa kōkō kuo opa wi, ĩ kōkō sitipa totoma sinomotima. Moko tā hapalama pi topa wi, ĩ tōpō hai ĩ sitipa kōkō kuo opa wi kōkō totoma sinomotima. Moko tā thapo wi, ĩ tōpō na ĩ noa tā totoma sinomotima.

¹⁷ ĩ na tā kua tā, Paulo a, kamisamakō, ĩ na kilii samakō na ĩ moko tā nokapalo pola nō, ai tōpō na a hapalo sinomo nō, -Hi tōpō hai, Teusō anō tōpō simōa wi ĩ tōpō. Sai tōpō na a lotetea tolea asa wi, ĩ Teusō a hilo wi, hi tōpō na ĩ a simōo sinomo. Hi tōpōnō kamakō na Teusō tā kai wāsāti kuleō! Teusō anō makō tāapa kōo lāo wi, ĩ ta wāsāti kuleō!- ĩ na ĩ moko tā kutima. ¹⁸ Wakala tā satehe epii tā wakala ha a kutima kutenō, Paulo a pi wanisala apa nō, a nomōhōpalo nō, sai tā na a hapalo nō, -Jesus Cristo sa thapo salo, “Hi moko tā na a sapāko maikiō! A kononōō!” ĩ na wa noa thaa kuleō!- ĩ na Paulo a kuuma. ĩ na Paulo a kuu pole, ĩ tōkō soatawō, sai tā konasolōma. ¹⁹ Sai tā konasolō ha, moko tā thapo wi ĩ tōpō aiki, -Hō. Paulo anō sai tā simōa koonō manu ke, hi ipa moko tā pi hatukua kota mai kitāō! ĩ na tā kua manu kule, sitipa ma kōkō sua kōo mai kitāō!- ĩ na ĩ tōpō pi kuu nō, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii tōpō huolō nō, tōpō lākālōlōma. ĩ tā uli mōtali pata hamō pata tōpō kule, ĩ hamō tōpō lākālōlōma. ²⁰ Homa tili pata tōpō na tōpō lākālōlō nō, -Hi tōpō hai, ĩ juteu tōpō pasiwōō! Kamisamakō sai pō na hi tōpō talalo nō, samakō wai ipati thaliō! Tōpō hapalo pi wasōa thaliō!- ĩ na ĩ moko tā thapo wi, ĩ na ĩ tōpō kuuma. ²¹ -Hi juteu tōpō hai, ĩ tiko tōpō maaki, “ĩ na wa kuapōkōō! ĩ na wa kuapōkōō!” ĩ na hi tōpō kuu sai thaliō! Homa tili samakō pasi kutenō, hi sama tōpō kai hini wani ipōō! Hi sama tōpō kai hini ha, kamisamakō hai ĩ kaikana tănō samakō peama matimōō!- ĩ na tōpō kuuma. ²² ĩ tōpō sotota pole, ĩ na ĩ tōpō pewō kuu naioma.

ĩ na ĩ tōpō pewō kupaloō ha, pata tōpōnō Paulo a, Silas a, ĩ na kilii tōpō hai ĩ haloī ōsōkō kakapamanō nō, ōsōkō hasutalō nō, -Hii tinō tōpō soalalōō!- ĩ na pata tōpō kuuma. ²³ ĩ na pata tōpō kuu ha, tōpō soapalōma. Tōpō soapalō nō, titita wi a sai ōsimō ha tōpō titia soatakō nō, a lāapalo sinomo wi ĩ a na, -Hi tōpō lototoa totimakōō!- ĩ na pata tōpō kuuma. ²⁴ ĩ na pata tōpō kuu ha, sai a ōsimō sai ha, a lāapalo sinomo wi ĩ anō ĩ ha tōpō titia totiki nō, hii ti ha tōpō konona ami lukōmakō nō, tōpō ami lototomakōma.

²⁵ ĩ na tā kua tā, mōtali tā mumi ha, ai tōpō titia naine ĩ tōpō sōmōka taa tā, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii, Teusō a na tōpō hapaloō, Teusō a ama pō a thaō, ĩ na ĩ tōpō kua halutima. ²⁶ ĩ ama ta thaa tā, masita tā uli lakō lakōmo soasoma. Masita tā uli lakō lakōmono nō, ĩ a sai kolo waniapalo nō, sai pō pāka pewō hākoa

soatalalo nö, hii tinö ami lototo noai, ĩ tiki haolea soatalo nö, ĩ na tä kuuma.

²⁷ ĩ na tä kua tä, a läapalo sinomo wi, ĩ a wani naa soatalo nö, sai pö päka pewö häkoa talalö nö, -Hö a. Töpö pewö toköo waikiloe kitä- ĩ na a pi wani kuu nö, -Pata töpönö sa säpali kitäö!- a pi kuu salo, -Sa säpo paioö!- a pi kuu nö, kama hai ĩ poo a läkäa soatali ha, ²⁸ lope epii Paulo a hapalo nö, -Naiö! A säpo tihöö! Samakö pewö titia soa kuleö!- ĩ na Paulo a kuuma. ²⁹ ĩ na Paulo a kuu ha, a läapalo sinomo wi, ĩ a waninö koa taka sii nakalö nö, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö na a lälälö nö, a kili ipa salo, a satitimo nö, -Hi töpö topa apa asaö- ĩ na a pi kuu salo, ĩ töpö kotö ha pili a maekonö a hĳta thama. ³⁰ Pili a maekonö a hĳta thama, a öpapalo nö, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö kai atua kopalo nö, -Wi na sa kuapö? Wi na sa kua kuköma, Teusö anö sa täa kōa läli?- ĩ na a kuuma. ³¹ ĩ na a kuu ha, -"Jesus pata tä pitili" ĩ na wa ösi sai pi kuu kuköma, wa täa kōa läli kitä. Kawa, au ai töpö, ĩ na makö kui makö täapa läo kōki kitä- ĩ na ĩ töpö kuuma. ³² ĩ na ĩ töpö kuu nö, ĩ a na Teusö ta wäsäma. A läapalo sinomo wi ĩ a, kama hai ĩ ai töpö, ĩ na töpö kui töpö na Teusö ta wäsäma. ³³ Teusö ta wäsä pole, ĩ tökö soatawö, a läapalo sinomo wi ĩ anö, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö no-ka soatamanönö nö, hii tipö uno iä pata salua halulälöma. Salua halulälö nö, a läapalo sinomo wi ĩ a, kama hai ĩ ai töpö, ĩ na töpö kui töpö mai öhomamo soatasoma. ³⁴ ĩ töpö mai öhomamono nö, kama sai pö ha, Paulo a, Silas a, ĩ na töpö kui töpö kai hulölö nö, ĩ töpö ösö potehepamanöma. A läapalo sinomo wi ĩ a, kama hai ĩ ai töpö, ĩ na kilii töpönö Teusö a tälöma kutenö, ĩ töpö pi mönaha apama.

³⁵ ĩ hena tä, a läapalo sinomo wi ĩ a na homa tili pata töpönö poliisia töpö simöpalö nö, -"Ki polakapi töpö ökalati, ĩ töpö kusöa kopalötöo!" ĩ na makö kuu- ĩ na pata töpö kuu ha, ĩ na poliisia töpönö ĩ a noa thaa hötöoma. ³⁶ ĩ na a noa thaö ha, Paulo a, Silas a, ĩ na töpö kui töpö na a läapalo haluti wi ĩ aiki, -"Töpö kusöa kopalöo!" ĩ na pata töpönö sa noa thama thai. Önö kutenö, wanai, pö kononö!- ĩ na a kuuma. ³⁷ ĩ na a kuu ha, poliisia töpö na Paulo aiki, -ĩ na kuno maiö! Kamisamakö na, "Wanisala ma tä thama" ĩ na pata töpö kuu pasio maama maaki, homa tili samakö naiwö maaki, ai töpö satehe epii töpö mamö tetela tä, ĩ töpönö samakö soapalöma. Samakö soapalö nö, titita wi a sai ha samakö titiköma. ĩ na pata töpö kuuma maaki, huki samakö simöa hätoa koni pia salo. ĩ na kuno mai. ĩ pata töpö huoki solö nö, "Pö kononö!" ĩ na kama töpö kuu totio solöpökö- ĩ na Paulo a kuuma.

³⁸ ĩ na Paulo a kuu ha, poliisia töpö hua kononö nö, Paulo a kuu noai, pata töpö na ĩ ta wäsä kōo tasoma. Ta wäsä kōo tasoö ha, -Kilatija. Paulo a, Silas a, ĩ na töpö kui töpö hai, ĩ homa tili töpö naiwö ta o- ĩ na töpö pi kuu salo, ĩ pata töpö kilipalo opama. ³⁹ Töpö kili salo, Paulo a kule ha, ĩ ha töpö ekuiki nö, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö na, -Kamakö na wanisala sama tä thaa kipiliö!- ĩ na töpö kuu nö, töpö lisia kopamanöma. Töpö lisia kopamanö nö, -Hi tä uli ha pö kuo tihöö! Pö

kononö!- ĩ na ĩ pata töpö kuuma. ⁴⁰ ĩ na pata töpö kuu ha, titita wi a sai ha Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö kuoma, töpö lisia kopalo nö, Lítiasoma a sai pö hamö töpö ekuiki nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö talalö nö, töpö pi lotetea apöpamanöma. ĩ töpö pi lotetea apöpamanö nö, Paulo a, Silas a, ĩ töpö hua konasolöma.

Tesalönika tä uli ha

17 Töpö hua kononö nö, Äpípolisö tä uli hamö töpö hasuiki nö, thapi hamö Apolônia tä uli hamö töpö hasua nömöikitö nö, Tesalönika tä uli ha töpö walokö tasoma. ĩ ha juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ nasimö ai a sai kuoma. ² Tä uli pewö hamö juteu töpö kokamo sinomo wi, ĩ sai pö kule, ĩ sai pö ha Paulo a lisipo sinomotima kutenö, Tesalönika tä uli ha ĩ nasimö ai a sai kua kutenö, ĩ a sai ha a lisipaso tasoma. ĩ ha, ³ säpatu tä wakala kui tä wakala ha Paulo anö Teusö tä waheta a kateha nö, ³ -ĩ naköö! ĩ naköö!- ĩ na a kuu nö, -"Waiha Teusö anö a simöpali wi, ĩ a pea nö, a nomano nö, a temöa konaso kitäö!" ĩ na Teusö tä waheta kuumaö!- ĩ na Paulo a kuuma. A kuu nö, -ĩ na Teusö tä waheta kuu wi, ĩ na tä kua toleo totiatalo opatima thaliö!- ĩ na a kuu nö, -Kamakö na Jesus sa wäsä pole, Teusö anö a simöpalö noai, ĩ a pasiwöö!- ĩ na Paulo a kuuma. ⁴ ĩ na Paulo a kuu ha, -Pitili ta- ai töpö kuu nö, -Paulo a, Silas a, ĩ töpö kuu kua wi na, ĩ na sa kuu hötöoö- ĩ na ĩ ai töpö kuuma. Köteeku töpö Teusömo sinomo wi, ĩ töpö satehe epii töpö aiki, -Awai. ĩ na sa kuu hötöoö- ĩ na ĩ töpö kuu naioma. Pata töpö suö hai, ĩ ai töpö satehei töpö suö kuu naioma. -Paulo a kuu wi ĩ pitili ta- ĩ na töpö kuu noai, Paulo a na ĩ töpö kutioma. ĩ na tä kuuma.

⁵ ĩ na tä kuaö ha, juteu töpö aiki, -Hö. Kamisa kai a sua mai maaki, Paulo töpö kai a sua asawö- ĩ na juteu töpö pi kuu nö, Paulo töpö hĳsu thama. Töpö hĳsu thaa nö, ai töpö wanisalai, töpö kalipalo mai, sai pö kule, ĩ hamö ĩ töpö hasuso opati päo wi ĩ töpö kokamomanö nö, ĩ töpö, juteu töpö, ĩ na kilii töpö lalupalö kua nö, töpö hapalo opatima. Töpö hapalo opati nö, Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö taemö hulaselöma. Töpö kokamo pole, ĩ töpö na Paulo töpö läkälölö pia salo, töpö taemö hulaselöma. Töpö taemö hulölö nö, Jasão a sai pö hamö ĩ juteu töpönö ai töpö kai ekupa nö, lata wi ti waniapalö nö, ĩ töpö lisipasoma maaki, ⁶ Paulo töpö tapa maama. Tapa mi ha, Jasão a, Jesus a thapo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, pata töpö na ĩ töpö läkäköma. Töpö läkäkö nö, lope epii juteu töpö hapalo nö, -Paulo töpönö Jesus ta wäsäö ha, ĩ tä uli pewö hamö töpö pili-pai, ĩ töpö pewö isi wanihipamanö noai, ĩ töpö ta pi kuu mai. Hisimö Paulo töpö lisia nömöpasoma thaliö! ⁷ Jasão anö, kama sai ha ĩ töpö thapoma thaliö!- ĩ na ĩ juteu töpö kuuma. ĩ na töpö kuu nö, -ĩ töpönö kaikana tä kai a peamati kuleö! "Ai tiko tä kaikana hai, ĩ Jesus a hilo wi, ĩ kaikana tä pasiwöö!" ĩ na ĩ töpö kuu saileö!- ĩ na juteu töpö kuuma.

⁸ ĩ na töpö kuu ha, töpö satehe epii töpö kokamone ĩ töpö, pata töpö, ĩ na töpö kui töpö pi honipo opama. ⁹ Töpö pi honimo opa salo, Jasão a, Jesus a thapo wi ĩ ai

töpö, ĩ na kilii töpö na ĩ pata töpö hapalo nö, -Sitipa ma kökö totopöma, kamisamakönö makö titia mai kitäö!- ĩ na pata töpö kuu nö, sitipa kökö tälö nö, -Pei. Pö hua kononö!- ĩ na pata töpö kuuma.

Petéia tä uli ha

¹⁰ ĩ na tä kua tä, mumi tutei ha, Jesus a thapo wi ĩ töpönö Paulo a, Silas a, ĩ na kilii töpö simöa köa hätolöma. Petéia tä uli hamö töpö simönöma.

Petéia tä uli ha Paulo töpö talalotö nö, juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai ha ĩ töpö ekua soaköma.

¹¹ Tesalônika tili töpö kuo kuo noai na, ĩ na petéia tili töpö kuo naio maama. Petéia tili töpö sömöka wakala apa asama. Jesus ta hini pi topa apa asama. -Paulo a kuu wi, ĩ na Teusö tä waheta kuu naia hätoa kule- ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, ĩ tä wakala pewö hamö Teusö tä waheta mötima. ¹² ĩ ha juteu töpö satehe epii töpö aiki, -Jesus ta pitili- ĩ na ĩ töpö pi kuu kuköma. Köteeku pata töpö suö satehe epö, Köteeku wano töpö satehe epö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Jesus a pitili- ĩ na ĩ töpö pi kuu kuköma.

¹³ ĩ na tä kua tä, Tesalônika tä uli ha juteu töpö kule, ĩ töpö aiki, -Petéia tä uli ha Paulo anö Teusö ta wäsä nömöo thaliö!- ĩ na ĩ juteu töpönö ĩ ta kuu hinia hailö nö, Petéia tä uli hamö ĩ töpö tapo haiolasoma. Töpö taa hailalölö nö, Paulo töpö peama pia salo, petéia tili töpö lulukö nö, töpö satehe epii töpö kokamomanöma. ¹⁴ Töpö kokamo opaö ha, mötati tuu kasö pata hamö Jesus a thapo wi ĩ töpönö Paulo a simöa soatalöma. Paulo a simönöma maaki, Petéia tä uli ha Silas a, Timóteo a, ĩ na kilii töpö kua haiköma.

¹⁵ Paulo a kai hulasolö noai, Ateenasö tä uli ha ĩ töpönö Paulo a kai talalo nö, Paulo a takölö nö, Petéia tä uli ha töpö kopölöma. Töpö kopolö nö, -"Kamisa na lope epii pö huo haioki solöo! ĩ na Silas a, Timóteo a, ĩ na kilii töpö na, ĩ na makö kuu totihoö!" ĩ na Paulo a kuu kipiliö!- ĩ na ĩ töpö kuuma.

Ateenasö tä uli ha

¹⁶ Ateenasö tili töpönö satehe epii ukutupö tä thapoma. -Teusö anö makö noamapököo!- ĩ töpö kuu totio mai, -ĩ töpö ukutupönö makö noamapököo!- ĩ na ĩ ateenasö tili töpö kuu sinomoma. ĩ na tä kua tä, Ateenasö tä uli ha Paulo a kua tä, Silas a, Timóteo a, ĩ na kilii töpö walo taa tä, a huataloti pamö tökö ukutupö satehe epii tökö ukutupö talalöma. Maa ma ukutupö, hii ti ukutupö, söpala ösö ukutupö, ĩ na tökö ukutupö kui, kama töpönö ĩ tökö ukutupö thaa pasipalö nö, -Ipa pata tä pasiwö- ĩ na töpö pi kuu pasio pätioma. Paulo anö ĩ tökö ukutupö talalö nö, a pi honipo opama. ¹⁷ A pi honipo opa salo, Jesus ta wäsätima. Juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai ha juteu töpö, köteeku töpö Teusömo naio wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Paulo anö ĩ töpö pi hatukupamani pia salo, Jesus ta wäsätima. Ta wäsäti nö, wani tä suta sinomo wi, ĩ piliso hamö Paulo a hulolö nö, ĩ hamö töpö huu pole, ĩ tä

wakala pewö hamö ĩ töpö na Paulo anö Jesus ta wäsä hötötioma.

¹⁸ ĩ na tä kua tä, epikuteu töpö, esötoiku töpö, ĩ na kilii töpö aiki, -ĩ naköo! ĩ na tä kua hätoa kuleö!- ĩ töpö kuu sinomo wi, Paulo a na ĩ töpö hapalo hötöoma. Paulo anö Jesus a kateha nö, -Sanöma makö pewö no-masoma maaki, makö pewö temöa konaso kitäö!- tä kuu wi, ĩ ta kateha hötöoö ha, töpö hapalo hötöo nö, -Hi a wani hapalo soa päatalo opa wi, wi na ĩ a wani kuu totitio pasio pia salo?- ĩ na ĩ töpö kuuma. -Sai töpö na ai tiko töpö noamamo wi, Paulo anö ĩ sai töpö a wäsä nö, "ĩ sai töpö pitili sisawö" ĩ na Paulo a kuu hätoa alu kuleö!- ĩ na ai töpö kuuma. ¹⁹ ĩ na töpö kuu nö, Ateópaku tä heuma ha pata töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na Paulo a kai hulolö nö, -Tute wa ta wäsä wi, kamisamakö na ĩ ta kateha totihoö! ²⁰ Wa ta wäsä wi, ĩ sama ta hini tai mi ipö. ĩ na samakö pi hatukupama mi salo- ĩ na Paulo a na ĩ na ĩ töpö kuuma. ²¹ Ateenasö tili töpö, Ateenasö tä uli ha ai tiko töpö pilio naio noai ĩ töpö, ĩ na kilii töpönö tute ta wäsä pi topa sinomoma. Tute ta hini pi topa naio sinomoma. Önö kutenö, ĩ töpönö Paulo a hini pi topa apama.

²² -Wa ta wäsä wi, ĩ na samakö pi hatukupama mi salo- ĩ na ĩ töpö kuu ha, Paulo a öpaiki nö, Ateópaku tä heuma ha pata töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na a hapalo nö, -Ateenasö tili pö! Sai ma töpö thapo opa noa- ĩ na Paulo a kuuma. ²³ A kuu nö, -Sa huataloti pamö ukutupö tökö na makö noamamo wi ĩ ma tökö thapo wi, ĩ sa tökö ukutupö möö hätäpoti tä, maa mapö sutuhule ha, ĩ ha ĩ ai sami sa ma talali kipili. ĩ ma hoo ha ĩ na tä säökama kuu wi tä säökama kuoma: "Pata tä sainö samakö noama sinomo wi ĩ sama tai mi ipii, hi ĩ a uni" ĩ na tä säökama kuoma- ĩ na Paulo a kuu nö, -Ma tä tai mi ipii, ĩ na makö noamamo sinomo naitio wi, kamakö na ĩ sa tä wäsä pia kuleö!- ĩ na Paulo a kuuma.

²⁴ ĩ na Paulo a kuu nö, -Hi masita tä uli, hii tiki, salo pö, sanöma töpö, ĩ na tä kui, tä pewö thapalö noai, ĩ Teusö a hilo wi, ĩ Teusö a hai, ĩ kaikana tä sai. Hi tä hētu ha töpö kupoli ĩ töpö, hi masita tä uli ha töpö huu pole ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pewö na Teusö a simöo sinomoö. Sanöma töpönö Teusömo sinomo wi ĩ nasimö a sai thaki wi, ĩ nasimö a sai na Teusö a pilio mai kitä. ²⁵ Teusö a honio pasio mi kutenö, "Sanöma makönö sa pasilipo mi salo" ĩ na Teusö a pi kuu mai kitä. Sanöma makö temöapalo sinomo wi, sanöma makö pewö na Teusö anö ĩ tä totomaö. Heneko wi, ĩ tä totomaö. Teusö anö ĩ tä pewö totomaö- ĩ na Paulo a kuuma.

²⁶ ĩ na a kuu nö, -Teusö anö wano tä samii tä thaa paipalö nö, töpö palamanö nö, hi masita tä uli pewö hamö töpö selekepamanöma. Hi masita tä uli thaa paio mai ha, "ĩ na tä kuto tä, ki tä uli ha ĩ ha ai sanöma töpö pilia wäköpököo! Ai töpö pasi lö kui, ĩ na tä kuto tä, ki ai tä uli ha ĩ töpö pilia wäa pasiköpököo!" ĩ na Teusö a pi kuuma- ĩ na Paulo a kuuma.

²⁷ A kuu nö, -"Teusö sa taeti nö, sa nakalö nö, Teusö sa taa hätolali kitäo!" ĩ na Teusö anö sanöma makö pi

thama pia salo, makö thapalöma. Teusö ma tae kule maaki, kamakö na Teusö a pä apa mai kitä. ²⁸ Teusö anö sanöma makö temöapalamaö, makö hupalamaö, i na Teusö anö i na sanöma makö thamaö. Teusö a kua mi aköna, sanöma makö temö hupalö manapi. I na kamakö hai, i na ai töpönö tä säöka sinomo wi, i na i töpö kuu kua hötöoma. "Teusö makö ulupö pewö" i na i töpö kuu hötöoma- i na Paulo a kuuma.

²⁹ I na a kuu nö, -Teusö ulupö makö pewö kutenö, "Hi tä ukutupö kui na, i na Teusö a kuö" pö pi kuu häto tihöo! Sanöma töpö pi saimo päo nö, hi oto söpala ösö ukutupö thapali, hi pötaata söpala ösö ukutupö thapali, hi maa ma ukutupö thapili, i na tä ukutupö kui, sanöma töpönö i nasimö tä ukutupö thaa päoö. I a ukutupö kui na, i na Teusö a kuö pasio mai kitä ta pi kuu mai- i na Paulo a kuuma.

³⁰ I na a kuu nö, -I sanöma töpö pi moti paia tä, Teusö anö i töpö peama maa noai maaki, huki Teusö a hapalo nö, "Pö pi sapamo totihoö! Wanisala ma tä thaa noai, i tä hosalöheö! Tiko töpö na makö pi tapomo mai, kamisa na pö pi tapomo totio sisaaö!" i na Teusö a kuu thaliö! ³¹ I na Teusö a kuu nö, "Waiha i na tä kuto tä, sanöma töpö pewö na tä makokama läöpö, sanöma töpö hiöpö tä thaa wi, i ta kateha hasulua apa kuki kitäö! Sa sailipili, i anö i ta kateha hasulua apa kuki kitäö!" i na Teusö a pi kuu kuleö! A pi kuu ha, Teusö anö a sailö noai, i aiki, "I na wa kuationa. I na wa kuationa. Wa wanisala apatima salo, wa pea soatio kitäö!" i na a pitilimo opa wi, i na i a kuu kuki kitäö!- i na Paulo a kuu nö, -Teusö anö a sailö noai, i a noma totisoma maaki, Teusö anö a temöa komanöma thaliö! "Awai. Pitili ta. I na tä kua totio kitä" i na Teusö anö sanöma makö pi thama pia salo, a sailö noai, i a temöa komanömaö!- i na Paulo a kuuma.

³² I na Paulo a kuu ha, -A noma totisoma maaki, a temöa komanöma thaliö!- i na Paulo a kuu ha, ai töpö hapalo pi wasöa apama maaki, ai töpö aiki, -Wa ta katehae, waiha i wa ta kateha kotaö! I sama ta hini pi topa kota kitä- i na Paulo a na, i na ai töpö kuu pasio. ³³ I na tä kua tä, pata töpö kokamo sinomo wi, i töpö na Paulo a hapalo matalo nö, a hua konasolöma.

³⁴ Paulo a na ai töpö nokalölö nö, -Jesus a pitili- i na töpö pi kuu nö, Jesus a tälömae. Ateópaku tä heuma ha pata töpö kokamo sinomo wi, i ai pata tä hai, i Sionísiu a hilo wi, i anö Jesus a tää nainöma. Ai suö tä hai, i Tâmatisö a hilo wi, i anö Jesus a tää nainöma. Ai töpönö Jesus a tää nainöma.

Kotítu tä uli ha

18 I na tä kua tä, Ateenasö tä uli ha Paulo a kuuma, Kotítu tä uli hamö a hulaselöma. ² Kotítu tä uli ha a talalo nö, juteu tä Akila a talalöma. Akila aiki, Pötu tä uli ha a kupasoma maaki, Itália tä uli pata ha Homa tä uli kule, i tä uli ha a pilia nömököma. I ha a pilia tä, Cláudio a kaikana patanö juteu töpö sasulöma. -Hi Homa ha pö pilio tihöo! Tiko hamö pö kupalo kooö!- i na juteu töpö noa thaö ha, Akila a, pusopö Pötisiila a, i na kilii töpö hua kononö nö, Kotítu tä uli

ha i töpö kopölöma. Töpö köa waikipölö noai ha, i hamö Paulo anö i töpö talalö nö, i töpö na Paulo a noimo nö, ³¹ i töpö sai pö ha a kutioma. Akila a, pusopö a, i na kilii töpönö salo ösö sai thaa sinomotima. Paulo anö salo ösö sai thaa sinomo hötöoma kutenö, i töpö na a kutiki nö, salo ösö sai na Paulo a kalipalo naitioma.

⁴ I na tä kua tä, sápatu tä wakala pewö hamö, juteu töpö kokamo sinomo wi, i a sai ha Paulo a hapalotima. -Paulo a kuu wi, i pitili ta- i na Paulo anö juteu töpö, köteeku töpö, i na töpö kui töpö pi thama pia salo, a hapalo loteteapalo opatima.

⁵ I na tä kua tä, Masetônia tä uli ha a, i na Silas a, Timóteo a, i na kilii töpö kuoma, i töpö hulölö nö, Kotítu tä uli ha i töpö walöa haikö tasoma. Töpö walöa haikö tasoma tä, i tä wakala pewö hamö Paulo anö ai tä na a kalipalo mi, Jesus ta wäsä sinomo sisatioma. Ta wäsä nö, juteu töpö na ta katehati nö, -Jesus a hai, Teusö anö a simöpalö noai i a pasiwö- i na Paulo a kuationa. ⁶ I na a kutima maaki, juteu töpönö Paulo a wanipo nö, Paulo a na i töpö hapalo wanisala apatima. Töpö hapalo wanisala apati ha, -Päläö! Teusö ma ta hini wanio opapa wikö. Teusö ma thapo mai, i makö waikiwöö!- Paulo a pi kuu salo, kama hai i haloi ösö na masita tä kopeke sälahäle, i tä masita tepukupalö nö, a hapalo lotetea apa hötöpalo nö, -Makö nomano nö, makö pepalo tä, Teusö aiki, "I töpö na Paulo anö Jesus ta wäsäti maama kutenö, töpö pepalotii" i na Teusö a pi kuu mai kitä. Kamisanö, kamakö na Jesus sa ta wäsä waikio ke nökö- i na Paulo a kuu nö, -Päläö! Huki juteu töpö pasi mai i töpö na Jesus sa ta wäsä nömöo asaalö pia salo- i na Paulo a kuuma. ⁷ I na a kuu nö, juteu töpö kokamo sinomo wi, i a sai kasö ha Sísiu Jusötu sai a kule, i sai a ha Paulo a ekuiki nö, i a sai ha Paulo a kuo nömötioma. Sísiu Jusötu a hai, i juteu tä kuo maa noai kitä maaki, a Teusömo sinomotima.

⁸ I na tä kua tä, juteu töpö kokamo sinomo wi, i a sai ha a simöo sinomo wi, i Kötiisöpu a hilo wi i a, kama ai töpö, i na kilii töpönö Jesus a Kaikana tälöma. Kotítu tili töpönö Paulo a kai a hininö noai, i ai töpö satehe epii töpönö Jesus a tälö nö, i töpö mai öhomamonasoma.

⁹⁻¹⁰ I na tä kua tä, Paulo anö Jesus a Kaikana uni tapa halu tä, Jesus a hapaloma. A hapalo nö, -Kawa na sa kua kutenö, a kili tihöo! Sa kai wäsä mapo mai, sa kai a wäsä soatioö! Ai tänö wa namo kusöpa mai kitäö! Hi tä uli ha sa thapo wi, i satehe epii sa töpö thapamani pia salo!- i na Jesus a kuu haluma. ¹¹ I na Jesus a kuu ha, i tä uli ha Paulo a kutioma. I töpö na Teusö a kai a taömati tä, ai tä inama, ai tä inama mötalipo köa, i na tä inama kupasoma.

¹² I na tä kua tä, Akaia tä uli ha töpö pilipai, i töpö na homa tili töpönö Káliu a kaikanamoma tä, juteu töpönö Paulo a namo simöki pia salo, a huölö nö, Káliu a pata kaikanamo sinomo wi i a sai hamö Paulo a kai ekuiki nö, ¹³ -Hi anö töpö Teusömoma hötöa kule maa-ki, kamisamakö hai i pata töpönö samakö noa thaa kua noai na, i na hi anö töpö noa thaa mai, tiko ta wäsä pasio thali- i na i juteu töpö kuuma. ¹⁴ I na i juteu

töpö kuu ha, Paulo a moni hapalo kule maaki, juteu töpö na Káliu a pata hapalo läo nö, -Paulo anö pe epii wanisala tä thama aköna, kamisanö makö hini pi topala pi maaki, ¹⁵ Paulo anö wanisala tä thaa maama. "Paulo a haö tomöpo mi" ĩ na makö kuu päö. "Paulo anö juteu töpö nö patapö a kateha makoko mi, Jesus a hilo wi, ĩ a wäsä makoko mi, ĩ na Paulo a kuatiil" ĩ na makö kuu päö. "Juteu pata töpönö makö noa thaa kua noai na, ĩ na Paulo anö töpö noa thaa pasio mi" ĩ na makö kuu naio päö. Paulo kama ma hini nö, "A wanisala" ĩ na makö kulasopö. ĩ na kamisa kuu pasio mai kitäö! Kamisanö makö a hini mai kitäö!- ĩ na Káliu a pata kuuma. ¹⁶ ĩ na a pata kuu nö, ĩ juteu töpö atua kopamanöma. ¹⁷ Töpö atua kopamani ha, juteu töpö kokamo sinomo noai ĩ a sai ha Sósötenisö a patamo sinomo noai, ĩ juteu töpönö ĩ a huölö nö, Káliu a pata kaikanamo wi ĩ a sai sika ha Sósötenisö a säma. A säma maaki, -ĩ na töpö kua päö- ĩ na Káliu a pi pata kuuma.

¹⁸ ĩ na tä kua tä, Kotĭtu tä uli ha Jesus a thapo wi ĩ töpö na Paulo a kutiki nö, satehe epii tä mumi matalo nö, Sítia tä uli pata hamö maa u hamö Paulo anö Pötisiila a, Akila a, ĩ na kilii töpö kai hulamolöma. Sëikötéia tä uli ha kutiata a pata ha Paulo a titia paio mai ha, Paulo a hunuku päsa paioma. -"ĩ na sa kua totio kitäö!" ĩ na Teusö a na ĩ na Paulo a kuu noai, ĩ pitili ta kuo totio noa- ĩ na töpö pi thamapö, a he manopasoma.

¹⁹ Sëikötéia tä uli ha ĩ töpö husolo nö, maa u hamö töpö hulamolö wi, Epesu tä uli ha töpö walokö lasoma. Töpö waloikölö nö, ĩ ha Pötisiila a, Akila a, ĩ na kilii töpö kuo haitioma. ĩ na tä kua tä, Epesu tä uli ha Paulo a kua soa tä, juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai na a lisipalo nö, Paulo a, juteu töpö, ĩ na kilii töpö hapalo hëtupasotima. ²⁰ Töpö hapalo matalo nö, -Hisa ha wa kutiopökö!- ĩ na ĩ juteu töpö kuuma maaki, Paulo a hua satia konasolöma. ²¹ A huu pia tä, -Teusö anö sa simöaö ha, sa huu kota kitäö!- ĩ na Paulo a kuu nö, Epesu tä uli ha a husoa kono nö, kutiata a pata ha a titia koiki nö, a hua konasolöma. ²² A hua konasolö wi, Sesatéia tä uli ha a waloa koikilö nö, a söposöpalo nö, Jetusalëi tä uli pata hamö a hua soatasolöma. A hua soatalolö nö, Jetusalëi tä uli pata ha Jesus a thapo wi ĩ töpö na a noimo nö, Sítia tä uli pata ha Āsiokia tä uli kule, ĩ tä uli ha a hua nömösolöma. ²³ Āsiokia tä uli ha a waloa nömökikölö nö, ĩ ha satehei tä mumi mapamanö nö, a hua konasolöma. A hua kononö nö, Kalásia tä uli ha hasu, Pötísia tä uli hasua nömöpali, ĩ na a kuuma. ĩ tä uli hasupa tä, Jesus a thapo wi, Paulo anö ĩ töpö pewö pi lotetepamanöma.

²⁴ ĩ na tä kua tä, Epesu tä uli ha juteu tä Apoolu a talasoma. Apoolu a hai, Alesiätötia tä uli pata ha a ose kupaso noai, ĩ a. A hapalo tao opama. Teusö tä waheta taö opama. ²⁵ Ai tänö Apoolu a na pata tä Jesus ta wäsä waikioma. Pe epii Apoolu anö Jesus pata ta wäsä sinomoma. ĩ ta wäsä makoka apatima maaki, Jesus tä pewö a wäsä maama. Somi tä João anö töpö mäi ömati tä, João anö Jesus ta wäsä kua noai na, ĩ na Apoolu anö

ta wäsä kua nömöo päoma. ²⁶ Juteu töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai ha Apoolu a kili mai ha, a hapaloma. Apoolu anö ta wäsä pole, Pötisiila a, Akila a, ĩ na kilii töpönö ĩ ta hini nö, -Apoolu anö Teusö ta wäsä makoka totio mi- ĩ töpö pi kuu nö, Apoolu a nakalö nö, a kai köpöma. A kai kopo nö, Teusö anö sanöma makö täapa koo läo wi, Apoolu a na ĩ ta wäsä makoka satia apama.

²⁷ ĩ na tä kua tä, Akaia tä uli hamö Apoolu a huu pi topa apama kutenö, -Awai! ĩ ha wa hupökö!- ĩ na Jesus a thapo wi ĩ töpö kupalo nö, waheta tä säököpalö nö, Akaia tä uli ha Jesus a thapo wi ĩ töpö pililati, ĩ töpö na ĩ tä waheta simöpalöma. -Apoolu a na makö noimo nö, "Hisa ha a kua naikiö!" Apoolu a na pö kuu!- ĩ na waheta tä simöpalö noai, ĩ na ĩ tä waheta kutasoma. Teusö anö Akaia tili töpö totiapala apa kutenö, -Jesus a pitili- ĩ na ĩ töpö pi thama totia apa waikila tä, ĩ töpö na Apoolu a talalotö nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö pasilipo totio tasoma. ²⁸ Apoolu anö ĩ töpö pasilipopö, satehe epii töpö sömöka tala tä, pe epii a hapalo nö, juteu töpö kai peama apatima. Teusö tä waheta wäsäti nö, -Teusö anö a kaikana asapali wi, ĩ Jesus a- ĩ na Apoolu a kutima.

Epesu tä uli ha

19 ĩ na tä kua tä, Kotĭtu tä uli ha Apoolu a kutia tä, ola tä uli ha Paulo a hua pasilolö nö, Epesu tä uli ha a lisipaso tasoma. A lisipalotö nö, Jesus ta hua sinomo wi, Paulo anö ĩ ai töpö talalotö nö, ² ĩ töpö na a hapaloma. -"Jesus ta pitili" ĩ na makö pi kuu noai, ĩ tä, Teusö a ösi kua tolele, ĩ ma täalalöma?- ĩ na Paulo a kuu ha, -Ma. "Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua" tä kuu wi, ĩ sama ta hini pasio maapili- ĩ na ĩ töpö kuu hõtöoma. ³ ĩ na töpö kuu ha, -Makö mäi ömamoö ha, wi na makö kua totioma?- ĩ na Paulo a kuu ha, -João anö töpö mäi öma kua noai na, ĩ na samakö mäi ömamo kua hõtöoma- ĩ na töpö kuuma. ⁴ ĩ na töpö kuu ha, ĩ na Paulo a kuu hõtöoma: -João aiki, "Makö pi saimo sapamo koo nö, wanisala tä hosalöö! Wanisala ma tä hosalö nö, kamisa noa hamö a huu haio wi, ĩ Jesus ma täa totilöpö!" ĩ na João a kuumaö!- ĩ na Paulo a kuuma. ⁵ ĩ na Paulo a kuu wi, ĩ ta hininö nö, ĩ töpönö Jesus pata tä täa totilö nö, -ĩ töpönö Jesus pata tä thapo wi ĩ töpö- ĩ na ai töpö pi thama pia salo, ĩ töpö mäi ömamo koo soatama. ⁶ Töpö mäi ömamo koo soataö ha, ĩ töpö na Paulo a ami walipaköma. A ami walipaiki nö, ĩ töpö pewö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua soaköma. ĩ töpö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua soaki ha, tiko töpö kai aipö öpii töpö kai a thaa nö, töpö hapaloö, Teusö ta wäsäö, ĩ na töpö kua soatama. ⁷ ĩ töpö satehei, ĩ 12 töpö kui töpö kuoma.

⁸ ĩ na tä kua tä, juteu töpö kokamo wi ĩ a sai ha Paulo a ekuo sinomo nö, a hapalo kili mai ha, a hapalo loteteapalo opatima. -Pitili ta- ĩ na ĩ töpö pi thama pia salo, pe epii Teusö ta kateha apatima. -Kamakö na Teusö a kaikanamo sinomo wi, ĩ na ĩ tä kua totihoö!- ĩ na Paulo a ku upatima. Teusö ta katehati tä, 3 pilipoma kökö hasua thapamanöma. ⁹ Teusö ta katehatima

maaki, ai töpö aiki, -Pitili sa ta pii mi- ĩ na ai töpö pi kuu satimo opa nö, töpö kokamo wi, ĩ töpö na ĩ ai töpö hapalo nö, -“Ī na makö kuapököö! ĩ na Jesus a kuu thaliö!” ĩ na Paulo a kuti wi, ĩ ta wanisala apawöö!- ĩ na ĩ töpö kuu pi wasöa apatima. Ī na ĩ töpö kuti ha, Paulo anö, Jesus a kai a hua sinomoti wi, tiko hamö ĩ töpö kai hua nömönonö nö, Sitanu anö tä taöma sinomoti wi, ĩ a sai hamö ĩ töpö kai ekuiki nö, ĩ tä wakala pewö hamö Paulo anö Jesus ta wäsätima. ¹⁰ Ī ha Paulo anö Jesus ta wäsäti tä, polakapi inama tökö mapasoma. Önö kutenö, juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Ásia tä uli pata ha ĩ töpö pilio wi, ĩ töpö pewönö Jesus ta hinialälömae.

¹¹ Ī na tä kua tä, Teusö anö Paulo a na tä aipama wi, töpö toapama koo wi, ĩ tä totoköma. ¹² Paulo anö ai watata ösö pehai, ai watata ösö wani ipii, ĩ na ösö kui ösökö höpöo noai, ai töpönö ĩ ösökö tälölöma ha, salia wi ĩ töpönö ĩ ösökö höpöama, salia wi ĩ tä mapamani, sai töpö holea kopamani, ĩ na tä kuama.

Sai tänö Sepa a hai ĩ pelupö töpö sasupalö noai ĩ ta

¹³ Ī na tä kua tä, ai juteu töpönö sai töpö sasutama sinomo wi ĩ töpö huu hätäpoti pamö ĩ töpönö Jesus a naka holisimotima. Sai töpönö töpö isi waniama wi, ĩ töpö na ĩ juteu töpö ekuiki nö, sai töpö na ĩ töpö hapalo nö, -“Paulo anö a wäsä sinomo wi, ĩ Jesus a hilo wi, ĩ sa naka manu kule, a holea kopaloö!” ĩ na wa noa thaa kuleö!- ĩ na ĩ töpö kutima. ¹⁴ Ī na Teusömo wi a sai ha Sepa anö Teusö a täpä totio noai, ĩ na ĩ a pata hai ĩ 7 pelupö töpö kui töpö kutima. ¹⁵ -Jesus sa naka manu kule, a holea kopaloö!- ĩ na sai töpö na ĩ na ĩ töpö kutima maaki, ĩ töpö na ĩ ai sai tä hapalo höttöo nö, -Jesus sa taö, Paulo sa taö, ĩ na sa kua wi saö! Kamakö hai, ĩ witi makö pasiwö?- ĩ na ĩ sai tä kuuma. ¹⁶ Ī na tä kuu nö, ĩ sai tänö a isi waniama noai, ĩ a waninö ĩ töpö namo keo nö, ĩ töpö hai ĩ haloi ösö kakalälö nö, pe epii töpö sälälö nö, töpö utitipamanöma. Ī töpö utitipamanöma kutenö, ĩ töpö lisia haipalo nö, töpö aulu upö, haloi ösö halopo mi, töpö sino toti ipii, ĩ na töpö kui töpö hulaselöma.

¹⁷ Ī na tä kua tä, Sepa a pelupö töpönö Jesus a naka holisimoma salo, sai tänö ĩ töpö sälälö noai, ai töpönö ĩ ta wäsätima. Juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, Epesu tä uli ha ĩ töpö pilile, ĩ töpö pewö na ĩ ta wäsätima. Ta wäsäo ha, töpö pewö kilipalo opa nö, -Jesus a Kaikana hilo wi, ĩ a lotete sisawöö!- ĩ na ĩ töpö kutima. ¹⁸ Ī na ĩ töpö kuti tä, Jesus a thapo wi ĩ ai töpö satehe epii töpö hai, töpö kokamo wi töpö na ĩ töpö waloiki nö, satehe epii töpö sömökä taa tä, töpö hapalo hoka apati nö, -Hiopö sa tä thaa höttöo thaliö!- ĩ na ĩ töpö kuu hasulua apatima. ¹⁹ Ī na ĩ töpö kuu nö, ĩ ai töpö ökamoti wi ĩ tä matasoma. Önö kutenö, ĩ töpö ökamo noai, ĩ ai töpö satehe epii töpönö ökamo wi ĩ tökö waheta hosali pia salo, ĩ tökö waheta kai waloiki nö, ĩ tökö waheta pewö kokapalö nö, ai töpö pewö mamö tetela tä, koa taka ha tökö waheta pewö sapöma. Ī tökö waheta pewö sapi ha, -Ī tökö waheta sakö noai, ĩ tökö waheta noa apa thaliö! Ī 50.000 pötaata sitipa kökö kui

kökö noa kuoma thaliö!- ĩ na töpö kuuma. Ī na tä kua- ma. ²⁰ Ī na tä kuama ha, Jesus a Kaikana wäsä wi, ĩ ta palasoma. Ta pala tä, Jesus ta hua wi, ĩ töpö sateheo opama.

²¹ Jesus ta palaso noai ha, Paulo aiki, -Masetönia tä uli ha sa hasukitö nö, Akaia tä uli ha sa hasua nömöik- itö nö, Jetusalēi tä uli pata ha sa huu tasopököö!- a pi kuu nö, -Jetusalēi tä uli pata ha sa hamamo paio nö, Homa tä uli pata ha sa hua totia nömösolöpököö!- ĩ na a kutima. ²² Ī na a kutima kutenö, Ásia tä uli ha a kua paitia tä, Masetönia tä uli ha polakapi töpö simönöma. Kama na Timóteo a, Etaasötu a, ĩ na kilii töpö kalipalo sinomo noai, ĩ töpö simönöma.

Epesu tili töpö hīso opa nö, töpö hapalo opati noai ĩ ta

²³ Ī na tä kua tä, -“Ī na makö kua totiopököö!” ĩ na Jesus pata tä kuu thaliö!- ĩ na tä kuu wi, ai töpönö ĩ ta kuu hininö nö, -Ī na kuno maiö!- ĩ na töpö kupalo opa nö, töpö lalupalö opama. ²⁴ Sai a na sai tä Sianasoma a ukutupö wani hītale, Temétötiu anö ĩ a sai ukutupö wai thaa sinomotima. Ī pötaata tä sai ukutupö wai thaa sinomotima. Ī a sai ukutupö noa wai na pe epii noa tä sua sinomotima. Temétötiu a na töpö kalipalo wi, ĩ töpönö pe epii noa tä sua naio sinomoma.

²⁵ Temétötiu a na töpö kalipalo wi ĩ töpö, pötaata tä ukutupö thaa sinomo naio wi ĩ ai töpö, ĩ na töpö kui, Temétötiu anö ĩ töpö kokamomanö nö, a hapaloma. -Ukutupö tökö noa na wani ma tä peli sua sinomo wi maaki, ²⁶ Paulo aiki, “Sai töpö na makö noamamo sinomo wi, sanöma töpönö ĩ ukutupö töpö thaa päтали wi, ĩ pata töpö sai mai kitäö! Ī ukutupö töpö päwöö!” ĩ na Paulo a kuu sai thaliö!- ĩ na Temétötiu a kuuma. A kuu nö, -Hi Epesu tä uli ha töpö kule ĩ töpö, Ásia tä uli pewö hamö töpö kule ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Paulo anö, “Jesus ta wäsä wi, ĩ pitili ta asawö” ĩ na ĩ töpö satehe epii töpö pi thaa waikimanöma thaliö! Kamakö aiki, “Awai. Ī na Paulo a kuati thaliö!” ĩ na makö kuu naio kitä. ²⁷ Ī na tä kua tä, “Jesus ta wäsä wi ĩ pitili ta” ĩ na Paulo anö ĩ töpö satehe epii töpö pi thaa waikimanöma kutenö, hi töpö ukutupö na makö noamamo sinomo wi ĩ ma töpö thati pole, ai töpönö ĩ töpö ukutupö sua sinomo wi, ĩ tä mataso matimöö! Ī na tä kua tä, Sianasoma a pata hai ĩ sai a na töpö pewö hapalo pi wasöa matimöö! Ásia tili töpö, masita tä uli pewö hamö töpö pilile ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Sianasoma a pata na ĩ töpö noamamo wi, ĩ a pata na ĩ töpö hapalo pi wasöa apa nö, Sianasoma a hosalö matimöö!- ĩ na Temétötiu a kuuma.

²⁸ Ī na a kuu ha, töpö kokamo pole, ĩ töpö hīsolo nö, töpö lalupalö opama. Ī töpö lalupalö opa nö, -Sianasoma a pata hai, ĩ pata tä pasiwöö! Epesu tili makö pewönö Sianasoma ma thapo wi, ĩ a hai ĩ pata tä sai pasiwöö!- ĩ na ĩ töpö kuu ha, ²⁹ epesu tili töpö pewö hapalo opa höttöoma. Ī töpö hapalo opa höttöo nö, Paulo a na Masetönia tili töpö nokapalo pole, ĩ Kaiu a, Atisötaku a, ĩ na kilii töpö huölö nö, töpö kokamo sinomo wi ĩ a sai hamö töpö läkälölöma. ³⁰ Ī na tä kua tä, töpö kokamo opöle, ĩ töpö na Paulo a hapalo pi topama

maaki, Jesus a thapo wi ĩ tōpōnō a wasu läoma. ³¹ ĩ tä uli ha pata tōpō kule, Paulo a na ĩ ai tōpō noimo wi ĩ tōpōnō ai tä simōpalō nō, -"Tōpō kokamo sinomo wi ĩ a sai na a huu tihōö!" ĩ na Paulo a na ĩ na a kuutōö!- ĩ na ĩ pata tōpō kuuma.

³² ĩ na tä kua tä, tōpō kokamo pole, ĩ ai tōpōnō ai ta kateha nō, tōpō lalupo opaö, ai tōpōnō tiko ta kateha nō, tōpō lalupo opaö, ĩ na tōpō lalupalō kua isi waniho opama. -ĩ na tä kua salo, samakō kokamo kule- ĩ tōpō pi kuu mai ha, motii tōpō kokamo päoma. ³³ ĩ na tä kua tä, ĩ tōpōnō Alesiätōti a namo simōki ha, juteu tōpōnō a mötalia soapamanōma. A mötalia soapamani ha, kama a noamo kōö ha, a ami wani wasuo opa nō, a hapalo soata piama. ³⁴ A hapalo soata piama maaki, tōpō kokamo pole ĩ tōpō aiki, -ĩ a hai, juteu tä-tōpō kuu nō, tōpō lalupalō mapo maama. -Epesu tili makō hai ĩ sai tä Sianasoma hai, ĩ pata täö!- ĩ na tōpō lalupalō opa nō, ĩ na tōpō pewö ku upaalōma.

³⁵ ĩ tōpō lalupalō hētupaso opaö ha, epesu tili pata tōpō kai säöka sinomo wi ĩ anō tōpō wasua konō nō, a hapaloma. A hapalo nō, -Epesu tili pō! Epesu tili makōnō Sianasoma a pata hai ĩ sai ma thapo kule. Hi tä hētu ha maa ma Sianasoma ukutupō kuoma, ĩ maa ma ukutupō kelaso noai, ĩ ma ma ukutupō thapo naia kule. ĩ tōpō pewōnō ĩ tä taö waikile kitä. ³⁶ "ĩ ta holisi" tōpō kuu mai kitä. Önō kutenö, wanaikiö! Pō pi hatukua totikiö! Wanisala ma tä thaa soatalo maikiö! ³⁷ Sianasoma a hai ĩ sai a na wani tä kule, hi tōpōnō ĩ wani tä thomōa mai, sai tä Sianasoma anō makō noama wi ĩ a kateha wanisala mai, ĩ na tōpō kuationa maaki, hisa ha hi ma tōpō hila pikia apökō solōma.

³⁸ Temétōtiu a, Temétōtiu a na tōpō kalipalo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō aiki, "Hi tōpō wanisala apatiwōö!" ĩ na tōpō kuu pi topa salo, pata tōpō na Temétōtiu ma tōpō simōa mi salo. ĩ tä wakala na pata tōpō kokamo nō, ĩ nasimō ta hini sinomo wi, ĩ hamö Temétōtiu a hapalo pasio taso mi salo. ³⁹ "Makō hapalo pi topa salo, toitali makō kokamoö!" ĩ na pata tōpō kuu waikioma kutenö, huki makō hapalo pi topa kōa salo, toitali makō kokamo totihōö! ⁴⁰ Kamakō na pata tōpō hapalo nō, "Ka pi ma tä thaa pia salo, makō kokamo pa, makō lalupotima? Witi pili anō wanisala tä thaa totipalōma?" ĩ na pata tōpō kuu matimōö! ĩ na pata tōpō kuu ha, "Kui. Sama tä tai mi ipö" ĩ na makō kuu ha, "Makō waitilimo päo pia salo, makō lalupotima" ĩ na pata tōpō kuu matimōö!- ĩ na pata tōpō kai säökati wi, ĩ a kuuma. ⁴¹ ĩ na a kuo hötötōo totioiki nō, -Peiö! Pō kopolōö!- ĩ na a kuuma.

Masetōnia tä uli, Kötésia tä uli, ĩ na tōkō uli kui tōkō uli kule hamö

20 ĩ na tä kua tä, epesu tili tōpō hapalo isi waniho opa wi, ĩ tä mataso noai ha, Jesus a kai a hua sinomo wi, Paulo anō ĩ tōpō nakalō nō, -ĩ na makō kua totiopökōö!- ĩ na a kuu nō, ĩ tōpō pi topa apa kopamanōma. ĩ tōpō pi topa kopamanō nō, -Sa alulö heö!- ĩ na Paulo a kuu nō, Masetōnia tä uli hamö a hulusalōma. ² A hulusalō wi, ĩ tä uli pewö hamö a huti nō, Jesus

ta wäsä hätäpo nō, ĩ tōpō pi topapamanō nō, a hua tolesolö wi, Kötésia tä uli ha a walokö tasoma. ³ A waloikitö nō, ĩ Kötésia tä uli ha a kua tä, 3 kökō pilipoma kui kökō pilipoma hasupamanōma.

ĩ na tä kua tä, Sítia tä uli pata ha Paulo a huu pia tä, -Juteu tōpōnō Paulo a namo simōa thaliö!- ĩ na Paulo anō ĩ na ta kuu hininō nō, -Masetōnia tä uli hamö makō huu pasio koonōö!- ĩ na Paulo a kuuma. ⁴ ĩ na Paulo a kuu ha, petéia tili tä Pihu a hai ĩ pelupö Sópatōtu a, tesalōnika tili tä Atisótaku a, tesalōnika tili tä Sekūtu a, tehepi tili tä Kaiu a, Timóteo a, ásia tili tä Síkiku a, ásia tili tä Tötöpimu a, ĩ na tōpō kui, Paulo a na ĩ tōpō hua naisolōma. ⁵ Masetōnia tä uli hamö ĩ tōpō hua nainonō nō, tōpō pōkatōa toleha paipasolōma. Tōpō pōkatōa toleha paipalolö nō, Tötōasi tä uli ha ĩ tōpō waloikilö nō, ĩ hamö ĩ tōpōnō samakō walo taa läo lasoma. ⁶ Juteu tōpō pásōkoamo tä, ĩsa äi hölömo mai, ĩ nasimō äi opala waikio noai ha, Hiliposö tä uli ha samakō husolö nō, kutiata a pata hamö samakō pi kaläa konasolö wi, 5 tä mumi kui tä mumi matalo nō, Tötōasi tä uli ha samakō waloa haia kökō lasoma. ĩ ha samakō kuki wi, sami semana sama tä hasupamanōma.

⁷ Sami semana sama tä hasupamanō nō, tomīku tä wakala kuki ha, samakō Teusōmo pia salo, ĩsa sama äi asawösö kakama oalöpö, samakō kokamoma. ĩ hena tä sai tä, Paulo a hua konasolö pia salo, pe epii Jesus ta wäsä halutima. Mötali tä mumi ha ta wäsä soatioma. ^{8,9} Sai a hösöka ha ai sai a kupoli, ĩ a sai hösöka ha ai a sai kua tolepoli, ĩ ha samakō kokamo polali, ĩ ha koa taka sii satehe epii taka sii hilipalo opama. Atu hamö tä möö wi ĩ taka ha hīsa tä Êusiku a tikitioma. Paulo a hapalo tetepo opati kutenö, ĩ hīsa tä manisia apölo nō, a mikölōma. A mikölōma, atu ha a kelo nō, a säa totia apöpasoma. Ai tōpōnō a hokōa kopalōma maaki, a säa totia waikipasoma. ¹⁰ ĩ ha Paulo a ithoa kononö nō, hīsa tä na Paulo a kaöhötaiki nō, a hāsokapala apa nō, -Pō pi honipo tihōö! A temōa soa kuleö!- ĩ na Paulo a kuuma. ¹¹ ĩ na a kuu nō, a tua kopolö nō, ĩsa äi kaka-palö nō, äi oalö nō, ĩ tōpō na a hapalo kōoma. A hapalo soatia tä, tä halusoma. Tä halulo nō, a hua konasolōma.

¹² ĩ hīsa tä temö öpii a kai konasolōma. Önō kutenö tōpō pi mönaha apama.

¹³ ĩ na tä kua tä, Paulo aiki, -Mötati tuu kasö hamö Asôsö tä uli kulali, ĩ hamö maa u hamö pō pi hua pasilolöö! Piliso hamö opii sa hua pasitasolö kitä. Asôsö tä uli ha makō walotaikölö nō, sa waloa taa läoö!- ĩ na Paulo a kuu ha, kutiata a pata hamö samakō pi hua konasolōma. ¹⁴ Samakō pi hua kononö nō, Asôsö tä uli ha samakō waloki kölö nō, piliso hamö Paulo a waloa haiki nō, kutiata a pata ha a titia naia koiki nō, Mitileni tä uli ha samakō pi hua konasolōma. ¹⁵ Mitileni tä uli ha samakō kuo wi, samakō pi hua konasolö wi, sanōta Kiosö tä ha samakō pi hasuiki nō, thapi hamö, Samosö tä uli ha samakō pi hasuiki nō, ĩ hena tä, mötati tuu kasö hamö Miletu tä uli kule, ĩ tä uli ha samakō walokö lasoma. ¹⁶ ĩ tä uli ha samakō

waloikilö nö, Pêtekoosösisö tä wakala kua paia mai ha Jetusalëi tä uli pata ha Paulo a walo pi topa apa salo, a silimo opama. A silimo kutenö, Ásia tä uli ha a kuo opimo wanio opama. Önö kutenö, -Epesu tä uli ha makö söposöpo mai kitäö!- ĩ na Paulo a kuu waikioma kutenö, Miletu tä uli ha samakö waloa soataköma.

**Epesu tili töpönö Jesus a thapo wi,
ĩ pata töpö na Paulo a hapalo noai ĩ ta**

¹⁷ Miletu tä uli ha samakö waloa soataiki nö, Paulo anö ai tä simöa tolea soatalöma. Ai tä simöa soatalö nö, epesu tili töpönö Jesus a thapo wi ĩ pata töpö naka soata tasoma. ¹⁸ ĩ pata töpö nakaö ha, Paulo a na ĩ töpö walokiso nö, ĩ töpö na Paulo a hapalotima. -Hi Ásia tä uli ha sa walo tute tä, kamakö na sa kutiki nö, sa kuati thali, ĩ ma tä taö öpa waikia kule- ĩ na Paulo a kuuma. ¹⁹ ĩ na a kuu nö, -Kamakö na sa kutiki nö, Jesus a Kaikana na sa kalipaloti kipili. Sa kalipaloti tä, "Pata sa asawöö!" sa pi kuu maapili. Jesus sa ta wäsä tä, juteu töpönö ĩ ta hini mi ipö ha, sa mamu puu soati pola nö, sa kalipaloti kipili. Juteu töpönö sa namo simöati nö, sa pepalamati kipili. ĩ na kamakö na sa kalipaloti tä, ĩ na sa kuati kipili- ĩ na Paulo a kuuma. ²⁰ A kuu nö, -Ta topa apöle, ĩ sa ta wäsä wanio maapili. Makö kokamo sinomo wi, ĩ ha Jesus sa ta wäsätii, kamakö sai pö hamö sa ta wäsä hätäpo opaö, ĩ na sa kuati kipili. ²¹ Juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, ĩ na kilii töpö na sa hapalo nö, "Makö pi taemo sapa kopalo nö, Teusö ma tälö nö, hiopö ma tä hosälö nö, kamakö hai ĩ Jesus a Kaikana na, 'Jesus a pitil' makö ösi kuu nö, ĩ na makö kua totiopököö!" ĩ na sa kuti kipiliö!- ĩ na Paulo a kuuma.

²² A kuu nö, -Huki Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö sa simöa kutenö, Jetusalëi tä uli pata hamö sa hua konasolö pia salo. ĩ tä uli pata hamö sa kuo pialati, huki sa tä tai mi. ²³ Kamisa na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuu wi, ĩ sa tä taö sisaö. Sai pö pewö hamö sa huti pamö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a hapalo sinomo nö, "Ai töpönö wa titiki kitäö! Wa peama totio kitäö!" ĩ na kamisa na ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuti thaliö! ²⁴ ĩ a kuti thali maaki, "Häö! Wi na taköö? Sa noma wani ipö sai taköö!" sa pi kuu mi. Jesus a Kaikana aiki, "Teusö anö makö totiapala apa wi, ĩ ta topa apöle ĩ ta wäsäö! 'Hiopö ma tä thaa sinomo wi maaki, Teusö anö makö topa kopali kitäö!' tä kuu wi, ĩ ta wäsä totihoö!" ĩ na kamisa na ĩ na Jesus a kuu kipiliö! ĩ na a kuu ha, sa tä pewö a wäsä pi topa apa kule. "Jesus sa ta wäsä kota mai kitäö!" ĩ na sa pi kuu mi- ĩ na Paulo a kuuma.

²⁵ ĩ na Paulo a kuu nö, -Ĩ töpö pewö na Teusö a kaikanamo totio wi, kamakö na ĩ sa ta wäsä hätäpotipili, ĩ makönö sa tapa kota mai kitäö! ²⁶ ĩ na tä kuaö ha, ĩ na kamakö pewö na sa kuu pia kuleö! "Ai wa nomano nö, wa pea kuköma, Teusö aiki, 'Paulo anö sa kai a wäsä maama salo, wa pea kule' ĩ na Teusö a pi kuu mai kitä. ²⁷ ĩ na makö kua totiopököö! ĩ na Teusö a kuu wi, kamakö na ĩ sa tä pewö a wäsä waikitio kipili nökö" ĩ na sa kuu kuleö!- ĩ na Paulo a kuuma.

²⁸ ĩ na Paulo a kuu nö, -Hiopö tä na makö noamoö! Pö pi mosawikiö! Makö pi mosawiki nö, Jesus a thapo wi, hiopö tä na ĩ ma töpö noama höttöö! "Ĩ töpö noama totihoö! ĩ töpö na makö patamo sinomopököö!" ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö noa thama. Oweha kökö thapo wi, ĩ töpö mamu läapalo kua wi na, ĩ na Jesus a thapo wi ĩ töpö na pö mamu läapalo kua höttötioö! Jesus a thapo wi, Teusö anö ĩ töpö kokamoma sinomo wi, kama hai ĩ pelupö Jesus iä pö noa na ĩ töpö tälö noai, ĩ töpö na pö patamo sinomoö! ²⁹ Kamisa hua konasolö noai ha, ai töpö waloa haiki nö, "Jesus a hosälöheö!" ĩ na ĩ töpö kuu kitäö! Öla anö oweha kökö namo kusö kua wi na, ĩ na ĩ töpönö makö namo kusö thamati kitäö! Makö namo kusö thamati nö, "Jesus a hosälöheö!" ĩ na ĩ töpö ku upa kitäö! ³⁰ Kamakö na ĩ töpö kokamo naio wi, waiha ĩ töpönö holisi ta kateha apa kuki kitäö! Jesus a thapo wi ĩ töpö luluapala pia salo, ĩ töpö mönamati pia salo. ĩ töpö mönamati nö, holisi ta wäsä äpati kitäö! ĩ na tä kua kitäö!

³¹ ĩ na tä kuaö ha, ĩ töpö na pö pi mosawikiö! "Kamakö na Paulo a kua tä, wakalai ha makö pi hatukupamani, mumai ha makö pi hatukupamani, ĩ na Paulo a kuati tä, 3 tökö inama kui tökö inama hasua waikimaki kipili" ĩ na pö pi kuu totihoö! "Ĩ na makö kuapököö! ĩ na makö kuapököö!" ĩ na kamakö pewö na ĩ na Paulo a ökö kuti kipiliö!" ĩ na pö pi kuu totiataloö!- ĩ na Paulo a kuuma. ³² ĩ na Paulo a kuu nö, -Pei. "Hi töpö noama haioö!" ĩ na Teusö a na ĩ na sa kuu kuleö! "Teusö tä kai na makö pi luluha haiopököö!" ĩ na kamakö na sa kuu kuleö! Teusö tä kai aiki, "Wanisala ma tä thaa wi maaki, Teusö anö makö totiapala apa kitä" ĩ na tä kuu wi, ĩ Teusö tä kai a. ĩ Teusö tä kai na makö pi luluha opaö ha, makö ösi lotetea apöpaso kitäö! Teusö ma ta hini ipa tä, Teusö a hai ĩ makö pewö kutenö, Teusö tä uli ha makö kopölöma, Teusö anö ĩ makö pewö totiapala apa köo naso kitäö!- ĩ na Paulo a kuuma.

³³ ĩ na a kuu nö, -Kamakö hai ĩ wani tä na sa pi wasiso maapili. Oto söpala ösö, pötaata söpala ösö, halois ösö, ĩ na kamakö hai ĩ ösö kui ösö na sa pi wasiso maapili.

³⁴ Kama sa ami sainö sa kalipaloti nö, ipa wani sa tä ose wai täati kipili. Wani sa tä wai täati nö, sa töpö nokapalama wi, ĩ töpö na wani sa tä ose wai totoma sinomo kipili. ³⁵ "Sa kalipalo nö, töpö utiti ipii, wani tä na ĩ töpö honimo opöle, ĩ sa töpö pasilipopököö!" ĩ na makö pi thama pia salo, sa kalipalo sinomoti kipili. Jesus a Kaikana aiki, "Wani wa tä täa tä, wa pi mönaha apa kule maaki, ai wa tä täpälöma, wa pi mönaha satia apöpasoö" ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ tä na pö pi motio häto tihöö!- ĩ na Paulo a kuuma.

³⁶ Paulo a hapalo matasoö ha, pili töpö maekonö töpö pewö hīta thaiki nö, Teusö a na Paulo a hapaloma.

³⁷ Teusö a na a hapaloma, ĩ ha ĩ töpö aiki, -A hua kononöö!- ĩ töpö kuu tä, Paulo a hāsokoapala nö, ĩ töpö pi otapalo nö, töpö pewö ököpalo opama. ³⁸ -Kamakönö sa tapa kota mai kitäö!- ĩ na Paulo a kuu ha, pe epii ĩ töpö ösi wanisala apama. ĩ ha Paulo a huu taa

pi topa kōo salo, kutiata a pata kāa pamō Paulo a na ĩ tōpō noka naisolōma.

Situ tā uli ha

21 Paulo a na tōpō noka naisolō noai ĩ tōpō na, -Samakō kōo pasiolōkōō!- ĩ na samakō kuu nō, kutiata a pata hamō samakō titia kōo soataiki nō, sanōta Kosō tā na samakō pi hua kōo soatasolōma. Kosō tā uli ha samakō hasuiki nō, ĩ hena tā, maa tuu kasō pata hamō Hosisō tā uli kulati, ĩ tā uli ha samakō kukō lasoma. ĩ tā uli ha samakō kuikōlō nō, Pátata tā uli ha samakō hua nōmōa konasolō wi, 2 ĩ ha samakō sōposōa soapalo nō, Penísia tā uli hamō ai kutiata a kai pata huu piale, ĩ sama ösō kai huu talalō nō, ĩ ösō pata na samakō titia nōmōa kōo soaki wi, samakō pi hua konasolōma. 3 Samakō pi hua kononō nō, thapi hamō sanōta Sipōti sama tā uli talalō nō, kate a poko kuamō kule hamō, ĩ hamō samakō pi kalāamō kulolō nō, Sítia tā uli pata hamō samakō pi huamō kua soasolōma. Sítia tā uli pata ha Situ tā uli kule, ĩ tā uli ha kutiata a pata na tōpō kalipalo sinomo noai ĩ tōpōnō wani tā pi sōposōpamani ha, samakō sōposōa naipasoma. 4 Samakō sōposōa naipalo nō, ĩ Situ tā uli ha Jesus a thapo wi ĩ ai sama tōpō hētu talalōma. ĩ sama tōpō hētu talalō nō, ĩ tōpō na sami semana tā hasupāsoma. ĩ tōpō na samakō kua tā, Teusō a ösi kua tolele ĩ anō ĩ tōpō pi hatukua waikipamanōma kutenō, -Jetusalēi tā uli pata ha a huu taso tihōō!- ĩ na Paulo a na ĩ tōpō kuuma.

5 ĩ na tā kua tā, ĩ tōpō na samakō kuo wi, ĩ ha samakō huso kōoma, Situ tā uli atu ha mōtati tuu kasō pata kulati hamō, ĩ hamō Jesus a thapo wi, kamisamakō na ĩ tōpō nokapasoma. Wano tōpō, suō tōpō, ulu tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō nokaalōma. ĩ tuu kasō ha maka maka tā pata paalati, ĩ tā maka maka ha pili samakō maekonō samakō hīta thaiki nō, Teusō a na samakō hapaloma. 6 Teusō a na samakō hapalo matalo nō, -Samakō kōo pasiolōkōō!- ĩ na samakō kuu ha, -Pō kononōō!- ĩ na tōpō kuu hōtōō ha, kutiata a pata ha samakō titia koiiki nō, samakō pi kalāa konasolōma. Samakō pi kalāa konasolō ha, ĩ tōpō pewō kōa pasisolōma.

Sesatéia tā uli ha

7 Kamisamakō hai, Situ tā uli ha samakō husolo nō, Pōtolemaita tā uli hamō samakō hulolō nō, ĩ ha samakō kua nōmōa kōkō lasoō. ĩ ha Jesus a thapo wi ĩ tōpō na samakō noimo nōmōa kōkōlasoma. 8 Samakō noimo nōmōa koikilō nō, ĩ hena tā samakō hua nōmōa kononō nō, Sesatéia tā uli ha samakō waloa nōmōa kōkō lasoō. Samakō waloa nōmōa koikilō nō, Jesus ta topa apōle, Filipe anō ĩ ta wäsā sinomo wi ĩ a sai pō na samakō pōkō kukōma. Nii tā totoma sinomopō, Jesus anō tōpō simōnō noai ĩ tōpōnō 7 tōpō kui tōpō saipalō noai, Filipe a hai ĩ ai a kuoma. 9 Filipe a hai ĩ 4 pete kōkō kui, ĩ pete tōpōnō peanopō a thapo mai ha tōpō kuo soa noai, ĩ tōpō suōnō Teusō a kai a wäsā sinomotima.

10 ĩ ha polakapi sama tā mumi thapama tā, Teusō a kai a wäsā sinomo noai, ĩ Akapu a hilo wi, Jutéia tā uli pata ha ĩ a kulati, ĩ a waloa läkōma. 11 A waloiki nō, Paulo a hai ĩ sita hasulō nō, ĩ totonō kama ami pewō wani öka sapa kopasoma. Kama ami öka sapa kopalo nō, -"Kama sa ami öka sapa kupalohe na, hi sita thapo pole, waiha ai tōpōnō ĩ a öka thaa hōtōpali kitäō! Jetusalēi tā uli pata ha juteu tōpō kule, ĩ tōpōnō ĩ a ökapali kitäō! A ökapalō nō, juteu tōpō pasi mai ĩ tōpō na a totoki kitäō!" ĩ na Teusō a ösi kua tolele, ĩ a kuu kuleō!- ĩ na Akapu a kuu läoma. 12 ĩ na Akapu a kuu läoō ha, ai tōpō lole ĩ tōpō, kamisamakō, ĩ na samakō kui samakō aiki, -Jetusalēi tā uli pata ha a huulō tihōō!- ĩ na Paulo a na ĩ na samakō ku upa läo kipili. 13 ĩ na samakō ku upaō ha, -Makō ökö maiki. Sa ösi wanisalama ti! Jetusalēi tā uli pata ha Jesus pata sa ta wäsāō ha, ai tōpōnō sa ökapali ha, "ĩ na tā kua pasio pāō" sa kuu hōtōō kitäō! Sa säa hātopali kitä maiki, Jesus pata sa ta wäsā satimo pi topa apa hōtōa kule- ĩ na Paulo a kuu satimo hōtōoma. 14 -Naiō! A huulō tihōō!- ĩ na samakō ku upama maiki, Paulo anō samakō a hini maama. Samakō a hini mi ha, -Teusō anō tā thama pi topa apōle, Teusō anō ĩ tā thamapōō!- ĩ na samakō kuu soa pātasoma.

Jetusalēi tā uli pata ha

15 ĩ na tā kua tā, polakapi tā mumi matalo nō, samakō husoa kononō nō, Jetusalēi tā uli pata hamō samakō hulaselōma. 16 Sesatéia tā uli ha Jesus a thapo wi tōpō kule, kamisamakō na ĩ ai tōpō noka naipasoma. Jetusalēi tā uli ha samakō hulaselō wi, ĩ hamō samakō walokō lasoma. ĩ hamō samakō walokō lasoō ha, kamisamakō na tōpō noka wi ĩ tōpōnō, sipōti tili tā Menasō a sai ha samakō kai walokō lasoma. Menasō anō Jesus a thapo tete epa waikio noai ĩ a sai pō ha samakō pōkō kukōma.

17 ĩ na tā kua tā, Jetusalēi tā uli ha samakō waloki ha, -Aitakōō! Makō huu ke?- ĩ na Jesus a thapo wi, ĩ na ĩ tōpō pi mōnaha kuu läoma. 18 ĩ na tōpō kuuma, ĩ hena tā Tiago a na Paulo a hapalo pia salo, kamisamakō solo Tiago a na samakō ekukōma. ĩ ha Jesus a thapo wi ĩ pata tōpō pewō kokamoma. 19 ĩ pata tōpō kokamo pole ha, ĩ ha samakō ekukōma, ĩ tōpō na Paulo a hapalo noimo nō, Paulo a kuati noai ĩ tā pewō a wäsā toitioma. Juteu tōpō pasi mai ĩ tōpō na Paulo a kalipaloti tā, ĩ tā Teusōnō tā thama noai, Paulo anō ĩ ta wäsā toitioma. 20 ĩ ta wäsā toitiō ha, -Aitakōō! Teusō a totitalo opawō- ĩ na tōpō kuu nō, -Ipa Paulo ai. Wa tōpō taa nōkō. Hi juteu tōpō satehe epii tōpōnō Jesus a tälōmae. ĩ tōpōnō Moisés a kai hini soatioō. 21 ĩ na ĩ tōpōnō ta kuu hinima: "Tiko tōpō na juteu tōpō pilia nainati, ĩ juteu tōpō na Paulo a hapalotō nō, 'Moisés anō pata tōpō noa thaa noai, ĩ ta hosalōō! Au ulu tōpō isi ola ösō hosa tihōō! Juteu makō kua sinomo wi na, huki ĩ na makō kua naio maapōkōō! ĩ na Paulo a kuu thaliō!" ĩ na hi juteu tōpōnō ĩ na ta kuu hinima. 22 Önō kutenō, wi na makō kuapō? "Paulo a waloa waikikōma thaliō!" ĩ tōpōnō ta kuu hini waikile kitä. 23 Pi naka. ĩ na

wa kuapöö! Hisa ha kamisamakö na 4 töpö kui ai töpö kua naia kule. Teusö a na i töpö hapalo nö, "I na samakö kua totio kitäo!" i na i töpö kuu totioma. ²⁴I na töpö kuu totioma kutenö, "I töpö pitili" i na Teusö a pi thamapö, töpö Teusömo nö, töpö sanumoö, pata töpö maaki, töpö he manopasoö, i na töpö kuati pia salo. Moisés anö pata töpö noa thaa noai, i töpönö i ta hini salo, i na töpö kuati pia salo. Önö kutenö, i töpö na a sanumo nainoö! Ai töpö na sitipa wa kökö totokö nö, i töpö he manopamanö! I na wa kuaö ha, "Ökö ta o. 'Paulo anö Moisés a kai a peama apa nö kiliawö ia!' i na makö kuu wi, i ta holisi. Paulo anö Moisés a kai a hini naio pasiowö" i na hi juteu wa töpö thamapökö! Paulo ail- i na töpö kuuma.

²⁵I na töpö kuu nö, -Juteu töpö pasi mai i töpönö Jesus a tälö noai, i töpö na waheta sama tä simöa waikipali kipili. I na i tä waheta kuuma: "Ukutupö töpö na töpö noamamo wi, i töpö ukutupö na salo a totokö noai, i a salo oa tihöo! Salo a ia wanimo paio mai ha a oa tihöo! Ia ia tä oa tihöo! Ai wa tä po mane maaki, a mamö häto tihöo!" i na i tä waheta na i na samakö kuu kipili- i na i töpö kuu totiatalo opama. ²⁶I na i töpö kuu totiatalo opaö ha, 4 töpö kui, Paulo anö i töpö kai ekui-ki nö, i töpö na Paulo a sanumo naioma. A sanumo naio nö, Teusömo wi a sai ösimö na a lisitalo nö, -I na tä mumi kuto tä, samakö ösi salupamo matalo nö, Teusö a na tä totoköpö, i nasimö sama tä totoki pia salo- i na Paulo a kuuma.

Titita wi a sai ha Paulo a läkälölö noai i ta

²⁷I na tä kua tä, 7 tökö mumi kui tökö mumi mapo pia tä, Teusömo wi a sai ha ásia tili töpö juteunö Paulo a talalöma. Paulo a talalö nö, i töpönö ai juteu töpö satehe epii töpö lululö nö, Paulo a huölö nö, töpö lalupo opama. ²⁸-Isöhaeu pö! Samakö pasilipalöö! I tä uli pewö hamö hi a wani aiki, "Isöhaeu töpö a hini tihöo! Moisés anö isöhaeu töpö noa thaa noai, i ta hini tihöo! Isöhaeu töpö Teusömo sinomo wi i a sai topa maneö!" i na Paulo a wani ku upa thaliö! Huki hi Teusömo wi a sai ha juteu töpö pasi mai, Paulo anö i töpö kai waloiki nö, töpö kai lisipasoma kutenö, hi a sai ausi ipii i a sai samimananö noa- i na töpö lalupo ku upama. ²⁹Sai pö hökökö öpii sai pö kule, i ha Paulo anö epesu tili tä Tötöpimu a kai wani huu noai, i töpönö i tä talalöma kutenö, -I a wani hai, juteu tä pasi mi ipii, i a maaki, Teusömo wi a sai na Paulo anö i a kai wani lisia hiopöa apöpasö noa- i na töpö pi kuuma.

³⁰I na tä kua tä, Jetusaléi tä uli pewö pata hamö i töpö lalupalö opa wi i tä palasoma. Töpö pewö läläoki solö nö, töpö pewö walopa läo solöma. Töpö walopa läoso nö, Paulo a huöle nö, Teusömo wi a sai atu hamö Paulo a läkäa atulölö nö, sai a päka laa kököma. ³¹Taka laa kökö nö, Paulo a säpa pia tä, -Jetusaléi tili töpö pewö lalupalö opa nö, töpö waitilimopalö opa kulaliö!- i na homa tili töpö sotatu simöa sinomo wi i a patanö tä kuu hininö nö, ³²ai sotatu töpö, ai sotatu pata töpö, i na töpö kui töpö naka soatalölö nö, juteu töpö lalupalö pole, i töpö na a läläa soatasolöma. A läläa soata-

solöma, i juteu töpö lalupalö polati hamö i töpö kai hua soatasolöma. Töpö kai hua soatasolö wi, i juteu töpö lalupo polati, i töpönö i sotatu töpö kai huu talalö nö, Paulo a sä maa lätasoma.

³³Paulo a sä maa lätasoma, i ha i sotatu pata tä waloa kotöa totiki nö, Paulo a huöa totilö nö, -Polakapi söpala ösö totokönö a ökapalöö!- i na a pata kuu nö, -Hi a hai, i witi pili a? Hinö ka pi tä thama?- i na a pata kuuma. ³⁴I na a pata kuu ha, töpö lalupalö isi waniho opa päoma. Töpö hapalo makokopo mi kutenö, -Wi na tä kuaö ha, hi töpö lalupalö opati nö, töpö waitilimotii?- i na a pi pata kuu pasioma. I na a pi kuu salo, kama hai i sotatu töpö na, -Kamakö hai i sai pö lototoa apöle, i a sai na Paulo a titikötö!- i na i a pata kutima. ³⁵I na a pata kuti ha, i sotatu töpönö Paulo a täa soatalölöma. A täa soatalölö nö, sotatu töpö hai sai a ha tuo wi tä kule, i ha Paulo a kai atelo nö, i juteu töpö waitilimo opa läoö ha, sotatu töpönö Paulo a maopolöma. ³⁶Töpö satehe epii töpö lalupalö kai nokapalo pole i töpö aiki, -A säpalöö! A säpalöö! A säpalöö!- i na i töpö pewö kupalo opama.

³⁷I na tä kua tä, sotatu töpö hai sai a lototoa apöle, i a sai ösimö ha Paulo a kai lisipo pia tä, Paulo aiki, sotatu pata tä na, -Kawa na sa hapalo pi topa paia kule- i na a kuu ha, -Köteeku wa töpö kai taö öpakö ta o.

³⁸Sutu ha homa tili töpö kaikanamo noai, esitu tili tänö i tä taa wani ipö salo, poke tä uli ha wasu töpö satehe epii, i 4.000 töpö kui töpö wasu kai hulaselö noai, i wa hätowö?- i na i sotatu pata tä kuuma. ³⁹A kuu ha, -Ma. Juteu sa. Silisia tä uli pata ha Tasu tä uli kulati, i ha sa ose wai kupasoma. Ipa juteu töpö na sa hapalo pi topa kule. "Awai!" wa kuu kitä?- i na Paulo a kuu ha, ⁴⁰-Awai! A hapalöö!- i na i sotatu tä kuu hötöoma. I na a kuu hötöoö ha, sai a hamö tä tuo wi i ha Paulo a öpapalo nö, juteu töpö lalupalö kai sotota pole, Paulo a aminö i töpö wasuma. I töpö wasu ha, töpö lalupalö matasoma. Töpö lalupalö matasoö ha, Paulo anö epöteu töpö kai thaa nö, a hapaloma.

Kama hai i juteu töpö na Paulo a hapalo noai i ta

22 Paulo a hapalo nö, i na a kuuma: -Ipa pö! Ipa pata töpö. Kamakönö sa säpa pi topa apa manu kule, kamakö na sa hapalo pia kule. Sa kuu piale, i ta hiniheö!- i na Paulo a kuuma. ²I na a kuu ha, -Epöteu makö kai a tha apa nö kilile ia- i na i töpö pi kuu nö, töpö hapalo mai ha, töpö sömöka taa totioma. ³Töpö sömöka taa totia tä, Paulo a hapalo köo nö, -Juteu sa naiwö. Silisia tä uli pata ha Tasu tä uli kulati, i hamö sa kupasoma. I hamö sa kupalo nö, hi Jetusaléi tä uli ha sa patasoma. Sa pataalö tä, Kamalieu anö sa pi hatukamama. Moisés anö kamakö hai i nö patapö töpö noa thaa noai, i tä pi na sa pi hatukua totia apöpamanöma. Kamakönö Teusö ma hini pi topa apa kua wi na, i na sa kua hötötioma. ⁴"Jesus a thapo wi i töpönö Teusö a hini mi ipö" i na sa pi kuu salo, sa töpö säpama pi topa apa nö, sa töpö namo simöa sinomotima. Suö töpö solo sa töpö ökapamanö nö, titita wi a sai ha sa töpö titiaköma. ⁵Teusö a täpä totio wi i pata

tä, juteu pata töpö kokamo sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpö aiki, "Paulo a kuu pole, i pitili ta" i na i töpö kuu kitä. I pata töpönö kamisa na waheta tökö totopa nö, "Tamaasöku tä uli ha kamakö hai i juteu töpö kulati, i töpö na hi waheta tökö kai hulolö!" i na i pata töpö kuuma. I na töpö kuu ha, Tamaasöku tä uli ha i waheta sa tökö kai hulaselöma. "Tamaasöku tä uli ha Jesus a thapo wi i sa töpö ökapamanö nö, hi Jetusalëi tä uli pata ha sa töpö ökama hila kökö solöpö!" Hisa ha sa töpö peama kösolöpö!" i na sa pi kuu salo, Tamaasöku tä uli ha sa hulaselöma.

-Jesus sa kai a hinia totili kipili- Paulo a kuu noai i ta

Atos 9.1-19; 26.12-18

⁶ Sa huulö pamö, Tamaasöku tä uli ha sa ateo opa tä, motokö hëtupo pia tä, hutu mosökö ha tä pata wakala apii, kamisa na i tä wakala pata waloköma. ⁷ I tä wakala pata waloki ha, masita ha sa kelasoma. Sa kelo nö, ta pata hapalo pole i sa ta hini ipa hötöoma. "Saulu ai. Wi na wa pi kuu salo, sa peamati kule?" i na ta pata kuu soatama. ⁸ I na ta pata kuu ha, "Pata tä! I witi wa?" sa kuu ha, "Nasaté tili Jesus sa. Kawanö sa peama wi i sa" i na ta pata kuuma. ⁹ Kamisa na töpö huu naine, i töpönö i tä wakala pata tapa naioma maaki, ta pata kuu pole i ta hini pasio maama.

¹⁰ I na tä kua tä, "Pata tä! Wi na sa kuapö?" sa kuu ha, "A hoköa kopaloö! Tamaasöku tä uli ha a lisia kopalolö. Wa lisipasoö ha, ki töpö aiki, 'I na wa kua totiopökö!- i na Teusö a kuu kuleö! i na i töpö kuu kitä!" i na Jesus pata tä kuu totioma. ¹¹ I na pata tä kuu ha, i tä wakala patanö sa mamö höpöpöa soatasoma kutenö, kamisa na töpö huu naine, i töpönö sa tutua kotalölö nö, Tamaasöku tä uli ha sa kai lisia kopaso lasoma.

¹² Sa kai walokö lasoma tä, kamisa na Ananiasö a waloa hötöa läköma. Ananiasö anö Moisés a kai a hini totiatalo opama. A Teusömo sinomotima. "Ananiasö a pata totiatalo opaö" i na tamaasöku tili töpö juteu pewö kutima. ¹³ Kamisa na Ananiasö a waloa läiki nö, "Ipa Saulu ai. A mamö tetea kopaloö!" i na a kuu ha, sa mamö tetea kö soatalo nö, Ananiasö a na sa mamö tetea kö soatasoma.

¹⁴ Sa mamö tetea kö soatasoma, i ha Ananiasö a hapalo soata nö, "Kamakö nö patapönö Teusö a thapo noai i Teusö anö wa sailöma. Teusö anö tä thama pi topa wi, kawa na i tä taöma pia salo. Jesus Cristo anö toitali tä thatala apa asa wi, kawanö i wa tapa asapö, Teusö anö i wa saia asalöma. 'Jesus a hapalo wi, i Saulu anö i a hapalo hinipö!" i na Teusö a pi kuuma. ¹⁵ Wa tä tapae i tä, wa ta hinie i tä, i na kilii sanöma töpö pewö na i wa ta wäsöpökö!" ¹⁶ Pei. Wa hoköa soatalo nö, Jesus wa nakalö nö, wa mäi ömamono nö, wanisala wa tä thaa noai i wa tä salupamanöpö!" i na kamisa na i na Ananiasö a kuu totiatalo opama.

¹⁷ I na Ananiasö a kuu ha, Jetusalëi tä uli pata ha sa hua konasolöma. I ha sa waloikilö nö, Teusömo wi a sai ha Teusö a na sa hapaloti tä, uni sa tä talalöma.

¹⁸ Jesus Kaikana a hapalo pole, i sa uni talalöma. Kamisa na i a hapalo nö, "Kawanö sa wäsä piale, hi je-

tusalëi tili töpönö i ta hini mai kitä. Önö kutenö, a lopatalolö. Tiko hamö a huu soatalö" i na Jesus a kuu ha, ¹⁹ "Pata tä! Juteu töpö kokamo sinomo wi i sai pö hamö sa huu hätäpo nö, wa thapo wi i sa töpö talalö nö, sa töpö soapali, titita wi a sai ha sa töpö titiki, i na sa kuati kipili. I na sa kuatipili, hi Jetusalëi tili töpönö i tä taö öpa waikile kitä. ²⁰ Estêvão anö wa wäsäti noai, i töpönö i a säpa pia tä, kamisa aiki, 'Awai. Ma säpalöpö!' sa kuu nö, a säpalö noai i töpö hai i halo i sa ösö huölöma" i na Jesus Kaikana a na i na sa kuuma. ²¹ I na sa kuu ha, "Tiko hamö a hua kononö! Pai ipa hamö juteu töpö pasi mai i töpö pilipai, i töpö na kamisanö wa simöpali pia salo" i na Jesus Kaikana a kuuma- i na töpö sotota pole, i töpö na i na Paulo a kuuma.

²² I na Paulo a kuu ha, töpö sotota pole i töpö sömökä taa toitioma maaki, -Juteu töpö pasi mai i töpö na Jesus pata tänö sa simöpali pia salo- i na Paulo a kuu ha, töpö lalupaloa apösoma. Töpö lalua apölo nö, -A wani säpalö! A wani säpalö nö, a wani hosalö! Ma wani säpa maama, tä topa mai kitä!- i na töpö lalupaloo kuuma. ²³ I töpö lalupaloo kuu nö, töpö waitili salo, töpö halo i ösö hasutalö nö, masita tä kopeke heluma. ²⁴ I na töpö kuati ha, sotatu pata tä aiki, -Hi a sai ha Paulo a titia soatakö! Ma titiki nö, ma soapalö nö, Paulo a na ma tä hininö nö, "Wi na töpö pi kuu salo, 'Paulo a säpalöpökö!' i na töpö lalupaloo kuu kulai?" i na Paulo a na i na pö kuu!- i na sotatu töpö na i na pata tä kuuma.

²⁵ I na pata tä kuu ha, sotatu töpönö Paulo a ökapalöma. Salo ösö totonö Paulo a ökati tä, sotatu tä na Paulo a hapalo nö, -"I homa tili tänö wanisala tä thaa totioma!" i na pata töpö kuu paio mi tä, i homa tili tä soapa pasio mai kitä ta pi kuu mai- i na Paulo a kuu nö, -Kamisa hai, homa tili sa naiwö- i na Paulo a kuu ha, ²⁶ i sotatu pata tä na i sotatu tä ekuiki nö, -"I a wani na i ka pi wa tä thaa pia kule? I a wani hai, i homa tili tä naiwö kutenö, a thama tihö!- i na i sotatu tä kuuma. ²⁷ I na a kuu ha, Paulo a na sotatu pata tä waloiki nö, -Homa tili wa totiwö?- a kuu ha, -Awai. Kamisa hai, homa tili sa totiwö- i na Paulo a kuu hötöoma. ²⁸ I na Paulo a kuu ha, -Homa tili sa kupaso pia salo, sitipa kökö satehe epii sa kö sitipa totoköma- i na sotatu pata tä kuuma. I na a kuu ha, Paulo aiki hötöwö, -Sa ose wai kupaso noai, i tä, homa tili sa kua soa pasipasoma- i na Paulo a kuuma.

²⁹ I na Paulo a kuu ha, Paulo a hapalama piale, i töpö öpa pasököa soataköma. I ha, sotatu pata tä aiki, -Hö. Hi a hai, homa tili tä maaki, "A ökapalö!" i na sa wani kuu silia apa nö kililo ia!- i na a pi pata kuu kö salo, a kilipalo opama. ³⁰ A kilipalo opa nö, i hena tä, -Wi na Paulo a kuaö ha, "Paulo a wanisala apawö" i na juteu töpö kupalo kule?- i na i sotatu pata tä pi kuu nö, Paulo a kusöa kopamanö nö, Teusö a täpä sinomo wi i pata töpö, juteu pata töpö kokamo sinomo wi i töpö, i na töpö kui töpö nakalötö nö, töpö kokamomanöma. I töpö kokamomanö nö, Paulo a nakalö nö, i juteu töpö kokamo pole, i töpö mötali ha Paulo a lomaköma.

Juteu pata töpö na Paulo a hapalo nömöo noai ĩ ta

23 Juteu pata töpö kokamo pole, ĩ töpö na Paulo a hapaloma. -Ipa pö! "Teusö a na sa wanisala mai kitäö!" sutu ha sa pi kuuma, huki sa pi kuu soa kule- ĩ na Paulo a kuuma. ² ĩ na a kuu ha, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä Ananiasö aiki, -Paulo a kai wani säkö- ĩ na Paulo a kotö ha töpö öpale, ĩ töpö na ĩ na ĩ a pata kuuma. ³ ĩ na a pata kuu ha, ĩ a na Paulo aiki, -Teusö anö wa wani säa hõtöli kitäö! Wa holisimo opawö. Moisés anö pata töpö noa thaa noai, ĩ wa ta hininö nö, kamisa na wa tä makokamapö, hisa ha kawanö sa lomakö solöma maaki, Moisés wa kai a hini pasia mane. "Wanisala tä thaa pasio mai ĩ a sä tihöö!" ĩ na Moisés a kuuma maaki, "Paulo a sä!" wa kuu silia apawö- ĩ na Paulo a kuuma. ⁴ ĩ na Paulo a kuu ha, Paulo a kotö ha töpö löle, ĩ ai töpö aiki, -Teusö a täpä totio wi, ĩ pata tä na wa hapalo hiopöa apa maikiö!- ĩ na töpö kuu ha, ⁵ -Ipa pö! "ĩ a hai, Teusö a täpä totio wi ĩ pata tä ta o" ĩ na sa pi kuu mae. ĩ na Teusö tä waheta kuu: "Au ai pata tä na a hapalo wanisala tihöö!" ĩ na tä kuu- ĩ na Paulo a kuuma. ⁶ ĩ na a kuu nö, -Hi pata töpö kokamo pole, ĩ ai töpö hai ĩ satuseu töpö, ĩ ai töpö hai ĩ patiseu töpö, ĩ na kilii töpö kokamo kule- ĩ na Paulo a pi kuu manu kule, -Ipa pö! Patiseu sa. Patiseu ulupö sa. Kamakö aiki, "Noma waikilasoma maaki, töpö temöa konaso kitäö!" ĩ na Paulo a pi kuu salo, a wani hiopöa apatii" ĩ na makö kuu hätoa alu kule- ĩ na Paulo a kuuma.

⁷ ĩ na a kuu ha, patiseu töpö, satuseu töpö, ĩ na kilii töpö kokamo pole, ĩ töpö hapalo hētupaso pa, töpö päsäpasoma. ⁸ Satuseu töpö aiki, -Sanöma makö noma waikilasoma, tä temö kota mai kitäö! Äju töpö kua mai kitäö! Ösi töpö kua mai kitäö!- ĩ na ĩ töpö kuu sinomotii. Patiseu töpö aiki, -Sanöma makö noma waikilaso noai maaki, waiha töpö temöa konaso kitäö! Äju töpö kua, ösi töpö kua, ĩ na tä kua- ĩ na ĩ töpö kuu sinomo pasitioö. ⁹ Onö kutenö, töpö lalupalö opa nö, lope epii töpö päsäpaso lasoma. ĩ na tä kua tä, patiseu töpönö Moisés a kai wäsä sinomo wi ĩ ai töpö öpaiki nö, pe epii töpö hapaloma. -"Paulo a wanisala mai kitä" ĩ na samakö pi kuu kuleö! Paulo a na äju tä hapalo hätomäö! ĩ a na ösi tä hapalo hätomäö!- ĩ na ĩ töpö kuuma. ¹⁰ ĩ na töpö kuuma, ĩ na tä kua tä, töpö lalupalö opati noai ĩ töpönö Paulo a läkäpo opaö ha, sotatu pata tä aiki, -Paulo a thuu tupö käpaso matimöö!- a pi pata kuu pasio nö, -Paulo a hua konöö! Sai pö lototoa apöle, ĩ sai pö ha Paulo a tutua konönöö!- ĩ a patanö ĩ na kama hai ĩ sotatu töpö noa thaö ha, ĩ a sai pö ha Paulo a tutua konönö nö, a hila kokö tasoma.

¹¹ ĩ na tä kua tä, ĩ tä mumi ha Paulo a na pata tä Jesus Kaikana a tapamonasoma. A tapamono nö, -A kili tihöö! A pi loteteikiö! Hi Jetusalēi tä uli pata ha kawanö sa wäsä kuapili na, Homa tä uli pata ha sa wäsä nömöopököö!- ĩ na pata tä kuuma.

Paulo a säpa pi topa noai ĩ ta

¹² ĩ hena tä, juteu töpö kokamono nö, Paulo a säpa pi topa apa salo, -Paulo ma säpa paio mi tä, makö iapalo mi, makö amisio mi, ĩ na makö kua paiopököö!- ĩ na töpö noa thasoma. ¹³ Töpö satehe epii, ĩ 40 wano töpö kui, ĩ na töpö noa thasoma. ¹⁴ Töpö noa thasolo nö, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, ai juteu pata töpö, ĩ na kilii töpö na töpö noa thaso noai ĩ töpö ekuiki nö, -"Paulo ma säpa paio mi tä, makö iapalo mi, makö amisio mi, ĩ na makö kua paiopököö!" ĩ na samakö noa thasoa totiso kipiliö! ¹⁵ Huki pata töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö, kamakö, ĩ na kilii makö aiki, "Paulo a hilapasoö!" ĩ na sotatu pata tä na ĩ na pö kuu! "Paulo sama hini makoka totiopököö!" ĩ na makö kuu! Pata töpö na Paulo a walo mai ha, samakö lämono nö, Paulo sama säpali pia salo- ĩ na töpö noa thaso noai ĩ na ĩ töpö kuuma.

¹⁶ ĩ na töpö kuuma maaki, Paulo a hai pusapö anö ĩ tä kuu noai ĩ ta hinima kutenö, sotatu töpö sai pö ha a lisipalo nö, Paulo a na ĩ tä pewö a wäsä soatama. ¹⁷ ĩ ta wäsä ha, Paulo anö ai sotatu pata tä nakalö nö, -Sotatu pata tä sai na hi hīsa tä hilakötö! A hilakötö nö, "Kawa na hi hīsa tä wäo pi topa kuleö!" ĩ na wa kuu!- ĩ na Paulo a kuuma. ¹⁸ ĩ na Paulo a kuu ha, ĩ sotatu pata tänö sotatu pata tä sai na ĩ hīsa tä hilakötö nö, -Sotatu töpö sai pö ha Paulo a titilati, ĩ anö sa nakalö nö, "Sotatu pata tä sai na hi hīsa tä hilakötö! ĩ a pata na hi hīsa tä wäo pi topa kuleö!" ĩ na Paulo a kuu ke- ĩ na ĩ sotatu pata tä kuuma. ¹⁹ ĩ na a kuu ha, sotatu pata tä sainö ĩ hīsa tä poko huölö nö, pasökö tömö a lomakö nö, -Wi na ta kua wi wa tä wäsä pi topa kule?- ĩ na a pata kuuma.

²⁰ ĩ na a pata kuu ha, ĩ hīsa tä aiki, -"Juteu pata töpö kokamo sinomo taso wi ha, hena tä, ĩ töpö na Paulo a lomakötö!" ĩ na kawa na ĩ na juteu töpö kuu pia salo. "Paulo sama hini makoka pi topa kuleö!" ĩ na töpö holisi kuu pia salo. ²¹ ĩ na töpö kuu ha, "ĩ pitili ta" a pi kuu ti! ĩ töpö satehe epii, ĩ 40 töpö kui töpönö Paulo a säpalöpö, töpö lämo pia salo. "Paulo ma säpa paio mi tä, makö iapalo mi, makö amisio mi, ĩ na makö kua paiopököö!" ĩ na ĩ töpö pewö kupalo opösoma. "Awai. ĩ na sa kua kitäö!" ĩ na wa kuu ha, ĩ töpö lämono nö, Paulo a säpali kitä- ĩ na ĩ hīsa tä kuuma. ²² ĩ na ĩ hīsa tä kuu ha, ĩ sotatu pata tä aiki, -Wanaiki. "Sotatu pata tä sai na ĩ sa ta wäki ke" a kuu tihöö!- ĩ na a pata kuu nö, -Peiö! A kopolöö!- ĩ na a pata kuuma.

Pélikösö pata tä na Paulo a simönö noai ĩ ta

²³ ĩ na ĩ sotatu pata tä sai kuu nö, polakapi sotatu pata tökö nakalö nö, ĩ tökö na a hapalo nö, -Ai sotatu töpö satehe epii, ĩ 200 töpö kui töpö nakalöö! Sotatu töpönö kapalu kökö kai huu sinomo wi ĩ töpö satehe epii ĩ 70 töpö kui töpö naka nainöö! Sokopi kökö kai huu pasio wi, ĩ töpö satehe epii, ĩ 200 töpö kui töpö naka nainöö! Mötali tä mumi kupo paio mai ha, 9 otasö kupo tä, Sesatéia tä uli hamö ĩ töpö pewö kai hua

soalolöö! ²⁴ Ai kapalu a na Paulo a tikäköpö, a kapalu thaa naikiö! Paulo ma noama totio nö, Pélikösö a kaikana na a tälölöheö!- i na sotatu pata tä sainö i na töpö noa thama.

²⁵ I na töpö noa thaa nö, waheta tä säököpalö nö, Pélikösö a kaikana na tä waheta simöpalöma. I na i tä waheta kuuma:

²⁶ -Pélikösö a kaikana ai! Cláudio Lísiasö sa. Wa topa kule? ²⁷ Juteu töpönö hi Paulo a huölö nö, a moni säpalöma. A säpa pia tä, "Hi kamisa hai, homa tili sa" kamisa na Paulo a kuuma kutenö, ipa sotatu sa töpö nakalö nö, Paulo sama noama läöma. ²⁸ "Wi na Paulo a kuati ha, juteu töpö aiki, 'Paulo a wanisala apatii' i na töpö kuti kule?" i na sa kuupö, juteu pata töpö kokamo sinomo wi töpö na Paulo sa nakalölöma. ²⁹ Sa nakalölö nö, sa töpö a hininö nö, "Paulo a wanisala mi ipöö!" sa kuuma. "Titita wi a sai ha a titio maapöö! A säpa maapö!" sa kuuma. "Moisés anö kamisamakö hai i pata töpö noa thaa noai, Paulo anö i ta hini maa thaliö!" i na i juteu töpö kuu noai i ta pi na Paulo a namo simöa päköma.

³⁰ Önö kutenö, "Juteu töpönö Paulo a säpali pia salo" i na sa tä kuu hininö nö, "Pélikösö a kaikana na Paulo sa simöpalöpökö!" i na sa pi kulasoma. I na sa pi kuu nö, juteu töpö na sa hapalo nö, "Pélikösö a kaikana na makö waloikitö nö, 'Paulo anö wanisala tä thamaö!' i na kaikana tä na i na makö kuupökö" i na sa kuuma. I na pätawö- i na sotatu pata tä sainö tä säököpalö nö, i na a kuuma.

³¹ I na tä kua tä, sotatu töpö noa thama kutenö, i sotatu töpönö Paulo a tälölömae. A tälölöe nö, Āsipátötisi tä uli hamö Paulo a kai hua halusölöma. ³² A kai hua halulölö nö, tä halulo nö, sotatu töpö sai pö lototoa apöle i a sai ha ai sotatu töpö kopölöma, kapalu kökö kai huu wi i töpönö Paulo a kai hua kōa paisölöma. ³³ A kai hua kōo paia konasölöma, Sesatéia tä uli ha a kai waloa koikitö nö, kaikana tä na waheta tä totoki, i ha Paulo a totoki, i na tä kuuma. ³⁴ I ha kaikana tänö tä waheta möö läo nö, Paulo a na, -Witi pili wa? Witi tä uli na wa kuoma?- i na a pata kuu ha, -Silísia tä uli na sa kuoma- i na Paulo a kuu ha, ³⁵ -Waiha wa namo simöa wi i töpö waloa haiköma, kamisanö wa hini kitäö!- i na kaikana tä kuu läöma. I na a kuu nö, -Etoosisö a sai pö ha Paulo a ökama kuköpöö!- i na kaikana tä kuuma.

Juteu töpönö Paulo a kateha wanisala noai i ta

24 I na tä kua tä, 5 tä mumi kui tä mumi matalo nö, Sesatéia tä uli ha Teusö a täpä totio wi i pata tä Ananiasö a hulaselöma. Ai pata töpö, Tétulu a hapalo taö öpa wi i a, i na töpö kui töpö solo töpö hulaselöma. Töpö hulölö nö, Sesatéia tä uli ha töpö waloikitö nö, Pélikösö a kaikana na Paulo a kateha wanisala apama. ² Paulo a nakali ha, Tétulu a hapalo nö, Paulo a kateha wanisala apama. I na Tétulu a kuuma: -Pélikösö a kaikana pata! Wa kaikanamo tao opa salo, kamisamakö na wasu töpö walo mi, samakö hölapalo

opati mi, i na samakö kuati kule. Kawanö juteu samakö pasilipo pasiopö, "I na tä thamaö!" pata wa töpö noa thaa sinomotii. ³ I tä uli pewö hamö samakö kua wi, i samakö pewö pasilipo totio opa kutenö, "Aitaköö!" samakö kuu thaliö! ⁴ Pata wa kutenö, kawa na sa hapalo opa mai kitäö! Wani ipii sa hapalo päta pia kule. Wani ipii sa hapalo piale, i ta hiniö!

⁵ Hi Paulo anö töpö a wai ipati thaliö! Pata töpö peama apa pia salo, i tä uli pewö hamö juteu töpö pewö pilia setekelati, Paulo anö i töpö pewö lulupo opa thaliö! Nasaté tili tä Jesus a kai hini sinomo wi, Paulo anö i töpö simöa pasio wi i a. ⁶ Samakö Teusömo wi, Paulo anö i a sai moni hiopöa totipamanöma kutenö, sama huölö nö, sama ökapalöma. "Kamakö hai i pata töpönö makö noa thaa wi, Paulo anö i ta hini mi ipö thali" i na samakö kuupö, Paulo sama nakalöma.

⁷ Sama nakalö nö, sama hini totio pia tä, sotatu pata tä sai Lísiasö anö a hua lälö nö, a täa soa lätalölöma. ⁸ A täa soa lätalölö nö, kamisamakö na a hapalo nö, "Paulo anö wanisala tä thamaö! makö kuu noai i makönö Paulo ma namo simöa päki pia salo, Pélikösö a kaikana pata na makö hulölö nö, 'Paulo anö wanisala tä thatimaö!' i a pata na i na makö kuu totio nömöopöö!" i na Lísiasö a kuu kipiliö! Kawanö Paulo wa hapalamaö ha, kamisamakönö kawa na ta wäsä pole, Paulo anö i ta wäsä höttö kitä- i na Tétulu a kuu totiatalo opama. ⁹ I na Tétulu a kuu totiatalo opaö ha, ai juteu töpö lolaso, i töpö aiki, -Awai. I pitili ta. Paulo anö wanisala tä thama- i na i töpö kuu totiatalo opa naitioma.

Pélikösö pata tä na Paulo a hapalo noai i ta

¹⁰ I na töpö kuuma, Pélikösö a patanö Paulo a hinipö, a himöama. A himöaö ha, Paulo a hapalo höttöma. -Kaikana ai! Inama tä satehe epii tä inama na juteu samakö na wa kaikanamo waikitia kule. Önö kutenö, kawa sömöka taa tä, sa hapalo pi topa kule. "Sa wanisala mai kitäö!" sa kuu pi topa kule. ¹¹ Jetusalēi tä uli pata ha sa Teusömo taso pia salo, i hamö sa hulasölöma, 12 tä mumi kui tä mumi hasua päpasoma. ¹² Hi töpö aiki, "Jetusalēi tä uli pata ha Paulo a kutiki nö, wanisala tä thaa kipiliö!" i na hi töpö kuu pitiliapalo opa mai kitä. Teusömo wi a sai na sa höla mai, sa lisi-pasoma. Ai töpö na pe epii sa hapalo maama. Ai sa töpö lulupo opa maama. Juteu töpö kokamo sinomo wi i a sai na ai sa töpö lulupo mi, Jetusalēi tä uli pata ha ai sa töpö lulupo mi, i na sa kuati thaliö! ¹³ "Paulo anö wanisala tä thamaö!" i na hi töpö kuu pole, i pitili ta pi ti! "I naköö! I na Paulo anö wanisala tä thaa kipiliö!" hi töpö kuu makokoa totio mai kitä- i na Paulo a kuuma.

¹⁴ I na Paulo a kuu nö, -Kaikana ai! I na sa kuu kule: "Jesus Cristo a hai i piliso hamö sa hutii. Juteu töpö aiki, i piliso holisi' i na juteu töpö kuu päla tä maaki, i ti-so hamö sa huti pola nö, Teusö a na sa kalipalo sinomoö. Moisés anö pata töpö noa thati noai i pitili sa ta pii nö, i sa ta hini totioö. Teusö a kai a wäsä sinomo noai i töpönö waheta tä säököpalö noai, i sa ta hini

naio soataö. ¹⁵ Hi juteu töpö lole, ï töpö aiki, 'Teusö a pitili' ï na ï töpö pi kuu kua wi na, ï na sa kuu naio sinomoö. 'Teusö a pitili. Toitai tä tha apa noai ï töpö nomasoma maaki, ï töpö temöa konasoö, wanisala tä thatala noai ï töpö nomasoma maaki, ï töpö temöa hötöa konasoö, ï na töpö kua kitäö! ï na hi töpö kuu kua wi na, ï na sa kuu naio soataö. ¹⁶ Önö kutenö, 'Teusö a na wanisala sa tä thatalaö, sanöma töpö na wanisala sa tä thatalaö, ï na sa kuati hätoma' ï na sa pi kuu wi ï sa tä pii mi salo, toitai sa tä thaa pi topa apatii' kaikana ai, sa kuu kule- ï na Paulo a kuuma.

¹⁷ ï na Paulo a kuu nö, -ï na tä kua tä, Jetusalëi tä uli pata ha sa huu mai ha, satehe epii inama tä hasua waikia päpaso noai ha maaki, Jetusalëi tä uli ha ipa ai töpö pilio noai, wani tä na ï ai töpö honimo wi ï töpö na sitipa sa kökö totoki, Teusö a na tä totoköpö, ï sa tä totoa naiki, ï na sa tä thama pia salo, ï Jetusalëi tä uli ha sa hua konasolöma. ¹⁸ ï na sa tä thamati tä, sa ausia waikipamonaso noai ha, Teusömo wi a sai ha ai ásia tili juteu töpönö sa talalöma. ï tä, kamisa na satehe epii ai töpö kuo naio maama. Samakö lalupalö mai ha, toitai samakö kutioma. ¹⁹ ï ásia tili juteu töpö aiki, "Paulo anö wanisala tä thamaö!" ï na ï töpö kuu pi topa wi, hisimö ï töpö huu mi salo. Kawa sömöka tala tä, "Paulo a wanisala apatiwö" ï na kawa na ï na töpö kuu mi salo. ²⁰ ï töpö walo mi ha, hi töpö lole, ï töpö kuu pasiopö. Juteu pata töpö kokamo sinomo wi ï töpönö sa hapalama tä, hi ai töpö lole ï töpö aiki, "Paulo anö wanisala tä thama" ï na töpö pi kuu noai, kawa na ï töpönö ï ta wäsä nömöo mi salo. ²¹ ï juteu pata töpönö sa hapalama tä, kamisa aiki, "Töpö noma waikilasoma töpö temöa konaso kitäö!" ï na sa pi ku upa salo, kamakönö sa hapalama hätoa kuleö!" ï na lope epii ï na sa kuu laso kipili- ï na Pélikösö a kaikana na, ï na Paulo a kuu toiatalo opama.

²² ï na Paulo a kuu toiatalo opaö ha, Pélikösö a kaikana patanö, Jesus Cristo a hai ï piliso a wäsä wi ï tä taö waikia salo, Paulo a hapalama köo maama. -Sotatu pata tä Lísiasö a waloki ha, "ï naköö! ï na Paulo sa thama pia kuleö!" ï na sa kuu läo kitäö!- ï na Pélikösö a pata kuuma. ²³ ï na a pata kuu nö, ai sotatu tä na, -Titita wi a sai ha Paulo a titikiö! ï ha wa titiki salo, a peama tihöö! ï a sai ösimö ha a titia tä, a ökapa tihöö! A huatlotipököö! Kama na töpö noimo wi ï töpönö a pasilipopö- ï na a pata kuuma.

²⁴ ï na tä kua tä, tetepo mai ha, Pélikösö a patanö pusopö Tötusiila a kai waloa kököma. Pélikösö a pusopö a hai, ï juteu tä kuoma. ï a kai waloiki nö, Paulo a naka-ma. A nakaö ha, ï ha Paulo a waloa läiki nö, Jesus Cristo a thapo wi ï ta wäsä läoma. ï ta wäsä noai, Pélikösö a pata, pusopö a, ï na kilii töpönö ï ta hinima.

²⁵ Toitai tä thaa wi, Paulo anö ï ta wäsäö, wanisala tä na sanöma kama töpö umao sapa köo wi ï ta wäsäö, ï na Paulo a kuatima. Waiha sanöma makö nomaso noai ha, wanisala ma tä thaa noai, Teusö anö ï tä hasulupamanö nö, -Wanisala wa tä thama kutenö, wa pea pasitio kitäö!- ï na Teusö a kuu piale, Paulo anö ï ta wäsä naioma. Paulo anö ï na kui ta wäsäö ha, Pélikösö

a pata kilia apösoma. A kilia apölo nö, -Pei. A hua kononö! Waiha wa hini pi topa tä, wa naka koni kitäö!- ï na a pata kuuma. ²⁶ -"Pélikösö a pata na sitipa sa kökö totoki ha, sa kusöpali kitäö!" ï na Paulo a pi kuu salo, kamisa na sitipa kökö pio häto kitäö!- ï na Pélikösö a pi pata kuuma. ï na a pi pata kuu salo, Paulo a nakalö nö, a pata hapalo köatalotima.

²⁷ ï na tä kua tä, polakapi tä inama matalo nö, Pélikösö a pata kaikanamo matasoö ha, Pósiu Pesötu a kaikanamo nömöo soatama. Pélikösö a patanö juteu töpö pi mönahapamani pia salo, -Titita wi a sai ha Paulo a titio pasitiopö!- ï na töpö noa thama.

Pesötu a pata tä na Paulo a hapalo noai ï ta

25 ï tä uli ha Pesötu a pata waloiki nö, 3 tä mumi matalo nö, Sesatéia tä uli ha a husolo nö, Jetusalëi tä uli pata ha a asulöma. ² Jetusalëi tä uli pata ha a waloki ha, Teusö a täpä sinomo wi ï pata töpö, ai juteu pata töpö, ï na pata töpö kui töpö aiki, -Paulo anö wanisala tä thamaö!- ï na Pesötu a pata na ï na pata töpö kuuma. ³ ï na ï pata töpö kuu nö, Paulo a säpa pi topa salo, piliso hamö ï töpö läapalo piama kutenö, -Hisimö, Jetusalëi tä uli ha Paulo a simöpalöö!- ï na töpö kuuma. ⁴ ï na töpö kuuma maaki, Pesötu a pata aiki, -Sesatéia tä uli ha titita wi a sai pata kulati, ï a sai pata ha Paulo a titia kulati. ï hamö sa huu koonö pia kule. ⁵ Kamisa na makö nokapasopö. "Paulo anö wanisala tä thamaö!" ï na makö kupalo manu kule, kamisa na makö nokapalo nö, ï hamö makö waloikitö nö, "Paulo anö wanisala tä thamaö!" makö kuu köo tasopökö- ï na a pata kuuma.

⁶ ï na tä kua tä, 8 tä mumi hätowö, 10 tä mumi hätowö, ï na tä mumi maa kupalo nö, Sesatéia tä uli hamö a konasolöma. A kononö nö, Sesatéia tä uli hamö a waloa koikitö nö, ï hena tä, pata tä loo sinomo wi ï ha a loiki nö, Paulo a nakama. ⁷ ï ha Paulo a waloa läiki ha, Jetusalëi tä uli ha juteu töpö kuo noai, Paulo a kotö ha ï töpö loa sototokö nö, -Paulo anö wanisala tä thatimaö!- ï na töpö pewö kupaloma. ï na töpö pewö kupaloma maaki, töpö holisimo päoma. -Pitili taö!- ï na Pesötu a pi pata kuti maama.

⁸ ï na töpö kuu ha, -Wanisala sa tä thaa maapili. Moisés sa kai peama mi, Teusömo wi ï sa sai hiopöatalama mi, homa tili töpö hai ï kaikana tä pata na wanisala sa tä thaa mi, ï na sa kua sinomo pasitio thali nökö- ï na Paulo a kuuma. ⁹ ï na Paulo a kuu ha, Pesötu a pata aiki, -Jetusalëi tä uli pata hamö wa huu pi topa kule? ï hamö kamisanö wa huama köo tasopökö. ï hamö sa tä hini makoka kotapö- ï na juteu töpö pi mönahapamani pia salo, ï na Pesötu a pata kuuma. ¹⁰ ï na a pata kuu ha, Paulo aiki, -Homa tili kaikana a patanö wa kaikanapalöma kutenö, hisa ha kawanö sa hapalo hini kule. Kamisa na juteu töpönö ta hini kota maapöö! Juteu töpö na wanisala sa tä thaa maama. ï wa tä taö hötöa kule. ¹¹ Pata töpönö samakö noa pewö thaa wi ï sa ta peamama aköna, "Sa peama hötöoö!" sa kuu pola pi. Pe epii wanisala sa tä thama aköna, "Sa säpalöö!" sa kuu pola pi. Juteu töpönö sa kateha hiopa

apa wi ĩ tā wani a holisia apa kutenö, ĩ töpö na ai pata tänö sa totoki wi tā kua mai kitäö! Önö kutenö, homa tili tā kaikana pata na sa simöpalöö! ĩ a patanö sa hinipöö!- ĩ na Paulo a kuuma. ¹² ĩ na Paulo a kuu ha, pata töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö na Pesötu a pata hapalo paio nö, Paulo a na a hapalo nömöiki nö, -"Homa tili tā kaikana pata na sa simöpalöö!" wa kuu ha, wa simöa hõtöli kitäö!- ĩ na Pesötu a pata kuuma.

Akötiiipa pata tā na Pesötu anö Paulo a kateha noai ĩ ta

¹³ ĩ na tā kua tā, waiha Sesatéia tā uli ha Akötiiipa a kaikana, kama hai ĩ pese Petenisi a, ĩ na kilii töpö waloköma. Pesötu a pata na ĩ töpö noimomö huma. ¹⁴ Töpö noimo nö, polakapi tā mumi matalo nö, Paulo a kuati noai, Akötiiipa a kaikana na Pesötu a patanö ĩ ta wäsätima. -Hisa ha titita wi a sai na Pélikösö anö ai tā titikölöma, huki tā titia soa kule- ĩ na a pata kuu nö, ¹⁵ -ĩ a titia soa tā, Jetusalēi tā uli pata ha sa waloköma, Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata töpö, ai juteu pata töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, "ĩ anö wanisala tā thama kutenö, ĩ a wanisala apa pasio wi, ĩ a säpalöpököö! ĩ na wa kuu mi salo" ĩ na ĩ töpö kupaloma. ¹⁶ ĩ na töpö kupaloö ha, "Naiö! Homa tili samakönö ai sama tā säa soata mai kitäö! A namo simöa wi ĩ a sömöka tala tā, ai töpönö ĩ a namo simöa wi ĩ sama töpö a hinii, a namo simöa wi ĩ sama hini nömöoö, ĩ na homa tili pata samakö kuaö" ĩ na sa kuu kipili- ĩ na Pesötu a pata kuuma.

¹⁷ ĩ na a pata kuu nö, -ĩ na tā kua tā, hisa ha ĩ juteu pata töpö waloki ha, ĩ hena tā, kaikana tā lota wi ĩ ha sa loa soataiki nö, Paulo sa naka soata kipili. "Paulo a nakatalötöö!" ĩ na sa töpö noa thaa soata kipili. ¹⁸ Sa töpö noa thaö ha, Paulo a naka hõtöa soatalöma. "Pe epii Paulo anö wanisala tā thaa hätoma" ĩ na sa pi kuumaa maaki, Paulo a wanipo noai ĩ töpö öpaiki nö, ĩ töpönö pe epii wanisala ta kateha maapili. ¹⁹ Moisés anö juteu töpö noa thaa noai ĩ ta kateha sisa kipili. Ai tā nomaso noai ĩ Jesus a hilo noai, ĩ a kateha naio päo kipili. "Jesus a temö soa" Paulo a kuti noai, ĩ ta kateha naio päo kipili. ²⁰ ĩ töpönö ĩ ta kateha noai ĩ sa tā tai mi salo, "ĩ töpö na wi na sa kuu pasioöpökö?" ĩ na sa pi kuu salo, Paulo a na sa hapalo nö, "Paulo anö wanisala tā thamaö! ĩ na hi töpö kuu manu kule, Jetusalēi tā uli pata ha wa huu pi topa hõtöa kule? ĩ tā uli ha kawa na ta makokama läo kööpököö!" ĩ na sa kuu ha, ²¹ Paulo aiki, "Homa tili kaikana Sesa a patanö ta makokama totio köo läöpököö! ĩ a patanö sa hini paio mi tā, hisa ha, titita wi a sai pata ha sa kuo paitiököö!" ĩ na Paulo a kuu kipiliö! ĩ na Paulo a kuu ha, "Sesa a kaikana pata na Paulo sa simöpa paio mi tā, Paulo a na makö mamö läo paitiöpököö" ĩ na sotatu sa töpö noa thaa kipili- ĩ na Pesötu a pata kuu totioa.

²² ĩ na Pesötu a pata kuu totioö ha, Akötiiipa aiki, -Kamisanö Paulo sa hini pi topa kule- ĩ na a kuu ha, -Hena tā wa hinipöö!- ĩ na Pesötu a pata kuu hõtöoma. ²³ ĩ na a kuu hõtöoma, ĩ hena tā, Akötiiipa a, pusopö Petenisi a, ĩ na kilii töpö liähä äpii töpö waloköma. ĩ töpö hai, ĩ pata töpö kutenö, ĩ töpö na ai pata töpö

nokaki solö nö, töpö waloa naiköma. ĩ tā uli na töpö kaikanamo sinomo wi ĩ pata töpö, sotatu pata töpö, ĩ na pata töpö kui töpö waloa naikö solöma. ĩ töpö waloki ha, Pesötu a patanö Paulo a walomakö nö, ²⁴ -Akötiiipa a kaikana ai! Hi makö pewö lole, ĩ pö! Hi ma taa nökö. Hi tā uli ha juteu töpö pilile ĩ töpö, Jetusalēi tā uli ha juteu töpö pilia pasilati ĩ töpö, ĩ na töpö kui, kamisa na ĩ töpö pewö aiki, "Paulo a wanisala apaö" kamisa na ĩ na töpö pewö kuu kule. "Paulo a säpamanöö!" kamisa na ĩ na töpö kupaloti kule. ²⁵ ĩ na töpö kupaloti kule maaki, "Paulo anö pe epii wanisala tā tha apa maa noai kitä" ĩ na sa pi kuu kule. Önö kutenö, "Paulo sa säpamanöpököö!" sa pi kuu pasia maneö! Paulo aiki, "Homa tili kaikana Sesa a patanö sa hini totio pasioöpököö!" ĩ na Paulo a kuu ha, "Awai. Sesa a kaikana pata na wa simöpalöpöö!" ĩ na sa kuu hõtöo kipili. ²⁶ ĩ na sa kuu hõtöo kipili maaki, "Sesa a kaikana pata na wi na tā kuu wi sa tā säöka pasioöpö?" ĩ na sa pi kuu salo, kamakö na Paulo sa walomaki ke. Akötiiipa a kaikana ai! Kawa na Paulo sa waloa totimaki keö! Paulo ma hininöma, "ĩ nakö. ĩ nakö. ĩ na Paulo a kua totioaö!" sa kuu wi ĩ sa tā säökapököö! ²⁷ "ĩ nakö. ĩ na Paulo anö wanisala tā thamaö! ĩ na juteu töpö kuu kuleö!" ĩ na sa kuu makokoa totio mai ha, Paulo sa ökapalö nö, sa simöpali kitä ta o?- ĩ na Pesötu a pata kuuma.

Akötiiipa pata tā na Paulo a hapalo noai ĩ ta

26 ĩ na Pesötu a pata kuu ha, Paulo a na Akötiiipa aiki, -"Paulo anö wanisala tā thamaö!" ĩ na töpö kuu manu kule, "Mawöö! Wanisala sa tā thaa maapiliö!" ĩ na wa kuu pi topa salo, a hapalo hõtöoö!- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu ha, Paulo a ami wasuo nö, a hapalo hõtöoma. A hapalo nö, ĩ na a kuuma: ² -Akötiiipa a kaikana ai! Juteu töpö aiki, "Paulo anö wanisala tā thatalamaö!" ĩ na töpö kuuma ha, "A hapalo hõtöoö!" ĩ na kamisa na wa kuu ke. ĩ na wa kuu ha, sa pi mönaha kule. ³ Juteu töpö kua sinomoti wi ĩ wa tā taö waikia kule. ĩ töpönö ta kateha hētupasoti wi ĩ wa ta taö öpa hõtöa waikia kule. ĩ wa tā taö öpa waikia manu kule, kawa sömöka tala tā, sa hapalo pi topa apa kule. Önö kutenö, opii sa hini totihoö!- ĩ na Paulo a kuuma.

⁴ ĩ na a kuu nö, -Sa ose kai pilio noai ĩ tā uli pata, Jetusalēi tā uli ha sa pilia nömökö noai ĩ tā uli, ĩ na tökö uli kui tökö uli ha sa hokotoma wai kuati noai, juteu töpönö ĩ tā taö öpöle kitä. Sa kua soatile, ĩ tā taö öpa soale kitä. ⁵ Pata töpönö juteu samakö noa thaa noai, patiseu samakö juteunö ĩ sama ta hini totiatalo opa asa wi ĩ sa. Sömi tā, patiseu juteu sa kuo noai, ĩ sa soawö. Juteu töpönö ĩ tā taö öpa thali. "Awai. Paulo a hai, ĩ patiseu tā" töpö kuu pi topa tā, töpö kuu kitä. ⁶ Kamisamakö nö patapö na Teusö aiki, "Waiha sanöma tā nomasoma maaki, tā temöa konaso kitäö!" ĩ na Teusö a kuu noai ĩ pitili ta kuo totioa" ĩ na sa kuu salo, "Paulo a wanisala apa sai a" ĩ na juteu töpö kupaloti kule. ĩ na töpö kuti salo, kamisa na ĩ töpönö ta hini kule nökö. ⁷ Isöhaeu a hai ĩ 12 ulu töpö kuo noai, ĩ kama töpö hai ĩ tolewö töpö hai, wakalai ha ĩ töpö Teusö-

moö, mumai ha ï töpö Teusömoö, ï na töpö kuati wi ï töpönö, tä nomaso noai ï tä temöa nö taa kotia kule. Kaikana ai! "Tä noma waikilasoma maaki, waiha Teusö anö tä temöa totia komani kitäö!" ï na sa pi ku upa salo, juteu töpö aiki, "Paulo a wanisala" ï na juteu töpö kuu. ⁸ "Teusö anö, tä noma waikilasoma, tä temöma taö öpa koo mai kitäö!" wi na juteu makö pi kuu salo, makö kuu pasia kule? ï na pö kuu tihöö!- ï na Paulo a kuuma.

⁹ ï na Paulo a kuu nö, -"Nasaté tili Jesus a hilo wi, ï sa wanipo totio nö, Jesus a thapo wi ï sa töpö pewö peama totiokö hu!" ï na sa pi kuuma. ¹⁰ ï na sa pi kuu salo, Jetusalëi tä uli ha Jesus a thapo wi ï töpö pilio wi, ï sa töpö peama totioma. Teusö a täpä sinomo wi ï pata töpö aiki, "Awai! Titita wi a sai ha ï wa töpö titikiö!" ï na töpö kuu ha, Jesus a thapo wi ï töpö satehe epii sa töpö titiköma. Sa töpö ökapamanö nö, ai töpönö ï Teusö töpö säpama pia tä, "Awai. ï töpö wani sämanöö!" ï na sa kuu naio soatama. ¹¹ Juteu töpö kokamo sinomo wi ï töpö sai pö hamö sa huu hätäpoti nö, Jesus a thapo wi ï sa töpö talalö nö, ï sa töpö peamatima. Sa töpö peama nö, "Jesus sa thapo maneö!" ï na sa töpö thama pi topama. ï töpö na sa hïso opama kutenö, ai sa töpö peama pi topa apa salo, ai töpö sai pö kuo taso pamö sa huu hätäpo nömötioma.

-Jesus sa kai a hinia totili kipili- Paulo a kuu noai ï ta
Atos 9.1-19; 22.6-16

¹² Sa töpö peamapö, Tamaasöku tä uli hamö sa hulapolöma. Teusö a täpä sinomo wi ï pata töpö aiki, "Tamaasöku tä uli ha Jesus a thapo wi ï töpö kulati, ï wa töpö peama tasopöö!" ï na ï töpö kuu noai ï sa tä waheta kai hulapolöma. ¹³ Sa hulapolö wi, motokö hētuto, piliso hamö sa huulö tä, hi tä hētū ha tä wakala apii tä kupoli, ï sa tä wakala pata talalöma. Sa tä wakala talalö noai, pili motokö na ï tä wakala pata kuo satio opama. Kamisa, kamisa na töpö nokale ï töpö, ï na samakö kui samakö kotö na ï tä wakala pata hilipalo opama. ¹⁴ Kamisamakö kotö ha ï tä wakala pata hilipalo opaö ha, masita ha samakö pewö kelasoma. Samakö kelo nö, ï ha epöteu töpö kai thaa nö, ta hapalo pole, ï sa ta hini ipama. "Saulu ai. Wi na wa pi kuu salo, sa peamati kule? Kawa pea sapa koo pätia kule. Paka anö hii ti namo pata katholöma, kama hamiopo sapamo kua koo wi na, kawanö sa peamaö ha, kawa hamiopo sapapo koo pasio päö" ï na ta kuuma. ¹⁵ ï na ta kuu ha, "Pata tä! ï witi wa?" sa kuu ha, "Jesus sa. Wa peamati pole, ï sa" ï na pata tä Jesus a kuu nö, ¹⁶ "Wa hoköpalö nö, a öpaikiö! Huki wa talale, ai töpö na ï wa ta wäsäö, waiha kawa na sa tä möma piale ï wa ta wäsäö, ï wa ta wäsäpö, kawa na sa tapamonö nö, wa saipali ke. Wa saipalö nö, kamisanö wa kalipalama sinomoti pia salo. ¹⁷ Juteu töpö, juteu töpö pasi mai ï töpö, ï na töpö kui töpö na kamisanö wa simöpalö nö, ï töpö na kamisanö wa noama kitäö! ¹⁸ Kamisa na ï töpö mamö huu mi ipö kutenö, ï wa töpö pi hatukumanö nö, wa töpö mamö topa koki kitäö! Mumi mumi tä na ï töpö hupalö opati wi, waiha wakala tä na ï wa töpö

walomaki kitäö! Sai tä sai pata lotete epii ï anö ï töpö simöa sinomoti wi, Teusö a na ï wa töpö walomaki ha, Teusö anö ï töpö simöa nömöo kitäö! Kamisa na ï töpö pi kua nö, 'Jesus a pitili' ï na töpö pi kuu kuköma, ï töpönö wanisala tä thatalati noai, ï tä na Teusö a hïso mataso kitäö! ï tä na Teusö a hïso matalo nö, Teusö anö töpö saia asapalö noai ï töpö kua asapaso kitäö!" kamisa na ï na Jesus a kuu kipili- ï na Paulo a kuuma.

¹⁹ ï na Paulo a kuu nö, -Akötiipa a kaikana ai! ï na tä kuaö ha, tä wakala apii tä itho laso noai, ï tä kamisa na Jesus a kuu laso noai ï sa kai a peama maama.

²⁰ Tamaasöku tä uli ha sa ta wäsä soma nö, Jetusalëi tä uli pata ha sa ta wäsä nömöo nö, Jutéia tä uli pewö pata hamö sa ta wäsä nömöo nö, juteu töpö pasi mai ï töpö pililati, ï hamö sa ta wäsä hötöo taso kipili. Sa ta wäsä hötöotö nö, "Makö pi sapamo nö, wanisala ma tä hosalö nö, Teusö ma täa totilöö! Teusö ma täa totilö nö, toita ma tä thaa totiopöö! 'Töpö pi tapomo sapao köoma kutenö, ï töpönö toita tä thatala apaö' ï na ai töpö pi thamaö!" ï sa ta wäsä nö, ï na sa kuu hätäpoti kipili. ²¹ ï na sa kuu hätäpoti ha, Teusömo wi a sai ha sa kua tä, ai juteu töpönö sa huölöhe nö, sa moni säpalömae. ²² Sa säpa pia tä, Teusö anö sa pasilipo läo nö, sa noama läoma. Huki Teusö anö sa pasilipo soa manu kule, pata töpö, pata töpö pasi mai ï töpö, ï na töpö kui töpö na Teusö sa kai a wäsäti kule. Teusö a kai a wäsä sinomo noai ï töpö, Moisés a, ï na töpö kui töpönö ta wäsä paio noai, ï sa ta wäsä nömöa koo kule. "ï na Cristo a kua kitä" ï na ï töpö wäo nö, ï na töpö kuu kua noai na, ï na sa ta wäsä kua hötöoö. ²³ "Teusö anö a simönö noai, ï Cristo a pea totio nö, a säpamonaso kitä maaki, a temöa koo somaso kitäö! A temöa koo somano nö, juteu töpö, juteu töpö pasi mai ï töpö, ï na kilii töpö na, 'Teusö anö makö täapa koo läo pia salo!' tä kuu wi, Cristo anö ï ta wäsä kitäö! ï ta hai, wakala tä toita apii tä kua wi na, ï na ï ta kua hötöoö!" ï na töpö wäo kuu paioma- ï na Paulo a kuu totiatalo hötöooma.

²⁴ ï na Paulo a kuu totiatalo hötöoö ha, Pesötu a pata aiki, -Paulo ai. Wa isi waniha kule. Waheta wa tä möapala apama kutenö, wa isi waniho päomaö!- ï na a pata lalupalö pola nö, ï na a pata kuuma. ²⁵ ï na a pata kuu ha, -Pesötu a kaikana ai! Sa isi waniho mane. Sa hapalo makoka apa sisa kule. Pitili sa ta wäsä totia kule. ²⁶ Jesus sama thapo wi ï samakö kuati thali, ï tä hatukuo opama kutenö, samakö kuati noai, kaikana wanö ï wa tä taö öpa waikia kule. Önö kutenö, kawa na sa hapalo kili maa kule. ²⁷ Akötiipa a kaikana ai! Teusö a kai a wäsä sinomo noai ï pitili wa töpö a pii kule? "Pitili sa töpö a pii kule" ï na wa pi kuu pole kitä" ï na sa pi kuu kule- ï na Paulo a kuuma.

²⁸ ï na Paulo a kuu ha, Akötiipa a pata aiki hötöwö -Paulo ai. "Wani ipii sa hapalo päa kule maaki, Akötiipa anö Jesus a thaa soatali kitäö!" wa pi kuu hätoa kule?- ï na Akötiipa a kaikana pata kuuma. ²⁹ ï na a pata kuu ha, -Awai. "Hi kaikana a, hi töpönö sa hini polai ï töpö, ï na töpö kui töpö hai, kamisanö Jesus sa thapo kua wi na, ï na ï töpö kua hötöo soatapököö! Huki ï na töpö kua soata mai ha, sakimi, kamisa kuati kua wi na ï na

töpö kulasopöö! Söpala ösö totokönö sa ökama kui na, ĩ na ĩ töpö kua sisa maapököö!" ĩ na Teusö a na sa kuu kule- ĩ na Paulo a kuuma.

³⁰ ĩ na Paulo a kuu ha, Akötiipa a kaikana, pusopö Peniseni a, Pesötu a kaikana, ĩ na kilii töpö öpaiki nö, ³¹ töpö lisia kotasoma. Töpö lisipo kota tä, -Ī anö wanisala tä thaa maa noai kitä. Paulo a kuati noai, ĩ tä noa na kaikana tä patanö a säpama mai kitä. Ī tä noa na, titita wi a sai ha a titio mai kitä!- ĩ na ĩ töpö kuuma. ³² ĩ na töpö kuu nö, -"Homa tili tä kaikana na sa simöpalöö! Kamisa na ĩ anö tä hini sisapököö!" ĩ na Paulo a kuu maama aköna, a lisipama kōoma noa kipi- ĩ na Pesötu a pata na ĩ na Akötiipa a kaikana a kuuma.

Homa tä uli hamö Paulo a simönö noai ĩ ta

27 ĩ na tä kua tä, Itália tä uli ha kutiata a pata hamö samakö simöpa pi topama kutenö, Paulo a, titita wi a sai ha ai töpö titio noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, homa tili pata sotatu tä Júlio a na ĩ töpö totokö nö, -Hi töpö na a mamö läapalöö!- ĩ na pata töpö kuuma. Homa tili tä kaikana patanö sotatu töpö simöa sinomo asa noai, Júlio a hai ĩ ai tä sotatu kuoma.

² ĩ na tä kua tä, Atötamisiu tä uli ha kutiata a pata kää sinomoti noai, ĩ ösö pata ha samakö titiköma. Ásia tä uli hamö mötati tuu kasö pata kulati, ĩ hamö ĩ ösö huu piaö ha, ĩ ösö pata ha samakö titiköma, samakö pi hulasolöma. Masetônia tä uli ha Tesalônika tä uli kulati, ĩ ha Atisötaku a pilio noai, kamisamakö na ĩ a huu naioma. ³ Samakö hulolö nö, ĩ hena tä Sitö tä uli ha samakö walokö lasoma. Samakö walokö lasoma, Júlio anö Paulo a totiapala apa nö, -Au noi töpö na wa noimopököö! Wani tä na wa pi wasiso pole, ĩ wa tä tälöpököö!- ĩ na Paulo a na, ĩ na Júlio a kuuma.

⁴ Sitö tä uli ha samakö kuiki nö, samakö pi hulasolöma, ipoko tä lotete epö kutenö, sanöta Sipöti tä kulati, ĩ tole tömö ipoko tä maa pa samakö pi hulasolöma.

⁵ Samakö hulolö nö, ĩ mötati tuu kasö ha Silisia tä uli kulali, ĩ tä uli ha samakö pi hasu, thapi hamö Pāpiilia tä uli ha samakö pi hasu, ĩ ha samakö pi hasuiki nö, Lisia tä uli ha Miha tä uli hilo wi ĩ tä uli kulali, ĩ ha samakö waloa nömökö lasoma. ⁶ ĩ ha samakö waloa nömökilö nö, Alesiätötia tä uli ha ai kutiata a pata kuo noai, Itália tä uli hamö ĩ ösö kai huu piale, homa tili tä sotatunö ĩ ösö pata talalö nö, ĩ ösö pata na samakö titia nömököma.

⁷ ĩ ösö na samakö titia nömöki wi, samakö pi hulasolö wi, opii samakö pi huu totitioima tasoö, ĩ hena tä opii samakö pi huu totitio koima tasoö, ĩ hena tä samakö pi huu totitio koima tasoö, ĩ na opi ipii samakö kuatima. Opi ipii samakö kua toitioolö pamö, Söniitu tä uli ha samakö ateoma. Ī tä uli ha samakö ateo opa tä, ipoko tä pata lotete kua läa kutenö, tiko hamö ipoko tä maa pamö samakö pi kupasoma. Sanöta Kōteeta tä kulali, ĩ tole tömö samakö pi hulolö nö, Kōteeta tä uli ha samakö pi äkotopalo nö, Saumona tä uli iloloi tä uli kule, ĩ ha samakö pi hasuiki nö, ⁸ opi ipii kaseete ha samakö pi hulolö nö, Laséia tä uli kotö ha

Kosoto tuu toita apii tuu paale, ĩ tuu ha samakö pi walokö lasoma.

⁹ ĩ tuu ha samakö pi waloikilö nö, ĩ ha samakö kua tetea apöpalö nö, -Juteu makö ausipo wi ĩ tä wakala hasua waikiköma kutenö, mötati tuu pata tepuko opa kuki kitä! Tuu pata tepuko opa nö, makö pi laköpasö matimöö!- ĩ na samakö pi kuu salo, Paulo aiki, ¹⁰ -Ai pö! "Makö huu koonö maapököö! Makö hua konasolöma, makö pea taso kitä! Kutiatu a waniapasö, ai wani tä motöpasö, ai makö nasi tupasö, ĩ na makö kua matimöö!" ĩ na sa pi kuu kule!- ĩ na Paulo a kuuma. ¹¹ ĩ na Paulo a kuuma maaki, sotatu tänö Paulo a hini maama. Ī kutiatu a pata huöpo wi ĩ a, ĩ kutiatu ösö thapo wi ĩ a, ĩ na kilii, sotatu tänö ĩ töpö a hini sisama. ¹² -Inama tä, kalio mai kutiatu ösö kää topa apa sai maaki, maa tä hälä tä kutiatu ösö kää topa mai kitä! Maa tuu pata supama opa kitä!- töpö kuu nö, -Önö kutenö, Penisi tä uli hamö makö hulasolöpököö!- ĩ na kutiatu a pata huöpo wi ĩ na ĩ a kuuma. Ai töpö satehe epii ĩ na töpö kuu naioma. Penisi tä uli kule, ĩ ha motokö wisamö kua wi, ĩ hamö kosoto tuu paamö kua manu kulati, ĩ hamö ipoko tä lotete mi kutenö, -Ī ha makö pi waloikölö nö, maa tä hälä soaö ha, ĩ kosoto tuu pata ha makö kutio lasopöö!- ĩ na töpö kuuma.

Mötati tuu kasö pata ha töpö moni nasi tupaso noai ĩ ta

¹³ ĩ na tä kua tä, motokö huu hena taso pamö wa tä möö ha, ĩ kate wa poko kuamö kule hamö, ĩ hamö opi ipii tä walimotima kutenö, -Pei. Pö huu konöö!- ĩ na töpö kuu nö, söpala ösö patanö kutiatu a pata lototomaki wi, ĩ ösö pata söpöa konö nö, ĩ ösö pata titia koiki nö, samakö pi hua konasolöma. Samakö pi hua kononö nö, ĩ Kōteeta tä uli kasö pata hamö samakö pi hutiiöma. ¹⁴ Samakö pi hutiiö pamö, ipoko tä lotete epii, ĩ Nohoteesösi tä ipoko pata hilo wi, ĩ tä ipoko pata itholo nö, ¹⁵ ĩ tä ipoko patanö kutiatu a pata helula apama kutenö, kutiatu a kolo pasitipo tomöpo maa. Önö kutenö kutiatu a kolo pasitipo wi ĩ sama ti hulapalöma, ipoko tä patanö kutiatu a helulapala pätioma.

¹⁶ ĩ na tä kua tä, sanöta tä wani ipii, ĩ Kauta ta hilo wi, ĩ tä sanöta kulati, ĩ ha tuu pata poale, ĩ hai tuu hamö samakö pi hulasolöma. Ī hamö samakö pi huulö tä, tuu pata tepu tepumo opaö ha, -Kutiata ma ösö wai saipo pole, ĩ ösö wai waniapasö matimöö!- ĩ na samakö pi kuu nö, samakö kasiapalo opa nö, thoo totonö kutiatu sama ösö wai ösömanö nö, kutiatu pöpönö ösö ha samakö titile, ĩ ösö ha sama ösö ose titiköma. ¹⁷ Sama ösö ose titiki nö, ĩ kutiatu a pata na töpö kalipalo sinomo wi ĩ töpönö kutiatu pöpönö ösö lototomaköpö, thoo totonö ösö ökaköma. Ösö ökakö nö, -Ki ha, Lípia tä uli kasö pata hamö maka maka tänö tuu pata patetea apölati, ĩ hamö ipoko tä patanö samakö pi helululölö matimöö!- ĩ na töpö kuu nö, töpö kili salo, watata ösökönö kutiatu a pata helula wi ĩ ösökö ithomanö nö, ipoko tä patanö kama kutiatu a pata kalää kōo palasoolöma. ¹⁸ ĩ hena tä, ipoko tä

patanö tuu pata tepu tepumo opa soatioö ha, kutiata a pata hetehepamani pia salo, i töpönö wani tökö kepamanöma. ¹⁹ I hena tä, watata ösökö pata, thoo totokö pata, hii ti hitale i ti, i na kilii tökö pata kea nomö-pamanöma.

²⁰ I na tä kua tä, pili sama tä motokö tapa mi, sitikali sama kö tapa mi, i na samakö kuati tä, ta pata tetea apöpasoma. Ipoko tä pata mapo maama. I na tä kua tä, -Makö pewö nasi tupaso kitäö!- i na samakö pewö pi pata kuu totio opama.

²¹ I na tä kua tä, samakö iapalo mai ha samakö tetea apa waikipasoma kutenö, i töpö mötali ha Paulo a öpaiki nö, -Ai pö! Köteeta tä uli ha makö kua tä, "Makö huu koonö maapökö!" i na sa kuu kipiliö! Sa hinia totiatala apama aköna, wani ma tä kepama maa noa kipi. "Kutiata a waniapaso matimö!" makö pi kuu maa noa kipi. ²² Sa hini maa noai maaki, "Pö pi honipo tihö!" i na sa kuu alu kule. Ai tä nasi tuo mai kitäö! Kutiata a wania sisa pasö. ²³ Hiki. Teusö anö sa thapo wi i anö sa simöa sinomo wi, mumai ha kamisa na i Teusö a hai i äju tä tapamoa halusoma. ²⁴ A tapamoa halulo nö, "Paulo ai. A kili tihö! Homa tili tä kaikana pata na wa waloki kitäö! I ha wa walo paio mai ha, 'Hi töpö noamaö! i na Teusö a na wa kuuma kutenö, Teusö anö wa totiapala apa nö, kawa na töpö pi huu naine, Teusö anö i töpö pewö noama totio kitäö! Ai tä nasi tupo mai kitäö!" i na i äju tä kuu halu kipi. ²⁵ Önö kutenö, makö pi honipo mai, toita pö kuikiö! "Teusö a pitili" sa pi kuu kule. "Kamisa na a kuupii, i pitili ta totiwoö!" i na sa pi kuu kule. ²⁶ I na sa pi kuu kule maaki, sanöta ta pata hamö ipoko tä patanö samakö pi helululi kitä- i na Paulo a kuuma.

²⁷ I na tä kua tä, 14 tökö mumi matalo nö, Atötiaasiku mötati tuu pata hamö ipoko tä patanö samakö pi helulua apa haluti tä, mötali tä mumi ha i kutiata a pata ha töpö kalipalo sinomo wi i töpö aiki, -Huki mötati tuu kasö atepa hätoa waikia kule- i na töpö pi kuu nö, ²⁸ thoo toto ola na söpala ösö ökakö nö, i toto kemakö nö, i totonö tuu patete möma. Tuu patete möö ha, i toto na 36 metötu tä ösöhoma. Thapi hamö tuu patete möö kooö ha, 27 metötu tä ösöhöa nomö ha, ²⁹ -Huki tuu patetepo kōa kule!- töpö kuu nö, töpö kilia apölo nö, -Maa ma patanö kutiata a pata waniapaso kitäö!- töpö kuuma. I na töpö kuu nö, kutiata a pata opimaki pia salo, thoo toto ola na söpala ösö hute pata ökale, i 4 ösökö kui, kutiata a kolo pata ha i ösökö kepamanöma. I ösökö kepamanö nö, Teusö a na töpö hapalo nö, -Tä halua haitamanö sa- i na töpö kuuma.

³⁰ I na tä kua tä, kutiata a pata na töpö kalipalo sinomo wi i töpö tokösolö pia salo, maa u ha kutiata a ose wai kãa kököma. -"Kutiata pöpönö ösö ola ha ki töpönö ai söpala ösökö kepama häto pia kule" i na töpö pi kuupö!- kutiata a ose wai kãa kö ke, i na i töpö kuuma.

³¹ I kutiata a ose wai kãa köki ha, sotatu töpö simöa sinomo wi i a pata, sotatu töpö, i na sotatu töpö kui töpö na, Paulo aiki, -Hi kutiata pöpönö ösö na töpö kalipaloti wi i töpö titio mi tä, makö nasi tupaso kitäö!-

i na Paulo a kuuma. ³² I na Paulo a kuu ha, thoo totokönö kutiata a ose wai ithoa komanöhe, sotatu töpönö i totokö paotia soapalöma. I totokö paotia soapali ha, sinoi kutiata a ose wai kaläa konasolöma.

³³ I na tä kua tä, tä halu pia tä, Paulo aiki, -Nii ma tä opala mi salo- i na i töpö pewö na a kuu nö, -Makö pi honipo opa salo, makö iapalo mai ha polakapi semana tä kua waikipaso ke. ³⁴ Hukiki wani ipii nii ma tä oalöpö! Makö ia mai ha makö kutio kuköma, makö nomaso kitä. Hi mötati tuu patanö makö nasi tupo mai kitäö! Makö temö toti ipii makö söpoa kopaso kitäö!- i na Paulo a kuuma. ³⁵ I na a kuu nö, i töpö pewö mamö tetela tä, i sa äi tälö nö, Teusö a na a hapalo nö, -Hapa. Kawanö hi nii wa tä totopi ke. Wa toita apö- i na a kuu nö, i i sa äi kakalalö nö, i äi asawösö oama. ³⁶ I äi asawösö oaö ha, töpö mamö tetele, i töpö ia kili matalo nö, i äi oa naioma.

³⁷ I kutiata a pata na samakö titio noai, satehe epii, i 276 samakö titioma.

³⁸ I na tä kua tä, i töpö pewö iapalo matalo nö, kutiata a pata hetehepamani pia salo, i sa äi thaa wi, i tä kopeke pi kepamanöma.

³⁹ I tä kopeke pi kepamanöma, tä halulo nö, kutiata a pata na töpö kalipaloti wi i töpönö i tä uli möö tai mio opama maaki, kosoto tuu kasö pata hamö maka maka tä paalati, i tä talalöma. I tä talalö nö, -Ki hamö kutiata ma ösö pata katöamö thamakötö nököö!- i na töpö kuu nö, ⁴⁰ thoo totokö ola ha söpala ösö pata ökale, i ösö pi pata paotipalö nö, ösö pi pata kepamanö nö, saka wi tökönö kutiata a kolo pata pasitipo pole, i saka wi tökö kolo na thoo totokö ökale, i totokö kusöpalöma. I totokö kusöpalö nö, maka maka tä paalati ha, i ha töpö pi hulazolö pia salo, kutiata a ola pata na watata ösö katöo sinomo wi i ösö ösöa komanöma.

⁴¹ Maka maka tä paalati ha töpö moni hulazolöma maaki, tuu pateteo opa pa kutiata a ola pata kasöa läiki ha, pola a patanö kutiata ösö kolo pata wania soapasoma.

⁴² Kutiata ösö pata waniapasoö ha, sotatu töpö aiki, -Ki töpö ökale, i ma töpö säpalö nököö! Kaseete hamö maka maka tä paalati, i hamö i töpö söposöpalo nö, töpö wani tokösolö matimö!- i na töpö kuuma. ⁴³ I na töpö kuuma maaki, sotatu töpö simöa sinomo wi i a patanö Paulo a noamama. A noama salo, -Töpö säpa tihö!- i na a pata kuu nö, kutiata a pata na samakö titile, i samakö na, -Makö hälä taö öpa wi, maa u ha i makö kepalö nö, maka maka tä paalati, i hamö pö hälälölö! ⁴⁴ I tä noa ha, makö hälä tai mii makönö hii ma ti asawösö huölö nö, pö hälälölö!- i na sotatu tä patanö i na samakö noa pewö thama. I na samakö noa pewö thaö ha, i na samakö kua totio höttö nö, i tuu kasö ha samakö temii samakö pewö walokö tasoma.

Mauta tä uli ha

28 Samakö pewö waloikitö nö, samakö söposö-palotö nö, -Hi witi tä uli pasiwö?- samakö kuu ha, -Sanöta Mauta tä uli- i na töpö kuu höttö läöma. ² I sanöta ta pata ha töpö pilile, i töpönö samakö totia-

pala apa läoma. Maa tä hălätima kutenö, samakö watio opama. Önö kutenö, ĩ mauta tili töpönö koa taka thakö nö, -Peiö! Pö pomoo!- ĩ na töpö kuu läoma.

³ ĩ na tä kua tä, Paulo anö hii ti äsö toalälö nö, tiki äsö sapöma. Tiki äsö sapöma, olö kökö wai hä äpa salo, kökö wai sutulo nö, Paulo a ami hõo ha kökö wai sutipaköma. ⁴ Paulo a ami hõo ha ĩ kökö olö wai sutile, mauta tili töpönö ĩ tä taa nö, -Ī a kanene hãtokö? Kanene tä kutenö, mötati tuu pata ha a nasi tupo maa noai maaki, ai sanöma tä säpalö noai, ĩ tä noa na huki olö kökö wasunö a nasi wani tuo pia kuleö!- ĩ na töpö kuuma. ⁵ ĩ na töpö kuuma maaki, koa taka na Paulo anö ĩ kökö wai säsäa soaköma. Kökö sutipaköma maaki, Paulo a ami ninio maama. ⁶ Mauta tili töpö aiki, -A ami suöa apa soa hãtotaso kitäö! A nomawö kea hãtoa soaso kitäö!- ĩ na ĩ töpö pi kuuma maaki, Paulo a ami suö mi, a nomawö ke mi, ĩ na a kua tetepo opaö ha, töpö pi tapomo opimo opati nö, -Paulo a hai, sai tänö makö noama wi ĩ nasimö tä hãtowö. A noma mi salo- ĩ na töpö kuuma.

⁷ ĩ na tä kua tä, atepa apöle ha mauta tili tä kaikana Púpöliu a hai ĩ tä uli kuoma. -Ipa tä uli ha makö pi kuköpöö!- ĩ na kamisamakö na ĩ na Púpöliu a noimo pola nö, a kuu ha, ĩ ha ai tä mumi, ai tä mumi, ai tä mumi, ĩ na samakö kuo pi kupasoma. ⁸ ĩ ha samakö kutia tä, Púpöliu a hai ĩ pö a aulumo lätioma. A sii lele epö, a kamakalimo opaö, ĩ na a kua kai pilitioma. ĩ na a kua kai piliti ha, ĩ ha Paulo a lisipalo nö, Teusö a na a hapalo nö, a kamakalimo pole, ĩ a na a ami waliki nö, a toa komanöma. ⁹ A toa komani ha, mauta tili töpö aulumo pole, Paulo a na ĩ töpö pewö waloa läköma. ĩ töpö pewö waloa läki ha, Paulo anö ĩ töpö pewö toa komananöma. ¹⁰ ĩ töpö toa komananö noai, ĩ töpönö kamisamakö na wani tökö kua apöla tä, wani tökö totoapöma. Samakö huu piale, ĩ samakö pi huulö pamö nii sama tä oalöpö, kamisamakö na ĩ töpönö ĩ nii tä pewö titiköma.

¹¹ Sanöta Mauta tä ha samakö kutia tä, 3 pilipoma kökö kui kökö pilipoma matasoma. ĩ kökö pilipoma maa kutalo nö, Alesiãtöti tä uli ha kutiata a pata kuo noai, töpö poakapasno noai ĩ a kutiata hilo noai, ĩ a kutiata pata ha samakö titia nömöa soaköma. Maa tä hălã soa tä, sanöta Mauta tä kule ha ĩ a kutiata pata kãa läo waikioma. ĩ a kutiata pata ha samakö hulaselöma. Samakö hulölö nö, ¹² Sitakusa tä uli kulali, ĩ hamö samakö kua nömökö lasoma. ĩ hamö samakö kua nömöikilö nö, 3 tökö mumi kui tökö mumi maa kutalo nö, ¹³ samakö hua kononö nö, Hésiu tä uli ha samakö pi waloa nömöa kokö lasoma. Samakö pi waloa nömöa koikilö nö, ĩ hena tä, ipoko tä toita apii tä ipoko kuköma kutenö, polakapi tä mumi matalo nö, Posuulii tä uli ha samakö waloa nömöa soatakö lasoma.

¹⁴ Posuulii tä uli ha samakö waloa nömöa soaikilö nö, ĩ ha Jesus a thapo wi ĩ ai sama töpö talälöma, -Kamisamakö na pö kua naikiö!- ĩ na ĩ töpö kuuma. ¹⁵ ĩ na töpö kuu ha, ĩ ha samakö kua tä, sami semana tä matalo nö, Homa tä uli pata ha piliso hamö samakö hulaselöma. ĩ na tä kua tä, Homa tä uli pata ha Jesus a

thapo wi ĩ töpönö, -Paulo töpö walo pia kulatiö!- tä kuu wi ta hininöma. Ta hininö nö, kamisamakö na töpö pao läo pia salo, Apiu ha nii tä suta sinomo wi ĩ hamö ai töpö hulaselö, hama töpö kuta sinomo wi ĩ polakapi sai kökö kule, ĩ hamö ai töpö hulaselö, ĩ na töpö kuuma. Paulo a na ĩ töpö pao läo ha, Teusö a na Paulo aiki, -Aitaköö! Hi wa töpö simöpalöma- ĩ na Paulo a kuu nö, a pi topapalo opama.

Homa tä uli ha töpö talaso noai ĩ ta

¹⁶ ĩ na tä kua tä, Homa tä uli pata ha samakö talasoma, titita wi a sai pata ha pata töpönö Paulo a titia maama. -Wa kuo pi topa pa a kuikiö!- ĩ na Paulo a na ĩ na töpö kuuma. ĩ na töpö kuu nö, ai sotatu tä na, -Paulo a na wa mamö läapalo sinomopöö! Önö kutenö, Paulo a na a kua naitikiö!- ĩ na pata töpö kuuma.

¹⁷ ĩ na tä kua tä, polakapi tä mumi matalo nö, Paulo anö juteu pata töpö nakalöma. ĩ pata töpö waloki ha, Paulo aiki, -Ipa pö! Ipa juteu töpö na wanisala sa tä thaa maapili. "Kamakö hai ĩ pata töpö kuati kua noai na, ĩ na makö kua kua nömöo maapöö!" ĩ na sa kuu maapili. Kamakö hai ĩ pata töpö kuati kua noai na, ĩ na sa kua hõtötioö. ĩ na sa kua hõtöa kule maaki, Jetusalëi tä uli pata ha sa kua tä, juteu pata töpönö sa ökapananö nö, homa tili pata töpö na sa ökama totoki kipili. ¹⁸ Homa tili pata töpö na sa ökama totokö noai ĩ pata töpönö sa hapalama totio noai ha, "Wi na Paulo a kuaö ha juteu töpönö Paulo a säpa pi topa kule? Paulo anö wanisala tä thaa maama. Önö kutenö, Paulo a säpa maapö" ĩ na homa tili pata töpö kuu nö, "Paulo ma kusöpalöpököö!" ĩ na ĩ töpö kuu kipili maaki, ¹⁹ "A kusöpa köo tihöö!" ĩ na juteu töpö kuu pasio kipili. ĩ na juteu töpö kuu pasioma kutenö, "Homa tili tä kaikana na sa simöpalöö! ĩ a patanö sa hapalama sisapököö!" ĩ na sa kuu pikio kipili. "Ipa juteu töpö wanisala apa thaliö!" ĩ na sa kuu tai mi ipö maaki, "Homa tili tä kaikananö sa hini sisapöö!" ĩ na sa kuu kipili. ²⁰ Önö kutenö, kamisanö makö nakali ke. Makö taa pi topaö, kamakö na sa hapalo pi topaö, ĩ na sa kua pia salo, makö nakali ke. "Juteu makö täapa köo läo piale, waiha ĩ a huu kitäö!" ĩ na juteu töpö kuu wi, kamisanö ĩ sa wäsäti kutenö, "Jesus Cristo a hai, makö täapa köo läo wi ĩ a pasiwö" tä kuu wi ĩ sa ta wäsäti kutenö, hi söpala ösö thoo totonö sa ökapalöma, sa ökama kutia kule- ĩ na Paulo a kuuma.

²¹ ĩ na Paulo a kuu ha, -Ki hamö Jutéia tä uli pata ha juteu töpö pililati, ĩ töpönö kamisamakö na waheta tä simöpa maa noa thali. Wa kua noai ĩ tä säököpa maa noa thali. Hisa ha jutéia tili töpö juteu hama huu maapili. "Ī na Paulo a kua thaliö! Paulo a wanisala thaliö!" ĩ na ai tä kuu maapili. ²² Jesus a thapo wi, ai töpönö ĩ töpö a kateha hiöpöa apa thali. ĩ tä uli pewö hamö ĩ töpö hiöpöpama thaliö! Jesus wa thapo wi ĩ wa naiwö kutenö, wa ta wäsä sinomo wi, ĩ sama ta hini pi topa kule- ĩ na ĩ juteu pata töpö kuuma.

²³ ĩ na ĩ töpö kuu nö, -Ī tä wakala ha makö hapalo kopöö!- ĩ na töpö kuu nö, ĩ tä wakala ha Paulo a na ĩ

töpö waloa kōkōma. Töpö waloa kōki ha, hena tä sai tä Paulo a hapalo kuiki nö, a hapalo soatio pa tä wisamanōma. Sanōma töpö na Teusö a kaikanamo totio wi, opii ipii i ta wäsätima. I ta wäsä nö, Moisés anö töpö noa thaa noai i ta, Teusö a kai a wäsä sinomo noai i töpönö tä säöka noai i ta, i na tä kuu wi i ta katehathi nö, -Makö täapa kōo läo wi, i Jesus Cristo a. Jesus Cristo anö makö täapa kōo läo kitäö!- i na Paulo a kuu nö, -“I na Paulo a kuu pole, i pitili ta” makö pi kuu mi salo- i na Paulo a kutima. ²⁴ I na a kuti ha, -Awai. Wa ta wäsä pole, i pitili ta- i na ai töpö kuu asa kule maaki, -I pitili ta- i na ai töpö kuu pasio maama.

²⁵ I na tä kua tä, Paulo a hapalo matasoö ha, i töpö hapalo pi hīsuhapaloiki nö, töpö konasolōma. Töpö kōo paiolö mai ha, -I pitili ta- töpö kuu pasio maa noai, i töpö na Paulo aiki, -Kamakö hai i pata töpö na Teusö a ösi kua tolele, i a hapalopö, Teusö a kai a wäsä sinomo wi i Isaiás a simöpalö nö, i na a kuu totiataloma:

²⁶⁻²⁷ “I töpö na a huulöö!” i na Teusö a ösi kua tolele, i na i a kuu nö, “I töpö pi hatukua mikiö! Kama töpö sōmōka kasōa sapa kōo päköma. Töpö mamō kasō mia naikōma. Önō kutenö, i töpö na, ‘Makö sōmōka

taa kule maaki, ma ta hini mai kitä. Makö mamō tetea hōtōa kule maaki, ma tä tapa mai kitä’ i na a kuu totioö! I töpö mamō kasō mio maama akōna, tä tapa polapi. I töpö sōmōka kasōo maama akōna, i ta hini hōtōo noa kipi. Töpö pi hatukua apōla pi. I töpö pi tapomo sapao kōo nö, kamisa na i töpö walo kona pi. Kamisa na i töpö waloa kōki akōna, kamisanö i sa töpö toa komani pi”

i na Teusö a ösi kua tolele, i na i a kuumaö!- i na Paulo a kuuma. ²⁸ I na a kuu nö, -Sa kuu pole, i ta hiniö! “Teusö anö töpö täapa kōo läo pia salo” tä kuu wi, juteu töpö pasi mai i töpö na i ta simöpalōma. Juteu töpö pasi mai i töpönö i ta hinia totalali wi kitä- i na Paulo a kuuma. ²⁹ [I na Paulo a kuu ha, pe epii töpö hapalo nomöhöpasō kōtiolōma.]

³⁰ I na tä kua tä, sitipa noa na a kutati noai, i a sai na Paulo a kutia tä, polakapi inama tä mapasoma. I a sai ha a kutia tä, Paulo a na töpö hapalo pi topa noai i töpö na Paulo a noimo hōtōoma. ³¹ Sanōma töpö na Teusö a kaikanamo totio wi, Paulo anö i ta wäsäö, Jesus Cristo pata tä na töpö pi hatukamaö, i na Paulo a kuationa. Jesus a wäsä kili maama. Jesus a wäsäti tä, -I ta wäsäti tihöö!- i na ai pata töpö kuu maama.

Romanos

Homa tili töpö na Paulo anö waheta tä simöpalö noai i ta

Ī tä uli pewö hamö homa tili pata tä kaikanamoma kutenö, Homa tä uli kuo pa Paulo a huu pi topa apama. A huu paio mai ha, homa tili töpönö Jesus a thapo noai, ĩ töpö na Paulo anö hi waheta tä simönöma. Hi waheta tä na Jesus ta topa apöle, ĩ Paulo anö ĩ ta wäsä totiatalo opama. -Sanöma makö pewönö wanisala ma tä thama. Teusö a wakala apii, a toita apii, ĩ tä na makö pewö häwäpotii- ĩ na a kuu nö, -Sanöma makönö wanisala ma tä thaa wi ĩ tä noa na makö nomasoö. Ī na tä kua päla tä maaki, Teusö anö kamakö hai ĩ Jesus Cristo Kaikana tä na makö ösi palimipamani wi, noa mai ha ĩ tä totomaö. "Jesus Cristo a pitili" makö pi kuu totio opa kuköma, Teusö anö makö totipali kitä. Teusö anö ĩ makö totia asapali wi, ĩ makö ösi palimipasö kitä- ĩ na Paulo a kuuma.

Ī na a kuunö, juteu töpö, juteu töpö a hilo pasia mane ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Teusö anö ĩ töpö pewö thama piale, Paulo anö ĩ ta wäsä nömöoma. Ī ta wäsä nömöo nö, -Jesus ma thapo wi ĩ makönö toitali tä thaa nö, ĩ na makö kua sinomotipököö!- Paulo a kuuma.

Ī na a kuu nö, -Homa tili pö! Kamakö hai ĩ tä uli tole hamö Esöpaania tä uli kule, ĩ tä uli ha sa huu pi topa apa salo, kamakö na sa noimo tä, sa pasilipalöö! Kamakö na Jesus sa tä wäsäö, esöpaania tili töpö na sa ta wäsä nömöoö, ĩ na sa kua pi topa kuleö!- ĩ na ola na ĩ na Paulo a kuuma.

1 Paulo sa. Jesus Cristo anö sa kalipalama sinomo wi ĩ sa. Ī anö sa simöa sinomo wi ĩ sa. Teusö ta topa apöle ĩ sa ta wäsätipö, Teusö anö sa sailö nö, sa nakalöma.

² -Waiha ta topa apöle ta wäsä kuki kitä- ĩ na sutu upa ĩ na Teusö a kuu noai, kama kai wäsä sinomo noai, ĩ töpönö ĩ ta hini nö, -Waiha ta topa apöle ta wäsä kuki kitä!- ĩ na ĩ töpö kuu nömöoma. Ī na töpö kuu nömöo wi, Teusö tä waheta ha ĩ tä säökökömae. ³ Ta topa apöle, ĩ Teusö a hai pelupö Jesus Cristo a hai ĩ ta. Jesus a hai, ĩ sanöma tä kupasoma. Kama hai kolo Davi a kuoma maaki, ⁴ Teusö a hai pelupö a sai kuo satio soama. Jesus a nomasoma maaki, a temöa konasoma kutenö, -Jesus Cristo a hai, Teusö a ulupö lotete epii ĩ a. Ī a hai, kamakö hai kaikana tä- ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ na makö pi thamaö. ⁵ Jesus Cristo a na sa kalipalotipö, ĩ anö sa totiapala apa nö, hi masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ töpö pewö na sa simöama. -Jesus Cristo a pitili- ĩ töpö pi kuu totiki nö, Teusö a kai a hini totio kuköpö, ĩ töpö na sa simöa asama. ⁶ Homa tili makö aiki, -Jesus a pitili- makö pi kuu totio nö, Teusö ma kai a hini totio wi, ĩ makö naiwö. Jesus Cristo ma thapo wi, ĩ makö kua naipasopö, Teusö anö makö nakalöma.

⁷ Teusö anö homa tili makö pi ipa wi, ĩ makö hai, kama hai ĩ tili makö thaa asapalöpö, makö nakalöma. Ī makö na hi waheta sa tä simöpali ke. Kamakö hai ĩ pö Teusö a, Jesus Cristo Kaikana tä, ĩ na kilii töpönö makö totiapala apaö, makö pi topapalama apaö, ĩ na makö pewö thama kukiö!

Kamakö na sa pi tapomo nö, Teusö a na, -Aitaköö!- sa kuu kule

⁸ Pi naka. Ī na sa kuu somata pia kule. Jesus Cristo sa thapo kutenö, kamakö na sa pi tapomo pole, ĩ tä na, -Aitaköö!- Teusö a na ĩ na sa kuu kuleö! Ī tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ töpö pewö na, -"Jesus Cristo a pitili" ĩ na homa tili töpö pi kuu totia kulaliö!- ĩ na ai töpö kuu waikia kutenö, Teusö a na, -Aitaköö!- ĩ na sa kuu kule. ⁹⁻¹⁰ Teusö a na sa hapalo pola nö, kamakö na sa pi tapomo tikiliapalo sinomoö. Teusö a na sa kalipalo totio opa nö, kama hai ĩ pelupö sa ta wäsätii. Ī Teusö aiki, -"Homa tili makö na sa pi tapomo sinomoö" Paulo a kuu pole, ĩ pitili ta- ĩ na Teusö a pi kuu. Teusö a na sa hapalo pola nö, -Hapa. Homa tili töpö na sa huu pi topa apöle, ĩ hamö sa simöpa pi topa tä, sa simöpalöö!- ĩ na sa kuu sinomoö. ¹¹ Kamakö na sa talalo nö, Teusö sa ta wäsä kuköma, -Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö totiapala apa nö, makö ösi pi loteteapalama kuköpöö!- ĩ na sa pi kuu salo, kamakö na sa hamamo pi topa apa kulasoiö! ¹² Sa hamamo tä, makö pasilipasolasopököö! -Jesus a pitili- sa pi kuu totia apöle, ĩ ma tä taa nö, makö pi lotetea hötöpasö, ĩ na tä kua tä, -Jesus a pitili- makö pi kuu totia apöle, ĩ sa tä taa nö, sa pi lotetea hötöpasö, ĩ na makö kuapasolasopököö!

¹³ Ipa pö. Pi naka. -Homa tili töpö na sa hamamo tasokö o!- sa kuta kutamoti kule maaki, sa huu kusö kusömo pikitia kuleö! Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na Jesus Cristo sa ta wäsäö ha, ĩ töpönö Jesus a thapo kua kukö noai na, ĩ na kamakö kuamö kule hamö juteu töpö pasi mai ĩ töpö kule, ĩ töpö na Jesus Cristo sa ta wäsä nömöo kuköma, ĩ töpönö Jesus a thapo naio kuki wi, ĩ sa tä pii kule. ¹⁴ -Sanöma töpö pewö pasilipoö!- ĩ

na Teusö anö ĩ na sa noa thalöma kutenö, waheta tä taö öpalai ĩ töpö, waheta tä taö pasia manai ĩ töpö, töpö pi hatuku upii ĩ töpö, töpö pi moti ipii ĩ töpö, ĩ na töpö kua kua wi ĩ töpö pewö na Jesus Cristo sa ta wäsäö.

¹⁵ Önö kutenö homa tili makö na Jesus Cristo ta topa apöle ĩ sa ta wäsä pi topa apa naia kule.

Jesus Cristo ta topa apöle ĩ ta lotetea apa

¹⁶ Jesus Cristo ta topa apöle, ĩ sa ta wäsä kili mai kitä. ĩ ta lotetea apöle, Teusö anö ĩ tänö sanöma makö täapa kōo läoö. Juteu samakönö Jesus Cristo sama täa somanö noai, Teusö anö ĩ samakö täa kōa somani, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Jesus Cristo a täa nömöni wi ĩ töpö täa kōa nömöni, ĩ na Teusö anö makö thama kuki. ¹⁷ Jesus Cristo ta topa apöle ĩ ta aiki, -Teusö a na sanöma makö wanisala apama maaki, Teusö anö makö totipali kitä. "Jesus Cristo a pitili" makö pi kuu totio kuköma, Teusö anö makö totipali kitä. "Jesus Cristo a pitili" makö pi kuu totia mi tä, Teusö anö makö totipa mai kitä- ĩ na ta topa apöle, ĩ na ĩ ta kua. Teusö tä waheta aiki, -"Teusö a pitili" ĩ na sanöma makö pi kuu kuköma, Teusö anö ĩ makö totia asapali wi, ĩ makö ösi palimipaso kitä- ĩ na ĩ tä waheta kuu.

-Teusö sa tai mi ipö pasi kutenö, wanisala sa tä thaa kule

maaki, ĩ tä na Teusö a hĩso mai kitä- ĩ na a pi kuu ti!

¹⁸ Sanöma töpönö wanisala tä thatala apati pole ĩ tä na Teusö a hĩsopolali, ĩ tä hatuka apaö. ĩ töpönö Teusö a na wanisala tä thaö, ai sanöma töpö na wanisala tä thaö, ĩ na tä kua wi ĩ tä pewö na Teusö a hĩso opa nö, ĩ töpö peamaö. ĩ töpö peama wi ĩ tä hatuka apaö. ĩ töpönö wanisala tä thatala apati salo, Teusö ta pitili ipii ĩ tä na ĩ töpö waio opa wi ĩ tä na Teusö a hĩso opaö.

¹⁹ Teusö a na ĩ töpö pi hatuka apa waikia. Teusö anö ĩ töpö pi hatuka waikipalöma maaki, ĩ töpö waio satia apaö ha, Teusö anö ĩ töpö peamaö. ²⁰ Teusö anö hi masita tä uli piäpalö noai, ĩ tä, sanöma nö patapö töpö kuo soata noai ĩ töpönö Teusö a tapa totio maa noai kitä maaki, Teusö a loteteo opa soatio wi ĩ tä taö öpa soatama. Huki ola töpönö ĩ tä taö tolea apa soa kulai. -Teusö a hai ĩ pata tä sai pata- ĩ na töpö pi kuu tao opa naio soataö. Teusö anö tä thaa noai, sanöma töpönö ĩ tä pewö tapa apa kutenö, Teusö pata tä loteteo opa soatio wi, ĩ töpönö ĩ tä taö öpaö. Önö kutenö, -Teusö sama tai mi ipö- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, ĩ tä na, -Awai. ĩ tä topa kuleö!- Teusö a kuu mai kitä. ²¹ ĩ töpönö Teusö a taö öpa waikia kule maaki, -Teusö a hai, pata tä sai pata- ĩ na ĩ töpö pi kuu totio mi. Teusö a na, -Aitakö! Wa totiatalo opa noa- ĩ na ĩ töpö kuu mai, töpö pi tapomo isi waniho soa päatalo opatii. ĩ töpö pi tapo makokopo totio mi kutenö, töpö ösi mumia apölasoö. ²² -Samakö pi mosawi ipii ĩ samakö- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, töpö osemo opaö.

²³ Teusö a palimi ipii, a wakala apii, ĩ a na, -Ipa pata tä sai- ĩ töpö pi kuu mi. ĩ Teusö a na ĩ töpö mamoteo

pola nö kuno mai, sanöma töpö äpäti ipii ĩ töpö, salo pö katäpalo wi ĩ pö, masita hamö pö salo holepalo wi ĩ pö, ĩ na tökö kui tökö ukutupö thaa thapalö nö, ĩ tökö ukutupö na ĩ sanöma töpö mamoteo sisa nö, -Hi tä ukutupö hai, ipa pata tä waikiwö!- ĩ na ĩ töpö kuu.

²⁴ ĩ na ĩ sanöma töpö kuati ha, ĩ töpönö sami sami tä thaa wi ĩ tä na, -ĩ na töpö kuati päoö- ĩ na Teusö a pi kuuma. ĩ töpönö sami sami tä thati nö, töpö mamopaloti wi ĩ tä kiliha apa.

²⁵ ĩ töpönö pitili ta hini wanio opa nö, ta holisia apöle, ĩ ta hini pi topa apa pasia sisa nö kilia saila hai. -Teusö a na, "Wa totiatalo opa sisawö! ĩ nakö!" ĩ na sanöma makö kuu totio soatiopökö!- ĩ na ta kuu wi, ĩ pitili ta maaki, ĩ na ĩ töpö kuu mi ipö. Teusö anö ĩ tä pewö piäpalö noai, ĩ a pata na ĩ töpö Teusömo totio mai, ĩ a pata na ĩ töpö mamoteo totio sisa mai, ĩ a patanö tä pewö thaa noai ĩ tä pewö na ĩ töpö mamotea sisa silia apa nö kilile. Teusö a na ĩ töpö simöamo totio mai, Teusö anö tökö thaa pasia waikipalö noai ĩ tä na töpö simöaso pasio päoö.

²⁶ ĩ na ĩ töpö sanöma kuati ha, ĩ töpönö sami sami tä thaa pi topa apa wi ĩ tä na, -Sami sami tä thati päöheö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. Ai suö tä wani hötöwö maaki, ai suö tä wani na tä wani mamoteo pi kiliha apa kōa. ²⁷ ĩ na tä kua tä, suö töpö na wano töpö mamopalo toitio mai, kama ai wano töpö na maaki, ai wano töpö mamopalo opati nö kiliawö. Ai wano töpö na maaki, ai wano töpö mamopaloti wi, Teusö anö ĩ pili töpö pewö peama kuki.

²⁸ ĩ töpö sanömanö Teusö ta pitilii ĩ ta hosa kutenö, Teusö aiki, -Töpö pi tapomo isi wanihiapalo päoö- ĩ na Teusö a pi kuuma. ĩ na Teusö a pi kuu waikioma kutenö, ĩ töpö sanömanö sami sami tä tha apatii.

²⁹ ĩ töpönö wanisala tä tha apaö, pe epii wani tökö na ĩ töpö pi wasiso opaö, ai töpö hĩsu tha apatii, ai töpönö tä thapo waikilai, ĩ tä na ĩ töpö pi wasiso satia apaö, töpö säpasoö, töpö hölapaso opatii, töpö mönamamo hĕtupasö, töpö wanihasö, ai töpö a wai soatalo, ĩ na ĩ töpö sanöma kupaso opatii. ³⁰ Ai sanöma töpö na ĩ töpö hapalo pi wasöha soatalo opatii. ĩ töpönö Teusö a wanipo soatalo opa naitioö. Ai sanöma töpö uni komoapalama apa asa nö, -Pata sa asawö. Sa totiatalo opa asa wi ĩ sa asawö- ĩ na ĩ töpö kuu. -Wanisala sama tä thaa nö, ai tiko wanisala sama tä thaa naioö, ai tiko wanisala sama tä thaa nömöoö, ĩ na makö kuatipö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu sateheapalo opatii.

ĩ na tä kua tä, ĩ töpönö pö a, pöpönö a, ĩ na töpö a hini mi kuö nai soatawö. ³¹ ĩ töpö osemo opati nö, wanisala tä tha apatihe. ĩ töpö holisimo opatii. ĩ töpönö ai sanöma töpö möö wani ipö. Ai töpö na ĩ töpö pi honipo tai mi ipö. ³² -ĩ na makö kuati wi ĩ tä noa na makö säa hötöpalö matimö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ töpönö ĩ ta taö öpa waikia kulai maaki, wanisala tä thaa satimo opati nö kiliawö. ĩ töpönö wanisala tä thatihe nö, -Ai makönö wanisala ma tä thaa naio wi ĩ tä topa- ĩ na ai töpö na ĩ na ĩ töpö kuu.

Wa wanisala naio kutenö, Teusö anö wa peama kuki kitä

2 Önö kutenö, -Ki töpö wanisala apatii- ĩ na ai makö kuu wi ĩ makö aiki, -Kamisa topa apa asatioö- ĩ na makö kuu maiki. Wanisala tä tha apati wi ĩ töpö kua kua soataloti wi na, ĩ na kawa kua kua naio soata tä, -Ĩ töpö wanisala apa pasitioö!- ĩ na wa kuu asa kule maiki, -Kawa wanisala apa hõtöo soata wi ĩ wa hõtö soatawö- ĩ na kawanö Teusö wa thama hõtöo soataö. ² Wanisala tä tha apati wi ĩ töpö na, -Makö wanisala apaö- ĩ na Teusö pitili a sai kuu. ³ -Ki töpö wanisala apatiwöö!- ĩ na wa kuu asale, ĩ wanö wanisala wa tä thaa hõtöa tä, kawa na, -Wa wanisala apatiwö- ĩ na kawa na Teusö a kuu asa mai kitä ta o? Teusö anö wa peama hõtöo soata kitä. ⁴ Teusö anö wa totiapala apatii, kawa na a hĩso haiatalo mi, wa peama haiatalo mi, ĩ na Teusö a kuaö ha, -Teusö anö sa peama asa wi, ĩ sa mai kitä- ĩ na a pi kuu ti! Teusö aiki, -Wa pi sapa kõpalo nö, wanisala wa tä thati noai ĩ tä hosälöö!- ĩ na Teusö a pi kuu salo, huki Teusö anö wa peama paio mai ha, wa totiapala apa paitio päo ta pi kuu mai. ⁵ Wa pi sapapo kõo mai, wanisala wa tä thaa pi topa satimo opaalo ha, pe epii Teusö anö wa peama kitä ta pi kuu mai. Sanöma töpönö wanisala tä thati wi, ĩ tä na Teusö a hĩsua apölo nö, -Makö wanisala apati manu kui, makö pea kuki kitä- waiha ĩ na Teusö pitili a kuu hoka apa tä, pe epii wa peama naio kuki kitä. ⁶ ĩ tä, sanöma makö kuati noai ĩ tä na Teusö anö noa tä totoma kitä. ⁷ Ai töpönö toitai tä thatala apati wi, ĩ töpö aiki, -Makö totiatalo opatiwöö!- ĩ na ĩ töpönö Teusö a pi thama pi topa apölai, -Teusö anö makö ösi palimipali wi ĩ ma tä pi ipa nököö!- ĩ na ĩ töpö pi ku upa wi, ĩ töpö na ösi palimipo wi, Teusö anö ĩ tä totoa asaki kitä.

⁸ ĩ na tä kua tä, ai töpö umi ipii, samii ĩ kama töpö puko pi topa apa sisatio nö kilia sai. ĩ töpönö pitili ta hini totio mai, ta wanisala apöle, ĩ ta hini päohe nö, wanisala tä tha apatihe. ĩ töpö na Teusö a hĩso opa salo, waiha ĩ töpö wasiama kuki kitä. ⁹ Wanisala tä tha apati wi ĩ töpö na Teusö a hĩso opa nö, töpö pi wi na takömoma nö, töpö peama apa kitä. Juteu töpö peama somataö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö peama nömöo soataö, ĩ na Teusö anö töpö wanisala apati wi, ĩ na ĩ töpö peama thama kuki kitä.

¹⁰ ĩ na tä kua tä, toitai tä thatala apati wi ĩ töpö na, -Makö totiatalo opa asatiowöö!- ĩ na Teusö a kuu nö, ĩ töpö pi topapalama kuki kitä. Juteu töpö pi topapalama somaö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö pi topapalama nömöoö, ĩ na Teusö anö ĩ na töpö thama kua kuki kitä.

¹¹ Teusö anö sanöma makö pewö na ĩ tä pewö thama ösöho soataalöö.

¹² Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö ĩ ta thapo mane, ĩ töpönö wanisala tä tha apati wi, ĩ töpönö Moisés a kai thapo mi päla tä maiki, ĩ töpö nomano nö, Teusö a na ĩ töpö koonö mai kitä. ĩ na tä kua tä, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, juteu töpönö ĩ tä säökama thapo asale, ĩ töpönö wanisala tä tha apa naitia tä, Moisés

anö töpö noa thaa noai, Teusö anö ĩ ta kateha nö, -Ĩ na Moisés anö makö noa thama maiki, ĩ ma ta hini totio maa noa- ĩ na Teusö a kuu nö, ĩ töpö peama kitä.

¹³ Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ai töpönö ĩ ta hini pätia tä, Teusö anö ĩ töpö totipa pasio mai kitä. Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ai töpönö ĩ ta hini totio asa wi ĩ töpönö toitai tä thaa asa wi, Teusö anö ĩ töpö totia asapali. ¹⁴ -Toitai ma tä thaa totihoö!- ĩ na Moisés a kuu noai, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö ĩ tä säökama thapo pasia mane maiki, toitai tä thaa hõtöa tä, ĩ töpönö Moisés a kai a thapo mane maiki, -Ĩ naköö! ĩ na makö kua totiopököö! Wanisala ma tä thaa maikiö!- ĩ na kama töpö noa thapaso sapao kõo päoö.

¹⁵ ĩ töpönö toitai tä thati hõtöo kutenö, Moisés anö makö noa thaa wi, ĩ töpö ösi na ĩ nasimö tä titia hõtöa hãtoakö. Awai. ĩ töpö pi tapoiki nö, -Toitai ma tä thaapökööl!- ĩ na kama töpö pi kuu päo salo, kama töpönö Moisés a kai a titipo hõtöa hãtoaköö! ĩ töpönö wanisala tä thaahe nö, töpö pi tapoiki nö, -Sa tä thaae, ĩ tä wanisala- ĩ na ĩ töpö pi kuu päoö. ĩ na tä kua tä, ĩ töpönö toitai tä thaahe nö, -Sa tä thaae, ĩ tä toita- ĩ na ĩ töpö pi kuatalo opati päoö. ¹⁶ Sa kuu pole, waiha ĩ na tä kua totio kitä. Ta topa apöle sa ta wäsä sinomoti wi, ĩ na ĩ ta kuu. Waiha Teusö a na sanöma makö pewö waloköma, Jesus Cristo a na Teusö aiki, -Ĩ töpö pi tapopalo wanisala hãtotio noai ĩ tä, ai töpö mamotetela tä kuno mai, ĩ töpönö wanisala tä thaa hãtotio noai ĩ tä, ĩ na tä kui wa tä pewö a kateha nö, töpö wanisala noai, ĩ tä noa na töpö peamaö!- ĩ na pelupö na ĩ na pö a kuu kitä.

Juteu töpönö, Moisés a kuu noai ĩ tä waheta thapo asalai, ĩ töpö topa apa asa mai kitä

¹⁷ Juteu a hilo wi ĩ ai! -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai ĩ sa ta thapo asa waikia kutenö, sa topa apa asa waikileö!- ĩ na wa kutii. -Teusö sa thapo wi ĩ sa waikiwö- ĩ na wa kupalotii. ¹⁸ -Ĩ na ipa sanöma töpö kuapöö!- Teusö a kuu wi ĩ wa ta taö öpa waikia kule. Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ wa ta hua waikilöma kutenö, tä toitai ĩ wa tä sai taö öpaö.

¹⁹ -Töpö höpöpöi, ĩ sa töpö tutuapala taö öpaö- ĩ na wa kuu. -Sa wakala apö asa waiki kutenö, mumi mumi tä na töpö kua pasile, ĩ sa töpö pasilipo wi ĩ sa- ĩ na wa kuu. ²⁰ -Töpö pi moti ipö soai, kamisanö ĩ sa töpö pi hatukama wi ĩ sa- wa kuu. -Ulu töpö taöma sinomo wi ĩ sa- ĩ na wa kuu naioö. -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ tänö sanöma makö pi hatuka asapali, ĩ ta pitilia apa sisaa, ĩ na tä kuaö- ĩ na wa pi kuu totia kule. ²¹ Ai wa töpö pi hatukama apati manu kui, kama wa pi hatukupö sapao kõo naio mi salo. -Pö thomömo tihöö!- ai wa töpö noa thaa sai maiki, wa thomömo hõtöo soataö. ²² -Ai tiko tä suö na a mamotetela hãto tihöö!- ĩ na ai wa tä noa thaa asa wi maiki, ai wa tä suö huu talalöma, wa mamoa soatasoö. -Sa noama sinomo wi tä ukutupö- ai töpö pi kuu wi, ĩ wa tä ukutupö pii mi ipö maiki, ĩ tä ukutupö pi hĩtale, ĩ a sai ösimö ha wani tökö kua wi tökö wani ha wa thomömo pi topa apa

sisao. ²³ -Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sa tä waheta thapo asa kule- ĩ na wa ku upa wi wa maaki, ĩ wa ta hini totio mi kutenö, -Teusö a holisi- ĩ na ai wa töpö pi thapalama apati sai. ²⁴ Teusö tä waheta ha ĩ na ta kuu wi ta kua. -Juteu makö holisimopalalo opati wi, ĩ tä na juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Teusö a katehepala isi waniho opatie- ĩ na tä waheta kuu.

²⁵ Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai ĩ wa ta hini totilöma, juteu wa isi ola ösö hosapamonaso wi, ĩ tä topa sisa kule. ĩ wa ta hini makoka totio paio maa noai maaki, wa isi ola ösö hosapamonasoma, ĩ tä topa mai kitä. ²⁶ Juteu töpö pasi mai ĩ töpö isi ola ösö hosapamo pasio maa noai maaki, ĩ töpönö Teusö a kai a hini totia asalöma, Teusö aiki, -Ī töpö hai, juteu töpö pasi mai kitä maaki, ipa juteu töpö isi ola ösö hosapamoti wi, ĩ töpö kuati wi na, ĩ na ĩ tiko töpö maaki, ĩ na ĩ töpö kua naiö. ĩ tiko töpö maaki, sa kai a hini totia kutenö, ĩ ipa töpö nai soatawö- ĩ na Teusö a pi kuu kitä. ²⁷ Önö kutenö, Teusö wa tä waheta thapo waikia salo, wa isi ola ösö hosapamo waikiso noai, ĩ wanö Teusö wa kai a hini totio mi tä, juteu tä pasi mai ĩ a isi ola ösö hosapamo maa noai maaki, ĩ anö Teusö a kai a hini totia asa tä, -Juteu wa isi ola ösö hosapamo waikiso noai maaki, wa wanisala apatiwö- ĩ na ĩ anö ĩ na Teusö a thama kuki kitä.

²⁸ Ai töpönö wa möö nö, -Ī a hai ĩ juteu tä- ĩ na kawa na ĩ na ai töpö pi kuu kule maaki, pili wa ösinö Teusö wa thapo mi tä, juteu wa sai mai kitä. Pili wa isi ola ösö hosapamo waikiso noai maaki, juteu wa sai häto mai kitä. ²⁹ Teusö anö makö noa thaa noai, pili wa ösinö ĩ wa ta hini totia tä, ĩ tökö sisawö, ĩ juteu wa sai. Teusö wa thapo wi ĩ wa. Pili wa isi ola ösö hosapamo saimo pälasoma, -Kawanö sa thapo wi ĩ wa- ĩ na Teusö a pi kuu mai kitä. Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ tä säökökö noai, ĩ tänö wa toita mai kitä. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa totipa sisaö. Wa ösi wanisalati noai, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ tä hosalö nö, wa ösi tikopöpalöma, -Wa toita apö- kawa na ai sanöma tä kuu mai kitä maaki, Teusö aiki, -Kamisa na wa toita waikileö!- ĩ na kawa na ĩ na Teusö a kuu kitä.

3 ĩ na sa kuu pole, ĩ tä na ai wa aiki, -"Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na juteu töpö palupo mai kitä" Paulo a kuu hätoa alu kule? "Juteu töpö pasi mai ĩ töpö kui na, ĩ na juteu töpö kuö naiwö. Juteu töpö isi ola ösö hosapamo wi ĩ tä topa mai kitä" ĩ na Paulo a kuu häto alu kule?- ĩ na ai wa pi kuu kule hõ? ² Ma. ĩ na sa kuu mane. Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na juteu makö palupo pi satehepoö. Pi naka. Juteu töpö na Teusö anö kama kai a totoa asakö nö, -Sa kai a thaa totilöö! Ai töpö na sa kai a wäsä sinomoö!- a kuuma. ³ -Ai juteu töpönö Teusö a kai a hini totio mi ha, Teusö a pitilimo mi ipö hätokö- ĩ na pö pi kuu ti!

⁴ Pö pi kuu ti! Ai sanöma töpö holisimopaloti wi maaki, Teusö a holisimo pasio mai kitä. Pi naka. ĩ na Teusö tä waheta kuu:

-Teusö ai. "Wa kuu wi ĩ ta makoka apa" ĩ na ai tänö ĩ na Teusö wa noa thaa kitä. Ai töpönö kawa na tä hini

waikioma tä, "Teusö a pitilimo totia waikia alu kuleö!" ĩ na ĩ töpö kulaso kitä- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

⁵ Sanöma makönö wanisala ma tä thapala apati tä, -Teusö anö toitali tä thaa sisa wi ĩ a ta o- ĩ na ai ma töpö pi thapalama kutenö, wanisala ma tä thapala apati wi, ĩ tä topa hätoa waikia kule? Ai sanöma töpö kuu kua päo wi na, ĩ na sa kuu naia päa kule. -Wanisala ma tä thapala apati wi ĩ tä noa na Teusö anö makö peama kuköma, Teusö a topa mai kitä- ĩ na makö pi kuu tao kitä ta o? ⁶ Ma. Makö pi kuu tao mai kitä. Teusö a topa apa mi aköna, waiha sanöma makö pewö na tä makokama läapalo mi kipi.

⁷ Ai makö aiki, -Hi kamisamakö holisimopaloti ha, "Ä äi. Teusö a pitilimo sisaö ta o!" ĩ na ai sama töpö pi thapalama apati manu kule, samakö holisimopaloti wi ĩ tä wanisala hätoa mai kitäö!- ĩ na ai makö pi kuu hätole kitä. ĩ na makö pi kuu maapö! -Samakö holisimo wi ĩ tä topa waikia kutenö, wi na Teusö a pi kuu salo, samakö peama kuki?- ĩ na makö pi kuu maapö! ⁸ ĩ na makö pi kuu aköna, -Waiha toitali tä kupasopö, huki wanisala ma tä thaa paio nököö!- ĩ na makö kuu pola pi ta pi kuu mai. Ai töpönö sa kateha hiopöa apa nö, -"Toitali tä kupasopö, wanisala ma tä thaa paio nököö!" ĩ na Paulo a kuu thaliö!- ĩ na ai töpö holisi kuu waikia kule. ĩ na ĩ töpö kuu pole, Teusö anö ĩ tä noa na ĩ töpö peama hõttö kitä.

Ai sanöma tänö toitali tä thatala asatio wi tä kua mai kitä

⁹ Wi na samakö kuupökö? -Teusö a na juteu samakö topa asa kule. Juteu töpö pasi mai ĩ töpö wanisala apa pasioö- ĩ na samakö kuupökö? Ma. -Juteu samakönö wanisala sama tä thatala apaö, juteu töpö pasi mai ĩ töpönökö naiwö, wanisala tä thatala apa naiö soataö, ĩ na makö pewö kua ösöhatii- ĩ na sa kuu waikio kipili.

¹⁰ ĩ na Teusö tä waheta kuu hõttö soataö:

-Ai sanöma tänö toitali tä thaa wi ai tä kua mai kitä.

¹¹ Ai tä pi hatuka apa wi tä kua mi. Teusö a na ai pili tä ösi pi wasisoti wi, ai tä kua mai kitä.

¹² Teusö a na sanöma töpö pewö hanoatii. Ai töpö pi topapalo wi tä kua mi ipö. Ai tänö toitali tä thaa asa wi, sami ai tä kua asa mai kitä.

¹³ ĩ töpö kai a hiopöa apati nö, ai töpö nomapamatii. ĩ töpö kai holisia hapaloti nö, ai töpö mönama apatii. Olö kökö nakö wasu kui na, ĩ na ĩ töpö kai wasu kuö hõttöwö.

¹⁴ ĩ töpönö ai töpö hĩsu thaa soatalo opa nö, töpö hõla soatalo opatii.

¹⁵ Ai töpö säpa pi topa salo, töpö wasu huu soatalo opatii.

¹⁶ ĩ töpö wasu huti pamö ai töpö peamaö, ai töpö säpaö, ĩ na ĩ töpö kuatii.

¹⁷ ĩ töpönö ai töpö noima tai mi.

¹⁸ Teusö a na ĩ töpö kili maapa wikö- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

¹⁹ -Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, ai töpönö ĩ ta taö öpa wi ĩ töpönö ĩ ta hini totiopökö- ĩ na

ta kuu wi ĩ ma ta taö waikia. ĩ töpönö wanisala tä thaa tä, -Nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sama ta tai mi salo, wanisala sama tä thaa päoma- ĩ na ĩ töpö kuu wi tä kua mai kitä. Sanöma makö pewö na Teusö aiki, -Wanisala wa tä thatala apatipili, ĩ wa- ĩ na Teusö a kuu tä, -Mawöö!- ĩ na makö kuu hötöso wi tä kua mai kitä. ²⁰-Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sa ta hinia totia waikilöma kutenö, Teusö aiki, "Wa topa" ĩ na Teusö a kuu kitä!- ĩ na pö pi kuu tihöö! -Wanisala sa tä thatala apati wi ĩ sa- ĩ na Teusö anö sanöma makö pi thama pia salo, nö patapö töpö noa thaa päoma ta pi kuu mai.

Teusö anö sanöma makö totipali wi ĩ ta

²¹ Huki Teusö anö sanöma makö totipali wi, kamakö na ĩ tä möma kule. Teusö anö nö patapö töpö noa thaa soma noai ĩ tänö makö totipo mai kitä. ĩ na Moisés a, Teusö a kai a wäsä sinomoti noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kuu hötöoma. ²²-Jesus Cristo a pitili- ĩ na sanöma makö pi kuu totio kuköma, ĩ tökö, Teusö anö makö totia sisapali. ĩ tökö, -Kamisa na huki wa taamö toita- ĩ na Teusö a pi kuu kuki. -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu totio wi, Teusö anö ĩ makö pewö totia ösöha totipali. ²³Sanöma makö pewönö wanisala ma tä thama. Teusö a wakala apii, a toita apii, ĩ tä na makö pewö häwäpotii. ²⁴Noa mai ha Teusö anö makö totiapala apa nö, Jesus Cristo a na Teusö anö makö totipamani. Cristo anö makö ösi uni kusöpali. ²⁵Sanöma makönö wanisala ma tä thati wi, Teusö anö Jesus Cristo a na ĩ tä noa thapamanöpö, Cristo a simöpalöma. Cristo a säpamo waikisoma kutenö, wanisala ma tä thaa noai ĩ tä na Teusö a hïso matasoma. -Cristo a pitili- makö pi kuu totio nö, -Kamisa noa na Cristo a säpamono nö, a iä pö halasoma- ĩ na makö ösi kuu ha, kamakö na Teusö a noimo totio kitä. Önö kutenö, -ĩ na Teusö anö sanöma makö totipali wi, ĩ na ĩ tä kuö ta o- ĩ na makö pi thama pia salo, Teusö anö Cristo a simöpalöma. A simöpa paio mi tä, sanöma nö patapö töpönö wanisala tä thaa hötöo paitioma maaki, Teusö anö ĩ töpö peama soatalo maama. -Īpa sanöma töpönö wanisala tä thapalati päöhe!- ĩ na a pi kuu paioma. ²⁶ĩ na Teusö a pi kuu paioma maaki, huki ĩ na a pi kuu mai kitä. Huki ĩ na a pi kuu mai kitä maaki, -Sanöma makönö wanisala ma tä thatalati wi, Teusö anö huki ĩ makö totipali kitä!- Teusö anö huki ĩ na makö pi thama wi ĩ tä kua. -Jesus a pitili- makö kuu totio wi, Teusö a topa apati wi ĩ anö ĩ makö totia hötöpali kitä. ²⁷Önö kutenö, sanöma makö aiki, -Kama sa topa apa waikitiowöö!- ĩ na makö pi kuu kitä ta o? Ma. ĩ na makö pi kuu mane. Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai ĩ ma ta hini pi topa wi maaki, ĩ tänö makö totipa mai kitä. -Jesus Cristo a pitili- makö pi kuu totio wi ĩ tänö makö totia sisapali. ²⁸ĩ na tä kuaö ha, -Nö patapö töpö noa thaa noai ĩ sa ta hini totia tä, Teusö aiki, "Kamisa na wa taamö toita" a pi kuu kitä- ĩ na makö pi kuu mai, -"Jesus Cristo a pitili" sa pi kuu totio kuköma, "Kamisa na wa taamö toita" ĩ na Teusö pi kuu kitä!- ĩ na makö pi kuu sisaö.

²⁹-Teusö a lö kui, juteu töpönö ĩ a thapo asa wi ĩ a si-sawö- pö pi kuu ti! Juteu töpö pasi mai ĩ töpönö ĩ a thapo naio soata wi ĩ a nai soatawö. ³⁰Sami ĩ Teusö a pata waikiwö. Juteu töpönö Teusö a pata thapo wi ĩ a pata hai, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö ĩ a pata thapo naio soata wi, ĩ a pata soatawö. Sami Teusö a kua kutenö, -Jesus Cristo a pitili- ĩ na juteu töpö pi kuu totio kuköma, Teusö anö ĩ töpö totipali, -Jesus Cristo a pitili- ĩ na juteu töpö pasi mai ĩ na ĩ töpö pi kuu naio kuköma, Teusö anö ĩ töpö totia naipali, ĩ na Teusö anö sanöma makö thalali. ³¹-"Kamisa na wa taamö toita" ĩ na Teusö ma pi thama pi topa salo, "Jesus Cristo a pitili" ĩ na makö pi kuupököö!- ĩ na sa kuu kule. ĩ na sa kuu pole, ĩ sa aiki, -Sutu ha Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai ĩ ta hosalöheö!- sa kuu alu kule? Ma. ĩ na sa kuu mane. Pi naka. -Nö patapö töpö noa thaa noai ĩ ta topa apa soa- ĩ na sa kuu alu kule.

-Teusö a pitili- Abraão a pi pata kuu totio noai ĩ ta

4 Kamisamakö hai nö patapö Abraão a pata kuo noai, ĩ na ĩ a pata kuama. ²-"Abraão anö toita tä thati salo, kamisa na a taamö toita waikia kule" sa pi kuu kule- ĩ na Teusö a pi kuu aköna, Abraão aiki, -Kamisa totiatalo opa asawöö!- a pi kuu hötöo noa kipi. ĩ na a pi kuu hötöo noa kipi maaki, Teusö a na ĩ na a kuu maa noa kipi. ³ĩ na Teusö tä waheta kuu: -"Teusö a pitili" ĩ na Abraão a pi kuu totio noai ĩ tä noa na sisawö Teusö aiki, "Kamisa na Abraão a taamö toita waikia kule" ĩ na Teusö a kuuma- ĩ na tä waheta kuu. ⁴Ai tä na sanöma wa kalipalo noai, kawa na ĩ aiki, -Noa mi hi sitipa sa kökö totoa päo pia kule- ĩ na ĩ a kuu mai kitä. -Wa kalipalopili, hi ĩ tä noa- ĩ na a kuu sisaö. ⁵ĩ na tä kua kule maaki, kawa kalipalo noai, ĩ tä noa na Teusö anö wa totipa mai kitä. Wa kalipalo mai ha, -Teusö a pitili- ĩ na wa pi kuu totio päköma, Teusö anö wa totipali. Toitai kama wanö tä thatala apati päo wi ĩ tä noa na kuno mai, -Teusö a pitili- wa pi kuu totio wi ĩ tä noa na sisawö Teusö anö wa totipali. Teusö aiki, -Wanisala wa tä tha apati kipili maaki, kamisanö wa totipali ke. Huki kamisa na wa taamö toita waikia kule- ĩ na Teusö a kuu wi ĩ a na wa mamo teteiki nö, -Teusö a pitili- wa pi kuu salo, -Kamisa na wa taamö toita- ĩ na kawa na ĩ na Teusö a kuu kuki. ⁶ĩ na Davi a pata kuu hötöoma. -Toitai wa tä thatala apati wi ĩ tä noa na kuno mai. Noa mai ha Teusö anö wa totipali- ĩ na sa kuu kuae na, ĩ na Davi a pata kuu kua hötöoma: ⁷-"Wanisala wa tä thatala apatipili, ĩ tä na sa hïso mataso ke. Wanisala wa tä thaa noai, ĩ sa tä noa matamani ke" kawa na ĩ na Teusö a kuu pole, ĩ tä na wa pi mönaha apa. ⁸"Wanisala wa tä thatala apati kipili" kawa na ĩ na Teusö a kuu mai, ĩ tä na wa pi mönaha apa- ĩ na Davi a pata kuuma. ⁹-Wa pi mönaha apa- sa kuuhe, pili makö isi ola ösö hosapamo sisa noai ĩ makö na sa kuu sisa kule ta o? Ma. Pili töpö isi ola ösö hosapamo pasio maa noai, ĩ töpö na ĩ na sa kuu naia soata kule. Pi naka. -Teusö a pitili- Abraão a pi kuu totio noai ĩ tä na Teusö aiki, -Hu-

ki kamisa na Abraão a taamö toita- ĩ na Teusö a ku-
uma. ¹⁰ Abraão a isi ola ösö hosapamo waikio noai ha, ĩ
na Teusö a kuuma ta o? Ma. A isi ola ösö hosapamo
paio mi tä, -Huki kamisa na wa toita- ĩ na Teusö a kuu
soatama. ¹¹ A isi ola ösö hosapamo paio mi tä, -Teusö a
pitili- ĩ na Abraão a pi kuu soatama. -Teusö a pitili- a pi
kuu totio waikio noai ha, a isi ola ösö hosapamonaso-
ma. -Teusö a pitili- a pi kuu noai ĩ tä noa na Teusö anö
a totipalö noai, ĩ tä pi na tä uno thaköma. Önö kutenö,
-Teusö a pitili- ĩ na sanöma makö pi kuu totio wi, ĩ
makö aiki, -Abraão a pata hai, ipa hao a- ĩ na makö
pewö kuuto päoö. -Teusö a pitili- sanöma töpö pi kuu
kuköma, pili töpö isi ola ösö hosapamo mai maaki, ĩ
töpö na, -Huki kamisa na wa taamö toita- ĩ na Teusö a
kuu. ¹² ĩ na tä kua tä, pili samakö isi ola ösö hosapamo
waikio noai, -Teusö a pitili- ĩ na ĩ samakö pi kuu totia
naine, ĩ samakö na, -Huki kamisa na wa taamö toita- ĩ
na Teusö a kuu naiö. Abraão a isi ola ösö hosapamo
paio mi tä, -Teusö a pitili- a pi kuu soatama kutenö,
-Huki wa toita apii ĩ wa kupaso ke- ĩ na Teusö a kuu
kua noai na, ĩ na kamisamakö aiki, -Teusö a pitili-
samakö pi kuu naiö kuköma, -Huki wa toita apii wa ku-
paso ke- ĩ na kamisamakö na ĩ na Teusö a kuu naiki.

**-Teusö a pitili- töpö pi kuu totio wi ĩ töpö na
Teusö aiki, -Toitai wa kuati kitä- ĩ na a kuu**

¹³ Abraão a, kama hai ĩ tolewö töpö, ĩ na töpö kui
töpö na, Teusö aiki, -Ī ma tä uli pewö thapo kuköma,
toitai makö kupaloti kuki kitä- ĩ na a kuuma. Kamakö
aiki, -Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, Abraão
anö ĩ ta hinia totilöma kutenö, ĩ na Teusö a kuuma- pö
pi kuu tihöö! -Teusö a pitili- Abraão a pi kuu totioma
kutenö, Teusö anö a totipali salo, -Ī wa tä uli pewö
thapo kuköpököö!- ĩ na Teusö a kuuma. ¹⁴ Nö patapö
töpö noa thaa noai, ai töpönö ĩ ta hini totio opa wi ĩ
töpö na, -Toitai makö kupalo kuki kitä- ĩ töpö na ĩ na
Teusö a kuu sisa aköna, -Teusö a pitili- makö pi kuu
totile ĩ makö na, -Toitai makö kupalo kuki kitä- ĩ na
Teusö a kuu naiö mi kipi. -"Teusö a pitili" ĩ na pö pi kuu
sisa totioö!- tä kuu wi tä kua mana pi. Pi naka. Teusö
anö nö patapö töpö noa thaa noai, ai töpönö ĩ ta hini
totia aköna, toitai ĩ töpö kupalo pola pi maaki, nö pat-
apö töpö noa thaa noai, ai tänö ĩ ta hini totia wi, ai tä
kua asa mai kitä ta pi kuu mai. ¹⁵ Nö patapö töpö noa
thaa noai, ĩ ma ta hosaö ha, kamakö na Teusö a hīsolo
nö, makö peama kuki kitä maaki, Teusö anö nö patapö
töpö noa thaa pasio maama aköna, ĩ ma ta hosa wi tä
kua mana pi.

¹⁶ -Teusö a pitili- makö pi kuu totio wi ĩ makö na,
-Toitai makö kupaloti kuki kitäö!- ĩ na Teusö a kuu
naiö. Teusö anö makö totiapala apa päo kutenö,
Abraão makö ola na ĩ na a kuu sisaö. Teusö anö nö
patapö töpö noa thaa noai, ai töpönö ĩ ta hini totio wi,
ĩ töpö na, -Toitai makö kupaloti kitäö!- ĩ töpö na ĩ na
Teusö a kuu asa mi. -Teusö a pitili- ĩ na Abraão a pi kuu
kua noai na, ĩ na makö pi kuu kua nömöne, ĩ makö hai,
Abraão a hai ĩ ola tolewö makö naiwö. Abraão a kuo
noai ĩ na, -Ipa hao a- ĩ na makö kuu kuköpö. Ī makö

na, -Toitai makö kuki kitäö!- ĩ na Teusö a kuu naiö.
¹⁷ -Satehe epii, ai sanöma töpö pilia setekepai, kawa
hai ĩ töpö hai ĩ pö a kupaloö!- ĩ na Abraão a na ĩ na
Teusö a kuu noai, Teusö tä waheta ha ĩ na ĩ ta kua. Önö
kutenö, -Teusö a pitili- Abraão a pi kuu totio noai, ĩ a
na ĩ Teusö aiki, -Toitai makö kuki kitäö!- ĩ na Teusö a
kuu totioma. Nomawö töpö temöapama koo wi, ĩ a ku-
uma. Hi tä uli ha tä pewö kua paia mi tä, ĩ tä pewö tha-
palö noai, ĩ a kuuma. ¹⁸ Abraão a na, -Au tolewö töpö
sateha apöki kitäö!- ĩ na Teusö a kuu ha, -Pitili tahaö!- ĩ
na Abraão a pi kuu hötöoma. Abraão a, kama pusopö
a, ĩ na kilii töpö ulupö mai ha, töpö patasipöa pälaso-
ma maaki, -Kamisa ola tolewö kupo mai kitäö!- ĩ na
Abraão a pi kuu maama. -Teusö ta pitilia apa- a pi ku-
uma kutenö, satehe epii kama hai ĩ tolewö töpö kupa-
soma. -Au tolewö töpö sateha apöki kitäö!- ĩ na Teusö
a kuuma kutenö, -Abraão a kuo noai ĩ ipa hao a- sate-
he epii sanöma töpö kupaloö.

¹⁹ Abraão a patasipö toti ipö waiki tä, ĩ a na 100 ina-
ma tä kua waikia tä, -Sa noma pia wi ĩ tä atepa apa
waikileö!- ĩ na a pi kuu waikila tä, kama hai ĩ pusopö
Sata a patasoma apa hötöa waikia kule maaki, -Teusö
a kuu noai, ĩ ta holisi- Abraão a pi kuu maama. -Teusö
a pitili- a pi kuu holisimo maama. ²⁰⁻²¹ -Teusö a pitili- a
pi kuu mapo maama. -Kamisa na Teusö a kuu noai ĩ ta
holisi hätoa- ĩ na a pi kuu maama. -Kamisa na Teusö a
kuu noai, Teusö anö ĩ tä thama totio kitäö!- ĩ na a pi
kuu salo, -Teusö a pitili- a pi kuu totio wi ĩ tä lotetea
apöpalö nö, Teusö a na, -Aitaköö! Kawa lotete epö
asawöö!- ĩ na a kuuma. ²² -Teusö a pitili- Abraão a pi
kuu totioma kutenö, -Kamisa na Abraão a taamö toita
apö- ĩ na Teusö a pi kuuma. ²³ -Kamisa na Abraão a
taamö toita apö- Teusö a pi kuu totio noai ĩ tä säöka-
ma kuu noai, Abraão a na tä kuu sisa maama. Abraão
a kateha sisa maama. ²⁴ Jesus pata tä nomasoma maa-
ki, Teusö anö a temöa komanö noai, ĩ Teusö a na, -Ī a
pitili- makö pi kuu totio wi ĩ makö na ĩ tä waheta kuu
naiö. -Teusö a pitili- makö pi kuu totio kuköma,
-Kamisa na makö taamö toita apö- ĩ na Teusö a kuu
naiö. ²⁵ Wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä noa na Jesus a
säpamanöpö, a säpa totio pialahai, ĩ töpö na a totokö-
ma. Ī na tä kua tä, Teusö a na sanöma makö taamö toi-
ta apa kuköpö, a temöa konasoma.

Teusö a na makö taamö toita apii ĩ ta

5 -Teusö a pitili- ĩ na makö pi kuu totioö ha, Teusö
anö makö totipalöma. Teusö a na makö toita wai-
ki kutenö, ĩ na makö kili mai, huki ĩ a na makö
noimopaloö. Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tänö makö
pewö noipalöma. ² -Teusö a pitili- makö pi kuu totio
kuköma kutenö, Teusö a na Jesus Cristo anö makö
pewö noipalöma. Ī na Jesus Cristo anö makö thama to-
tioma salo, Teusö anö makö totiapalati. Teusö anö
makö totiapala apati salo, makö pi toitai makö ku-
palotii. Önö kutenö, -Teusö a wakala apii ĩ a kua kua wi
na, ĩ na makö kua kua naiö kitä- ĩ na makö pi kuu salo,
makö pi mönaha apa nö, makö pi topa apaö. ³ Ī tä na
makö pi mönaha sisa mai kitä. Hi tä uli ha makö pepa-

lo opati kule maaki, i ta na makö pi topa hötöa. Makö pea satia soatia tä, -Teusö a pitili- i na makö pi kuu satimo kuköma, makö pi lotetea apa kuki. Önö kutenö, makö pi topa apa. ⁴-Teusö a pitili- makö pi kuu satimo opaö ha, -Makö toita apö- i na Teusö a kuu. -Makö toita apö- i na Teusö a kuu nö, -Teusö anö makö nö läpo kitäö!- i na makö pi thamaö. ⁵-Teusö anö makö pi ipawöö!- i na makö pi thamaö. Kamakö na Teusö anö kama ösi kua tolele, i a ösi totokö noai i a ösinö i na makö pi thama kutenö, -Teusö anö makö nö läpo kitä- i na makö kuu wi i ta pitilia apa.

⁶ Makö utiti ipö soa salo, kama makö noamo tai mi ipö soa tä, wanisala ma tä thaa noai, Cristo anö i makö noama pia salo, a säpamoala lälasoma. -Pei. Huki wa säpama pia kuleö!- i na pö anö Cristo a noa thaö ha, a säpamonasoma. ⁷ Ai sanöma tä topa apati wi, i a noamapö ai sanöma tä säpamo wani ipö kitä. I na sa kuu kule maaki, a topa apati wi, i a na ai sanöma tä säpamo pi topa wi, i ai tä kua hätole kitä. ⁸ I na tä kua kitä maaki, -Teusö anö sanöma makö ta pi ipa noa- i na Teusö anö makö pi thama pia salo, makö wanisala soa tä, kamakö noa na Cristo a säpamonasoma. ⁹ Cristo a noma tä, a ia pö halaso noai, i a ia pönö Teusö anö makö totipalöma kutenö, makö täapa totia kōa läkö laso kitä. Wanisala tä thaa wi i töpö na Teusö a hīso opa nö, töpö peama totio opa piale, i tä, Teusö anö makö täa konö naso kitä. ¹⁰ Teusö ma wanipoti wi i makö kuoma maaki, kamakö noa na Cristo a säpamonasoma kutenö, kamakö na Cristo anö Teusö a noipalöma. Huki makö noi ipö tä, Cristo a temöa kono so noai, i a temö öpii i anö makö ösi täapa kōo läo kitä. ¹¹ I na pätawö kuno mai. Kamakö hai Jesus Cristo Kaikana tänö kamakö na Teusö a noipalöma salo, Teusö a na makö pewö pi mönahapalo opatii.

Adão a, Cristo a, i na kilii töpö

¹² Pi naka. Sami wano tänö wanisala pili tä kolo thapalöma kutenö, i ola ai sanöma töpönö wanisala tä thaa tolea wi tä kupasoma. Wanisala tä thaa soma noai i ta noa na sanöma töpö nomapo kua kukö noai na, i na sanöma makö pewönö wanisala ma tä thaa kua hötöoö ha, i na makö pewö noma kua hötölasoö. ¹³ Teusö anö Moisés a noa thaa paio mi tä, sanöma töpönö wanisala tä thaa somama. Teusö anö Moisés a noa thaa noai i ta kua paia mi kutenö, wanisala tä thaa soma noai i töpö na Teusö aiki, -Sa töpö noa thaa wi i töpönö i ta hini mi manu kui, sa töpö peama kuki kitäö!- i na Teusö a pi kuu paio maama. ¹⁴ I na Teusö a pi kuu maama maaki, Moisés a kupo paio mi tä, Adão a hai i tolewö töpö kuo noai, i töpö hotelasoma. Teusö anö Adão a noa thaa noai, i töpönö i ta tai mi pasi kutenö, Adão anö i ta hosa kua noai na, i na i töpönö i ta hosa tolea kua maama. I ta hosa tolea kua maama maaki, i töpönö ai wanisala tä thama hötöoma salo, i töpö nomanasoma.

Hi tä uli ha Cristo a huu noai, i a kuo kuo noai na, i na Adão a kuo kuo hötöoma. I töpö polakapio opama maaki, i töpönö satehe epii sanöma töpö thaa tolekö-

ma. ¹⁵ Cristo a kui na, i na Adão a kuo kuo hötöoma maaki, Cristo a kua totio noai na, i na Adão a kua totio pasio maama. Teusö anö sanöma töpö noa mi totiapala apa wi i tä kua wi na, Adão anö wanisala tä thaa noai, i na i tä kua pasio maama. Sami a maaki, wanisala tä thaa soatasoma kutenö, sanöma töpö satehe epii töpö nomapo maaki, Teusö anö sanöma makö totiapala satia apaö. Teusö anö sanöma makö totiapala apa wi, kamakö na Jesus Cristo anö i ta totoma apaö. Cristo sami a maaki, noa mi satehe epii makö totiapala apaö. ¹⁶ Adão anö sami wanisala tä pi thama kutenö, Teusö aiki, -Wanisala tä thaa noai i ta na makö peama kuki kitäö!- Teusö a kuu nö, sanöma makö peamama. I na tä kua kua noai na i na Teusö anö makö totiapala wi, i na i tä kua mi. Sanöma makönö satehe epii wanisala ma tä thaa pi kupo wi tä kua maaki, noa mi päla tä, Teusö anö makö totiapala apa kutenö, -Huki kamisa na makö taamö toita- i na Teusö a kuu. ¹⁷ Sami a maaki, Adão anö wanisala tä thama kutenö, sanöma makö nomapo kuköma maaki, Jesus Cristo sami a maaki, tä thaa asa wi i tä lotetea satia apa asaa. Jesus Cristo anö makö pasilia waikipalöma kutenö, makö ösi nomaso wi i tä kua pikia mai kitä. -Teusö anö sa totiapala apa wi, i sa tä pii! Sa wanisala apati wi maaki, Teusö anö sa totipali wi i sa tä pii kuleö!- i na makö pi kuu totio nö, Jesus Cristo ma täa kuköma, makö ösi nomapo mai, makö ösi palimia totipasoma, wanisala tänö makö utitipama kota mai kitä.

¹⁸ Önö kutenö, Adão anö sami wanisala tä pi thama kutenö, sanöma makö pewö na, -Makö wanisala- i na Teusö a kuu. I na tä kua tä, Cristo anö sami toitali tä pi thaa asama kutenö, sanöma makö pewö na, -Huki kamisa na makö taamö toita- i na Teusö a kuu nö, makö ösi temöo soatio wi i tä, tolo. ¹⁹ Sami ai tänö Teusö a kai a hini maama kutenö, sanöma töpönö wanisala tä thaa wi, satehe epii i töpö kupaso kua noai na, i na sami ai tänökö asawö, Teusö a kai a hini totio asama kutenö, Teusö a na satehe epii töpö toitali, i töpö kua hötöpasö kitä.

²⁰ -Wanisala sa tä thaa wi i sa waikiwö- i na Teusö anö makö pi thama totio pia salo, nö patapö töpö noa thama. Wanisala tä thaa wi i tä pea apa waikia kule maaki, Teusö anö sanöma makö totiapala wi i tä pe sati ipö. Wanisala ma tä thatala apati kule maaki, Teusö anö makö totiapala satia apatii. ²¹ Önö kutenö, wanisala ma tä thaa wi i tä lotete epö salo, makö nomaso wi tä kua kule na, i na Teusö anö noa mi makö totiapala apati wi i tä lotete epö kuö sati ipö salo, i na makö totipa kua hötöoö. Makö totipalö nö, Teusö anö kamakö hai i Jesus Cristo pata tä na makö ösi palimipamaö.

Cristo anö makö temöama wi i ta

6 Önö kutenö, wi na makö kuupökö? -Wanisala ma tä thaa päla tä maaki, Teusö anö makö totiapala satia apa manu kule, wanisala ma tä thaa satia apatipökö!- i na makö kuupökö? ² Ma. Wanisala tä thaa wi i tä na nomawö töpö pi wasiso mi kui na, i na makö

kua hõtöa waikipaso noai, ï makönö wanisala ma tä thaa sapa kōataloti kitä ta o? Ï na kuno mai. ³ Jesus Cristo a na makö koka waikipasoma kutenö, makö mäi õhomomonasoma. Makö mäi õmamo tä, Cristo a noma kulaso noai na, ï na makö uni noma kua hõtösoö ta pi kuu mai. ⁴ Makö mäi õmamonasoma kutenö, Cristo a na makö kokaiki nö, Cristo a solo makö nomanö nö, Cristo a solo makö nomawö titiköma. Kamakö hai pö Teusö a lotete toti ipii ï tänö Cristo a nomawö temöa thaa komanö noai na, ï na makö temöa thaa hõtöa kopalöma. Önö kutenö, makö tikopö öpii makö kutiopö, Cristo a solo makö nomawö titikömae.

⁵ Cristo a na makö koka tä, Cristo anö makö kai noma kulaso noai na, Cristo anö ï na makö kai temöa kua hõtöa konasoö. ⁶ Ï ma tä taö waikia. Teusö ma thapo paia mi tä, makö kuati noai, ï makö uni nomasoma. Hii ti pakalai ti ha Cristo a säpamo pa, ï ha kamakö uni säpamoaisoma. Wanisala ma tä thaa pi topa apa sinomo wi ï tä lotete epii, Teusö anö ï tä mapamani pia salo, wanisala ma tä thaa sipa maapö, makö kuati noai, ï tä uni säa naipamanöma. ⁷ Sanöma tä noma waikiso noai, ï anö wanisala tä thaa pi topa kota mai kitä. ⁸ Cristo a solo makö nomasoma kutenö, -Cristo a solo makö temöa konasoö- ï na makö pi kuu totia kule. ⁹ Teusö anö Cristo a temöa komanöma. A noma kota mai kitä. Nomaso wi ï tänö Cristo a utitipama kota mai kitä. Ï ma tä taö waikia kule. ¹⁰ Wanisala tä thaa wi ï tä lotete epii tä maa totipamani pia salo, Cristo a noma pälasoma. Cristo a nomanö nö, wanisala tä thaa wi ï tä utitia waikipamanöma salo, a noma kota mai kitä. ¹¹ Ï na Cristo a kua kua noai na, ï na makö kua naiopökö. -Wanisala tä thaa noai, ï tä na sa noma waikisoma sa- ï na makö pi kuu nö, -Jesus Cristo a na sa koka kutenö, temö temö sanö Teusö sa hini totio wi ï sa- ï na pö pi kuu totio naioö!

¹² Önö kutenö, wanisala ma tä thaa wi ï tä na pili makö äpäti, ï makö simöamo maapö! Cristo a na makö koka paia mi tä, wanisala ma tä thaa pi topa sipa apati noai, ï tä thaa pi topa kota maikiö! ¹³ Kama pili makö sainö wanisala ma tä thaa maapö, wanisala tä na kama makö toto sapao kōo mai, Teusö anö makö temöa komanöma kutenö, Teusö a na kama makö toto sapao sisaa! Kama pili makö sainö toitai ma tä thaa sisapö, Teusö a na kama pili makö pewö toto sapa totio kōpökö! ¹⁴ Nö patapö töpö noa thaa noai, ï tänö makö simöa mane. Teusö anö makö totiapala apa wi ï tänö makö simöa kule. Önö kutenö wanisala tä na makö simöamo mai kitä. Wanisala tä na, -Sa simöa sinomoö!- ï na makö kuu mai, Teusö a na, -Sa simöa sinomoö!- ï na makö kuu sisa kitä.

Teusö anö makö simöa sisa wi ï ta

¹⁵ Önö kutenö, wi na makö kuapö? Noa thaa wi ï tä na makö simöamo mai ha, Teusö anö makö totiapala apa wi ï tä na makö simöamo totia manu kule, wanisala ma tä thaa satimoatalo opati kitä ta o? Ï na kuno mai ta pi kuu mai. ¹⁶ Ai sanöma tä na, -Sa simöa sinomoö!- ï na wa kuu ha, ï anö wa simöa sinomo

kuköma, wa kalipalama sinomo kuki. Ï na tä kua kua wi na, ï na wanisala tä na, -Sa simöa sinomoö!- ï na wa pi kuu kuköma, wanisala tänö wa simöa ha, wa nomasoma, Teusö a na wa koonö mai kitä. Ï na tä kua tä, Teusö a na, -Sa simöa sinomoö!- ï na wa pi kuu sisa kuköma, Teusö wa kai a hini kuköma, Teusö a na wa taamö toita apö kitä. ¹⁷ Wanisala ma tä thati noai ï tänö makö simöa sinomo paioma maaki, kamisanö makö pi hatukupamanöpö, kamakö na pitili sa tä sai a totokipili, huki ï ma ta hini totiatalo soatioö.

¹⁸ Wanisala tä thaa wi, ï tänö makö simöa sinomo noai, Teusö anö ï tä uni kusöpalö nö, Teusö anö makö simöa kutenö, huki toitai ma tä thaa sisatia kule. ¹⁹ Sa kuu pole, ï ma ta hiniöpö, -Häu. Ï na Paulo a kuu totia alu kule ta o- ï na makö pi thamapö, -Sanöma pata töpönö ai töpö simöa kua sinomo kua wi na, ï na wanisala tänö makö simöa kua sinomo hõtöoma- ï na sa kuu kule. -Toitai tänö makö simöa nömöopö!- ï na sa kuu alu kule. Wanisala ma tä thaa pi topa apa salo, -Wanisala tä, sami sami tä, ï na tä kui tänö sa simöa totio pätiöpökö!- ï na makö pi kuu sinomotima. Huki ï na pö pi kuu tihöo! Huki, -Toitai sa tä thaa pi topa apa salo, toitai sa tä thaa pi topa wi ï tänö sa simöa nömöo sisatiöpökö o!- ï na pö pi kuu totihoö!

²⁰ Wanisala tä thaa wi ï tänö makö simöati tä, toitai tä thaa wi ï tänö makö simöatala naitio pikio maama.

²¹ Wanisala ma tä thati noai, ï tä na huki makö pi kilihia apöle, ï ma tä wanisala thati tä, toitai makö kuatima ta o? Ma. Wanisala ma tä thaa noai ï tä noa na makö nomasoö. ²² Wanisala tänö makö simöa sinomo opama maaki, Teusö anö ï tä uni kusöpalö nö, huki Teusö anö makö simöa sisa wi ï tä kua kule. Teusö anö makö simöa ha, toitai ma tä thaa sinomo wi ï makö kupasoma. Toitai ma tä thaa wi ï tä noa na makö ösi palimipasoö. ²³ Wanisala ma tä thaa wi ï tä noa na makö nomapoti kitä maaki, Teusö anö kamakö hai ï Jesus Cristo Kaikana tä na makö ösi palimipamani wi, noa mi ï tä totomaö.

Moisés anö makö noa thaa noai, Teusö anö ï tä uni kusöpalö noai ï ta

7 Ipa pö! Moisés anö makö noa thaa noai ï ma ta taö waikia kutenö, sa kuu piale, ï ma ta hinia hõtöli kitä. Sanöma makö noma paio mi tä, noa thaa wi ï tänö makö simöa sisaö. Makö nomasoma, makö noa thaa wi tä kua mai kitä. ² Hiki. Pi naka. -Au heano a temö soa tä, pusopö wanö au heano a hosa maapö!- ï na makö noa thaa wi tä kua. Ï na tä kuu wi maaki, au heano a nomasoma tä, -Ai tiko tä wano tää nömöo tihöo!- ï na tä kuu wi tä kua mai kitä. ³ Peanopö tä temö soa tä, pusopö anö ai tiko tä wano sapäkamaö ha, -Hi suö anö ai tiko tä wano sapäkama apöleö!- tä kuu wi tä kua sisaa. Ï na tä kua kitä maaki, peanopö a nomasoö ha, ï suö anö ai wano tä sua nömönöma, -Häö. Ki suö anö ai tä wano supalawö- ï na tä kuu wi tä kua mai kitä. ⁴ Ipa pö! Ï na tä kua kua wi na, ï na kamakö na ï na tä kua hõtöoö. Cristo a na makö sätää waikia kutenö, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai ï tä pi na

makö uni noma waikisoma. Nö patapö töpö noa thaa noai i tänö makö simöa mane. Teusö a na makö kalipalopö, Teusö anö Cristo a temöa komanö noai, huki i Cristo anö makö thapo kule. ⁵ Cristo anö ai sanöma töpö thapo mai, i töpö kua kuati wi na, i na makö kua naitia tä, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, pili makö ösi na i tä kalipalo opa kutenö, wanisala ma tä thaa pi topa apatima. Wanisala ma tä thaa pi topati ha, makö nomapopö, i makö kupasoma. ⁶ I makö kupasoma maaki, Moisés anö makö noa thaa wi i tänö makö uni ökapalö noai, i tä pi na makö uni noma waikisoma kutenö, huki makö noa thaa wi i tänö makö öka mane. Teusö anö makö uni kusöa waikipalöma kutenö, huki makö noa thaa wi i tänö makö simöa mane. Önö kutenö, Teusö a na makö kalipalo pi topa salo, Moisés anö makö noa thaa wi i ma tä säökama hinitima maaki, huki i na makö kua mai kitä. Teusö a ösi kua tolele, i ma hini sisa nö, Teusö a na makö kalipalo opatii.

Teusö anö makö noa thaa wi i ta topa apa kule maaki, wanisala ma tä thaa pikiowö

⁷ Önö kutenö, wi na makö kuupökö? -Moisés anö makö noa thaa wi i tä wanisala- i na makö kuupökö? Ma. I na kuno mai. Moisés anö sa noa thaa wi i tänö wanisala tä na sa pi hatukupamani. Hiki. -Ai sanöma tänö tä thapo waikile, i tä na a pi wasiso tihöö!- i na Moisés anö sa noa thaa läo maama aköna, -Sa pi wasisoti wi i tä wanisalale- sa pi kuu tao mana pi. ⁸ -Ai tänö tä thapo pole, i tä na a pi wasiso tihöö!- i na sa noa thaö ha, wanisala sa tä thaa pi topa wi i tä walo läatalo kutenö, ai tänö tä thapo pole, i tä na sa pi wasiso husua apösoma. Sa noa thaa wi i tä kua mi tä, wanisala sa tä thaa pi topa husuoolö mi. ⁹ Moisés anö sa noa thaa noai i sa ta tai mi tä, -Sa ösi temö. Sa topa apa waikitiowö- i na sa pi kuuma maaki, Teusö anö sa noa thaa noai i sa tä taö kuköma, wanisala sa tä thaa noai i tä palalo nö, -Sa ösi palimi mi. Sa topati mi ipö kutenö, Teusö a na sa hanoa kule- i na sa pi kulasoma. ¹⁰ Teusö a na sa hanoa maapö, sa noa thaa wi, Teusö anö i tä totopöma maaki, i tä totopi wi i tänö sa ösi temöa totio mai, Teusö a na sa hanoa kuköma. ¹¹ Sa noa thaa wi, i sa ta hini waikitioma kutenö, wanisala tä na sa pi hatuka apa waikisoma. Wanisala tä na sa pi hatuka apa waikisoma kutenö, wanisala sa tä thaa pi topa sinomo wi i tänö sa mönama nö, sa uni nomanöma.

¹² Önö kutenö, Teusö anö makö noa thaa wi i ta wanisala mi. I ta hai, Teusö a kai a kutenö, ta topa apa. Teusö anö makö noa thaa wi i ta hai, Teusö a kai a kutenö, i tä pewö a makoka apa. I tä pewö a topa apa. ¹³ Ta topa apöle, i tänö sa ösi noma lämanö nö, Teusö a na sa hole hanoa läpamanöma ta o? I na pö pi kuu tihöö! Wanisala sa tä thaa pi topa apa wi i tänö sa simöaö ha, Teusö ta topa apöle, i sa ta peamama. I sa ta peamama kutenö, Teusö a na sa hanoa kuköma. Wanisala sa tä thaa noai i tänö Teusö a na sa hanoa läpamani ha, -Wanisala sa tä thaa wi i tä wanisala toti-

wöö!- i na sa pi kulasoma. Teusö anö sa noa thaa noai, i tä na sa pi hatukupalo nö, -Wanisala sa tä thaa nö hī-sua apati noa- i na sa pi kulasoma.

¹⁴ Teusö anö makö noa thaa wi, Teusö a ösi kua tolele, i anö i ta totoköma kutenö, i ta topa apa. I ma tä taö waikia kule maaki, sanöma sa päwö kutenö, sa utiti. Wanisala sa tä thaa wi i tänö sa simöa sinomo pikio opatii. ¹⁵ Sa kuati wi i tä na sa pi hatuka totia mane. Sa tä thaa pi topa wi i sa tä thaa totio mai, sa tä thaa wani ipii i sa tä thaa soa päatalo opatii.

¹⁶ Wanisala sa tä thaa wani ipii i sa tä thaa soa päatalo opati kule maaki, -Teusö anö sa noa thaa wi i ta topa- i na sa pi kuu. ¹⁷ Önö kutenö, kama sa sainö wanisala sa tä thaa mane. Pili sa ösi na wanisala tä kule, i tänö kamisa na wanisala tä thama päoö. ¹⁸ Kama sa pi saimo nö, kama sanö toitali sa tä thaa wi i tä kua mai kitä. I na tä kua wi i sa tä taö waikia. Kama sanö toitali sa tä thaa pi topa kule maaki, toitali sa tä thaa tai mi.

¹⁹ Toitali sa tä thaa pi topa wi i sa tä thaa mai, wanisala sa tä thaa wani ipii i sa tä thaa soa päatalotii.

²⁰ Wanisala sa tä thaa wani ipii i sa tä thaa kuköma, kama sa sainö i wanisala sa tä thaa päa mane. Pili sa ösi na wanisala tä kule, i tänö kamisa na i wanisala tä thama päoö.

²¹ Önö kutenö, pi naka. Toitali sa tä thaa pi topa kule maaki, wanisala sa tä thaa soa päatalo opa wi i tä läo läatalo opaö. ²² -Teusö anö makö noa thaa wi i ta topa apa. I sa ta pi ipaö- i na kamisa ösi kuu kule maaki,

²³ Teusö anö sa noa thaa wi i sa ta pi mi ipii, kamisa ösi na i tä kua naia kule. -Teusö sa kai a pi ipaö- i na sa ösi pi kuu kule maaki, -Teusö a kai a hini ti!- i na tä kuu wi, kamisa ösi ha i nasimö tä kua naia kule. I tä kua kutenö, wanisala sa tä thaa wi i tänö sa simöa sinomoö. ²⁴ Sa pi topapalo mi ipöö! Wanisala sa tä thaa wi i tänö sa simöa sinomo kutenö, Teusö a na sa hanoa totitile, witi pili anö i tä maa totipamanöpö taköö? ²⁵ Kamakö hai Jesus Cristo pata tänö i tä matamani kitä! Önö kutenö, -Aitaköö!- i na Teusö a na makö kuupökö.

Önö kutenö, i na sa kuatii. Teusö anö makö noa thaa wi, kamisa ösinö i ta hini soatio wi maaki, wanisala tänö sa simöa sinomoö ha, wanisala sa tä thaa soa päatalo opatii.

Wanisala ma tä thaa sinomo opati wi, Teusö a ösi kua tolele, i anö i tä uni kusöa kopali

8 Önö kutenö, Jesus Cristo a na makö koka wi i makö na, -Wa wanisala- huki i na tä kuu wi tä kua mai kitä. ² Teusö a ösi kua tolele, i anö Jesus Cristo a na makö kokamakö nö, makö ösi temöa komanö noai i tänö makö uni kusöa kopali. Wanisala ma tä thapala apati ha, makö ösi nomaso wi, i tä na makö uni kusöa kopali. ³ Sanöma makönö Teusö ma thapo mi tä, wanisala tänö makö simöa sinomoti ha, Teusö anö Moisés a na makö noa thama wi i ta utiti. Önö kutenö, Moisés anö makö noa thaa noai i tänö makö ösi kusöpa paio maama. Teusö anö makö uni kusöa sisapalöma. -Sanöma töpönö wanisala tä thaa sinomo wi i tä

wanisala apati sai-ĩ na Teusö a pi kuu nö, wanisala tä peamama. Kama hai ĩ pelupö a simöpalö nö, -Sanöma töpönö wanisala tä thaa sinomo wi ĩ töpö kui na ĩ na ipa ulu a kupasopö- ĩ na a pi kuu nö, -Sanöma töpönö wanisala tä thapala apati wi, ipa ulu anö ĩ tä mapamanöpö- ĩ na Teusö a pi kuu salo, kama hai ĩ pelupö a simöpalöma.

⁴ Teusö aiki, -Sanöma töpönö kamisa ösi kua tolele, ĩ a thapo mi tä, sa töpö noa thaa noai ĩ ta hini totio mai kitä. "Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö sa lotetepamanö nö, sa simöa sinomopö!" ĩ na ĩ töpö sanöma pi kuu tä, sa töpö noa thaa noai ĩ ta hini totili kitä- ĩ na Teusö a pi kuu nö, wanisala tä peama pia salo, kama hai ĩ pelupö a simöpalöma. ⁵ Sanöma töpönö tä thaa pi topa päo sinomo wi, ai töpönö ĩ tä thaa soa päatalo opati kutenö, ĩ töpönö tä thaa pi topa päo wi ĩ tänö ĩ töpö ösi simöa sinomo opati päo sai. ĩ na tä kua tä, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö tä thaa pi topa wi, ai töpönö ĩ tä thatala apati kutenö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ töpö ösi simöa sinomo asa sisaö. ⁶ Teusö anö sanöma töpö simöa mai, ĩ töpönö tä thaa pi topa apa wi, ĩ tänö ĩ töpö ösi simöa pasio päoö ha, ĩ töpö ösi nomaso kitä. ĩ töpö nomaso kitä maaki, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ai töpö ösi simöa asa salo, ĩ töpö ösi palimipalo nö, töpö pi topapalo opa kuki kitä. ⁷ Önö kutenö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö sanöma töpö simöa mai, ĩ töpönö tä thaa pätio wi ĩ tä thaa pi topa apa tä, ĩ töpönö Teusö a wanipo wi ĩ töpö kupasoö. Teusö anö makö noa thaa wi ĩ töpönö ĩ ta hini totio mi. ĩ ta hini totio mai kitä.

⁸ Teusö anö töpö simöa mai, ĩ töpönö tä thaa sinomo pi topa pätio wi ĩ tänö ĩ töpö simöa sinomo pasio wi ĩ töpönö Teusö a pi mönahapama taö mai kitä.

⁹ ĩ na kamakö kua asa mai kitä. Teusö a ösi kua tolele, kamakö ösi na ĩ a pilia kutenö, sanöma töpönö tä thaa sinomo pi topa pätio wi ĩ tänö makö simöa mai, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö tä thaa pi topa wi ĩ tänö makö simöa asatitii. Teusö a ösi kua tolele, Cristo anö ĩ a ösi simönö noai, kawa ösi na ĩ a ösi pilia mi tä, Cristo wa thapo wi ĩ wa mai kitä. ¹⁰ Kamakö na Cristo a pilia tä, makö ösi temö öpö. Wanisala ma tä thaa wi ĩ tä noa na makö nomaso kitä maaki, Teusö anö makö totia waikipalöma kutenö, pili makö ösi uni temö öpö soawö. ¹¹ Teusö anö Jesus Cristo a noma temöa komanö noai, kamakö ösi na ĩ Teusö a ösi kua tolele, ĩ a pilia waikia kutenö, pili makö sai nomapoti wi, Teusö anö ĩ makö sai temöa naia kopali kitä. Teusö a ösi kua tolele, kamakö na ĩ a ösi pilile, ĩ anö pili makö sai temöa kopali.

**Cristo a hösökapalo asaö ha,
ĩ a na makö hösökapalo naio kuki kitä**

¹² Ipa pö! Önö kutenö, sanöma makönö wanisala ma tä thaa pi topa apa pätio wi, ĩ na makö kuati mai nököö! Sanöma makönö wanisala ma tä thaa pi topa apa pätio wi, ĩ tä na makö simöamo sinomo wi, ĩ makö mai kitä. ¹³ Wanisala ma tä thaa sinomoti ha, makö nomaso kitä. Wanisala ma tä thapala apa sinomoti wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a na kamakönö ĩ ma tä map-

manöma, temö temö makö kupaso kitä. ¹⁴ Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö poko tutuapalati pole, ĩ makö hai, Teusö ulupö makö. ¹⁵ Kamakö na Teusö anö kama ösi kua tolele, ĩ a ösi totokö noai ĩ a ösinö makö noa mi kalipalama kuki wi tä kua mai kitä. ĩ a ösinö makö kilima mai kitä. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö kama hai ĩ ulu makö thapali. Kama hai ĩ ulu makö thapali ha, Teusö ma nakalö nö, -Hapa. Ipa hao ai!- ĩ na makö kuu kuki. ¹⁶ ĩ na makö kuu tä, -Awai. Teusö ulupö makö!- ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuu naioö. ¹⁷ Teusö ulupö makö kutenö, Teusö anö tä toita apii tä totoa piale, ĩ ma tä taa totili kitä. Cristo a na Teusö anö tä totoa piale, ĩ kamakö na ĩ tä totoa naiki kitä. Cristo a pea kua noai na, ĩ na makö pea kua naio tä, Cristo a hösökapalo asale ha, ĩ a na makö hösökapalo naio kuki kitä.

**Huki makö pea kule maaki, waiha makö pea mai,
pe epii makö pi topapalo opa soatio kitä**

¹⁸ Waiha tä toita apii, tä wakala apii, kamakö na Teusö anö ĩ tä totopöma, pe epii makö hösökapalo kitä manu kui, huki wani ipii makö peati kule maaki, makö pi hähämo mane. ĩ na sa pi kuu kule. ¹⁹ Waiha Teusö anö kama hai ĩ ulu töpö möma hoka apa piale, Teusö anö tökö piäma noai ĩ tökö pewönö ĩ tä taa pi topa apatii. Salo pö, hii tiki, sitikali pö, ĩ na tökö kui, Teusö anö kama hai ĩ ulu töpö möma piale, ĩ tä na ĩ tökö uni pewö mamö läapalo opatii. ²⁰ Teusö anö tökö pewö piäma noai, ĩ tökö pewö tomöpalo mi. -Makö tomöpo mai ĩ makö kupoö!- ĩ na ĩ tökö uni pi kuu pola tä kuno mai, -ĩ na ĩ tökö pewö kua päopö!- ĩ na Teusö a pi kuu ha, ĩ tökö pewö tomöpalo mai, ĩ tä pewö kua soapasoma. Hotepo wi ĩ tä, salia wi ĩ tä, wasu wasu tä, ĩ na tä kua wi tä kupasoma. ĩ tä kupasoma maaki, ĩ tä kua soatiolö mai kitä. ²¹ Waiha Teusö anö tökö piäma noai, Teusö anö ĩ tökö pewö pata tikopöpali kitä. ĩ tökö pewö hotepo sinomo opati wi, waiha Teusö anö ĩ tä mapamani kitä. Sanöma töpö hotepo wi, ĩ tä na Teusö anö kama hai ĩ ulu töpö uni kusöpalö noai, ĩ tä topa apa kule na, ĩ na Teusö anö tökö pewö piäma noai, hotepo wi ĩ tä na ĩ tökö pewö kusöa naipali wi, ĩ tä topa apa kua hötöle kitä.

²² Suö tänö ulu a thapa pia tä, a halilimo kua wi na, ĩ na Teusö anö tökö pewö piäma noai, sutu ha ĩ na ĩ tökö uni halilimopalo opama maaki, huki ĩ tökö pewö uni halilimopalo soatia kule. ²³ ĩ tökö pewö halilimo sisa mane. Kamakö na Teusö anö kama ösi kua tolele, ĩ a totopa soma noai, ĩ ma ösi thapo pole, ĩ makö ösi halilimo naia kule. Waiha kamakö na Teusö aiki, -Ipa ulu makö waikiwö- ĩ na Teusö a kuu nö, pili makö tikopöa totipali wi, huki ĩ tä na makö mamö läa soa kutenö, makö ösi halilimopalo paitia kule. ²⁴ Teusö anö makö täapa kököma, kamakö aiki, -Waiha Teusö anö makö tikopöpali kitä!- ĩ na makö pi kuu nö, makö tikopöpa piale, ĩ tä na makö mamö läapalo soatia kule. ĩ tä na makö mamö läapaloti pole, ĩ ma tä tapa waikia aköna, ĩ tä na makö mamö läapalo soa mana pi. Wa tä tapa waikile, ĩ tä waloa waikiköma maaki, ĩ wa tä walo taa satia soa kitä ta o? ²⁵ Ma. Huki ma tä tapa paia

mane, i tä na makö mamö läapaloti manu kule, makö pewö pi silio opa mai, Teusö anö makö tikopöpa piale, i tä na makö mamö läapalo soatioö.

Teusö anö makö pasilipali pia salo, a kalipalo sinomotii

²⁶ I na tä kua tä, makö ösi utitipo tä, Teusö a ösi kua tolele, i anö makö pasilipaö. Teusö a na makö hapalo tä, -Wi na sa kuupö taka?- i na makö pi kuu kule maaki, Teusö a ösi kua tolele, Teusö a na i anö makö a wäsä läataloö. Sanöma makö hapalo kuu wi na, i na a hapalo kuö mi sai maaki, sanöma makö na a pi honipo opa salo, a halilimo pola nö, Teusö a na makö a wäsäö.

²⁷ Teusö anö sanöma makö ösi taö öpaö. Kama ösi kua tolele, i a pi kuu wi, Teusö anö i tä taö öpa naiö.

Teusö a na kama ösi kua tolele, i anö makö a wäsä tä, -Au ai wa töpö pasilipali pia salo, wa tä thaa pi topa wi, i tä thaa totihoö!- i na a kuu. ²⁸ Teusö ma pi ipa wi i makö na toitai tä kuopö, i tä wakala pewö hamö kamakö na tä kuati wi, i tä pewö na Teusö a kalipalotii. I ma tä taö waikia. Teusö aiki, -I na ipa töpö kua kuköpö!- i na Teusö a pi kuu nö, makö nakalö noai i makö pasilipali pia salo, a kalipalotii. ²⁹ Makö kua paia mi tä, Teusö anö makö taö öpa soatama. Makö taö öpa soata nö, -Ipa ulu a kua kuati wi na, i na töpö kua naiopö!- i na a pi kuu nö, makö kua paia mi tä, makö saipalöma. Teusö a hai i pelupö a hai, kamakö hai i pepala pata kupasopö, Teusö anö makö sailöma.

³⁰ Makö sailö noai, i makö nakalöma. Makö nakalö nö, makö tomöpo maa päo noai ha maaki, makö totipalöma. Makö totipalö nö, Teusö a toita apö, a wakala apö, i na Teusö a mömomö kui na, i na makö kui makö thaa hötöpalöma.

Teusö anö makö pi ipa wi, i makö hösökopalama sinomoö

³¹ Teusö anö i na makö thama kutenö, wi na makö kuupökö? Teusö anö makö pasilipo manu kule, ai tänö makö peama wi tä kua mai kitä. ³² Teusö anö makö pewö koni pia salo, kama hai i pelupö a umapo mai, kama hai i pelupö a säpa pi topa wi i töpö na pelupö a totoköma. I töpö na pelupö a totokö nö, kamakö na a totoa nömpöma. Kama hai i pelupö a totoa waikipöma kutenö, kamakö na i tä pewö noa mi totoa naipi kitä matatä. ³³ Teusö anö makö saia asalö noai i makö na, -Kamisanö makö totipalöma kutenö, makö topa apa waikile- i na Teusö a kuu manu kule, -Makö wanisala apatii- i na ai tä kuu kule maaki, Teusö anö i ta hini mai kitä. ³⁴ -Makö wanisala apati kutenö, makö peama kuki kitä!- i na ai tänö makö noa thaa kuköma, i a holisimo opa päa kule. Jesus Cristo a lö kui, a säpamonaso noai i a. Teusö anö i a temöa komanö nö, kama hai i Teusö a kotö ha a lomakö nö, a kaikanapalö noai, i Jesus Cristo a. Teusö a na Jesus Cristo aiki, -Ipa sanöma töpö noama totihoö!- i na a kuti ha, -Ki ma töpö peama kuköpö!- i na ai tä kuu wi tä kua mai kitä.

³⁵ Cristo anö makö pi ipa wi i tä na ai tänö makö selekepama mai kitä. Makö pea apati wi i tä, makö ösi

aulumoataloti wi i tä, ai töpönö makö peama pi topa apati wi i tä, oi oi tä, wani tä na makö honimo wi i tä, ai tänö makö nomama pi topa wi i tä, makö noma wi i tä, i na tä kule, i tänö Teusö a na makö selekepama wi tä kua mai kitä. Teusö anö makö pi ipa wi, ai tänö i tä maa läpamani wi tä kua mai kitä. ³⁶ Pi naka. I na Teusö tä waheta kuu:

-Teusö ma thapo kutenö, i tä wakala pewö hamö ai töpönö makö säpa pia salo. I töpönö oweha kökö säpa thapa kua pialai na, i na makö säa thaa naipali pia salo-

i na tä waheta kuu.

³⁷ Makö peaö, makö ösi aulumoö, makö ohi, wani ma tä thapo mi, makö noma piaö, i na makö kuati kule maaki, Teusö anö makö pi ipa noai i anö makö pasilipo salo, ai tänö makö utitipama läo mai kitä. Makö hösökapalo sinomo asatio wi i makö. ³⁸ Teusö anö makö pi ipa wi i tä na ai tänö makö selekea läpamani wi tä kua mai kitä. I sa tä taö öpaö. Nomaso wi i tä, temöo wi i tä, äju töpö, äju pata töpö kaikanamo wi i töpö, sai töpö, huki tä kuati pole i tä, waiha tä kua piale i tä, ³⁹ hi tä hētu hamö tä uli kupoli i tä uli, hi tä komo ha ai tä uli kupokili i tä uli, i na tä pewö kua kule maaki, Teusö anö makö pi ipa wi i tä na i ai tänö makö selekepamani wi tä kua mai kitä. Teusö anö makö pi ipa salo, kamakö na kamakö hai i Jesus Cristo pata tä simönöma. Teusö anö makö pi ipa wi, ai tänö i tä mapama läo mai kitä.

Teusö anö juteu töpö sailö noai i ta

9 Cristo sa thapo wi i sa kutenö, sa holisimo mai kitä. Pitili sa. Teusö a ösi kua tolele, i anö sa ösi simöati ha, -Sa kuu pole, i pitili ta- i na sa ösi pi kuti kule. ²⁻³ Ipa isöhaeu töpö hai, juteu töpö a hilo kua naine, i töpö hai, i ipa töpö hētu kutenö, i töpö na sa pi honipo opa salo, sa ösi aulumoatalo opatii. Ipa isöhaeu sa töpö noama pi topa apa salo, Teusö anö i töpö peama maapö, kamisa aiki, -Teusö ai. Ipa juteu wa töpö peama mai, kamisa nomasoö ha, kamisa peama pasio sisaa!- i na sa kuu ha, -Awai- i na Teusö a kuu hötöo köna, i na sa kua totia apa pasila pi. Teusö anö Cristo a na sa soka pasipamani wi, i sa tä pii pasila pi. ⁴ Isöhaeu töpö hai, i juteu töpö a hilo kua naine, Teusö anö töpö saipalö noai i töpö. -Ipa ulu makö kupasopö- i na i töpö na i na Teusö a kuuma. I töpö na Teusö a toita apii, a wakala apii, Teusö anö i tä möma asatioma. -Ipa makö kutenö, ipa tolewö makö totiapala asa soatiolö kitä!- i na i töpö na satehe epii Teusö a kuu pi kuu asama. Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thama noai, juteu töpö na Teusö anö i ta totoa asaköma. I töpö Teusömo taö öpaö. I töpö na Teusö aiki, -Makö noama totio kitä- i na a kuu sinomotima. ⁵ Nö patapö töpö na Teusö a hapalo somatio noai, i ola töpö hai, juteu töpö a hiloö. Cristo a hai, sanöma tä kupalo nö, juteu tä kupasoma. Cristo a hai, juteu tä kupaso noai, i Teusö a. I anö töpö pewö simöa seteko sinomoti wi i a. Önö kutenö, -Teusö a totiatalo opatii- i na makö kuu soala nö, makö nomasoö,

makö konasolöma maaki, ï na makö kuu mapo mai ha, ï na makö kuu soatiopököö! ï naköö!

⁶ -Isöhaeu töpö nö patapö na Teusö a kuu noai, ï na tä kua tolea totia maa saile ta- ï na pö pi kuu ti! Pi naka. Isöhaeu töpö lö kui, Teusö anö töpö saipalö noai, ï töpö sai pewö toti mai kitä. ⁷ Abraão a hai ï tolewö töpö lö kui, Teusö ulupö töpö pewö toti mai kitä.

Abraão a na Teusö a hapalo nö, -Au ulu Isaki a lö kui, ï tolewö töpö hai, au ulu töpö sisawö- ï na Teusö a kuumama. ⁸ Önö kutenö, Abraão a hai ï tolewö töpö hai, Teusö ulupö töpö pewö toti mai kitä. -Au ulu sa töpö thapali kitä- ï na Abraão a na Teusö a kuu noai ï töpö hai, Abraão a hai ï tolewö töpö sai. ï töpö hai, Teusö ulupö töpö sisawö. ⁹ ï na Teusö a kuuma: -Hi inama tä matalo nö, a pilipoma kule, ï a pilipoma na sa huu pole, ï a pilipoma na au husopö Sata anö ulu a ose wai thapali kitäö!- ï na a kuuma. ï ulu a wai thapalö noai, ï Isaki a wai a hilakömae.

¹⁰ ï na tä kua tä, kamisamakö hai ï nö patapö Isaki anö kama hai pusopö Hepeka a na ulu kökö wai poakapamanöma. ¹¹⁻¹² ï kökö wai kupo paila tä kuno mai, ai a wainö wanisala tä thaö, ai a wainö toitai tä thaa asa, ï na ï kökö wainö tä thama kua paila tä kuno mai, Teusö anö sami ai a wai saipa pi topa asa kutenö, ï a wai saia asapalö nö, -Poosa anö pepala simöa sinomo kuköpököö!- ï na pöpönö Hepeka a na ï na Teusö a kuuma. Poosa a wainö toitai tä thaa asaö ha kuno mai, Teusö anö a naka pi topa päo salo, poosa a wai saia asapälöma. ¹³ ï na Teusö tä waheta kuu: -"Esaú sa totiapala pasio mai, Jacó sa pi ipa sisa kuköpököö!" ï na Teusö a pi kuuma- ï na tä waheta kuu.

¹⁴ Önö kutenö, wi na makö kuupö? -Ai tä saia nai soata mai, sami ai tä saia asa sisali, ï na Teusö a kuaö ha, Teusö a pi makoka mi hätoö?- ï na makö kuupö? Ma. ï na makö kuu maapököö! ¹⁵ Pi naka. Moisés a na Teusö aiki, -Ai sa tä totiapala pi topa wi ï sa totiapala asa kitäö! Ai tä na sa pi honipo pi topa wi ï a na sa pi honipo asa kitäö!- ï na a kuuma. ¹⁶ Önö kutenö, -"Teusö anö sa saia totia nö tolö sö ö!" ï na wa pi kuu ha, wa saia asali kitä- ï na Teusö a pi kuu mi. -Wa kasiapalo opati kutenö, wa saipa asa pia kuleö!- ï na Teusö a pi kuu mi. Teusö anö wa totiapala pi topa päa salo, wa saia päpali. ¹⁷ ï na Patao a pata na ï na Teusö a kuuma: -"Teusö a lotete epö" ï na sa töpö pi thama pia salo, wa kaikanapalöma. Hi masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ï töpö na ai töpönö sa wäsä kuköpö, kamisanö wa kaikanapalöma- ï na Teusö a kuu noai, Teusö tä waheta ha ï tä säökama kua. ¹⁸ Önö kutenö, Teusö anö ai tä totiapala pi topa asa wi ï a totiapala apa asaö, ï na tä kua tä, -Hi anö sa hini totio mi ipö pasi sai o!- ï na Teusö anö ai tä noa thaa pasioö, ï na Teusö a kuaö.

¹⁹ ï na Teusö anö ai tä noa thaa pasioö ha, ai wa aiki pasiwö, -ï a waninö Teusö a hini totio mi tä, Teusö aiki, "Häö. Kawanö sa hini mane, ï tä wanisala" wi na Teusö a pi kuu salo, ï na Teusö a pi kuu? Teusö anö tä thaa pi topa wi, ai tänö ï tä wasu taö mai kitä ta pi kuu mai- ï na ai wa kuu kitä. ²⁰ ï na ai wa kuu ha, kamisa aiki

hötöwö, -Sanöma wa pätauwö. Sanöma wa maaki, Teusö wa päsa kiliawö- ï na sa kuu hötöa kule. Ai tänö hapokasi hapoka thapalö noai ï a na ï a hapoka aiki, -Wi na wa pi kuu salo, kawanö ï na sa thaa thapalöma?- ï na a hapoka kuu kitä ta o? ²¹ Ma. Hapoka a thaa sinomo wi ï anö hapokasi tälö nö, tä thaa pi topa wi ï tä thaa totioö. Ai a hapoka noa apii a hapoka möamö toita apii, ï a hapoka thapali, ï na tä kua tä, ï a hapokasi see na ai a hapoka noa mi ipii ï a hapoka thaa nömöpali, ï na tä kuaö.

²² ï na tä kua kua wi na, ï na Teusö a kuaö. Teusö anö sanöma töpö thama pi topa wi, ï na Teusö anö töpö thama totioö. Ai töpö na a pi hïsuapalo opa wi, Teusö anö ï tä hatukupama pi topaö, a lotete epii, ï tä tapamoma pi topa naia, ï na Teusö a kuama kutenö, töpö hïsu thaa noai ï töpö mapama pi topama. ï töpö mapama pi topama maaki, -ï kama töpö pi sapamo köo nö, wanisala tä hosalöpöö!- Teusö a pi kuu salo, töpö mapama soata maama. ²³ ï na tä kua tä, pe epii Teusö a toita apii, a wakala apii, ï tä hatukupama pi topa naioma. Önö kutenö, kamakö na Teusö a pi honipo opama. A toita apii, a wakala apii, kamakö na ï tä totoki pia salo, kamakö ösi na Teusö a kalipalo waikioma. A kalipalo waikioma kutenö, huki kamakö na Teusö a toita apii, a wakala apii, ï tä totoa waikiköma. ²⁴ Teusö anö ai juteu samakö naka asalö noai ï samakö. Juteu makö pasi mai ï ai makö naka nainö noai, ï makö naiwö.

²⁵ Teusö a kuu noai, Oséiasö anö ï ta säökama. Tä säökopalö nö,

-Sa töpö thapo paio maa noai maaki, ï töpö na, "Ipa töpö" ï na sa kulasö kitä. Sa töpö pii maa noai ï töpö na, "Sa töpö pi ipa wi ï töpö" ï na sa kuu naio kuki kitä.

²⁶ "Kamakö hai, ipa makö mai kitä. Tiko makö pasiwö" ï na sa kuu paio noai, ï tä uli ha soatawö, "Kamakö hai, ipa makö waikiwö" ï na Teusö sa temöa apati wi, ï na ï sa kuu kitä-

ï na Teusö a kuu noai, Oséiasö anö ï ta säökama.

²⁷ ï na tä kua tä, Isaías anö Teusö tä waheta na isöhaeu töpö a kateha nö, ï na a kuuma: -Mötati tuu pata hamö maka maka tä nakasi wai kua apa kule na, ï na isöhaeu töpö kua apa kua hötöa kule maaki, Teusö anö ï töpö polakapi wai täa köa asali kitä. ²⁸ "Sa thapo mai, ï sa töpö peama kitä" ï na Teusö a kuu waikioma kutenö, a opimo mai, hi tä uli pewö hamö töpö pilipai, lope epii ï töpö peama totio soata kitä- ï na Isaías a kuumama. ²⁹ ï na a kuu paio mai ha, ï Isaías aiki soatawö, -Teusö a lotete epö asai, ï anö makö polakapi wai täa köo läo maama aköna, sotoma tili töpö, komohatili töpö, ï na töpö kui töpö ïsilo nö, ï töpö maa kupaso noai na, ï na makö maa kua naipaso noa kipi- ï na Isaías a kuu paioma.

**Isöhaeu töpö Teusömo sinomoma maaki,
-Jesus a pitili- ï töpö pi kuu maa noai ï ta**

³⁰ Önö kutenö, ï na tä kuaö. Teusö a na juteu töpö pasi mai ï töpö aiki, -Wi na sa kua kuköma, kamisa na Teusö aiki, "Wa toita" a kuu kuki?- ï na ï töpö pi kuu po-

la nõ kuno mai, -Teusõ a pitili- ĩ na ĩ tõpõ pi kuu päoõ ha, ĩ tõpõ na asawõ, -Makõ toita- ĩ na Teusõ a pi kuu-uma. ³¹ ĩ na tä kua tä, isõhaeu tõpõ lõ kui, -Teusõ anõ Moisés a na nõ patapõ tõpõ noa thama noai, ĩ sa ta hini totio kukõma, kamisa na Teusõ aiki, "Wa toita" ĩ na a pi kuu kitäö!- ĩ na ĩ tõpõ pi kutima maaki, -Ī tõpõ toita-Teusõ a pi kuu pasio maama. ³² -Teusõ a na sa tomõpo mi ipõ maaki, "Teusõ a pitili" ĩ na sa pi kuu totio pākõma, Teusõ aiki, "Wa toita" a pi kuu kitäö!- ĩ na ĩ tõpõ pi kuu mai, -Toitai sa tä thaa sinomoõ ha, kamisa na Teusõ aiki, "Wa toita" a pi kuu kitäö!- ĩ na ĩ tõpõ pi kuu päoõ ha, Teusõ a na ĩ tõpõ totipo maama. Ai tä huulõ pamõ, maa ma paa læa wi manõ ai tä nasõ tiekimono nõ, tä kea kulasa wi na, ĩ na -Cristo a pitili- ĩ na isõhaeu tõpõ pi kuu maama kutenõ, Cristo a na ĩ tõpõ uni tieki-mono nõ, tõpõ kelasoma. Teusõ aiki, -Kamisa na ĩ tõpõ taamõ toita- ĩ na ĩ tõpõ na ĩ na Teusõ a pi kuu pasio maama. ³³ ĩ na Teusõ tä waheta kuu:

-Mõõ nõkõ. Siãõ tä uli ha, ĩ Jetusalēi tä uli a hilo kua naine, ĩ ha Teusõ sanõ maa sa ma uni paki. Sai a toitai sai sa thakõpõ, ĩ ma maaki, ĩ manõ ai tõpõ kemani wi, ĩ ma naiwõ. ĩ ma na ai tõpõ mamõ teteo asa wi ĩ tõpõ pi honipo asa mai kitä-

ĩ na tä waheta kuu.
 ĩ ma hai, Cristo a uni. -Cristo a pitili- ai tõpõ pi kuu totio nõ, ĩ a na ĩ tõpõ mamõ tetea asaki wi ĩ tõpõ pi honipo mai kitä.

10 Ipa põ! Teusõ anõ ipa isõhaeu tõpõ täa totia koni wi, pe epii ĩ sa tä pii totia apa kuleõ! ĩ tä pi na Teusõ a na ipa sa tõpõ a wäsä sinomoõ. ² -Ī tõpõ Teusõmo sinomo opa wi maaki, tõpõ Teusõmo pi hatuka totio mi- ĩ na sa kuu kule. ³ -"Cristo a pitili" ĩ na sanõma makõ pi kuu totio kukõma, Teusõ aiki, "Kamisa na makõ taamõ toita" ĩ na a pi kuu kitäö!- ĩ na tä kuu wi tä na ĩ tõpõ pi hatuka mai, -Toitai sa tä thati ha, Teusõ aiki, "Kamisa na wa taamõ toita" a pi kuu kitäö!- ĩ na ĩ tõpõ pi saimo päo nõ, ĩ na ĩ tõpõ pi kuu. Önõ kutenõ, -"Kamisa na wa taamõ toita" ĩ na kamisa na ĩ na Teusõ a pi kuupõ, "Cristo a pitili" ĩ na sa kuupõkõõ!- ĩ na tõpõ pi kuu mi. ⁴ Moisés anõ nõ patapõ tõpõ noa thaa noai, ĩ tä na makõ simõamo matasopõ, Cristo a walokõma. -Cristo a pitili- tõpõ pewõ pi kuu totio wi, Teusõ anõ ĩ tõpõ pewõ täa konõ nõ, ĩ tõpõ na -Kamisa na makõ taamõ toita- ĩ na a pi kuu.

Teusõ anõ sanõma tõpõ pewõ täapa kõõ pi topa wi ĩ ta

⁵ Moisés anõ tä sãõköpalõ nõ, ĩ na a kuuma: -Teusõ anõ makõ noa thaa noai, kamakõ na ĩ sa ta wäsä tolea nõmõopili, ĩ ma tä pewõ a hini totio nõ, toitai ma tä pewõ thaa totioõ ha, kamakõ na Teusõ aiki, "Kamisa na makõ taamõ toita" a pi kuu nõ, makõ õsi palimipali kitä- ĩ na Moisés a kuuma. ⁶ ĩ na Moisés a kuuma maaki, -"Cristo a pitili" ĩ na wa pi kuu totioõ ha, Teusõ anõ wa totipali kitä- tä kuu wi ĩ tä pi na ĩ na tä kuu hõtõõõ: -"Witi pili anõ Cristo a kai ithopaso lasopõ, hi tä hētũ hamõ ai tä hulasalõõ?" a pi kuu ti! ⁷ "Ī witi pili anõ Cristo a konõnõpõ, hi tä komo ha nomawõ tõpõ kupokili, ĩ ha witi a huu kõlõõ?" ĩ na a pi kuu naiõ ti-

hõõ!- ĩ na tä kuu wi tä kua. ⁸ -Kawa kotõ ha Teusõ ta kua waikia. Pili wa kai na ta kua soataa. Pili wa õsi na ta kua naia- ĩ na tä kuu wi tä kua. ĩ Teusõ sama ta wäsä waikia kule. -"Teusõ a pitili" wa pi kuu totio kukõma, Teusõ anõ wa totipali kitä- tä kuu wi ĩ sama ta wäsä sinomo waikioõ. ⁹ -Jesus a hai, ĩ ipa kaikana tä- ĩ na pili wa kai sai kuu nõ, -Jesus a noma totisoma maaki, Teusõ anõ a temõa komanõmaõ!- ĩ na pili wa õsi pinõ ĩ na wa kuu ha, Teusõ anõ wa täa koni kitä. ¹⁰ -Cristo a pitili- pili makõ õsi pi kuu totio kukõma, Teusõ anõ makõ totipali. -Jesus a hai, ipa kaikana tä- ĩ na pili makõ kai sai kuu ha, Teusõ anõ makõ täa koni.

¹¹ -"Teusõ a pitili" ĩ na ai tä pi kuu totio kukõma, ĩ aiki, "Häõ a" ĩ na a pi kuu mai kitä- ĩ na Teusõ tä waheta kuu. ¹² Teusõ anõ juteu samakõ, juteu makõ pasi mai ĩ makõ, ĩ na makõ kui makõ pewõ totia õsõha totipali. -Teusõ a pitili- makõ pi kuu totio wi, Teusõ pata tänõ ĩ makõ pewõ simõa sinomoõ. Teusõ ma naka wi, Teusõ anõ ĩ makõ pewõ totiapala õsõha totio opaõ. ¹³ Jesus pata ta hilo wi, ai tänõ ĩ a nakaõ ha, Teusõ anõ ĩ a täa koni kitä.

¹⁴ -Cristo a pitili- ĩ na sanõma tõpõ pi kuu totia mane maaki, Cristo a naka päo wi tä kule kitä ta o? Cristo ta wäsä pole, ĩ tõpõnõ ĩ ta hini paia mane maaki, -Cristo a pitili- ĩ na ĩ tõpõ pi kuu totio kitä ta o? ĩ tõpõ na ai tänõ Cristo ta wäsä mi päla tä maaki, ĩ tõpõnõ ĩ ta hini kitä ta o? ¹⁵ Cristo ta wäsä wi ai tänõ ĩ tõpõ simõpa paio mi tä, Cristo ta wäsä wi tä kule kitä ta o? ĩ na Teusõ tä waheta kuu: -Teusõ ta wäsä tasopõ, pili kononanõ a huimati, ĩ tä topa apa- ĩ na tä waheta kuu.

¹⁶ Teusõ ta wäsäpõ, tä kai huma maaki, ĩ tõpõ pewõnõ ĩ ta topa apõle ĩ ta hini wanio opamae. Isaiás aiki, -Teusõ a pata! Kamisanõ sa ta wäsä noai, ĩ tõpõ pewõnõ ĩ ta hini totio maama- ĩ na a kuuma. ¹⁷ Pi naka. Cristo ta wäsä pole, ĩ tä na ai tõpõ sõmõka taa totio paio mi tä, ĩ tõpõ aiki, -Cristo a pitili- ĩ na ĩ tõpõ pi kuu totio mai kitä. Cristo ta hini totio kukõma, -Cristo a pitili- ĩ na tõpõ pi kuu kuki kitä.

¹⁸ -Isõhaeu tõpõ na Teusõ ta wäsä pasio maama- ĩ na sa kuu alu kule? Ma. ĩ na sa kuu mane. Teusõ tä waheta aiki,

-Hi masita tä uli pewõ hamõ ta wäsä wi ĩ ta hini waikioma. ĩ tä uli pewõ hamõ ta wäsä waikioma- ĩ na tä waheta kuu waikia. ¹⁹ Teusõ ta wäsä noai, isõhaeu tõpõnõ ĩ ta taõ pasio maama ta o? ĩ tä na tõpõ pi tao opama. Moisés aiki,

-"Isõhaeu põ! 'Ki tiko tõpõ komoapalo opawõ' ĩ na makõ pi kuu kule maaki, ĩ sa tõpõ totiapala asa kutenõ, kamisanõ makõ totiapala naiõ wi, ĩ tä na makõ pi wasiso opa kitä. 'Teusõ a na ĩ tõpõ pi moti ipõ' ĩ na makõ pi kuu kule maaki, ĩ sa tõpõ pasilipo asaõ ha, ĩ tõpõ na makõ pi hĩsuhapalo kuki kitä" ĩ na Teusõ a kuu kuleõ!-

ĩ na Moisés a kuu somama. ²⁰ ĩ na Moisés a kuu soma waikio noai ha, waiha ĩ na Isaiás a kuu kili mai, ĩ na a kuu totio nõmõõma:

-Teusö aiki, "Ai tiko töpönö sa tae paio maa noai ĩ töpönö sa talalömae. Sa naka maa noai, ĩ töpö na sa tapamonasoma" ĩ na Teusö a kuu kuleö!-

ĩ na Isaías a kuu nö, ²¹ isöhaeu töpö a kateha nö,
-Teusö a hini totio mi ipii, Teusö a na, "Pälaö!" töpö pi kuupa wi, Teusö anö ĩ töpö täapa läo kōo pi topa salo, hena tä sai tä ĩ töpö na a poko toto totomo soatio pa, tä wisa pälasoma-
ĩ na Isaías a kuuma.

Teusö anö isöhaeu töpö hosa totio maa noai ĩ ta

11 Teusö a na isöhaeu töpö aiki, -Päla- töpö ku upatima maaki, Teusö anö ĩ töpö hosa höttöo maama. Abraão a pata kuo noai, hi kamisa hai ĩ sa ola. Pēijamī tili sa isöhaeu. Isöhaeu sa maaki, Teusö anö sa hosa maama. ² Isöhaeu samakö kua paia mai ha, -Ki töpö hai, ipa töpö kupasopö!- ĩ na Teusö a pi kuu nö, ĩ samakö taö öpa paio soata noai, ĩ samakö saia soalö noai, ĩ samakö hosa maama. Elias anö Teusö a na kama ai isöhaeu töpö a wäsä hiopöa noai, Teusö tä waheta na ĩ tä säökama kuu noai, ĩ ma ta taö maa kule? ³ Elias aiki, -Teusö ai. Ipa isöhaeu töpö waitilimo opa thaliö! Kawa kai wäsä sinomo wi ĩ töpö sälali kipiliö! ĩ töpö sälalö nö, kawa na salo kökö totoköpö, kökö alata sinomo wi ĩ maa makö waniananöma thaliö! Wa pi ipa wi, sami sa heipaso kipiliö! Sami sa heipaso noai, ĩ töpönö ĩ sa säpa pi topa nömöa soata kulaiö!- ĩ na Elias a kuuma. ⁴ ĩ na a kuu ha, wi na Teusö a kuu höttöoma? -Ipa isöhaeu töpönö sai tä Paalö a pii mi kutenö, ĩ a ukutupö kotö ha töpö loiki nö, pili töpö maekonö töpö hīta thaiki nö, töpö kuatalo mai, satehe epii ĩ töpö kua soa kuleö! Töpö Paalömopalo mai, satehe epii, 7.000 sa töpö umapo soa kuleö!- ĩ na Teusö a kuuma.

⁵ Huki ĩ nasimö tä kua höttöa. Teusö anö samakö noa mi totiapala pi topa apa nö, samakö saia asalöma kutenö, isöhaeu samakö häkikinö Teusö sama thapo asa wi, ĩ samakö kua soa. ⁶ Toitai sama tä thaa wi ĩ tä na Teusö anö samakö saia asa mai, samakö noa mi totiapala pi topa päa salo, samakö saia asalöma. Toitai sama tä thaa noai ĩ tä noa na Teusö anö samakö saia asalöma aköna, -Teusö anö samakö noa mi totiapala apa päoö- ĩ na tä kuu wi tä kua mana pi. ⁷ Önö kutenö, Teusö a na isöhaeu töpö toita apii töpö kupasopö, ĩ tä na isöhaeu töpö pewö pi taemotima maaki, ĩ tä tapa maama. Teusö anö samakö saia asalö noai, polakapii ĩ samakönö sama tä taa asalalöma. -Teusö a pitili-samakö pi kuu totia kutenö, Teusö anö samakö totia asapalöma. Teusö anö ai töpö saipa pasio maa noai, ĩ töpö pi hatukupama pasio maama. Ta pitili ipii ĩ tä na ĩ töpö waipalotima. ⁸ ĩ na Teusö tä waheta kuu:

-Teusö anö ĩ töpö pi motipamanöma kutenö, huki ĩ töpö höpöpö, sömöka komi, ĩ na töpö kui töpö kua soa-

ĩ na tä waheta kuu. ⁹ ĩ na tä kua tä, Davi aiki,

-Töpö saponomo nö, töpö iapalo tä, wasu töpö monimo nö, töpö sä kuköma, sano tili töpö pea kua wi na, ĩ na isöhaeu töpö pea kua höttöopö! "Teusö sa kai a thapo salo, sa topa apa waikitiowö" ĩ na töpö holisi pi

kuu wi ĩ tä na töpö pea kuköpö! Salo a kano na, salo a ia kai pi moti wani lotia tä, a wani nia thapali wi na, ĩ na isöhaeu töpö uni pi moti wani nia thapalöpö!

¹⁰ ĩ töpö mamokö pewö mumano nö, tä tapa maapökö! ĩ töpönö hute hute tä pata siapala sinomo kukiö!-

ĩ na Davi a kuu noai ĩ ta kua.

Juteu töpö uni wäkäpaköma maaki, ĩ juteu töpö huu kōo noai ĩ ta

¹¹ Ai tä wäkäpaköma maaki, toitai ĩ a hua kua konsolö wi na, ĩ na isöhaeu töpö, juteu töpö a hilo kua naine, ĩ na ĩ töpö uni wäkäa kupaköma maaki, toitai ĩ töpö hua kua konsolö kitä. ĩ töpönö Teusö a kai peamama kutenö, töpö uni wäkäa päpaköma. ĩ töpönö Teusö a kai peamaö ha, juteu töpö pasi mai, Teusö anö ĩ töpö täa kōa asalöma. Juteu töpö aiki, -Häö! Teusö anö ai tiko töpö täapa kōo asa nö kiliawö. Kamisanö Teusö sa ta hini totio naio nökö o! Teusö anö sa täa nana konöpö!- ĩ na Teusö anö juteu töpö pi thama pia salo, -ĩ na ipa juteu töpö wäkäpa kua päoö- ĩ na Teusö a pi kuuma. ¹² Juteu töpönö Teusö a kai peamaö ha, hi masita tä uli pewö hamö ai tiko töpö pilipai, Teusö anö ĩ töpö pasilipa kuköma. Teusö anö juteu töpö peama nö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö täa nömöa konöma. Teusö anö juteu töpö pasi mai ĩ töpö täapa kōo wi ĩ tä topa kule maaki, waiha juteu töpö pewönö Teusö a kai a hinia kōananömae, Teusö anö juteu töpö täa koni, juteu töpö pasi mai ĩ töpö täapa naio kōo, ĩ na Teusö anö sanöma makö pewö täa thapa kōo wi, ĩ tä topa satia apa.

Teusö anö juteu makö pasi mai, ĩ makö noama nö, makö täa koni

¹³ Juteu makö pasi mai ĩ makö na ĩ na sa kuu kule. Juteu makö pasi mai ĩ makö na Teusö anö sa simöa noai ĩ sa kutenö, kamakö na Cristo sa ta wäsä sinomo wi ĩ tä na sa pi topa apaö. -Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na sa kalipalo asa sinomo wi ĩ sa asawö- ĩ na sa kuu sinomoö. ¹⁴ ĩ na sa kuu sinomoö ha, ipa juteu töpö aiki, -Häö. Teusö anö ai tiko töpö täapa sisa kōo wi, ĩ nasimö ta aiki kuno maiö! "Cristo a pitili" ĩ na sa pi kuu naiopökö!- ĩ na ĩ töpö pi kuupö. ĩ na ĩ töpö pi kuu ha, Teusö anö ĩ töpö noama naio nö, töpö kōa nainöpö! ¹⁵ Teusö anö juteu töpö hosalö nö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö na a noimo nömököma. Teusö anö juteu töpö hosalöma maaki, ai tä nomasoma maaki, a temöa kono nö, toitai a kupalo kua kōo wi na, ĩ na juteu töpö na Teusö a noimo kua kököma, ĩ na toitai töpö kupalo kua höttöa köki kitä. ĩ nakö?

¹⁶ ĩsa wa äi namöma somatapi wi, Teusö a na ĩ wa äi totoköma, äketema äi paa soale, Teusö a hai ĩ äi äketema pasi soawö. ĩ na tä kua tä, hii pili ti nasökili lö kui, Teusö a na ĩ wa tiki nasökili totoki, poko poko tiki lö kui, Teusö a hai ĩ tiki poko soawö. ¹⁷ ĩ na tä kua tä, hikali a na ai tänö olipa tiki tökö noai, ĩ ai ti poko hētu ha olipa mo lalo pasio mane, ĩ ti poko hanöa pasipali. ĩ

ti poko hanöpalö nö, uli tä uli hamö ai olipa tiki öpalati, i ai ti poko wai hanönötö nö, i ti poko kai kopolö nö, hikali a na olipa tiki öpale, i ti poko hanöpalö noai, i ti poko ha ai ti poko tipö. I ti poko tipököma, ti poko äkelo nö, pili mokö laloki. I na i ti poko kua kua wi na, i na juteu makö pasi mai i makö kua kua höttöö. Teusö anö ai juteu töpö hosalö nö, ai tiko makö tipöa nömömaköma. ¹⁸ Makö tipöa nömöa päköma kutenö, -Hiki. Juteu töpö wanisala pasio noa. Huki kamisamakö toita asawö- i na pö pi kuu ti! Pili ti pokonö pili ti kolo palama mai kitä. Kolo tinö ola pili tiki palamaö ta pi kuu mai. I na makö kua höttöö. Juteu makö pasi mai i makönö juteu kolo ma töpö palama mai kitä. Juteu kolo töpö na makö tipöa nömöa tä, i pili makö palasoö.

¹⁹ I na sa kua kule maaki, kamakö aiki, -Teusö anö samakö palama pi topa apa salo, ai juteu töpö hosalö nö, samakö tipöa nömöa asamakömaö!- i na makö kuu kitä. ²⁰ I na makö kuu nö, -"Teusö a pitili" i na ai juteu töpö pi kuu totio maama kutenö, Teusö anö i töpö hosalöma. I na tä kua tä, "Teusö a pitili" i na juteu samakö pasi mai i samakö pi kuu totioö ha, Teusö anö samakö täa asalö nö, samakö tipöa nömöa asamakömaö!- i na makö pi kuu nö, -Samakö toita apö asawö- i na makö pi kuu mai, makö kililo nö, -Teusö aiki, "Makö toita" i na kamisamakö na i na Teusö a pi kuu päomaö!- i na makö pi kuu. ²¹ I na makö pi kuu nö, -Teusö anö juteu töpö thapo soma noai, i ai töpö hosa thalö noai na, "Teusö a pitili" i na samakö pi kuu totio mi tä, samakö hosa thaa nömönö matimöö!- i na pö pi kuu totioö! ²² Teusö anö ai töpö totiapala apa asaö, ai töpö peama pasioö, i na Teusö a kua wi, i tä na pö pi tapomo totioö! Teusö a kai a peama wi, Teusö anö i töpö peama totiatalo opa höttöö. -Teusö a pitili- i na makö pi kuu totia waikia kutenö, makö totiapala apa asa kule maaki, -Teusö a pitili- makö pi kuu totio mi tä, makö hosa höttöli kitä. ²³ Juteu töpö lö kui, i töpö aiki, -Teusö a pitili- i na i töpö pi kuu köa tä, Teusö anö i töpö täa konö nö, i töpö tipöa komaki kitä. Teusö anö kama hai i töpö thapo pole, i töpö na Teusö anö i juteu töpö tipöama taö öpa köo kitä. ²⁴ Uli tä uli hamö olipa ti öpalati, ai tänö i ti poko tälö nö, hikali a na ai olipa ti öpale, i ti ha i ti poko tipöama thama kua köo wi na, i na Teusö anö juteu makö pasi mai i makö tälö nö, kama hai i töpö thapo pole i töpö na i na makö tipöa thaa höttöa köki. Juteu makö pasi mai i makö maaki, Teusö anö makö tipömakö nö, makö thapo kutenö, kama hai i juteu töpö täa konö nö, töpö tipöa komakö nö, töpö thapo köo kitä.

Teusö anö isöhaeu töpö totiapala köo pi topa salo, töpö täa koni kitä

²⁵ Ipa pö! Waiha Teusö anö isöhaeu töpö thama piale i tä na nö patapö töpö pi hatuku paio maa noai maaki, huki i tä na kamisanö juteu makö pasi mai i makö pi hatukupama pia kule. Makö pi hatukupamanöma, -Teusö anö samakö totiapala sisaö- i na makö pi kuu wi tä kua mai kitä. Huki isöhaeu töpö aiki, -Jesus a hai,

Teusö a ulupö mai kitä. Kamakö na Jesus a kaikanamopö, a mai kitä- i na i töpö satehe epii töpö kuu satimo opati kule maaki, i na i isöhaeu töpö pewö kuu satimo soatiolö mai kitä. Juteu töpö pasi mai i töpönö Teusö a thapo wi i töpö pewö kua höttöa toitasoma, waiha isöhaeu töpönö Teusö a kai a peama satimo opa wi i tä mataso kitä. ²⁶ Pi naka. Teusö anö isöhaeu töpö pewö täa koni pia salo. Teusö tä waheta aiki,

-Töpö täapa köo läo wi i a huu kitä. Siäo tä uli pata ha, i Jetusalëi tä uli a hilo naine, i tä uli na i a kuoma, a waloki kitä. A waloiki nö, Jacö a hai i tolewö töpönö wanisala tä thaa wi i tä matamani kitä.

²⁷ Teusö aiki, "Ipa isöhaeu töpönö wanisala tä thatala apati noai i tä na sa hïso noai, i sa tä matamanö nö, 'Makö noama nö, makö totiapala soatio kitäö!' i na isöhaeu töpö na, i na sa kuu kitäö!" i na Teusö a kuu- i na tä waheta kuu.

²⁸ Cristo ta topa apöle, juteu töpönö i ta peamaö ha, i töpö na Teusö a noimo höttö mi. Önö kutenö, Teusö anö juteu makö pasi mai makö pasilia asa sisapali. I makö pasilipa asa kule maaki, Teusö anö juteu samakö pewö pi ipa soa. Sutu upa, isöhaeu nö patapö töpö na, -Au tolewö sa töpö totiapala apa kuki kitäö!- i na Teusö a kuu waikioma kutenö, huki isöhaeu ola samakö pi ipa soa. ²⁹ -I sa töpö saipalö nö, sa töpö totiapala apa kuki kitäö!- i na Teusö a kuu waikioma kutenö, -Päla. I sa töpö saipa mai kitä. Sa töpö totiapala wani ipö- i na Teusö a kuu köo mai kitä. ³⁰ Juteu töpönö Teusö a kai a peama kutenö, juteu makö pasi mai i makönö Teusö ma hini wanio opa paioma maaki, huki kamakö na Teusö a pi honipo opa nö, makö totiapala asa kule. ³¹ Kamakönö Teusö ma hini wanio opa kuo kuo paio noai na, i na huki juteu töpönö Teusö a hini wani ipö kua kua nömöa kule maaki, Teusö anö makö totiapala kua pole na, i na juteu töpö totiapala kua köa höttöki kitä. ³² Sanöma makö pewö na Teusö a pi honipo opa nö, makö pewö noa mi totiapala apa kuköpö, -Sanöma töpö pewönö sa kai a peama sipa apatiwö- i na Teusö a pi kuu paioma.

Teusö a lotete epii, pe epii i anö sanöma makö pewö totiapala soatio wi i ta

³³ Teusö anö pe epii sanöma makö totiapala soatioö. Pe epii a pi hatuka apaö. Pe epii Teusö anö tä pewö taö öpaö. Teusö anö tä thaa pi topa wi, sanöma makönö i ma ta kateha tai mi. Teusö anö tä thamati wi i tä na makö pi hatuka mai kitä.

³⁴ Teusö a pi kuu wi, ai wanö i wa tä taö wi tä kua mi. -Teusö ai. I naköö! I na wa kuapököö!- i na ai wa kuu sinomo wi, i ai wa kua mai kitä. Ai wanö Teusö wa simöa wi, i ai sanöma wa kua mai kitä.

³⁵ Teusö aiki, -Ki anö sa täpälipili, i sa täpä höttöököö!- i na Teusö a kuu pasio mai kitä.

³⁶ Teusö anö tä pewö thapalöma. Teusö a lotete epö kutenö, huki i tä pewö kua soa. Teusö a pi mönahapanöpö, kama hai i tä pewö kua. Önö kutenö, -Teusö

a totiatalo opawöö!- ĩ na makö pewö kuu soatiopö. ĩ naköö!

Makö Teusömo totia tä, ĩ na makö kuatipöö!

12 Ipa pö! Pe epii Teusö anö noa mi makö totiapala apa sinomoti kutenö, kamakö na ĩ na sa ku upa kule. Teusö a na salo pö noki uni totopa kua sinomo kua noai na, Teusö a na ĩ na kama pö uni toto sapao kua hõtöo koo! Makö temö öpii, makö ösi ausi ipii, ĩ na makö kui, Teusö a na ĩ kama makö uni toto sapao kua koo tä, Teusö ma pi mönahapamani kitä. Makö ösi ausi ipii, Teusö a na ĩ kama makö uni toto sapao kua koo wi, ĩ tä hai, makö Teusömo totio wi ĩ tä sai. ² Teusö a thapo mai ĩ töpö uöma ti! Makö pi tapomoti noai ĩ ma ta tutea kopalo nö, makö tikopö öpii makö kua nömpasopököö! ĩ na makö kua kuköma, kamakö na Teusö anö tä thama pi topa apa wi ĩ ma tä taö kuki kitä. Teusö anö tä thama pi topa wi ĩ tä topa apöle kitä. ĩ tänö makö pi mönahapalama apatii. ĩ tä toita sati ipö.

Satehe epii Cristo a na makö kokaköma maaki, sami makö kua kopaso wi ĩ ta

³ Teusö anö sa totiapala apa nö, sa simöatii kutenö, kamakö na ĩ na sa kuu kule. Kamakö aiki, -Pata sa asawö. Teusö anö sa simöa asa wi ĩ sa- ĩ na pö pi kuu ti! -Teusö anö sa simöa naio wi ĩ sa. Teusö anö sa ösi lotetepamani wi ĩ sa- ĩ tä na makö pi mosawiki nö, ĩ na pö pi kuu! -Teusö a pitili- makö pi kuu totile, ĩ na Teusö anö ĩ makö pi thama totia kutenö, ĩ na pö pi kuu totio! ⁴ Pi naka. Pili wa pewö hai, sami wa maaki, pili wa pewö kuamö kule ha satehe epii tökö kua. Pili wa mamö, pili wa kai, pili wa poko, pili wa konona, ĩ na tökö kui tökö kua. Pili wa mamönö wa tä tapaö, pili wa kainö wa hapaloö, pili wa pokonö wa kalipaloö, pili wa kononanö wa huu, ĩ na wa kuaö. Pili wa mamönö wa huu mai kitä. Pili wa kononanö wa tä tapa mai kitä. ⁵ ĩ na pili wa kua kua wi na, ĩ na Cristo a na makö pewö koka wi ĩ na makö kua kua hõtöoö. Satehe epii makö maaki, Cristo a na makö kokaköma, sami makö kupa-soö. Makö pasilipasopö, Cristo a na makö kokaa.

⁶ Önö kutenö, -Pata sa asawö- pö pi kuu ti! Ai ma töpö pasilipopö, kamakö na Teusö anö tä totoma wi, kamakö na ĩ tä totoa hätähäki kitä. Teusö anö makö totiapala apa nö, makö simöa hätäpo nö, -ĩ na kawa kua totiopöö!- ai wa na Teusö a kuu nö, ai wa na hõtö soatawö, -ĩ na kawa kua pasiopöö!- ĩ na a kuu. ĩ na a kuu nö, makö pasilipali kitä. Ai wa na, -Sa kai a wäsä sinomo!- ĩ na a kuu ha, -Teusö anö sa pasilipo kutenö, Teusö sa kai a wäsä totio kitä!- ĩ na wa pi kuupö. ⁷ ĩ na tä kua tä, ai wa na, Teusö aiki, -Wa töpö pasilipo sinomopököö!- ĩ na a kuu ha, -Teusö anö sa lotetepama kutenö, ai sa töpö pasilipo sinomopököö!- ĩ na wa pi kuu hõtöopököö! ĩ na tä kua tä, Teusö tä waheta na ai wa töpö pi hatukama taö öpa kuköpö, ai wa na Teusö anö ĩ tä totoköma kutenö, wa töpö pi hatukama sinomo kuköpöö! ⁸ -ĩ naköö! ĩ naköö! ĩ na makö kua totiopököö!- ĩ na ai töpö na ĩ na a kuu sinomo!- ĩ na ai

wa na Teusö a kuu ha, ĩ na ai töpö na a kuu sinomo totihoö! ĩ na tä kua tä, wani wa tökö thapo wi ĩ tökö na ai wa töpö täpä sinomo wi ĩ wa pasi kutenö, -Wa töpö täpä sinomopököö!- ĩ na kawa na Teusö a kuu pasioma kutenö, wa umamo mai, wa töpö täpä totiatalo sinomopököö! Ai wa töpö simöa sinomopö, ai wa na Teusö anö ĩ tä totoki ha, ai wa töpö simöa pi mosawia-pala apapököö! Ai wa lö kui, ai wa töpö totiapala taö öpa wi ĩ wa pasi kutenö, wa pi mönaha apii wanö ai wa töpö totiapala sinomopököö!

⁹ Ipa pö! Pö noimaso holisimo päo tihöö! Wanisala tä thaa wi ĩ ma tä pii maa totiopöö! Toitai ma tä thaa wi ĩ ma tä pii totio sisapököö! ¹⁰ Cristo ma thapo wi ĩ makö pewö kutenö, pö noimaso totihoö! Ai ma töpö a kateha hiopöa mai ha, pö hapalo nohi makokopaso totihoö! ¹¹ Makö kalipalo moimo mai, pö kalipalo ota totiatalo! Jesus Cristo a na makö kalipalo pi topa apapököö! ¹² -Waiha Teusö a na sa konasolö kitä!- makö pi kuu nö, pö pi mönahapalo totio opaö! Makö pea salo, pö kasiapalo! Teusö a na pö hapalo mapö tihöö! ¹³ Jesus a thapo wi ĩ töpö ohi, wani tä na töpö honimoö, ĩ na töpö kua wi, ĩ ma töpö pasilialaö! Hama töpö talasoö ha, makö noimo nö, -Ipa sai a na pö pökö kuikiö!- makö kuu totiataloö!

¹⁴ -Sa peama wi ĩ wa töpö peama hõtöopököö!- ĩ na Teusö a na ĩ na makö kuu mai, -ĩ wa töpö totiapalapököö!- ĩ na pö kuu totihoö! ¹⁵ Ai töpö pi mönaha apa tä, makö pi mönaha naiopököö! Ai töpö ököpalo tä, makö ököpalo naiopököö! ¹⁶ Makö höla mai, makö pewö noi ipii makö kupalotipököö! -Pata sa kutenö, ai tä hai, pata tä pasi mai, ĩ a wani na sa noimo mai kitä- ĩ na makö pi kuu maiki. -Sa pi mosawi ipii ĩ sa asawö- ĩ na pö pi kuu tihöö!

¹⁷ Ai tänö kawa na wanisala tä thaö ha, ĩ a na wanisala tä thaa nomöho tihöö! Toitai wa tä thaa totihoö! -Wanisala tä thaa wi ĩ a- ai töpö pi thama tihöö! ¹⁸ Ai ma töpö wanipo mai, ma töpö pewö noima totiopököö! ¹⁹ Ai töpönö makö peama tä, ĩ töpö peama nomöho maiki. Pö suo tihöö! -ĩ töpö na Teusö a hïso waikia kutenö, Teusö anö ĩ töpö peama kitä!- ĩ na pö pi kuu totihoö! Teusö tä waheta aiki, -"Ai tänö wa peama wi, kamisanö ĩ sa peama hõtöo kitä! Kamisanö wa nö suli wi ĩ sa sisawö"- ĩ na Teusö a kuu- ĩ na tä waheta kuu. ²⁰ Önö kutenö, ai tänö wa wanipo pole, ĩ a oi ipö tä, ĩ a ösö potehepamanö! A amisi ipö tä, maa tuu toköö! ĩ na wa tä thamaö ha, wa wanipo noai ĩ a wani kililo nö, -Häö. Kamisanö ki sa wanipo wanisala apa nö kilia ia!- ĩ na kawanö ĩ wa pi wani thama sapamoa koo kitä. ²¹ Wanisala tä thaa wi ĩ tä na wa utitipamo maapököö! Toitai wa tä thaa nö, wanisala tä thaa wi ĩ wa tä utitipamanö nö, ĩ wa tä mapamanöpöö!

Pata töpönö makö simöa sinomo wi, ĩ töpö a hini totihoö!

13 ĩ na tä kua tä, kamakö pewönö pata ma töpö a hini totiopököö! Pata töpö na Teusö aiki, -Ai töpö simöa sinomopököö!- ĩ na a pi kuu. Teusö anö pata töpö simöa somama kutenö, pata töpönö makö simöa

sinomo wi i tōpō kai a hiniō! ² Pata ma tōpō kai a peama tā, Teusō anō pata tōpō simōnō noai, kamakōnō i Teusō ma kai pi a peama naia kule. Ōnō kutenō, pata ma tōpō kai a peama kukōma, makō peamamo hōtōo kuki kitā. ³ Toitai ma tā thaa wi i makō kutenō, pata tōpō na i makō kili mai kitā. Wanisala tā thaa wi, pata tōpō na i tōpō kilipalo pasitio kitā! Ōnō kutenō, pata tōpō na wa kili wani salo, toitai tā thaa totihoō! Toitai wa tā thaō ha, -Wa topa apawō- i na pata tōpō kuu kitā. ⁴ -Toitai sa tā thaa nōkō o!- i na pata tōpōnō i na makō pi thamapō, Teusō anō pata tōpō kaikanapalōma. Pata tōpōnō, tōpō wanisala wi i tōpō peama taō ōpa wi i tōpō naiwō. Teusō anō pata tōpō kaikanapalō noai i tōpōnō tōpō wanisala wi i tōpō peama hōtōo sinomo kutenō, wanisala wa tā thaa tā, pata tōpō na wa kili totiopökōō! ⁵ Ōnō kutenō, -Teusō anō sa peama hāto kitā!- wa pi kuu nō, pata tōpō a hini totiataloō! I na tā kua tā, -Toitai sa tā thaa pi topa kule- i na wa ōsi pi kuu naio salo, pata tōpō a hini totiataloō!

⁶ Teusō anō sanōma tōpō pasilipo pia salo, pata tōpō simōnōma. Teusō a na pata tōpō kalipalotii. Ōnō kutenō, pata tōpōnō kamakō na sitipa kōkō nakaō ha, ma kōkō totokōpō. ⁷ Sitipa ma kōkō thapo pole, i ai kōkō na pata tōpō nako sinomo wi i ma kō sitipa tototaō! -Pata tōpōnō samakō simōa silia apati nō kiliawō ia!- pō pi kuu tihōō! -Pata tōpō simōo sinomo wi i tā topa waikia kule!- i na makō pi kuu totiopökōō!

-Ai wa tā noimaō!- wa noa thaa wi, i ta topa satia apa

⁸ -Ai tā hena tā, au noa sa tā totoki kitā!- i na makō kuuma ha, a walo tā, -Ma. Huki kuno maiō! Hena tōkōō!- i na pō kuu huso päoolō tihōō! I tōkō soatawō i noa tā totota soaheō! -I noa ma tā matama haio opaō!- i na sa kuu kule. I na sa kuu kule maaki, ai noa tā mapo mai kitā. Noa tā kui na ai ma tōpō noima wi i na i tā kuō hōtōwō. I ma tā mapama maapōō! Pō noimaso mapo hāto tihōō! Ai wa tā noima tā, Teusō anō makō noa thaa wi i wa ta hini totio wi i wa waikiwō. ⁹ Pi naka. Teusō anō nō patapō tōpō noa thaa noai, Moisés anō i tā sāōkōkō noai, i na i ta kuu: -Suō wanō wano wa tā po mane i a nō thaa tihōō! Wano wanō suō wa tā po mane i a nō thaa tihōō! Ai sanōma tā sāpa tihōō! A thomōmo tihōō! Ai tănō tā thapo wi i tā na a pi wasiso tihōō!- i na tā kuu wi, i tā sāōkama kua. Satehe epii i nasimō ta kua kule na, i na sami ai ta kuu naia. -Kama wa noimo sapao kua kōo wi na, i na ai wa tōpō noima kua hōtōopōō!- i na tā kuu wi i wa ta hini totikōma, satehe epii ai tōkō a kule, i wa tōkō pewō a hini totia naia waikia kule. Ōnōkō? Ai wa tā noima apōle, kawanō i a hai i pusopō wa nō thaa mai kitā. I wa sāpa mai kitā. I a hai i wani tā na wa thomōmo mai kitā. ¹⁰ Ai wa tōpō noima apa tā, i wa tōpō peama mai kitā. Ōnō kutenō, ai wa tōpō noima apa tā, Teusō anō makō noa thaa wi i wa ta hini totio wi, i wa waikiwō.

Tā halu atea waikia manu kule, Cristo ma thapo pole, i pō pewō nananoō!

¹¹ Tā tetea apa waikile, i ma tā taō waikia kutenō, Teusō anō makō noa thaa noai, i ta hinia totilōō! Huki pō naa haitalaloō! Jesus Cristo a huu koiki nō, hi tā hētu hamō makō kai konasolōpō, makō tāa totia koni wi i tā atea apa waikia kule. -Jesus Cristo a pitili- i na makō pi kuu soma tā, -Makō tāa koni wi i tā atepa apa waikia kule!- i na makō pi kuuma maaki, huki i tā atepa satia apa kule. ¹² Tā halu pia kule. Jesus a huu kōo pia kule. Mumi mumi tā na wanisala tā thaa wi i ma tā thaa mai, wanisala tā thaa wi i ma tā utitipamani pia salo, wakala tā na toitai tā thaa wi i ma tā thaa sisapökōō! ¹³ Wakalai ha sanōma tōpō hasuso opaō ha, wanisala ma tā thaa kili kua wi na, i na Cristo ma thapo wi, wakala tā na i makō kua salo, toitai ma tā thaapökōō! Makō kokamo pola nō, tuu wasui ma tuu kopala maikiō! Makō polemopalo opa maikiō! Ai tiko tā suō na pō mamopalo tihōō! Sami sami tā thaa maikiō! Pō hōlapalo tihōō! Ai tănō tā thapo waikile, i tā na makō pi wasiso pikio mai nōkōō! ¹⁴ Halo i ōsō toitai ma ōsō halopo kua wi na, i na Jesus Cristo Kaikana ma uni haloapala kua naiopökōō! -Wanisala sa tā thaa pi topa sinomo wi i sa tā thatalakō o!- i na pō pi kuu hāto tihōō!

Ai tā na, -Wa wanisala- i na Teusō a kuu sisapō

14 I na tā kua tā, ai tănō Jesus Cristo a thapo kule maaki, a pi tapomo moti soai, i a wani na, -Hapo. Kamisamakō na a kokamo naioō!- i na makō kuu! Kamakō na i a kokamo naia tā, i a wani na, -Hāō! Wa pi kuu pole, i ta makoka pasia maneō! Kamisa pi kuu pole, i ta makoka apa asa kule!- i na pō kuu tihōō! ² Pi naka. Teusō a pi kuu wi i tā na wa pi hatuku upii, salo a na i wa waio mi. I na tā kua tā, Teusō a pi kuu wi, i tā na ai a pi hatuku pasio mai, salo a na i a waio pasioō. ³ Salo a na wa waio mai, i wanō salo a na a waio wi i a kateha pi wasōa tihōō! -I a pi wani hatuka hāto mikō- a pi kuu tihōō! I na tā kua tā, salo a na wa waio wi, i wa aiki, -Hāō. I anō tā tai mi ipō salo, salo pō pewō oa soa päatalo opaō- i na a pi kuu pasio tihōō! Teusō anō i makō pewō tāa konōma ta pi kuu mai. ⁴ Pata tā na ai tā kalipalo sinomo wi i a na ai wanō wa tā makokama läapalo kitā ta o? Ma. Pata tănō a kalipalama sinomo wi i a patanō tā makokama läapalo sisaō. -Wa kalipalo tomōpo maa noa- i na pata tănō i a noa thaa sisaō. A kalipalo sinomo wi i a kalipalo topa apa tā, -Wa kalipalo toita apōō!- i a pata kuu sisaō. I a pata kuu kua wi na, i na Teusō pata tā kuu satia apaō. Teusō a patanō kamakō na tā makokama läapalo kitā. Teusō pata tănō makō lotetepalōma kutenō, kamakō makoka apati kuki kitā.

⁵ I na tā kua tā, -Teusō tā wakala kua hākikia päa- i na ai tōpō kuu. Ai tōpō aiki asawō, -I tā wakala pewō hai, Teusō tā wakala soatawōō!- ai tōpō kuu asaō. I na makō pewō pi kuu tā, -I na sa pi kuu wi i tā makoka hāto mai kitā- i na pō pi kuu tihōō! Pō pi setekeapalo ti-

höö! Makö pi tapoa totiki nö, -Awai. Sa pi kuu wi i tä makoka waikia alu kule- i na pö pi kuu totihoö! ⁶ Ai töpönö Teusö a pi mönahapamani pia salo, i tökö wakala sokapali. Teusö a pi mönaha naipamanöpö, ai töpönö hötöwö, salo pö pewö opalaöhe. Salo kökö oa pola nö, -Teusö ai. Aitaköö! Kawanö hi salo wa kökö to- topi ke- i na i töpö kuu. Ai töpönö Teusö a pi mönaha naipamani pia salo, ai salo kökö oa pasia manai, i töpö aiki hötöwö, -Teusö ai. Aitaköö! Hi nii wa tä totopi ke- i na i töpö kuu hötöoö.

⁷ Önö kutenö, makö temö soa tä, kama makö pi mö- nahapalo sapao koo päo mai, makö noma pia tä, kama makö pi mönahapalo sapao koo naio mai, i na makö kuapököo! ⁸ Makö temö soa tä, Teusö ma pi mönaha- palamaö, makö nomasopö makö nasi tuo tä, Teusö ma pi mönahapalama naio soataö, i na tä kuaö. Önö kutenö, makö temö soa tä, Teusö anö makö thapo waikia wi i makö. Makö nomasoma maaki, Teusö anö makö thapo soa wi i makö. Teusö anö makö simöa wi i makö soawö. ⁹ Sanöma temö temö makö, ai töpö no- ma waikiso noai i töpö, i na makö kui makö na Cristo a kaikanamo pia salo, a säpamonasoö, a säpamonaso- ma maaki, a temöa konasoö, i na a kuama. ¹⁰ Kamakö pewö na Cristo a kaikanamo manu kule, au ai tä na -Wa wanisala- wi na wa pi kuu salo, i na wa kuu pi topaö? -Wa tomöpo mi ipö saiö!- wi na wa pi kuu salo, i na wa kuu? Waiha Teusö a kupoli ha makö pewö kokamo köa nasoa tä, Teusö anö makö pewö lo- makönö, ai makö na, -Kawa topa- a kuu, ai makö na, -Kawa wanisala pasiwö- i na a kuu, i na Teusö a kuu sisa laso kitä. ¹¹ Pi naka. I na Teusö tä waheta kuu:

-“Kamisa na sanöma töpö pewö waloiki nö, töpö loiki nö, pili töpö maeko pewö hita thaiki nö, töpö mäi poa- haiki nö, ‘Teusö a totiatalo opa asawöo!’ i na töpö pewö kuu kitä!” i na Teusö a kuu totia kuleö!- i na tä waheta kuu. ¹² Önö kutenö, hi masita tä uli na makö pilitiki nö, makö kuati wi, waiha Teusö a na opii i ma tä pewö a wäsä totio kitä.

-I tä wanisala häto kitäö!- wa pi kuu tä, i tä thama ti- höö!

¹³ Önö kutenö, -Wa kuati wi i tä wanisala- i na makö kuu maikiö! Pi naka. I na pö pi kuu pasioö! -Teusö a thapo wi i ai tä aiki, “I nasimö sa tä thaa kuköma, tä wanisala kitä” i na i a kuu waikia tä, “Nai. I nasimö wa tä thaa mi salo. Tä wanisala mai kitä” i na sa kuu läo mai kitäö!- i na pö pi kuu totihoö! -I tä wanisala- i na au ai tä pi kuu waikila tä maaki, -Naiö!- i na wa kuu läoö ha, i anö i tä thaa kuköma, kama na i wanisala tä sai totiwo. ¹⁴ Jesus pata tänö sa pi hatukupalöma kutenö, -Salo pö pewö opala polai, i tä wanisala mai kitä- i na sa kuu. I na sa kuu kule maaki, ai tä aiki, -I sa salo oalöma, Teusö a na sa wanisala häto matimöo!- i na i a pi kuu waikile maaki, i anö i a salo oali wi i tä wanisala. ¹⁵ Önö kutenö, salo wa oa piale, i tä na au ai tä pi honipo päla tä maaki, i wa salo oa satia apölöma kutenö, au ai wa tä pi ipa wi, i tä kua mi. -Hi salo sa oalöma, toitai ipa ai tä kule, i sa tä mapamanö ma-

timöo!- i na wa pi kuu nö, i a salo oa tihöo! Salo a na a waio pole, i a wani na Cristo a säpamo a naisoma ta pi kuu mai. ¹⁶ -Salo sa kö pewö oa kili mi- i na wa pi kuu wi, i tä topa kule maaki, -“Häö. I wa salo oa silia apawö” i na kamisa na i na ai töpö kuu matimöo!- i na wa pi kuu pole, i a salo oa tihöo! ¹⁷ Teusö anö makö simöa wi i makönö salo ma oa pole, i tä na Teusö a pi tapomo totio mai kitä. Maa ma tuu koa pole, i tä na a pi tapomo naio mai kitä. Toitai ma tä thaa wi i tä, makö hölapalo mai, toitai makö kutio wi i tä, Teusö a ösi kua tolele i anö makö pi mönahapama sisa wi i tä, i na tä kui tä na Teusö a pi tapoa totia sisaa. ¹⁸ Cristo a na wa kalipalo kuköma, toitai wa tä thaö, wa hölatalo mi, ai wa töpö noima apaö, i na wa kuati ha, kawa na Teusö a pi mönaha apa nö, -Wa topa- i na a pi kuu kitä. -I a topa apaö- i na sanöma töpö pewö pi kuu naio soata kitä.

¹⁹ Önö kutenö, makö wanihaso mai, makö pipaso to- tiopököo! Kamakönö Cristo ma pi ipa wi, i tä palaso wi, i tä na kama pö pewö pi luluo hētupasoö! ²⁰ -Salo sa pö opala naio nö, ipa ai sa tä ösi wanisalapamanö ma- timöo!- i na makö pi kuu waikia manu kule, salo kökö pewö oa satimo tihöo! Ai tä ösi na Teusö a kalipaloti wi, i tä waniapa tihöo! Salo kökö pewö ausi waikii, kökö salo oa wi tä topa kule maaki, i wa salo oaö ha, i salo a na a waio pasio wi i wa ösi waniapamanö nö, i wa salo oa pole, i tä topa mai kitä. ²¹ I wa ösi waniapama mai ha, wa kua wi i tä topa sisaa. Önö kutenö, salo wa oaö, wa tuu koaö, i na wa kua kua wi na, i na au ai tä kua naio nö, -Häö. Wanisala sa tä thaa ke- i na au ai tä pi kuu wi, i na i wa pi thama paio mi tä, i a salo oa ti! I tuu koa ti! -Wanisala sa tä thaa ke- i na ai wa tä pi thama mai, i tä topa apa. ²² Kawa aiki, -“Salo sa kö pewö oa wi i tä topa” i na Teusö a pi kuu naio kitäö!- i na wa pi kuu waikia manu kule, au ai töpö na i ta wäsä tihöo! Pe epii makö hapalo hētupasolaso matimö. -Sa kuati wi i tä wanisala mai kitä- i na wa pi kuu tä, wa pi mönaha apa kitä. ²³ I na tä kua tä, -Hi sa salo oa wi i tä wanisala hä- toa- i na wa pi kuu päla nö maaki, i wa salo oa satialö- ma, -Wanisala wa tä thaa ke- i na Teusö a kuu kitä. -Sa kua wi i tä topa- i na wa pi kuu totio mi kutenö, -Wanisala wa tä thaa ke- i na Teusö a kuu kitä.

Ai töpönö Jesus Cristo a thapo utitia apölai, i ma töpö pasilipoö!

15 Jesus Cristo ma thapo wi i makö pi tapomo mo- sawi ipii, i makönö Jesus a thapo wi i ai töpö pi tapomo moti pasi soai, i ma töpö pasilipoö! Kama makö pi mönahapalo sapao koo päo mai, ² ai ma töpö pi mönahapalama sisapököo! Ai töpönö Jesus a thapo lotetea kuköpö, ma töpö pasilipalö nö, ma töpö pi mö- nahapamanöpököo! ³ Cristo kama pi mönaha sapao koo maama. Teusö tä waheta aiki, -Hapa Teusö. Kawa na i töpö hapalo wanisala apa noai, kamisa na i töpö hapalo wanisala apa naioma- i na tä waheta kuu. ⁴ Su- tu ha Teusö tä waheta na tä säökökö noai, kamakö pewö pi hatukupamani pia salo, i tä pewö säökököma. Makö pi hatukupasoma, -Waiha toitai makö kuo soatio

kitäö!- ĩ na makö pi kuu kuköpö, Teusö tä wahetanö makö ösi lotetepasoö, makö kasiapaloö, ĩ na makö kuaö. ⁵ Önö kutenö, Teusö anö makö ösi lotetepamani, makö pi topapali, ĩ na makö ösi thama sinomo kutenö, Cristo ma uöma ösöha totio nö, makö hapalo isi wanihipaloti mai, toitai makö kutiopöö! ⁶ Toitai makö kuati nö, kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä hai ĩ pö Teusö a na, -Teusö wa totiatalo opatiwöö!- ĩ na makö pewö kuu ösöho totio opatipököö!

Jesus Cristo ta topa apöle, juteu töpö pasi mai, ĩ töpö na ĩ ta wäsä naioheö!

⁷ Önö kutenö, -Teusö a totiatalo opatiwö- ĩ na sanöma makö pewö pi thamapö, Cristo anö makö noima kua wi na, ĩ na pö pewö noimaso kua totio opaö! ⁸ Pi naka. -Teusö a pitilimo opa noa- ĩ na Cristo anö sanöma makö pi thama pia salo, juteu töpö pasilipotima. Cristo anö juteu töpö pasilipotima kutenö, pi na sanöma makö pi thamama. -Sutu ha kamakö hai ĩ nö patapö töpö na Teusö aiki, "Waiha kamakö hai ĩ ola sa töpö täapa läo koki kitäö!" ĩ na a kuu noai, ĩ na ĩ tä kua tolea totio opa noa- ĩ na Cristo anö makö pi thamama. ⁹ ĩ na tä kua tä, Cristo anö juteu töpö pasi mai ĩ töpö täapa naio kooö ha, -Teusö a totiatalo opa noa- ĩ na ĩ töpö kuu naioö. Pi naka. ĩ na Teusö tä waheta kuu:

-Teusö ai. Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na kamisanö wa wäsä nö, "Teusö a totiatalo opa asaö!" ĩ na sa kuu nö, au ama sa ta thaa kitäö!- ĩ na tä waheta kuu.

¹⁰ -Juteu makö pasi mai ĩ pö! Teusö anö kama hai ĩ töpö saia somanö noai ĩ töpö pi mönaha apa, kamakö pi mönaha apa naia, ĩ na pö kuaö!- ĩ na Teusö tä waheta kuu naioö.

¹¹ -Juteu töpö pasi mai ĩ makö aiki, "Teusö pata tä totiatalo opa asawö" ĩ na ĩ makö kuupö. ĩ na ai sanöma makö pewö kuu naiopö-

ĩ na tä waheta kuu naioö. ¹² Isaiás aiki naiwö,

-Juteu töpö pasi mai ĩ töpö na Jesé a hai ĩ tolewö tä kaikanamo kuki kitäö! "Ĩ a patanö makö täapa koo läo kitäö!" ĩ na ĩ töpö kuu kitäö!-

ĩ na Isaiás a kuuma.

¹³ -Teusö anö makö täapa koo läo kitäö!- ĩ na Teusö anö makö pi thama soatio wi ĩ anö makö pi mönaha-pamani, makö pi topapamani, ĩ na makö pi thaa thaa totipamani wi ĩ sa tä pii kule. -Teusö a pitili- ĩ na makö pi kuu totioö ha, Teusö anö ĩ na makö pi thaa thaa totipamani kitä. ĩ na makö pi thaa totipamanöma, -Teusö anö makö täapa koo kitäö!- makö pi kuu wi, kamakö ösi na ĩ tä palaso kitä. Kamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele ĩ a lotete epii, ĩ tä kalipalo opa kutenö, -Teusö anö makö täapa totia koo läki kitäö!- ĩ na makö pi kuu sinomo opa kuki kitä.

Kamakö na sa kuti wi ĩ sa tä säöka kili mai kitä

¹⁴ Ipa pö. -Makö topa apaö. Ma tä pewö taö öpaö. Teusö a na makö pi hatukupamamo hētupaso taö öpaö- kamakö na ĩ na sa pi kuu totia waikia kule. ¹⁵ ĩ na

makö kua waikia manu kule, makö pi motipo kota maapö, kamakö na sa kuu kili mai, sa tä säököpalö nö, kamakö na hi sa tä waheta simöpali ke. Teusö anö sa totiapala apa nö, sa sailö nö, sa simönöma. Önö kutenö hi waheta sa tä simöpa kili mi. ¹⁶ Jesus Cristo a na sa kalipalo sinomo nö, juteu töpö pasi mai ĩ sa töpö pasilipa kuköpö, Teusö anö sa simöpalöma. Önö kutenö, ai juteu pata tänö Teusö a täpä sinomo kuati wi na, ĩ na kamisanö Teusö sa täpä kua sinomo kua hötötio pia salo, juteu töpö pasi mai ĩ töpö na Cristo sa ta wäsä sinomoö. Ai juteu pata töpönö Teusö a na salo a ĩsi totoma kuati wi na, ĩ na kamisanö Teusö a na ai sa töpö uni totoma thamati pia salo, Teusö sa ta wäsä sinomotii. Sa ta wäsäti ha, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Cristo a thapo kuki wi, ĩ töpö ösi na Teusö anö kama ösi kua tolele ĩ a titiköma kutenö, Teusö a na ĩ sa töpö uni totomaö ha, ĩ Teusö a pi mönaha apaö.

¹⁷ Önö kutenö, Cristo a na sa kokaiki nö, Teusö a na sa kalipaloti wi ĩ sa ta kateha pi topa apaö. ¹⁸ Cristo anö juteu töpö pasi mai ĩ töpö na Teusö a hinia totimani pia salo, sa simönöma. ĩ tä na sa kuu sisaö. ĩ sa ta kateha kili mi. Sa kuati noai, ĩ töpönö ĩ tä taa nö, sa ta wäsäti noai ĩ tä na töpö sömöka taiki nö, Teusö ta hini totikömae. ¹⁹ Teusö a ösi kua tolele ĩ a lotete epii ĩ tänö sa lotetepamanöma kutenö, Teusö a lotetea apa wi, ai töpö na ĩ sa tä möma pia salo, sa tä aipamatima. Önö kutenö, Teusö anö sa simönöma, Jetusalēi tä uli pata hamö sa hua somasolö, ai satehe epii tä uli hamö sa huu nömöö, ĩ na tä uli kui tä uli pewö hamö sa hutuilö pamö, Cristo ta topa apöle ĩ sa tä pewö a wäsä totio waikioma. ²⁰ Ai tiko töpönö Cristo ta hini tai mi toti ipö pasi soai, ĩ töpö kuo pa, Cristo ta topa apöle, ĩ sa ta wäsä pi topa apa sinomoma. Ai tiko töpö na ai töpönö Cristo ta wäsä waikio noai, ĩ tiko töpönö Cristo ta hini taö waikia kutenö, ĩ töpö na Cristo sa ta wäsä pi topa nömöa mane. ²¹ Cristo ta hini tai mia totia apölai, ĩ töpö kuo pa Cristo sa ta wäsä pi topa apa wi, ĩ ta kule na ĩ na Teusö tä waheta kuu hötöoö:

-Ai töpönö Teusö tä kai a hini paio maa noai, ĩ töpönö Teusö a tapa kuki kitä. ĩ töpönö Teusö ta hini paio maa noai, ĩ töpönö ĩ ta hininöhe nö, ĩ ta taö kuki kitä- ĩ na tä waheta kuu.

-Kamakö na sa hama huu pia salo- ĩ na homa tili töpö na ĩ na Paulo a kuu noai ĩ ta

²² -Homa tili töpö na sa hamamo tasokö ol- ĩ na sa pi kuu totia kule maaki, Cristo ta hini tai mi ipii ĩ töpö na Cristo sa ta wäsä paitia kutenö, kamakö na sa hamamo solö mai ha, sa kua soa päa kule. ²³ ĩ na sa kua nö, hi tä uli ha töpö pilipai, ĩ töpö na Cristo sa ta wäsä waikioma kutenö, kamakö na sa hamamo pi topa noai ĩ tä tetea apa waikia kutenö, ²⁴ Esöpaania tä uli hamö sa huu piale, ĩ sa lö kui, kamakö na sa hamamo hasua köpasolö kitä. Kamakö na sa hama kuo naioma, sa huso koo tä, kamakönö sa pasilipalöpököö! ²⁵ Huki kamakö na sa hamamo paio mai ha, jetusalēi tili töpönö Teusö a thapo wi ĩ töpö na siti-

pa sa kökö totokö tasopö, ĩtä uli hamö sa huu paio taso pia kule. ²⁶Jetusalēi tili töpönö Teusö a thapo wi, sitipa kökö na ĩ ai töpö honimopalo wi ĩ töpö na, Masetônia tili töpönö Cristo a thapo wi ĩ töpö, Akaia tili töpönö Cristo a thapo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö sitipa kökö simöpa pialai, ĩ sitipa sa kökö kai huu paio kule. ²⁷-Sitipa ma kökö simöpa mi salo- ĩ na sa kuu pola tä kuno mai, kama töpönö sitipa kökö simöpa pi topa apa paa kulai. Awai. ĩ töpönö ĩ töpö honimo wi ĩ töpö täpälöpökö! Juteu töpö pasi mai ĩ töpönö juteu töpö na Teusö ta tälöma kutenö, sitipa kökö na, juteu töpö pasi mai ĩ töpönö juteu töpö pasilia hõtö-palöpökö! ²⁸ĩ töpönö sitipa kökö simöpali wi, jetusalēi tili töpö na ĩ sa kökö totokölö nö, Esöpaania tä uli hamö sa hulapolö kitä. Sa hulolö nö, kamakö sai pö na sa hama hasupapolö kitä. ²⁹Sa hama hasuolö pamö, kamakö na Cristo sa ta wäsä kuköma, Cristo anö makö pi topapalama totio opa kitä.

³⁰Ipa pö! -Jesus Cristo pata tä pitili- makö pi kuu, makö noipaso kua totio wi, Teusö a ösi kua tolele ĩ anö ĩ na makö pewö noia thapali, ĩ na makö kua kutenö, makö kasiapalo opa nö, Teusö a na pe epii ĩ makö pewö hapalo nö, -Paulo a noamaö!- ĩ na makö kuu! ³¹-Jutéia tä uli ha Cristo ta hini wani ipii, ĩ töpö kule, ĩ töpö na Paulo a noamaö!- ĩ na makö kuu nö, -Teusö ai. Jetusalēi tili töpö aiki, "Paulo anö makö pasilipa wi ĩ tä topa apa kule" ĩ na töpö kuu wi ĩ sama tä pii kule!- ĩ na pö kuu totihoö! ³²ĩ na makö kuu ha, kamakö na Teusö anö sa kai walokö solöma, sa pi mönaha apii sa talalo nö, kamakö na sa kutiki nö, sa pi honipo mai, sa pi topa apati kitä. ³³Pei. Teusö anö makö pewö pi topapalama sinomo wi, kamakö na ĩ a kuo soatio wi ĩ sa tä pii kule! ĩ naköö!

Ipa noi makö na sa hapalo nömöo kule

16 ĩ na tä kua tä, Pepisoma anö Cristo a thapo kutenö, -Nakai- ĩ na samakö kuutoö. Sëikötéia tili töpönö Cristo a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na Pepisoma a kalipalo sinomoö. ĩ a toita apö. ²Kamakö na Pepisoma a talasoö ha, ĩ anö Cristo pata tä thapo kutenö, -Ipa sai a na a pökö kuikiö!- ĩ na makö noimo nö, ĩ na makö kuu! Teusö a hai ĩ makö pewö kutenö, ĩ na makö kuupökö. Kamisa, satehe epii ai töpö, ĩ na samakö kui, Pepisoma anö ĩ samakö pasilipo waikioma kutenö, kamakönö ĩ ma suö pasilipo nömöopökö!

³Pötisiilasoma a, Akila a, ĩ na kilii töpö na makö hapalo nö, -"Makö topa kule?" kamakö na ĩ na Paulo a kuu kule!- ĩ na makö kuu! -Jesus Cristo a na sa kalipalo tä, ĩ töpö kalipalo naioma- ĩ na sa kuu kule. ⁴ĩ töpö kalipalo naia tä, -Pälaö! Paulo ma pasilipoö ha, ai töpönö makö säpalö matimöö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu mai, sa pasilipo satia apatimae. Önö kutenö, ĩ töpö na, -Aitaköö!- sa kuu sinomoö. Juteu töpö pasi mai ĩ töpönö Cristo a thapo wi ĩ töpö kokamo pa, ĩ na ĩ töpö kuu hõtöoö.

⁵Pötisiilasoma a, Akila a, ĩ na kilii töpö sai pö ha Cristo a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö na

makö hapalo naio nö, -"Makö topa kule?" kamakö na ĩ na Paulo a kuu kule!- ĩ na makö kuu nö, ásia tili töpö kule, ĩtä uli ha Epënetu anö Cristo a thapo soma noai ĩ sa pi ipa wi, ĩ a solo makö huamaso nö, -"Wa topa kule?" kawa na ĩ na Paulo a ku upa kulatiö!- ĩ na makö kuu nö,

⁶kamakö na Maria a kalipalo opa noai ĩ a na ĩ na makö kuu naio nö,

⁷Ätötöniku a, Júnia a, ĩ na kilii töpö na, -Makö topa kule?- makö kuu naioö! ĩ töpö hai ĩ juteu töpö hõtöwö. Titita wi a sai ha sa tititia tä, ĩ töpö tititio naioma. Cristo anö töpö simöa asalö noai ĩ töpö aiki, -Ätötöniku a, Júnia a, ĩ na töpö kui töpö toita apö- ĩ na ĩ töpö kuu. Kamisanö Cristo sa thapo paio mai ha, ĩ töpönö Cristo a thapo somama.

⁸Äpliatu anö Cristo pata tä thapo naio wi ĩ a na sa noimo opati wi, ĩ a na, -"Wa topa kule?" Paulo a kuu kule!- ĩ na makö kuu naioö!

⁹ĩ na makö kuu nö, Uhupanu a na, -Wa topa kule?- makö kuu naioö! ĩ a solo, Cristo a na samakö kalipalo-ma. Esötákisö sa pi ipa wi ĩ a na, -Wa topa kule?- makö kuu nö,

¹⁰-Apeelisö anö Cristo a thapo wi ĩ a topa apa sinomoö- ĩ na Apeelisö anö ai töpö pi thama noai ĩ a, Atisötópulu a, kama töpö pewö, ĩ na töpö kui töpö na, -Makö topa kule?- makö kuu naio nö,

¹¹kamisa hëtu hai ĩ Etosião a hilo wi ĩ a, Nasiisu töpönö Cristo a thapo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na, -Makö topa kule?- ĩ na makö kuu naioö!

¹²ĩ na makö kuu nö, Tötipena a, Tötiposa a, ipa noi tä Pésisa a, ĩ na töpö suö kui, Jesus pata tä na ĩ töpö kalipalo sinomo wi, ĩ töpö na, -Makö topa kule?- makö kuu naioö!

¹³ĩ na makö kuu naio nö, Jesus pata tä na Hupu a kalipalo opati wi ĩ a, Hupu a hai ĩ pöpönö a, ĩ na kilii töpö na, -Makö topa kule?- makö kuu naioö! Hupu a hai ĩ pöpönö anö kama hai ĩ ulu töpö totiapala apa kua wi na, ĩ na ĩ a suönö ĩ na sa totipo kua apa hõtöo kipil-iö!

¹⁴Asíkötitu a, Plekösi a, Ehemisö a, Pátötopasö a, Ehemasö a, ĩ na kilii töpö sai pö na ai töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö pewö kui töpö na, -Makö topa kule?- makö kuu naioö!

¹⁵ĩ na makö kuu naio nö, Pilóloku a, Júlia a, Neteu a, kama hai ĩ pese a, Olipasö a, ĩ na kilii töpö sai pö na ai töpönö Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo naio wi ĩ töpö, ĩ na töpö pewö kui töpö na, -Makö topa kule?- ĩ na makö kuu naioö! Sa töpö pewö a katehae, ĩ töpö pewö na, -"Makö topa kule?" ĩ na Paulo a kuu kule!- ĩ na makö kuu totihoö!

¹⁶Cristo a thapo naio wi, kamakö sai pö na ĩ töpö tapo tä, makö pi mönaha apa salo, makö hanokopasopökö!

Hi tä uli ha Cristo a thapo polai, ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö aiki, -Homa tili töpö na, "Makö topa kule?" wa kuu!- ĩ na ĩ töpö kuu kule.

¹⁷Ipa pö! Kamakö na Teusö ta taöma noai, ai töpönö ĩ ta peama pasio wi, ĩ ai töpö kua. Teusö ta peama nö,

Teusö a thapo wi ĩ töpö selekepamani, -Cristo a pitili- ĩ na ai töpö pi kuu wi ĩ tä mapamani, ĩ na ĩ töpö kuaö. -Önö kutenö, ĩ na tä kua wi, ĩ tä na pö pi mosawikiö! ĩ töpö na pö loo naio tihöö!- ĩ na sa kuu upati kuleö!
¹⁸ Kamakö hai ĩ Cristo pata tä na ĩ töpö kalipalo pi topa totio mai ha, kama töpö puko pi topa sinomo päö. -ĩ töpö hapalo taö öpaö- ĩ na ĩ töpönö makö pi thama kule maaki, makö a kateha topa apati wi maaki, makö pi mosawia mi tä, ĩ töpönö makö mönama totio wi tä kupasoö. ¹⁹ Kamakönö Cristo ma ta hini totia apa asale, ai töpö pewönö ĩ tä taö totia waikia. Cristo ma ta hini totia apaö ha, pe epii sa pi mönaha apaö. Kamakö na sa pi mönaha waikia kule maaki, pi na kamakö na sa kuu kule: -Toitai tä na pö pi hatukuikiö! Wanisala tä thaa wi, ĩ tä na moti moti pö kua totikiö!- ĩ na sa kuu kule. ²⁰ Teusö anö makö pi topapalama apati wi, ĩ anö lope epii Sai tä sai pata utitipalöma, kamakönö Sai ma ta pata peama naio kitä. Pili makö aminö Sai ma ta pata katätäpo piale, Teusö anö kamakö na ĩ a katätämapo pia kule. Kamakö hai ĩ Jesus pata tänö makö totiapala apati wi, ĩ sa tä pii kule.

²¹ Timóteo sa nokamanönö noai, Cristo a na ĩ a kalipalo naio wi, homa tili makö na ĩ aiki, -Makö topa kule?- kamakö na ĩ na Timóteo a kuu naia kuleö! Lúsiu a, Jasão a, Sosípatötu a, ĩ na juteu töpö kui, ĩ töpö aiki, -Makö topa kule?- kamakö na ĩ na ĩ töpö kuu naia kule.

²² Hi waheta tä na Paulo a kuu pole, Tésiu sanö ĩ sa tä säöka läa päki ke. Cristo sa thapo naia kutenö, -Makö topa kule?- kamakö na ĩ na sa kuu naioö.

²³ Kaiu a sai pö na Paulo sa kutia kule. Kama Kaiu sai pö ha Cristo a thapo wi ĩ töpö kokamo nö, töpö Teusö-

mo sinomoö. -“Makö topa kule?” ĩ na homa tili töpö na, ĩ na wa kuu!- ĩ na Kaiu a kuu naia kule. Hisa ha, kotĭtu tili pata töpönö sitipa kökö nakapa sinomo wi, Etaasötu anö ĩ kökö thaa sinomo wi, ĩ aiki, -Makö topa kule?- ĩ na ĩ a kuu naia kule. Kuaatu a solo.

²⁴ [Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tänö makö pewö totiapala apa wi ĩ sa tä pii kule. ĩ naköö!]

²⁵ -Teusö a totiatalo opa asatiowöö!- ĩ na makö pewö kutipököö! Teusö anö makö pi lotetepamanöma, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi thama sinomo kuki kitäö! Jesus Cristo ta topa apöle, ĩ sa ta wäsä pola nö, ĩ na sa kuu sinomoö. Sutu upa ha Cristo ta wäsä mai ha, tä kutioma maaki, ²⁶ huki ĩ tä na Teusö anö samakö pi hatukupamanöma. Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ töpö aiki, -Waiha sanöma makö täapa köo läo wi, ĩ a huu kitäö!- ĩ na töpö a kuu nö, ĩ tä säökökö noai ĩ tä na, -Wi na ta kuu totia kule taköö?- ĩ na samakö pi kuu paitioma maaki, huki ĩ tä na Teusö anö samakö pi hatukupamanöma. Samakö pi hatukupamani ha, -Ä äi. “Sanöma makö täapa köo läo wi, ĩ a huu kitäö!” tä kuu noai, ĩ Cristo a katehama ta o- ĩ na Teusö anö samakö pi thamanöma. Temii Teusö a kuo sinomo soatio wi, ĩ anö samakö simöama. Samakö simöaö ha, -Hi masita tä uli pewö hamö sanöma töpö pilipai, ĩ töpönö Cristo a hinia totilöpököö!- ĩ na samakö pi kuu nö, sama ta wäsä hätäpotii.

²⁷ Teusö a hai, ĩ pata tä sai sisawö. ĩ a pi pata hatuka apa sisaa. Sanöma makö täapa köo läo pi topa salo, Jesus Cristo a simöpalöma. Önö kutenö, -Teusö a totiatalo opa asaöö!- ĩ na makö pewö kuu soatiopököö! ĩ naköö! Peiö!

1 Coríntios

Kotĩtu tili tōpō na waheta tā simōa somapalō noai ĩ ta

Paulo anō Jesus ta wāsā hātāpoti pamō mōtati tuu kasō pata ha Kotĩtu tā uli kulati, ĩ tā uli ha a walokō tasoma. A waloikitō nō, ĩ tā uli ha Jesus ta wāsāti tā, juteu tōpōnō ta hini wanio opama maaki, juteu tōpō pasi mai, ĩ ai tōpōnō Jesus ta hini pi topa apa asama. Ta hini totilō nō, -Jesus a pitili- tōpō pi kuu kuki ha, ĩ tōpō na Paulo anō Teusō a kai a taōmatima. ĩ ha Teusō a kai a taōmati tā, ai tā inama, ai tā inama mōtalipo kōa, ĩ na tā inama kupasoma.

Ĩ na tā inama kupalo nō, Paulo a hua konasolō noai ha, 3 tā inama matalo nō, ĩ kotĩtu tili tōpōnō Jesus a thapo noai, ĩ tōpō tomōpo haio maama. Tōpō noimaso totio mi, tōpō hapalo selekepasō, ĩ na tōpō kua haio pātioma. ĩ na tōpō kuati ha, hi waheta tā sāōkōpalō nō, ai tōpō noima totio wi ĩ ta kateha totio.

Ĩ na tā kua tā, kotĩtu tili tōpōnō Paulo a na tā hini pi topa apa salo, ĩ tōpōnō waheta tā simōapalōma kutenō, kotĩtu tili tōpō na Paulo anō hi waheta tā simōa hōtōpalōma. Teusō a ōsi kua tolele, ĩ anō tā totoma wi, ĩ tā na Paulo anō ĩ tōpō taōma totio. ĩ na tā kua tā, kamakō pewō nomaso kitā maaki, makō pewō temōa konaso laso wi, Paulo anō ĩ ta kateha naioma.

1 ¹⁻² Paulo sa. Teusō anō sa naka pi topa apama kutenō, sa nakalōma. Jesus Cristo anō tōpō simōpa asa noai, ĩ nasimō sa kua naipasopō, sa nakalōma. Sōsōtenisō anō Jesus a thapo naio wi ĩ a solo hi waheta sama tā simōpali ke. Kotĩtu tā uli ha makō kokamo nō, makō Teusōmo sinomo wi ĩ makō na sama tā waheta simōpali ke. Jesus Cristo anō makō thaa sokamapo asale, ĩ makō. Jesus Cristo ma thapo wi ĩ makō topa apa wi, ĩ makō kua asapasopō, Teusō anō makō naka asalōma. ĩ tā uli pewō hamō tōpō pilia setekepai, ĩ tōpōnō Jesus Cristo pata tā sai naka wi ĩ tōpō pewō na hi sama tā waheta simōa naipali ke. Jesus Cristo a hai, kama tōpō hai ĩ pata tā, Jesus Cristo a hai, kamasamakō hai ĩ pata tā nai soatawō. ³ Kamakō hai ĩ pō Teusō a, kamakō hai ĩ Jesus Cristo pata tā, ĩ na kilii tōpō na sa hapalo nō, -Kotĩtu tili ma tōpō totiapala apa! Ma tōpō pi topapalama totio opaō!- ĩ na sa kuu.

Teusō anō tā pewō totoma wi, ĩ ma tā pewō thapo waikia kule

⁴ Teusō anō Jesus Cristo a na makō totiapalama apa kutenō, kamakō na sa pi mōnaha apa nō, -Aitakōō!- Teusō a na ĩ na sa kuu sinomoō. ⁵ Jesus Cristo a na makō koka totia kutenō, makō pi tao opaō. Makō hapalo taō opaō, ma tā taō opa naia soataa, ĩ na Teusō anō ĩ na makō thapamanōma. ⁶ Kamakōnō Cristo ma ta hini totio opama. ⁷ Ōnō kutenō, kamakō hai ĩ Jesus Cristo pata tā tapamo kōo piale, ĩ ma tā tapala opimo toitia tā, Teusō anō tā pewō totoma wi, ĩ ma tā pewō thapo waikia kule. ⁸ Jesus Cristo anō makō pasilipo opa kutenō, Jesus ma kai a hini mapo mai kitā. ĩ ma kai a hini soatio kukōma, Jesus Cristo pata tā sai huu kōkōma, -Wa wanisala apaōō!- ĩ na Jesus a kuu mai kitā. ⁹ Teusō a suasimo pikio mi. Kamakō, Teusō a hai ĩ ulu a, ĩ kamakō hai ĩ Jesus Cristo pata tā sai pata, ĩ na

makō kui makō noimaso kukōpō, Teusō anō makō nakalōma. Makō nakalō noai, ĩ a holisimo mi. ĩ anō makō pasilipo opa soatio kuki kitāō!

Makō pi uni selekepo mai, makō pi pewō sototoapalo totio nōkōō!

¹⁰ Ipa pō! Sa kuu piale na, ĩ na kamakō hai ĩ Jesus Cristo pata tā kuu naia kule. Makō pewō hapalo ōsōho hētupaso totiolōpōkōō! Makō pi uni selekepalō mai, makō pi pewō kokapalo totio nōkōō! Samii ĩ tā na makō pi kuo kololo sisapōkōō! ¹¹ Ipa pō! Kamisa na ai Kloé tōpō kopo nō, -Kotĩtu tili tōpōnō Jesus a thapo wi ĩ tōpō hapalo hētupaso pi hĩsuha apa kulaliō!- ĩ na ĩ tōpō kuu solō kipili. ¹² Pi naka. Makō hapalo hētupaso pi hĩsuha apōla nō, -Paulo sa kai a hini wi ĩ sa- ĩ na ai wa kuu, -Apoolu sa kai a hini wi ĩ sa- ĩ na ai wa kuu hōtōa, -Sepasō sa kai a hini wi ĩ sa- ĩ na ai wa kuu hōtōa, -Cristo sa kai a hini wi ĩ sa- ĩ na ai wa kuu soka hōtōa, ĩ na makō kuu selekea kule. ¹³ ĩ na makō kuu hētupaso maiki. Cristo a asawōsōpasoma ta o? Ma. Samii Cristo kama kua. Ōnō kutenō, Cristo a hai ĩ makō selekepo mai kitā. Makō tāapa kōo läopō, hii ti pakalai ti ha Paulo sa sãpamonasoma ta o? Kamakōnō Paulo sa kai a hua sinomo pia salo, makō mõi õmamonasoma ta o? ĩ na kuno mai. Cristo ma kai a hua sinomo pia salo, makō mõi õmamonasoma.

¹⁴ Kamisanō makō mõi õma maapili. Kōtiisōpu a, Kaiu a, ĩ na kilii sa tōpō mõi õa sisamani kipili nōkō.

¹⁵ Kamisanō makō mõi õma maama kutenō, -Paulo sa kai a hua sinomo pia salo, sa mõi õmamonaso kipiliō!- pō kuu hãto tihōō! ¹⁶ Esōtépanasō sa tōpō mõi õa naia sisamani kipili. Ai sa tōpō mõi õa sãtãa naimani wi ĩ sa tā taō maa saile ta. ¹⁷ Cristo aiki, -Paulo anō ai tōpō mõi õmananōpō, Paulo sa simōpa pia kule- ĩ na Cristo a pi kuu maama. -Ta topa apōle, Paulo anō ta wāsā

kuköpöö!-ĩ na Cristo a pi kuu salo, Paulo sa simöa pasipalöma. Sa simöpali ha, hii ti pakalai ti ha Cristo a säpamonaso noai, ĩ ta lotetea apöle, ai töpönö ĩ ta taö mapo maapö, ai sanöma töpö hapalo tao opa kua päo wi na, ĩ na sa hapalo kua päo mai kitä.

**Teusö a lotete epii, a pi hatuka apa asa wi,
Cristo anö ĩ tä tapamomaö**

¹⁸ Ösi töpö pea tolea wi ĩ tä uli ha töpö huu piale, ĩ töpö aiki, -Hii ti pakalai ti ha Cristo a säpamonaso noai, ĩ ta suasi pasiwö- ĩ na ĩ töpö pi kuu kule maaki, Cristo anö makö täapa kōo läo wi ĩ makö aiki, -Hii ti na Cristo a säpamonaso noai, ĩ ta lotetea apa asaa. ĩ ta lotete epö kutenö, ĩ ma ta hini kuköma, Teusö anö makö täapa kōo läoö- ĩ na makö pi kuu pasioö.

¹⁹ ĩ na Teusö tä waheta säökama kuu:

-“ĩ töpö pi mosaia apa nö kilile ia!” ĩ na ai sanöma töpö kuu kule maaki, “ĩ töpö pi mosaia pasia maneö!” Teusö sa kuu kitä.

“ĩ töpö pi hatuka apawö” sanöma töpö kuu kule maaki, “ĩ töpö pi motia apa soaleö!” ĩ na Teusö sa kuu satia kitä-

ĩ na tä säökama kuu.

²⁰ Önö kutenö, Teusö a thapo mai ĩ töpö pi mosai ipii, wi na ĩ töpö kua totiopö? Teusö a thapo mai maaki, ĩ töpö pi hatuka apa naine, wi na ĩ töpö kua naiopö? Teusö a thapo mai ĩ töpö hapalo tao opa wi, wi na ĩ töpö kua naiopö? -Teusö a thapo mai ĩ töpö pi hatuka apa- sanöma makö pi pewö kuuma maaki, -ĩ töpö osemo totia pasia alu kuleö!- Teusö anö ĩ na makö pi thama pasioma.

²¹ Teusö a pi hatuku upö kutenö, -Kama sanöma töpö pi hatukupalo saimopalo pätio wi, ĩ tänö sa taö pasio mai kitäö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. -“Jesus ta wäsä sinomo wi ĩ ta suasi pasiwö” ĩ na ai töpö pi kuu päla tä maaki, Jesus ta hini totio wi ĩ sa töpö täapa kōo läo asa kitäö!- ĩ na Teusö a pi kuu totioma. ĩ Jesus sama ta wäsä sinomoö. ²² Juteu töpö aiki, -“Jesus hai, ĩ pitili tä sai” sa pi kulasopö, ĩ ai wa tä aipöama tamoma totio mi salo- ĩ na juteu töpö kuu sinomoö. ĩ na tä kua tä, töpö pi hatuka apöle, ĩ töpönö ta hapalo pole, juteu töpö a hilo pasia mane, ĩ köteeku töpönö ĩ ta hini pi topa apa pasioö. ²³ ĩ na ĩ töpö kua kule maaki, hii ti pakalai ti ha a säpamonaso noai, kamisamakönö ĩ Cristo sama ta wäsä sinomo pasioö. Juteu töpö na ĩ ta hīsua apa, juteu töpö pasi mai ĩ töpö na ĩ ta suasia apa, ĩ na ĩ töpö na, ĩ na ĩ ta kua pasia. ²⁴ ĩ na ĩ töpö na, ĩ na ĩ ta kua kule maaki, ai juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Teusö anö ĩ ai töpö nakalöma. ĩ töpö nakalö noai, ĩ töpö aiki, -Teusö a lotete epö kui na, ĩ na Cristo a lotete kuö hōtöwö. Teusö a pi hatuku upö kui na, ĩ na Cristo a pi hatuku kuö hōtöwö- ĩ na ĩ töpö pi kuu asaö. ²⁵ -Teusö a kai a suasi pasiwö- ĩ na ai töpö pi kuu kule maaki, kama sanöma töpö pi hatukupalo pätio wi, ĩ tä na Teusö a kai a hatuka satia apa asaa. -Teusö a wani utiti- ĩ na ĩ töpö pi kuu kule maaki, sanöma töpö lotetea apa wi, ĩ tä na Teusö a lotetea hasua apa asaö.

**Töpö komoapalo sinomo pasitio noai,
Teusö anö ĩ töpö saia totia asalö noai ĩ ta**

²⁶ Ipa pö! Teusö anö makö nakalö noai, ĩ tä makö kua noai, ĩ tä na pö pi tapomo totikiö! -Makö pi hatuka apa wi ĩ makö- ĩ na ai sanöma töpö kuu pasio maama. Makö pi hatuka apa wi, satehe epii ĩ makö kuo maama. Makö lotete epii, satehe epii ĩ makö kuo maama. Ai töpö na makö hösökapalo asatio wi, satehe epii ĩ makö kuo maama. ²⁷ Teusö anö makö nakalö noai, ĩ tä, ĩ na makö kuo maama maaki, Teusö anö makö saia asapalöma. Sanöma töpö pi hatukupalo pätio wi, Teusö anö ĩ töpö komopamani pia salo, makö saia asalöma. Ai sanöma töpönö makö a kateha nö, -ĩ töpö pi hatukua mi ipö kitäö!- ĩ na ĩ töpö kutima maaki, Teusö anö makö saia asalöma. Hiki. Sanöma töpö lotete epii, Teusö anö ĩ töpö pewö pi komopamanöpö, sanöma töpö utiti ipii, Teusö anö ĩ töpö saia asalöma.

²⁸ Ai sanöma töpönö ĩ töpö komoapalamatima maaki, Teusö anö ĩ töpö saia asalöma. Ai sanöma töpö na ai töpö hösökapaloti noai, Teusö anö ĩ töpö komopamani pia salo, töpö komoapalo paio noai, Teusö anö ĩ töpö saia asalöma. ²⁹ Teusö a sömöka tala tä, -Sa lotete epö asawö- ĩ na ai sanöma töpö kuu maapö, töpö komoapalo sinomo wi, Teusö anö ĩ töpö saia totia asalöma. ³⁰ Teusö anö Jesus Cristo a na makö thaa koka naiköma. Teusö anö Jesus Cristo a na makö pewö thaa kokaköma kutenö, Cristo a pi hatuka kui na, ĩ na makö pewö pi hatukua kua naia waikia kuleö! Cristo a na makö pewö thaa kokaköma kutenö, Teusö anö makö makokopali, makö sokamakö nö, makö ösi ausia soapali, makö täa koni, Teusö anö ĩ na makö thamama. ³¹ Teusö anö ĩ na makö thamama kutenö, Teusö tä wahetanö makö noa thaa wi ĩ ta hua totilöheö! Pi naka. ĩ na tä waheta kuu:

-“Sa lotete epö waikiwöö!” ai sanöma tä kuu pi topa wi, ĩ aiki, “Ipa pata tänö tä thama sinomo wi, ĩ tänö sa lotete epö päwö” ĩ na ĩ a kuupököö!- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

**Hii ti pakalai ti ha Cristo a säpamonaso noai,
Paulo anö ĩ ta wäsäti noai ĩ ta**

2 Ipa pö! Kamisanö kamakö na Teusö sa kai a wäsäti tä, -Paulo a hapalo patamo taö öpawö. A hapalo pi mosaia apawö- kamisanö ĩ na makö pi thama pi topa maapili. ² -Jesus Cristo sa ta wäsä sisa kuköpököö! Hii ti pakalai ti ha a säpamonaso noai, ĩ sa ta wäsä sisapököö!- ĩ na sa pi kuu sisa kipili nökö. ³ Kamakö na sa kua soatia tä, sa utiti, sa kili ipa salo sa satitimo opaö, ĩ na sa kuati kipili. ⁴ Sanöma töpö wäo kuköma, töpö hapalo taö öpaö, töpö hapalo pi mosai ipö, ĩ na sanöma töpö hapalo kua kua wi na, ĩ na Cristo sa ta wäsä tä, ĩ na sa hapalo kua kua pasio maapili. Cristo sa ta wäsä tä, -Teusö a ösi kua tolele, ĩ a lotete epii, ĩ anö Paulo a hapalamawö- ĩ na makö pi thama kipili. ⁵ -Sanöma töpö hapalo pi mosai kui na, ĩ na sa hapalo pi mosai kuö hōtö salo, “Cristo a pitili” ĩ na kotĩ-

tu tili töpö pi kuu kuki kitäö!- ĩ na sa pi kuu maapiliö!
-Teusö a lotete epö kutenö, "Cristo a pitili" ĩ na ĩ töpö pi
kuu kuki kitäö!- ĩ na sa pi kuu pasio kipili.

**Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö
pi hatuka totia sisapamani wi ĩ ta**

⁶ ĩ na sa pi kuu pasio kipili maaki, Teusö a na töpö pi
luluo totio opa wi ĩ töpö na Teusö a kai pi a mosaia apa
wi, ĩ sama ta wäsä sisaö. Teusö a thapo mai ĩ töpö,
sanöma töpö patamopalo opati wi ĩ töpö patamo
mapoimati ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kai pi a mosaia
apa wi, ĩ sa ta wäsä pasio mi. ⁷ Teusö a kai pi a mosaia
apa totile, Teusö anö ĩ ta hasulupama paio maa noai,
huki ĩ sama ta hasulupama kule. Teusö anö masita tä
uli thapa paio mi tä, Teusö aiki, -Sa kai pi a mosaia
totile, ĩ tänö ipa sanöma sa töpö totia totipalöpö!- ĩ
na Teusö a pi kuuma. ⁸ Teusö a kai pi a mosaia apöle, ĩ
sa ta hasulupamane, sanöma pata töpönö ĩ ta hini
makoka apa maama. ĩ töpönö ĩ ta hini totioma aköna,
Jesus pata tä toita apö asai, hii ti pakalai ti ha ĩ a sätä-
ma maa noa kipi. ⁹ Teusö anö ĩ ta hasulupama paio
maa noai maaki, kamisamakö na ĩ ta hasulua asapa-
manöma. ĩ na Teusö tä waheta kuuma:

-Teusö a pi ipa asale, ĩ töpö na Teusö anö tä totoma pi
topale, ai sanöma pili tä mamö sainö ĩ tä tapa maama.
Ai tä sömökanö ĩ ta hini maama. "Teusö anö ĩ nasimö
tä totoma häto kitäö!" ai sanöma tä pi kuu maama-
ĩ na Teusö tä waheta kuuma.

¹⁰ ĩ na ai sanöma töpö kua kule maaki, kamakö na
Teusö anö kama ösi kua tolele, ĩ a simöpalö nö, ta ha-
sulupama paio maa noai, kamakö na ĩ ta hasulua asa
waikipamanöma. ĩ tä pewö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ
anö makö pi hatukupamani. Teusö anö tä thama pi
topa wi, ĩ tä pewö na makö pi hatukupamani. ¹¹ Sanö-
ma tä pi tapotio wi, kama pili a ösinö ĩ tä taö sisaö. ĩ na
tä kua kua wi na, ĩ na Teusö a kua hötöoö. Teusö a pi
tapotio wi, samii kama ösi kua tolele, ĩ anö ĩ tä taö
sisaö. ¹² Sanöma töpö pi tapomo päo wi, ĩ nasimö ma
tä sua maama. Teusö anö kama ösi kua tolele, ĩ a
simöpalö noai, ĩ ma sua pasilöma. Teusö anö kamakö
na ĩ tä pewö totokö noai, ĩ tä pewö na kama ösi kua
tolele, ĩ anö makö pi hatuka totipamani.

¹³ Teusö a ösi kua tolele, ĩ sama sua waikilöma
kutenö, Teusö a thapo mai ĩ töpö hapalo pi hatukua
kua päo wi na ĩ na samakö hapalo pi hatukua kua naio
päo mi. Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuu kua wi na, ĩ na
samakö kuu naioö. Önö kutenö, Teusö a ösi kua tolele,
ĩ anö ta wäsä noai, ĩ sama ta wäsä toleaö. Teusö a ösi
kua tolele, ĩ anö töpö pi hatuka waikipamanö noai, ĩ
töpö na sama ta wäsä toleaö. ¹⁴ Teusö a pi kuu wi,
Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö kamisamakö na ĩ ta wäsä
wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a thapo mai ĩ töpönö ĩ ta
hua mi. -Teusö ta wäsä wi ĩ ta suasi- ĩ na ĩ töpö pi kuu
sinomoö. Teusö a ösi kua tolele, ĩ a thapo totile, ĩ
töpönö Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kai a hini totia asali.

¹⁵ Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kai a hini pole, ĩ töpö pi tao
opa asaö. ĩ töpö aiki, -Ki tä topa. Ki tä wanisala pasiwö-
ĩ na ĩ töpö kuu taö öpa sisaö. ĩ töpönö tä makokama

taö öpa sisaö. ĩ na tä kua tä, Teusö a thapo totile, ĩ
töpö kuati wi, Teusö a thapo mai ĩ töpönö ĩ tä taö
makokoa totia naia mi. ¹⁶ Teusö a pi kuu wi, witi pili
anö ĩ tä taö asaö? Teusö a na, -Ĩ na wa kuapökö!- ĩ witi
pili a kuu taö asaö? Teusö ma thapo wi ĩ makönö,
Cristo a pi kuu wi ĩ ma tä taö asaö.

Makö hapalo säläho mai nököö!

3 Ipa pö! Teusö a ösi kua tolele, ĩ a hini totio wi ĩ
töpö na sa hapalo kua kuati wi na, ĩ na kamakö na
ĩ na sa hapalo kua kua pikio maapili. Teusö a ösi kua
tolele, ĩ a hini mai ĩ töpö na sa hapalo kua kua wi na,
kamakö na ĩ na sa hapalo kuu pikio kipili. Ulu töpö ose
wai kui na, ĩ na makö kuö. Teusö a thapo tute epii ĩ
töpö na sa hapalo kua kua wi na, kamakö na ĩ na sa
hapalo kua kua naio pikio kipili. ² Ulu töpö ose wai na
sui tuu sino koama kua paio kua päo wi na, ĩ na ka-
makö na ĩ na sa kuu kua päo kipili. Ulu töpö ose wai
kui na, ĩ na makö kuö soa kutenö, kamakö na Teusö sa
tä pewö a wäsä totio paio maapili. Nii tä sai na ulu
töpö wai ia tai mi ipö pai kui na, ĩ na makö kuoma. Ka-
ma makönö Teusö ma tä pewö a hini pi topa maama
kutenö, ĩ sa tä pewö a wäsä maapili. Teusö a ösi kua
tolele, ĩ ma hini totio paio mai, ĩ makö soawö kutenö,
Teusö ma tä pewö a hini pi topa mi ipö soawö. ³ Ai ma
töpö hĩsu thaö, pe epii makö hapalo hētupaso pi
wasöa soatalo opatii, ĩ na makö kua kutenö, -Teusö a
ösi kua tolele, ĩ ma hini totio mai, ĩ makö- ĩ na sa kuu
kule. -Teusö a thapo mai ĩ töpö kua kuati wi na, ĩ na
makö kupalo hötötioö- ĩ na sa pi kuu kule. ⁴ Ai makö ai-
ki, -Paulo sa kai a hini sisa wi ĩ sa- ĩ na ai makö kuu. ĩ
na tä kua tä, -Apoolu sa kai a hini pasio wi ĩ kamisa
pasiwö- ĩ na ai makö kupalotii. ĩ na makö kuu sälähä-
palo opaö ha, -Teusö a thapo mai, ĩ töpö hapalo kua
kua wi na, ĩ na kotĩtu tili töpö hapalo kua hötöa kule o!-
ĩ na kamakönö ĩ na sa pi thapalama totia pasia kuleö!

⁵ Apoolu a hai, pata tä sai asawö ta o? Paulo sa hai, ĩ
pata sa sai naiwö ta o? Ma. Teusö anö samakö simöa
sinomo päo wi, ĩ samakö päwö. Teusö anö samakö
simönöma kutenö, kamakö aiki, -Jesus Cristo a pitili- ĩ
na makö pi kuu kuköma. -Apoolu ai! ĩ na kawa
kuapökö! Paulo ai! ĩ na kawa kua pasio kuköpö!- ĩ na
Teusö anö samakö noa thama. ⁶ ĩ na samakö noa thaö
ha, ĩ na samakö kuama. Pi naka. Ai tänö nii tä tököma
maaki, tä uli hāsiti ipö kutenö, nii tä āke tomöpo mi
ipö nö hĩsuwö ha ai tänö nii töpö heuhama sinomoti
kuköma, nii töpö pata haö liäha apa kuki. ĩ na tä kua
kua wi na, kamisamakönö ĩ na makö thama totio alu
kipili. Teusö ma kai a hini totiopö, kamakö ösi na
kamsanö Teusö sa ta töki, ta tökö noai, Apoolu anö
Teusö ta uni heuhama pia salo, Teusö ta wäsä nömöo
sinomotii, ĩ na samakö kua kua toitia alu kipili. ĩ na
samakö kuo kipili maaki, Teusö ma kai a hini totilöpö,
Teusö anö ĩ tä pata totimanöma. ⁷ Ai tänö Teusö ta
tösa wi ĩ a toita apö asa mai kitä. Ai tänö Teusö ta wäsä
nömöo sinomo pasio wi ĩ a toita apö asa nai mai kitä.
Teusö anö töpö sawäa totia asamani wi, ĩ a toita apö
asawö. ⁸ Teusö ta tösa wi ĩ a, Teusö ta wäsä sinomo

nömöo wi ĩ a, ĩ na kilii töpönö ai töpö pewö pasilipa ösoho opatii. Teusö ta tösa wi ĩ töpö na Teusö anö noa tä totoki, Teusö ta wäsä sinomo nömöo wi ĩ töpö na Teusö anö ai noa tä totoki, ĩ na ĩ töpö na ĩ na Teusö anö tä totoa thaki kitä. ⁹ Teusö a na kamisa kalipaloö, Teusö a na Apoolu a kalipalo naioö, ĩ na samakö kalipalo kua polakapaloti wi ĩ samakö. Hikali pö na nii tä äke wi ĩ tä nii kua kua wi na, ĩ na kamakö kua kua pasioö. Kamakö hai, Teusö a hai ĩ hikali makö kutenö, kamakö na a kalipalo opatii.

Teusö a sai pö hai, ĩ kamakö uni

Teusö a sai pö hai, ĩ kamakö uni pewö. ¹⁰ Teusö anö sa pasilipoö ha, sai a thaa taö öpa wi ĩ anö sai a thaa kua wi na, ĩ na Teusö sa sai thaa kua hõtöoma. Kamisanö sai pili sa kolo thaa kuköma. Ai tänö ĩ a sai ola thaa nömöa kule. ĩ a sai na makö kalipalo pi topa naia tä, makö pi mosaia totiki nö, ma sai thaö! ¹¹ Sai a kolo kua waikia. Sai a kolo hai, ĩ Jesus Cristo a. Ai tänö ai tiko sai a kolo thaa nömöo mai kitä. ¹² Sai a ola thaa tä, ai töpönö oto tä, pötaata tä, maa ma noa apii ĩ ma, ĩ na tä kui tänö a sai thaki. Ai töpönö hii ti, sĩsi tä, hoko nakö, ĩ na tökö äpäti kui tököno ola a sai tiä päki. ¹³ ĩ tökö pewönö ola sai thakö noai, Teusö anö ĩ tökö pewö wapa pia salo. Cristo a huu kōa tä, ola a sai thakö noai, Teusö anö ĩ tökö wapa kōso nö, -Sai ma thaa toita apa noaö!- Teusö a patanö ĩ na ai töpö noa thaa konö solö kitä. ĩ na tä kua tä, -Sai ma thaa taö maa noaö!- ĩ na ai töpö noa thaa konö solö kitä! Teusö anö koa takanö a sai wapa pia salo. ¹⁴ Ai tänö ola a sai thakö noai, ĩ a sai ĩsi mi ha, Teusö anö ĩ a na noa tä totoki kitä. ¹⁵ ĩ na tä kua tä, ai tänö ai ola a sai thaa pasikö noai, ĩ a sai ĩsisoö ha, ĩ a wani na Teusö anö noa tä totoa pasio mai kitä. ĩ a wani na noa tä totoa mai kitä maaki, koa taka na Teusö anö ĩ a wani noama kitä. Sanöma töpö sai pö wakö umö tä, sai a ösimö ha ai sanöma tä ĩsi pia tä, ai sanöma tänö ĩ a noama nö, a kōa thali wi na, ĩ na Teusö a sai thaa taö maa noai, ĩ na ĩ a wani ĩsi kua pia tä, Teusö anö ĩ na ĩ a wani noama kua nö, a wani kōa thaa hõtöli kitä. ¹⁶ Kamakö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a pilia. Teusö a sai pö hai, ĩ kamakö uni ta pi kuu mai. ¹⁷ Teusö a sai toita apii, a sai ausi ipii, ĩ na a sai kuö kutenö, ai tä waninö a sai waniapalöma, Teusö anö ĩ a wani wania hõtöpali kitä.

¹⁸ Kama pö mönao sapao kōo tihöo! -Ai sanöma töpö pi hatukua kua wi na, ĩ na sa pi hatukua kua naia- ĩ na wa pi kuu päo tä, -Sa tä tai mi ipö. Teusö anö tä taö sisaö- ĩ na wa pi kuupököo! ĩ na wa pi kuu tä, wa pi hatuka totio opa kuki kitä. ¹⁹ -Sa pi mosawi ipö- ĩ na sanöma töpö kuu päa kule maaki, Teusö aiki, -ĩ töpö pi motia apa pasia. ĩ töpönö tä tai mi ipö pasiwö- ĩ na Teusö a pi kuu. ĩ na Teusö tä waheta kuu:

-“Sa pi mosawi ipö kutenö, ĩ na sa tä thama pia salo” ĩ na sanöma töpö pi kuu päo wi, Teusö anö ĩ töpö namo keki.

²⁰ “Kama töpö pi mosaiapalo pätio wi, ĩ tä noa apö mai kitä” ĩ na Teusö a pi kuu- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

²¹ Önö kutenö, sanöma wa tä kateha nö, -ĩ a pi hatuka totia apa nö kilile- ĩ na a kuu häto tihöo! Kamakönö ĩ ma tä pewö thapo waikia kule. Kamakönö samakö thapo wi ĩ samakö päwö. ²² Paulo sa, Apoolu a, Pedro a, ĩ na samakö kui kamakönö ĩ samakö thapo wi, ĩ samakö pewö. Makö pasilipo wi ĩ samakö pewö waikiwö. Hi masita tä uli pewö hai, ĩ kamakö hai ĩ tä uli pewö. Temöo wi ĩ tä, nomaso wi ĩ tä, huki tä kuati wi ĩ tä, waiha tä kua kuki wi ĩ tä, ĩ tä pewö hai, ĩ kamakö hai ĩ tä pewö waikiwö. ²³ Cristo anö makö thapo wi, ĩ makö pasiwö. Teusö anö Cristo a thapo wi, ĩ Cristo a pasiwö.

-Kamisa na wa kalipalotipili, ĩ wa totiatalo opawö- ĩ na Jesus Cristo a kuu pia wi ĩ ta

4 Önö kutenö, kamisamakö na makö pi tapoa tä, -Paulo a, kamisamakö na ai töpönö Teusö ta wäsä sinomo naio wi ĩ töpö, ĩ na kilii töpö hai, Cristo anö ĩ töpö kalipalama sinomo wi ĩ töpö- ĩ na pö pi kuu totihöo! -Teusö anö kama kai a hasulupama paio maa noai, huki ĩ töpönö ĩ ta wäsä hasulupalö waikia kule!- ĩ na makö pi kuu naio soataloö! ² Pi naka. Ai sanöma pata tänö töpö kalipalama sinomo wi ĩ a pata aiki, -“Ki töpö kalipalo totiatalo opa sinomotiwö” ĩ töpönö ĩ na sa pi thama mi salo- ĩ na ĩ pata tä pi kuu. ³⁴ Kamakö, ai sanöma töpö, ĩ na kilii makönö, Teusö a na sa kalipaloti wi, ĩ ma tä taa totio nö, -Paulo a kalipalo makoka apati nö kiliawö- ĩ na makö kuu ha, -ĩ na töpö kuu päoö- ĩ na sa pi kuu hõtöo kitä. -Aitaköo!- sa pi kuu paio mai kitä. Jesus Cristo aiki, -Paulo a kalipalo makoka apatiwö- ĩ na Jesus Cristo a kuu ha, -Aitaköo!- ĩ na sa pii kuu sisa kitä. Kamisa pi maaki, -Teusö a na sa kalipalo makoka apa wi ĩ sa- ĩ na sa pi kuu hõtöo mi. -Teusö a na sa kalipalo tomöpaloti häto mai kitä- ĩ na sa pi kuu mi päla tä maaki, -Sa kalipalo makoka apa wi ĩ sa- ĩ na sa pi kuu päo mai kitä. ĩ na sa pi kuu kule maaki, -Teusö a na sa makoka apa waikia kule- ĩ na sa pi kuu mi. Teusö anö ĩ tä taö sisaö. Teusö a na sa kalipaloti wi, Jesus Cristo anö ĩ tä taa totio nö, -Paulo a makoka apa waikia kule- ĩ na Jesus Cristo a kuu sisaö. ⁵ ĩ na Jesus Cristo a kuu sisa kutenö, Jesus pata tä huu kōo paio mi tä, ai sanöma ma tä kateha nö, -Ki a wani kuati wi ĩ tä makoka apa- ĩ na pö pi kuu paio ti! Ai sanöma tä pi wani kupalo hätotile, ai sanöma töpönö ĩ tä tapa maa noai maaki, Jesus Cristo anö ĩ ta wäsä hatuka apa kuki kitä. Ai sanöma tä pi kuu hätotile, ai sanöma töpönö ĩ tä tai mia apöle, Jesus Cristo anö ĩ tä taöma hasulua apa kuki kitä. ĩ na Jesus Cristo anö tä thama tä, sanöma makönö toita makö kuati noai ĩ makö pewö na Teusö aiki, -Wa kuitipili, ĩ tä totiatalo opama- ĩ na Teusö a kuu pasio kitä.

⁶ Ipa pö! Kamisanö makö pi hatukupamani pia salo, kamisa, Apoolu a, ĩ na kilii samakö na makö pi tapomoma pi topa ke. -Häu. ĩ na Paulo a, Apoolu a, ĩ na kilii töpö kua kua wi na, ĩ na makö kua kua naiopököo!- ĩ na makö pi thamapö, kamisamakö kuati wi, kamakö na ĩ sa tä wäsä ke. Teusö tä waheta kuu wi, ĩ ma tä hinipököo! Teusö ma tä waheta hini tä, -Ki sa kai wani hini pasio mai, ki sa kai pata hini sisaö. ĩ sa kai pata hi-

ni asa kutenö, sa tä taö öpaö-ĩ na pö pi kuu ti! ⁷ Witi pili anö pata wa thaa asapalöma? Wa tä pewö thapo pole, kawa na Teusö anö ĩ tä pewö totoa päköma. Teusö a na ĩ wa tä pewö sua pälöma kutenö, -Kamisanö sa tä taö öpa asawö- ĩ na wa pi kuu maiki.

Ai töpönö samakö komopama sinomo wi, ĩ samakö

⁸ Makö puko opa waikia kule ta o? Makö honimopalo opa maa kule ta o? Samakö kua mi tä, makö patamo kuköma ta o? Makö patamo totioma aköna, tä topala pi ta. Kamakö na samakö patamo naina pi. ⁹ -Teusö anö samakö simöa asa noai, Teusö anö ĩ samakö komoa hãtopamanöma- ĩ na sa pi thapalama kule. Töpö satehe epii töpö mamö tetela tä, pata töpönö ai töpö wani säpa piale, ĩ töpö wani kua pole na, ĩ na samakö kua hõtöa kule. Kamisamakö pea pole, ĩ samakö na sanöma töpö, äju töpö, ĩ na töpö kui töpö mamö tetea hõtöa kule. ¹⁰ Cristo sama ta wäsäo ha, ai töpö aiki, -Makö osemö opawö- ĩ na töpö kupaloö. Cristo ma thapo kutenö, makö pi hatuka apa hãtoa asa kule. -Kamisamakö utiti. Kamakö lotete hãtoa asawö- ĩ na kamakönö sa pi hole thapalama kule. Ai töpönö samakö komoapama kule maiki, kamakö hösökapalo opa asa kule. ¹¹ Samakö ohi, samakö amisi, ĩ na samakö kua pasia soatia. Samakö haloi ösöpö mi. Ai töpönö samakö soapala apatii. Kamisamakö sai pö sai kua mi. ¹² Pili samakö aminö samakö kalipalo wasisopalo opa pasitio päoö. Kamisamakö na, -Makö wanisala apawö- ĩ na ai töpö kuu päla tä, -Teusö anö makö totiapala apa kuköpöo!- ĩ na samakö kuu hõtöa. Ai töpönö samakö pepalama apa kule maiki, samakö kasiapalo satia apa hõtöa. ¹³ Ai töpönö samakö a kateha wanisala apa kule maiki, samakö hapalo hõlapalo mai, opii ĩ töpö na samakö hapalo totio asaö. Sanöma töpö nii pö hote hosa thama kua wi na, ai töpönö ĩ na samakö hosa thama hõtöoö. Sami sami tä pii mi ipö kui na, ĩ na samakö pii mi ipö kuö hõtöwö.

Pö anö kama ulu a noa thaa kua wi na, ĩ na Paulo anö ĩ töpö noa thaa kua hõtöoö

¹⁴ -Paulo anö samakö pi kiliha apöpamanöpö, tä säököpalö nö, samakö noa thaa kule- ĩ na pö pi kuu ti! -Ipa ulu makö pi ipa wi, ĩ makö- ĩ na sa pi kuu salo, makö noa thaa kule. ¹⁵ Kamakö na Cristo ta taöma sinomo wi, ĩ töpö satehe epii töpö kua kule maiki, kamakö hai pö sa samii sa kua kule. Kamakö na Jesus ta topa apöle, ĩ sa ta wäsä somama kutenö, Jesus Cristo ma thapo wi, ĩ kamakö hai ĩ pö sa wani kupasoma. ¹⁶ Kamisa hai, ĩ kamakö hai ĩ pö sa kutenö, -Sa uöma totihoö!- ĩ na sa ku upaö. ¹⁷ Önö kutenö, kamakö na Timóteo sa simöpali kipili. Timóteo a na, -Ipa ulu a- sa kuu sinomoö. ĩ sa pi ipaö. Kama anö sa kai a hosa mi ipö. ĩ tä uli pewö hamö Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ sa töpö pi hatukumanöpö, -Cristo sa thapo salo, ĩ na sa kuati kule. Sa kua kuati wi na, ĩ na makö kua kua naiopököo!- ĩ na sa kuu sinomoö. Ka-

makö na Timóteo sa simönö nö, -Sa kuati wi ĩ ta wäsätöo!- ĩ na sa kuuma.

¹⁸ ĩ na tä kua tä, -Kama Paulo a sai huu mai kitä- ĩ na ai makö pi kuu salo, -Pata makö hõtö waikiwö- ĩ na ĩ makö pi kuu nö kilia sai. ¹⁹ -Paulo a huu mai kitä- ĩ makö pi kuu kule maiki, Teusö anö sa simöpa tä, tä tetepo totio mai ha kamakö pewö na sa huu kitä. Kamakö na sa waloiki nö, -Pata sa asawö- ai makö pi kuu päo wi, ĩ makö hapalo pasio päo wi, ĩ sa ta hini pi topa mai, Teusö a lotete epii ĩ anö makö ösi lotetea apa naipalö noai, ĩ sa tä möö pi topa sisaö. ²⁰ Sanöma makö na Teusö a pata kaikanamo wi, ĩ nasimö ai wa kupasoma, wa hapalo päo mai, wa ösi lotetea totipaso kitä. ²¹ Kamakö na sa waloiki nö, wi na sa kua kukö solöpö? Kamakö na sa talalo nö, makö pásäpa kuki wi ĩ ma tä pii hãtoa kule? Kamakö na sa talalo nö, noi ipii sa hapalo päo kukö solöpö, ĩ ma tä pii hãtoa?

A mamö wanisala apa wi, ĩ a wani

5 -Kofitu tili ai a wani Teusömo sinomo naitio wi maiki, ĩ a mamö wani wanisala apa kulaliö!- ĩ na sa tä kuu hini kule. -Pö a husopö na maiki, ĩ a wani mamö wanisala apa pikio nö kilia sai- ĩ na sa tä kuu hini kule. Ai sanöma töpönö Teusö a thapo maa kule maiki, ĩ na töpö kua pasio mai kitä. ² Kamakö na a wani Teusömo naio wi, ĩ a mamö wani wanisala apati kule maiki, -Ĩ na ĩ a mamö wani kuo päoö. Kamakö pewö topa apa waikia päalököo!- ĩ na makö pi ta kuu nö kiliawö. ĩ na makö pi kuu mai, makö pewö pi otapo mi salo. A mamö wani wanisala apati pole, ĩ a na, -Kamisamakö Teusömo tä, Kamisamakö na wa tikiliapalo maikiö!- ĩ na makö kuupökö. ³ Kamakö na pili sa sai kua naitia mane maiki, kamakö na sa uni kua naitia kule. Kamakö na sa uni kua naitia kutenö, kamakö hai ĩ Jesus pata tä kuu kua noai na, ĩ na sa kuu kua naio ke. -Pö a husopö nö thaö läapaloti wi, ĩ anö wanisala tä hole thaa totio opa nö kilile- ĩ na sa thapalama ke. ⁴ Makö kokamo nö, makö Teusömo tä, kamakö na sa uni nö kokamo naio kitä. Önö kutenö, Jesus Cristo anö makö ösi lotetepamani wi, ĩ tänö ⁵ Sai tä sai pata na ĩ ma wani simököpököo! Sai tä sai pata na ĩ ma wani simököma, Sai tä sai patanö ĩ pili a wani säpalöpöo! Sai tä sai patanö pili a sai säpalöma maiki, waiha Cristo pata tä huu kōa tä, Teusö anö ĩ a ösi wani täa konöpöo!

⁶ -Makö pewö topa waikia kuleö!- makö kupalo pole, ĩ ta topa maa saile ta. ĩsa äi thaa pia tä, ĩsa äi hõlöopo opa wi, wani ipii ĩ tä kopeke wai kea pätamaköma maiki, pe epii äi hõlöpo opaö ta pi kuu mai. ⁷ ĩsa äi hõlöopo opa wi ĩ tä kua kua wi na, ĩ na wanisala tä thaa wi, ĩ na ĩ tä kua hõtöoö. ĩsa äi hõlöopo opa wi ĩ tänö ĩsa äi palama apaö. Önö kutenö, makö pewö ausi ipii makö kupasopö, wanisala tä thaa noai, ĩ tä hosalöheö! Wanisala ma tä hosalöma, ĩsa äi äketema na ĩsa äi hõlöopo wi ĩ ma tä keama mi tä, ĩsa äi äketema hõlöopo mi kua kua wi na, ĩ na makö kupaso kitä. Ju-teu töpö pásökoamo nö, töpö iapalo tä, oweha tiapö, ĩsa äi hõlöopo pasio mai ĩ äi oa sinomo pasioö. ĩ owe-

ha a säta sinomo wi, ĩ Cristo a uni waikiwö. Kamakö pewö nö läpopö, Cristo a säpamonasoma. A säpamonasoma kutenö, ĩsa äi namöma hölöopo mi ipö kui na, ĩ na makö kua hötöa waikia kule. ⁸ Önö kutenö, makö iapalopö, makö kokamo tä, Cristo ma sai uni oalö nö, ĩsa äi hölöopo wi, ĩ tä kua kua wi na, ĩ na wanisala tä kua wi, ĩ ma tä wanisala thati noai, ĩ tä hosälöheö! Wanisala ma tä thaö, makö wanihaso soatalo opatii, ĩ na makö kuati wi, ĩ tä na makö iapalo maapököö! Makö ausi ipö, makö pitilimo opa totioö, ĩ na makö kua wi, ĩ tä na makö iapalo totiopököö!

⁹ Kamakö na waheta sa tä simöpalipili, ĩ tä waheta na ĩ na sa kuu kipili: -Ai töpö waninö suö tä po totia mane maaki, töpö wani mamopalo pätile, ĩ töpö wani na pö noimo häto tihöö!- ĩ na sa kuu kipili. ¹⁰ Jesus Cristo a thapo mai ĩ töpö pewö na kuno mai. -Jesus Cristo a thapo mai, ĩ töpönö sami sami tä thaö, wani tä na ĩ töpö pi wasisopalo opa sisatioö, töpö thomömoö, uku-tupö tä na töpö noamamo sinomoö, ĩ na ĩ töpö kuati wi, ĩ töpö na pö noimo häto tihöö!- ĩ na sa kuu maapili. Teusö a thapo mai, ĩ töpö na makö pilia naia mi aköna, hi ma tä uli taa waiki kölö noa kipi. ¹¹ -"Jesus sa thapo wi ĩ sa" ĩ na ai tä wani kuu wi, ĩ a waninö sami sami tä thaö, wani tä na a pi wani wasiso opa sisatioö, uku-tupö tä na a noamamo sinomoö, a hölapalo opa pasio päoö, wasui tuunö a wani polemo sinomo pasioö, a thomömoö, ĩ na ĩ a wani kua sinomoö wi, ĩ a wani ha pö noimo häto tihöö! "Jesus sa thapo naio wi säö!" a wani kuu päla tä maaki, ĩ a wani na pö iapalo naio häto tihöö!- ĩ na sa kuu totia kule.

¹²⁻¹³ Jesus Cristo a thapo mai, ĩ töpö na sa tä makokama läapalo paio mai kitä. ĩ töpö na Teusö anö tä makokama läapalo pasio sisa kuki pia salo. -Makö wanisala apa noa- ĩ na Teusö a kuu sisa kuki kitä. Kamakö na a Teusömo naine, ĩ a waninö wanisala tä thatala apa pasitio wi, ĩ ma wani soka kopamanöö!

**Teusö a thapo mai ĩ töpö na,
-Tä makokama läapaloö!- ĩ na pö kuu tihöö!**

6 ĩ na tä kua tä, Cristo a thapo wi, ĩ ai tänö kawa na wanisala tä thaa tä, Teusö a thapo mai ĩ töpö na, -Hi a na ma tä makokopama läo mi salo!- ĩ töpö na ĩ na a kuu tihöö! Teusö a thapo wi ĩ töpö na ĩ na wa kuu sisapököö! ² Waiha Teusö ma thapo wi ĩ makönö sanöma töpö pewö na ma tä makokama läapalo kitä ta pi kuu mai. Sanöma töpö pewö na ma tä makokama läapalo pia manu kule, huki wani ipii ma tä makokama tai mi ipö paikö ta o? ³ Waiha äju töpö na ma tä makokama läapalo naio kuki kitä ta pi kuu mai. -Huki sanöma töpö na ma tä makokama waikio kolo kupo pia kule-makö pi kuu mi salo. ⁴ Önö kutenö, kamakö na ai töpönö wanisala tä thaa tä, ai töpö Teusömo totio mai ĩ töpö na, -Ma tä makokopama läo mi salo- ĩ na pö kuu tihöö! ⁵ Ma tä tai mio opapa nö kiliapale a. Teusö a thapo pole, ĩ a na ai tänö Teusö a thapo naia kule maaki, Teusö a thapo pole, ĩ a na wanisala tä thaa tä, ĩ ha ai wanö wa tä makokama läapalo taö öpa wi, ĩ ha ĩ ai wa kua mai kitä ta o? ⁶ ĩ na sa kuu kule maaki, Teusö ma

thapo wi ĩ makö pewö maaki, Teusö a thapo pasio mai ĩ töpö na ai wa ekuiki nö, -Ma tä makokama läapalo mi salo- ĩ na ai wa kuu nö kilile. ĩ na ai wa kuu pola mai nököö!

⁷ ĩ na tä kua tä, Teusö a thapo mai, ĩ ai töpö na makö ekuiki nö, -Tä makokama läapaloö!- ĩ na makö kupaloti manu kule, -ĩ töpö tomöpo mi ipö waikiwököö!- ĩ na kamakönö sa pi thapalama totia alu kuleö!

Kamakö na ai töpönö wanisala tä thaö, töpö thomömoö, ĩ na töpö kuaö ha, -ĩ na töpö kua pasio päoö- ĩ na makö kuu totiatalo mi sai. ⁸ -ĩ na tä kua päoö- makö kuu mi tä, ai makönö, Teusö a thapo naio wi ĩ töpö na wanisala ma tä thaö, ĩ töpö na makö thomömoö, ĩ na makö ta kua pikitiowö. ⁹ Teusö a kaikanamo sinomo wi, ĩ ha wanisala tä thapo pasile, ĩ töpö pilipalo naio mai kitä. Kama makö mönao sapao maiki.

Wano tänö suö tä po totio mane maaki, töpö mamowanisala apati wi ĩ töpö,

ukutupö tä na töpö noamamo wi ĩ töpö,

ai tiko tä suö na töpö mamowanisala apati wi ĩ töpö,

ai wano töpö na ai wano töpö mamowanisala apati wi ĩ töpö,

töpö pewö,

töpö thomömo wi ĩ töpö,

¹⁰ wani tä na töpö pi wasiso satia apa wi ĩ töpö,

töpö polemo pi topa apa wi ĩ töpö,

töpö hölapalo opa wi ĩ töpö wani nai soatawö,

töpö waitili ipii ĩ töpönö wani tökö thomöma soa

päatalo opa wi ĩ töpö,

ĩ na töpö kui, Teusö a kaikanamo pole, ĩ ha ĩ töpö pilio naio mai kitä.

¹¹ ĩ töpö kuati kua wi na, ĩ na ai makö kuati kua hötötioma. ĩ na makö kuatima maaki, Teusö anö makö ösi salupalö nö, makö ösi ausipalöma. Teusö anö makö thapo asa wi ĩ makö kua asa soapasoma. Teusö anö makö totia waikipalöma. Jesus Cristo pata tä, kamakö hai Teusö a ösi kua tolele ĩ a, ĩ na kilii töpönö ĩ na makö thama totio ma.

Wa po totia mane, ĩ a na a mamowanisala apati wi ĩ töpö!

¹² ĩ na tä kua tä, -Wa tä thama pi topa wi ĩ tä thama ti!- ĩ na ai tänö wa noa thaa mai kitä maaki, wa tä thama pi topa wi ĩ tä thama ti!- ai tänö ĩ na sa noa thamo mane maaki, ĩ sa tä pewö thama mai kitä. -Sa tä thama pi topa wi ĩ sa tä thama kuköma, sa tä thama satimo opa matimöö- ĩ na sa pi kuu salo, -Päla. ĩ sa tä thama mai kitä- ĩ na sa pi kutii. ¹³ Ösimö hamö ai pili pösömö kua kutenö, nii tä kua hötöa. Nii tä kua kutenö, pili pösömö kua hötöa. ĩ na tä kua kule maaki, waiha nii tä, pili pösömö, ĩ na tä kui Teusö anö ĩ tä pewö mapamani kitä. Pili makö sai lö kui, ai tiko tä suö na makö mamopö, ĩ pili makö sai kua hanoa mai kitä. Pili makö sai kua tä, kamakö ösi na Cristo pata tä kuköma, pili makö sai kua. Cristo a na pili makö sai pewö kokapalo kuköpö, kamakö ösi na Cristo a kua. ¹⁴ Cristo a nomasoma maaki, pö Teusö anö a temöa komanöma. Kamakö nomasoma maaki, Teusö a lotete epii ĩ tänö makö temöa hötöa komani kitä.

¹⁵ Cristo a na makö koka kutenö, pili makö sai hai, Cristo makö sai kua hõtpasoma ta pi kuu mai. Önö kutenö, pili makö sai hai, Cristo makö sai kua hõtpasoma kutenö, wano töpö mamopalama sinomo päo wi, i a suö na wa koka nömöki kitä ta o? Ma. I na kuno mai. ¹⁶ Wano töpö mamopalama sinomo wi i a suö na wa kokaiki nö, makö nö thapaso kuköma, polakapi makö kutioma maaki, sami makö kupasoö. -Ai wa tä nö thaa tä, polakapi makö kuoma maaki, sami makö kupaso kitä- i na Teusö tä waheta kuu. ¹⁷ I na tä kua tä, Cristo a, kawa, i na makö koka kua tä, sami makö kupasoö.

¹⁸ Suö wa tä po mane, i a na wa mamo wi, i tä na a toköa totiloö! Ai wanisala wa tä thama, pili wa pewö samipo mai kitä maaki, suö wa tä po mane, i tä suö na wa sapäko kuköma, i wa pewö samia totipasoö. ¹⁹⁻²⁰ Pili makö sai hai, Teusö a ösi kua tolele, i a hai i a sai ta pi kuu mai. Kamakö na Teusö a ösi kua tolele, i a totokö noai, i a hai i a sai. Teusö anö noa tä na makö tälöma kutenö, kamanö makö thapo waikia kule. Kama makö thapo sapao koo mai kitä. Önö kutenö, pili makö sainö wanisala ma tä thaa mai, toitai tä thaa totioheö! Toitai ma tä thaa totio nö, -Teusö a pitilio opapa nö kiliawö- i na ai ma töpö pi thama kuköpököo!

Töpö supasolaso wi i ta

7 I na tä kua tä, kamakönö ipa waheta ma tä säökopalö nö, -Paulo ai. Wi na wa pi kuu kule?- makö kuupili, i tä pi na kamakö na i na sa kuu hõttö pia kule. Pi naka. Wano wanö suö wa tä sua mai, sinoi wa kutile, i tä topa. ² I tä topa apa kule maaki, suö tä po totia mai, i töpö suö na töpö mamopalo opa päle, i nasimö tä kua apa kutenö, au husopö wa sulöpököo! Suö wanö au heano wa sua soalöpököo! ³ I na tä kua tä, au husopö a na wa isi umao maikiö! Au heano a na wa posö umao maikiö! Makö totipaso totiopököo! ⁴ Suö kama pili a sai simöo sapao kua koo mai kitä. Peanopö anö pusopö a simöa pasioö. I na tä kua kua wi na, i na wano kama pili a sai simöo sapao kua koo mai kitä. Pusopö anö peanopö a simöa nomöha hõttöo. ⁵ Önö kutenö, wa pole, i a na pö umapaso hētupaso häto ti! I na sa kuu kule maaki, peanopö a, pusopö a, i na kilii töpö aiki -Pi naka. Huki makö mamo paio mai ha, Teusö na makö hapalo paio pia kuleö!- i na i töpö noa thaso pole, i ta topa hõttöa. Teusö a na makö hapaloti pa, ma tä mumi tetea waikipamane maaki, ai tä wakala na peanopö wa, pusopö wa, i na makö kui, ai tä wakala na pö umapaso sapao hētupaso koo tihöo! Makö umapaso hētupaso kötaköma, wanisala tä thaa wi i tä na makö pälamö pi mosaia apa mi tä, -Wanisala sa tä thaa päöpökö o- Sai tä sai patanö makö thamaö ha, ai tiko töpö na makö sapäkopalo kukö matimöo!

⁶ -Au husopö wa sai popöo! Suö wanö au heano wa sai po naiöpöo!- i na sa kuu ke maaki, makö noa thaa totia mane. -Au wa tä suö po pi topa tä, wa tä popö. Au heano wa sai po pi topa tä, wa tä popö- i na sa kuu päa kule. ⁷ -Sinoi sa kua kupaloti pole na, i na makö

pewö kua kuaö aköna, tä topala pi- i na sa pi kuu kule. I na sa pi kuu kule maaki, sinoi sa kua kupaloti pole, Teusö anö i tä totoa thakö noai na, i na ai töpö pewö na i nasimö ai tä totoa thaa pasio maama.

⁸ Sinoi makö kupaloti wi i makö, suö makö sinopo koo wi i makö, i na makö kui makö na i na sa kuu kule. -Sinoi sa kua kupaloti pole na, i na sinoi makö kua kupalo naitia tä, i tä topa satia apaö- i na sa kuu alu kule. ⁹ I na tä kua tä, sinoi wa kupaloti kule maaki, -Ki suö sa nö thaa nö toa nö alu kikö ö- wa pi kuu hätoa tä, au wa suö popöo! Makö pisi ipii makönö ma töpö suö popö. Suö makö lö kui, i na makö kua hõttö soatapö. -Ki wano sa nö thaa nö toa nö alu kikö ö- i na wa pi kuu wi i na heano wa popöo!

¹⁰ Makö supaso waikiso noai, i makö na sa kuu nömöa alu kule. -Suö pö! Au heano a hosa tihöo!- i na makö noa thaa kule. Kama sa pi saimo päo nö, makö noa thaa mane. I na Jesus pata tä kuu totia kule. ¹¹ Au heano wa hosalö nö, ai tiko tä wano sua tihöo! Au heano wa sua sapa konöpöo! Au heano wa sua sapa koo mai maaki, ai tiko tä wano sua asa tihöo! Peanopö wa lö kui, au husopö a hosa tihöo!

¹² Jesus a thapo mai ma töpö po pole, i makö noa thaa nömöa alu kule. Teusö anö i makö noa thaa mane. Paulo sanö i makö noa thaa alu kule. Wano wanö Jesus wa thapo wi, Jesus a thapo mai i wa suö po kule maaki, au husopö aiki, -Wa po wania maa kule- i na au husopö a kuu tä, i anö Jesus a thapo mi päla tä maaki, a hosa tihöo! ¹³ -Suö wanö Jesus wa thapo wi, Jesus a thapo mai i wa wano po kule maaki, i wano aiki, "Wa po pi waniha maa kule!" i na au heano a kuu tä, i anö Jesus a thapo mi päla tä maaki, a hosa tihöo!- i na kawa na sa kuu naia kule. ¹⁴ Au heano anö Jesus a thapo mai maaki, pusopö wa na a sätäapalo totia waikia kutenö, Teusö makö pewö soka kua kule na, i na au heano a wani soka kua totia hõttöa. Au husopö anö Jesus a thapo mai maaki, Jesus wa thapo asale, i wa na au husopö a sätäapalo opa kutenö, i na au husopö a soka kua naia soataa. I makö soka mi aköna, Jesus a thapo mai i töpö ulupö kua kua wi na, i na kamakö ulupö kua naina pi. Wa po pole, i anö Jesus a thapo maa kule maaki, kawanö Jesus wa thapo waikia kutenö, Teusö anö au ulu töpö täa soka hõttölöma.

¹⁵ I na tä kua kule maaki, au heano anö Jesus a thapo mai i anö pusopö wa hosa pi topa apa tä, wa hosa konöpö. Au husopö anö Jesus a thapo mai i anö peanopö wa hosa pi topa apa koo tä, wa hosa konöpö. -I a hula häto tihöo!- i na Teusö anö wa noa thaa mai kitä. Wa pi topapalo kuköpö, Teusö anö wa nakalöma. ¹⁶ Suö pö! Jesus ma thapo asale, i suö pö! Kamakö aiki, -Toitai sa tä thatii, Jesus sa ta wäsätii, i na sa kuaö ha, waiha ipa heano anö i sa taa nö, ipa heano anö Jesus a thaa naio hätolu kitäo!- i na makö pi kuu kule maaki, au heano anö Jesus a täa häto mai kitäo!

Wano pö! Kamakö aiki, -Toitai sa tä thatii, Jesus sa ta wäsätii, i na sa kuaö ha, waiha ipa husopö anö i sa taa nö, ipa husopö anö Jesus a thaa naio hätolu kitäo!- i na

makö pi kuu kule maaki, au husopö anö Jesus a täa häto mai kitäo!

¹⁷ Ī na tä kua tä, -Ī na wa kua pasiopöo!- Jesus pata tänö wa noa thaa noai, ĩ na wa kua hõttötiopöo! Teusö anö wa naka tute tä, wa kua kua noai na, ĩ na wa kua soatiolöo! Ī tä uli pewö hamö töpö kokamo nö, töpö Teusömopalo sinomo wi ĩ töpö pewö na ĩ na sa kupalo kua naia kule.

¹⁸ Teusö anö wa naka tute tä, juteu wa kutenö, wa isi ola hanöpamo waikiolasoma salo, ĩ tä uno mapama pi topa ti! Ī na tä kua tä, Teusö anö wa naka tute tä, wa isi ola hanöpo maa noai, ĩ a isi ösö hosapamo ti! ¹⁹ -Wa ösö hosapamonaso wi ĩ tä topa- ĩ na Teusö a pi kuu mai kitä. -Wa ösö hosapamo mai ĩ tä topa- ĩ na Teusö a pi kuu naio mai kitä. -Teusö sanö wa noa thaa pole, ĩ wa ta hini totiatalo opa wi ĩ tä topa siasa- ĩ na Teusö a pi kuu siasö. ²⁰ Teusö anö wa naka tute tä, wa kua kua noai na, ĩ na wa kua kua soatiolöo! ²¹ Teusö anö wa naka tute tä, ai tänö wa noa mi kalipalama sinomo noai, ĩ wa kuoma? Ī wa kuoma maaki, a pi honipo tihöo! Ī na tä kua tä, ai tänö wa noa mi kalipalama sinomoti wi, ĩ anö wa thapo pi topa satia mi tä, ĩ a na wa soka kopasopöo! ²² Ai pata tänö wa noa mi kalipalama sinomo pätio noai, ĩ a pata na Jesus Cristo pata tänö wa uni kusöa konöma. Cristo anö wa thaa nömönöpö, wa kusöa konöma. Ī na tä kua tä, ai pata tä na noa mi wa kalipalo mai, Cristo pata tänö ĩ wa nakali ha, Cristo a na wa noa mi kalipalo sinomo wi, ĩ wa kua nömöpasoma. ²³ Jesus Cristo a iä pö kupalo nö, ĩ a iä pö noa na makö täa konöma. Noa tä na Cristo anö makö tälö nö, makö thapo kule. Önö kutenö, -Ai sanöma töpönö sa thapo köpököo!- pö pi kuu tihöo! ²⁴ Ipa pö! Teusö a na makö noimoti nö, Teusö anö wa naka tute tä, wa kua noai na, ĩ na wa kua soatiolöo!

Töpö sinoi ĩ töpö

²⁵ Töpö sinoi, Jesus pata tänö ĩ töpö noa thaa paio maama maaki, kama sa pi saimo nö, makö sinoi makö na ĩ na sa kuu kule. Jesus pata tänö sa pasilipalö nö, sa pi hatuka apöpamanöma kutenö, ĩ na sa pi kuu kule. Kamakö aiki, -Jesus anö Paulo a pi hatukupamanöma kutenö, Paulo a pitilimo kuleo!- ĩ na makö pi kuupökö. ²⁶ -Huki makö pewö pepaloti wi ĩ tä kua waikia manu kule, wa kutia kua waikitile na, ĩ na wa kutio kua soatiopököo!- ĩ na sa pi kuu kule. ²⁷ Suö wa po waikile, ĩ wanö au husopö a hosa pi topa köo ti! Sinoi wa kupaloti wi ĩ wanö suö tä sua pi topa ti!

²⁸ Ī na sa kuu kule maaki, suö wa tä sua pi topa tä, au wa suö suli wi, ĩ tä wanisala mai kitä. Moko wanö au heano a täli wi ĩ tä wanisala naio mai kitä. Ī tä wanisala mai kitä maaki, makö supasolasoma, makö pi sokamo kuki kitä. Wa po pole ĩ a, au ulu töpö, ĩ na töpö kui töpö pea tä, makö pi sokamo kuki kitä. ²⁹ Ipa pö! Ī na sa kuu kule: Hi masita tä uli mapo piale, ĩ tä wakala atea waikia kule. Huki hi tä uli mapo paio mi tä, makö supaso waikilaso noai, Teusö a na töpö sinoi töpö kalipalo kuati wi na, ĩ na ĩ makö kalipalo kua naitiopököo! ³⁰ Makö ököpalo pole, ĩ makö lö kui, ai töpö ököpaloti

mi ipii Teusö a na ĩ töpö kalipalo kua wi na, ĩ na makö kua naiopököo! Makö pi mönahapalo opati wi ĩ makö aiki, -Sa pi mönahapalo opa waikia kutenö, Teusö a na sa kalipalo pasio mai kitäo!- makö pi kuu maiki. Wani ma tä täli wi, ĩ makö aiki, -Wani tökö na sa pi wasiso satia apa siasö- ĩ na makö pi kuu maikiö! ³¹ Hi masita ma tä uli tapa pole, ĩ tä mapo pia manu kule, wani wa tökö suati kule maaki, pe epii wani tökö na a pi luluo sisa tihöo!

³² Makö pi honipo opa sinomo wi ĩ sa tä pii mi. Hiki. Ai wano tänö suö tä po mane, ĩ anö Jesus pata tä pi topapalama pi topa kuköpö, Jesus anö tä thaa pi topa wi, ĩ wano tänö ĩ tä thaa sinomotii. ³³ Ī na tä kua tä, ai wano tänö suö tä po pasile, ĩ anö pusopö a pi topapalama pasiopö, a kalipalo pasio soatiotii. ³⁴ A kalipalo soatio tä, a pi setequeo opatii.

Ī na ĩ a wano kua kuati wi na, ĩ na ai suö tä kua naioö. Pi naka. Ī a suö heanopö mane, ĩ kama pili a sai, kama ösi, ĩ na tökö kui tökönö Jesus pata tä pi topapalama apa sisa kuköpö, Jesus anö tä thaa pi topa wi ĩ suö tänö ĩ tä thaa totitiolöo. Ī na tä kua tä, ai suö tänö peanopö a po pasile, ĩ anö peanopö a pi topapalama pasiopö, a kalipalo pasio soatiotii.

³⁵ Kamisanö makö pasilipo pi topa apa kutenö, ĩ na sa kuu keheö! Makö noa thaa pi topa päo mai kitä. Tä toita apii tä makoka apa wi, ĩ na ma tä thatala kuati wi, ĩ sa tä pewö pi ipaö. -Jesus pata tä na kalipalo totiopöo!- ĩ na sa kuu alu keheö!

³⁶ Jesus a na wa kalipalo sisa pi topa tä, wa husopö kua kule maaki, ĩ au husopö wa nö thaa paio mai ha, wa kua soa tä, -Häo. Ipa husopö a na sa tomöa hätoa maa alu kuleo!- ĩ na wa pii kuu nö, -Ipa husopö sa täa hõköa totia nö tolö sö ö- ĩ na wa pi kupalo sinomoti salo, au husopö wa täa hõköa totilöpöo! Makö supaso hõköpasoa totilöo! Makö supasolaso hõköpasoa totilaso wi ĩ tä wanisala mai kitä.

³⁷ Ī na tä kua tä, -Päla. Ipa husopö a kua kule maaki, ĩ sa nö thaa mai kitäo! Ī sa täa pi topa totia mane- ĩ na wa pi kuu totia tä, au husopö wa sai täa totio mai ĩ tä topa hõtoa. ³⁸ Önö kutenö, au husopö wa täa totili wi, ĩ tä topa kule maaki, au husopö wa täa totio mai ĩ tä topa satia apaö.

³⁹ Ī na tä kua tä, pusopö wanö au heano wa po pole, ĩ a temö soa tä, pusopö wanö ai tiko wa tä wano täa maapöo! Au heano a nomaso noai ha, ai tiko wa tä wano täa pi topa wi ĩ a täa sisalöpöo! Jesus a thapo wi ĩ wa tä wano sulöpöo! ⁴⁰ Ī na sa kuu kule maaki, -Au heano a nomaso noai ha, sinoi wa kua soatiköma, wa pi mönaha satia apa kitä- ĩ na sa pi kuu kule. -Ī na kama sa pi kuu pole, ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ na sa pi thama kuleo!- ĩ na sa pi kuu kule.

Ukutupö tä na salo a säi totoma sinomo wi ĩ ta

8 Ī na tä kua tä, -Sa noama wi tä ukutupö- ai töpö pi kuu wi ĩ tä ukutupö na salo a säi totoma wi ĩ sa ta kateha nömöo pia kule. Ī tä ukutupö na ai töpönö salo a säi totoma wi, ĩ tä pi na makö pewö pi hatuka apa waikia kule. Makö pi hatuka apa salo, -Ai töpö na

sa pi hatuka satia apa-ĩ na makö pi kuu päoö. -Sa pi hatuka satia apa- makö pi kuu mi tä, makö noimaso totio nö, -Ai sa töpö pasilipopöö!- ĩ na makö pi kuu sisa kitä. ²-Sa pi hatuka apa waikia kule- ĩ na wa pi kuu pole maaki, ĩ tä pewö na ĩ wa pi hatukua totia apa mai kitä. Teusö a kuu wi ĩ tä pewö na wa pi hatuka apa naia mai kitä. ³Maaki, kawanö Teusö wa noima apa tä, Teusö anö wa taö öpa kitä.

⁴Ĩ na tä kua tä, -Sa noama wi tä ukutupö- töpö pi kuu wi, ĩ tä ukutupö na salo a sãĩ totoma wi, ai töpönö ĩ pö sãĩ opala koo wi ĩ tä pi ha sa hapalo nömoo pia kule. ĩ tä ukutupö hai, pata tä sai mai kitä. Teusö a hai, pata tä sai sisawö. ĩ tä na makö pi hatuka waikia. ⁵Teusö a thapo mai ĩ töpö aiki, -Hi tä hētu hamö sai töpönö sanöma makö noama wi, ĩ sai töpö kupoli ĩ töpö hai, ĩ pata töpö sai. Hi masita tä uli ha ai töpö sai pata kua komopa hõtöi, ĩ töpö hai, pata töpö sai pata nai soatawö- ĩ na töpö kuu. -Pata töpö sai kua. Sanöma töpö kaikanamo totio wi ĩ töpö satehe epii töpö kua naia- ĩ na töpö kuu. ⁶-Ĩ na ai sanöma töpö kuu kule maaki, ĩ na makö kuu naio mai kitä. Hi tä hētu hamö sami pata tä sai kua satia lasoa- ĩ na Teusö ma noa thaa satiaö. -Pata tä sai hai, ipa hao Teusö a- ĩ na makö kuutoö. ĩ a patanö ĩ tä pewö thapalöma. Teusö ma pi mönahapalama apapö, sanöma makö kua. A pata kaikanamo totio wi, sami a kua sisaa. A kaikanamo totio wi ĩ Jesus Cristo a. ĩ a patanö tä pewö thapalöma. ĩ anö sanöma makö thaa naipalöma. Makö thapalöma kutenö, makö kua matata.

⁷Sa kuuhe, ĩ tä na Jesus a thapo wi, ĩ ai töpö pi hatukua mi. ĩ töpönö Jesus a thapo paio mi tä, -Sa noama wi tä ukutupö- ĩ töpö pi kuu noai, ai töpönö ĩ tä ukutupö na salo a sãĩ totoma sinomoma kutenö, huki Jesus a thapo wi ĩ ai töpönö ĩ a sãĩ oa pola nö, -Häö. ĩ tä ukutupö na ĩ salo a totoma noai, ĩ sa salo sãĩ oa silia apa nö kiliawö- ĩ na ĩ töpö pi kuu. ĩ töpönö ĩ a salo sãĩ oa kilia apama kutenö, ĩ na ĩ töpö pi kuu. ⁸Pi naka. -Salo wa oaö ha, wa topa- ĩ na Teusö a pi kuu mi. ĩ na tä kua tä, -Salo wa oa mi kutenö, wa topa- ĩ na Teusö a pi kuu hõtöo mi.

⁹-“Ukutupö tä na ĩ salo a sãĩ totoa waikikö noai ĩ a salo oa tihöö!” ĩ na Teusö a kuu mi päla tä maaki, hi sa sãĩ oalöma, hi anö a sãĩ oa kili pasile, ĩ anö sa taa nö, “Sa salo sãĩ oa naiokö o!” a pi kuu nö, a sãĩ oalöma, “Häö! Ukutupö tä na hi a sãĩ totoa waikiköma ta sa pi kuu mai, sa tä sãĩ oa salia saile taköö!” ĩ na a pi wani kuu hãto kitäö!- ĩ na pö pi kuu paio totihoö! ¹⁰-Sa noama wi ĩ tä- töpö pi kuu wi, ĩ tä ukutupö pi hõtale, ĩ a sai pata ha wa pi hatuka asa wi ĩ wanö salo wa sãĩ oa kai lotia tä, a salo sãĩ oa kili pasile, ĩ anö ĩ wa taa nö, -Ĩ tä ukutupö na ĩ a sãĩ totoma sinomo wi, ĩ sa sãĩ oa naiokö o!- kawanö ĩ na ĩ wa pi thama matimöö! ¹¹Kawanö ĩ na ĩ wa pi thama nö, wa pi hatuka asa wi ĩ tänö a pi kilia apöle, ĩ a ösi waniapali kitäö! Au ai tä pi kilia apa pasile, ĩ a pi na Cristo a säpamoaisoma maaki, wa pi hatuka asa wi ĩ tänö ĩ au ai wa ösi wanisala kopali. ¹²Cristo a thapo wi ĩ au ai tä pi kilia apöle, kawanö ĩ wa ösi wania kopalö noai, kawanö ĩ a na wanisala wa tä

thama. ĩ a na wanisala wa tä thama kutenö, kawanö Cristo a na wanisala wa tä thaa naioö. ¹³Önö kutenö, Cristo a thapo naio wi, ĩ ipa ai anö salo a sãĩ oa kai lola nö, -Häö. Wanisala sa tä thati hãtoa kule- kamisanö ĩ na ipa ai sa pi thama wani ipö pasi salo, -Ipa ai tänö wanisala tä thaa kota maapöö!- sa pi kuu salo, ĩ sa salo sãĩ oa kota mai kitä.

Teusö sa ta wäsä makokopö, sa kalipalo wasiso opatii

9 Ai tänö sa simöa maa noai kitä. Cristo anö samakö simöa asalö noai, ĩ ai sa. Kamisanö kamakö hai ĩ Jesus pata sa tä tapa hõtöo kipili. Jesus Cristo a na sa kalipalo opama kutenö, kamakönö Jesus ma täalalöma. ²-Paulo a lö kui, Cristo anö töpö simönö noai ĩ ai a- ĩ na ai töpö kuu mai kitä maaki, kamakö aiki, -Cristo anö Paulo a simöa nainö noai, ĩ a- ĩ na kamakö kuu asaö. Cristo anö sa simöa maama aköna, Cristo a thapo wi ĩ makö kupo maa noa kipi.

³Pi naka. Ai töpönö sa huama tä, ĩ na sa kuu hõtöoö! ⁴Jesus Cristo sama wäsäti pamö ai töpönö samakö iapalama sinomo wi ĩ tä wanisala mai kitä. ⁵Jesus pata tänö ai töpö simöa asalö noai ĩ töpö, Jesus a hai ĩ poose töpö, Pedro a, ĩ na kilii töpönö pusopö töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpö husopö kai huu kuati wi na, ĩ na samakö husopö kai huu kua naitioö aköna, ĩ tä wanisala hõtöa mana pi. ⁶-Ai töpönö Cristo ta wäsäti wi, ĩ töpö na nii tä, haloi ösökö, ĩ na tökö totota thama sinomoö maaki, Paulo a, Pahanapé a, ĩ na kilii töpönö noa mi Cristo ta wäsäpöö! ĩ na tä kua tä, ai tiko kalipalo wi tä na sitipa kökö noa na töpö kalipalopököö!- ĩ na makö pi kuu hãtoa kule? ⁷Ai tä sotatumo tä, noa mai ha a iapaloö, wani tä noa mi täli, ĩ na a kuaö. Ai tä pasi lö kui, a hikalimo tä, ĩ kama hai ĩ hikali a na nii tä kuoma, ĩ anö ĩ tä oa mai kitä ta o? Oweha kökö thapo sinomo wi ĩ anö ĩ kökö sui puu koa mai kitä ta o?

⁸Kama sa pi saimo nö, ĩ na sa kuu päa mane. Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thama noai, ĩ na ĩ ta kuu naia. ⁹Moisés anö tä säökökö nö, ĩ na a kuuma: -Tötiiku mokö na paka ma kö kai kalipalo pole, ĩ paka kökö kahi öka maikiö! Kökö oi tä, tötiiku ösö oa soatalopököö!- ĩ na Teusö anö Moisés a na töpö noa thama. Paka kökö na Teusö a pi honipo päo salo, a kuuma ta o? ¹⁰Kamakö pewö na Teusö a pi honipo salo, a kuuma. ĩ na tä kua tä, ai tä hikalimo nö, nii töpö töaköma, -Tökö nii pewö patasipö tä, sa ösö potehopö!- ĩ na a pi kuu. Waiha ai tänö mokö pewö patasipöa totilasoo ha, wöo a kai ekuiki nö, mopö huköalalö nö, -Hi mopö ha sa ösö potehopökö o!- ĩ na ai tä pi kuu naioö. ¹¹Kamisamakönö kamakö ösi na Jesus Cristo sama kai uni tösama kutenö, nii tä, wani tä ose wai, ĩ na tä kui, kamakö na ĩ sama tä sulali wi, ĩ tä wanisalale kitä ta o? ¹²Ai töpö aiki, -Kotĩtu tili töpönö samakö täpäli kitä- ĩ na ai töpö pi kuu wi, ĩ ta topa manu kule, kamisamakö aiki, -Kotĩtu tili töpönö samakö täpää naini kitä- ĩ na samakö pi kuu naia aköna, ĩ ta topa satia apöla pi. ĩ ta topa satia apa maaki, kamakö na nii tä, wani tä, ĩ na tökö kui, sama tökö sua maama. -Samakö täpämamo kuköma, ai töpö aiki,

“Cristo sa ta hini wani” ĩ na ai tōpō pi kuu matimō- ĩ na samakō pi kuu salo, samakō pea kitā maaki, samakō tāpāmamo mi päla tā maaki, samakō kasiapalo hōtōo kitā. ¹³ Teusōmo wi a sai ha nii tā kule, ĩ tā nii na Teusōmo wi a sai ha tōpō kalipalo sinomo wi ĩ tōpō ösō poteho soataloti sinomo matatā. Teusō a na salo pō totopapō, matakali ti na ĩ salo pō nokama sinomo piale, ĩ tōpōnō ĩ pō salo see opala hōtōo kōo sinomoō. ĩ ma tā taō waikia kule. ¹⁴ ĩ na ĩ tōpō kua kua wi na, ĩ na Cristo ta wāsāti wi, ĩ na ĩ samakō kua kua hōtōo. -Cristo ta wāsā sinomo wi ĩ tōpō na Cristo ma tā kai a huapole, ĩ makōnō nii tā, wani tā, ĩ na tōkō kui ma tōkō totoa sinomopökōō!- ĩ na Teusō anō makō pewō noa thama.

¹⁵ ĩ na makō pewō noa thama maaki, kamakō na, -Sa tāpälōheō!- sa kuu pasio maapili. -Paulo anō wani tā taa pi topa pāo salo, tā säōka pāa kule- ĩ na pō pi kuu ti! -Paulo anō noa mi Cristo ta wāsā totiatalo opatii- ĩ na makō thama pia salo, sa oi luki kitā maaki, -Nii tā, wani tā, ĩ na tōkō kui tōkō na sa tāpälōheō!- sa kuu mai kitā. ¹⁶ -Kawanō sa wāsā sinomo totihoō!- ĩ na Teusō anō sa noa thama. ĩ na Teusō anō sa noa thama kutenō, kamisa aiki, -Cristo sa ta wāsā wi ĩ sa totiatalo opa asawō- ĩ na sa kuu mane. Cristo sa ta wāsā mi akōna, sa pepalo opa hōtōtila pi. ¹⁷ Teusō anō sa noa thaa maama akōna, kama sa pi saimo pāo nō, -Cristo sa ta wāsā pi topa kule!- ĩ na kama sa pi kuu päoma akōna, kamakō na noa sa tā tāli pi. Maaki, kama sa pi saimo pāo maama. Teusō anō sa simōama. ¹⁸ Önō kutenō, kamakō na noa sa tā taa mai kitā. Ai sanōma makō na noa sa tā naka pikila nō kuno mai, Cristo sa ta wāsā sisatio nō, sa pi topapalo opaō. Cristo sa ta wāsāti pamō sa pi topa apa wi, ĩ ipa noa tā waikiwō. Sanōma makō na, -Cristo sa ta wāsā sinomo kutenō, ipa noa ma tā pio mi salo- ĩ na sa kuu mai kitā.

¹⁹ Ai tōpōnō noa mi sa kalipalama sinomo wi ĩ sa mai kitā maaki, -Ai tōpōnō Cristo a täalalō nō, tōpō satehea apōpaso wi, ĩ tōpō na sa kalipaloti kuköpō o! ĩ tōpō na Cristo sa ta wāsā totio kuköpōō!- ĩ na sa pi kuu alu kipili. ²⁰ Juteu tōpō na Jesus sa ta wāsāti tā, ĩ juteu tōpōnō Jesus a thapo kuköpō, juteu tōpō kua kuati wi na, ĩ na sa kua kua naitioma. Moisés sa kai a hini sinomo wi ĩ sa nai mai kitā maaki, -Juteu tōpōnō Jesus a na juteu tōpō thapo kuköpōō!- ĩ na sa pi kuu salo, juteu tōpōnō Moisés a kai a hini kua wi na, ĩ na Moisés sa kai a hini kua naia pāa. ²¹ -Juteu tōpō pasi mai ĩ tōpōnō Jesus Cristo a thapo naiopōō!- ĩ na sa pi kuu salo, ĩ tōpō na Cristo sa ta wāsā tā, Moisés anō pata tōpō noa thaa noai, juteu tōpō pasi mai ĩ tōpōnō ĩ ta hini mi kuati wi na, ĩ tōpō na sa kutia tā, ĩ na ĩ sa ta hini mi kua naiwō. -Teusō anō makō noa thaa wi, Paulo anō ĩ ta hini mi ipōō!- ĩ na pō pi kuu ti! Cristo anō makō noa thaa pole, ĩ sa ta hini totiatalo opaō. ²² ĩ na tā kua tā, ai tōpō utitii tōpōnō Cristo a thapo naio kuköpō, ĩ tōpō na sa kua naitia tā, ĩ tōpō utiti kui na, ĩ na sa utiti kuō naiwō. -Jesus sa ta wāsā kukōma, sanōma tōpō satehe epii tōpōnō Cristo a thaa totialalöpökōō!- ĩ na sa pi kuu sa-

lo, ĩ sanōma tōpō pewō kua kuati wi na, ĩ na sa kua kua naitii.

²³ Cristo ta topa apōle, ai tōpōnō ĩ ta hini totiopō, ĩ tōpō pewō kua kuati wi na, ĩ na sa kua kua naitioō. ĩ tōpōnō Cristo ta topa apōle ĩ ta hini polai, ĩ tänō ai tōpō pi topapama kua wi na, kamisanō Cristo sa ta wāsā pole, ĩ tänō sa pi topapama kua naioō. ²⁴ Noa tā suli pia salo, satehe epii tōpō lälāsoma maaki, sami ai tā lälāa palua asapaso wi, ĩ anō noa tā sua asali. ĩ na tā kua wi, ĩ ma tā taō waikia. Tōpō lälāpalo nō, tōpō kasiapalo kua wi na, ĩ na pō kasiapalo kua totio hōtōoō! Kamakō na Teusō anō noa tā totoköpōō! ²⁵ Tōpō lälāpalo wi ĩ tōpō, pola a na tōpō inamo wi ĩ tōpō, tōpō säso wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpō aiki, -Witi pili anō tā noa sua asali? Sa lotete epō asai, ĩ sanō sa tā noa sua asalöpökōō!- ĩ na ĩ tōpō pi kuu salo, tōpō wapamo opati nō, tōpō wasiso opatii. Saa nakō hena hesowa silikito haio opa wi, ĩ nakō noa hesowa thati ha, tōpō wasiso opatii. Noa tā palimi ipii, Teusō anō ĩ tā totoa piale, ĩ tā pi ha kamakō wasiso opa hōtōoō.

²⁶ Önō kutenō, sa lälāa salilia apōsolōō. Tōpō säso wi ĩ tōpō pi mosaia apa kua kule na, ĩ na sa pi mosaia apa kua hōtōa. ²⁷ -“Ai tōpō na kawanō sa kai a wāsā waikioma maaki, huki wa pi tomōpo maneō! Noa wa tā taa mai kitā!” ĩ na Teusō a kuu matimōō!- ĩ na sa pi kuu nō, kama sa kasiapalo opatii. Kama sa uni säa sapa kopasoō, kama sa uni simōa sapa kopasoō, ĩ na sa kuatii.

Nō patapō tōpō kua kuati noai na, ĩ na makō kua maapōō!

10 Ipa pō. Moisés a na kamisamakō hai ĩ pata tōpō nokapaloti noai ĩ tā na pō pi motio tihōō! Ilasi tā komo ha pata tōpō pewō hupalotima. Kosoto tuu pata hanahai tuu pata tekukumakō noai ĩ hamō ĩ pata tōpō pewō pōkatōkō lasoma. ² Jesus a thapo wi ĩ tōpō māi ömamo kua wi na, ĩ na ĩ tōpō kua hōtōoma. Moisés a na ĩ tōpō pewō nokapalo sinomoti wi ĩ tōpō pewō kupasopō, ilasi tā komo ha Moisés anō nō patapō tōpō kai huulōō, kosoto tuu komo pata hamō ĩ tōpō pōkatōpasolōō, ĩ na ĩ tōpō kuama. ³ Teusō anō nii tā totoakō noai ĩ tā nii na ĩ tōpō pewō ösō pewō potehoō, ⁴ Teusō anō maa tuu totota noai ĩ tuu na ĩ tōpō pewō amisi-paloō, ĩ na ĩ tōpō pewō kuatima. Teusō anō maa ma tapamomanō noai ĩ ma na maa tuu halaso noai, pata tōpō pewōnō ĩ tuu kopala apatima. ĩ maa ma hai, pata tōpō na ĩ ma nokapaloti noai, ĩ Cristo a uni kuoma. ĩ tōpō na Cristo a nokapalo totitioma. ⁵ ĩ na tā kuama maaki, satehe epii ai tōpō na Teusō a pi mōnaha maama. ĩ tōpō na a hīsosoma kutenō, poke poke tā uli hamō wasimō tōpō huu soalō pamō, ĩ tōpō nomapoolōma.

⁶ Önō kutenō, kamakō pewō pi mosawipamanöpō, ĩ nō patapō tōpō na Teusō anō ĩ na ĩ tā thamama. ĩ tōpōnō wanisala tā pi ipa kuati noai na, ĩ na ma tā pii kua maapökōō! ⁷ ĩ tōpōnō Teusō a thapo mai, -Sa totiapala wi tā ukutupō- tōpō pi kuu wi ĩ tōpō ukutupō thapo kuati noai na, ĩ na makō kua maikiō! -ĩ tōpō ia-

palo opa nö, tuu wasui tuu koa tikilio opa nö, töpö paöpalo opama-ĩ na Teusö tä waheta kuu. ⁸Tiko töpö suö na makö mamö maapököo! Tiko töpö suö na ai pata töpö mamonso noai, ĩ tä wakala ha soatawö ĩ töpö satehe epii, 23.000 töpö kui töpö noma soatalasoma. ⁹Ĩ töpönö Teusö a wapa nö, -Wanisala sama tä thaa kule maaki, Teusö anö samakö peama häto mai kitäo!- ĩ na ĩ töpö pi kuuma kutenö, olö kökö wasunö ĩ töpö nomanasoma. ĩ töpönö Teusö a wapa kua noai na, ĩ na pö kua tihöö! ¹⁰Ai nö patapö töpö aiki, -Moisés a kuati wi ĩ tä wanisala- ĩ na ĩ töpö kuu kua noai na, ĩ na pö hapalo kua tihöö! -Moisés a kua wi ĩ tä wanisala- ĩ töpö kuuma kutenö, äju tänö töpö sä sinomo wi ĩ anö ĩ nö patapö töpö sälalöma.

¹¹Ai töpö pi mosaia totipamanöpö, ĩ nö patapö töpö na ĩ na tä thama pasioma. Huki hi tä wakala pewö mapo koo pita manu kule, kamakö pewö pi mosawipamanöpö, ĩ pata töpö kuati noai, waheta tä na ĩ tä säökököma. ¹²Önö kutenö, -Wanisala sa tä thaa mai kitäo!- ĩ na wa pi hole kuu wi, ĩ wa pi mosaia totikiö! Wa pi mosaia mi tä, wanisala wa tä thaa matimöo!

¹³Wanisala tä thaa pi topa wi ĩ tä na ai tänö wa simöa kuati wi na, ĩ na wanisala tä thaa pi topa wi ĩ tä na ai sanöma töpö pewö simöa kua sinomo naitioö. Wanisala tä thaa pi topa wi ĩ tä na ai tänö wa simöati kule maaki, Teusö anö wa hulapa mai kitä. Wa noama apa nö, wanisala wa tä thaa pia tä, -Ĩ na pätawö- ĩ na Teusö a kuu nö, wa pi hatuka totipamani kitä. Wa ösi lotetea totipamanöma, wanisala wa tä thaa sapa kota mai kitä.

¹⁴Ipa noi pö! Önö kutenö, -Hi tä ukutupö pi hĩtale, ĩ tä ukutupönö sa noamapököo!- ĩ na pö kuu tihöö! Pö Teusömo sisaaö! ¹⁵Kamakö pi hatuka apa kutenö, ĩ na sa kuu kule. Sa kuu pole, ĩ tä na makö pi tapomo totihöo! ¹⁶Makö Teusömo tä, ma tuu pi wai kopala wi, ĩ tuu na, -Aitaköo!- ĩ na Teusö na makö kuu sinomo wi, ĩ ma tuu kopala tä, Cristo a na makö pewö uni kokapalo nö, Cristo ma ia pö kopala ösöha totalali. ĩ na tä kua tä, ĩsa ma äi nakasilalö nö, ĩ ma äi oalali wi, ĩ makö pewönö Cristo pili ma sai uni oa ösöha hötöalali. ¹⁷Sami ĩsa äi na makö ia ösöha kutenö, kamakö satehe epö maaki, sami makö pewö kua totia kule.

¹⁸Juteu töpö na pö pi tapoa nömöikiö! ĩ ai töpö kokamo nö, Teusö a na salo a totoköpö ĩ salo a ĩsima piale, ĩ salo a see wai na ĩ juteu töpö iapalo tä, -Ĩ töpö pewö Teusömoti kule- ĩ na ĩ töpönö ai töpö pi thamaö. ¹⁹-“Sa noama wi ĩ tä ukutupö” ai töpö pi kuu wi, ĩ tä ukutupö hai, ĩ pata tä saiö!- sa kuu kule ta o? -Ĩ tä ukutupö na nii tä totoma sinomo wi, ĩ a ukutupö hai, pata tä sai kutenö, ĩ a ukutupö na nii ma tä totoa sinomopököo!- ĩ na sa kuu kule ta o? ²⁰Ma. ĩ na sa kuu mane. Teusö a thapo mai ĩ töpönö ĩ nasimö a ukutupö na nii tä totoma wi, sai töpö na ĩ töpönö ĩ nii tä totoma pasioö. Sai töpö na makö pi kuapalo wi ĩ sa tä pii mi ipöö! ²¹Cristo pata tä hai ĩ ma tuu koaö, sai töpö hai ĩ ma tuu koa naioö, ĩ na makö kua maikiö! Cristo pata tä hai ĩ ma tuu koa waikia manu kule, sai töpö hai ĩ ma tuu uni koa naio pikio maikiö! Cristo pata tä hai ĩ nii

ma tä oa waikia manu kule, sai töpö hai ĩ ma tä nii oa-pala naio häto pikio maikiö! ²²Cristo ma ĩsoma maapököo! Cristo a na makö lotetea satia apa hötöa kule ta o? Ma. Cristo ma ĩsomanöma, Cristo anö makö peama hötöki.

-Teusö a totiatalo opa asawöö!- ĩ na ai töpö pi thama totihöo!

²³Wa tä thaa pi topa wi ĩ wa tä thaa kuköma, -Ĩ tä thaa tihöö!- ĩ na ai pata tä kuu mai kitä maaki, wa tä thaa pi topale, ĩ tä topa hätoa mai kitä. Wa tä thaa piale, ĩ wa tä thaa tä, ai pata tänö wa wasu mai kitä maaki, ĩ wa tä thaa kuköma, ai sanöma wa töpö pasilipa häto mai kitä. ²⁴-Kama sa pi topa sapa kopamona-sopöö!- ĩ na a pi kuu tihöö! -Ai sa pi wani mönaha apöpamanöpöö!- ĩ na a pi kuu sisaaö!

²⁵⁻²⁶Hi masita tä uli lö kui, Teusö a hai ĩ tä uli. Hi masita tä uli ha tä pewö kupai, Teusö a hai ĩ tä pewö. Teusö a hai ĩ tä pewö kutenö, salo a suta sinomo taso wi ĩ a sai ha salo a kulati, ĩ a salo oa kili tihöö! ĩ wa salo oa pia salo, -Wi na hi salo a kuama?- a kuu häto tihöö!

²⁷Jesus Cristo a thapo mai ĩ aiki, -A liasoö!- kawa na ĩ na ĩ a kuu ha, wa lio naia tä, kawa na tä totoki wi, ĩ tä pewö oalöö! -Wi na hi tä kuama?- a kuu häto tihöö! -Ĩ nasimö tä salo waniö!- ai tä kuu ha, kawa aiki, -Hi sa tä oa silia apa nö kiliale ia!- wa pi kuu matimö. ²⁸Ĩ na tä kua tä, -“Sanöma töpö totiapalapö tä” ai töpö pi kuu wi ĩ tä ukutupö na hi a salo totoa waikikö noai, ĩ a salo-kawa na ĩ na ai tä kuu pätasoo ha, ĩ a salo oa tihöö! Kawa na ĩ a salo totoki wi, ĩ aiki, -Kawa na hi a salo toita häto mai kitä- ĩ na a pi kuapaloö ha, ĩ a salo oa häto tihöö! ²⁹A pi wani kilihia apöle, ĩ a waniö salo a totoki ha, ĩ a salo oa tihöö!

-Salo sa oaö ha, ai tä pi kilihia pasia päla tä maaki, ĩ sa salo oa satia apa kitäo!- ĩ na wa pi kuu kule? -Sa ia satimo wi ĩ tä wanisala mane- wa pi kuu alu kule? ³⁰-Teusö a na sa hapalo nö, “Aitaköo! Hi wa salo totopi keö!” ĩ na sa kuu alu kule maaki, wi na ki a pi kuu salo, a pi wani kilia pasia pikia apa kule?- ĩ na wa pi kuu kule?

³¹Pi naka. -“Teusö a totiatalo opatiwö” ĩ na ai sa töpö pi thamapö, ĩ na sa kuaö- ĩ na makö pi kuu sinomoö! Makö iaö, makö amisioö, ĩ na makö kua tä, -Teusö a totiatalo opatiwö- ĩ na ai ma töpö pi thamaö! -“Teusö a totiatalo opawö” ĩ na ai sa töpö pi thama pia salo, ĩ na sa kuatii- ĩ na pö pi kuu sinomoö! ³²Juteu töpö, juteu töpö pasi mai ĩ töpö, Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö ösi wanisalama tihöö! ³³Ĩ na kamisa kuaö. Teusö anö sanöma töpö pewö täapa koo läo wi, ĩ sa tä pi ipaö. ĩ sa tä pii kutenö, -Sa töpö pewö topamapo pi topa kule. Hi kamisanö sa töpö ösi wanisalama pola nö kuno mai, sa töpö pi makokoa kopamanöpö!- ĩ na sa pi kutii. -Kama sa pi makokoa koo sisapasopököo!- sa pi kuu pola nö kuno mai. -Ai töpö satehe epii sa töpö pi totiapala apa naio soatapököo!- ĩ na sa pi kuu sinomoö.

11 Cristo sa uöma kua wi na, ĩ na kamakönö sa uöma kua hötöoheö!

**Wano töpö, suö töpö, ĩ na töpö kui töpö
Teusömo tä, suö töpö noa thaa noai ĩ ta**

² Sa kuati wi ĩ tä na makö pi motia maa kule. Kamakö na Cristo sa ta wäsä toleapili, ĩ ma ta hini totio opa thali. Önö kutenö, -Makö topa apa- ĩ na sa kuu kule. ³ Sa kuu piale ĩ tä na pö pi hatukuikiö! Cristo anö wano töpö pewö simöa sinomo wi ĩ Cristo a. Wano töpönö suö töpö simöa sinomo wi ĩ töpö wano. Teusö anö Cristo a simöa sinomo wi ĩ Teusö a. ⁴ Pili a he na ösö sohopo wi, wano tänö ĩ ösö soholö nö, Teusö a na ĩ a wano hapaloö, Teusö a kai a wäsäö, ĩ na ĩ a wano kua tä, ĩ anö Cristo a komopamani. ⁵ Pili a he na suö tänö watata ösö sohopo mai ha, Teusö a na a hapaloö, Teusö a kai a wäsäö, ĩ na ĩ a suö kua tä, kama hai ĩ peanopö a komopamani. Ai suö tä he manopasoma, tä he mömomö pi kilihi ipö kui na, ĩ na suö tänö Teusö a kai a wäsä tä, watata ösö sohopo mane, ĩ na ĩ tä mömomö pi kilihi kuö hõtöwö. ⁶ Suö tänö watata ösö sohopo mi tä, a he manoa soatasopökö. A he wani manoa nö kilipasoma salo, watata ösö sohoapala kuköpö. ⁷ Teusö a toita apii ĩ a patamo wi, wano töpönö ĩ tä tamamopö, Teusö anö ĩ töpö wano thapalöma kutenö, -Ösö sohopo wi, wano töpönö ĩ ösö sohopopö!- tä kuu wi tä kua mai kitä. Teusö a toita apii ĩ a patamo wi, wano töpönö ĩ tä tamamoö, ĩ na wano töpö kuaö. ĩ na tä kua tä, wano töpö toitali töpö patamo wi, suö töpönö ĩ tä tamamoö, ĩ na suö töpö kuaö. ⁸ Somi tä sai tä, Teusö anö wano tä nemonäu tälö nö, suö tä thapalöma. Wano tä lö kui, ĩ suö tä nemonäu kuo pasio maama. ⁹ Suö tä pi na wano tä thapa maama. Wano tä pi na Teusö anö suö tä thaa nömöpalöma. ¹⁰ Önö kutenö, peanopö töpönö pusopö makö simöa wi tä tamamopö, suö makö he na watata ösö sohopö! Suö makö he na ösö sohoö ha, äju töpö mamoteo sinomo wi ĩ töpö pi hähämo mai kitä. ¹¹ Peanopö makönö au husopö ma töpö simöa sinomo wi maaki, kamakö pewönö Jesus Cristo ma thapo waikiköma kutenö, wano makö na suö töpö kupalo kua naitioti kua wi na, ĩ na au husopö töpö na wano makö kupalo kua hõtötii. Wano makö kua mi tä, suö töpö pepalo kua wi na, ĩ na suö töpö kua kua mi tä, ĩ na wano makö pepalo kua hõtöoö. ¹² Wano tä na suö tä kupasoma. ĩ na tä kua tä, suö tä na wano tä ose kupasoö. ĩ na tä kua kule maaki, wano töpö, suö töpö, ĩ na töpö kui, Teusö anö ĩ töpö pewö thapali. ¹³ Suö wa he na watata ösö sohola nö kuno mai, Teusö a na wa hapalo pole, ĩ tä topa apöle kitä ta o? Wi na makö pi kuu kule? ¹⁴ Teusö anö sanöma makö thapalö noai, ĩ makö aiki, -Wano tä hunuku lape epii ĩ a möamö wanisala- ĩ na ĩ makö pi thamaö. ¹⁵ ĩ na tä kua tä, suö tä hunuku lape epii ĩ a suö möamö toita apö. Pili a he na pili a hunuku sohöpö, Teusö anö ĩ suö tä na pili hunuku totomaö. ¹⁶ Ai tä aiki, -Makö Teusömo tä suö töpönö watata ösö sohopo mane maaki, ĩ tä topa hõtöa- ĩ na ai tä kuu kule maaki, -Suö makö he na watata ösö soholö nö, Teusö a na makö hapalopökö- ĩ na kamisamakö kuu pasio thali. ĩ töpö uli pewö hamö

ai töpö Teusömo palo hõtöo wi, ĩ na ĩ töpö kuu hõtöoö.

Cristo a uni opalati wi ĩ ta

¹⁷ Kamisanö makö noa thaa pia kule. Makö kokamopalo kule maaki, makö Teusömo makoka totio maa thaliö! Makö pasilipaso totio mai, makö wanisalama hētupasoö. Önö kutenö, -Kamisanö makö noa thaa pole, makö a topa apati alu kuleö!- makö noa thaa mane. ¹⁸ -"Töpö Teusömo kule maaki, töpö Teusömo totio mai, töpö hölapalo opa nö, töpö kokamo selekeo opa päo thaliö!" ĩ na sa tä kuu hini pole, ĩ pitili ta hātowö- ĩ na sa pi kuu kule. ¹⁹ Makö kokamo selekeapalo wi, ĩ tä topa mane maaki, makö kokamo selekeapalo opa päa manu kule, ai makö Teusömo makoka asale, ai töpö na ĩ makö hatuka apa asaö. ĩ tä topa. ²⁰ ĩ tä topa kule maaki, makö kokamo pola nö, Jesus Cristo pata tä na makö iapalo totio maa noa thali. ²¹ Makö iapalo tä, ai töpö ia pasio paio mai ha, ai makö ia asa waikitaö, ai makö iapalo asala tä, ai töpö oi pasi soawö, ai makö polemo tikilipalo opa asa waikitaö, ĩ na makö kua silia apati nö kiliawö. ²² ĩ na kuno mai. Kamakö sai pö na makö ösö potelasoo, makö ösö potepalo pa ma tuu koa tikilia soalali, makö kua wi, kamakö hai a sai kua mi ta o? Teusömo wi ĩ ma sai häsiapo alu kule ta o? Nii tä na töpö honimopalo wi ĩ ma töpö pi kilhipama pi topa kule? ĩ tä pi na wi na sa kuupö? -Makö topa waikia kule- ĩ na sa kuupö? Ma. ĩ na sa kuu mai kitä.

²³ Kamisa na Jesus pata tänö ta wäsä paio noai, kamakö na ĩ sa ta wäsä tolea nömöo kipili. Jesus pata tä monima noai ĩ tä mumi ha Jesus anö ĩsa äi sulö nö, ²⁴ Teusö a na, -Hi ĩsa wa äi totopi ke. Wa totiatalo opawö- a kuu nö, ĩ ĩsa äi nakasipalö nö, -Ika. Hi äi hai, kamisa sai. Kamisa na makö pi tapoiki nö, äi oalöö!- ĩ na a kuuma. ²⁵ ĩ na a kuu nö, ĩ töpö ia matalo nö, Jesus anö ĩsa äi täa thatalö noai na, ĩ na kaukösö a täa thaa nömötalö nö, -Teusö anö sanöma makö noa thaa wi ĩ tute ta kua. "Huki Teusö sanö Jesus a iä pönö sanöma makö nö läpo kuki kitäö!" ĩ na a iä pö noa thamo wi, hi ĩ tuu. Hi ma tuu koa pola nö, kamisa na pö pi tapoa totikiö!- ĩ na Jesus a kuuma. ²⁶ Önö kutenö, ĩsa ma äi oali, pili ma tuu koali, ĩ na ma tä thalalö nö, Jesus pata tä nomaso noai ĩ ma ta wäsäti alu kule. Jesus a huu koo paio mi tä, ĩ ma ta wäsä köatalotipö.

²⁷ ĩ na tä kua kutenö, Jesus a na ai wa pi tapomo totio mai, Jesus wa sai uni oa holisimoö, pili wa iä pö uni koa holisimoö, ĩ na wa tä thama tä, Jesus pili a sai, pili a iä pö, ĩ na tä kui ma tä komopamani. ²⁸ Önö kutenö, kawa aiki, -Sa holisimo hätoa alu kuleö! Sa kuati wi, ĩ sa tä makokama totio mi salo!- ĩ na wa pi tapomo nö, ĩ na wa pi kuu totiopökö! ĩ na wa pi kuu totio paio nö, ĩ ĩsa wa äi oali, pili wa tuu koali, ĩ na ma tä thamapökö! ²⁹ Jesus pili a sai na wa pi kua mi päla tä maaki, ĩ wa sai oali, pili iä pö koali, ĩ na wa kua tä, Teusö aiki, -Wanisala wa tä thaa ke- ĩ na a kuu kitä. ³⁰ ĩ ma sai oa holisimoö, pili ma iä pö koa holisialali, ĩ na ma tä thalälöma kutenö, ai makö satehe epii makö utiti, ai makö saliaö, ai makö nomapoö, ĩ na makö kuatii. ³¹ ĩ na

makö kuati kule maaki, -Sa holisimo wi ĩ sa tä pewö hosali kitä!- ĩ na makö pewö pi kuu totia paia tä, Teusö anö makö peama mai kitä. ³² -Wi na Teusö a pi kuu salo, makö peama kule?- ĩ na makö pi kuu hätoa kule. Pi naka. Teusö a thapo mai ĩ töpö na, -Makö no-mano nö, makö pepalo opa soatiopöö!- ĩ töpö na ĩ na Teusö a kuu kua wi na, ĩ na kamakö na ĩ na huki a kuu wani salo, huki makö peama soataö. Huki makö peamaö ha, Teusö a na makö pi hatuku kuki. Makö pi hatukuiki nö, makö nomano nö, makö peama kota mai kitä.

³³ Ipa pö! Önö kutenö, Cristo ma uni na makö iapalopö, makö kokamo tä, ai tä ia pasio paio mai ha, wa ia soata maikiö! Makö iapalo ösöho soatopököö! ³⁴ Ai wa oi ipö salo, au sai a na wa ösö potepalo pasio paitapököö! ĩ na makö kua mi tä, makö iapalo isi waniho soa päataloti tä, Teusö anö makö peama matimö. Kamakö na sa waloiki nö, ai tä pi na makö noa thaa nömöo kitä.

Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö tä totoma wi ĩ ta

12 Ipa pö. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö tä totoma wi, ĩ tä na kamsanö makö pi hatukupama pia kule. ² Teusö ma thapo paio mi tä, -Hi ukutupö tänö sa noama apa kitä- makö pi kuu noai, ĩ tä ukutöpö hapalo tai mi ipii, ĩ töpö ukutupönö makö simöa nö, makö hanoama sinomotima. ĩ ma tä pewö a taö öpa waikila nö, ĩ makö pewö. ³ Önö kutenö, sa kuu piale, ĩ tä na makö pewö pi hatukua totia hötöloö! Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa hapalama tä, -Jesus a wanisala apöö!- ĩ na wa kuu tikilio mai kitä. ĩ na tä kua tä, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa hapalama mi tä, -Jesus a hai, ĩ pata tä saiö!- ĩ na wa kuu hötöo mai kitä.

⁴ Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ai tä totoö, ai tiko tä totoki, ai tiko tä totoki, ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ na tä totoma thama sinomoö maaki, sami anö ĩ tä pewö totoma setekea opaö. ⁵ Teusö a na makö kalipalo tä, makö kalipalo setekepalo opa kule maaki, sami pata tä na makö kalipaloö. ⁶ Teusö anö makö pewö pasilia waikipalöma kutenö, makö kalipalo pi satehepo taö öpaö. Makö pewö kalipalo pi satehepo kule maaki, makö pewö pasilipo wi, sami ĩ Teusö a kua. ⁷ -Kamisa na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a ta kalipalo opatiwö- ĩ na Teusö anö makö pi thama pia salo, Teusö a thapo wi, kamakönö ĩ ai töpö pasilipo taö öpa wi, kamakö pewö na Teusö anö ĩ nasimö tä pewö totoma hätäpöö.

⁸ Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ai tä pi mosawipalöma kutenö, ĩ anö ta wäsä pi mosaia apa kuki. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ai tä na tä taömanöma kutenö, ĩ anö ai tä na ta wäsä toleaö. ⁹ ĩ na tä kua tä, -Jesus Cristo a lotete epö kutenö, ĩ tä pewö thaa taö öpa kitä- ai tä pi kuu taö öpa asa wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ tä totoki. ĩ anö ai tä na, ai töpö salia apa wi ĩ töpö toama taö öpa koo wi, ĩ tä totoa toleki. ¹⁰ Ai tä na, tä aipöama taö öpa wi ĩ tä totoa pasioö. Ai tä na, Teusö ta wäsä taö öpa pasio wi ĩ tä totoa soka pasiki. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ai tä pi hatukua totipalö noai ĩ aiki, -Hi anö Teusö a kai wäsäö. Ki anö pasiwö, sai töpö kai thapo

pasio wi, ki ĩ a wani pasiwö- ĩ na ai tä kuu tao opaö. ĩ na tä kua tä, ai tä hapalo aipöa apa wi, ĩ tä toto. Ai tänö a hapalo aipö öpii, ĩ ta hini nö, kama kai sai na ta wäsä koo wi, ĩ tä totoki. ¹¹ Sami Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ tä pewö totomaö. ĩ anö tä totoa pi topa wi, ai tä na ai tiko tä totoki, ai tä na ai tiko tä totoki, ai tä na ai tiko tä totoki, ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö tä totoa setekea thaki.

Ai sanöma tänö Cristo a thapo pole, ĩ kawa hētu nai soatawö

¹² Sami sanöma pili tä waikiwö maaki, a uni pewö satehea apa. Pili a he, pili a sömöka pewö, pili a wakö pewö, pili a poko pewö, ĩ na tä sälähäa apa kua kule maaki, sami pili a sai kua makokoa. ĩ na tä kua kule na, ĩ na Cristo a na ĩ na tä kua hötöa. ¹³ Sami Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö uni mäi ömananö nö, Cristo a na makö pewö kokapalöma. Ai tä hai, juteu tä, ai tä hai, juteu ta hilo pasia mane ĩ a, ai tä lö kui, pata tänö a noa mi kalipalama pasitio wi ĩ a, noa mi ai tä kalipalo pasio mai ĩ a, ĩ na makö kua kua kule maaki, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö Cristo a na makö pewö kokapalöma. Teusö anö sami kama ösi kua tolele ĩ a na makö uni pewö nö koamananö nö, kamakö pewö na kama ösi kua tolele ĩ a titiköma.

¹⁴ Sami pili wa sai na maaki, satehe epii ai tä säläha apa. Sami ai tä sätäa sisa mai kitä. Pili ami, pili wasapöna, pili maeko, ĩ na tä kui tä satehe epii tä säläha apa. ¹⁵ Pili ami huu wi ĩ ami hapalo nö, -Ia wi ĩ sa ami pasi mi kutenö, pili tä sai na sa sätäo wi ĩ sa pasi mai kitä- ĩ na pili ami huu wi tä kuu kule maaki, pili a sai na ĩ a ami pi sätäa naia soataa. ¹⁶ ĩ na tä kua tä, -Kamisa hai, pili sa mamö mi kutenö, pili a sai na sa sätäo naia wi ĩ sa mai kitä- ĩ na pili sömöka kuu kule maaki, pili a sai na a sätäa naia soata kule. ¹⁷ Pili a sai na pili mamö pata sätäa sisa aköna, ka pi tänö ta hinina pi? Pili a sai na sami pili a sömöka sätäo sisa aköna, ka pi tänö tä nisa pasila pi? ¹⁸ Teusö anö pili tä sai na sami tä sätäama maama. Pili mamö, pili sömöka, pili ami, pili koso, pili pösömö, ĩ na tä kui, Teusö anö ĩ nasimö tä pewö sätäama pi topa apa nö, pili a sai na ĩ tä pewö sätäa thaa soamaköma. ¹⁹ Sami tä sätäa sisamaköma aköna, pili wa sai tomöpalö mana pi. ²⁰ Önö kutenö, sami pili tä sai na maaki, ĩ tä pewö sälähäa soataa.

²¹ Pili tä sai na ĩ tä pewö sälähäa soata kutenö, pili mamö aiki, pili ami na, -Kamsanö wa pii mai kitä- ĩ na pili mamö kuu mai kitä. Pili ami huu wi ĩ ami na, -Kamsanö wa pii mai kitä- ĩ na pili he kuu hötöo mai kitä. ²² Pili wa sai na ai tä sätäle, ĩ tä na, -Hi tä utiti ipö nö kili a- ĩ na wa pi kuu kule maaki, ĩ tä kua naia mi aköna, pili wa topapalo mana pi. ²³ Ai tä na, -Hi a wani komoapalo pasitile- ai töpö pi kuu salo, ĩ wa hösökalapala apaö. ĩ na tä kua tä, ai tä möamö wanisala apö pasii, ĩ wa tä totiapala satimo opa soatioö. ĩ tä na, -Hi tä mömomö kilihi ipö pasiwö- ĩ na wa pi kuu salo, ĩ wa tä nö läpo pasia. ²⁴ Ai tä möamö toita apii, ĩ wa tä totiapala waikia kutenö, -ĩ tä totiapala totioö!- tä kuu satimo wi tä kua mai kitä. Önö kutenö, -Ai tänö ĩ pili tä to-

tiapala pasio mai, i tā totiapala totiopököö!- i na Teusö a pi kuu nö, pili wa thapalöma. ²⁵ Önö kutenö, sami wa maaki, wa tā sälähämapo pole, i tükö wanihaso mai kitä. I tükö pewö noimaso totio opaö. ²⁶ Sami ai tā pea tā, i tükö pewö pea ösöho naioö. Ai tänö sami ai tā totiapala tā, ai tükö pewö pi mönaha naia soataa.

²⁷ I na tā kua tā, Cristo pili a sai lö kui, i kamakö pewö. Cristo pili a sai na makö pewö sälähäa. ²⁸ Teusö ma thapo wi i makö kokamo sinomo wi, Teusö anö i makö pewö pasilipalöpö, Cristo anö ai makö simöa soma asalö noai i makö totoma somama. I makö totoma soma nö, Teusö ma kai wäsä taö öpa wi, i ai makö totoma nömöoma. I makö totoma nömöo nö, tā aipöama sinomo wi i ai makö, töpö salia tā, töpö toapama koo wi i ai makö hötöwö, ai ma töpö pasilipo pasio wi i ai makö hötö soatawö, ai töpö simöa taö öpa wi i ai makö hötö soatawö, ai makö kai aipöa nö, makö hapalo opa wi i ai makö hötö soatawö, i na makö kui makö totoma hötöoma. ²⁹ Kamakö pewö a hai, Cristo anö makö simöa soma asalö noai, i makö pewö asawö ta o? I makö pewönö Teusö ma tā kai a wäsä taö öpa asa wi i makö pewö ta o? Teusö ma ta taömatalo wi i makö pewö ta o? Tā aipöama sinomo wi i makö pewö ta o?

³⁰ Töpö salia tā, ma töpö toapama pi hatuka apa koo wi i makö pewö ta o? Makö kai aipöa nö, makö hapalo opa wi, i makö pewö ta o? Ai tā hapalo aipöa apa tā, i ma ta hini nö, kamakö kai sai na ma ta wäsä sapamo koo wi, i makö pewö ta o? Ma. I makö pewö mai kitä.

³¹ Önö kutenö, Teusö a ösi kua tolele, i anö tā pewö totoma wi i ai tā topa satia apöle, i ma tā saia totilöö!

Kamakö na, tā topa satia apöle, huki kamakö na i sa ta wäsä pia kule.

Töpö noima totio wi i ta

13 Hi masita tā uli pewö hamö töpö pilipai, i sa töpö kai a thaa nö, sa hapaloö, äju sa töpö kai a thaa naio nö, sa hapaloö, i na sa hapalo kua aköna, ai sa töpö noima mi tā, toö toö a sä kuköma, a toö toö wani lalupalö opa kua päo wi na, i na sa lalupalö kua päla pi. ² Teusö sa kai wäsä taö öpa wi, Teusö a ösi kua tolele, i anö i sa thapalöma kutenö, Teusö sa kai wäsä sinomoö, Teusö anö ta hasulupamani wi, i tā pewö na sa pi hatuka apa asaa, sa tā pewö taö öpa asaö, -Teusö a lotete epö salo, tā aipöama totio kitäö!- i na sa pi kuu totio nö, maa makö pata maaki, tiko hamö i sa makö pata öpa sokapama taö öpaö, i na sa kua kua aköna, ai sa töpö noima mi tā, sa tomöpoti mana pi. ³ Wani tā na töpö honimoti wi i töpö na ipa wani sa tā pewö totoki aköna, i sa töpö noima mi tā, sa tomöpoti mana pi. -Cristo wa thapo satimo opa manu kule, wa säpalö nö, wa isimani kitäö!- i na ai töpö kuu ha, -Awai. Sa säpalö nö, sa isimanööl!- i na sa kuu hötöa aköna, ai sa töpö pewö noima häto mi tā, sa tomöpoti mana pi.

⁴ Ai wa töpö noima wi, lope epii i wa hapalo pi hīsuha soatalo mai kitä. Opai wa hapalo totioimatasoö. Ai wa töpö totiapala apa sinomoö. Ai wa töpö noima apati wi i wanö ai wa töpö hīsu thaa soatalo mai kitä. -Kamisa totiatalo opa asa kuleö!- wa kuu mai kitä. ⁵ Wa sapäko

wanisala apa mai kitä. Kama wa puko sapamo koo pätio mai, ai wa töpö pukama naio soataö. Sanöma wa töpö noima apati wi i wa pi hīso soatalo mai kitä. Ai töpönö wanisala tā thaa noai, i tā na wa pi tapomo satimoti mai kitä. ⁶ Ai töpö makoka mi ipii, i töpönö wanisala tā thaa noai, i tā na wa pi mönaha mai kitä. Ai töpönö toitai tā thaa makoka apa kuköma, i tā na wa pi mönaha apa sisaö. ⁷ Wa töpö noima wi, pi na i na i wa kuaö: Ai tā na wa hīso soatalo mai kitä. -I a holisimo opa nö kiliawö- wa pi kuu soatalo mai kitä. -I a pitili hätoa- i na wa pi kuu pasio kitä. -I a totia hätoa kōtaso kitä- wa pi kuu naio kitä. Ai tänö wa peama kule maaki, kawanö i wa peama nomöho hötöo soata mai kitä. Ai wa töpö noima apa asa wi, i na i wa kua asaö.

⁸ Teusö a kai a wäsä wi i tā, kai aipa apa nö, hapalo wi i tā, tā taö öpa wi i tā, i na tā kui tā pewö maa pasipaso kitä maaki, ai wa töpö noima apati wi, i tā mapo mai kitä. ⁹ I ma tā pewö pata taö öpa wi, huki i tā kua paia mai kitä. Teusö ma kai pewö pata wäsä wi, i tā kua paia mai kitä. ¹⁰ Waiha tā pewö pata taö totio wi i tā waloköma, ma tā pewö pata taö pasio mi ipii, i tā mataso kitä. Teusö ma kai pewö pata wäsä tai mi ipii, i tā maa naia soapaso kitä.

¹¹ Sa ose tā, sa osemo sinomotima. Ulu tā wai hapalo osemo kua wi na i na sa kua hötötioma. Ulu tā pi wai kuu kuati wi na, i na sa pi kuu kua hötötioma. Ulu tā pi wai tapomo kuati wi na, i na sa pi tapomo kua hötötioma. I na sa pi osemo kuatima maaki, sa pata totilo nö, sa osemo matasoma. ¹² Walala pösösö öpö tā, ma tā möö tomöpo mi kui na, i na huki Teusö ma tā möö tomöpo mi kuö hötöwö. Waiha Teusö ma möö hatuka apa kitä. Huki sa tā pewö pata taö paia mai kitä. Waiha sa tā pewö pata taö sisaköpö tā kua. Teusö anö sa taö totia apa kua kule na, i na sa tā pewö taö totia apa kuki kitä.

¹³ Huki, -Teusö a pitili- wa pi kuu totio wi i tā kua, -Teusö anö tā thama totio kitäö!- pi kuu wi i tā kua, ai wa töpö pewö noima apa wi i tā kua, i na kilii tā kua kule maaki, ai töpö pewö noima apa wi i tā topa satia apa.

Kai aipa apa nö, hapalo wi i ta

14 -Ai sa töpö pewö noima totiopököö!- i na pö pi kuu totihoö! Teusö a ösi kua tolele, i anö tükö totoma wi i tükö pii totihoö! Teusö ma kai wäsä taö öpa wi i tā pii satia apaö! ² Ai tā kai aipa apa nö, a hapalo kule maaki, ai töpönö i ta hini mai kitä. Önö kutenö ai töpö löle, i töpö na a hapalo mai, Teusö a na a hapalo sisaö. Teusö a ösi kua tolele, i anö i a na ta hasulua asapalö nö, a hapalama apaö ha, i anö i ta wäsäö. Ta wäsä kule maaki, a hapalo aipa apa kutenö, töpö löle i töpönö i ta hini mi. Teusö anö i ta hini sisaö. ³ I na tā kua tā, Teusö kai wäsä totio pasio wi i a lö kui, ai makö na i a hapalo totio pasioö. Ai makö na a hapaloti wi, i tänö makö ösi pasililali. I makö noa thaö ha, makö pi topa konasoö. ⁴ Kai aipa apa nö, a hapalo wi, i kama pasilia sapa kōa päpasoö. Teusö a kai wäsä sinomo wi i anö, töpö kokamo wi i töpö pasilipo pasioö.

⁵ Makö kai pewö aipa apa nö, makö hapalo wi ï tä kua aköna, -Ï tä topa- sa kuu hötöla pi. Sa tä pii hötöla pi maaki, Teusö ma kai wäsä wi ï sa tä pii satia apaö. Teusö a thapo wi ï töpö Teusömo kokamopalo wi ï töpö ösi pasilipamopö, a kai aipa apa nö, a kuu noai, kama kai sai na ï ta wäsä tolea nömöopököo! Ta wäsä tolea nömöo mi tä, a kai aipa apa nö, a hapalo sinomo wi, ï a topa kule maaki, Teusö a kai wäsä pasio totio wi ï a topa satia apa sinomoö. ⁶ Ipa pö! Kamakö na sa waloiki nö, sa kai aipa apa nö, kamakö na sa hapalo kuköma, kamisanö makö ösi pasilipo mai kitä. Kamisa na Teusö anö tä hasulupalö noai, kamakö na ï sa ta hasulua nömöpali, kamisa na Teusö anö tä taöma noai, kamakö na ï sa tä taöma nömöoö, kamakö na Teusö sa kai wäsäö, kamisanö makö pi hatukupamani, ï na sa kua kuköma, makö pasilia sisapamonasö.

⁷ Thola ösö, toö toö a pata husupa wi ï a pata, ï na tökö kui tökö hapalo mai maaki, ï nasimö tökö na ama ta thaa makoka totia tä, ai töpö sömöka taha pasile, ï töpönö ï ta ama hini totio kitä. Ai töpönö ï nasimö tökö na ama ta thaa tomöpo mi tä, töpö sömöka tahale, ï töpönö ï ta ama hini makoka totio mai kitä.

⁸ Ï na tä kua kua wi na, sotatu töpö wasumopö, söpala ösö hola sinomo wi ï ösö hola kule maaki, ösö hola tomöpo mi tä, -Pei. Makö wasumo satia nököö!- ï na sotatu töpö kuu mai kitä. ⁹ Toö toö a pata, thola ösö, hola wi tä, ï na tökö kua kua wi na, ï na makö kua kua hötöoö. Wa kai aipa pola nö, wa ta wäsä päa tä, ai töpönö ï ta hini tomöpo mi. Sanöma töpönö ï ta hini pola tä kuno mai, ipoko tä na wa hapalo päoö. ¹⁰ Hi masita tä uli pewö hamö ai töpö satehe epii töpö pili-pai, satehe epii ï töpö kai kua kule maaki, kama töpö na kama töpö kai a hinio opaö. ¹¹ Kawanö ï wa töpö kai hini pasio mi ipii ï wa na, -Ki tiko tä pasiwöo!- ï na töpö pi kuu soatasoö. Ï töpö na, -Tiko töpö pasiwö- ï na wa pi kuu hötöa soataa. ¹² Ï na tä kua manu kule, Cristo ma thapo wi ï makö kokamo nö, makö Teusömo sinomo wi ï makö ösi pewö pasilia hētupasolasöpököo! Teusö a ösi kua tolele, ï anö tä totoma wi ï tä pewönö töpö pasilipa wi, ï nasimö tä na makö pi waiso kuköpököo!

¹³ Önö kutenö, wa kai aipa apa salo, Teusö a na wa hapalo koo nö, -Sa kai aipa apa nö, sa kuuhe, ï sa ta wäsä makoko tolea köpalöpö, ï tä totopaö!- ï na Teusö a na ï na wa kuu köpöo! ¹⁴ Teusö a na sa hapalo tä, sa kai a aipa apa nö, sa hapalo kuköma, pili sa ösinö sa hapalo päa kutenö, ï sa ta taö totio mi. ¹⁵ Wi na sa kuapö? Sa kai aipa apa nö, pili sa ösinö Teusö a na sa hapaloö, sa pi tao totio wi ï tänö Teusö a na sa hapalo makoka totio naioö, ï na sa kuapöo! Sa kai aipa apa nö, pili sa ösinö ama sa ta thaö, sa pi tao totio wi ï tänö ama sa ta thaa naioö, ï na sa tä ama thaa kuapö. ¹⁶ Wa kai aipa apa nö, Teusö a na wa hapalo nö, -Aitaköo! Wa totiatalo opa asawöo!- pili wa ösinö ï na wa kuu päoö ha, ai tä Teusömo naio wi ï anö ï aipö kai a hini tai mi pasii, ï aiki -Awai. Ï naköo!- ï a pi kuu totio mai kitä. Wa kai a hini mi kutenö. ¹⁷ Wa kai aipa apa nö, Teusö a na, -Aitaköo!- wa kuu wi ï tä topa kule maaki, ai wa tä ösi

pasilipa maa kule. ¹⁸ Makö kai aipa apa nö, makö hapalo sinomo wi maaki, kamisa kai aipa apa nö, sa hapalo sinomo satia apa kutenö, -Aitaköo!- Teusö a na ï na sa kuu. ¹⁹ Ï na sa hapalo kua satia apa wi maaki, ai töpö na sa Teusömo naia tä, sa kai aipa apa nö, sa hapalo mai kitä. Sa kai aipa apa nö, sa hapalo lapa apa wi maaki, ai töpönö ï ta hini mi kutenö, ï töpö pi hatukupö mai kitä. Ï na tä kua tä, sa hapalo makoka apa sisa wi, ai töpönö ï ta hini ipa kutenö, sa hapalo hototia apa kule maaki, sa hapalo makoka apa sisa wi ï sa tä pii sisaö.

²⁰ Ipa pö! Makö pi tapomo osemö maiki. Ulu töpönö wanisala tä thatala mai, töpö kutio kua wi na, ï na makö kutio kua sisatiopököo! Ulu töpö pi wai tapomo kua wi na, ï na makö pi tapomo kua naio mai, pata töpö pi tapomo kua wi na, ï na makö pi tapomo kua pasiopöo! ²¹ Ï na Teusö tä waheta kuu:

-Teusö aiki, "Hi töpö na sa ta wäsä piale, tiko töpö kai na töpö hapalo aipa sinomo wi, hi töpö na ï tiko töpönö ï ta wäsä tolea nömöo kitä maaki, hi töpönö sa kai a hini totio mai ha, hi töpönö sa kai a peama apa nö hīsua kitäo!" ï na Teusö pata tä kuu kule- ï na Teusö tä waheta kuu.

²² Önö kutenö, -Ï töpönö Teusö ta hini mi ipö. "Teusö a pitili" ï töpö pi kuu mai, ï töpö wani. Teusö ta peama apati wi ï töpö- ï na Teusö anö makö pi thamapö, kai a aipö öpii a kai a thaa nö, ï töpö wani na ï ta wäsä päoö. Ï na tä kua tä, -Ï töpö pasi lö kui, "Teusö a pitili" ï töpö pi kuu asale ï töpö pasiwö- ï na Teusö anö makö pi thamapö, ï töpö na Teusö ta wäsä makoka sinomo asaö. ²³ Önö kutenö, makö kokamo tä, makö kai aipa apa nö, makö pewö hapalo soata tä, Teusö a thapo pasi mai, ï töpö pi moti ipii töpö holepalo nö, makö kai aipa apati pole, ï töpönö ï makö kai a hini nö, -Hi töpö ta hapalo isi wanihi ipö nö kili- ï na ï töpö kuu matimö. ²⁴ Ï na tä kua tä, kamakö pewönö Teusö ma kai a wäsä makoka pola tä, Teusö a thapo mai ï töpö pi moti ipii, ï ai tä lisipasoma, Teusö ma kai wäsäti pole, ï a waninö ï ta hini ha, -Hi töpönö ta wäsä pole, ï pitili ta. Wanisala sa tä thaa wi ï sa pasiwö ta o- ï na makö pewönö ï ma pi wani thama kitä. ²⁵ Kama pi wani na pasiwö, wanisala tä na a pi wani tapo pasitio wi ï ma tä kateha hasulua apa nö kilipali ha, a wani kililo nö, a mäi wani poa soataki. A mäi wani poa soataiki nö, a Teusömo soata nö, -Kamakö pewö na Teusö a kua totia apa alu kule- kamakö na ï na ï a wani kuu soatasoö.

²⁶ Ipa pö! Ï na sa kuu totio pia kule. Makö kokamo nö, makö Teusömo tä, ai wanö ama ta thaö, ai wanö ai töpö na Teusö wa ta taöma pasia, Teusö anö tä hasuluma noai, ï ai wanö ï wa ta wäsä pasioö, ai wa kai aipa apanö, wa hapalo pasioö, tä kai aipa apa nö, tä hapalo pole, ai wanö ï wa ta wäsä tolea makokaö, ï na makö kua sinomotii. Ï na makö kuati nö, makö pewö pi pasilia hētupasotipököo! ²⁷ Ai makö kai aipa apa wi, ï polakapi makö hapalo sisapöo! Ai wa hapalo somataö, waiha ai wa hapalo nömötaö, ai wa hapalo pi topa naio wi ï wa hapaloö, ï na makö kuapö. Ai töpö hapalo aipa noai, waiha ai wanö ï wa ta wäsä makoka tolea

nömöopököö! ²⁸ Ī ta wäsä makoka tolea nömöo koo wi ĩ ai tä kua mi tä, makö Teusömo wi ĩ a sai ha ai pö hapalo aipöa tihöö! Teusö a na pili a ösi hapalo päö!

²⁹ Teusö ma kai a wäsä taö öpa sinomo wi, polakapi kama makö hapalo sisaaö! Ai makö kokamo naine, ta wäsä pole, ĩ tä na pö pewö pi tapoa totia pasikiö! ³⁰ Ī na tä kua tä, ai makö loa naine, ĩ ai wa na Teusö anö kama kai hasulupamonasoma, ai tä hapaloti pole, ĩ a hapalo maa soatasopö. ³¹ Ī makö pewönö Teusö ma kai wäsä nömöatalopö! Teusö ma kai wäsä nömöatalo kuköma, makö pi pewö hatukua totipasö, makö pewö pi topapalo kuki, ĩ na makö kua kuköpö!

³² Teusö a kai wäsä totio sinomo wi ĩ töpö hapalo makoka taö öpa kitä. Ai tä hapaloti tä, ai tä hapalo tikililo soata mai kitä. ³³ Makö hapalo isi waniho wi, Teusö anö ĩ tä pii mi. Makö hapalo topa apati wi ĩ tä pii sisaö.

Ī tä uli pewö hamö Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo nö, toitai töpö Teusömo kuati wi na, ĩ na makö kokamo nö, toitai makö Teusömotipö. ³⁴ Teusö a hai ĩ töpö kokamo tä, suö töpö Teusömo naine, wanai ĩ töpö suö lotiopö. Ī töpö hapalo pasio maapö. Töpö sömöka taa totio pasiopö. Suö töpönö wano töpö simöa maapö. Ī na Moisés anö ĩ na nö patapö töpö noa thaa soma höttöoma. ³⁵ Makö Teusömo tä, -Wi na ta kuu totio ke?-suö töpö kuu pi topa salo, kama töpö sai pö na töpö waloa koiki nö, peanopö töpö na, -Wi na ta kuu totio kipii?- ĩ na ĩ töpö suö kuupö. Töpö Teusömo pola tä, suö tä hapalo pasile ĩ ta hiopöa apa.

³⁶ Kamakönö Teusö ta wäsä somama ta o? Kamakö na ai töpönö ĩ ta wäsä sisama ta o? ³⁷ Hi sa tä säököpalö nö, makö noa thaa pole, Cristo pata tänö makö noa thaa wi ĩ tä sai a. -Teusö sa kai a wäsä sinomo wi ĩ sa. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö tä totoma wi ĩ sa tä thapo waikia kule- ĩ na ai tä pi kuu nö, -Paulo sa kai a hini wani- ĩ na a pi kuu tä, -Cristo pata tänö makö noa thaa wi, Paulo anö ĩ ta wäsä tolea kule- ĩ na ĩ a pi kuu totiopökö. ³⁸ Kamisanö makö noa thaahe, ai tä waninö ĩ ta hini wani tä, ĩ a wani a hini höttö maikiö!

³⁹ Ipa pö! Önö kutenö, -Teusö sa kai a wäsä makoka pi topa totia apa kuleö!- ĩ na pö pi kuu totihoö! -Makö kai aipa apa nö, pö hapalo häto tihöö!- ĩ na ai töpö noa thaa tihöö! ⁴⁰ Ī na sa kuu kule maaki, makö hapalo isi wanihoti mai, toitai makö hapalo makokatipököö!

Cristo a temöa konaso noai ĩ ta

15 Ipa pö! Teusö ta topa apöle sa ta wäsä waikio kipili, kamakö na ĩ sa ta kateha koo pia kule. Sa ta wäsäpili, ma tä hininöma kutenö, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu soatia kule. ² Cristo sa ta wäsä noai ĩ ma ta hini soatila nö, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu mapo mi tä, Cristo anö makö täapa koo läo kitä. Ī na tä kua tä, Cristo ma ta hini wanipasoma, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu noai maaki, -Cristo a pitili- makö pi kuu holisimo häto päomakö.

³ Kamakö na ta wäsä noai, kamakö na ĩ sa ta wäsä tolea soma kipili. -Ī ta toita sati ipö- sa pi kuu salo, ĩ sa ta wäsä soma kipili. Sa ta wäsäpili, ĩ na ĩ ta kuu kipili: Wanisala ma tä thapala apati wi ĩ tä noa na Cristo a sä-

pamonasoma. Ī na Teusö tä waheta kuu. ⁴ Cristo a nomasoö ha, ai töpönö thaka taka ha a nomawö titiköma. A nomawö titiköma maaki, polakapi tä mumi matalo nö, ĩ hena tä, Teusö anö a temöa komanöma. Ī na Teusö tä waheta kuu. ⁵ Cristo a temöa komanö noai ha, Pedro a na pili a tapamoa konasoma. Pili a tapamoa paia kono nö, waiha kama kai a hua sinomoti noai, 12 töpö lö kui ĩ töpö na a tapamoa nömöa kono nö, ⁶ Teusö a thapo wi ĩ töpö satehe epii, ĩ 500 töpö kui ĩ töpö kokamo pole, ĩ töpö na a tapamoa nömöa konasoma. Ī töpö na a tapamonaso noai, ĩ polakapi ai töpö noma waikisoma maaki, satehe epii ai töpö temöa soa kule. ⁷ Ī töpö pewö na a tapamo totio paio koiki nö, Tiago a na a tapamoa nömöno nö, kamanö kama hai ĩ töpö simönö noai ĩ töpö pewö na a tapamoa totia nömöa konasoma.

⁸ Ī töpö pewö na a tapamo totio paio koiki nö, waiki totii, kamisa na a tapamoa nömösoma. -Paulo a hai, Teusö ulupö a kua hätopaso kitäö!- ĩ na töpö pi kuu totio mi tä, Teusö ulupö sa kupasoma. Ī sa na Cristo a tapamoa nömösoma. ⁹ Cristo anö sa simönö noai ĩ ai sa nai maaki, Cristo anö ai töpö simönö noai ĩ töpö pewö na sa komoapalo wi ĩ sa pasiwö. -Sa totiatalo opatima kutenö, Cristo anö sa simöa nainö noai ĩ sa- ĩ na sa pi kuu mane. -Teusö a hai ĩ sa töpö peama hīsua apatima maaki, Cristo anö sa simönö noai, huki ĩ sa naiwö- ĩ na sa pi kupalotii. ¹⁰ Teusö anö sa totiapala apa päo kutenö, Cristo anö sa simöa nainö noai, ĩ sa. Teusö anö sa totiapala apama kutenö, sa kasiapalo höttöioö. Cristo anö ai töpö simönö noai, Cristo a na ĩ töpö kalipaloma maaki, Cristo a na kamisa kalipalo satia apama. Kama sa aiki kuno mai. Teusö anö sa totiapala apa wi ĩ tänö sa lotetepalo nö, sa kalipalo opama. ¹¹ -Paulo anö ta wäsä wi ĩ sa ta hini sisaö- pö pi kuu ti! -Cristo anö ai töpö simönö noai ĩ töpönö ĩ ta wäsä wi ĩ sa ta hini pasioö!- pö pi kuu naio ti! Kamisanö Teusö ta pitili ipii ĩ sa ta wäsä, Cristo anö ai töpö simönö noai ĩ töpönö ĩ ta wäsä naia soataö, ĩ na sama ta wäsä thamaö ha, kamakönö ĩ pitili ma ta pima.

Kamakö pewö nomaso kitä maaki, makö pewö temöa konaso laso wi ĩ ta

¹² Önö kutenö, Cristo a noma totisoma maaki, a temöa konaso noai, ĩ sama ta wäsäti kule maaki, wi na makö pi kuu salo, ai makö aiki, -Sanöma makö noma totia waikiso noai, ĩ makö temö koo mai kitä- ĩ na ĩ makö kuu kule ta o? ¹³ Sanöma makö temöa konasopö tä kua mi aköna, Cristo a temö koo maa noa kipi.

¹⁴ Cristo a temö koo maama aköna, Teusö sama ta holea wäpala päla pi. Cristo a temö koo maama aköna, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu wi ĩ tä topa mana pi.

¹⁵ -Teusö anö sanöma nomawö makö temöa komani kitä- tä kuu wi ĩ ta holisi aköna, Teusö anö Cristo a temöma koo maa noa kipi. Teusö anö Cristo a temöma koo maama aköna, -Teusö anö Cristo a temöa komanömaö!- ĩ sama ta wäsä kule maaki, -Teusö ma ta wäsä holisimo päa kuleö!- ĩ na ai sama töpö pi thama pola pi. ¹⁶ Teusö anö sanöma makö temöa komani wi ĩ

nasimö tä kua mi aköna, Teusö anö Cristo a temöa komanö noai i nasimö tä kuo maa noa kipi. ¹⁷ Teusö anö Cristo a temöma koo maama aköna, -Cristo a pitili-makö pi kuu wi i tä topa mana pi. Wanisala ma tä thatala noai i tä na Teusö a hïso soatila pi. ¹⁸ Teusö anö Cristo a temöma koo maama aköna, Cristo a thapo noai, i töpö noma waikiso noai, Teusö anö i töpö täapa koo läo maa noa kipi. Ösi töpö pea soatio wi, i hamö i töpö kua soatila pi. ¹⁹ -"Cristo a pitili" i na sa pi kuu ha, hi tä uli ha sa hupaloti tä, Teusö anö sa täa koo sisali. Waiha sa nomaso noai ha, sa täa koo läo mai kitä- i na makö pi kuu sisa aköna, makö pi mönaha mana pi. -Cristo a thapo wi i töpö pepalo satia apatii- i na tä kuu wi tä kula pi.

²⁰ Teusö anö Cristo a temöa komanö noai, i pitili ta si-sawö. -Teusö anö Cristo a temöa waikia komanöma kutenö, ai töpö nomasoma, Teusö anö i töpö temöa hötöa komani kitä- i na makö pi thapalamaö. ²¹ Somi tä sai tä sami wano tä waninö wanisala tä thama kutenö, sanöma makö pewö nomaso wi i tä kua kupaso kua noai na, waiha sami ai wano tänö toitali tä thaa köoma kutenö, sanöma makö temöa konaso wi, i na i tä kua kua hötöpasoma. ²² Adão makö pewö kutenö, makö pewö nomasoö. I na tä kua kua wi na, Cristo makö hötöwö kutenö, Teusö anö makö pewö temöa hötöa komani kitä. ²³ I makö pewö temöma koo soata mai kitä. Teusö anö Cristo a temöa paia komanöma. Waiha Cristo a huu koo tä, Cristo makö temöa nömöa komani kitä. ²⁴ I tä noa ha, i tä uli pewö hötötöpasoma kitä. I tä uli pewö hötötöpasoma noai ha, kaikana töpönö Teusö a thapo mai i töpö, sai töpö, i na töpö kui töpönö sanöma töpö simöa sinomo wi, Cristo anö i töpö pewö utitipamanö nö, Cristo anö makö pewö simöa asa noai, Teusö a na Cristo anö i tä totoki kitä.

²⁵ Cristo a wanipo wi, Teusö anö i töpö pewö utitipama totio paio mi tä, hi tä uli na Cristo anö sanöma makö pewö simöa paitio kitä. ²⁶ Sanöma makö nomapo sinomo wi, i tänö makö pea sinomo wi, waiha Teusö anö i tä pewö maa totipamani kitä. ²⁷ -Teusö anö Cristo a na i tä pewö utitipamanöma- i na Teusö tä waheta kuu. -Cristo anö i tä pewö simöa kuki kitä- i na tä kuu kule maaki, Cristo anö Teusö a simöa pasio mai kitä. Teusö anö Cristo a na i tä pewö utitipama piale, i pata tä sai kutenö, i a pata na Cristo a simöo pasio mai kitä. ²⁸ Teusö aiki, -Ipa ulu Cristo anö i tä pewö simöa kuköpö- i na Teusö a kuu noai, Cristo anö i tä pewö simöa totia hötökö noai ha, pö Teusö a na, -Pei. Hi wa tä pewö simöa nömöo totio soatiopöo!- i na a kuu kitä. I na a kuu ha, Teusö anö i tä pewö simöa totiatalo opati kitä.

²⁹ I na tä kua tä, ai töpö nomapo paitio noai i töpö noamapö, ai töpö temö soai i töpö mäi ömamo sinomo wi, wi na i töpö pi kuu? Töpö nomaso noai i töpö temöopo koo mi aköna, i töpö noamapö, ai töpö mäi ömamo mana pi. ³⁰ Kamisamakö lö kui, nomawö töpö temöopo koo mi aköna, i tä wakala pewö hamö ai samakö peamamo mana pi. ³¹ Ipa pö! I tä wakala pewö hamö, -Huki ai töpönö sa säa hätopali kitäo!- i na sa pi

kupalo opatii. Kamisa, kamakö, i na makö pewö kui, kamakö hai i Jesus Cristo pata tä na i makö pewö sätäapalo opa kutenö, -Ipa kotitu tili makö totiatalo opawöo!- i na sa pi kuu pole, i pitili ta kua kule na, i tä wakala pewö hamö, -Huki sa säa hätopali kitäo!- sa kuu wi, i pitili ta hötöwö. ³² Epesu tä uli hamö sa kua tä, salo pö waitili ipii salo pö kua kua wi na, i na sanöma töpö waitili kuö hötöi, i töpö na sa kasiapaloma. I töpö na sa kasiapalo opama maaki, Teusö anö nomawö töpö temöapama koo mi aköna, sa kasiapalo noai, i tä topa maa noa kipi. Teusö anö nomawö töpö temöapama koo mi aköna, -Hena tä makö noma hä-toso kitä maaki, huki makö iapalo opa päo nököö! Tuu toita apii ma tuu kopala apa päo nököö!- i na makö kuu pi.

³³ Kama makö mönao sapao koo maikiö! Ai töpönö wanisala tä thaa wi, i töpö na makö hupaloti tikilio kuköma, toitali ma tä thati wi i ma tä matamani kitä. ³⁴ Makö pi hatukupalo nö, wanisala ma tä thaa maikiö! Ai makönö Teusö ma taö pasio mi. I na sa kuu ha, -Häo. Awai. Teusö sa tai mio opa nö kilio pasiapawö- i na i makö pi kuupökö.

Teusö anö pili makö ösö temöa komani wi, i na i makö ösö kua kitä

³⁵ Ai wa aiki, -Wi na Teusö a pi kuuto nö, nomawö töpö temöapama pi hatukama apa koo? Wi na pili makö ösö kua haia pasia kököpö kuno mai?- i na ai wa kuu kuki. ³⁶ Makö pi moti hätowökö? Hikali a hamö kawanö pili wa mo töa paio mi tä, mo äke päta mai kitä. ³⁷ Ösö patasipö öpii wa ösö tösa soata mai kitä. Tötiiku mo, ai tiko mo, i na mokö kui wa mokö wai tösa sisa päoö. Wa mokö wai töa somatakö noai, i Teusö anö i mokö patamani. ³⁸ -Hi mo wai na, mosö kupa-sopöo!- i na Teusö a pi kuu nö, -Ki ai tiko mo wai na, ai tiko mosö kua hötöpasopöo!- i na a pi kuu naio nö, Teusö anö i na mokö noa pewö wai thaö.

³⁹ I na pili mokö kua kua wi na, i na töpö hupaloti wi, i na i töpö kua kua hötöoö. Sanöma makö ösö lö kui i tiko makö ösökö hötöwö, masita hamö kökö holepalo wi i kökö ösö hai, tiko ösökö hötöwö, hii tiki hamö kökö umöpalo pasio wi i kökö ösö hai, tiko ösökö hötöwö, salo pö katä pasio wi i pö ösö hai, tiko ösökö hötöwö, maa u hamö kökö hupaloti pasio wi i kökö ösö lö kui, i tiko kökö ösökö hötöwö, i na makö ösö pewö kui, makö ösö pewö kupawö.

⁴⁰ Hi tä hëtu ha ai tiko tökö kua hötöa lasoa, hi masita tä uli ha salo pö pewö, sanöma makö, i na makö mömomö tiko opö kui makö kua komoa hötöasolöa, i na makö kua. Hi tä hëtu hamö tökö kua pasilali, i tökö möamö toita apö. I na tä kua tä, hi masita tä uli hamö i tiko makö sai totiwiö maaki, makö möamö toita apö hötöwö. ⁴¹ Pili motokö möamo toita apö hötöwö, pilipoma a mömomö tikopö maaki, a mömomö toita apö hötöwö, sitikali kökö mömomö tikopö hötöwö maaki, i kökö mömomö toita apö nai soatawö, i na i kökö kuö. I na tä kua tä, sitikali kökö pewö mömomö

toita apö maaki, ai sitikali a mömomö ausi ipö, ai a mömomö pi hanehe, ĩ na sitikali pö kuö häkiki.

⁴² ĩ na ĩ kökö mömomö toita kui na, ĩ na Teusö anö makö temöa komanöma, ĩ na makö mömomö toita apa kua hötöa kopasoö. Pili wa patiliki wi, ĩ ösö hotea pasisoö. ĩ wa ösö sai hotea pasiso noai ha, Teusö anö ĩ tute wa ösö thaa kopalö lasoö. ĩ wa ösö hote kota mai kitä. ⁴³ Wa ösö pi patiliki wi, ĩ wa ösö mömomö hiopö öpö pasiwö. ĩ wa ösö äpäti ipö pasiwö. Teusö a na wa walo kökö lasoma, ĩ tute wa ösö thaa kopalö lasoö. ĩ wa ösö lö kui, ösö palimi ipö, ösö liähä äpö, ĩ na wa ösö kai kuo soatiopö, ĩ wa ösö kai kupasoö. ⁴⁴ Hi masita tä uli ha wa nomano nö, wa pewö ösö kai patiliki. ĩ na tä kua tä, Teusö a na wa ösi konasolöma, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö wa ösö tutei wa ösö thaa kopali wi, ĩ ösö palimia tolea totia apa kopasoö. Wa noma koo mai kitä. Önö kutenö, hi masita tä uli ha wa ösö äpäti ipö maaki, Teusö a sai pö na wa konasolöma, wa ösö tute epö, wa ösö palimi ipö, ĩ na wa ösö kua kökö lasoö.

⁴⁵ -Teusö anö sanöma tä thaa somapalö noai, ĩ Adão a hiloma. Teusö anö ĩ a na pili ösi sai titiki nö, a temöpamanöma- ĩ na Teusö tä waheta kuu. Ai Adão a kua nömöa kotasnoai, ĩ Cristo a hilo. ĩ anö sanöma makö ösi palimipama pasio wi ĩ a. ⁴⁶ Pili ösi titikö noai ĩ tä kuo somama, ĩ tä noa ha pili ösi palimipo wi ĩ tä kuo nömöoma. ⁴⁷ Sanöma tä kuo soma noai, masita tänö a thapalö noai, ĩ Adão a kuo somama. Masita tä kopekenö a thapalöma. Sanöma tä kua nömöpasnoai, ĩ Cristo a lö kui, hi tä hētu hamö a kuo paioma maaki, sanöma tä kua nömöpasoma. ⁴⁸ Masita tänö Teusö anö Adão a thapalö noai, ĩ a äpäti kuo kuo noai na, ĩ na masita tä uli na töpö pilipai, ĩ na ĩ töpö äpäti kuö nai soatawö. ĩ na tä kua tä, hi tä hētu hamö Cristo a kuo paio noai, ĩ a palimi kui na, ĩ na Cristo a thapo wi, ĩ na ĩ töpö palimi kuö nai soatawö. ⁴⁹ Masita tänö Adão a thapalö noai ĩ a äpäti kuo kuo noai na ĩ na makö pewö äpäti kuö nai soatawö. Hi tä hētu hamö Cristo a kuo paio noai ĩ a palimi kui na, ĩ na makö palimi kua nai nasoö.

⁵⁰ Ipa pö! Sāi sāi tä, iä iä tä, pili wa ösö, ĩ na wa kua päi, Teusö a kaikanamo soatio wi, ĩ hamö ĩ wa pilio naio laso mai kitä. Wa äpäti pasi soa kutenö, wa kutio mai kitä.

⁵¹⁻⁵² Sa ta hasulupa piale, ĩ ma ta hiniö! Makö pewö noma mai kitä maaki, hola wi tä hola konaso pialali, ĩ ta hola kukö lasoma, Teusö anö makö pewö tikopölali kitä. Lope epii pili mamö kasö mita mitamo holepalo opa kua wi na, ĩ na lope epii makö tikopöa kua haitalaso kitä. Ta hola lasoa tä, Teusö anö, töpö noma paiso noai, ĩ töpö kōa naia soatalölöma, ĩ töpö noma tolea kota laso mai kitä. Ta hola lasoa tä, Teusö anö makö pewö tikopölali kitä. ⁵³ Sanöma makö pewö äpäti ipö, makö hotepo sinomoö, ĩ na makö pewö kuati wi, Teusö anö ĩ tä mapamanö nö, makö palimi ipö, makö noma kota mai, ĩ na makö kuaalöpö, ĩ na makö thapali kitä. ⁵⁴ Makö hoteopo wi ĩ tä mapalo nö, makö palimi ipii ĩ makö kupasoö, makö nomaso wi ĩ tä mapalo nö,

makö noma kota mai ĩ makö kupasoö, ĩ na makö kupalo nö, -Teusö tä waheta kuu noai ĩ ta pitilio totio opa nö kilia noa- ĩ na makö kuu kitä.

Nomaso wi, Teusö anö ĩ tä mapamanöma kutenö, makö noma kota mai kitä.

⁵⁵ Makö nomapo sinomo noai ĩ tänö makö peama kota mai kitä. Makö peama kota mai kitä kutenö, makö noma kili kota mai kitä.

⁵⁶ Teusö aiki, -Wanisala ma tä thaa wi kamakö na ĩ nasimö ĩ tä kua kutenö, makö peama kuki kitäö!- ĩ na Teusö a kuu ha, sanöma töpö noma kili ipama. -ĩ na makö kuapököö!- ĩ na Teusö anö sanöma töpö noa thaa wi, ĩ töpönö ĩ ta hini totio mai, wanisala tä tha apa pasitioti kutenö, Teusö anö töpö peama kuki kitä.

⁵⁷ Sanöma makönö wanisala ma tä thaa noai, kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tänö ĩ tä noa mapamanöma kutenö, Teusö anö makö peama mai kitä. Önö kutenö makö noma kili mai kitä. ĩ na tä kuaö ha, -Aitaköö!- Teusö a na ĩ na makö kuupököö!

⁵⁸ Ipa pö! Önö kutenö, pö kasiapalo totihoö! Pö uti-tipo tihöö! Makö otea apöpalo nö, Cristo pata tä na makö kalipalo sinomoö! Cristo a na makö kalipalo wi, ĩ tä toita apö kutenö, makö kalipalo päo wi ĩ tä kua mai kitä.

Jetusalēi tili töpö na sitipa kökö simöpa piale, ĩ ta

16 ĩ na tä kua tä, Jutéia tä uli ha Teusö a thapo wi töpö piilati, ĩ töpö na sitipa kökö simöpa wi ĩ sa ta kateha nömöo pia kule. Kalásia tä uli ha töpö Teusömo sinomo wi töpö kulati, ĩ sa töpö noa thaa kua noai na, ĩ na makö noa thaa kua nömöo piale, ĩ ta hiniö!

² Sitipa ma kökö sualali wi, tomiku tä wakala pewö na ai ma kö sitipa thaa seleketa soa sinomoö! Pe epii sitipa ma kö täli salo, kulaha apö hötöi, ai ma kö thaa sokata soaö, polakapi hitai sitipa ma kö suli salo, polakapihii ma kö thaa soka pasia pätaki, ĩ na ma kökö sitipa thaa seleketa soaö! ĩ ma kökö sitipa koka waikipalö noai ha, kamakö na sa hama huu kuköma, ma kö sitipa koka hötöa waikipalöma kutenö, -Ai ma kö koka haitalöpöö!- makö kuu wi tä kuo maapököö!

³ Kamakö na sa waloiki nö, ma töpö saipali wi, jetusalēi tili töpö na ĩ töpönö ĩ kökö sitipa totoköpö, ĩ sa töpö simöpali kitä. Jetusalēi tili töpö na ĩ sa töpö simöpa piale, ĩ töpö na waheta sa tökö simöa naipali kitä.

⁴ Jetusalēi tä uli hamö sa huu piale, ĩ tä topa tä, kamisa na ĩ töpö huu naiopö.

⁵ Masetônia tä uli hamö sa hasupasolö pia salo. ĩ tä uli hamö kolo sa hasua paipalölö nö, kamakö na ĩ ola sa hasuo nömöo koonö pia salo. ⁶ Kamakö na sa hamamo nö, tiko hamö sa huu kōa haio mai kitä. Tä uli ösö holele pai tä, kamakö na sa kutio häto pia salo. Kamakö na sa kutioma, tiko tä uli hamö sa huu kōo nömöoonö pia tä, sa pasilipalöpököö! ⁷ Huki kamakö na lope epii sa hamamo päo wi ĩ tä kua mane. -Awai- ĩ na Teusö a kuu ha, kamakö na sa kuo tetepo pi topa apa kule.

⁸ Önö kutenö, Pētekoosösisö tä wakala kupo paio mi tä, hi Epesu tä uli ha sa kuo paitio pia salo. ⁹ Teusö sa ta wäsä pole, ai töpö satehe epii töpönö ĩ ta hini pi topa apa naia kutenö, hisimö sa kuo paitio pia salo. Ai töpö satehe epii töpönö sa wanipo kule maaki, ai töpönö sa hini pi topa apa pasia kule.

Paulo anö töpö nokapalama wi ĩ töpö

¹⁰ Timóteo a lö kui, Cristo pata tä na sa kalipalo kua sinomo wi na, ĩ na Timóteo a kalipalo kua hōtöoö. Önö kutenö kamakö na ĩ a huu tä, -Hisa ha a huu kili tihöö!- ĩ na Timóteo a na ĩ na makö kuu totihoö! ¹¹ Ai wanö Timóteo a komopama tihöö! Kamakö na ĩ a hamamo-ma, a huu kōo pia tä, ma pasilipalöö! A pi topa apöla nö, kamisa na a waloa kōkō solöpöö! -Cristo a thapo wi ĩ ai töpö na Timóteo a waloa naikö solöpököö!- ĩ na sa pi kuu kule.

¹² Apoolu a na, -Kotĭtu tili töpö na Cristo a thapo wi ĩ ai töpö hamamo piale, ĩ töpö na wa huu naio mi salo- ĩ na sa kuuma maaki, huki a huu pi topa maama. A huu pi topa tä, a huu haio kitä.

Paulo a kuu waikipo piale ĩ ta

¹³ ĩ na tä kua tä, pö pi mosaia totikiö! -Jesus Cristo a pitili- makö pi kuu wi ĩ tä hosa tihöö! Makö pi kiliho mai, pö lotetea totikiö! ¹⁴ Makö noimaso opa nö, makö kalipalotipököö!

¹⁵ Ipa pö! Akaia tä uli ha Esötépanasö a, kama ai töpö, ĩ na kilii töpö pilia sätäa wi ĩ ma töpö taö waikia kule. Ai akaia tili makönö Cristo ma thapo paila tä kuno mai, Esötépanasö töpönö Cristo a thapo soma-ma. ĩ töpönö Cristo ma thapo wi ĩ makö pewö pasilipo sinomotii. ¹⁶ -ĩ töpö kua kuati wi na, ĩ na ai töpö kua naitio wi, ĩ ma töpö pewö a hini totihoö! Cristo a na

töpö kalipalo wasiso opati nö, Cristo a thapo wi ĩ töpö pasilipo sinomo wi ĩ ma töpö pewö a hini totiopököö!- ĩ na kamisanö ĩ na makö noa thaa alu kule.

¹⁷⁻¹⁸ ĩ na tä kua tä, Esötépanasö a, Potunatu a, Akaiku a, ĩ na kilii töpö waloa haikö solöma kutenö, sa pi mö-naha apa kule. Kamisa na makö kuo naio maama kutenö, kamakönö sa pi topapalama pikio maapili maaki, ĩ töpö waloa haikö solö wi, ĩ töpönö sa pi topa apa sisapamanöma. ĩ töpönö makö pi topa naipamanöma. -ĩ töpö topa apaö- ĩ na makö pewö kupököö!

¹⁹ Hi Ásia tä uli pata ha töpö kokamo nö, töpö Teusömo sinomo wi ĩ töpö aiki, -"Makö topa soa kule?" ĩ na kotĭtu tili töpö na ĩ na wa kuu!- ĩ na kamisa na ĩ na ĩ töpö kuu kule. Akila a, Pötisiillasoma a, kama sai pö na töpö Teusömo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na kilii töpö aiki, -Kotĭtu tili töpönö Cristo pata tä thapo naia kutenö, ĩ töpö na, "Makö topa kule?" ĩ na kotĭtu tili töpö na ĩ na waheta wa tä säököpalö nö, ĩ na a kuu!- ĩ na ĩ töpö kuu kule. ²⁰ ĩ na Cristo a thapo polai, ĩ na ĩ töpö pewö kupalo naia kule. Kamakö na Cristo a thapo wi, ĩ töpö walo-ki ha, makö pi mönaha apa salo, makö hanokopaso totiopököö!

²¹ -Paulo anö hi waheta tä pewö säöka kipili- ĩ na makö pi thama pia salo, -Makö topa hōtöa kule?- sa kuu pole, kama Paulo sa aminö sa tä säöka kule.

²² Ai tänö Cristo pata tä pii mi ipii, Teusö anö ĩ a peamapöö! Kamakö hai ĩ pata tä na, -*Matanata*- sa kuu kule. -*Matanata*- tä kuu pole, -Pata täö! A huo kōki solöö!- ĩ na ta kuu alu kule.

²³ Jesus Cristo pata tänö makö totiapala apati wi, ĩ sa tä pii sisa kule.

²⁴ Jesus Cristo ma thapo naio kutenö, kamisanö makö pi ipa sinomo hōtöoö!

2 Coríntios

Kotĩtu tili tōpō na waheta tā simōa nōmōpalō noai ĩ ta

Paulo anō kotĩtu tili tōpō na waheta tā simōa somapalō noai ha, -Waheta tā na kotĩtu tili sa tōpō pāsāpama kutenō, ĩ tōpō pi wanisala hātoa kule? Sa tōpō noa thaa noai, ĩ tōpōnō ĩ ta hini wanio hātoma?- Paulo a pi kuu salo, Tito a na, -Kotĩtu tā uli ha a hulolōō! Wa hulolō nō, ĩ tōpō kuati pole, ĩ ma tā taa salo, wa walōa kōkiso nō, ĩ ma ta wāsā kōosoō!- ĩ na Paulo a kuuma.

Ĩ na Tito a na Paulo a kuu ha, kotĩtu tili tōpō na Tito a noimomō hulāsolōma. A noimo nō, Paulo a na a walōa kōkiso nō, -Kawa na kotĩtu tili tōpō hīso maa thaliō! ĩ wa tōpō noa thaa noai, ĩ tōpōnō ĩ ta hini totia apōlōma thaliō!- a kuu nō, -Kawa na “Pālaō!” ĩ tōpō kuu mai kitā maaki, ai polakapi tōpō aiki, “Jesus Cristo anō Paulo a simōpa pasio maamaō! Paulo a hini tihōō!” ĩ na ĩ tōpō kuu thaliō!- ĩ na Paulo a na ĩ na Tito a kuuma. Tito a kuu noai, Paulo anō ĩ ta hini nō, ĩ waheta tā sāōkōpalō nō, kotĩtu tili tōpō na tā simōnōma.

1 Jesus Cristo anō Paulo sa simōa wi ĩ sa. Teusō a pata aiki, -Paulo a simōnōō!- ĩ na a kuuma kutenō, Jesus Cristo anō sa simōnōma. Teusō ma thapo wi ĩ makō kokamo sinomo wi ĩ makō na hi waheta sama tā simōpali ke. Timóteo anō Cristo a thapo naio wi ĩ a solo hi waheta sama tā simōpali ke. Teusō a patanō akaia tili makō thapo sokapo asale, Akaia tā uli pewō pata hamō ĩ makō pilipai, ĩ makō na hi waheta sama tā simōa naipali ke.

² Kamakō hai ĩ pō Teusō a pata, Jesus Cristo Kaikana tā, ĩ na kilii tōpōnō makō totiapala apaō, makō pi topapalama apaō, ĩ na makō pewō pi thama totioō!

Makō pepalo opati tā, Teusō a patanō makō pasilipali kitāō!

³ Kamakō hai ĩ Jesus Cristo pata tā hai ĩ pō Teusō a pata na, -Wa totiatalo opa asatiowōō!- ĩ na makō pewō kuupōkōō! Pō Teusō a patanō sanōma makō pi ipa nō, kamakō na a pi honipo opa nō, makō totiapala apaō, makō pasilipoō, makō pi topapalama apatii, ĩ na Teusō a pata kuuatii. ⁴ Ai tōpō pepalo opa piale, ĩ ma tōpō pasilipo tolea nōmōopō, huki makō pepalo opa soale, Teusō a patanō ĩ makō pasilipo soa kule. Teusō a patanō makō pasilipo kua wi na, ĩ na kamakō pewōnō ai ma tōpō pasilipo tolea kua nōmōo kōō. ⁵ Cristo a pea kua noai na, ĩ na makō pea kua hōtōō. Ōnō kutenō, Teusō a patanō Cristo a na pe epii makō pewō pasiliapalama apatii. ⁶ Kamakō na samakō kuiki nō, Teusō sama ta wāsā tā, ai tōpōnō samakō peama apatii. Samakō peama apati kule maaki, Teusō sama ta wāsāō ha, makō pasilipoō, makō tāapa kōo lāō, Teusō a patanō ĩ na makō thamaō. Teusō a patanō samakō pasilipo kuati wi na, ĩ na makō pasilipo kua naiō. Samakō pea kuati wi na, ĩ na makō pea kua naio hātoa tā, Teusō a patanō makō pasilipo opa kutenō, makō kasiapalo satimo opa hōtōo soatioō. ⁷ -Kotĩtu tili makō kasiapalo satimo opati kitāō!- ĩ na samakō pi kuti kule. Awai. Kamisamakō pepalo kuati wi na, ĩ na makō

pepalo kua apa hōtōtia kule. ĩ na makō kua tā, Teusō a patanō samakō pasilipo kuati wi na, ĩ na makō pasilipo kua hōtōo kitā. Ōnō kutenō, -Makō kasiapalo satimo opa kitā- ĩ na samakō pi kuu wi ĩ tā mapo mi.

⁸ Āsia tā uli ha samakō pepalo opa noai, ĩ tā na makō pi hatukupamani pia salo, sa kuu kule. Pe epii samakō pea apati salo, -Samakō noma pia kuleō!- ĩ na samakō pi kutima. ⁹ -Samakō noma piale, ĩ tā kua waikia kuleō!- ĩ na samakō pi ku upa kutenō, kama samakō na kama samakō mamō teteo sapao kōo pāo mai, Teusō a patanō nomawō tōpō temōma kōo wi, ĩ a na samakō mamō tetea sisaiki nō, -Samakō noama totioō!- ĩ na Teusō a pata na samakō pi kutima. ¹⁰ ĩ na samakō pi kuti ha, samakō noma pia wi, ĩ tā na Teusō a patanō samakō noama apatima. Samakō noamati nō, samakō noama mapo mai kitāō! Teusō a pata na samakō mamō teteiki nō, -Samakō noama kōo kitāō!- ĩ na samakō pi kuu toitia kule. ¹¹ Kamakōnō samakō pasilipalō nō, Teusō a pata na makō hapaloō ha, Teusō a patanō samakō noama kōo kitāō! Teusō a pata na makō satehe epii makō kuu wi, Teusō a patanō ĩ ta hini nō, samakō totiapala apati kitā. Samakō totiapala apaō ha, makō satehe epii makō aiki, -Aitakōō! Kawanō Paulo wa tōpō noama toitioma thaliō!- Teusō a pata na ĩ na makō ku upa kitā.

Samakō pitilimo opa nō, toitai sama tā thatii

¹² ĩ na samakō ōsi kuu kule: -Teusō a patanō samakō totiapala apaō, samakō pasilipo opaō, ĩ na Teusō a pata kua kutenō, Teusō a thapo mai, ĩ tōpō pewō na samakō pitilimo opa nō, toitai sama tā thatii. Teusō ma thapo wi ĩ makō na ĩ na samakō kua totio naio thaliō! Kamisamakō pi saimo pola nō kuno mai, Teusō a patanō samakō pasilipo opa kutenō, ĩ na samakō kuati pāō- ĩ na samakō pi kuu nō, samakō pi mōnaha apaō. ¹³⁻¹⁴ Kamakō na waheta sama tā simōpali wi, ĩ ma tā mōō nō, ma ta hini makoka totili kitā. Kamisamakōnō makō pi wi na takōmoma mane maaki, kamakōnō

samakö taö totia apa soatia maneö! -Waiha samakö taö opia totia hätoki kitäö!- ĩ na sa pi kuu kule. Kamakönö samakö taö totia apa kuköma, Jesus pata tä huu kōa tä, kamisamakö na makö pi mönaha apa, kamakö na samakö pi mönaha apa hötöa, ĩ na makö pewö kuapököö!

Kamakö na sa huu mai ha, waheta sa tä simöa päpalö noai ĩ ta.

¹⁵⁻¹⁶ -Kamisamakö na kotĭtu tili töpö pi mönaha apa kitäö!- ĩ na sa pi kuuma kutenö, ĩ na sa pi kuuma: -Kotĭtu tili töpö na sa hama huu paio tasoköö! Masetônia tä uli hamö sa huulö tä, kotĭtu tili töpö na sa hamamo hasupasolö kitäö! ĩ na tä kua tä, Masetônia tä uli ha sa husoa kono nö, sa huu koima tä, kotĭtu tili töpö na sa hamamo hasua nömöa kopasolö kitäö! ĩ töpö na sa hamamo soma tä, Teusö a kai na ĩ sa töpö pasilipoö, waiha ĩ töpö na sa hamamo kōa tä, sa töpö pasilipo köo, ĩ na sa kuapöö!- ĩ na sa pi kuuma. ĩ na sa pi kuu nö, -ĩ kotĭtu tili töpö na sa hamamo köo nö, Jutéia tä uli ha sa huu köo pia tä, ĩ kotĭtu tili töpönö sitipa kökö na sa pasilia hötöpali kitä- sa pi kuuma. ¹⁷ ĩ na sa pi kuu tä, sa pi hätämo maama. Ai sanöma tä pi moti wani kutio kua wi na, ĩ na sa kua mai kitä. -Awai- ai tä kuu kule maaki, -Mawöö!- a kuu hötöo soataö. ĩ na ĩ a kuu kua wi na, ĩ na sa kua pasio mai kitäö! ¹⁸ Teusö a pata pitilimo kua wi na, ĩ na sa pitilimo kua hötöo nö, kamakö na, -Awai- sa kuu tä, -Mawöö!- sa kuu hötöo soata maama. ¹⁹ Kamisa, Silas a, Timóteo a, ĩ na kilii samakönö kamakö na Teusö a pata hai pelupö Jesus Cristo sama wäsäpili, ĩ aiki, -Awai- a kuu nö, -Mawöö!- ĩ na a kuu hötöo soata mai kitä. ĩ a pitilimo totio opaö. ²⁰ Teusö a pata aiki, -ĩ na kamisanö sanöma makö thama kitäö!- ĩ na a kuu tä, Jesus Cristo aiki hötöwö -Awai- ĩ na a kuu hötöa soatasoö. ĩ na Jesus a kuu hötöoö ha, kamakö aiki, -Awai. ĩ naköö!- ĩ na makö kuu nö, -Teusö a pata totiatalo opawöö!- makö kuu. ²¹ Teusö a patanö kamakö, kamisamakö, ĩ na makö kui makö pewö pi lotetepamanö nö, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi thamanö nö, Teusö ma thapo salo, Teusö a patanö makö thaa soka totipali. Makö thaa soka totipalö nö, -Teusö a thapo wi ĩ töpö- ĩ na Teusö a patanö ai töpö pi thama nö, ²² kama ösi kua tolele, kamakö ösi ha ĩ a ösi titiki nö, -Teusö a kuu wi ĩ tä pewö a pitili ipö- ĩ na makö pi thamama.

²³ Sa pitilimo opa wi, Teusö a patanö ĩ tä taö totia waikia. Sa ösi kuu wi, ĩ anö ĩ tä taö öpa waikia kutenö, ĩ na sa kuu kule. Kotĭtu tili makö na sa hamamo pi topa apama maaki, kamisanö makö ösi wanisalama wani ipö salo, kamakö na sa hamamo maama.

²⁴ Kamisamakönö makö noa thaa wani ipö. -ĩ na pö pi kuu totioö!- ĩ na makö noa thaa wani ipö. -Awai. "Cristo a pitili" ĩ na makö pi kuu totia waikia kuleö!- ĩ na samakö pi ku upati kutenö, makö noa thatala mai ha, makö pi mönahapamani pia salo, makö pasilia päpali.

2 Önö kutenö, -Kotĭtu tili makö na sa hamamo kota kuköma, makö ösi pewö wanisalapaso matimöö!- ĩ na sa pi kuu salo, -ĩ ha sa huu kota mai kitä- ĩ na sa pi

kuuma. ² Kamisanö makö ösi wanisalama kuköma, makö ösi pewö wanisala apa tä, ai makönö sa pi mönaha kopamani kitä ta o? ³ -Kamakönö sa pi mönaha-pamanöpö- sa pi kuu tä, kamakönö sa ösi wanisalapamanö matimöö! Kamakönö sa ösi wanisalapamani wi ĩ sa tä pii mi ipö kutenö, kamakö na sa huu maama. Kamakö na waheta sa tä simöa päpalöma. -Kamisa pi mönaha apa tä, kamakö pi mönaha apa hötöa- ĩ na sa pi kuu totia kule. ⁴ ĩ sa tä waheta simöpalö noai, ĩ sa tä waheta säöka pola nö, sa pi honipoö, sa ösi wanisala, sa mamu puu tikiliatalo opaö, ĩ na sa kuationa. Kamisanö makö ösi wanisalama pi topa mai ha, -Paulo anö makö pi ipawö- ĩ na makö pi thama pia salo, ĩ sa tä waheta simöpalöma.

-Wanisala wa tä thaa noai, ĩ tä na kamisamakö hĭso maa kopaso keheö!- ĩ na pö kuu!

⁵ Ai wanö sa ösi wanisalapamanöma maaki, ĩ anö makö ösi wanisala satia apöpamanöma. ĩ makö pewö aiki häto kuno mai. Ai makö ösi wanisalapamanöma. Pe epii sa hapalo pi hĭsuapalo pi topati mane. ⁶ ĩ a wani wanisala apaö ha, kamakö pewönö ma wani peama. Kamakö pewönö ma wani peama waikioma kutenö, -ĩ na pätawö- sa pi kuu kule. ⁷ ĩ ma pi wani topa kopamanöpököö! ĩ a wani na, -ĩ na pätawö. Makö noimaso totio köo nököö!- ĩ na pö kuu! ĩ na makö kuu haiatalo mi tä, pe epii ĩ a ösi wani wanisala apöpaso matimöö! ⁸ -Wa pi ipa soaleö!- ĩ na pö kuu köö!

⁹ Kamisanö makö wapa pia salo, -Kotĭtu tili töpönö sa kai a hini pi topa hätokö?- ĩ na sa pi kuu salo, kotĭtu tili makö na ĩ sa tä waheta simöpali kipili. ¹⁰ -Wanisala wa tä thaa noai, ĩ tä na kamisamakö hĭso maa kopaso keö!- ai tä na ĩ na makö kuu tä, ĩ na kamisa kuu naio soataö. Cristo anö sa möti kutenö, kamisanö makö pasilipali pia salo, ai tänö wanisala tä thaa tä, -Wanisala wa tä thaa noai ĩ tä na kamisa hĭso maa kōa waikipaso keö!- ĩ na sa kuu. ¹¹ Sai tä sai patanö tä thaa pi topa wi, kamakö pewönö ĩ ma tä taö öpa waikia. Önö kutenö, Sai tä sai patanö makö utitipama maapö, ĩ ai tä na kamisa aiki, -Wanisala wa tä thaa noai ĩ tä na sa hĭso maa kopasoma- ĩ na sa kuu kule.

Tötöasi tä uli ha Paulo a husoa haitasoö

¹² ĩ na tä kua tä, Cristo ta topa apöle ĩ sa ta wäsä pia salo, Tötöasi tä uli ha sa walokö tasoma. Sa waloikitö nö, Cristo sa ta wäsä tä, ai töpönö sa wasu maama maaki, ¹³ ĩ ha ipa Tito sa tapa taso maama kutenö, sa pi honipo opa tasoma. Sa pi honipo opa salo, tötöasi tili töpö na sa husoa kōa soatalo nö, Masetônia tä uli hamö sa hulasolöma.

Teusö a patanö ai töpö pewö peama waikioma kutenö, samakö lotetea apa asapasoö

¹⁴ ĩ na sa kuama maaki, Teusö a pata na, -Aitaköö! Kawanö wa tä taö öpa asawö. Wa totiatalo opa asawöö!- ĩ na sa kuu kule. Teusö a patanö Sai tä sai pata peama waikioma kutenö, Cristo a na samakö kuo

koka naio wi, Teusö a patanö ï samakö kai pewö pi mönaha apii samakö kai hutii. Teusö a patanö samakö pasilipoö kutenö, ï tä uli pewö hamö Cristo sama ta wäsä hätäpoti nö, Cristo sama ta wäsä kutenö, tuu nisamö hällälä äpii tuu nisamö hällälo paukupo kua wi na, ï na Cristo ta paukupo kua hõtöoö. ¹⁵⁻¹⁶ ï töpö pewö na sama ta wäsä kutenö, Teusö a pata aiki, -Tuu nisamo toita apii tuu kui na, ï na Cristo a wäsäti polai, ï na ï töpö uni nisamö toita apö kuö hõtöwö- ï na Teusö a pata pi kuu. Teusö a patanö ai sanöma töpö täapa asa koo wi, ï töpö ösi palimi ipö kutenö, ï töpö na samakö uni nisamö toita apö naiwö. ï na tä kua tä, Teusö a patanö ai töpö täapa läo pasio koo mai, ï töpö nomanö nö, ösi töpö pepalo tolea soatio wi, ï tä uli hamö ï töpö huu pia wi, ï töpö na samakö uni nisamö wanisala apö pasiwö. Önö kutenö, Teusö a patanö sanöma makö pasilipo mi tä, kama makönö Cristo ma ta wäsä taö öpa päo mai kitä. ¹⁷ Ai töpö satehe epii ï töpönö noa tä pi ipa päo salo, Teusö tä holisi a wäpala apati päoe. ï na kamisamakö kua pasio mai kitä. Teusö a patanö samakö simöla totio kutenö, kamisamakö na Teusö mamö teteapalo totio kutenö, Cristo anö samakö kalipalama wi ï samakö pitilimo totio opa nö, Teusö sama ta wäsä totio opa asatioö.

**-Paulo töpö pitilimo opa waikioö-
ï na kamakönö ai ma töpö pi thamaö**

3 ï na sa kuu ha, -"Paulo a topa apa asawö" ï na kama Paulo anö makö pi thama pi topa apa hätoakö?- ï na makö pi kuu kule? -Kamakö na Teusö ta wäsä piale, ï a pitilimo opaö- ï na ai waheta tä kuu wi, ai töpönö ï nasimö tä waheta simöpa kua wi na, ï na kamisamakönö ï nasimö sama tä waheta simöpa kua pasio mai kitä. ï na tä kua tä, ai tiko töpö na Teusö sama ta wäsä pi topa tä, -ï töpö na waheta ma tä simöpa mi salo. "Paulo töpö pitilimo opa thaliö!" ï na makö kuu mi salo- ï na kamakö na ï na samakö kuu mai kitä. ² Kotitu tili makö hai, ï nasimö tä waheta uni waikiwö. Kamisamakö ösi na ï tä waheta uni säöka hõtöa waikia. Ai töpö pewönö ï tä waheta uni möö nö, tä hini ipaö. ³ Kamakö hai, Cristo anö waheta tä säöka wi, ï makö uni waikiwö. Kamakö na Cristo anö samakö simöpali ha, Cristo sama kai wäsäma kutenö, Cristo a hai ï waheta tä lö kui, ï kamakö uni makö kupasoma. Sanöma töpönö tuu lelei tuunö tä säöka wi ï tuunö ï waheta tä uni säököpa maama. Teusö a pata temöo opati wi ï a ösi kua tolele, ï anö ï tä waheta uni säöka pasiköma. Maa ma patetei ma kotopö ha tä säöka mai, sanöma töpö ösi na ï tä säököa pasiköma.

⁴ Cristo a na samakö kuo naio nö, -Teusö a pata pitilimamakö pi kuu totio opa sinomo salo, ï na samakö kuu. ⁵ Kama samakönö Teusö sama ta wäsä taö öpa mai kitä. Teusö a patanö samakö pi hatukua päpamani ha, Teusö sama ta wäsä taö öpa päoö. ⁶ Teusö a patanö sanöma makö pewö noa thaa noai, ï ta tutea apöle, ï sama ta wäsä taö öpa sisaö. Teusö a patanö makö pewö noa thaa soma noai, ï sama tä säökama wäsä maneö! Teusö a ösi kua tolele, ï anö samakö noa

thaa nömöo noai, ï sama ta wäsä pasitioö. Makö noa thaa soma noai, sanöma makö pewönö ï ma tä säökama hini tai mi ipö salo, makö nomasoö. Önö kutenö, makö noa thaa soma noai, ï tänö makö nomamani kitä. ï tänö makö nomamani kitä maaki, Teusö a ösi kua tolele, ï anö makö ösi palimia päpali.

Tute sama ta wäsäti pole, ï tä topa satia apaö

⁷ Teusö a patanö sanöma makö noa thaa paio noai, maa makö patetei makö kotopö ha ï tä säökököma. ï tä säöka waikikö noai ha, Teusö a pata wakala apii ï tä tapamonasoma. Moisés a moikömö na ï tä wakala sätäo noai, ï tä wakala mapo opia koonöma maaki, ï tä wakala sii lotete epö kutenö, Moisés a na töpö mamö teteo maama. Pata töpö noa thaa soma noai, ï tänö sanöma makö pewö nomamani wi, ï ta waloköma, tä wakala apöpasoma. ⁸ Önö kutenö, Teusö a ösi kua tolele ï anö makö noa thaa nömöo noai, ï tä waloköma, tä totiatalo satia apati kitä ta pi kuu mai.

⁹ -Wanisala ma tä thatala apatiwö- ï na tä kuu wi ta waloköma, tä wakala apii tä waloo naiköma. -Wanisala ma tä thatala apatima maaki, Teusö a patanö makö totia apa kopalöma- ï na tä kuu wi ï ta waloköma, tä wakala sati ipii, ï tä waloo naiköma. ¹⁰ Makö noa thaa soma noai ï tä waloköma, tä toita apii tä kuoma maaki, huki tä waloo nömökö noai, ï tä toita sati ipö kutenö, tä toita tä kuo soma noai, ï tä toita wani maa pasia kopasoma. ¹¹ ï tä maa kopaso noai ï tä toita apama maaki, tä mapo mi ipii ï tä toita sati ipö.

¹² -Teusö a ösi kua tolele ï anö makö noa thaa noai, ï ta toita sati ipö- ï na samakö ösi pi kuti salo, samakö kili mai, Cristo sama ta wäsä hokapalo totio opatii.

¹³ Moisés anö tä thama kua noai na, ï na sama tä thama kua pasio mi. Tä wakala apii ï tä maa koo paio mi tä, isöhaeu töpönö ï tä wakala möö maapö, Moisés anö kama moikömö ha watata ösö soholöma. ¹⁴ Teusö a kai na isöhaeu töpö pi motio opa soatioma. Watata ösönö Moisés a moikömö soho kuo noai na, huki ï na isöhaeu töpö ösi uni sohoa kua hõtöa. Moisés a na, -ï na töpö noa thaö!- ï na Teusö a pata kuti noai, isöhaeu töpönö ï tä waheta möti kule maaki, töpö ösi uni sohoa kutenö, ï tä waheta na ï töpö pi hatukupö mi.

Cristo a na makö sätäapalo naia totiköma, ï tä, makö ösi uni sohotio noai, ï tä maa toitasoö. Makö pi hatukua totipasoö. ¹⁵ Awai. Huki isöhaeu töpönö Moisés a waheta möö tä, ï töpö ösi uni sohoa soatia.

¹⁶ ï töpö ösi sohoa soatia kule maaki, ai tänö pata tä thapo tä, kama ösi sohotile, pata tänö ï tä hosali. ¹⁷ ï pata tä hai, Teusö a ösi kua tolele, ï a sai. Teusö a ösi kua tolele, ai wa na ï a kua tä, ai tänö ï wa huapala mai kitä. Teusö a ösi kua tolele, wanisala tä na ï anö wa uni kusöpali. ¹⁸ Makö moikömö pewö sohopa mi kutenö, walala mömomö kui na, ï na makö moikömö mömomö kuö. Ai töpönö makö möö kuköma, pata tä wakala apii ï tä tapa naioöhe. Teusö pata tä sai ösi kua tolele, ï a wakala apii ï tä sainö makö tikopöpamani. Önö kutenö, pata tä toita apii, a ausi ipii ï a kui na, ï na makö kupo naioimatasoö.

**Samakö õsi na tä wakala hili wi ĩ samakö utiti.
Hapokasi hapoka a wani noni kui na.**

4 Teusö a patanö samakö totiapala apa kutenö, kama kai a wäsä sinomo wi, kamisamakö na Teusö a patanö ĩ tä totopöma. Önö kutenö, samakö pi lotete epö. ² Teusö sama ta hula mi kutenö, wanisala tä thati wi ĩ sama tä thaa pi topa mi ipö. Ai sama töpö mönoma wani ipö. Teusö sama tä waheta wäsä holisi päta mai kitä. Pitili sama ta wäsä äpa nö, Teusö a patanö samakö tapa toitia apa kutenö, -Paulo töpö pitilimo opawö- ĩ na ai sama töpö pi thama pi topa apaö.

³ Sama ta wäsäti wi ĩ ta hatuka mi tä, õsi töpö pepalo tolea apati wi ĩ tä uli ha töpö huu piale, ĩ töpö na ĩ ta hatuka mi sisawö. ĩ töpö na Teusö ta wäsä kule maaki, töpö pi hatukupu mi. ⁴ Sai tä sai patanö sanöma makö pewö simöati wi ĩ anö ĩ töpö pi motipamanöma kutenö, -Teusö ta pitili ipö- ĩ na ĩ töpö pi kuu mi ipö. Teusö a pata kui na, ĩ na Cristo a kuö höttöi, ĩ a wakala apii, ĩ ta topa apöle ĩ ta wäsä tä, sanöma makö na ĩ tä wakala kuki kitä maaki, Sai tä sai patanö ai töpö pi motöama pasio noai, ĩ töpönö ĩ tä wakala tapa pasio mi. ⁵ Kamisamakönö kama samakö a wäo mai ha, -Jesus Cristo a hai, ĩ pata tä sai- tä kuu wi ĩ sama ta wäsä siasö. ĩ sama ta wäsä nö, -Jesus a na samakö kalipaloti wi ĩ samakönö makö pasilipo sinomo wi, ĩ samaköö!- ĩ na samakö kuu naiö. ⁶ Sömi tä sai tä, tä pata muma apati tä, -Wakala tä kuiki!- ĩ na Teusö a pata kuu noai, ĩ anö kamisamakö õsi na kama hai ĩ wakala tä titiki nö, samakö pi hatukupamanöma. Samakö pi hatuku upö kutenö, Teusö a pata wakala apii, Cristo a moikömö ha ĩ tä wakala kuo wi, kamisamakönö ĩ sama tä wakala taö öpaö.

⁷ -Teusö a thapo wi ĩ töpö utiti pasiwö. Teusö a pata lotetea sati ipö sisawö- ĩ na kamisamakönö ai sama töpö pi thama sinomopö, kamisamakö õsi na ĩ tä wakala titio wi, ĩ samakö äpäti. Hapokasi hapoka a äpäti kui na, ĩ na samakö õsi kuö höttöwö. ⁸ Ai töpönö samakö peamati kule maaki, maawöö! Samakö peama totia mane. Samakö pi wi na takömo opa kule maaki, Teusö a pata na, -Päläö!- samakö kuu mi. ⁹ Ai töpönö samakö wanipo opati kule maaki, Teusö a patanö samakö noima satia apa pasioö. Ai töpönö samakö namo keo kule maaki, samakö säpa totio mi. ¹⁰ Jesus a temö öpii, kamisamakö õsi na ĩ a titile, ĩ a tapamonasopö, Jesus a säpamo kulasö noai na, ĩ na samakö kua höttöö. ¹¹ Samakö äpäti maaki, kamisamakö na Jesus a titio wi, ai töpö na ĩ a tapamonasopö, samakö temö öpö soa tä, Jesus sama ta wäsätii. Jesus sama ta wäsäti ha, ai töpönö samakö säpa pi topa apa sinomoö. ¹² Önö kutenö, Jesus sama ta wäsäö ha, ai töpönö samakö säpa pi topa kule maaki, kamakönö ĩ ma ta hinia totilö nö, makö õsi palimipasoö.

¹³ -"Teusö ta pitili" sa pi kuu totio opa salo, sa hapalo- ĩ na Teusö tä waheta kuu. ĩ na tä kuu kua wi na, ĩ na samakö kuu kua höttö salo, samakö hapalo höttöö. ¹⁴ Teusö a patanö Jesus Kaikana tä temöa thaa komanö noai na, ĩ na samakö temöa thaa köa höttö-

mani pia salo. Kamisamakö, kamakö, ĩ na makö kui makö pewö temöa komanö nö, Jesus a kulali hamö Teusö a patanö makö pewö hilakö laso kitä.

¹⁵ Kamisamakönö makö pasilipo pi topa apa salo, ai töpönö samakö pepalama apatii. Kamisanö makö pasilipo opati kutenö, Teusö a patanö makö totiapala apati wi, ai makö na ĩ tä pala kimati. Ai makö na ĩ tä palaö ha, Teusö ma thapo wi ĩ makö satehea apöpasoma kutenö, Teusö a pata na, -Aitaköö! Wa totiatalo opawöö!- tä kuu wi ĩ tä pala naiö. ĩ na ai makö kuu ha, -Teusö a pata topa apa asawö- ĩ na makö pewö kuu.

**Wani ipii samakö peatalo opati wi maaki,
pe epii samakö puko köatalo opaalo kitä**

¹⁶ Önö kutenö, samakö pi utitipo mane nökö. Pili samakö pewö äpätipö kule maaki, ĩ tä wakala pewö hamö samakö õsi lotetea köatalo opatii. ¹⁷ Huki wani ipii samakö peataloti kule maaki, waiha Teusö a pata na samakö waloköma, samakö pea apa waikitioma kutenö, pe epii samakö puko kukö laso kitä. Samakö peati wi ĩ tä alukusi ipö soawö. Teusö a pata na samakö puko opa piale, ĩ tä pata pe sati ipö. Samakö peati wi ĩ tä maa pasipaso kitä maaki, Teusö a pata na samakö puko opa piale, ĩ tä mapo pasio mai kitä. ¹⁸ Hi masita tä uli ha tökö pewö kupai, ĩ sama tökö tapa sinomo waikitiö wi, ĩ tökö na samakö mamö teteo mai kitä. Tökö tapamo pasio mai, ĩ tökö na samakö mamö teteo siasa. Huki sanöma makönö ma tökö tapa pole, ĩ tökö mapaso kitä maaki, huki ma tökö tapa mi ipii, ĩ tökö mapo pasio mai kitä. ĩ tökö kuo soatio asaö.

Sai a hote mi ipii, ĩ a sai ha makö kuo soatio kitä

5 Hi masita tä uli ha makö pewö kua soa tä, sai a kui na, ĩ na pili makö ösö uni kuö höttöwö. ĩ a sai uni kule, ĩ a sai hotesö ha, hi tä hētu hamö makö konasölöma, kamakö na Teusö a patanö ai tiko a sai totoa nömöa köki kitä. Sanöma töpönö a sai thaa wi, ĩ nasimö a sai aiki kuno mai, Teusö a patanö tiko a sai thaa waikikö noai, a sai hote tai mi ipii, ĩ a sai totoki kitä. ² Hi tä hētu ha kamakö sai pö kupoli, ĩ a sai ha makö kuo pi topa apa salo, huki makö halilimoti kule. ³ Makö õsi manokosi ipii makö kuo maapö, ĩ a sai na makö kuo pi topa apaö. ⁴ Huki pili makö ösö õsi na pili makö õsi titia tä, makö pi honipo opa nö, makö halilimo opaö. Kamisamakönö pili makö ösö hosa pi topa mai kitä maaki, hi tä hētu ha makö sai pö kupoli, ĩ a sai na makö õsi kuo pi topa satia apaö. Makö äpäti ipii, ĩ tä palimia totipasopö. ⁵ Hi tä hētu ha sai a kupoli, ĩ ha makö pilimaköpö, Teusö a patanö makö thapalöma. Makö thapalö nö, -Hi tä hētu ha sai a hote mi ipii ĩ a sai na makö õsi kuköpöö!- ĩ na Teusö a patanö makö pi thama pia salo, kamakö na kama õsi kua tolele, ĩ a titiköma.

⁶ ĩ na tä kuaö ha, makö pi honipo mai, makö pi topa- palo opa sinomoö. Huki pili makö ösö na makö õsi kua soa tä, hi tä hētu ha Teusö a pata kupoli, ĩ ha makö

kuo paio mi. ⁷ Hi masita tä uli ha makö kutia tä, Jesus Cristo ma tapa mi päla tä maaki, i a na makö mamoteo sinomo paio päoö. -Cristo a pitili- i na makö pi kuu totio opatii. ⁸ Makö pi honipo mi ipö. Pili makö ösö na makö ösi titile, i ma ösö hosalö nö, Cristo pata tä na makö konasolöpö, i ma tä pii satia apatii. ⁹ Önö kutenö, pili makö ösö ha makö ösi kua soa tä, Cristo ma pi mönahapalama pi topa apaö. I na tä kua tä, Jesus Cristo a na makö kononö nö, Cristo ma pi mönahapalama pi topa soatio kitä. ¹⁰ Cristo a na makö konasolöma, Cristo anö makö pewö lomaki kitä. Makö lomakö nö, hi masita tä uli ha makö kuati noai, i ta wäsä hatukua totipali pia salo. I ta wäsä hatukua totipalö nö, toitai ma tä thati noai, i tä noa totoki, wanisala ma tä thati noai, i tä noa totoa naiki, i na Cristo anö tä thama pia salo.

Cristo anö makö pewö pi ipa wi, i tänö sa huöpoti kule

¹¹ Önö kutenö, Cristo pata tä na samakö kili ipa kutenö, ai sanöma töpö na, -I nakööl! I na pö kua totioö!- i na samakö kuu upaö. Teusö a patanö samakö taö öpaö. -Paulo töpö kuati noai i sa tä taö- i na makö pi kuu naio wi, i sa tä pii totia kule. ¹² -Kamisamakö pitilimo opaö- i na kamakö na samakö kuu mane. Samakö kuati wi i tä na makö pi tapotiki nö, -Paulo töpö pitilimo opawö- i na makö pi thama pi topa päa kule. I na makö pi thamaö ha, ai töpönö samakö a kateha wanisala wi, i töpö na makö hapalo taö öpa hötöopökö. I töpönö ai töpö ösi kuati wi, i tä tapa pasio mai ha, ai töpö tapamo pasio pätio wi, i tä tapa päo nö, -I töpö topa- i na i töpö kuu päoö. ¹³ -Paulo töpö isi waniho opati noa- i na ai töpö kuu kule maaki, -I na töpö kuu päoö- i na samakö kuu hötöoö. Teusö sama ta wäsä makoka apati kutenö, -Paulo töpö isi waniho opati noa- i na töpö kuu päoö. I na töpö kuu kule maaki, samakö pi hatukua totio opaö. Samakö pi hatuka apa kutenö, makö pasilipo taö öpa kule. ¹⁴ Cristo a sami ipii maaki, sanöma makö pewö täapa koo läo pia salo, a säpamonasoma. Kamakö pewönö wanisala tä thaa noai, i tä noa na Cristo a säpamonasoma kutenö, makö pewö uni säpamoa naisoma. Önö kutenö, Cristo anö makö pewö pi ipa wi i tänö samakö huöpoti kule. ¹⁵ Makö ösi palimi waikii, i kama makö pi mönahapo sapapo koo mai, kamakö noa na Cristo a säpamono nö, a temöa konaso noai, i ma pi mönaha sisapamanöpö, Cristo a säpamoa pasisoma.

¹⁶ Önö kutenö, Teusö a thapo mai, ai töpö na i töpö pi tapomo kuati wi na, huki i na samakö pi tapomo kua pasio mai kitä. Teusö a thapo mai, Cristo a na i töpö pi tapomo kuati noai na, i na Cristo a na samakö pi tapomo kua hötötioma maaki, huki i na samakö pi tapomo kua mai kitä. ¹⁷ Önö kutenö, Cristo a na ai tä sätäapalo kuköma, i a tute epii i a kupasoö. A kuati noai, i tä matalo nö, tä tute epii i tä waloki ha, a tikopö öpii a kua nömöa soapasoö.

Teusö a pata, kamakö, i na makö kui makö noimaso kua koo

¹⁸ Teusö a patanö makö tikopöpamanöma. Teusö a pata, kamakö, i na kilii makö wanihaso paioma maaki, Teusö a patanö Cristo a simöpalöma kutenö, makö noimaso kuköma. Makö noimaso kuiki nö, Teusö a pata aiki, -Sa wanipoti wi i töpö na kamakönö sa wäsä hätäpoti nö, sa töpö noima koo wi, i ma ta wäsä totioö!- i na Teusö a patanö samakö noa thalöma.

¹⁹ Teusö a pata, sanöma makö pewö, i na makö kui makö wanihasoti wi, i tä mapamani pia salo, Teusö a patanö Cristo a simöpalö noai, i sama ta wäsäti kule. Sanöma makönö wanisala ma tä thaa noai, i tä na Teusö a pata hiso matasoma. -"Kamisa, sanöma töpö, i na kilii makö noimaso kuköpö!" sa kuu wi, ai sanöma töpö na i ta wäsä hätäpotö!- i na Teusö a patanö samakö noa thalöma.

²⁰ Cristo anö samakö simöpalö noai i samakö. Cristo a kuti wi, ai sanöma töpö na i sama ta wäsä nömötioö. -Sa kai a hini totioheö!- sanöma makö pewö na Teusö a pata kuu pi topa apa wi, ai sanöma töpö na i sama ta wäsä toleatii. Cristo anö samakö simöpalöma kutenö, -Teusö ma ta hini totioö! Ma ta hini totioö ha, Teusö ma wanipoti wi, Teusö a patanö i tä mapamanö nö, makö noimaso totiki kitä!- i na samakö kutii. ²¹ Cristo anö wanisala tä thati maa noai maaki, Teusö a patanö makö pewö täapa koo läo pia salo, Cristo a peamama. Teusö aiki, -Sanöma töpönö wanisala tä thati wi, i tä noa na sa töpö peama hötöo nö toapö!- i na a pi kuumaa maaki, sanöma makö täa koni pia salo, Teusö anö Cristo a peama pasioma. A peama waikioma kutenö, Cristo a na makö kua naiköma, Teusö kama a toita apö kui na, Teusö anö i na makö totia thaa naia soapali.

6 Teusö a patanö samakö kai kalipalo sinomo kutenö, kamisamakönö makö noa thaa kule.

Teusö a patanö makö noima apa nö, makö totiapala apa wi i tä hosa tihö! ² Teusö a pata aiki, -Kamisanö makö totiapala apati pia tä, makö a hinima. Kamisanö makö täapa koo pia tä, makö pasilipalöma- i na Teusö a pata kuu. Hiki. Huki Teusö a patanö makö totiapala pi topa kule. Hukiki makö täapa pi topa apa koo kule.

³ -Paulo töpönö Teusö ta wäsäti kule maaki, i töpö tomöpoti mi ipö- i na ai sama töpö pi thama wani ipö kutenö, wanisala sama tä thaa mai, toitai sama tä thaa pi topa sisaö. ⁴ I na samakö kuati nö, -Teusö a patanö Paulo töpö simöati wi i töpö- i na ai sama töpö pi thamaö. Samakö pepalo opaö, samakö honimopalo opatii, samakö pi honipo opaö, i na samakö kuati kule maaki, Teusö a pata na samakö kalipalo satimo opatii.

⁵ Ai töpönö samakö soalali, titita wi a sai ha samakö titiki, ai töpö kokamo nö, i töpönö samakö namo kusöli, samakö kalipalo wasiso opatii, samakö mio tomöpo mi ipö nö hisuwö, samakö oi ipö pikiwö, i na samakö kuatima. ⁶ Sami sami sama tä thaa mi ipö. Teusö sama ta taö öpaö. Ai töpönö samakö peamati kule maaki, i sama töpö wanipo mai, sama töpö totiapala apatii. Kamisamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele, i

a kalipalo totiatalo opaö. Ai sama töpö noima pitilia apatii. ⁷ Pitili sama ta wäsä sinomoö. Teusö a pata lotete epii ĩ tänö samakö loteteapalo opa naio päö. Sai sama tä namo pata kusölö nö, Teusö a patanö samakö totia waikipalö noai, ĩ tänö Sai sama ta pata utitipamani. ĩ na tä kua tä, Sai tä sai patanö samakö namo kusö höttöa tä, Teusö a patanö samakö totipalö noai, ĩ tänö Sai sama ta pata utitipama läö. ⁸ -Paulo töpö topa apaö- ĩ na ai töpö kuu kule maaki, ai tiko töpö aiki, -Paulo töpö wanisala apaö- ĩ na ĩ töpö kuu soka pasia. Ai töpönö samakö hösökapalamati kule maaki, ai tiko töpönö samakö komoapalama apatii. Samakö pitilimo opa waikia kule maaki, -ĩ töpö holisi ipö- ĩ na ai töpö kuu soaö. ⁹ Ai töpönö samakö taö mai kitä maaki, kamakö pewönö samakö taö öpa waikia kule. -Paulo töpö lotete mai kitäö! ĩ töpö noma häto pia kule- ĩ na ai töpö pi kuu kule maaki, samakö temöo opa soatioö. Ai töpönö samakö pepaloma apati kule maaki, samakö säpa tai mi toti ipö. ¹⁰ Samakö pi otatalo opati kule maaki, samakö pi topa satimo opa sinomoö. Wani tä na samakö puko opa mane maaki, Teusö a kai na päwö ai töpö satehe epii sama töpö pukapama apa sinomoö. Wani sama tökö thapo mai maaki, Teusö a patanö tökö totoma wi, ĩ sama tökö pewö thapo opa päö.

¹¹ Ipa kotĭtu tili pö! Kamisamakönö makö noima apa kutenö, kamakö na samakö hapalo hoka apa asaö, makö pi ipa asaö, ĩ na samakö kua asaö.

¹² Kamisamakönö makö pi ipa asa kule maaki, kamakönö samakö pi ipa hätoa asa mai kitä. ¹³ Pelupö töpö na pö a hapalo kua wi na, kamakö na ĩ na sa hapalo kua höttöa kule. Kamisamakönö makö pi ipa kua wi na, ĩ na kamakönö samakö pii nomöha kua höttö mi salo.

Jesus Cristo a thapo mai, ĩ töpö na pö sätäapaloti tihöo!

¹⁴ Jesus Cristo a thapo mai, ĩ töpö na pö sätäapaloti tihöo! Toitai tä thaa pi topa wi ĩ töpö, wanisala tä thaa pi topa wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kokamo kuköma, noi ipii ĩ töpö pewö kalipaloti kitä ta o? Wakala tä, mumi mumi tä, ĩ na tökö kui, toitai ĩ tökö kokamo totio kitä ta o? ¹⁵ Cristo a, Sai tä sai pata, ĩ na kilii töpö noa thaso kua asa mai kitä. Cristo a thapo wi ĩ a pi tapomo kua wi na, ĩ na Cristo a thapo mai, ĩ na ĩ a pi tapomo kua pasio mai kitä. ¹⁶ Teusömo wi a sai ha Teusö a pata kule, ĩ a sai soka höttöa, ukutupö tä na töpö noamamo wi ĩ tä ukutupö hitale, ĩ a sai soka hanoa totia höttöa, ĩ na ĩ töpö sai pö soka kua totia. Teusömo wi a sai ha Teusö a pata temö öpii a kule, ĩ a sai kui na, ĩ na makö uni kuö. ĩ na Teusö a pata kuuma: -Ipa töpö na sa noimoti pia salo, ĩ töpö na sa kua naiki kitä. Kamisa na ĩ töpö aiki, "Ipa pata tä sai" töpö kuu kitä. ĩ töpö hai, kamisa hai pata sa sai kua naipaso kitä- ĩ na Teusö a pata kuu nö, ¹⁷ -Önö kutenö, sa thapo mai, ĩ töpö na pö soka pasipaloö! Tä wanisala wi ĩ tä höpöa maikiö! ĩ na makö kuaö ha, makö täa totalö kitäö! ¹⁸ Makö täa totilöma, kamakö hai ĩ pö sa sai kua totipaso kitäö! Ipa

ulu wano makö, ipa ulu suö makö, ĩ na makö kupaso kitäö!- ĩ na Teusö a pata lotete sati ipii, ĩ na ĩ a kuuma.

7 Ipa noi pö! Kamakö na ĩ na Teusö a pata kuu manu kule, wanisala tänö pili makö pewö, pili makö ösi, ĩ na pili makö kui makö samipo wi, ĩ ma tä pewö hosalö nö, kama makö ausipamo totioö! Teusö a pata na makö kilia totiso salo, wanisala ma tä hos-alöpököo!

Samakö pea apati kule maaki, samakö pi topapalo satia apatii

² Kamakönö samakö häsiamati pola nö kuno mai, samakö pii totio mi salo. Ai wa na kamisamakönö wanisala sama tä thaa maama. Ai wa wanisalama asa maama. Ai wa mönama pasio maama. ³ -Makö wanisala apawöö!- sa kuupö, sa kuu mane. Kamisamakönö makö pi ipa kutenö, makö temöa soa tä, kamakö na samakö uni kua naitia, makö nomasoö ha, kamisamakö noma naia soatasoö, ĩ na samakö kuaö. ĩ na kamakö na ĩ na sa kuu waikio kipili. ⁴ -Makö pitili ipöö!- kamakö na ĩ na sa pi kuu. -Makö totiatalo opawö- ĩ na sa pi kutii. Samakö pepalo opati kule maaki, sa pi wanisala pola nö kuno mai, sa pi mönaha apa.

⁵ Masetônia tä uli ha samakö waloikitö nö, samakö mota mapo totio mai, samakö pepalo opatima. Ai töpönö samakö päsäpa apa pikitioö ha, samakö pi kilihio opa pikitioma. ⁶ Samakö pi kilihio opatima maaki, makö pi utitipo pole, Teusö a patanö ĩ makö pewö pi loteteapalama sinomo wi, kamisamakö na ĩ anö Tito a simöpalö nö, samakö pi lotetea kopamanöma.

⁷ Kamisamakö na Tito a waloki ha, samakö pi topa apama maaki, Tito aiki, -Kotĭtu tili töpönö sa pi topa totipamani kipiliö!- ĩ na a kuu ha, pe epii samakö pi topa apama. -Paulo ai. Kawa na kotĭtu tili töpö noimo pi topa apa koo thaliö! Tä isi waniho noai ĩ tä na ĩ töpö pi ököpalo opati thaliö! Kawa na ĩ töpö pi honipo opa thaliö!- ĩ na Tito a kuu ha, pe epii sa pi topa apama.

⁸ Kamakö na waheta sa tä simöpalipili, ĩ tä wahetanö makö pi wanisalapalama teteho maama. Makö pi wanisalati ha, kamisa aiki, -Häö. ĩ sa tä waheta simöa silia apa nö kilipale ia!- ĩ na sa pi moni kuuma maaki, huki ĩ na sa pi kuu mi. ⁹ Huki sa pi mönaha apa kule. Kamisanö makö pi wanisalamanö noai ĩ tä na kuno mai. Kamisanö makö pi wanisalapamanöma salo, -Häö. Wanisala ma tä thaa noai, ĩ ma tä thaa kota maapököo!- ĩ na makö kuu noai, ĩ tä na sa pi mönaha sisaa. Kamisanö totiwiö kuno mai. Teusö a patanö makö pi wanisala pasia päpamanöma. ¹⁰ Teusö a patanö sanöma makö pi wanisalama kuköma, -Häö. Wanisala sa tä thaa noai ĩ sa tä thaa kota maapököo!- ĩ na makö pi kuu. ĩ na makö pi kuu ha, Teusö a patanö makö nö läpo nö, makö täa koni. Makö täa konöma, -Teusö a patanö makö nö läpo noai, ĩ tä wanisala apö-makö pi kuu mai kitä. ĩ na tä kua tä, Teusö a thapo mai, Teusö a patanö ĩ töpö ösi wanisalapama pasio mai, ĩ kama töpö pi wanisala päpaso wi, ĩ töpö noma-soma, Teusö a patanö ĩ töpö täapa koo läo mai kitä. -Häö. Wanisala sa tä thaa noai, ĩ sa tä thaa kota

maapököö!- ĩ na tōpō pi kuu pasio mi kutenō, Teusō a patanō ĩ tōpō tāpa läo pasio kōo mai kitā. ¹¹ Teusō a patanō makō pi wanisalapanōma kutenō, -Wanisala ma tā thaa wi ĩ tā kuo pāoō- ĩ na makō pi kuu matalo nō, -Kotĩtu tili tōpō Teusōmo wi ĩ tōpō topa apa waikiowōō!- ĩ na ai ma tōpō pi thama pi topa apama. Ai tñnō wanisala tā thaa noai ĩ ma tā taa wanio opa nō, ĩ tā na makō pi honiho opama. Kamakōnō sa hini pi topa apama. Teusō ma kai hini pi topa apa salo, -Ī a waninō wanisala tā thaa noai, ĩ tā noa na ma wani peama nōkōō!- ĩ na makō kuuma. Ōnō kutenō, ai wanō wanisala tā thama maaki, -Kotĩtu tili tōpō makoka apa asa waikia- ĩ na samakō pi thamama.

¹² Ai wanō wanisala wa tā thaa noai, ĩ tā pi na waheta sa tā simōpa maama. Ai tā na ĩ tā wanisala thaa noai, ĩ tā pi na ĩ sa tā waheta simōpa hōtōo maama. -Paulo ma pi ipa salo, ĩ ma hini pi topa apaō- ĩ na makō pi kupō, ĩ waheta sa tā simōa pasia pāpalōma. Teusō a patanō ĩ tā taō. ¹³ Kamakōnō samakō a hini pi topa apaō ha, samakō pi topa apama.

Samakō pi topa apa waikioma maaki, kamakōnō Tito ma pi topa kopamanōma kutenō, huki samakō pi mōnaha satia apaō. ¹⁴ -Tito a na kamisa aiki, “Kotĩtu tili tōpō topa apa kitā” ĩ na sa kuu noai, ĩ ta pitilia apa totia kule- ĩ na kamakōnō sa pi thamama. Kamakō na sa ta wāsā sinomo noai ĩ ta pitilio kuo opa noai na, ĩ na Tito a na sa kuu noai, ĩ na ĩ ta pitili kuo opa hōtōo soatama. ¹⁵ Kamakō na Tito a waloki ha, makō kilii, makō pi honipoō, ĩ na makō kua tā, -Hapo. Kamisamakōnō wa kai a hini pi topa apati kuleō!- ĩ na Tito a na makō kuu noai, ĩ tā na Tito a pi tapotiki nō, makō pii pea apa kimati. ¹⁶ Kamisa lö kui, -Makō pitilimo opaō- ĩ na sa pi kuu kutenō, sa pi topa apaō.

Masetōnia tili tōpōnō Jesus a thapo wi ĩ tōpō ōtōo opa noai ĩ ta

8 Ipa pō! Masetōnia tā uli pewō hamō tōpō kokamo nō, tōpō Teusōmo wi, Teusō a patanō ĩ tōpō totiapala apama kutenō, ĩ tōpō kuati wi, ĩ tā na kamsanō makō pi hatukupama pi topa. ² Pe epii tōpō pepalo opatima maaki, tōpō pi topapalo satimo opama. ĩ tōpōnō wani tā thapo opa mane maaki, tōpō ōtōo opama. ³ ĩ tōpōnō sitipa kōkō wai thapo noai, ĩ tā see wai kuno mai, pe epii ĩ tā see totoki kipili. Kama tōpō pi saimo nō, pe epii ĩ tā see totokō noai, ĩ tā hōsōka na ai kōkō sitipa makekōma. ⁴ ĩ kōkō makekō nō, -Jutéia tā uli ha Jesus a thapo wi ĩ sama tōpō pasilipo naiopökōō! Hi wa kō sitipa tālōlō nō, ĩ tōpō na kōkō tokōtōō!- ĩ na kamsamakō na ĩ na masetōnia tili tōpō ku upama. ⁵ Kamisamakō aiki, -Masetōnia tili tōpōnō sitipa kōkō totoa hātoki kitā- ĩ na samakō pi kuu tā, ĩ tōpōnō sitipa kōkō totoa sisa maama. Teusō kaikana tā na kama tōpō ōsi pewō totoa sapa kōa naiki nō, -Samakō simōaō!- pata tā na ĩ na ĩ tōpō kuuma. ĩ na kamsamakō na ĩ na tōpō kua nōmōoma. ⁶ ĩ na ĩ tōpō kuuma kutenō, Tito sama noa thaa nō, -Nii tā na tōpō honimo pole, ĩ tōpō na sitipa wa kō simōpalōpō, masetōnia tili tōpō na sitipa wa kō kolo naka kua

waikioma kutenō, kotĩtu tili tōpō na wa kō ola naka nōmōo kōotōō! ĩ tōpō na wa kōkō naka kōkōlōō! Ai tōpō honimo pasitile, ĩ tōpō totiapala apaō, kotĩtu tili tōpōnō ai kōkō sitipa totoa kōkōpökōō!- ĩ na Tito a na ĩ na samakō kuuma. ⁷ Kotĩtu tili makō totiatalo opaō. -Jesus a pitili- ĩ na makō pi kuu totio sinomoō, Teusō ma kai a wāsā taō opaō, pitili ma tā sai a taō opaō, ai ma tōpō pasilipo pi topa apaō, samakō pii ipaō, ĩ na makō kua totiatalo opatii. Ōnō kutenō, -Ai tōpō honimo pole ĩ ma tōpō totiapala pi topa apa nō, ma tōpō tāpāa totilōpökōō!- ĩ na kamakō na ĩ na samakō kuu kule nōkō.

⁸ Kamsanō makō noa thaa pi topa mane maaki, masetōnia tili tōpō ōtōo opa noai, ĩ sa ta wāsā pāa kule. ĩ ma ta hini nō, ĩ na makō ōtō kua naipasoma, -Kotĩtu tili tōpōnō ai tōpō noima pitilia totio opaō- ĩ na samakō pi thama totio opa kitāō! ⁹ Kamakō hai Jesus Cristo Kaikana tñnō makō noima nō, makō totiapala apa noai ĩ ma tā taō waikia kule. Hi tā hētu ha Jesus Cristo anō kama hai ĩ tā pewō thapoma maaki, sanōma makō pasilipo pia salo, hi masita tā uli ha a itholo nō, a honimopalo opa kukō solōma. ĩ ma tā pewō thalalōpō, a honimo kukō solōma.

¹⁰ Pi naka. ĩ na sa pi kuu kule. -Ai tā inama na kamakōnō sitipa ma kōkō totoa somakōma. “Sitipa ma kōkō totokōpōō!” ai tōpō pi kuu pola tā kuno mai, ĩ na makō pi kuu somama. Ma kō totoa pi topa apa salo, ma kō totokōma. Huki ma kō totoma mapo mi tā, kamakō na ĩ tā totiatalo opati kitāō!- ĩ na sa pi kuu nō, ĩ na sa kuu kule. ¹¹ ĩ ma kō pewō totoa hōtōtōa soakōō! Jutéia tili ma tōpō tāpā pi topa kua soma noai na, huki ĩ na ma tōpō tāpāa hōtōtōa thaa nōmōa totilōō! Sitipa ma kō thapo pole, ĩ kōkō na ma tōpō tāpāō! Pe epii sitipa ma kō thapo salo, pe epii sitipa ma kō totokōpō. Wani ipii sitipa ma kō thapo pāa salo, wani ipii ma kō totoa pākōpō. ¹² Ma tōpō tāpā pi topa apa tā, pe epii sitipa ma kō thapo pole, ĩ kōkō na pe epii ma tōpō tāpāō ha Teusō a pata pi mōnaha, ĩ na tā kua tā, wani ipii sitipa ma kō thapo pasile, ĩ kōkō na wani ipii ma tōpō tāpāa pālōma, Teusō a pata pi mōnaha hōtōōō, ĩ na tā kuaō.

¹³⁻¹⁴ -Ai tōpō na Paulo a nako mai, kamakō na a nako pi topa apaō- ĩ na pō pi kuu hāto ti! -Huki sitipa ma kō thapo opa manu kule, ai tōpō honimo pole ĩ ma tōpō pasilipalōpōō!- ĩ na sa kuu pāa kule. Ai ma tōpō pasilipoō ha, waiha kamakō hai sitipa kōkō na makō honimo nōmōkōma, ma tōpō pasilipo noai, waiha ĩ tōpōnō sitipa kōkō thapo opa nōmōkōma, ĩ tōpōnō makō pasilia sapa kōa hōtōpali kitā. ĩ tōpō, kamakō, ĩ na makō kui makō kuo ōsōhōati pasiopökōō! ¹⁵ ĩ na Teusō tā waheta kuu naioō: -Pe epii ai tñnō nii tā taa noai ĩ tā niinō a ōsō potehepaso noai ha, ĩ tā nii see kuo maama. ĩ na tā kua tā, wani ipii ai tñnō nii tā taa pasilō noai ĩ tā niinō a ōsō poteheha totia hōtōa pāpasoma. ĩ tōpō pewō ōsō poteheha ōsōhōa totipasoma- ĩ na tā waheta kuu.

Tito anö makö pasilipo pi topa apaö

¹⁶ Kamisamakönö makö pasilipo pi topa kua wi na, i na Tito anö i na makö pasilipo pi topa kua naia kule. Teusö a patanö i na Tito a thamama kutenö, -Aitaköö!- Teusö a pata na i na samakö kuu. ¹⁷ Tito a na, -Kotĩtu tili wa töpö pasilipopö, i töpö na wa huu mi salo- i na samakö kuu ha, -Awai- i na a kuu hõtöoma. Samakö kuu paio mai ha, kamakö na Tito a huu pi topa apa so-mama. ¹⁸ Tito a, Jesus a thapo wi i ai tä, i na kilii, kamakö na sama töpö simöpali ke. Jesus a thapo wi, Tito a na i tä huu naine, i a kateha nö, -I anö Jesus ta topa apöle i ta wäsä makoka apatiwö- i na i tä uli pewö hamö töpö Teusömo sinomo wi, i na i töpö kuu. ¹⁹ I töpö Teusömo sinomo wi i töpönö i a simönö nö, -Jutéia tä uli ha Paulo anö sitipa kökö kai huulö tä, Paulo a na a nokapalolö- i töpönö i na i a noa thama. Jutéia tili töpö na i sitipa sama kö totoa piale, i sitipa sama kö totoköma, -Aitaköö! Teusö a pata totiatalo opa asawöö!- i na ai töpö kuu kitä. -Paulo töpönö ai töpö pasilipo pi topa apawö- i na i töpö kuu naio kitä.

²⁰ -Jutéia tili töpö na sitipa kökö satehe epii kökö simöpa piale, ai sami tänö i kökö sitipa kai hulaselö wi, i tä wanisala. Polakapi makönökö totiwoö! i na töpö kuu matimöö!- i na samakö pi kuu salo, kamakö na polakapi sama töpö simöpali pia salo. ²¹ Sama tä thama makoka pi topa kule. -Paulo töpönö tä thaa pole, i tä makoka waikia kule!- i na Teusö sama pi thama pi topa apaö. I na sanöma sama töpö pi thama pi topa naio soataö.

²² Önö kutenö, kamakö na Tito a, Jesus ta topa apöle i ta wäsä makoka apa wi i a, i na kilii töpö na ai tänö Jesus a thapo wi i sama simöa naipali ke. I sama wapa waikioma. I sama simöaö ha, i anö samakö pasilipo pi topa sinomoö. Huki i aiki, -Kotĩtu tili töpönö Teusö a pata hini ipa salo, töpö ötö öpö kitä- i na a pi kuu salo, Kamisamakönö i sama simöaö ha, samakö kai a hinia totilö nö, kamakö na a hua naisolö pia salo. ²³ Kamisa na Tito a kalipalo sinomo wi i a. Kamakö pasilipopö, Tito a solo samakö kalipalotii. Jesus a thapo pole i töpö kokamo sinomo wi i töpönö Tito a na ai polakapi töpö simönöma kutenö, Tito a na i töpö nokapaloti kule. -Cristo a totiatalo opawöö!- i na i polakapi töpönö i na ai töpö pi thama sinomoö. ²⁴ Önö kutenö, -Kotĩtu tili töpö totiatalo opaö” Paulo a kuu wi, pitili ta. Hiki. Paulo anö töpö simönö noai, kotĩtu tili töpönö i töpö noima apama- i na Jesus a thapo pole, i töpö kokamo hätäpo sinomoti wi, i na i ma töpö pi thama totihopö!

Jesus a thapo wi i töpö honimoti pole, i töpö na sitipa kökö totoma wi i ta

9 Jesus a thapo wi i töpö honimoti pole, i töpö na sitipa kökö totoma wi, i tä na makö pi hatuka waikia kutenö, i tä pi na sa tä säöka köataloti kitä ta o? ² Töpö honimo wi i ma töpö pasilipo pi topa waikia kule. Masetönia tili töpö na kamisa aiki, -Akaia tä uli ha kotĩtu tili töpö kulati, i töpö topa apa thaliö! Jutéia tili

töpö honimo pole, ai tä inama ha akaia tili töpönö i töpö pasilipo pi topa waikioma- i na sa kuuma. I na sa kuuma kutenö, masetönia tili töpö pewönö töpö honimo wi i töpö pasilipo pi topa hõtöa kule. ³⁴ -Kotĩtu tili töpönö sitipa kökö totoma pi topa waikia kule!” i na Paulo a kuu pole, i ta holisi hätoa- i na ai töpö kuu maapö, kamakö na ipa sa töpö simöpa pia kule. Kamakö na sa huu haia tä, kamisa na ai masetönia tili töpö huu naio haioma, kamakö na samakö waloa haiki nö, -Häö. Hi kotĩtu tili töpönö sitipa kökö kokapa mai ha, töpö kua soatileö!- i na masetönia tili töpö kuu ha, sa kili ipa kitä. Kamakö kilia apa naiso kitä. -Kotĩtu tili töpönö töpö honimo opöle, i töpö pasilipo pi topa salo, sitipa kökö kokapa waikile kitä- i na sa kuu waikioma kutenö, sitipa ma kö kokapa mai ha, makö kua soati ha, sa kili ipa kitä.

⁵ Önö kutenö, sa simöpa piale, i töpö na sa hapalo nö, -Kotĩtu tili töpö aiki, “Ai ma töpö pasilipali pia salo, sitipa ma kö kokapali kitä!” i na i töpö kuu waikioma kutenö, i töpö na makö huu paio nö, “I ma kökö sitipa koka waikipalöma?” i na pö kuu! I na makö kuu ha, “Ma” töpö kuu hõtöoö ha, “I kökö koka haitalöö! Paulo a huu haio piale!” i na pö kuul- i na ipa sa töpö noa thama. Kamakö na sa waloiki nö, kamakö na sa nako wani ipö kitä. Kamakö aiki, -Kamakö na i töpö nako opaö ha, sitipa ma kö totoa päköpö- i na makö pi kuu mai, -I ma kö sitipa totoa pi topa salo, ma kö sitipa totoköpö!- i na makö pi kuupökö.

Teusö a patanö makö täpäa hõtöli kitä

⁶ I na sa kuu kule. Wani ipii ma kö totoki ha, wani ipii Teusö a patanö makö täpäa nomöa hõtöa soali kitä. Pi naka. Hikali a ha polakapi nii wa mokö wai tököma, i mokö äkehesoma tä, polakapi wa mokö täa köanani. I na tä kua tä, satehe epii wa thomokö tököma, i mokö äkehelasoma, satehe epii wa mokö täalali. ⁷ I na tä kua kua wi na, i na makö kua hõtöopö. -I na sitipa kökö kui sa kö totoki pia salo- i na wa pi kuu kua noai na, i na kökö kui wa kö totoköpö. Wa pi mönaha apöiki nö, wa töpö täpä wi, Teusö a patanö i wa pi ipa kitä. Önö kutenö, wa kö sitipa totoa wani tä, kökö sitipa totoa tihöö! -Ai tänö sa noa thaa läatalo kutenö, sa kö totoa päoö- i na wa pi kuu maikö. ⁸ Teusö a patanö makö totiapala apa taö öpa kutenö, makö honimo mai, makö kulahamo toitio kitä. Makö kulahamo waikia kutenö, ai ma töpö totiapala apa hõtöo nö, pe epii ai ma töpö pasilipopökö! ⁹ Pi naka. I na Teusö tä waheta kuu: -Ai töpö honimo opati wi i anö i töpö täpä hätäpoö. I anö töpö totiapala apati wi i tä mapo mai kitä- i na i tä waheta kuu.

¹⁰ Nii mokö tösa sinomo wi i a na Teusö a patanö mokö totoma sinomoö. I mokö totokö nö, nii tä totoma nömöö. I na tä kua kua wi na, i na Teusö a patanö makö täpä nö, ma tä thapo wi, i tä pala apöpa-mani kitä. Teusö a patanö i tä pala totimani salo, ai ma töpö totiapala apa nö, ma töpö täpä äpa hõtöopökö! ¹¹ Teusö a patanö makö totiapala apa nö, makö täpä kuköma, ai töpö na makö ötöa apöpasö kitä.

Kamisamakö na sitipa ma kö simöpa piale, ai töpönö ï kökö sitipa tälö nö, Teusö a pata na ï töpö hapalo nö, -Aitaköö! Kawanö hi sitipa wa kö simöpali ke- ï na ï töpö kuu kitä. ¹² Teusö a thapo wi ï ai ma töpö täpälö nö, ï töpö honimo wi, ï ma tä mapamani kitä. ï töpö honimo wi, ï ma tä mapamanö nö, -Teusö a pata! Aitaköö! Kawanö samakö totiapala apawö- ï na satehe epii ï ma töpö thama naio kitä. ¹³ -Kotïtu tili töpö aiki, "Jesus Cristo ta topa apöle ï ta pitili ipö" ï na ï töpö kuu nö, ï ta hinia totilö noa- ï na ma töpö täpä kuköma, ï na ma töpö thama kitä. Teusö a pata na ï töpö aiki, -Hapa. Aitaköö! Kamisamakö, ai töpönö Cristo a thapo wi ï töpö, ï na samakö kui samakö pewö na kotïtu tili töpö öttö opama- ï na ï töpö kuu kitä. ¹⁴ Teusö a patanö makö noima apa nö, makö totiapala apama kutenö, ï töpönö makö pi ipa höttö nö, Teusö a pata na makö a wäsä kuki kitä. ¹⁵ Kamakö pewö na Teusö a patanö tä noa apa toti ipii, ï tä totopö noai, ï tä na, -Aitaköö! Wa totiatalo opawöö!- ï na Teusö a pata na, ï na makö pewö kutipököö!

**-Teusö a patanö sa simönö noai ï sa totiwö-
Paulo a kuu totio noai ï ta**

10 Kamakö na ï na Paulo sa kuu pia kule. Ai makö aiki, -Kamisamakö na Paulo a kutia tä, a hapalo lotetea apa mai maaki, kamisamakö na waheta tökö simöpali wi ï tökö waheta na a hapalo lotetea apa sisawö- ï na makö kuu. Cristo a noimo opa nö, opii a hapalo kua noai na, ï na opii sa hapalo kua pi topa höttöö. ² Önö kutenö, kamakö na sa waloa kököma, -Sa noimo mai, sa hapalo lotetea apa nököö!- kamakönö ï na sa pi thama tihöö! -Cristo a thapo mai, ï töpö pi tapomo kuati wi na, ï na Paulo a pi tapomo kua höttöö- ï na ai makö kuu ha, sa hapalo lotetea apa nö, makö päsäpa matimö. ³ Sai tä sai pata hai ï töpö na samakö uni wasu ekuo tä, samakö kasiapalo opatii. Cristo a thapo mai ï töpö na samakö pilia tikilia kule maaki, ï töpö kasiapalo opati pola nö, töpö pi tapomo kuati wi na, ï na samakö pi tapomo kua pasio mai kitä. ⁴ Cristo a thapo mai, ï töpö holisi kasiapalo opati nö, kama töpö ösi ha töpö mamö teteo sapamo pätioö. ï na töpö kuati kua wi na, ï na samakö kua pasio mai kitä. Sai tä sai pata hai ï töpö na samakö kasiapaloti nö, Teusö a pata mosawi ipii, a lotete epii, ï tä na samakö mamö teteo sisatioö. Teusö a pata lotete epii, ï sama thapo kutenö, Sai tä sai pata hai ï töpö lotete epö höttöi, ï sama töpö utitipama sinomoö. ⁵ Sai tä sai pata thapo wi ï töpö hapalo holisimo wi, ï sama ta utitipamani, Teusö a kai ha ai sanöma töpö pi hatukupö maapö, Teusö a kai na ai töpö hapalo pi wasöa apati wi, ï sama ta mapamani, ï na samakö kuaö. -Cristo sa hini pi topa apa salo, ï na sa pi tapomo sisaköpöö!- ï na sama töpö pi thamaö. ⁶ Kamakönö Cristo ma hini taö totiköma tä, ai wanö Cristo wa hini pasio mi tä, kamisamakönö ï wa wasua läli kitä.

⁷ Hösökä ha tä kua pätile, ï ma tä möö sisatiowö. ï ma tä möö sisatio nö, -Paulo a utiti ipö- ï na makö kutiwö. -Cristo anö sa simöa asa wi ï sa- ï na ai wa kuu

kule? ï na ai wa pi kuu tä, -Cristo anö sa simöa kuati wi na, ï na Paulo töpö simöa kua naioö- wa pi kuu mi salo. ⁸ Ai wanö sa kilima mai kitä. Cristo anö sa simöa wi ï sa pasiwö. Kamisanö makö pi utitipama mai, makö pi lotetea totipamanöpö, Cristo anö sa simöpalöma. Önö kutenö, -Cristo anö sa simöa totio wi ï saö!- ï na sa kuu kili mi ipö. ⁹ -Paulo anö makö kilimanöpö, ï waheta tökö simöpalöma- pö pi kuu ti! ¹⁰ Ai makö aiki, -Waheta tökö na Paulo a hapalo lotetea apa nö, makö päsäpa sai maaki, kamakö na a hamomo solö tä, a utitia apö-palo nö, a hapalo kili ipa thali nökö- ï na ai makö kuu kitä. ¹¹ ï na ai makö kuu wi ï makö aiki, -Pai pamö Paulo a kua tasoä tä, kamakö na ï anö waheta tökö simöpa wi, ï tökö waheta na a hapalo kua wi na, ï na kamakö na a kua tä, ï na a hapalo kua höttö kitä!- ï na makö pi kuu totiopöö!

¹² -"Samakö totiatalo opa asa kuleö!" ï na ai töpö pi kuu wi, ï töpö kua kuati wi na, ï na samakö kua kua höttötioö- ï na samakö pi kuu mi. -ï töpö na samakö totiatalo satia apaö- ï na samakö pi kuu höttö mi. -Ai töpö pi hatuka hätoa kule maaki, kamisa pi hatuka satia apa- ï na ï töpö pi kuti kule maaki, ï töpö pi moti ipö pasiwö. ï töpö aiki, -Ai töpönö samakö uöma tä, ï töpö topa. Samakö uöma mi tä, ï töpö tomöpo mi ipö- ï na töpö pi moti ipii, ï na ï töpö kuu. ¹³ Teusö a patanö samakö simöa mi tä, kamisamakö aiki, -Sa kuati wi ï tä topa apa- ï na samakö kuu päo mai kitä. Teusö a patanö samakö simöa tä, -Teusö a patanö samakö simöpalöma kutenö, sa kuati wi ï tä topa- ï tä, ï na samakö kuu sisa kitä. Kamakö na Teusö a patanö samakö simöa hötöpalöma. ¹⁴ Kamakö na samakö waloiki nö, Jesus Cristo ta topa apöle, ï sama ta wäsä höttöoma. Kamakö na samakö simöpalöma kutenö, tole hamö ai töpö kule, ï töpö na sama ta wäsä hini-moma maama.

¹⁵ Önö kutenö, tiko tä uli hamö ai töpönö Cristo ta wäsä waikio noai, ï tä uli ha sa waloikitö nö, Cristo sa ta wäsä nömöoma, -Hiki. Hi töpö na Cristo sa ta wäsä- ma kutenö, hi töpönö Cristo a thapoö- ï na sa kuu wi sa mai kitä. ï tä uli ha ai töpönö Cristo ta wäsä waikio tasoma kutenö, ï na sa kuu mai kitä. Kamakö kule ha, ï ha samakö kalipalo pi topa köa kule. Samakö kalipalo köö ha, Cristo a na makö mamö teteiki nö, -Cristo a pitili- makö pii kuu totio wi ï tä palasopöö! ¹⁶ Cristo ma thapo waikio noai ha, kamakö kule, ï tä uli tole hamö Cristo a thapo mai, ï töpö na ta topa apöle sama ta wäsä nömöo tasopöö! Tiko tä uli ha ai töpönö Cristo ta wäsä ha, ai töpönö Cristo a tälö noai, ï sama töpö a kateha nö, -Kamisa kainö ï töpönö Cristo a tälöma- ï na sa hole kuu wani ipö.

¹⁷ ï na Teusö tä waheta kuu: -"Sa totiatalo opawöö!" ï na a kuu tihöö! "Teusö anö sa totiapala apati kutenö, sa totiatalo opati asa päoö" ï na a kuu sisaö!- ï na tä waheta kuu. ¹⁸ -Sa totiatalo opawö- ï na kama wa pi kuu päoö ha, tä topa mai kitä. -Wa totiatalo opawö- Teusö a pata pi kuu wi, ï tä topa sisaa.

-Cristo anö sa simöa wi ÿ sa- töpö holisi kuu wi ÿ töpö

11 Sa osemu kule maaki, sa kai a hiniheö! ² Teusö a patanö makö pi ipa salo, makö noama kua wi na, ÿ na kamisanö makö pi ipa nö, makö noama kua höttöö. Pö anö pete a totoa thaki wi na, ÿ na Cristo a na kamisanö makö totoa thaa hötököma. Ai wano tä na kama pete a sapäko paio mai ha, sami peanopö a na kama pete a totoa pi topa kua wi na, ÿ na Cristo a na kamisanö makö wanisala mai ha, ÿ na ÿ makö totoa pi topa kua höttöö. ³ Makö toita apii makö totoa pi topa kule maaki, makö wanisala häto pikio kitä. -Sai tä pi pata mosawi ipii, ÿ anö Epa a mönoma kua noai na, ÿ na makö mönoma kua höttö häto kitä. Makö mönoma ha, Cristo ma pi ipa totio sisa wi, ÿ ma tä hosa hätoa pikili kitä- ÿ na sa pi ku upa pikia kule. ⁴ Jesus ta topa apöle ÿ ta makoko opii, kamakö na ÿ sama ta wäsäo ha, ÿ ma ta hinihö nö, Teusö a ösi kua tolele, ÿ ma täli kipili. ÿ na makö kuama maaki, huki kamakö na ai töpö waloköma, Jesus ta wäsä makoko mi päla tä maaki, -ÿ ta kuno maiö!- ÿ na makö kuu mi ipö. Teusö a ösi kua tolele, ÿ ma tälöma maaki, -Ai tiko tä tälopöo!- ai töpö kuu pole, ÿ ma ta hini nömöo.

⁵ Kamakö aiki, -Cristo anö kamakö na ÿ töpö simöa nömöpalö noai, ÿ töpönö ta taö satia apa asaö- ÿ na makö pi kuu kule maaki, ÿ töpö na sa komoapalo pasio mai kitä. ⁶ Sa hapalo tai mi, ÿ sa wani pasiwö maaki, Teusö sa kai a taö öpa höttöö. -Paulo anö tä taö öpawö- kamisanö ÿ na makö pi thama waikitioma.

⁷ Kamakö na sa kutia tä, makö tolehepamanöpö, kama sa komoa sapatalo köo pasitioma. Kamakö na Teusö ta topa apöle ÿ sa ta wäsäti tä, kamakö na sa nako maama. -Kamakö na Paulo a nako maa noai, ÿ ta wanisala apöle- makö pi kuu hätoakö? ⁸ Jesus sa ta wäsä wi ÿ tä na makö pasilipali pia salo, ai tiko töpö Teusömo hätäpo sinomoti wi ÿ töpö na sitipa sa kö täa sisalöma. ⁹ Kamakö na sa kutia tä, sitipa kökö na sa honimoti kipili maaki, kamakö na sa nako maapili. Masetônia tili töpönö Cristo a thapo pole, ÿ ai töpö waloiki nö, ÿ töpönö sa täpä pasio päo kipili. Kamakö na sa nako maa kuapili na, ÿ na waiha ÿ na kamakö na sa nako kua mai kitä. ¹⁰ Cristo a pitilimo kua wi na ÿ na sa kua höttöö. -"Kamakö na sa nako asa mai kitäo!" wa kuu pole, ÿ na a kuu kota tihöo!- ÿ na ai akaia tili wa kuu kitä maaki, ÿ na sa kuu mapo mai kitä. ¹¹ -Paulo anö makö pi mi salo, ÿ na a kuu kule- pö pi kuu ti! Kamisanö makö pi ipawö. Sa kuu wi, Teusö a patanö ÿ tä taö öpa waikia.

¹² -Cristo anö hi töpö simöa nömöpalöma- makö kuu pole, ÿ töpö aiki, -Paulo a kua kuati wi na, ÿ na samakö kua kua höttöia- ÿ na ÿ töpö kuu maapö, kotötu tili makö na sitipa sa kö naka mai, sa pi moti kutio pia salo.

¹³ Cristo anö ÿ töpö simöpa maama. -Cristo anö samakö simöpalö noai, ÿ samakö kutenö, sama ta wäsämö huu ke- ÿ na ÿ töpö holisi kuu päoö. ¹⁴ ÿ töpö holisimo wi, ÿ tä aipö mai kitä. ÿ töpö kutio kuo päo wi na, ÿ na Sai tä sai pata kuo kuo naio pätioö. Äju tä wakala apii, a mömomö toita apii, ÿ a tapamo kua wi

na, ÿ na Sai tä sai patanö sanöma makö mönoma pia salo, a wakala apii, ÿ na a tapamo kua höttöö. ¹⁵ Önö kutenö, Sai tä sai patanö töpö simöpa sinomo wi ÿ töpö kutenö, ÿ töpönö ai makö mönoma nö, -Cristo anö ÿ töpö simöpa totio wi ÿ töpö- ÿ na makö pi thama matatä. ÿ töpönö makö mönoma noai ÿ tä noa na Teusö a patanö ÿ töpö peama höttö kitä.

-Cristo sa ta wäsätima ha, sa pepalo opatima- ÿ na Paulo a kuu noai ÿ ta

¹⁶ -"Paulo a hapalo osemu opati pole" ÿ na ai wa pi kuu maikö- ÿ na sa kuu kule maaki, -Paulo a hapalo osemu soa päatalo opatiwöo!- ÿ na makö pi kuu häto kitä. ÿ na makö pi kuu hätoa tä, sa hapalo osemu opa wi, ÿ ma ta hini pätaö! -ÿ töpö holisimo opati wi ÿ töpö na sa hösökapalo asaö- ÿ na sa kuupö, sa hapalo osemu päa kule. ¹⁷ -ÿ na wa kuu totihoö!- kamisa na ÿ na Teusö a pata kuu maa päo noai ha maaki, kamakö na ÿ sa ta kateha päa kule. -ÿ töpö na sa hösökapalo opa asa wi sa pasiwö- sa kuu päla nö maaki, sa kuu osemu päa kitä. ¹⁸ Teusö a thapo mai ÿ töpö satehe epii töpö aiki, -Kamisa hösökapalo opatii- ÿ na ÿ töpö kuu kuati wi na, ÿ na sa kuu höttöa päa kule. ¹⁹ Makö pi hatuku upii maaki, ai töpö pi moti ipii ÿ ma töpö hini ipa nö kiliawö. ²⁰ Ai töpönö makö simöa sinomoö, kamakö hai ÿ wani tä suatalatii, makö mönoma apatii, makö komoapalama apatii, makö nakö tökö uni soa pikiatala apatii, ÿ na ÿ töpönö ÿ na makö thamati kule maaki, ÿ töpö na makö sömöka taa pi topa apa pikia nö kiliale. ²¹ Kamisa aiki, -Samakö kili ipa salo, ÿ töpönö makö thama kua wi na ÿ na kamisamakönö ÿ na makö thama mane- ÿ na sa kuu kili kule maaki, ÿ na sa kuu kule.

Ai töpö aiki, -Hiki. ÿ na sa kua asa kutenö, sa topa apa waikile- ÿ na ai töpö kuu tä, ÿ na kamisa kuu höttöa kule. Sa hapalo osemu köa kule. ²² ÿ töpö hai, epöteu töpö asawö? Ma. Kamisa hai ÿ epöteu sa naiwö. ÿ töpö hai, isöhaeu töpö sisa mai kitä. Isöhaeu sa höttöwö. ÿ töpö aiki, -Abraão samakö olaö!- ÿ töpö kuu kua wi na, -Abraão sa ola naiwö- ÿ na sa kuu höttöö. ²³ Cristo a na ÿ töpö kalipalo sinomoö? Cristo a na sa kalipalo kasiapalo opa satia apaö. Awai. Sa hapalo polemoti kule. Cristo a na ai töpö kalipaloti kule maaki, Cristo a na sa kalipaloti nö, sa kasiapalo hasua apa asaö. Sai a titia wi ÿ a sai ha ai töpönö polakapii ÿ töpö titia pi thapali, polakapii ÿ töpö soa pi thapali, ÿ na ÿ töpö thamama maaki, ai töpönö satehe epii ÿ na sa thama pi kuama. Satehe epii sa moni noma pi kulasoma. ²⁴ Wanisala tä thaa wi, juteu töpönö ÿ töpö soapa sinomo kua wi na, ÿ na ÿ töpönö sa thama höttöoma. ³⁹ töpö soapa pi thama kua wi na, ³⁹ sa soapa pi thaa höttöpalöma. Juteu töpönö sa soa köatalo opa wi, ÿ 5 sa soa pi thapalömae. ²⁵ Ai pata töpönö hii tinö sa säti wi, sa sä köo, sa sä köo, sa sä köo, ÿ na sa sä pi thapalömae. Ai töpönö kamisa na maa ma säsäpi wi, ÿ manö sa moni säpalöma. Kutiatä a hamö sa huu tä, ÿ kutiatä a waniapasöo, waiha ai a kutiatä ha sa titia köa tä, ÿ ösö wania kopasoö, waiha ai a kutiatä ha sa titia tä, ÿ ösö wania kopasoö, ÿ na ösö kö kua apatima. ÿ na tä kua tä, mötati tuu

mötali pata ha, kutiata ösö asawösö wai ha sa pi kalä halua soa tä, tä halusö ha i tä soawö wakalai ha sa pi kalä soa, i na sa kuationa.

²⁶ Piliiso hamö pai hamö satehe epii sa huu pi kupa-soö, maa tuu ökinö sa peama apaö, töpö thomömo sinomo wi i töpö na sa mamö läapalo opa naia pikitia, ipa ai juteu töpö sai maaki, sa peama pi topa naia pikia, juteu töpö pasi mai i töpönö sa peama pi topa apa naia, sai a satehe epii sai pö hökkököa apöle, i ha sa moni säpalihe, sanöma töpö pilia mai, i poke tä uli ha sa moni säpali, mötati tuu mötali pata ha sa nasi moni tupaso tasoö, -Teusö sa thapo wi i sa- i na ai töpö holisi kuu wi i töpönö sa säpa pi topa apa pikitioöhe, i na sa thama totioma. ²⁷ Pe epii sa kalipalo wasiso opatima. Mumai ha sa mio mai, satehe epii i na sa kua pi kupasoma. Sa oi ipö, sa amisä ipö, ipa halo ösö mi kutenantö, sa wati ipö, satehe epii i na sa kua pi kupotima. ²⁸ I na tä kua tä, Cristo a thapo wi i töpö kokamo nö, töpö Teusömo hätäpoti wi, i töpö pewö na sa pi honipo opa nö, -I töpönö Cristo ta hini mi toti hä-towökö- i na sa pi kuu nö, sa pi aulumo soatalo opatii. ²⁹ Ai tä ösi utiti tä, sa ösi utitia naia soatalo opatii. Ai tä mönoma wi, i anö wanisala tä thaa kuköma, sa pi ota apatii.

³⁰ -I na sa kua asawö- ai tänö i na sa pi thama tä, -Hiki. Sa pepalo opati kutenantö, sa utitia apa wi i sa pasiwö- i na sa kuu kitä. ³¹ Jesus Kaikana tä hai i pö Teusö a na, -Wa totiatalo opa asatioö!- makö kuu mapo mai, i Teusö anö sa pitilimo opa wi, i tä taö öpa waikia kule. ³² Pi naka. Tamaasöku tä uli pata ha sa kua tä, i pö sai hokolole, i taka holele ha sa hua lälopö, i taka kolo ha ai töpö läpalotima. Atetasö kaikana a patanö ai pata tä simöa sinomo noai, tamaasöku tili töpö na i pata tä simöo toleo sinomoti noai, i a patanö sotatu töpö lämaköma. ³³ I pata tä kai simöo ha, sotatu töpönö sa moni huölöma maaki, ai töpönö wöo a pata na sa titia läiki nö, tä hokolole, i tä tutakö pata ha taka möö wi, i taka wai kuamö kule hamö sa pi atupamanö nö, sa pi ithopamanöma. Sa pi ithopamanöma, sa tokösölöma.

Paulo a na uni tä tapamonaso noai i ta

12 -Ai töpö na sa hösökapalo opa asaö- sa kuu wi, i tä topa mai kitä maaki, i na sa kuu köa kule. Kamisa na Jesus Kaikana tänö uni tä tamanani, kamisa na ta hasulupamani, i na i tä kua noai i sa ta wäsä pia kule. ² Sutu ha, 14 tä inama kua soma tä, ai tänö Cristo a thapo wi i sa taö öpa wi, hi tä hētu hamö Teusö a patanö i a tälölöma. Pili a ösi hua hätoa pälasölöma. Sa tä tai mi. Teusö a patanö tä taö sisaö. ³ Hi tä hētu ha Teusö a pata kupoli, i anö i tä uli hamö i a wani täpölöma. Pili a ösi hua hätosölöma. Sa tä tai mi. Teusö a patanö tä taö sisaö. ⁴ I hamö i a kai wani kopolö nö, ta hasulupamanö noai, i ta aipöo opama. -Ai sanöma töpö na ta wäsä tolea nömöo maapö!- Teusö a pata pi kuuma kutenantö, i ta aipöo opama. I aipö ta hini-manöma. Pi naka. Hi tä hētu hamö sa hulaselö noai, i sanö i ta hini noai, i kamisa. ⁵ -Hi tä hētu hamö sa huu asa laso noai, i tä topa apa- i na sa kuu kitä maaki, -Ai

töpö na sa hösökapalo opa asaö. Kamisa topa apa asaö- i na sa kuu mai kitä. -Sa utitio opa wi i tä topa apa sisaö- i na sa kuu sisa kitä. ⁶ Sa ta wäsä wi i pitili ta kutenantö, -Ai töpö na sa hösökapalo opa asaö- i na sa kuu pi topa aköna, -Paulo a hapalo osemö hätoa kule- i na sa töpö pi thama mana pi. I na sa töpö pi thama mana pi maaki, -Ai töpö na sa hösökapalo opa asaö- i na sa kuu mai kitä. -Paulo anö uni tä talali, aipö ta hini-ni, i na Paulo a kua asama kutenantö, a topa apa asawö- i na ai wa pi kuu maapökö!- Kamisamakö na Paulo a kutia tä, a toita apii a kutia, Teusö ta wäsä makoka apatii, i na Paulo a kuationa kutenantö, Paulo a topa apatii- i na makö kuupökö.

⁷ -"Kamisa na Teusö a patanö tä aipö öpii tä möma asama kutenantö, ai töpö na sa hösökapalo opa asaö" i na Paulo a pi kuu matimö!- i na Teusö a pata pi kuu salo, mösökö tänö sanöma makö hio kuköma, mösökö tä hasilipo opa kua wi na, i na tä kua wi i tä uninö sa hasilipamanöma. Kamisa na Sai tä sai pata sapäko opa nö, sa hasilipamanöma. -Ai töpö na sa hösökapalo opa asaö- i na sa kuu maapö, sa hasilipama apatii. ⁸ -Sa hasilipo opati wi i tä mapamanö!- i na Teusö a pata na sa kuuma maaki, tä mapama maama. Tä mapo mi ipö ha, -Tä hosalöö!- sa kuu köoma maaki, tä mapo maama. I tä noa ha, -Tä hosa mi salo- i na sa kuu köoma maaki, tä hosapa maama. ⁹ Sa peati tä, Teusö a pata aiki, -Kamisanö wa noima apa nö, wa totiapala apati wi, i tänö toita wa kutio kitä. Wa utiti ipö tä, sa lotete epii i tänö wa lotetea naipasö kitä- i na Teusö a pata kuu hötöoma. I na a kuu ha, sa utiti päla tä maaki, -Aitakö! Sa utiti ipö kutenantö, Cristo a lotete epii i tänö sa lotetea hötöpasö kitä!- i na sa kuu kitä. ¹⁰ Cristo a na sa kalipaloti tä, sa utiti, sa aulumo opatii, ai töpönö sa komoapalama apatii, sa wasiapalo opaö, ai töpönö sa peamaö, sa pi häamo opaö, i na sa kuati kule maaki, sa pi topapalo satia apatii. Sa utiti tä, Cristo anö sa loteteapalama apati ha, sa pi mönaha satia apa hötöa.

Kotitu tili töpö na Paulo a pi honipo wi i ta

¹¹ Sa hapalo polemoti nö, -Sa hösökapalo opa asaö- sa kuu pole, kamakönö i na sa thama kule. Kamakö aiki, -Paulo a totiatalo opa asa kutenantö, sama hinikö o!- i na makö kuu mai ha. Pata sa mai maaki, -Cristo anö sa simöa asapalö noai i sa asawö- i na ai töpö holisi kuu wi, i töpö hösökapaloö, kamisa komoapalo pasia, i na tä kua wi tä kua mai kitä. ¹² Kamakö na sa kutia tä, Cristo a na sa kalipalo mapo maama. Sa kalipaloti tä, Teusö a patanö sa lotetea apöpamanöma kutenantö, sa tä aipama apati nö, töpö salia apati wi, i ai sa töpö toapama kotioma. Sa tä aipama apatima ha, kamakö aiki, -Cristo anö töpö simöa asapalö noai, Paulo a hai, i ai a- i na makö kuupökö. ¹³ Cristo a thapo wi i töpö kokamo nö, töpö Teusömo hätäpoti wi, i sa töpö totiapala kuati noai na i na makö totiapala kua hötöoma. Makö totiapalotima maaki, kamakö na sa nako mai, ai töpö na sa nako sisama. -Ai töpö na Paulo a nako asa noai, i tä wanisala- i na makö pi kuu hätoa alu kule? I na makö

pi kuu tä, kamakönö sa hīsu thaa wi ī tā mata-manöheö!

¹⁴ Kamakö na polakapii sa huu pi kua waikipasoma. Huki kamakö na sa huu pi topa kōa kule. Ī ha sa waloa koiki nö, kamakö na sa nako mai kitä. Ma tä thapo wi ī sa tä pii mi, kama makö pii sisa kitä. Pi naka. Põ a, pöpönö a, ĩ na kili töpönö kama hai ulu töpö wai täpä sinomoö. Ulu töpö wainö kama hai ĩ pata töpö täpä pasio mai kitä. Ī na ĩ töpö kua kua wi na, ĩ na makö kua hōtōö. Kamakö na, -Ipa ulu töpö- ĩ na sa kuu kutenö, kamakö na sa nako pasio mai kitä. ¹⁵ Makö ösi pasilipalöpö, kamakö na sa kua tä, sa thapo pole, ĩ sa tä mapama pi topa apa kitä. Sa wasiapalo opa kitä maaki, sa kasiapalo opa kitä. Pe epii kamisanö makö pii kutenö, kamakönö wani ipii sa pii hōtōo kitä?

¹⁶ -Kamisamakö na wa nako maapili- ĩ na makö kuu kitä maaki, ai wa aiki, -Awai. Paulo a nako maapili maa-ki, a pi mosawi ipö kutenö, sitipa kōkō täa hätolöpö, a holisimo nö, makö mönama kipili- ĩ na ai wa kuu häto kitä. ¹⁷ Wi na kamisanö makö mönama kuama kuno mai? Kamakö na sa töpö simönipili, ĩ töpönö makö mönamanöma ta o? ¹⁸ Tito a na, -Kotītu tili töpö na wa huu mi salo- ĩ na sa kuu upa nö, Cristo a thapo wi, Tito a na ĩ ai sa nokamanöma. Kamakö na ĩ töpö waloiki nö, Tito anö makö mönamanöma ta o? Ma. Kamisa pitilimo kua wi na, ĩ na Tito a pitilimo kua hōtōö.

¹⁹ -"Paulo a kuati pole, ĩ tä topa waikia kule" ĩ na Paulo anö makö pi thama pi topa päa salo, ĩ na a hapalo kuu päa kule- ĩ na makö pi kuu hätoakö? Ma. Ipa pö! Makö pasilipalö pia salo, Cristo sa thapo kutenö, Teusö a sömöka tala tä, kamakö na ĩ na sa hapalo kuu kule. ²⁰ Kamakö na sa walokö noai ha, kamakö na sa pi mönaha mi, kamisa na kamakö pi mönaha hōtōa mi, ĩ na makö kua häto kitä. -Makö waipaso hētupaso opaö, makö hīsu thaso opaö, makö hīso satimo opaö, ai ma töpö pukama mai, kama makö puko sapao kōo pätioö, ai töpö na makö hapalo pi wasöa soatalo opaö, ai ma töpö a kateha wanisala apaö, "Kamisa na ai töpö wani komoapalo opaö" makö pi kutii, makö isi waniho opatii, ĩ na makö kua häto kitä- ĩ na sa pi kuu nö, sa ösi kili pasia kule. ²¹ -Kamakö na sa walo kōa tä, Teusö a patanö sa kilia hätomani kitä- ĩ na sa pi kuu kule. Ai makönö wanisala ma tä thaa noai, ĩ ma tä thatala häto soatia tä, ĩ makö na sa pi honipo opa kitä. -Wanisala sa tä thaa noai, ĩ sa tä thaa wani ipö kotawö- ĩ na ĩ makö pi kuu mai, wanisala ma tä thaa pi topa apaö, sami sami ma tä thaa husuo opatii, tiko tä suö na makö sapäko opatii, ĩ na makö kua hätotia tä, sa pi honipo opa nö, sa ökōa soa pälaso kitä.

Kama makö wapao sapao kotiopököö!

13 Kamakö na polakapii sa hama huu pi kupasoma. Huki kamakö na sa hama huu kōo pia kule. -"Ki a waninö wanisala tä thaa kipiliö!" ĩ na sami wa kuu maikö. Polakapi makö kuu sisaaö! Satehei makö kuu ösöha tä, ĩ tä topa naioö- ĩ na Teusö tä wahetanö ĩ na makö noa pewö thaö. ² Kamakö na sa hama huu kōpili, ĩ tä, ĩ na sa kuuma: -Hisimö sa huu kōa tä,

wanisala ma tä thaa waikio noai, kamisanö ĩ makö noa thaa totio kitä- ĩ na sa kuuma, huki sa pä apa kule maaki, ĩ na sa kuu kōa kule. ³ -Paulo a na Cristo a kuu paio noai, Paulo anö ĩ ta hini nö, kamisamakö na a kuu tolea nömöo noa- ĩ na makö pi thama kitä. Kamakö na Cristo a utiti mi, a lotete epö thali. ⁴ Ai töpönö hii ti pakalai ti ha Cristo a utiti ipii a säpalöma maaki, Teusö a pata lotete epii, ĩ tänö Cristo a temöa komanöma kutenö, Cristo a temö sati soawö. Cristo a na samakö koka kutenö, Cristo a utiti kua kua noai na ĩ na samakö utitia apa naia kule. Samakö utitia apa naia kule maa-ki, kamakö na samakö kua kōkōma, samakö lotete epö nai kitä. Cristo a temö öpii ĩ a na samakö koka kutenö, Teusö a pata lotete epii ĩ tänö samakö temöapa naia komani. Önö kutenö, kamakö na samakö kua tä, samakö utitipo mai, samakö lotete epö kitäö!

⁵ Kamakö aiki, -Awai. "Jesus a pitili" ĩ na sa pi kuu totia kule. Jesus sa thapo wi ĩ sa- ĩ na kama makö pi kuu nö, kama makö wapao sapao kōpököö! Kama makö na kama makö pi tapomo sapa kōa totikiö! Kamakö ösi na Jesus Cristo a kua waikia kule ta pi kuu mai. Kama makö na makö pi tapoa totiki nö, -Ma. Jesus sa thapo wi ĩ sa mai kitä- ĩ na makö pi kuu tä, kamakö na Cristo a kua mai kitä. ⁶ Kamisa aiki, -Kamisamakö na makö pi tapomo totiki nö, samakö wapa kuköma, "Awai. Cristo anö ĩ töpö simöa totio noai ĩ töpö sai" ĩ na makö kupökö- ĩ na sa pi kuu kule.

⁷ ĩ na sa pi kuu kule maaki, kamisamakö na makö pi tapomo totiköma, -Cristo anö Paulo töpö simöa totio maa noai kitä- ĩ na makö kuu kitä maaki, -Kotītu tili töpönö wanisala tä thaa wi ĩ tä na töpö noamaö!- ĩ na Teusö a pata na ĩ na sa kuu. -"Kotītu tili makönö wanisala ma tä thama" Paulo a kuu wi ĩ pitili ta- ĩ na kamisanö makö pi thama pi topa mane. Kamakönö toitali tä thaa wi ĩ sa tä pii sisaö. ⁸ Jesus Cristo ta pitili ipii, ĩ sama ta peama pasio mai kitä. Ī sama ta palama apa sisaö. ⁹ Samakö utitia apa päla tä maaki, kamakö lotetea apa asa tä, samakö pi mönaha apa. Teusö a pata na kamisamakö aiki, -Kotītu tili töpö ösi lotetepamanöö! Ī töpönö toitali tä thaapö, ĩ tä pala totimanöö!- Teusö a pata na ĩ na samakö kuu. ¹⁰ Kamakö na sa waloiki nö, -Cristo anö sa simöa wi ĩ sa kutenö, sa hapalo loteteapalo opa nö, makö noa lotete thaa pia kuleö!- ĩ na sa kuu wani ipö kitä. Makö ösi utitipama mai, makö ösi lotetepamanöpö, Cristo anö sa simöa pasilöma. Önö kutenö, kamakö na sa walo paila nö kuno mai, kamakö na hi waheta sa tä simöa palua paipali keö!

¹¹ Ipa pö! Ī na pätawö. Toitali ma tä thaa totioö! Sa kuu wi ĩ ta hini totioö! Makö hōla mai, makö noimo totioö, ĩ na makö kua totio nö, toitali pö kua totikiö! Ī na makö kuaö ha, Teusö a patanö makö noima wi, ĩ anö makö pi topapalama sinomo wi, kamakö na ĩ a kutio kitä.

¹² Kamakö na Cristo a thapo wi ĩ töpö waloki ha, makö pi mönaha apa salo, makö noimaso opa nö, makö hanokopaso totio opapököö!

Hisa ha Cristo a thapo wi, kamakö na ĩ töpö pewö kai simöpaso keö!

¹³Jesus Cristo pata tänö makö totiapala apaö, Teusö a patanö makö noima apaö, makö noimaso wi, Teusö

a õsi kua tolele, ĩ anö ĩ na makö thama apatii, ĩ na Teusö a patanö makö thama apati wi, ĩ sa tä pi ipa kule. ĩ naköö!

Gálatas

Kalásia tili töpö na waheta tä simöpalö noai ĩ ta

Paulo anö Jesus ta wäsä hätäpoti pamö Kalásia tä uli na a waloikitö nö, kalasia tili töpö na Jesus ta wäsä kuköma. Ta wäsäö ha, ai kalasia tili töpönö ĩ ta hinia totilö nö, Jesus a thapo wi ĩ töpö kupasoma. ĩ na tä kua tä, Paulo a hua konasolö noai ha, ai tiko töpö waloa haiki nö, ai tiko ta wäsä haioma. -Moisés ma kai a hini totio mi tä, Teusö a na makö taamö toita mai kitäö!- ĩ na ĩ töpö kutima.

ĩ na ĩ töpö kuati noai, Paulo anö ĩ ta hini nö, a pi honipo opa salo, kalasia tili töpö na hi waheta tä simönöma. -"Jesus Cristo a pitili" ĩ na sanöma makö pewö pi kuu kuköma, Teusö a na makö pewö taamö totia apölasö. Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, sanöma makönö ĩ ma ta hini totile, ĩ tänö Teusö a na makö taamö toita toti mai kitäö!- ĩ na Paulo a kuu nö, -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ tä na Cristo anö makö uni kusöpalöma. Önö kutenö, -"ĩ na pö kuaö! ĩ na pö kuaö!" Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ ta hini totioö!- töpö kuu wi, ĩ töpö a hini tihöö! Pö pi mosaia totikiö! ĩ töpö a hini tihöö! Ma töpö a hininöma, töpö noa mi kalipalamati wi, ĩ töpö pea kuati wi na, ĩ na makö pea kua naikö matimöö!- Paulo a kuuma. -Ai sanöma töpönö makö noa thaa wi, ĩ ma tä pewö a hini totia kule maaki, Jesus ma thapo mi tä, Teusö a na makö taamö toita mai kitä. "Jesus Cristo a pitili" ĩ na sanöma makö pewö pi kuu totio wi, ĩ tänö Teusö a na makö taamö toita sisa kitäö!- ĩ na hi waheta tä kuu.

1 Paulo sa. Jesus Cristo anö ai töpö simökö noai, ĩ ai sa. Sanöma tänö sa simöa maama. Jesus Cristo a sainö sa simököma. Jesus Cristo a noma totisoma tä, kamakö hai ĩ pö Teusö anö a temöa komanö noai, ĩ Teusö anö sa simököma. ² Kamisa, Jesus a thapo wi, kamisa na ai töpö kule ĩ töpö, ĩ na samakö kui samakönö hi waheta sama tä simöpali ke. Kalásia tä uli kule ha Jesus ma thapo wi ĩ makö pilia setekelati, ĩ makö kokamo hätäpoti polati, ĩ makö na sama tä waheta simöpali ke.

³ Kamakö hai ĩ pö Teusö a, kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä, ĩ na kilii töpö na sa hapalo nö, -Kalásia tili wa töpö totiapala apapöö! Wa töpö pi topapalama apapöö!- ĩ na sa kuu. ⁴ Kamakönö wanisala ma tä thaa wi, ĩ tä noa na Jesus a säpamonasoma. Sanöma makönö wanisala ma tä thati wi, ĩ tä noa na Jesus anö makö täa konöpö, a säpamonasoma. Kamakö hai ĩ pö Teusö aiki, -Sanöma makö pewönö wanisala tä thaa wi, ĩ tä noa na ipa ulu a säpamonasopököö!- a pi kuuma. -Sa thapo pasia mane, ĩ töpönö wanisala tä thati wi, ĩ tä na ipa töpö köapapö, ipa ulu Jesus a säpamonasopöö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. ⁵ -Teusö a totiatalo opa asaö!- ĩ na sanöma makö pewö kuu soatiopöö! ĩ naköö!

Jesus ta topa apöle, ĩ na ai ta kua naio wi, ai ta kua sätäa mai kitä

⁶ Ipa kalásia tili pö! Teusö ma hosa soatoö ha, kamakö na sa pi wi na takömo opa kuleö! Cristo anö makö totiapala apaö ha, Teusö anö makö nakalöma. Makö nakalö noai, ĩ ma hosa soatalö nö, ai tiko ma ta hini pi topa apa nö kilile a. -ĩ ta topa apöle- ai töpö kuu ha, ⁷ -ĩ pitili ta- pö pi kuu tihöö! Jesus ta topa apa sisaa. Ai tiko ta topa apa naine ĩ ta kua mai kitä. Jesus Cristo

ta topa apöle, ai töpönö ĩ tä isi a wanihipama pi topa apa paa salo, makö isi wanihama naia paa kule. ⁸ -Kamakö na Jesus ta topa apöle ĩ sa ta wäsäpili, ĩ pitili tä sai a totiwö. Āju tänö kamakö na ai tiko ta wäsä kuköma, Teusö anö ĩ a peama hötököpöö! Hi kamisamakönö hötöwö, ai tiko sama ta wäsä hötököma, Teusö anö samakö peama hötöopököö!- ĩ na sa kuu kule. ⁹ -Jesus ta topa apöle, kamakö na ĩ sa ta wäsäpili, ai tänö ĩ tä isi a waniha pasipalö nö, tiko ta wäsä nömöoma, ĩ a wani nomasoö ha, Teusö anö ĩ a wani peama soatiopöö!- ĩ na sa kupili, huki ĩ na sa kuu kōa kule. ¹⁰ -Paulo anö ta wäsäti wi, ĩ ta topa apasanoöma sa töpö pi thama pi topa sisa mane. -Paulo anö ta wäsä pole, ĩ ta topa apa- ĩ na Teusö sa pi thama pi topa totia kule. Teusö sa pi mönahapama pi topa totia sisa kule. Sanöma sa töpö pi mönahapama pi topa sisa aköna, -Cristo anö sa simöa wi, ĩ saö!- sa kuu mana pi.

Teusö anö Paulo a nakalö noai ĩ ta

¹¹ Ipa pö! ĩ na kamakö na sa kuu pia kule. Jesus Cristo ta topa apöle, sa ta wäsä sinomo wi, sanöma tä pi saimo päo nö, ĩ ta wäsä maama. ¹² Sanöma tä na ĩ sa ta hini maama. Ai sanöma tänö kamisa na ĩ ta taöma maama. Jesus Cristo anö kamisa na ĩ ta taöma sisama.

¹³ Juteu pata töpönö ta wäsä sinomo wi, ĩ sa ta hini paitioma. ĩ tä, sa kua somatio noai, ĩ ma ta hini waikitioma. -Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, Paulo anö pe epii ĩ töpö peama apatimaö! ĩ töpö mapama pi topa apa köomaö!- ĩ na ĩ ma ta kuu hini tete waikitioma. ¹⁴ Ipa Juteu töpö nö patapö noa thamoti noai, ĩ sa ta taö pi topa apatima. ĩ na nö patapö töpö kuati kua noai na, ĩ na sa kua pi topa kua naioma

kutenö, nõ patapö töpö noa thamo noai, ï sa ta hini pi topa totiatalo opa naioma. Sa pi pata hata waiki tä, ipa ai juteu pi pata hatawö töpönö ï ta hinipala apa hõtö-tioma maaki, ï sa ta hini tolea apa asalöma.

¹⁵ ï na sa kuama maaki, Teusö anö sa totiapala nõ, ipa nao a thalupökö wani na sa ositi wai kua soa tä, Teusö anö sa saia totilöma. Sa saia totilö nõ, sa simöa sinomo pia salo, sa nakalöma. ¹⁶ Sa nakalö nõ, juteu töpö a hilo pasia mane ï töpö na Jesus sa wäsöpö, kamisa na Teusö anö kama hai ï pelupö a sai tapamomanöma. ï tä, ai sanöma sa tä hini tolemo maama. ¹⁷ Jesus anö töpö simöa somanö noai, Jetusalëi tä uli ha ï töpö kulati, ï töpö na sa huumö kua totioolö mai ha, Atápia tä uli hamö sa huamö kua totia pasia pälasolöma. ï hamö sa huamö kua totia apölo nõ, waiha Tamaasöku tä uli ha sa waloa nömökö tasoma. ¹⁸ ï na tä kua tä, 3 tä inama maa kutalo nõ, Pedro sa huama pia salo, Jetusalëi tä uli ha sa hulolö nõ, Pedro a na sa kuo taso noai, 15 tä mumi kupaso tasoma. ¹⁹ Jesus anö töpö simönö noai, ï sa töpö pewö tapa maama. Pedro a, Jesus a hai ï poose Tiago a, ï na kilii sa töpö tapa sisama.

²⁰ Kamakö na sa tä säökama pole, ï pitili ta. Sa holisimo mai kitäö! Teusö anö ï tä taö.

²¹ Jetusalëi tä uli ha sa husolo nõ, Sítia tä uli hamö sa hua soalölö nõ, Silísia tä uli ha sa huu nömöoma. ²² Jesus Cristo a thapo wi ï töpö kokamo sinomo wi, Jutéia tä uli ha ï töpö kule, ï töpönö sa tapa maama. ²³ Ai töpönö sa kateha noai, ï töpönö ï ta hini päoma. -Sutu ha makö peamatipili, ï anö Jesus ta wäsä kulaliö! "Jesus a tälö heö!" tä kuu wi, Paulo anö ï tä mapama pi topa kipili maaki, huki ï ta wäsä kulaliö!- ï na Jutéia tä uli ha ï na ï ta kuu hini päoma. ²⁴ -Paulo anö Jesus ta wäsä kulaliö!- ï na tä kuu hininö nõ, -Teusö a loteteo opapawö- ï na töpö kupalotima.

Jesus anö töpö simönö noai, Paulo anö ï töpö huama noai, ï ta

2 ï na tä kua tä, sakimi ipii, 14 tä inama kui tä inama matalo nõ, Jetusalëi tä uli hamö Pahanapé a, Tito a, ï na kilii sa töpö kai hua konasolöma. ² -Jetusalëi tä uli ha a hulolö!- Teusö a kuu ha, sa hua hõtösolöma. ï ha sa waloikitö nõ, Jesus a thapo wi ï pata sa töpö naka sisalö nõ, ai töpö loa naia mi tä, ï pata töpö na sa hapalo nõ, juteu töpö pasi mai ï töpö na Jesus sa ta wäsä hätäpoti wi, ï pata töpö na ï sa ta katehama. -Awai. Jesus wa ta wäsä makoka waikiomakö. Wa ta wäsä tomöpo mi maa noa- ï na ï pata sa töpö thama pia salo, sa ta katehama. ³⁴ Sa ta katehaö ha, -Awai. Wa ta wäsä makoko opa waikiwöö!- pata töpö kuu hõtöoma. ï na tä kua tä, ai töpönö Jesus a thapo holisipo noai, ï töpö aiki, -Paulo a kateha piale, ï ma ta hini naio maapökö! Paulo aiki, "Jesus na makö koka naiköma kutenö, Moisés anö juteu töpö nõ patapö noa thati noai, ï ta hini maikiö!" ï na Paulo a kuu häto kitäö! ï na a kuu ha, "Naiö! Kamakö hai ï nõ patapö töpö noa thati noai, ï sama ta hini pi topa kuleö!" ï na makö kuupökö- ï na Jesus a holisi thapo pasio päo

noai, ï na ï töpö kupaloma. ï na ï töpö kuu waikio nõ, Jesus a thapo totio noai, ï töpö na ï töpö holisimo wi, ï töpö loa tikiliki nõ, ï töpö hapalo toleho läatalo opama. ï töpö aiki, -"Makö Teusömo makoko pi topa salo, makö isi ola ösö wai hanöpalö nõ, ï makö isi ola ösö wai hosalöpö" ï na nõ patapö töpö kuuma thaliö!- ï na ï töpö pi kuu nõ, -Paulo anö Tito a nokapalama pole, isi ola ösö wai hosapa mi salo- ï na ï töpö kuuma. Kamakö hai ï nõ patapö töpönö makö noa thaa noai, ï tä na Jesus anö makö uni kusöa waikipalöma maaki, ï töpö loa tikilio noai, ï töpönö samakö uni ökapama pi topa köoma. ï na ï töpö kuationa maaki, Jesus a thapo totio wi ï pata töpö aiki, -Tito a ösö wai hosapamo mi salo- ï na ï pata töpö kuu maama. Tito a hai, ï köteeku tä maaki, -A ösö wai hosapamo mi salo- ï na pata töpö loo noai, ï na ï töpö kuu maama. ⁵ Jesus a thapo holisipo noai, ï töpö aiki, -Kamakö nõ patapönö makö noa thaa noai, ï ta hini totioheö!- ï na ï töpö kuuma maaki, Jesus ta topa apöle ta pitili ipii, kalásia tili makönö ï ma ta thapo soatiopö, -Naiö!- samakö kuu totio opa hõtöoma.

⁶ Sanöma töpö möamö patapöi, ï töpö na, -Pata makö- ï na ai töpö pi kuu kule maaki, ï na Teusö a pi kuu pasio mai kitä. Teusö anö sanöma pili makö ösi pewö möö ösöhöo nõ, -Kamakö hai, pata makö- ï na Teusö a pi kuu pasioö. -Ki töpö hai, pata töpö- ai töpönö töpö noa thaa pasile, ï pata töpönö sa pi hatukama pasio maama. Kamisanö sa ta wäsäti pole, ï tä na ai pata töpönö ai ta sätäama naio maama. ⁷ ï pata töpö aiki, -Teusö anö Pedro a simöa kua noai na, ï na Paulo a simöa thaa hõtölöma. Pedro a simöaö ha, Jesus ta topa apöle, juteu töpö na Pedro anö ï ta wäsäti, Paulo a simöa naioö ha, juteu töpö pasi mai ï töpö na Paulo anö Jesus ta wäsä hõtöa, ï na töpö kua kule- ï na ï pata töpö kulasoma. ⁸ Teusö anö juteu töpö na Pedro a simönö nõ, a pasilipo kua noai na, ï na juteu töpö pasi mai ï töpö na Teusö anö sa simönö nõ, ï na sa pasilipo kua naioma. ⁹ Önö kutenö, -Tiago a, Pedro a, João a, ï na kilii, ï pata töpö sai- ai töpönö töpö noa thaa wi, ï pata töpö aiki, -Paulo ai. Jesus wa ta wäsöpö, Teusö anö wa simönöma. Kawa, Pahanapé a, ï na kilii makönö Jesus ma ta wäsäti wi ï makö, kamisamakönö Jesus sama ta wäsäti wi ï samakö hõtöwö, ï na makö pewö kua manu kule, "Juteu töpö na kamisamakönö Jesus sama ta wäsäpö! Juteu töpö pasi mai ï töpö na kamakönö Jesus ma ta wäsä hõtöopökö!" ï na samakö pewö kuu kuleö!- kamakö na ï na ï pata töpö sai kuuma. ¹⁰ ï na ï pata töpö kuu nõ, -Töpö honimoti wi, hi tä uli ha ï töpö kule, ï ma töpö pasilia totipalöpökö!- ï na ï töpö kuuma. Töpö kuu ha, -Awai. ï na sa pi kuu hõtöa waikia kuleö!- sa kuu hõtösoma.

Pedro a na Paulo a hapalo opa noai ï ta

¹¹ ï na tä kua tä, Ásiokia tä uli ha Pedro a waloiki nõ, a tomöpo mi ha, Pedro sa päsäpama. ¹² Juteu töpö pasi mai ï töpö na Pedro a ia naio waikioma maaki, Tiago anö töpö simönö noai, ï töpö waloa haiki ha, tiko ha

Pedro a ia kai loo hanomoma. -Juteu tōpō pasi mai ī tōpō ōsō hosapamo naiopōkōō!- tōpō kuti noai, ī tōpō na Pedro a kili salo, juteu tōpō pasi mai ī tōpō na Pedro a ia kai loo sātāo kili kōoma. ¹³Juteu tōpōnō Jesus a thapo noai, ī ai tōpō holisimo naio nō, ī juteu tōpō pasi mai ī tōpō na ī tōpō holisi wani ekuo hanopalo lāo naioma. Pahanapé a maaki, ī a hanopalo naioma. ¹⁴Ī na ī tōpō kuaō ha, -Ī tōpōnō Jesus ta topa apōle, Jesus ta pitili ipii, ī ta hini totia akōna, tōpō holisimo mana pi. Juteu tōpō pasi mai ī tōpō na ī tōpō ekuo hanopalo mana pi- ī na sa pi kuu salo, Pedro a na sa hapaloma. Sa hapalo nō, -Juteu tōpō pasi mai ī tōpō na wa iapalo naioma kutenō, kawa hai, juteu wa maaki, hi juteu tōpō a hilo pasia mane ī tōpō kua kuati wi na, ī na wa kua naia kule. Ī na wa kua naia kule maaki, ī juteu tōpō pasi mai ī tōpō na wa hapalo nō, "Juteu samakō kuati wi na, ī na makō kua naitiopōkōō!" ī na wa kuu silia apatiwō a- ī na Pedro a na ī na sa kuuma.

Teusō a na makō taamō totia apōlasoō

¹⁵ Kamisamakō hai ī pata tōpō hai, juteu tōpō kutenō, Kamisamakō hai, juteu samakō. -Juteu tōpō pasi mai ī tōpō wanisala apa kua wi na, ī na samakō wanisala kua mai kitā- ī na juteu samakō pewō pi kuu kule maaki, ¹⁶-Jesus Cristo a pitili- ī na sanōma makō pewō pi kuu kukōma, Teusō a na makō pewō taamō totia apōlasoō. Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, sanōma makōnō ī ma ta hini totile, ī tănō Teusō a na makō taamō toita toti mai kitā. Makō hāwāpo soa kule. Ī ma tā taō waikia kule. Ōnō kutenō, -Jesus Cristo a pitili tā sai- ī na sanōma makō pewō pi kuu totio nō, Teusō a na makō taamō totipasōō. Ōnō kutenō, -Jesus Cristo a pitili- ī na juteu samakō pi kuu naioma. -Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī ma ta hini ha, Teusō na makō taamō totipaso kitā- samakō pi kuu mane. Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, sanōma makō pewōnō ī ta hini totio wi ī tănō Teusō a na sanōma makō pewō totipo mai kitā.

¹⁷-“Cristo a pitili” sa pi kuu totia apōkōma, Teusō a na sa taamō totipaso kitāō!- ī na makō pi kuu tā, ī tōkō soatawō wa pi tapoiki nō, -Hāō. Sa wanisala sai takōō!- ī na makō pi kuu kitā. Ī na makō pi kuu kitā maaki, -Sanōma makōnō wanisala ma tā thatala wi, Cristo anō ī tā pii hātoa kule- pō pi kuu ti! ¹⁸-Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī sa ta hininōma kutenō, sa totia waikipasoma- ī na sa pi hole kuu paio noai, ī sa ta hosa waikilōma maaki, ī sa ta hini sapa opimo kōkōma, wanisala sa tā thaa kōo wi ī sa kua kōa soatasōō. Ī sa ta hini sapa kōone, ī tā wanisala. ¹⁹-Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī wa ta hininōma, Teusō a na wa taamō totipaso kitāō!- tā kuu wi sa ta hini mai kitā. Nomawō tănō ta hini mi kui na, ī na sa ta hini mi kuō ōpō. Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō sa ōsi peama apa nō, sa ōsi noma totimanōma. -Moisés anō tōpō noa thaa noai, ī sa tā pewō a hini makokopo totia akōna, Teusō a na sa taamō toita apō kitā maaki, ī sa ta hini makōka totia mi kutenō, Teusō a na sa taamō toita mai kitāō! Ōnō kutenō, wi na sa kua

pātākō?- ī na sa pi kuuma. Ōnō kutenō, -“Cristo a pitili” ī na sa pi kuu totia sisakōma, Teusō a na sa taamō totia apapaso kitā- huki ī na sa pi kuu salo, Teusō sa hini pi topa sinomo wi ī sa. ²⁰Hii ti pakalai ti ha Cristo a na sa uni sāpamo naio waikilasoma kutenō, huki sa temōa mane. Kama sa sai temō mai maaki, pili sa ōsi sai na Cristo a kua kule. Huki hi masita tā uli ha sa kua tā, -Teusō ulupō a pitili- sa pi kuu pole, ī tănō sa temōa pāa kule. -Cristo a pitili- sa pi kuu totia apōla nō, ī a na sa mamō teteiki nō, sa kutia. Ī anō sa noima apama. Sa noima apa nō, sa taa koni pia salo, a sāpamonasoma. ²¹Teusō anō sanōma makō noima apa nō, makō totiapala apati wi ī sa tā hosa mane. Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō Teusō a na makō taamō totia apa waikipasoma akōna, Cristo a sāpamo maa noa pi pi.

Jesus ma ta hininōma kutenō, Teusō a ōsi kua tolele, kamakō ōsi na ī a kukō noai ī ta

3 Ipa kalásia tili pō. Makō pi hatukuo maapa wikō. Ai tōpōnō makō isi wanihama apa noa. Hii ti pakalai ti ha Jesus Cristo a sāpalō noai, kamakō na ī ta kateha totioma maaki, ī tā na makō pi motio opa soapawō. ²Wi na makō pi kuu kule? Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī ma ta hinia totilōma salo, Teusō a ōsi kua tolele, kamakō ōsi na ī a kukōma ta o? Ma. Noa thaa pāo wi ī ma ta hini pāoō ha kuno mai. Jesus ta topa apōle, ī ma ta hini nō, -Ī pitili tā sai a- makō pi kuu totioma kutenō, kamakō ōsi na Teusō a ōsi kua tolele, ī a kua totikōma. ³Pō pi motio opati ti! Teusō ma thapo tute tā, Teusō a ōsi kua tolele, ī anō makō ōsi totia sisapalōma maaki, kamakō aiki, -Huki kama sa ōsi lotetea waikia kutenō, sa ōsi topa apa waikia kuleō! “Teusō a ōsi kua tolele, ī anō sa pasilipo nō toapōkōō!” sa pi kua hata maneō!- ī na makō pi kupalotipa wikō a. ⁴Makō kuatipili, ī ma tā taō maa waikitasopa noaikō a. -Kalásia tili tōpō pepalo opa waikitioma kutenō, huki ī tōpō kasiapalo opa kitāō!- ī na sa kuu pi topa kule maaki, makō kasiapalo mi kutenō, -Ī tōpō pea hāto pāo kipili?- kamakōnō ī na sa pi thama kule. ⁵Wi na makō kuati ha, kamakō na Teusō anō kama ōsi kua tolele, ī a totokō nō, kamakō na tā aipōamati? -Moisés anō nō patapō tōpō noa thaa noai, ī sama ta hini totia salo, Teusō anō kama ōsi kua tolele, ī a ōsi tototāō- makō pi kuu kule? Ma. Ī na pō pi kuu tihōō! Jesus ma ta hini nō, -Ī ta pitili- ī na makō pi kuu ha, Teusō anō kama ōsi kua tolele, ī a ōsi totoki.

⁶Nō patapō Abraão a na ī na tā kua somama. -Teusō a pitili- a pi kuu totio nō, Teusō a na a mamō teteoma kutenō, Teusō a na Abraão a taamō totia apōpasoma. ⁷Ī na tā kuaō ha, -Teusō a pitili- tōpō pi kuu totio opa nō, Teusō a na ī tōpō mamō teteo totio opa wi ī tōpō hai, Abraão a ulupō tōpō kui na, ī na ī tōpō kuō asawō. Teusō a na Abraão a taamō toita apa kua noai na, ī na ī tōpō taamō kuō hōtōwō. ⁸Sutu ha, ī na Teusō tā waheta kuu somama: -Juteu tōpō pasi mai ī tōpō maaki, ī tōpō aiki, “Teusō a pitili” ī tōpō pi kuu totio opa asaō ha, Teusō anō ī tōpō ōsi totipali kitāō!- ī na Teusō tā

waheta kuuma. Abraão a na toita ta wäsä noai, Teusö tä waheta na ĩtä säökököma. -“Teusö a pitili” ĩ na wa pi kuu makoka kuu wi na, ĩ na sanöma töpö pewö pi kuu kuköma, ĩ sa töpö pewö totiapala hõtöki kitäö!- ĩ ta wäsä noai, ĩtä säökököma. ⁹-Teusö a pitili- Abraão a pi kuu totioma kutenö, Teusö anö a totiapala hõtöoma. ĩ na tä kua kua noai na, huki ĩ na tä kua hõtöoö. -Teusö a pitili- töpö pi kuu totio wi, huki Teusö anö ĩ töpö totiapala kua hõtöoö.

Teusö anö Moisés a noa thaa noai, ĩ wa ta hini kule maaki, wa ösi totipo totio mai kitä

¹⁰-Nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta säökökö noai, ĩ sa ta hinia totilöma, Teusö a na sa ösi totia apöpasö kitäö!- ĩ na töpö pi kuu wi, ĩ töpö na Teusö aiki, -Makö peama kuki kitä- ĩ na a pi kuu. -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ wa tä pewö a hini totio mi tä, Teusö anö wa peama kitäö!- Teusö tä waheta na ta kule, ĩ na ta kua. -Nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sa ta hinia totilöma, Teusö a na sa ösi totia apöpasö kitäö!- ĩ na wa pi kuu kule maaki, ĩ wa tä pewö a hini totiatalo opa mi kutenö, Teusö aiki, -Wa peama kitä- ĩ na Teusö a pi kuu. ¹¹-Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sa ta hini ha, Teusö a na sa ösi totia apöpasö kitäö!- ĩ na wa pi kuu kule maaki, ĩ na Teusö tä waheta kuu mi ipö matatä. -“Teusö a pitili” wa pi kuu totio nö, Teusö a na wa mamö teteiki nö, Teusö a na wa ösi totia apöpasömonasoma, wa temöapalo opa asatio kitäö!- ĩ na Teusö tä waheta kuu. ¹²Nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ tiko ta pasiwö. -“Teusö a pitili” wa pi kuu totio nö, Teusö a na wa mamö teteköma, wa ösi totia apöpasö kitäö!- ĩ na nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ na ĩtä waheta kuu mi. -Toitai wa tä pewö thaa sinomo kuköma, wa ösi totia apöpasö kitäö!- ĩ na nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ na ĩtä waheta kuu pasioö. -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ wa ta hini totio kuköma, wa ösi temöo opötio kitäö!- ĩ na ĩtä waheta kuu.

¹³-Toitai wa tä pewö thaa mi tä, wa nomasoma, wa wani peama tolea kuki kitäö!- ĩ na nö patapö töpö noa thama maaki, makö pea tolea piale, ĩtä pi na Cristo anö makö pewö kusöpalöma. Makö täapa kōo läöpö, Cristo a noma waikisoma kutenö, makö nomasoma maaki, ösi makö pea tolea kōo naso mai kitä. -Hii ti na sanöma töpö sauö wi, ĩ töpö ösi pea tolea konaso kitä- ĩ na Teusö tä waheta kuu manu kule, pakalai ti ha Cristo a pi hīta tä, a pea totioma. Kamakö noa na Cristo a pea totio waikioma kutenö, huki makö pea tolea konaso wi tä kua mai kitä. ¹⁴Jesus Cristo anö makö täapa kōo läö waikioma kutenö, Teusö anö sanöma makö pewö totiapala apaö. -Wa totiapala apa salo, wa ösi totia apöpamani kitäö!- ĩ na Abraão a na Teusö a kuu kua noai na, huki juteu töpö pasi mai ĩ töpö na ĩ na Teusö a kuu kua naiö. Jesus Cristo anö makö pewö täapa kōo läö waikioma kutenö, -Jesus Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu totio kuköma, kamakö pewönö Teusö a ösi kua tolele, ĩ ma ösi täalali. -Hi kamisa ösi kua tolele ĩ sa ösi totoki kitäö!- Teusö a kuu noai, ĩ ma ösi täa setekoö.

Teusö a, Abraão a, ĩ na kilii töpö noa thaso noai ĩ ta

¹⁵Ipa pö! Teusö anö makö noa thaa kua wi na, ĩ na ai sanöma tänö ĩ na ai sanöma tä noa thaa kua hõtöoö. Makö noa thaso nö, makö noa thaso pole, ĩtä säököki, pili makö a hilo pole ĩ ma tä säöka sätäki, ĩ na makö kua tä, makö noa thaso pole, ĩ ta kusöpa mai kitä. Makö noa thaso waikioma kutenö, ĩtä na ai ta sätää hösökama naiö mai kitä. ¹⁶Sutu upa, Teusö a, Abraão a, ĩ na kilii töpö noa thaso nö, Abraão a na Teusö a hapalo nö, -Kawa, au ulu tolewö tä sai, ĩ na kilii makönö sanöma ma töpö pewö pi hatukupamani ha, kamisanö ĩ sa töpö pewö totiapala apa kitä- ĩ na Teusö a kuuma. -Au ulu tolewö töpö- ĩ na Teusö tä waheta kuu mi. -Au ulu tolewö tä- tä kuu sisaö. Satehe epii töpö aiki kuno mai. Sami tä aiki pätawö. -Au ai ulu tolewö tä- tä kuu pole, ĩ Cristo a. ¹⁷Pi naka. ĩ na sa kuu totia alu kule. -Makö totiapala totio opa kitäö!- Abraão a na Teusö a kuu totiatalotima. A kuu totiatalo waikio noai ha, saki mi ipii, ĩ 430 tä inama kui tä inama matalo nö, Moisés a na Teusö a hapalo nömöo nö, a noa thaa nömöoma. A noa thaa nömöoma maaki, Abraão a na Teusö a hapalo waikio noai, ĩ ta mapama maama. -Makö totiapala apati kitäö!- Teusö a kuu noai, ĩ ta mapama päo maa ma. ¹⁸Teusö aiki, -“ĩ na pö kua totioö! ĩ na pö kua totioö!” Moisés sa noa thaa noai, ĩ wa ta hinia totilöma, wa totiapalati kitäö!- ĩ na Teusö a kuu kule ta o? Ma. ĩ na a kuu mi ipö. -Wa totiapala apati kitäö!- Teusö a kuu noai, ĩtä na, -Pitili ta- wa pi kuu kuköma, Teusö anö wa totiapalati kitä. Abraão a lö kui, -“Wa totiapala apati kitäö!” Teusö a kuu wi, ĩ pitili tä sai aö!- ĩ na a pi kuu ha, Teusö anö a totiapala apa hõtötio ma. ĩ na tä kuama.

Wi na Teusö a pi kuu salo, Moisés a na nö patapö töpö noa thamatima?

¹⁹ĩ na tä kuama kutenö, wi na Teusö a pi kuu salo, Moisés a na nö patapö töpö noa thamatima? Wi na makö pi kuu kule? Pi naka. Tä wanisala apati wi, ĩtä na sanöma makö pi hatukupamani pia salo, Teusö anö nö patapö töpö noa thama. -Au tolewö tänö Teusö sa na sanöma töpö pewö pi hatukupamani ha, ĩ sa töpö pewö totiapala apa kitä- ĩ na Teusö a kuuma. ĩ Abraão a hai ĩ tolewö tä, ĩ Cristo a hai, ĩ a huu paio mi tä, Teusö anö nö patapö töpö noa thaa paio päoma. Teusö anö sanöma nö patapö töpö noa thaa pi topa noai, äju töpö na ĩ ta wäsä somaö ha, ĩ äju töpönö Moisés a na ĩ ta wäsä nömöoma. Ta wäsä nömöoö ha, Moisés anö kama hai töpö na ĩ ta wäsä tolea nömöoma. ²⁰Abraão a na Teusö a hapalo tä, Abraão a na ai tänö Teusö a kai a wäsä tolea wi, ĩ ai tä kuo pasio maama. Kama Teusö a sai hapalo soata tä, Abraão anö tä hini totio soata noai, ĩ Abraão a kuoma.

²¹Abraão a nomaso noai ha, sakimi ipii waiha Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thamatima. Sakimi ipii nö patapö töpö noa thamatima kutenö, -Sanöma wa töpö pewö totiapala apa kitä- Abraão a na a kuu soma noai, ĩ ta maa kōo hātöpasoma? Ma. ĩ ta

mapo kōo maama. Teusō anō Moisés a na nō patapō tōpō noa thamati noai, ī tănō sanōma makō ōsi palimi-palōma akōna, ī nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō Teusō a na makō taamō totipamanō noa kipi. ²² Nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō Teusō a na makō taamō totipama maama. -Sanōma tōpō pewōnō wanisala tā thaa sipa apatiwō- ī na Teusō tā waheta kuu. Ōnō kutenō, -Jesus Cristo a pitili- ī na tōpō pi kuu totio wi, ī tōpō na ōsi palimipo wi ī tā totoa asaki kitā. -Kamisa na makō taamō totia apōpaso kitā. Makō ōsi palimipo wi ī sa tā totoki kitā- Teusō a kuu noai, ī tā totoa asaki kitā. -Teusō a pitili- ī na tōpō pi kuu wi ī tōpō na.

²³ -Jesus Cristo a pitili- ī na makō pi kuu totio wi, ī nasimō tā kua paita mi tā, nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō makō uni pewō ōkakō nō, makō huōpoti-ma. -Cristo a pitili- ī na sanōma makō pi kuu totio wi, Teusō anō ī tā tapamoma paio mi tā, ī na makō ōka kuo paitioma. ²⁴ Hi tā uli ha Cristo a huu paio mi tā, Cristo a na makō walomakōpō, nō patapō tōpō noa thaa noai ī tănō makō simōa sinomo paio pātioma. -Cristo a pitili- makō pi kuu nō, Teusō a na makō taamō totipasopō, nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō Cristo a na makō walomakōma. ²⁵ -Cristo a pitili- ī na sanōma makō pi kuu totio wi ī tā waloa waikikō solōma kutenō, nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō makō simōa noai, huki ī tā kua soa mai kitā.

²⁶ -Jesus Cristo a pitili- ī na makō pi kuu kukōma, Teusō ulupō makō pewō kupasoō. Teusō ulupō makō kupalo nō, Cristo a na makō pewō kokaki. ²⁷ Makō māi ōmamoā totisoma, Cristo a na makō koka totiki nō, au haloī ōsōnō wa halota kua kōo kua wi na, ī na kawanō Cristo wa uni haloa thaa hōtōlōma. ²⁸ Cristo a na makō pewō uni koka waikia kutenō, sami makō kua. Sami makō kua waikipasoma kutenō, -Juteu wa pasi mai, ī tiko wa pasiwō- huki ī na tā kuu wi, ī tā kua mai kitā. -Noa mi wa kalipalo sinomo pasio pätio kutenō, Teusō wa thapo wi wa mai kitāō!- ī na tā kuu wi tā kua naia mai kitā. -Suō wa pasi kutenō, wa Teusōmo tomōpo pasio mai kitāō!- tā kuu wi tā kua naia mai kitā. -Cristo anō wa thapo wi ī wa- ī na ī makō pewō na tā kuu wi, tā kua ōsōhōa sisaa. ²⁹ Cristo anō makō pewō thapo kutenō, Abraão hai ī tolewō tōpō kui na, ī na makō pewō kuō. Abraão a na, -Au tolewō sa tōpō totiapala apa kitāō! ī tōpō na sa ōsi kua tolele ī sa ōsi totoki kitā. Sa tōpō ōsi totipali kitāō!- Teusō a kuuma. Teusō anō makō ōsi totia waikipalōma kutenō, -Abraão hai ī tolewō makō pewō- sa kuu alu kule.

4 Pi naka. Ī na sa kuu kule. Pō a nomasoō ha, pelupō anō pō a hai ī wani ī tā kuo noai, ī tōkō pewō tāli. Pelupō a wai ose epō soa tā, ī wani tōkō sua paio mai kitā. Waiha a wai pata opia totilo nō, ī pō a hai ī wani tōkō sua sisali. A wai ose epō tā, pō a sai pō ha tōpō kalipalo wi, ai pata tănō ī tōpō simōa kua wi na, ī na pelupō a ose wai simōa kua hōtōoō. ² A ose soa pāla tā, ai tōpōnō a wai simōa sinomotii. Pō aiki, -Waiha sa nomaso noai ha, ī na tā kuto tā, ipa ulu anō ipa wani tōkō kuo noai, ī tōkō tāa hailōpōō!- ī na pō a

kuu soata waikioma kutenō, pō a nomaso noai ha, ī tōkō soatawō, kama hai ī ulu anō ī wani tōkō tāa haia soatali. ³ Ī na tā kua kua wi na, ī na Jesus ma thapo wi, ī na makō pewō kuaō. Teusō a na makō osemoti tā, Teusō a na makō pi hatukua paia mi tā, sai tōpōnō ai tōpō simōa sinomoti wi, ī sai tōpōnō makō simōa naitioma. ⁴⁵ Sai tōpōnō makō simōa sinomotima maa-ki, Teusō anō kama hai ī pelupō a simōnōma. -Ī na ī tā wakala kuto totia hōtōa tā, ipa ulu sa simōni pia salo- Teusō a pi kuu noai, ī na ī tā wakala kua toitasoō ha, pelupō a simōnō lasoma. Sanōma tā suōnō a thapalōma. Teusō a ulupō hai, ī sanōma tā kupasoma. -Moisés anō tōpō noa thaa noai, ī tănō tōpō simōa sisa wi, ī tōpō tomōpo mi ipō kutenō, ī sa tōpō tāapa kōo lāo nō, Teusō ulupō sa tōpō thalali pia salo- ī na Teusō a pata hai ī pelupō a pi kuu salo, sanōma tā kupasoma. Moisés anō nō patapō tōpō noa thati noai, ī tănō a simōa hōtōtio noai, ī a kuoma.

⁶ Huki Teusō ulupō makō kutenō, kamakō ōsi ha Teusō anō kama hai ī pelupō a ōsi kua tolele, ī a ōsi simōnōma. Teusō a na, -Hapa. Ipa hao ail- makō thamati wi, ī a ōsi aiki. ⁷ Ōnō kutenō, huki ai tănō makō simōa wi, ai tā mai kitā. Teusō ulupō makō sisawō. Teusō ulupō makō kutenō, Teusō anō tōkō thapo polali, kamakō na ī tōkō pewō totoki kitā.

Kalásia tili tōpō na Paulo a pi honipoō

⁸ Teusō ma taō paio mi tā, ai pata tōpōnō makō simōatima. Ī pata tōpō hai, ī sai tōpō kuoma. Ī sai tōpō hai, pata tōpō sai kuo maama. ⁹ Huki Teusō ma thapo totia kule. -Teusō anō makō thapoō- ī na sa kuu totia kule. Ī na tā kua kule maaki, wi na makō pi kuu salo, sai ma tōpō thapo pi topa kōatalo opa nō kilia sai? Teusō a na ī tōpō utiti, tōpō tomōpo mi, ī na ī sai tōpō kuō maaki, ī tōpō na, -Sa simōa naioō!- makō pi ku upawō. ¹⁰ -Ī tā wakala sai na makō kokamoō, ī a pilipoma sai na makō kokamoō, ī tā inama sai na makō kokamoō, ī na makō kokamo kua totio mi tā, Teusō a na makō taamō toita mai kitāō!- ī na makō pi ku upawō. ¹¹ Kamakō na sa pi honipo waikia kule. Sa kasiapalo opa nō, kamakō na Jesus sa wāsāti kipili maaki, -Makō wani tomōpo mi ipōō!- kamakōnō ī na sa pi thama apawōō!

¹² Ipa pō! Nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō makō simōa soma maama. Ōnō kutenō, nō patapō tōpō noa thaa noai, ī sa ta hosalōma kutenō, kamakō kua kua somatio kua noai na, ī na kamisa kua hōtōa kule. Nō patapō tōpō noa thaa noai, ī tănō sa simōa pasio mai, ī sa. Jesus a na sa mamō teteo sisaō. Ī na makō kua naio mi salo. Jesus ma hini totio sisa mi salo. Kamakōnō sa wanipo maapili. Huki sa wanipo maikiō! ¹³ Sa salipo maama akōna, kamakō sai pō na sa walo maa noa kipi. Tiko hamō sa hua waikisolō noa kipi. Sa salia pāpasoma kutenō, kamakō na sa waloiki nō, kamakō na Jesus sa ta wāsā soma pāo kipili. ¹⁴ Sa salia apa kipili maaki, kamakōnō sa hāsia maa kipili. -Kamisamakō na a kuo tihōō!- makō kuu maapili. -Hapo. Kamisamakō sai pō na a kuikiō! Wa kuiki nō, Jesus ta wāsāō!- ī na

makö kuu kipili. Kamakö na äju tä waloa totiköma köna, i ma tä totiapala pi topa kua wi na, i na kamakönö i na sa totiapala pi topa kua totio opa höttöo kipili. Kamakö na Jesus Cristo a waloa totiköma köna, i ma totiapala pi topa kua wi na, i na kamakönö i na sa totiapala pi topa kua totio opa höttöo kipili. ¹⁵ Makö pi mönaha apa kipili. Huki wi na makö pi kuu salo, makö pi mönahapalo matasoma? Kamakönö sa totiapalama kutenö, -Pili makö mamö uköpalo nö, Paulo a na ai makö mamö totoa mi salo- ai makö kuuma aköna, pili makö mamö uköpalo nö, kamisa na i ai makö mamö totopö noa kipi. ¹⁶ Kamakö na pitili sa tä sai a wäsäo ha, huki kamakönö sa wanipo pikia hätoa kule?

¹⁷ Jesus ta wäsä makoka pasia mai, kamakö na i töpönö ta wäsä pi topa kule maaki, i töpö pitilimo maneö! -Paulo ma hini maapököo!- i töpönö i na makö pi thama pi topa päa kule. -Kamisa makö kai a hini sisapököo!- i na i töpö pi kuu päoö. ¹⁸ Kamakö na sa kua tä, kamakö aiki, -Pitili sama tä sai a hini pi topa totia kule- makö kuu wi, i tä topa. I na tä kua tä, kamakö na sa kua mi päla tä maaki, -Pitili sama ta hini pi topa totia kule- ai töpö na makö kuu wi, i tä topa naia kule. ¹⁹ Ipa ulu pö! Kamakö na sa ösi aulumoti kule. Sanöma tä ulu ositi wai kupo tä, pöpönö a halilimo kua wi na, i na kamakö na sa ösi pi häöamo kua höttöa kule. Kamakö ösi na Jesus Cristo a kua totia paia mi ha, kamakö na sa ösi aulumoti kule. ²⁰ Kamakö sai pö na sa kuatalo aköna, kamakö na sa hapalo opio totiatalo opöla pi. Kamakö na sa pi honipo opa kule.

Akaa a, Sata a, i na kilii töpö suö kuo noai i ta

²¹ -Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thama noai, i wa ta hini sinomo mi tä, Teusö a na wa taamö toita mai kitä- i na makö kuti wi, wi na makö pi kuu salo, i na makö pi kuti kule? Teusö anö töpö noa thaa soma noai, i tä säökökö noai, i ma tä taö totia apa kule ta o? ²² Pi naka. Tä säöka somakö noai, i na i tä kua kule: -Abraão a patanö polakapi ulu tökö thaköma. A kalipalama sinomoti noai, i Akaasoma anö ai a ulu thapali, pusopö pata sai kalipalama mane, i Sata anö ai a ulu thapali, i na i tökö ulu thaa thapalöma. ²³ Sanöma töpö ulu pewö kupo kua wi na, i na a kalipalamati noai, i a suönö a ulu thapalö noai, i na i a wai kua kupasoma. Abraão a hai i pusopö a sainö ai a ulu thaa pasipalö noai, i na i a wai kupo kua naio maama. Teusö aiki, "Wa patasoma apa waiki maaki, au ulu wa taa satia konani kitäo!" i na Teusö anö a noa wani thaa waikilöma kutenö, a wai kua päköma- i na Teusö tä waheta kuu. ²⁴ I polakapi suö tökönoö i ulu kökö thapalö noai, i uni ta kuoma. I polakapi suö tökö hai, polakapi Teusö a hapalo pi kupaso noai, i tä uni. Akaasoma a noa mi kalipalo sinomo noai i a lö kui, Sinai makö pata hamö Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thama noai, i tä uni. Sinai makö pata ha Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, i tä nö töpö simöa sinomo wi, i töpö pea pasioö. Töpö noa mi kalipalama sinomo pätio wi i töpö hai i ulu töpö pea kua naio soata kua wi na, i na Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thama

noai, i tä nö töpö simöa sinomo wi, i na i töpö pea kua höttöo soataö. ²⁵ Akaasoma a lö kui, Atápia tä uli ha Sinai makö pata öpale, i makö uni. Jetusalëi tä uli pea wi, Akaasoma a hai, i tä uli uni naiwö. Töpö noa mi kalipalama sinomo pätio wi, i töpö pea kua wi na, i na jetusalëi tili töpö pea kua höttöo. Jesus ta hini mai, Teusö anö Moisés a na nö patapö töpö noa thama noai, sami i ta hini sisa kutenö, töpö pepalo opaö. ²⁶ Hi tä hëtu hamö ai Jetusalëi tä uli kupoli, Teusö a sai pö a hilo naipoli, i a sai ha töpö kule, i töpö pea asa mi. Töpö noa mi kalipalama pätio wi i töpö pea kua sinomo wi na, i na i töpö pea kua pasio mi. Abraão a hai pusopö Sata a lö kui, hi tä hëtu ha Jetusalëi tä uli kupoli, i tä uni. Sata a simöamo wasisamamo kua pasio maa noai na, i na pelupö a simöamo kua naio soata maama. Polakapi i töpö peamamo maama. I töpö pea mi kua noai na, i na kamakö pea mi kuö höttöwö. -Kamakö hai i nao a kui na, i na Sata a kuö- i na makö kuutoö. Önö kutenö, -Hi tä hëtu hamö Jetusalëi tä uli kupoli, kamakö hai nao a kui na, Jetusalëi tä uli kui tä uli kua lasoa- i na kamakö kuuto naioö.

²⁷ Teusö tä wahetanö i ta katehaö:

-Ai suö tä nö peanopö a po waikile, i a suö hai i ulu töpö kua waikia kule maaki, ai peanopö tä nö suö wa häsiamma pasio noai, i wa suö ulupö kua satia apöki kitä. Önö kutenö, ulu wa tapa taö pasia maa noai, i wa pi mönaha apapököo! Ulu wa tä wasupo paio maa noai, i wa aiki, "Aitaköo!" wa kuu loteteo opapököo!- i na Teusö tä waheta kuu.

²⁸ Ipa pö! -Au ulu wa talali kitä- i na Teusö a kuu waikioma kutenö, Isaki a wai kua kukö noai na, i na kamakö kua kua höttöki. -Ipa ulu töpö kupaso kitä- i na Teusö a kuu waikioma kutenö, Teusö ulupö makö kupasoma. ²⁹ Sanöma töpö ulu pewö kupo kua wi na, i na a wai kua kua höttöpasö noai, i a wainö kama hai poosa a wai peamatima. Teusö a ösi kua tolele, i anö a wai totokö noai, i a wai peamatima. I na huki i na töpö kua soaö.

³⁰ Wi na Teusö tä waheta kuu?

-Pö a nomaso noai ha, a kalipalama sinomo wi, i a suönö pelupö a thapalö noai, i pelupönö pö a hai i wani tökö täa mai kitä. Pusopö a sainö pelupö a thapalö noai, i pelupö anö pö a hai i wani tökö täa sisali. Önö kutenö, suö a kalipalamati wi i a, pelupö a, i na kilii töpö hosalöö!- i na Teusö tä waheta kuu.

³¹ Ipa pö! Kamakö hai, suö a kalipalama sinomoti wi, i a hai i pelupö makö mai kitä. Pusopö a sai lö kui, i pelupö makö sai.

Cristo anö makö uni kusöpalö noai i ta

5 Ai pata tä nö töpö noa mi kalipalama wasisama apa kua sinomo wi na, i na Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, i na i tä nö makö wasisama kua sinomo naioma. I na makö wasisama kua sinomo naioma maaki, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, i tä na Cristo anö makö uni kusöpalöma. Önö kutenö, -I na pö kuaö! I na pö kuaö!" Moisés anö töpö

noa thaa noai, ĩ ta hini totioö!- töpö kuu wi, ĩ töpö a hini tihöö! Pö pi mosaia totikiö! ĩ töpö a hini tihöö! Ma töpö a hininöma, töpö noa mi kalipalama sinomo wi, ĩ töpö pea kuati wi na, ĩ na makö pea kua naio kukö matimöö!

² Sa kuu pole, ĩ ta hinia totilöö! -“Sa ösi palimipo wi, ĩ sa tä pi ipa salo, pili sa isi ola ösö hosapamonasopö!” ĩ na wa pi kuu kuköma, “Cristo a säpamo waikisoma kutenö, sa ösi palimia waikipasomaö!” ĩ na makö pi kuu totio mai kitä- ĩ na Paulo sa kuu kule. ³ Wa ösö hosapamonaso salo, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ wa tä pewö a hini naiopököö! ⁴ -Teusö anö Moisés a na töpö noa thama noai, ĩ sa ta hini totia salo, Teusö a na sa taamö totia apa waikia kule- ĩ na wa pi kuu pole, ĩ Cristo a na wa sokapaso noai, ĩ wa. Cristo a na wa koka soa wi tä kua mi. -Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ sa ta hini taö öpa kutenö, Teusö aiki, “Kamisa na wa taamö toita” Teusö a pi kuu- ĩ na wa pi kuu pole, Teusö anö noa mi wa ösi totipali wi, ĩ wa mai kitä. ⁵ Kamisamakö aiki pasiwö, -“Jesus Cristo a pitili” ĩ na samakö pi kuu totioö ha, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a lotete epii ĩ anö samakö ösi totia apöpali kitäö! Samakö ösi totia apöpasoma, Teusö a na samakö taamö toita apa kuki kitäö!- ĩ na samakö pi kuu sinomoö. ⁶ Jesus Cristo a na makö koka tä, ai wa ösö hosapamo asasoö, ai wa ösö hosapamo pasio mi, ĩ na makö kua wi, ĩ tä na Teusö a mamoteo sisa mai kitä. -Jesus Cristo a pitili- wa pi kuu wi, ĩ tä na Teusö a mamoteo sisaö. -Jesus Cristo a pitili- wa pi kuu totia kutenö, ai wa töpö noima apati wi, ĩ tä na Teusö a mamoteo sisaö.

⁷ Kalásia tili makö topa apa wi ĩ tä palaso kipili maaki, huki makö topa mane. Jesus Cristo ta pitili ipii, ĩ ma ta hini totia mane. Cristo ma ta hinipili, kamakö na ĩ witi pili anö ĩ ta hini matamanöma? ⁸ Teusö anö kuno mai. Teusö anö makö nakali wi, ĩ anö kuno mai. Ai tiko tä hapalo läoö ha, pitili ma tä sai a hini maa hätopasoma. ⁹ ĩsa äi hölöopo opa wi, wani ipii ĩ tä wai kemaköma maaki, ĩsa äi pata hölöa soatasoö. ĩ na ĩsa äi kua kua wi na, ĩ na makö kupasoö. Sami ai tä wani hapalo päoma maaki, wanisalai tä pata pala soatasolöma. Pitili sa tä sai a wäsä sinomopili, satehe epii ai makönö ĩ ma ta hosa hätolömakö. ¹⁰ -Cristo anö makö pi hatukupamanöma, sa ta wäsätipili, ĩ ma ta hinia koni kitäö! Makö isi wanihiapamanö noai, Teusö anö ĩ a wani peama höttö kitä- ĩ na sa pi kuu totia kule.

¹¹ Ipa pö. Teusö sa ta wäsä pola nö, -Makö isi ola ösö hosapamopököö!- ĩ na sa kuu aköna, ai juteu töpönö sa peama mana pi. -Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ma ta hini totio mi salo, makö tomöpo mai, ĩ tä na hii ti pakalai ti ha Jesus a säpamonaso noai, ĩ a na pö mamoteo sisaköö!- ĩ na Teusö sa ta wäsä nö, ĩ na sa kuu sinomoö. ĩ na sa kuu sinomo pasioö ha, ai töpönö sa hĩsu thaa sinomoö. Hii ti pakalai sa ti a kateha mi aköna, ai töpönö sa hĩsu thaa mana pi. ĩ töpönö sa peama mana pi. ¹² Töpö wäoti pole, ĩ töpönö makö isi wanihipalama apati päa kule. ĩ pili töpö isi ola ösö wai hanöpamo pi topa apa manu kule, pili töpö wathe

mokö wai hanöpamo naia soatasopököö! Teusö a thapo mai, ĩ na ĩ ai töpö kuo häkikio kuo wi na, ĩ na ĩ töpö kua naiopöö!

¹³ Ipa pö! Nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ tä na Teusö anö makö uni kusöa kopamanöma. Teusö anö makö naka tä, -“Moisés a na sa töpö noa thapapili, ĩ ta hini sinomoö!” ĩ na huki sa kuu kota mai kitäö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. -Moisés anö töpö noa thaa noai, huki ĩ tä na sa töpö uni kusöa kopamanöpöö!- ĩ na a pi kuuma. Kamakö aiki, -Teusö anö Moisés a na töpö noa thama noai, ĩ tä na sa uni kusöa kopamanöma kutenö, huki wanisala sa tä thaa pi topa wi, ĩ sa tä thaa kitä- ĩ na pö pi kuu ti! Makö noimaso totio nö, makö pasilipaso hētupaso totiopököö! ¹⁴ -Kama wa noimo sapao kua kōo kua wi na, ĩ na ai wa töpö noima kua höttöopököö!- ĩ na Teusö a kuupö, Moisés a na nö patapö töpö noa thatalama apatima. Önö kutenö, pö noimaso totioö! ¹⁵ Pole a waitili wani höla kua soa päatalo opa kua wi na, ĩ na pö kua soa päatalo tihöö! Pö pi hatukua totikiö! Ai ma töpö namo kusöpa soatalotii, makö hapalo wanisala soatalo opatii, ĩ na makö kuati kuköma, makö noimo maa totia apöpasoma, makö pewö maa totipaso matimöö!

Makö ösi wanisalaö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a topa apa asaö, ĩ na tä kuaö

¹⁶ Pi naka. ĩ na sa kuu totia kule: -Teusö a ösi kua tolele, ĩ a na makö simöamo sinomotipököö! Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö simöa sinomoti ha, sanöma makö ösi wanisalai, ĩ makö ösinö wanisala ma tä thaa pi topa apa wi, ĩ ma tä thaa mai kitä. ¹⁷ Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö toitali tä thaa pi topa kua sinomo wi na, sanöma makö ösinö pasiwö ĩ na ma tä thaa pi topa kua pasio mi. Sanöma makö ösinö wanisala ma tä thaa pi topa sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ tä thaa pi topa naia mai kitä. Sanöma makö ösi wanisalai, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ makö ösi wanipo nö, makö ösi wasuli, Teusö a ösi kua tolele ĩ a toitali, sanöma makö ösinö ĩ ma ösi wanipo nö, ma ösi wasua höttöli, ĩ na tä kua nomöhasotii. Önö kutenö, toitali ma tä thaa pi topa kule maaki, wanisala ma tä thatala piki-tiwö. ¹⁸ ĩ na makö kua sinomoti wi maaki, “Teusö a ösi kua tolele, ĩ a na sa simöamotipököö!” ĩ na makö kuu sinomoö kuköma, Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ tä na wa simöamo pasio wi ĩ wa mai kitä- ĩ na kamakö na sa kuu kule.

¹⁹ Teusö a ösi kua tolele, ĩ a na wa simöamo mi tä, wa ösi wanisala soatalo opati wi, ĩ tä hatuka apaö. Wa ösi wanisalai, ĩ wanö hiopö wa tä thaa pi topa apa nö, tiko wa tä suö nö thaö, wanisala wa tä thaa kili mi, ĩ na wa kua apaö. ²⁰ -Sa noama pasioöpö ĩ töpö ukutupö- wa pi kuu wi ĩ wa töpö ukutupö thapotii. Wa ökamoö, ai wa tä wanipoö, wa höläö, ai wa tä hĩsu thaö, wa hĩsolo nö wa waitilimonasoö, ai töpö na wa hapalo pi wasöa soatalo opaö, wa patamo pi topa apa kutenö, wa selekepo pi topa apaö, ²¹ ai tä kua asatio wi, ĩ wa tä taa nö, wa pi wasisa apa naisoö, wa polemo opaö, makö kokamo nö makö iapaloti tä, wanisala wa tä thaa tikili-

apalo pasia, i na wa kuaö. Sanöma wa ösi wanisalai, i wa ösinö wa simöo sapao koo tä, i na wa kuaö. I na wa kua pasitioma, Teusö wa thapo mi kutenö, Teusö a pata kaikanamo sinomo wi, i ha wa lisipo naio totio mai kitä. Sa kuu waikiopili, i tä na sa kuu koo kule.

²² I na tä kua tä, Teusö a ösi kua tolele, i anö wa simöa pasia tä, ai wa töpö noimaö, wa pi mönaha apaö, wa pi honiha apa mi, wa hiso soatalo mi, wa noimo opaö, ai wa töpö pasilipo opaö, wa pitilimo opaö, ²³ wa waitilimo mi, wanisala tä thaa pi topa wi, i tä na, -Naiö! Thama maikiö!- wa kuu sinomo läö, i na Teusö a ösi kua tolele, i anö wa simöa tä, i na wa kuaö. I na wa kua apati tä, -I na a kuati tihöö!- wa noa thaa wi tä kua mai kitä. ²⁴ Pi naka. Jesus Cristo makö thapo pole, i makö ösi wanisalale, i kama makö sainö i kama makö ösi säo sapapo köoma. Ti pakalai ti ha Cristo a säpamo kulaso noai na, i na wanisala ma tä thaa pi topa sinomo wi, kama makö ösi na i na i tä kule, i na i ta tä säa thaa hötöa waikipalöma. ²⁵ Teusö a ösi kua tolele, i anö makö ösi temöa kopamanöma kutenö, Teusö a ösi kua tolele, i anö makö simöa totio wi, i sa tä pi ipa kule. ²⁶ -Kamisai hai, i pata sa asawö. Sa topa apa asaö- i na makö kuu maapököö! Ai tä hisuma häto tihöö! Ai tä hisu thaa häto tihöö!

Makö pasilipaso totiopököö!

6 Ipa pö! Kamakö kule ha, ai tä kule, i anö wanisala tä thaö ha, Teusö a ösi kua tolele, i anö makö simöa totio wi, i makönö i ma wani pasilipalö nö, ma wani makokoa totia kopalöpököö! Makö höla mai, opii makö hapalo totio nö, -Wanisala tä thaa tihöö!- i na makö kuupökö. Wanisala tä tha apa wi, i a na makö hapalo salo, pö pi mosawikiö! Makö pi mosawi mi tä, wanisala ma tä thaa naio kukö matimöö! ² Ai tänö wani tä pi hute epii tä pi sihipo tä, i wa wani pasilipa pi topa salo, i a wani hai ai wani wa tä titia selekea thali wi na, i na ai tä pi wanisala apati nö, a pi hutea apati wi, kawanö i wa wani pasilipo hötöopököö! Cristo anö makö noa thaa noai, i wa ta hiniä totilöma, ai tä utiti pasii, i a pi wanisala apati wi, kawanö i wa pasilipo kitä. ³ Wa tomöpo mai maaki, -Sa tomöpo mi mai kitä. Pata sa- i na wa pi kuu nö, wa mönao opaö. ⁴ Wa kuati wi, i tä na wa pi tapoa totiki nö, -Sa tomöpo maa häto alu kule? Sa topa hätoa alu kule?- i na wa pi kuupökö. I na wa pi kuu nö, wa topa apa waikia tä, wa pi mönaha hatuka apa kitä. Wa kuati wi, i tä na wa pi tapoa waikia salo, ai tä wani na a pi tapomo naio tihöö! -Hi a wani na kamisa totiatalo hasua apa asaö- a pi kuu ti!

⁵ Wa kuati wi, i tä na wa pi tapoa sisaiki nö, Teusö a na wa pi tapomo sisapökö. -Teusö a na sa tomöpo hätoa maa alu kule?- i na wa pi kuu totiopökö.

⁶ Ai tänö kawa na Teusö ta taöma sinomo wi, i wanö i wa wani täpälöpököö! ⁷ Kama pö mönao sapao koo tihöö! Teusö wa osemoma mai kitä. Au hikali a na makö wanisala apii i wa mokö tököma, waiha i mosö äkelo nö, pili mokö wanisala apii mokö kuki. I na tä kua tä, toita apii wa thomokö tököma, i mokö äkelo nö, mokö sätäköma, i mokö toita apii wa mokö koo totili. Hikali a

na au nii tä patasipöpo kua wi na, i na sanöma makö kuaö. ⁸ Tä wanisalai wa tä uni töa tikiliköma, wanisala wa tä thaa kuki kitä. Wanisala wa tä thaa pi topa wi, i wa tä thaa kuköma, wa ösi palimipo mai kitä. I na tä kua tä, toitai tä thaa wi, i tä na Teusö a ösi kua tolele, i a pi mönaha apati wi, i wa tä thaa kuköma, wa ösi palimia tolea apa kuki kitä. ⁹ Önö kutenö, -Sa kasiapaloti wani ipö salo, huki toitai sa tä thaa wania apa waikia kule- i na pö pi kuu tihöö! Toitai tä thaa mapo maikiö! Wa kasiapalo opati kutenö, au hikali a na wa kalipaloti nö, au nii wa tä tököma, au nii tä patasipö kua apa tä, waiha i au nii wa tä täa koo hötöli kitä. I na wa kua kua wi na, i na toitai ma tä thaa sinomo wi, i na i makö kua hötöo kuki kitä. Makö kasiapalo opati kutenö, -Toitai sa tä thaa mapo mai kitä- i na makö pi kuu nö, waiha makö topa apa kuki kitä. ¹⁰ Önö kutenö, huki ai töpö pewö na huki toitai ma tä thaa sinomotipököö! Kama makö pewö sai kui na, i na ai töpönö Cristo a hini hötölai, i na i töpö kuö hötöwö. Önö kutenö, i töpö na toita ma tä thaa satia apa sinomo kuköpököö!

Teusö anö ösi tutepama koo wi, i ta

¹¹ -Hi waheta tä hai, Paulo a sai kuu wi hi i tä waheta waikiwö- i na makö pi thama pi topa salo, hi ola ha kama sa sainö sa tä säököki ke. Tä säökamö pe epö pasii, Paulo sa sainö i sa tä säöka pasiki ke. ¹² Pili makö isi ola ösö hosapa wi, i töpö aiki, -Makö ösi topa apapökö- i töpö pi kuu mi ipö. I kama töpö möamö totipo pi topa apa koo päo salo, -Pili makö isi ola ösö hosapalöpökö- i na i töpö pi kuti päoö. -Hii ti pakalai ti ha Jesus a säpalö noai, i sa ta wäsä pasio kuköma, ai töpönö sa peama matimöö!- i na i töpö pi kuu salo, -Pili makö ösö hosapamonasopökö!- tä kuu wi, i töpönö i ta wäsä sisa pasia kulai. ¹³ -"Makö isi ola ösö hosapamonasopökö!" Moisés anö nö patapö töpö noa thama kutenö, huki pili makö isi ola ösö hosapalöpökö!- i na töpö kuu sinomo wi, Moisés anö töpö noa thaa noai, i töpönö i tä pewö a hini mi ipö. Ai töpönö i tä pewö a hini mi ipö kui na, i na i töpönö ta hini mi ipö kuö hötöwö. -I sa töpö noa thama kutenö, i töpö ösö hosapamonaso kipiliö!- i na ai töpö na i na i töpö kuu pi topa apa kutenö, -Pö ösö hosapamonö!- i na i töpö kuu sinomo päoö. ¹⁴ Jesus Cristo pata tänö makö pewö täapa koo läopö, hii ti pakalai ti ha a pata säpamonaso noai, kamisanö i sa ta kateha pi topa pasioö. Ti pakalai ti ha Jesus a säpamo waikisoma kutenö, Teusö a thapo mai, i töpö kuati kua wi na, i na sa kua mai kitä. Teusö a thapo manai, i töpö kuati wi, i tä na sa pi lulua mai kitä. I na tä kua tä, nomawö tä kua wi, i sa tä pii mi kui na, i na Teusö a thapo mai i töpö kuati wi, i sa tä pii mi kuö hötö soatawö. ¹⁵ -Pili sa ösö hosapamo waikisoma kutenö, Teusö na sa ösi makoka apa waikile kitä!- pö pi kuu ti! -Pili sa ösö hosapamo mi päla nö maaki, Teusö na sa ösi makoka apa waikile kitä!- i na pö pi kuu naio tihöö! Pili wa ösö na Teusö a mamö teteo wi tä kua mai kitä! Önö kutenö, -Teusö anö sa ösi tutea apapalöma kutenö, sa ösi makoka apa waikile kitä!- i na pö pi kuu sisaaö!

¹⁶ -Paulo a kuuhe, ĩ pitili tä sai haö! ĩ na sa kua naitia kuleö!- ĩ na makö kuti wi ĩ makö, Teusö a hai ĩ makö pewö naiwö, ĩ na makö kui, kamsanö Teusö a na ĩ makö a wäsä nö, -Ĩ töpö pi topapalamaö! ĩ töpö totiapala apaö!- ĩ na sa kuu kule.

¹⁷ Ai makönö sa peama maikiö! Kamsanö Jesus sa ta wäsä satia apama tä, ai töpönö ĩ ta hini wanio nö, sa

sä noai, pili sa sai na ĩ tä uno pewö kua waikia kule. Önö kutenö, ai wanö sa kai a peama tihöö!

¹⁸ Ipa pö! Jesus Cristo pata tä na sa hapalo nö, -Kalásia tili wa töpö pewö totiapala apapöö!- ĩ na sa kuu.

Ĩ naköö!

Efésios

Epesu tili töpö na waheta tä simöpalö noai ĩ ta

Epesu tili töpö na Paulo anö Jesus ta wäsäti noai, 3 tökö inama hasupamanöma. 3 tökö inama hasupamanö nö, a hua konasolö noai ha, ai tiko tä uli ha Paulo anö Jesus ta wäsäti ha, titita wi a sai ha ai töpönö Paulo a titiköma. A tititia tä, hi waheta tä säököpalö nö, epesu tili töpö na tä simönöma.

-Hi tä hētu hamö töpö kulali ĩ töpö, hi masita tä uli hamö makö kupai ĩ makö, ĩ na makö pewö kui, Teusö anö Cristo a na ĩ makö pewö kokapamanö nö, ĩ makö pewö na Teusö anö Cristo a kaikanamoma pia salo- ĩ na epesu tili töpö na ĩ na Paulo a kuu pi topa apama kutenö, hi waheta tä säököpalöma. Tä säököpalö nö, -Jesus ma thapo wi, huki Teusö anö Jesus a na ĩ makö koka waikipalöma kutenö, makö lotetea waikia kuleö! Önö kutenö, Sai tä sai patanö makö peama maapökööl- ĩ na a kuu nömöoma.

Ĩ na a kuu nö, -Makö pole mo mai, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a na, "Sa simöa sinomo totihoö!" pö pi kuu totihoö!- a kuuma.

Ĩ na a kuu nö, -Kamakö na Sai tä sai pata ekua tä, makö läa mosawia hötököpö, Teusö anö ösöskö uni totoma wi, ĩ ösökö ha pö uni haloikiö!- ĩ na Paulo a kuu totio opama.

1 Paulo sa. Jesus Cristo anö samakö simöa asalö noai, ĩ ai sa. Teusö aiki, -Jesus Cristo anö Paulo a simöa nainöpökööl- ĩ na Teusö a pi kuu ha, Jesus Cristo anö sa simöa noai ĩ sa. Epesu tili pö! Teusö anö makö thapo wi, Jesus Cristo a na huki makö kokale, ĩ a na makö pi kuapaloti wi, ĩ makö na hi waheta sa tä simöpali ke. ² Kamakö hai ĩ pö Teusö a, kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä, ĩ na kilii töpö na sa hapalo nö, -Noa mi, epesu tili töpö totiapala apaö! Töpö pi topapalama apaö!- ĩ na sa kuu.

Jesus Cristo a na makö kua kutenö, Teusö anö makö ösi pewö totiapala apaö

³ Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä hai ĩ pö Teusö a na, -Aitakööl! Wa totiatalo opawöö!- ĩ na makö pewö kuupökööl! Cristo a na makö pewö kua kutenö, Teusö anö makö ösi totiapala apa nö, hi tä hētu ha tä toita tä kupoli, Teusö anö kamakö na ĩ nasimö tä pewö totopöma. Wani tökö aiki kuno mai. Pili makö ösi lotetea wi, ĩ nasimö tä totopöma. Cristo a na makö kalipalo taö öpa kuki wi, tä totoa naipöma. ⁴ Hi masita tä uli thapa paio mai ha, Teusö aiki, -Cristo a na ĩ töpö kua naiköpööl- ĩ na a pi kuu nö, makö pewö saia asa soapalöma. Kama na makö ösi ausi ipii, makö wanisala mi ipii, ĩ na makö kui makö kuköpö, makö sailöma. Makö pi ipa salo, ⁵ Jesus Cristo a na makö kokamakö nö, -Ĩ töpö hai, ipa ulu töpö kupasoö ha, sa pi mönaha apa kuki kitäö!- ĩ na Teusö a pi kuu nö, -Ĩ töpö hai, ipa ulu töpö kupasopööl- ĩ na a pi kuuma. ⁶ ĩ na a pi kuu nö, -Ipa töpö aiki, "Aitakööl! Teusö a ötö öpii, ĩ anö kama hai pelupö a pi ipa wi ĩ pelupö a na makö kokapamanö nö, noa mi makö totiapala totio opama" ĩ na ipa töpö kuupökööl- ĩ na Teusö a pi kuuma. ⁷ Cristo a iä pönö makö uni kusöpalöma. Wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä na Teusö a hıso noai, Cristo anö ĩ tä mapamanöma. Pe

epii Teusö anö noa mi makö totiapala apama. ⁸ Noa mi makö totiapala apa wi, pe epii kamakö na ĩ tä pala soamanöma.

Teusö a pi tao opaö, a pi mosawi ipö, ĩ na a kua nö, ⁹ -Ĩ na sa tä thama kuki kitäö!- ĩ na a pi kuu nö, -Cristo sa simöpalö nö, ĩ na sa tä thama kuki kitäö!- a pi kuu noai, kamakö na ĩ tä möma hasulua apama. ¹⁰ -Pei. Huki ĩ sa tä pewö thama hötötöpa waikio pia kuleö!- ĩ na Teusö a pi kuu tä, hi tä hētu hamö töpö kupoli ĩ töpö, hi masita tä uli hamö makö kupai ĩ makö, ĩ na makö kui, Teusö anö Cristo a na ĩ makö pewö kokapamanö nö, ĩ makö pewö na Teusö anö Cristo a kaikanamoma pia salo.

¹¹ -Ĩ na sa tä thamapökööl- Teusö a pi kuu totio waikioma kutenö, ĩ tä pewö thama totihoö. Hi masita tä uli kua paia mai ha, ĩ na Teusö a pi kuuma: -Waiha Cristo a na sanöma sa töpö kokapali wi, ĩ sa töpö saipalö nö, ipa sa töpö tali kitäö!- ĩ na a pi kuu waikioma kutenö, makö saia asapalöma. ¹² Önö kutenö, Cristo a na samakö noamamo soma noai, ĩ samakö aiki, -Teusö a wakala apii, ĩ tä toita apö- ĩ na samakö kuupökö.

¹³ -Teusö anö makö noama apa nö, makö täa koni kitäö!- ĩ na ta kuu wi ĩ ta topa apöle, ta pitili ipii, epesu tili makönö ĩ ma ta hini nö, -Cristo a pitili- makö pi kuu naioma kutenö, Teusö anö makö thapo wi ĩ makö kupasoma. ĩ makö kupasoö ha, -Teusö anö töpö thapo wi ĩ töpö- ĩ na Teusö anö ai töpö pewö pi thama pia salo, kamakö na kama ösi kua tolele, ĩ a titiköma. ¹⁴ Kamakö pewö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a titiköma kutenö, -"Waiha ipa töpö na ĩ sa tä totoki kitä" ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ pitili taö!- ĩ na makö pewö pi thamaö. Teusö a ösi kua tolele, ĩ ma thapo waikia kutenö, -Teusö anö makö uni kusöa totipali kitäö!- ĩ na makö pi kuu. Önö kutenö, -Teusö a wakala apii ĩ tä toita apö- ĩ na makö pewö pi kuupökööl!

**Teusö a lotetea apöle, kamakö ösi ha
ĩ tä kalipalo opaö ha, makö ösi lotete tole epö**

¹⁵ Ĩ na Teusö anö makö thama waikioma kutenö, ai töpönö makö a kateha kule. -Epesu tili töpö aiki, "Jesus Kaikana a pitili" ĩ na ĩ töpö pi kuu totio opaö! Teusö a thapo wi, epesu tili töpönö ĩ töpö pewö noima totio opaö!- ĩ na ai töpö kuu wi ĩ sa ta hini salo, ¹⁶ -Aitakö! Epesu tili töpönö wa thapo kuleö!- Teusö a na ĩ na sa kuu mapo mi. Teusö a na sa hapalo nö, makö a wäsä nö, ¹⁷ Jesus Cristo pata tä hai ĩ Teusö a, kamakö hai ĩ pö a wakala apii, ĩ a na kamisa aiki, -Hapa Teusö! Kawa ösi kua tolele, ĩ anö epesu tili töpö pi mosawipamanö nö, kawa na ĩ töpö pi hatuka totimakö! Ĩ töpönö wa taö totio opapö!- ĩ na sa kuu. ¹⁸ -Ĩ wa töpö pi hatuka totimakö nö, töpö ösi wakalalälö! Töpö pi motia apötile, ĩ tä mapamanö! Ĩ wa tä mapamanöma, "Teusö anö sa nakalöma kutenö, waiha ĩ na sa thama kuki kitä!" ĩ na ĩ töpö pi kuupökö! "Teusö anö makö sokamakö nö, makö thapo pole, ĩ makö na tä toita apii tä totoma apa kitä!" ĩ na ĩ töpö pi kuu taö öpapö!- ĩ na sa kuu. ¹⁹ Ĩ na sa kuu nö, -"Cristo a na makö pi kua wi, ĩ makö ösi na Teusö a lotetea apöle, ĩ tä kalipalo pole, pe epii ĩ tä lotete" ĩ na ĩ töpö pi kuu taö öpapökö!- ĩ na Teusö a na ĩ na sa kuu. ²⁰ Teusö a lotete epii, ĩ tänö Cristo a nomawö temöa komanö nö, hi tä hētu hamö Teusö a kotö ha a loa komakölö nö, a kaikanapalöma. Cristo a na Teusö a kalipalo lotetea apa kua noai na, ĩ na kamakö na ĩ na a kalipalo lotetea apa kua höttöö. ²¹ Teusö anö Cristo a kaikanapali ha, hi tä hētu ha pata töpö kupoli, Cristo anö ĩ pata töpö pewö na a kaikanamo kupoli. Äju pata töpö, sai pata töpö, ĩ na pata töpö kui töpö pewö na Cristo a kaikanamo kupoli. Ĩ töpö lotetea apa waikia kule maaki, Cristo a loteteapalo satia apaö. Huki pata töpö patamo pole, ĩ töpö na a kaikanamo satia apa asaö. Hi masita tä uli mapaso noai ha, töpö patamo pia wi ĩ töpö na Cristo a kaikanamo nömöo pia salo. ²² Ĩ töpö pewö na Teusö anö Cristo a patamoma totioma. Cristo ma thapo wi ĩ makö kokamo sinomo wi ĩ makö na Teusö anö Cristo pata tä patamoma naioma. Pata töpö pewö na Teusö anö Cristo a kaikanamoma noai, kamakö na ĩ a kaikanamoma naioma. ²³ Cristo ma thapo wi ĩ makö hai, ĩ Cristo pili makö sai waikiwö. Cristo a na ĩ makö pewö koka kutenö, Cristo a solo, ĩ makö pewö kua ösöhöa totiki. Ĩ tökö uli pewö hamö töpö kupai, ĩ töpö na Cristo a kua salo, hi masita tä uli pewö hamö sanöma makö kule ĩ makö, hi tä hētu hamö töpö kupoli ĩ töpö, ĩ na makö kui makö pewö na Cristo a kaikanamoö.

**Teusö anö Cristo a na makö kokamakö nö,
makö temöpamanö noai ĩ ta**

2 Teusö ma hini totio mai, wanisala ma tä thaa tikilapalo opatii, ĩ na makö kuatima kutenö, makö ösi nomawöo opama. Makö ösi nomawöo opama maaki, Teusö anö makö ösi temöa kopamanöma. ² Makö ösi

nomawö öpö tä, Teusö a thapo mai, ĩ ma töpö uömatima. Sai tä sai patanö sai töpö simöati wi, ĩ Sai ma ta pata hini toitioma. Sanöma töpönö Teusö a hini mai, huki ĩ Sai tä sai patanö ĩ töpö simöatii. ³ Teusö a hini mai, ĩ töpö kua kuati wi na, ĩ na makö pewö kua totio naitioma. Kama makönö ma tä thaa pi topa päo noai, ĩ ma tä thaa pätioma. Makö pi tapomo wanisala apa nö, wanisala tä na makö puko pi topa päo salo, ma tä thaa pi topa apa päo noai, ĩ ma tä tha apatima. Ai sanöma töpö pewönö Teusö a hísumanöma kutenö, waiha Teusö anö ĩ töpö peama kua piale na, ĩ na Teusö ma hísua thaa naimanöma kutenö, ĩ na makö moni peamamo kua naioma.

⁴ Makö wanisala apatima maaki, pe epii Teusö anö makö pi ipaö, pe epii makö totiapala apaö, ĩ na Teusö a kua kutenö, ⁵ makö temöpalöma. Teusö ma hini mai ĩ makö ösi nomawö öpö soa tä, Teusö anö Cristo a na makö kokaköma, makö temöpasoma. Makö wanisala apama maaki, Teusö anö makö totiapala apa nö, makö täa konöma. ⁶ Jesus Cristo a na makö kokaköma, makö ösi temöpamanö nö, makö uni hoköpamanö nö, hi tä hētu hamö Cristo a lopoli, ĩ hamö makö uni loa naimakö lasoma. ⁷ -Sanöma makö wanisala apa noai maaki, Teusö anö makö pi ipamaö! Makö pi ipa nö, pe epii makö totiapala satia apapö, kamakö na Jesus Cristo a simöpalöma!- waiha ĩ na makö pi thama totio pia salo. Hi masita tä uli mapaso noai ha, ĩ na makö pewö pi thama soatio pia salo. ^{8,9} Kamakö lö kui, makö wanisala apa wi maaki, Teusö anö makö totiapala satia apa nö, -Teusö a pitili- makö pi kuu kuköma, makö täa koni. Makö täapa kōo läo wi, noa mai ha Teusö anö ĩ tä totomaö. -Toitai sa tä thati ha, Teusö anö sa täa konömaö!- ĩ na makö pi kuu tihöo! Teusö anö noa mai makö täapa kōo päoö. ¹⁰ Makö täa konö noai ha, toitai ma tä thatipö, Teusö anö Jesus Cristo a na makö koka totimakö nö, tute makö thapalöma. -Ĩ töpönö toitai tä thatipökö!- ĩ na Teusö a pi kuu nö, tute makö thapalöma.

**Makö wanihasoma maaki, makö noipaso kōo wi,
Cristo anö ĩ kamakö na ĩ tä toto**

¹¹ Kamakö hai ĩ nö patapö töpö hai, ĩ juteu töpö kuo maama. Ĩ na tä kua tä, kamakö pasi lö kui, juteu makö pasi mai ĩ makö ola höttöwö. Juteu töpö aiki, -Samakö isi ola ösö hosapamo pasio wi ĩ samakö asa kutenö, Teusö sama thapo wi ĩ samakö asawö- ĩ na ĩ töpö kuu wi, kamakö na ĩ töpö aiki, -Makö isi ola ösö hosapamo pasio mai ĩ makö pasi kutenö, Teusö ma thapo wi ĩ makö mai kitä- ĩ na ĩ töpö kuu. Ai sanöma töpö na makö isi ola ösö hosapamo pasio mi kutenö, ĩ na ĩ juteu töpö kuu päoö. Teusö ma thapo mai, ĩ makö kuo totio paio noai, ĩ tä na pö pi motipo tihöo! ¹² Teusö ma thapo paia mi tä, Cristo a na makö pi hatukuo paio maama. Teusö anö ai töpö saia asalö noai ĩ ai makö kuo maama kutenö, tiko makö kuo pasioma. Teusö aiki, -Kamisanö makö totiapala kuki kitä!- ĩ na kama hai juteu töpö na ĩ na a kuu kua noai na, kamakö na ĩ na a kuu kua pasio maama. Teusö ma thapo mi kutenö,

-Teusö anö makö totiapala apa kitäö!- ĩ na makö pi kuu tao maama.

¹³ ĩ na makö kua paioma maaki, Teusö a na makö kuo pã apa paio tasoma maaki, huki Jesus Cristo ma thapo salo, Teusö a na ĩ makö waloo atea totia waikiki solöma. Cristo a ia pö halaso noai, ĩ tãno Teusö a na makö atea totimaköma. ¹⁴ Juteu samakö, juteu makö pasi mai ĩ makö, ĩ na makö kui makö wanihasotima maaki, huki makö noimaso kuki wi, Cristo anö ĩ ta totopöma. Makö wanihasoti noai, ĩ ta mötali ha ta uni pata katöo läo noai, ĩ ta hõo pata ha juteu samakö kua, ĩ ta hëtu hõo pata ha hõtö soatawö, juteu makö pasi mai ĩ makö kua hõtöa soataa, ĩ na makö kua paitioma maaki, ta pata katöo läo noai, Cristo anö ĩ ta uni pata waniapalöma, polakapii makö kuo paitioma maaki, samii makö kupasoma. ¹⁵ Teusö anö juteu samakö hai ĩ nã pata töpö noa thaa nã, -Ĩ na pö kuikiö! ĩ na ta kua ta, ĩ na pö kua tihöo!- ĩ na töpö noa thatalati noai, Cristo anö ĩ ta hosaloöma. ĩ ta hosaloö nã, juteu samakö soka, juteu makö pasi mai ĩ makö soka hõtöa, ĩ na makö kuoma maaki, Cristo anö makö pewö kokapalo nã, samii makö thapaloöma. Önö kutenö, makö wanihasoma maaki, Cristo anö makö noipaso koo wi ĩ ta totopöma, makö noipaso kököma. ¹⁶ Hii ti pakalai ti ha Cristo a säpamo waikilasoma kutenö, juteu samakö, juteu makö pasi mai ĩ makö, ĩ na makö kui makö wanihasopili, Cristo anö ĩ ta mapamanöma. Cristo anö makö pewö kokapalo nã, makö samii makö uni thapaloö nã, Teusö a na ĩ makö pewö waloo komaköma. ¹⁷ Teusö a na juteu samakö kotöo asa soata noai ĩ samakö pi hatuka asa wi ĩ samakö, Teusö a na juteu makö pasi mai ĩ makö kuo pã apa pasio taso noai ĩ makö pi moti ipii ĩ makö, ĩ na makö kui makö pewö na Cristo a walokiso nã, noimaso koo wi ĩ ta topa apöle ta wäsä solöma. ¹⁸ Cristo anö makö noamaö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ ma thapo wi ĩ anö makö pasilipoö, ĩ na ĩ ta kua kutenö, Teusö a na makö pewö walo taö öpa köö.

¹⁹ Önö kutenö, juteu makö pasi mai, ĩ tiko makö kuoma maaki, tiko makö soa mai kitä. Huki Teusö ma thapo wi ĩ makö nai waikiwö. Teusö ulupö makö nai waikiwö. ²⁰ Sai a kui na ĩ na makö kuö. Kamakö hai, Teusö a hai ĩ sai makö uni. Sai a lototomaköpö, ĩ a sai kolo ha maa makö paa sinomoö. Cristo anö töpö simönö noai ĩ töpö, Teusö a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö sai a kolo ha maa makö uni paköma. Ai maa manö sai a lototo satio opa wi ĩ Cristo a uni paköma. ²¹ ĩ maa ma toita sati ipii, ĩ Cristo a uni hai, ĩ ma hösöka ha satehe epii ai ma pö makekele, ĩ kamakö uni pasiwö. Cristo a na makö uni makekea topa totiki nã, Teusö pata ta hai ĩ sai a uni thaa hõtötöa totiki. ²² ĩ a sai ösi ha Teusö a ösi kua tolele ĩ a kule, ĩ a sai hai, kamakö solo makö pewö uni kuki.

Cristo ta hinimoma paio maa noai, kamakö na huki ĩ ta hasulua asapamanö noai ĩ ta

3 Önö kutenö, juteu makö pasi mi ipii ĩ makö na Cristo sa ta wäsati wi, ĩ ta noa na titita wi a sai ha

sa titia kule. ² Teusö anö makö noima nã, makö totiapala apa pia salo, kamakö na sa simönöma. Cristo sa ta wäsätipö, Teusö anö sa simönöma. ĩ ma ta taö waikile kitä. ³ Sanöma makönö ma ta taö paio maa noai, Teusö anö kamisa na ĩ ta hasulua asapamanöma. ĩ ta hasulupamanö noai, hi waheta ta na wani ipii ĩ sa ta wäsä waikio ke. ⁴ ĩ waheta ma ta möö nã, kamisa na Teusö anö Cristo ta hasulupamanö noai, ĩ ta na sa pi hatuka apöle, ĩ ma ta taö öpa kuki kitä. ⁵ Teusö anö ĩ ta hasulupamanö noai, ai nã patapö töpö na ĩ ta wäsä pasio paio maama. Huki Teusö anö samakö simöa asalö noai ĩ samakö, Teusö sama ta wäsä sinomo asa wi ĩ samakö, ĩ na samakö kui, ĩ samakö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ ta hasulua asapamanö nã, kamisamakö na ĩ ta wäsä asama. ⁶ Ta hasulupamanö noai, pi na ĩ ta kua. Juteu samakönö Teusö sama thapo sisa mai kitä. Cristo ta topa apöle, ĩ ma ta hinia waikilöma ta, pi na makö kuaö. Teusö anö sanöma makö na ta toita apii ta totoma wi, juteu samakönö ĩ sama ta täli, juteu makö pasi mai maaki, ĩ makönö ĩ ma ta täa hõtöli, ĩ na makö pewö kuatii. Cristo ma thapo wi ĩ makö pewö. Juteu samakö, juteu makö pasi mai ĩ makö, ĩ na makö kui makö pewö hai, Cristo makö uni pewö. ĩ makö pewönö Cristo ma thapo ösöha kutenö, juteu samakö, juteu makö pasi mai ĩ makö hõtöwö, ĩ na makö kui makö na Teusö aiki, -Kamakö hai, ipa ulu makö kupasoma, makö totiatalo opati kitäö!- ĩ na kamakö pewö na ĩ na Teusö a kuu.

⁷ Teusö a lotete epii, ĩ tãno Teusö anö sa totiapala sinomo wi, kamisa na ĩ ta totopöma kutenö, Cristo ta topa apöle, ĩ ta na sa kalipalamati kule. Cristo ta topa apöle, ĩ sa ta wäsä sinomotipö, sa simönöma. ⁸ Teusö a thapo wi ĩ töpö pewö na sa komoapalo satia apati wi maaki, Teusö anö sa totiapala apa nã, juteu töpö na kuno mai, juteu makö pasi mai ĩ makö na Cristo ta wäsätipö, sa simönöma. Ta noa apii, kamakönö ĩ ma ta tai mi ipii, Cristo anö kamakö na ĩ ta pewö totomati wi, ĩ sa ta wäsä sinomotipö, Teusö anö sa simöpalöma. ⁹⁻¹⁰ Teusö anö ta thama pia wi ĩ ta hatukupö paio maama maaki, ai töpö pewö na ĩ sa ta hatukupamanöpö, Teusö anö sa simönöma. Teusö anö ta pewö thaa noai ĩ anö nã patapö töpö na ta hatukupama paio maama. Teusö anö äju töpö simöa sinomo wi ĩ töpö na ĩ ta hasulupama hõtöo paio maama. Jesus Cristo a thapo wi, Teusö anö ĩ töpö möma totio nã, -Ĩ ta pewö na Teusö a pi mosawio opapawö- huki ĩ na Teusö anö kama hai ĩ äju töpö pi thamatii. ¹¹ Somi ta sai ta Teusö anö ta thama pi topa soata noai, huki Kaikana Jesus Cristo a na ĩ ta thama totioma. ¹² Jesus Cristo a na makö kokale, -Cristo a pitili- ĩ na ĩ makö pi kuu totia kutenö, Teusö a na makö hapalo kili mai, -Kamisa na Teusö a sömöka taa waikia kule!- ĩ na makö pi kuu totioö. ¹³ Önö kutenö, -Kamakö na Cristo sa ta wäsäo ha, ai töpönö sa peama pole, ĩ ta na pö pi ota hãto tihöo!- ĩ na kamakö na sa kuu kule. Makö pasilipoti wi, ĩ ta pi na sa pea kule. -Epesu tili töpö toita apö- ĩ na ai sa töpö thama pia salo, ai töpönö sa peama kule maaki, kamakö na Cristo sa ta wäsä satimo opati kule.

Pe epii Cristo anö makö pi ipa totio wi, i ma tä taö kuköpököö!

¹⁴ Önö kutenö, pili sa maekonö sa loa hītaiki nö, kamakö hai i pö Teusö a na sa hapaloö. ¹⁵ Hi tä hētu hamö Teusö a na töpö kupoli i töpö, hi masita tä uli pewö hamö sanöma makö pewö kule i makö, i na makö kui, Teusö a na, -Ipa hao a- i na makö pewö kuu. Kamakö pewö na Teusö aiki, -Ipa ulu töpö- i na a kuu hōtöoö. Önö kutenö, -Teusö ulupö töpö- i na Teusö anö makö hila thaköma. ¹⁶ Teusö a na kamisa aiki, -Hapa Teusö. Hi tä hētu ha wa kupoli, i wanö tä toita apii wa tä thapo polali, i tä kua apa kutenö, kawa ösi kua tolele i anö epesu tili töpö na lotetea apa wi i wa tä tokö nö, töpö ösi lotetea totia apöpamanöö!- i na sa kuu. ¹⁷ I na sa kuu nö, -I wa töpö ösi lotetepamani ha, "Cristo a pitili" i na i töpö pi kuu kuki ha, i töpö ösi na Cristo a kuo totio soatiopököö!- i na sa kuu. I na sa kuu nö, -Komo hamö hii ti nasökili kua apa tä, pili ti lototo kuo wi na, i na Cristo anö samakö noima apa wi i tä na i töpö pi kua soatioö ha, i na i töpö ösi lotetea kuo hōtöopöö! ¹⁸ I na i töpö pi lotetea apa kua hōtöo nö, i töpö pi hatukupasopököö! Kawanö samakö pewö thapo wi i samakö pewö pi hatukua totipasopököö! Pe epii Cristo anö samakö pewö pi ipa soatio wi i tä na samakö pi hatukupöö!- i na Teusö a na i na sa kuu. ¹⁹ I na sa kuu nö, -Cristo anö epesu tili töpö pi ipa wi, i töpönö i tä taö kuköpököö!- i na sa kuu. Sanöma makönö i ma tä taö totia apa mai kitä maaki, sa kuu paa alu kule. Cristo anö makö pi ipa wi i ma tä taö kuköma, kamakö ösi ha Teusö a kua totiki kitä. Teusö a toita apii a kuati wi na, i na makö pewö toita apii makö kua naiki kitä.

²⁰ I na tä kua tä, kamakö ösi na Teusö a lotetea apöle, i tä kalipalo soatio kutenö, Teusö anö makö pasilia totipali kitä. Kamakö aiki, -Samakö pasilipalöö!- Teusö a na i na makö kuu nö, -Wani ipii Teusö anö sa pasilia hātopali kitä- i na makö pi kuu kule maaki, pe epii Teusö anö makö pasilipa taö totio opa kitä. ²¹ Önö kutenö, Teusö a na, -Wa totiatalo opatiwö- i na Cristo ma thapo wi, makö kokamo sinomo wi, i na i makö pewö kuu soatiopököö! Hi masita tä uli maa päpaso noai ha maaki, i na makö kuu mapo maapököö! I naköö! -Teusö ai. Wa totiatalo opatiwöö!- i na makö kuu soatiopököö!

Teusö anö makö kokapalöma, samii makö kupasoö

4 Önö kutenö, kamisanö makö noa thaa pia kule. Cristo sa ta wäsati pole, i tä noa na sa titile, i sanö makö noa thaa pia kule. -Teusö anö makö nakalöma, "i na makö kuatipököö!" i na a kuu kua noai na, i na pö kua totio soatioö! ² "Pata sa waikiwöö! Sa tä taö öpa asawöö!" pö pi kuu tihöö! Makö hōla mai, opii pö hapalo totihoö! Makö hīso soatalo mai, pö noimaso totihoö! ³ Teusö a ösi kua tolele, i anö makö kokapalöma, samii makö kupasoma. Önö kutenö, pö hōla tihöö! Pö hapalo isi waniho tihöö! Makö hapalo isi waniho nö,

makö hōla pia salo!- i na kamisanö makö noa thaa kule. ⁴ Samii Cristo pili a sai lö kui, i makö. Ai pili a uni sai kua mai kitä. Samii Teusö a ösi kua tolele, i a kua sisaa. -Teusö anö sa nakalöma kutenö, waiha sa noma-so kitä maaki, Teusö anö sa koni!- i na makö pewö pi kuu totio sisaö. ⁵ Sami pata tä kua sisaa. Pata tä hai, Jesus Cristo a. Ai pata tä na makö noamamo pola nö kuno mai, Jesus Cristo a na makö noamamo sisaö. Ai tiko ma tä thapo mai, Cristo ma thapo sisa tä, makö mäi ömamonasoö. ⁶ Samii kamakö pewö hai i pö Teusö a kua. Ai pata tä sai kua satia mai kitä. Ai tä na, -Hapa- makö kuu naio wi, ai tä kua satia mai kitä. Kamakö hai i pö Teusö anö makö pewö simöati wi i a si-sawö. Kamakö ösi pewö ha a kalipaloti wi i a. Kamakö ösi pewö na a kuo wi, i a.

Cristo anö makö patamanö nö, makö ösi totipali

⁷ Cristo anö makö pewö totiapala apa nö, makö pewö täpä hätäpoma. Teusö a na makö kalipalo taö öpa kuköpö, i tä totopöma. ⁸ Pi na Teusö tä waheta kuu. -Ai töpönö a wanipoti noai, i anö i töpö peama apa nö, ai töpö satehe epii töpö tälö nö, hi tä hētu hamö ösö hamö i töpö kai konasolöma. I töpö kai konasolö noai ha, sanöma töpö kua haipaso noai i töpö pasilipali pia salo, töpö täpäma- i na tä waheta kuu. ⁹ -Ösö hamö a konasolöma- tä kuu wi, i wi na i pili ta kuu totia alu kule? Pi naka. Ösö hamö a kuo pasioma maaki, hi masita tä uli ha a ithopalo nö, a no-mano nö, ösi töpö kuta kölö wi, i ha a huoki kölö nö, a ösöa konasolöma. ¹⁰ Hi tä hētu hamö töpö kupoli i töpö, hi masita tä uli hamö makö kule i makö, i na makö kui, Cristo anö i makö pewö simöa pia salo, hi tä hētu pata hamö Teusö a kupoli, i hamö a kopö lasoma. ¹¹ A kopolö nö, sanöma makö täpäpö, i ai makö sailöma. Makö sailö nö, -Kamisanö makö simöa totio asa wi i makö- i na ai makö na i na Cristo a kuu asama. I na tä kua tä, -Ai makönö sa kai a wäsä sinomotipöö!- i na Cristo a kuuma. I na a kuu nö, -Teusö ta topa apöle, ai makönö i ma ta wäsä hätäpotipököö!- i na a kuu nö, -Sa thapo wi i töpö na ai pata makö mamö läapalo sinomopököö!- i na a kuu nö, -Ai makönö kamisa kai na ipa ma töpö pi hatukama sinomoö!- i na a kuuma. ¹² Cristo ma thapo wi, Cristo a na i makö pewö kalipalo tao opaö, makö palasoö, makö lotetea apöpasoo, i na makö thamapö, Cristo anö makö sailöma. Ai makönö Cristo pili ma uni sai sawämanöpö, makö sailöma. ¹³ I na tä kuaö ha, Cristo ma thapo wi, i makö pewö aiki, -Jesus Cristo a pitili- makö pewö pi kuu ösöha totio kuköma, Teusö a hai i pelupö Cristo ma taö ösöha totiki kitä! Cristo ma taö totio kuköma, makö ösi pewö pata ösöha kua totilo nö, Cristo a toita kui na, i na makö toita kua naipaso kitä!

¹⁴ Makö osemoti maapököö! Ai töpö holisimo wi i töpönö ai töpö mönama sinomo wi i töpönö ta wäsä holisimo wi, i töpö na makö mönamamo maapököö! Ipoko tänö pola a tepu tepumo kua wi na, i na ta wäsä holisimo wi, i na i tänö i na makö ösi thama hōtöoö. ¹⁵ Makö isi wanihoti mai, makö noimaso totio nö,

makö pitilimo opati nö, makö pi liähäa apa kuköpöö! Makö ösi patalo nö, Cristo a kua kua wi na, i na makö kua kua naiopö. Cristo a hai, pili a he. Cristo anö makö simöa wi i a. ¹⁶ Kamakö hai, pili makö sai pasi päwö. Pili wa häkokö, pili wa kononakö, i na tä kua kule na, i na makö kua hötöoö. Pili wa henö pili wa pewö sai simöa mi tä, pili wa poko, pili wa konona, i na tökö kui tökö kalipalo totio mi. Cristo anö makö simöa totio nö, makö pewö kokapalö nö, makö lotetepamani. Makö lotetepamanöma kutenö, makö pewö kalipalo makoka apatii. Makö kalipalo makoka apa nö, makö ösi patalo nö, makö noimaso kutenö, makö liäha totipasoö.

**Töpö ösi mumi ipii töpö kua kuati wi na,
i na pö ösi kua naio tihöö!**

¹⁷ Önö kutenö, Jesus pata tänö sa simönöma kutenö, kamsanö makö noa thaa kule. Ai tiko töpönö Teusö a thapo mai, i töpö kua kuati wi na, i na pö kua naitio tihöö! I kama töpö pi saimo päo nö, töpö pi kuti wi, i ta topa mai kitäo! ¹⁸ I töpö ösi mumi ipö kutenö, töpö pi hatukupu mi. I töpö pi moti ipö, Teusö a kai na i töpö pälamö satia apatii, i na i töpö kuati salo, Teusö anö sanöma makö ösi temöa komani wi i tä na i töpö hanoa pasitioö. ¹⁹ Wanisala tä thaa wi i tä na i töpö kili wi tä kua mi ipö. I töpönö wanisala tä thaa pi topa sinomo opatii. Sami sami tä pewö thaa husuo opatie. ²⁰ Cristo a na makö pi hatukupamanö noai, i tä, -Sami sami tä thaa wi i tä wanisala mai kitäo!- i na a kuu wi, i a kuo maama. ²¹ Jesus ta pitilii i ta wäsäma. I ta wäsäo ha, Jesus Cristo ma ta hini totio nö, i a na makö pi hatukupasoma.

²² Önö kutenö, Cristo ma thapo paia mi tä makö kuati noai, i tä hosalöheö! Cristo ma thapo paia mi tä, pili makö ösinö wanisala ma tä thaa pi topa apati noai, i tänö kama makö mönamamo sapao köo pätio nö, makö wanisala totipasoma. ²³ Tute makö ösi kupasopököö! Makö pi tapopalo pätio wi, i ma tä tutea naipalöpöö! ²⁴ Teusö a kua kuati wi na, i na makö ösi kua naipasopö, tutei, i na makö ösi thapalöma. Teusö a pitilimo opa kutenö, makö ösi totipali, wanisala tä na makö ösi uni sokamaki, Teusö anö makö ösi tutei, i na makö ösi thaköma. Önö kutenö, haloi ösö hotei ma ösö hasupalö nö, tute ösö na makö halo kua köo wi na, i na tute pö ösi haloa kua köikiö!

²⁵ Makö ösi tute epö kutenö, holisimo wi i tä hosalöheö! Cristo ma thapo wi i makö pewö kutenö, pö pitilimo hētupaso totihoö! ²⁶ Makö hīsolo nö, wanisala tä thaa tihöö! Makö hīsö pa, tä wisama tihöö! ²⁷ Sai tä sai pata na pö mosawikiö! Makö mosawia mi tä, Sai tä sai pata lisipasoma, wanisala ma tä thaa häto matimö! ²⁸ Ai makö thomömo sinomoti noai i makö thomömo kota mai, huki pö kalipalo sisaaö! Makö kalipalo nö, wani tä na ai töpö honimo wi i ma töpö pasilipalöpököö!

²⁹ Sami sami ta kateha tihöö! Makö kai toita apii makö kai hapalo nö, ai töpö pi utitile, i ma töpö pi lotetea kopamanöpöö! Toitai makö hapalo nö, Cristo a thapo wi i töpö ösi uni palapamanöpöö! Toitai makö

kai hapaloö ha, ai töpönö makö a hini pole, i ma töpö pi topapalama apa kitä.

³⁰ Teusö a ösi kua tolele, kamakö na Teusö anö i a totoa waikiköma kutenö, -Waiha Teusö anö sa uni kusöpalö nö, sa täa koni kitäo!- i na makö pi thamaö. Önö kutenö, Teusö a ösi kua tolele, i a pi otatalama tihöö! Wanisala tä thaa tihöö!

³¹ Ai töpö wanipo häto ti! Pö hīsö tihöö! Ai töpö hīsü thaa tihöö! Pö höla ti! Ai töpö na pö hapalo pi wasöa tihöö! Ai töpö na wanisala ma tä thaa mai, toitai tä thaa totioheö! ³² Toitai ma tä thaa totio nö, makö pasilipasopököö! Ai töpö na makö pi honipo opa nö, ma töpö totiapalatipököö! Kamakö na ai töpönö wanisala tä thaa noai i töpö na makö hīsö matasopöö! Teusö a na wanisala ma tä thama maaki, Teusö anö kamakö na Cristo a simöpalö lasoma, kamakö na a hīsö maa kutaso noai na, i na ai töpö na makö hīsö maa kuto hötöopököö!

5 Teusö anö kama hai i ulu makö pi ipa wi i makö kutenö, Teusö ma uömaö! ² Cristo anö makö noima kua noai na, i na ai ma töpö noima kua hötöopöö! Cristo anö makö noima nö, makö noama pia salo, a säpamonasoma. A säpamonasoö ha, Teusö aiki, -Ipa ulu a säpamonaso noai, i tä topa- i na pö Teusö a pi kuuma. Cristo a säpamonaso noai, i tä na Teusö a pi topa apama. Teusö a na oweha kökö toköpö, kökö ihsima sinomo noai, Teusö a na i kökö ihsinamö toita kuo noai na, i na Cristo a säpamonaso noai, i na i tä toita kuo hötöoma. Oweha kökö ihsinö Teusö a pi mönaha kutaso noai na, i na Cristo a säpamonaso noai, i tä na i na Teusö a pi mönaha kua hötöomasoma.

**Wakala tä na makö kutia kutenö, toitai makö ku-
tiopököö!**

³ Teusö anö makö ausipalö nö, makö sokamakö noai, i makö kutenö, ma töpö po mane, i töpö solo pö mamopalo tihöö! Sami sami tä thaa häto tihöö! Ai tänö tä thapo pole, i tä na pö pi wasiso tihöö! -Teusö a thapo wi i töpö maaki, wanisala tä thaa tikilio opatiwö- i na ai töpö thama tihöö! ⁴ Makö hapalo pola nö, sami sami ta wäsä tihöö! Hapalo suasii i ta kuo maapöö! Sami sami tänö ai makö ikapalama wi i tä kuo naio maapöö! Makö hapalo wanisala mai, -Aitaköö! Teusö a totiatalo opawö- i na makö kuu totiopököö! ⁵ A po pasia mane, i a na ai tä mamö wi i a, sami sami tä thatala apa wi i a, i na kilii, Teusö a kupoli ha i töpö walo pasio mai kitä ta pi kuu mai. Teusö a, Cristo a, i na kilii töpö kaikanamo totio wi, i ha i töpö lisipo pasio mai kitä. Ai tänö tä thapo wi i tä na ai tä pi wasiso soatalo opa pasio wi i a, Teusö a kupoli ha i a huu naio mai kitä. Teusö a thapo mai, ai tiko tä thapo pikio wi, i na i tä wanisala kua wi na, i na wani tä na ai tä pi wasisopalo opati wi, i na i tä wanisala kua naio soataö.

⁶ Pö mönamamo ti! Sa hapalo pole, ai tänö i ta hini nö, -Wanisala wa tä thaa kule maaki, Teusö anö wa peama mai kitä- i na ai tä holisi kuu ha, -Pitili ta- pö pi kuu tihöö! Teusö a hini mai, i töpönö wanisala tä thaö

ha, Teusö a hīso opa nö, ī tōpö peama totioö. ⁷ Önö kutenö, wanisala tä tha apati wi ī tōpö na makö kua naia salo, wanisala tä thaa naio maikiö! ⁸ Kamakö ösi mumio opa naio paitioma maaki, Teusö pata ma tä thapo waikia kutenö, huki makö ösi wakala apa waikia kule. Wakala tä na makö kutia kutenö, toitai makö kutiopököo! ⁹ Wakala tänö makö toita apö, makö topatia, makö pitilimo opaö, ī na makö kuatii. ¹⁰ Önö kutenö, -Ī na pö kua totihoö!- ī na Teusö anö makö noa thaa wi ī tä na makö pi hatukupasopöo! -Ī na sa kuaö ha, Teusö a pi mönaha apa kitäo!- ī na makö pi kuu taö öpa salo, Teusö a pi mönaha totipamanöheö! ¹¹ Mumi mumi tä na ai tōpö kua kutenö, ī tōpönö wanisala tä thatala apatii. Ī tōpönö wanisala tä thati wi, ī tä wanisala thaa naio häto maikiö! Pi naka. -Ī tōpönö tä thati wi ī tä wanisala apö- ī na pö kuu totihoö! ¹² Ī tōpönö tä thatala apati hätole, ī na hiniomö hiopö kitä. Ī ta hiniomö hiopö kutenö, kamakö aiki, -Ī wanisala sa tä thaa tihöo!- ī na pö kuu totihoö! ¹³ Teusö a kuu wi, wakala tä kui na ī na ī ta kuö. Wakala tänö tä pewö hatukupu opaö. Wakala tänö tä pewö hatukupu opa kua wi na, ī na Teusö a hapalo kuköma, -Ī tä wanisala- Teusö a kuu wi, ī tänö ī na wanisala tä hatukupu kua apa hōtöo kitä. ¹⁴ Ī tä pewö hatukupalo nö, ī tä pewö wakala apii, ī tä kupasoö. Önö kutenö, ī na waheta tä kuu: -Wa uni mine, a uni naanoö! Wa ösi nomawö öpii ī wa ösi hoköpasopöo! Wa ösi hoköpasoma, Cristo anö wa wakalapali kitäo!- ī na tä waheta kuu.

¹⁵ Önö kutenö, makö pi mosawiki nö, wanisala tä thaa häto maiki. Töpö pi motia apati wi, ī tōpö kua kuati wi na, ī na makö kua kua naitio mai, tōpö pi hatuka apati wi, ī tōpö uöma totioheö! ¹⁶ Huki wanisala tä pata kua apa kutenö, makö pi mosawiki nö, toitai ma tä thaa sinomotipököo! ¹⁷ Pö pi motio opa tihöo! Cristo pata tänö makö noa thaa wi, ī tä pewö na makö pi hatukupasopököo!

¹⁸ Tuu wasui tuunö pö polemopalo ti! Makö polemo opati tä, makö isi wanihipaso kitä. Makö polemo mai, Teusö a ösi kua tolele, ī a na, -Sa simöa sinomo totihoö!- ī na pili pö pi kuu totihoö! Kamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele, ī a kuo pitilio totio opapököo! ¹⁹ Makö hapalo hētipasoti pola nö, Teusö tä waheta na ama ta kule, ī ama ma ta thaö, Teusö ama ma tä pewö a thaö, ī na makö kuaö! Ī na tä kua tä, pili makö ösinö ama ma ta thaa nö, -Teusö a totiatalo opawö- ī na makö ösi kuu! ²⁰ Jesus Cristo pata ma tä thapo salo, ī tä wakala pewö hamö tä kuati wi ī tä na, -Aitaköo!- ī na kamakö hai ī pö Teusö a na, ī na makö kuu sinomoö!

**Peanopö tōpö, pusopö tōpö, ī na tōpö kui,
ī tōpö na Paulo a hapaloö**

²¹ -Cristo a hai ī ipa pata tä- ī na makö kuu manu kule, Cristo ma thapo wi, ī pö a hapalo hinipaso totihoö!

²² Pusopö pö! Cristo ma hini kua wi na, ī na kamakö hai heano ma tōpö a hini kua totiataloö! ²³ Cristo ma thapo wi ī makö kokamo sinomo wi, Cristo anö ī makö simöa kua wi na, ī na kamakö hai ī heano tōpönö ī na

pusopö makö simöa kua hōtöoö. Cristo ma thapo wi, ī makö kokamo wi ī makö hai, ī Cristo makö uni pewö waikiwö. Makö täapa kōo läo wi, ī Cristo a. ²⁴ Önö kutenö, Cristo ma thapo wi ī makö kokamo wi ī makönö Cristo ma hini kua wi na, ī na pusopö makönö au peanopö ma tōpö a hini kua totiataloö!

²⁵ Peanopö pö! Cristo ma thapo wi ī makö kokamo wi, Cristo anö ī makö pi ipa nö, a säpamo kulaso noai na, ī na kamakö hai pusopö ma tōpö pii kua totio opa hōtöopököo! ²⁶ Cristo anö makö sokamakö nö, makö thapo asa pia salo, a säpamonasoma. Cristo a säpamono nö, makö ösi ausipalö nö, makö sokamaköma. Maa tuunö tä salupalöma, tä ausipo kua wi na, ī na Cristo ta topa apöle ī ta wäsä wi ī tänö ī na makö ösi ausia kua hōtöopasoö. ²⁷ Cristo ma thapo wi ī makö kokamo wi ī makö sami mi, makö ösö ükunu mi, makö liähä äpö, ī na makö kui, Cristo anö ī makö täa asali pia salo, makö ausipalöma.

²⁸ Kama wa pio sapao kua kōo wi na, ī na au husopö wa pii kua totihoö! Au husopö wa pii tä, kama wa pio sapao waikia kota. ²⁹⁻³⁰ Kama pili wa sai waniho sapao kōo mai, wa iapaloö, kama wa noamo sapao kōo, ī na wa kua sinomoö. Kamakö hai, Cristo makö uni pewö kutenö, Cristo ma thapo wi ī makö kokamo sinomo wi, Cristo anö ī makö totiapala kua apa kua wi na, ī na kama pili makö sai totiapalo kua apa kua hōtöo kōoö. ³¹ Ī na Teusö tä waheta kuu: -Önö kutenö, wano wanö au hao a, au nao a, ī na kilii wa tōpö takölö nö, au husopö a na wa sätäapalo totiköma, makö polaka kule maaki, sami makö uni kupaso kitäo!- ī na tä waheta kuu. ³² Ī ta kuu pole, ī ta hasulupo paio maama. Pi naka. -Samii makö uni kupaso kitäo!- sa kuuhe, ī tä hai, ī uni ta. -Cristo a, Cristo anö makö thapo wi ī makö, ī na makö kui makö a kateha totio opa nö, ta kuu totio opaö- ī na sa kuu kule. ³³ Ī na ta kuu totia apa kule maaki, peanopö makö, pusopö makö, ī na makö kui, ī makö a kateha naioö. Önö kutenö, kama peanopö wa pii sapamo kua kōo wi na, ī na au husopö a pii kua hōtöopököo! Pusopö wanö au heano a hini totiatalo hōtöopököo!

**Pö tōpö, pöpönö tōpö, ulu tōpö, ī na tōpö kui,
ī tōpö na Paulo a hapalo nömöo noai ī ta**

6 Ulu pö! Jesus pata ma tä thapo kutenö, au hao a, au nao a, ī na tōpö kui tōpö a hiniö! Ī ma tōpö a hini wi ī tä topa. ²³ -Ī na wa kua kuköma, toitai wa kutio kitäo!- ī na Teusö anö nö patapö tōpö noa thaa soma noai, pi na ī ta kuuma: -Au hao a, au nao a, ī na tōpö kui wa tōpö a hini totio kuköma, toitai wa kutio kitäo! Toitai wa kutiki nö, masita tä uli ha wa kua soa tä, wa patasipöa totiso kitäo!- ī na Teusö a kuuma.

⁴ Pö makö, pöpönö makö, ī na makö kui makönö au ulu tōpö hīsuma maikiö! Au ulu ma tōpö sawäma makoka totio opa wi, Jesus pata tänö ī tä taa pi topa apa kutenö, pö wa, pöpönö wa, ī na kilii makönö kamakö hai ulu ma tōpö noa thaa läo sinomoö! Au ulu ma tōpö pi hatukama nö, ī tōpö na Cristo ta wäsä

soamoonöö! Í na makö kuati ha, kama makö ulupö sawäo makoko toito opa kitä.

Noa mi töpö kalipalo sinomo wi í töpö na

⁵ Noa mi pö kalipalo sinomo wi í pö! Makö kalipalo holisimo mai, pitilii pö kalipalo totihöo! -Pata tä na sa kili mai kitäo!- pö kuu tihöo! Pata ta hini totioheo! Cristo ma hini kua wi na, í na noa mi makö kalipalama sinomo wi, í na í ma töpö a hini kua totiatalo hötöoheo! ⁶ Kama töpö mamö tetela tä, kama ma töpö pi mönaha päpamanöpö, makö kalipalo päo mai nököo! -Í töpö na makö kalipalo salo, pö kalipalo makoka totihöo!- í na Teusö a pi kuu kutenö, holisii pö kalipalo päo tihöo! Cristo a na noa mi makö kalipalo sinomo wi í makö kutenö, makö kalipalo makoka sinomoö! Makö kalipalama sinomo wi, kamakö na í töpö mamö tetetia mi päla tä maaki, pö kalipalo loteteapalo sinomoö! ⁷ -Í töpönö sa simöa sisa mai kitäo! Jesus pata tänö sa simöa totio wi í saö!- í na makö pi kuu nö, noa mi makö kalipalo päla nö maaki, pö kalipalo kasiapalo opaö! ⁸ Noa mi makö kalipalo sinomo wi í makö, noa tä na makö kalipalo sinomo pasio wi í makö, í na makö kui makö pewö aiki, -Toitai sa tä thaö ha, kamisa na Teusö anö noa tä totoa hötöpi kitäo!- í na pö pi kuu totihöo!

Pata töpönö ai töpö kalipalama sinomo wi, í pata töpö na

⁹ Noa mi, ai ma töpö kalipalama sinomo wi í pö! Kamakö na í töpö kalipalo makoka kuati wi na, í na í töpö simöa makoka kua totihöo! Í ma töpö kilima tikiloti maikiö! Í töpö peama maikiö! Hi tä hētu hamö Teusö pata tä kupoli, í anö kamakö thapoö, noa mi ma töpö kalipalama sinomo wi, Teusö anö í töpö thapo naia, í na Teusö a kuaö. Í tä na pö pi hatukuikiö! Teusö anö ai töpö totiapala asaö, Teusö anö ai töpö möö hanopo pasioö, í na Teusö a kua mai kitä ta pi kuu mai.

Kama makö noamo sapao kōo wi, í nasimö tökö uni na pö uni haloikiö!

¹⁰ Í na sa kuu mapo pia kule. Jesus Kaikana a na makö kokaiki nö, pö lotetepaloö! Pe epii Jesus a lotetea apati wi, í tänö pö lotetepaloö! ¹¹ Kamakö na Sai tä sai wasu pata ekua tä, makö läa hötököpököo! Makö läa mosawia hötököpö, Teusö anö ösökö uni totoma wi, í ösökö ha pö uni haloikiö! Kama makö noamo sapao köopö, í ösö ha pö haloikiö!

¹² Ai sanöma töpö solo makö säso wi, í makö pasi mai kitä. Sai töpönö hiopö tä thaa wi í töpö solo makö säso wi, í makö sisawö. Sai pata töpönö sanöma töpö simöati wi, í töpö solo makö säso naioö. Mumi mumi tä ha töpö kule, í töpönö wanisala tä thaa sinomo wi í töpö na sai töpö lotete epii töpö simöo sinomo wi, hi tä hētu hamö í sai töpö kupoli, í sai töpö solo makö säso naio wi í makö. ¹³ Í na tä kuaö ha, Teusö anö makö noama wi í nasimö ösökö uni ha pö haloikiö! Makö haloköma, sai töpö wanisala apati wi í töpö wasu

huima tä, makö lotetea apa asa läa hötöpasopököo! Makö lotetea apa asa läpalo nö, sai ma töpö sasua sapa totia kopalöma, sai töpönö makö utitipama mai kitä. ¹⁴ Önö kutenö, pö läapalo hötöoö! Pitili ma tä tälöma, pili kolo ha ösö läpo kua wi na, í na pitili tänö í na makö nö läpo kua hötöo kitä. Pili kotopö ha söpala ösö amatosii ma ösö halölö nö, makö noamo kua wi na, í na toitai ma tä thaa tä, í na makö noamamo kua hötöo kitä. ¹⁵ Jesus ta topa apöle, í tänö töpö pi topapalama wi, í ma ta wäsä hätäpotipöo! -Sanöma makö na Teusö a noimo kōa kuleö!- tä kuu wi í ma ta wäsä hätäpopököo! Ma ta wäsä hätäpo pi topa tä, söpala ösökönö sotatu ami haloiki nö, töpö noamo kua wi na, í na makö noamo kua hötöo kitä. ¹⁶ -Jesus a pitili- í na pö pi kuu totioö! Söpala ösökö läa läatala wi í ösökönö sotatu tä noama kua wi na, í na, -Jesus a pitili- í na makö pi kuu kuköma, í na makö noama kua hötöo kitä. Söpala ösökö läapala wi í ösökönö silaka wakö hili pole, í taka lupama kua wi na, í na, -Jesus a pitili- í na makö pi kuu kuköma, Sai tä sai pata wanisala wi í a pata na í na makö noamo kua hötöo kitä. ¹⁷ Makö pi tapoiki nö, í na pili makö pi kuu sinomoö! -Teusö anö sa ösi totipalöma kutenö, sa pea mai, Teusö a na sa kuo soatio kitäo!- í na makö pi tapoiki nö, í na makö pi kuu sinomo opati nököo! Í na makö pi kuu sinomo kuköma, pili he ha hesowa a amatosi soholö nö, töpö he noamo kua wi na, í na makö ösi noamamo kua hötöo kitäo! Teusö a ösi kua tolele, í anö Teusö ta totopi wi, í ma ta tälöo! Sotatu tänö poo a täa thali wi na, í na Teusö ma kai sua thaa nainöheo! Í Teusö ma ta thaa nainö nö, sai ma töpö kilima hötöopököo!

¹⁸ Í na tä kua tä, Teusö a na pö hapalo sinomoö! Teusö a na makö hapalo tä, Teusö a ösi kua tolele, í anö makö simöa sinomopöo! Teusö a ösi kua tolele í a na, -Sa pasilipalöo!- í na makö kuu sinomopöo! Pö pi mosawia totikiö! Teusö a na makö hapalo mapo maikiö! Teusö a na makö hapalo tä, Jesus a thapo wi í ma töpö pewö a wäsäo! ¹⁹ Kamakönö sa wäsä naio sinomopököo! Teusö a na makö hapalo nö, -Paulo anö wa kai a wäsä tä, ta wäsä makoka apa wi ta totoköo!- í na makö kuu! -Kawanö wa töpö ösi totipa wi í ta wäsä paio maa noai, huki Paulo anö í ta wäsä tä, ta wäsä kili mai, Paulo anö í ta wäsä totiopököo!- Teusö na í na makö kuu! ²⁰ Teusö anö töpö ösi totipa wi í sa ta wäsäpö, Jesus Cristo anö sa simöa wi í sa. Huki sai ösi ha sa ökama titia kule maaki, Jesus sa kai wäsä wi í sa soawö. Teusö a na makö hapalo nö, -Paulo a kili mai, kawa kai a wäsäpöo! Í na Paulo a kua kuköma, wa kai a wäsä tomöpo mi mai kitäo! Önö kutenö, Paulo a wäo kili maapököo!- í na pö kuu!

-Kamakö na Síkiku sa simöpalöma- Paulo a kuu noai í ta

²¹ Í na tä kua tä, kamisa kuati pole, kamakö na Síkiku anö í ta wäsä pia salo. Teusö a thapo naio wi í ma pi ipa wi í a. Cristo pata tä na í a kalipalo sinomoö. ²² Kamisamakö kuati pole, Síkiku anö í ta wäsäpö, kamakö na í sa simöpalöma. -Epesu tili töpö na Síkiku

anö ĩ ta wäsä kuköma, ĩ töpö pi topa apöpa-
manöpököö!- ĩ na sa pi kuu salo, kamakö na ĩ sa simö-
palöma.

Teusö anö makö totiapala apapököö!

²³Toitai makö kutio wi, kamakö hai ĩ pö Teusö a, Je-
sus Cristo pata tä, ĩ na kilii töpönö ĩ tä totoköpöö!

Makö noimaso wi ĩ tä totoa naiköpöö! ĩ tä pewö totokö
nö, -Teusö a pitili- makö pi kuu totio wi, ĩ tä totoa
naiköpöö! ²⁴Kamakö pewönö kamakö hai Jesus Cristo
Kaikana ma tä pii mapo mai, Teusö anö ĩ makö totia-
pala apapököö!

Filipenses

Hiliposö tili töpö na waheta tä simöpalö noai ĩ ta

Paulo anö hiliposö tili töpö na Jesus ta wäsä somama. Ta wäsä ha, ai hiliposö tili töpönö ĩ ta hinia totilö nö, ai tiko tä uli ha Paulo a hua konasolö noai ha ĩ hiliposö tili töpönö Jesus a thapoma kutenö, ĩ töpö kokamo sinomo haioma. ĩ töpö kokamo sinomoti noai, ĩ töpö na Paulo anö hi waheta tä simönöma.

Hi waheta tä na ĩ na Paulo a kuuma: -Jesus Cristo sa ta wäsä sinomo kutenö, ai töpönö sa peama apa kuleö! Awai. Kamakönö Jesus Cristo ma thapo kutenö, Teusö a thapo mai ĩ töpönö makö wanipo naiki kitäö! Ai töpönö makö wanipo nö, makö peama tä, pö kasiapalo totioö!- Paulo a kuuma. A kuu nö, -Ai töpönö Cristo ta wäsä makoka totio mi tä, töpö a hini tihöö!- a kuu nömöo nö, -Jesus Cristo ma thapo pasile, ĩ makö pewö noimaso pasiopököö!- a kuu naioma.

Ĩ na Paulo a kuu nö, hiliposö tili töpö na Paulo a pi mönaha apa salo, hi waheta ola tä na a hapalo nö, -Sa honimo opa tä, hiliposö tili makönö sa pasilipo nö, kamisa na sitipa ma kökö simöpalö noai, ĩ ta topa apama- ĩ na Paulo anö tä säököpalö nö, ĩ na a kuuma.

1 Paulo sa. Jesus Cristo a na hiliposö tili makö pewö kua koka naio wi, ĩ makö na Timóteo a solo hi waheta sama tä simöpali ke. Jesus Cristo anö samakö kalipalama sinomo wi ĩ samakö. Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö na ai makö patamo sinomo wi ĩ makö, ai makönö Jesus a thapo wi ĩ ma töpö pewö pasilipo sinomo wi ĩ makö, ĩ na makö kui makö na hi waheta sama tä simöa naipali ke. ² Kamakö hai ĩ pö Teusö a, Jesus Cristo pata tä, ĩ na kilii töpö na ĩ na sa kuu: -Hiliposö tili töpö pewö totiapala apaö! ĩ töpö pi topapalama apaö!- ĩ na sa kuu.

Teusö a na Paulo a hapalo noai ĩ ta

³ Kamakö na sa pi tapomo sinomoö. Sa pi tapomo nö, -Aitaköö! ĩ töpö topa apa thaliö!- ĩ na ipa Teusö a na ĩ na sa kuu sinomoö. ^{4,5} Jesus sa ta wäsä tä, kamakönö sa pasilipo sinomoö, Jesus ma ta wäsä naio sinomoö, ĩ na makö kua thali. Jesus ma thapo tute tä, ĩ na makö kuatima, ĩ na makö kua soaö. ĩ na makö kua soaö ha, Teusö a na makö a wäsä nö, sa pi mönaha apöki nö, makö a wäsäö. ⁶ Kamakö ösi na Teusö anö toitali tä thakö noai, Jesus Cristo a huu köo paio mi tä, Teusö anö toitali tä thaa soatio kitä. Jesus a huu köa tä, kamakö ösi na toitali tä thaa hötötöki kitä. ĩ pitili tä sai a. ⁷ Kamisanö makö pi ipa kutenö, ĩ na sa kuu kule: Pi naka. -Jesus a kai holisi- ai töpö kuu pi wasöaö ha, -Naiö! Pitili tahaö!- ĩ na sa kuu hötöa kule. -Awai. Jesus a kai pitili- ĩ na sa töpö pi thama sinomoö. ĩ na sa töpö pi thama tä, Teusö anö sa totiapalaö. Huki, hi sai a lototole, ĩ a sai ha sa titia kule maaki, Teusö anö sa totiapalaö. Sa totiapala apati tä, Teusö anö makö totiapala naia kule. ĩ na tä kuaö ha, kamisanö makö pi ipaö. ⁸ Jesus Cristo anö makö pii kua wi na, ĩ na kamisanö makö pii kua hötöoö. Pitili ta. -Ĩ pitili ta- Teusö a kuu naioö.

⁹ Teusö a na sa hapalo nö, -Hiliposö tili töpö noimaso palasopö, tä thapalöö! Töpö pi hatukua apöki nö, töpö

pi tao opa wi, ĩ na töpö pi hatukua thaa naipamanöö!- ĩ na sa kuu. ¹⁰ ĩ na Teusö anö makö thamaö ha, tä toita sati ipii, ĩ ma tä saili kitä. Tä toita sati ipii, ĩ ma tä sailöma, Cristo a walo köa tä, kamakö na wanisala tä kupo mai kitä. -Wa wanisala apapiliö!- Cristo a kuu mai kitä. ¹¹ Kamakö ösi na Jesus Cristo a kalipalo waikia kutenö, toitali ma tä tha apa kitä. Toitali ma tä tha apaö ha, -Teusö a hai, ĩ pata tä sai. ĩ a totiatalo opa asaö- ĩ na ai töpö kuu kitä.

Cristo a na sa nokapalo pi topa sisaö

¹² Ipa pö! Pi naka. Titita wi a sai ha sa titiköma kutenö, Jesus a thapo wi ĩ töpö satehea apa kimati. ¹³ ĩ na tä kuaö ha, kaikana tä sai pö ha sotatu töpö läo sinomo wi ĩ töpö, ai töpö pewö solo, -Paulo anö Cristo a kai wäsä sinomoö ha, a titiköma- ĩ na ĩ töpö pewö pi kupalo opama. ¹⁴ Hisimö sa titia salo, Jesus a thapo wi ĩ ai töpö satehe epii töpö kili mai, ĩ töpönö Teusö ta wäsä kule. ĩ töpö wäo kili noai, Teusö anö ĩ tä mapamanöma kutenö, töpö kili mai, Teusö ta wäsä kule.

¹⁵ Ai töpö aiki, -Paulo anö ta wäsä wi, ai satehe epii töpönö ĩ ta hini silia apa sisatio saiö!- ĩ na ai töpö pi kuu salo, ĩ töpönö Paulo sa hĩsu thaa pasioö. Sa hĩsu thaa pasio nö, -Paulo anö Cristo ta wäsä lotetea apa asa thali maaki, huki kamisanö sa ta wäsä asa kuleö!- ĩ na ai töpö pi kuu nö, Cristo ta wäsä kule. ĩ töpönö sa hĩsu thaa nö, Cristo ta wäsä kule maaki, ai töpönö Teusö ta wäsä pi topa apa salo, ĩ töpönö Cristo ta wäsä kule. ¹⁶ -"Cristo ta pitili" ĩ na töpö pi thama pia salo, Teusö anö Paulo a simönöma- ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, sa pi ipa salo, ĩ töpönö Cristo ta wäsä nömöa kule. ¹⁷ -Sa hĩsu thaa nö, ai töpönö Cristo ta wäsä kule- sa kuuhe, ĩ töpö patamo pi topa päa salo, ta wäsä päa kule. -Paulo a titila tä, Cristo sa ta wäsä pasioma, "Häö. Wi na taköö!" Paulo a pi kuu nö, a pea kitä- ĩ na ĩ töpö pi kuu päoö.

¹⁸ Ī nakö pälaö! Kamisa aiki, -Wi na takö a?- sa pi kuu mai kitä. Hi ai töpönö sa pi ipa salo, Cristo ta wäsäö, ĩ na tä kua tä, ai töpönö sa hĭsu thaa salo, Cristo ta wäsäö, ĩ na töpö kua päla tä maaki, ĩ töpönö Cristo ta wäsä salo, sa pi mönaha satia apa kule. ¹⁹ Awai. Sa pi mönaha apa kitä. Teusö a na makö hapaloö, Jesus Cristo a ösi kua tolele ĩ anö sa pasilipoö, ĩ na sa kua salo, -Sa lisia kopamani kitäö!- ĩ na sa pi kuu nö, sa pi mönaha kule. ²⁰ -Paulo a wani tomöpo mi ipö saiö!- ĩ na sa töpö pi thama wani ipö sai. Sa kili mai ha, sa ku-atipili na, huki ĩ na sa kua soaö. ĩ na sa kua soa nö, -Paulo a kuati pole, ĩ ma tä taa nö, "Cristo a topa apaö" ĩ na makö pi kuu kuleö!- ĩ na sa töpö pi thama pi topa apa sisaö. Sa temö tä, ĩ na sa töpö pi thamaö, sa nomasoma maaki, ĩ na sa töpö pi thama satia soaö, ĩ na sa töpö pi thama pi topa apaö. ²¹ Sa temö tä, Cristo a na sa nokapalo pi topa apa sisaö. Sa nomano nö, Cristo a na sa kuo totio naitio kitä. ĩ na tä kua kutenö, sa nomaso wi ĩ tä topa satia apa. ²² ĩ tä topa satia kule maaki, sa noma paio mi tä, Cristo a na sa kalipalo nö, Cristo a na ai töpö satehe epii sa töpö nokapalama kitäö! Önö kutenö, ka pi sa tä sailöpö taka? Sa temötio wi ĩ sa tä saia hätolöpö? Sa nomaso wi ĩ sa saia hätolöpö? Sa tä sai tai mi ipö. ²³ Sa noma pi topa kule maaki, sa temötio wi, ĩ sa tä pi hõtöa kule. Sa kona-solöma, Cristo a na sa kutio kitä. Cristo a na sa kutio wi ĩ tä topa satia apa kutenö, sa koo pi topa apaö. ²⁴ Sa koo pi topa apa kule maaki, kamakö na Cristo sa ta wäsä paio pia salo, sa noma paio mai kitä. Sa nomasoma, wi na makö kua haiopö? ²⁵ -Ī pitili ta- ĩ na sa pi kuu salo, -Sa noma paio mai kitäö!- ĩ na sa pi kuu. Kamakö na sa kutiköma, makö ösi ösitioma maaki, makö ösi pataso kitä. -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu totio nö, makö pi mönahapalo opati wi, kamisanö ĩ na makö thama pia salo, kamakö na sa kutio koo kitä. ²⁶ Önö kutenö, Jesus Cristo ma thapo salo, kamakö na sa kua kököma, makö pi mönaha apa kitä. Jesus Cristo anö sa noama waikioma kutenö, makö pi mönaha apa kitä.

²⁷ Pö sömöka taa totikiö! Cristo ta topa apöle ĩ ta hinia totilöheö! Ma ta hinia totilöma, Cristo ma hula mai kitä. -Cristo a kuu noai, ĩ na makö pewö kua totiat-alo opapököö!- ĩ na makö kuu kitä. Makö pewö kasiapalo nö, Cristo ma ta hini sinomo nö, Cristo ma ta wäsä satimo opa kitä. ĩ na makö kuaö ha, kamakö na sa waloa kököma, -Makö kasiapalo opa noa- ĩ na sa ku-upököö! Kamakö na sa walo paio mi päla tä maaki, -Hiliposo tili töpö kasiapalo opa thaliö!- ĩ na sa tä kuu hininönöpököö! ²⁸ Makö wanipo sinomo wi ĩ töpö na pö kili ti! Makö kili mi ha, makö wanipo wi ĩ töpö aiki, -Teusö anö ĩ töpö noama asa salo, ĩ ma töpö utitipama mai kitä. Teusö anö makö utitia pasipamani kitäö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu kitä. ²⁹ Cristo a na makö nokapalo wi ĩ makö na Teusö aiki, -"Cristo a pitili" ĩ na makö pi kuu totiopököö!- kamakö na ĩ na Teusö a kuu asaö. -Cristo ma thapo salo, ai töpönö makö peama kuki kitä!- ĩ na kamakö na Teusö a kuu naio asaö. ³⁰ Cristo sa ta wäsä-tima kutenö, makö mamo tetela tä, ai töpönö sa peama kipili. Sa peama kipili maaki, Cristo sa ta wäsä sati-

mo kipili. -Paulo a peama kule maaki, Cristo ta wäsä satimo kulaliö!- ĩ na ma ta kuu hini soa kule. Kamisa kua pole na, ĩ na makö kua hõtöa kule.

Cristo anö makö pasilipali pia salo, sanöma tä kupaso noai ĩ ta

2 Pi naka. Cristo a na makö koka kutenö, makö ösi lotetea apaö. Cristo anö makö pi ipa salo, makö pi topapalama apatii. Kamakö pewönö Teusö a ösi kua tolele, ĩ ma ösi thapo waikia. Ai tä pea tä, -Ī a wani pea päo- makö pi kuu mai, -Häö. ĩ a wani pea saile taköö!- ĩ na makö pi kuu sinomoö! ² Pö hapalo isi waniho soatalo opa tihöö! Pö pewö noimaso totihoö! Makö pi wasöa mai, -Awai. ĩ na makö pewö kuapököö!- ĩ na pö kuu ösöho totiataloö! ĩ na makö kuaö ha, sa pi mönaha apa kitä. ³ -Samii kamisa pi mönahapalo kuköpö, sa tä thamatii- ĩ na makö pi kuu mai, -Ai töpö pi mönahapalo naio kuköpö, sa tä thama kuleö!- ĩ na pö pi kuu totihoö! -Kamisa na ai töpö aiki, "Wa totiatalo opawö" ĩ na ai töpö kuupö, sa tä thama päa kule- ĩ na pö pi kuu ti! -Kamisanö sa tä taö öpa asa sisaö- ĩ na makö pi kuu maiki. -Ī töpönö tä taö öpa naio soataö- ĩ na pö pi kuu totihoö! -Kamisa na ĩ a topa satia apa- ĩ na makö pi ku-upökö. ⁴ -Samii kamisanö sa tä thaa pi topa wi ĩ sa tä pii sisaö- makö pi kuu mai, -Ai töpönö tä thama pi topa wi ĩ sa tä pi ipa naia kule- ĩ na pö pi kuu totihoö! ⁵ Cristo a pi tapomo kua noai na, ĩ na pö pi tapomo kua totihoö!

⁶ Teusö a kui na, ĩ na Cristo a kuoma maaki, -Teusö a kui na, ĩ na sa kuö salo, sanöma sa kupo mai kitäö!- ĩ na Cristo a pi kuu maama.

⁷ -Teusö a kui na, ĩ na sa kuö maaki, sanöma sa kupasöpököö!- ĩ na a pi kuuma. A pi kuu nö, ai töpö na ai tä kalipalo sinomo kua wi na, ĩ na sanöma makö na Jesus Cristo a kalipalo kua pia salo, sanöma tä kupasoma. Sanöma tä mömomö kui na, ĩ na Cristo a mömomö kuo totio opa hõtöoma.

⁸ A patamo pi topa mai ha, Teusö a hini pi topa apa sisa salo, a säpamonasoma. Hii ti pakalai ti ha a säpamonasoma.

⁹ ĩ na Cristo a kuaö ha, -Pata wa sai kupasöpöö!- ĩ na Cristo a na ĩ na Teusö a kuu nö, -Ai töpö pewö na wa kaikanamo totiopöö!- ĩ na Teusö a kuuma.

¹⁰ ĩ na Teusö a kuuma kutenö, -Jesus a hai, ĩ pata tä sai- ĩ na töpö pewö kuu kuki kitä. Hi tä hētu pata ha töpö kuo wi ĩ töpö, masita tä uli ha töpö kuo wi ĩ töpö, töpö noma waikiso noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö loiki nö, pili töpö maekonö töpö hĭta thaiki nö,

¹¹ -Jesus Cristo a hai, ĩ pata tä sai- ĩ na ĩ töpö pewö kuu kuki kitä. ĩ na töpö pewö kuu nö, kamakö hai ĩ pö Teusö a na, -Wa topa apa asawöö!- ĩ na ĩ töpö pewö kuu kuki kitä.

Motosi topa kua wi na, ĩ na makö topa kuki wi ĩ ta

¹²⁻¹³ Ipa pö! Pi naka. Sa hiniö! Kamakö na sa kuopili, ĩ tä Cristo ma kai hini kipili. Huki kamakö na sa kua mi tä, Cristo ma kai hini totihoö! Kamakö ösi na Teusö a

kalipalotii. -Ī na wa kuapököö!- a kuu tä, -Hai. Awai. Ī na sa kua pi topaö- ĩ na Teusö anö makö pi thamaö. Ī na tä kua tä, -Ī na wa kuapököö!- ĩ na Teusö a pata kuu ha, ĩ na wa kua hõtöo kuki wi, ĩ na Teusö anö makö thama hõtöoö. Önö kutenö, -Teusö a na sa kili salo, wanisala sa tä thaa wani ipö saiö!- ĩ na pö pi kuu! Jesus ma thapo salo, makö kasiapalo nö, Jesus a kua noai na, ĩ na makö kua totiopököö!

¹⁴ Pö hapalo pi hĩsuho soatalo tihöö! Makö hapalo hētupaso pi hĩsuho soatalo opa maikiö! ¹⁵ Makö hapalo makoka apaö ha, ai töpönö makö a kateha nö, -Ī töpö tomöpo mi- ĩ na ĩ töpö kuu mai kitä. Hiopö tä na töpö pi tapomo sinomo wi ĩ töpönö wanisala tä tha apati wi ĩ töpö na makö kua sätäa naine, ĩ makönö toitai ma tä thaa asaö. Teusö ulupö makö asa kutenö, mumi mumi tä na motosi topa kuo wi na, ĩ na makö kua asaö. ¹⁶ Ī na makö kua asa salo, töpö ösi palimipo wi ĩ ma ta wäsä sinomoö. Ī na makö kuaö ha, Cristo a walo kōa tä, kamisa aiki, -Sa kasiapaloma maaki, töpö tomöpo ma thaliö!- sa pi kuu mai, -Aitaköö! Kamisa kasiapalo nö, hiliposö tili töpö na Cristo sa ta wäsäma kutenö, ĩ töpö topa apaö- ĩ na sa pi kuupökö.

¹⁷ Teusö sa pi mönahapamani pia salo, sa kasiapalo nö, kamakö na Cristo sa wäsä kipili. Pi naka. Sutu ha ai töpönö Teusö a pi mönahapamani pia salo, Teusö a na salo a noki totoma sinomotima. Huki, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu wi, ĩ tä na Teusö a pi mönaha sisaö. Teusö sa pi mönahapamani pia salo, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu wi, kamisanö ĩ makö thapali kipili. Ī makö thapalöma kutenö, ai töpönö sa wanipo kipili. Sa wanipoö ha, kamisa aiki, -Sa säa hätopali kitäö! Teusö a na salo a noki totoköpö, ĩ tä hösöka na upa mo puu lösa sinomo kua noai na, ĩ na sa iä uni lösa kua häto kitä. "Cristo a pitili" ĩ na hiliposö tili sa töpö pi thama noai, ĩ tä hösöka ha sa iä uni löa hätoki kitä- ĩ na sa pi kuu kule. Ī na sa pi kuu kule maaki, sa pi topaiki nö, kamakö na sa pi mönaha apa kule. ¹⁸ Kamakö na sa pi mönaha kule na, ĩ na kamisa na pö kua hõtökiö!

Timóteo a, Epapötitiito a, ĩ na töpö kui töpö

¹⁹ Ī na tä kua tä, Jesus Kaikana aiki, -Awai- a kuu ha, kamakö na Timóteo sa simöpa pia kule. Timóteo sa simöpalöma, waiha kamisa na a kopo nö, -Ī na hiliposö tili töpö kua thaliö!- ĩ na Timóteo a kuu ha, sa pi mönaha apa kitä. ²⁰ Kamisa pi tapomo kuati wi na, ĩ na Timóteo a pi tapomo kua naitioö. Ī na ai tä kua mai kitä. Ī na Timóteo a kua naio sisaö. Makö tomöpo mi tä, kamakö na sa pi honipo kua wi na, ĩ na Timóteo a pi honipo kua naio nö, makö pasilipo pi topa apa kitä. ²¹ -Ipa wani tä na sa kalipalo pi topa sisaö. Jesus Cristo a na sa kalipalo wani ipö saiö!- ĩ na ai töpö pewö pi kuu. ²² Ī na Timóteo a kua pasio mai kitä. A topa apaö. A topa apa wi ĩ ma tä taö waikia kule. Pö a na ulu a wai nokapaloti kua wi na, kamisa na ĩ na Timóteo a kuatii. Ī a solo, Jesus ta topa apöle, ĩ sama ta wäsä sinomoö. ²³ Ī na Timóteo a kuaö ha, -Waiha, sotatu töpö aiki, "Pei. Ī na wa kuapö" ĩ na kamisa na ĩ na sotatu töpö kuu ha, kamakö na Timóteo sa simöni kitä- ĩ na sa pi

kuu kule. ²⁴ -Awai- Jesus Cristo a kuu ha, -Tä tetepo opa mai ha, kamakö na sa huu hõtöo pia kuleö!- ĩ na sa pi kuu kule.

²⁵ Kamakö na Epapötitiito sa simöa naia kōki pia salo. Kamakö aiki, -Paulo a pasilipalöö!- ĩ na Epapötitiito a na makö kuu nö, kamisa na ma simöpalöma. Ī a na, -Ipa hoosa a- sa kuu. Ī a solo samakö kasiapalo nö, Cristo sama ta wäsä satimo opa thali. Huki ĩ sa simöa kōki pia salo. ²⁶ Epapötitiito anö makö pewö pi ipa salo, kamakö na a kōo pi topa apa. -Epapötitiito a salipasoma thaliö!- ĩ na ma tä kuu hininöma, Epapötitiito a pi honipo kule. ²⁷ Ma ta hini noai, ĩ pitili ta. A salipalo nö, a moni hotesoma. A moni hotesoma maaki, -Ī na a kua päo- Teusö a pi kuu maama. A salia tä, sa pi ota apama. A nomasoma akōna, pe epii sa pi honipo opa noa kipi. -Paulo a pi honipo opa matimö- ĩ na Teusö a pi pata kuu nö, Epapötitiito a toa komanöpa ²⁸ Ī na tä kuaö ha, kamakö na Epapötitiito sa simöpa pi topa kōa kule. Ī ma taa konanöma, makö pi mönaha apa kitä. Makö pi mönaha apaö ha, sa pi ota mataso kitä. ²⁹ Ī na tä kuaö ha, kamakö na Epapötitiito a kopöma, Jesus a thapo naio kutenö, -Aitaköö!- makö pi kuu nö, ma totiapala totio opapököö! Epapötitiito a kua wi na, ĩ na ai töpö kua wi ĩ töpö totiapala opapököö!

³⁰ Kamisa na makö kua naio maama kutenö, Epapötitiito anö sa pasilia pasipalöma. Ī a solo, Cristo a na samakö kalipaloma. Cristo a na samakö kalipalotima salo, a moni nomasoma. -Sa nomaso kitä maaki, Cristo a na sa kalipalo satimo opa kitäö!- ĩ na Epapötitiito a pi kuuma.

-Cristo a pitili- wa pi sai kuu tä, Teusö anö wa totia toti-pali wi ĩ ta

3 Ipa pö! Sa tä säöka hötötöpo paio mai ha, ĩ na sa kuu pia kule. Sa kuu piale, kamakö na ĩ sa ta kateha waikioma maaki, -Ī sa tä säöka kōo wani ipöö!- ĩ na sa pi kuu mi. Makö noama pia salo, ĩ sa tä säöka pi topa satia kōa kule. Teusö a na makö koka kutenö, pö pi mönahaikiö!

² Pi naka. Ī na ai töpö kuu: -Pili wa isi ola ösö hosapamo mi tä, ĩ Teusö ulupö wa mai kitäö! Teusö a na wa tomöpo mai kitäö!- ĩ na ĩ töpö pi wani hole kuu nö, pili makö ösö waniapa pi topaö. Pole tä wani kuopa wi. Ī töpö wanisala apawö. Ī töpö na pö pi mosaia totikiö! ³ -Pili wa ösö hosalöma, Teusö a na wa topa sisaö- ĩ na ai töpö kuu kule maaki, ĩ töpö holisimo opaö. Pili wa ösinö wanisala tä thaa pi topa apa wi, Teusö anö ĩ tä hosalöma, toitai wa kua sisaki. Pili makö ösö na kuno mai, pili makö ösi na Teusö a kalipaloma kutenö, Teusö a na makö totia apöpasö. Teusö ma ösi pata thapo kutenö, makö Teusömo sinomo wi ĩ makö. Jesus Cristo a na makö koka kutenö, makö pi mönaha apaö. -Pili makö ösö hosapamo pälasoma, Teusö a na makö toita mai kitäö!- ĩ na makö pi kuu. -Hösöka pili makö kuati päö ha, makö totipo mai kitäö!- makö pi kuu kule. ⁴ Jesus Cristo a thapo pasio mai, ĩ töpö aiki, -Hösöka pili sa kua päa kule maaki, sa kua pole ĩ sa topa waikia kule- ĩ na töpö kuu wi, ĩ ta pitilia akōna, kamisa aiki,

-Hösöka pili sa kua paa kule maaki, sa kua pole i sa topa waikia kule- i na sa pi kuu naina pi. Ai töpö na sa totiatalo satia apa asala pi. ⁵ Sa ose kupaso noai ha, kamisa na 8 tä mumi kua waikia tä, juteu sa kutenö, pili sa isi ösö ola hosapamonasoma. Isöhaeu, epöteu sa hilo kua naine i sa. Pëijamī tili sa. Ipa hao a, ipa nao a, i na kilii töpönö epöteu töpö kai thaa nö, i kama töpö kai sai kuoma. Epöteu kama töpö kai sai a hötöwö, kamisa kai sai a hötöwö, i na samakö kai a kuapaloma. Moisés a kai a hini totio wi, i patiseu töpö a hilo wi i ai sa. ⁶ Sa kasiho opama salo, Jesus a thapo wi i sa töpö peamatima. Moisés anö pata töpö noa thaa noai, i sa ta hini totio opama. Ai töpönö sa kateha nö, -Saulu anö Moisés a kai a hini mi salo, wanisala tä thatala apaö- i na ai tä pi kuu mosawio wi ai tä kuo maama. ⁷ -I na sa kuati kutenö, Teusö a na sa topa apaö- i na sa pi hole kuu paio kipili maaki, -I na sa kua-tima maaki, Teusö a na sa tomöpo mi ipööl- i na sa pi kuu nömöa kule. Cristo sa thapo pi topa kutenö, i na sa pi kuu nömöa kule. ^{8,9} Awai. Ipa Jesus Cristo Kaikana sa taö wi i tä topa satia salo, -Cristo sa thapo mi tä, hösöka sa kua pätio wi i tä pewö topa mi- i na sa pi kutii. Cristo sa tälö nö, i na sa koka naiki nö, i na sa kua pia salo, Cristo sa thapo mi tä, i tä, sa tä thama päo noai, i sa tä pewö hosalöma. -Wanisala tä hosa wi, i nasimö tä kui na, sa kuati noai, i na i tä pewö kuö- i na sa pi kuu nö, i sa tä pewö hosalöma. -Moisés sa kai a hininöma, Teusö aiki, "Wa toita apö" i na Teusö a kuu kitäö!- i na sa pi kuu mai kitä. -Cristo a pitili- i na sa pi kuu salo, Teusö anö sa totipali kitä. ¹⁰ Cristo sa taö pi topa sisaö. Teusö anö Cristo a temöa komanöma, a lotete kupaso noai na, i na sa lotete kupo pi topa hötöa kule. Cristo a pea kua noai na, i na sa pea kua pi topa hötöoö. Cristo a noma tä, a kua noai na, i na sa kua pi topa hötöoö. ¹¹ -I na sa kuama, sa nomaso noai maaki, Teusö anö sa temöa hötöa kopamani kitäö!- i na sa pi ku upaö.

Paulo a kasiapalo opati wi i ta

¹² -I na sa kua waikia kuleö!- sa kuu mane. -Wanisala sa tä thatala mai, pe epii sa topa apa waikia kuleö!- i na sa kuu mane. I na sa kuu mi sai maaki, sa kasiapalo opaö. Cristo anö sa täa konö noai, i tä, Cristo aiki, -Toitai a kua totikiö!- i na Cristo a kuuma. Önö kutenö, toitai sa kuo pi topa apaö. Toitai sa kuo pi topa apa kutenö, sa kasiapalo opaö. ¹³ Ipa pö! -Wanisala sa tä thatala mai, pe epii sa topa waikia kuleö!- i na sa pi kuu mai maaki, sa kuo paiopili, i tä na sa pi motöa soatalo nö, -I na a kua totio nömöoö!- Cristo a kuu wi i tä na sa pi wasiso opaö. ¹⁴ Töpö läläapalo tä, noa tä täa pi topa salo, töpö kasiapalo kua wi na, i na sa kasiapalo kua hötöoö. Jesus Cristo sa thapo kutenö, hi tä hëtu ha Teusö a kupoli, i aiki, -Hapo. Kamisa totiatalo kua wi na, i na wa totiatalo kua naiopö. Kamisa na wa kuo mapo mai ha, wa kua soatiopööl!- i na Teusö a kuu pi-ale, i ipa noa tä waikiwö. Önö kutenö, sa kasiapalo opaö. ¹⁵ I na makö pewö kuaö! Pe epii Teusö ma kai a hinia totilö noai, i makö pewö aiki, -Teusö a topa kua

wi na, i na makö kua pi topa salo, makö kasiapalo opa-pököö!- i na makö pi kuupököö! I na makö pi kuu totio mi tä, -I na makö pi kuu totio mi salo- i na kamakö na i na Teusö a kuu kitä. ¹⁶ Pe epii Teusö ma kai a hini totio maa noai maaki, ma ta hini waikio noai, i ta hinia totilöheö!

¹⁷ Ipa pö! Kamisa uömaö! Kamisamakö kua wi na, i na makö kuapököö! Kamisamakö uöma wi i töpö na pö mamö teteköö! ¹⁸ Ai töpö satehe epii töpönö Cristo a wanipo pasio nö, -Wanisala tä hosali pia salo, hi ti pakalai ti ha Cristo a säpamonasomaö!- i na i töpönö i ta kuu hini wani ipö pasi sai. Kamakö na i sa ta wäsä waikitioma, huki ai töpönö Cristo a wanipoö ha, sa ösi ökö pola nö, sa ta wäsä kōa kule. ¹⁹ Pea mapo mi ipii, i tä uli hamö i töpö huu pasio kitä. -Teusö sa thapo wani ipö saiö!- i na i töpö pi wani kuu nö, Teusö a na i töpö pi wasiso pasio mai, nii tä na töpö pi wasiso sisaö, tiko töpö suö na i töpö pi wasiso sisaö, i na i töpö kua pasioö. I na i töpö kua tä, i töpönö wanisala tä thapala apati pole maaki, töpö kili mi. -I na sa kua sinomo pasio päoö! Sa topa waikia alu kuleö!- i na i töpö kuu pi wasöaö. Hi tä hëtu ha tä uli kupoli, i tä uli ha i töpö pi tapomo pola nö kuno mai, hi masita tä uli na i töpö pi tapomo sisaö. ²⁰ I na i töpö kua wi maaki, Teusö tä uli ha kamakö pi tapomo sinomo pasitioö. Hi tä hëtu ha Teusö a kupoli, i kamakö uli pö sai. I tä uli ha Jesus a kua lasoa. Makö täapa kōo läo wi, i Jesus Cristo Kaikana a hilo wi i a kua lasoa. I na makö mamö läa kule. A huu kōo tä, ²¹ makö äpäti, Jesus anö i makö aipöpamani kitä. Jesus a ösö toita apö kui na, i na makö thapamani kitä. Jesus a lotete epö salo, i tä pewö na a simöo tao kua wi na, i na makö aipöama thama taö öpa hötöo kuki kitä.

-I na makö kuapököö!- Paulo a kuu noai i ta

4 Ipa pö! -I na makö kua kitä kutenö, Cristo ma hula mai, i a thaa totilöheö!- i na kamakö na sa kuu kule. Makö pi ipawöö! Kamakö na sa pi tapomo sinomoö. Kamakönö sa pi mönahapama wi i makö. -Hiliposö tili töpö na Cristo sa ta taöma sinomopili, i töpö topa kule- i na kamakönö sa pi thama sinomoö. I na makö kua kutenö, -Cristo a hula tihööl!- i na sa kuu kule.

² I na tä kua tä, Epósiasoma a, Sísikisoma a, i na kilii töpö na i na sa kuu pia kule. -Jesus Kaikana ma thapo kutenö, pö hapalo pi hísuaha tihööl! Pö hapalo makokoa totihoöl!- i na sa kuu kule. I nakö.

³ I na tä kua tä, kamisa na wa kalipalo naio totio wi i wa na i na sa kuu nömöo pia kule. -Epósiasoma a, Sísikisoma a, i töpö pi hatukupamanööl! I töpö, Klemëisi a, kamisa na ai töpö kalipalo naio wi i töpö, i na töpö kui, töpö kalipalo opama. Cristo ta topa apöle i ta taöma hätäpo pia salo, i töpö solo samakö kalipalo opama. I töpö a hilo pole, Teusö anö i tä säöka waikiköma. Töpö ösi palimii i töpö a hilo pole i tä säököle, i tä waheta na i töpö a hilo wi tä säökama sätäa waikia kule. Önö kutenö, Epósiasoma a, Sísikisoma a, i na kilii töpönö Cristo ta taöma pia salo, kamisa

na ĩ tōpō kalipalo opa naioma kutenō, ĩ suō tōpō hapalo pi hĩsuha wi, ĩ tā mapamanōō!- ĩ na sa kuu kule.

⁴ Jesus Kaikana a na makō koka kutenō, pō pi mōnahapalo opa sinomoō! -Pō pi mōnahapalo opa soatioō!- ĩ na sa kuu kōa kuleō! ⁵ -Ī tōpōnō ai tōpō totiapala apawōō!- ĩ na ai tōpō pi thamaō! Jesus Kaikana a huu āwāho waikia kule. ⁶ Pō pi honipo ti! -Ī tā na sa pi honipo opaō- makō pi kuu mai, Teusō a na ĩ ma tā pewō a kateha nō, -Hapa. Wa topa kutenō, kawa na sa pi mōnaha apaō- ĩ na ĩ tā wakala pewō hamō ĩ na makō kuu nō, -Ī tā thamaō. Ī tā thamaō!- ĩ na Teusō a na makō nako nō, ĩ na pō kuu sinomoō! ⁷ Ī na makō kuu sinomoō ha, Teusō anō makō pi topapalama apa wi ĩ tănō makō ōsi noama totio kitā. -Wi na Teusō anō wi na tā thama nō, makō pi topapalama apaō?- ĩ na makō pi kuu sinomo wi maaki, Jesus Cristo a na makō koka salo, Teusō anō makō pi topapalama wi ĩ tănō makō ōsi noama kitā.

⁸ Ipa pō! Sa tā sāōka mapo paio mi tā, ĩ na sa kuu pia kule. Tā toita apii ĩ tā, -Ī tā topa apa- ĩ na tōpō kuu wi ĩ tā, ĩ na tā kui tā na pō pi tapomo sinomoō! Ta pitilia apōle ĩ ta, tā totiatalo opati wi ĩ tā, tā makoko opii ĩ tā, ĩ na tā kui tā na pō pi tapomo sinomoō! Tā wanisala mai ĩ tā, tōpō pi pewō topama wi ĩ tā, ta topa apōle ĩ ta, ĩ na tā kui tā na pō pi tapomo sinomoō! ⁹ Kamakōnō sa kai a huapili, ĩ tā thama totiohō! -Ī na makō kuapōkōō!- sa kuu sinomopili, ĩ na pō kua totiohō! Kamisa kua sinomotipili na, ĩ na pō kua totiohō! Ī na makō kua totiohō ha, Teusō anō makō pi topama sinomo wi, kamakō na ĩ a kua naiki kitā.

-Makō topa- Paulo a kuu noai ĩ ta

¹⁰ Tā tetea waikipaso noai ha, -Paulo a honimo hātole kitāō! Sitipa ma kō simōnō nōkōō!- ĩ na makō ta kuu kōo noa. Ī na makō kuu kōoō ha, Jesus Kaikana a na sa koka naia kutenō, sa pi mōnaha apa. -Paulo ma pasilipalō nōkōō! Sitipa ma kō simōnō nōkōō!- ĩ na sutu ha ĩ na makō kuu waikioma maaki, -Witi pili a na sitipa sama kō simōpalōpōkō?- ĩ na makō pi kuuma. ¹¹ -Paulo a honimo salo, a pea hātoa. A pea salo, sitipa kōkō a kateha kule- ĩ na pō pi kuu ti! -Wi na takōō! Ipa sitipa kōkō kua ma apa saile takōō!- sa pi kuu mai kitā. Sa pi hatukua waikipamanōma kutenō, sa tā thapo waikile, ĩ tā na sa pi topa waikia kule. ¹² Wani sa tā thapo mi, waiha wani sa tā thapo opaō, ĩ na sa kua thali. Sa pōtō opō, wani sa tā thapo opaō, ĩ na sa kua tā, sa pi topa apaō. Sa ohi, ipa wani tā mii, ĩ na sa kua tā, sa pi mōnaha apa hōtōa. Ī na sa kua maama maaki, Teusō anō

sa pi hatukupamanōma salo, huki ĩ na sa kua totioō. -Hāō. Wi na takōō!- sa pi kuu mai kitā. ¹³ Cristo anō sa lotetepamapo salo, ĩ sa tā pewō thaa taō ōpaō. -Wi na sa kua patakō?- ĩ na sa pi kuu mai kitāō!

¹⁴ Ī na sa kua kule maaki, sa pea tā, kamakō aiki, -Paulo a pea apa sai taka- ĩ na makō pi kuu nō, kamisa na sitipa ma kō simōpalōma. Sitipa ma kōkō simōpalō noai, ĩ tā na, -Hiliposō tili tōpō topa apaō- ĩ na sa pi kuuma. ¹⁵ Kamakō na Jesus ta topa apōle, ĩ sa ta wāsā tute tā, Masetōnia tā uli ha sa kuoma, sa hulamolōma tā, kamakō na sitipa sa kō tāa sisali kipili. Ī ma tā taō ōpaō. Jesus a thapo wi ĩ ai tōpōnō sitipa kōkō simōpa maapili. Hiliposō tili makōnō kamisa na sitipa ma kō simōa sisapali kipili. ¹⁶ Tesalōnika tā uli ha sa kua tā, ipa sitipa kōkō matasoma ha, ai sitipa ma kō simōa somatali, ai ma kō sitipa simōa nōmōa kotali, ĩ na makō kuuma. ¹⁷ -Kamisa maaki na Paulo anō sitipa kōkō tāli wi, ĩ tā pii sisaō- ĩ na pō pi kuu tihōō! Sitipa ma kō totoa salo, kamakō na Teusō anō noa tā totoa hōtōki wi ĩ sa tā pi ipaō. ¹⁸ Kamisa na sitipa ma kō simōpalō noai, ĩ kōkō sitipa kua apa soaleō! Epapōtotiito a na ma kōkō simōpalō noai, ĩ sa kō tālō noai, ĩ kōkō kua apa soaleō! Sitipa ma kō simōpalō noai, ĩ tā na Teusō a pi mōnaha. Hi masita tā uli ha Cristo a huu paio mi tā, Teusō a na sanōma makōnō salo ma pō totokōpō, ĩ pō ĩsitama noai, Teusō a na ĩ tā ĩsini nisamō toita apa lasoma. Salo pō totokō noai, ĩ tănō Teusō a pi mōnahapama kua noai na, ĩ na sitipa ma kō totota wi, ĩ na ĩ tănō Teusō a pi mōnahapama kua hōtōa kule. ¹⁹ Ōnō kutenō, ai tōkō na makō honimo tā, kamakō na ipa Teusō anō ĩ tā totoa apa kitā. Teusō anō Jesus Cristo a simōnō nō, tōkō toita apii tōkō thapo opōpoli, kamakō na ĩ ai tōkō totoma apa kitā. ²⁰ -Kawa toita apō. Wa topa apa asaō!- ĩ na pō Teusō a na ĩ na makō kuupōkō. Huki, ĩ na makō kuu soatiopōkō. Hi masita tā uli mataso noai ha, ĩ na makō kuu hōtōo soatiopōkō. Ī nakō.

-Makō topa kule?- Paulo a kuu noai ĩ ta

²¹ Teusō a thapo wi, Jesus Cristo a na ĩ tōpō koka wi, ĩ tōpō pewō na, -“Wa topa kule?” ĩ na Paulo a kuu kuleō!- ĩ na makō kuu! Kamisa na Jesus a thapo wi ĩ tōpō kua naio wi ĩ tōpō aiki, -“Wa topa kule?” ĩ na hiliposō tili tōpō pewō na wa tā sāōkōpalō nō, ĩ na wa kuu!- ĩ na ĩ tōpō kuu kule. ²² Teusō a thapo wi, ĩ na ĩ tōpō pewō kuu. Sesa Kaikana a sai pō pata ha tōpō kalipalo wi, ĩ na ĩ tōpō kuu totia apa kule. ²³ Jesus Cristo Kaikana a na, ĩ na sa kuu: -Ī tōpō pewō totiapala apaō!- ĩ na sa kuu. Ī nakōō!

Colossenses

Kolososö tili töpö na waheta tä simöpalö noai ĩ ta

Kolososö tä uli ha Paulo a huu maama. Kolososö tili töpö na Paulo a hai ĩ noi tä Epapötasö a hua pasilölö nö, ĩ töpö na Jesus Cristo ta wäsä somama.

Titita wi ĩ a sai ösimö ha Paulo a titia tä, Paulo a na ai töpö waloiki nö, -Kolososö tili töpö na ai töpönö Cristo ta wäsä mai, sai töpönö ta wäsä wi, ĩ töpönö ĩ sai töpö kai a wäsä tolea päo thaliö! ĩ töpönö Teusö a kai hini totio mai ha, kama töpö pi saimo päo nö, töpö kuti päo thaliö!- ĩ na töpö kuu ha, Paulo a pi honipo opa nö, kolososö tili töpö na hi waheta tä simöpalöma. Síkiku a na tä simönöma.

Paulo anö hi waheta tä säököpalö nö, -Jesus Cristo ta pitilii, ĩ ta hinia sisalöö!- Paulo a kuu nö, -Cristo a na makö koka kutenö, Cristo a temöa thaa kopalö noai na, ĩ na makö temöa thaa kōa naia soapalöma. Teusö anö makö temöa kopamanö nö, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä na Teusö a ĩso noai, ĩ tä maa kopasoma- a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Teusö ma thapo wi ĩ makö pasi kutenö, pö noimaso makokoa totihoö! Makö pewö noimaso makokoa totia tä, toitai makö kupalo toitio kitäö!- Paulo a kuuma.

1 Paulo sa. -Paulo a simönöö!- Teusö a pi kuu ha, Jesus Cristo anö sa simöpalöma. Jesus Cristo anö sa simöa wi ĩ sa. Kamisa, Timóteo anö Jesus a thapo naio wi ĩ a, ĩ na kilii samakönö hi waheta sama tä simöpali ke.

² Kolososö tili pö! Teusö anö makö sokamakö noai, ĩ makönö Jesus ma hosa kōo mi ipii, ĩ makö na hi waheta sama tä simöpali ke. Kamakö hai ĩ pö Teusö a na ĩ na sa kuu: -Kolososö tili töpö totiapala apaö, töpö pi topapalama apaö, ĩ na wa töpö thamaö!- ĩ na sa kuu.

Teusö a na Paulo a hapalo nö, Kolososö tili töpö a wäsä noai ĩ ta

³ Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä hai ĩ pö Teusö a na samakö hapalo nö, makö a wäsä nö, -Aitaköö!- ĩ na samakö kuu kule. ⁴ -"Jesus Cristo a pitili" ĩ na kolososö tili töpö pi kutii, Teusö a thapo wi, kolososö tili töpönö ĩ töpö pewö pi ipaö, ĩ na kolososö tili töpö kua kulaliö!- ĩ na tä kuu wi sama ta hini kule. Önö kutenö, -Aitaköö!- ĩ na samakö kuu kule. ⁵ Jesus Cristo ta pitili ipii ĩ ta topa apöle, kamakö na ĩ ta waloa somakö noai ĩ na ĩ ta kuuma: -Waiha Teusö tä uli ha makö hua konasolöma, Teusö anö makö pi topapalama apa soatio kitäö! ĩ tä na makö mamö lätia kuleö!- ĩ na tä kuuma. ĩ na tä kuu noai, ĩ ma ta hinima. Teusö tä uli ha makö waloköma, Teusö anö makö pi topapalama apa soatio wi, ĩ tä na makö mamö lätia kutenö, -Jesus Cristo a pitili- ĩ na makö pi kutii, Jesus a thapo wi ĩ ma töpö pewö pi ipaö, ĩ na makö kuaö. ⁶ Jesus Cristo ta topa apöle, ĩ tä uli pewö hamö ĩ ta pala salo, sanöma töpö satehe epii töpö pi topapalo opati kule. ĩ tä kua pole na, kamakö na ĩ ta palalo nö, makö pi topapalo opa hōtöa kule. Teusö anö makö noa mi totiapala apa totio wi, ĩ pitili ma ta hini soma noai, ĩ ma ta hininö nö, makö pi topapalo kuköma, huki makö pi topapalo opa soatia kule. ⁷ Jesus ta topa apöle, kamakö na Epapötaasö anö ĩ ta

wäsäma. Epapötaasö sama pi ipaö. Jesus Cristo anö samakö simöaö, Epapötaasö a simöa naioö, ĩ na samakö pewö thamaö. Jesus anö Epapötaasö a simöa kutenö, a monimo mai a, a pitilimo opa nö, Epapötaasö anö makö pasilipa apatii. ⁸ ĩ aiki, -Kolososö tili töpönö ai töpö pi ipa wi, Teusö a ösi kua tolele ĩ anö ĩ tä totoköma- ĩ na kamisamakö na ĩ na ĩ a kuuma.

⁹ Önö kutenö, kamisamakö na Epapötaasö anö makö a wäsäö ha, Teusö a na samakö hapalo sinomo nö, makö a wäsä matalo mi. Samakö wäo nö, -Teusö ai. Kawanö wa tä pi ipa wi, ĩ tä na kolososö tili töpö taöma totihoö! Wa tä pi ipa wi, kawa ösi kua tolele ĩ anö ĩ töpö na ĩ tä taöma totio nö, ĩ töpö pi hatukua totipalöö!- ĩ na Teusö a na ĩ na samakö kuu. ¹⁰ Teusö anö ĩ na makö thamaö ha, -ĩ na makö kuatipököö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hinia totili kitäö! Makö pi mönahapama sinomo kuki kitäö! Hii ti mo pi siko opii mo pi lalo kua wi na, ĩ na kamakönö toita ma tä laloama kua hōtöolö kitä. Teusö ma taö satia apa kitäö! ¹¹ Teusö a na makö a kateha tä, -Teusö ai. Kawa lotete sati ipii, ĩ tänö ĩ töpö pi lotetea totipamanöö!- ĩ na samakö kuu. Teusö anö makö lotetea totipamani ha, makö pea kule maaki, opii makö kasiapalo opati kitä. Makö pi mönaha apa salo, ¹² Teusö a na, -Aitaköö!- ĩ na makö kuu kitä. Awai. Kamakö hai ĩ pö Teusö a na, -Aitaköö!- makö kuupökö. Teusö a wakala apii, Teusö a toita apii, ĩ anö kama hai ĩ töpö na a kaikanamo totio piale, ĩ ha Teusö a thapo wi ĩ töpö na tä totoa piale, kolososö tili makö na ĩ tä totoa naiki kitä. Teusö anö makö totia waikipalöma kutenö, makö täpää naini kitä. ¹³ Mumi mumi tä na Sai tä sai patanö makö ösi uni pewö ökapoti tä, ĩ tä, Teusö anö makö ösi uni ökama kusöa kopalöma. Makö ösi uni kusöa kopalö nö, kama hai ĩ ulu Jesus a pi ipa wi, ĩ a kaikanamo totio wi, ĩ ha Teusö anö makö hilaköma. ¹⁴ Teusö a hai ĩ ulu anö makö täa konöma. Kamakönö wanisala tä thaa noai, Teusö a hai ĩ ulu Jesus Cristo anö ĩ tä noa thapalö nö, makö täa konöma.

Ī na Jesus Cristo a kuaō

¹⁵ Põ Teusö a kui na, ĩ na pelupö Cristo a kuö toti ipö hõtöwö. Teusö ma tapa mai maaki, Teusö ulupö Cristo ma tapa kuköma, Teusö ma tapa totiki. Teusö anö ĩ tä pewö thaa paio mai ha, kama hai ĩ pelupö a kuo soma-ma. Pelupö a kuo soma noai ĩ Jesus Cristo a. Somi tä sai tä ĩ tä pewö thaa noai ĩ tä pewö na Teusö a hai ĩ pelupö a tolehea satia apa asa wi ĩ a. ¹⁶ Teusö anö pelupö a simöaö ha, pelupö anö ĩ tökö pewö thapalö-ma. Hi tä hētu hamö tökö kupoli ĩ tökö pewö, hi masita tä uli ha tökö kupai ĩ tökö pewö, ma tökö tapa wi ĩ tökö, ma tökö tapa mai ĩ tökö, Teusö a hai ĩ pelupö anö ĩ tökö pewö thapalöma. Teusö anö kama hai ĩ töpö simöta sinomo wi, ĩ äju töpö a hilo wi, ĩ äju töpö, sai töpö lotetea apöleĭ töpö, töpö kaikanamo lotetea apöle ĩ töpö, ai töpö na ĩ töpö kaikanamo sinomo wi ĩ töpö, Teusö a hai ĩ pelupö anö ĩ töpö pewö thapalöma. Teusö anö pelupö a lotete tolehapalama pia salo, pelupö na ĩ tökö pewö thapamanöma. ¹⁷ ĩ tökö pewö kua paia mai ha, Teusö a ulupö kuo somama. ĩ anö ĩ tökö pewö huopoö. ĩ tökö pewö huopo salo, ĩ tökö pewö kua makokoa apötia kule. ¹⁸ Pili he hai, ĩ kama sai. Pili a sai hai, ĩ kamakö pasiwö. Jesus Cristo ma thapo wi ĩ makö kokamo sinomoti wi ĩ makö. Cristo anö makö simöa sinomo wi ĩ a. Cristo anö makö kokapalö nö, makö temöa komanöma. Teusö a ulupö kuo soma noai ĩ Cristo a. ĩ töpö pewö na Cristo a kaikanamo asapö, Teusö anö a temöa kōa asa somamanöma. Önö kutenö, Cristo a hai ĩ pata tä sai. ¹⁹ Põ Teusö a kui na, ĩ na pelupö a kuö toti naiwö, Teusö anö ĩ tä pi ipama. ²⁰ Önö kutenö, ĩ tökö pewö täa koni pia salo, pelupö a simönöma. -Hii ti pakalai ti ha ipa ulu a säpamonasopöö!- ĩ na Teusö a pi kuu nö, a simönöma. ĩ tä, hii ti pakalai ti ha pelupö a säpamonasoö ha, Teusö anö ĩ tökö pewö täa konöma. Hi tä hētu hamö tökö kupoli, ĩ tökö pewö, hi masita tä uli ha tökö kupai, ĩ tökö pewö, ĩ na tökö kui tökö pewö konöma.

²¹ Teusö ma thapo paio mi tä, Teusö a na makö pä apama. ĩ tä, ma wanipo opatima. Wanisala tä na makö pi tapomoa sisatiki nö, wanisala ma tä thatima. ²² ĩ na makö kuatima maaki, Teusö a ulupö hai ĩ sanöma tä kupalo nö, a säpamonasoma kutenö, huki makö täa konö nö, kamakö na a noimo kököma. ĩ na Teusö anö makö thama waikioma kutenö, Teusö a na makö toitai, makö waloki kitä. Makö waloköma, Teusö aiki, -Makö wanisala. Wanisala ma tä thaa noai ĩ makö- ĩ na huki kamakö na ĩ na Teusö a kuu wi tä kua mai kitä. ²³ -Jesus Cristo ta pitilia apa- ĩ na pö pi kuu sinomoö! ĩ na makö pi kuu sinomoö ha, -Makö wanisala- ĩ na Teusö a kuu mai kitä. -Jesus Cristo ta pitilia apa- ĩ na makö pi kuu sinomoti ha, makö ösi lotete epö kitä. Sai pili a kolo lototoa apa tä, sai a ola lotete kua wi na, ĩ na wa ösi lotete kua hõtöo kitä. Jesus wa hosa mai kitä. Sai a kolo lototoa apa kua wi na, ĩ na makö kua hõtököma, -Jesus Cristo ta pitili ipö- ĩ na makö pi kuu mapo mai kitä. Jesus Cristo ta topa apöle, ĩ ma ta hini noai, ĩ tä, kamakö aiki, -Teusö anö makö täapa kōo läo totio kitäö!

ĩ na makö ösi kuu kua noai na, ĩ na pö ösi kuu mapo ti-höö! Hi masita tä uli pewö hamö sanöma töpö pewö kupai, ĩ hamö Jesus Cristo ta topa apöle ĩ ta wäsä waikioma. Paulo sanö ĩ sa ta wäsä sinomoti wi, ĩ tä na sa kalipalo sinomotii.

Cristo a na pe epii Paulo a kalipalo sinomoti noai ĩ ta

²⁴ Kamisanö makö pasilipoö ha, ai töpönö sa peamati kuleö! Cristo aiki, -Kamisa pea kua noai na, ĩ na sa thapo wi, ĩ na ĩ töpö pea kua naio kitäö!- ĩ na a pi kuumakutenö, ai töpönö sa peama soatioö. Cristo sa thapoö ha ĩ töpönö sa peamati pole, ĩ tä na sa pi mönaha kule. Cristo ma thapo wi, Cristo anö makö kokapalö noai, ĩ makö lö kui, ĩ Cristo pili a sai uni. ĩ Cristo pili a sai uni na sa peati kule. ĩ Cristo pili a sai uni na sa peati wi, ĩ sa tä pewö hötötöa totipali pia salo. ²⁵ Cristo anö töpö kokapalö noai, ĩ tä uli pewö hamö ĩ töpö kupai, ĩ töpö pewö na sa kalipalo sinomo wi ĩ sa. Teusö anö sa simöpalö nö, -Paulo ai. ĩ töpö pewö na a kalipalo sinomoö! Kolososö tili töpö na a kalipalo naiö! ĩ töpö na sa kai pewö a wäsä totihoö!- ĩ na Teusö anö sa noa thama. ²⁶ Teusö sa kai a wäsä pole, nö patapö töpö na ai tänö ĩ ta wäsä paio maama. ĩ töpönö ĩ ta taö paio maama. Huki ĩ ta hasulupo pole, Teusö ma thapo wi ĩ makö na ĩ ta wäsä kule. ²⁷ Teusö aiki, -Ta topa satia apöle ĩ ta wäsä paio maama maaki, huki ipa töpö na ĩ ta wäsä pia kuleö! Juteu töpö pasi mai, ĩ töpö pewö na ĩ ta wäsä naio pia kuleö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. Ta wäsä paio maa noai, ĩ na ĩ ta kuu: -Kamakö ösi na Cristo a kua kuleö! Kamakö ösi na Cristo a kua manu kule, Teusö a wakala apii, a toita apii, ĩ na Teusö a kui, ĩ na makö kupaso kitäö!- ĩ na ta kuu. ²⁸ ĩ Cristo sama ta wäsä sinomotii. Töpö kua makoko toita apii, sama töpö pewö thama pia salo, ĩ Cristo sama ta wäsä sinomoö. Cristo a na töpö kokaki salo, töpö makoko toita apii, ĩ na töpö kua wi, Teusö a na ĩ sama töpö waloama pi topa salo, samakö pi mosaiki nö, -ĩ na pö kua totihoö!- ĩ na samakö kuu nö, -ĩ na Cristo ta kuu kuleö!- ĩ na samakö kuu sinomoö. ²⁹ Önö kutenö, Cristo sa wäsäti pamö, Cristo anö sa ösi lotete mapo kutenö, sa kasiapalo opati nö, sa kalipalo opatii. Sa kalipalo opati kutenö, sa motapo opatii.

2 Ta hiniheö! Kamakö, laosiséia tili töpö, ai töpönö sa tapa pasia paia manahai ĩ töpö, ĩ na makö kui makö pewö na pe epii sa pi honipo opatii. Kamakö na sa pi honipo salo, sa kasiapalo opa nö, Teusö a na makö a wäsä sinomoö. ² Makö pi lotetepasoö, makö noimasoö, makö pi hatukupasoö, ĩ na makö kupasopö, Teusö a na pe epii makö a wäsä sinomoö. Makö pi hatukua totipalo nö, Teusö anö tä hasulupama paio maa noai, ĩ ma tä taö kuki kitä. Teusö anö tä hasulupama paio maa noai, ĩ Cristo a. Cristo ma taö kuki kitä.

³ Cristo ma taö kuköma, Teusö anö sanöma töpö pi hatukua totipamani wi, ĩ anö makö pi hatukupamani kitä. Cristo ma taö kuköma, kamakö na Teusö anö ĩ tä pewö taöma apa kitä.

⁴ Önö kutenö, kamakö na ĩ na sa kuu kule: -Ai töpö aiki, "ĩ naköö! ĩ naköö!" ĩ na ĩ töpö holisi kuu wi, ĩ ma ta

hini nö, "ĩ ta topa hãtoa" ĩ na makö pi kuu kule maaki, ma. ĩ töpönö makö mönama päoö. ĩ töpö na pö mönamamo tihöö!- ĩ na sa kuu kule. ⁵ Kamakö na sa pä apa kule maaki, kamakö na sa ösi kua manu kule, ĩ na sa kuu kule. Kamakö na sa pi tapotia kule. Sa pi tapotiki nö, makö kuati wi ĩ sa tä taö, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi pewö kuu ösöho lotetea apöle ĩ sa tä taö, ĩ na sa tä taö kua apa salo, sa pi mönaha apa kule.

Cristo a na makö kuati wi ĩ ta

⁶ Jesus Cristo pata ma tä tälö noai, ĩ tä, -Jesus pata tä pitili- ĩ na makö pi kuu kukö noai na, ĩ na makö pi kuu kua soatiopököö! ĩ na makö pi kuu kua soatio nö, ⁷ pili ti nasikilinö ti kolo lototoa apa kutenö, pili ti lotete kuo wi na, ĩ na Cristo a na makö kuköpöö! Cristo a na ĩ na makö kuköma, ĩ na makö lotetea kua hõtöpasö kitä. Sai pili a kolo lototoa tä, ola a sai lototoa hõtöa soataa. Cristo a na makö kuköma kutenö, ĩ a na makö kuo soatiopököö! -Cristo a pitili- makö pi kuuma kutenö, -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu loteteaalöpököö! Kamakö na Cristo ta wäsä tä, ĩ na ai tä kuu waikioma. -Cristo a pitili- ĩ na makö pi kuu loteteaalö pamö, Teusö a na, -Aitaköö! Wa totiatalo opatiwöö!- ĩ na makö kuu wi ĩ tä pala naisopököö!

⁸ Kamakö na ai töpö monimo nö, makö täa pi topa wi, ĩ töpö na pö pi mosaia totikiö! Cristo a na makö kua kule maaki, tiko hamö ĩ töpönö makö tälölö pia salo. Önö kutenö, sanöma pata töpö pi kuu päo nö, ta wäsä sinomo noai, huki makö mönama pi topa wi ĩ töpönö ĩ pata töpö kai wäsä nömöo päoö. Cristo ta wäsä mai, sai töpönö ta wäsä wi, ĩ töpönö ĩ sai töpö kai a wäsä tolea päoö.

⁹ Jesus Cristo a hai, ĩ sanöma tä kupaso noai, Teusö a kui na, ĩ na ĩ a kuö toti naiwö. ¹⁰ Teusö anö Cristo a na makö kokamaköma kutenö, makö ösi temöa totipalöma. Huki makö ösi kulahamo waikia kule. Sai töpö lotete epii, ĩ töpö pewö na Cristo a kaikanamo sinomoö. Cristo a hai, ĩ pata tä sai.

¹¹ Teusö anö Cristo a na makö kokamaköma kutenö, Cristo anö makö ösö uni hosapalöma. Sanöma töpönö pili isi ola ösö hanöpalö nö, ösö hosa sinomo wi, ĩ nasimö tä hai kuno mai. Cristo anö makö ösö uni hosapalö nö, wanisala ma tä thaa pi topa sinomo noai, Cristo anö ĩ tä hosalöma. ¹² Makö mäi ömamo tä, maa maka ha Cristo a nomawö titia thakö noai na, ĩ na makö mäi ömamo tä, ĩ na makö uni titio kuo naioma. ĩ na makö uni titio kuo naiö ha, Teusö anö Cristo a na makö kokamaköma salo, Cristo a temöa thaa komanö noai na, ĩ na makö temöa thaa naia komanöma. Kamakö aiki, -Teusö a lotete toti ipö nö kiliwö ia!- ĩ na makö ösi pi kuu totio wi, ĩ tänö makö temöa kōa naipalöma.

¹³ Juteu makö pasi mi ipii, ĩ makönö Teusö ma thapo mai ĩ makö kuoma kutenö, wanisala ma tä thatala apatima. Wanisala ma tä tha apatima kutenö, makö temöo maama. Nomawö makö uni kuoma. Nomawö makö uni kuo noai, Teusö anö ĩ makö temöa komanöma. Cristo a na makö koka kutenö, Cristo a temöa

thaa kopalö noai na, ĩ na makö temöa thaa naia kōa soapalöma. Teusö anö makö temöa kopalö nö, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä na Teusö a hīso noai, ĩ tä matasoma. ¹⁴ Wanisala ma tä thaa noai, waheta tä na ĩ tä pewö uni säökama kuoma. ĩ tä waheta na soatawö, -Ĩ ai tä thaa tihöö! ĩ ai tä thaa tihöö! ĩ ai tä thaa tihöö! ĩ wanisala ma tä thama, ĩ ma tä noa thapali kitäö! Wanisala ma tä thatalati noai, ĩ tä noa na Teusö anö makö peama hõtöo kitäö!- ĩ na Moisés anö töpö noa thaa kōataloti noai, ĩ tä säökama kuo naioma. ĩ tä waheta uni kuoma maaki, hii ti pakala ti ha Jesus a sätämakö noai, ĩ ti ha Teusö anö ĩ tä waheta säökama sätäa naimaköma, Teusö anö ĩ tä waheta säökama pewö maa totipamanöma. -Wanisala ma tä thatala apati noai, ĩ tä noa na wa peama kitäö!- tä kuu wi, ĩ tä pewö a hosa totilöma. ¹⁵ Hii ti pakalai ti ha Cristo a pi hīta tä, sai töpö pata lotetea opa noai, Cristo anö ĩ tä hosalö nö, ĩ sai töpö utitipamanöma. Cristo anö ĩ sai töpö utitipamanö noai, ai töpö na ĩ tä möma hoka apama. ĩ tä möma pia salo, sai töpö ökaiki nö, sai töpö ökala tä, Cristo a huulö pamö, sai töpö nokamaköma.

¹⁶ Önö kutenö, kamakö na ai töpö aiki, -Ĩ tä oa tihöö! ĩ tuu koa tihöö!- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, ĩ töpö a hini tihöö! ĩ na tä kua tä, ĩ töpö aiki, -Kokamopö tä wakala kuköma, pö Teusömoö! Ai pilipoma ose wai kua toitaki ha, makö Teusömo hõtöo sinomoö! Sápatu tä wakala na makö Teusömoöpököö!- ĩ na ĩ töpönö makö noa thaa sinomo wi, ĩ ta hinia naio tihöö!

¹⁷ Cristo a walo paio mi tä, juteu töpö Teusömo noai, ĩ tä hai, ĩ Cristo a uni kua paioma. Huki Cristo a sai tapamoa waikilasoma. ¹⁸ -Juteu töpö Teusömo kua sinomo kua noai na, ĩ na makö Teusömo kua naiopököö!- ĩ na ai töpönö makö noa thaa wi, kamakö na ĩ töpö aiki, -Makö kuati wi ĩ tä wanisala- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, ĩ töpö a hini tihöö! ĩ töpö aiki, -Ma tä tai mio wi, kamisa na Teusö anö ĩ tä tapamoma asaö- ĩ na ĩ töpö kuu. ĩ na ĩ töpö kuu nö, -Makö Teusömo pi topa totia tä, nii tä oa paio maikiö!- ĩ na ĩ töpö kuu holisimo opaö. -Teusö a na makö hapalo kua wi na, ĩ na äju töpö na ĩ na pö hapalo kua hõtöoö!- ĩ na ĩ töpö kutiwö. ĩ töpönö Teusö a kai hini totio mai ha, kama töpö pi saimo päo nö, töpö kuti päoö. -Sa wäo tao opa asa wi ĩ sa- ĩ na ĩ töpö holisi kuti päoö. ¹⁹ Cristo anö makö pewö simöa sinomo wi, ĩ töpönö ĩ a thapo manai, ĩ töpönö Cristo a hulaköma. Cristo a na ĩ töpö koka mi. Cristo anö makö simöa sinomo wi, ĩ pili a he. Cristo pili a sai lö kui, ĩ kamakö pasiwö. Thuu tupö tipöa, so-manai totopö kua, ĩ na tä kua kule na, Cristo anö makö kokapalöma, ĩ na makö kua hõtöpasö. ĩ na makö kua-ma, Cristo anö makö patamani. -Ipa töpö pata-sopököö!- ĩ na Teusö a pi kuu salo, Cristo anö makö kokapalö nö, makö patamani.

²⁰⁻²¹ Cristo a noma tä, kamakö uni noma naisoma kutenö, sai töpönö makö uni ökapalöma maaki, Teusö anö makö uni kusöa kopalöma. Hi tä hētu ha ĩ sai töpö kaikanamoö, hi masita tä uli ha sanöma töpö simöa naiö, ĩ na sai töpö kua wi, ĩ töpö na makö kusöa kopalöma. Önö kutenö, wi na makö pi kuu salo, hi tä

uli ha Teusö a thapo mai, ĩ töpö kua kuartile na, ĩ na makö kua kua naitioö? Kamakö na ai töpö aiki, -Hi tä po tihöö! Hi tä oa tihöö! Hi tä höpöa tihöö!- ĩ na ai töpönö makö noa thaö ha, wi na makö pi kuu salo, ĩ ma ta hini toita apa kule? ²² Sanöma makö iapö, nii tä kua. Ma tä oalöma, tä mato soaö. ĩ na tä kua sinomo wi maaki, -Hi tä höpöa tihöö! Hi tä oa tihöö!- ĩ na ĩ töpö ta kuuwö. Sanöma töpö pi saimo päo wi, ĩ töpönö ĩ ta wäsä sinomo päoö. ²³ -Makö Teusömo totio pi topa salo, ĩ töpönö makö noa thaa wi, ĩ ma ta hininöpö!- ĩ na makö pi kuu kule maaki, makö noa thaa wi, ĩ töpö pi saimo päo nö, ta wäsä päoö. -Hi tä höpöa tihöö! Hi nii ma tä oa maikiö!- ĩ na ĩ töpö kuu ha, ai makö aiki, -Makö noa thaa wi ĩ töpö pi hatuka apaö- ĩ na makö pi kuu kule maaki, ĩ töpö pi hatukua mi. -Kama wa honio sapa koo wi ĩ tä topa- ĩ na töpö kuu. ĩ na töpö kuu wi tä kua kutenö, ai makönö ĩ tä pewö a hininö nö, -Ĩ töpönö makö noa thati pole, ĩ töpö pi ta hatukua apöle- ĩ na ai makö pi kuu kule maaki, ĩ töpö pi hatukua mane. ĩ töpönö wa noa thaa wi ĩ wa ta hini kule maaki, wanisala wa tä thaa pi topa wi, ĩ tä na wa wasuo tao mai kitä. Wanisala wa tä thaa pi topa wi, ĩ wa tä thaa soatiolö kitäö!

Hi tä hētu ha Cristo a na makö uni kua naia nasoa wi ĩ ta

3 Cristo a temöa konaso noai, ĩ tä, Cristo a na kamakö uni temöa koo naisoma. Önö kutenö, hi tä hētu ha Teusö a kotö ha Cristo a lotio wi, ĩ tä uli ha tä kule, ĩ tä na pö pi wasiso totihö! ²³ Cristo a nomaso noai, ĩ tä makö uni noma naisoma. Teusö a na Cristo a kutio kua wi na, ĩ na makö ösi temöa apati wi, ĩ na Teusö a na ĩ na ĩ tä kutia kua naia hätoa lasoa. Makö ösi temöa apa wi, Teusö a na ĩ tä kua naitia kutenö, hi masita tä uli ha tä kua wi, ĩ tä na makö pi tapotio mai, hi tä hētu ha tä kupoli, ĩ tä na makö pi tapoa sisatiki nö, ĩ tä pii totihö! ⁴ Cristo a temöa konaso noai, kamakö ösi ha ĩ a kutia kutenö, makö ösi temötioö. Cristo anö makö ösi temömani wi, sanöma makö na ĩ a tapamo konasoma, ai töpö aiki, -Ĩ a toita apö- ĩ na töpö kuu kitä. ĩ a tapamo konaso tä, makö tapamo naio tä, -Ĩ töpö toita apö- töpö kuu naio kitä.

-Makö kua paitio noai, ĩ tä hosaloheö!-

⁵ Önö kutenö, sanöma makönö wanisala ma tä thaa pi topa apati wi ĩ tä noma totimanöheö! Ai tiko tä suö na makö mamopalo wi ĩ tä, ai suö makönö ai wano ma töpö mamopalama wi ĩ tä, sami sami ma tä thaa wi ĩ tä, wanisala ma tä thaa pi topa apa wi ĩ tä, ĩ na tä kui tä maa totipamanöheö! Wani tä na makö pi wasisopalo opa sinomoti wi, ĩ tä maa naipamanöheö! Teusö ma thapo mai, ai tiko ma tä thapo pikio wi, ĩ na ĩ tä wanisala kua wi na, ĩ na wani tä na makö pi wasisopalo opati wi, ĩ na ĩ tä wanisala kua naio soataö. ⁶ Teusö a kai hini totio mai, ĩ töpönö ĩ wanisala tä pewö thaa wi, ĩ töpö na Teusö a hïso opa nö, töpö peama kitä. ⁷ Teusö

ma thapo paio mi tä, ĩ wanisala ma tä thaa pi topa apa sinomoti salo, wanisala ma tä thaa sinomo opatima.

⁸ ĩ na makö kuartima maaki, huki ĩ tä hosaloheö! Hïso wi ĩ tä, waitilimo wi ĩ tä, höla wi ĩ tä, ĩ na tä kui tä pewö hosaloheö! Ai ma ta kateha hiöpöa maapökö! Makö hapalo samia maapökö! ⁹⁻¹⁰ Halo! ösö hotei ma ösö hasupalö nö, ma ösö hosalo nö, tutei ösö ha makö haloa nömöki, ĩ na makö kua kua wi na, ĩ na wanisala ma tä thati noai, ĩ ma tä hosalo nö, tute tä na makö uni haloa nömököma. Önö kutenö, makö hapalo hētu-paso nö, makö hapalo holisimo maikiö!

Teusö anö makö tutepalöma. Teusö a kua kuati wi na, ĩ na Teusö anö makö thamati kule. -Ipa töpönö sa taö totia apököpökö!- ĩ na Teusö a pi kuu salo, ĩ na makö thama apatii. ¹¹ Teusö anö makö tutepalöma kutenö, -Juteu wa mai kitä. Tiko wa pasiwö!- ĩ na tä kuu wi tä kua mai kitä. -Wa hapalo tikopö pasii, ĩ wa- tä kuu wi tä kua naio mai kitä. -Waheta tä na wa pi hatukupo mi ipii ĩ wa pasiwö- ĩ na tä kuu wi tä kua naio mai kitä. -Noa mi wa kalipalo mai, ĩ wa asawö!- tä kuu wi tä kua mai kitä. ĩ na tä kua tä, -Ai pata tä na noa mi wa kalipalo pätio wi ĩ wa pasiwö!- ĩ na tä kuu wi ĩ tä kua mi ipö. Teusö anö makö pewö tutea waikipalöma kutenö, -Cristo makö. Cristo ma thapo wi ĩ makö pewö- ĩ na tä kuu wi tä kua asaa. Kamakö ösi pewö na Cristo a pilia totia waikia kutenö, ĩ na tä kua asao.

¹² Teusö anö makö thapo pia salo, makö sailö nö, makö thaa sokaköma. Teusö anö makö pi ipa wi ĩ makö. Önö kutenö, toita ma tä thaa wi, ai töpö na ĩ tä möma sinomoö! Ai töpö pea tä, ĩ töpö na makö pi honipo opa nö, ma töpö totiapala sinomopökö! -Pata sa sai waikiwö- ĩ na pö pi kuu tihöö! Makö höla soatalo mai, opii makö hapalo totiopökö! ¹³ Ai töpö na makö hïso soatalo mai nököö! Ai tänö kawa na wanisala tä thaö ha, kawa aiki, -Pälaö! Kamisa na ĩ anö wanisala tä thaa pole, ĩ a na sa hïso mai kitä!- ĩ na pö pi kuuto totihö! Cristo pata tä aiki, -Wanisala wa tä thaa noai, ĩ tä na sa hïso mai kitä!- ĩ na Cristo a kuu kua noai na, ĩ na ai sanöma töpö na ĩ na pö kuu totiataloö! ¹⁴ ĩ na makö kua nö, pö noimaso makokoa totihö! Makö pewö noimaso makokoa totia tä, toitai makö kupalo toitio kitä! ¹⁵ Makö pi wi na takömo tä, Cristo a na makö hapalo nö, -Kawanö samakö pi topapalama wi ĩ tänö samakö ösi pi makokapalama lätioö- ĩ na pö kuu! Makö höla mai, makö noimasoö, makö pi topapalo sinomoö, ĩ na makö kuartipö, Cristo anö makö nakalö nö, makö kokapalöma. Makö kokapalöma, satehe epö makö maaki, samii makö kupasoma. Teusö a na, -Aitakö! Teusö wa totiatalo opa asawö!- ĩ na pö pi kuu sinomoö! ¹⁶ Cristo ta topa apöle, kamakö ösi ha ĩ ta kuo totiopö! Makö pi mosaia totiki nö, Cristo ma ta wäsä nö, makö pi hatukupaso sinomopökö! Teusö tä waheta na ama ta kule ĩ ta, Jesus Cristo ama ta, Teusö a ösi kua tolele ĩ anö ama ta totoma wi ĩ ama ta, ĩ na ama tökö a kule, ĩ ma tökö a thaa sinomopökö! ĩ ama ma tökö a thaa pola nö, -Aitakö! Teusö wa totiatalo opatiwö!- ĩ na makö kuutopökö! ¹⁷ Önö kutenö, ai töpö na makö hapalo tä, -Jesus pata sa tä thapo wi ĩ

sa- ĩ na makö pi kuu totila nö, pö hapaloö. Makö kuati wi, ĩ tä na Jesus pata ma tä pi mönahapamanöpököö! Jesus ma pi mönahapamanö nö, ĩ anö makö totiapala apa sinomoti manu kui, kamakö hai ĩ pö Teusö a na kamakö aiki, -Aitaköö! Wa totiatalo opatiwöö!- ĩ na pö kuu sinomoö!

-Ĩ na makö kuatipöö!- tä kuu wi ĩ ta

¹⁸ Pusopö pö! Cristo ma thapo salo, kamakö hai ĩ peanopö töpö a hini totiataloö!

¹⁹ Peanopö pö! Kamakö hai ĩ pusopö töpö noima totioö! ĩ töpö peama mai, töpö totiapala apaö!

²⁰ Ulu pö. Cristo ma thapo salo, kamakö hai ĩ pö a, pöpönö a, ĩ na töpö kui ma töpö a hini totiataloö! Kamakönö ĩ ma töpö a hini totiatalo wi, Teusö anö ĩ tä pi ipaö.

²¹ Pö pö! Pöpönö pö! Kamakö hai ĩ ulu töpö ĩsuma maikiö! Ma töpö ĩsumaö ha, ĩ ulu töpö ösi pi wanisala apa kuki kitäö!

²² Pata töpönö makö kalipalama sinomo pätio wi ĩ pö! Sanöma pata töpönö makö kalipalama sinomoti wi, ĩ töpö a hini totiatalo sinomoö! Kamakö aiki, -"Wa kalipalo tao opawö" ĩ na pata sa tä pi thama pia salo, ĩ a mamö tetela tä sa kalipalo opa sisaö- ĩ na pö pi kuu ti! ĩ töpö mamö teteo mi päla tä maaki, Teusö ma pi ipa salo, makö holisimo mai, pö kalipalo makokoa totioö! ²³ Makö kalipalo tä, pö kasiapalo totihoö! Makö kalipaloti pola nö, ĩ na makö pi kuupöö! -Sanöma makö na sa kalipalo sisa maneö! Teusö pata tä na sa kalipalo totia kuleö!- ĩ na makö pi kuu sinomopököö! ²⁴ ĩ na makö pi kuu nö, -Sa kalipaloti wi ĩ tä noa na ipa Jesus Cristo pata tänö sa täpäli kitäö!- ĩ na makö pi kuu! Cristo pata tä na makö kalipalo totio opati wi ĩ makö na, Cristo aiki, -Waiha ipa töpö na noa sa tä totoki kitäö!- ĩ na Cristo a kuu totioma. ²⁵ ĩ na tä kua tä, ai töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä noa na Teusö anö ĩ töpö peama kitä. Waiha Teusö anö sanöma töpö pewö kokapalö nö, ai töpönö wanisala tä thaa noai ĩ tä noa na ĩ töpö pewö peamaö, toitai tä thaa asa noai, ĩ töpö pewö na noa tä toita apii tä totoa asaki, ĩ na Teusö anö sanöma töpö pewö thama ösöho kitäö!

4 Ai ma töpö kalipalama sinomo wi ĩ pata pö! ĩ töpö peama mai, töpö kalipalama makokoa totihoö! ĩ ma töpö kalipalamati pola nö, -Hi tä hētu hamö pata tä kupoli, ĩ anö sa simöa sinomo hõtötio wi ĩ sa- ĩ na makö pi kuupökö.

-Teusö a na makö hapalo mapo maapöö!-

² Teusö a na makö hapalo sinomoö! Teusö a na makö hapalo pola nö, makö pi mosaia totiki nö, Teusö a na, -Aitaköö! Wa totiatalo opatiwöö!- ĩ na makö kuu!

³ Teusö a na makö hapalo nö, samakö a wäsä naio nö, -Teusö ai. Paulo anö kawa kai a wäsä hoka apapö, ĩ tä totoköö! Sutu ha Cristo ta wäsä paio maa noai, huki Paulo anö ĩ ta wäsäpö, ĩ tä totoa naikiö!- ĩ na Teusö a na ĩ na makö kuu! Paulo sanö Cristo sa ta wäsäti ha, hi a sai päka lototoa wi, ĩ a sai ösi ha ai töpönö sa öka-

palö nö, sa titiköma, hisa ha sa ökama titia soa kuleö! ⁴ Önö kutenö, Teusö a na wa hapalo nö, -Paulo anö Cristo ta wäsä hoka köopö, ĩ tä totoköö! Wa tä totokö nö, Paulo anö ta wäsä makoka apa wi, ĩ tä totoköö!- ĩ na makö kuu! Cristo sa ta wäsä makoka apati wi, Teusö anö ĩ tä pi ipa kutenö, ĩ na makö kuupököö!

⁵ Cristo a thapo mai, ĩ töpö na makö kua naia salo, makö pi mosaiki nö, pö kua naikiö! ĩ na makö kua naitio nö, kamakö aiki, -Huki hi töpö na Cristo sa ta wäsäpö, tä kupo häto kimatiö! Huki sa ta wäsä totiopököö!- ĩ na pö pi kuu totihoö! ⁶ ĩ na makö pi kuu nö, ai töpö na makö hapalo salo, pö hapalo wanisala tihöö! Toitai pö hapalo makokoa sisaöö! Nii tä na mötati wa tä kemaköma, ai töpönö ĩ tä oalö nö, -Ĩ nii tä mötati toita apö. Tä toita apö- ĩ na töpö kuu. ĩ na töpö kuu kua wi na, makö hapalo wi ai töpönö ĩ ta hini nö, -Ĩ ta topa apa- ĩ na ma töpö pi thamapököö! Makö hapalo wi ĩ tä na ai ma töpö pi topapalama apapököö! Kamakö na ai töpönö tä hini pi topa tä, -Ĩ naköö! ĩ naköö! ĩ naköö!- pö kuu makokoa mosaia totioö!

Paulo a hai ĩ noi töpö

⁷ ĩ na tä kua tä, kamakö na Síkiku a waloikitö nö, sa kuati wi ĩ ta wäsä taso kitä. Síkiku anö Jesus Cristo a thapo naio wi ĩ a. ĩ sa pi ipaö. Jesus pata tä na ĩ a kalipalo makoka apa naioö. ĩ a solo samakö kalipalo sinomoö. ⁸ Síkiku anö makö pi lotetea totia kopamanöpö, kamakö na ĩ sa simöpa pia kule. Samakö kuati pole, ĩ anö ĩ ta wäsä taso kitä. ⁹ Onésimo sa simöpa naio pia kule. Kamakö hai, ĩ ai a. Onésimo anö Cristo a thapo naio wi ĩ a. ĩ a monimo mai, a noimo soatioö. ĩ sama pi ipa naioö. ĩ a, Síkiku a, ĩ na kilii, kamakö na ĩ töpö waloikitö nö, hisa ha samakö kuati pole, ĩ tä pewö a wäsä kitä.

¹⁰ Titita wi ĩ a sai ha sa titile, ĩ a sai ha Atisötaku a titia naia kule. Kolososö tili makö na Atisötaku aiki, -Makö topa kule?- ĩ na a kuu kule. ĩ na Pahanapé a hai ĩ soli Marcos a kuu naia kule. Kamakö na Marcos sa wäsä waikioma maaki, huki sa wäsä kota kule. -Kamakö na Marcos a huu tä, ma totiapalaö!- ĩ na sa kuu kota kuleö! ¹¹ Josué a, ĩ Jusötu a hilo kua naine, ĩ aiki, -Makö topa kule?- ĩ na kamakö na ĩ a kuu naia kule. Atisötaku a, Marcos a, Jusötu a, ĩ na töpö kui töpö hai, ĩ juteu töpö. Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö. Sanöma makö na Teusö a kaikanamo totiopö, ĩ sama tä walomaki pia salo, ĩ töpö solo samakö kalipaloti kule. Kamisa na ai juteu töpö kalipalo naio maama. Atisötaku a, Marcos a, Jusötu a, ĩ na kilii töpönö sa pasiliapala apa soa sisatioö.

¹² Epapötaasö aiki, -Makö topa kule?- ĩ na ĩ a kuu naia kule. Kamakö hai, ĩ ai a naiwö. Jesus Cristo a na a kalipalo sinomo wi ĩ a. Teusö a na a hapalo nö, pe epii kamakö a wäsä sinomoö. A hapalo nö, -Teusö ai. Kolososö tili töpö pi loteteapalamaö! ĩ töpö ösi pata totipamanöö! Wa tä thama pi topa apa wi, ĩ töpönö ĩ tä thama totio opa wi, ĩ tä totoköö!- ĩ na Teusö a na ĩ na Epapötaasö a kuu sinomoö. ¹³ -Ĩ anö, kamakö, laosiséia tili töpö, ietápolisö tili töpö, ĩ na makö kui makö

pewö pasilipo pi topa salo, a kasiapalo opati kule- ĩ na kamakö na sa kuu kule. ¹⁴ Lucas anö töpö ononopama sinomo wi, ĩ sama pi ipa wi ĩ a, Temasö a, ĩ na töpö kui töpö aiki naiwö, -Makö topa kule?- ĩ na ĩ töpö kuu naia kule.

¹⁵ Laosiséia tili töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpö, Nĭpasoma a, Nĭpasoma a sai pö ha Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na makö hapalo nö, -“Makö topa kule?” Paulo a kuu kuleö!- ĩ na pö kuu! ¹⁶ Hi waheta ma tä möö nö, ma tä kateha waikio noai ha, laosiséia tili töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpönö hi waheta tä möö

nömöopö, ĩ töpö na ĩ tä simöa tolea nömönöö! ĩ na tä kua tä, laosiséia tili töpö na waheta sa tä simönö noai, kamakö na ĩ töpönö ĩ tä waheta simöa tolea nömöo pi-ale, ĩ ma tä möö nömööö!

¹⁷ Akipu a na kamakö aiki, -“ĩ na kamisa na ĩ na a kalipalo kua totihoö!” ĩ na Teusö anö wa noa thaa noai, ĩ na a kalipalo kua totihoö!- ĩ na makö kuu!

¹⁸ Kamisa ami sainö hi sa tä säöka totio pia kule: -Makö topa kule?- ĩ na Paulo sa kuu kuleö! Titita wi, ĩ a sai ha sa titile, ĩ tä na pö pi motöo tihöö!

Teusö a na sa hapalo nö, -Kolososö tili töpö totiapala totihoö!- ĩ na sa kuu kule.

1 Tessalonicenses

Tesalônika tili töpö na waheta tä simöa somapalö noai ÿ ta

Tesalônika tä uli ha Paulo anö Jesus Cristo ta wäsati tä, ai juteu töpönö ÿ ta hini wanio opama kutenö, Paulo a hïsu thaa nö, Paulo a, Silas a, ÿ na kilii töpö peama pi topa apama. ÿ töpö peama pia tä, Paulo a, Silas a, ÿ na kilii töpö tokölolö nö, Petéia tä uli ha töpö hulaselöma. Petéia tä uli ha töpö hulölö nö, Kotïtu tä uli ha töpö waloa nömökö tasoma.

Kotïtu tä uli ha Timóteo a waloa haiki nö, tesalônika tili töpönö Jesus a thapo noai, ÿ töpö kuati noai, Paulo a na Timóteo anö ÿ ta wäsä läoma. Ta wäsä nö, -"Jesus a pitili" ÿ na tesalônika tili töpö pi kuu totio opa soa thaliö! ÿ töpö noimaso soa thaliö!- a kuuma. ÿ na Timóteo a kuu ha, Paulo anö hi waheta tä säököpalöma.

Hi tä waheta säököpalö nö, -Kamakö na sa pi mönaha apa kule- Paulo a kuu nö, -Jesus ma thapo waikile, ÿ makö kasiapalopökö! Teusö ma pi mönahapalama sinomopökö!- a kuuma. ÿ na a kuu nö, -Jesus Cristo a thapo noai ÿ töpö noma waikiso noai, ÿ töpö na pö pi honipo tihö! Hi tä hëtu hamö Jesus Kaikana a kulali, ÿ a ithoa konaso kitä. ÿ tä Jesus Cristo a thapo noai, ÿ töpö nomawö hoköa paipasoö, ÿ tä noa ha, temö temö makö sai hoköa nömöpasö, ÿ na tä kua tä, töpö hoköa paipaso noai, ÿ töpö solo, ilasi tä pata kulali hamö makö ösölölö nö, Cristo kaikana tä na makö waloa läki kitä. Makö waloa läkilö nö, ÿ a na makö kuo soatio kitä!- ÿ na Paulo a kuuma.

¹ Paulo sa, Silas a, Timóteo a, ÿ na samakö kui samakönö kamakö na hi waheta sama tä simöpali ke. Mi ha, Tesalônika tä uli ha makö kokamo sinomo wi, ÿ makö na hi waheta sama tä simöpali ke. Kamakö hai ÿ pö Teusö anö makö thapo wi, ÿ makö na. Jesus Cristo Kaikana tänö makö thapo naine, ÿ makö na hi waheta sama tä simöpali ke.

ÿ na samakö pi kuu kule. -Kamakö hai ÿ pö Teusö a, Jesus Cristo Kaikana tä, ÿ na kilii töpönö makö nö toa apapökö! Makö pi mönahapalama apapö!- ÿ na samakö pi kuu kule.

Tesalônika tili töpö kasiapalo opa noai ÿ ta

² Kamisamakönö makö a kateha sinomoö. Teusö a na makö a kateha sinomoö. Makö a kateha tä, -Aitakö! ÿ töpö totiatalo opa sai takö!- Teusö a na samakö kuu sinomoö. ³ Kuu sinomo nö, -Hapa. Tesalônika tili töpö aiki, "Jesus a pitili" ÿ na ÿ töpö pi kuu salo, ÿ töpö kasiapalo opa thaliö! ÿ töpönö wa pi ipa salo, töpö kalipalo opa nö, ai töpö totiapala sinomo thaliö!- ÿ na Teusö a na samakö kuu nö, -"Jesus Cristo Kaikana tä huu koo kitä!" ÿ na tesalônika tili töpö pi kuu salo, wa hosa mai kitä!- Teusö a na ÿ na samakö kuu sinomoö.

⁴ Ipa pö! Teusö anö makö pi ipaö. Kama hai ÿ pelupö makö thapali pia salo, makö saia totilöma. ⁵ Ösi topapalama sinomo wi, ÿ sama ta wäsä nö, samakö kuu päo maama. Teusö a ösi kua tolele, ÿ anö samakö pi hatukupamanöma kutenö, -Pitili ta- samakö pi kuu totioma. ÿ na samakö pi kuu salo, sama ta wäsä totio kipili. Sama ta wäsä tä, kamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele, ÿ a kalipalo opama. -Jesus a thapo wi, ÿ na ÿ töpö hole kuati ta o- ÿ na makö pi thama pia salo, kamakö

na samakö hamamo tä, toitai samakö huu ha, ⁶ kamakönö samakö uöma thali. Jesus Kaikana ma uöma naio thali. Sama ta wäsäpili, ÿ ma ta hininöma kutenö, ai töpönö makö peama apama maaki, Teusö a ösi kua tolele, ÿ anö makö pi mönahapamanöma. ⁷ ÿ na makö kuuma kutenö, ai töpö aiki, -ÿ na ÿ töpö kua kuati wi na, ÿ na sa kua kua naitiopökö!- ÿ na ai ma töpö pi thama thali. Masetônia tä uli ha Jesus a thapo wi ÿ töpö kule ÿ töpö, Akaia tä uli ha Jesus a thapo wi ÿ töpö kua hötöle ÿ töpö, ÿ na töpö kui ma töpö pi thamama thali. ⁸ Makö kule, ÿ tä uli ha Jesus ta palasoma. Masetônia tili töpö, akaia tili töpö, ÿ na töpö kui töpö na Jesus ta hinia paukua sisa maama. ÿ tä uli pewö hamö, Jesus ma thapo wi, ÿ ta hinia paukua naia soalöma. Jesus ta hinia paukua waikilöma kutenö, -ÿ töpö na sama ta wäsä nököö!- samakö pi kuu mane.

⁹ Kamisamakö na masetônia tili töpö, akaia tili töpö, ÿ na töpö kui töpö pewö hapalo nö, -Paulo a hamamo tä, tesalônika tili töpö pi mönaha apa salo, ÿ töpönö Paulo a noiapala apa läoma thaliö!- ÿ na töpö kuu thali. ÿ na töpö kuu nö, -Tesalônika tili töpönö hii ti ukutupö, söpala ösökö ukutupö, ÿ na tökö ukutupö kui tökö ukutupö na töpö noamamo sinomoti noai, ÿ tökö ukutupö a hosalehe nö, Teusö a täa nömöananöma thaliö! Teusö a temii, a pitilii, ÿ a na ÿ töpö kalipalo pi topa apa sisa thaliö!- ÿ na töpö pewö kuu thali. ¹⁰ ÿ na töpö kuu nö, -"Hi tä hëtu ha Teusö a hai ÿ pelupö a kupoli, hisimö ÿ a huu kota pia lasoi, ÿ sama walo taa soatia kule! Teusö a hai ÿ pelupö Jesus a hai, ÿ a noma totiso-ma maaki, pö anö a temöa komanöma. Sanöma makö pewö wanisala wi, ÿ tä na Teusö a hïsolo nö, makö peama piale, ÿ tä na Jesus anö makö noamaö" ÿ na tesalônika tili töpö kuu thaliö!- ÿ na töpö pewö kuu thali.

Tesimalônika tili töpö na Paulo a kalipaloti noai tã ta

2 Ipa pö! Kamakö na samakö hamamo nö, samakö kuo pätio maapili. I ma tä taö waikia kule. 2 Kamakö na samakö hamamo paio mi tä, Hiliposö tä uli ha samakö peama apatima. Samakö wasiama noai tã ma tä taö waikia kule. Samakö wasiama apatima maaki, Teusö anö samakö kili mapamanöma kutenö, kamakö na sama ta wäsä pi topa apa kipili. Teusö anö töpö pi topapalama wi, tã sama ta wäsä kili maama. I sama ta wäsä kili mi ha, ai töpönö samakö wanipo opama maaki, kamakö na Teusö sama ta wäsä kili maama. 3 Ai töpönö samakö mönoma pasila tä kuno mai, samakö pi hatuku upii samakönö Teusö sama ta wäsätii. Samakö pi hatuka apa salo, -I naköö! I na makö kuapöö!- tã na samakö kuu. -Hiopö sa tä thaa pi topa salo, tã töpö na sa hamamo nö, Teusö sa ta wäsä päo pia kule- tã na samakö pi kuu mi. Samakö wäo nö, makö mönoma mi ipö. 4 Teusö anö samakö wapa paio nö, -Awai. Makö pitilimo opa kutenö, tã töpö na Jesus ma ta wäsä sinomopököö!- tã na Teusö a pi kuu salo, tã sama ta wäsäti kule. Jesus sa ta wäsä makokaö ha, -Aitaköö! I ta topa apöle- tã na ai töpö pi kuu mi päla tä maaki, -Aitaköö!- tã na Teusö a pi kuu pasioö ha, Jesus sama ta wäsä makoka apaö. Samakö ösi pi kuu wi, tã na Teusö a pi tapotia kutenö, Teusö sama pi mönaha-pama pi topa sisaö.

5 Kamakö na samakö hapalo tä, makö mönoma maapili. I ma tä taö waikia. -Wani tä na sa pi wasiso opa päo salo, Teusö sa kai a wäsä päopököö!- tã na samakö pi kuu maapili. Teusö anö tã taö. 6 -Cristo sama ta wäsäö ha, "Ta wäsä wi tã töpö topa apa asaö" tã na tesimalônika tili töpö kuupököö! Ai töpö kuu naiopököö!- tã na samakö pi kuu maapili. -Ta wäsä wi tã töpö topa apa asaö- sama ta kuu hini pi topa pola nö kuno mai, kamakö na Cristo sama ta wäsä kipili. -Cristo anö sa simönö wi tã sa kutenö, ai sa töpö simöapöö!- tã na samakö pi kuu maapili. 7 Samakö lalupaloma mai, makö totiapala kipili. Pöpönö anö ulu tä wai totiapala kua wi na, tã na kamisamakönö makö totiapala thama hötöo kipili. 8 Makö pi ipa kuki kipili. Makö pi ipa kuköma kutenö, tã na samakö pi kuuma: -Tesimalônika tili töpö na Teusö sa ta wäsä nö, sa hapalo sisa mai kitäö! I töpö na sa kutiki nö, sa töpö pasilipotipököö!- tã na samakö pi kuuma.

9 Ipa pö! Samakö kalipaloö ha, samakö motapo opapili, tã ma tä taö soale kitä. Teusö sama ta wäsä tä, kamakö na wani sama tä sua wani ipö salo, wakalai ha samakö kalipaloö, mumai ha samakö kalipaloö, tã na samakö kalipalo kua nö, tiko töpö na sitipa sama kökö sua pasio kipili. 10 Jesus ma thapo wi tã makö na samakö wanisalatalo maa kipili. Samakö topa apa kipili. Samakö topa apa salo, kamakönö samakö kateha nö, -I töpö tomöpo mi- tã na makö kuu maama. I na Teusö a kuu hötöo maama. 11 Kama hai ulu töpö na pö a hapalo kua wi na, tã na kamakö na samakö hapalo kua hötöo kipili. I ma tä taö waikia. -Makö ösi wanisalatalo mai, pö pi topapalo totihoö!- tã na samakö kuu hätäpo

kipili. -I na makö kua totiatalopököö!- samakö ku upa kipili. 12 -A toita apii, a wakala apii, tã a kaikanamoti wi, tã hamö makö kuo naio soatiopö, Teusö anö makö naka kule. Makö naka manu kule, Teusö a kua kuati wi na, tã na makö kua kua hötötiopököö!- samakö ku upa kipili nökö.

13 I na tä kua tä, Teusö anö ta wäsä noai, tã sama ta wäsä toleapili, tã ma ta hininö nö, ma ta tälö nö, -Sanöma tä kuu päo wi, tã ta- makö pi kuu maama. -Teusö a kai a matatä- tã na makö pi kuu totio opa kipili. I na makö pi kuuma kutenö, -Aitaköö!- Teusö a na tã na samakö kutii. Sama ta wäsäpili, tã pitili ta. I Teusö a kai a. Jesus ma thapo wi tã makö ösi na tã Teusö a kai a kalipalo totioö.

14 Ipa pö. Jutéia tä uli kulati ha Jesus Cristo a thapo wi töpö Teusömo sinomo wi, tã ma töpö uöma haio kuköma. Juteu töpönö tã töpö peama kua noai na, tã na au ai töpönö makö peama thama kua hötöoma. 15-16 Juteu töpönö Jesus Kaikana a säpamanömae. Teusö a kai a wäsä sinomo noai, tã töpö säa naipalöma. Kamisamakö peama nö, samakö sasupalöma. I töpönö Teusö a pi hísuhapalamati kule. Teusö anö ai tiko töpö totipali wi, tã na sama töpö thapamani pia salo, samakö wäo pia tä, tã juteu töpö waninö samakö wasu sinomo thali. I töpönö töpö pewö wanipo totio noa. I juteu töpö hiopöa satimo opati manu kule, huki Teusö anö tã töpö peama totio hötöoma.

Tesimalônika tili töpö na Paulo a hamamo pi topa noai tã ta

17 Ipa pö! Kamakö na samakö hamamo tä, juteu töpö waninö samakö sasupalöma maaki, kamakö na samakö pi soka maama. Makö pi ipa salo, -Tetepo mai ha tesimalônika tili töpö na makö noimo köo hai-monöpököö!- tã na samakö kupaloma. 18 -I töpö na makö hamamo koonöpö- samakö kuuma. I na Paulo sa kutima. I na sa kutima maaki, Sai tä sai patanö samakö wasuma. 19 -Jesus Kaikana a huu kota tä, kamakö, tesimalônika tili töpö, tã na kilii, Jesus a na makö kua naiköpököö!- tã na samakö pi kutii. Makö kua naiki ha, makö taa pia salo. I tä, kamakö na samakö pi mönaha apa kitä. -Tesimalônika tili töpö na sama ta wäsäma salo, huki Teusö sai pö ha tã töpö kua naia kule!- tã na samakö pi kuu kitäö! 20 Kamakönö samakö pi topapalama wi tã makö. Samakö pi mönahapamani wi tã makö.

3 1-2 I na tä kua tä, makö pi ipa salo, samakö pi honipo opama. -Wi na tesimalônika tili töpö kua totia kule?- samakö pi kuu nö, kamakö na ipa Timóteo sama simönöma. Teusö a na a kalipalo sinomo nö, Cristo ta topa apöle tã ta wäsä sinomo wi, tã a. I sama simönöma. -A hulölö! Hisa ha, Ateenasö tä uli ha samakö kuo haitiököö!- tã na samakö kuuma. I na samakö kuu nö, -I töpö ösi lotetepamanö nö, "Jesus a pitilil' tã na pö pi kuu satimoö!" tã na wa kuu!- tã na samakö kuu nö, 3 -"Makö peama tä, pö pi wanisalatalo tihöö!" tã na wa kuu!- tã na samakö kuu nö, kamakö na Timóteo sama simönöma. -Jesus a thapo wi, ai tiko töpönö tã

töpö peama kitä- tä kuu wi, ĩ ma ta taö waikia kule.
⁴ Kamakö na samakö hamamo tä, -Ai tiko töpönö makö peama kitäö!- samakö kuu paio kipili. Samakö kuupili, ĩ ta kuo toleo totiatalo opaalöma. ⁵ Önö kutenö, -Wi na tesalönika tili töpö kua totia kuno mai?- sa kuu nö, -Töpö möa köakötöö!- sa kuuma. -Sai tä sai patanö sanöma töpö wapa sinomo wi, ĩ a waninö töpö wapa hätomaö!- sa kuu nö, -Töpö wapaö ha, "Jesus a pitili" töpö pi kuu maa hätopasomaö!- sa pi kuuma. -Ī töpö na pe epii sa kalipaloma maaki, "Jesus a pitili" ĩ na töpö pi kuu maa hätopasomaköö!- ĩ na sa pi ku upa-ma. Ī na sa pi ku upa salo, kamakö na Timóteo sa simönöma.

⁶ Huki ĩ a walöa kökö solöma. A walöa koiki nö, -"Jesus a pitili" ĩ na töpö pi kuu soa thaliö! Ī töpö noimaso soa thaliö!- a kuu kipili. -"Paulo a, Silas a, ĩ na töpö kui sama töpö pi ipa thaliö!" ĩ na ĩ töpö kuu thaliö! Ī ma töpö möö pi topa kua köo wi na, ĩ na ĩ töpönö makö möö köo pi topa köo hötöo thaliö!- ĩ na Timóteo a kuu kipili.

⁷ Ipa pö! Timóteo a kuupili, ĩ sama ta hininö nö, kamakö na samakö pi topa kule. Samakö honimo opaö, samakö pepalo opaö, ĩ na samakö kuati kule maaki, -Jesus a pitili- ĩ na makö pi kuu soatia kutenö, samakö pi topa kule. ⁸ Jesus a Kaikana na makö mamö teteo satimo opaö ha, samakö pi topa kule. ⁹ Kamakö na samakö pi mönaha apa salo, Teusö a na samakö hapalo nö, -Aitakö! Ī töpö topa apaö ha, samakö pi mönaha apa kuleö!- samakö kuu kule. ¹⁰ Wakalai ha Teusö a na samakö hapaloö, mumai ha samakö hapalo hötöa, ĩ na Teusö a na samakö hapalo kua nö, -Teusö ai! "Jesus a na ĩ töpö mamö tetea häwäa hätole kitäö!" samakö pi kuu salo, ĩ sama töpö möö köo wi, ĩ ta thapalöö! Ī sama töpö möö nö, "Jesus a na makö mamö teteki nö, makö kua totiopö!" ĩ na sa kuu pia salo!- ĩ na Teusö a na samakö kuu kule.

¹¹ Ipa hao Teusö a, Jesus Kaikana a, ĩ na töpö kui töpönö kamakö na samakö simönöpö! -Sai tä sai pata wasulö nö, tesalönika tili töpö na samakö simöa haitalöö!- ĩ na Teusö a na ĩ na samakö kuu kule.

¹² Kamisamakönö makö pi ipa kua wi na, ĩ na makö pipaso kuaalö wi, ĩ na Kaikana tänö ĩ na makö thamapöö! Ai ma töpö pewö pi ipaalö wi, ĩ na Teusö anö ĩ makö thamanöpököö! ¹³ Ī na makö thama nö, makö ösi lotetepamanöpö. Makö ösi lotetepamanö nö, -Makö topa apa noa. Makö tomöpo mi maa noa- ĩ na ipa hao Teusö a kuu kitä. Jesus Kaikana a huu köa tä, kama hai ĩ töpö toita apii ĩ töpö kai huu köa tä, ĩ na kamakö na ĩ na Teusö a kuu kitä.

Teusö ma pi mönaha totiatalamapököö!

4 Ipa pö! Ī na samakö kuu nömöo pia kule. Kamisamakönö makö pi hatukupama tä, -Ī na makö kuapököö! Ī na makö kuaö ha, Teusö ma pi mönaha totiatalama kitäö!- samakö kuti kipili. Samakö kuti ha, -Awai. Ī na samakö kua kitäö!- makö kuu nö, ĩ na makö kua waikia kule maaki, -Ī na makö kua totiopö!- ĩ na samakö kuu köa kule. -Teusö ma pi mönaha toti-

atalamapöö!- samakö kuu kule. ² Jesus Kaikana tänö samakö simöpalöma salo, -Ī naköö! Ī na makö kuapöö!- samakö kuti kipili. Samakö kutipili, ĩ ma ta taö öpa soa.

³ Teusö aiki, -Hiopö wa tä thaa mai, a kua totikiö! A pi mosawikiö! Tiko tä suö na wa sapäko pola nö kuno mai, au husopö a na wa mamö tetea makoka sisaki nö, a kuaö!- ĩ na kamakö na Teusö a kuu. ⁴⁵ Jesus a thapo mai, ĩ töpönö Teusö a tai mi kutenö, tiko tä suö na töpö mamö teteo pi topa apa nö, töpö mamoma kua wi na, ĩ na pö kua tihöö! Wa pi hatukuiki nö, wa kuiki nö, wa husopö mai maaki, tiko tä suö na a mamö päatalo ti! -Naiö!- a pi kuu totihoö! Ī na wa kua totio kuköma, hiopö wa tä thaa mai kitä. Hiopö wa tä thaa mi ha, -Ī a wani totiatalo opaö- ĩ na Teusö a kuu kitä. -Ī a wani topa apaö- ĩ na wa noa thamo kuki kitä. ⁶ Ai tiko tä suö na a thomömo häto tihöö! Ai tä na a salia tihöö! Wa salia apa wi, Jesus Kaikana tänö wa peama kuki kitä. Ī na kamisamakönö makö noa thaa waikia kipili nökö. ⁷ Teusö anö makö naka pola nö, -Hiopö tä thaa tikiliapaloö!- a kuuma ta o? -Toitai makö kupalotipöö!- ĩ na Teusö a kuu pasioma. ⁸ Ī na tä kuaö ha, samakö kuuhe, ĩ wa ta hini mi tä, sanöma wa tä kai peama mai, Teusö wa kai peama pasioö. Teusö a ösi kua tolele, Teusö anö kawa na ĩ a ösi totoma wi, ĩ Teusö ma kai peama pasioö.

⁹ Ipa pö. -Makö noimaso totihoö!- ĩ na hi waheta tä na samakö kuu mai kitä. Teusö anö makö pi hatukua waikipamanöma kutenö, -Makö noimaso totiopöö!- makö kuu waikia kule. ¹⁰ Ī na makö kuu nö, kamakö uli pö ha, ĩ Masetönia tä uli pewö hamö töpö pilio wi, ĩ töpö na makö noimo waikia kule. Ipa pö! -Makö noimo waikia kule maaki, pe epii makö noimo satiapököö!- ĩ na samakö ku upaö. ¹¹ -"Sa hapalo opa mai kitä! Sa höla mai, sa ösi okei, sa kutio kitä!" ĩ na makö pi kuupököö! "Sa hapalo tikiliapalo mai kitä! Ai töpö sai pö ha sa lisio soa päatalo mai kitä" makö pi kuupököö! "Sa moimo mai, sa kalipalo totio kitä!" makö pi kuupököö!- ĩ na samakö kuupili, ĩ samakö kuu köa kule.

¹² Wa höla mai, wa hapalo tikiliapalo mai, wa moimo mai, wa kuaö ha, ai töpö aiki, -Ī a totiatalo opaö- ĩ na wa noa thamo kuki kitä. Wa kalipalo ote epö salo, ai töpö na nii wa tä naka sinomo mai kitä.

Hi masita tä uli ha Jesus a huu köo piale ĩ ta

¹³ Ipa pö! Nomawö töpö na makö pi hatukupama pia kule. Ai tä nomasoö ha, ai töpö pi honipo opaö. -Jesus a huu köa tä, Jesus a na ĩ a kua naiki kitäö!- töpö kuu tai mi salo, pe epii ĩ töpö pi honipo opaö. Ī töpö pi honipo kua wi na, ĩ na makö pi honipo kua maapököö! ¹⁴ Pi naka. -"Jesus a noma totisoma maaki, a temöa konasoma" tä kuu wi, ĩ pitili ta- ĩ na makö pewö kuu. Ī na makö kuu nö, -"Jesus a pitili" töpö pi kuu totio noai, ĩ töpö nomaso noai, Teusö anö ĩ töpö, Jesus a, ĩ na töpö kui töpö kai huu köo kitä- ĩ na makö pewö kuu hötöoö. ¹⁵ Sa kuu piale, ĩ Jesus Kaikana a kai thaliö! Pi naka. Jesus Kaikana a huu köa tä, töpö noma waikiso noai, ĩ töpö na kamakö temöo pasi soai, ĩ makö palupo

mai kitä. ¹⁶ Äju pata tänö ai äju töpö simöa sinomo wi, lope epii i a pata komö nö, -Pei. Hukikiö!- a pata kuu ha, i ta soatawö Teusö a hai i hola wi ta hola wi, Teusö anö i ta hinimoma totio kitä. I na ta kua tä, hi ta hētu hamö Jesus Kaikana a kulali, i a ithoa konaso kitä. I ta Cristo a thapo noai, i töpö nomawö hoköa paipasoö, ¹⁷ i ta noa ha, temö temö makö sai hoköa nömöpasoo, i na ta kua tä, töpö hoköa paipaso noai, i töpö solo, ilasi ta pata kulali hamö makö ösölo nö, Cristo Kaikana ta na makö walöa läkö laso kitä. Makö walöa läkilö nö, i a na makö kuo soatio kitä. ¹⁸ Önö kutenö, sa ta wäsähe, i ma ta wäsä tolea nö, makö pi mönaha hētu-pasopököo!

5 Ipa pö! -Wi na ta kuto ta Kaikana ta pata huu kota pia salo?- ai töpö kuu kule maaki, -Waheta ta na kamakö na i sa ta wäsöpökö- sa pi kuu mane. ² Pi naka. A wani thomömo sinomoti wi, i a wani walöa kua soa pätakö solö wi na, i na Kaikana ta pata walöa kua kua hötöa soa pätakö solö kitä! -Huki hisa ha ai ta thomömo pia kuleö!- i na wa pi kuu pola ta kuno mai, pi moti ipii wa kutia ta, mumai ha a wani thomömo kua wi na, i na ta kua kitä. -Huki Jesus a huu kota pia kuleö!- töpö pi kuu pola ta kuno mai, töpö pi moti ipii töpö kutia ta, a huu kota kitä. Sa ta wäsähe, i ma ta taö waikia. ³ Jesus a thapo mai, i töpö aiki, -Makö topa soatia. Wasu töpö mi- i na töpö kuu tä, töpö waniapaso kitä. Suö ta pea wani ipö sai maaki, kama hai i ulu a wasu kuköma, a pea apaö. Suö ta pea kua wi na, i na i töpö kua hötöo kitä. Töpö waniapamo wani ipö sai maaki, töpö wania totipaso kitä. Töpö waniapa piale, i tänö töpö toköma mai kitä.

⁴ Ipa pö! I na kamakö kua pasio mai kitä. Makö pi hatuka apa salo, mumi mumi ta na makö kuo mai, makö pi motöo mai, makö pi hatuka apa tä, Jesus a waloki kitä. Thomömo sinomo wi i a wani walöa kuki wi na, i na kamakö na i na Jesus a walo kua pasio mai kitä. Jesus a walo tä, -Wi na takö?- i na makö kuu pasio mai kitä. ⁵ Makö pi hatuka apa salo, wakala apa pa makö kua pasia. Mumi mumi ta na makö kua pasio mi. ⁶ Önö kutenö, töpö mia tä, töpö pi motöa kua wi na, i na pö kua ti! Ai tiko töpö pi motöa kua wi na, i na pö pi motöa kua naitio tihöo! Pö naa heteha totikiö! Pö mio tihöo! Pö pi hatukukiö! Pö pi tapomo totioo! ⁷ Mumai ha töpö mio halutii. Mumai ha tuu wasui tuu ha töpö polemo halutii. ⁸ Kamakö pewö hai, wakala ta na kamakö pewö kua pasia salo, makö pi tapomo isi waniho mai, pö pi tapomo makoka totia pasikiö! -Jesus a pitili- i na makö pi kuu mosaio pasipököo! -Wanisala sama ta thaa wi, sai ta patanö i na sa thama matimö- makö pi kuu nö, Jesus a na makö mamö teteo pasio totipököo! Makö noimaso pasipököo! Jesus Cristo anö makö totipama koo piale, i ma ta tapököo! I na makö kua kuköma, Sai ta sai patanö makö namo keo kule maaki, makö utitipama mai kitä. ⁹ Teusö anö makö sailöno, -Sa hīsolo nö, i sa töpö peamapö- i na Teusö a pi kuu pola nö kuno mai. Teusö anö Jesus Cristo Kaikana ta na makö täapama koo pia salo, makö sailöma. ¹⁰ Makö täa koni pia salo, Jesus a säpamonasoma.

I Jesus a na makö kupalo naitio koo pö, a säpamonasoma. A huu koo tä, temö temö makö, töpö nomapo noai i töpö, i na makö kui, Jesus a na i makö kupalo naitio koo kuki kitä. ¹¹ Önö kutenö, ai ma töpö pi topa-palamaö, ai ma töpö pasilipoö, i na makö kua kua thali na, i na ma töpö thama soatiopököo!

Paulo anö tesalönika tili töpö noa thaa noai i ta

¹²⁻¹³ Ipa pö. Kamakö na Teusö a kai a kateha kasiapaloö, makö pi hatukupamani, makö noa thaa sinomoö, i na töpö kua wi, i ma töpö kai a hini totiat-aloö! Kamakö na i töpö kasiapalo kutenö, i ma töpö pi ipa nö, -I töpö topa apaö- i na pö pi kuu totihoo! Makö wanihaso mai, pö noimaso totihoo!

¹⁴ Ipa pö. Töpö kalipalo wani ipii, i töpö na, -Pö kalipaloö! Makö moimo maiki- i na makö kuu! Ai töpö kili sinomo wi, i ma töpö kili mapamanöo! Ai töpö utiti ipii, i ma töpö pasilipaloö! Sa töpö katehahe, i töpö na makö pi tapomo nö, -Päla. I sa töpö pasilipa wani ipö saiö!- pö pi kuu soatalo ti! I ma töpö pasilipa soatiopököo! ¹⁵ Kawa na ai ta waninö wanisala ta thama kua noai na, i na i a wani na i na a kua nomöho hötöo tihoo! Jesus a thapo wi i ma töpö totiapala sinomoö, Jesus a thapo mai i ma töpö totiapala sinomo naioö, i na makö kuatipököo!

¹⁶⁻¹⁸ Jesus a hai, i ai makö kutenö, i na Teusö a pi kuu: -Makö pi mönaha soatiopöo!- a pi kuu. -Kamisa na makö hapalo sinomopököo!- Teusö a pi kuu. -I ta wakala pewö hamö, "Aitaköo! Teusö a totiatalo opaöo!" i na pö kuu totihoo!- i na Teusö a pi kuu.

¹⁹ I na ta kua tä, Teusö a ösi kua tolele i a kalipaloti tä, a kalipalo mapama koo läo maikiö! ²⁰ Ai ta aiki, -Kamisa na Teusö a hapalo ke. I na Teusö a kuu ke- ai ta kuu ha, i ta hosa soato ti! -I Teusö ta mai kitä- i na pö pi kuu soato ti! ²¹ Pö sömöka taa paiköo! Makö sömöka taa paiki nö, -I ta kuu wi, i ta wanisala hätoa. I ta topa hätoa- i na pö pi kuu totihoo! I ma ta pewö wapa paio nö, ta topa apöle i ma ta tälöo! ²² Tä wanisalale, i ta pewö na, -Päläo!- pö kuu soataloö! ²³ Teusö anö makö pi topapalama sinomo wi, i anö makö ösi pewö salupa totipököo! Pili makö ösi, pili makö sai, i na makö kui, Teusö anö makö umapo nö, makö hiopöati wi i ta pewö maa totipamanöpöo! Kamakö hai i Jesus Cristo Kaikana ta huu koo tä, makö hiopöa mai ha, makö kuo lätiopöo! ²⁴ Teusö anö makö naka noai, i anö makö mönama mai kitä. Makö nakalö nö, -Makö ösi hiopö maa totipamani pia salo- Teusö a kuuma kutenö, makö ösi hiopö maa totipamani kitäo!

²⁵ Ipa pö. Teusö a na makö hapalo nö, samakö a wäsäo! ²⁶ Mi ha, Jesus a thapo wi i töpö pewö na, -Paulo anö makö pi ipa thaliö!- i na makö kuu! ²⁷ -Hi waheta ma ta möö nö, Jesus a thapo wi i töpö na hi waheta ma ta wäsäo!- i na makö noa thaa kule. -I naköo!- Kaikana ta kuu ha, i na kamisanö makö noa thaa kule. ²⁸ Jesus Cristo Kaikana tänö makö pewö totiapala totipököo! I nakö totiwöo!

2 Tessalonicenses

Tesalônika tili töpö na waheta tä simöa nömöpalö noai ĩ ta

Ai töpönö tesalônika tili töpö peama apatima maaki, -Jesus a pitili- ĩ tesalônika tili töpö pi kuu satimo opaö ha, -Makö topa apa kule- ĩ na hi tä waheta kolo na ĩ na Paulo a kuuma. A kuu nö, -Teusö a kai a peama wi, waiha Teusö anö ĩ töpö peama totio hõtöo kitäö!- a kuuma.

Ĩ na tä kua tä, Jesus a huu kōo piale, ai töpönö ĩ ta kateha nö, -Jesus Cristo Kaikana tä walo kōo piale, ĩ ta kolo kua totia waikia kuleö!- ĩ na ĩ töpö kuuma kutenö, Paulo aiki, -Ai tänö makö mönama pia tä, pö pi hatukuikiö! Jesus a huu kōo mai ha, a kua soa kuleö!- a kuuma. A kuu nö, -Jesus a huu kōo paio mai ha, Teusö a kai a peama totio opa wi, ĩ a wani hasulua paipaso kitä. ĩ a wani aiki, "Ai tä hai, Teusö a kua satia mai kitäö! Kamisa hai, Teusö sa waikiwöö!" ĩ na ĩ a wani kuu kitä. ĩ a wani kuu noai ha, Jesus a waloiki nö, pili a kai hēasinö ĩ a wani säpaso kitä. Önö kutenö, kamisamakönö kamakö na sama ta wäsäpili, ĩ ta hosa pasio mai, ta hini totioheö! Makö satimo nö, ĩ ta hini totihoö!- ĩ na Paulo a kuuma.

Ĩ na a kuu nö, töpö kalipalo mataso noai, hi tä waheta ola na ĩ töpö a kateha nömöoma. -Makö kalipalo mapo maikiö! Ai tä kalipalo wani ipö pasiwö ha, ĩ a wani na nii tä totoa tihöö!- a kuuma.

1 Tesalônika tä uli ha makö pilio wi ĩ makö kokamo nö, makö Teusömo sinomo wi ĩ makö na hi waheta sama tä simöpali ke. Paulo sa, Silas a, Timóteo a, ĩ na samakö kui samakönö hi waheta sama tä simöpali ke. Kamakö pewö hai ĩ pö Teusö a, Jesus Cristo Kaikana tä, ĩ na töpö kui töpönö makö thapo wi, ĩ makö na hi waheta sama tä simöni ke. ² Kamakö hai ĩ pö Teusö a, Jesus Cristo Kaikana tä, ĩ na töpö kui töpö na samakö hapalo nö, -Tesalônika tili töpö totiapala apaö! Töpö pi topapalamaö!- ĩ na samakö kuu.

Jesus a huu kōa tä, ai töpö peama piale ĩ ta

³ Ipa pö! -Jesus a pitili- makö pi kuu wi, ĩ tä pala kimati. Makö pewö noimaso wi ĩ tä pala naio kimati. ĩ na makö kuaö ha, -"Aitaköö! ĩ töpö topa kimati" ĩ na Teusö a na ĩ na sa kuu sinomopökö- ĩ na samakö pi kuu kuleö! ⁴ Teusö ma thapoö ha, ai töpönö makö peama kule maaki, Teusö a na, -Päla- makö kuu pola nö kuno mai, -Jesus a pitili- ĩ na makö pi kuu satimo opaö. ĩ na makö pi kuu satimo opaö ha, -Ĩ na tesalônika tili töpö kuaö. ĩ töpö topa apa thaliö!- ĩ na samakö kuu. ĩ tä uli pewö hamö ai töpö kokamo nö, töpö Teusömo sinomo wi ĩ töpö na kamisamakönö makö a wäsä nö, -Ai töpönö tesalônika tili töpö peama apa kule maaki, "Jesus a pitili" ĩ na ĩ töpö pi kuu satimo opa thaliö! ĩ na töpö kuati wi, ĩ tä topa apa- ĩ na samakö kuu.

⁵ Ai töpönö makö peama apati manu kule, -Waiha Teusö anö sanöma makö pewö na tä makokama läo kitäö!- ĩ na makö pi thamaö. Huki Teusö anö makö simöa wi ĩ makö sai kutenö, ai töpönö makö peamatii. Makö peama apati kutenö, waiha Teusö aiki, -Hapo. Sa thapo wi, ĩ makö pasiwö- ĩ na kamakö na ĩ na a kuu asa kuki kitä. ⁶⁸ Teusö a wanisala mai kitä. A pi hatuka apa. Teusö anö makö nö suli pia salo. Makö peamati noai, ĩ töpö peama hõtöo kuki kitä. ĩ töpö peama hõtöo nö,

kamakö, kamisamakö, ĩ na makö pewö kui makö peati noai, ĩ tä maa kopamani kitä. Jesus Kaikana a tapamo kōa tä, ĩ na tä kua kitä. Hi tä hētu ha Jesus a kupoli, ĩ anö äju töpö lotete epii töpö kai waloiki nö, koa taka hili toita apii, ĩ taka kai waloiki nö, ai töpö peama kitä. Teusö a tai mio opa noai ĩ töpö, Jesus Kaikana a wäsä wi ĩ ta topale, ĩ ta hini maa noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Jesus anö ĩ töpö peama kitä. ⁹ Jesus a huu kōa tä, Jesus anö ĩ töpö peama apa nö, ĩ töpö wania totipamani kitäö! Waiha ĩ töpö totipo kota mai kitä. ĩ töpönö Jesus Kaikana a tapa kota mai kitä. Jesus a möamö lotete toita apii, ĩ töpönö ĩ a tapa pasio kota mai kitä. ¹⁰ Jesus a huu kōa tä, ĩ na tä kua kitä. Kama hai ĩ töpö ösi ausipalö noai, Jesus a na ĩ töpö kua naia tä, -Jesus a topa apa asawöö!- ĩ na ĩ töpö pewö kupalo asa kitä. -Jesus a pitili- töpö pi kuu waikile, ĩ töpö aiki, -Jesus a topa apa nö kilia sai!- ĩ na ĩ töpö kupalo kuki kitä. ĩ na kamakö kupalo naio kuki kitä. Kamisamakönö kamakö na Jesus sama wäsäpili, ĩ ma ta hinia totilö nö, -Pitili ta- makö pi kuuma kutenö, -Jesus a topa apa nö kilia sai!- makö kuu naio kitä.

¹¹ ĩ na tä kuaö ha, kamakö hai ĩ Teusö a na makö a wäsä sinomoti nö, -Tesalônika tili wa töpö nakama kutenö, wa töpö topapalöpököö!- ĩ na samakö kuu totiatalo opaö. -"Toitai samakö kuo totiopököö!" ĩ na ĩ töpö kuu manu kule, ĩ töpö topapalöö! Wa lotete epö salo, ĩ töpö topa totipalöö! "Jesus a pitili" ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, toitai tä thaapö, ĩ tä totoköö!- ĩ na Teusö a na ĩ na samakö kuu. ¹² ĩ na Teusö anö kamakö na ĩ na ĩ tä totoa thaköma, kamakönö kamakö pewö hai ĩ Kaikana tä Jesus ma kateha nö, -Jesus a totiatalo opaö- makö kuu kitä. ĩ na tä kua tä, Jesus aiki hõtöwö, -Ĩ tesalônika tili töpö totiatalo opaö- ĩ na a kuu hõtöo kitä. Kamakö hai ĩ Teusö a, Jesus Cristo Kaikana tä, ĩ na kilii töpönö tesalônika tili makö totiapala apati kutenö, -Ĩ tesalônika tili töpö totiatalo opaö- ĩ na Jesus a kuu kitä.

Teusö a kai peama totio opa wi ĩ a wani

2 ĩ na tä kua tä, kamakö hai ĩ Jesus Cristo Kaikana tä huu kōo piale, ĩ sama ta wäsä pia kule. Jesus a huu kōa tä, ĩ a na makö kokamo piale, ĩ sama ta wäsä pia kule. ĩ sama ta wäsä nö, makö noa thaa pia kule. ² -Jesus Cristo Kaikana tä walo kōo piale, ĩ tä kolo kua totia waikia kuleö!- tä kuu wi, ĩ tä na pö pi honipo ti! Pö pi wi na takömo ti! -"Cristo kaikana tä walo kōo piale, ĩ tä kolo kua waikia kuleö!" ĩ na kamisa na ĩ na Teusö a kuu hasulua apamaö!- ĩ na ai tä kuu hätoma? ĩ na ai tänö Teusö ta wäsä nö, ĩ na ai tä kuu hätoma? ĩ na tä kua tä, -ĩ na Paulo anö tä säököpalö nö, "Kaikana tä walo kōo piale, ĩ tä kolo kua waikia kuleö!" ĩ na Paulo a kuu kuleö!- ĩ na ai tä kuu hätoma?

³ Naiö! ĩ na kuno maiö! Ai tänö makö mönama pia tä, pö pi hatukuiköo! Pi naka. Teusö a na töpö pi pälamo opa kuki wi, ĩ tä kupo paio mi tä, Kaikana ta pata huu kōo wi, ĩ tä walo paio mai kitä. Teusö a kai a peama totio opa wi, ĩ a wani hasulua paipaso kitä. Teusö anö a wani peama hõtöo piale, ĩ a wani. Ösi töpö pepalo opa pia wi, ĩ tä uli ha Teusö anö a wani simöpa naio piale, ĩ a wani hasulua paipaso kitäö! ⁴ ĩ a wani aiki, -Teusö a, sai töpö, ĩ na töpö kui wa töpö thapo maikiö! ĩ töpö na wa mamö teteo mai, kamisa na a mamö tetea makokoa sisaikiö!- ĩ na ĩ a wani kuu kitä. Sanöma tä maaki, ĩ na ĩ a wani kuu kitä. Juteu töpö Teusömo sinomo wi, ĩ a sai ha a wani loiki nö, -Ai tä hai, Teusö a kua satia mai kitäö! Kamisa hai, Teusö sa waikiwöo!- ĩ na ĩ a wani kuu kitä. ⁵ Kamakö sai pö na hama sa kuiki nö, kamakö na ĩ na sa kuu waikio kipili. ⁶ ĩ nasimö tänö ĩ a wani wasuti pole, ĩ ma tä taö waikia. -Pei- Teusö a pi kuu paio mai ha, Teusö a kai a peama totio opa wi, ĩ a wani hasulupo mai kitä. -Peiö!- ĩ na Teusö a kuu tä, ĩ a wani hasulua sisapasoö. ⁷ Teusö a kai a peama wi, ĩ ai töpö kua hätoa waikile kitä maaki, pe epii Teusö a kai peama piale, ai tänö ĩ a wani wasu läapaloö ha, a wani tapamo mai ha, tä kua soa päa kule. ⁸ A wani wasu matasoma, Teusö a kai a peama totio opa wi, ĩ a wani hasulupaso kitä. A wani hasulupaso noai ha, Jesus Kaikana pili a kai hëasinö ĩ a wani säpaso kitä. Jesus a wakala apii a walo tä, a wani säpali kitä. ⁹ Teusö a kai a peama totio opa wi, ĩ a wani waloköma, Sai tä sai patanö ĩ a wani pasilipali kitä. A wani lotetepali kitä. A wani lotetepalöma, ĩ a holisi waninö tä aipöama kitä. Ai sanöma töpö aiki, -ĩ anö tä aipöama apaö. ĩ a hai, Teusö a sai häto waikiwö- ĩ na töpö pi thama pia salo, tä aipöama kuki. Töpö kilima wi, ĩ a waninö ĩ tä thama kuki. ¹⁰ ĩ a waninö wanisala tä thatala apati kutenö, ai töpö mönama kuki kitä. Töpö pepalo opa wi, ĩ tä uli ha töpö huu piale, ĩ töpö mönama kuki. ĩ töpönö pitili tä sai pii aköna, töpö pea sinomo wi, ĩ tä na Teusö anö ĩ töpö täapa kōa läo kitä maaki, ĩ töpönö pitili tä sai pii mi salo, töpö pepalo opa wi, ĩ tä uli ha töpö pea kuki kitä. ¹¹ Pitili tä pii mi salo, Teusö anö ĩ töpö pi motöma-ki. Töpö pi motömaköma, ĩ töpönö holisi tä sai a hini totio kitä. ¹² Holisi ta hini ha, pea sinomo wi ĩ tä uli ha Teusö anö ĩ töpö simöpali kitä. Pitili ta hini mai,

wanisala tä thaa wi ĩ töpönö ĩ tä pi ipaö ha, töpö pea sinomo wi ĩ hamö Teusö anö ĩ töpö simöpali kitä.

-Kamakö na ta wäsäpili, ĩ ta hosa maikiö!-

¹³ Ipa pö. ĩ na kamakö kua pasio mai kitä. Sömi tä, Teusö anö makö täapa kōo läo pia salo, makö sailöma. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö ösi salupalö nö, makö täapa kōo läoma. Kamakönö pitili ma ta hininö- ma kutenö, Teusö anö makö täapa kōo läo asama. Önö kutenö, Teusö a na, -Aitaköo!- ĩ na samakö kuupö. ¹⁴ Ta topa apöle, kamakö na ĩ sama ta wäsä nö, -Teusö anö makö naka kuleö!- samakö kuu kipili. Kamakö pewö hai ĩ Jesus Cristo a Kaikana wakala apii, a toita apii a kupoli, ĩ a kui na, ĩ na Teusö anö makö thaa naipali pia salo, makö nakalöma.

¹⁵ Ipa pö. Önö kutenö, kamisamakönö kamakö na sama ta wäsäpili, ĩ ta hini totioheö! Kamakö na samakö hapalo nö, waheta sama tä simöpalo nö, sama ta wäsäpili, ĩ ta hosa maikiö! Makö satimo nö, ĩ ta hini totihoö!

¹⁶ Kamakö hai ĩ pö Teusö anö makö pi ipama. Makö totiapala sinomo kutenö, makö pasilipo soatio nö, makö pi topapalama soatio wi, ĩ tä totomama. -Teusö anö sa täa koni kitä- pi kuu wi, ĩ tä totoma naioma. ĩ na makö pi kuu wi ĩ ta topa apa. Teusö a, kamakö hai ĩ Jesus Cristo a Kaikana, ĩ na töpö kui töpönö ¹⁷ makö pi topapalamapököo! Ai ma töpö totiapala apati wi, kamakö na Teusö anö ĩ tä totoköpököo! Toitai makö hapalo wi, ĩ tä totoa naia soaköpököo!

-Teusö a na samakö a wäsäö!-

3 Ipa pö! Sama tä säöka hötötöpa paio mai ha, ĩ na samakö kuu soalö pia kule. Teusö a na samakö a wäsäö! Teusö a na makö hapalo nö, -Kawa kai a wäsä wi, ĩ ta pala haitamanöo! ĩ ta pala haitamanö nö, "Teusö a kai a pitilii ĩ sa kai a hini totio kitäö!" ĩ na ai töpö pi thamaö! Kamisamakö na wa kai palalo nö, wa kai a hini kua totio kua noai na, ĩ na ai töpö thapamanöo!- ĩ na Teusö a na pö kuu! ² ĩ na makö kuu nö, -Ai töpö wani hiopöa apa wi ĩ töpönö wanisala tä thaa sinomo wi, ĩ töpö na Paulo töpö noamaö!- ĩ na pö kuu! -Jesus a pitili- ai töpö pi kuu mi pasi kutenö, ĩ na pö kuu! ³ -Jesus a pitili- ai töpö pi kuu mi kutenö, -Päla- ĩ töpö kuu kule maaki, Jesus Kaikana aiki, -Päla- ĩ na kamakö na ĩ na Kaikana a kuu pasio mai kitä. Jesus anö makö hosa mai, makö pi lotetepalö nö, Sai tä sai pata wanisala apa wi ĩ a pata na makö noama kitä. ⁴ Jesus Kaikana tänö makö noama salo, ĩ na samakö pi kuu kule. -"ĩ naköo! ĩ na makö kuapököo!" ĩ na tesalönika tili töpö na samakö kuti wi, ĩ töpönö ĩ ta hini totilö nö, ĩ na ĩ töpö kua tolea totia kule. ĩ na ĩ töpö kua soasolö kitä- ĩ na samakö pi kuu kule. ⁵ Teusö a na samakö hapalo nö, -Kawanö samakö pewö pi ipa wi, ĩ tä na tesalönika tili töpö pi hatukua totipamanöo!- samakö kuu nö, -Ai töpönö Cristo a peama apama maaki, kawa na Cristo a mamö teteo satimo opa noai, ĩ tä na ĩ töpö

pi hatukua totipamanöö!- ĩ na Teusö a na ĩ na samakö kuu.

-Makö moimo maikiö!-

⁶ Ipa pö! Kamisamakönö makö noa thaa nö, -"Ĩ na makö kuapököö! Makö moimo mai, a kalipalo totioö!" ĩ na samakö kuu kipili maaki, Jesus a thapo wi ĩ ai tä moi ipö tä, ĩ a wani moi ipii, ĩ a wani na pö noimo pakäa häto tihöö!- ĩ na samakö ku upa kule. Jesus Cristo Kaikana sama wäsä totio salo, ĩ na samakö ku upaö. ⁷ -Paulo töpö kalipalo kua noai na, ĩ na makö kalipalo kua nömoopöö!- makö pi kuu waikia kule. Kamakö na samakö kua naia tä, samakö moimo maapili. ⁸ Noa mi samakö ia päo maapili. -Kama töpö hai ĩ nii tä noa thapa mi tä, töpö pea häto kitä- ĩ na samakö pi kuuma salo, wakalai ha samakö kalipaloö, mumai ha samakö kalipaloö, ĩ na samakö kuationa, pe epii samakö kalipalo salo, samakö mota apama. ⁹ -Teusö sama ta wäsä sinomo kutenö, samakö kalipalo maapököö! Tesalônika tili töpö na samakö lio päopökö o!- samakö kuu päoma aköna, -Awai. ĩ tä topa kuleö!- ĩ na Teusö a pi kuu noa kipi. ĩ na Teusö a pi kuu noa kipi maaki, samakö kalipalo opama. -Paulo sa töpö uömapöö!- ĩ na makö pi thama pia salo, pe epii samakö kalipalo opama. ¹⁰ Kamakö na samakö kua tä, -Ai tä kalipalo wani ipö ha, ĩ a wani na nii tä totoa tihöö!- ĩ na kamakö na samakö kuu waikio kipili. ¹¹ ĩ na sama tä kuu hini kule: -Tesalônika tili töpönö Jesus a thapo wi, ĩ ai töpö moi ipö thaliö! ĩ töpö kalipalo mai, töpö wäo kai öpa

hätäpo opa pätio thaliö!- ĩ na sama tä kuu hini kule. ¹² Töpö moimo wi ĩ töpö na, -Wa wäoti mai, a kalipalo pi motöaö! Au kalipalo wi ĩ tä na a kalipalo pi motöa pasioö! Au kalipalo wi ĩ tä na wa kalipalo nö, au nii wa tä noa thaapököö!- ĩ na samakö ku upaö. ĩ na Jesus Cristo Kaikana tä pi kuu kutenö, ĩ na samakö kuu naia kule. ¹³ Ipa pö. -Ai makö moimo häkikio mai, toitai tä na pö pewö kalipalo makoka soatioö! "Päla. Sa kalipalo wani ipö saiö!" pö kuu tihöö!- ĩ na samakö kuu kule. ¹⁴ Hi waheta tä na samakö kuuhe, ĩ tä na ai tä aiki, -Päla. ĩ sa ta hini wani ipö saiö!- ĩ na ai tä kuu ha, ĩ tä na pö pi hatukuikiö! ĩ a na pö noimopalo totio tihöö! A wani wanisala apa wi, ĩ tä na a wani kilimapö, ĩ a na pö noimopalo ti! ¹⁵ ĩ a na makö noimotaloti maa kule maaki, a wani wanipo maikiö! Au hoosa a na opii wa hapalo kua wi na, ĩ na opii wa hapalo kua nö, -Pösa ai, ĩ na a kua tihöö!- ĩ na ĩ a na makö kuu!

-Teusö anö makö pewö totiapatipököö!-

¹⁶ Kaikana tä patanö makö pi topapama wi, ĩ anö makö pi topapalama sinomotipököö! Kamakö pewö na ĩ a kuo naiopököö!

¹⁷ Hi ola ha Paulo sanö pili sa ami sainö sa tä säököki ke. -Hi waheta tä kuu wi, ĩ Paulo a kai sai a totiwö haö!- ĩ na sa töpö pi thama pia salo, waheta sa tökö pewö simöpali wi, ĩ waheta tökö ola ha pili sa ami sainö sa tä säöka sinomoö. ĩ na sa tä säöka thataö.

¹⁸ Jesus Cristo Kaikananö makö pewö totiapala totio sinomopököö! ĩ nakö.

1 Timóteo

Timóteo a na waheta tä simöa somapalö noai ĩ ta

Timóteo a hai ĩ pöpönö a hai, juteu tä kuoma. ĩ anö Jesus a thapoma. Timóteo a hai ĩ pö a hai, köteeku tä kuo pasioma. Timóteo anö Jesus a thapo naio wi, ĩ a kuoma. ĩ töpö kuo pa Paulo anö Jesus ta wäsati tä, Timóteo a nakaö ha, Paulo a na Timóteo a nokapalo nö, Paulo a pasilipo sinomotima.

Timóteo a na Paulo anö polakapi waheta tökö simönö noai ĩ tökö waheta, Tito a na ai waheta tä simönö noai ĩ tä waheta, ĩ na tökö waheta kui, Jesus a thapo wi ĩ töpö na pata töpö patamo makokapö, ĩ tökö waheta. Teusö tä waheta na Timóteo anö epesu tili töpö pi hatukumani pia manu kule, ĩ na Paulo anö tä säököpalö nö, ĩ na a kuuma: -Timóteo ai. A hapalo makoka totioö! Toitai tä thaa sinomoö! Ai töpö noima totioö! "Teusö a pitili" ĩ na a pi kuu totioö! Hiopö tä thaa tihöö! ĩ na wa kuati ha, ai töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpönö wa uöma nö, kawa totiatalo opa kuati wi na, ĩ na ĩ töpö totiatalo kua naiopökö! Toitai wa tä thaa sinomoö ha, ĩ töpö aiki, "Timóteo a hai, ĩ hīsa tä maaki, ĩ nakö! ĩ nakö! a kuu silia apatiwö" ĩ na ai töpö pi kuu mai kitä- Paulo a kuuma.

¹ Paulo sa. Teusö anö makö täapa kōo läo wi ĩ a, Jesus Cristo a na makö mamō läo sinomo wi ĩ a, ĩ na töpö kui töpönö sa noa thaa nö, sa simöa totio noai, ĩ sa.

² Timóteo wa na hi waheta sa tä simöpali ke. Kamisanö Teusö ulupö wa thapalöma kutenö, -Ipa ulu wa totiwoö!- ĩ na kawa na sa kuu kule! Kamakö hai ĩ pö Teusö a, kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä, ĩ na kilii töpö na sa hapalo nö, -Timóteo a totiapala apö! A pea tä, ma totiapala apaö! A pi honipo mapamanö nö, ma pi topapalama apaö!- ĩ na sa kuu.

-Teusö ta wäsä holisimo wi, ĩ töpö wasulö!-

³ Masetônia tä uli hamö sa huu pia tä, -Hi Epesu tä uli ha a kua haikiö!- ĩ na kawa na sa kuu kua noai na, ĩ na kawa na sa kuu kōa kule. Epesu tä uli ha ai töpönö holisi ta kateha polai, ĩ töpö na, -Ta holisia apöle, ĩ ta katehati maikiö!- ĩ na wa kuu! ⁴ -"ĩ na nö patapö töpö kuamaö!" töpö holisi kuu wi, ĩ ta kateha maikiö!- ĩ na wa kuu! -ĩ nö patapö ma töpö satehe epii ma töpö a hilapalati maikiö!- ĩ na wa kuu! ĩ töpönö nö patapö töpö a katehati kuköma, töpö pewö hapalo isi waniho soa päataloti kitä. Töpö hapalo isi waniho soa päatalo opati nö, Teusö a pi kuu totile, ĩ tä na ĩ töpö pi hatukupö mai kitä. -Teusö ta pitili- ĩ na makö pi kuu totia tä, Teusö a pi kuu wi, ĩ tä na makö pi hatuka sisapasoö. ⁵ Ai ma töpö wanipo mai, ma töpö pi ipa sisa kuköpö, wa noa thali ke. Pili makö ösi topa totia tä, ai ma töpö pi ipa kuki kitä. -Sa tomöpo mi- makö ösi pi kuu mi kutenö, ai ma töpö pi ipa kuki kitä. -Teusö ta pitili- ĩ na makö pi kuu pitilia apa tä, ai ma töpö pi ipaö. ⁶ ĩ na ai töpö kupo mi kutenö, töpö kai monösoma. Töpö kai monöno nö, töpö hapalo osemō soa päatalo opaalomā. ⁷ Moisés anö pata töpö noa thaa noai, ĩ töpönö ĩ ta kateha pi topa apa wi maaki, ĩ ta hini mi ipö. ĩ töpönö ĩ ta kateha apa kulai maaki, töpö pi moti soawö.

⁸ Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ ma ta kateha makoka apa tä, ĩ ta topa apöle kitä. ĩ ma tä taö öpaö. ⁹ Noa thaa wi, witi pili töpö na ĩ ta hinimoma totio sinomoö? Töpö topapalo opöle, ĩ töpö na kuno mai. Töpö wanisala apa wi ĩ töpö, hiopö tä thaa sinomo wi ĩ töpö, pata töpönö töpö noa thaa noai, ĩ ta hini mi ipii ĩ töpö, Teusö a na, -Pala- töpö kuu wi ĩ töpö, -Teusö ta pitili mi- töpö pi kuu wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö noa thaa wi, ĩ ta hinimoma sisaö. Pö a säpali, pöpönö a säpali, ai tä säpali, ĩ na töpö wani kua wi ĩ töpö, ¹⁰ tiko tä suö na peanopö a pi wani saimo opaö, ĩ na tä kua tä, pusopö a lö kui, tiko tä wano na ĩ a pi saimoö, ĩ na ĩ töpö kuati wi ĩ töpö, ai kama wano töpö mamopalo wi ĩ töpö, ai töpönö ai sanöma töpö thomönö nö, töpö läkälölö nö, töpö kalipalama apa wi ĩ töpö, ai töpö holisi wäo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kua wi ĩ töpö noa thaa wi ĩ ta hinimoma höttöö. Ta wäsä makoka wi ĩ tä na töpö pi pälamō nö, wanisala tä thaa sisa wi ĩ töpö pewö na noa thaa wi ĩ ta hinimoma totio sisaö. ¹¹ Teusö anö ta topa apöle ĩ ta totokö noai, ĩ ta wäsä tä, ĩ ta makoka apaö. Ta topa apöle ĩ ta totokö nö, -Ta wäsä sinomoö!- ĩ na kamisa na ĩ na Teusö a kuu kipili. Teusö a liähä äpii, ĩ a na, -Aitaköö!- ai töpö kuu sinomo wi ĩ anö ta topa apöle ĩ ta totoköma.

Teusö anö sa totiapala noai ĩ ta

¹² Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tä na, -Aitaköö!- ĩ na sa kuutoö. Jesus sa kai a wäsä tä, ĩ anö sa loteteapalama sinomo thali. -Paulo anö sa kai a hula kōo mai kitä! Sa kai a wäsä satimo opaalo kitä!- Jesus a pi kuu salo, -Sa kai a wäsä sinomoö!- ĩ na kamisa na Jesus a kuuma. A kuuma kutenö, -Aitaköö!- ĩ na sa kuu sinomoö. ¹³ Jesus sa kateha wanisala apaö, Jesus a thapo wi ĩ sa töpö peamaö, sa höla apaö, ĩ na sa kuati kipili maaki, -ĩ na wa wani kuaö ha, wa peama höttö kitä- Teusö a kuu höttö pasio maama. -Sa kai a wäsä sinomoö!- ĩ na a kuu pasioma. -Jesus ta pitili- ĩ na sa pi

kuu pasio mi tä, sa pi moti ipii sanö wanisala sa tä thaa sinomoti kipili maaki, sa pi wani moti ipö ha, -Ï na a wani kua päö. Wa wani peama hõtöo kitä- Teusö a pi kuu maama. Kamisa na a pi honipo opa nö, sa pasilipalöma. ¹⁴ Sa wanisala apama maaki, kamakö hai Ï Jesus pata tänö sa totiapala satia apa hõtöoma. Sa totiapala apa nö, Jesus sa thapoma kutenö, -Jesus ta pitili ipö- Ï na pata tänö sa pi thamatima. Ai sa töpö pi ipa wi, Ï na sa ösi thaa naipalöma.

¹⁵ -Wanisala tä thaa wi, Ï töpö täapa koo läo pia salo, hi masita tä uli ha Jesus Cristo a huma- tä kuu wi, Ï pitili tä sai a. -Ï ta pitilia apa- makö kuupökö. Ai töpö pewönö wanisala tä tha apa kule maaki, wanisala sa tä thaa satia apa wi Ï sa. ¹⁶ Ï töpö na sa wanisala satia apa kule maaki, pe epii sa wanisala hasua satia apa kutenö, kamisa na Jesus a pi honipo nö, sa pasilipalöma. -Pe epii Paulo a wanisala apama maaki, Jesus Cristo anö a peama soata maa noa. Ökö ta o. Ï na Jesus a kuaö ta o- Ï na Jesus Cristo anö ai töpö pi thama pia salo, sa pasilipalöma. -Wanisala sa tä thatala apa noai maaki, Jesus sa thapo kuköma, sa palimipaso kitäö! Jesus anö Paulo a totiapala kua noai na, Ï na sa totiapala kua hõtöo kuki kitäö!- Ï na Jesus anö töpö pi thama pia salo, sa totiapala thama apama. ¹⁷ Ai tiko pata tä sai kua mai ha, Ï Teusö sami a kua sisale, Ï a pata lö kui, ai töpö pewö na a pata kaikanamo mapo mi ipö, a pata noma mi pikiwö, a tapamo mi ipö pikiwö, Ï a pata na, -Aitaköö! Teusö a lotete epö sisawöö! A pata toita apö sisawöö!- Ï na makö pewö kupalo sinomopököö! Ï naköö!

¹⁸ Pösa ai. Ï na kamisanö Timóteo wa noa thaa kule. -Ï na Timóteo a na Ï na wa kuu!- Teusö a kuu waikioma kutenö, Ï na sa kuu tolea hõtöa kule. Teusö a kuu waikiopili, Ï tä ha wa pi tapoiki nö, a kasiapaloö! Wasu töpö säpaso tä, töpö kasiapalo kua wi na, Ï na Teusö ta wäsä holisimo wi Ï töpö na Ï na wa kasiapalo kua hõtöoö! ¹⁹ Wa kasiapalo nö, -Jesus ta pitili- Ï na wa pi kuu satimoö! -Ï naköö! Wanisala sa tä thaa mai, toitali sa kutioköö!- Ï na pili wa ösi kuu tä, -Pala pasiwöö!- a pi kuu tihöö! Ai töpö aiki, -Ï na sa kuapököö! Toitali sa kuopököö!- Ï na kama töpö ösi pi kuuma maaki, -Pala- töpö pi kuu sapa köoma kutenö, -Jesus ta pitili- Ï na Ï töpö pi kuu maa kopasoma. ²⁰ Ï na Imeneu a, Alesiätöti a, Ï na kilii, Ï na Ï töpö kuama. Sai tä sai pata na Ï sa töpö totokö nö, -Sai tä sai patanö Ï töpö peamapöö!- Ï na sa pi kuuma. -Töpö peamaö ha, töpö pi hatukua satia kopalo nö, Teusö a na Ï töpö hapalo hiopöa kota mai kitä- Ï na sa pi kuu nö, -Sai tä sai patanö Ï töpö peamapöö!- Ï na sa pi kuuma.

Teusö a na makö hapalo tä, Ï na makö kuapököö!

2 Ï na tä kua tä, kawa, Jesus a thapo naio wi, Ï na makö kui, kamisanö Ï makö noa thaa pia kule. Teusö a na makö hapalo nö, Ï töpö pewö a wäsäheö! -Ai töpö honimo pasile, Ï töpö na tä totomaö!- Ï na pö kuu! Ai töpö topa pasia mi tä, Teusö a na makö hapalo läatalopöö! Ï na tä kua tä, -Aitaköö! Wa topa apawö- Ï na Teusö a na Ï na pö kuu! ² Kamakö na ai töpö höla

mi, makö pi kilihita mi, Ï na makö kuapö, Teusö a na pö hapaloö! Teusö a na toitali ma tä thaa nö, ai töpö na toitali ma tä thaa tolea hõtöo nö, Ï na makö kua pi topa salo, Teusö a na pö hapaloö! Teusö a na makö hapalo nö, kaikana töpö, pata töpö pewö, Ï na töpö kui ma töpö a wäsä sinomopököö! -Pata wa töpö pewö pi hatukumaö!- Ï na makö kuu! ³ Ï na Teusö a na makö hapalo wi, Ï ta topa. -Awai. Ï tä topa- Teusö a pi kuu. Teusö anö makö pewö täapa koo läo wi, Ï na Ï a pi kuu. ⁴ -Sanöma sa töpö pewö täapa pi topa apa koo läo wi, Ï sa- Teusö a pi kuu. -Pitili tä na sanöma töpö pewö pi hatukupo mi salo- Ï na Teusö a pi kuu sinomoö.

⁵ Teusö a kui na, Ï na ai tä kuö mai kitä. Ai pata tä sai kua mai kitä. Samii Teusö a kua sisaa. Teusö a pata, sanöma makö, Ï na makö kui makö noimaso kua wi, Ï tä thama wi, Ï samii a kua sisaa. Jesus Cristo a hai, Ï sanöma tä kupaso noai, Ï anö Ï tä thama sisaö.

⁶ Ï anö sanöma makö pewö nö läa pia salo, a säpamonasoma. -"Teusö anö makö pewö täapa koo läo pi ta topa noa" Ï na huki Ï na sa töpö pi thama pia salo, huki sa säpamonasopöö!- Ï na Jesus a pi kuuma.

⁷ -Jesus wa ta wäsäö!- kamisa na Teusö a kuu nö, sa simöpalöma. Pitili sa. Sa holisimo mai kitä. -Juteu töpö pasi mai, Ï töpö na ta taömaö! Pitili tä sai a wäsäpököö! "Jesus ta pitili" Ï na töpö pi thamaö!- Ï na kamisa na Teusö a kuu nö, sa simöpalöma.

⁸ Timóteo ai. Jesus a thapo wi Ï töpö kokamo sinomo wi, Ï sai pö pewö hamö wano töpö kokamoti wi, Ï töpö na wa hapalo nö, -Teusö a na Ï pö hapaloö! Makö ösi sami makö aiki kuno mai, makö ösi salumamoa waikiso noai Ï makö poko sononoiki nö, Teusö a na makö hapalopöö! Makö hïsu thapaso mai, makö höla mai, Ï na makö kua nö, Teusö a na pö hapalo sisaaö!- Ï na wano töpö na, Ï na wa kuu totiataloö!

⁹ Suö töpö na wa hapalo nö, -"Kamisa na ai töpö mamotea asa wi, Ï na Ï sa töpö thama pia salo" Ï na suö makö pi kuu maiki. Hunuku aipöama maiki. Sitipa noa apii, maa ma ose wai noa apii, Ï nasimö tä sälähäama maiki. Kama makö na haloi ösö noa apii, ösö haloapalama maiki- Ï na wa kuu nö, ¹⁰ -"Kama ösö läähäapalo opa nö kilia sai" Ï makönö Ï na ai wano ma töpö pi thama maikiö! "Kama wanö toitali tä thaa sinomoö" Ï töpö pi thama pasioö! "Teusö sa thapo wi Ï sa" suö makö kuu wi, Ï na Ï makönö Ï na ai töpö pi thama totihoö!- Ï na wa kuu!

¹¹ Ï na wa kuu nö, -Makö kokamo tä, ai wano tänö tä taöma tä, suö makö hapalo tikiliapalo nö kuno mai, suö makönö ta hini totio sisaheö! "Suö sanö sa tä taö öpa hõtöa salo, sa tä taöma hõtöopö" Ï na suö makö kuu maikiö! ¹² Suö makönö wano töpö na Teusö ma tä waheta wäsä maikiö! Suö makönö wano töpö simöa tihöö! Suö pö sömöka pewö taa totikiö!- Ï na suö sa töpö noa thaa sinomoö. ¹³ Pi naka. Teusö anö Adão a thaa somapalöma. Ï tä noa ha, Epa a thaa nömöpalöma. ¹⁴ Adão a mönama maama. Suö tä mönama pasio nö, Teusö a kai hinia mao nö, wanisala tä thama. Önö kutenö, -Suö makönö wano töpö simöa tihöö!- sa kuu. ¹⁵ Ï na sa kuu kule maaki, Ï na sa kuu hõtöo pia kule.

Suõ töpö nõ läa hõttöo kitä. Suõ töpönö ulu töpö thapa tä, Teusö anõ ĩ suõ töpö nõ läa hõttöo kitä. -Jesus ta pitili- ĩ na ĩ töpö pi kuu soatioö, ai töpö noima soatioö, hiopö tä na kama suõ töpö noamo nõ, toitai tä thaa sinomoö, ĩ na suõ töpö kuama, Teusö anõ ĩ töpö nõ läa hõttöo kitä.

Teusömo wi ĩ töpö na pata töpö patamo sinomo wi ĩ töpö

3 -"Teusömo wi, ĩ töpö na sa patamo sinomo pi topa apaö" wa pi kuu tä, ĩ tä topa- ĩ na tä kuu wi, ĩ ta pitilia totia apa. ² Pi naka. Teusömo wi, ĩ töpö na a patamo sinomo pi topa wi, ĩ na ĩ a kuaö. Teusömo wi, ĩ töpö na a patamo wi ĩ anõ toitai tä thaa sinomoö. -ĩ a wanisala- ĩ na ĩ anõ ai töpö thama mai kitä. Teusömo wi, ĩ töpö na a patamo wi, ĩ anõ sami pusopö a thapo sisaa. ĩ anõ tuu wasui, pe epii tuu koa apa mai kitä. A osemo mai kitä. -Wanisala sa tä thaa maiki o!- kama õsi pi kuu nõ, wanisala tä thaa mai kitä. Hiopö tä thaa mai, toitai a kuo sinomoö. Hama töpö na, -Ipa sai a ha pö kuikiö!- ĩ na ĩ a kuu sinomoö. ĩ anõ Teusö a kai a wäsä taö öpaö. ³ Tuu wasui tuu na a polemo mai kitä. A waitilimo mai, a noi ipö. A hõla wani ipö. Sitipa kökö na a pi wasiso opa mi. ⁴ Kama sai pö ha töpö pilia naine, ĩ töpö na toitai a patamo sinomoö. Kama hai ĩ ulu töpö aiki, -Ipa hao a hapalo wi, ĩ sa tä hinia totili kitä. "Päla," ipa hao a na sa kuu mai kitä- ĩ na ĩ anõ ĩ na kama hai ĩ ulu töpö pi thama sinomoö. ⁵ Kama hai ĩ töpö na a patamo tai mi tä, Teusömo wi, ĩ töpö na a patamo totiki kitä ta o? ⁶ Hi wisa ha Jesus a tälö noai, ĩ a na wa hapalo nõ, -Ai töpö na a patamo soata tihöö!- ĩ na wa kuu! Jesus a thapo tetepo mai, ai töpö na ĩ a patamo soaköma, -Pata sa asawöö!- a pi kuu matimöö! -Pata sa asawöö!- ĩ na a pi kuu tä, Teusö anõ a peama matimöö! -Wa peama hõttöo kitä- Sai tä sai pata na Teusö a kuu noai na, ĩ na Teusö a kuu kitä. Somi tä, ĩ Sai tä sai pata aiki, -Pata sa asawöö!- ĩ na ĩ a pi wani kuu ha, ĩ tä noa na Teusö anõ a wani peama thama noai na, -Pata sa asawö- a pi kuu wi, ĩ na Teusö anõ ĩ na ĩ a peama thama matimöö! ⁷ Teusömo wi ĩ töpö na a patamo sinomo wi ĩ a patanö ai töpö pi thama nõ, -ĩ a totiatalo opawö- ĩ na Teusö a thapo mai, ĩ na ĩ a patanö töpö pi thamapököö! -ĩ a wani topa apaö- töpö kuu mi tä, Sai tä sai pata läiki nõ, ĩ a hiopöpamani. -Teusömo wi, ĩ töpö na a patamo kule maaki, ĩ a hiopöpaso noa- Jesus a thapo mai, ĩ na ĩ töpö kuu kitä.

Jesus a thapo wi ĩ töpö pasilipo wi ĩ a

⁸ Teusömo wi ĩ töpö pasilipo wi, ĩ sa töpö a kateha nömöo pia kule. ĩ na ĩ töpö kuaö. Hiopö tä thaa mai, toitai töpö kutioö. ĩ töpö holisimo mai kitäö! Pe epii wasu wasu tuu koa apa mai kitä. Sitipa kökö na töpö pi wasiso opa salo, ai töpö mönama nõ, sitipa kökö täli, ĩ na ĩ töpö kua mai kitä. ⁹ Jesus ta pitilia apöle, ai töpönö ĩ ta hasulama noai, Teusömo wi ĩ töpö pasilipo sinomo totio wi, ĩ töpönö ĩ ta hua sinomo kitä. -Jesus sama ta hini totioö- ĩ töpö õsi kuu wi, ĩ töpönö Jesus ta hini

sinomo kitä. ¹⁰ ĩ töpö wapa paioö! -ĩ töpö wanisala mai kitä. ĩ töpö topa waikia kule- ĩ na ai töpö pi kuu tä, Teusömo wi ĩ töpö pasilipo sinomo kuköpöö! ¹¹ ĩ na ĩ töpö kua kua wi na, ĩ na kama töpö hai ĩ pusopö töpö kua kua naio kitä. ĩ pusopö töpönö hiopö tä thaa mai, toitai töpö kuo kitä. ĩ suõ töpönö ai sanöma ta kateha hiopöa mai kitä. Pe epii wasu wasu tuu koa apa mai kitä. ĩ suõ töpö holisimo mai, töpö pitilimo totio opaö. ¹² Teusömo wi, ĩ töpö pasilipo sinomo wi, ĩ töpönö sami pusopö a thapo sisaö. Kama töpö hai ĩ ulu töpö, kama töpö sai pö ha töpö pilia naine ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na ĩ töpö patamo totio opaö. ¹³ Teusömo wi ĩ töpö pasilipo totio wi, ai töpönö ĩ töpö a kateha tä, -ĩ töpö topa apaö- ĩ na ai töpö kuu kitä. Teusömo wi ĩ töpö pasilipo totio wi ĩ töpö aiki, -"Jesus Cristo ta pitili ipö" sa pi kuu wi ĩ sa- ĩ na ai töpö na ĩ na ĩ töpö kuu kilai mai kitä.

¹⁴ -Tetepo maa noai ha, kawa na sa huu haio kitä- ĩ na sa pi kuu kule maaki, kawa na hi sa tä waheta simöpali ke. ¹⁵ Sa tetepö ha, hi waheta wa tä möö nõ, -Häu. ĩ na makö kuapököö! Teusömo wi a sai ha makö kokamo sinomo wi, ĩ na ĩ makö kuapököö!- ĩ na wa pi kuapököö! Teusö a temöo soatio wi, ĩ a pi pata na ĩ makö kokamo sinomoö. ĩ makönö Teusö a kai pitilia apöle, ĩ ma ta taö asaö. Teusö a kai pitilia apöle, ĩ ma ta wäsä asaö.

Teusö ta wäsä hasuluo noai ĩ ta

¹⁶ Jesus ma thapo wi, Teusö a õsi kua tolele ĩ anõ ĩ ta wäsä hasuluo opa noai, ĩ ta topa apa.

Jesus a hai, ĩ sanöma tä kupalo nõ, a mömo hasulua apama.

-Jesus a totiatalo opa sisaö. Jesus a pitili ipöö!- ĩ na Teusö a õsi kua tolele ĩ a kuuma.

Teusö anõ kama hai ĩ töpö simöta wi, ĩ äju töpönö Jesus a tapama.

ĩ tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ töpö na ai töpönö Jesus a wäsäma.

ĩ ta hini noai ĩ töpö aiki, -Jesus ta pitili ipö- ĩ na ĩ töpö pi kuu nõ, a tälöma.

Teusö anõ Jesus a täa konönöma. ĩ na Jesus Cristo a kuama.

Töpö holisimo opa nõ, ai töpö mönama apa wi ĩ töpö

4 ĩ na Teusö a õsi kua tolele, ĩ na ĩ a kuu makoka apaö: -Waiha Jesus a huu äwäho tä, ĩ na tä kua kitäö! "Jesus ta pitilia apa" ĩ na ai töpö pi kuuma maaki, ĩ töpönö ĩ ta hulaki kitäö!- ĩ na Teusö a õsi kua tolele, ĩ na ĩ a kuu. Sai töpönö sanöma töpö mönama sinomo wi, ĩ sai töpö kai a hua kuki kitä. Sai töpönö ta kateha wi, ĩ ta hua kuki kitä. ² Sai töpönö ĩ ta kateha wi, sanöma töpönö ĩ ta kateha tolemo wi, ĩ töpö aiki, -Sa ta kateha wi, ĩ pitili ta- ĩ töpö kuu kule maaki, töpö holisimo opaö. ĩ töpönö ai töpö mönama pi topa apaö. ĩ töpö holisimo opa kule maaki, -Häö. Sa töpö mönama wanisala sai taköö!- ĩ na töpö pi kuu tai mi. ³ Wano tänö suõ tä täa pia tä, -Pö täpaso tihöö! Sinoi wa kuo

pätiopöö!- ĩ töpö kuu. -Salo a na a waioö!- ĩ töpö kuu hõtöoö. Teusö anö salo pö pewö thapalö nö, -Ipa sanöma töpönö salo pö pewö oapöö!- Teusö a pi kuuma maaki, -Salo a na a waioö!- ĩ töpö kuu pasioö. Teusö aiki, -"Jesus ta pitili" töpö pi kuu wi, ta pitilia apöle, ĩ töpönö ĩ ta taö öpöle, ĩ töpönö salo pö pewö oapöö! "Aitaköö!" kamisa na töpö kuu nö, töpö iapalo topa apapöö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. ⁴⁵ Teusö anö tä pewö thapalö noai, ĩ tä pewö toita apö. -Salo ma pö pewö oa kuköpöö!- Teusö a kuuma kutenö, Teusö a na ĩ salo pö pewö toita apö matatä. Kamakö aiki, -Hi wa totopi keö! Hi a totipalöö!- ĩ na Teusö a na ĩ na makö kuu ha, salo a totia apöpali kitä. ĩ ma oali ha, Teusö a pi topa kutenö, -Pälaö. Sa tä oa kili ipaö- pö kuu tihöö! Salo ma tälö nö, Teusö a na, -Aitaköö! Wa totopi keö!- makö kuupökö.

Teusö a na makö kalipalo totiatalo opa wi ĩ makö

⁶ Timóteo ai! Sa kuuhe, Jesus a thapo wi ĩ töpö na ĩ wa ta wäsä tä, Jesus Cristo a na wa kalipalo totiatalo opati wi, ĩ wa totiwöö! -Jesus ta pitili- ta kuu wi, ĩ wa ta hini totio nö, Teusö a kai pitilia apöle, wa ta hua totio nö, ĩ na wa kua kutenö, wa ösi patalo nö, wa tä taö öpa kuki kitä. ⁷ ĩ na tä kua tä, Teusö ta kateha pasia mane, ai tiko ta kateha holisimo pasia päle, ĩ tä na, -Päla- a pi kuu totihoö! ĩ ta kateha osemo opa wi, ĩ ta hini tihöö! Teusö anö wa noa thaa wi, ĩ wa tä hini pi topa totia apa salo, a kasiapalo totihoö! ⁸ Pi naka. Wa kalipalo sinomoö ha, pili wa sai pewö lotetea apöpasoo. Pili wa sai lotetea apöpasoo wi ĩ tä topale maaki, Teusö a kua wi na, ĩ na wa kua hõtöo nö, wa ösi lotetea apöpasoo. Wa ösi lotetea apöpasoo wi ĩ tä topa satia apa. Wa ösi lotete epö salo, wa pi topapalo opa kuki. Wa pi topapalo opa kuiki nö, waiha Teusö tä uli ha wa konasolöma, wa pi topapalo opa hõtöo kuki. ⁹ Sa kuuhe, ĩ pitili ta. ĩ ta hiniä totilöö! -ĩ pitili tä sai a waikiwöö!- wa kuupököö! ¹⁰ Teusö a temö mapo mi ipii ĩ anö sanöma makö pewö täapa koo läo wi ĩ a. -Jesus ta pitili ipö- ĩ na töpö pi kuu wi, Teusö anö ĩ töpö täapa koo läo totio opaö. ĩ Teusö a na makö mamö tetetio salo, makö kasiapalo opa nö, ĩ a na makö kalipalo opaö.

¹¹ Sa kuuhe, ĩ wa ta taömapököö! -ĩ naköö! ĩ naköö!- wa kuu totiatalo opapököö! ¹² -Timóteo a hai, hīsa tä maaki, "ĩ naköö!" a kuu silia apawö- ĩ na ai töpö pi thama tihöö! A hapalo makoka totioö! Toitai tä thaa sinomoö! Ai töpö noimaö! -Teusö a pitili- ĩ na a pi kuu totioö! Hiopö tä thaa tihöö! ĩ na wa kuati ha, ai töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpönö wa uöma nö, kawa totiatalo kuati wi na, ĩ na ĩ töpö totiatalo kua naiopököö! Toitai wa tä thaa sinomoö ha, ĩ töpö aiki, -Timóteo a hai, hīsa tä maaki, "ĩ naköö! ĩ naköö!" a kuu silia apawö- ĩ na ai töpö pi kuu mai kitä. ¹³ Timóteo ai! Sa walo paio mi tä, Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo tä, Teusö wa tä waheta kateha nö, ĩ wa ta taömapököö! -ĩ na makö kuapöö!- ĩ na wa kuu totiatalo opatipököö! ¹⁴ Teusö a kai wäsä wi ĩ töpönö ta wäsä tä, kawa na, -Teusö a na a kalipalo sinomoö!- ĩ na ĩ töpö kuuma kutenö, kawa na pata töpö ami waliköma. Pata töpö ami walio tä, Teusö a kai

a wäsä taö öpa wi, kawa na Teusö anö ĩ tä totoköma. Kawa na Teusö anö ĩ tä totokö noai, ĩ tä na a pi mosaia totikiö! Teusö ta wäsä totihoö! ¹⁵ -Timóteo a makoka totio kimatiö!- ĩ na wa töpö pi pewö thapapö, sa kuuhe, ĩ na wa kua totiatalo opatipököö! A kasiapalo opaö! ¹⁶ A pi mosaia totikiö! Wa kuati wi, ĩ tä na a pi tapoa totikiö! Wa ta wäsä wi ĩ tä na a pi tapoa totikiö! ĩ na wa kuati kuköma, kama wa noamo sapamo koo kitä. Wa kai a hini wi, ĩ wa töpö noama naio kitä.

Teusö a thapo wi ĩ töpö na ĩ na wa kuatipököö!

⁵ Ai pata tä päsäpa tihöö! Au hao a na wa hapalo kua wi na, ĩ na ai pata tä na ĩ na wa hapalo kua totiataloö! -ĩ naköö! ĩ na wa kua mai, ĩ na wa kua totipököö!- au hao a na wa kuti kua wi na, ĩ na ai pata tä na, ĩ na wa kuu kua totiatalo opatipököö! Au hoose töpö na wa kuti wi na, ĩ na hīsa töpö na ĩ na wa kuu totiatalo opa naitiopököö! Wa töpö päsäpa maiki. ² Au nao wa noa thaa kuati wi na, ĩ na pata wa töpö suö noa wani thaa kua totitipököö! Au sao wa töpö noa thaa kua wi na, ĩ na moko wa töpö noa thaa kua totipököö! Hiopö tä thaa ti! -Hi moko tä na sa sapäko nö toa nö alu kuikö ö!- wa pi kuu maiki.

Peanopö a nomaso noai, ĩ pusopö töpö na ĩ na wa kuatipököö!

³ ĩ na tä kua tä, peanopö a nomaso noai, ĩ pusopö a na a mamö läapaloö! Kama ai töpö mi ha, a sami ipö tä, ĩ a na a mamö läapaloö! ⁴ Kama hai ĩ ulu töpö kua tä, ĩ töpö na, -Au nao wa totiapalatipököö!- ĩ na wa kuu! Pö a, pöpönö a, pö a patasipö, pöpönö a patasoma, ĩ na töpö kui töpönö kama hai ulu töpö patamanö nö, ulu töpö wai totiapala apa kuati noai na, ĩ na ĩ ulu töpö wai patalo nö, ĩ na kama hai ĩ pata töpö totiapala thama hõtöopököö! -ĩ naköö!- Teusö a kuuma salo, ĩ na sa kuu kule. Ulu töpönö, kama töpö hai ĩ töpö totiapalaö ha, Teusö a pi mönaha apaö. ⁵ Peanopö a nomaso noai, ĩ pusopö a hai ĩ kama ai töpö mi toti ipö tä, Teusö a na ĩ a mamö teteo opaö. Mumai ha Teusö a na a hapaloö, wakalai ha Teusö a na a hapaloö, ĩ na ĩ a hapalo kua sinomoö. -Sa pasilipalöö!- a kuu sinomoö. ⁶ ĩ na ai tä suö kua mai kitä. ĩ tä suö hai ĩ peanopö a nomasoma maaki, a puko opa pi topa sinomo päoö. ĩ a wani temö maaki, Teusö a na kama ösi sai temö mi. Nomawö tä kua wi na, ĩ na a kua hõtöoö. ⁷ -"Jesus a thapo wi ĩ töpö tomöpoti mi ipöö!" ĩ na ai töpö kuu matimöö!- sa pi kuu salo, sa kuu ke. Sa kuuhe, ĩ wa ta wäsä nö, wa töpö noa thaa totihoö!

⁸ Ai tä hai ĩ ai töpö na nii tä totoma mi tä, ĩ a wani tomöpo mi. Kama sai pö ha kama ai töpö sai kule, ĩ töpö na nii tä totoma mi tä, ĩ a wani tomöpo mi ipö kitäö! Kama ai töpö na nii tä totoma mi tä, -ĩ anö Jesus a thapo kuleö!- a kuu ti! Jesus a thapo mai, ĩ töpö tomöpo mi maaki, ĩ töpö na ĩ a wani tomöpo mi tole epö.

⁹⁻¹⁰ Peanopö töpö nomaso noai, ĩ pusopö ma töpö totiapala sinomopö tä waheta ha ĩ na suö töpö kui töpö

a hilo wi, i tä säöka sisaköö! A patasoma toti ipii, i a na 60 tä inama kua wi, i a waninö kama peanopö a hosa mai ha, sami peanopö a thapo noai, i a wani hilo wi i wa tä säökökö nö, i ma wani totiapala apa soatio asapöö! I na tä kua tä, -I a waninö toitai tä thaa sinomo wi, i a- töpö kuu ha, i ma suö totiapala asapöö! Ulu töpö patamani, hama töpö noimaö, Jesus a thapo wi i töpö ami salu sinomoö, töpö peati wi i töpö pasilipaö, toitai tä thaa satimo opaö, i na peanopö a nomaso noai, i pusopö a sinoi, i na i a wani kua sinomo noai, i ma wani totiapala totiopöö! Suö töpö totiapala sinomopö tä waheta ha i suö tä hilo wi i tä säökökö nö, i ma suö totiapala sinomopöö!

¹¹ Töpö patasoma pai mai, i tä waheta ha i töpö a hilo wi, i tä säöka ti! Wano töpö na i töpö mamoteiki nö, wano tä thapo pi topa salo, Cristo a na i töpö kalipalo sisa wani ipö kitä. ¹² -"Cristo a na sa kalipalo sisa sinomo pia salo" i töpö kuu totioma maiki, Cristo a na i töpö kalipalo mataso noa- i na tä kuu wi tä kule kitä.

¹³ I töpö kalipalo mai, ai töpö sai pö ha i töpö hupaloti päö. Töpö hupaloti päö nö, ai töpö a katehati nö, toitai ta kateha mi. Ai töpö kuati wi, i ta kateha päö.

¹⁴⁻¹⁵ Peanopö a nomaso noai, Jesus a na i ai töpö suö nokapalo matalo nö, Sai tä sai pata na i töpö nokasolöma. -Önö kutenö, töpö patasoma pai mai, i töpönö wano töpö täälalöpököö!- sa pi kuu. Wano tä täli, kama ulu töpö thaki, kama sai pö ha a kalipaloti, i na i töpö kua wi, i töpö kuo pasiopököö! I na i töpö kuaö ha, Jesus ma thapo wi i makö wanipo wi, i töpö aiki, -Jesus a thapo wi i töpö tomöpo mi ipö- i töpö kuu tao mai kitä.

¹⁶ Ai suö tänö Jesus a thapo wi i anö, kama ai töpö kule ha peanopö a nomaso noai i ai tä wani kua naine, i a wani pasilipopököö! Teusömo wi a sai ha töpö kokamo sinomo wi i töpönö kuno mai. I töpönö satehe epii suö töpö iama mai kitä. Peanopö töpö nomaso noai, i suö töpö wani hai, i kama ai töpö kua mi tä, Teusömo wi a sai ha töpö kokamo sinomo wi i töpönö i töpö suö na nii tä totoma sisapököö!

**Jesus a thapo wi i töpö na töpö patamo wi,
i töpö na i na wa kuatiopököö!**

¹⁷ Jesus a thapo wi i töpö na i na wa kuu! -Kamakö na pata töpö patamo totiatalo opati wi, i pata töpö na noa tä totomaö! I töpö kasiapalo nö, Teusö a kai a wäsäö, Teusö ta katehaö, i na töpö kuati kutenö, i töpö na noa tä totomaö!- i na wa kuu! ¹⁸ Pi naka. -Au paka wa pata kalipalama tä, a kai pata öka tihöö! A pata oi häto tä, tötiiku mo oa soatalo naiopököö!- i na Teusö tä waheta kuu. -Sanöma tä kalipalo tä, i a na noa tä totoa kitä- i na Teusö tä waheta kuu naioö. Önö kutenö, -Jesus ma thapo wi i makö na pata töpö patamo sinomo wi, i töpö na noa ma tä totoköpököö!- i na wa kuu! ¹⁹ -Jesus a thapo wi i töpö na i pata tä patamo sinomo wi i a waninö wanisala tä thaa kipiliö!- i na sami tä kuu sisaö ha, i ta hini ti! I na polakapi töpö kuu ha, i wa ta hini sisapököö! ²⁰ Pata töpönö wanisala tä thaa satimo opaö ha, -I na kuno maiö! I na wa kua maikiö!- i na wa

kuu! Ai töpö kilimani pia salo, ai töpö sömöka pewö tala tä, i na wa kuu!

²¹ -"I naköö! I naköö!" sa kuuhe, i ta hinia totilöö!- i na wa noa thaa kule. Teusö a, Jesus Cristo a, Teusö anö äju töpö sailö noai i töpö, i na töpö kui, kamisa na i töpö mamoteiki tä, i na kamisanö wa noa thaa kule. Kawa aiki, -Naiö! I a wani hai, i ipa tä kutenö, Paulo anö tä säöka noai, i sa ta hini totio mai kitä!- a pi kuu ti! -Ipa tä kutenö, a tomöpo mi päla tä maaki, "I na wa kua maikiö!" sa kuu mai kitä!- a pi kuu ti! ²² Kawa aiki, -Jesus a thapo wi i töpö na a patamo sinomo wi, i na i a kua wi, i na i a kua haita mi salo- a kuu soata tihöö! I a wani na a ami walio soata tihöö!

Ai töpönö wanisala tä thaa päla tä maaki, kawanö wanisala tä thaa naio ti! Wa ösi samipo pola nö kuno mai, wa kuopöö!

²³ I na tä kua tä, maa tuu sino koati maiki. Wa amukumo sinomo salo, wani ipii upa mo puu wasui wa tuu wai koalöö!

²⁴ Ai töpönö wanisala tä thaa wi, i wanisala tä hatuka apaö. -Wanisala wa tä thaa maikiö!- tä kuu wi, tä kua paia mai ha, tä hatuka apaö. Ai töpönö wanisala tä thaa wi, i tä hatuka soata mai kitä. Sakimi tä hasulua sisapasoö. ²⁵ Wanisala tä thaa wi, i tä hatukua kua wi na, i na toitai tä thaa wi, i na i tä hatukua kua höttöö. Toitai tä thaa wi, i tä hatuku mi tä, sakimi, tä hasulua hötöpasöö.

Pata töpönö ai töpö kalipalama apati wi i töpö

6 -Makö thapo wi, i töpönö makö kalipalamati pole, i ma töpö a hinia totilöö! Ma töpö a hinia totili ha, Teusö a na ai töpö hapalo pi wasöa mai kitä!- i na wa kuu nö, -Makö moimo mi tä, "Jesus a kai a wäsä wi, i ta holisia hätoa" i na ai töpö kuu mai kitä!- i na wa kuu! ² -"Jesus a thapo wi i anö sa kalipalamati pole, i sa hini totio mai kitä! Sa kalipalo opa mai kitä!" makö pi kuu mai, "Sa kalipalama sinomoti wi, i anö Jesus a thapo wi i sa pii kutenö, i sa hini totio opa kitä! Pe epii sa kalipalo opa kitä!" i na pö pi kuu totio!- i na wa kuu! Sa kuuhe, i wa ta thalö nö, i na wa kuu totio nömöö!

Sitipa wa pi ipa wi, i tä topa mai kitä

³ Ai tänö ai tiko ta kateha tä, a pi moti ipö. Kamakö hai i Jesus Cristo Kaikana tä kai a makoka apa wi, i a waninö i a kai a hini mi tä, a pi hatukua mi. Teusö a topa kua wi na, i na makö topapalama kua wi, i ta kateha sinomo wi, i ai tä waninö i ta hua mi tä, a pi wani moti ipöö!

⁴ -Ai tiko sa ta wäsä taö öpa asa!- i na a pi wani kuu kule. I na a pi wani kuu kule maaki, a pi hatukua mi ipöö! I a waninö a kai a makoka apa wi i a kai hini wani ipö salo, -Naiö! Holisi ta! I na tä kua pasioö!- i na i a wani kuu pi topa siliapawö. Ai töpö na a wani hapalo isi wani soa päatalo pi topa apaö. I na i a wani kuaö ha, ai töpö aiki, -Ki töpö puko opa asatiowö- i na ai töpö pi kutii, töpö hapalo isi waniho opatii, töpö hapalo pi wasöa apaö, -Ki töpö wani wanisala hätowöö!-

töpö pi kuu sinomoö, i na ai töpö kua kitä. ⁵ I na ai töpö kua nö, i töpö holisimo opaö, hiopö tä na i töpö pi tapomo sinomotii, i na i töpö kua naio nö, i töpö hapalo isi wani soatalo opaö. -Sa Teusömo salo, noa sa tä tali kitä- i na i töpö pi kuu. ⁶ Awai. Teusö wa thapo salo, noa wa tä täa hötöli kitä. Wani tä aiki kuno mai. Teusö wa thapo wi, i tä noa na, wa pi topapalama wi, Teusö anö i tä totoa hötöki kitä. Wani tä na wa pi wasiso mi tä, wa pi topa apa kitä. ⁷ Au nao anö wa thapa tä, wani wa tä kai kupaso kipili ta o? Wa nomano nö, wani wa tä kai konasolö kitä ta o? Pokei wa kupasoma, wa nomasoma, pokei wa konasolö. ⁸ Önö kutenö, nii tä, haloi ösö, i na wa tökö thapo tä, -Ipa wani tä na sa kulahamo waikile- wa pi kuupökö. Ai wani tä na wa pi wasiso mai, wa kuapökö. ⁹ -Ipa wani tä kuo opa nö toa sö ö- i na ai töpö pi kuu ha, kama töpö mönao sapamo opaö. Sanöma tänö salo a wani säpalöpö, sanöma tänö nii tä na salo a wani mönama kua wi na, wani tä na i na ai sanöma töpö mönama kua hötöoö. Töpö pi hatuku mi kutenö, -Sa pea kitä- töpö pi wani kuu pola nö kuno mai, wani tä kuo opa pa, i töpö pi wasiso opa sinomoti nö, töpö pepalo kuki. ¹⁰ Sitipa wa pi ipa tä, sitipa wa tälö pia salo, wanisala wa tä thaa matimö. Ai töpö aiki, sitipa na i töpö pi lulua apa salo, -Teusö ta pitili- i na i töpö pi kuu maa waikipasoma. I na töpö pi kuu maa waikipalo nö, töpö pea totio nö, töpö pi topala nö kuno mai, ösi wanisala apa kuköma.

Paulo anö Timóteo a noa thaa noai i ta

¹¹ Timóteo ai. I na ai töpö kua wi maaki, kawa aiki, Teusö wa thapo totia kutenö, wa wanisala maikiö! Jesus a kai a makoka apa wi, i a kai a peamaö, ai tiko ta katehaö, wani tä na a pi wasiso opaö, i na ai töpö kua wi maaki, -I sa tä taa waniwö! I na sa kua mai kitä!- i na wa pi kuu! I na wa pi kuu nö, toitai wa kuaö! Teusö a topa kua wi na, i na wa kuaö! -Jesus ta pitili ipö- i na a pi kuu totioö! Teusö a pii totihoö! Ai töpö pewö pii naioö! Wa peama tä, a kasiapaloö! Wa höla mai, ai töpö na a noimoapalo totioö! I na wa kua totihoö! ¹² Töpö säsoö ha, töpö kasiapalo kua wi na, i na Jesus wa thapo salo, i na a kasiapalo kua hötöoö! -Jesus ta pitili- wa pi kuu sinomo kutenö, wa kasiapalo opa nö, -Teusö anö sa ösi palimipamanömaö! Teusö a na sa kua mapo mai kitä!- i na a pi kuu sinomoö! Ai töpö satehei, töpö sömöka tala tä, -"Jesus ta pitili ipö" i na sa pi kuu nö, Jesus sa thapo waikia kuleö!- i na wa kuu ha, -Wa ösi palimia hötöpasö kitä- i na Teusö a kuuma. I na a kuu ha, -Teusö anö sa ösi palimipamanömaö! Teusö a na sa kua mapo mai kitä!- i na a pi kuu sinomoö! ¹³ Teusö anö töpö pewö temöapalama wi i a,

Jesus Cristo a kili mai, Pösiu Pilatosö a na pitili ta wäsä totio opa noai i a, i na töpö kui töpönö sa tapa soala tä, ¹⁴ wa noa thaa pia kule. -I nakö! I na wa kuaö!- Teusö a kuu wi, i wa ta hinia totilö! Kamakö hai i Jesus Cristo pata tä tapamo koo paio mai ha, wa ta hinia totilö! Wa ta hinia totili ha, -Timóteo a toita apö. A tomöpo mi mai kitä- tä kuu wi tä kule kitä. ¹⁵ Teusö anö Jesus a simöpa koo pi topa tä, -Pei. Huki ipa sanöma töpö na Jesus a tapamo kopökö!- i na Teusö a kuu kitä. Teusö a pi topapalo opa wi, ai töpö pewö na i a kaikanamoti wi, i na i a kuu kitä. Kaikana töpö pewö simöa sinomoti wi, i a. Pata töpö pewö simöati wi, i a. ¹⁶ Teusö a palimi ipii, i kama saiwö. I na ai tä kua mai kitä. Tä wakala apii tä na a kua sinomo asaö. I tä wakala apö kutenö, i tä na ai töpö atepo tai mi ipö kitä. Ai tänö Teusö a tapa waikio maama. Ai tänö Teusö a tapa tai mi ipö kitä. -Teusö a totiatalo opa asawö! Teusö a kaikanamo soatio kitä!- i na makö pewö kuupökö! I nakö!

Wani tä thapo opa wi i töpö na i na wa kuu!

¹⁷ I na tä kua tä, huki wani tä thapo opa wi, i töpö na, -"Sa pi tao opa kutenö, wani sa tä thapo opaö" pö kuu ti!- i na wa kuu! -Au wani tä mapo pia wi, i wani tä na wa mamoteo mai, Teusö a na a mamoteo sisakö! Teusö anö makö pi topapalamapö, kamakö na tä pewö totoma apaö- wa kuu! ¹⁸ -Wani ma tä thapo opa wi, i makönö toitai tä thaa totihoö! Ai ma töpö toti-apalapökö! Makö ötöa apöpalo nö, ai töpö na kamakö hai i wani ma tä totoakö!- i na wa kuu! ¹⁹ I na wa kuu nö, -Wani tä na makö mamoteo sisa mai, Teusö a na pö mamoteo tetekö! Ai töpö na wani tä totoakö! I na makö kua tä, Teusö a sai pö ha pe epii kamakö hai i noa tä kua. Wani tä mapo pia wi, i tä aiki kuno mai. Teusö a na makö kuo soatio wi, i ma tä tali kitä- i na wa kuu!

Timóteo a na a kuu waikila nö ta

²⁰ Timóteo ai! Kawa na Teusö a kuu noai, i wa ta hini totilö! I ta hosa tihö! Teusö ta kateha mai, tiko ta kateha päle, i tä na a sömöka taa totio tihö! Ai töpönö i tiko ta kateha nö, -Wa pi hatukupamani wi i ta- i na i töpö kuu kule maaki, i ta isi waniho opa pasioö. ²¹ Ai töpönö i ta huölöma salo, -Jesus ta pitili- töpö pi kuu matalo nö, tiko tä na töpö pi hanököma.

Teusö a na sa hapalo nö, -Timóteo a, Timóteo a kule ha töpö kua naine, i töpö totiatalo totihoö!- i na sa kuu. I nakö.

2 Timóteo

Timóteo a na waheta tä simöa nömöpalö noai ĩ ta

Paulo a noma piale, ĩ tä atea waikia manu kule, Timóteo a na hi waheta tä simöpalöma. Paulo a na Timóteo a nokapalo sinomoti pamö Paulo a kuati noai, Timóteo anö ĩ tä taö öpama. -Jesus ta pitili- Paulo a pi kuu sinomo noai ĩ tä, a hïso soatalo mai ha a noi ipii ĩ tä, ai töpö pi ipa wi ĩ tä, a satimo opa noai ĩ tä, ai töpönö a wanipo nö, a peama apa noai ĩ tä, Timóteo anö ĩ tä pewö taö öpa waikioma.

Timóteo a na Paulo aiki, -Ai töpönö sa peamatima maaki, sa satimo opa hõttöoma. ĩ wa tä taö öpa waikile kitä. Sa peamatima maaki, Teusö anö sa noama hõttötioma. "Kamisa na a kalipaloö! Sa kai a wäsä sinomoö!" kamisa na ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ sa ta hinia totilö nö, Jesus sa kai a hulapa mai, Jesus a na sa kalipalo totiatalo opati- ma- a kuu nö, -Sa kuati kua noai na, ĩ na wa kua kua hõttötiopöö! A pi mosaikiö! A kasiapalo sinomoö! Wa peama tä, a kasiapaloö! Jesus ta topa apöle ĩ ta wäsä sinomoö! Teusö a na wa kalipalo sinomo wi ĩ wa kutenö, a kalipalo makoka apaö!- ĩ na Paulo a kuuma.

1 Paulo sa. Teusö anö sa simöpa pi topaö ha, Jesus Cristo anö sa simöa wi, ĩ sa. -"Jesus Cristo a na wa kua naiki nö, wa ösi palimipalo nö, temö öpii wa kuo soatio kitäö!" tä kuu wi, Paulo anö ĩ ta wäsä hätäpotipököö!- Jesus a pi kuu salo, sa simöa kule.

²Timóteo ai! Pösa ai! Wa pi ipa salo, hi waheta sa tä simöpali ke.

Pö Teusö a, kamakö hai ĩ Jesus Cristo Kaikana tä, ĩ na kui töpö na sa hapalo nö, -Timóteo a noa mi totiapalaö! A tomöpo mi tä, a totiapala satimoö! ĩ a pi topa- palama satia apaö!- ĩ na sa kuu.

Timóteo anö Jesus a thapo pitilimo opa noai ĩ a

³Ipa nö patapö töpö Teusömo kua noai na, ĩ na sa Teusömo kua hõttöö. -Sa holisimo hätoa kule. Wanisala sa tä thaa pi topa soa kule- ĩ na sa pi kuu mai ha, sa pitilimo opa nö, sa Teusömo sinomoö. Teusö a na sa hapalo tä, wa wäsä sinomo nö, -Aitaköö!- ĩ na Teusö a na ĩ na sa kuu. ⁴-Sa kōa pasilölöheö!- kawa na sa kuu ha, wa mamu puu soapasopili, ĩ sa tä taö soa tä, mumai ha kawa na sa pi tapoö, wakalai ha kawa na sa pi tapoö, ĩ na sa kua tä, wa möö pi topa apaö. Sa pi mönaha apöpasalo pia salo, wa möö pi topa apaö. ⁵Jesus wa thapo pitilimo opa wi, ĩ sa tä taö soa kule. Au nao a patasoma Lois anö Jesus a thapo somama, au nao a Euniisi anö Jesus a thapo nömöa, ĩ na ĩ töpönö Jesus a thapo kuo noai na, ĩ na wa kua totia hõttöa kule. -Timóteo anö Jesus a thapo hätoa mane kitäö!- sa pi kuu mi.

-Jesus ta wäsä makokoa totioö!-

⁶Önö kutenö, -Teusö wa ta wäsä sinomopö, kawa na sa ami walikipili, ĩ tä, Teusö anö wa pasilipo pia salo, kawa ösi na Teusö anö tä totokipili, ĩ tä mapama tihöö! Teusö ta wäsä taö öpa wi ĩ tä totokipili, ĩ tä mapama häto tihöö!- kawa na ĩ na sa ku upa kule. ⁷Pi kiliho wi, Teusö anö kamakö na ĩ tä totoa maama. Pi kilihitala nö

kuno mai, pi lotetea apa wi, ĩ tä totoköma. Ai tä noima totio wi, ĩ tä totoa naiköma. Osemo pola nö kuno mai, pi mosaio opa wi, Teusö anö ĩ tä totoa naiköma.

⁸ĩ na tä kuaö ha, kamakö hai ĩ Jesus Kaikana a wäsä kili tihöö! -Paulo anö Jesus a wäsäma kutenö, a ökama titia kule- wa pi kuu nö, -Paulo a titile, ĩ ipa ai a- ĩ na a kuu kili tihöö! Jesus wa wäsäö ha, wa peama kitä maaki, Teusö anö wa pi lotetepamanöma kutenö, -Sa pea pasio päo- ĩ na a pi kuu totioö! ⁹Teusö anö makö selekepamanöpö, toitali tä thaa sinomo wi, ĩ na Teusö anö ĩ na makö thapali pia salo, makö nakalö nö, makö täapa läo kōoma. -ĩ töpönö toitali tä thaa waikioma salo, sa töpö täa koni kitäö!- ĩ na Teusö a pi kuu maama. A pi saimo nö, makö totiapala pi topa päa salo, makö täa konöma. Masita tä uli kua paia mai ha, Teusö a pi tapoiki nö, -Ipa ulu a Jesus Cristo sa simönö nö, ipa sanöma sa töpö totiapala apa kitäö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. ¹⁰Huki, Jesus Cristo anö makö koni wi, Teusö anö ĩ a simöa waikipalöma kutenö, makö totiapala apa wi, Teusö anö ĩ tä möpalama waikioma. Jesus anö, nomaso wi ĩ tä mapamanö nö, ösi palimipo wi ĩ tä, makö temöo soatio wi ĩ tä, ĩ tä möpalamama. Ta topa apöle ĩ ta wäsä waikioma salo, makö ösi palimipo wi, ĩ tä möpalama waikioma.

¹¹-Paulo anö ĩ ta wäsätipököö!- Teusö a pi kuu salo, sa simönö nö, -Jesus wa ta wäsä hätäpotipököö!- a kuuma. Önö kutenö, Teusö anö sa simöa wi, ĩ sa. Jesus ta wäsä sinomoti wi, ĩ sa.

¹²ĩ na sa kua salo, hi sai a lototole, ĩ a sai ha sa peati kule. Sa peati kule maaki, sa kili mai kitä. -Häö! Wi na taköö!- sa pi kuu mi. -Jesus a pitili- ĩ na sa pi kuupili, ĩ Jesus sa taö öpa. -Teusö a na kama sa uni totopili, Teusö anö ĩ sa noama totio kitä. A huu kōo paio mi tä, sa noama totio kitäö!- ĩ na sa pi ku upaö.

¹³Kamisanö ta makoka apa wi, ĩ sa ta kateha makokoatipili, ĩ wa ta hinitipili, kamisa uöma nö, ĩ ta kateha nömöoö! Jesus a na wa kua naia kutenö, Jesus wa thapo totitio nö, ai wa töpö noima totitio nö, ĩ na

wa kuaö! ¹⁴ Kawa na tä totokipili, ï tä noamaö! Kawa na Jesus a kai a totokipili, ï a kai a wäsä makokoa satimoö! Kamakö na Teusö a ösi kua tolele, kamakö na ï a pilitile, ï anö wa pi lotetepamani ha, Jesus wa kai a wäsä satimopököo!

Onesípotu anö Paulo a totiapala sisa noai ï ta

¹⁵ ï na tä kua tä, -Ásia tä uli ha töpö pililati, Paulo a na ï töpö kumatima maaki, ï töpö pewönö Paulo a hosalö nö, a taa kökölöma. Pisielu a, Ehemósienisö a, ï na kilii töpö solo- ï na wa ta kuu hini waikio noai kitä.

¹⁶⁻¹⁷ Onesípotu anö sa pi topa totiatalama sisama kutenö, Teusö a na, -Onesípotu töpö totiapala apaö!- ï na sa kuu. Söpala ösö totonö sa ökatioma maaki, kamisa na Onesípotu a walo kili maama. Hi Homa tä uli pata ha a waloiki nö, a kasiapalo nö, sa taeti nö, sa talalöma. ¹⁸ ï na a kuama kutenö, Jesus pata tä na ï na sa kuu: -Wa huu köa tä, Onesípotu a totiapalapököo!- ï na sa kuu. Epesu tä uli ha Onesípotu anö sa pasilia totiatala apati noai, ï wa tä taö öpaö.

-A kasiapalo totioö!- Paulo a kuu noai ï ta

2 Ipa ulu ai! Jesus Cristo anö makö totiapalama sinomo kutenö, wa pi lotetea totipalo nö, wa kuaö!

² Ai töpö sömöka tala tä, kawa na sa ta wäsäpili, ai töpö na ï wa ta wäsä nömöoö! Pitilimo opa wi, ï töpönö ai töpö na ï ta wäsä toleo taö öpapö, ï töpö na ï wa ta wäsä nömöoö!

³ Pata töpönö sotatu töpö simönö nö, wasu töpö na ï sotatu töpö kasiapalo kua wi na, ï na Jesus Cristo anö wa simönöma kutenö, ï na a kasiapalo kua totio opa höttöoö! Wa kasiapalo opa wi ï wa kutenö, kamisa pea kua wi na, ï na wa pea kua naio kuki kitä. Wa pea naio kitä maaki, -Sa pea wani ipö sai- a pi kuu tihöö!

⁴ Sotatu töpö na pata tä simöo sinomoti wi, ï sotatu töpönö ï pata tä pi mönahapamani pia salo, sotatu töpö pasio mi. Kawa na Jesus Cristo a simöo sinomoti wi ï wanö Jesus wa pi mönahapamani pia salo, Jesus a thapo mai, ï töpö kua kuati wi na, ï na wa kua pasio maikiö! Jesus a na a kalipalo sisaaö!

⁵ Hísa töpö inamo tä, ai hísa tä inamo kasiapalo satia apa salo, noa tä taa asali kitä maaki, -Makö inamo tä, ï na makö kua totiopököo!- ï na pata töpönö hísa töpö noa thaa wi, ï ai hísa tänö ï ta hini mi tä, noa tä taa pasio mai kitä. ï na tä kua kua wi na, ï na wa kua kua höttöoö. -ï na makö kuapököo!- Jesus Kaikana tänö wa noa thaa wi, ï wa ta hini mi tä, noa wa tä taa höttöo pasio mai kitä.

⁶ Hikali a na pe epii ai tä kalipalo opa asa wi, ï a na hikali a ha nii tä kule, ï a na ï nii tä totoa somaki. ï tä kua wi na, ï na wa kua höttöopökö. Teusö a na wa kalipalo kasiapalo opaö ha, noa wa tä taa höttöli kitäö! ⁷ Sa kuuhe, ï tä na a pi tapokiö! ï tä na wa pi tapoa tä, ï tä pewö na Teusö anö wa pi hatukupamani kitä.

⁸ Teusö anö Jesus a temöa komanö noai, nö patapö Davi a hai ï pelupö tolewö a hai, ï Jesus a kuoma. ï sa ta wäsä sinomoö. Jesus ta topa apöle, ï sa ta wäsä tä, Jesus a temöa komanö noai ï sa ta wäsä sinomo opaö. Jesus sa ta wäsäti wi, ï Jesus a na a pi motimo tihöö!

⁹ Jesus sa ta wäsäti kutenö, sa peati kule. Wanisala tä thati wi, söpala ösö totonö ï töpö öka kuo wi na, ï na sa öka kua höttöa kule. ï na sa öka kua kule maaki, Teusö ta wäsä wi, ï tä paukupaso kitä. Teusö ta wäsä satimo opaa. ¹⁰ Önö kutenö, sa peati kule maaki, sa kasiapalo opaa. Teusö anö töpö sailö noai, ï töpö na sa pi tapoiki nö, sa kasiapalo opaö. -Jesus Cristo anö ï töpö konöma, Teusö a wakala apii, a toita apii, ï a na ï töpö kuo soatio kitäö!- ï na sa pi kuu salo, sa kasiapalo opaö.

¹¹ Sa kuu piale, ï ta pitilia apa.

Jesus a noma kua noai na, ï na makö noma kulasöo ha, Jesus a temöa kua konaso noai na, ï na makö temöa kua kono nö, Jesus na makö kuo köo naio kitä.

¹² Makö kasiapalo opati tä, Jesus a kaikanamoö, kamakö kaikanamo sätää naia, ï na tä kua kitä. Jesus a na makö pi pälamö ha, kamakö na, -Päla- Jesus a kuu höttöo kitä.

¹³ Jesus ma monima kitä maaki, Jesus anö makö monima pasio mai kitä. Jesus a pitilimo sinomo asa kutenö, makö monima tai mi ipö kitä.

-Kawa topa apa asawö- ï na Teusö a pi thamaö!

¹⁴ Sa kuuhe, kawa kule ha töpö kule, ï töpö na ï wa ta wäsä köataloö! Teusö anö wa tapa apa kutenö, ta wäsä totioö! -Makö hapalo isi waniho mai, makokoi tä thaa totihoö! Pö hapalo hētupaso pi hísuha tihöö!- wa kuu! Makö hapalo hētupaso pi hísuha wi, ï ta topa mane. Ai töpönö ï ta hini kuköma, töpö pi hatukupö mai kitä. Töpö pi moti ipö kitä. ¹⁵ -Kawa topa apawö- ï na Teusö a pi thamaö! A kasiapaloö! Wa kalipalo opati nö, Teusö a kai a pitilimo opa wi, ï a kai a wäsä makoka apaö!

Teusö wa kai a wäsä makokoa tä, -Sa ta wäsä makokoa mi salo, Teusö a na sa kili ipaö- ï na wa pi kuu mai kitä. ¹⁶ Töpö hapalo hētupaso osemö päo wi, Teusö anö ï ta hini wani ipii, ï ta hini tihöö! ï töpö hapalo hētupaso wi, ai töpönö ï ta hininöma, töpö wanisala husua apösolö kitä. Teusö a na ï töpö pi hanoapalo husua apösolö kitä. ¹⁷ ï ta wäsä isi waniho wi, ai töpönö ï ta hininö nö, töpö wanisala apa kuki kitä ta pi kuti mai. Sonaka tä kuköma, sonaka tänö säi säi tä wanisalama kua kua wi na, ï na ï ta isi waniho wi, ï na ï tänö töpö ösi wanisala kua husua apösolö kitä. Imeneu a, Pileeto a, ï na kilii töpönö ï ta wäsä naio thali. ¹⁸ Ta pitilia apöle, ï ta hosalö nö, -Makö temöa konaso wi, ï tä kuo waikiomaö!- ï na ï töpö kuu. Ai töpönö ï ta hininö nö, -Jesus ta pitili- ï na ï töpö pi kuu matasoma. ¹⁹ -Jesus ta pitili- ï na ai töpö pi kuu matasoma maaki, Teusö a kai a lotete epö. Sai a kolo lototo opa kuo wi na, ï na Teusö anö pili tä uni kolo lototoa thaa höttöki. ï na tä uni kolo lototoa thaa höttökö nö, sai a kolo na tä säökama thaa thaki wi na, ï na Teusö anö ï na tä thaa thaa höttöki. ï na tä thaa thaa höttökö nö, ï na Teusö a kuu: -Kamisanö ipa sa töpö taö öpaö. "Teusö sa thapo wi ï sa" makö kuu wi, ï

makönö wanisala tä thaa häto maikiö!- ĩ na Teusö a kuu.

²⁰ Sai a pe epii a sai ha, söpala ösö hapoka, söpala ösö holokoto, söpala ösö kaukösö, söpala ösö mokota, tasa tä, kusiali a, ĩ nasimö söpala ösökö noa apii ösökö kua. Söpala ösö noa apii, ĩ oto tä, pötaata tä, ĩ nasimö söpala ösökö noa apii ösökö kua. ĩ na tä kua tä, wani tä noa mi ipii, ĩ hapokasi kökö, hii ti kusiali tökö, ĩ na wani tökö noa mi ipii tökö kua kua hõtöa. Wani tökö noa apii ĩ tökö na, -ĩ tökö toita apa asawö- ĩ na töpö pi kuu. ĩ na tä kua tä, -Tökö noa pasi mai, ĩ tökö toita apö- tä pi kuu wi tä kua mai kitä. ²¹ ĩ na tä kua wi na, ĩ na makö kuaö. Wa wanisala kutenö wa uni salupamona-soma, wanisala wa tä thaa mi tä, wani tökö toita apö kui na, ĩ na makö kupaso kitä. Teusö aiki, -Wa toita apö- Teusö Kaikana tä pi kuu kitä. -Kamisa na wa kalipalo taö öpa asaö. Toitai wa tä thaa taö öpa asaö- ĩ na Teusö a pi kuu kitä. ²² Hısa töpönö wanisala tä thaa pi topa apa wi, ĩ tä na a pi kuo naio tihöö! A tokölölö! Toitai tä thaö, -Teusö ta pitili- wa pi ku upaö, ai wa töpö pi ipaö, ai töpö na wa noimoö, ĩ na wa kasiapalo nö, ĩ na wa kuaö! Töpö ösi ausi ipii, ĩ töpönö Teusö a naka wi ĩ töpö na wa kua naiki nö, ĩ na a kua totihoö! ²³ Töpö pi moti ipii, töpö hapalo hētupaso osemo kōat-aloti wi, ĩ ta hini maikiö! Töpö hapalo hētupaso osemo kōataloti wi, ĩ töpö hōlapalo kuki kitä. ĩ wa tä taö waikia. ²⁴ Teusö a na a kalipaloti wi, ĩ a hōla mai kitä. Ai töpö pewö na a noimo opaö. Ai töpö pi hatukama apaö. Teusö a na a kalipaloti wi, ĩ a hapalo soatalo mai kitä. A hıso soatalo mai kitä. ²⁵ A hōla mai, ĩ a na töpö hapalo pi wasöa apa wi, opii ĩ a hapalo nö, -ĩ na makö kua maikiö!- ĩ na a kuu opimo kitä. ĩ na a kuu ha, töpö hapalo pi wasöa apa wi, Teusö anö ĩ töpö pi hatukua hātopamani. ĩ töpö pi hatukupamani ha, -Häö! Sa ta wäsä tomöpo mi sai taköö!- ĩ na töpö pi kuu nö, tä pitilimo opa wi, ĩ tä taö kuki kitä. ²⁶ Tä pitilimo opa wi, ĩ tä taö kuiki nö, Sai tä sai pata na töpö toköa konasolö kitä. Sai tä sai pata aiki, -Sa hinia totili wi, ĩ na sa töpö thama pia salo!- ĩ na Sai tä pi pata kuu nö, ĩ töpö huölöma maaki, töpö toköa konaso kitä.

Jesus a huu kōo pia tä, ĩ na töpö kua kitä

3 Sa kuu piale, ĩ tä na a pi hatukuikiö! Jesus Cristo a huu kōo pia tä, sanöma töpö aiki, -Toitai makö kua kuleö!- tä kuu wi tä kua mai kitä. ² Töpö pipaso mai, kama töpö pio sapamo kōkötaso kitä. Sitipa kökö pi ipa kuki kitä. -Sa pi tao opa asaö- töpö pi kuu nö, -ĩ sa tä taö öpa asaleö!- ĩ na töpö kuu kuki kitä. Ai tä na töpö hapalo wanisala kuki kitä. ĩ na tä kua tä, pö a, pöpönö a, ĩ na töpö kui töpö a hini mai kitä. Töpö totiapala apa wi maaki, -Aitaköö!- töpö pi kuu totio mai kitä. Teusö a na, -Päla- töpö pi kuu kuki kitä. ³ Ai töpö pii mai kitä. Ai töpö wanipo wi ĩ töpö na ĩ töpö noimo kōo mai, töpö pi hanoa sipa apatii. Ai töpö a kateha wanisala apati kuki kitä. -Naiö! Wanisala sa tä thaa mai kitäö!- töpö pi kuu mai, wanisala tä tha apati kitä. Töpö waitilimo opa kuki kitä. Toitai tä pii pasio mai kitä. ⁴ Töpö monimo opa kitä. Töpö pi tapomo paio mai ha,

-ĩ na sa kua soa päta pia kuleö!- ĩ na töpö pi kuu soa päatalo opati kuki kitä. -Pata sa asawöö!- töpö pi ku upa kuki kitä. -Teusö sa pii mai, sa puko opa wi, ĩ sa tä pi ipa sisaö- töpö pi ku upa kuki kitä. ⁵ Töpö Teusömo naio kitä maaki, Teusö a kai a hini totio mai kitä. -Sa ösi lotetepamanöö! Sa pi hatukupamanöö!- Teusö a na ĩ töpö kuu mai kitä. ĩ töpö na a kuo naio tihöö! ⁶ Sa töpö a katehahe, ai töpö sai pö ha ĩ ai töpö lisipalolö nö, suö töpö pi hatukua mi ipii, ĩ suö töpö mönamatii. ĩ suö töpö wanisala apatii. -Hiopö sa tä thaöö!- ĩ töpö pi kuu salo, wanisala tä thatala apa pikitiitii. ⁷ -Sa pi hatukupö pi topa apa kule- ĩ na ĩ suö töpö pi kuu kule maaki, pitili tä na töpö pi hatukupö mi ipö. ⁸ Sutu upa Janesö a, Jäpötisö a, ĩ na kilii töpönö Moisés a kai a peama kua noai na, ĩ na holis ta wäsäti wi, ĩ na ĩ töpönö ta pitilii, ĩ ta peama kua hõtöo. ĩ töpö pi moti ipö. ĩ töpö pi tapopalo wanisala apa pasitiowö. ĩ töpö Teusömo holisimopalo opatiwö. ⁹ Ai töpönö ĩ töpö kai a hini soatio mai kitä. -Töpö osemo opawö- ĩ na töpö pewö pi kuu kuki kitä. -Janesö a, Jäpötisö a, ĩ na kilii töpö osemo opawö- ĩ na sutu ha töpö pewö pi kuu kua noai na, -Ta pitilii, ĩ ta peama wi ĩ töpö osemo opawö- ĩ na töpö pewö pi kuu hõtölaso kitä.

Paulo anö Timóteo a noa thaa kōo noai ĩ ta

¹⁰ Kamisa na kawa mamö teteo thali. Sa ta katehati wi ĩ wa ta taö, sa kuati wi ĩ wa tä taö, -ĩ na sa kua pi topa apö- sa pi kuti wi ĩ wa tä taö naia, ĩ na wa kua waikia. -Jesus ta pitili- sa pi kuu sinomo wi ĩ tä, sa hıso soatalo mai ha, sa noi ipii ĩ tä, ai sa töpö pi ipa wi ĩ tä, sa satimo opa wi ĩ tä, ai töpönö sa wanipo nö, sa peama apa wi ĩ tä, ĩ wa tä pewö a taö öpa waikia. ¹¹ Äsiokia tä uli, Ikōniu tä uli, Liisötöta tä uli, ĩ na tökö uli hilo kule, ĩ tökö uli pewö hamö ai töpönö sa peamatima maaki, sa satimo opa hõtöoma. ĩ wa tä taö öpa waikile kitä. Sa peamatima maaki, Teusö anö sa noama hõtötioma. ¹² Awai. Jesus a thapo wi, Jesus Cristo a na ĩ töpö kua naia kutenö, Teusö a kai a hininö nö, wanisala tä thatalati mai, ĩ na töpö kua pi topa apa wi, ĩ töpö pepalama apa kitä. ¹³ Töpö wanisala pasio wi, ĩ töpö holisimo opa wi, ĩ töpönö ai töpö mönamati nö, kama töpö mönamamo sapamo opati nö, wanisala tä thaa huso opati kitä. ¹⁴ Kawanö wa ta hua noai, -Pitili tä sai ha- wa pi kuu totio noai, ĩ ta hula kōo ti! Kawa na ĩ ta wäsäti noai, ĩ wa töpö taö öpa kutenö, ĩ ta hula kōo ti! ¹⁵ Wa ose tä, Teusö wa tä waheta taö noai, ĩ wa tä taö soa matatä. ĩ Teusö hai ĩ waheta tänö wa pi hatukua pälasö. Wa pi hatukua pälo nö, -Jesus Cristo ta pitili- ĩ na wa pi kuu nö, ĩ na wa kuaö ha, Teusö anö wa täa koni kitä. ¹⁶ Teusö tä waheta säöka noai, Teusö anö ĩ töpö pi hatukupamanö nö, kama hai ĩ waheta tä pewö säököpamanöma. Teusö tä wahetanö wa pasilipo nö, wa pi hatukupamani. Teusö tä wahetanö wa noa thaa nö, -ĩ wanisala wa tä thaa maikiö!- ĩ na tä kuu nö, -Toitai tä thaa totio pasioö!- ĩ na tä kuu. ¹⁷ Teusö wa thapo wi ĩ wa tomöpo mi mai ha, toitai wa tä pewö thaa sinomo taö öpapö, ĩ na Teusö tä waheta kuu.

-Teusö a kai a wäsäö!- Paulo a kuu noai ĩ ta

4¹⁻² Timóteo ai. -Teusö a kai a wäsäö!- ĩ na kawa na, ĩ na sa kuu kule. ĩ na sa kuu nö, -Kawa aiki, "Huki topa apa kuleö! Huki Teusö sa kai wäsä pi topa apa kuleö!" wa pi kuu tä, Teusö a kai a wäsäö! ĩ na tä kua tä, "Huki topa maneö! Huki Teusö sa kai wäsä wani ipö saiö!" wa pi kuu päla nö maaki, ta wäsä satimo hõtöoö! Ai töpö tomöpo mi tä, "Ĩ na kuno maiö! ĩ na wa kua totiopököo!" ĩ na wa kuu totiataloö! Ai töpö wanisala tä, "Naiö! Wanisala" wa kuu totiataloö! Ai töpö ösi wanisala tä, töpö ösi topa kōatalamaö! Ai töpö ösi utiti tä, töpö ösi lotetea kopamanö! Teusö a kai na töpö pi hatukupamanö! Wa silimo mai, opii wa töpö pi hatukua totipamanö! Teusö a kai a wäsä totihoö!- kawa na ĩ na sa kuu kule! Teusö a, Jesus Cristo a, ĩ na töpö kui töpö sömöka tala tä, sa kuu kuleö! Töpö temii ĩ töpö, töpö nomaso noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na Jesus Cristo anö tä makokama läo kitä. Tä makokama läo nö, -Ĩ na wa kuati kipiliö!- ĩ na a kuu nö, töpö soka-makö nö, ai töpö naka asalö nö, -Hapo. Kamisa na a kua naikiö!- a kuu asa kitä. ĩ na a kuu nö, ai töpö na, -Päla. Kamisa na wa kuo naio mai kitä!- ĩ na a kuu pasio kitä. ĩ na tä kua wi tä kua läa kutenö, -Teusö a kai a wäsä totihoö!- ĩ na sa kuu kule. Jesus a tapamo kono nö, ĩ töpö pewö na a kaikanamo pia manu kule, -Teusö a kai a wäsäö!- sa kuu totia apa kule.

3 Waiha Teusö a kai a pitili wäsäti wi, ai töpönö ĩ ta hini pi topa mai ha, ai tiko ta hini pi topa pikio kitä. Wanisala tä thaa pi topa satimo opa kutenö, ai tiko töpö a hini pi topa apa kitä. Teusö ta kai a pitili ipii, ĩ ta hini wani ipö salo, -Kí ma töpö naka pasilö nö, ma ta hini pi topa wi, ĩ töpönö ĩ ta wäsä pasile, ĩ ma ta hini pasiopököo!- ĩ na ĩ töpö kuu kitä. 4 ĩ töpönö Teusö tä kai a pitili ipii, ĩ tä na töpö sömöka taa wania kuikönö, -Ĩ na nö patapö töpö kuatima- tä holisi kuu wi, ĩ tä na ĩ töpö sömöka tapalo pasio pätio kitä. 5 Önö kutenö, a pi mosaikiö! A kasiapalo sinomoö! Wa peama tä, a kasiapaloö! Jesus ta topa apöle ĩ ta wäsä sinomoö! Teusö a na wa kalipalo sinomo wi ĩ wa kutenö, a kalipalo makoka apaö!

6 ĩ na tä kua tä, kama sa wäo sapao kōo pia kule. Pi naka. Sa säpa pia kule. Sa säpalöma, Teusö a na sa konasolö kitä. 7 Sa kasiapalo hõtöo sinomotima. -Kamisa na a kalipaloö! Sa kai a wäsä sinomoö!- kamisa na ĩ na Jesus a kuu noai, ĩ sa ta hinia totilö nö, Jesus sa kai a hulapa mai, Jesus a na sa kalipalo waikia totia apöpasoma. 8 Jesus a na sa kalipalo waikia totia apöpasoma kutenö, ĩ tä noa na sa totia kopali kitä. Jesus a huu kōa tä, wanisala sa tä thaa noai, Jesus anö ĩ tä pewö maa kopamanö nö, sa totia totia kopali kitä. Samii sa totipa kōo sisa mai kitä. Ai töpönö Jesus a pi ipa wi, ĩ töpönö a walo taa kōo naio wi, ĩ töpö totia kōa naipali kitä. Jesus a totiatalo opa wi, ĩ anö sanöma

makö na tä makokama läo wi, ĩ anö wanisala tä pewö maa kopamanö nö, makö pewö totia totia kopali kitä.

Timóteo a na Paulo a hapalo waikipo wi ĩ ta

9 ĩ na tä kua tä, a huo haitaki solöö! 10 Teusö a hai ĩ tä uli ha makö pilio piale, ĩ tä na Temasö a mammo teteo mai, hi masita tä uli ha makö pilio wi, ĩ tä pi ipa sisa kutenö, Temasö anö sa hosalöma. Sa hosalö nö, Tesalônika tä uli ha a konasolöma. Kotesëisi a hai, Kalásia tä uli ha a kōa pasisolöma. Tito a hai, Taumásia tä uli ha a kōa hõtösolöma. 11 Kamisa na Lucas a kua sisa kule. Kawanö Marcos wa nakalö nö, a kai huoki solöö! -Jesus a na sa kalipalo tä, Marcos anö sa pasilipalöpököo!- ĩ na sa pi kuu. 12 Epesu tä uli hamö Síkiku sa simöpalöma. 13 Hisa ha wa huu tä, Tötôasi tä uli ha Kapu a na ipa haloi sa ösö takölö noai, ĩ wa ösö kōaki solöö! Ipa waheta tökö solo! Salo ösö na tä säökama wi, ĩ wa tökö kōa totiaki solöö!

14 Alesiätöti a hai, söpala ösö na a kalipalo sinomo wi, ĩ anö kamisa na pe epii wanisala tä thama. Wanisala tä thaa noai, Teusö anö ĩ tä noa thaa hõtöpali kitä.

15 Sama ta wäsä noai, ĩ tä na Alesiätöti a hapalo pi wasöa apama kutenö, ĩ na a pi mosaikiö!

16 Homa tili pata töpönö sa hapalama soma tä, ai tänö sa pasilipa maama. ĩ ipa töpö pewönö sa takölö nö, sa hosalöma. ĩ töpö pewö konasolöma. Töpö konasolöma maaki, Teusö a na kamisa aiki, -Ĩ töpönö sa hosalö noai, ĩ töpö na ĩ tä noa thapalöö!- ĩ na sa kuu mi. 17 ĩ töpönö sa pasilipo maama maaki, Jesus pata tänö sa pasilia pasipalö nö, sa lotetepamanöma. Sa pi lotetepamanöma salo, juteu töpö pasi mai ĩ töpö pewö na Jesus sa ta wäsä taö totio opatima. Sa wanipo wi ĩ anö sa oa pi topa apa noai, ĩ a kai wani na Jesus pata tänö sa nö läpoma. 18 Tä wanisala wi, ĩ tä pewö na Jesus Kaikana tänö sa nö läpo nö, sa noama apa nö, hi tä hëtu hamö a kaikanamo totio piale, ĩ ha sa tää konönö kitä. Teusö a na sa hapalo nö, ĩ na sa kuu: -"Jesus a totiatalo opa asawöö!" ĩ na makö pewö thama soatiopököo!- ĩ na sa kuu. ĩ naköö!

19 Pötisiila a, Akila a, Onesípotu a sai pö ha töpö kule ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na, -"Wa topa kule?" wa kuu!" ĩ na Paulo a kuu thaliö!- ĩ na wa kuu! 20 Kotítu tä uli ha Etaasötu a kua haipasoma. Miletu tä uli ha Tötöpimu a saliaö ha, sa takölöma. 21 Maa tä hälä paio mai ha, a huo haitaki solöö! Eupulu aiki, -Timóteo a na wa tä säökopalö nö, "Wa topa kule?" ĩ na Eupulu a kuu kuleö!" ĩ na wa kuu!- ĩ na Eupulu a kuu kule. Pötutëisi a, Linu a, Cláudia a, Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö, ĩ na töpö kui töpö solo, -Wa topa kule?- kawa na ĩ na ĩ töpö kuu kule.

22 Jesus Kaikana tä na sa hapalo nö, -Timóteo a ösi na a kua totikiö!- ĩ na sa kuu. ĩ na sa kuu nö, -Ĩ töpö pewö totiapala apaö!- ĩ na sa kuu kule. ĩ nakö.

Tito

Tito a na waheta tä simöpalö noai ĩ ta

Tito a hai, juteu tä pasi mai, ĩ a. Jesus a thapo wi ĩ a kupalo nö, Paulo a nokapalo kuköma, a pasilipotima. A pasilipoti tä, Jesus ta wäsä naitioma. ĩ na tä kua tä, Köteeta tä uli pata ha Paulo a, Tito a, ĩ na kilii töpö kalipalo waikioma maaki, -Tä tomöpo mi soai, Tito anö ĩ tä topama haiopöö!- Paulo a pi kuu salo, Köteeta tä uli ha Tito a takölöma. A takölö nö, hi waheta tä säökökö nö, -Sai pö kuo hätäho pamö Jesus a thapo wi ĩ töpö na töpö pata-mo wi, ĩ pata töpö thaa hätäha hailalöö!- ĩ na Tito a noa thama.

Ĩ na Tito a noa thaa nö, -Kawanö toitai wa tä thaa sinomoö! Toitai wa tä thaa sinomoö ha, ai töpönö wa uöma nö, toitai tä thaa naio kitä. Wanisala tä thaa häkikio ti! Teusö a na ai wa töpö pi hatukupama tä, wa ta wäsä holisimo mai, wa suasimo mai, ĩ na wa kua totihoö!- ĩ na Paulo anö tä säököpalö nö, ĩ na a kuuma.

Ĩ na tä kua tä, Teusö anö makö täapa koo läo wi, hi waheta tä na Paulo anö ĩ ta katehama. -Toitai ma tä thaa po-la tä kuno mai, wanisala ma tä thaa päla tä maaki, Teusö anö makö pi ipa päo salo, makö konöma. Teusö anö makö konöpö, kama ösi kua tolele ĩ a simönöma. A simöni ha, ĩ anö makö ösi salupalöma. Makö ösi salupalöma kutenö, Teusö ulupö makö pewö thapalö nö, makö ösi tikopöpalöma- Paulo a kuuma.

1 Paulo sa. Teusö anö sa kalipalama sinomo wi, ĩ sa. Jesus Cristo anö sa simönö noai, ĩ sa. Teusö anö töpö sailö noai, -Teusö a pitili- Jesus anö ĩ na ĩ töpö pi thama pia salo, sa simönöma. Teusö ta pitilii, ĩ tä na ĩ töpö pi hatukupamani pia salo, sa simönöma. Töpö pi hatukupamani wi, ĩ töpönö pitili ta hini totioma, ĩ töpö Teusöpöa päpaso kitä. Toitai tä thaa sinomoti wi, ĩ töpö kupaso kitä. ²-Sa ösi palimia waikipasoma salo, Teusö a na sa kuo soatio kitä- tä kuu wi, ĩ na Jesus anö ĩ töpö pi thama pia salo, sa simönöma. Sutu ha, hi masita tä uli thaa paio mi tä, Teusö a holisimo mi ipii, ĩ aiki, -Sanöma sa töpö ösi palimipamani kitäö!- ĩ na sutu ha, ĩ na Teusö a kuu nö, ³tä tetea apöpasoma tä, -Peiö! Hukikiö!- Teusö a pi kuu nö, -"Teusö anö sanöma makö ösi palimipamani kitäö!" tä kuu wi, huki ĩ sa ta hasulupama pia kuleö! Kamisa kai a wäsäpö, huki ĩ ta hasulupama pia kuleö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. ĩ na a pi kuu nö, Teusö anö makö täapa koo läo wi, ĩ aiki, -Sa kai a wäsä sinomoö!- ĩ na Teusö anö sa noa thama.

⁴Tito ai. Kawa na hi waheta sa tä simöni ke. Kamisamakönö Jesus sama thapo kua wi na, ĩ na kamsanö wa thapamanöma kutenö, kawa hai, ĩ ipa ulu wa totiwo. Kamakö hai ĩ pö Teusö a, Jesus Cristo anö makö täapa koo läo wi ĩ a, ĩ na kilii töpönö wa toti-apala nö, wa pi topapalama apa nö, ĩ na ĩ töpö kuapököö!

Jesus a thapo wi ĩ töpö na a patamo wi, ĩ na ĩ a kuaö

⁵Tito ai. -Makö kalipalo waikioma maaki, tä tomöpo mi soai, Tito anö ĩ tä topama haiopöö!- sa pi kuu salo, Köteeta tä uli pata ha wa takölö kipili. Wa takölö nö, -Sai pö kuo hätäho pamö Jesus a thapo wi ĩ töpö na töpö patamo wi, ĩ pata töpö thaa hätäha hailalöö!- ĩ na wa noa thaa kipili. ⁶-Ĩ a wani tomöpo mi thali- töpö kuu tä, a tomöpo mi ha, ĩ a hai, pata tä thapa ti! Tä hu-

sopö wani samiatä tä kuno mai, ĩ pata tä thapa ti! Ai töpö aiki, -Kama hai ulu töpö wanisala sipa apaö. Pata töpö hini mi ipö- ĩ na ai töpö kuu tä, ĩ pö a hai, pata tä thapa ti! Kama ulu töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpö hai ĩ pö a hai, pata tä thapa sisaaö! ⁷Pata tä hai, Jesus a thapo wi ĩ töpö na a mamö läpalo sinomo wi, Teusö a na ĩ a kalipalo sinomo kutenö, a totiatalo opati kitä. Önö kutenö, pata tä kupo pia wi, ĩ a tomöpo mi kutenö, -Ĩ a wani tomöpo mi- ĩ na ĩ anö ai töpö pi thamaö ha, ĩ a hai, ĩ pata tä kupo mai kitä. Jesus a thapo wi ĩ töpö na a mamö läapalo sinomo wi, ĩ aiki, -Kamisa pi tao opa asa sisaö. Ai töpö pi tao mi pasiwö- ĩ na ĩ a pi kuu maapökö. A hisoatalo mi, a polemo mi, a waitilimo mi, wani tä pi ipa mi, ĩ na Jesus a thapo wi ĩ töpö na a mamö läapalo sinomo wi ĩ a kupasopö, ĩ na ĩ a kua kitä. ĩ na a kua mi tä, ĩ a hai, pata tä thapa ti! ⁸Jesus a thapo wi ĩ töpö na a mamö läapalo sinomo wi, ĩ anö hama töpö ösö potehea läatalama sinomoö. ĩ anö toitai tä pii sinomo sisaö. A pi mosaiapalo sinomo opaö. Wanisala tä thatala mi ipii, Teusö a na ĩ a topa apaö. Hiopö tä na a noamo sapao opaö. ĩ na Teusö a thapo wi, ĩ pata tä kupo pia wi, ĩ na a kuaö. ⁹Pata tä kupo piale, ĩ a hai, pitili sama ta wäsä sinomo wi, ĩ tä ha a pi luluopököö! ĩ tä ha a pi luluo nö, ĩ anö ĩ ta wäsä nömöo nö, -Ĩ naköö! ĩ na wa kua totiopököö!- ĩ na ĩ a kuu tao opa kitä. Ai töpönö ĩ ta pitilimo wi ĩ ta peama wi, ĩ anö ĩ töpö kai a makokopamanöpöö!

Töpö holisimo opa wi, ĩ töpönö ai tiko ta kateha apaö

¹⁰Pitili ta hini wani ipii, ĩ töpö kua apa. ĩ töpö haö päatalo opaö. ĩ töpönö ai töpö mönama sinomoö. ĩ na nö patapö Moisés a kai hini totio wi, ĩ na ĩ töpö satehe epii ĩ na ĩ töpö kuaö. ¹¹Sitipa kökö sua pi topa apa päo salo, ĩ töpönö ta wäsä tä, noa tä naka silia apawö. Pitilimo totila nö kuno mai, ai tiko ta wäsä soa päoimata-

soö ha, töpö pilia kokale, ĩ ai töpö pewö aiki, -Jesus ta pitili häto mai kitä- ĩ töpö pi kulasoö. ĩ na tä kuaö ha, ai tiko ta wäsä holisimo wi, ĩ wa töpö wasupököö! ¹² Köteeta tili töpö kule, ĩ ai tänö ĩ töpö pi hatukutama wi, ĩ na ĩ a kuuma: -Köteeta tili töpö holisimo sinomoö. Salo a waitilimo kua wi na, ĩ na ĩ töpö waitilimo kuaö. ĩ töpö ota hatai kuno mai, ĩ töpö ösö potehepalo pi topa sisaö- ĩ na a kuuma. ¹³ ĩ na a kuu noai, ĩ pitili ta kutenö, ĩ töpö na wa hapalo nö, -ĩ na kuno maiö!- ĩ na wa kuu totihoö! -Jesus a pitili- ĩ na ĩ wa töpö pi thama totio pia salo, ĩ na a kuu totihoö! ¹⁴ -Juteu töpö nö patapönö ta kateha holisimo noai, ĩ pitili ta pi ti!- ĩ na wa kuu totiataloö! -Pitili tä sai a peama wi, ĩ töpö aiki, "ĩ na wa kuapököö!" töpö kuu wi maaki, ĩ töpö hini pikio tihöö!- ĩ na wa kuu totiataloö! ¹⁵ Töpö ösi ausii, ĩ töpö na salo pö pewö oamo toita apö. Ai a salo na ĩ töpö waio mai kitä. Jesus a thapo pasia mane, ĩ töpö ösi samii, ĩ töpö na ai salo a oamö wanisala apö. Salo a na ĩ töpö waio opaö. ĩ töpö pi tapomo wanisala apö. -Ki tä topa. Ki tä wanisala- ĩ na ĩ töpö pi kuu tai mi. ¹⁶ -Teusö sa taö- ĩ töpö kuu thali maaki, ĩ töpönö wanisala tä thatala salo, -ĩ töpönö Teusö a tai mi pasiwö- ĩ na ĩ töpönö ai töpö pi thapalama apa pasioö. -ĩ töpö wanisala apawö- Teusö a pi kuu. ĩ töpönö Teusö ta hini maapa wi. ĩ töpönö toitai tä thaa tai mi ipö.

Pitili wa ta hini tä, ĩ na wa kua kitä

2 Kawanö pitili wa ta wäsä pola nö, -ĩ na makö kuapököö!- ĩ na a kuu sinomoö!

² Pata töpö wano na, -Pe epii wasu wasu tuu koa apa ti!- ĩ na wa kuu! -Makö osemö mai, pö pi mosaia totikiö!- ĩ na wa kuu! -"Teusö a pitili" pö pi kuu totihoö! Ma töpö noima totihoö! Teusö ma tä kai hosa mai, makö satimo totihoö!- ĩ na pata töpö wano na, ĩ na wa kuu totiataloö!

³ Pata töpö suö nakö, -Teusö a na tä toita apii, ĩ tä thaa sinomo wi, ĩ na makö kuapöö!- ĩ na pata töpö suö na wa kuu naiö! -Ai ma töpö a kateha wanisala maikiö! Pe epii wasu wasu tuu koa apa tihöö!- ĩ na pata töpö suö na ĩ na wa kuu! Toitai tä thaa sinomo wi, ĩ tä na pata töpö suönö moko töpö pi hatukupamanöpököö! ⁴ Moko töpö pi hatukupamanö nö, -Au heano a, au ulu töpö, ĩ na töpö kui wa töpö noima totihoö!- ĩ na moko töpö na opii ĩ na pata töpö suö kuu sinomotipököö! ⁵ Töpö pi mosawi ipii, hiopö tä thaa mai, ai tiko tä wano na sapäko mai, kama töpö sai pö na suö töpö kalipalo makoka sinomoö, töpö kuati wi na, ĩ na pata töpö suönö ĩ na moko töpö thama toitiopököö! Ai töpö totiopalati kua wi na, ĩ na moko töpö thama hötöopö! Peanopö a hini totiatalo kua wi na, ĩ na pata töpö suönö ĩ na moko töpö thamapököö! ĩ na moko töpö thamaö ha, ai töpö aiki, -Teusö a kai a topa mi- ĩ na ĩ töpö kuu mai kitä. -Teusö a kai a huati wi, ĩ töpö tomöpo mi. Teusö a kai a holisi hätowö- ai töpö kuu mai kitä.

⁶ Hĩsa töpö na, -Pö pi mosaikiö!- wa kuu totiataloö! ⁷ Kawanö toitai wa tä thaa sinomoö! Toitai wa tä thaa sinomoö ha, ai töpönö wa uöma nö, toitai tä thaa naiö

kitä. Wanisala tä thaa häkikio ti! Teusö a na ai wa töpö pi hatukupama tä, wa ta wäsä holisimo mai, wa suasimo mai, ĩ na wa kua totihoö! ⁸ Wa ta wäsä makoka totiataloö! Wa ta wäsä makokaö ha, makö wanipo wi, ĩ töpö aiki, -ĩ a wanisala- ĩ na ĩ töpö kuu wi tä kua mai kitä. Teusö a na ai wa töpö pi hatukupama makokaö ha, ĩ töpönö makö a kateha tä, -Teusö ta kateha sinomo wi, ĩ töpö wanisala- ĩ töpö kuu tai mi salo, ĩ töpö kiliso kitä.

⁹ Ai töpö na töpö noa mi kalipalo sinomo wi, ĩ töpö na wa hapalo nö, -Pata töpönö makö noa mi kalipalama sinomo wi, ĩ pata ma töpö a hini nö, ma töpö pi mönahapama sinomoö! ĩ töpö na, "ĩ na a wani kuti ti!" pö kuu tihöö!- wa kuu nö, ¹⁰ -Pö thomömo ti! "ĩ a thomömo tai mi ipö thaliö!" ĩ na makö kalipalama wi, ĩ na ĩ ma pi wani thamaö!- ĩ na wa kuu totiataloö! Ai pata tä na töpö kalipalo sinomo wi, ĩ töpö topati ha, ĩ pata tänö Teusö ta hiopöpama mai kitä. Teusö anö makö täapa kōo läo wi, ĩ Teusö ta hiopöpama mai, -Teusö ta topa apa- ĩ na ĩ a pi kuu kuki kitä.

Teusö anö makö totiapala wi ĩ ta

¹¹ Pi naka. -Teusö anö sanöma makö totiapala apa salo, makö pewö täapa kōo läo pi topa apaö- tä kuu wi, huki ĩ ta kuu hinio kule. ¹² ĩ ta kuu hinioö ha, makö pi hatukulo nö, Teusö a hini mai, ĩ töpö kua kua wi na, huki ĩ na makö kua wani ipö. -Teusö anö makö totiapala apaö- tä kuu wi, ĩ ta kuu hinioö ha, -Hi masita tä uli ha makö kua naitia tä, ĩ na makö kuatiöpököö!- ĩ na makö pi thama thali. -Päla. Wanisala tä na sa pi wasiso wi, ĩ sa tä pii mi ipö!- ĩ na makö pi thama thali. Wanisala tä na makö pi mosawi, makö topa sinomoö, Teusö ma hini totihoö, huki ĩ na makö kuati wi, huki ĩ na makö thamati thali. Teusö anö makö totiapala wi, ĩ ta wäsäma kutenö, ĩ na makö thamati thali. ¹³ ĩ ta wäsäma kutenö, kamakö hai ĩ Teusö a pata hai, ĩ Jesus Cristo a hai, ĩ anö makö täapa kōo läo wi, ĩ a tapamoa konaso piale, ĩ tä na makö mamö pewö läa soa kule. -Aitakö! Kilia apawö! Ipa pata Jesus a huu kōa waikio kimi- ĩ na makö kuu piale, ĩ tä na makö pi tapoa soatia kule. ¹⁴ ĩ Jesus Cristo a lö kui, wanisala ma tä pewö thati noai, ĩ tä noa na a säpamonasoma. A säpamono nö, makö konöma. -Wanisala sa tä thaa wani ipii, toitai sa tä thaa pi topaö- ĩ na Jesus anö makö pi thama pia salo, makö ösi totipalö nö, Jesus anö makö thapo pi topa asa salo, a säpamono nö, makö konöma.

¹⁵ Tito ai. Sa kuuhe, ĩ ta katehaö! ĩ wa ta kateha nö, -ĩ nakö! ĩ na makö kuapököö!- ĩ na wa kuu totihoö! ĩ töpö tomöpo mi ha, -ĩ na makö kua maikiö!- wa kuu totihoö! ĩ na wa töpö noa thaa totilö! -Sa noa thaa maiki. Pata wa ta o?- ĩ na ai tä kuu ha, -ĩ na a kuu ti! Teusö sa tä kai a wäsä wi, ĩ saö!- wa kuu totihoö!

Makö wanisala apama maaki, Teusö anö makö koni

3 -Töpö kaikanamo sinomo wi ĩ töpö, pata töpö, ĩ na töpö kui töpö na, "Päla" kuu ti! ĩ töpö hini totiataloö!- ĩ na wa kuu! Wa kuu nö, -Makö pi mosaiki nö,

toitai ma tä thaa sinomoö! ² Ai ta kateha wanisala ti! Pö hapalo opa tihöö! Makö höla mai, ai töpö pewö na a noimo sinomoö!- ĩ töpö na wa kuu totihoö! ³ Teusö a na makö pi motio opa höttöo kipili. Teusö ma ta hini höttöo maapili. Makö mönama sinomo kipili. Wanisala tä pewö na makö pi wasiso opa nö, wanisala ma tä thaa pi topa apa nö, ĩ na makö kuati kipili. -Hi a wani kua wi na, ĩ na sa kua nö toa sö ö- makö pi kuu nö, ai ma töpö hġsu thaa nö, ĩ na makö kua sinomo kipili. Ai töpönö makö wanipoö, kamakönö ĩ ma töpö wanipo höttöa, ĩ na makö kuati kipili. ⁴⁵ ĩ na makö kua kipili maaki, Teusö anö makö täapa kōo läoma. -Teusö anö makö totiapala apawö. Makö pi ipawö- ĩ na makö pi thama nö, Teusö anö makö täa konöma. Toitai ma tä thaa pola tä kuno mai, wanisala ma tä thaa päla tä thaa anö makö pi ipa päo salo, makö konöma. Teusö anö makö konöpö, kama ösi kua tolele ĩ a simönöma. A simöni ha, ĩ anö makö ösi salupalöma. Makö ösi salupalöma kutenö, Teusö ulupö makö pewö thapalö nö, makö ösi tikopöpalöma. ⁶ Jesus Cristo anö makö täapa kōo läo wi, Teusö anö ĩ a simönönö nö, Teusö anö a ösi kua tolele, kamakö na ĩ a ösi ithoa totipamaköma. ⁷ A ösi ithoa totipamakö nö, Teusö anö makö totiapala apa salo, -Ī töpö topa kukömaö!- Teusö a pi kuuma. ĩ na a pi kuu ha, Teusö ulupö makö kupasoma. Teusö ulupö makö kupalo nö, -Sa ösi palimia waikia kutenö, Teusö a na sa pilia soatiopöö!- ĩ na makö ösi kuu sinomoö.

Jesus ma thapo wi ĩ makö aiki, -Toitai sa tä thaa sinomo pia salo- ĩ na makö kuupököö!

⁸ Tito ai. Sa kuuhe, ĩ pitili ta. -Sa kuuhe, ĩ na a kuu totio nömöoö!- ĩ na sa kuu kule. ĩ na wa kuu totio nömöoö ha, -Teusö a pitili- töpö pi kuu totio wi, ĩ töpö aiki, -Toitai sa tä thaa sinomo pia salo- ĩ na ĩ töpö pi kuupököö! Sa ta katehahe, ĩ ta topa apa. Töpö pewö topama wi, ĩ ta pasiwö. ⁹ Ai tiko ta topa mai, ta kua

pikia kule. Ai töpö pi saimo päo wi, ĩ töpönö ta kateha isi waniho soa päatalo opa wi, ĩ ta kua pikia kule. Nö patapö töpö a hilo noai, ĩ ta kateha pätio wi, ta kua höttöa. Moisés a kai a kateha sokamo läapalo opa wi ta kua höttöa. ĩ nasimö tä wani a kateha naio tihöö! ĩ nasimö wa ta kateha tä, wa töpö topapalama pola nö kuno mai, wa töpö hapalama wanisala apa kitä. ¹⁰ Ai tä aiki, kama pi wani saimo päo nö, ai töpö hapalama apa wi, ĩ a na, -Ī na a kua tihöö!- ĩ na wa kuu! Wa kuu kule maaki, wa kai a hini mi ha, -Ī na a kua tihöö!- ĩ na wa kuu kōoö! ĩ na wa kuu kōa kule maaki, wa kai a hini mi sati ipö tä, -Pälaö! ĩ na wa kua päoö- ĩ na wa kuu nö, ĩ wa wani häsiamaö! ¹¹ ĩ a wani wanisala apa salo, ĩ wa wani häsiamaö! ĩ a waninö wanisala tä thaö ha, -Ī a wani wanisala apöpasanoa- ĩ na tä kuu wi ĩ tä kua.

¹² Kawa na ai sa tä simöni pia salo. Ätemasö a hälawö. Sġkiku a wani hälawö. Sa simöa piale, ĩ a talaso noai ha, kawa hai, Nikópolis tä uli hamö a hua haitalölö! ĩ ha sa kua tä, wa kōa hötöpöpököö! ĩ ha tä uli ösö holelea soa tä, ĩ ha sa kutio pia salo. ¹³ Pata töpönö ai töpö noa thaa sinomo wi, ĩ tä säököle, ĩ Senasö anö ĩ tä möö sinomo taö öpa wi ĩ a, Apoolu a solo, töpö hama huu tä, ĩ wa töpö totiapala totihoö! ĩ töpö huso kōa tä, wani tä na töpö honi ipö ha, wa töpö täpälö! ¹⁴ Mi ha, Jesus a thapo wi ĩ töpö na, -Toitai ma tä thaa totihoö!- ĩ na wa kuu nö, -Wani tökö na töpö honimo wi, ĩ ma töpö pasilipalöpököö!- ĩ na wa kuu! ĩ töpönö toitai tä thaa nö, ai töpö pasilipalö nö, ĩ na ĩ töpö kuaö ha, ĩ töpö tomöpo mi mai kitä.

¹⁵ Kamisa na töpö kua naine, ĩ töpö aiki, -Tito a na wa tä säököpalö nö, "Wa topa kule?" ĩ na kamisa na töpö kule, ĩ töpö kuu kule!" ĩ na Tito a na ĩ na wa kuu!- ĩ na ĩ töpö kuu kule. Mi ha, ai töpönö Jesus a thapo naio kutenö, samakö pi ipaö. ĩ töpö na, -"Wa topa kule?" ĩ na Paulo a kuu kule!- ĩ na wa kuu! Teusö anö makö pewö totiapalapököö!

Filemom

Pilemō a na waheta tā simōpalō noai ī ta

Pilemō a pata hai, Jesus a thapo wi ī ai a kuoma. Pilemō anō Onésimo a noa mi wani kalipalama sinomotima maaki, Pilemō a pata na Onésimo a wani thomōmo nō, a tokōsolōma. A tokōsolō noai ha, Paulo a kule ha Onésimo a wani waloikitō nō, Paulo a kai a hinia totilō nō, -Awai. Jesus a pitili- a pi kuu totio nō, Jesus a thalōma.

Ī na tā kua tā, hi waheta tā sāōkōpalō nō, Pilemō a pata na Paulo anō Onésimo a wani simōa konōma. Hi tā waheta na ī na Paulo a kuoma: -Sutu ha Onésimo wa noa mi wani kalipalamati noai, ī a kuo paioma maaki, huki Onésimo a waninō Jesus a thapo naio wi, ī a. Önō kutenō, a wanipo mai, a totiapala totihoō! Kamisanō ī sa pi ipa hōtōa kule maaki, kawa na ī sa simōpa kōo pia kule- ī na a kuoma.

1 ¹⁻² Paulo sa. Jesus Cristo sa kai a wāsā sinomoō ha, sa ōkapalō noai, ī sa. Jesus a thapo naio wi, ī Timóteo a solo, hi waheta sama tā simōpali ke.

Ipa noi tā Pilemō ai! Cristo a na wa kalipalo naio sinomo wi ī wa. Kawa, kawa sai pō ha tōpō Teusōmo sinomo wi ī tōpō, ī na kilii makō na hi waheta sama tā simōni, Apiasoma wanō Cristo wa thapo naio wi ī wa na hi sama tā waheta simōa naini, sotatu tōpō kasiapalo kua wi na, ī na samakō kasiapalo kua hōtōle, ī na samakō kua kua wi na, ī na Akipu wa kua kua naio wi, ī wa na hi sama tā simōa naini, ī na makō kui makō na hi waheta sama tā simōni ke. ³ Kamakō hai ī pō Teusō a, kamakō hai ī Jesus Cristo pata tā, ī na kilii tōpō na sa hapalo nō, -Pilemō a kule ha, ī ha ai tōpōnō wa thapo wi, noa mi ī tōpō pewō totiapala apaō! Ī tōpō pi topapalama apaō!- ī na sa kuu.

Pilemō anō Jesus a thapo wi ī a

⁴⁻⁵ Pilemō ai! -Teusō a thapo wi, Pilemō anō ī tōpō pewō pi ipa thaliō! "Jesus Kaikana a pitili" Pilemō a pi kuu totio thaliō!- ī na sa ta kuu hini kule. Ī na sa ta kuu hini kutenō, Teusō a na, -Aitakōō!- ī na Teusō a na sa kuu sinomo nō, ⁶ -Hapa. "Jesus a pitili" ī na Pilemō a solo, ī na samakō pewō pi kuu ōsōha kutenō, Cristo a na samakō koka naia tā, Cristo anō samakō totiapala apati wi, ī tā na samakō pi hatuka totimakōō!- ī na Teusō a na, ī na sa kuu. ⁷ Ipa noi tāō! Wa tōpō pi ipa salo, sa pi mōnaha apaō. Sa pi topa apaō. Jesus a thapo wi ī wa tōpō pi ipa nō, ī wa tōpō pi mōnahapamanōma. Sa pi mōnahapalama apa naia kule.

-Onésimo a thaa konōō!- Paulo anō Pilemō a noa thaa noai ī ta

⁸ Pilemō ai! Önō kutenō, Cristo anō sa simōnōma salo, -Ī na a kua totihoō!- ī na kamisanō wa noa thaa kili mai kitā maaki, ⁹ wa pi ipa pāo salo, wa noa thaa mai kitāō! -Ī na wa kua mi salo!- ī na sa kuu pāoō. Pilemō ai! Paulo sa. Patasipō sa wani. Cristo sa wāsātima kutenō, sa ōkama wani tititia kule. ¹⁰ Hisa ha sa tititia

tā, Cristo a na Onésimo sa pi hatukupamanōma kutenō, -Onésimo hai, ipa ulu a- ī na sa kuu. Kawa na, -Onésimo a na ī na wa kuapō!- ī na sa kuu pia kule. ¹¹ Ī a hai, wa pasilipo wi ī a kuo maama maaki, huki wa pasilipo wi ī au tā kupaso ke. Ī anō sa pasilipo naioō.

¹² Kamisanō ī sa pii hōtōa kule maaki, kawa na ī sa simōpa pia kōa kule. ¹³ Cristo sa ta wāsā sinomoti ha, hi sai a lototole, ī a sai ha sa titimakōmae. Ī a sai ha sa titia soa tā, -Hisa ha Pilemō a kua naia mi kutenō, Onésimo anō sa pasilipopōō!- ī na sa pi kuu nō, -Kamisa na a kua naikiō!- ī na Onésimo na ī na sa kuu pi topama. ¹⁴ Ī na sa kuu pi topama maaki, kawa aiki, -Awai. Kawa na Onésimo a kuo naioipō!- ī na wa kuu paio mi tā, -Kamisa na a kua naitikiō!- ī na Onésimo a na ī na sa kuu mai kitā. Ī na tā kuaō ha, -Paulo anō sa noa thaa pāo salo, "Awai. Paulo a na Onésimo a kua naioipōkōō!" ī na sa kuu pāo hōtōo kitā- ī na wa pi kuu akōna, -Hāō! Ī na kuno mai- sa pi kuu totia hōtōtalopi. Kamisanō wa noa thaa mai ha, kawa pi saimo nō, -Paulo a na Onésimo a kuo naitiopōō!- ī na wa pi kuu ha, tā topa sisaa.

¹⁵ -Kawa na Onésimo a kalipalo paioma, tiko hamō a asulōma maaki, kawa na a kononō nō, ī ha a kuo soatiopō- ī na sa pi kuu kule. -Tiko tā sai pō na a kuatalo paio maama kutenō, kawa sai pō ha a kua koiki nō, kawa na a kupalo naitiopō- ī na sa pi kuu kule. ¹⁶ Sutu ha Onésimo wa noa mi kalipalamati noai, ī a kuo paioma maaki, huki Onésimo anō Jesus a thapo naio wi, ī a. Önō kutenō, kamisanō Onésimo sa pi ipa wi maaki, kawanō ī wa pii satia apaō. Kawa na Onésimo a kalipalo sinomo kutenō, ī wa pii kitā maaki, huki ī anō Jesus a thapo salo, ī wa pii satia apa kitā.

¹⁷ Önō kutenō, -Paulo a solo, Teusō a na samakō kalipalo sinomo wi, ī samakō- ī na wa pi kuu waikia kutenō, kawa na sa walo tā, -Aitakōō! Hisa ha a kua naikiō!- kamisa na wa kuu kua wi na, ī na Onésimo a na ī na wa kuu! ¹⁸ Kawa na Onésimo anō wanisala tā thaa hātopalōma? Kawa na ī anō noa tā totoa kōo mai ha, ī a kua soa hātoakō? Ī na tā kuaō ha, kamisa na ī noa wa tā nakalōō! ¹⁹ Ī wa tā noa nakaō ha, sa tā noa

totoa hōtōki kitā. Paulo sanō ĩ sa tā noa totoki kitā. ĩ na sa kuuhe, kamisa aminō sa tā sāōka ke. -Paulo sanō ĩ sa tā noa totoki kitāō!- ĩ na sa kuu ke maaki, kamisa na wa tā noa totoa kōo mai ha, ĩ na wa kua soa kule ta pi kuu mai. Pi naka. Kawa aiki, -Paulo anō Cristo a na sa pi hatukupamani wi, ĩ tā noa na Paulo a na sa kupaloti nō, sa kalipalo sinomotipōō!- ĩ na wa pi kuu akōna, wa pitilimo pi. ²⁰ Ipa Onésimo ai. Cristo wa thapo naio kutenō, sa pi topa kopamanōō! -Onésimo a thaa konōō!- ĩ na sa kuu ha, Cristo wa thapo naio kutenō, -Hai. Awai- ĩ na a kuu totihoō! ²¹ Sa pi tapoiki nō, -Pilemō a hai, "Hai. Awai. 'Onésimo wa thaa konōō!' ĩ na Paulo anō sa noa thaō ha, Onésimo sa thaa koni kitāō! 'Onésimo wa thaa konō nō, wa totiapala soatiopökō' ĩ na Paulo a kuu nōmōo maama maaki, Onésimo sa totiapala soatio pia salo. Paulo anō sa noa thae, ĩ sa ta hini kitāō!" ĩ na Pilemō a pi kuu kitāō!- ĩ na sa pi kuu salo, kawa na hi waheta sa tā simöpali ke.

²² ĩ na tā kua tā, Teusō a na, -Kamisamakō na Paulo a simöpalōō!- makō kuu wi, Teusōnō ĩ ta hininōma, tā tetepo opa maa noai ha kamakō na sa hamamo kitā. Ōnō kutenō, -Sa hama kutapō a sai thakōō!- ĩ na sa kuu kule.

-Wa topa kule?- ai tōpō kuu wi ĩ tōpō

²³ Kawa na Epapōtasō a kai simöpaso ke. Kama aiki, Cristo a na ĩ a kalipalo pi topa salo, titita wi a sai ha sa titia soa tā, kamisa na ĩ a kua sātāa naitia kule.

²⁴ Kamisa na tōpō kalipalo naitio wi, Marcos, Atisōtaku, Temasō, Lucas, ĩ na tōpō kui tōpō solo, kawa na ĩ tōpō kai simōa naipaso ke. ²⁵ Jesus Cristo Kaikana tā na makō a wäsā nō, -ĩ tōpō totiapala totioō!- ĩ na sa kuu. ĩ nakōō!

Hebreus

Epöteu töpö na waheta tä simöpalö noai ĩ ta

Juteu töpö, epöteu töpö a hilo kua naine, ĩ töpö na hi waheta tä simönöma. ĩ epöteu töpö na hi waheta tä simönö noai, ĩ töpönö Jesus a thapoma kutenö, ai epöteu töpönö Jesus a thapo pasi mai, ĩ töpö aiki, -Kamakö hai ĩ nö patapö töpö Teusömo sinomo kua noai na, ĩ na makö Teusömo kua sisapökö! Jesus ma thapo naio maikö! A hosalöhe!- ĩ na ai töpö kuuma.

Önö kutenö, ai tänö hi waheta tä säökopalö nö, ĩ na a kuuma: -Jesus a hosa tihö! Sutu upa Teusö anö juteu makö pi hatukupamani pia salo, kama kai a wäsä sinomo noai, Teusö anö ĩ töpö simöpalöma maaki, huki makö pi hatuka totipamani pia salo, kama hai ĩ ulu Jesus a simöa nömöpalöma. A simöpalö noai, ĩ Jesus a hinia totilö! Äju töpö, Moisés a pata, Teusö a täpä sinomo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pewö hai, ĩ pata töpö pewö maaki, Jesus a hai, ĩ pata tä sai totiwo- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Huki Cristo a iä pö lotete sati ipö. Salo pö hiima iä hai kuno mai. Cristo a säpamonaso noai, ĩ a iä pönö makö ösi ausipasoma. Sanöma makönö wanisala ma tä thaa wi, ĩ tä pi na Cristo a säpamonasoma- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu noai, hi waheta tä na ĩ tä säökökö nö, ĩ epöteu töpö na ĩ tä waheta simöpalöma.

Jesus anö kamakö pewö na Teusö a kai a wäsä noai ĩ ta

¹ Sutu ha kamakö hai ĩ nö patapö töpö na Teusö a hapalo pia salo, kama kai a wäsä sinomoti noai, ĩ töpö na a hapalo somatioma. ĩ töpö na a hapalo somatioö ha, ai nö patapö töpö pewö na ĩ töpönö Teusö a kai a wäsäa tolea nömöa köatalo opa hötötioima. ² Sutu ha ĩ na nö patapö töpö na Teusö a hapaloma maaki, huki ola makö na a hapalo pia salo, kama hai ĩ pelupö a simönöma. A simönöma, kamakö pewö na pelupö anö pö a kai a wäsä tolea nömöoma. Somi tä sai tä, pelupö a na Teusö a hapalo nö, -Hutu mosökö pata, pili motokö, pilipoma a, sitikali pö, hi masita tä uli, ĩ na tökö pewö kui tökö thapalöö!- a kuu ha, pelupö anö ĩ tökö pewö thapalöma. ĩ na tä kua tä, Teusö aiki, -ĩ wa tökö pewö thapopö!- ĩ na pelupö a na ĩ na pö a kuuma. ĩ tökö pewö thapo noai, kamakö na ĩ a hapaloma. ³ Teusö a wakala kui na, ĩ na pelupö a wakala kuö nai soatawö. Teusö a kui na, ĩ na pelupö a kuö nai soatawö. Hutu mosökö pata, pili motokö, pilipoma a, sitikali pö, hi masita tä uli, Teusö a hai ĩ pelupö anö ĩ tökö pewö huöpoö. A hapalo lotete epii, ĩ tänö ĩ tökö pewö huma makoka apatii. Sanöma makönö wanisala ma tä thaa noai, Teusö a hai ĩ pelupö anö ĩ tä salupalö nö, makö ösi ausipalö nö, ösö öpö hamö a konasolöma. A kononö nö, pelupö a hai, pata tä nai soata kutenö, Teusö a lotete sati ipii, ĩ a kotö ha a loköma.

Äju töpö na Teusö a ulupö hai, ĩ pata tä sati ipöwö

⁴ Teusö anö kama hai ĩ töpö simöta sinomo wi, ĩ äju töpö hai, ĩ pata töpö sai waikiwö maaki, Teusö anö pelupö a hai, ĩ pata tä thaa satia apöpalöma. Önö kutenö, -Ipa ulu a- Teusö a kuu wi, ĩ a hilo topa satia apa. -Ipa äju töpö- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ töpö a hilo

topa maaki, -Ipa ulu a- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ a hilo topa satia apa asaa.

⁵ Önö kutenö, ĩ na Teusö a kuuma:

-“Kawa hai, ipa ulu wa. Kamisa hai, au hao sa” huki ĩ na sa kuu kuleö!-

ĩ na pelupö a sai na ĩ na Teusö a kuu asama. Äju tä na a kuu maama. Kama hai ĩ pelupö a sai na a kuu sisama.

-Au hao sa kupaso kitä. Ipa ulu wa kupaso kitä- ĩ na ai äju tä na ĩ na a kuu pasio maama. Pelupö a na a kuu sisa asama.

⁶ ĩ na tä kua tä, Teusö anö kama hai pelupö a kuo soma noai, hi masita tä uli ha sanöma makö pilile, ĩ makö na pelupö a simöpa salo, -“Teusö a ulupö hai, ĩ pata tä sai asawöö!” ĩ na ipa äju töpö pewö kuu kuköpökö!- ĩ na Teusö a kuuma.

⁷ ĩ na tä kua tä, äju töpö a kateha nö,

-Teusö sanö ipoko sa tä thama kua wi na, ĩ na äju sa töpö thama kua hötöoö. Koa taka äka thama kua wi na, ĩ na äju sa töpö thaa thama hötöoö- ĩ na Teusö a kuuma.

⁸ ĩ na tä kua tä, Teusö a kaikana pata kui na, ĩ ha pelupö a kaikana wäa hötöa soata kutenö,

-Teusö ai. Ai töpö na wa kaikanamo mapo mai kitä. Au töpö na wa kaikanamo makoka apa kuki kitä!

⁹ Toitai wa tä thaa pi topa apa sisaö. Wanisala wa tä thaa wani ipö. Önö kutenö au pata tä Teusönö wa saia asapalöma. Kawa na ai töpö kua naia kule maaki, Teusö anö wa saia asapalö nö, wa kaikana asapalöma kutenö, pe epii wa pi mönaha satia apöpamanöma!- ĩ na Teusö tä waheta kuu. ¹⁰ ĩ na tä kua tä,

-Kaikana ai. Somi tä sai tä, masita wa tä uli thapalöma. Pili wa aminö hutu mosökö pata thaa naipalöma.

¹¹ ĩ wa tä pewö thapalö noai, ĩ tä pewö mataso kitä maaki, kawa mapo mai kitä. Haloi ösö hotea kulaso wi na, wa tä thapalö noai, ĩ na ĩ tä pewö hotea kulaso kitä.

¹² Ai tänö haloi ösö hote hapolokoa kopalö nö, tiko ösö täa thaa nömöa koni wi na, hutu mosökö pata, masita tä uli pata, ĩ na tökö kui, ĩ na wa tökö hapolokoa thaa hõtöpalö nö, tiko wa tökö thaa nömö-pali kitäö! ĩ tä pewö hoteso kitä maaki, kawa hote pasio mai kitä- ĩ na pelupö a na ĩ na Teusö a kuuma. ¹³ ĩ na a kuu nö, -"Kawa solo makö kaikanamopö!" ĩ na sa pi kuu salo, kamisa kotö ha a loikisö! Wa wanipoti wi, ĩ sa töpö pewö utitipamanö nö, kawa na ĩ sa töpö kilima kuki kitäö! Sa töpö utitipama totio paio mi tä, kamisa na wa lotiki nö, wa kaikanamo naiopökö!- ĩ na pelupö a na Teusö a kuuma. Äju töpö na a kuu pasio maama.

¹⁴ Wi na äju töpö kuö pasiwö? Ipoko tä kui na, ĩ na töpö kuö pasiwö. Pili töpö sai kua mi. Wi na ĩ töpö kua pasioö? Teusö anö ĩ töpö simöa sinomo wi ĩ töpö. Teusö anö ĩ töpö simöaö ha, Teusö anö sanöma makö täapa koo läo piale, huki ĩ äju töpönö ĩ makö pasilipo sinomoö.

Teusö anö makö täapa koo läo wi, ĩ tä toita apö

2 Önö kutenö, Teusö a hai ĩ pelupö anö ta wäsä noai, kamakö na ai töpönö ĩ ta wäsä tolea noai, ĩ tä na makö pi hanoa maapö! ĩ ma ta hini makoka totiatalo opapö! ² Sutu ha Sinai makö pata hamö äju töpönö Moisés a na ta wäsä noai, ĩ ta pitilio opama. ĩ ta pitili ipii, ai töpönö ĩ ta hini pasio mai, Teusö anö ĩ töpö peama totioma. ³ -Teusö anö makö täapa koo läo wi ĩ tä toita apö- huki tä kuu wi, kamakö na ĩ ta wäsä noai, ĩ ma ta hini wani tä, pe epii Teusö anö makö peama nömöo kitä. Teusö anö makö täapa koo läo wi, Jesus pata tänö ĩ ta wäsä somama. Jesus anö ĩ ta wäsä soma noai, Jesus a hini noai, ĩ töpönö ĩ ta wäsä tolea nömöoma. ĩ ta wäsä tolea nömöoö ha, -Pitili ta-samakö pi thamama. ⁴ -"Teusö anö makö täa koni kitäö!" tä kuu wi, ĩ ta pitili- ĩ na Teusö anö samakö pewö pi thama naio pia salo, tä aipöama pi kiliha apatima. Ai töpö salia apati wi ĩ töpö toapama koo, ai töpö noma totisoma maaki, töpö temöa komani, Teusö anö ĩ na tä thamatima. ĩ na tä thamati nö, -Kamisa ösi kua tolele ĩ anö tä pewö totoma wi, sanöma töpö na ĩ tä totoma hätäpopö!- ĩ na Teusö a pi kuu noai, sanöma makö na ĩ tä pewö totoma hätäpotima. Önö kutenö, -"Teusö anö makö täa koni kitäö!" tä kuu wi, ĩ pitili tä sai a- ĩ na samakö pi thama totio opama.

Jesus anö makö pasilipalö nö, makö täa koni wi ĩ ta

⁵ Masita tä uli tutei tä uli na Teusö anö sanöma makö piliama piale, ĩ tä pi na sa hapaloti pole, ĩ tä uli na kamakö na Teusö anö äju töpö kaikanamoma mai kitä. ĩ töpö na pö kaikanamoö!- ĩ na äju töpö na Teusö a kuu pasio maama. ⁶ Pi naka. ĩ na Teusö tä waheta na ĩ na ai ta kua pasia:

-Teusö ai. Sanöma samakö na wa pi tapomo opati nö kiliawö. Sanöma samakö päwö maaki, kamisamakö na wa pi honipo opa nö, samakö pasilipo opatii.

⁷ Kawanö äju töpö na sanöma samakö komoatalama paioma. Samakö komoatalama paioma maaki, samakö hösöka kopamanö nö, kaikana tä toita apii tä kui na, ĩ na samakö thaa nömöpalöma. "ĩ sanöma töpö totiatalo opawö," ĩ na kawanö ai töpö thama apama.

⁸ Kawanö ĩ tä pewö na sanöma samakö kaikanamoma totioma- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

-ĩ tä pewö na sanöma makö kaikanamoma totioma- tä kuu kutenö, ai tä na makö kaikanamo pasio mai tä kua pasia mai kitä. ĩ tä pewö na makö kaikanamoma totioma maaki, ĩ tä pewö na sanöma makö kaikanamo wi, huki ĩ ma tä tapa mane. ⁹ ĩ ma tä tapa mane maaki, Jesus ma uni tapa sisa kule. Teusö aiki, -Ipa ulu a hai, sanöma tä kupasopö- ĩ na Teusö a pi kuu ha, pelupö a hai, sanöma tä kupasoma. Äju töpö na Teusö anö Jesus a komoapalama paioma. A komoapaloma kutenö, a nomasoma. Teusö anö sanöma makö noima nö, makö totiapala apa kutenö, sanöma makö pewö noa na Jesus a säpamonasoma. Pe epii a peamamo totio opa paioki nö, a säpamonasoma kutenö, Teusö anö a kaikana totipalöma. Önö kutenö, huki Jesus a möamö toita apii, a kaikana toti ipii, ĩ ma uni tapa kule.

¹⁰ Huki a kaikanamo totia kule maaki, a pea totio opa paioma. A pea paio maama köna, a kaikana kupo maa noa kipi. Teusö anö hutu mosökö pata, äju töpö, masita tä uli pata, salo pö, sanöma töpö, ĩ na tökö kui tökö pewö thapo pi topa apa salo, ĩ na tökö pewö thapalöma. Teusö a wakala apii, a toita apii, ĩ na Teusö a kui, hi tä hētu hamö ĩ a kupoli, ĩ hamö kama hai ĩ ulupö makö satehe epii, makö kuo naiopö, Teusö anö Jesus a kaikanapalöma. Jesus a kaikanapalö noai, ĩ anö Teusö a na Teusö ulupö makö kai konasolöma, Teusö anö makö täa koni.

¹¹ Wanisala ma tä thaa wi, Jesus anö ĩ tä hosalo nö, makö ausipali. Makö ausipali wi ĩ makö, Jesus a, ĩ na kilii makö hai, Teusö ulupö makö pewö. Önö kutenö, Teusö ulupö makö na, -Ipa hoose töpö- ĩ na Jesus a kuu kili mai kitä. ¹² ĩ na a kuuma:

-Teusö ai. Ipa hoose töpö na kamisanö wa wäsä kitä. ĩ töpö pewö kokamo pa, kawa na au ama sa ta thaa kitäö!-

ĩ na a kuuma. ¹³ ĩ na a kuu nö,

-Teusö a na sa mamö teteki kitäö! "Teusö a pitili" sa pi kuu totio kitä-

ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu nö,

-Kamisa na Teusö anö kama hai ĩ ulu töpö totopö noai, hisa ha ĩ töpö solo samakö kua kule- ĩ na Jesus a kuuma.

¹⁴ Teusö ulupö makö sanöma kutenö, pili makö säi, pili makö iä pö, ĩ na tä kui tä kua. Önö kutenö, ĩ na Jesus a kua naipasoma. Jesus a säi, a iä, ĩ na a kua naipasoma. Sai tä sai patanö sanöma töpö säpa taö öpa wi, Jesus anö ĩ a utitia totipali pia salo, sanöma tä kupalo nö, a säpamonasoma. A säpamonaso noai, ĩ tökö, Sai tä sai pata utitia totipalöma. ¹⁵ Pata tänö ai töpö noa mi kalipalama pätio nö, töpö peama sinomo wi, ĩ a pata na ĩ töpö kili kua soatio kua wi na, ĩ na makö noma-

so wi, ĩ tā na ĩ na makö kili kua soatioma. Makö noma-so wi, ĩ tänö makö uni pewö huöpo totitioma maaki, Jesus anö makö uni tää kōo pi topa salo, a sãpamona-soma. ¹⁶ Jesus anö äju töpö pasilipopö, a huu maama. Sanöma makö, ĩ Abraão tolewö makö pasilipopö, a huu pasioma.

¹⁷ Pi naka. Jesus aiki, -Ī sanöma sa töpö pasilipo pia salo, Teusö sa täpä sinomo wi, ĩ pata sa kupo pi topa apaö- ĩ na a pi kuu nö, ĩ poose makö kua kuati wi na, ĩ na Jesus a kua kua totipasoma. Makö totiapala apatii, Teusö a na a kalipalo mapo mi, ĩ na Jesus a kua pi topa salo, kamakö kua kua wi na, ĩ na Jesus a kua kua hõtö-pasoma. Wanisala ma tä thaa wi, Jesus anö ĩ tā noa maa totipamani pia salo, sanöma tä kupasoma. Sanöma tä kupalo nö, Teusö a täpäpö, Teusö a na a walota asa wi, ĩ a kupasoma. ¹⁸ Jesus a hai, ĩ sanöma tä kupasoma tä, Sai tä sai patanö wanisala tä na a simöa totioö ha, a peatima. Önö kutenö, huki Sai tä sai patanö wanisala tä na makö simöa sinomo wi, Jesus anö ĩ makö pasilipo taö öpa kitä.

**Moisés a hai, pata tä waikiwö maaki,
Jesus a hai, pata tä sati ipöwö**

3 Teusö anö makö nakalö noai, ĩ makönö Jesus ma thapo naio wi ĩ pö! Jesus a na pö pi tapomo totioö! -Teusö anö a simönö noai, ĩ Jesus a. Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata tä sai- ĩ na makö kuu wi, ĩ Jesus a na makö pi tapoa totiköo! ² Teusö anö Jesus a sailö nö, -Ī na wa tä thamaö!- ĩ na Teusö anö Jesus a noa thaö ha, Jesus anö ĩ tā pewö thama totiatalo opatima. Teusö anö sanöma töpö thapo wi, ĩ töpö ösi pewö hamö Teusö a kua kutenö, ĩ töpö hai, Teusö a sai pö uni. Teusö a sai pö pewö hamö Moisés a kalipalo makoka apa kuati noai na, ĩ na ĩ pö sai pewö hamö Jesus a kalipalo makoka kua hõtötioma. ³ Sanöma wa tä sai pö möö nö, -Sai a toita apö a- wa pi kuu kule maaki, ma, ĩ sai a thakö noai, ĩ pili a sai toita sati ipö. Önö kutenö, -Moisés a toita apö- ĩ na makö kuu kule maaki, -Jesus a toita sati ipö- ĩ na makö kuu totiopökö. ⁴ Sai pö pewö kule, sanöma töpönö ĩ sai pö thaköma maaki, Teusö anö ĩ tā pewö thaa satia apöpalöma. ⁵ Teusö anö Moisés a kalipalama sinomo noai, ĩ Moisés a. Teusö a thapo noai ĩ töpö hai, Teusö a sai pö uni kuo noai, ĩ a sai pö pewö ha Moisés a kalipalo makoka apa soatioma. Moisés a kalipalo pola nö, -Waiha, ĩ na Teusö a kuu pia salo- ĩ na Moisés a kutima. ⁶ Teusö anö Moisés a kalipalamati noai, ĩ a päwö. Jesus a hai, Teusö a hai ĩ pelupö a toti pasiwö. Jesus anö Teusö a hai ĩ sai a thapo makoka apaö. ĩ a sai hai, ĩ kamakö. Jesus anö makö thapoö. Makö kili mai, -Teusö anö makö täapa kōo läo totio kitäo!- ĩ na makö kuu mapo mi tä, kamakö hai, Teusö a sai pö uni.

Teusö a hai ĩ töpö mota mapo wi ĩ ta

⁷ Önö kutenö, Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuu wi, ĩ ta hiniä totilöo!

-Huki, Teusö a hapalo pole, ĩ wa ta hini nö, "Päla" pö kuu ti!

⁸ Sutu ha, sanöma töpö pilia mai, ĩ tā uli hamö au kolo töpö huti pamö, ĩ töpönö Teusö a wapati nö, "Teusö anö peama kua ti noai na, ĩ na pö kua nömötio tihöo!- ĩ na Teusö a ösi kua tolele, ĩ na ĩ a kuu.

⁹ Teusö aiki,

-Ī hamö 40 tä inama na sa kuati noai, ĩ töpönö ĩ tā taa waikioma maaki, ĩ töpönö sa wapati nö, "Teusö anö makö peama hõtöo hãto mai kitäo!" ĩ na ĩ töpö pi kuti-ma.

¹⁰ ĩ na töpö pi kuti ha, ĩ töpö na sa hĩsola nö, "Ī töpö pi wani tapomo wanisala apawö. Sa kai peama apatiwö" ĩ na sa kuu totioma-

ĩ na Teusö a kuuma. ¹¹ ĩ na a kuu nö,

-Sa hĩso opa salo, "Ki tä uli ha töpö mota mato wi, ĩ sa tä uli totoa pi topa apama maaki, ĩ tā uli ha ĩ töpö lisipo pasio mai kitäo!" ĩ na sa kuu totia kuleo!- ĩ na Teusö a kuuma.

¹² Ipa pö! Pö mosawia totikiö! Makö mosawia mi tä, makö pi tapoa wanisala apöki nö, -Teusö a pitili- makö pi kuu mapaso matimöo! ĩ na makö pi kuu mapalo nö, Teusö a temö öpii, ĩ a na, -Pälaö!- ĩ na makö pi kuu totio matimöo! ¹³ ĩ na makö kua maiki. -Huki- tä kuu wi, ĩ tā wakala pewö hamö makö mosawia totiki nö, pö hapalo hētupaso totioö! -Ī naköo! ĩ na makö kua totio opapöo!- ĩ na makö kuu hētupaso mi tä, wanisala tä thaa wi, ĩ tänö makö mönamaö ha, Teusö a na, -Päla- makö kuu satimo opa kukö matimöo! ¹⁴ Somi tä, kamakö pewö aiki, -Cristo a pitili- makö kuu kukö noai na, ĩ na makö kuu mapo mi tä, Cristo ma thapo wi, ĩ makö sai. ¹⁵ Teusö tä waheta aiki,

-Huki Teusö ma kai hini tä, Teusö a kuu wi ĩ tā na, "Päla" pö kuu ti! Au kolo töpönö Teusö a kai a peama apa nö, Teusö a na "Päla" töpö kuu satimo opa kua noai na, ĩ na pö kua nömöo tihöo!- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

¹⁶ Teusö a kai a hini nö, a kai a peama apa nö, Teusö a na, -Päla- töpö kuu satimo opa noai, ĩ witi pili töpö kuoma? Esitu tä uli ha töpö kuo noai, tiko tä uli hamö Moisés anö ĩ töpö tää konönö noai, ĩ töpönö Teusö a kai a peamatima. ¹⁷ 40 tä inama na ai töpö na Teusö a hĩso opati noai, ĩ töpö hai, ĩ witi pili töpö pasiwö? Ai töpönö wanisala tä thatala apati salo, sanöma töpö kua mai, ĩ tā uli ha ĩ töpö huti pamö, töpö nomapoti noai, ĩ töpö na Teusö a hĩsoma. ¹⁸ Teusö aiki, -Makö mota apöle, ki tä uli ha ĩ sa tä mapama pi topama maaki, ĩ hamö makö lisipo pasio mai kitäo!- ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ witi pili töpö na ĩ na a kuuma? Teusö a kai a hini maa noai, ĩ töpö na a kuu totioma. ¹⁹ Önö kutenö, -Teusö a pitili- ĩ na töpö pi kuu mi ipö kutenö, ĩ tā uli ha töpö lisipo pasio maama.

4 Teusö aiki, -Makö mota mapo wi, kamakö na ĩ sa tä totoki kitäo!- ĩ na kamakö na Teusö a kuu waikioma kutenö, pö pi mosawia totikiö! Makö pi mosawia mi tä, Teusö aiki, -"Makö mota mapo wi ĩ sa tä totoki kitäo!" ĩ na sa kuu totioma maaki, ĩ ma tä tää hõtöo maama- ĩ na kamakö na ĩ na Teusö a kuu kitäo!

Önö kutenö pö pewö pi mosawia totikiö! ²Kolo töpö na Teusö ta topa apöle i ta wäsä noai, ola makö pewö na i ta wäsä nömöoma. Teusö ta wäsä noai, i kolo töpönö i ta hini hõtöoma maaki, -Pitili taö!- i na i nö patapö töpö pi kuu totio maama kutenö, mota mapo wi i ta uli hamö Teusö anö i töpö lisipama maama.

³Kamakö aiki, -Teusö ta pitili ipö- i na makö pi kuu totio wi, i makö puko opa asaö. Teusö anö makö mota mapamani wi, i ha makö lisia asapamani. Teusö aiki, -"Mota mapo wi, i sa tä totoki kitä maaki, i töpö na sa tä totoa pasio mai kitäö!" i na sa hïso opa salo, i na sa kuu totioma-

i na Teusö a kuuma. Somi tä sai tä, Teusö anö tä pewö thapalö noai, i tökö soatawö, mota mapo wi i ta kua soata naioma maaki, -I töpö na, mota mapo wi i sa tä totoa pasio mai kitäö!- i na a kuuma.

⁴Mota mapo wi i ta wakala kuo noai, Teusö tä wahanö i ta katehama: -6 tä wakala kui tä wakala na Teusö a kalipaloti nö, a kalipalo paio nö, i hena tä ai tä wakala kuki wi, i tä wakala na Teusö a kalipalo mai, a mota mapasoma- i na Teusö tä waheta kuu. ⁵I na Teusö tä waheta kuu nö, mota mapo wi i ta pi na a kuu koo nö, -I tä uli ha sa töpö mota mapama pi topa apama maaki, i tä uli ha i töpö lisipo mai kitäö!- i na Teusö tä waheta kuu. ⁶Teusö ta topa apöle, kolo töpönö i ta hini soma noai, i töpönö i ta hini totio maama. -Teusö a pitili- i na i kolo töpö pi kuu mi salo, i töpönö mota mapo wi i ta täa pasio maama. Önö kutenö, mota mapo wi, ai tiko töpönö i ta täa asali kitä. ⁷Mota mapo wi i ta uli ha kolo töpö lisipo mi ha, Teusö aiki, -Mota mapo wi, waiha i sa tä totoki kitä- a pi kuuma. Huki Teusö anö i ta totoa pi topa kule. Mota mapo wi i ta uli ha kolo töpö lisipo maa noai ha, waiha Teusö anö Davi a noa thaa nö,

-"Huki Teusö ma kai a hini salo, 'Päla' pö kuu satimo tihöö!" i na wa kuu- i na Teusö a kuuma.

⁸Davi a kua paia mai ha, mota mapo totio wi, i ta uli ha Josué anö i kolo töpö kai lisipasoma aköna, Teusö anö mota mapo wi i ta kuo piale, waiha i ta kateha koo maa noa kipi. ⁹Önö kutenö, mota mapo totio piale, Teusö ma thapo wi i makö na i ta kua soa. ¹⁰Makö ösi mota mapo totio wi, Teusö anö i ta totoki wi, kawanö i wa tä tälöma, Teusö a kalipalo maa kupaso noai na, i na wa kalipalo maa kua naipaso kitä. ¹¹Önö kutenö, makö kasiapalo opa nö, mota mapo wi, Teusö anö i ta totoa pole, i ma tä täa totilöpöö! Ma tä tälöma, kolo töpö kua kua noai na, i na makö kua mai kitä. -Teusö a pitili- i na kolo töpö pi kuu maa noai, i töpönö Teusö a kai a hini wani ipö salo, mota mapo wi i ta uli ha i töpö lisipo pasio maama.

¹²Teusö a haö wi i Teusö a kai a temö öpö. A lotete epö. Poo a namo pewö hëtutule, i a po namo opö maaki, Teusö a kai namo sati ipö. Wa thuu tupö tipöle ha Teusö a kai hëasi kloso, thuu tu ösika hamö kai hëasi kloso, pili wa ösi sai hamö hëasi kloso, pei, wa pi kuu wi, pili wa ösi ha tä titile, i ta hatuka totipamani. Wa tä thaa pi topa wi, i ta hatuka nai soatamani.

¹³Teusö anö töpö pewö thapalö noai, Teusö a na i ai tä sosa mai kitä. Teusö anö i töpö pewö tapa apaö. Teusö a na tä pewö hatuka apaö. I tä pewö hatuka apa kutenö, Teusö a na makö waloiki nö, makö kuati noai, Teusö a na i ma tä pewö a wäsä kitä.

Makö pasilipopö, Teusö a na Jesus a walota sinomoö

¹⁴Teusö a täpöpö, Teusö a na a walota sinomo wi, kamakö hai i pata tä kua. Teusö a hai i pelupö Jesus a hai, i a pata. Makö pasilipali pia salo, hi tä hëtu hamö Teusö a kulali, i ha i Jesus a lisia waikipaso lasoma kutenö, -Jesus sa thapo wi i sa- i na makö kuu wi, i makö aiki, -Jesus a pitili- i na makö pi kuu totio soatiopöö! ¹⁵Teusö a täpä sinomo wi, i kamakö hai i Jesus pata tä hai, kamakö na i a pi honipo soatioö. Wanisala tä na makö simöa sinomo kua wi na, i na Jesus a simöa kua hõtöoma. Wanisala tä na Jesus a simöa sinomo hõtöoma maaki, wanisala tä thaa pasio maama. Wanisala tä na Jesus a simöa sinomotima kutenö, kamakö na Jesus a pi honipo opa nö, makö pi ipa salo, kamakö na a mamö läo sinomoö. ¹⁶Önö kutenö, makö kili maikiö! Teusö anö makö totiapala pi topa apa wi, i a pata lotio pa makö uni lisipasopököö! Makö uni lisipasoo ha, Teusö anö makö pi ipa salo, makö totiapala apa kitä. Makö peaö ha, Teusö anö makö pasilipali kitä.

5 Teusö a täpä sinomo wi, Teusö anö i pata töpö sa- iapa sinomoö. -Au sanöma wa töpö pasilipapö, sanöma töpönö wanisala tä thaa sinomo wi i ta noa mapama sinomoö!- i na Teusö a pi kuu nö, i pata töpö saiapa sinomoö. I pata töpö saia asali wi, i töpönö Teusö a täpä sinomoö. Sanöma töpönö wanisala tä thaö ha, i pata töpönö i ta noa na Teusö a na nii tä, salo a, i na tökö kui tökö totota sinomoö. ²I pata töpö utiti ipö nai kutenö, ai töpö pi hatuku mi ipii, i töpönö toitali tä thaa makokoa mi ipii, i töpö na i pata töpö pi honipo opaö. ³I pata töpö pi honipo opa nö, ai töpönö wanisala tä thaa wi, i ta noa na Teusö a na i pata töpönö salo a totota sinomoö. Ai töpönö wanisala tä thaa wi, i ta noa na sisawö kuno mai. Kama töpö utiti nai kutenö, i töpönö wanisala tä thaa naiö. I töpönö wanisala tä thaa naio wi, i ta noa na i töpönö salo pö hiima totota naio soataö. ⁴Ai tä aiki, -Teusö sa täpä sinomo wi, i nasimö sa pata kupoö!- i na ai tä kuu mai kitä. Teusö anö i ai tä nakalö nö, -Kawanö sa täpä sinomo wi, i wa pata kupasopö!- i na Teusö a kuu sisaö. Teusö anö Atäo a naka kua soma noai na, i na ai sanöma töpö naka kua hõtöö.

⁵Teusö anö Atäo a naka kua noai na, i na Teusö anö i na Cristo a naka kua hõtöoma. Cristo aiki, -Teusö sa täpä sinomo wi, i sa pata kupoö!- i na Cristo a kuu maama. Teusö aiki, Cristo a na, -Sanöma wa töpö pasilipopö, kawanö sa täpä sinomo wi, i nasimö pata wa kupaloö!- i na Teusö a kuu sisama. I na a kuu nö, -Kawa hai i ipa ulu wa. Huki au hao sa kupasoma- i na Cristo a na i na Teusö a kuuma.

⁶Waheta tä na i na Teusö a kuu hõtöoma:

-Kawanö sa täpä sinomo wi, ĩ na wa kua mapo mai kitäö! Meukiseteki a patanö sa täpä sinomo kua noai na, ĩ na kawanö sa täpä kua sinomo kuki kitäö!- ĩ na Teusö a kuuma.

⁷ Hi masita tä uli ha Jesus a kua tä, -Sa hoteso wi, ĩ tä na Teusö anö sa noama taö öpa kitäö!- ĩ na Jesus a pi kuu nö, Teusö a na pe epii a hapalo opama. A pi honipo tä, a mamu puu soati pola nö, Teusö a na a komö öpama. ĩ na tä kua tä, Jesus anö Teusö a kai a hini sinomotima kutenö, Teusö anö Jesus a hinia hötölöma. ⁸ Jesus a hai, Teusö a ulupö maaki, a pea apatima. A pea apatima kutenö, Teusö a kai a hini totio opa wi, ĩ tä taö öpa kuköma. ⁹ Jesus a pea apati nö, Teusö a kai a hini totia apöli, ĩ na Jesus a kua salo, a totia apöpasoma. A totia apöpalo nö, sanöma töpönö a kai a hini wi, ĩ töpö täa konö nö, ĩ töpö ösi temöpama totio wi, ĩ Jesus a kupasoma. ¹⁰ Teusö anö Meukiseteki a naka kua noai na, ĩ na Jesus a naka kua hötöo nö, -Kawanö sa täpä sinomo wi, ĩ nasimö pata wa kupasopööl!- ĩ na Teusö a kuuma.

-Jesus a hosa tihöö!- tä kuu wi ĩ ta

¹¹ Sa kuuhe, ĩ tä na sa hapalo lapa pi topa kule maaki, makö pi hatukupu haiatalo mi kutenö, sa ta wäsä totia pikia maa kule. ¹² -Jesus ma thapo tetea apa waikia salo, ai töpö na Teusö ma ta taöma sinomo wi ĩ makööl!- ĩ na sa pi kuu pi topa tä, Teusö ta wäsä soma wi, ĩ ma ta hini totio mi soai, ĩ makö soawö. Ulu töpö ose wai kui na, ĩ na makö kuö. Nii ma tä sai oa pasio mai, sui ma tuu sino koa pasitioö. ¹³ Ai tänö sui tuu koa sinomo pasio wi, ĩ ulu tä pasiwö. ĩ ulu tä aiki, -ĩ tä topa apa. Ai tä wanisala pasiwö- ĩ na ĩ ulu a pi wai kuu tai mi. ĩ ulu töpö ose pi wai kuu tao mi kui na, ĩ na makö kuö. ¹⁴ ĩ na tä kua tä, pata töpönö nii tä sai oaö. Pata töpö kutenö, -ĩ tä wanisala pasiwö. Ai tä topa apa asaö- ĩ na ĩ töpö pi kuu taö öpaö.

6 Önö kutenö, makö patasopököö! Cristo ta wäsä soma noai, ĩ ma ta hini waikio noai maaki, ĩ ma ta hini sisatioti maikiö! Pata töpö na Cristo ta wäsä asa wi, ĩ ma ta hini nömoöpöö! Sai wa kolo thaa waikiköma, wa sai kolo höpöa sapa koo mi kua wi na, ĩ na Cristo tä kolo a kuö. Ai töpönö Cristo kolo ta wäsä waikio noai, ĩ ma tä kolo a thaa sapamo koo maapööl! -Wa kuati noai, Teusö a na ĩ tä tomöpo maa noai, ĩ wa tä hosalö nö, "Teusö a pitili" ĩ na a pi kuu totioöl!- ĩ na tä kuu wi ĩ kolo ta päwö. ĩ ma ta hini waikioma. ² Töpö mäi ömo wi ĩ ma ta hinima. Cristo a thapo wi, Teusö anö ĩ töpö totiapalapö, ĩ töpö na ai töpö ami waliköpö, ĩ ma ta hini hötöoma. Teusö anö töpö temöma koo piale, ĩ ma ta hinima. Ösi töpö pepalo opati wi ĩ tä uli ha Teusö a thapo mai, Teusö anö ĩ töpö simöpa piale ĩ ta, Teusö a thapo asa wi, ĩ töpö na -Hapo. Kamisa na makö kuo soatiopööl!- ĩ na ĩ töpö na Teusö a kuu asa piale ĩ ta, ĩ na ta kui ma ta hini waikioma. ³ ĩ ma tä pewö a hini waikioma kutenö, Cristo ola ma ta hini nömöo nö, makö pi patasopököö! Makö pi pataso wi, Teusö anö ĩ tä pi ipa salo, Cristo ma tä ola a hinipököö!

⁴ Ai töpönö Cristo a hosa totia konöma, ĩ töpö pi tapoa sapa kotaki kitä ta o? Önö kutenö, -Cristo sa sua kookö o!- ĩ töpö kuu kota mai kitä. Cristo ta wäsä wi ĩ tä na Teusö anö ĩ töpö pi hatuka waikipamanöma. ĩ töpönö Teusö anö tä totoma wi ĩ tä tälöma, Teusö a ösi kua tolele, kama töpö ösi na ĩ a ösi kalipalo opati wi, ĩ töpönö ĩ tä taö öpama. ⁵ Teusö a kai a totiatalo opati wi, ĩ töpönö ĩ ta taö öpama. Teusö a lotetea apöle, Teusö anö ĩ tä möma piale, ĩ tänö ĩ töpö lotetea waikipamanöma. ⁶ Önö kutenö, ĩ töpönö Cristo a hosa koo totilöma, -Höö. Sa wanisala apawöö! Cristo sa sua kookö o!- ĩ na ĩ töpö kuu tai mi kitä. ĩ töpönö Teusö a ulupö hosa koo totili salo, hii ti pakalai ti ha Cristo a pi sätäa komaki wi ĩ töpö. Cristo a pi sätäa komaki ha, Cristo a na ai töpö hapalo pi wasöa apatii. ĩ na ĩ töpö kua kutenö, -Cristo sa sua kookö o!- ĩ töpö kuu koo mai kitä.

⁷ Ai tänö tä uli thapo pole, maa tänö ĩ tä uli heumati tä, ĩ tä uli ha nii tä kua apököma, Teusö anö ĩ tä uli totiapala apaö. ⁸ ĩ na tä kua tä, ai tä uli mösököpö öpö pasii, ĩ tä uli ha nii tä haö tomöpo mi pasiwö kutenö, -Höö. ĩ tä uli wanisala pasi waikiwököö! ĩ tä uli na nii tä kua kota maapööl!- ĩ na Teusö a pi kuu nö, ĩ tä uli ĩsi-mani kitä.

⁹ Ipa pö! ĩ na sa kuu kule maaki, -ĩ tä uli wanisala kui na, ĩ na makö kua pasia mane- ĩ na sa pi kuu kule. Cristo ma hosa maama kutenö, Teusö anö makö totiapala apa nö, makö thapo soa kule. ¹⁰ Teusö a makoka apaö. Teusö ma pi ipa salo, Teusö a na makö kalipalo nö, Cristo a thapo naio wi ĩ ma töpö pasilipo wi, ĩ tä na Teusö a pi moti mi. ¹¹ Makö kasiapalo kua noai na, ĩ na makö kasiapalo kua totia soatio wi, ĩ sama tä pi ipaö. Makö kasiapalo soatioma, -Sa nomano nö, Teusö a na sa konasolö kitä- ĩ na makö kuu wi, ĩ ta kua tolea totia apöle kitä. ¹² Makö moimo wi ĩ sama tä pii mi. -Cristo a pitili- ĩ na ai töpö pi kuu nö, töpö kasiapalo soatio wi, ĩ ma töpö uömapöö! -ĩ sa tä totoki kitä- ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ töpönö ĩ tä täli kitä.

-ĩ sa tä totoki kitäö!- Teusö a kuu noai, ĩ tä kua tolea totio wi ĩ ta

¹³ Abraão a na Teusö aiki, -Au tolewö sa töpö palamani kitäö!- ĩ na a kuu tä, -Pitili ta- ĩ na Abraão a pi thama pi topa salo, -Pata sa sai sisawö, Teusö sa hilo wi, ĩ sanö au tolewö sa töpö satea totia apöpali kitäö!- ĩ na Teusö a kuuma. ¹⁴ -"Wa totiapala apa nö, au ola sa töpö palamani kitäö!" ĩ na sa kuu totia kuleö!- ĩ na Abraão a na, ĩ na Teusö a kuuma. ¹⁵ ĩ na a kuu ha, Abraão a silimo mai, kama hai ulu a mi päla tä maaki, -Teusö anö ipa ulu a totopi kitäö!- ĩ na a pi kuu soatioma. Önö kutenö, Teusö anö Abraão a na ulu a wai toköma. ¹⁶ -Pitili ta- ai tänö ai tä pi thama pia salo, -Ai pata sa tä sömöka tamakö nö, sa kuu kuleö!- ĩ na a kuu. ĩ na a kuu ha, ai tänö ĩ ta hini pole, ĩ aiki hötöwö, -Awai. Pitili tä sai a- ĩ na a pi kuu. ¹⁷ ĩ na tä kuu kua wi na, ĩ na Teusö a kuu hötöoma. -ĩ sa tä totoa totiki kitäö!- ĩ na ai töpö na ĩ na Teusö a kuu noai, -Pitili ta- ĩ na Teusö anö ĩ töpö pi thama pia salo, -Pata sa sai. Ai

pata tä kua satia mai kitäö! Pata sa sai, Teusö sa hilo wi, ĩ sanö ĩ sa tä totoa totiki kitäö!- ĩ na a kuuma. Teusö a hai, pata tä waikiwö kutenö, ai pata tä sömöka tamapo maama.

¹⁸ Önö kutenö, -“Ī sa tä totoa totiki kitäö!” ĩ na pata sa sai, Teusö sa hilo wi, ĩ sa kuu totia kuleö!- ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ a holisi mai kitä. A kuu waikio noai, ĩ tä na ai tiko ta makea nömöa mai kitä. Önö kutenö, -Teusö anö sa noama totiotiö!- ĩ na makö pi kuu nö, Teusö a na makö ekuköma. -“Makö noama kitäö!” ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ pitili ta- ĩ na makö pi kuu sinomo kutenö, makö kili mi. ¹⁹ Söpala ösö patanö kutiata a lototoa apa kutenö, tiko hamö a kalä mi kui na, -Cristo anö makö noama kitäö!- makö pi kuu wi, ĩ tänö makö ösi pi monöpo mi. Toitai makö kuatii. -Hi tä hētu ha Teusö a sai pö kupoli, ĩ a sai ösimö ha watata ösökö uni katöa läle, ĩ ösökö ha Cristo a lisipalo nö, Teusö a kua totile ha, ĩ a sai ha Cristo a lisia toleposo noai, ĩ Cristo anö makö noama totio kitäö!- ĩ na makö pi kuu sinomoö. ²⁰ Makö pasilipali pia salo, Teusö a kupoli, ĩ ha sanöma makö lisipo paio mi tä, ĩ ha Cristo a paluiki nö, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata tä kupasoma. Meukiseteki anö Teusö a täpä sinomo kua noai na, ĩ na Cristo anö Teusö a täpä kua sinomo nömöo nö, Teusö a täpä mapo mai kitä.

Meukiseteki a pata

7 Salēi tili töpö na Meukiseteki a pata kaikanamo sinomoma. Teusö pata tä sainö Meukiseteki a simöa sinomotima kutenö, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ Meukiseteki a pata kuoma. Ī na Meukiseteki a pata kua tä, ai kaikana töpönö ai töpö wasu kai huu noai, Abraão töpönö ĩ kaikana töpö säamö paa läpalöma. Töpö säamö läpalö nö, Abraão anö kama töpö kai koonö tä, Abraão a pata na Meukiseteki a pata walokö tasoma. A waloikitö nö, Teusö a na a hapalo nö, -Teusö ai. Abraão a totiapala totioö!- a kuuma. ² Ī na a kuu ha, Abraão anö kaikana töpö a sälö nö, ĩ töpö mati pö tälö noai, ĩ ai tä sua sokalö nö, Meukiseteki a pata na ĩ wani tökö ose totoa selekeköma.

-Meukiseteki- ta kuuto wi, ĩ na ĩ a hilo kuuto totioö: -Kaikana tänö toitai tä thaa sinomo wi ĩ a- ĩ na a hilo kuuto totioö. -Salēi tili töpö na a kaikanamo sinomo wi ĩ a- ta kuu wi, ĩ na ĩ ta kuuto totioö: -Töpö hōlati pole, kaikana tänö ĩ töpö noima sinomo wi ĩ a- ĩ na ta kuuto totioö. ³ Meukiseteki a hai ĩ pö a, pöpönö a, kolo töpö, ĩ na töpö kui töpö hilo säökama kua mi. Meukiseteki a kupaso noai ĩ tä wakala, a nomaso noai ĩ tä wakala, ĩ na tökö wakala kui tökö wakala hilo säökama kua mai kitä. Teusö a hai ĩ pelupö anö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ tä mapo mi kua wi na ĩ na Meukiseteki anö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ tä mapo mi kuö hōtöwö.

⁴ Önö kutenö, -Meukiseteki a hai, ĩ pata tä pata kuoma ta ol!- ĩ na makö pi kuu kitä. Kamakö hai ĩ kolo Abraão a kuo soma noai, ĩ anö wani tä pata tälö nö, ai tä ose wai sua sokalö nö, Meukiseteki a na ose wai totoa selekeköma. ⁵ Pi naka. Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpö hai, Lepii a hai ĩ tolewö töpö. Moisés anö ĩ töpö

noa thaa nö, -Kamakö hai ĩ isöhaeu töpö na wani ma tä ose täa tolemo sinomopöö! Kama töpö hai ĩ wani tökö satehe epii tökö kua tä, polakapi wani tökö ose wai täa tolemo sinomotipököö!- ĩ na a kuuma. Lepii töpö, ai isöhaeu töpö, ĩ na töpö kui, Abraão a hai ĩ tolewö töpö pewö maaki, lepii töpönö kama töpö hai ĩ isöhaeu töpö na ĩ wani töpö ose sua sinomoö.

⁶ Ī na Moisés anö töpö noa thama maaki, Meukiseteki a hai, tolewö lepii tä kuo maa noai maaki, Abraão a hai ĩ wani tä ose tälöma. Ī na tä kua tä, -Ī sa tä totoki kitäö!- Abraão a na ĩ na Teusö a kuu asa noai, Teusö a na Meukiseteki anö ĩ a wäsä nö, -Abraão a totiapala totioö!- ĩ na Meukiseteki a pata kuuma. ⁷ Pi naka. Ai tä hai, ĩ pata tä waikiwö maaki, ĩ na ai tä aiki, -Teusö anö wa totiapala apapököö!- a kuu wi, ĩ pata tä sati ipöwö. Önö kutenö, Abraão a hai, pata tä hōtö waikiwö maaki, Meukiseteki a hai, pata tä sati ipöwö.

⁸ Ī na tä kua tä, sanöma töpö nomapo kua wi na, ĩ na lepii töpö olanö wani tä ose täa sinomo wi, ĩ na ĩ töpö ola nomapo kuaö. Ī na tä kua kule maaki, -Meukiseteki anö wani tä ose tälö noai, ĩ a temö soa- ĩ na Teusö tä waheta kuu. -Meukiseteki a nomasoma- tä waheta kuu soata maama. ⁹⁻¹⁰ Lepii a kua paia mi tä, Abraão a na Meukiseteki a waloköma. Lepii a lö kui, Abraão tolewö tä kutenö, Abraão a ösimö ha a kuo paioma. Önö kutenö, Meukiseteki a na Abraão a patanö wani tä ose totoa tä, lepii a uninö ĩ wani tä ose totoa naiköma. Teusömo wi a sai ha lepii töpö kalipalo sinomo kutenö, wani tä ose täa sinomo wi maaki, ĩ lepii töpö uni na Meukiseteki a patanö wani tä totoa maama. Lepii töpö uninö Meukiseteki a pata na wani tä totoa toleha läa asaköma.

¹¹ Teusö anö isöhaeu töpö noa thaa noai, ĩ na ĩ ta kuoma: -Lepii tolewö töpö hai, ĩ Atão töpönö sa täpä sinomopöö!- ĩ na ta kuuma. Pi naka. Ī na ĩ lepii töpönö tä thamaö ha, Teusö anö sanöma töpö ösi totipalöma aköna, ai tiko tänö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ a kuo koo maa noa kipi. Lepii töpönö Teusö a na sanöma töpö ösi totia totipama maama kutenö, ai tiko tä kua nömöpasoma. Ai tiko tä kua nömöpasoma noai, lepii tä ola Atão a kui na, ĩ na ĩ a kuo maama. Meukiseteki a kui na ĩ na ai tä kui, ai tä kua tolea nömöa kopasoma. ¹² Ai tiko tänö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ a kua nömöa kopasoma, Teusö anö makö noa thaa wi, ĩ ai tiko ta kua tolea nömöa kōki. ¹³ -Ai tiko tä kua kōköma- sa kuuhe, ĩ kamakö hai ĩ Jesus pata tä. Lepii a ola hai, Jesus a kuo maama. Jesus a hai ĩ kolo töpönö Teusö a täpä pasio maama. ¹⁴ Jutá a ola hai, Jesus a kuo noai, ĩ ma tä taö. Moisés a pata aiki, -Jutá a hai ĩ ola töpönö Teusö a täpä sinomopöö!- ĩ na a kuu maama. -Lepii a hai ĩ ola makönö Teusö ma täpä sisapököö!- ĩ na Moisés anö lepii töpö hai ĩ ola töpö noa thaa asama.

¹⁵ Sa kuu piale, ĩ ma ta hininöma, sa kuuhe, ĩ ma ta taö öpa kuki kitä. Ai tiko tänö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ a kua nömöa kopasoma. Meukiseteki a kua noai na, ĩ na ĩ a kua wi a kua nömöa kopasoma. ¹⁶ -Jesus a hai, lepii tä ola soatawö kutenö, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ a kupasopöö!- ĩ na sanöma töpö kuu wi, ĩ ta kuo maa-

ma. Jesus a hai, lepii tä ola kuo maama. Teusö aiki, -Jesus a ösi temöo mapo mi. A ösi temöo soatio kutenö, ĩ anö sa täpä sinomo kuköpö, ĩ Jesus sa thapalöma- ĩ na Teusö a kuuma. ¹⁷ Teusö tä wahetanö Jesus a kateha nö, -Meukiseteki a kua noai na, ĩ na wa kua tolea nömöo hõtöo soatio kitäö! Teusö wa täpä sinomo wi, ĩ tä mapo mai kitäö!- ĩ na Teusö tä waheta kuu. ¹⁸ Önö kutenö, sutu upa Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ ta tomöpo maama. ĩ ta utitio opama kutenö, huki ai tiko ta kua nömöa. ¹⁹ Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta tomöpo maama. ĩ tänö nö patapö töpö totiat-alo opa maama. Huki ĩ na tä kua mai kitä. Huki Jesus ma thapo kuköma, Teusö a na makö waloa totiki kitä. ĩ na makö kua wi, ĩ tä topa satia apa.

²⁰⁻²¹ Teusö a täpä sinomo wi, ĩ Jesus a kupo tä, ĩ na Teusö a kuu totioma:

-“Kawanö sa täpä sinomo wi, ĩ tä mapo mai kitäö!” ĩ na pata sa kuu totia manu kule, waiha, “Pälaö! Kawanö sa täpä sinomo wi, ĩ wa mai kitäö!” ĩ na kawa na sa kuu mai kitäö!-

ĩ na Teusö a kuu totioma. Jesus a kua paia mi tä, ai töpö na ĩ na Teusö a kuu totio maama. Ai töpönö Teusö a täpä sinomo noai, ĩ töpö na Teusö aiki, -Kamakönö sa täpä sinomo wi ĩ tä mapo mai kitäö!- ĩ töpö na ĩ na Teusö a kuu totio pasio maama.

²² Jesus a na, -“Kawanö sa täpä sinomo wi ĩ tä mapo mai kitäö!” kawa na ĩ na sa kuu totia kuleö!- ĩ na Jesus a na Teusö a kuu asama. ĩ na a kuuma kutenö, huki Teusö anö sanöma makö noa thaa wi, ĩ ta toita sati ipii ĩ ta kua.

²³ ĩ na tä kua tä, Jesus a kua paia mi tä, Teusö a täpä sinomo noai, ĩ töpö sateheo opama. ĩ ai tä nomasoö ha, ai tä kua kōa nömöpasoo, ĩ a nomasoö ha, ai a kua kōa nömöpasoo, ĩ na töpö kua nömöatalotiilö noai, ĩ töpö sateheo opama. ²⁴ ĩ na tä kua tä, Jesus a noma pasio mai, ĩ anö Teusö a täpä sinomo wi ĩ tä mapo mi. ²⁵ Jesus a temö soati kutenö, Teusö a na töpö waloa-maki wi, Jesus anö ĩ töpö täapa kōo läo totio pia salo, Teusö a na Jesus anö ĩ töpö a wäsä soatioö. Önö kutenö, Jesus anö ĩ töpö täapa taö öpa kōo wi, ĩ tä mapo mai kitä.

²⁶ Pata tänö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata tä Jesus. Jesus anö makö pasilipo sisaö. -Jesus a totiat-alo opa asawöö!- ĩ na Teusö a pi kuu. Jesus anö wanisala tä thaa tai mi. A makokoa sinomo opatii. Sanöma töpönö wanisala tä thatala apati wi, ĩ töpö na Teusö anö Jesus a soka totipalöma. Hutu mosökö hētu tole pata hamö a ösöa tolemanöma. Önö kutenö, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata tä Jesus.

²⁷ Ai pata töpönö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata töpö kua kuati wi na, ĩ na Jesus a kua naio mai kitä. ĩ töpönö wanisala tä thatala wi, ĩ tä noa na ĩ kama töpönö Teusö a na salo pö hiima ĩsi toto, ai sanöma töpönö wanisala tä thatala wi ĩ tä noa na salo a hiima ĩsi totoa nömöki, ĩ na ĩ tä wakala pewö hamö ĩ na ĩ töpö kuaö. Jesus anö wanisala tä thaa mi ipö kutenö, ĩ pata töpö kua wi na, ĩ na Jesus a kua mi. Sanöma töpö pewönö wanisala tä thaa wi, ĩ tä noa na Jesus a sä-

pamo waikilasoma kutenö, huki Teusö aiki, -Wanisala tä thaa wi ĩ tä noa na hiima ma pö salo säpapököö!- Teusö a kuu mai kitä. ²⁸ Sutu ha Jesus a kua paia mi tä, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ na ĩ ta kuma: -Ai makönö Teusö ma täpä sinomo wi, ĩ ai pata makö kupasopö!- ĩ na tä kuuma. ĩ töpönö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata töpö kupo paio mi tä, ĩ pata töpönö toita tä thaa sinomo maa noai maaki, -Teusö ma täpä sinomo asapö!- ĩ na Moisés a kuuma. ĩ na a kuuma maaki, Moisés anö nö patapö töpö noa thaa waikio noai ha, Teusö aiki, -“Ai tiko pata tänö sa täpä sinomo wi, waiha ĩ a huu kitäö!” ĩ na sa kuu totia kuleö!- ĩ na Teusö a kuu nö, kama hai ĩ pelupö a saipalöma. ĩ pelupö anö wanisala tä thaa tai mi ipö. Toita tä thaa soatio wi ĩ tä mapo mi.

Makö pasilipopö, Jesus anö Teusö a täpä sinomoö

8 Sa kuu pole, ĩ na ĩ ta kuu totia kule. Makö pasilipopö, pata tänö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata tä kua. ĩ Jesus a. Hi tä hētu ha Teusö a wakala apii, a lotete epii, ĩ a pata lopoli, ĩ a kotö ha Jesus a loa naia. ² Sutu ha sanöma töpönö salo ösö sai pö thakö noai, Teusömo wi ĩ sai a kuoma. ĩ a sai ha Teusö a täpä sinomo asa noai, ĩ ha ĩ töpö kalipalotima. Huki hi tä hētu ha Teusö anö Teusömo wi a sai thakö noai, ĩ a sai kua lasoa. Sanöma tänö ĩ a sai thaa maama. ĩ a sai ha Jesus a kalipalotii.

³ Sutu ha Teusö a na nii tä, salo pö hiima, salo pö hiima ĩsi, ĩ na tökö kui tökö totoköpö, Teusö anö ai sanöma töpö saia asapalöma. ĩ töpö saipalö noai, pata töpönö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ töpö kupasoma. ĩ na ĩ pata töpönö Teusö a täpä sinomo kua noai na, huki ĩ na Jesus pata tä kua nömöoö. Önö kutenö, Teusö a na Jesus anö tä totoköpö tä kua mi tä, tä tomöpo mai kitä.

⁴ Moisés anö nö patapö töpö noa thaa nö, -Ai makönö Teusö a täpä sinomo wi ĩ makönö Teusö a na ĩ nasimö tä totoa sinomopö!- ĩ na a kuu noai, huki ĩ töpö kua soa. Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpö kua soa kutenö, hi masita tä uli ha Jesus a kuo naio soa aköna, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ Jesus a kua mana pi. ⁵ Teusö a täpä sinomo asa wi, ĩ töpönö Teusö a na tä totota sinomo wi, ĩ uni tä päwö. Hi tä hētu ha Jesus a kuati polali, ĩ tä uni päwö. Moisés anö Teusömo pö salo ösö sai thakö noai, ĩ a sai hai, hi tä hētu ha Teusömo wi a sai kupoli, ĩ a sai uni hõtöwö. Moisés anö ĩ a sai thaa pia tä, Teusö aiki, -Maa makö hemo pata ha, kawa na salo sa ösö sai ukutupö mömapili, ĩ a sai kui na, ĩ na a sai kui wa sai thaköpö! ĩ a sai ha sa walo makokota totiopökö!- ĩ na Teusö anö Moisés a noa thama.

⁶ Moisés anö kama hai ĩ töpö pasilipali pia salo, sai a thakö noai a sai ha ai töpönö Teusö a täpä sinomoma. Teusö a täpä sinomo noai, ĩ tä topa apa waikioma maaki, huki Jesus anö Teusö a täpä sinomoti wi, ĩ tä topa satia apa asaa. Huki Teusö anö makö noa thaa wi, ĩ ta topa satia apa naia. Sutu ha Teusö anö Moisés a noa pata thaa noai, ĩ anö kama hai ĩ töpö noa thaa tolea noai, ĩ ta topa apama maaki, huki Teusö anö Jesus a na makö noa thama wi ĩ ta topa satia apa. Sutu

ha Teusö aiki, -Tä toita apii sa tä totoki kitäö!- ĩ na a kuuma maaki, -Tä toita sati ipii, ĩ sa tä totoa nömöki kitäö!- huki ĩ na Teusö a kuu asa kule.

⁷ Sutu ha Teusö anö nö patapö töpö noa thaa noai, ĩ ta tomöpo maama. ĩ nö pata töpö ösi utiti ipö kutenö, Teusö a kai a hini tomöpo maama. Önö kutenö, huki Teusö anö sanöma makö noa pewö thaa kōone, ĩ ta kua. ĩ ta tomöpo mi mai kitä. ⁸ Teusö aiki, -Kamakö hai, ipa makö maaki, makö makokopo maneö!- ĩ na a pi kuuma. ĩ na a pi kuu nö,

-Isöhaeu makö, jutä makö, ĩ na makö kui, kamisanö ĩ makö noa thaa piale, ĩ tute ta. ĩ tute sa ta thaa piale, ĩ tä atea waikia kule. ⁹ Kamakö hai ĩ kolo sa töpö noa thaa kua noai na, ĩ na sa ta thaa piale, ĩ na ĩ ta kua kua naio mai kitä. ĩ kolo sa töpö noa thaa noai, ĩ tä, Esitu tä uli pata na ĩ töpö kua soa tä, ĩ sa töpö poko tutuapala apa nö, sa töpö täa konönöma. ĩ sa töpö täa konönöma maaki, sa töpö noa thaa noai, ĩ töpönö ĩ ta peama totioma. ĩ töpönö sa hini pasio maama kutenö, ĩ sa töpö a hini höttöo maama- ĩ na Teusö a kuu nö,

¹⁰ -Waiha ĩ na isöhaeu sa töpö noa thaa kitä. Sa töpö noa thaa piale, ĩ töpö ösi ha ĩ sa ta titiköma, ĩ töpönö sa kai hini mapo mai kitäö! ĩ töpö ösi ha sa tä säöka kuki kitäö! Kamisa na, "Ipa Teusö a" ĩ na ĩ töpö kuu ha, ĩ töpö na höttöwö, "Ipa töpö" sa kuu nomöho höttöo kitäö!-

ĩ na Teusö a kuuma. ¹¹ ĩ na a kuu nö,

-ĩ töpö pewönö sa taö kuki kitäö! Pata töpö, pata töpö pasi mai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pewönö sa taö öpa kuki kitäö! ĩ töpö pewönö sa taö waikia kutenö, "Teusö a na ipa sa töpö pi hatukupamanöpö" ĩ na ai tä pi kuu mai kitä. "Teusö wa taö öpa mi salo" ĩ na kama ai töpö na a kuu mai kitä. ĩ töpö pewönö Teusö a taö öpa waikia kutenö.

¹² ĩ töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä na sa hīso mata-so kitä. Wanisala tä thama maaki, ĩ tä noa na sa töpö peama höttöo mai kitäö!-

ĩ na Teusö a kuuma.

¹³ -Sa töpö noa thaa kuköpö, tute sa ta thapali kitä- ĩ na a kuuma.

Teusö anö kolo töpö noa thaa noai, ĩ ta hotea waikiköma kutenö, ai tute ta kua kōki. Tä hoteso noai, ĩ tä mapo pia kule.

Moisés anö töpö kai Teusömo soma noai, ĩ tä tomöpo maa noai ĩ ta

9 Teusö anö sanöma makö noa thaa soma noai, ĩ na ta kuuma: -ĩ na makö Teusömo kua totiopö!- ĩ na Teusö a kuu nö, -Makö Teusömo totiopö, salo ma ösö sai thakö!- ĩ na a kuuma. ² ĩ a sai thakö noai, ĩ a sai ösimö ha polakapi sai a kai kuoma. Teusö a täpä sinomo wi ĩ töpö lisipo sinomo wi ĩ a sai kai hai, Teusö a kuo wi, ĩ a sai kai a hiloma. ĩ a sai ösimö ha, koa taka sii pi hīta wi ĩ ti hīta, Teusö a na ĩsa āi totoköpö, hii ti na ĩ āi maketa wi ĩ tiki hōtoa, ĩ na tiki kuoma. ³ Mötali a sai ösimö ha watata ösö katöo ösimöo läo noai, ĩ tole tömö Teusö a kuo totio sinomo wi, ĩ a sai kai a hilo pa-

sioma. ⁴ ĩ a sai ösimö ha pähi pähi tä nizamö toita apii, Teusö a na tä ĩsima sinomopö, ĩ tiki ha oto tä patete sutitile, ĩ tiki hītama. ĩ ha ai ti holotoi ti ha oto tä patete hauhu sutitile, ĩ tiki pata hōto naioma. ĩ ti ösimö pata ha oto tä holokoto ha mana tökö pi titihile ĩ a holokoto, Atāo a hitihimo noai, ĩ ti ākea konasoso noai ĩ ti, Teusö anö töpö noa thaa noai, polakapi maa makö patete ha ĩ tä säöka noai, ĩ makö patete, ĩ na tökö titio kuoma. ⁵ ĩ ti holotoi ĩ ti hösöka ha polakapi ketupī töpö āju ukutupö sutioma. ĩ töpö hai, Teusö a wakala apii, ĩ a uni. Ti sohole ĩ ti hösöka ha ĩ ketupī töpö maisökö katötio noai, ĩ ha isöhaeu töpönö wanisala tä thaa noai, Teusö anö ĩ tä noa mapama sinomotima. Huki ĩ sa tä pewö a kateha totio mai kitä.

⁶ ĩ na tiki pewö hōtoa thamakömae. ĩ na tiki pewö hōtoa thaa waikimakö noai ha, lisito soma paio noai, ĩ a sai kai ösimö ha Teusö a kuo noai, Teusö a täpä sinomo wi, ĩ tä wakala pewö hamö ĩ ha ĩ töpö lisi lisimo sinomo nö, Teusö a na ĩ töpö kalipalo sinomotima. ⁷ ĩ a sai kai tole tömö ai a sai kai ha Teusö a kua totile ha, ĩ ha pata tänö Teusö a täpä sinomo noai, sami ĩ pata tä pata lisito sisama. ĩ tä wakala pewö hamö kuno mai. Sami inama tä na a lisipoö, ai tä inama ha a lisia kopasoö, ai tä inama ha a lisia kopasoö, ĩ na ĩ a pata kua siasioma. Kamanö wanisala tä thaa hāto noai ĩ tä, kama hai ĩ isöhaeu töpö pi moti tä, wanisala tä thaa hāto noai ĩ tä, ĩ na tä kui tä noa mapamani pia salo, Teusö a kua totile, ĩ a sai kai ha ĩ pata tänö salo hiima a iä kai lisipasoma. Atu ha hiima a säpalö noai, ĩ hiima a iä tälö nö, hiima a iä kai lisipasoma. Tole tömö a sai kai kule, ĩ ha Teusö a kua totile ha, hiima a iä kai lisia tolepassoma.

⁸ Ai tä inama na Teusö a kua totile, ĩ ha sami ĩ pata tä lisipo sisama kutenö, wi na makö pi kuupö? Teusö a ösi kua tolele ĩ anö makö pewö pi hatukumanöma salo, ĩ na makö pi kuu: -ĩ Teusömo wi a sai kuo soma noai, ĩ a sai kua soa tä, Teusö a kua totile, ĩ ha sanöma makö pewö lisipasopö, tä häkopa mai ha tä kua soa kule- ĩ na makö pi kuu totio. ⁹ ĩ a sai kuo noai, ĩ uni tä kuo päoma. Huki tä kua nömöne, ĩ tä uni kuoma. Teusö a na nii tä, salo pö hiima säpalö noai ĩ pö, ĩ na tökö kui tökö totoma sinomo wi, ĩ tökönö töpö Teusömo wi ĩ töpö ösi totipo totio mai kitä. ¹⁰ Teusö anö Cristo a simöpa paio mi tä, töpö Teusömo nö, Teusö a na nii tä, salo pö hiima säpalö noai ĩ pö, ĩ na tökö kui tökö totoa tä, -Makö Teusömo pi topa salo, ĩ nii ma tä oa sisalöö! ĩ tuu koa sisalöö! Makö ami sanumo sinomopö!- ĩ na pata töpönö töpö noa thaa sinomoma. ĩ na töpö noa thaa totioma maaki, töpö ösi toma kōo totio maama. Önö kutenö huki Teusö anö makö noa thaa wi ĩ tute ta kua.

¹¹ Huki Cristo a huma. Jesus pata tänö Teusö a täpä sinomo wi ĩ pata tä sai huma. Teusö a na makö ösi totia totipamani wi ĩ a. Hi tä hētu ha sai a na Cristo a kalipalo wi ĩ a sai toita sati ipö. Sanöma töpönö sai a thaa wi, ĩ a sai aiki päwö kuno mai. ¹² Sai a ösimö ha Teusö a kua totile, ĩ a sai kai ha a uni lisia waikipasoma. A uni lisia waikipasoma kutenö, a uni lisipo kota mai kitä. ĩ a

sai kai ha paka a iä pö, posi a iä pö, i na iä pö kui iä pö kai lisipo mai, kama iä pö sai kai lisia totipasoma. Kama iä pö sai kai lisipalo nö, pö a na kama iä pö totokö nö, sanöma makö ösi täapa koo läoma. Makö ösi täapa koo läoö ha, ösi temöo wi, i tä mapo mai kitä.

¹³ Sutu upa Moisés anö töpö noa thaa nö, -Posi a iä pö, paka iä pö, paka okalo isi, i na tökö kui, kamakö na i tökö sopäkäköma, wanisala tä na pili makö ösö ausia kopaso kitä- i na a kuuma. ¹⁴ I na tä kuuma maaki, huki Cristo a iä pö lotete sati ipö. Cristo a iä pönö makö ösi ausipasoma. Teusö a ösi kua tolele i a kuo soatio wi, i anö Cristo a simöaö ha, sanöma makönö wanisala ma tä thaa wi, i tä pi na Cristo a säpamonasoma. A säpamonasoö ha, Teusö aiki, -I naköö! Tä topa waikia kuleö!- i na a pi kuuma. Cristo a iä pönö makö ösi ausipasoma kutenö, makö kuati noai, i tä tomöpo maa noai, huki i tä maa totipaso keö! I tä mapasö ha, Teusö a temö öpii i na makö kalipalotii.

¹⁵ Önö kutenö, Teusö anö Moisés a noa thaa noai, Moisés anö i ta wäsä nömöo noai, nö patapö töpönö i ta hini totio maama kutenö, wanisala tä thaa noai, Cristo anö i tä noa maa naia kopamani pia salo, a säpamonasoma. A säpamono nö, Teusö anö makö saia waikipalö noai, Cristo anö i makö noa thaa wi, i tute ta kua. I tute ma ta hinia totilöma, Teusö anö makö totiapala apa soatio kitä. -Kamisanö makö totiapala apa wi i tä mapo mai kitä!- Teusö a kuu noai, i pitili ta kua tolea totio opa kitä.

¹⁶⁻¹⁷ Ai sanöma pata tä noma pia salo, waheta tä thaa nö, -Sa nomaso noai ha, i na makö kua haiopökö!- i na kama ai i töpö noa thaa sinomoö. Pata tä noma paio mi tä, kama ai töpönö i ta hini paio mai kitä. Kama ai töpö noa thaa waikio noai, i tä waheta säökama kuu wi, pata tä noma totiso noai ha, i töpönö i ta hini sisaö. ¹⁸ I ta kuu wi na, i na Teusö anö sanöma makö noa thaa wi, i na i ta kua hötöa kule. Teusö anö sanöma töpö noa thaa soma noai, i na i ta kuo hötöoma: -Salo a hiima iä pö kupo mi tä, sa töpö noa thaa wi i ta tomöpo mai kitä!- i na Teusö a pi kuuma. ¹⁹ Moisés anö isöhäeu töpö noa thaa wi, i tä waheta säökököma. I tä waheta säökökö nö, i töpö na Moisés anö i tä pewö a wäsäma. Ta wäsä nö, paka a, posi a, i na kökö kui kökö säpalö noai, maa tuu na i kökö iä tikiliki nö, i tunö i tä waheta mäi sopäkälalöma. Isöhäeu töpö pewö mäi sopäkää nainanöma. Hisopo ti na oweha köiki hanahai i a köiki ökakö nö, köiki heumanö nö, i töpö pewö mäi sopäkälalöma. ²⁰ Töpö mäi sopäkälalö nö, -"Makö noa thaa wi, i ta hini totioheö! i na Teusö anö makö noa thaa noai, i pitili taö!" i na makö kuupö, i a iä pö- i na Moisés a kuuma. ²¹ I na Moisés anö tä thama kua noai na, i na töpö Teusömo kuapö a sai thakö noai i a sai, i a sai na tökö pewö titio noai i tökö pewö, iä iä tänö Moisés anö i tökö pewö mäi sopäkälalöma. ²² -I iä iä tänö i tökö pewö ausipasopö!- i na Moisés anö töpö noa thama. Ai tä säpa mi tä, iä iä tä kupo mi tä, sanöma makönö wanisala ma tä thaa wi, i tä noa mapo mai kitä.

Cristo a säpamonaso noai, i tökö, wanisala tä noa maa kopaso noai i ta

²³ Moisés anö Teusömo wi a sai thakö noai i a sai, i a sai ösimö ha tökö titio noai i tökö, i na tökö kui tökö pewö hai, i uni tökö pewö. Hi tä hētu hamö Teusö a sai pö kupoli, i a sai uni kuoma. Moisés anö sai a thakö noai i a sai, i a sai ösimö ha wani tökö titio noai i tökö, i na tökö kui, hiima kökö iänö i tökö pewö ausipalöma. Iä iä tänö i tökö pewö mäi sopäkäpa maama aköna, i tökö ausipo maa noa kipi. I na tä kua tä, Teusö a kupoli ha, i hamö hiima kökö iänö makö ausipamo mi kutenö, i hamö makö lisipo laso mai kitä. Ai tiko tä iä toita sati ipii tä iänö makö lisipama totio sisaö. ²⁴ Teusö a walo sinomopö, sanöma töpönö i a sai thakö noai, i a sai ha Cristo a lisipo maama. I a sai hai, Teusö a kua totipoli, i a sai uni kuoma. Hi tä hētu ha Teusö a kupoli ha, i a sai na Cristo a lisia sisapaso lasoma. Huki sanöma makö pasilipo totio pia salo, Teusö a kua totipoli ha, i ha Cristo a kua naia nasoa. ²⁵ Teusömo wi a sai ösimö ha a sai kai kua tolele, i a sai kai ösimö ha Teusö a kua totile ha, pata tänö Teusö a täpä sinomo wi, i pata tä patanö i ha salo a hiima iä kai lisipo sinomoö. Ai tä inama na a lisipasoö, ai tä inama na a lisia kopasoö, i na a pata kua sinomotii. I na Cristo a kua mi. Cristo a säpamo sinomo mai kitä. Teusö a kua totipoli ha, i ha Cristo a lisi lisimo holepalo opa mai kitä. ²⁶ Teusö a kua totipoli hamö, i hamö i tä inama pewö hamö Cristo kama iä pö kai lisi lisimo köataloti lasoa aköna, i tä inama pewö hamö a pea totila pi. I tä inama pewö hamö Jesus a säpamo köatalotima aköna, i tä inama pewö hamö a pea köapalo toitio noa kipi. Somi tä sai tä Teusö anö töpö pewö thapalö noai, i tä Jesus a peaö, a pea koo, a pea koo, i na a pea kua köataloti noa kipi. I na a kua maama. Huki hi masita tä uli mapasopö tä atea waikia tä, sanöma töpönö wanisala tä thaa wi, Cristo anö i tä noa mapamani pia salo, sami a pi walosolö pa a säpamoa soasoma. ²⁷ Sami sanöma makö pi nomapo päo wi tä kua. Makö nomaso tä, Teusö a na makö walököma, makö kuati noai, Teusö anö i tä pewö a kateha hasulua totia apöpali kitä. Tä kateha hasulua totia apa läa päpalö nö, Jesus a thapo mai, Teusö anö i töpö täa koo läo mai kitä! I na tä kua tä, Jesus ma thapo wi i makö täa läa koo asali kitä!

²⁸ Sami sanöma makö noma pi kupo wi na, i na sami Cristo a noma pi kua hötöa pälasoma. Sanöma töpö pewönö wanisala tä thaa noai, i tä noa mapamani pia salo, Cristo a säpamonasoma. A säpamonaso noai, waiha i a waloa köki kitä. A walo koo tä, sanöma töpönö wanisala tä thaa noai, i tä noa na a säpamo kotta mai kitä. Sanöma töpönö Cristo a walo taa konai, Cristo anö i töpö täapa koo läo pia salo, a waloa kökiö!

10 Moisés anö isöhäeu töpö noa thaa noai, i uni tä päwö. Waiha Teusö anö sanöma töpö pewö totiapala apa kuköpö tä uni kuoma. I uni tä kuo päoma kutenö, waiha Teusö anö sanöma makö totiapala apa kuköpö tä na töpö pi hatukuo totio paio maama. I tä inama pewö hamö i töpönö wanisala tä tha apati noai,

ĩ tā noa na salo pō hiima sã sinomotima. Ōnō kutenō, Teusō a na ĩ tōpō noimo noai, ĩ tōpōnō ĩ salo pō hiima sãpa sinomotima maaki, Teusō a na ĩ tōpō ōsi ausi-pamo totio maama. ² ĩ tōpōnō wanisala tā tha apati noai, Teusō anō ĩ tā noa mapama paio maama. ĩ tā noa matamanōma akōna, -Huki sa ōsi ausi- ĩ na tōpō pi kuu noa kipi. Maaki, ĩ tōpōnō wanisala tā thaa noai, Teusō anō ĩ tā noa mapama paio maama kutenō, ĩ tōpō aiki, -Häö. Sa ōsi ausi miö! Wanisala sa tā thaa noai, ĩ tā noa kua soaleö!- ĩ na ĩ tōpō pi kutima. ĩ na ĩ tōpō pi kuti maama akōna, wanisala tā noa na salo pō hiima sãpati noai, ĩ tā mapaso noa kipi. ³ ĩ tā inama pewō hamō wanisala tā thaa noai ĩ tā na salo pō hiima sã sinomoti nō, -Haö. Wanisala sa tā thaa noai, ĩ tā noa kua hãtoa soale kitã- ĩ na ĩ tōpō pi kuu sinomoma. ⁴ Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi, paka iã pō, posi a iã pō, ĩ na kōkō iã kui kōkō iãnō ĩ tā noa mapo mai kitã.

⁵ Ōnō kutenō, hi masita tā uli ha Cristo a huu tā, Teusō a na,

-Sanōma tōpōnō salo pō hiima sãpalō noai ĩ pō salo, nii tā, ĩ na tōkō kui, kawa na tōkō totoki wi, ĩ wa tā pii sisa mai kitã. Kama sanō kawa na sa pewō totoköpō, ĩ wa tā pii satia apa kutenō, kawa na pili sa sai pewō totoköpō, kawanō sa pewō thapalōma.

⁶ Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi, ĩ tā noa mapamanöpō, salo pō hiima ĩsi, nii tā, ĩ na tōkō kui, kawa na ĩ tōkō totoma wi, ĩ tōkō na wa pi mōnaha sisa mai kitã.

⁷ Ōnō kutenō, hapa, hisa ha sa kua kuleö! "Ĩ na wa kuapöö!" ĩ na wa kuu wi, ĩ na sa kua totiopō sa huu kuleö! Au waheta tā na, "Ĩ na wa kuapö" ĩ na wa kuu noai, ĩ na sa kua totio pia salo!- ĩ na Jesus Cristo a kuuma.

⁸ -Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi, ĩ tā noa mapamanöpō, salo pō hiima sãpalō noai ĩ pō, nii tā, ĩ na tōkō kui, kawa na ĩ tōkō totoki wi, ĩ wa tā pii sisa mai kitã. ĩ tā na wa pi mōnaha sisa mai kitã!- ĩ na Cristo a kuuma. -Teusō a na salo pō hiima ĩsi totoaköö!- ĩ na Moisés anō kolo tōpō noa thama maaki, -Salo pō hiima ĩsi totoki wi, ĩ wa tā pii mi- ĩ na Cristo a kuuma. ⁹ ĩ na a kuu nō, -Hapa. "Ĩ na wa kuapöö!" wa kuu wi, ĩ na sa kua totiopō sa huu keö!- ĩ na a kuu nōmōoma. Ōnō kutenō, Jesus Cristo a sãpamo waikilasoma kutenō, Teusō a na wanisala tā noa na salo pō hiima sãpalō nō, ĩ salo pō totoa sinomo noai, huki Teusō anō ĩ tā mapamanōma. ¹⁰ Jesus Cristo aiki, -Hapa. Kamisa na, "Ĩ na wa kuapöö!" ĩ na wa kuu ha, ĩ na sa kua totio hōtōo kitã!- ĩ na a kuu nō, sanōma makōnō wanisala ma tā thaa wi, ĩ tā noa na Teusō a na kama pili a pewō sai totokō nō, a sãpamonasoma. A sãpamonasoma salo, sanōma makō ōsi ausio wi tā kupasoma.

¹¹ Teusō a tãpã sinomo wi, ĩ tōpō Teusōmo pia salo, ĩ tā wakala pewō hamō Teusōmo wi a sai ha ĩ tōpō pewō kalipalo sinomoö. Wanisala tā thaa noai, ĩ tā noa na ĩ tōpōnō salo pō hiima ĩsi totota sinomo kule maaki, ĩ tãnō wanisala tā noa mapo mai kitã. ¹² ĩ na Cristo a kua mane. Sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi, ĩ tā noa na sami Cristo a pi sãpamo sisasoma. A sãpamo

waikilasoma kutenō, wanisala tā noa na salo pō hiima sã sinomo wi, Teusō anō ĩ tā pii mai kitã. Cristo a sãpamono nō, Teusō a na kama totoa sapa koiki nō, Teusō a kotō ha a loikilō nō, ĩ ha a loa soatia kupoli. ¹³ Ai tōpōnō Cristo a wanipo wi, Teusō anō ĩ tōpō peama apa nō, Cristo a na, -Ĩ wa tōpō simōa sinomopöö!- ĩ na a kuu kitã. Teusō anō ĩ tōpō peama piale, Cristo anō ĩ tā tati kule. ¹⁴ Sanōma tōpōnō wanisala tā tha apati noai, Cristo anō ĩ tōpō ōsi ausia totia asapalō nō, ĩ tōpō ōsi totipalōma. Sami kama iã pō pi halaso noai, ĩ tãnō ĩ tōpō totipalō noai, ĩ tōpō ōsi ausia apa waikipalōma kutenō, ĩ tōpō ōsi wanisalapo kōo mai kitã.

¹⁵ ĩ na Teusō a ōsi kua tolele ĩ a kuu naiö. ĩ a hapalo nō,

¹⁶ -"Ipa ai sa tōpō noa thaa wi, kama tōpō ōsi na ĩ sa tā titiki nō, kama tōpō ōsi na ĩ sa tā sãökökō kitã!" ĩ na Teusō sa kuu kuleö!- ĩ na Teusō a ōsi kua tolele ĩ a kuu nō,

¹⁷ -"Ĩ tōpōnō wanisala tā thaa noai, ĩ sa tā noa maa waikipamanōma kutenō, ĩ tā noa na sa tōpō peama kota mai kitã!" Teusō sa kuu kuleö!- ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ na ĩ a kuu nōmōoma.

¹⁸ Ōnō kutenō, sanōma tōpōnō wanisala tā thaa wi, ĩ tā noa maa waikipasoma salo, wanisala tā thaa wi, ĩ tā noa na salo pō hiima sãpa sinomo wi, ĩ tā kua kota mai kitã. ĩ tā noa na Cristo a sãpamo kota naio mai kitã.

Huki Teusō a na makō walo ateo kili mai kitã

¹⁹ Ipa pō! Jesus Cristo a sãpamono nō, a iã pō halasoma kutenō, Teusō a kua totile, ĩ a sai uni ōsimō ha makō lisipo kili mai kitã. ²⁰ Teusō a kua totile ha Jesus anō makō walomaköpō, piliso tutei piliso walomakōma. Teusōmo wi a sai ōsimō ha watata ōsökō katōa soa tā, Teusō a kua totile ha piliso walo maama. Jesus a sãpamono nō, pili a sai waniapasoo, watata ōsökō katōa ōsimōa läle, ĩ ōsökō wania naipasoo, ĩ na tā kupasoma kutenō, Teusō a kua totile ha, piliso waloa totikōma. ĩ tiso ha makō huu nō, makō ōsi temōpaso kitã. ²¹ Huki makō pasilipopō, pata tãnō Teusō a tãpã sinomo wi, Teusō a sai pō na ĩ Jesus pata tā kaikanamo wi ĩ a. A kaikanamo nō, Teusō a sai pō thapo wi ĩ a.

²² Ōnō kutenō, makō pitilimo totio opapökōö! -Jesus a pitili- ĩ na makō pi kutipökōö! -Wanisala sa tā thaa noai, ĩ tā noa kua hãtoa soa- makō pi kuu mai, maa tuu ausii tuunō makō uni salupamonasopökōö! ĩ na makō kua nō, Teusō a na makō walo ateta sinomopökōö! ²³ Teusō aiki, -Makō nomano nō, kamisa kupoli ha, ĩ ha makō waloamaki kitã!- ĩ na Teusō a kuma kutenō, ĩ ha makō waloa totiki kitã. Ōnō kutenō, kamakō aiki, -"Sa nomano nō, Teusō a na sa konasolō kitã!" ĩ na ai tōpō na sa kuu wi, ĩ pitili ta- ĩ na makō pi kuu tao soatiopöö! ²⁴ Makō pi tapoa paiki nō, -Makō noimaso totiopöö! Makō totiapalomo sinomopöö!- ĩ na pō kuu sinomoö! ²⁵ Jesus a thapo wi ĩ tōpō kokamo sinomo wi maaki, ai tōpō kokamo maa kopasoma. ĩ tōpō kokamo maa kupaso noai na, ĩ na makō kua naio maapöö! Makō kokamo nō, -Ĩ naköö! ĩ na makō kua totiopökōö!- makō kuu sinomoö! Jesus a huu kōo piale, ĩ

tä wakala ateo kōo waikile, ĩ ma tä taō öpa salo, -Ĩ na makö kua totiopöo!- ĩ na makö kuu totio sinomopöo!

²⁶ Jesus ta pitilii ĩ ma ta taō waikioma tä, -Päla.

Wanisala sa tä thaa sinomo pi topa apaö- ĩ na makö pi kuu nö, wanisala ma tä thaa sinomoti ha, ĩ wanisala ma tä thati wi, ĩ tä noa mapamani wi, ai tä kua mai kitä. Wanisala tä thaa wi ĩ tä noa mapamanöpö, Teusö a na tä totoköpö, ai tä kua mai kitä. ²⁷ Makö kilipaloti wi, ĩ tä kua sisaa. Kamakönö wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä noa na Teusö anö makö peama piale, ĩ tä na makö kili totioö. Koa taka patanö Teusö ma wanipo wi, ĩ makö mapama piale, ĩ tä na makö kili wi, ĩ tä kua sisaa. ²⁸ Moisés anö töpö noa thaa noai, ĩ tä na, -Päla totiwo- ĩ na ai tä kuu ha, -Päla- ĩ a kuu pole, ai polakapi töpönö ĩ ta hiniñö nö, pata töpö na ta wäköma, pata töpö aiki, -Moisés a kai na a wani pälamö opöle, ĩ a wani säpalöo!- ĩ na pata töpö kuu.

²⁹ ĩ na tä kua manu kule, ai tänö Teusö a ulupö wanipo nö, a hosali ha, Teusö anö ĩ a peama satia apa kitä. Huki Teusö anö makö noa thaa nömöa tä, Cristo a säpamono nö, kama iä pö halaso wi, ĩ a iänö ai tä ösi ausipasoma maaki, ĩ a ösi ausipaso noai ĩ aiki, -Cristo a iänö sanöma makö ösi ausipa mai kitä- a pi kuu nö, Teusö a ösi kua tolele ĩ anö makö totiapala apati wi, ĩ a na ĩ a hapalo pi wasöa apaö ha, pe epii Teusö anö ĩ a peama satia apa kitä. ³⁰ Teusö a kuu noai, ĩ ma tä taō öpaö. ĩ na Teusö a kuuma: -Sa wanipo wi, ĩ töpö na sa suo höttöo kitäo! Sa peama noai, ĩ sa töpö peama höttöo kitäo!- ĩ na Teusö a kuuma. -Ipa töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä noa na pata sanö ĩ sa töpö peama kitäo!- ĩ na a Teusö a kuu naioma. ³¹ Teusö a temö öpii, ĩ anö töpö huöli wi, ĩ tä kilihia apa.

³² Makö kuati noai, ĩ tä na makö pi motöpö maikiö! Teusö anö makö ösi wakalapamanö nö, makö pi hatukupaso noai ha, ai töpönö makö peama apatima maaki, makö kasiapalo satia apa höttötioma. ³³ Ai töpö mamö tetela tä, ai töpönö makö a kateha wanisala apa nö, makö pepalama apatima. ĩ na tä kua tä, makö pea kuati noai na, ĩ na ai töpö pea kua höttötio noai, ĩ töpö na makö pi honipo salo, -Ĩ töpö na sa noima kuköma, ai töpönö sa peama naio matimöo!- ĩ na makö pi kuuma maaki, -Ai töpönö sa peama päo- ĩ na makö pi kuu nö, ĩ ai töpö pepalo opati noai, ĩ töpö na makö noimo satia apa höttötioma. ³⁴ Cristo a thapo wi ĩ tä noa na titita wi a sai ösimö ha ai töpö tititio noai, ĩ töpö pea kuati noai na, ĩ na makö pea kua naitioma. Ai töpönö au wani tökö pewö tälölöma maaki, makö pi topa satio opama. -Kamisa na Teusö anö tä totopö noai, ĩ tä toita sati ipöwö. ĩ tä mapo mi- ĩ na makö pi kuu salo, -Pälaö! ĩ töpönö ipa wani tökö pewö tälölöma maaki, sa hĭso mai kitäo!- ĩ na makö pi kuuma. ³⁵ Önö kutenö, pö kili tihöo! -Teusö a pitili- ĩ na makö pi kuu totio wi, ĩ tä hosa tihöo! Makö kili mai, -Teusö a pitili- makö pi kuu totio wi, ĩ makö na Teusö anö pe epii noa tä totoa asaki kitäo!

³⁶ Önö kutenö, makö kasiapalo opapöo! Makö kasiapalo opa nö, -Ĩ na makö kuapöo!- ĩ na Teusö anö makö noa thaö ha, ĩ na makö kua totio opati kitä. Teusö anö

makö noa thaa wi, ĩ ma ta hini totiköma, -Kamakö na ĩ sa tä totoki kitäo!- ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ ma tä täa totili.

³⁷ ĩ na Teusö tä waheta kuu:

-Tetepo mai ha, waiha a huu kota piale, lope epii a huu kota pia salöo!

³⁸ Sanöma sa töpö totipalö noai, "Teusö a pitili" ĩ na ĩ töpö pi kuu mapo mi tä, töpö ösi temöo soatio kitäo! ĩ na tä kua tä, kamisa na ai sanöma tä waloköpö, tä huu kimi maaki, a wani sapa kopasolö ha, ĩ a na sa pi mönaha mai kitäo!-

ĩ na Teusö tä waheta kuu.

³⁹ Makö kopasolö wi, ĩ makö mai kitä. Önö kutenö ai ösi töpö pepalo opa piale, ĩ tä uli ha makö huu pia wi makö mai kitä. -Teusö a pitili- makö pi kuu totio wi ĩ makö pasi kutenö, Teusö anö makö ösi temöa asapalöma. Önö kutenö, Teusö a na makö konasolö kitä.

-Teusö a pitili- nö pata pö töpö pi kuu totio noai ĩ ta

11 -Teusö a pitili- ĩ na wa pi kuu totiköma, -"Ĩ na tä kua kuki kitäo!" sa pi kuu pole, waiha ĩ tä kua tolea totiki kitäo!- ĩ na wa pi kuu totiki kitä. -Ĩ sa tä tapa totio mai maaki, ĩ tä kua totiatalo opaö- ĩ na wa pi kuu kuki kitä. ² -Teusö a pitili- nö patapö töpö pi kuu totioö ha, ĩ töpö na, -Makö topa- ĩ na Teusö a kuuma.

³ -Teusö a pitili- makö pi kuu manu kule, kamakö aiki, -Hi masita tä uli, sanöma töpö pewö, hi tä hĕtu hamö tökö pewö kupoli ĩ tökö, ĩ na tökö kui, Teusö anö ĩ tökö pewö thapalöma. A hapalo päoö ha, tökö pewö kuköma- ĩ na makö pi kuu sinomoö. -Ma tä tapa mane ĩ tänö, ma tä tapa pole, ĩ tä pewö thapalöma- ĩ na makö pi kuu. -Teusö a pitili- ĩ na makö pi kuu kuköma, ĩ na makö pi kuu.

⁴ Apeu aiki, -Teusö a pitili- a pi kuu salo, Teusö a na salo a hiima säpalö noai ĩ a salo totoa makokoa asaköma. Kama hai ĩ pepala Kaĩ anö Teusö a na nii tä totoa naiköma maaki, Apeu anö tä totokö noai, ĩ tä toita satio opa asama. -Teusö a pitili- a pi kuu asama kutenö, Teusö aiki, -Kamisa na wa tä totopae, ĩ tä toita- ĩ na a kuu nö, -Kawa toita waikiwo- ĩ na a kuuma. -Teusö a pitili- Apeu a pi kuu totioma kutenö, a nomasoma maaki, kamakö na a uni hapalo soa.

⁵ ĩ na tä kua tä, Enoki aiki, -Teusö a pitili- a pi kuuma kutenö, a noma maama. Teusö anö temö temö a supölöma. A supölöma, ai töpönö a tapa kōo maama. -Teusö anö Enoki a sua paiolö mi tä, Enoki anö Teusö a pi mönahapamatima- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

⁶ Önö kutenö, -Teusö a pitili- wa pi kuu mi tä, Teusö wa pi mönahapama mai kitä. -Teusö a kua. A kua kutenö, sanöma makönö Teusö ma pii totile, Teusö anö ĩ makö pasilipali kitäo! Teusö a na makö walo pi topa apati wi, Teusö anö ĩ makö waloamaki kitäo!- ĩ na wa pi kuu totia mi tä, wa Teusömo totio mai kitä. Teusö a na wa walo laso mai kitä.

⁷ ĩ na tä kua tä, Noé aiki, -Teusö a pitili- a pi kuu totia salo, Teusö a kai a hini totioma. -Waiha ĩ na tä kua kuki kitäo!- ĩ na sanöma töpö pi kuu tai mio opama maaki, -Ĩ na tä kua kuki kitäo!- Teusö a kuu noai, Noé anö ĩ ta

hininö nö, kutiata ösö pata thapalöma. Ī ösö pata na Noé anö kama ai töpö kai titia asaköma kutenö, ĩ töpö nasi tupo asa maama. -Teusö a pitili- Noé a pi kuu asama kutenö, -Ki ai töpönö Teusö a thapo pasio maa noai, ĩ töpö ta wanisala apa pasio noa- ĩ na makö pi thamaö. -Teusö a pitili- Noé a pii kuu ha, -Noé a toita- ĩ na Teusö a pi kuu hõtöoma.

⁸ Ī na tä kua tä, Abraão aiki, -Teusö a pitili- a pi kuu totia salo, Teusö a hinima. Teusö anö a sailö nö, -Kawa na sa tä uli totoa piale, ĩ hamö a hulolööl- ĩ na Teusö a kuu ha, Abraão anö kama hai ĩ tä uli takölö nö, a hulasolöma. -Witi tä uli ha Teusö anö sa waloa totimakö taso pia salo?- ĩ na a pi kuu päla nö maaki, a hulasolöma. ⁹ -Ī sa tä uli totoki kitäöl- Teusö a kuu noai, ĩ tä uli ha Abraão a waloikitö nö, -Tiko sa pasiwööl- a pi kutima maaki, -Teusö a pitili- a pi kuu nö, ĩ tä uli ha a kutioma. Sai a sai ha a kuo totio maama. Salo ösö sai pakitai a sai ha a kupaloti päoma. Abraão a hai ĩ ulu Isaki a, Isaki a hai ĩ ulu Jacó a, ĩ na kilii töpö na, -Hi sa tä uli totoa nömöki kitäöl- ĩ na Teusö a kuu nömöne, salo ösö sai pakitai sai kökö na ĩ töpö kupalo naitioma. ¹⁰ Abraão a pi tapoiki nö, -Teusö tä uli ha sai pö kupoli, ĩ pö sai ha sa kutio nömöo pia salo- ĩ na Abraão a pi kutima. Teusö aiki, -Ī na sai sa pö thaa thaki pia salo- ĩ na Teusö a pi kuu noai, ĩ sai pö kolo lototopa apö kutenö, sai pö mapo mai, ĩ pö sai na Abraão a kuo nömöo laso pia wi, ĩ tä na Abraão a mamo läpalotima.

¹¹ Pusopö Sata aiki, -Teusö a pitili- a pi kuu naioma. -“Wa patasoma apö waiki maaki, au ulu wa thapali kitäöl!” ĩ na kamisa na Teusö a kuu noai, ĩ a pitilimo opaö- ĩ na Sata a pi kulasoma kutenö, kama hai ĩ ulu a wai thapalöma. ¹² Önö kutenö, Abraão a patasipöo opa waikio noai maaki, kama hai ĩ tolewö töpö satehea apöpasoma. Sitikali pö satehe epö kui na, maka maka tökö satehe epö kui na, ĩ na Abraão a hai ola tolewö töpö kupasoma.

¹³ Sa töpö a katehahe, Teusö a na ĩ töpö pewö aiki, -Teusö a pitili- ĩ töpö pi kuu soatio pamö, töpö noma-soma. -Ī sa tä totoki kitäöl- ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ töpönö ĩ tä täa hõköa totio maama. -Sa tä totoki kitäöl- Teusö a kuu noai, päui ĩ töpönö ĩ tä uni tapati päo nö, töpö pi mönaha apatima. -Hi tä uli hai, ipa tä uli sai mai kitä. Teusö a kupoli ha, ĩ ha ipa tä uli sai kua soa kupoli. Hi tä uli hamö sa huti paio päoö- ĩ na ĩ töpö kuu hoka apatima. ¹⁴ Kamakö aiki, -Ī na ĩ töpö kuti noai, ĩ töpönö ai tiko tä uli ta pi ipa noa. Hi tä hētu hamö tä uli kupoli, kama töpö hai ĩ tä uli sai kutenö, ĩ tä uli na ĩ töpö ta pilio pi topa satio opa laso noa- ĩ na ĩ töpönö makö pi thamaö.

¹⁵ -Makö pilio soma tasopili hamö, ĩ hamö makö pilia koo kitä nököö!- töpö pi kuu maama. Ī tä uli ha ĩ töpö koo pi topaalöma aköna, ĩ tä uli ha ĩ töpö konasolö noa kipi. ¹⁶ Hi tä hētu hamö tä uli kupoli, ĩ tä uli toita sati ipö asai, ĩ tä uli pii satia apa asamae. Önö kutenö Teusö aiki, -Ī töpö hai, ipa töpö. “Teusö ma thapo wi ĩ makööl!” ĩ na ĩ töpö kuu wi, ĩ ipa töpö sai totiwööl- ĩ na Teusö a kuu kili mi kutenö, ĩ töpö kutiopö, Teusö anö sai pö thaköma.

¹⁷⁻¹⁸ Ī na tä kua tä, -Teusö a pitili- ĩ na Abraão a pi kuu totio hõtötioma. Teusö anö a wapa nö, -Au ulu wa säpalö nö, kamisa na au ulu a totopaö!- ĩ na Teusö a kuu ha, Abraão aiki hõtöwö, -Awai- a kuu nö, Teusö a na kama hai ulu a totoki pia salo, -Ipa ulu sa säpakö o- ĩ na a pi kuuma. Kama hai ĩ ulu Isaki a kupo paio mi tä, Teusö aiki, -Au ulu Isaki a kupo pia manu kule, au ola töpö satehea apöpasö kitäöl- ĩ na Teusö a kuu ha, Abraão a pi mönaha apama maaki, -Au ulu a säpalööl- waiha, ĩ na Teusö a kuu ha, -Awai. Ipa ulu sa säpali kitä- ĩ na Abraão a pi kuu hõtöoma. ¹⁹ Ī na a pi kuu nö, -Ipa ulu sa säpali kitä maaki, Teusö a lotete epö kutenö, ipa ulu a temöa komani kitäöl- ĩ na Abraão a pi kuuma. Ī na tä kua tä, Isaki a säpa totio maa noai kitä maaki, -Teusö anö Abraão a hai ĩ pelupö a nomawö temöa komanö nö, Abraão a na a totoa kököma- ĩ na tä kuu wi ta kua.

²⁰ Ī na tä kua tä, Isaki aiki, -Teusö a pitili- ĩ na a pi kuuma kutenö, kama hai ĩ pelupö töpö Jacó a, Esaú a, ĩ na kilii töpö na, -Teusö anö makö totiapala apa kuki kitäöl! Tolewö makö totiapala tolea kuki kitäöl- ĩ na Isaki a kuuma.

²¹ Jacó a noma pia tä, -Teusö a pitili- ĩ na a pi kuu totio maaki, kama hai ĩ pelupö José a hai ĩ ulu töpö na a hapalo hätäpo nö, -Teusö anö wa totiapala haiki kitäöl- ĩ na a kuu hätäpoma. Ī na a kuu nö, a hitihimo sinomo wi, ĩ tinö a pasihiki nö, Teusö a na a hapalo nö, -Wa totiatalo opatiwööl- ĩ na a kuuma.

²² Ī na tä kua tä, José aiki, -Teusö a pitili- a kutima kutenö, a noma nömöo pia salo, ĩ na kama hai ĩ isöhaeu töpö noa thaa tolea nömöoma: -Hi Esitu tä uli ha makö pewö husolo nö, ki hamö makö konsolöpökööl- ĩ na a kuu nö, -Sa nomao noai ha, makö huso salo, pili sa thuu tupö tälöölööl- ĩ na José anö töpö noa thama.

Moisés a kuati noai ĩ ta

²³ Ī na tä kua tä, Moisés a hai ĩ pö a, pöpönö a, ĩ na töpö kui, ĩ töpö aiki, -Teusö a pitili. Teusö a lotete sati ipö- ĩ na ĩ töpö pi kuu totia apa kutenö, Moisés a wai kupasoö ha, 3 pilipoma kökö kui kökö pilipoma na a wai sosamakömae. Esitu tili tä kaikana aiki, -Wano ose kupasoö ha, wa säa soatalööl- ĩ na kaikana tä patanö isöhaeu töpö noa pewö thama maaki, Moisés a pö a, pöpönö a, ĩ na kilii töpö aiki, -Ipa ulu a wai liähä äpö sai takööl- ĩ na töpö pi kuu nö, -Pälaöl! Kaikana tä na makö kili mai kitäöl! Kaikana ma tä kai a hini mai kitäöl- ĩ na töpö kuu nö, Moisés a wai sosamakömae.

²⁴ Ī na tä kua tä, kaikana tä hai ĩ pete anö Moisés a patamanöma maaki, a patalo nö, -Kamisa hai ĩ isöhaeu sa pasiwööl! “Kaikana tä hai ĩ pete a hai, Moisés a pöpönö a” pö kuu tihööl- ĩ na Moisés a kuuma.

²⁵ Wanisala tä thaa wi, ĩ tä na sanöma töpö puko opa wi maaki, Moisés aiki, -Wanisala tä na sa puko wani ipö saiöl! Wanisala tä thaö ha, töpö puko opa wi maaki, töpö puko opa wi, ĩ tä maa haito opaö- ĩ na Moisés a pi kuuma. Esitu tili töpönö Teusö a hai isöhaeu töpö pepalama apati tä, Moisés aiki, -Isöhaeu sa naiwööl! Es-

itu tili tōpōnō sa peama naio soatapökōō!- ĩ na a pi ku-
uma.

²⁶ ĩ na tā kua tā, -Waiha, kamisa na Teusō anō noa tā totopi kitāō!- ĩ na Moisés a pi kuu sinomo salo, -Hi Esitu tā uli ha wani tā toita apii tā kule, ĩ sa tā pii mai kitāō! Teusō anō kaikana tā saia totio piale, ai tōpōnō ĩ a peama thama pia kule na, ĩ na esitu tili tōpōnō sa peama thama naio kuköpōō! Sa pea naio kuki wi ĩ tā noa toita sati ipō kitāō!- ĩ na Moisés a pi kuu sinomotima. ²⁷ -Teusō a pitili- a pi kuu salo, Esitu tā uli hosalölōma. Tā uli hosalölō nō, tiko hamō a hua konasolō ha, pe epii esitu tili tā kaikana hīso opama. A hīso opama maaki, ĩ a na Moisés a kili maama. Teusō a tapamo hatuka totio mai maaki, Moisés anō ĩ a uni tapa apati salo, a sapapo pi topa kōo maama. ²⁸ -Teusō a pitili- ĩ na a pi kuti salo, isōhaeu tōpō ulu wano tōpō ose kupo soma wi, āju tänō ĩ tōpō sāpa maapō, -Ipa isōhaeu pō! Makō pewō pāsōkoamopökōō! Makō pāsōkoamo nō, oweha ma kōkō sālālō nō, sai pāka ha iā iā tā sanōakōheō!- ĩ na Moisés anō tōpō noa thama.

²⁹ ĩ na tā kua tā, isōhaeu tōpō aiki, -Teusō a pitili- tōpō pi kuuma kutenō, Hanahai a kosoto mōtali pata hamō piliso hāsiti pata kukōma. ĩ tiso kukō noai, ĩ tiso pata hamō tōpō pōkatōkō lasoma. ĩ tā noa ha, esitu tili tōpō wasunō isōhaeu tōpō nasō po nō, -Makō pōkatōa haitakō lasopökōō!- ĩ na tōpō kuu kule maaki, maa tuu pata koka kopalo nō, tōpō pewō sohopakō nō, tōpō nasi pewō tupasoma.

Kanaā tā uli ha isōhaeu tōpō kuati noai ĩ ta

³⁰ Isōhaeu tōpō aiki, -Teusō a pitili- tōpō pi kuu salo, jetikō tili tōpō sai pō pata na tā pata hokolole, ĩ ha ĩ isōhaeu tōpō iototati pa, 7 tā mumi maa kutalo nō, tā pata hokolole, ĩ ta pata waniapasoma. ³¹ Jetikō tilisoma tā Haapi a hilo wi, wano tōpō na ĩ a suō sakapalo opa sinomoti noai, ĩ aiki, -Teusō a pitili- ĩ na ĩ a pi kuu kukōma kutenō, jetikō tili tōpōnō Teusō a hini maa noai, Teusō anō ĩ tōpō sāpama kule maaki, Haapi a sāpama pasio maama. Isōhaeu tōpōnō Jetikō tā uli pata tamati noai, Haapi anō ĩ tōpō noama salo, tōpō totiapala nō, sai a ōsimō ha tōpō sosamapoma. Ōnō kutenō, Teusō anō sami Haapi a noama hōtōo sisama.

³² Ai tōpō aiki, -Teusō a pitili- ĩ na ĩ tōpō pi kuu naio wi, ĩ tōpō satehe epō salo, ĩ sa tōpō pewō a katepa totio mai kitā. Siteāo a, Pataki a, Sāsāu a, Jepōté a, Davi a, Samueu a, Teusō a kai wāsā sinomoti noai ĩ tōpō, ³³ ĩ na tōpō kui, tōpō aiki, -Teusō a pitili- ĩ na tōpō pi kuu salo, satehe epii wasu tōpō peama apama. -Teusō a pitili- ĩ tōpō pi kuu noai, ĩ tōpōnō toitali tā thaa sinomoti nō, Teusō a na noa tā sualālōma. -Kamakō na ĩ sa tā totoki kitāō!- Teusō a kuu noai, ĩ tōpōnō ĩ tā sua hātāhalalōmae. Ōla kōkō kai pata sapopali, ³⁴ koa taka pata lumaki, ĩ na ĩ tōpō kuuma. Ai tōpōnō poo kōkōnō ĩ tōpō sāpa pi topa noai, -Teusō a pitili- ĩ na ĩ tōpō pi kuuma kutenō, temii ĩ tōpō hua konasolōō, ĩ na tā kua tā, tōpō utitio opa noai maaki, Teusō anō ĩ tōpō lotetea kopali, Teusō anō ĩ tōpō lotetea kopalōma, ĩ tōpōnō ai tiko tōpō wasu sasupali, ĩ na ĩ tōpō kuationa. ³⁵ Ai suō

tōpō aiki, -Teusō a pitili- ĩ na ĩ tōpō pi kuuma kutenō, kama ai tōpō nomapo noai, Teusō anō ĩ tōpō temōa komanōma.

ĩ na tā kua tā, Teusō a thapo wi, pe epii ai tōpōnō ĩ tōpō hamiamakō nō, tōpō sālālōma. -Teusō wa hosa konōma, wa sāpa mai kitāō!- ĩ na ĩ ai tōpō kuuma maaki, Teusō a thapo noai, ĩ tōpō aiki, -Teusō a pitili- ĩ tōpō pi kuu salo, -Sa nomasoma maaki, Teusō anō sa temōa komani kitāō! Sa temōa komanōma, Teusō a na sa kuo soatio kitāō! ĩ tā toita sati ipō kitāō!- ĩ na ĩ tōpō pi kuu salo, -Pāla. Sa sā pāo. Sa tokō mai kitāō!- ĩ na tōpō kuuma. ³⁶ Ai tōpōnō Teusō a thapo noai, ĩ tōpō pepalama apa hōtōtioma. ĩ tōpō na ai tōpō hapalo pi wasōa soataloti nō, ĩ tōpō soaalōma. Sōpala ōsō totonō ai tōpō ōkapalō nō, tōpō tälölō nō, titita wi a sai ha tōpō titikōma. ³⁷ Teusō a thapo wi, maa manō ĩ ai tōpō sālali, sōpala ōsō namonō ai tōpō pesokō hanōnani, poo anō ai tōpō tusālali, ĩ na ĩ tōpō kuationa. Wasu tōpōnō ai tōpō sasupalōma, ĩ tōpō hupalo pepalo opatima. Kama tōpō hai ĩ haloi ōsō sai kua mi kutenō, oweha ōsō, posi ōsō, ĩ na ōsōkō kui ōsōkō haloapala pātiomae. Nii tā, wani tā, ĩ na tā kui tā na tōpō honimopalo totio opatima. Ai tōpōnō ĩ tōpō peama apati nō, ĩ tōpō na wanisala tā tha apatimae. ³⁸ ĩ na tā kuaō ha, ĩ tōpō tokōlolō nō, ai sanōma tōpō pilio maa pa ĩ tōpō hutii, maa makō pata hamō tōpō hutii, maa makō kaiki hamō tōpō kuki, masita taka ha ĩ tōpō kuo soa pātalo opatii, ĩ na ĩ tōpō kuationa. Ai sanōma tōpō wanisala apa pasitio noai, ĩ tōpō na Teusō a thapo noai, ĩ tōpō totiatalo satia apatima.

³⁹ -Teusō a pitili- ĩ na ĩ tōpō pi kuu sinomotima kutenō, -Makō toita apō- ĩ na Teusō a kuuma. ĩ na Teusō a kuuma maaki, -Kamakō na ĩ sa tā totoki kitāō!- ĩ na ĩ kolo tōpō na Teusō a kuu noai, ĩ tōpōnō ĩ tā taa paio maama. ⁴⁰ Teusō aiki, -Waiha Cristo a kupaso noai ha, sa thapo wi ĩ tōpō pewō na sa tā totoki kitāō!- ĩ na Teusō a pi kuuma. Ōnō kutenō, sutu ha kolo tōpō kuo noai ĩ tōpō, huki ola makō, ĩ na makō kui, Teusō anō ĩ makō pewō totiapala apa nō, makō pewō totia totipali.

Jesus a na makō mamō teteapalotipökōō!

12 -Teusō a pitili- ĩ na ĩ nō patapō tōpō pi kuu totio somatio noai, hi tā hētu hamō ĩ tōpō kōpoli, kamakō na ĩ tōpō satehe epii tōpō uni loa hokoloa kutenō, makō kasiapalopökōō! -Ai tōpō lotete wapamoō ha tōpō lälāapalo kuati wi na, ĩ na makō kua hōtōopökōō!- ĩ na Teusō a kuu ha, makō lälāapalo sinomopökōō! Tōpō loa hokolole, ĩ tōpō aiki, -Awai. Teusō a lotete. A pitili- ĩ na ĩ tōpō kupaloō ha, makō kasiapalo opa nō, makō lälāapalo totiopökōō! Hute hute ma tā hosalō nō, wanisala ma tā thaa wi, ĩ tänō makō opimoma sinomo wi, ĩ ma tā hosa nainō nō, makō hetehe epō salo, lope epii makō lälāapalopōō! ² -Teusō a pitili- ĩ na Jesus anō ĩ na makō pi thama somama. -A pitili- ĩ na makō pi thama soatio kitāō! Ōnō kutenō, Jesus a na makō mamō teteapalotipökōō! Jesus aiki, -Waiha, hi tā hētu hamō sa konasolōma, sa pi mōnahapalo kōo soatio laso kitāō!- ĩ na a pi kuu salo, a

kasiapalo mapo maama. Sanöma töpö pewö aiki, -Ki töpönö wanisala tä thatima kutenö, hii ti pakalai ti ha töpö pi hīta kuleö!- ĩ na töpö pewö pi kupaloma maaki, Jesus aiki, -Wanisala sa tä thaa maa päo noai ha maaki, hii ti pakalai ti ha sa pi hīta päöpö!- ĩ na a pi kuuma. ĩ na a pi kuu nö, a säpamono nö, Teusö a lopoli, ĩ tä kotö ha ha Jesus a loa kökö lasoö.

³ Önö kutenö, ai töpönö wanisala tä tha apati noai, ĩ töpönö Jesus a hīsu thaa nö, a peama sinomotima maaki, a kasiapalo satia apa hōtötio noai, ĩ tä na pö pi tapomo totio sinomoö! Jesus a kuati noai, ĩ tä na makö pi tapomo sinomotima, -Pälaö! Sa kasiapalo wani ipö saiö!- ĩ na makö pi kuu mai kitä. Makö kasiapalo soatio kitäö!

⁴ Wanisala tä thaa wi, ĩ töpönö makö wanipoti wi, ĩ töpö na makö kasiapalo opati tä, -Häö. Samakö pepaloti häto alu kuleö!- ĩ na makö pi kuu kule maaki, ĩ töpönö Cristo a säa thapalö noai na, ĩ na makö säa thapa mai ha, makö kua soa kule. ĩ na makö kua soa salo, Teusö a na pö pälamö tihöö!

Kamakö hai pö Teusö anö makö patamati wi ĩ ta

⁵ Teusö anö makö pi lotetepamani pia salo, Teusö ulupö makö kutenö, kamakö na a hapaloma. A hapalo noai, ĩ tä na makö pi motöpo waikia kule? A hapalo nö, ĩ na a kuuma:

-Ipa ulu ai! Teusö pata sanö wa peama pole, ĩ tä na sa kai a hinia totiatalaö! "ĩ na wa kua maikiö!" ĩ na sa kuu ha, "Häö. Sa tomöpo mi waiki kutenö, sa kasiapalo köatalo mai kitäö!" ĩ na a pi kuu tihöö!

⁶ Pata sanö sanöma sa töpö pi ipa wi, ĩ sa töpö makokopamani pia salo, sa töpö peama päoö. "Kawa hai, ĩ ipa ulu waö!" ĩ na sa kuu salo, wa peama päa kuleö!-

ĩ na Teusö a kuuma.

⁷ Önö kutenö, makö pea tä, -Kamisa hai, Teusö sa ulupö kutenö, ĩ na Teusö anö sa hole thamati kule ta o- ĩ na Teusö anö makö pi thamaö. ĩ na makö pi thama kutenö, makö pea salo, -Teusö sa ulupö kutenö, Teusö anö sa peama päa kuleö! Önö kutenö, "Sa peama maikiö!" ĩ na sa kuu mai kitäö!- ĩ na pö pi kuu totioö! Pö sanöma wanö au ulu wa makokopamani pia salo, au ulu wa peama sinomoti matatä. ĩ na sanöma makönö kama makö ulupö noa thapasö. ⁸ Teusö anö kama hai ĩ ulu töpö makokopama sinomo hōtöoö. Önö kutenö, Teusö anö makö makokopama mi tä, Teusö ulupö makö sai mai kitä. Kama hai ĩ ulu makö holisi päwö.

⁹ Au hao a, au nao a, ĩ na kilii töpönö makö makokopamanöma, -Ipa hao a sai, ipa nao a sai, ĩ na töpö kuö kutenö, sa makokopalöma- ĩ na makö pi kuu nö, ĩ ma töpö a hini totiatalo opatima. ĩ na tä kua tä, hi tä hētu hamö kamakö hai ĩ pö a kupoli, ĩ ma hinia satia apölöpö! ĩ ma hinia totilöma, makö ösi temöapalo opati kitä. ¹⁰ Kamakö hai ĩ pö töpö, kamakö hai ĩ nao töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Ipa ulu sa wai makokopamani pia salo, ipa sa wai peama tetehe pola nö kuno mai, sami ipa sa pi wai peama sisapökö!- ĩ na töpö pi kutima. Teusö a lö kui, -Ipa ulu sa töpö makokopamani

pia salo, sa töpö peama päoö- ĩ na a pi kuu nö, -Sa töpö peama waikioma kutenö, toitai töpö kutio kitäö! Kamisa toita kuati wi na, ĩ na ĩ töpö toita kua naipa-sopö!- ĩ na Teusö a pi kuuma. ĩ na a pi kuu salo, makö peama päo nö, makö totipa sinomoö. ¹¹ Makö peama tä, makö pi mönaha mai kitä. ĩ tä, makö pi wanisalat-alotii. Makö pi wanisalat-aloti kule maaki, Teusö anö makö peama nö, makö totipali wi, waiha ĩ makönö toitai ma tä thaa kuiki nö, makö pi topa apa kuki kitä.

Toitai ma tä thaa sinomopö!

¹² Önö kutenö, makö pi wi na takömo mai, pö pi lotetea totipaloö! ¹³ Pö huu saliliapalo totioö! Makö huu saliliapalo totio kuköma, töpö utitii ĩ ma töpö nokapalamati pole, tiko hamö ĩ töpö huu selekepaso wi tä kua mai kitä. Makö huu salilia totia tä, makö pi lotetea totipaso kitäö!

¹⁴ Ai töpö pewö na makö noimo pi topa sinomoö! Wanisala ma tä thaa maikiö! Makö ösi ausia apa wi, ĩ ma tä pi ipa sisaaö! Ai tä ösi ausi mi tä, ĩ anö Teusö a tapa mai kitä. ¹⁵ Pö pi mosawia totikiö! Teusö anö makö totiapala apa sinomo wi, ĩ tä na ai a pi hanoa pasio tihöö! Nasökili tä koami kui na ĩ na ai a kupo tihöö! ĩ nasökili tä patalo nö, ĩ pili ti patalo nö, pili mokö laloki wi, ĩ mokö wasu kitä. ĩ na tä kua kua wi na, ĩ na ai wanö wanisala wa tä thaa kua kuköma, satehe epii ai töpönö wa uöma nö, ĩ töpönö wanisala tä thaa naio kukö matimö! ¹⁶ Wa po mane, ĩ a na wa mamopaloti maapökö! Ai wanö Teusö wa hinipa maapökö! Esaú a uöma maikiö! Esaú anö Teusö a hini maama kutenö, poosa a na, -Ipa nii tä totopaö! ĩ nii wa tä totopöma, pata wa kua asapaso kitäö! Sa kua somataso wi ĩ sa maaki, pata sa kupo pi topa mai kitäö!- ĩ na Esaú a kuma.

¹⁷ ĩ na a kuu noai ha, pö a na, -Hapa. Kawanö sa thaa soma noai ĩ sa kutenö, kawa aiki, "Pata a kupaloö!" kamisa na ĩ na wa kuupökö!- ĩ na Esaú a kuuma. ĩ na Esaú a ökö pola nö, a ku upama maaki, pö aiki, -Naiö! Kawa aiki, "Pata wa kua asapasopö!" ĩ na au hoose wa noa thaa waikio saio noa thali ta- ĩ na pö a kuu hōtöoma. Sa ta wäsä pole, ĩ ma ta taö waikia kule.

Isöhaeu nö patapö töpö kua kua noai na, ĩ na makö kua naio maa noai ĩ ta

¹⁸ ĩ na tä kua tä, isöhaeu nö patapö töpö kua kua noai na, ĩ na makö kua naio maama. Tä höpöa totio wi, ĩ tä na ĩ töpö waloa totiköma. Sinai makö pata ha ĩ töpö waloikitö nö, koa taka pata hili pole, ĩ taka pata, mumi mumi tä pata, ipoko ta pata, ĩ na tökö kui, ĩ töpönö ĩ tökö tapa totioma. ¹⁹ ĩ tökö tapa totia tä, pe epii ta pata hola polali ĩ ta hinii, ĩ na tä kua tä, ta pata hapalo polali, ĩ ta hini nömöa, ĩ na töpö kua totioma. Ta pata hapalo polali, ĩ ta hini nö, töpö kili salo, -A hapalo kota tihöö!- ĩ na töpö kuuma. ²⁰ -Ki maa makö pata ha pö huu pakäa häto tihöö! ĩ makö höpöa tihöö! ĩ makö ha ai salo a hiima hleaö ha, maa manö ĩ ma säsä nö, a säpalöheö!- ĩ na ta pata kuu lasoö ha, ĩ

isöhaeu töpö kilipalo opa nö, -A hapalo kota tihöö!- ĩ na töpö kuuma. ²¹ ĩ töpönö ĩ tä pewö tapa polai, ĩ tä pi pata kilihii ipö salo, Moisés aiki, -Pe epii sa kili ipa salo, sa satitimopalo opa kuleö!- ĩ na a kuuma.

²² ĩ na makö kua naio maama. Teusö a temöa apati wi, ĩ a sai pö pata, ĩ Sião tä uli a hilo wi, Jetusalēi tä uli a hilo naine, hi tä hētu hamö ĩ tä uli kupoli, ĩ ha äju töpö satehe pata pilia naipoli, ĩ ha makö uni walokö lasoma. ²³ Teusö a thapo asa wi, ĩ töpö na, -Ipa ulu makö asawöö!- ĩ na Teusö a kuu wi, hi tä hētu hamö ĩ töpö a hilo wi tä säökama kupoli, ĩ töpö pi mönaha apii töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na makö walokö lasoö, sanöma makö pewö na tä makokama läo sinomo wi, ĩ a pata na makö walokö lasoö, nö patapö töpönö toitali tä thaa noai, Teusö anö ĩ töpö ösi totia totipalö noai, ĩ töpö na makö walokö lasoö, ĩ na makö uni kua lasoma. ²⁴ Jesus anö makö noa thaa noai, ĩ a na makö uni walokö lasoma. Sutu ha Teusö anö nö patapö töpö noa thaa paioma maaki, huki Jesus anö tute ta wäsä nömöo nö, makö noa thaa nömöoma. Makö noa thaa nömöo nö, makö ösi ausipali pia salo, kamakö ösi na kama iä pö uni sopäkaköma. Sutu ha Apeu a säpalö noai, ĩ a iä pö halaso salo, sanöma makö aiki, -Apeu a nö sua hõtöso noai kitä- ĩ na Apeu a iänö makö pi thamaö. ĩ na tä kua tä, -Huki kamisa na Teusö a noi ipö- ĩ na Jesus a iänö makö pi thama pasioö. ĩ Jesus a na makö uni walokö lasoma.

²⁵ Önö kutenö, kamakö na Teusö a hapalo wi, ĩ a kai a peama maikiö! Sanöma tä Moisés anö Teusö a kai a wäsä noai, nö patapö töpönö ĩ a kai a peamaö ha, Teusö anö ĩ töpö peama hõtöoma. Önö kutenö, hi tä hētu hamö Cristo a kuo noai, ĩ anö Teusö a kai a wäsä noai, kamakönö ĩ ma kai a hini wani ipö tä, Teusö anö makö peama satia apa kitä. ²⁶ Moisés a na Teusö a hapalo nö, hi masita tä uli pata lakö lakömoma totioma. Huki Teusö a hapalo nö, -Masita sa tä uli pata lakö lakömoa totia komani, hutu sa mosökö lakö lakömoa totia naia komani, ĩ na sami ĩ na sa tä pewö lakö lakömoa hätäha thaa totipamani kitäö!- ĩ na Teusö a kuuma.

²⁷ Pi naka. -Sa tä pewö lakö lakömoa thaa totia komani kitäö!- ĩ na ta kuu noai, ĩ na ĩ pili ta kua totia kule. Hi masita tä uli, hutu mosökö pata, ĩ na tä kui, Teusö anö ĩ tä pewö lakö lakömomanö nö, ĩ tä pewö maa kopamani pia salo. ĩ tä pewö maa kopamanöma, ai tä uli lakö lakömotalo mai, ai tä uli kua asa soatio laso kitä. ĩ tä uli mapo mai kitä.

²⁸ Teusö a kaikanamo wi, ĩ tä uli ha makö kaikanamo naio pia wi, ĩ ma tä uli sua piale, ĩ tä uli waniapaso wi tä kua pasia mai kitä. Önö kutenö, Teusö a na, -Aitaköö!- makö kuupököö! Teusö ma pi mönahapamati pia salo, ma kai a peama kili ipa nö, ma kai a hini totiatalo nö, makö Teusömo makokatipöö! ²⁹ Kamakö hai ĩ Teusö a hai, koa taka patanö tä pewö ĩsima wi, ĩ taka kua kua wi na, ĩ na Teusö a kua kua hõtöö. Önö kutenö Teusö ma kai a hini totiatalaö!

ĩ na makö pewö kuupököö!

13 Cristo makö pewö kutenö, pö noimaso sinomoö! ² Ai tiko töpö hama tapo tä, ma töpö noima nö, -Ipa sai a ha pö pökö kuikiö!- ĩ na makö kuu! Sutu ha ai töpö aiki, -Hi töpö huimii, ĩ äju töpöö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu pola nö kuno mai, -Hi töpö huimii, ĩ töpö na makö noimo nököö!- ĩ na töpö kuu nö, äju töpö na töpö noimoma. ĩ hama töpö tapo noai, ĩ sanöma töpö hama sai kuo maama. Äju töpö kuo pasioma.

³ ĩ na tä kua tä, -Titita wi a sai ha töpö titile, ĩ töpö na sa titia naia aköna, sa pea naina pi- ĩ na makö pi kuu nö, ĩ töpö na makö pi honipo nö, ĩ töpö pasilipoö! -Cristo a thapo wi, ai töpönö ĩ töpö pepalama apati wi, ĩ töpö na sa kuo naio aköna, sa pepalo naina pi- ĩ na makö pi kuu nö, ĩ töpö pasilipa naioheö!

⁴ -Peanopö wa sainö au husopö wa po pole, ĩ tä topa. Pusopö wa sainö au heano wa sai po pole, ĩ tä topa naioö- ĩ na makö pewö pi kuupö. Wa po mane, ĩ a na a mäi sotepalo soa päatalo tihöö! Sami sami tä thaa wi ĩ töpö, ai töpö po totia mane, ĩ töpö na ai töpö mamopalo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Teusö anö ĩ töpö peama kitä ta pi kuu mai.

⁵ Sitipa kökö na makö pi wasisopalo opa maikiö! Kama makönö ma tä thapo waikile, ĩ tä na pö pi mönaha sisaköö! Teusö aiki, -Kamisanö wa hosa mai kitäö! Kawa na sa kuo mapo mai kitäö!- ĩ na a kuuma. ⁶ Önö kutenö, kamakö aiki, -Ai sanöma tänö sa thama kule maaki, ĩ tä na sa kili mai kitäö! Teusö anö sa pasilipo kutenö, ĩ tä na sa kili mai kitä- ĩ na makö kuu totiat-alopöö!

⁷ Kamakö na pata töpönö Teusö ta wäsä noai, ĩ tä na pö pi tapomo totioö! ĩ töpö kuati noai ĩ tä na makö pi tapomoö, töpö nomaso noai ĩ tä na makö pi tapomo naia, ĩ na pö kuaö! ĩ na makö kua nö, -Teusö a pitili- ĩ na ĩ töpö kuti noai, ĩ ma tä uömaö! ⁸ Jesus Cristo a tikopöpo mai kitä. Sutu ha a kuo noai na, ĩ na a kuö soawö. Huki a kuati pole na, waiha ĩ na a kua soatiolö kitä. ⁹ Ai töpönö tiko ta wäpalati wi, ĩ ta hini maikiö! ĩ ma ta hininöma, piliso salilia apöle, ĩ tiso hamö makö huu mai, pili tiso äkoto opii ĩ tiso hamö makö hulaselö kitä. Önö kutenö, Teusö anö makö totiapala apa wi, ĩ tänö makö ösi lotetepama wi, ĩ tä salilia sisaa. Nii tä, salo a, ĩ na tä kui tä na makö waipalo wi, ĩ tä topa mai kitä. -ĩ tä oa tihöö!- ĩ na pata töpönö makö noa thaa wi, ĩ ma ta hini ha, makö ösi lotetepo mai kitä.

¹⁰ Jesus Cristo ma iä pö thapoö. Nii tä oamo mai, ĩ tänö ai tä ösi ausipo mai kitä. -Jesus a iä pönö sa ösi ausipasoö- ĩ na makö pi kuu sisaö. Teusömo wi a sai ha Teusö a na salo pö hiima ĩsi totoma sinomo wi ĩ töpö aiki, -Salo a hiima iänö sa ösi ausipaso kitäö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu wi, Jesus Cristo a iä pönö ĩ töpö ösi salupa mai kitä. ¹¹ Juteu pata tänö Teusö a täpä sinomo wi, ĩ pata tänö ĩ salo pö hiima iä pö täa sinomoö. ĩ salo pö iä tälö nö, Teusömo wi a sai ösimö ha a sai kai kua tolele, ĩ ha Teusö a kua totile ha, ĩ ha ĩ salo a hiima iä pö kai lisipo sinomoö. Juteu töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ tä noa mapamani pia salo, Teusömo wi a sai

õsimö ha a sai kai kua tolele, ï ha ï salo a iä pö kai lisipo sinomoö. Ï na tä kua tä, ï pili a sai pasi lö kui, juteu töpö sai pö sika ha ï pili a sai tälölö nö, atu hamö ï pili a sai ïsima sinomoö. ¹² Önö kutenö, wanisala ma tä thaa wi, ï Jesus kama iä pönö ï tä noa mapamani pia salo, juteu töpö sai pö kule, ï atu ha a säpamonasoma.

¹³ Ï na Jesus a kuama kutenö, Jesus a thapo mai, ï töpö kule, ï atu hamö Jesus a na makö uni nokalalölö nö, -Jesus a na ai töpö hapalo pi wasöa kua noai na, ï na kamakö na ai töpö hapalo pi wasöa kua nömöo päöpööl- ï na makö pi kuupökööl! ¹⁴ Hi tä uli na sai pö kupai, ï sai pö kuo soatio mai kitä. Waiha hi tä hētu ha sai pö kuo pialali, ï ma pö sai pi ipa sisaki. ¹⁵ Önö kutenö, Jesus ma thapo salo, -Wa totiatalo opatiwöö!- ï na Teusö a na ï na makö kuu sinomopööl! Teusö ma pi mönahapamani pia salo, kama na ï ma ta totota sinomö. -Teusö a hai, ipa pata tä- ï na pili makö kai kuu pole, ï ma tä totota alu kule.

¹⁶ Ï na tä kua tä, toitai ma tä thaa mapo maapöö! Makö pasilipasotipöö! Ï na makö kupasoti wi, Teusö a na ï ma tä totoköma, kamakönö Teusö ma pi mönahapamani kitä.

¹⁷ Teusö a thapo wi ï pata töpönö makö noa thaa wi, ï ta hini totioheöl! Toitai makö ösi kutiopö, kamakö na ï pata töpö mamö läo sinomoö. Waiha ï pata töpö na Teusö aiki, -Au töpö na makö mamö läapalo makokoa sinomotima?- ï na Teusö a kuu läo pia manu kule, ï töpö kasiapalo nö, kamakö na ï töpö mamö läapalo sinomotii. Ï pata ma töpö a hini ha, ma töpö pi mönahapamani kitä. Ï na tä kua tä, ï ma töpö a hini mi ha, ï pata töpö ösi wanisala apöpasoma, makö pasilipa tomöpo mai kitä.

¹⁸ Teusö a na makö hapalo salo, samakö a wäsä sinomoö! -Wanisala sama tä thatala apatii- ï na samakö pi kuu tai mi. Toitai sama tä thaa pi topa apa sinomoö. ¹⁹ -Teusö anö kamakö na lope epii sa simöa

haia kotaki wi, ï sa tä pi ipa kutenö, ï tä pi na Teusö a na pö hapaloöl!- ï na sa kuu totia kule.

²⁰ Teusö anö sanöma makö pi topapalama apaö. Kamakö hai ï Jesus Cristo pata tä nomaso noai, Teusö anö ï a temöa komanö nö, a hoköa kopamanöma. Oweha kökö thapo kua wi na, ï na pata tä Jesus anö ï na makö thapo kua höttöö. Makö täapa köo läo pia salo, a säpamonasoma. A iä pö haa waikisoma kutenö, Jesus anö makö noa thaa noai, ï ta topa apöle ï ta mapo mai kitä. Kamakö na a kuu noai, ï ta kuo soatio kitä. ²¹ Teusö anö Jesus a temöa kopalö noai, ï Teusö anö makö makokapalama totio wi ï sa tä pii kule. Toitai ma tä thaa sinomo wi, ï Teusö anö makö thamaöö! Ï na makö thama kuköma, -Ï na makö kuapöö!- ï na Teusö a kuu wi, ï ma ta hiniatala totioöl! Pili makö ösi na Teusö a kalipaloti wi ï sa tä pi ipaö. Pili makö ösi na a kalipalo tä, kamakönö Teusö ma pi mönahapama totio opa kuki kitä. Kamakö ösi na Teusö anö Jesus Cristo a pili-maköma kutenö, Cristo anö makö pasilipo kitä. Makö pasilipo salo, Teusö ma pi mönahapama totio opa kuki kitä. -Cristo a totiatalo opa asatiwöö!- sanöma makö pewö kuu mapo maapökööl!

²² Ipa pö! Hi waheta sa tä säökä pole, ï tä säökama hototi. Önö kutenö sa kuuhe, ï tä pewö a hinia totilöö! ²³ Titita wi a sai na ai töpönö Timóteo a titimaköma maaki, a holea kopamanöma thali. -Ï ma ta hini hätoa pasia mane kitä- ï na sa pi kuu nö, sa ta wäsä kule. Sa huso paio mi tä, hisa ha Timóteo a walököma, kamakö na ï sa kai huu pia salo.

²⁴ Kamakö hai ï pata töpö pewö, Teusö a thapo wi ï töpö pewö, ï na töpö kui töpö na, -"Makö topa kule?" ï na a kuu kuleöl!- ï na makö kuu! -Makö topa kule?- kamakö na ï na itália tili töpö kuu naia kule.

²⁵ Teusö anö makö pewö totiapala apati wi ï sa tä pi ipa kule.

Tiago

Tiago anö waheta tä säökopalö noai ĩ ta

Juteu töpönö Jesus a thapo wi ĩ töpö selekepaso noai, ĩ töpö na Tiago anö hi waheta tä säökamama. Tä säökama nö, -Jesus ma thapo waikia kutenö, ĩ na makö kua sinomotipököö!- a kuuma. -Makö pepalo pi satehea apati tä, pö pi mönahapalo satia apa höttöö!- a kuuma. ĩ na a kuu nö, wani tä thapo opa wi, ĩ töpö noa wani thaa nömöoma.

Ĩ na töpö noa thaa nö, -Ipa ai pö! "Jesus Cristo Kaikana tä pitili" ĩ na Jesus a na makö pi kuu totio opa kutenö, kamakö na töpö kokamo naio wi, ĩ töpö pewö noima ösöha totihoö!- a kuu nö, -"Teusö a pitili" wa pi kuu totio tä, toitai wa tä thaa naio kitä- Tiago a kuuma.

Ĩ na a kuu nö, -Pili wa äka wani ipii maaki, pe epii wanisala tä thaa apaö. Wa hapalo makoko sinomoma, wa topa apaö- Tiago a kuu naioma. Hi waheta tä na ĩ na a kuuma.

1 Tiago sa. Teusö a, Jesus Cristo Kaikana tä, ĩ na kilii töpönö sa simöa sinomo wi, ĩ sa. Juteu makönö Teusö ma thapo wi ĩ makö selekepalo nö, ĩ tä uli pewö hamö makö pilia nömökö taso noai, ĩ makö na hi waheta sa tä simöpali ke. Makö topa kule?

Makö pea kule maaki, makö pi mönahapököö!

² Ipa pö! Makö pepalo pi satehepo opati tä, kamakö aiki, -Häö. Sa pea saile taköö!- ĩ na pö pi kuu tihöö! Pö pi mönahapalo satia apa höttöö! ³ Makö pepalo pola tä, -Jesus a pitili. ĩ anö sa pasilipali kitäö!- ĩ na makö pi kuu satia apa kuköma, makö satimo opa sinomoti wi, ĩ makö kupasoö. Jesus ma hosa mai kitä. Önö kutenö, makö pea kule maaki, makö pi mönaha satia apa-pököö! ⁴ -Häö. Sa pea kutenö, sa satimo wani ipö saiö!- ĩ na pö pi kuu tihöö! Makö satimo opati kuköma, makö topa apa kuki kitä. Makö tomöpo mi mai kitä.

-Wi na sa kua pätaköö!- wa pi kuu tä, Teusö a na wa hapalopökö

⁵ -Wi na sa kua nö salia pätaköö!- ĩ na wa pi kuu tä, Teusö a na a hapaloö! Teusö a na wa hapaloö ha, Teusö anö wa pi hatukupamani kitä. Teusö anö wa pi hatuka satia apöpali. -Päla- Teusö a kuu mai kitä. -"Ĩ wa tä totopaö!" a wani kuu ti!- ĩ na Teusö a kuu mai kitä. ĩ na Teusö a kuaö ha, Teusö a na wa hapaloö ha, wa pi hatukupamani kitä. ⁶ Wa nako tä, -Teusö anö sa hini häto mai kitä- ĩ na wa pi kuu mai, -Teusö a pitili ipii ĩ anö tä totopi kitä- ĩ na wa pi kuu totio nö, -Teusö anö tä totoa höttöpi kitä- ĩ na wa pi kuupökö. -Teusö anö sa hini häto mai kitä- ĩ na wa pi kuu tä, pata u hamö ipoko tänö maa tuu pata tepu tepumo kua wi na, ĩ na wa kua kitä. ⁷ -Teusö a pitili- huki ĩ na wa pi kuu nö, Teusö a na wa mammo tetea, -Teusö a pitili häto mai kitä- waiha ĩ na wa pi kuu nömöo nö, Teusö a na wa mammo teteo mai, ĩ na wa kuati kutenö, maa tuu pata tepu tepumo kua wi na, ĩ na wa kuaö. Wa pi sapa sapamo kutenö, -Kamisa na Teusö anö ĩ tä totopi kitä- ĩ

na a pi kuu ti! Wa pi sapa sapamo kutenö, kawa na Teusö anö tä totoa mai kitä.

Wani tä na ĩ a wani honimo wi ĩ a, ai tänö wani tä thapo opa wi ĩ a, ĩ na töpö kui töpö

⁹ Jesus a thapo wi, wani tä na ĩ a wani honimo kule maaki, Teusö a na ĩ a wani topa apaö. Wani tä thapo mai maaki, Teusö a na a wani taamo toita apö kutenö, a pi wani mönahapököö! ¹⁰⁻¹¹ Wani tä thapo opa wi, ĩ a wani mataso kitä. Hole hole tä mapo kua kua wi na, ĩ na wani tä thapo opa wi, ĩ na ĩ a wani maa kua kua hötöpasö kitä. Motokö ösöpo tä, wake wake tänö ösö häwälo nö, hole hole tä kelo nö, hole hole tä toita apama maaki, hole hole tä toita apii, ĩ tä maa kua kupaso wi na, ĩ na wani tä thapo opa wi, ĩ na ĩ a wani kua kua kitä. A wani huti pa, a nomawö wani kea soaso kitä. ĩ na tä kuaö ha, -Wani sa tä thapo opa kule maaki, Teusö a na sa tomöpo mi. Ipa wani tä na sa pi topala nö kuno mai, Jesus a na sa mammo wani teteo sisa pia kule- ĩ na wani tä thapo opa wi, Teusö anö ĩ na ĩ a wani thamanöma kutenö, a pi wani mönahapököö!

Wa peati kule maaki, wa satimo opa kuköma, wa pi topa apöki kitä

¹² Wa peati kule maaki, Teusö a na wa satimo opa kuköma, wa pi topa apöki kitä. Wa satimo opa wi, ĩ tä noa na Teusö a na wa kua totia naiki kitä. Teusö a pi ipa wi, ĩ töpö pewö na Teusö aiki, -Kamisa na wa kopo nö, wa kua totia naiki kitäö!- ĩ na Teusö a kuu asaö. ¹³ Wanisala wa tä thaa pi topa salo, -Wanisala tä thaa wi ĩ tä na Teusö anö sa simöa hätoa kule- ĩ na a pi kuu ti! Teusö anö wanisala tä thaa pi topa mai kitä. Teusö anö wanisala tä thaa wi ĩ tä na ai tä simöa mai kitä ta pi kuu mai. ¹⁴ Kawa pi aiki, wanisala tä na wa pi wasiso opa nö, kama wa ösi pi monimo sapamo koo nö, wanisala wa tä thaa pi topa apa kitä. ¹⁵ Kama wa aiki, -Häö. Wanisala sa tä thaa totio mi salo- ĩ na pili wa ösi pi kuu päoma maaki, wanisala wa tä thaa totio opa

kitä. Ī wanisala wa tä thaa sinomoö ha, Teusö aiki, -Wanisala wa tä thaa totio wi, kamisa na ĩ wa kuo pasio mai kitä- ĩ na Teusö a kuu.

¹⁶ Ipa pö! Kamisanö makö pi ipa wi, ĩ ipa pö! Kama makö mönao sapao kōo tihöo! -Wanisala tä thaa wi ĩ tä na Teusö anö sa simöa hätoa kule- ĩ na makö pi kuu maiki. ¹⁷ Tä tomöpo mi mai, tä toita apii, Teusö anö ĩ nasimö tä pewö totoma sisaö. Teusö anö, hi tä hētu ha sii hili wi, ĩ tä pewö thapalöma. Ī tä sii wakö lupu kua sinomo kua kōo wi na, ĩ na Teusö a kua mai kitä. A tikopöpo mai ha, a totiatalo opa soatioö. Wanisala tä thatala mai kitä. Mumi mumi tä na Teusö anö makö huatalama mai kitä. Wanisala tä thaa wi, ĩ na Teusö anö makö thatalama mai kitä. ¹⁸ Teusö a pi saimo nö, -Ipa ulu sa töpö thapa pi topa kule- ĩ na Teusö a pi kuu nö, kama kai a pitilimo totio opa wi, kamakö na ĩ ta hinimoma waikioma salo, Teusö anö kama hai ĩ ulu makö thapalöma. -Kamisanö sa töpö piäma noai ĩ töpö pewö na ipa ulu töpö topa satia apa kitä- ĩ na Teusö a pi kuu nö, makö sailö nö, kama hai ĩ ulu makö thapalöma.

Teusö ma kai a hini mai, makö sömöka taa pätiköma, kama makö mönao sapamo pätioö

¹⁹ Kamisanö makö pi ipa wi, ĩ pö! Sa tä säöka piale, ĩ ma tä möö totihoö! Pi naka. Ai töpö hapalo pola tä, pö sömöka taa paikiö! Pö hapalo hōtöo soatalo tihöo! Pö hīso soatalo tihöo! ²⁰ -Toitai ma tä thaa sinomoö!- ĩ na Teusö a kuu kule maaki, makö hīso tä, makö topa mai kitä. ²¹ Ī na tä kuaö ha, ĩ makö pewönö wanisala tä pewö hosalalöheö! Wanisala tä thaa wi, ĩ tä pewö hosalalöheö! Teusö a na kamakö aiki, -Kamisa na a hapalo- makö kuu nö, pili makö ösi na Teusö anö kama kai a sätäama wi, ĩ ta sulöheö! Ī Teusö a kainö makö täapa kōo läöpö! ²² Teusö a kai na pö sömöka taa päo ti! -Ī na makö kuapököo!- ĩ na Teusö a kai a kuu wi, ĩ na makö kua totihoö! Ma tä kai a hini totio mai, makö sömöka taa päkōma, kama makö mönao sapamo päo kōo kitä. ²³ Teusö wa kai a hini totio mai, wa sömöka taa päkōma, walala a na ai tä moikömö möö sapao kua kōo wi na, ĩ na wa kua hōtöo kitä. ²⁴ Walala a na ai tä moikömö möö sapao kōoma maaki, a wani hua kononö nö, a wani möö sapao taö maa kopasoö. A wani möö sapao taö maa kopaso kua wi na, Teusö wa kai a hini mi tä, ĩ na wa kua hōtöo. Teusö a kai na wa sömöka taa päo nö, -Häu- wa kuu kule maaki, wa huu koonö pamö wa tä taö maa kōa soatasoö. ²⁵ Teusö tä waheta na, -Ī na wa kuapököo!- Teusö a kuu wi, ĩ wa tä möö nö, wa sömöka taa pätila nö kuno mai, wa tä tai mio kōo haiatalo pola nö kuno mai, ĩ wa ta hini soatio nö, ĩ na wa kuaö ha, wa huti pamö Teusö anö wa pi topapalama apa kitä. Teusö a kai a wanisala mi. -Ī na wa kuapököo!- ĩ na Teusö a kai a kuu wi, ĩ a kainö Sai tä sai pata na wa uni kusöpal. Wanisala wa tä thaa sipa apa wi, ĩ tä na wa uni kusöpal. Ī wa kai a huaö ha, -Toitai sa tä thaa pia tä, wanisala sa tä thaa pikitio sai taka- ĩ na wa ösi kuu mai kitä.

²⁶ Ai tä aiki, kama kai wasuo sapamo tai mi tä, -Teusö sa thapo wi ĩ sa- ĩ a wani kuu kule maaki, kama a mönao sapamo kōa päa kule. -Teusö sa thapo wi ĩ sa- ĩ na a holisi wani kuu päoö. ²⁷ Pi naka. Ī na Teusö a kuu: -"Teusö sa thapo wi ĩ sa" wa holisi kuu mi tä, wa wanisala mi ipii, wa toita apii, ĩ na wa kua tä, ĩ na wa kuapököo! Wati töpö wai peati wi ĩ töpö, peanopö a nomaso noai ĩ suö töpö peati pole ĩ töpö, ĩ na wa töpö pasilipo kuapököo!- ĩ na Teusö a kuu. A kuu nö, -"Teusö sa thapo wi ĩ sa" wa holisi kuu mi tä, sa thapo mai, ĩ töpönö wanisala tä thaa wi, ĩ tä na wa noamo sapamo kōo kitä- ĩ na Teusö a kuu.

Ai tä möö asöpo ti!

2 Ipa ai pö! -Jesus Cristo Kaikana tä pitili- ĩ na Jesus a na makö pi kuu totio opa kutenö, kamakö na töpö kokamo naio wi, ĩ töpö pewö noima ösöha totihoö! ² Makö kokamo tä, ai tänö wani tä thapo opa wi, kama hai haloi ösökö toita apii, ami ha oto söpala ösö thapo wi, ĩ a wani waloki. Ī na tä kua tä, ai tänö wani tä thapo mai, a haloi ösökö hiopö öpii, ĩ a wani waloa hōtöki. ³ Ī töpö waloköma, wani tä thapo opa wi, ĩ ma wani möö soata nö, -Hapo. Hi lotami ti toita apii ti ha, a loikisoö!- ĩ na ĩ a na makö kuu soatasoö. Ī tä noa ha, wani tä thapo mai, ĩ a na, -Mi ha a wani öpapalo soa pasio pätaaö!- ĩ ma noa wani thaa soatali. -Hi lotamö ti kotö ha, masita tä ha, a lopalo pasio pätaaö!- ĩ na ĩ ma noa wani thaa soatali. ⁴ Ipa pö! Ī na ma noa wani thaa kuköma, -Hi a toita apö. Hi a hiopö pasiowö- ĩ na makö pi kuu hīsua apatiwö.

⁵ Kamisanö makö pi ipa wi, ĩ ipa pö! Wani tä thapo mai, Teusö anö ĩ töpö saialalö nö, -"Teusö a pitili" sa pi kuu totio nö, Teusö sa thapo pi topa kule- ĩ na Teusö anö ĩ töpö pi thapalama apama. -Kamisa kaikanamo sinomoti wi, ĩ ha wa kua naiki kitä!- ĩ na Teusö a pi ipa wi, ĩ na ĩ töpö na Teusö a kuu asama. Önö kutenö, wani tä thapo mai, ĩ töpönö Teusö a pi ipa salo, -Kamisa kaikanamo sinomoti wi, ĩ ha wa kua naiki kitä!- ĩ na ĩ töpö na Teusö a kuu. ⁶ Ī na tä kua wi maaki, wani tä thapo mai, ĩ ma töpö komoapalamatiwö. Wani tä thapo opa asa wi, ĩ töpönö makö peama pia salo, makö namo simöa sinomoö. Wanisala tä thaa wi, ĩ tä noa na pata töpönö töpö peama sinomo wi ĩ töpö na ĩ töpönö makö namo simöa sinomoö ta pi kuu mai. ⁷ Wani tä thapo opa asa wi ĩ töpönö Cristo makö a hilo wi, ĩ makö a hila hiopöpa sinomoö ta pi kuu mai.

⁸ -Kama wa noimo sapao kua kōo wi na, ĩ na ai wa töpö pewö noima kua hōtööpököo!- ĩ na Teusö a Kaikana kuu wi, ĩ ta säökama kutenö, ai ma töpö pewö noima kuköma, makö topatio kitä. ⁹ Ī na makö kua mi tä, hi ai ma töpö noimaö, hi ai ma töpö möö asöpo pasioö, ĩ na makö kuama, Teusö ma kai a peama kutenö, makö wanisala apatii. ¹⁰ Teusö anö makö noa thaa wi, ai wanö ĩ wa tä pewö a hini waikia kule maaki, Teusö anö makö noa thaa wi, ĩ sami ipii ĩ wa ta hini mi si-sawö, sami ipii wanisala wa tä thaa kuköma, Teusö wa tä kai pewö a peama waikia kule. ¹¹ -Tiko tä suö na a sapäko ti!- a pata kuu noai, ĩ a pata aiki, -Ai tä säpa ti-

höö!- ĩ na ĩ a pata kuu naioma. ĩ na tä kuaö ha, tiko tä suö na wa sapäko mai kitä maaki, ai wa tä säpalöma, Teusö wa kai a peama wi, ĩ wa waikiwö. ¹² Waiha Jesus Cristo a na makö waloköma, -Wi na makö kuuma?- ĩ na Jesus a kuu kitä. ĩ na a kuu nö, Teusö anö sanöma makö pewö noa thaa noai, ĩ ta kateha kitä. Wanisala ma tä thaa wanio opapö, Teusö anö makö noa thaa noai, Jesus anö ĩ ta kateha kitä. -“Ī na wa kuapököo!” Teusö anö wa noa thaapili, ĩ na wa kua toitioma?- ĩ na Jesus a kuu kitä. Önö kutenö, wanisala tä thaa tihöo! Pö hapalo wanisala tihöo! ¹³ Waiha Teusö a na wa tapamonasoma, Teusö a hapalo nö, -Ai tä pea pole, ĩ wa tä pasilipo mai, “A wani pea pasio päo” ĩ na wa kuuma kutenö, wa wani pea höttöo päo- ĩ na kawa na ĩ na Teusö a kuu höttöo kitä. Ai tä peati pole, ĩ wa tä noama pasioö ha, waiha Teusö a na wa tapamonasoma, Teusö anö wa noama höttöo kitä. -Wa wanisala apa thali- ĩ na kawa na, ĩ na Teusö a kuu mai kitä.

-Teusö a pitili- wa pi kuu totio tä, toitai wa tä thaa naio kitä

¹⁴ -“Teusö a pitili” sa pi kuu wi ĩ sa- ĩ na wa kuu kule maaki, toitai wa tä thaa mi tä, -“Teusö a pitili” sa pi kuu wi ĩ sa- ĩ na wa kuu päa kule. -Teusö a pitili- wa kuu päo tä, -Teusö anö sa täa koni kitäö!- a pi kuu ti! -Teusö a pitili- wa pi kuu totio tä, toitai wa tä thaa naio kitäö! ¹⁵ Pi naka. Jesus a thapo wi ĩ ai tä hai ĩ haloi ösö mi, nii tä mi, ĩ na a kua kule maaki, ¹⁶ ĩ na a kawanö haloi ösö totoa mi, wani tä na a täpä totio mai maaki, -A pmoö! Wa pmo nö, a ösö potehepaloö!- ĩ na wa holisi kuu päo tä, wa tomöpo mi. ¹⁷ Önö kutenö, toitai wa tä thaa mi tä, -“Teusö a pitili” sa pi kuu wi, ĩ sa- wa kuu päo kutenö, wa tomöpo mai kitä.

¹⁸ Kawa na ai tä hapalo nö, -“Teusö a pitili” ĩ na kawa pi kuu kule maaki, kamsanö toitai sa tä thaa sinomo wi, ĩ sa asawöö!- ĩ na kawa na ai tä kuu kitä. ĩ na a kuu nö, -Toitai wa tä thaa mi tä, “Teusö wa thapo wi, ĩ wa” ĩ na kawanö sa pi thama mai kitä. Kamsanö toitai sa tä thaa asa kutenö, “Teusö wa thapo wi ĩ wa” ĩ na kamsanö wa pi thama asa kitä- ĩ na ai tä kuu kitä. ¹⁹ Kawa aiki, -Samii Teusö a kua sisaa. Ai tiko pata tä kua sätää mai kitä- ĩ na wa pi kuu wi, ĩ tä topa kule maaki, sai töpö aiki, ĩ sai töpö maaki, -Samii Teusö a kua sisaa- ĩ na sai töpö kuu höttöo. ĩ na ĩ töpö kuu kutenö, töpö kili salo, töpö satitimo opaö. ²⁰ Wa pi hatukuo maapa wi. Toitai wa tä thaa mi tä, -“Teusö a pitili” sa pi kuu wi ĩ sa- wa kuu päo wi, ĩ tä tomöpo mi wa pi kuu mai.

²¹ Kamakö hai ĩ nö patapö Abraão a patanö toitai tä thama. -Au ulu a totopaö! Kamisa na oweha ma kökö totopöpö, ma kökö ĩsima kua kua wi na, kamisa na au ulu wa totopöpö, ĩ na au ulu a thamaö!- ĩ na Teusö a kuu ha, Abraão a patanö kama hai ĩ pelupö a totoa hötököma. Teusö a na kama hai ĩ pelupö Isaki a totoki pia salo, maa makö sutuhule, ĩ makö ha pelupö a alaköma. ĩ na Abraão a pata kuaö ha, Teusö aiki, -Ī na Abraão anö toitai tä thama kutenö, Abraão a totia kopasoma- ĩ na Teusö a pi kuuma. ²² -Teusö a pitili- ĩ na

Abraão a pi pata kuu, toitai tä thaö, ĩ na ĩ a pata kua- ma. -Teusö a pitili- ĩ na Abraão a pi kuuma salo, toitai tä thaa höttöoma matatä. ²³ Toitai tä thama kutenö, Teusö tä waheta na tä kuu noai, ĩ pitili ta kuo toitioma. -“Teusö a pitili” ĩ na Abraão a pi kuuma kutenö, Teusö aiki, “Kamisa na Abraão a topa waikia kuleö!” ĩ na Teusö a pi kuuma- ĩ na Teusö tä waheta na ĩ na tä kuu noai, ĩ na Abraão a kua toitioma. -Abraão a hai, Teusö a na a noimo sinomo wi, ĩ a. ĩ na Teusö a noimo höttöo wi, ĩ a- ĩ na ai töpö kuu sinomoma. ²⁴ -“Teusö a pitili” ĩ na sa pi kuu totia kule- ĩ na wa kuu pätioö ha, toitai wa tä thaa mi tä, -Wa topa waikia kule- ĩ na Teusö a kuu mai kitä. -“Teusö a pitili” ĩ na wa pi kuu totioö, toitai wa tä thaö, ĩ na wa kuaö ha, Teusö anö wa totia sisapali- ĩ na kamakö na sa kuu kule.

²⁵ Haapisoma anö wano töpö pewö sapäkama sinomo noai, ĩ a waninö toitai tä thaö ha, Teusö aiki, -Haapisoma a toita- ĩ na a kuuma. Ai tiko töpö uli pata tamati noai, Haapisoma anö ĩ töpö tälönö, töpö noama pia salo, töpö sosamaköma. Ai töpönö ĩ töpö säpa pia tä, tiko tiso hamö Haapisoma anö ĩ töpö simöa konö nö, ĩ na Haapisoma a wani kuatima. ĩ na a kuuma ha, -Wa toita- ĩ na Abraão a na Teusö a kuu kua noai na, ĩ na Haapisoma a na a kuu kua naioma.

²⁶ Pi naka. Pili wa ösi konasolöma, pili wa sai temö mi kua wi na, toita wa tä thaa mi tä, ĩ na wa ösi palimipo kua kua höttöo mai kitä. -Teusö a pitili. Teusö sa thapo wi ĩ sa- wa kuu kule maaki, toitai wa tä thaa mi tä, wa ösi palimipo mai kitä.

Pili wa äka wani ipii maaki, pe epii wanisala tä tha apaö

3 Ipa pö! Teusö ta wäsä mai, ĩ töpö wanisala kukö- ma, Teusö anö ĩ töpö peama kitä maaki, kamsamakönö Teusö sama ta wäsä asa wi, ĩ samakö wanisala kuköma, pe epii samakö peama satia apa kitä. ĩ ma tä taö waikia kutenö, -Teusö sa ta wäsä pi topa sinomo wi, ĩ sa- ĩ na makö satehe kuu maiki. Polakapi pö kuu päoö! ² Kamakö pewönö wanisala ma tä thatala apaö. Wa hapalo makoko sinomoma, wa topa apaö. Wa hapalo makoko sinomo kutenö, wanisala wa tä thaa pia tä, -Naiö! Wanisala sa tä thaa mai kitä- wa kuu tao opa kitä. Kama wa wasuo sapamo tao opa köo kitä.

³ ĩ na tä kua tä, kapalu wa kai huu pia salo, pili a kai ha söpala ösö wani ipii wa ösö hika alakö nö, ĩ söpala ösö na thoo toto ökale, ĩ wa toto läkäa äkeleatalaö ha, wa kai huu makoko totiatalo opaimatasoö. Kapalu a pata pe epii maaki, söpala ösö wani ipii ĩ ösönö wa kai pata huu saliliapalo opatii.

⁴ ĩ na kutiata a pata kua kua höttöo. Kutiatata a pata pe epii maaki, ipoko tä lope epii ipoko tänö ĩ kutiata a helulua kule maaki, saka wi tä wainö ösö kolo pasitipo pole, ĩ saka wi tä wainö ösö huu makokoapalama höttöoimatasoö. Kutiatata a kai huu wi, ĩ aiki, -Ī hamököo! ĩ hamököo!- a pi kuu nö, saka wi tä wainö kutiata ösö kolo hikeheatala kuköma, kutiata a pata huu makokoapalama höttöolöo. ⁵ ĩ na tä kua kua wi na,

ĩ na pili wa āka kua hōtōō. Pili wa āka wani ipii maaki, pili wa ākanō wa hapalo nō, -Pe epii sa tā thaa taō ōpaō- ĩ na wa kuu.

Koa taka wani ipii maaki, koa wa taka hilimanō nō, wa tā uli wakō umōmakōma, tā uli pewō wakō pata umōsolōō. ⁶ Koa taka kua kua wi na, ĩ na pili wa āka kua hōtōō. Wa āka pe mai maaki, pili wa ākanō wa ōsi wanisalama apaō. ĩ tā wakala pewō hamō wa huataloti pamō, pili wa ākanō wanisala wa tā tha apaō. Sai tā sai patanō wa āka wanisalapamanōma, wanisala wa tā thatii. Wanisala wa tā thati kukōma, wa ōsi palimipo pasio mai kitā.

⁷ Salo pō katā wi ĩ pō, uli hamō pō holepalo wi ĩ pō, pata u hamō pō hupalo wi ĩ pō, sanōma tōpōnō ĩ salo pō pewō wasulō nō, pō noima taō ōpa sai maaki, ⁸ sanōma kama tōpō āka wasuo sapao tai mi ipō kōwō. Tōpō āka wanisala sati ipō. Olō kōkō wasu waninō, ai tōpō nomapama kua wi na, ĩ na pili wa ākanō ĩ na ai wa tōpō nomapama kua hōtōō. ⁹ Kamakō hai ĩ pō Teusō pata tā na makō hapalo nō, -Wa toita apō- ĩ na makō kuu kule maaki, Teusō a kui na, ĩ na sanōma tōpō kui tōpō thapalō noai, ĩ ai tōpō na makō hapalo nō, -Makō wani wanisala apawō. Pō wani nomatoō!- ĩ na makō kutiwō. ¹⁰ Samii makō āka maaki, makō hapalo topatalo kōo, makō hapalo wanisala kōo, ĩ na pili makō āka kuatii. ĩ na kuno maiō! Ipa pō! ĩ na pō kua ti-hōō! ¹¹ Uli hamō maa tuu haapo wi, ĩ hamō maa tuu toita apii tuu haapoō, ĩ hamō maa tuu mōtatii tuu haapo naia, ĩ na tā kua kitā ta o? Tuu mōtatii tuu ha, tuu ōkiti tuu haapo tikilia naio kitā ta o? ¹² Ipa pō! Piku ti ha aseitona mo laloki kitā ta o? Upa toto na piku mo saloloki kitā ta o? Piku ti ha piku mo lalo soatia sisoō. Upa toto na kama upa mo saloloa sisaki. ĩ na tā kua wi na, ĩ na makō kua hōtōō. Makō ōsi topa waikia kutenō, toitai pō hapalo sisoō!

Pi tao opa wi ĩ tā

¹³ A pi hatuka apa, a pi tao opaō, ĩ na a kua wi, kamakō kule ha ĩ ai a kule kitā? ĩ na a kua wi a kua tā, -Ĩ anō toitai tā thaa sinomoō- ĩ na a pi tao opa wi, ĩ anō ĩ na ai tōpō pi thamapōkōō! ĩ na a kua nō, -Sa pi tao tā kuno mai, Teusō anō sa pi hatuka pāpamanōma kutenō, toitai sa tā thaa pāoō- ĩ na a pi tao opa wi, ĩ na ĩ a pi kuupōkō. ¹⁴ -Ki a kua wi na, ĩ na sa kua nō toa sō ō- ĩ na wa pi kutii, samii wa puko pi topa sisoō, ai wa tā hīsu thaō, ai wa tā wanipoō, ĩ na wa kuati pole maaki, -Sa pi tao opaō- a holisi kuu ti! ¹⁵ Ai wa tā hīsu thati wi, hi tā hētu ha Teusō a kulali, ĩ anō ĩ wa pi hatukupama maa noai kitā. Hi masita tā uli ha sanōma tōpō kupai, Teusō a na ĩ ai sanōma tōpō pi moti ipō kui na, ĩ na wa pi moti kua pasia. Ai wa tā hīsu thaa pole, sai tōnō ĩ na wa thama pasioō. ¹⁶ -Ki a wani kuati wi na, ĩ na sa kua nō toa sō ō- ĩ na wa pi kuu kukōma, -Samii sa puko sisoō asapōkōō!- ĩ na wa pi kuu kukōma, makō hōlapalolaso kitā. Wanisala ma tā pewō tha apati kitā. ¹⁷ Teusō anō wa pi hatukupamanōma, wa wanisala mai kitā. Wa hōla mai, opii wa hapalo totio kitā. Wa noi ipō kitā. Ai wa tōpō kai a hini totiatalo opa kuki kitā. Teusō

anō wa pi taopamanōma, ai tā pea tā, -Ĩ na a wani kuo pāo- ĩ na wa pi kuu mai kitā. Ai wa tōpō wanipo pasia, ai wa tōpō totiapala asaō, ĩ na wa kua wi tā kua mai kitā. Toitai wa tā thati kuki kitā. Wa holisimo mai kitā. Wa monimo mai kitā. Teusō anō wa pi hatukupamanōma, ĩ na wa kua kitā. ¹⁸ Makō hōla mai, -Wanai, wanimakō kuu sinomo kukōma, satehe epii ĩ makō toita kua totipaso kitā.

Teusō a thapo pasio mai, ĩ tōpō kuati wi na, ĩ na makō kua pi topa apa naitiowō

4 Ka pi tōnō makō hōlama apatii? Wanisala tā na makō pi wasiso hātāpo opa sinomo wi ĩ tōnō makō hapalama isi waniho opati nō, makō hōlama apatii. ²⁻³ Ai tōnō wani tā thapo pole, ĩ wani tā na makō pi wasiso opa kule maaki, ĩ wani ma tā sua mi salo, ai ma tā sāpa pi topa apaō. ĩ wani ma tā sua mi salo, makō hapalo opa nō, makō hōla apatii. Teusō a na makō nako pasio mi salo, ma tā sua mi. Teusō a na makō nako kule maaki, makō nako tomōpo mi. -Ai sa tōpō pi mōnahapamani pia salo, Teusō a na sa nako pia kuleō!- makō pi kuu mai. Makō pi wasiso opa nō, wani ma tā umapo pi topa pāo nō, ĩ na makō kuaō ha, Teusō a na makō nako kule maaki, ma tā sua mi. ⁴ Pusopō anō tiko tā wano pii kua wi na, ĩ na makō kua hōtōō. Teusō anō makō thapo kule maaki, Teusō ma pii maapa wi. Teusō ma thapo wi maaki, Teusō a thapo pasio mai, ĩ tōpō kuati wi na, ĩ na makō kua pi topa naia tā, Teusō ma wanipo wi, ĩ makō. ĩ ma tā tai mio opa pa wi. ⁵ Teusō tā waheta aiki, -Sanōma makō na Teusō anō kama ōsi kua tolele, ĩ a titikō noai, ĩ anō makō pi ipa salo, Teusō ma pii mi tā, “Hāō” ĩ na Teusō a ōsi kua tolele, ĩ na ĩ a pi kuu- ĩ na Teusō tā waheta kuu pāo mai, tā kuu totio opaō. ⁶ ĩ na tā kuu kule maaki, Teusō anō makō totiapala satia apaō. Makō totiapala satia apa salo, -“Kamisa na Teusō a kaikanamo wi, ĩ sa tā pii mi” ĩ na ai tōpō pi kuu wi, Teusō anō ĩ tōpō wanipo hōtōo wi maaki, ai tōpō aiki pasiwō, “Sa tomōpo mi kutenō, kamisa na Teusō a kaikanamo wi, ĩ sa tā pi ipaō” ĩ na ĩ ai tōpō kuu pasio wi, Teusō anō ĩ tōpō pasilipo asaō- ĩ na Teusō tā waheta kuu. ⁷ ĩ na tā kuu ha, kamakō aiki, -Kamisa na a kaikanamoō!- Teusō a na ĩ na pō kuu! Sai tā sai patanō makō thama pia tā, -Naiō!- ĩ na Sai tā sai pata na wa kuu ha, ĩ a wani tokōa konasolō kitā. ⁸ Teusō a na makō ateki ha, kamakō na Teusō a atea hōtōso kitā. -Toitai tā thaheō!- ĩ na wanisala ma tā thaa wi, ĩ makō na ĩ na sa kuu kule. Teusō ma pii, waiha Teusō ma pii mi, waiha Teusō wa pii kōa, waiha Teusō wa pii mi kōa, ĩ na makō sapa sapamo wi ĩ makō na, -Makō ōsi ausipamono nōkōō!- ĩ na sa kuu kule. ⁹ Makō wanisala salo, pō pi otatalaloō! Makō wanisala salo, makō ĩkapalo mai, pō ōkōō! Makō pi mōnahapalo mai, pō pi otatalaloō! ¹⁰ ĩ na makō kuaō ha, -Teusō a na sa tomōpo mi kutenō, sa pi otatalo opaō- ĩ na makō pi kuu nō, kama makō komoapalo sapamo opa kōtia tā, Teusō anō makō hōsōkapalama satia apa kōo hōtōo kitā.

-Ī a wani wanisala apaō- pō kuti ti!

¹¹ Ipa pō! -Ī a wani wanisala apaō- pō kuu tihöö! Au tä maaki, -Ī a wani wanisala apaō. A tomöpo mi- ĩ na wa noa wani thaa tä, -Teusö anö makö noa thaa noai, ĩ ta wanisala- ĩ na wa kuu kule. -"Makö noimaso totihoö!" ĩ na Teusö anö ĩ na makö noa thaa noai, ĩ ta wanisala- ĩ na wa pi kuu. Ī na wa pi kuu tä, Teusö anö makö noa thaa noai, ĩ wa ta hini mai, Teusö wa tä kai a wanisala- ma kule. ¹² Teusö aiki, -Ī naköö! Ī na wa kuapököö!- ĩ na samii Teusö a kuu sisaö. Teusö a kuu sisa kutenö, -Ī a wanisala apaō- ĩ na Teusö a kuu tao opa sisaö. Teusö sami anö ai töpö täapa taö öpa kōo läo sisaö. Ai ösi töpö pepalo piale, ĩ tä uli ha Teusö anö ai töpö simöapa taö öpa sisaö. Ī na tä kua wi maaki, kawanö au ai wa ta kateha nö, -Ī a wanisala apaō- ĩ na wa wani kutiwö.

-Hena tä, ĩ na sa kua kitä- makö kuu tai mi.

¹³ Pö sömöka taikiö! -Huki samakö hulaselö kitä. Huki samakö huu maama, hena tä samakö hua totisolö kitä. Ī tä uli hamö samakö hulölö nö, samakö kalipalo nö, pe epii wani ma tä täli pia salo. Samakö kalipaloti tä, sami sama tä inama hasupamani kitä!- ĩ na makö kuu wi, ĩ makö na, -Pö sömöka taikiö!- ĩ na sa kuu kule. ¹⁴ -Ī na samakö kua kitä- ĩ na makö kuu kule maaki, -Hena tä, ĩ na sa kua pia salo- makö kuu tai mi. Masita tä uli ha ilasi tä keo wi, ĩ tä kua wi na, ĩ na makö kua höttöo päö. Ilasi tä keo pole, ĩ tökö soatawö, ilasi tä maa kua soataso wi na, ĩ na lope epii ĩ na makö maa kua kua soataso kitä. Lope epii makö maki kitä. ¹⁵ -Ī na samakö kua totio kitä- pō kuu soatalo ti! Teusö aiki, -Awai. Ī na makö kuapöö!- ĩ na Teusö a kuu tä, ĩ tökö sisawö, -Teusö anö samakö simöpali ha, ĩ hamö samakö huu kitä- ĩ na makö kuapökö. ¹⁶ Ī na makö kuu mai ha, -Teusö anö samakö simöpa mai maaki, kama samakö pi saimo nö, ĩ sama tä thama höttöo kitä- ĩ na makö pi kutiwö. Ī na makö pi kuti wi ĩ tä wanisala apaō. ¹⁷ Toitai wa tä thaa taö öpa wi ĩ wanö toitai wa tä thaa mi tä, wa wanisala apaō.

Wani tä thapo opa wi, ĩ ai töpö pea höttöo kitä

5 Wani tä thapo opa wi, ĩ pō! Pö sömöka taikiö! Makö pea pia salo, makö ököpaloö! ² Au wani tä hotesoö, kusuma anö au haloi ösö wötölali, ³ au sitipa kökö noa apii kökö tösoö, ĩ na au wani tä kuaö. Ai töpönö au sitipa kökö töso öpii kökö möö nö, -Ī a wani- inö wani tä umapo opati noa- ĩ na ai töpö kuu kitä. Ī tä, au sitipa kökö töso waikilaso noai ha, wa pea kitä. Koa takanö pili wa ösö isisoma tä, wa pea kua wi na, ĩ na makö pea kua höttöo kitä. Sitipa wa kökö umapo opa- ma kutenö, wa pea kitä. Wani tä umapo wi, Teusö anö ĩ töpö peama apa kitä maaki, hi masita tä uli mapo pia tä, wani wa tä kokama hīsua apawö. ⁴ Au hikali hamö töpö kalipalo sinomo wi, ĩ töpö na noa ma tä totoa maa noa. Hini nökö. Ī töpö komö nö, töpö a nako kulati. Au hikali a ha wa töpö kalipalamati wi, Teusö anö ĩ

töpö komö hinia waikilöma. Teusö a Kaikana lotete sati ipii, ĩ anö ĩ töpö komö hini waikilöma. Ī töpö noama totio kitä. ⁵ Hi tä uli ha makö pilia tä, wani ma tä pewö thapo opa waikia kutenö, wa kua pi topa wi, ĩ na wa kua totia kule. Huki makö ösö poteheo asa sinomoö, wani ma tä thapo opa asaö, ĩ na makö kua kule. Huki makö pea mai maaki, ai töpönö salo a oalöpö, salo a hiima tapupamanö nö, a säpa kua wi na, ĩ na waiha ĩ na makö peama thama höttöo kitä. Teusö anö makö peama höttöo kitä. ⁶ Ai töpö topa apa wi, ĩ ma töpö namo simökö nö, ma töpö säpamanöma. Ī ma töpö säpamanö noai, ĩ töpö loteteapalo höttöo maama.

Makö silimo mai, pō kasiapalo totihoö!

⁷ Ipa pō! Ī na tä kuaö ha, Jesus Cristo Kaikana tä huu kōo paio mi tä, pō silimo ti! A hikalimo sinomo wi, ĩ na pō pi tapoikiö! Ī a wani silimo mai, ösö toita apii, ösö pata tatii. Tati tä, maa tä hälä kolo kua kopasoö. Ī tä noa ha, maa hälä maa kotasoö. Ī tä noa ha maa hälä köki. Ī na tä kua tä, ösö patasipölaso wi, ĩ tä na a silimo mai, ösö pata tatii. ⁸ Kamakö aiki höttöwö, pō silimo ti! Jesus Cristo Kaikana tä hupö, tä ateo waikile. Pö silimo ti! Pö pi honipo ti!

⁹ Ipa pō! Wanisala ma tä thaa wi, ĩ ta katehapö, Jesus Cristo a huupö tä atea waikia kule. Kamakö kuo pa a lisipo pia kule. Ī na tä kua manu kule, makö wanihaso maiki. -Ī a wani wanisala apō- pō kuu ti! Makö wanihaso mi tä, -Makö wanisala- Jesus Cristo a kuu mai kitä.

¹⁰ Ipa pō! Sutu ha Teusö a kai wäsä sinomo noai, ĩ töpö peatima maaki, ĩ töpö satimo opatima. Teusö a kai a hini satimo opa höttöoma. Ī ma töpö uömaö! ¹¹ Ī töpö satimotima kutenö, -Ī töpö pi topapalo opa noai kitä- ĩ na makö kuu. Jó a pata lö kui, a satimo opatima. Pe epii a peatima maaki, Teusö a na, -Päla- a kuu maama. Ī na ma ta kuu hinia waikilöma. Jó a pata satimo opaö ha, Teusö anö a noama höttöoma. Kamakö aiki naiwö, makö pea tä, -Ī na töpö kuo päo- Teusö a pi kuu pola nö kuno mai, makö totiapala apa kitä.

¹² Ipa pō! Ī na sa kuu totia pia kule. Makö hapalo tä, -Awai- makö kuu pi topa tä, -Awai- ĩ na pō kuu sisaaö! -Ma- makö kuu pi topa tä, -Ma- ĩ na pō kuu sisaaö! Makö holisimo tai mi kutenö, ai ta sätäama tihöö! -Pitili ta- ĩ na ma töpö pi thama pi topa tä, ai ta sätäama tihöö! Hi tä hētu pata ha tä kuo wi ĩ tä, masita tä uli hamö tä kuo wi ĩ tä, ĩ na tä kui, ta sätäama ti! Ī ma ta katehaö ha, -Makö tomöpo mi- ĩ na Teusö a kuu matimöö!

¹³ Kamakö hai ĩ ai tä pea hätoa kule? A pea salo, Teusö a na ĩ a hapalöpökö. Ai tä pi topa kule? A pi topa apa salo, ĩ anö ama ta thaapökö. -Teusö a toita apō- tä ama kuu wi, ĩ na tä ama kui tä ama thaapökö.

-Hi a nö läa konöö! A toa komanöö!- Teusö a na ĩ na makö kuu!

¹⁴ Kamakö hai ĩ ai tä aulumo hätoa kule? A aulumo salo, ĩ anö, Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ pata töpö nakalöpökö. A aulumo wi, ĩ anö Jesus a

thapo wi ĩ pata tōpō nakalōpōkō. ĩ pata tōpō nakaō ha, tōpō waloiki nō, a aulumo pole, Teusō a na ĩ a wāsāpōkō. Teusō a na ĩ pata tōpō hapalo nō, Jesus Kaikana tänō ĩ pata tōpō simōnōma kutenō, tapu tapu tuunō a aulumo pole ĩ a he hulukupalōpōkō. ¹⁵ -Teusō a lotete epō- ĩ na ĩ pata tōpō pi kuu totio nō, Teusō a na ĩ tōpō hapalo nō, -Teusō anō ĩ a toa totia kotamani kitā- ĩ na pata tōpō pi kuu salo, a aulumo wi, a toa konaso kitā. Teusō anō a toa komani kitā. A toa komanō nō, a aulumo wi ĩ anō wanisala tā thaa hāto noai, Teusō anō ĩ tā noa maa kopamani kitā. ¹⁶ ĩ na tā kuaō ha, wanisala ma tā thaa wi, au tōpō na ĩ ma ta kateha hasulupalō nō, -ĩ wanisala sa tā thama- ĩ na makō kuu! ĩ na tā kua tā, Teusō a na makō hapalo nō, -A aulumo pole, ĩ a toa komanō!- ĩ na makō kuu! ĩ na makō kuaō ha, makō temōo totiatalo opa kōo kitā! Toitai tā thaa sinomo wi, Teusō a na ĩ a hapalo wi, ĩ tā lotete epō kitā. ¹⁷ Elias a lö kui, kamakō kui na, ĩ na

Elias a kuo hōtōoma maaki, Teusō a na a hapalo nō, -Maa tā hālāma tihōō!- ĩ na a kuu ha, 3 tā inama, ai tā inama mōtalipo kōa, ĩ na tōkō inama kuto tā, masita tā uli ha maa tā hālā maama. ¹⁸ ĩ tā noa ha, Teusō a na Elias a hapalo kōo nō, -Maa tā hālāa komanō!- ĩ na a kuu ha, maa tā hālā kōo soatakōma. Maa tā hālā kōo soataiki nō, masita tā uli ha tā kuo wi ĩ tā ākea kōa soatasoma.

¹⁹ Ipa pō! Au ai tā waninō Teusō ta pitilii ta hini maa kopasoma tā, ai wanō ĩ a pi wani hatukua kopamani ha, ĩ a waninō ĩ pitili ta hinia totia konōma, kawanō ĩ wa ōsi koni. ²⁰ Wanisala tā thatalati wi ĩ a waninō Teusō ta pitilii ta hini mai, tiko hamō a wani huu hanoa kukōma, kawanō ĩ wa wani tāa kōa lälōma, ōsi tōpō pepalo opa pasitio wi, ĩ tā uli ha a wani huu pasio mai kitā. Pe epii ĩ a waninō wanisala tā thama maaki, Teusō anō ĩ tā noa pewō mapamani kitā.

1 Pedro

Pedro anö waheta tä simöa somapalö noai i ta

Teusö a thapo pasio wi, ai töpönö i töpö selekepamanö noai, i töpö na Pedro anö hi waheta tä simönöma. I töpö selekepaso noai, i töpönö Jesus a thapoma kutenö, ai töpönö i töpö peamatima. Töpö pepalo opati noai, Pedro anö i töpö pi mönahapamani pia salo, tä säököpalö nö, -"Jesus a pitili" makö pi kuu wi, i pitili ta. Makö holisimo päo mi ipö" i na Teusö ma thamapö, makö pepalo pätia kule- Pedro a kuu nö, -Makö pepalama apati päla tä maaki, pö kasiapalo satia apaö! "Ipai töpönö sa uömapököo!" i na Cristo a pi kuunö, makö noama pia salo, a pea totio opama. Cristo a kuati kua noai na, i na makö kua totio naiopököo!- Pedro a kuuma. I na a kuu nö, -Teusö anö makö nakalö noai, i a totiatalo kua wi na, i na pö kua totiatalo naioö! Toitai ma tä thaa sinomopököo!- a kuu nö, -Teusö anö makö saia totia asalö noai, i makö sai. Teusö anö makö thapo pole, i makö asawö. Teusö ma ta wäsäpö, makö sailöma. Mumi mumi tä na makö hupaloti tä, Teusö a hai i tä wakala toita apii tä wakala ha makö huma totio asapö, makö saia asalöma- i na Pedro a kuuma.

1 Pedro sa. Jesus Cristo anö sa simönö noai, i sa. Pötu tä uli, Kalásia tä uli, Kapatósia tä uli, Ásia tä uli, Pisínia tä uli, i na tökö uli kui tökö uli hamö Teusö ma thapo pasio wi, i hamö ai töpönö makö selekepamanö noai, i makö na hi sa tä waheta simöni ke. ² Kamakö hai i pö Teusö anö tä pewö taö paioma kutenö, makö saia asalöma. Kama ösi kua tolele, i anö makö thaa sokakö nö, makö totipalöma. Jesus Cristo ma hinini, Jesus a iä pönö makö ösi ausipamani, i na makö thamapö, Teusö anö makö saia asalöma.

Teusö anö makö totiapala soatioö, makö pi topapalamaö, i na Teusö anö makö thama totio nö toapököo!

-Teusö anö makö temöa kopalö nö, makö totiapala soatio kitäo!-

³ Jesus Cristo a hai i pö Teusö a na, -Wa totiatalo opawö- i na makö pewö kuupökö. Teusö anö makö totiapala apa kutenö, makö ösi palimipamanöma. Jesus Cristo a noma totisoma maaki, temö temö a sai kua kopasoma kutenö, -Teusö anö i na makö temöa thaa köa hötöpalö nö, makö totiapala soatio kitäo!- i na makö kuu sinomo opaö! ⁴ -Teusö a na makö kukö lasoma, Teusö anö makö totiapala soatio nö, kamakö na tä toita apii tä totoma pia salo- i na makö kuu sinomoö. Kamakö na tä toita apii tä totoma piale, i tä pewö na Teusö a mamö läapalo soatia kupoli. Kamakö na tä totoma pia wi, i tä palimi. I tä hote mi. I tä mapo totio mai kitä. ⁵ Teusö a na makö waloköma, kamakö na i tä pewö totoma kitä. Kamakö aiki, -Jesus a pitili- makö pi kuu ha, Teusö a lotete epö kutenö, makö noama höttötio kitäo! Teusö anö makö ösi palimia totipamanö nö, makö totiapala apati wi, hi masita tä uli mapo pia tä, Teusö anö i tä tapamomani kitä. I tä tapamoma pia salo, makö noama paitia kule.

⁶ Önö kutenö, makö pi mönahapököo! Makö pepalo opa kule maaki, makö pi mönahapököo! Makö pepalo soatio mai kitä. ⁷ -"Jesus a pitili" makö pi kuu wi, i pitili

ta. Makö holisimo päo mi ipö- Teusö ma thamapö, makö pepalo pätia kule. Koa taka na oto tä wapa kule maaki, oto tä palimi toti mai kitä. Oto tä wapa kua wi na, -Jesus a pitili- makö pi kuu wi, i na i tä wapa kua höttöoö. Oto tä noa apö waiki maaki, -Jesus a pitili- makö pi kuu wi, i tä noa sati ipö. -Jesus a pitili- makö pi kuu wi, i tä wapa tä, makö pitilimo nö, -Jesus a pitili- makö pi kuu satimoö ha, Jesus a tapamonaso tä, -Makö pitilimo waikioma. Makö totiatalo opawö. Kamisa na makö kuo soatio asapöo!- i na Jesus a kuu kitä. ⁸ Jesus ma tapa mane maaki, Jesus ma pi ipaö. Jesus ma tapa paio mane maaki, -Jesus a pitili- makö pi kuu kule. Önö kutenö, makö pi mönaha totiatalo opaö. Pe epii makö pi mönaha totiatalo opa kutenö, -Wi na sa hapalo kuu päta? - i na makö pi kuu. ⁹ -Jesus a pitili- makö pi kuu salo, makö ösi palimipo waikia kule. Önö kutenö makö pi mönaha apaö.

¹⁰ Teusö anö sanöma makö täapa köo läo nö, makö ösi palimipamani wi, sutu ha i tä ha ai töpö pi taemo totio nö, i ta katehatima. Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, i töpönö. -Waiha, Teusö anö ai töpö noa mi totiapala apa asa nö, i töpö täapa köo läo pia salo- i töpö kuti noai, i töpönö ta katehatima. ¹¹ I töpö na Cristo a ösi kuo noai, i töpö na Cristo a ösinö ta wäsä nö, -Waiha, Teusö anö a kaikanapa pia wi, i Cristo a pepalo opa kuki kitä maaki, waiha a toita apii, a wakala apii, i na a kua kopalo nö, a kaikanamo totio kitä- i na Cristo a ösinö ta wäsäo ha, Teusö a kai a wäsä tolema sinomoti wi, i töpö pi tapomo totio nö, -Teusö anö a kaikanamo pia wi, wi na tä kuto tä, i a waloki? Teusö anö i a kaikanapali wi, i tä wi na tä kua kuki? - i na i töpö pi ku upatima. ¹² Teusö a kai a wäsä sinomoti noai, sutu ha i töpönö Jesus Cristo ta wäsä paioma. Teusö anö i töpö pi hatukupamanöma. -Huki kamakö na Cristo sa simöpa paio mai kitä. Waiha, sanöma sa töpö totiapala totio piale, i töpö na sa simöa asali wi, i Cristo anö i töpö täapa läo köo asapöo!- i na sutu ha, i na Teusö a kuuma. Huki, Cristo anö makö täapa köo läo wi, i makö

pasiwö. Jesus Cristo anö makö täapa kōo läo wi, huki ĩ ta topa apöle ĩ ta wäsä sinomoti wi, ĩ tōpö na Teusö anö kama ösi kua tolele ĩ a simökōma kutenö, ĩ tōpönö kamakö na ĩ ta wäsä makoka apatima. Jesus Cristo anö sanöma makö täapa kōo läo wi, ĩ ta na äju tōpö pi tapoa totitia hōtōa kule.

Makö toitai, makö kuopökōö!

¹³ Önö kutenö, pö pi mosaia totikiö! -Wanisala sa tä thaa wani- ĩ na pö pi kuu sinomoö! -Jesus Cristo a tapamo konaso tä, sa totiapala apa kitäö!- ĩ na pö pi kuu sinomo totihoö! ¹⁴ Teusö ulupö makö kutenö, ma hinia totilöö! Makö pi moti hāto soa tä, wanisala ma tä thaa pi topa kua noai na, huki ĩ na pö kua pi topa hāto tihöö! ¹⁵ Teusö anö makö nakalö noai, ĩ a totiatalo kua wi na, ĩ na pö kua totiatalo hōtōö! Toitai ma tä thaa sinomopökōö! ¹⁶ Teusö tä waheta aiki, -Kamisa toita kui na, ĩ na pö toita kua hōtōikiö!- ĩ na Teusö a kuu.

¹⁷ Toitai wa tä thaö ha, -Wa topaö- ĩ na Teusönö wa noa thaö. Wanisala wa tä thaa pasia tä, -Wa wanisala apatiwö- ĩ na Teusö anö wa noa thaö pasioö. ĩ na sanöma makö pewö na, ĩ na Teusö a kuu ösöho totio opatii. ĩ Teusö a na makö hapalo tä, -Hapa- ĩ na makö kuu sinomoö. Önö kutenö, Teusö a thapo mai, ĩ tōpö na makö pilia naia tä, Teusö ma hini totilöö! ¹⁸ Kamakö hai ĩ nö patapö tōpö kua kua pätio noai na, ĩ na ola makö kua tolea nömöa pätia tä, Teusö anö makö sua konöma. Oto tä, pötaata tä, ĩ nasimö tökö noa hototiatalo sinomo wi, ĩ nasimö tökö noanö makö sua kōo maa. ¹⁹ Cristo a iä pö noa apii, ĩ tänö makö sua konöma. Oweha a ose toita apii a kui na, ĩ na Cristo a kuoma. A toita apii, ĩ anö wanisala tä thaa totio maa noai, ai tōpönö ĩ a säpalöma. A säpali ha, kama iä pö noa apii, ĩ tänö makö sua konöma. ²⁰ Teusö anö hi masita tä uli thapa paio mai ha, Cristo a sailö nö, -Waiha, sanöma wa tōpö sua konöpö!- ĩ na Teusö a kuuma maaki, huki hi masita tä uli mapo pia tä, makö totiapalapö, Cristo a tapamonasoma. ²¹ Cristo a tapamonasoma kutenö, kamakö aiki, -Teusö a pitili- makö pi kuu totiatalo opaö. Cristo a noma totisoma maaki, Teusö anö a temöa kopamanö nö, a kaikana totia kopalö lasoma. Önö kutenö, -Teusö a pitili- ĩ na makö pi kuu totio nö, -Teusö anö sa temöa kopamanö nö, sa totiapala soatio kitäö!- ĩ na makö pi kuu totiatalo sinomo opaö.

²² Jesus ma thapo wi ĩ makö noimaso pitilimopö, Teusö ta pitili ipii ĩ ma ta hini nö, makö ösi ausipamonasoma. Önö kutenö, pö noimaso totihoö! ²³ Sanöma tä äpäti ipö kui na, ĩ na kui tänö makö ösi thapa kōo maama. Teusö a palimi ipii, ĩ anö makö ösi thaa asa kopalöma. Makö ösi thaa kopalöma, makö ösi palimipasoma. Önö kutenö pö noimaso totihoö! Teusö a palimi ipii, ĩ a kai mapo mai, ĩ a kainö makö ösi palimipalöma. ²⁴ Sĭsi tä häwäpo kua wi na, ĩ na sanöma makö kua pewö kuaö. Hole hole tä toita apama maaki, tä silikilasoö. ĩ tä häwäpo kua wi na, ĩ na sanöma makö kua hōtōö. Makö toita apii, makö liähä äpii, makö lotete epii, makö patamoö, ĩ na makö kua kule maaki, waiha makö hotesoö. ²⁵ ĩ na Teusö a kai kua pasio mai kitä.

Teusö a kai mapo mai, a kuo soatio kitä. Kamakö na Jesus Cristo ta wäsä noai, ĩ Teusö a kai a totiwö.

² Önö kutenö, wanisala ma tä thaa wi, ĩ tä hosalöheö! Ai tōpö mönama wi ĩ tä, holisimo wi ĩ tä, ai tä wani puko opa asaö ha, -ĩ na sa kua naio nö toa sö ö- makö kuu wi ĩ tä, makö hapalo wanisala soatalo opa wi ĩ tä, ĩ na tä kui ĩ tä pewö hosalöheö! ²⁻³ Teusö pata tänö makö totiapalati wi, ĩ ma tä taö waikia kutenö, ulu tä ose wainö sui tuu pi ipa kua wi na, ĩ na Teusö ma kai pi ipa kua hōtōopökōö! Sui tuunö ulu tä patama kua wi na, ĩ na Teusö a kai toitai ĩ a kainö makö ösi patama kua hōtōo kitä. Makö ösi patalo nö, makö ösi palimia totipaso kitä.

Teusömo wi ĩ a sai hai, ĩ maa makö sai kui na, ĩ na makö kuö

⁴⁵ Maa mapö satehe epii mapö makea helulua kupolö nö, sai a thaa kua wi na, ĩ na Teusö anö kamakö koka thapalö nö, Teusömo wi a sai kui na, ĩ na makö kuö hōtōwö.

Jesus Cristo hai, maa ma palimi, maa ma temö, ĩ na Jesus a kui, ĩ a na pö walöa hōkōa totikiö! Sanöma tōpönö maa ma sai thaa tä, ai maa ma wanisala wani hosa thali wi na, ĩ na sanöma tōpönö Jesus a hosa thaa hōtölöma maaki, Teusö aiki, -Jesus a toita apö- a pi kuu nö, a saia asalöma. Maa makö palimi kui na, ĩ na kamakö kuö hōtōwö. Makö ösi temö lotete epö ha, makö kokapalöma. Makö kokapasoma, Teusömo wi a sai pö kui na, ĩ na makö kupasoö. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ a sai thatii.

ĩ a sai na Teusö a na makö pewö kokamo sinomo kuköpö kutenö, Teusö ma täpä sinomo wi, ĩ kamakö waikiwö. Teusö a na salo ma pö totopati wi, ĩ tä aiki kuno mai. Kamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele ĩ a kalipaloti kutenö, Teusö a na makö hapaloö, kama ma kai wäsäö, toitai ma tä thaö, ĩ na makö kuati wi, Teusö a na ĩ nasimö ma tä tomatipö! ĩ nasimö ma tä tomatii ha, Jesus Cristo anö makö pasilipo kutenö, Teusö aiki, -Kamisa na ma tä totopati wi, ĩ tä topa- ĩ na a kuu. ⁶ Pi naka. ĩ na Teusö tä waheta kuu:

-Maa ma toita apii, ma noa apii, ĩ sa ma saia totilöma. ĩ sa ma sailö nö, Sião tä uli ha Teusömo wi a sai thati pole, ĩ a sai kolo ha ĩ sa ma thaa somata pia kule. Kamakö aiki, "Teusö anö maa makö sailö noai, ĩ makö totiwo" ĩ na makö pi kuu salo, "Samakö mönama hātoa pikia alu kuleö!" ĩ na makö pi kuu mai kitä- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

⁷ -Jesus a pitili- makö pi kuu wi, ĩ makö aiki, -ĩ maa ma toita apö. ĩ ma noa apö- ĩ na makö pi kuu. ĩ na tä kua tä, -Jesus a pitili- tōpö pi kuu pasio mane, Teusö tä wahetanö ĩ tōpö a katehaö. -Maa ma sai thakö noai ĩ tōpö aiki, "ĩ maa ma wani wanisala" ĩ na ĩ tōpö pi kuu pasio noai, ĩ tōpönö ĩ ma hosa pailöma. ĩ ma hosalöma maaki, ĩ ma toita satio opa asa kōoma- ĩ na Teusö tä waheta kuu. ⁸ -Sanöma tōpö wäkäpama wi, ĩ maa ma. Tōpö kepamani wi, ĩ maa ma- ĩ na Teusö tä waheta kuu naioö. Teusö tä kai a hini pasio mai, ĩ tōpö wani kepa-

manöma. Teusö aiki, -Ī töpönö sa kai a hini mi kutenö, ĩ töpö kea pasopököö!- ĩ na Teusö a pi kuuma.

⁹ Teusö anö makö saia totia asalö noai, ĩ makö sai. Kamakönö Teusö Kaikana ma pata täpä sinomo wi ĩ makö. Teusö anö makö sokapalö nö, makö ösi ausipamanö noai, ĩ makö pewö. Teusö anö makö thapo pole, ĩ makö asawö. Aipa apa wi ĩ tä, tä toita apii ĩ tä, Teusönö ĩ na tä thaa kua sinomoti wi, ĩ ma ta wäsäpö, makö sailöma. Mumi mumi tä na makö hupaloti tä, Teusö a hai ĩ tä wakala toita apii tä wakala ha makö huma totio asapö, makö saia asalöma. ¹⁰ Teusö a hai ĩ makö kuo paio maa noai maaki, huki Teusö a hai ĩ makö sai toti waikiwö. Teusö anö sanöma makö noa mi totiapala apa wi, ĩ ma tä tai mio opa noai maaki, huki Teusö anö makö totiapala apati wi, kamakö na huki ĩ tä pewö totoköma.

Teusö a thapo mai ĩ töpö na makö kua tikilia naia kutenö, toitai makö kuatipököö!

¹¹ Ipa pö! Teusö ma thapo wi ĩ makö waiki kutenö, huki tiko makö waikiwö. Teusö a sai pö hamö makö konasolöpö makö maaki, hi masita tä uli ha makö hamamopalo paia pätia kule. Önö kutenö, -Wanisala ma tä thaa pi topa apa wi, ĩ nasimö tänö makö ösi namo kusöpa sinomoö. Önö kutenö, wanisala tä thaa pi topa wi, ĩ tä na pö umao totio opaö!- ĩ na sa ku upaö. ¹² Toitai tä thaa sinomoheö! Toitai ma tä thaa sinomoö ha, Teusö a thapo mai, ĩ töpö na makö pilia naine, ĩ töpö aiki, -Jesus a thapo wi ĩ töpö wanisala- ĩ na töpö kuu kule maaki, toitai ma tä thaa sinomo wi, ĩ töpönö ĩ tä taa nö, -Jesus a thapo wi ĩ töpönö toitai tä tha apatii- ĩ na ĩ töpö kuu kuki kitä. ĩ na ĩ töpö kuu kuiki nö, waiha sanöma töpö na Teusö a pata walo tä, -Teusö a totiatalo opa asa sai taköö!- ĩ na ĩ töpö kuu naio soatalopöö!

Makö simöa sinomo wi, ĩ töpö a hiniheö!

¹³ Jesus pata tä na töpö hapalo pi wasöa maapö, pata ma töpö a hiniö! Kaikana ma tä pata hini totioö! ¹⁴ Kaikana tänö ai pata töpö simöa nö, -Wanisala tä thaa wi ĩ töpö wani peamaö! Toitai tä thaa wi, ĩ töpö toleha asapamanöö!- ĩ na pata töpö noa thaa sinomo asa wi, ĩ ma töpö a hinia naia totilöö! ¹⁵ Teusö aiki, -Toitai ma tä thatala apa totihoö! Toitai ma tä thatala apati ha, sa thapo mai, ĩ töpö pi hatukupo mi ipii, ĩ töpö hapalo osemö mai kitä- ĩ na Teusö a pi kuu. ¹⁶ Ai sanöma tänö makö simöa maa kule maaki, wanisala tä thaa häto tihöö! Teusö anö makö simöa sinomoti wi, ĩ makö pasi kutenö, Teusö ma kai a hinia totilöö! ¹⁷ Ai sanöma ma tä komopama pasio maapököö! Jesus a thapo naio wi, ĩ töpö solo pö noimaso totihoö! Teusö a na makö kili ipa nö, Teusö ma ta hinia totilöö! ĩ na tä kua tä, -Ai sanöma sa tä kaikana hini pasio mai kitä- pö pi kuu häto tihöö!

Jesus a wasisama tä, a hapalo wanisala maa kuo noai na, ĩ na makö kuapököö!

¹⁸ Ai töpö na makö kalipalo sinomoti wi, ĩ pö! Makö kalipalama sinomoti wi, ĩ töpö a hiniheö! ĩ töpö na, -Päla- pö kuu ti! Ai töpönö makö kalipalama sinomo wi, ĩ töpö noimo mai, ĩ töpö hapalo wanisalaö, ĩ na ĩ töpö kuati päla tä maaki, ĩ töpö a hinia totilöheö! -Sa totiapala apatii, kamisa na a noimo opatii, ĩ na a kuati wi, ĩ sa hinia sisali pia salo- pö pi kuu tihöö! Makö kalipalama sinomoti wi, ĩ töpönö makö wasisama apa sinomoti päla tä maaki, ĩ töpö a hinia totia nainöö! ¹⁹ Makö kalipalo topati kule maaki, ĩ töpönö makö pepalama tikiliapalo naitia tä, -Teusö anö sa tapala waikipoli kitä- ĩ na makö pi kuutoö! ĩ na makö pi kuu nö, makö kasiapalo satimo opaö ha, -Wa totiatalo opawö a!- ĩ na Teusö a kuu kitä. ²⁰ Wanisala ma tä thaö ha, makö soapalöma, -Wa totiatalo opawö- Teusö a kuu mai kitä. Toitai ma tä thaa kule maaki, makö peama pikia kule maaki, makö kasiapalo satimo opaö ha, -Wa totiatalo opawö- Teusö a kuu totio kitä.

²¹ -Makö pepalama apati päla tä maaki, pö kasiapalo satia apaö!- ĩ na Teusö a kuu. -Ipai töpönö sa uömapököö!- ĩ na Cristo a pi kuunö, makö noama pia salo, a pea totio opama. Cristo a kuati kua noai na, ĩ na makö kua totio hötöopököö! ²² Cristo anö wanisala tä thaa totio maama. A hapalo holisimotalo maama. ²³ ĩ a na ai töpö hapalo wanisala apati kule maaki, a hapalo wanisala hötöo maama. A pepalama apati ha, -Makö pepalama hötöo kitä- ĩ na a kuu maama. -Ipa hao Teusö anö tä makokama läapalo opa wi ĩ a kutenö, kamisa na ai töpönö wanisala tä thaö ha, Teusö anö ĩ töpö peama hötöo pasio kitäö!- ĩ na Cristo a ösi kuu makoka apama. ²⁴ Nomawö tänö wanisala tä thatala mi kui na, ĩ na makö pewö kua naiopö. Wanisala tä na nomawö töpö kua kua wi na, ĩ na wanisala tä na ĩ na pö kua kua totio naioö! Toitai tä na temö temö pö sino kukiö! ĩ na Cristo anö makö thamapö, wanisala ma tä thaa noai, hii ti pakalai ti ha ĩ wanisala tä kai sätäköma. Cristo a soa noai ĩ tä, a tiwöha noai ĩ tä, ĩ na tä kua kua noai, ĩ tänö makö toa komani. ²⁵ Oweha kökö monö sinomo kua wi na, ĩ na makö monö kua hötöoma maaki, Cristo anö makö sua konöma. Oweha kökö na ai tä mamö läapalo nö, kökö noama sinomo kua wi na, ĩ na kamakö na Cristo a mamö huu hätäpo kuati nö, ĩ na makö ösi noama kua hötöoö. ĩ Cristo a na makö noka-palopö, makö monö tä, makö sua konöma.

Pusopö töpö, peanopö töpö, ĩ na töpö kui töpö noa thaö

3 ĩ na pusopö makönö au heano töpö a hini kua hötöoheö! Au heano wa hiniti ha, au heano anö Jesus Cristo ta hini mai maaki, wa topa apati ha, au heano anö Jesus Cristo ta hini kuköpöö! ² Kawa hapalo mai ha, Teusö wa hini salo, toitai wa tä thaa sinomo wi, au heano anö ĩ tä taa nö, ĩ anö Jesus a täa kuköpö. ³ -Sa hunuku möamö totia apöpasoo, söpala ösö toto

noa apii ĩ sa toto haleli, haloi ösö toita apii sa ösö haloa naini, ĩ na sa tökö thaa thalöma, sa liäha apöpa-soö- a pi kuu tihöö! ⁴ Pili wa ösö aiki kuno mai. Ösi pili wa sai liäho opa sisapöö! Wa pi hölahatalo mai, wa ösi pi hĩsuha mai, ĩ na wa ösi kuati ha, wa ösi liäha apa kitä. -Wa ösi liäha apa sinomo wi, ĩ tä noa apö sisawö- ĩ na Teusö a kuu. ⁵ Sutu ha Teusö a thapo noai, ĩ töpö suö aiki, -Teusö a pitilimo opaö- töpö pi kuti noai, ĩ na ĩ töpö suö liähäpamonasoma. Kama töpö hai ĩ peanopö töpö a hini noai, ĩ tänö ĩ suö töpö ösi liähäa apöpa-monasoma. ⁶ ĩ na Sata a kuama. Peanopö Abraão a na, -Sa simöaö!- ĩ na a kuu nö, peanopö a hininöma. Makö kili totio mai, toitai ma tä thaa sinomo kuköma, Sata a kua kua noai na, ĩ na makö kua höttöo kitä.

⁷ ĩ na peanopö makö kua naiopö. Au husopö a na wa sätäapalo totia tä, au husopö a na wa pi tapomoti nö, wa pi hatuka apa nö, -Wano sa lotete kui na, ĩ na ipa husopö a lotete kuö mai kitä- ĩ na wa pi kuu totio nö, au husopö a na a höla tihöö! A komopama tihöö! Teusö anö ösi palimipama wi, kawa na ĩ tä tototaö, au husopö a na ĩ tä toto naia soataki, ĩ na tä kuaö ta pi kuu mai. ĩ na kamakö hai ĩ pusopö töpö na ĩ na makö kua totitioö ha, Teusö a na makö hapalo tä, makö a hinini kitä. Kamakö hai ĩ pusopö töpö na peanopö makö noimo mi tä, Teusö anö makö a hini pasio mai kitä.

Toitai ma tä thaa kule maaki, ai töpönö makö peama hĩsua apa wi ĩ ta

⁸ ĩ na sa kuu mapo pia kule. Kama makö pewö aiki, -ĩ na makö kuapököö!- ĩ na kama pö pewö pi kuu ösöhoö! Ai tä wani pea tä, -ĩ na ĩ a wani kua pasi päööpö pi kuu ti! Jesus ma thapo wi ĩ makö noimaso totio opapököö! Ai ma töpö pi ipa nö, ma töpö totia-palapököö! -Pata sa asawöö!- ĩ na pö pi kuu tihöö! ⁹ Kawa na ai tä waninö wanisala tä thaa tä, ĩ a wani na wanisala tä thaa nomöho höttöo tihöö! Kawa na ai tä hapalo hiopöaö ha, a hapalo hiopöo nomöho höttöo soato tihöö! Teusö anö makö naka tä, -Makö totiapala apa kitä- ĩ na Teusö a kuuma kutenö, kawa na ai tä wani wanisala kule maaki, kawanö ĩ a wani totiapala satia apa höttöo! ¹⁰ Pi naka. ĩ na Teusö tä waheta kuu: -Temii wa kuo lapa pi topa soaö, wa pi topaö, wa hupalo pi topaö, ĩ na wa kua pi topa soa salo, a hapalo wanisalatalo häto tihöö! A kai holisimoatalo häto tihöö! ¹¹⁻¹² Toitai tä thati wi, ĩ töpö na Teusö a mamö läpaloti asa kule. Teusö a na ĩ töpö hapalo tä, Teusö anö ĩ töpö a hini totiatalo asaö. Wanisala tä thatalati wi, Teusö anö ĩ töpö wanipo pasioö. Önö kutenö, wanisala tä thaa pasio mai, toitai tä thaa totihöö! Makö hölatalo mai, makö noimo sinomoö!- ĩ na Teusö tä waheta kuu.

¹³ Toitai ma tä thaa pi topa apa tä, ai töpönö makö wanisalama totio mai kitä. ¹⁴ Toitai ma tä tha apa tä, ai töpönö makö peama apa kuköma maaki, makö pi topa satia apa höttöo kitä. Ai töpönö makö peama wi, ĩ töpö na pö kili tihöö! Pö pi honipo tihöö! ¹⁵ -Cristo a hai, ĩ pata tä sai- ĩ na makö pi kuu nö, ĩ na na pö mamö tetea sisaköö! -"Teusö anö sa täa koni kitä" makö pi kuti wi, ĩ

ta wäsä makoka totioheö!- ĩ na ai tä kuu ha, -Kui. ĩ sa ta wäsä tai mi- a kuu häto tihöö! ĩ tä wakala pewö hamö wa pi tapoiki nö, -"ĩ ta wäsäö!" ai tä kuu ha, sa kili mai ha, ĩ sa ta wäsä höttöo kitä- ĩ na pö pi kuu sinomo totihöö! ¹⁶ ĩ ma ta wäsä salo, makö höla mai, opii ta wäsä makoka totioheö! Wanisala tä thaa ti! Wanisala ma tä thama, -Wanisala sa tä thaa silia apa sai taköö!- ĩ na makö ösi pi kuu matimöö! Wanisala ma tä thaa mi päla tä maaki, kamakö na ai töpö hapalo pi wasöha nö, -Cristo a thapo wi ĩ töpö wanisala- ĩ na ĩ töpö kuu kitä maaki, toitai ma tä thaa sinomo pasio wi ĩ makö kutenö, ĩ töpö kiliso kitä. ¹⁷ Wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä noa na makö peama wi, ĩ tä kua. Toitai ma tä thaa noai, ĩ tä noa na makö peama wi, ĩ tä kua naia pikia. Önö kutenö, Teusö aiki, -Toitai ma tä thati noai, ĩ tä noa na ai töpönö wa peama päo- ĩ na a pi kuu waikila tä, makö peama pole, ĩ tä topa waikia kule.

¹⁸ Sanöma makönö wanisala ma tä thaa wi, Cristo anö ĩ tä noa thapali pia salo, a säpamoa waikilasoma. A säpamo kota mai kitä. Teusö a na makö walöa kökö lasopö, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä noa na a säpamoa waikilasoma. Cristo a hai, sanöma tä kuo noai, ĩ a nomasoma maaki, a temöa kono nö, ösi a sai kua kopasoma. ¹⁹ Ösi a sai kua kopalo nö, titita noai ĩ a sai ha ai ösi töpö kuo noai, ĩ hamö Cristo a ösi holepalo nö, ĩ ösi töpö na Cristo anö Teusö ta wäsäma. ²⁰ Noé anö kutiata a pata thati tä, ai töpönö Teusö ta hini maa pasio soatio noai, ĩ ösi töpö na Cristo a ösinö Teusö ta wäsäma. Sutu upa Noé a kua soa tä, Teusö aiki, -ĩ töpönö sa hinia hätoli kitä- ĩ na Teusö a pi kuu salo, ĩ töpö säpa paio soata maama. Maa tuu pata ökimo tä, kutiata a pata ha 8 töpö titia sisaki wi, maa tuu pata na Teusö anö ĩ töpö noama asama. ²¹ ĩ maa tuu öki kuo noai, maa tuu na makö mäi ömamo wi, ĩ tä uni. Huki, Jesus Cristo a temöa konasoma kutenö, maa tuu ha makö mäi ömamo tä, Teusö anö makö täapa köo läo nö, makö ösi palimipamani. Wa ösö sami tä, maa tuunö wa ösö salupo wi, ĩ nasimö tä aiki kuno mai. Wa holisimo mai, -Teusö ai! Sa ösi salupa mi salo. Wa hosa mai kitä- ĩ na wa kuu wi, ĩ tä pi ha makö mäi ömani. ²² Jesus Cristo a temöa kono nö, ösö hamö a kononö nö, Teusö a kotö ha a kua asa köa kupoli. Teusö a kotö ha a kua asaiki nö, äju töpö, hi tä hētu ha töpö patamo wi ĩ töpö, töpö lotete epii ĩ töpö, ĩ na töpö kui, Cristo anö ĩ töpö pewö simöaö.

Teusö a thapo mai, ĩ ma töpö uöma toitio maikiö!

4 Önö kutenö, Cristo a hai, sanöma tä kupalo nö, pe epii a pea totioma. A pea kule maaki, a kasiapalo satia apama. ĩ a kasiapalo kua noai na, ĩ na makö kasiapalo kua höttööpö, -Cristo a pea kua noai na, ĩ na sa pea kua höttöo päöpöö!- ĩ na makö pi kuu totihöö! Wa pea totioma, -Wanisala sa tä thaa kota mai kitä- ĩ na wa pi kuu kitä. ² Önö kutenö, hi masita tä uli ha wa kua soa tä, -"ĩ na wa kua totihöö!" Teusö a kuu wi, ĩ sa ta hini pi topa apa kule- ĩ na makö pi kuupökö. -Kamisanö sa tä thama pi topa päo wi, ĩ sa tä thama mai kitä- ĩ na makö pi kuupökö. ³ Teusö a thapo mai, ĩ

töpönö wanisala tä thaa pi topa apati wi, kamakönö ĩ ma tä thati tä, makö tetea apa waikipasoma. Wanisala ma tä thaa pi topaö, ai tiko tä suö na makö mamö tetehoö, makö polemo opaö, makö saponomo tä wanisala ma tä thaö, tuu wasui ma tuu kopala apaö, Teusö a na, -Samakö pasilipalöö!- makö pi kuu totio mai, ukutupö tä na, -Samakö pasilia totipalöö!- ĩ na makö pi kuu hanoa, ĩ na makö kuationa. ⁴ Teusö a thapo pasio mai, ĩ töpönö hiopö tä thaa isi waniho opa sinomoti wi, ĩ töpö na makö kuo tikilio naio mi, hiopö ma tä thaa naio mi, ĩ na makö kuaö ha, Teusö a thapo mai, ĩ töpö aiki, -Makö aipa apa nö kiliawö- ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, makö a wai soatalo opaö. ⁵ ĩ na ĩ töpö kua kule maaki, waiha Teusö anö ĩ töpö peama hõtöo kitä. Töpö noma waikilaso noai ĩ töpö, töpö temö soai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö na Teusö aiki, -Wi na makö kuati kipili?- ĩ na Teusö a kuu pia salo. ĩ na a kuu nö, ĩ töpö a hini nö, ĩ töpö peama pia salo. Makö a wai ipati wi, Teusö a na ĩ töpö waloköma, -Wi na makö kuati ma?- Teusö a kuu kitä. ĩ töpönö wanisala tä thaa noai, ĩ ta kateha kuki kitä. ⁶ Töpö nomapo waikio noai, ĩ töpö na Jesus ta topa apöle ĩ ta wäsäma. Wanisala tä thaa wi, ĩ tä noa na sanöma töpö pewö nomapo sinomo kutenö, ĩ na ĩ töpö noma kua hõtösoma. ĩ töpö noma hõtösoma maaki, Teusö a ösi palimi kui na, ĩ na kama töpö ösi palimi thaa hõtöpamani pia salo, ĩ töpö na Jesus ta topa apöle ĩ ta wäsäma.

⁷ Hi masita tä uli mapo pia kuleö! Önö kutenö, Teusö a na makö hapalo makokapö, pö pi hatukuikiö! Pö pi mosawikiö! ⁸ Ai wa tä noima wi, kawa na ĩ a waninö wanisala tä thama maaki, kawanö ĩ wa hĩsu thaa mai kitä. Önö kutenö, pö noimaso totihoö! Ai wa ta hini waikia kule maaki, sa kuu pole, kawanö ĩ ta hini hasua apa satia apa asaö! ⁹ Teusö a thapo wi ĩ töpö hama talasoö ha, -Häö!- makö kuu mai, -Hisa ha pö kuikiö!- ĩ na makö kuu läto sinomoö! ¹⁰ Kamakö na Teusö anö tä totoma hätäpo noai, ĩ tä umapo häto maiki. Kawa na tä totoa asakö noai, ĩ tänö ai wa töpö pasilipapököö!

¹¹ Teusö wa ta wäsä taö öpa kuköpö, Teusö anö ĩ wa thaa asapalöma, Teusö wa kai a wäsä totiopököö! Ai wa tä pasilipa taö öpa kuköpö, Teusö anö ĩ wa thaa asapalöma, Teusö anö wa lotetepamanöma kutenö, ai wa tä pasilia totipalöö! -Teusö a totiatalo opa asawöö!- ĩ na ma töpö pi thamapö, sa kuuhe, ĩ na makö kua totalotipököö! ĩ töpönö Jesus Cristo a thapo salo, -Teusö a totiatalo opawöö!- ĩ na töpö kuupö. ĩ a pata wakala apö, a toita apö, a lotete epö, ĩ na ĩ a pata kuö soatiowö. Pitili ta. ĩ naköö!

Jesus ma thapo wi ĩ makö pepalo opa wi ĩ ta

¹² Ipa pö! Koa takanö söpala ösö noa apii ösö wapa kua wi na, ĩ na kamakö wapa kua hõtöopö, makö peama päoö ha, -Häö! Wi na taköö! Sa peama wi ĩ tä aipa apa nö kilile- ĩ na pö pi kuu ti! ¹³ Pö pi topa pasikiö! Waiha Cristo a wakala apii, a toita apii, ĩ tä tapamo kōa tä, makö pi mönahapalo opapö, Cristo a pea kua noai na, ĩ na huki makö pea kua paia kule. Önö kutenö, pö pi topaikiö! ¹⁴ Cristo ma thapo kutenö, kamakö na ai

töpö hapalo wanisala päla tä maaki, makö pi topaikiö! Teusö a ösi kua tolele ĩ a wakala apii, a toita apii, kamakö ösi na ĩ a kua manu kule, kamakö na ai töpö hatalo wanisala kuki kitä. Kamakö ösi na Teusö a ösi kua tolele ĩ a kua waikia salo, makö pi topaikiö! ¹⁵ Ai sanöma wa tä säpali, wa thomömoö, wanisala wa tä thaö, ai wa tä isi wanihama sinomo opaö, ĩ na wa kuati noai, ĩ tä na wa peama hõtököpö, ĩ tä na sa kuu maa kule. ĩ na makö kua naio maapököö! ¹⁶ Cristo ma thapoö ha, ai töpönö makö peama kuköpö, ĩ tä na sa kuu kule. Kamakönö Cristo ma thapo kutenö, ai töpönö makö peamaö ha, pö kili ti! ĩ töpönö makö a kateha tä, -Cristo a thapo wi ĩ a- ĩ na ĩ töpö kuu ha, Teusö a na, -Ai taköö! Au ulu Cristo sama thapo wi ĩ samakö waikiwöö!- ĩ na makö kuu totiataloö!

¹⁷ Teusö anö tä makokama läapalo piale, ĩ tä pi äwäha waikia kule. Teusö ma thapo wi, Teusö anö ĩ makö na tä makokama läapalo soma wi, ĩ tä kua pia kule. ĩ na tä kua tä, Teusö ta topa apöle ĩ ta hini pasio mai, ĩ töpö na Teusö anö tä makokama läapalo nömöo wi, ĩ töpö peama sati apa pia salo. ¹⁸ Pi naka. Toitai tä thaa wi, Teusö anö ĩ töpö täapa kōo läa kule maaki, hi masita tä uli ha ĩ töpö pea paio sinomoö. ĩ töpö topa apa kule maaki, ĩ töpö pea hõtöoö. Önö kutenö, Teusö a na töpö pälamö wi ĩ töpönö wanisala tä thapala apati wi, waiha pe epii ĩ töpö pepalo satia apa kuki kitä.

¹⁹ Önö kutenö, huki makö noma paio mi tä, Teusö aiki, -Ipa ai töpö pea paio päoö- ĩ na Teusö a pi kuu salo, Teusö a thapo wi ĩ ai makö pea hõtöo kuki kitä. Ai makö pea hõtöo wi, ĩ makö aiki, -Teusö a pitili- makö kuupökö. Teusö anö makö pewö thapalö noai, ĩ aiki, -Makö täapa kōo läo totio kitä- ĩ na ĩ Teusö a kuu wi, ĩ ta pitili ipö salo, -Teusö a pitili- makö kuupökö. ĩ na makö kuu nö, toitai ma tä tha apatipököö!

Pö pasilipaso totihoö!

5 Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö hai ĩ pata makö na sa hapalo nömöo pia kule. Sa patamo hõtöo wi ĩ sa hapalo totio pia kule. Cristo a peati noai, ĩ sa tä taa totio noai ĩ sa. Cristo a wakala apii, a toita apii, ĩ tä tapamo kōa tä, wakala apii, toita apii, ĩ na sa kua naio pia wi ĩ sa. ² Oweha kökö thapo sinomo wi, oweha kökö na ĩ töpö mamö läapalo sinomo nö, kökö pasiliapalati nö, ĩ na ĩ töpö kua kuati kua wi na, ĩ na Teusö anö töpö thapo wi, ĩ töpö na ĩ na pata makö kua kua hõtötiopököö! -"Ipa ai töpö na makö mamö lätiiki nö, töpö pasilipa sinomoö!" ĩ na Teusö anö pata sa noa thaa manu kule, ĩ töpö na sa mamö läo wani ipö maaki, ĩ sa töpö pasilipa sinomo päopököö!- pö pi kuu tihöö! -ĩ sa töpö pasilipo pi topa apa kutenö, ĩ töpö na sa mamö läiki nö, sa töpö pasilipa sinomo opa kitäö!- pö pi kuu pasio totihoö! ĩ na makö pi kuu kua wi, Teusö anö ĩ tä pii sisaö. -Teusö a thapo wi ĩ töpö na sa kalipalo wi, ĩ tä noa na sitipa sa kökö tälöpökö o- makö pi kuu mai, -Noa mi päla tä maaki, ĩ töpö na sa kalipalo pi topa päoö- ĩ na pö pi kuu totioö! ³ -Sa thapo wi, ĩ töpö pasilipa sinomoö!- ĩ na pata makö na ĩ na Teusö a kuu noai, ĩ ma töpö noa

thaa pao maikiö! Pö hapalo pao tihöö! Toitai ma tä thatala wi, ĩ tä möma hatuka totihoö! Jesus a thapo naio wi, ĩ töpönö pata makö uöma naio soatalopököö! ⁴ Sa kuuhe, ĩ na pata makö kuati ha, Jesus anö kamakö na noa tä totoki kitä. Jesus anö kama hai ĩ töpö thapo totio wi, ĩ töpö pasilipa sinomo wi, ĩ a pata tapamo kōa tä, noa tä toita apii, tä mapo mi ipii, pata makö na ĩ tä totoa hōtöki kitäö!

⁵ Kamisanö hīsa makö noa thaa nömöo pia kuleö! Hīsa makönö pata töpö a hinia totilöheö! Kamakö pewö aiki, -Sa patamo wi ĩ sa kutenö, ai sa töpö pasilipa pasio mai kitä- pö pi kuu ti! -Sa patamo wi ĩ sa asa kutenö, ai sa töpö pasilipa pasio mai kitä- ĩ na töpö pi kuu pasio wi, Teusö anö ĩ töpö wanipoö. -Pata sa asawö- ĩ na töpö pi kuu mai, ai töpö pasilipa sinomo asa wi, Teusö anö ĩ töpö totiapala apa asaö. Önö kutenö, -Sa patamo wi ĩ sa asa kutenö, ai sa tä pasilipa pasio mai kitäö!- pö pi kuu ti! ⁶ -Teusö a hai, ĩ ipa pata tä sai sisawö- ĩ na makö pi kuu totio sisa nö, Teusö a lotete epii, ĩ anö wa noama taö öpa sisa kutenö, kama wa komo komomo sapamo kōoö ha, Teusö anö wa hösökapama pi topa kōa tä, wa hösökatalama kōo hōtöo kitäö! ⁷ Teusö anö makö pasilipa pi topa apa sinomo kutenö, makö pi seheliapalo opati wi, ĩ ma tä thapo pole, Teusö a na ĩ tä totoköö!

⁸ Pö pi hatuka totikiö! Sai tä sai patanö makö wanipo sinomoö. Öla a waitili salo, makö namo keki nö makö oalöpö, öla lämo āsoka kua kua wi na ĩ na Sai tä sai pata lämo āsoka kua kua hōtöoö. Önö kutenö, pö pi mosawiapalo totihoö! ⁹ -Jesus a pitili- ĩ na pö pi kuu satimoö! Jesus a na pö noamamo satimo opa sinomoö! Jesus a na makö noamamo satimo nö, makö kasiapalo nö, Sai tä sai pata sasupalöheö!

Ĩ tä uli pewö hamö Jesus a thapo naio wi, ĩ töpö pili-pai, ĩ töpö pepalo naitia kule. Jesus ma thapo salo, makö pepalo kuati wi na, ĩ na ĩ töpö pewö pepalo kua naitioö. ĩ ma tä taö waikia kule.

¹⁰ Teusö a toita apii, a wakala apii, a palimi ipii, ĩ aiki, -Sanöma töpönö ipa Jesus a thapo kutenö, kamisa toita kuati wi na, ĩ na ĩ töpö toitai, palimi ipii, ĩ na ĩ töpö kua naipasopöö!- ĩ na Teusö a pi kuu salo, makö nakalöma. ĩ anö makö totipali kitäö! Makö pea tetepo opati mai kitäö! Makö pepalo matasoö ha, makö pi ipa wi, ĩ anö makö totiapala apati wi, ĩ Teusö anö makö lotetepamani kitäö! -Jesus a pitili- makö pi kuu mapo mai kitä. Makö lotetepamani ha, makö kasiapalo nö, -Jesus a pitili- makö pi kuu soatio kuki kitäö! ¹¹ Teusö a kaikanamo totio soatiopöö! A kaikanamo mapo maapököö!

Ĩ na sa kuu mapo pia kule

¹² Jesus a thapo naia totio opa wi, ĩ ipa Silas a na hi waheta sa tä säököpamani ke. Hototi ipii pätawö. Makö pi topapamanöpö, sa tä säököpamani ke. Sa ta wäsähe, Teusö anö makö totiapala apati wi, ĩ tä sai a. Teusö anö makö totiapala apa manu kule, Teusö a na pö pälamö ti! Pö kasiapalo totihoö! ¹³ Hi Papilônia tä uli ha Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö anö makö naka kua noai na, ĩ na ĩ töpö naka thaa hōtölö noai, ĩ töpö aiki, -Makö topa soa kule?- ĩ na kamakö na ĩ na ĩ töpö kuu kule. Ipa ulu Marcos a hai, -Makö topa kule?- kamakö na ĩ na ĩ a kuu naia kule. ¹⁴ Makö noimaso nö, makö kokamo nö, makö hanokopasopököö! Jesus ma thapo wi ĩ makö pi topapalo totio opapököö!

2 Pedro

Pedro anö waheta tä simöa nömöpalö noai ĩ ta

Pedro anö hi waheta tä säöka nömöpalö noai, Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö na tä simöpalöma. Hi waheta tä na ĩ na a kuuma: -Ai töpönö kamakö na Teusö tä kai a wäsä holisimo tikiliapaloti kua kuki kitä. ĩ töpö a hini pasio tihöö! ĩ töpönö Jesus a kateha nö, "Jesus a pitili mai kitäö!" ĩ na töpö holisi wäoti wi, ĩ na ĩ töpö kuu kitä. ĩ töpö holisimo opati ha, ai töpö aiki, "Jesus ta holisi ipö" ĩ na ai töpö thaa totia apöpamani kitä. Ta wäsä holisimo sinomoti wi, ĩ töpönö hiopö tä thatala apati ha, ai töpö satehe epii töpönö hiopö tä thatala apa naio kuki kitä- ĩ na Pedro a kutima.

Ĩ na a kuu nö, -Ai töpö hapalo pi wasöa apati nö, "Jesus aiki, 'Waiha hi masita tä uli ha sa huu kōo kitäö!' a kuuma maaki, a huu kōa mane. Tä tetepo opa päle" ĩ na ai töpö kuu kuki kitä. ĩ na ai töpö kuu pasia kule maaki, Teusö pata tä na tä tetepo paia mane. Sanöma makö na a pi tapoapaloti päo salo, a opimo päa kule. "Ipa sanöma töpö pewönö wanisala tä thaa wi, ĩ töpönö ĩ tä hosa haiatalo mi salo. Töpö nomano nö, töpö pepalo pasitio wi, ĩ tä uli na ĩ töpö huu pasio maapöö!" ĩ na Teusö a pi kuu salo, Jesus pata tä walo kōo haio mi päwö- ĩ na Pedro a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Önö kutenö, Jesus a walo kōo piale, ĩ tä na makö mamö läa läiki nö, makö kasiapalo läöpöö! Makö kasiapalo läo nö, Jesus a walo kōa tä, "Wa ösi sami mi, wa ösi ausi ipö waikiwö, kamisa na wa noimo läoö, ai sanöma töpö na wa noimo naioö, ĩ na wa kuati kuleö!" ĩ na Jesus ma thama totio höttö läoö!- ĩ na Pedro a kuuma.

1 Simão Pedro sa. Jesus Cristo anö sa simönö noai, ĩ sa. Jesus Cristo a na sa kalipalo sinomo wi ĩ sa.

Jesus Cristo ma tälö noai, ĩ makö na hi waheta sa tä simöni ke. Jesus a lö kui, kamakö hai ĩ Teusö a waikiwö. Makö täapa kōo läo noai ĩ a. Jesus a toita apö, a makoka apa sinomoö, ĩ na a kuati kutenö, makö pi hatukupamanöma. Makö pi hatukupamani ha, -Jesus a pitili- makö pi kuu kuköma. -Jesus a pitili- kamisamakö pi kuu wi, ĩ tä toita apö kui na, ĩ na kamakö aiki, -Jesus a pitili- makö pi kuu kua naine, ĩ na ĩ tä toita apö kuö naiwö.

² Teusö a, kamakö hai ĩ Jesus pata tä, ĩ na töpö kui, ĩ ma töpö taö ha, Teusö anö makö totiapala apaö, makö pi topapalama apatii, ĩ na makö kua palasolöpöö!

Teusö anö makö pasilipalöma, Teusö ma pi mönahapama taö öpa kuki kitä

³ Teusö anö makö pasilipa kutenö, Teusö ma pi mönahapama taö öpa sinomoö. Teusö a mömomö toita apii, a wakala apii, a totiatalo opaö, ĩ na Teusö a kua kua wi na, ĩ na makö kua kua naiopö, Teusö anö makö nakalöma. Makö nakalö noai, ĩ makönö ĩ Teusö ma taö öpa kutenö, Teusö a lotetea apöle, ĩ tänö makö lotetea naipasoma. Makö lotetea naipasoma kutenö, -Ĩ na makö kuatiipöö!- ĩ na Teusö a kuu ha, ĩ na makö kua totiatalo totiopököö! ⁴ Teusö aiki, -Makö ösi temöpamani, makö pasilipali, makö lotetepali, kamisanö ĩ na makö thama kuki kitäö!- ĩ na Teusö a kuu noai, kamakö na ĩ ta hinimomanöma. ĩ ta toita sati ipö asawö. ĩ ta makoka totia asaa. Teusö a kua wi na, ĩ na makö kua naitiopö, kamakö na ĩ ta hinimomanöma. ĩ ta wäki ha,

Teusö a thapo mai, ĩ töpönö wanisala tä thaa pi topa apa sinomoti wi, ĩ tä pi na makö toköpalö opa kuki.

Makö loteteapaloti nö, ĩ na makö kuatiipöö!

⁵ Önö kutenö, ĩ na makö kuati nö, pö kasiapalo totihöö! -Jesus Cristo a pitili- makö pi kuu wi ĩ tä na toitai ma tä thaa totio wi, ĩ tä kokaköö! Toitai ma tä thaa nö, pö pi taoapalo naioö! ⁶ Makö pi taoapalo naio nö, wanisala ma tä thaa pi topa tä, -Naiö! Wanisala sa tä thati mai kitäö!- makö pi kuu! ĩ na makö pi kuu höttöa kule maaki, makö pea päla nö maaki, pö kasiapalo toti höttöoö! Makö kasiapalo nö, -Ĩ na makö kuati kuköpöö!- ĩ na Teusö a kuu manu kule, ĩ na makö kua toities höttöopöö! ⁷ ĩ na makö kuati salo, pö noimaso totihöö! Makö noimaso totio nö, pö pipaso hētupaso totihöö! ⁸ ĩ na makö kua toities kuköma, kamakö hai Jesus Cristo pata ma tä taö öpa salo, makö tomöpo mi mai kitä. Makö totiatalo opati kuki kitä.

⁹ ĩ na wa kua mi tä, a mamö höpöpö öpii ĩ a huu makoko toita mi kui na, ĩ na wa huu kua naia totipaso kitä. Pai pamö tä kulati, ai tänö ĩ tä tapa mi kui na, ĩ na wa kua naia totipaso kitä. Wa pi mosawipo mai kitä. Wanisala wa tä thati noai, ĩ tä pi na Teusö anö wa salupalö noai, ĩ tä na wa pi tao mapaso kitä.

¹⁰ Ipa pö! Önö kutenö, -Teusö anö sa sailö nö, sa nakalö noai ĩ sa- ĩ na makö pi kuu sinomo kuköpö, pö kasiapalo totioö! Makö kasiapalo totio höttötioma, Jesus Cristo ma hosa mai kitä. ¹¹ ĩ na makö kua höttötiö ha, kamakö hai ĩ pata tä Jesus Cristo anö makö täa konö noai, ĩ anö töpö simöa sinomo piale ha, ĩ ha ĩ anö makö lisia totipamani kitä. ĩ ha Jesus a kaikanamo mapo mai kitä.

**Ai tōpōnō Teusō ta taō mapo maapō,
Pedro anō ī ta wāsā kōataloti noai ī ta**

¹² Teusō sa ta wāsāhe, ī ma ta taō waikia kule. Kamakō na ī pitili sa ta wāsā waikitioma. -Kamisamakō na ta wāsā waikitio noai, ī pitili ta waikiwō haō!- ī na makō pi kuu sinomoō. Ōnō kutenō, ī ma ta taō waikia kule maaki, -Tā taō maa kōa hātopaso matimō- ī na sa pi kuu salo, sa ta wāsā kōatalotii. ¹³ -Sa noma paio mi tā, kamakō na ī sa ta wāsā kōataloti wi, ī ta hiniāmō toitakō. Sa ta wāsā kōataloti mi tā, makō pi motia pā-taso matimō!- ī na sa pi kuti kule. ¹⁴ Awai. Tā tetepo totila tā kuno mai, sa nomaso kitā. Kamakō hai ī Jesus Cristo pata tā aiki, -Pedro ai. Tā tetepo totila tā kuno mai, wa nomaso kitā!- ī na a kuu totioma. ¹⁵ Ōnō kutenō, sa nomaso noai ha sa ta wāsā sinomo noai, ī ma ta taō haio soatiopō, huki sa kasiapalo opatii.

-Jesus sama kai wāsā tā, samakō pi saimo pāo maama-

¹⁶ Kamakō hai ī Jesus Cristo pata tā lotete epī, ī a walo kōo piale, ī sama ta katehati noai, ī samakō pitilimo opama. Ai tōpō pi saimo pāo nō, ta wāsāti noai, ī sama ta wāsā tolea hōtōo pāo maama. Jesus pata tā kaikanamo toita apī, pili samakō mamonō ī sama tā tapa totio nō, sama ta wāsāma. ¹⁷ Pō Teusō anō pelupō Jesus a wakalapalō nō, -Jesus a toita apō!- ī na samakō pi thamani kipili. Teusō a wakala sati ipī, Jesus a na ī a hapalo nō, -Ipa ulu sa pi ipa sinomo wi ī a. ī a na sa pi topa apa sinomo- ī na a kuu kipili. ¹⁸ Heuma tā pata hamō Teusō a kuo lasopili hamō, ī hamō Jesus Kaikana tā na samakō huu naiopili, ī heuma tā pata hamō ta hapalo lasopili, ī sama ta hini naini kipili.

¹⁹ Ōnō kutenō, -Teusō a kai a wāsā sinomo noai, ī tōpōnō ta wāsā noai, ī pitili tā sai a totiwiō haō!- ī na samakō pi ku upa waikio kipili maaki, huki ī na samakō pi kuu satia apa soatitii. Teusō ta wāsā noai, ī ma ta hini totio wi ī tā topa apa. Mumai ha koa taka sii hili kua wi na, ī na Teusō ta kua hōtōa. Tā halu paio mi tā, a sōmōka taikiō! Ma ta hini totioō ha, halu āwāho tā sitikali a hatuka apa soale, ī sitikali a kui na ī na Jesus a kui, ī anō makō ōsi wakalapamanō nō, makō pi hatukupamani kitā. ²⁰ Sa kuu piale, ī ta hini totioheō! Teusō a kai wāsā sinomo noai, ī tōpōnō Teusō a kai wāsā tā, kama tōpō pi saimo pasio pāo maama. ²¹ -Kama sa pi tapomo pasio pāo wi, ī sa ta wāsā pasio pāopōkō!- ī na ī tōpō pi kuu maama. ī tōpō ōsi na Teusō a ōsi kua tolele, ī a kalipaloō ha, ī tōpōnō Teusō ta wāsāma.

**Ai tōpōnō Teusō ta wāsā holisimo pasitio wi,
ī na ī tōpō kuati noai ī ta**

Judas 3-16

2 Kolo tōpō na ai tōpōnō Teusō a kai a wāsā holisimo tikiliapaloti kua noai na, ai tōpōnō kamakō na ī na Teusō ta wāsā holisimo tikiliapaloti kua kuki kitā. Holisii ta wāsā kukōma, ai tōpōnō ī ta hininō nō, ī tōpō isi waniho opa kuki kitā. Ta wāsā holisimo wi, Jesus pa-

ta tānō ī tōpō sua konō noai, ī tōpōnō Jesus a kateha nō, -Jesus a pitili mai kitā!- ī na tōpō holisi wāoti wi, ī na ī tōpō kuu kitā. ī na tōpō kuu ha, ai ōsi tōpō pea soatio wi, ī tā uli ha Teusō anō ī tōpō simōa pasiki kitā.

² Ta wāsā holisimo sinomoti wi, ī tōpōnō hiopō tā thatala apati ha, ai tōpō satehe epī tōpōnō hiopō tā thatala apa naio kuki kitā. ī tōpō holisimo opati ha, ai tōpō aiki, -Jesus ta holisi ipō- ī na ai tōpō thaa totia apōmani kitā. Jesus ta pitilia apa kule maaki, ī na ai tōpō kuu hākikio opa kitā. ³ Teusō ta wāsā holisimo sinomo wi, ī tōpōnō noa tā pi ipa pāo salo, ta wāsā sinomoō. Holisi ta wāa pākō nō, kamakō na noa tā naka totili kitā. Teusō aiki, -ī tōpō wanisala apati kutenō, ī sa tōpō peama totio pia salo- sutu ha Teusō a pi kuu toitio noai, ī ta kua soa. Teusō a napalo soatio kutenō, ai ōsi tōpō pepalo sinomoti wi, ī tā uli hamō tōpō simōa totiki pia salo.

⁴ Āju tōpōnō wanisala tā thaa noai, Teusō anō ī tōpō tokōapama kōo maama. Tōpō pea sinomoti wi, ī tā uli hamō Teusō anō ī āju tōpō simōnō nō, mumi mumi tā mōtali na tōpō ōkama titikōma. Waiha Teusō aiki, -Wanisala wa tā thaa noai, ī tā noa na wa pea soatio kitā!- ī na sanōma tōpō pewō na Teusō a kuu piale, ī tā wakala kupo paio mi tā, mumi mumi tā mōtali na ī āju tōpō titia paia pāa kule. ⁵ Sutu ha sanōma tōpōnō wanisala tā tha apati noai, Teusō anō ī tōpō tokōapama hōtōo kōo maama. Tōpō wanisala apati noai, ī tōpō hai ī tā uli ha tuu ōkimomanō nō, ī tōpō pewō nomamanōma. Noé a, ai 7 tōpō, ī na tōpō kui tōpō totiapala sisama. Noé anō Teusō ta wāsā nō, -Toitai ma tā thaa mi salo- ī na a kuu sinomo noai ī a, kama ai 7 tōpō, ī na tōpō kui tōpō nasi tupo pasio maama.

⁶ Teusō anō sotoma tili tōpō sai pō, komoha tili tōpō saipō, ī na tōpō sai pō kui, Teusō anō ī tōpō sai pō pewō īsia thamanōma. -Wanisala tā thaa noai, Teusō anō ī tōpō peama kua noai na, ī na huki wanisala tā thaa polai, ī na Teusō anō ī tōpō peama kua hōtōo kitā!- ī na Teusō anō ī na sanōma makō pi thama pia salo, sutu ha ī na tōpō kuati ha, Teusō anō ī tōpō pewō matamanōma. ⁷ Ló anō toitai tā thaa sinomo noai, Teusō anō ī a noama asa nō, a sua kōo sisa asalōma. ī tōpōnō hiopō tā thaa sinomo opa kutenō, Ló a pi honipama apatimae. ⁸ Ló anō toitai tā thaa sinomoti noai, ī tōpō na ī Ló a pilia naia soa tā, ī tōpōnō hiopō tā tha apati noai, Ló anō ī tā hini waikioō, tā taa wania apō-pasoō, ī na Ló a wani kuati nō, ī tā wakala pewō na a ōsi salia kukōma. ⁹ Ōnō kutenō, Teusō a thapo wi ī tōpō pea tā, Teusō anō ī tōpō sua taō ōpa kōo. ī na tā kua tā, hiopō tā thaa pasitio wi, Teusō anō ī tōpō sua pasio kōo mii. Teusō anō ī tōpō tokōapama mi kui na, ī na tā kua wi, Teusō anō ī tā taō ōpaō. ī tōpōnō wanisala tā tha apati ha, Teusō aiki, -Wanisala wa tā thaa noai, ī tā noa na pe epī wa pea soatio kuki kitā!- ī na Teusō a kuu piale, ī tā wakala kupo paio mi tā, Teusō anō ī tōpō uni huōlō nō, tōpō peamati kule. ¹⁰ Hiopō tā thaa pi topa apa wi, ī tōpō aiki, -Teusō sa hini wani ipō saiō!- ī na ī tōpō kuu wi, Teusō anō ī tōpō peama totio opa pasio kitā.

Teusö ta wäsä holisimo sinomoti wi, ï töpö pi kilihipo mi. -Pata sa hõttö waikiwöö!- ï na ï töpö pi kuu salo, ai töpö a haö hini mi. Hi tä hëtu ha töpö kupoli, ï töpö a kateha wanisala apatii. ¹¹ Teusö ta wäsä holisimo opati wi, ï töpö na äju töpö loteteapalo satia apa kule maaki, äju töpönö hi tä hëtu hamö töpö kupoli, ï töpö a kateha hiopöa pasio mi. Teusö a na ï äju töpö waloiki nö, -Ï töpö hiopöa apati thaliö!- ï na äju töpö kuu mi.

¹² Uli tä uli hamö salo pö pi moti kui na, ï na Teusö ta wäsä holisimo wi, ï na ï töpö pi moti kuö naiwö. Salo pö pi hatuku mi ipii, ï pö nasö sukö nö, ï pö sä wi, ï tä kua. Teusö ta wäsä holisimo wi, ï töpö pi hatukua mi ipö maaki, ai töpö a kateha apa sinomoö. Salo a säpa kua wi na, ï na Teusö anö ï töpö maa thaa hõöpamani kitä. ¹³ Ï töpönö ai töpö peama noai, ï tä noa na Teusö anö ï na ï töpö peama thama totiatalo opa hõttö kuki kitä. Wakala pa ï töpönö wanisala tä thatala apati wi, ï tä na kama töpö puko opatii. Kamakö na ï töpö iapalo naia tä, ï töpö holisimo pi topa apa sinomoti salo, wanisala tä thaa pi kilihipo. Ï töpönö ai töpö ösi wanisalama tolea apa salo, makö iapalo wi, ï tä sai makokopo totio mi. ¹⁴ Ï töpönö ai tiko tä suö talalö nö, a nö thaö pi topa sinomo opaö. Ï na ï töpö kuati wi, ï töpönö wanisala tä thaa mapo mi. Ï töpönö ai töpö pi mosawi mi ipii, ï töpö mönama sinomoö. Ï töpönö wani tä pi ipa sisaö. -Kamakö wanisala apatiwö- Teusö anö ï na ï töpö noa thaa wi tä kua. ¹⁵ Pili tiso salili ipii, ï tiso hamö töpö huu totio mai, pili tiso hanone, ï tiso hamö ï töpö ekuiki nö, töpö monöti kule. Peo a hai ï pelupö Palaño a hai ï tiso ha ï töpö huu nömöa kule. Palaño anö wani tä sua pi topa päo wi tä na wanisala tä thama. ¹⁶ Wanisala tä thaö ha, Palaño a na kapalu a kui na, ï na puhu a kui, ï a hapalo nö, -Wanisala wa tä thaa totioma- a kuuma. Sanöma tä hapalo kuu wi na, ï na puhu a hapalo kuu nö kiliaö ha, Palaño anö wanisala tä thaa osemo opati wi, ï tä maa kopasoma.

¹⁷ Maa tuu hikita sinomo noai, ï taka na maa tuu weheki, taka häsitia totiki, ï na ï tuukö häsitia kua totia kukö noai na, töpö holisimo opa wi, ï na ï töpö kua hõttö kuki. -Maa tä hälä pia kuleö!- wa pi kuu kule maaki, tiko hamö ipoko tänö ilasi tä saläa lälöma, tä maa hälä mi kui na, ï na ï töpö kua hõttöö. Mumi mumi tä pata kuamö kule hamö, ï hamö Teusö anö ï töpö hilakö taso pia salo. ¹⁸ Ï töpönö ta wäsä isi waniho opa päo nö, -Makö pi mosawipamani pia salo, ï sa ta hasuluama kuleö!- ï na ï töpö kuu hõttöa kule maaki, kama töpö pi saimo nö, ta kateha päoö. -Wa tä thaa pi topale, ï wa tä thaö ha, wanisala mai kitä- ï na ï töpönö ï ai töpö noa thaa sinomoö. Ï töpönö ï tä thaa pi topa apa wi, ï tä hiopöa apöle maaki, ï töpö aiki, -Ï tä hiopö pasi mai kitä- ï na kama töpö kuu. Ï töpö holisi wäo sinomo wi, ï töpönö hiopö tä thaa pi topa apati päo salo, ai töpö mönama apati päoö. Wanisala tä tha apati wi, ï tä pi na ai töpö tokömö kua piale, ï töpö nakalö nö, ï töpö mönama sinomoti päoö. ¹⁹ Ta wäsä holisimoti wi, ï töpö aiki, -Sa ta wäsäti wi, ï ma ta hini salo, wa tä thaa pi topa wi, ï wa tä thaapö! Ai tänö wa wasu läo wi tä kua mai kitäö! Ai tänö wa simöa läo mai

kitäö!- ï na ï töpö kuu totia kule maaki, hiopö tä thaa wi, ï tänö ï töpö simöa sinomoö.

Pi naka. Toitai wa tä thaa sinomo wi ï tänö wa simöa sinomoö ha, toitai wa tä thaa lapa apöpasoo. Ï na tä kua tä, wanisala wa tä thaa sinomo pasio wi, ï tänö wa simöa sinomoö ha, wanisala wa tä thaa sinomo pasitioö. ²⁰ Jesus Cristo pata tänö sanöma makö täapa koo läo wi, ai töpönö ï a taö öpa kutenö, Teusö a thapo pasio mai ï töpönö ai töpö ösi samiamati wi, ï tä pi na Jesus a taö öpa wi ï töpö toköa soa asasolöö. Önö kutenö, ösi samiamati wi ï tä pi na ï töpö toköa waikisolöma maaki, waiha ösi samiamati wi ï tänö ï töpö ösi kai sapa kopalotö nö, töpö simöa kököma, ï töpönö hiopö tä thaa satia köö ha, ï töpö kua sapa köki ke kutenö, tä wanisala satia apaö. Ï töpö kua somatio noai, ï tä wanisala apa waikitioma maaki, ï töpö kua nömöa kotale, ï tä wanisala satia apaö. ²¹ -Ï na wa kuaö ha, wa totiatalo opa kitäö!- Teusö ta kuu wi, ï töpönö ï ta hini maama aköna, Teusö anö wani ipii ï töpö peama noa kipi. Teusö anö makö noa thaa wi, ï ta topa apöle, ï töpönö ï ta hini waikio noai maaki, ï ta hinia maahe nö, töpö sapa kopasoma, Teusö anö pe epii ï töpö peama kitä. ²² Ï na ta kuu wi ta kua: -Pole a sua-paloma ha, ï sua sua tä paa pa pole a waloa sapa kökö solöö. Kusi a sanumoa waikitasoma maaki, samio opa pa a paa kua soataki- ï na ta kuu wi ta kua. Ï kökö kua kua wi na, ï na ï töpönö Teusö ta hini maa kupaso noai, ï na ï töpö kua kua naioö.

Jesus a walo köo piale ï ta

3 Makö pi ipa wi ï ipa pö! Kamakö na waheta sa tä simöa waikipali kipili. Huki ai sa tä waheta säököa kopalö nö, sa tä waheta säökama simöpa kota päta pia kule. Makö naa hetehea paitamani, makö pi motimo mi, ï na makö pi thama pia salo, polakapi waheta sa tökö säököpalöma. ² Sutu ha Teusö a thapo noai ï töpönö Teusö a kai a wäsä sinomo noai, ï ma ta hiniti noai, ï tä na makö pi motimo maapö! Jesus pata tänö makö täa koni wi, ï anö kamakö na töpö simönö noai, ï töpö kuu noai, ï tä taö naio soatiopökö! Jesus anö ï töpö noa thaa noai, ï töpönö kamakö na ï ta wäsä nömöo noai, ï tä na pö pi motöo tihöö!

³ Sa kuu piale, ï tä na makö pi hatukua soataikiö! Jesus a huu köo pia tä, ai töpönö wanisala tä thaa pi topa apa wi, ï töpönö ï wanisala tä thaa sinomo wi, ï töpö hapalo pi wasöa apati kitä. Ï töpö hapalo pi wasöa apati nö, ⁴ -Jesus aiki, "Waiha hi masita tä uli ha sa huu köo kitäö!" ï na a kuuma maaki, a huu köa mane. Witi hamö ï a kua köa soaköma?- ï na ï töpö kuu nö, -Kamakö hai ï nö patapö töpö noma waikisomaö! Teusö anö hi masita tä uli thapalö noai, ï somi tä sai tä hi masita tä uli kuo soata kuo noai na, ï na tä kua kua soatio päoimama matatä- ï na ï töpö kupaloö. ⁵⁻⁶ Ï na ï töpö kupaloti maaki, sa kuu piale, ï töpönö ï tä taö mapasoma. Pi naka. Sutu upa Teusö a hapalo nö, hi masita tä uli pata, hutu mosökö pata, ï na tökö pata kui, Teusö anö ï tökö pewö thapalöma. Maa tuu komo ha hi masita tä uli kuo somama. Ï na tä kua tä, tä uli hösö-

ka nömöpasoma. Tä uli hösöka nömöpasoma, ĩ tä uli kasö pewö hamö maa tuu pewö kua iotokötasoma. ĩ na tä kua tä, Teusö anö hi masita tä uli pata thaa waikipalö noai ha, waihakö nömöwö, maa tuu ökimoa nömömanöma. Tuu pata ökimoa nömömanö nö, sanöma töpö nasi pewö pata tupamanöma. Huki töpö hapalo pi wasöa apati wi, ĩ tuu öki pata na ĩ töpö pi motipo pi topa apa päa alu kule. ⁷ ĩ na tä kua tä, masita tä uli pata, hutu mosökö pata, ĩ na tökö pata kui, ĩ tökö pata waniapo mane. Teusö a pinö ĩ tökö pata waniapo maa kule. Huki ĩ na tä kua maa kule maaki, waiha Teusö a hapalo kököma, koa taka pata simöpalö nö, hi masita tä uli ĩsimani, Teusö a thapo pasio mai, ĩ töpö ĩsia naimani, ĩ na Teusö anö ĩ na tä thama köö kitä.

⁸ Ipa noi pö! Sa kuu piale, ĩ tä na makö pi motimoti maikiö! Teusö pata tä pi aiki, -Sami mumi mumi tä kui na, ĩ na inama tä satehe epii, 1.000 tä inama kui, tä inama kuö hötö pätaawö- ĩ na Teusö pata tä pi kuu. ĩ na tä kua tä, -Satehe epii, 1.000 tä inama kui, tä inama kui na, ĩ na sami tä mumi kuö hötöwö- ĩ na Teusö a pi kuu. ⁹ ĩ na tä kua tä, ai töpö aiki, -"Waiha sa huu köö kitä!" ĩ na Jesus a kuuma maaki, tä tetepo opa päle- ĩ na ai töpö pi kuu. ĩ na ai töpö pi kuu pasia kule maaki, Teusö pata tä na tä tetepo paia mane. Sanöma makö na a pi tapoapaloti päo salo, a opimo päa kule. -Ipa sanöma töpö pewönö wanisala tä thaa wi, ĩ töpönö ĩ tä hosa haiatalo mi salo. Töpö nomanö nö, töpö pepalo pasitio wi, ĩ tä uli na ĩ töpö huu pasio maapö- ĩ na Teusö a pi kuu salo, Jesus pata tä walo köö haio mi päwö. ¹⁰ Ai töpö motio opa pa, a thomömo wi ĩ a walo kua wi na, ĩ na sanöma töpö motio opa kuo hötö pa, ĩ na Jesus pata tä a waloa kua hötöa kököpö, tä wakala kua hötöa päle kitä!

ĩ na tä kua tä, hi tä hētu pata ha pe epii ta pata lalupallo opa lasoa tä, hi tä hētu pata ha tökö pata kupoli, ĩ tökö pewö pata maa soatasoö, hutu mosökö pata, hi masita tä uli, ĩ tökö pewö pata ĩsia soatasoö, hi masita tä uli, hii ti, salo pö, ĩ tökö pewö pata maa soapasoö, ĩ na tä uli kua kitä. ¹¹ ĩ tä uli pewö mapo piale, ĩ ma tä taö pole kitä manu kule, Teusö ma thalö nö, toitali ma tä thaa sinomöpökö! ¹² Teusö ma walo taa totio köö! Jesus aiki, -Ipa ai töpö kasiapalo totio läoö ha, lope epii sa waloa köki kitä!- ĩ na Jesus a pi kuu manu kule, makö kasiapalo totio hötöo läoö! Jesus a walo köö piale, ĩ tä wakala kua köki ha, hi tä hētu pata hamö tökö pewö pata kupoli, koa taka patanö ĩ tökö pewö pata ĩsilo nö, tökö pewö pata maa totipaso kitä. Masita tä uli pata, sitikali kökö pewö pata, pili motokö naiwö, pilipoma a naiwö, ĩ na tökö pewö kui, wake wake tä patanö ĩ tökö pewö ĩsiso kitä. ¹³ ĩ na tä kua totio kitä

maaki, Teusö aiki, -Tute hutu mosökö, tute masita tä uli, ĩ na tökö kui, sa tökö thaa nömöpali kitä!- ĩ na Teusö a kuuma. Teusö ma thapo wi ĩ makö aiki, -ĩ pitili ta- ĩ na makö pi kuu nö, Teusö anö tä uli tutei tä uli thaa nömöo piale, ĩ ma tä taa lätia kule. ĩ tute tä uli na toitali tä thaa wi ĩ tä kuo soatio kitä.

Jesus a walo köö pia manu kule, pö kasiapalo hötöo läoö!

¹⁴ Ipa pö! Önö kutenö, Jesus a walo köö piale, ĩ tä na makö mamö läa läiki nö, makö kasiapalo läopö! Makö kasiapalo läo nö, Jesus a walo köö tä, -Wa ösi sami mi, wa ösi ausi ipö waikiwö, kamisa na wa noimo läoö, ai sanöma töpö na wa noimo naiö, ĩ na wa kuati kule!- ĩ na Jesus ma thama totio hötöo läöpökö! ¹⁵ -Sanöma töpönö sa thapo haiatalo mi salo. ĩ sa töpö sua pi topa köö kule!- ĩ na pata tä pi kupaloti salo, a opimo päa kule. ĩ tä na pö pi motimo tihö! ĩ tä pi tolewö na kamakö hai ĩ noi tä Paulo a wäo hötöoma. Teusö anö Paulo a pi taopamanöma, Paulo anö ĩ ta kateha nö, tä waheta säöka soapalö nö, kamakö na ĩ tä waheta simöa soalöma. ¹⁶ Ai töpö na Paulo anö tökö waheta säökama simönö noai, ĩ tökö waheta säökama pewö na ĩ ta wäsä naioma thali. Paulo anö tä waheta säököpalö noa thali, ĩ ma tä waheta pewö hini totio maa noa thali! Paulo anö tä waheta simöpalö noa thali, ĩ tä waheta na ai ta kule ĩ tä na, -Wi na ta kua alu kule taka?- ĩ na makö kupalo päo noa thali! Ai töpö pi hatukupi mi ipii, -Jesus a pitili- ĩ töpö pi kuu totio mi ipii, ĩ töpönö Paulo a kai hini totio mi kutenö, kama töpö pi saimoa pälasopama thali! Kama töpö pi saimoa pälo nö, Paulo anö tä säököpalö noai, ĩ töpönö ĩ tä waheta wäsä makokopo maa noa thali! Teusö tä waheta na ai ta kule, ĩ töpönö ĩ ta wäsä makokopo mi nai soatawö. ĩ ta wäsä makokopo naitio mi kutenö, ĩ töpö peamamo pasio kitä. Töpö pea soatiopö tä uli hamö ĩ töpö huu pasio kitä.

¹⁷ Ipa pö! Sa kuuhe, ĩ ma tä taö totia waikia kule. Önö kutenö, pö mosaia totikiö! Teusö ta hini pasio mai, ĩ töpönö hiopö tä thaa wi, ĩ töpö a hini maikiö! ĩ ma tä holisi a hini kuköma, -Jesus a pitili- makö pi kuu totio wi, ĩ tä mataso matimö! ¹⁸ ĩ na makö kuati maapö! ĩ na makö kua totio mai, Jesus anö makö totiapala apati wi, ĩ tänö makö pata totisolöpökö! Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tänö makö taa koni wi, ĩ ma taö öpöle, ĩ tänö makö pata naioolöpökö! Jesus a na kamakö pewö aiki, -Wa totiatalo opawö!- huki ĩ na makö kuu, waiha ĩ na makö kuta kutamo sinomotii, ĩ na makö kuu soatiopökö!

1 João

João anö waheta tä säöka somapalö noai ĩ ta

Hi waheta tä na João aiki, -Teusö anö makö noima sinomoti wi, ĩ a. Kawanö ai wa töpö noimati tä, Teusö a na wa kutia, kawa na Teusö a kua höttöia, ĩ na tä kuaö. Önö kutenö, makö wanihaso mai, makö noimaso totihoö!- ĩ na a kuu totiatalotima.

Ĩ na tä kua tä, João anö wakala tä kateha nö, -Wakala tä na Teusö a kua sinomo kuo wi na, ĩ na makö kua höttöa tä, Jesus a thapo wi ĩ töpö na makö noimo topa apa kitä. Wakala tä na Teusö a kuo sinomo salo, wanisala tä taa wani, ĩ na Teusö a kua wi na, ĩ na makö kua höttöa tä, Teusö a hai ĩ pelupö Jesus anö makö ösi salua totipali kitä. Jesus a iä pö kupasoma salo, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä noa pewö maa totipamanö nö, makö ösi salua totipali kitä- João a kuuma. A kuu nö, -Au ai wa tä wanipo tä, "Sa pi hatukua waikia kutenö, Teusö a na sa topa apa kule" ĩ na wa hole kuu nö, wa pi motöa soa, mumi mumi tä na wa kua soa, ĩ wa kua soaleö!- João a kuuma.

Ĩ na tä kua tä, ai töpönö ta holisii ta wäsä wi, João anö ĩ töpö a kateha nö, -A holisi wani wäo wi, ĩ a hapalo nö, "Jesus hai, Teusö anö a simönö nö, a kaikanapalö noai, ĩ a mai kitä" ĩ na a holisi kutii. ĩ a hai, Cristo a wanipo opa wi, ĩ a. "Jesus a hai pö a hai, ĩ Teusö a mai kitä. Teusö a hai pelupö a hai, ĩ Jesus a mai kitä" ĩ na ĩ a holisi kuu- ĩ na João a kuuma.

Jesus hai, a haö wi ĩ a

1 A haö wi, ĩ Jesus a, ĩ sama wäsä kule. A haö wi, ĩ anö ösi temöama wi, ĩ a. Hi masita tä uli kua paia mi tä, ĩ a kuo somama. ĩ a kuo soma noai, ĩ sama hini kipili. ĩ sama tapa kipili. ĩ sama möö nö, sama höpöa kipili. ² Ösi temöama wi, ĩ a tapamonasoma. Kama temöo soatio noai, pö a na a kuo soatio noai, kamisamakö na ĩ a tapamono nö, ĩ sama tapa nö, kamakö na ĩ sama wäsä kule. ³ ĩ sama tä tapapili, ĩ sama ta hinipili, kamakö na ĩ sama ta wäsä kule.

Pö a, pelupö Jesus Cristo a, ĩ na kilii töpö na samakö noia apa kutenö, -Ĩ töpö na makö noimo naiopököo!- ĩ na makö pi thama pia salo, sama ta wäsä kule.

⁴ Samakö pi mönaha totio opa kuköpö, ĩ sama ta wäsä wi, ĩ sa tä säökopalö nö, kamakö na sa tä simöpa pia kule.

Teusö a wakala toita apö

⁵ Jesus Cristo anö ta wäsäpili, kamakö na ĩ sama ta wäsä tolea pia kule. Teusö a pi hatuka apa, a topa apa sinomoö, ĩ na Teusö a kua kutenö, -Teusö a wakala toita apö- ĩ na Jesus a kuu kipili. Teusö anö wanisala tä thaa mi kutenö, -Teusö a na mumi mumi tä kua mai kitä- ĩ na Jesus a kuu kipili. ⁶ Önö kutenö, mumi mumi tä na wanisala tä thaa wi, ĩ a wani kua wi na, ĩ na kamakönö wanisala ma tä thatima, -Teusö a na sa noimo totia apa kule- ĩ na makö kuu kitä maaki, makö pitilimo totio opa häto mai kitä. Makö holisimo päoö. ⁷ Wakala tä na Teusö a kua sinomo kuo wi na, ĩ na makö kua höttöa tä, Jesus a thapo wi ĩ töpö na makö noimo topa apa kitä. Wakala tä na Teusö a kuo sinomo salo, wanisala tä taa wani, ĩ na Teusö a kua wi na, ĩ na makö kua höttöa tä, Teusö pelupö Jesus anö makö ösi ausia

totipamani kitä. Jesus a iä pö kupasoma salo, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä pewö hosa totilö nö, makö ösi ausia totipamani kitä. ⁸ -Hö. Wanisala sa tä thaa tai mi. Sa wanisala mai kitä- makö kuu tä, makö mönaso sapamoö. Makö pitilimo mi.

⁹ -Awai. Wanisala sa tä thama- ĩ na makö kuu totioö ha, wanisala ma tä thaa noai, Teusö anö ĩ tä noa täa koo mai kitä. Teusö a pitilimo opaö, a makoka apaö, ĩ na Teusö a kua kutenö, wanisala ma tä thaa noai, ĩ tä noa täa koo mai, ĩ wanisala tä pewö hosalo nö, makö ösi ausia totipamani kitä. ¹⁰ -Wanisala sa tä thaa maa thaliö!- ĩ na makö kuu höttöa tä, -Teusö a holisi. Teusö anö sa mönaha päoö- ĩ na makö pi kuu päoö. ĩ na makö pi kuu nö, Teusö ma hini mi sinomo päwö salo, -Wanisala sa tä thaa maa thaliö!- ĩ na makö pi kuu päoö.

Jesus a hapalo läatalo opa kitä

2 Ipa ulu pö! -Wanisala ma tä thaa maiki!- ĩ na sa kuu pia salo, hi waheta sa tä säökopalö nö, kamakö na sa tä simöpa pia kule. -Wanisala ma tä thaa maiki- ĩ na sa kuuhe maaki, wanisala wa tä thaö ha, Jesus Cristo a hapalo läatalo höttöa kitä. Wanisala tä thaa mai, ĩ anö makö noama pia salo, pö a na ĩ a hapalo läatalo kitä. ² Kamakö, masita tä uli pewö hamö töpö pilio wi, ĩ töpö solo, ĩ na kamakö pewö wanisala wi, ĩ tä na Teusö a hïso kule maaki, Teusö a hïso maa kopamani pia salo, Jesus a säpamonasoma.

³ -Ĩ naköö! ĩ na wa kuapö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hini totia tä, ĩ tökö sisawö, -Teusö sa taö- ĩ na makö kuu sisaö. ⁴ -Ĩ na wa kuapöö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ wa ta hini mi tä, -Teusö sa taö- ĩ na wa kuu kule maaki, wa holisi kuu pätioö. Wa pitilimo mi ipö nö kiliwö. ⁵ Teusö wa kai hini kuköma, Teusö wa pi ipa wi, ĩ wa. Teusö wa

kai hini tä, -Teusö a na sa kuo soatio wi ĩ sa- ĩ na wa kuu kitä. ⁶-Teusö a na sa kuo soatio wi ĩ sa- ĩ na wa kuu manu kule, Jesus a kua noai na, ĩ na wa kua hõttöpöö!

Makö noimaso totihoö!

⁷Kamisanö makö pi ipa wi, ĩ pö! -Ĩ na makö kuapöö!- ĩ na Teusö a kuu wi, kamakö na sa tä säöka pole, ĩ ta tute mai kitä. Somi tä ĩ ma ta hini waikioma. Somi tä sai tä Teusö ma ta hini tä, -Ĩ na makö kuapöö! Makö wanihaso mai, makö noimaso totihoö!- ĩ na Teusö a kuu wi, somi tä ĩ ma ta hini waikioma. ⁸Ĩ ma ta hini waikioma maaki, kamakö na ĩ sa ta säöka pole, ĩ ta tutea hõttöa. -Ai wa töpö noimaö!- ĩ na Teusö a kuu noai, Jesus Cristo a tapamono nö, ĩ ta makokoa totipalöma. Jesus anö töpö noima totio wi, ĩ tä tamananö nö, -Ai wa töpö noima totiopöö!- Teusö a kuu noai, ĩ ta makokoa totipalöma. Wakala tänö tä uli pewö hatukama kua wi na, ĩ na Jesus hai, ĩ wakala tä sai, ĩ anö töpö pi hatukama hõttöa waikia kule. Pi motöama wi, ĩ mumi mumi tä mapo waikia kule. ĩ na tä kua kutenö, Jesus anö ai töpö noima kua noai na, ĩ na makö kua hõttöö. ĩ na Jesus a, kamakö, ĩ na kilii makö kua salo, -Kamakö na sa tä säöka pole, ĩ tute tä sai a- sa kuuhe, ĩ pitili ta.

⁹Au ai wa tä wanipo tä, -Sa pi hatukua waikia kutenö, Teusö a na sa topa apa kule- ĩ na wa hole kuu nö, wa pi motöa soale. Mumi mumi tä na wa kua soale. ¹⁰Au ai wa tä noima tä, wa pi hatukua sisaö. ĩ tä, wakala tä na wa kua sisaa. Wakala tä na wa kua kutenö, wanisala wa tä thaa mai kitä. ¹¹Mumi mumi tä na wa huu tä, wa tä tapa mi kutenö, wa monö kua wi na, au ai wa tä wanipo tä, ĩ na wa kua hõttöö. Wa pi hatukupu mai kitä. Mumi mumi tä na wa kua kutenö, wa pi moti ipö.

¹²Ipa ulu pö! Makö wanisala wi, Jesus Cristo anö ĩ tä noa thaa waikipalöma kutenö, hi waheta sa tä säököpalö nö, kamakö na sa tä simöa pia kule.

¹³Pata pö! Hi masita tä uli kua paia mi tä, a pata kuo somatio noai, ĩ ma pata taö waikia kutenö, hi waheta sa tä säököpalö nö, kamakö na sa tä simöpali ke.

Hĩsa pö! A wani wanisala apa wi, ĩ ma utitipamanöma kutenö, kamakö na hi waheta sa tä simöpali ke.

¹⁴Ulu pö! Kamakönö pö Teusö ma taö waikia kutenö, kamakö na hi waheta sa tä simöpali ke.

Pata pö! Masita tä uli kua paia mi tä, a kuo somatio noai ĩ ma taö waikia kutenö, kamakö na hi waheta sa tä simöpali ke.

Hĩsa pö! Makö kasiapalo opa nö, Teusö ma kai a hini sinomoti nö, a wanisala apa wi, ĩ ma wani utitipamanö nö, ĩ na makö kuaö ha, kamakö na hi waheta sa tä simöpali ke.

Wanisala ma tä pii maikiö!

¹⁵⁻¹⁶Hi masita tä uli ha Teusö a na töpö waio wi, ĩ töpö kua wi na, ĩ na makö kua pi topa maikiö! Hi masita tä uli ha wanisala tä kuo wi, ĩ ma tä pii maikiö! Wanisala tä na makö pi wasiso opaö, pili makö mamökönö tä tapa wi ĩ tä na makö pi wasiso opaö, -Wani sa tä thapo opa asawö. Kama sa pi saimo nö, sa

tä thaa taö öpa asa wi ĩ sa- ĩ na makö pi kuu, ĩ na makö kua pi topa apa tä, Teusö ma uöma mi. Teusö a na töpö waio wi, ĩ ma töpö uöma pasio päö. ĩ na tä kuaö ha, hi masita tä uli ha wanisala tä kuo wi, ĩ ma tä pii tä, kamakö hai ĩ pö Teusö ma pii mai kitä. ¹⁷Hi masita tä uli matasoö, masita tä uli ha wanisala tä na wa pi wasiso opa wi ĩ tä matasoö, ĩ na tä maa kutaso kitä maa-ki, Teusö a kai a hini wi, ĩ töpö mapo mai, Teusö a na töpö kuo soatio kitä.

Töpö holisimo wi ĩ töpö

¹⁸Ipa ulu pö! Jesus Cristo a huu uöho waikia kule. -Cristo a huu paio mai ha, Cristo a wanipo opa wi, ĩ a wani huu paio kitä- ĩ na ma ta kuu hinima. Huki, Cristo a wanipo opa wi, ĩ töpö satehe epii töpö hupalo waikia salo, -Jesus Cristo a huu uöho waikia kule- ĩ na makö pi kuu kule. ¹⁹Cristo a wanipo wi, kamakö na ĩ töpö kokamo naitioma maaki, ĩ töpö kokamo matasoma. Jesus a thapo naio maama kutenö, ĩ töpö hai, ĩ kamakö pewö kuo maama. ĩ na tä kuaö ha, ĩ töpö hulaselöma. Jesus a thapo naioma aköna, kamakö na ĩ töpö kua naia soala pi. ĩ töpö hulaselöma kutenö, -Ĩ töpö hai, ĩ kamakö pewö mai kitä- ĩ na makö pi kuu matatä.

²⁰Kamakö na Cristo anö Teusö a ösi kua tolele, ĩ a lisipamanöma kutenö, pitili tä na makö pewö pi moti mi. ²¹-Pitili tä na ĩ töpö pi moti soa salo, ĩ töpö na waheta sa tä simöpa pia kule- ĩ na sa pi kuu maama. -Pitili ma tä taö waikia salo, kamakö na hi sa tä waheta simöpa pia kule- ĩ na sa pi kuu totioima. ²²A holisi wani wäo wi, ĩ a hapalo nö, -Jesus hai, Teusö anö a simönö nö, a kaikanapalö noai, ĩ a mai kitä- ĩ na a holisi kutii. ĩ aiki, Cristo a wanipo opa wi, ĩ a. -Teusö a hai, ĩ Jesus a hai ĩ pö a mai kitä. Jesus a hai, ĩ Teusö a hai ĩ pelupö a mai kitä- ĩ na ĩ a holisi kutii. ²³-Jesus a hai, ĩ Teusö a ulupö mai kitä- ĩ na ai tä kuu wi, ĩ anö Teusö a thapo mai kitä. -Jesus a hai, ĩ Teusö a hai ĩ pelupö a- ĩ na ai tä kuu wi, ĩ anö Jesus a thapoö. ²⁴Somi tä, pitili ma ta hini noai, kamakö na ĩ ta kuo soatiopököö! Somi tä, ma ta hini noai, kamakö na ĩ tä kuo soatioö ha, pö Teusö a, Teusö a hai ĩ pelupö a, ĩ na kilii töpö na makö kuo soatio kitä. ²⁵Ĩ töpö na makö kuo soatio wi, ĩ makö na, -Makö ösi palimipali kitä- ĩ na Cristo a kuuma.

²⁶Jesus a thapo mai, ĩ töpönö makö mönoma pia salo. ĩ sa töpö a kateha nö, hi waheta sa tä simöpa pia kule. ²⁷Ĩ töpönö makö mönoma pia salo maaki, kamakö na Cristo anö Teusö a ösi kua tolele, ĩ a lisipamanöma kutenö, kamakö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua soatia. A kua soatia kutenö, -Ai tänö makö pi hatukupama mi salo- ĩ na pö pi kuu ti! Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö kamakö ösi na tä pewö a kateha nö, makö pi hatukupama waikia kule. Kamakö ösi na ta kateha wi, ĩ pitili ta. ĩ na tä kuaö ha, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ta taöma wi, ĩ ta hini totioheö! Cristo a na makö kuo soatio naiopököö!

Cristo a na makö kuo soatiopököo!

²⁸ Ipa ulu pö! Cristo a na makö kuo soatiopököo! Cristo a na makö kuo soatioö ha, a tapamo kōa tä, makö pi kiliho mai kitä. Cristo a huu kōa tä, makö pi kiliho mi salo, -Wi na sa kuapö taköo!- makö pi kuu mai kitä. Makö mömo kili läo mai kitä. ²⁹ -Teusö anö wanisala tä thaa tai mi. A topa apaö- ĩ na makö kuu manu kule, wanisala tä thaa mai, a topa apaö, ĩ na ai tä kuaö ha, -Ĩ a hai, Teusö a hai ĩ pelupö a- ĩ na makö kuu hōtōo kitä.

Teusö ulupö makö

3 Pö Teusö anö makö pii totio wi, ĩ tä na pö pi tapotikiö! Makö pi ipa salo, -Ipa ulu maköo!- ĩ na kamakö na ĩ na Teusö a kuutoö. Kamakö hai, Teusö ulupö makö waikiwo. Teusö a thapo mai, ĩ töpönö Teusö a taö maama kutenö, kamakö taö hōtōa mi. -Jesus a thapo wi ĩ töpö hai, ĩ Teusö ulupö töpö- ĩ na ĩ töpö pi kuu mi. ² Kamisanö makö pi ipa wi, ĩ pö! Huki Teusö ulupö makö waikiwo. -Waiha, Teusö tä uli ha ĩ na sa kua kitä- ĩ na makö kuu tai mi maaki, -Jesus Cristo a huu kōa tä, Jesus a kui na, ĩ na sa kua hōtōo kitä- ĩ na makö kuu taö öpaö. Kamakonö Jesus ma tapa totio kitä. Ma tapa totio salo, Jesus a kui na, ĩ na makö kua hōtōo kitä. ³ Jesus Cristo a hai, hiopö tä thaa tai mi. -Aitaköo! Jesus a kui na, ĩ na sa kua hōtōo kitä- ĩ na wa pi kuti tä, Jesus anö hiopö tä thaa mi kua wi na, ĩ na hiopö wa tä thaa wani ipö hōtōo kitä.

⁴ -Ĩ na wa kuapöo!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ wa ta hini mi tä, wa wanisala apa kitä. ĩ na tä kuaö ha, wanisala wa tä thaa tä, Teusö wa kai a hini mane. ⁵ Sanöma töpönö wanisala tä thaa wi, Cristo anö ĩ tä hosali pia salo, a tapamonasoma. ĩ anö wanisala tä thaa taö mi. ĩ na sa kuu wi, ĩ wa tä taö waikia kule. ⁶ Cristo a na wa kua soatia tä, wanisala wa tä thati mai kitä. Wanisala wa tä thati salo, Jesus Cristo wa taa maa noai kitä. ĩ a na wa pi motōa soale.

⁷ Ipa ulu pö! Makö mönama pia wi, ĩ töpö na pö pi mosawia totikiö! Toitai tä thati wi, ĩ a topa apaö. Cristo a topa kua wi na, ĩ na ĩ a topa kua hōtōoö. ⁸ Somi tä sai tä Sai tä sai patanö wanisala tä thatima, ĩ na a wani kua soatioö. ĩ na tä kuaö ha, wanisala tä thati wi, ĩ a hai, ĩ Sai tä sai pata hai ĩ ulu a pasiwö. Sai tä sai patanö tä thaa wi, ĩ tä mapamani pia salo, Teusö a hai ĩ pelupö a tapamonasoma. ⁹ Teusö ulupö wa na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kua salo, wanisala wa tä thati mai kitä. Teusö ulupö wa kutenö, au hao a kua wi na, ĩ na wa kua hōtōoö. Wanisala wa tä thaa pikitio mai kitä.

¹⁰ -Wanisala tä thati wi, ĩ a hai, Teusö ulupö a mai kitä. ĩ a hai, ĩ Sai tä sai pata hai ĩ ulu a pasiwö. Teusö ulupö sai lö kui, ĩ na ĩ a kua mai kitä- ĩ na makö kuupököo!

Makö wanihaso mai, makö pi noimaso totihoö!

¹¹ Somi tä, kamakö na ta wäsä nö, -Makö wanihaso mai, makö noimaso totihoö!- ĩ na ma ta kuu hini waikioma. ¹² Käii a wani kua noai na, ĩ na pö kua ti! Käii

a waninö Sai tä sai pata thapo noai, ĩ a wani kuoma kutenö, kama hai ĩ poosa a säpalöma. Pepala Käii a waninö wanisala tä thatii, poosa anö toitai tä thaa asa-tioma, ĩ na tä kuaö ha, poosa a wanipo nö, a säpalöma.

¹³ Ipa ulu pö! Jesus a thapo mai, ĩ töpönö makö waniipo tä, -Häö. Wi na taka?- pö pi kuu tihöo! ¹⁴ Kamakö ai ĩ ma töpö noima salo, -Sa nomano nö, pea sinomo wi, ĩ hamö sa huu piama maaki, huki Teusö anö sa ösi palimipamanö nö, sa ösi topa- ĩ na makö kuu kule. Au ai wa töpö noima kutenö, ĩ na makö kuu kitä. Au ai wa töpö noima mi tä, wa ösi palimipo mai kitä. Wa nomano nö, peama sinomo wi, ĩ hamö wa huu kitä. ¹⁵ Au ai wa tä wanipo opa tä, sanöma tä nomama wi, ĩ nasimö wa. Sanöma tä nomama wi, ĩ a ösi wani palimipo pola nö kuno mai, ĩ a wani nomano nö, a pea hōtōki kitä matatä. ¹⁶ Jesus anö makö noima kutenö, makö noima pia salo, a säpamonasoma. A säpamonasoö ha, -Häu. ĩ na Jesus anö makö noima salo, ĩ na a kua- ĩ na makö pi kutasoö. ĩ na tä kuaö ha, -Ipa sa töpö noima salo, sa töpö noima nö, sa nomaso kitä maaki, ĩ sa töpö noima satimo opa kitä- ĩ na makö kuu kitä.

¹⁷ Wani wa tä thapo opa wi maaki, au ai tä honimo opa tä, -Tä wani honimo pasio päo- ĩ na wa pi kuu tä, Teusö wa pii mi.

Teusö a na makö kili mai kitä

¹⁸ Ipa ulu pö! -Ai sa töpö noima apaö- ĩ na makö kai kuu päatalo maiki. Makö pitilimo opa nö, ai ma töpö noima apa nö, ĩ ma töpö noamapököo! ĩ ma töpö täpöpöo! ¹⁹ ĩ na ai ma töpö noima kuköma, Teusö a na makö walo tä, -Sa pitilimo opa thaliö! Teusö a na sa kili mi- ĩ na makö pi kuu kitä. ²⁰ -Sa tomöpo mi hätoakö- ĩ na makö pi kuu tä, makö ösi pi hatukua maaki, kamakö na Teusö a pi hatukua satia apa. Teusö anö tä pewö taö öpaö. -Wi na ĩ a kua totioö?- ĩ na Teusö a pi kuu mi. ĩ na tä kuaö ha, -Teusö a na sa kili mi- ĩ na makö pi kuu kitä. ²¹ Ipa pö! -Sa tomöpo mi- ĩ na makö ösi pi kuu mi tä, Teusö a na makö kili mai kitä. ²² -Ĩ naköo! ĩ na wa kuapöo!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hini totiatalo opaö, Teusö ma pi mönahapama sinomoö, ĩ na makö kua salo, Teusö a na ma tä nakali wi, ĩ ma tä täli kitä. ²³ Pi naka. Kamakö na Teusö a hapalo nö, -"Teusö a hai ĩ ulu a Jesus Cristo a pitili!" pö pi kuu totihoö! ĩ na makö pi kuu nö, makö wanihaso mai, makö noimaso totihoö!- ĩ na Teusö anö makö noa thaö. ²⁴ Makö noa thaa nö, ĩ ai tänö ta hini totiatalo opa tä, Teusö a na ĩ a kuo soatio kitä. ĩ a na Teusö a kuo soatio hōtōoö kitä. Kamakö na Teusö a ösi kua tolele, ĩ a to-toköma kutenö, -Kamakö ösi na Teusö a kua soatioö- ĩ na makö kutii.

Cristo a wanipo opa wi ĩ tä wani

4 Ipa pö! -Teusö sa kai a wäsäti wi, ĩ sa- ai töpö holisi kuu wi, tä uli pewö hamö ĩ töpö satehe epii töpö hupalo opa waikia kule. ĩ na tä kuaö ha, -Teusö a ösi kua tolele, kamisanö ĩ sa thapo salo, sa ta wäsä wi,

ĩ Teusö a kai-ĩ ma ta kuu hini tä, -Ĩ pitili ta-ĩ na pö pi kuu soatoolö ti! -Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpönö ĩ a thapo häto mane. Teusö a kai a wäsä häto mane- ĩ na pö pi kuu paioö! Töpö wäo wi, ĩ töpö na makö sömöka taa totia paiki nököö! ² Makö sömöka taiki nö, -Jesus a hai, Teusö anö a simöni wi, ĩ a. Teusö anö a simöni wi ĩ a hai, sanöma tä sai kupasoma- töpö wäo wi, ĩ na ĩ töpö kuu ha, -Awai. Teusö a ösi kua tolele, ĩ a kuu wi, ĩ töpönö ĩ ta wäsä nömöa kule- ĩ na makö pi kuu! ³ Ai tä aiki, -Jesus a hai, Teusö anö a simöni wi, ĩ a mai kitä. Teusö anö a simöni wi, ĩ a hai, sanöma tä sai kupo maa noai kitä- ĩ na ai tä wani kuu ha, -Ma. A wäo wi, ĩ anö Teusö a thapo mi salo, sai tä kuu wi, ĩ ta wäsä nömöa pasia päa kule. Teusö a kai a wäsä mane- ĩ na makö pi kuu! Cristo a wanipo opa wi, ĩ tä wani wäo paio nö, -Cristo a hai, ĩ sanöma tä kupo maa noai kitä- ĩ na tä kuu wi, ĩ ta wäsä nömöa pasia päa kule. -Cristo a wanipo opa wi, ĩ tä wani huu kitä- ĩ na ma ta kuu hini waikiopili nökö. Cristo a wanipo opa wi, hi tä uli hamö ĩ a wani huu waikia kule.

⁴ Ipa ulu pö! Teusö a hai ĩ makö pasiwö. Kamakö ösi na Teusö a kua. Teusö a tai mio wi, ĩ töpö na sai tä sai pata kua pasile, ĩ a pata lotete epö maaki, kamakö ösi na a kule, ĩ a lotete sati ipö. ĩ na tä kua salo, Jesus Cristo a wanipo opa wi, ĩ ma töpö utitia waikipamanö-ma. ⁵ ĩ töpö hai, Teusö a tai mio wi, ĩ ai töpö. ĩ na tä kuaö ha, Teusö a tai mi ipii, ĩ töpö pi saimo päo nö, töpö pi tapomo kua wi na, töpö wäo wi, ĩ na ĩ töpö pi tapoa höttöiki nö, ĩ töpö wäo päoö. ĩ töpö wäo päo tä, Teusö a tai mi ipii ĩ töpö pewönö, töpö wäo wi, ĩ töpö hini sinomotii. ⁶ Kamakö hai, Teusö a hai ĩ makö pasiwö. Teusö a taö wi, ĩ töpönö makö hini kitä. Teusö a tai mi ipii, ĩ töpönö makö hini pasio mai kitä. ĩ na tä kuaö ha, Teusö a taö wi, ĩ töpönö makö kai hini salo, kamakö aiki, -Teusö a ösi kua tolele, ĩ a pitilii, ĩ ma thapo kutenö, ma ta wäsä wi, ĩ pitili ta- ĩ na makö kuu kitä. ĩ na makö kuu nö, -Teusö a tai mi ipii, ĩ töpönö makö kai hini mai, ĩ töpönö sai tä holisimo wi ĩ a wani thapo kutenö, ĩ töpönö ta wäsä wi ĩ holisi tä wani a- ĩ na makö kuu höttö kitä.

Teusö anö ai töpö noima sinomoti wi ĩ a

⁷ Makö pi ipa wi, ĩ pö! -Ai sa töpö noima apaö- ĩ na Teusö anö ĩ na makö pi thama pi topa sinomo kutenö, makö noimasopöö! Ai töpö noima wi, ĩ a hai ĩ Teusö ulupö a. Ai töpö noima wi, ĩ anö Teusö a taö. ⁸ Teusö anö ai töpö noima sinomoti wi, ĩ a. Önö kutenö ai tä waninö ai töpö noima mi ipii, ĩ a waninö Teusö a tai mi. ⁹ Teusö anö, pelupö a na makö ösi palimipamani pia salo, hi masita tä uli ha kama hai ĩ pelupö a sami päla tä, a simöpalöma. A simöpalöma kutenö, -Teusö anö makö noima apa noa- ĩ na makö kuu sinomotii. ¹⁰ Kamakönö Teusö ma noima paila tä kuno mai, Teusö anö makö noima somama. Makö noima soma nö, pelupö a simönöma. Makö wanisalati wi, ĩ tä na kama a hïso maa kopasopö, Teusö anö pelupö a simönöma. ĩ na Teusö a kuaö ha, -Häu. ĩ na ai töpö noima wi, ĩ na ĩ tä kuaö- ĩ na makö pi thamaö. ¹¹ Makö noima wi, ĩ ipa pö!

ĩ na pe epii Teusö anö makö noima apama salo, makö noimaso höttöopököö! ¹² Makö noimaso höttö nö, ai tänö Teusö a tapa maama maaki, makö noimasoö ha, kamakö ösi na Teusö a kua totiki kitä. Makö noimasoö ha, Teusö ma noima totia apöki kitä.

¹³ Kamakö na Teusö anö kama ösi kua tolele, ĩ a toköma kutenö, -Teusö a na sa kua soatia. Kamisa na Teusö a kua soa höttötia- ĩ na makö kuu kitä.

¹⁴ Kamisamakö aiki, -Masita tä uli ha sanöma makö pewö kule, ĩ makö täapa koo läo pia salo, Teusö anö pelupö a simöni kipili- ĩ na samakö kuu nö, sama ta wäsätii. ¹⁵ Ai tä aiki, -Jesus a hai, ĩ Teusö a hai ĩ pelupö a- ĩ na ai töpö na a kuu ha, ĩ a na Teusö a kutia. Teusö a na ĩ a kua höttötia. ¹⁶ -Teusö anö makö noima apaö- ĩ na makö pi kutii. -Teusö anö makö noima häto mai kitä- ĩ na makö pi kuu mai kitä. Teusö anö makö noima sinomoti wi, ĩ a. Kawanö ai wa töpö noimati tä, Teusö a na wa kutia, kawa na Teusö a kua höttötia, ĩ na tä kuaö. ¹⁷ Teusö anö töpö pewö noima kua wi na, ĩ na ma töpö thama höttöö. Jesus a kua kuati wi na, ĩ na hi tä uli ha ĩ na makö kua kua höttöö. ĩ na makö kua salo, waiha sanöma töpö na Teusö anö tä makokama läapalo tä, makö kili mai kitä.

¹⁸ Ai ma töpö noima tä, Teusö a na makö kili mai kitä. Teusö anö ai töpö noima kua wi na, ĩ na ma töpö noima kua höttöa tä, makö kili wi ĩ tä maa kopaso kitä. Ai ma töpö noima tomöpo mi tä, makö kilipalo opa nö, -Teusö anö makö peama häto kitä- ĩ na makö pi kuu kitä. ¹⁹ Teusö anö makö pewö noima paioma kutenö, kamakönö Teusö a, ai töpö, ĩ na töpö kui, ma töpö noima höttöö. ²⁰ Ai tä waninö kama hai ĩ ai a wanipo tä, -Teusö sa noimaö- ĩ na a kuu kule maaki, a holisimo opaö. Kama hai ĩ ai a tapa pole, ĩ a noima mai maaki, Teusö a tapa mai maaki, ĩ a noima kitä ta o? ²¹ Pi naka. Kamakö na ĩ na Teusö a kuu: -Teusö wa noima wi ĩ wa kutenö, au ai wa tä noima höttöopököö!- ĩ na Teusö a kuu.

Wanisala tä thaa wi, ĩ tä na sanöma makö simöa sinomo wi, ĩ ma tä utitipamani kitä

5 -Jesus a hai, Teusö anö a simönö noai, ĩ a- makö kuu wi ĩ makö kutenö, Teusö ulupö makö. Pö ma noima wi ĩ makö kutenö, kama hai pelupö ma noima höttö kitä. ² Teusö ma noimaö, -Ĩ na makö kuapöö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hinia totili, ĩ na makö kua salo, -Teusö ulupö sa töpö noima wi, ĩ sa- ĩ na makö ösi kuu kitä. ³⁻⁴ Teusö ma noima tä, -Ĩ na wa kuapöö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hini höttö kitä. Teusö a thapo mai, ĩ töpö aiki, -Teusö a kai a hini maikiö!- ĩ na ĩ töpö ku upa wi maaki, Teusö ulupö makö kupaso noai, ĩ makönö Teusö ma kai a hini satimo opa kitä. Önö kutenö, -Ĩ na wa kuapöö!- ĩ na Teusö a kuu wi, ĩ ma ta hini nö, -Hö. Wi na sa kuapö?- ĩ na makö pi kuu mai kitä. -Jesus a pitili- makö pi kuu salo, wanisala tä thaa wi ĩ tä na sanöma makö simöa sinomo wi, ĩ ma tä utitipamani kitä. ⁵ Wanisala tä thaa wi ĩ tä na sanöma makö simöa sinomo wi, witi pili anö ĩ tä utitipamani?

-Jesus a hai, ĩ Teusö a hai ulu a- ĩ na ai tä pi kuu wi, ĩ anö ĩ tä utitipamani kitä.

Jesus Cristo hai, ĩ Teusö hai pelupö a

⁶ Teusö hai pelupö a hai, Teusö anö a simöni wi, ĩ Jesus Cristo a hilo wi, ĩ a. ĩ a huoki solö nö, Teusö a kai a wäsä pia tä, maa tuu na a mäi õmamonasoma. A mäi õmamono nö, Teusö a kai a wäsä hõtötöpo tä, a säpamono nö, a iä pö kupasoma. Maa tuu na a mäi õmamomosisa maama. A säpamo hõtölo nö, a iä pö kua hõtöpasoma. ĩ na Teusö a õsi kua tolele, ĩ a pitilimo opa salo, ĩ na a kuu kule. ⁷⁻⁸ -Teusö a hai, ĩ pelupö Jesus a- ĩ na Teusö a õsi kua tolele, ĩ na ĩ anö wa pi thamaö. Maa tuu na Jesus a mäi õhomamo noai ĩ tänö, -Teusö a hai, ĩ pelupö Jesus a- ĩ na wa pi thama naioö. Jesus a iä pö kupo wi, ĩ tänö, -Teusö a hai, ĩ pelupö Jesus a- ĩ na wa pi thama naioö. ⁹ Ai sanöma tä aiki, -Ĩ na tä kuaö- ĩ na ai sanöma tä kuu ha, -Pitili ta- ĩ na makö kuu manu kule, Teusö aiki, -Ĩ na tä kuaö- ĩ na Teusö a kuu ha, -Pitili tä sai a- ĩ na makö kuu totiopö! Pi naka. ĩ na Teusö a kuu thali: -Jesus a hai, ĩ ipa ulu a- ĩ na Teusö a kuu thali. ¹⁰ -Teusö hai pelupö a pitili- wa pi kuu salo, -Teusö anö Jesus a kateha noai, ĩ pitili ta- ĩ na wa õsi kuu kitä. Teusö wa kai a hini mi salo, -Teusö a hai, holisi wäo wi, ĩ a- ĩ na wa pi kutii. -Jesus a hai, ĩ ipa ulu a- ĩ na Teusö a kuu noai ha maaki, ĩ wa ta peama kutenö, -Teusö a hai, holisi wäo wi, ĩ a- ĩ na wa pi kutii. ¹¹ Pi naka. ĩ na Teusö a kuuma: -Kamisanö ipa ulu a na makö õsi palimipamanöma salo, kamisa na makö kua soatio kitä- ĩ na Teusö a kuuma. ¹² Kawanö Teusö hai pelupö wa thapo tä, wa õsi palimipalo nö, Teusö a na wa kua soatio kitä. Teusö hai pelupö wa thapo mi tä, wa õsi palimipo mai kitä. Teusö a na wa kuo naio mai kitä.

-Sa õsi palimia waikia kule. Teusö a na sa kua soatio kitä- ĩ na makö kuupö

¹³ -Teusö hai pelupö a pitili- makö pi kuu totio wi, ĩ makö na hi waheta sa tä säöka kule. -Sa õsi palimia waikia kule. Teusö a na sa kuo soatio kitä- ĩ na makö pi

thama pia salo, hi waheta sa tä säöka kule. ¹⁴ Sa kuu piale, ĩ ma ta taö waikia kule. Teusö anö tä pii wi, ĩ ma tä pii naio salo, Teusö a na ĩ ma tä nakalöma, Teusö anö makö a hini hõtöo kitä. ĩ na tä kuaö ha, Teusö a na makö hapalo tä, makö kili mai kitä. ¹⁵ -Teusö a na makö nakoö ha, makö a hini hõtöo kitä- ĩ na makö pi kuu kutenö, -Teusö a na ma tä nakali wi, ĩ ma tä täli kitä- ĩ na makö kuu hõtöoö.

¹⁶⁻¹⁷ Au ai tänö wanisala tä thaa wi, ĩ wa tä taa tä, Teusö a na wa hapalopökö. Pi naka. Ai wanisala tä thaa kule maaki, õsi töpö pepalo opa wi tä uli hamö ĩ töpö huu pasio mai, ĩ tä kua hõtöa, ai tiko wanisala tä thaa wi, õsi töpö pepalo opa wi, ĩ tä uli hamö ĩ töpö huu pasio wi, ĩ tä kua soka hõtöa, ĩ na tä kuaö. Wanisala tä thaa wi, Teusö a na ĩ tä pewö wanisala maaki, ĩ na tä kuaö. Önö kutenö, ai tänö wanisala tä thaa kule maaki, õsi töpö pepalo opa wi tä uli hamö töpö huu pasio mai, au ai tänö ĩ tä wanisala thaö ha, Teusö a na wa hapalo kuköma, ĩ wanisala tä thaa noai, Teusö anö ĩ a õsi palimipamani kitä. ĩ na tä kua tä, ai tänö ai wanisala tä aipö öpii tä thaa salo, õsi töpö pepalo opa wi tä uli hamö a huu pasio wi, au ai tänö ĩ tä wanisala thaö ha, -Teusö a na wa hapalo läat-alopökö!- ĩ na sa kuu mai kitä.

¹⁸ Teusö ulupö wanö wanisala wa tä thati mai kitä. Teusö hai pelupö anö wa noama apa salo, a wanisala apati wi, ĩ Sai tä sai pata aiki, Teusö anö ĩ a pata õkaköma. Önö kutenö kawa na a pata sapäko mai kitä.

¹⁹ Teusö a hai ĩ makö pewö pasiwö. ĩ ma tä taö waikia. A wanisala apati wi ĩ a waninö, Teusö a thapo mai ĩ töpö pewö simöa sinomoö. ĩ ma tä taö waikia.

²⁰ Hi masita tä uli ha Teusö a hai ĩ pelupö a waloiki nö, Teusö a pitilii ĩ ma taö öpapö, makö pi hatukupamanöma. ĩ ma tä taö naia kule. Teusö a pitilii, ĩ pelupö Jesus Cristo a na makö kua soatioö. Pelupö Jesus a na makö kua kutenö, Teusö a na makö kua naia soataki. Jesus Cristo a hai, Teusö a pitili ipii ĩ a nai soatawö. ĩ anö makö õsi palimipama wi, ĩ a.

²¹ Ipa ulu pö! Pö pi mosaikiö! Tiko tä na pö noamamo mai, Teusö a na pö noamamo totihoö! ĩ nakö totiwö.

2 João

João anö waheta tä säöka nömöpalö noai ĩ ta

-“Pitili ma ta hinia totilöö!” kamakö pewö na ĩ na pö Teusö a kuuma ha, au ai ulu töpönö ĩ pitili ta hinia totia waikilöma salo, sa pi mönaha apama- ĩ na João a kuunö, -“Makö noimasopököö!” sa kuu pole, ĩ tute ta mai kitä. Somi tä sai tä, ĩ ma ta kuu hini waikioma- a kuuma.

A kuu nö, -Ai töpö mönama sinomo wi, ĩ tä uli pewö hamö satehe epii ĩ töpö hupalo opa thali. “Jesus Cristo a hai, ĩ sanöma tä sai kupo totio maama” ĩ na ĩ töpö kuu thali. Cristo a kai a wäsä mai, tiko ta wäsä pi topa wi, kamakö na ĩ a wani talasoö ha, ĩ a wani naka läo tihöö!- João a kuuma.

A kai a pitili ipii, ĩ ma kai a hini sinomo kutenö, makö pi ipaö

¹ Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö na sa patamo sinomo wi ĩ sa. Teusö anö suö wa sailö noai ĩ wa, au ulu töpö, ĩ na kilii makö na hi waheta sa tä simöpa pia kule. Kamisanö makö pi ipa sai. Ta pitilia apöle ĩ ta taö öpa wi, ĩ töpönö makö pii höttöö. ² Pili makö ösi pewö na ta pitilii ĩ ta kua höttöa kule. Kamakö ösi pewö na ĩ pitili ta kuo soatio kitä. ĩ na tä kua kutenö, kamisamakönö makö pi ipaö.

³ Pö Teusö a, pelupö Jesus Cristo a, ĩ na töpö kui töpö holisimo mi. ĩ töpönö makö pi ipaö. ĩ töpönö makö pi ipa salo, makö totiapala apaö, makö pea tä, makö pasilipoö, makö pi topapalama apaö, ĩ na ĩ töpö kua kitä.

⁴ Au ulu ai sa töpö huu talalö nö, -ĩ töpönö ta pitili ipii ĩ ta hini totio noa- ĩ na sa pi thamama. ĩ na sa pi thamaö ha, sa pi mönaha apama. -Pitili ma ta hinia totilöö!- kamakö pewö na ĩ na pö Teusö a kuuma ha, au ulu ai töpönö ĩ pitili ta hinia totia waikilöma kutenö, sa pi mönaha apama. ⁵ Suö ai! -Makö pewö noimaso totiopököö!- ĩ na sa kuu kule. -Makö noimasopököö!- sa kuu wi, ĩ tute ta mai kitä. Somi sai tä, ĩ ma ta kuu hini somama. ⁶ Teusö ma noimaö, ai ma töpö noimaö, ĩ na makö kua tä, -ĩ na makö kuapöö!- ĩ na Teusö anö makö noa thaa wi, ĩ ma ta hinia totili kitä. -ĩ na makö kuapöö! Pö noimaso totihoö!- ĩ na somi tä, ĩ na ma ta kuu hini waikioma.

Ai töpö mönama sinomoti wi, ĩ töpö na makö pi mosawiköö!

⁷ Ai töpö mönama sinomo wi, ĩ tä uli pewö hamö satehe epii ĩ töpö hupalo opa thali. -Jesus Cristo a hai, ĩ

sanöma tä sai kupo totio maama- ĩ na ĩ töpö kuu thali. ĩ na ai tä kuu wi ĩ a hai, töpö mönama sinomo wi ĩ a.

Cristo a wanipo opa wi ĩ a. ⁸ Pö pi mosawiköö! Makö pi mosawi mi tä, ai tänö makö mönama matimö. Makö kasiapalo opati nö, pe epii makö kalipalo opatima maaki, ai tänö makö mönama läköma, makö kalipalo noai ĩ ma tä noa pewö täa makoka koo mai kitä. Makö pi mosawia totia tä, Teusö anö noa tä pewö totoa totia höttöki kitä. ⁹ Cristo a kai na ai tä pi wani luluo mai, Cristo a kai a hosa tä, ĩ a waninö Teusö a thapo mi. Cristo a kai na ai tä pi wani lulua apöle, ĩ a waninö pö a thapoö, pelupö a thapoö, ĩ na ĩ a wani kua pasioö.

¹⁰ Cristo a kai a wäsä mai, tiko ta wäsä wi, kamakö na ĩ a wani talasoö ha, ĩ a wani naka läo maikiö! -Kamisa sai pö ha a kuiköö!- ĩ na pö kuu ti! ¹¹ -Kamisa sai pö ha a kuiköö!- ĩ na wa kuu kuköma, tiko ta wäsä wi ĩ a waninö wanisala tä thaa kua wi na, ĩ na kawanö wanisala wa tä thaa kua naio kuki kitä. -ĩ a sai pö ha tiko ta wäsä wi ĩ a naka lälöma kutenö, “Tiko ta wäsä pole, ĩ tä topa waikia kule” ĩ na ĩ a pi wani kuu häto alu kuleö!- ĩ na ai wa töpö pi thama totio kitä.

Kamakö na sa hama huu pi topa kule

¹² Kamakö na sa ta wäsä pi topa apöle ĩ ta kua apa soa kule maaki, waheta tä na ĩ sa tä säökati wani ipö. Kamakö na sa hama waloiki nö, kamakö na pili sa kai sainö sa hapalo pi topa toitia kule. ĩ na sa kua solö ha, ĩ makö pewö pi mönaha apa kuki kitä.

¹³ Suö ai! Teusö anö au hoosa a sailö noai, ĩ a hai ulu töpö aiki, -“Wa topa kule?” ĩ na ipa nao a hai pepala na ĩ na wa kuu!- ĩ na ĩ töpö kuu kule. ĩ na pätawö.

3 João

João anö waiki toti ipii waheta tä säökopalö noai ĩ ta

Kaiu a na João anö hi waheta tä säökama noai, ĩ Kaiu anö Teusö a kai a pitili ipii a kai a hini sinomoma kutenö, ĩ a na João a pi mönaha apama.

Kaiu a na João anö tä säökama nö, -Kamakö na sa waloköma, Siótötepisö a waninö wanisala tä thati noai, ĩ sa ta kateha pia salo- a kuu nö, -Ai töpö aiki, "Temétötiu a lö kui, ĩ a totiatalo opaö" ĩ na töpö pewö kuu. "Temétötiu anö tä kai a pitilia apöle, ĩ ta hini totio opa kutenö, ĩ a pitilimo opa höttöö" ĩ na töpö pewö pi kuu. "Temétötiu a totiatalo opaö" ĩ na sa kuu naioö- ĩ na João a kuuma.

Kaiu a topa apaö

¹ Ipa Kaiu ai! Pitili wa kai a hini sinomo kutenö, wa pi ipaö. Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na sa patamo sinomo wi ĩ sa.

² Ipa ai! Teusö a na sa hapalo nö, -Kaiu a topaköö! Salia wi, ĩ tä na a noamaö! Kama ösi sai topa kua wi na, ĩ na kama pili a sai thamaköö!- ĩ na sa kuu kule. ³ Jesus a thapo wi ĩ ai töpö walokiso nö, töpö wäo nö, -Teusö a kai a pitilii, Kaiu anö ĩ a kai a hini sinomo nö, a topa apa thaliö!- ĩ na kamisa na ĩ na ĩ töpö kuuma ha, sa pi mönaha apama. ⁴ Kamisa na ai töpö hapalo nö, -"Ipa ulu pö" wa kuu wi ĩ töpönö Teusö a kai a pitilii ĩ a kai a hini sinomo nö, töpö topa thali- ĩ na sa tä kuu hini nö, sa pi mönaha satia apaö.

⁵ Ipa Kaiu ai! Kawa kule ha Teusö a thapo wi ĩ töpö kule, ĩ wa töpö totiapala apa sinomoö. Ai tiko töpönö Teusö a thapo wi ĩ wa töpö totiapala sinomo naioö.

⁶ Kamisamakönö Jesus sama thapo wi ĩ samakö Teusömo tä ĩ töpö hapalo nö, -Kaiu anö samakö noima apa thaliö!- ĩ na ĩ töpö kuu kipili. Önö kutenö, ĩ töpö pasilia kopalöö! Au sai a ha ĩ töpö huso tä, kama töpö hai ĩ nii tä mi ha, nii wa tä totoki, kama töpö hai ĩ sitipa kökö mi ha sitipa wa kökö totoki, ĩ na wa kuaö! ĩ na wa kuaö ha, Teusö a pi mönaha apa kitä. ⁷ Jesus a wäsä hätäpo pia salo, ĩ töpö hama hulaselöma. ĩ töpö hama huu piala nö, Teusö a thapo mai ĩ töpö na ĩ töpönö wani tä sua maama. ⁸ Önö kutenö, Teusö ma thapo wi ĩ makönö ĩ ma töpö pasilipopököö! Ma töpö pasilipalöma, ĩ töpönö Teusö ta pitili ipii ta palamaö, ĩ na tä kua tä, kamakönö Teusö ma ta palama naioö, ĩ na makö pewö kua ösöha kuleö!

Siótötepisö a wanisala

⁹ Jesus ma thapo wi ĩ makö kokamo sinomo wi, ĩ makö na ai waheta sa tä simöni kipili maaki, Siótötepisö a waninö ĩ ta hini totio maa noa thaliö! ĩ a waninö ai töpö pewö simöa pi topa sai. ¹⁰ Siótötepisö a

waninö sa wanipo nö, pe epii sa kateha wanisala apa nö, a holisi wani wäo sinomoö. A holisi wani hapalo nö, -Pei. ĩ na pätawö- ĩ na a pi wani kuu mai, Jesus a thapo wi ĩ töpö hamamo tä, -Kamisa sai pö ha pö kuik-iö!- ĩ töpö na a wani kuu naio mi. ĩ na a kuu mi tä, ai töpönö ĩ hama töpö naka pi topa pasia kule maaki, -"Kamisa sai pö ha pö kuikiö!" ĩ na pö kuti tihöö!- ĩ na Siótötepisö a wani kuu sinomoö. ĩ na a wani kuu sinomo nö, ĩ hama töpö naka pi topa wi ĩ töpö na, -Kamisamakö Teusömo tä, pö Teusömo naio ti! Pö kokamo naio ti!- ĩ na Siótötepisö a wani kuu sinomoö. Önö kutenö, kamakö na sa waloköma, Siótötepisö a wani kuati noai, ĩ sa ta kateha pia salo.

Wanisala wi ĩ töpö uöma ti!

¹¹ Ipa Kaiu ai! Wanisala tä thaa wi, ĩ töpö uöma ti! Toitai tä thaa wi, ĩ töpö uöma totihoö! Ai töpönö toitai tä thaa wi, ĩ Teusö ulupö töpö. Wanisala tä thati wi, ĩ töpönö Teusö a taö manai kitä.

Temétötiu a topa apaö

¹² -Temétötiu a lö kui, ĩ a topa apaö- ĩ na töpö pewö kuu. -Temétötiu anö tä kai a pitilia apöle, ĩ ta hini totio kutenö, ĩ a pitilimo opa höttöö- ĩ na töpö pewö pi kuu. -Temétötiu a topa apaö- ĩ na sa kuu naioö. Sa kuu wi, ĩ pitili ta. ĩ wa tä taö waikia kule.

Kamisanö wa tapa kōo kitä

¹³ Kawa na ai sa ta wäsä pi topa wi, ĩ sa ta säöka pi topa mane. ¹⁴ -Tä tetepo totio mai ha, Kaiu sa talali kitä- ĩ na sa pi kuu nö, wa talalo nö, makö hapalo kitä. ¹⁵ Teusö anö wa pi topamapököö! Kawa na töpö noimo wi, ĩ töpö aiki, -Kaiu a na, "Wa topa kule?" ĩ na wa tä säökatakö nö, ĩ na wa kuu!- ĩ na ĩ töpö kuu kule. Kawa kule ha kamakö na töpö noimo wi, ĩ töpö kule, ĩ töpö na, -"Wa topa kule?" ĩ na João anö tä säökatakö nö, ĩ na a kuu kule- ĩ na wa kuu hätäpo totihoö! ĩ na pätawö.

Judas

Jutasö anö waheta tä säököpalö noai ĩ ta

Jesus a na a kalipalo sinomo noai, ĩ Judas a. Jesus a thapo wi ĩ töpö pewö na hi waheta tä saökamama. Pedro anö waheta tä simöpa nömöo noai ĩ tä waheta na Pedro a kuu kua noai na, ĩ na hi tä waheta na ĩ na Jutasö a kuu kua hõtöa. Pi naka. ĩ na Jutasö a kuuma: -Ai töpönö Jesus ta wäsä totio mai ha, ai tiko ta wäsä hätoa pikia kuleö! ĩ ta hini pikio tihöö! Jesus ma thapo wi makö na Teusö anö pitili tä sai totoa waikikö noai, ĩ ta hini sisaheö!- ĩ na Judas a kuuma. ĩ na a kuu nö, ĩ tiko ta wäsä noai, ĩ töpö kua wanisala apati wi, hi tä waheta na Judas anö ĩ ta katehatima.

1 Tiago a hai ĩ poose Jutasö sa. Jesus Cristo anö sa kalipalama sinomo wi ĩ sa. Kamakö hai ĩ pö Teusö anö makö nakalö noai, ĩ makö pi ipa wi, Jesus Cristo anö ĩ makö noama sinomo wi, ĩ makö na hi sa tä waheta simöni ke. ² Teusö a na kamakö a wäsä nö, -ĩ töpö na wa pi honipo opa nö, töpö totiapala apatii, töpö pi topapalama apaö, töpö pi ipaö, ĩ na wa kuapököo!- Teusö a na ĩ na sa kuu.

Teusö ta wäsä holisimo wi ĩ töpö

² Pedro 2.1-22

³ Ipa pö! -Teusö anö makö pewö täapa kōo läo wi, ĩ tä pi na sa tä waheta säököpalö nö, kamakö na ĩ sa tä waheta simöni pia salo!- ĩ na sa pi kuu soata tä, -Ai töpönö ai tiko ta wäsä hätoa pikia kuleö!- ĩ na sa pi kuu nö, -"Ai tiko ta wäsä wi, ĩ ta hini pikio tihöö! Pö kasiapalo totihoö! Teusö ma thapo wi ĩ makö na Teusö anö pitili tä sai totoa waikikö noai, ĩ ta hini sisaheö!" kamakö na sa kuu totio pia salo, kamakö na ĩ sa tä waheta simöa pia kuleö!- ĩ na sa pi kuu totioma. ⁴ Kamakö pi aiki, -Hisa ha ai töpö lisipaso noai, ĩ töpönö Teusö a thapoö- ĩ na makö pi thama waikioma maaki, ĩ töpö holisimoti päokö. ĩ töpönö wanisala tä thaa pi topa apati päo salo, ĩ na ĩ töpö kuti päoö: -Kamakö pewönö wanisala ma tä thaa noai, Teusö anö ĩ tä noa maa waikipamanöma kutenö, huki sa tä thaa pi topa wi ĩ sa tä thaapököo!- ĩ na ĩ töpö kutii. Kamakö hai ĩ Jesus Cristo pata tänö makö simöa pasio wi, ĩ töpönö ĩ a kai a peama nö, a hosalöma. Sutu ha Teusö tä waheta aiki, -ĩ töpö holisimo opati nö, wanisala tä tha apati wi, ĩ sa töpö peama kitä!- ĩ na Teusö tä waheta kuu waikioma kutenö, huki wanisala tä thaa pasia soatile, ĩ töpö na, -Makö wanisala apatiwöo!- ĩ na Teusö anö ĩ na töpö noa thaa kule. Teusö anö ĩ töpö peama totio kitä.

⁵ Sutu ha esitu tili töpö hai ĩ tä uli na isöhaeu töpö kuo naio noai, Teusö anö ĩ töpö täa konönöma. ĩ töpö täa konönöma maaki, waiha Teusö a na ĩ ai töpö mamö teteo mai, ĩ töpö aiki, -Teusö a pitilimo opa nö kiliawö- ĩ na ĩ töpö pi kuu pasio maa noai, Teusö anö ĩ töpö säpalöma. ĩ ma tä taö waikia kule maaki, kamisanö makö pi tapomoma pi topa kuleö!

⁶ ĩ na tä kua tä -Hisa ha makö kutiki nö, hi tä uli ha makö kalipalo sisaöo!- ĩ na Teusö anö äju töpö noa thaa waikita noai ha, ĩ ai äju töpönö Teusö a kai a hini totio mi salo, ĩ tä uli hosalö nö, tiko tä uli hamö ĩ töpö hulasolöma. Tiko tä uli hamö ĩ töpö huu ha, Teusö anö söpala ösö totonö ĩ töpö ökapalö nö, hi tä komo ha mumi mumi tä pata kuo pa, ĩ hamö Teusö anö ĩ töpö thaköma. ĩ töpö thapa kōo mai kitä. Waiha töpö pepalo sinomo opati kuköpö tä uli ha Teusö anö töpö simöpa piale, ĩ tä wakala kupo paio mi tä, mumi mumi tä kuo pa Teusö anö ĩ äju töpö ökama thaköma.

⁷ ĩ na tä kua tä, sotoma tili töpö, komoha tili töpö, ĩ töpö sai pö kotö ha ai töpö sai pö kotötömo noai ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö kuo hõtöoma. ĩ töpönö hiopö tä thaa nö, kama töpö hai ĩ pusopö töpö na totiwo kuno mai, ai tiko tä suö na töpö mamopalö, ĩ na tä kua tä, wano töpö pewö maaki, ai wano tä na ai wano tä mamö, ĩ na töpö kuati noai, ĩ tä noa na Teusö anö töpö peama apama. Koa taka mapo mi ipii, ĩ takanö ĩ töpö ĩsimanöma. ĩ töpö ĩsimanö noai, ĩ tä na pö pi tapoa totikiö! ĩ töpö ĩsima kua noai na, waiha ĩ na Teusö anö ĩ taka patanö ai töpö ĩsima kua nömöo kitä ta pi kuu mai.

⁸ Sutu ha ĩ na töpö kuati kua noai na, ĩ na huki kamakö na töpö wäo holisimoti wi, ĩ na ĩ töpö kuati hõtöoo. Kama töpö manimo isi waniha päo nö, kama töpönö sami sami tä thaa nö, kama töpö samia sapa kōo päpasoö. Kama töpö samia sapa kōa päpalo nö, -Teusö anö sa simöa pasitio mai kitä!- ĩ na ĩ töpö pi kuu. ĩ na ĩ töpö pi kuu nö, äju töpö a kateha wanisala apatii. ⁹ ĩ na äju pata tä Mikeu a kua hõtöo maama. Mikeu anö Moisés a nomawö täa pi topaalöo, Sai tä sai patanö Moisés a nomawö täa pi topa naia, ĩ na töpö kuati nö, töpö hapalo pi hĩsuha hētupasoti tä, Mikeu a hapalo wanisala maama. Sai tä sai pata päpäpa kili ipama. -Teusö anö wa päpäpa sisapököo!- ĩ na Sai tä sai pata na ĩ na Mikeu a kuu päoma. ¹⁰ Teusö a thapo mai, kamakö na ĩ töpönö ai tiko ta wäsäti pole, ai tä pi na ĩ töpö pi hatukupö pola nö kuno mai, ĩ ta kateha wanisala apa pasitioö. Wani ipii ĩ töpö pi hatuka hõtöa kule maaki, salo kökö pi hatuku totio mi kui na ĩ na ĩ töpö kuö hõtöowö. Salo kökönö tä thaa pi topa wi ĩ tä

thaa paoö. Kamakö na ai tiko ta wäsati pole, ĩ na ĩ töpö kua hōtōö. ĩ töpönö ta thaa pi topa wi, ĩ ta thaa paoö. ĩ ta thaö ha, Teusö anö ĩ töpö peama kitä. ¹¹ ĩ töpö pea totio pasio kitä. Kai anö Teusö a kai a hini totio maa kua noai na, ĩ na ĩ töpö kua nömōö.

ĩ na ta kua ta, Palaäo anö sitipa kōkō pi ipa pao salo, wanisala ta thaa pao kua noai na, ĩ na ĩ töpönö sitipa kōkō pi ipa pao salo, wanisala ta thaa kua hōtōo paoö.

ĩ na ta kua ta, Koté a kuati noai na, ĩ na ĩ töpö kua nömōtio. Koté anö Moisés a kai peama asa nō hīsuaö ha, Teusö anö Koté a peama hōtōoma. Huki holisi ta wäsä pao wi, ĩ töpönö Teusö a kai peama hōtōö ha, Teusö anö ĩ töpö peama totio kitä.

¹² Makö pi kalä ta, pata u ösimö na maa ma kua hātoia wi maanö makö pi isi wanihipama kua wi na, ĩ na makö iapaloti ta, ĩ töpö tikilia naia ta, ĩ na ĩ töpönö ĩ na makö isi wanihapala kua hōtōö. Makö noimo nō, makö iapalo ta, ĩ töpö iapalo naio nō, ĩ töpö pi kilio mai, -Kamisa ösö poteha somatasopökōö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu salo, lope peii ĩ töpö iapalo opa asaö. -Ai töpö wani oio pasio paoö- ĩ na ĩ töpö pi ku upaö. -Kamisa pötöpo sisakö- ĩ na ĩ töpö pi ku upaö.

Ipoko tänö ilasi ta hasu hasuma haiatalo opa wi, ĩ ta ilasi kua kua wi na, ĩ na ĩ töpö kua hōtōö. ĩ ilasi ta hasuoö ha, -Tā uli amisi ipö maaki, maa ta ke mi ipö- ĩ na sanöma makö kuu kua wi na, -Häö. ĩ töpönö ta wäsä kule maaki, sa ösi lotetepo mi ipö sai taköö!- ĩ na makö kuu hōtōö.

ĩ na ta kua ta, -Huki ĩ ti na kama mokö lalo kōo pia kuleö!- ĩ na makö pi kuu kule maaki, -Hähä. Mokö lalo kōo mi ipö nō kiliwö ia!- ĩ na ĩ tinö makö pi thama kua wi na, -ĩ töpö tomöpo mi- ĩ töpönö ĩ na makö pi thama hōtōö. Hikalimoti wi ĩ töpönö hii ti uköpalöma, ti hawäpo kua wi na, ĩ na ĩ töpö kuaö. Teusö anö ĩ töpö peama apa kitä.

¹³ Mötati tuu patanö mosi mosi ta palama kua wi na, ĩ na ĩ töpö kuatii. ĩ na ĩ töpö kuati wi ĩ töpönö wanisala ta thati nō, ĩ töpönö hiopö ta palamaö. Sitikali a keopo wi, tiko hamö ĩ sitikali a huu keopo kua wi na, ĩ na pitili ta na ĩ na ĩ töpö hanoa kua hōtōö. Mumi mumi ta uli ha Teusö anö ĩ töpö simököma, ĩ ta uli ha ĩ töpö kua soatio kitä.

¹⁴ Sutu ha, somi sai ta, Adäo a hai ĩ tolewö Enoki anö ĩ töpö a wäsäma. ĩ töpö a wäsä nō, ĩ na a kuuma: -Sömöka taiki nökö. Teusö pata tänö kama hai ĩ äju töpö satehe kai huu pia salo. ¹⁵ Töpö satehe kai waloiki nō, sanöma töpö naka soatalö nō, ĩ sanöma töpö pewönö wanisala ta thaa noai, Teusö anö ĩ ta pewö a kateha pia salo. ĩ ta pewö a kateha nō, Teusö a thapo pasio mai, ĩ töpö na, "Wanisala wa ta thatii, kamisa na wa hapalo wanisala soatalo opatii, ĩ na makö kuati thaliö!" ĩ na Teusö a kuu nō, "Önö kutenö, töpö pea soatio pasio wi, ĩ ta uli ha pö kua pasikiö!" ĩ na Teusö anö ĩ na ĩ töpö noa thaa pia salo- ĩ na Teusö ta waheta kuu.

¹⁶ Kamakö na holisi ta wäsati wi, ĩ töpö hapalo wanisala sinomo opaö. ĩ töpö pi tomöwö mi ipö. -ĩ ta wanisala. ĩ ta wanisala- ĩ na ĩ töpö kuu sinomoö. ĩ

töpönö wanisala ta thaa pi topa wi ĩ ta wanisala thaa sinomoö. -Kamisanö sa ta taö öpa sisaö- ĩ na ĩ töpö kuatii. ĩ na ta kua ta, -Ai töpönö sa totiapala apa hōtōöpökōö!- ĩ na ĩ töpö pi kuu pao nō, ĩ ai töpö na, -Wa totiatalo opawö- ĩ na ĩ töpö kuu paoö.

-Pö pi mosaia totikiö!- Judas a kuti noai ĩ ta

¹⁷ Ipa noi pö! Jesus Cristo pata tänö töpö simöa somapalö noai, kamakö na ĩ töpö kuu noai, ĩ ta na pö pi hatukuikiö! ¹⁸ ĩ töpönö ta wäkö nō, -ĩ tökö pewö pata mapasoö, ĩ ta wakala maa naia soapasoö, ĩ na ta kua pia ta, wanisala ta thaa pi topa apa sinomo pasitio wi, Teusö ma thapo wi ĩ makö na ĩ töpö hapalo pi wasöa apa pasio kitä- ĩ na Jesus anö töpö simöpa so- ma noai, ĩ na ĩ töpö kuuma. ¹⁹ ĩ töpö hapalo pi wasöa soatalo opatii, ĩ töpönö Teusö a ösi kua tolele, ĩ a thapo mi. Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö ĩ töpö simöa mi kutenö, kama töpö pi saimo pao nō, wanisala ta thaa pi topa pao wi, ĩ ta thaa paoö. ĩ töpönö makö selekea nō hīsua apöpamani.

²⁰ Ipa noi pö! Jesus ma ta hinia totilö nō, Jesus ma talö nō, ĩ ma thapo wi, ĩ makö kupasoma. Jesus ma thapo wi, ĩ ta toita sati ipö asawö. Jesus ma thapo wi ĩ makö kupasoma kutenö, ma ta palama sinomoö! ĩ na ta kua ta, Teusö a na pö hapalo sinomo kuikiö! Teusö a na makö hapalo pola ta, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö makö pi hatukua soapamanöpökōö! ²¹ Kamakö na Jesus Cristo pata ta pi honipo opa salo, makö totiapala apa kitä. Makö totiapala apa kutenö, makö ösi temöo soatio wi, ĩ makö ösi palimipo wi, Cristo anö ĩ ta totoki kitä. Cristo anö ĩ ta totoa piale, ĩ ma ta möö läo nō, -Teusö anö sa pi ipawö- ĩ na makö kuu sinomöpökōö! Teusö ma pii hōtōo soatiöpökōö!

²² Ai töpö aiki pasiwö, -Kui. Teusö ta pitili häto mai kitä- ĩ na ĩ töpö pi kuu wi, ĩ töpö na pö pi honipo totii- hoö! ²³ Koa taka pata hili soatio wi, ĩ ta uli ha ĩ töpö huu pia ta, ĩ ma töpö täapa kōo läo nō, ai töpönö hiopö ta thaa pi topa sinomo wi, ĩ töpö na pö pi honipo naioö! Makö pi honipo päla nō maaki, pö pi mosaia totikiö! ĩ töpönö wanisala ta thaa wi, ĩ töpö manu kui, makö samimananö matimöö!

Kama sai pö na Teusö anö makö walo komakö laso kitäö!

²⁴⁻²⁵ -Teusö a totiatalo opa asawöö!- ĩ na makö kuupö. Teusö a kui na, ĩ na ai pata ta kui, ta kua satia mai kitä. Kamakö täapa kōo läo wi, ĩ a hai, ĩ Teusö a. Jesus Cristo pata ta säpamonasoma kutenö, Teusö anö makö konöma. Cristo ma hosa pia ta, Teusö a lotete epö kutenö, makö pi hatukupama taö öpa läo kitä. Makö pi makokapamani, makö pi mönahapamani, ĩ na Teusö anö makö thama taö öpaö. Önö kutenö, Teusö a wakala apii a kupoli, ĩ ta uli hamö makö toita apö, makö pi topapalo opatii, ĩ na makö kui, Teusö anö ĩ makö waloa komakö laso kitä. Teusö a wakala apö. ĩ a lö kui, pata ta sai sisawö. A lotete epö. Teusö anö töpö simöa sinomo wi ĩ a. Hi masita ta uli kupo paio mi ta, ĩ

na Teusö a kua sinomoti noai, huki ĩ na a kua soaö.
Waiha ĩ na a kua sinomo soatio kitä. Kamakö hai ĩ Je-
sus Cristo pata ma tä thapo kutenö, Teusö a kuati wi, ĩ

tä na, -Aitaköö!- ĩ na makö kuupö. ĩ na ta kua totia
kuleö!

Apocalipse

Tä uni hasulupamanö noai ĩ ta

João anö Jesus ta wäsä sinomotima kutenö, homa tili pata töpönö a peama apa nö, mötati tuu ha sanöta Patömosö tä kuo taso pamö titita wi a sai a kule, ĩ a sai na João a titikö tasoma. ĩ a sai ha a titia tä, João anö hi waheta tä säököpalöma. Tä säököpalö nö, -Jesus a na makö pewö koka kutenö, ai töpönö makö peama thama wi na ĩ na sa peama thama naia kule. Kamakö ösi na Jesus a kaikanamo sinomo wi, ai töpönö ĩ makö pewö peamati kule maaki, makö kasiapalo hõtötiopökö! Makö kasiapalo opa wi, ĩ makö na Teusö anö noa tä toita apii noa tä totoki kitä!- ĩ na João a kuuma.

Hi tä waheta säököpalö nö, 7 tökö uli kule ha Jesus a thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo noai, ĩ töpö na hi tä waheta simönöma. Hi waheta tä na ĩ töpö noa thaa nö, João anö uni tökö tapa noai, ĩ tökö uni a kateha nömöoma. ĩ tökö uni a kateha nömöo nö, -Jesus anö Sai tä sai pata peama totio kitä!- a kuu nö, -“Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ töpö sanöma na kaikana töpö kaikanamo noai, huki kamakö hai ĩ Teusö Kaikana tä, Teusö anö a saia asapalö noai ĩ Cristo a, ĩ na töpö kui, sanöma töpö na ĩ töpö kaikanamo totio nömöo wi, ĩ tä kupaso kitä! Teusö a kaikanamo mapo mai kitä!” ĩ na sa kuu kule!- ĩ na João a kuuma.

1 Jesus Cristo anö tä hasulupamanö noai, ĩ sa ta wäsä pia kule. Teusö aiki, -Tä kua piale, ĩ tä na Jesus a na makö kalipalo sinomo wi ĩ pö pi hatukuiki!- ĩ na Teusö a pi kuu salo, Jesus Cristo a na ĩ tä hasulua somapamanöma. Tä hasulua somapamani ha, Jesus Cristo anö kama hai ĩ äju tä simöpalönö nö, -Tä kua piale, João a na ĩ ta wäsätö!- ĩ na Jesus a kuuma. ĩ na a kuu ha, João sa na ĩ äju tä waloköma. **2** Kamisa na ĩ äju tä waloiki nö, kamisa na tä hasulupamanö solö noai, ai töpö na ĩ sa tä pewö a wäsä kipili. ĩ sa ta wäsä noai, hi waheta tä na ĩ sa tä pewö säököki ke. **3** Tä kua piale, ĩ tä tetepo totio mai ha, ĩ tä kupo soata pia kule. Önö kutenö, ai töpö na ai wanö ĩ waheta wa tä kateha kuköma, ĩ wa pi mönaha apa kuki kitä. ĩ Teusö tä waheta katehaö ha, ĩ tä na ai makö sömöka taiki nö, ĩ ma ta hini totiatalo opa kuköma, makö pi mönaha apa naio kitä.

Jesus a thapo wi töpö kokamo sinomo wi, ĩ 7 töpö pata

4 João sa. Jesus ma thapo wi, Ásia tä uli ha ĩ 7 makö sai pö pata kule ha ĩ makö kokamo sinomo wi, ĩ makö pewö na hi waheta sa tä simöpali ke. Huki Teusö a kutipoli, ĩ a kuo soatio laso noai, waiha hisimö ĩ a huu koo piale, ĩ Teusö anö makö totiapala apaö, makö pi topapalama apaö, ĩ na Teusö anö makö thama wi, ĩ sa tä pi ipaö. Teusö a ösi kua tolele, kaikana tä lotta wi ĩ lotami ti kotö ha ĩ a pata kule, ĩ a patanö makö totiapala naioö, makö pi topapalama apa naioö, ĩ na makö thama wi, ĩ sa tä pii naioö. **5** ĩ na Jesus Cristo anö makö thama naio wi, ĩ sa tä pi ipaö. Jesus Cristo anö pitili totii ĩ ta wäsä wi, ĩ a. Sanöma makö nomasoma, ĩ ai makö temöa konaso kitä maaki, Jesus a temöa koo somasoma. Sanöma kaikana töpö pewö na a kaikanamo totio opa wi, ĩ Jesus Cristo a.

Jesus anö makö pewö pi ipaö. Wanisala ma tä thaa noai, ĩ tänö makö huöpo lototopo opama maaki, Jesus anö makö tholoha kopamanöma. A säpamono nö, kama iä pö haa noai, ĩ tänö makö tholoha kopamanöma.

6 Makö uni kusöa kopamanö nö, kama hai ĩ pö Teusö a na makö kalipalo sinomopö, makö pewö kaikana naipalö nö, kamakönö Teusö ma täpä sinomopö, ĩ makö thapalöma. ĩ Jesus Cristo a na makö pewö aiki, -Wa totiatalo opa asawöö! Wa loteteapalo satia apawöö!- ĩ na makö kuupö. ĩ na tä kuapöö!

7 Möö nökö. Ilasi tökö na a tikiliki nö, a huu koo kitä. A huu koo pole, sanöma makö pewönö ĩ ma tä tapa apa kitä. Hii ti pakalai ti ha a sätää tä, sokopi anö a tiwöha noai, a huu kooone, ĩ töpönö ĩ tä tapa naio soata kitä. A huu koo tä, ĩ tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ a na ĩ töpö pewö ököpalo opa lälaso kitä. Awai. ĩ na tä kua totio kitä.

8 Teusö pata tä lotete epii, ĩ aiki, -Aupa sa. Ömeka sa naiwö. “Aupa sa” ta kuu pole, “Kolo sa kuo soma noai ĩ sa” ĩ na ta kuu alu kule. “Ömeka sa” ta kuu pasile, “Ola sa kuo soatio kitä” ĩ na ta kuu naia kule. Huki sa kutia, sutu upa sa kua somatioma, waiha sa huu koo, ĩ na sa kuaö- ĩ na Teusö pata tä kuu.

João anö Jesus a uni tapa noai ĩ ta

9 Kamakö, João sa, ĩ na makö kui makönö Jesus ma thapo wi ĩ makö. Jesus a na makö pewö koka kutenö, ai töpönö makö peama thama wi na ĩ na sa peama thama naia kule. Kamakö ösi na Jesus a kaikanamo sinomo wi, ai töpönö ĩ makö pewö peamati kule maaki, makö kasiapalo hõtötia kule. Teusö sa kai wäsätii, Jesus sa ta wäsätii, ĩ na sa kuati ha, sa peama pi topa salo, mötati tuu ha sanöta Patömosö tä kuo taso pamö sa thakö tasoma. **10** Sanöta Patömosö tä uli kuo taso pamö sa kutia taso tä, Jesus pata tä hai ĩ tomiku

tä wakala na Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö sa ösi simöa toitioma. Sa ösi simöa toitiö ha kamisa noa ha ta hola wi ĩ ta holamö lotete kui na, ĩ na ta hapalo loteteo kuo opama. ¹¹ Kamisa na ĩ ta pata hapalo nö, ĩ na ta kuuma: -Wa tä tapa piale, waheta tä na ĩ wa tä säökökö nö, tä simöpalöö! Epesu tä uli, Esömihina tä uli, Péhekamü tä uli, Siasita tä uli, Sahasisö tä uli, Pilatéupia tä uli, Laosiséia tä uli, ĩ na 7 tä uli kulali, ĩ ha Teusö a thapo wi ĩ töpö kokamo hätäpo sinomo wi, ĩ töpö na tä waheta simönöö!- ĩ na ta kuuma.

¹² ĩ na ta kuu ha, -Kamisa na ĩ witi pili a hapalo kule?- sa pi kuu nö, sa nomöhöa soatalo nö, 7 oto taka wakö pi hĭta thale, ĩ sa taka wakö pi talalöma.

¹³ ĩ tökö mötali na sanöma tä kupaso noai, ĩ a kui na, ĩ na a kui a huma. Kama hai ĩ haloi ösö lapeo opama. Pili a ami öpaha wäle ha ĩ ha kama hai ĩ haloi ösö halo wäoma. Pili a pesokö na oto toto halukupoma. ¹⁴ A hunuku ausio opama. Kahaneitu köiki ausi ipö, nepi tä ausi ipö, ĩ na tökö ausi kui na, ĩ na a hunuku kuoma. Koa taka sii hili kua wi na, ĩ na pili a mamö sii wakö pewö hili kua totioma. ¹⁵ Pötöosi söpala ösö lö kui, ösö sami hosali pia salo, koa taka na ösö hilälä pa ösö sopia toitaso noai ha ösö hölökö hölökömaö ha, ösö wakalapo opa kua wi na, ĩ na a ami wakala kuo soatama. Satehe epii pola kökö a kuu wi na, ĩ na a hapalo kuoma. ¹⁶ Kate a poko aminö satehe epii, 7 sitikali kökö kui kökö humöpoö. Poo a namo hētutula tä, a poo holelepalöma. Hi tä hētū sai ha motokö kua tä, motokö sii wakala apa kuo wi na, ĩ na pili a moikömö wakala kuoma.

¹⁷ ĩ sa tä talalö nö, a amiki öpahale ha, ĩ ha sa nomawö kea soasoma. Sa nomawö kea soasoma maaki, kamisa na kate a poko ami walipaiki nö, -A kili tihöö! Kolo sa kuo soma noai ĩ sa. Kolo sa kuo noai, ĩ ola sa kuo soatio kitä. ¹⁸ Sa temö öpii ĩ sa. Sa nomasoma maaki, sa temöa konasoma. Huki sa noma kota mai ha, sa temöo soatio kitä. Sanöma töpö nomasoma, ĩ sa töpö simöa kuki kitä. Ösi töpö kule, ĩ töpö sai pö ha taka lototoa apöle, ĩ sa taka häkopalö nö, ĩ ösi sa töpö simöa kuki kitä. ¹⁹ Önö kutenö, huki tä kuati pole ĩ tä, waiha tä kua piale ĩ tä, ĩ wa tä pewö tapa pia wi, waheta tä na ĩ tä pewö säökököö! ²⁰ Kate sa poko aminö 7 sitikali sa kökö humöpo pole, ĩ wa tä talalöhe, ĩ kökö na, "Ī ka pi tä uni?" wa pi kuu pole, kawa na ĩ sa ta wäsä hasulupa pia kule. Oto taka sii wakö pi hĭta thale, ĩ 7 taka wakö sii pi kui, wa tökö talalöhe, ĩ sa tökö wäsä hasulupa naio soata pia kule. 7 sitikali kökö kule, kamsanö sa töpö simöta wi ĩ töpö uni. 7 sai kökö pata ha kamisa thapo polai ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na 7 sa töpö simöta wi, ĩ töpö uni. 7 koa taka pi hĭtae, 7 sai kökö pata ha sa thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö uni- ĩ na a kuuma.

**Epesu tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na**

2 ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma: -Waheta wa tä säököpalö nö, epesu tili töpönö sa thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ

a na ĩ tä waheta simönöö! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu! "Kate a pokonö 7 sitikali kökö humöpo pole, koa taka pi hĭtale, ĩ 7 oto tökö mötali ha a huu pole, ĩ a wäo nö, ĩ na a kuu kule: ² 'Makö kuati noai, ĩ sa tä taö öpa kule. Pe epii makö kalipalo opa thali. -Päla- makö kuu mai, makö kasiapalo opa thali. Wanisala tä tha apa wi ĩ ma töpö taa wani. ĩ na tä kua tä, ai töpö aiki, -Jesus anö sa simöa sinomo wi ĩ sa- ĩ na töpö holisi kuu wi, ĩ ma töpö wapa nö, -Ma. Jesus anö ĩ töpö simöa sinomo wi ĩ töpö mai kitä. Töpö holisimo päö- ĩ na ma töpö noa thama. ³ Kamisa na, -Päla- makö kuu mai, opii makö kasiapalo opa nö, kamakönö sa thapo kutenö, ai töpönö makö pepalama apatima. Makö pepalama apatima maaki, kamisa na, -Pälaö!- makö pi kuu maama. ⁴ ĩ na makö kuati kule maaki, -Sami tä na makö tomöpo mane- sa pi kuu kule. Sömi tä kamakönö sa pii kuapili na, huki kamakönö ĩ na sa pii kua totia mane. ⁵ Sömi tä, kamakönö sa pi ipapili, ĩ tä na pö pi hatukua totikiö! ĩ tä na makö pi hatukuiki nö, -Häö! Wanisala sama tä thaa silia apa sai taköö!- ĩ na makö pi kuu nö, ĩ wanisala ma tä hosalalö nö, sömi tä makö kuati na, ĩ na pö kua totio köö! Makö kuati na, ĩ na makö kua totio köö mi tä, kamakö na sa waloiki nö, makö kule ha koa taka pi hĭta thale, ĩ sa taka pi täa konönö kitä. ⁶ ĩ na makö kua kule maaki, Nikolau töpö kuati pole, kamakönö ĩ ma tä taa wani. Ma tä taa wanine, ĩ tä topa. Nikolau töpö kuati pole, ĩ sa tä taa wani naioö.

⁷ Önö kutenö, ma ta hini pi topale, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hinia totilöheö!

Sai tä sai pata na wa palupaso wi, ĩ wa na kamisa aiki, -Teusö tä uli ha sanöma makö temöpama köo wi, ĩ tiki öpale, ĩ tiki na thomo thomo salolole, ĩ wa thomo oalöpö- ĩ na sa kuu kitä' ĩ na Jesus a kuu kuleö!" ĩ na wa kuu!- kamisa na ĩ na Jesus a kuuma.

**Esömihina tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na**

⁸ ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma: -Waheta wa tä säököpalö nö, esömihina tili töpönö sa thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ a na ĩ tä waheta simönöö! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu! "A kuo somatio noai ĩ a, waikii a kua naine, ĩ a nomasoma maaki, a temöa konaso noai, ĩ na ĩ a kuu kule: ⁹ 'Makö pepalo opati wi, ĩ sa tä taö öpaö. Wani ma tä thapo maa kule maaki, kamakö na Jesus sanö sa tä totoma wi, ĩ ma tä thapo opa kule. Ma tä thapo opöle, sa tä taö. -Juteu samakö- ai töpö holisi kuu wi, ĩ töpönö Teusö a thapo mi ipö. Sai tä sai pata thapo wi, ĩ töpö pasiwö. ĩ töpönö makö a kateha wanisala apa wi, ĩ sa tä taö. ¹⁰ Makö pepalo opa piale, ĩ tä na pö kili tihöö! Pi naka. Sai tä sai patanö wanisala tä na makö wapa pia salo. -Ī töpönö Jesus a hula hätoki kitä- a pi kuu nö, titi-ta wi a sai ha ai makö titiki kitä. Makö titia tä, 10 tä mu-mi na makö pepalo opa kitä. Makö pepalo opa nö, makö nomaso kitä maaki, kamakönö Jesus sa hula ti-

höö! Sa hula mi tä, kamakö na kaikana sa hesowa totoki kitä. Makö ösi palimipaso wi, ĩ a hesowa aiki.

¹¹ Önö kutenö, ma ta hini pi topale, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hinia totilöö!

Sai tä sai pata na wa palupaso wi, ĩ wa nomasoma, waiha ĩ wa ola noma kota mai kitä. Teusö a na wa kuo naio soatio kitä. Ösi töpö pea mapo mai, ĩ tä uli ha ai töpö huu pasio wi, polakapii ĩ töpö noma pi kupaso' ĩ na Jesus a kuu kuleö!" ĩ na wa kuu!- kamisa na ĩ na Jesus a kuuma.

**Péhekamu tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na**

¹² ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma. -Waheta wa tä säököpalö nö, péhekamu tili töpönö sa thapo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ a na ĩ tä waheta simönööl! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu!

"Poo a ola namo hētutui a poo po pole, ĩ na ĩ a kuu kule: ¹³ '-Witi ha makö pilia?- sa pi kuu mane. Kamakö hai ĩ tä uli ha ai töpö na Sai tä sai pata simöo totio wi, ĩ tä uli ha makö pilia naia kule. ĩ tä uli ha makö pilia naia kule maaki, -Jesus a pitili- ĩ na makö pi kuu sinomo nö, kamakönö Jesus sa hula maama. Sa thapo mapo mai, makö kasiapalo soatia kule. Ātipasö anö sa kai a wäsä sinomotima kutenö, kamakö kule ha Sai tä sai pata pilile, ĩ tä uli ha Ātipasö a säpalöma. A säpalöma maaki, kamisa na, -Päla- makö kuu maama. ¹⁴ ĩ na makö kuati kule maaki, wani ipii makö tomöpo maa soa kule. Sutu ha Palaki a na Palaão aiki, -Ī nakööl! ĩ na a kuaöl!- a kuu noai, huki ai makönö ĩ ma ta hini totiatalo opa kule. ĩ na Palaão a kuuma: -Isöhaeu töpö na wa hapalo nö, "Töpö sai töpömo pia salo, ukutupö tökö na töpö noamamo wi, ĩ tökö ukutupö na nii tä totokö noai, ĩ tä nii na makö iapalopökööl! Makö iapalo nö, ai tiko tä suö na makö sapäkäpalopökööl!" ĩ na wa kuu! ĩ na wa kuu ha, isöhaeu töpönö ĩ ta hini nö, wanisala tä tha apa kitäöl!- Palaki a na ĩ na Palaão a kuuma. ĩ na a kuu noai, huki ai makönö ĩ nasimö ma ta hini nömöo nö, wanisala ma tä thaa hõtöa kule. ¹⁵ ĩ na tä kua tä, Nikolau töpönö ta wäsä sinomo wi, ai makönö ĩ ma ta hinia naia kule. ¹⁶ Önö kutenö, kamakö aiki, -Teusö sa ta hini totio mai, ai tiko sa ta hiniatala silia apa sai taka.

Wanisala sa tä thaa pole, ĩ sa tä hosalö nökö o- ĩ na makö pi kuupökööl! ĩ na makö pi kuu mi tä, wanisala ma tä thaa wi, ĩ makö na sa wasu huu kitä. Pili sa kai na poo sa holelepali wi, ĩ sa poo wasu kai huu kitäöl!

¹⁷ Önö kutenö, ma ta hini pi topale, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo wi ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hinia totilöö!

Maná tä nii sosale, Sai tä sai pata na wa palupaso wi, ĩ wa na ĩ sa tä nii totoki kitä. Maa ma ausi ipii, ĩ maa ma na tute wa hilo pole, ĩ sa tä säökökö nö, kawa na sa tä totoki kitä. Wa hilo wi ĩ tä säököle, ai töpönö ĩ tä taö pasia mai kitä. Kama wa hilo wi, ĩ kama wanö ĩ wa tä

taö sisaö' ĩ na Jesus a kuu kuleö!" ĩ na wa kuu!- kamisa na ĩ na Jesus a kuuma.

**Siasita tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö na**

¹⁸ ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma: -Waheta wa tä säököpalö nö, siasita tili töpönö sa thapo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ a na ĩ tä waheta simönööl! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu! "Koa taka sii hili kua wi na, ĩ na pili a mamo sii wakö hili kua hõtöo wi, pötöosi ösö hölököpalöma, ösö wakala apö kui na, ĩ na pili a ami huu wi ĩ a ami wakala apö kuö hõtöi, ĩ na Teusö a hai ĩ pelupö a kui, ĩ na ĩ a kuu kuleö!

¹⁹ 'Huki makö kuati pole, ĩ sa tä taö öpa. Ai ma töpö noima apaö, -Jesus a pitili- makö pi kutii, Teusö a na makö kalipalo opaö, makö kasiapalo opaö, ĩ na makö kuati pole, ĩ sa tä taö öpa. Kamakönö Jesus sa thapo tute tä, toitai ma tä thama maaki, huki toitai ma tä thaa pala apaimati, ĩ sa tä taö öpa. ²⁰ Toitai ma tä thaa pala apa kimati maaki, -Sami tä na makö tomöpo maa sisata kule- sa pi kuu kule. Jesapeusoma aiki, -Teusö sa kai wäsä sinomo wi ĩ sa- a kuti wi, ĩ ma wasuatala maa kule. Kamisa na töpö kalipalo sinomo wi, Jesapeusoma anö ĩ töpö mönama nö, piliso wanisalai tiso ha töpö simöatii. ĩ töpö na ta wäsä nö, -Ukutupö tökö na töpö noamamo wi, ĩ tökö ukutupö na nii tökö totoma noai, ĩ tökö nii na makö iapalopökööl! Makö iapalo nö, ai ma töpö po mane maaki, ĩ ma töpö mamopalamapökööl!- ĩ na a kutii. ²¹ Jesapeusoma a na, -Wano töpö sapäkama tihööl! Ai tiko töpö wano na a sapäko tihööl!- ĩ na sa kuu tetea apa waikia kule maaki, ai tiko töpö wano sapäkama pi topa apati salo, sa hini mane. -Häö. Wanisala sa tä thaa waniwööl!- a pi kuu mane. ²² Önö kutenö, Jesapeusoma a, ĩ anö wano töpö sapäkama sinomo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö aiki, -Wanisala sa tä thaa kota mai kitäöl!- töpö kuu mi tä, Jesapeusoma sa häsiapakö nö, ĩ sa pilia komakö nö, ĩ a na wano töpö sakapalo pole, ĩ sa töpö pewö peama apa kitä. ²³ Jesapeusoma a hai ĩ ulu sa töpö sälali kitä. Kama hai ĩ ulu sa töpö säpali ha, sa thapo wi ĩ töpö kokamo hätäpo sinomo wi, ĩ töpö pewö aiki, -Sanöma makö pi tapotio wi ĩ tä, ma tä pi ipa wi ĩ tä, ĩ na tä kui, Jesus anö ĩ tä pewö taö öpaö- ĩ na ĩ töpö pi kuu kitä. Makö kuati noai, ĩ sa tä noa totoki kitä.

²⁴ Ai siasita tili makönö Jesapeusoma ma kai a hini totiatalo opa kule maaki, ai makönö ĩ ma kai a hini pasio mai, ĩ ai makö kua pasia kule. -Sai tä kai pata hasulupamanö noai, ĩ ta- ĩ na ai töpö kuu wi, ĩ ma ta hini pasio maama. Pei. -Ī na pätawö. Kamisanö makö noa thaa kōo mai kitä- ĩ na sa kuu kule. ²⁵ -Masita tä uli ha sa huu kōo paio mi tä, pitili ma ta hini waikio noai, ĩ ta hini totioöl!- ĩ na makö noa thaa sisa kule.

²⁶⁻²⁸ Sai tä sai pata na wa palupaso wi, ĩ wanö toitai sa tä thama pi topa wi ĩ wanö ĩ wa tä thama mapo mi ipö tä, kamisanö ĩ wa kaikanapali kitä. Masita tä uli na töpö pilipai, ĩ töpö pewö na ipa hao anö sa kaikanamoma kua noai na, kamisanö ĩ na ĩ wa kaikanamoma thama naio kitä. Kamisa kaikanamo lotete kui na, ĩ na

wa kaikanamo lotetea kua naipaso kitä. Söpala ösö lapei ösönö töpö sä wi, ĩ ösö lotete kui na, ĩ na wa kaikanamo wi, ĩ na ĩ tä lotete kupaso kitä. Wa kaikanamo lotete epö salo, ai töpönö wa wanipo sinomo wi, ĩ wa töpö pewö mapamani kitä. Masita hapoka wania kupaso wi na, ĩ na ĩ wa töpö wania thapali kitä! Hena tä sai tä sitikali wakala apii, ĩ a sitikali toita apö kui na, ĩ na wa kaikana toita apii wa kupaso wi, kawa na ĩ sa tä totoki kitä.

²⁹ Önö kutenö, ma ta hini pi topa wi, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo salo, ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hini totioö! ĩ na Jesus a kuu kuleö! ĩ na wa kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

**Sahasisö tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö na**

3 ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma: -Waheta wa tä säökopalö nö, sahisisö tili töpönö sa thapo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ a na ĩ tä waheta simönö! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu! "Teusö a ösi kua tolele, ĩ a pata thapo wi ĩ anö 7 sitikali kökö kui kökö humöpo pole, ĩ na ĩ a kuu kule: 'Makö kuati pole, ĩ sa tä taö öpaö. Ai töpönö makö a kateha nö, -Teusö ma thapo totio wi, ĩ makö waikiwö. Teusö ma kai a hini totiat-alotiwö- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, Teusö ma kai a hini mi ipö. ² Pö nanö! Wani ipii kamakönö sa kai a hini pole, ĩ sa kai hini palaloheö! Ma tä hinipalaalö mi tä, kamakönö sa kai a hini maa totipaso kitä. Kamakönö sa hulaki kitä. Ipa Teusö aiki, -Makö kuati wi ĩ tä makokoa maneö!- ĩ na a pi kuu ha, kamakö na ĩ na sa kuu kule. ³ Önö kutenö, kamakö na Teusö ta wäsä tä, ĩ ma ta hininö noai, ĩ tä na pö pi motöpo tihö! ĩ ma ta hininö nö, -Wanisala sa tä tha apatipili, ĩ sa tä thaa kotta mai kitä!- makö pi kuu! Makö naa mi tä, makö pi motöla tä a thomömo wi a waloa kua hätoki wi na, ĩ na makö pi motöa kula tä, ĩ na kamisa waloa kua hötöa hätotaki kitä. ⁴ ĩ na sa kuu ke maaki, ai sahisisö tili makönö kamakö hai ĩ haloi ma ösökö samima pasio maama. -Wanisala ma tä thaa pasio maama- sa kuu alu kule. ĩ makö topa asa kutenö, haloi ösökö ausi ipii ĩ ma ösökö halolö nö, kamisa solo makö hupalo asatio kitä.

⁵ Sai tä sai pata na wa palupaso wi, ĩ wanö haloi ösökö ausi ipii ĩ wa ösökö haloa naini kitä. Töpö ösi palimi ipii ĩ töpö a hilo wi ĩ tä säököle, ĩ tä waheta na ĩ wa hilo wi ĩ tä säöka naine, ĩ sa tä sanöpa mai kitä. Ipa hao a, kama hai ĩ äju töpö, ĩ na töpö kui töpö na kamisanö wa kateha nö, -Sa thapo wi ĩ a- ĩ na sa kuu hoka apa kitä.

⁶ Önö kutenö, ma ta hini pi topa wi, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo salo, ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hini totioö! ĩ na Jesus a kuu kuleö! ĩ na wa kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

**Pilatéupia tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi, ĩ töpö na**

⁷ ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma: -Waheta wa tä säökopalö nö, pilatéupia tili töpönö sa thapo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ a na ĩ tä waheta simönö! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu! "A pitilimo opa wi, Teusö anö ĩ a saia asapalö noai, sutu upa Davi a kaikanamo lotete opa kuo noai na, ĩ na ĩ a kaikanamo lotete epö kuö hötöwö. A kaikanamo pole, ĩ ha taka lale, ĩ anö ĩ taka häkopalöma, ai tänö ĩ taka laa koo mai kitä. ĩ na tä kua tä, ĩ anö ĩ taka laa kököma, ai tänö ĩ taka häkopa kota mai kitä. ĩ a kaikananö ĩ na tä kuu wi ta wäsä pia kule. ⁸ 'Makö kuati pole, ĩ sa tä taö. Pe epii makö loteteapalo totia mane maaki, kamakönö sa kai a hini totiatalo opa thali. Kamakönö sa hosa maama. Kamakö palu ha taka holele, kamisanö ĩ sa taka häkopali ke. Sa taka häkoa waikipalöma kutenö, ai tänö ĩ taka laa koo mai kitä. ĩ taka na makö lisia totipaso kitä. ⁹ Sa kai a hiniö! Ai töpö aiki, -Juteu sa. Teusö sa thapo wi ĩ sa- ĩ na ĩ töpö kuu kule maaki, Teusö a thapo mane. Sai tä sai pata thapo wi ĩ töpö pasiwö. Kamakö na ĩ sa töpö walomaki ha, -Teusö anö hi pilatéupia tili töpö pi ipawö- ĩ na sa töpö pi thama kitä. ¹⁰ -Makö pepalo opati kule maaki, pö kasiapalo satia apaö!- kamakö na sa kuu noai, ĩ ma ta hinia totia apötalöma kutenö, makö kasiapalo hötöoma. Makö kasiapalo opama kutenö, waiha kamisanö makö noama hötöo kitä. ĩ tä uli pewö hamö töpö pili-pai, ĩ sa töpö wapa kuköma, ĩ töpö pewö pepalo opa wi tä kupaso kitä. Ai töpö pewö pepalo opa kitä maaki, makö noama asa kitä. ¹¹ Lope epii sa huu koo pia kule. Makö pi mosawiki nö, sa kai a hua totilöheö! Kamakönö sa kai a hini mapo mi tä, Sai tä sai pata na makö palupaso wi, Teusö anö ĩ tä noa totoa piale, ai tänö ĩ tä noa thomöa läo mai kitä.

¹² Teusömo wi a sai lototomapo wi, ĩ ti pata hĩta kule na, ĩ na Sai wa ta pata peama wi, kamisanö ĩ na ĩ wa thama hötöo kitä. Teusömo wi a sai ha ti hĩtale, ĩ ti hĩta kuo soatio kua wi na, ĩ na Teusö a sai pö na ĩ na wa kuo kuo soatio kitä! Kawa na ipa Teusö a hilo wi, ĩ sa tä säökökö kitä. Tute tute Jetusalēi tä uli ha Teusö a kupoli, ĩ tä uli itho laso pialei, a sai pata hilo pole, ĩ sa tä säököa naiki kitä! Tute sa hilo pole, Jesus sanö kawa na ĩ sa tä säököa naiki kitä!

¹³ Önö kutenö, ma ta hini pi topa wi, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo salo, ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hini totioö! ĩ na Jesus a Kaikana kuu kuleö! ĩ na wa kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

**Laosiséia tili töpönö Jesus a thapo salo,
ĩ töpö kokamo sinomo wi ĩ töpö na**

¹⁴ ĩ na a kuu nö, ĩ na a kuu nömöoma: -Waheta wa tä säökopalö nö, laosiséia tili töpönö sa thapo wi, ĩ töpö na ai sa tä simöta wi, ĩ a na ĩ tä waheta simönö! ĩ tä waheta na, ĩ na wa kuu! "A wäo piale, ĩ a pitili ipö kutenö, 'Awai. Teusö a kuu wi ĩ pitili ta' ĩ na makö pi

thamaö. Ī a pitilimo opa wi, Teusö a wäsä pitilia sinomo opa wi, ĩ a na Teusö anö ĩ tä pewö pata thapanöma. Masita tä uli ha tä pewö pata kule ĩ tä, masita tä uli hētu pata ha tä kule ĩ tä, ĩ tä pewö pata thapanöma. Pi naka. A pitilimo opa wi, ĩ na ĩ a kuu kule: ¹⁵ 'Makö kuati pole, ĩ sa tä taö. Tuu sopii tuu kui na, ĩ na makö kuö mi, tuu ösö holelei tuu kui na, ĩ na makö kuö mi, tuu utiti ipii tuu kui na ĩ na makö utiti kua kule. Kamakönö sa wanipo mane maaki, kamakönö sa pii mi. Sa pii aköna, -Topa- sa pi kuu pi. Sa wanipo aköna, -Ī nakö päla- sa pi kuu pi. ¹⁶ Sa wanipo mi, sa pii mi, ĩ na makö kuaö ha, maa tuu utiti kui na, ĩ na makö kuö. Ī na makö kuö kutenö, maa tuu utitii tuu holelea thapali wi na, ĩ na makö thapali kitä. ¹⁷ Kamakö aiki, -Wani sama tä thapo opaö. Samakö honimo mi ipö. Samakö puko opatii- ĩ na makö kuu kule maaki, makö pi moti ipö. Makö pi tomöwö mi. Makö wanisala. Teusö anö tä totoma wi, ĩ ma tä thapo mi. Toitai ma tä thatala mi kutenö, sinoi töpö kupalo kuati wi na, ĩ na makö kui makö hupalotii. Teusö ma taö totio mi kutenö, makö uni höpöpö öpö.

¹⁸ Önö kutenö, ĩ na sa kuu kule. -Oto tä sai toita apö kui na, ĩ na tä kui, kamisanö sa tä totoma wi, ĩ tä täalälöheö! Ī ma tä tälöma, makö honimo mai kitä! Kamisa na haloi ösö ausi ipii ösö täa naiananöheö! Ī ösö na makö halotaköma, toitai ma tä thaa kuköma, makö möamö pi kilihio wi, ĩ tä matasoö. Ī na tä kua tä, kamisanö pili mamö uni hönöma wi, ĩ nasimö tuu uni sua naiananöheö! Ī ma tuu sulöma, pili makö mamö ha ma tuu kemaköma, makö höpöpö mai kitä- kamakö na ĩ na sa kuu. ¹⁹ Sa töpö pi ipa wi, ĩ töpö na, -Ī na makö kua maikiö!- ĩ na sa kuu sinomoö. -Ī töpönö wanisala tä thaa kota maapökö!- sa pi kuu nö, ĩ sa töpö makokopama sinomoö. Önö kutenö, pö pi tapoa totikiö! -Wanisala sa tä hosälö nö, ĩ wanisala sa tä thaa kota wani ipöö!- ĩ na pö pi kuu! ²⁰ Hini nökö. Pili wa kotopö sai päka holeo pa sa öpataiki nö, -Sa lisipamanöö!- sa kuti kule. Ī wa ta hinalö nö, wa taka häkotali ha, au sai a päka ha sa lisia soataso kitä. Sa lisia soatalo nö, kawa na sa noimo nö, makö iapalo soata pia kuleö!

²¹ Sai tä sai pata na wa palupaso wi, ĩ wa na, -Hapo. Kawa solo, kaikana hai ĩ lotami ti kaikana ti na makö loköpöö! Sai tä sai pata na sa palua totipasoma kutenö, kaikana ti na ipa hao a lole, ĩ ti na ĩ na sa loa kua naikö noai na, ĩ na kaikana ti na sa lole ha, ĩ ti na ĩ na wa loa kua naiköpöö!- sa kuu kitä.

²² Ma ta hini pi topa wi, ĩ makönö ta hinia totilöö! Ai töpönö Jesus sa thapo salo, ĩ töpö kokamo sinomo wi, Teusö a ösi kua tolele, ĩ töpö na ĩ a kuu wi, ĩ ta hini totioö! ĩ na Jesus a kuu kuleö! ĩ na wa kuu!- ĩ na Jesus a kuuma.

Hi tä hētu ha Teusö a kulali, ĩ ha töpö Teusömo wi ĩ ta

4 Ī na Jesus a kuu noai ha, ai sa tä uni tapa kotama. Hi tä hētu ha Teusö a kulali, ĩ ha taka holeo wi, ĩ sa taka häkoa tapama. Ta pata hola lope epö kui na, ĩ na ta pata hapalo lope epö kui, kamisa na ĩ ta pata hapalo

waikio noai, kamisa na ĩ ta pata hapalo köoma. Pi na ta kuuma: -Hapo. Hisimö a huoki solöö! Tä kua piale, kawa na ĩ sa tä möma pia kuleö!- ĩ na ta pata ha kuuma.

² Ī na ta pata ha kuu noai, ĩ tökö soatawö Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö sa simöa totioma. Hi tä hētu ha Teusö a kulali, ĩ ha kaikana hai ĩ lotami ti hötopoli, ĩ ti ha ai tä lotioma. ³ Maa ma ose noa apii, ĩ jasöpi ma wai hilo wi ĩ ma wai, ai ma wai noa apö nai soatai, ĩ sáhasiu ma wai a hilo kua wi ĩ ma wai, ĩ makö wai wakala apö kui na, ĩ na kaikana tä hai ĩ lotami ti na a lotile, ĩ na ĩ a moikömö wakala kuo höttö soatama. Kaikana ti lotami ti hötole, ĩ tä tutakö pewö hamö olökö sii äsokoma. Esömetauta ma wakala kui na, ĩ na ĩ olökö sii wakala kuoma. ⁴ Ī kaikana ti lotami hötole, ĩ ti tutakö pewö hamö ai kaikana tipö satehe epii, tipö höto äsokoma. ²⁴ tiki wai tiki höto äsokoma. Ī tiki ha pata töpö satehe epii, ĩ 24 pata töpö kui töpö lohomoma. Kama töpönö haloi ösökö ausi ipii ösökö haloalälö nö, pili töpö he na oto hesowa pö sohoalälö nö, töpö lohomoma. ⁵ Ī töpö mötali ha kaikana ti lotami ti hötole, ĩ ha tä pata sami samimo opaö, ta pata hapalo opaö, sanö ta pata kua naia soataa, tä pata kua apama. Ī ti kotö ha 7 asawa tökö wakö sii hilipalo kule. Ī 7 asawa tökö wakö sii hilipalo pole, ĩ Teusö a ösi kua tolele, ĩ a uni pata. ⁶ Kaikana tä lole, ĩ hisi hisimö, kosoto tuu kui na ĩ na walala tä pata kui, kötisötau maa makö walala kui na ĩ na tä kui tä walala pata pama.

Kaikana ti lotami ti hötole, ĩ ti kotö ha 4 töpö kui ĩ temö temö töpö öpa äsokomoma. Ī pili töpö mamö kuo opama. Pili töpö kotopö hamö pili töpö mamö sälähä äpö, pili töpö hõo hamö ai töpö mamö sälähä äpö, ĩ na töpö mamö satehe sälähämo opa kuoma. ⁷ Töpö öpatile, ĩ ai a hai, öla a pata kui na, ĩ na ai a pata kuö höttöwö, ai a soatawö, paka wano a pata kui na, ĩ na ai a pata kuö höttö soatawö, ai a soatawö lö kui, sanöma tä moikimö kui na, ĩ na ai a moikimö pata kuö nai soatawö, ai a pata nai soatawö lö kui, nonosi a pata katä kua wi na, ĩ na ai a pata mömomö kuö soatawö, ĩ na töpö pata kui töpö pata kuoma. ⁸ Ī 4 temö temö töpö öpale, ĩ töpö maiki pewö pata kuo opama. Ai a na 6 maiki kua, ai a na 6 maiki sätää höttöö, ai a na 6 maiki kua höttöa, ai a na 6 maiki kua höttöa, ĩ na töpö maiki pata kumoma. Pili töpö maiki hõo pata hamö töpö mamö sälähämo opama. Pili töpö maiki kotopö pata hamö ai tä mamö pata sälähämo opa naio soatama. Ī tä wakala pewö pata hamö ĩ töpö pewö pata amamo soatioma. Amamo soatia tä, tä muuma konasoö, tä halua konasoö, tä wisa konasoö, tä halua konasoö, ĩ na ĩ töpö pata amamo soatia tä, ĩ na tä wakala hasua kupasoma. Ama ta thaa noai ĩ na ĩ tä ama kua:

-Teusö anö wanisala tä thaa pasio mi ipii ĩ ai.

Teusö anö wanisala tä thaa pasio mi ipii ĩ ai.

Teusö anö wanisala tä thaa pasio mi ipii ĩ ai.

Teusö a lotete hasu upö asai, ĩ ai.

A kuo soma noai ĩ ai.

A kua nömöa köone, ĩ ai.

A walo nömoo kōo piale, ī ai-
ī na tā ama kui, tā ama thaa sinomotima.

⁹ Kaikana tā lota wi ī ti na kama a lotile, ī a temō kuo soatio wi, ī a na ī 4 temō temō tōpō kui tōpō amamo tā, -Wa lotete hasuwō ōpō asawō. Wa totiatalo hasuwō ōpō asawō. Aitakōō! Kawanō samakō pewō totiapala apati wi ī waō!- ī na tōpō amamo nō, tōpō kuu kōatalotima. Tōpō kuu kōataloti tā, ¹⁰ mōtali ha a lole, ī a kotō ha 24 pata tōpō kui tōpō māi poa soataiki nō, tōpō Teusōmo nō, ī a na tōpō pi tapomo opatima. Ī kaikana tā pata lotile, ī a kaikana tā pata na tōpō pi tapomo kuiki nō, ī tōpō pewōnō tōpō palupaso noai ī tōpō hai ī kōkō hesowa pewō sopo polai, ī kōkō hesowa pewō hasua soatalalō nō, kaikana tā kotō ha ī hesowa kōkō pewō paa soatakōma. Hesowa kōkō paa soatakō nō, ī na tōpō kuuma:

¹¹ -Kamisamakō hai ī Teusō a pata! Kawanō ī wa tā pewō pata thalalōma. Ī wa tā pewō pata thapa pi topa salo, wa pi tapoa soataiki nō, wa tā pewō pata thapalōma. Ī wa tā pewō pata thapa pi topa totio noai, ī tā pewō pata kua totia hōtōa. Ōnō kutenō, kawa na, "Kawa Teusō wa lotete hasuwō ōpō asawō. Wa totiatalo hasuwō ōpō asawō. Wa lotete sati ipō" ī na makō pewō kuupōkō-
ī na pata tōpō kuuma.

Oweha anō waheta tā hākopa piale, ī a

5 Ī na tā kua tā, kaikana lota sinomo wi ī ti na kama kaikana tā lotile, ī kate a pokonō waheta tā sāōkama pi hāsokamai, tā sāōkama pi po pole, ī sa tā tapama. Tā pi sāōkama hētutui, ī tā ola kōo pa 7 tā sōtikipō sutia kula tā, tā pi sāōkama hāsokama po pole, ī sa tā talalōma. ² Ī tā pi sāōkama hāsokama pi po pole, ī sa tā talalō nō, āju tā lotete epīi, ī sa tā taa nōmōnanōma. Ī āju tā aiki, -Waheta tā sutia lototoa pāla tā maaki, ai tātō toitaī tā thaa sinomo kutenō, ī anō sōtikipō tōkō hasu hasuma nō, waheta tā hākopa taō ōpa wi, ī nasimō ai tā kule kitā?- ī na lope epīi a kuuma. ³ A kuma maaki, ai tā kuo maama. Hi tā hētū hamō tōpō kule ī tōpō, hi tā uli ha ai tōpō kule ī tōpō, hi tā komo hamō ai tōpō kupokili ī tōpō, ī na tōpō kui tōpō na a kupalo hātāpo hōtōoma maaki, tā waheta hākopalō nō, tā waheta sāōkōle, ī tā mōo taō ōpa wi, ī ai tā kuo maama. ⁴ Ī tā waheta hākopalō nō, tā waheta sāōkōle, ī tā mōo taō ōpa wi, ī ai tā kua mi kutenō, sa ōkōpalo opatima. ⁵ Sa ōkōpalo opaō ha, kamisa na ai pata tā aiki, -A ōkōpalo tihōō! Jutā a hai ī pelupō tolewō tōpō pata kule, ī ai a hētū hai, kaikana tā Davi a kuo noai, ī a hai ī ola tolewō tā hai, ōla a pata hilo wi, ī a palua asa waikipasoma kutenō, 7 sōtikipō tōkō sutile, ī anō ī tōkō hasu hasuma taō ōpa kitā. Ī tōkō hasu hasuma hōtōtōa toitalo nō, tā waheta haposeama taō ōpa kitā- ī na ī ai pata tā kuuma.

⁶ Ī na a pata kuu ha, kaikana tā hai ī lotami ti hōtole ha, ī ha 4 temō temō tōpō ōpa āsokole ha, ī tōpō hōo ha pata tōpō ōpa tulekea naine, ī tōpō mōtali ha oweha a okalo wai hōtoa tā, sa wai talalōma. Sa talalō nō, -Ki a nomaso noai, ki ī a hātoa?- ī na ī oweha a okalonō

sa pi thamama. Sonakōpō satehe epīi, ī 7 sonakōpō kuoma. Ī na tā kua tā, pili a mamō lō kui, mamō satehe epīi, ī 7 pili a mamō kuoma. Pili a mamō hai, Teusō a ōsi kua tolele, masita tā uli pewō hamō Teusō anō ī a simōnō noai, ī a uni.

⁷ Ī na tā kua tā, oweha a okalo holetaiki nō, kaikana tā lotile, ī anō kate a pokonō waheta tā sāōkama pi po pole, oweha a okalonō ī tā sāōkama pi tāa soatalōma. ⁸ Ī tā waheta sāōkama pi tāa soatali ha, 4 temō temō tōpō, 24 pata tōpō, ī na tōpō kui, ī oweha a okalo kotō ha ī pili tōpō maekonō tōpō hīta thaa soatakō nō, tōpō māi poa soatakōma. Sōpala ōsō toto thata thatamaō ha ama ta thaa sinomo wi, ī tōpōnō ī nasimō tōkō poma. Oto tōkō tasa ose ōsimō wai ha pāhi pāhi tā nisanmō hālālāamō toita apīi, ī tōkō pi po naio soata-mae. Ī pāhi pāhi tā lō kui, Teusō a na kama hai tōpō hapalo wi, ī tā uni. ⁹ Ī tōpōnō ama tā tutei tā ama ha thama. Pi na tā ama ha kui tā ama ha thama:

-Kawa totiatalo opa asatio salo,
kawanō ī waheta wa tā sua taō ōpa asa kitāō!
Wa tā sulō nō, sōtikipō tōkō sutitile,
ī wa tōkō sōtikipō hāko hākoma taō ōpa asa kitā.
Hii ti pakalai ti ha wa pi hītākōhe nō, wa sāpalōma.
Wa sāpalō noai, ī wa iā pōnō sanōma wa tōpō tāa konōma.

Pata tōpōnō tōpō kai kule ī tōpō,
ī tā uli pewō hamō tōpō hapalo aipīi, tōpō pewō pata kua apōle ī tōpō,
ai tōpō lōlōhō, ai tōpō usi, ai tōpō ausi, ī na tōpō kui tōpō,
hi masita tā uli pewō hamō tōpō pata pilipai, ī tōpō pewō pata,
ī na tōpō kui, kawa iā pōnō ī ai wa tōpō tāa konōma.
Teusō a na wa tōpō totoki pia salo, wa tōpō tāa konōma.

¹⁰ Wa tōpō tāa konō noai, Teusō a na ī tōpō kalipalo sinomopō,
ī tōpōnō Teusō a tāpā sinomopō, wa tōpō tāa konōma.

Wa tōpō tāa konō noai, ī tōpō kaikanamo naio kitāō!
Masita tā uli pewō hamō tōpō pilipai, ī tōpō pewō na ī tōpō kaikanamo kuki kitāō!-
ī na ama tā kuu wi tā ama ha thamae.

¹¹ Ī na tā kua tā, sa tā mōo kōō ha, āju tōpō satehe epīi sa tōpō talalōma. Sitikali kōkō satehe epō kui na, ī na āju tōpō satehe epīi tōpō kui, sa tōpō talalōma. Kaikana ta pata lole, ī tā kotō na ai 4 temō temō tōpō ōpa tulekele, ī tā hōo ha pata tōpō ōpa tulekea naine, ī tōpō kotō ha ī āju tōpō satehe epīi tōpō ōpa tulekeo naioma. ¹² Ī āju tōpō ōpa tulekeo naio noai, ī tōpō pewōnō lope epīi ama ta thaa nō,

-Oweha a okalo wai sāpalōma kutenō, ī tōpō pewō na ī a kaikanamopōō! Sanōma tōpō, sai tōpō, āju tōpō, wani tōkō pewō, ī na ī anō ī tōkō pewō thapo kuapōō!
A pi mosawi kui na, ī na ī a pi mosawi kuo soatiopōō!
A lotete kui na, ī na ī a loteteo kuo soatiopōō! "Kawa hai, pata waō!" tōpō pewō kuupōkōō! Ai tōpō pewō na wa

hasua asapasopöö! "Wa totiatalo opati asawöö" ĩ na kawa na töpö pewö kuupököö!- ĩ na ama ta thaa nö, ĩ na ĩ töpö kuuma.

¹³ ĩ na tä kua tä, sa tä möö nö, hi tä hētu ha Teusö a kulali, ĩ ha töpö kupoli ĩ töpö, masita tä uli hamö sanöma töpö kua naine ĩ töpö, ĩ tä uli komo hamö töpö kupokili ĩ töpö, mötati tuu pata ha töpö kule ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö ama ta thaa wi, ĩ sa tä ama ha hininöma. Pi na tä ama ha kuu wi tä ama ha thama:

-Kama hai ĩ lotami ti na kama kaikana a lotile ĩ a, oweha a okalo, ĩ na töpö kui töpö na, "Makö totiatalo opati asawöö! Kamakö hai, ĩ pata maköö! Ai töpö na makö hasuha asapasopöö!" ĩ na töpö pewö kuu soatio kuköpököö!-

Ĩ na ama ta thaa nö, ĩ na ĩ töpö pewö kupalotima.

¹⁴ ĩ na töpö kupaloti ha, ĩ 4 temö temö töpö aiki, -Awai. ĩ naköö!- ĩ na ĩ töpö kuu hõtöoma. ĩ na töpö kuu hõtöoö ha, masita tä uli ha pata töpö maeko hĭta thaa soataiki nö, Teusö a na ĩ töpö pewö pi tapoa soataiki nö, -Teusö ai. Wa pi ipawöö! Wa totiatalo opawö- ĩ na ĩ töpö pi kuu soatasoma.

Sõtikipö tökö sutitile, ĩ tökö

6 ĩ na tä kua tä, sa mamö tetela tä, sõtikipö tökö sutitile, ĩ 7 tökö kui tökönö tä waheta kasö patetepo äkököa apöle, oweha a okalonö sami tä hoköpalöma. ĩ tä hoköpalö noai, ĩ sa tä talalö nö, 4 temö temö töpö kule, lope epii ai tä hapalo kuköma, sanö ta pata klau klaumo kua wi na ĩ na ĩ a hapalo kuu nö, -Hapo!- a kuuma.

² ĩ na ĩ a kuu ha, sa tä moni möö kuki maaki, kapalu a ausii sa talalöma. ĩ kapalu a kai huu pole, ĩ anö silaka nai poma. ĩ a na a palupaso noai ĩ a hesowa totoköma. ĩ hesowa a, silaka nai naiwö, ĩ na ĩ tökö kai hua kua soasolöö. ĩ tökö kai hua soatalolö nö, ai töpö peama sinomo pi topa apa kutenö, töpö pewö peama soata tasoma.

³ ĩ na tä kua tä, oweha a okalonö sami sõtikipö tä hoköa waikipalö noai ha, ai sõtikipö tä hoköa nömöa kotalöma. Tä hoköa nömöa kotali ha, sa sömöka taa pasia tä, ai temö temö tä aiki nömöwö, -Hapo!- ta kuuma.

⁴ ĩ na a kuu tä, ai kapalu a hanahai a huma. ĩ kapalu a kai huu wi, ĩ kama na ai pata tä aiki, -Masita tä uli hamö töpö kule, ĩ töpö säpaso totio wi, ĩ wa tä thamaö!- ĩ na ai pata tä kuuma kutenö, ĩ anö poo a pata täa soatalö nö, kapalu a kai ekua soataköma.

⁵ ĩ na tä kua tä, oweha a okalonö polakapi sõtikipö tökö hoköa waikitalö noai ha, ai tä hoköa nömöa kotalöma. Ai tä hoköa nömöa kotali ha, sa sömöka taa nömöa kota tä, ai temö temö tä aiki nömö kotawö, -Hapo!- ta kuuma. ĩ na ta kuu pa, sa tä moni möö kuki maaki, kapalu a usi ipii sa talalöma. ĩ kapalu a kai huu pole, ĩ anö soatawö hute wapa wi ĩ tä söpöpo pole. ⁶ ĩ tä, 4 temö temö töpö mötali ha sanöma tä hapalo kua wi na, ĩ na ta hapalo kuu wi, ĩ sa ta hinima. ĩ na ta kuti-ma. -Tä uli oi ipö kutenö, nii tä noa apö. Sami tä wakala na ai tä kalipalo wi, ĩ tä noa na sami kaukösö a kasö

wai he wäle ha tötiiku mo kopeke löa he wäa pä-talöpöö! ĩ na tä kua tä, sami tä wakala na ai tä kalipalo wi, ĩ tä noa na 3 kaukösö a kasö wai he wäle ha tötiiku mo kopeke löa he wäa päataköpöö! Tapu tapu tuu, upa mo puu, ĩ na tuu kui tuu wanisalama tihöö!- ĩ na ta ku-uma.

⁷ ĩ na tä kua tä, oweha a okalonö ĩ 3 sõtikipö tökö hoköa waikipalö noai ha, ai tä hoköa nömöa kotalöma. Ai tä hoköa nömöa kotali ha, sa sömöka taa nömöa kota tä, ai temö temö a waiki totii aiki, -Hapo!- ta ku-uma.

⁸ ĩ na ta kutasö ha, sa tä mötaalöma, kapalu a hanei, a kai hupole ĩ a, ĩ na killi sa tökö talalöma. ĩ kapalu a kai huu pole, ĩ a na, -Ai töpö säpa wi ĩ ai- ĩ na ai töpö kuutoma. ĩ a na ösi töpö noka naisolöma. Ai tänö ĩ töpö huu pole, ĩ töpö lotetepamani nö, -Sanöma ma töpö säa häkikilalöpöö!- ĩ na ĩ töpö noa thama. -Poo kökö, oi oi tä, wasu wasu tä, uli hamö salo pö waitili hupalo wi ĩ pö, ĩ na tökö kui tökönö sanöma ma töpö säa häkikia totimananöpöö!- töpö noa thama.

⁹ ĩ na tä kua tä, oweha anö 4 sõtikipö tökö hoköa koo waikitalö noai ha, ai tä hoköa nömöa kotalö nö, söpala ösö matakali tiki kule, ĩ tiki hösöka ha Teusö a na salo a säpalö noai ĩ a totoköpö tä thama sinomo wi, ĩ sa tiki talalöma. ĩ tiki komo ha ai ösi sa töpö taa nainanöma. ĩ töpönö Teusö a kai a wäsä mapo mi ipö ha, ai töpönö ĩ töpö säpalö noai, ĩ ösi sa töpö talalöma. ¹⁰ Lope epii ĩ töpö hapalo nö, ĩ na töpö kuuma: -Teusö ai. Wa kaikana lotete hasu upö asai, ĩ wa. Wanisala wa tä thaa pasio mi ipö. Wa pitilimo opaö. Wa thapo mai, ĩ wa töpö peama haiatalo mi salo. Samakö säpalö noai, ĩ tä na samakö nö sua haiatala mi salo- ĩ na lope epii töpö kuuma.

¹¹ ĩ töpö kuu noai, ĩ töpö pewönö haloi ösö ausi ipii ösö täalalöma. ĩ töpö na, -Pö silimo tihöö! Wanai pö kuikiö! Kamakönö Teusö ma thapo wi, Teusö a na ĩ makö kalipalo kua sinomo wi na, ai töpönö Teusö a thapo naio wi, ĩ na Teusö a na ĩ töpö kalipalo kua sinomo naioö. Makö säa thapalö noai na, ĩ na ĩ töpö säa thaa nömöpali kitä. ĩ töpö säa hötötöa paio mai ha, pö silimo paio tihöö! Kamisanö makö pewö nö sua soatali kitäö!- ĩ na Teusö a kuuma.

¹² ĩ na tä kua tä, sa mamö tetela tä, oweha anö 5 sõtikipö tökö hoköa waikitalö noai ha, ai tä hoköa nömöa kotalöma. Ai tä hoköa nömöa kotali ha, pe epii tä uli pata lakö lakömoma. Tä uli pata lakö lakömona-soma, watata ösö usi kui na, ĩ na pili motokö pata kupasoö, pilipoma pata hai, iä iä tä kui na ĩ na pilipoma pata kupasoö, ĩ na tökö pata kupasoma. ¹³ ĩ na tökö pata kupo tä, ipoko ta patanö thomo thomo tate epii, thomo siko pata kea kulaso wi na, ĩ na masita tä uli hamö ĩ na sitikali kökö siko pata kea hõtösoma. ¹⁴ ĩ ha, waheta tä lapeo opama maaki, tä häsoko häsokomo nö, tä mapo kua wi na, ĩ na hutu mosökö häsoko häsokomo kua nö, ĩ na hutu mosökö maa kua hõtöpasoma. ĩ na tä kua tä, maa makö pewö pata öpa pasököki, mötati tuu pata ha sanöta tökö kuo wi, ĩ tökö paa pasököa soataki, pata u ha ai sanöta tökö kuo wi, ĩ

tökö paa pasököa naia soataki, i na tä kuama. ¹⁵ I na tä pewö kuaö ha, hi masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, i töpö pewö tokösolöma. Tä uli pe epii tä uli kule ha töpö kule, i töpö na pata töpö kaikanamo pole i töpö pata, ai tä uli wani ipii tä uli ha ai töpö pilile, i töpö na ai töpö kaikanamo naioö, sotatu töpö na pata töpö kaikanamo wi i töpö, wani tökö thapo opa wi i töpö, töpö lotete epii i töpö, ai tänö noa mi toti ipii töpö kalipalamati wi i töpö pewö, ai tänö ai töpö kalipalama mataso noai i töpö pewö, i na töpö kui töpö tokölo nö, kama töpö sosa paimikö pia salo, maa maka ha ai töpö lukösolöo, maa makö sotehele i makö komo ha ai töpö hiläläki, i na töpö kuköma.

¹⁶ I na töpö kuiki nö, maa makö na lope epii töpö lalupalö nö, -Kamisamakö na maa makö pata keloö! Kama hai i lotami ti na kama kaikana tä pata lopoli, kamisamakö na i mamö pata tetea saileö! Önö kutenö, kamisamakö na maa makö pata läikiö! Oweha anö samakö hīsu thaö öpöle, i oweha a na samakö noamaö! ¹⁷ Sanöma samakönö Teusö sama thapo mai, i samakö na i töpö hīso opa salo, i töpönö samakö pewö peama piale, huki i tä wakala kuki keö! Samakö peama piale i tä na kama samakö noao sapao kōo mai kitäo!- i na maa makö na i na töpö kuuma.

Isöhaeu töpö satehe epii, i 144.000 töpö kui, i töpö

7 I na töpö kuu waikio noai ha, 4 äju töpö kui, hi masita tä uli pata hamö i äju töpö öpa hätähäa apölati, i sa töpö talalöma. Hi masita tä uli pata, mötati tuu pata, hii tiki pewö pata, i na tökö kui tökö pata kuo pa, tä ipokomo maapö, 4 ipoko tökö kui, i äju töpönö i tökö ipoko pewö huöa lälöma. ² I sa töpö talalö nö, hena tä sai tä, ki hamö motokö huomö kua totio wi hamö ai äju tä hösökapo nömonati, i äju sa tä taa nömonanöma. Teusö a temö öpii i a hai i säökama tä pi säa patetea wi, i äju tänö i tä pi humöpoma. I 4 äju töpö öpa hätähäa apölati, i töpö na i äju tä hapalo nö, -Masita tä uli, mötati tuu pata, i na tökö pata kui tökö pata waniapamanöo!- i na Teusö a kuu noai, i äju töpö na lope epii i ai äju tä komö nö, ³ -Kamakö hai i Teusö anö töpö kalipalama sinomoti wi, i töpö hūko na säökama tä ma pi säa patetea paio mai ha, hi masita tä uli, mötati tuu pata, hii tiki pewö pata, i na töpö pewö pata kui, tökö pewö pata wania paio tihöo!- i na i äju tä kuuma.

⁴ I na tä kua tä, ai tä aiki, -Pili töpö hūko na Teusö a hai i säökama tä pi säa patetea waikikö noai, i na töpö kui töpö kua- i na tä kuu noai, i sa ta hininöma. Satehe epii, 144.000 töpö kuoma. I töpö lö kui, isöhaeu töpö ola soawö.

⁵⁻⁸ Isöhaeu a hai pelupö Jutá töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Hupēi töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Kasi töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Asee töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Napötalii töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Manasésö töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Simeão töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Lepii töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Isakaa töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai, i pelupö Sepulö töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö José töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

Isöhaeu a hai i pelupö Pēijamī töpö ola hai, 12.000 töpö ola kuoma.

⁹ I na tä kua tä, töpö satehe epii sa töpö taa nömönanöma. Pata töpönö töpö kai kua häkikia apöle i töpö, ai töpö lölöhö, ai töpö usi, ai töpö ausi, i na töpö kui töpö, i tä uli pewö hamö töpö hapalo aipii töpö pewö pata kua häkikia apöle i töpö, hi masita tä uli pewö hamö töpö pata pilipai, i töpö pewö pata, i na töpö kui töpö kule, i ai sa töpö satehe pata talalöma. I töpö satehe epö salo, ai tänö i töpö wapa tai mio opama. -I na kilii töpö kua- ai tä kuu tai mioma. Haloi ösökö ausi ipii ösökönö i töpö halochoiki nö, ösö hena ola huölö nö, kaikana tä hai lotami ti na Teusö a löle i a pata, i a kotö ha oweha a okalo hōtoa hōtöa soatale i a, i na töpö kui töpö kuo pa i töpö satehe epii töpö öpahatioma. ¹⁰ Töpö öpahatiki nö,

-Kaikana tä hai lotami ti na kamisakö hai i Teusö a löle i a pata, i a kotö ha oweha a okalo hōtoa hōtöa soatale i a, i na töpö kui töpönö samakö täapa kōo läo wi i töpö-lope epii i na töpö kuuma.

¹¹ I na töpö kuu ha, kaikana tä hai lotami ti na Teusö a löle i a, pata töpö, i 4 temö temö töpö, i na töpö kui töpö kule ha äju töpö satehe epii töpö öpa äsokole, kaikana hai i lotami ti kotö ha masita tä na pili töpö moikömö poa mäi hōköiki nö, Teusö a na töpö pi tapo-moa soatalo nö, -Teusö a totiatalo opa sai taköo!- i na töpö kuuma.

¹² I na töpö kuu nö,

-Awai. I naköo! "Ai taköo! Wa totiatalo opati asawöo" i na kawa na töpö pewö kuupököo! Wa pi mosawia sinomo wi i waö! Kawa na, "Samakö totiatalo apati wi i kawa" i na töpö pewö kuu soatiopököo! Ai töpö na wa hasuho asa wi i waö! Kawa hai, pata wa lotete sati ipii i waö! I na wa kua wi na, i na wa kua mapo mai kitäo! I na wa kua soatio kitäo! I naköo!- i na i äju töpö kuuma.

¹³ I na äju töpö kuu ha, kamisa na ai pata tä aiki, -Toitai tä thaa totio salo, haloi ösö ausii ösö halopo polahai, i witi pili töpö? Witi hamö i töpö kuamö kua wi i töpö?- i na a kuu ha, ¹⁴ -Kui. Kawanö wa tä taö- sa kuu hōtöoma.

I na sa kuu hōtöoö ha, pata tä aiki, -Pi naka. Ai töpönö i töpö peama apati noai i töpö. Kama töpönö

oweha a iä pönö kama töpö hai i haloi ösökö salu saluma waikioma kutenö, kama töpö hai i haloi ösökö ausia waikia kule. ¹⁵ Önö kutenö, kaikana tä hai lotami ti na Teusö a lotile, i ha i töpö öpa tulekeiki nö, wakalai ha Teusömo wi a sai na i töpö kalipaloö, mumai ha töpö kalipalo halutii, i na i töpö kuatii. Kama hai i lotami ti na Teusö a lotile, töpö öpahale, i töpö na i Teusö a kua naia kutenö, i töpö noama sinomotii. ¹⁶ I töpö lö kui, töpö oi mi, töpö amisi pasio mi, töpö kua soatio kitä. Pili motokö siinö i töpö hä mai kitä. Ai tä wäkenö i töpö hä naio mai kitä. ¹⁷ Kaikana tä hai i lotami ti hötole, i ti mötali na oweha a kule, i anö i töpö thapo kuki kitä. Önö kutenö, maa tuu ola na tuu pokö pokömo wi i tuu koalö nö, töpö ösi temöpo koo wi, i tuu kuo taso pamö i töpö kai hulasolö kitä. I tä, Teusö anö i töpö mamö puu pewö sanöa häsitipamani kitä- i na i pata tä kuuma.

Ai sötikipö tä hoköa kotalö noai i ta

8 I na tä kua tä, oweha anö 6 sötikipö tökö hoköa waikipalö noai ha, samii ai tä sötikipö hoköa kotalöma, Teusö a kupoli, i ha töpö hinio maa pi tetehea toitaso lasoma. ² Teusö a kotö ha 7 äju töpö öpahale, i sa töpö talalöma. I töpö na 7 hola wi tökö totoma hätäpoma.

³ I tökö hola wi i tökö totoa hätähäa waikitakö noai ha, pähi pähi tä wakö umömaköma, tä nisamö hälälä toita apii, i tä titiköpö, ai äju tänö oto tä mokota kai walöa nömököma. Söpala ösö tiki matakali kule, i tiki hösöka ha Teusö a na tä totoköpö tä thama sinomo wi, i tiki kotö ha i äju tä öpatioma. A öpatiki nö, pähi pähi tä kua apöle, i tä pähi täta tätama nö, mokota na tä pähi titiki nö, Teusö a thapo wi, Teusö a na i töpö hapalo wi, i töpö kai uni tikiliki nö, oto tiki matakali kule, i tä hösöka na i tä pewö thama piama. ⁴ Teusö a na töpö hapalo wi, pähi pähi tä na i töpö kai uni tikilila tä, tä wakö umömaköma, äju tä öpale, i a amiki ha wäkisi tä kule, Teusö a loomö kuo pamö i tä wäkisi pewö ösöamö kua soatasolö. ⁵ I tä wäkisi ösöamö kua soatasolö ha, mokota na i pähi pähi tä pi täa soatalö nö, söpala ösö tiki matakali hösöka ha koa taka hili pole, i mokota na i koa taka titipaö ha, koa taka lahoa soataköma. I koa taka lahoa soataki ha, i äju tänö soatawö, masita tä uli na i tä pi wakö säsäa soataköma. I koa taka pi sästätököma, i tökö soatawö, sanö ta pata, sami samimo opa wi i tä pata, tä uli pata lakö lakömo opa wi i tä pata, i na tä pata kua soatasoma.

Hola wi i tökö

⁶ I na tä kua tä, i 7 äju töpönö 7 hola wi tökö hola piama.

⁷ Ai äju tänö ai ta hola somaö ha, maa tä komi amatosi pata pälä wi i tä, iä iä tä tikilia, koa taka tikilia naia, i na tä tikilia häkikia kula tä, masita tä uli na i tä pewö pi pata säsäa soaköma. I tä pewö pi pata säsäa soaköma, masita tä uli pata isia sätäa pälasoma. Hii tiki, sisi tökö, i na tökö kui tökö isia naisoma. Ai sami tä

uli isiso, polakapi ai tökö uli isi mi, ai sami hii ti isiso, polakapi ai tiki isi mi, ai sami sisi tä isiso, polakapi ai sisi tökö isi mi, i na tökö uli pata isia kulasoma.

⁸ I na tä kua tä, ai äju tänö ai hola wi ta hola nömööma. Ta hola nömööo ha, maa makö wakö pata hili kua wi na, i na tä wakö pata hili kua wi, mötati tuu pata ha i tä pata säsäköma. Tä pata säsäköma, i ta patanö mötati tuu iä pata sätäa asawösököma. Ai sami mötati tuu asawösö pata iäpaso, polakapi ai mötati tuu pata iäpo mi, i na mötati tuu pata iä kupasoma. ⁹ Mötati tuu iä pata sätäa asawösöle, i tänö mötati tuu ösimö pata hamö töpö hupalo wi, i ai töpö satehe epii töpö noma hätähäolasoma. Mötati tuu ösimö pata hamö töpö hupalo wi, ai sami tä pata nomasoö, polakapi ai tä pata noma mi, i na töpö noma kulasoma. I tökö nömowö, kutiata kö pata wania hätähäo nömöö soatalasoma. Ai sami kutiata kökö pata waniapasoö, polakapi ai kutiata kökö pata waniapo mi, i na kutiata kökö wania kupasoma.

¹⁰⁻¹¹ I na tä kua tä, ai äju tänö ai tä hola wi i ta hola nömötama, asawa tä wakö hili kua wi na, i na sitikali a wakö hili kua wi, i a sitikali wakö hili pola tä, a kepasoma. Ai sami pata tuu pata na a kepasoo, polakapi ai pata tuu pata na a keo mi, i na i sitikali wakö hili kua wi, i na i a sitikali kea kupasoma. Wai tuu ola hamö tuu haapo haapomo sinomo wi i tuu na a kea naipasoma. I na i sitikali a kea kupasoö ha, pata tuu pata, wai tuu ola, i na tuukö kui tuu koamia hätähäa apöpasoma. Önö kutenö, i a sitikali hai, i Koami a hilo. Ai sami tuukö koamipasoö, polakapi ai tuukö koamipo mi, i na tuu koamia kupasoma. Sanöma töpönö i koami tuu koalalöma, i tuu koaminö töpö satehe epii töpö nomasoma.

¹² I na tä kua tä, ai äju tänö ai tä hola wi i ta hola nömöö soatama, pili motokö, pilipoma a, sitikali kökö, i tökö kui, tökö kasö pata sälöma. Ai sami pili motokö kasö säö, polakapi ai pili motokö kasö sä mi, ai sami pilipoma a kasö säö, polakapi ai pilipoma kasö sä mi, ai sami sitikali kökö säö, polakapi ai sitikali kökö sä mi, i na tökö kasö pata säa kuköma. Tökö säkö noai, i tökö pata luta lutamo soata lasoma. Önö kutenö, wakala tä maaki, tä wakala lapeo totio maama. Motokö hētupo pia tä, tä pata mumasoö. Mumai ha pilipoma a, sitikali kökö, i na tökö kui tökö sii wakala kuo lapa totio maama. Mötali tä mumi kupo pia tä, pilipoma a, sitikali kökö, i na tökö kui tökö sii lupasoma.

¹³ I na tä kuati noai, i sa tä taa nö, ösö öpö hamö nonosi a katä polali, i nonosi sa taa nömönänöma. I na tä kua soata tä, lope epii i nonosi a hapalo nö, -3 äju tökö kui tököno ta hola piale, masita tä uli hamö sanöma töpö pilipai, i töpö pewönö i ta hininöma, i töpö pea pasiki kitä. Wanisala tökö kilihii ipii tökö kuki kitä. I töpö na 3 wanisala tökö kui tökö kuki kitä- i na i nonosi a kuuma.

9 I na tä kua tä, ai äju tänö ai tä hola wi i ta hola nömöö soatama, sa mamö tetela tä, masita tä uli hamö sitikali a keloe, i a sitikali na masa maka kai lale, i tä häkota wi, i tä totoköma. ² I tä totoki ha, i sitikali

anö ī masa maka kai pata hākoa läpalöma. Masa maka kai pata hākoa läpali ha, ī masa maka kai pata ha koa taka wākisi pata sononoa soatama. Hikali a wakō pata umōmakōma, taka wākisi pata kuta kutamo kua wi na, ī na tā wākisi pata kuta kutamo soatama. Ī masa maka kai pata ha koa taka wākisi pata sononoa pole, ī taka wākisi patanō motokō sii lupamani ha, uli pewō pata muma tipōa soasoma. ³ Ī tā wākisi mōtali pata ha kusuma pō aipō öpii pō kuo opama. Ī kusuma pō sutu sutumo seteko soata nō, masita tā uli na pō kepa soatama. Sui tā tisina nini kui na, ī na kusuma pō nini kua naipasoma. ⁴ Ī kusuma pō na Teusō aiki, -Sīsi tā, hii tiki, hikali a na nii tā kule ī tā, ī na tōkō pewō kui tōkō pewō wania tihōō! Sa thapo mai, ī tōpō hūko na ipa sāōkama tā pi sāa patetea maa noai, ī tōpō pewō haikia sisalalōō!- ī na Teusō a kuu nō, ⁵ -Ī tōpō sāpa to-tio tihōō! 5 kōkō pilipoma kui kōkō pilipoma na soatiwō, ī sanōma tōpō peama soatio pätiopōkōō!- ī na Teusō anō ī kusuma pō noa thama. Ī na Teusō anō ī kusuma pō noa thaō ha, kusuma pōnō ī ta hini nō, ī tōpō haikia hōtōlalōma. Ī tōpō haikilalōma, sui tā nini kui na, ī na ī kusuma pō nini kuo hōtōoma. ⁶ Ī kusuma pōnō tōpō haikilalōma, -Sa nomato soa päōō- ī na tōpō pi kuu kule maaki, tōpō nomato päha mi.

⁷ Kapalu kōkō wasu kai huu piale, ī kōkō mōmomō kui na, ī na ī kusuma pō mōmomō kuo hōtōoma. Oto hesowa kōkō kui na, ī na hesowa pō kui, kusuma pō he na ī hesowa pō sohoma. Sanōma tōpō moikōmō kui na, ī na ī kusuma pō moikōmō kuoma. ⁸ Sanōma tōpō suō hunuku kui na, ī na pili pō kōi kuoma. Ōla pō nakōkō kui na, ī na pili pō nakōkō kuoma. ⁹ Sanōma tōpōnō pili tōpō kotopō ha sōpala ösō amatosii ösō sātāmanō nō, tōpō noamo kua wi na, ī na ī kusuma pō noamamopō, pili tōpō kotopō ha sōpala ösō amatosi sutitimapomae. Kapalu kōkōnō ösōkō läkäapala wi, ī ösōkō na sotatu tōpō titiki nō, tōpō wasu kai huu tā, pe epii ī ösōkō ami lalupalō kua wi na, ī na ī kusuma pō maisōkō lalupalō kua apa hōtōoma. ¹⁰ Sui tā tisina namo kui na, ī na ī kusuma pō tisina namo kumoma. -5 pilipoma kōkō kui kōkō pilipoma na soatiwō, ī pō tisininō sanōma tōpō haikipatipōō!- ī na Teusō anō ī pō noa thama. ¹¹ Ī kusuma pō na ai tā kaikanamo wi a kuoma. Masa maka pata na tōpō kule, āju tänō ī tōpō pewō huōpo sinomo wi, kusuma pō na ī a kaikanamo-ma. Ī a na, -Apatō- ī na epōteu tōpō kuu. Kōteeku tōpō aiki, -Apoliāō- tōpō kuu. -Ai tōpō sāpa sinomo wi ī a- ta kuu totia alu kule.

¹² Wanisala tā kilihi ipii, ī tā kuo soma noai, ī tā hasua waikipaso ke. Wanisala tōkō kilihi ipii, polakapii ī tōkō kuo pia kule.

¹³ Ī na tā kua tā, āju tōpōnō 5 hola wi tōkō hola waikio noai ha, ai āju tänō ai tā hola wi ī ta hola nōmōo soatama. Teusō a kule ha oto tiki matakali kule, ī tiki matakali kasō tilelea hātāhāle ha, ī ha ta hapalo hātāhāle, ī sa ta hinima. ¹⁴ Ī āju tänō hola wi tā po pole, ī a na, -Eupōtaasisō u pata ha 4 āju tōpō kui tōpō ōkama kulati, ī tōpō kusōa kopalōtōō!- ī na ta kuuma.

¹⁵ Ī na ta kuu ha, ī 4 āju tōpō kusōa kopalō tasoma. Ī āju tōpō aiki, -Pei. Ī nasimō tā inama na ī nasimō pilipoma kupo piale, ī a pilipoma na ī nasimō tā wakala kuiki nō, ki ha tā motokō wāto tā, sanōma tōpō sāa hākikilalōō! Polakapi ma tōpō sāpa mai, sami ma sāpali, ai polakapi ma tōpō sāpa mai, ai sami a sāpali, ī na tōpō pewō sāa thaa hākikia thalalōō!- ī na Teusō anō ī āju tōpō noa thaa noai, ī tā wakala na toti wō tōpō kusōa kopalōma.

¹⁶ Ī na tā kua tā, sotatu tōpōnō kapalu kōkō kai wasu huu piale, ī tōpō satehe epō. -Tōpō satehe epii, 200.000.000 tōpō kui tōpōnō kapalu kōkō kai wasu huu pia kuleō!- tā kuu wi, ī sa ta hinima. ¹⁷ Sotatu tōpō, kama tōpō hai ī kapalu kōkō, ī na tōkō kui sa tōpō uni tapama. Ī sotatu tōpō noamo sapao kōopō, ī tōpō kotopō na sōpala ösō amatosii ösō sātāa, kapalu kōkō kotopō ha ī sōpala ösō amatosii ösō sātāa naia, ī na tā thapo opamae. Koa taka pata hanaha kui na, ī na ī sōpala ösōkō hanaha kuō, maa ma ose noa apii, ī sapiita ma hilo wi, ī ma usi kui na, ī na ī ösōkō usi kuō, hōsōsōpō taka wakō hane kui na, ī na ösōkō hanō kuō naiwō, ī na ī sōpala ösōpō kumoma. Kapalu kōkō he hai, ōla kōkō he pata kui na, ī na kapalu kōkō he kui kōkō he tikākāmoma. Ī kapalu kōkō kai na koa taka, koa taka wākisi, hōsōsōpō taka wakō pata, ī na taka pata kui taka pata nia niamoma. ¹⁸ Koa taka, koa taka wākisi, hōsōsōpō taka wakō, ī na tōkō wasu kui, kapalu kōkō kai na ī tōkō wasu nia niamo wi, ī tōkō wasunō sanōma tōpō sāpalōma. Ī tā uli pewō hamō sanōma tōpō pilipai, ī tōpō sāa hākikilalōma. Ai polakapi tōpō sāpa mai, ai sami a sāpali, ai polakapi tōpō sāpa mai, ai sami a sāpali, ī na tōpō pewō sāa hākikia thalalōmae. ¹⁹ Kapalu kōkō kai, pili kōkō sina, ī na tā kui tā wasu upō. Olō kōkō kui na, ī na pili kōkō sinakō kuoma. Olō kōkō he kui na, ī na pili pō sina ola kumoma. Ī pili pō sinanō sanōma tōpō ösō wāsātima.

²⁰ Kapalu kōkō wasunō sanōma tōpō sāpa pasio maa noai, ī sanōma tōpōnō wanisala tā thaa noai, ī tā hosa maama. -Sa wanisala sai takōō! Sai sa tōpō thapo pole ī sa tōpō hosalōpōkōō!- tōpō pi kuu maama. -Ī ukutupōnō sa pasilipopōkōō!- ī tōpō pi kuu sinomo wi, ī ukutupō hai, oto ukutupō, pōtaata ukutōpō, pōtōosi ukutupō, maa ma ukutupō, hii ti ukutōpō, ī na tōpō ukutupō kui, tōpō ukutupō thapo pole, ī tōpō ukutupōnō tā tapa mi, ta hini mi, tōpō huu mi, ī na ī tōpō ukutupō kua wi tōpō ukutupō kua kule maaki, ī tōpō ukutupō hosa maama. ²¹ Ī tōpō aiki, -Sa tōpō sāpali, sa ōkamoō, ai sa tōpō po mai maaki, ī tōpō na sa sapāko sinomo päōō, sa thomōmoō, ī na sa kua pätiopōō! Ī na sa kua wi, ī sa tā hosa mai kitāō!- ī na tōpō pi kuuma.

Āju tänō waheta tā po pole ī ta

10 Ī na tā kua tā, ai āju tā lotete epii a ithoolō tā, sa talalōma. Ilasi tā na ī āju tā pukosōla tā, pili motokō sii kui na, ī na pili a moikimō kuō naiwō, pili he hētū ha olō kōkō sii tokea naia, koa taka wakō lape kui na, ī na pili a kononakō lape kuō nai soatawō, ī na āju tā kui, sa tā talalōma. ² Ī āju tänō waheta tā hāsoko hā-

sokomo sinomo wi, ĩ tā waheta sãókama pi kusöpalö nõ, tā sãókama pi wai poma. A ithopaiki nõ, mötati tuu pata na kate a konona öpapaki, masita tā uli na pasiwö, hai a konona öpa pasipaki, ĩ na ĩ äju tā öpa pakata kupakö kólöma. ³ ĩ na a kupaiki kólö nõ, lope epii öla kókö pata komö lalupalö kui na, ĩ na ĩ äju tā komö lalupalö kuoma. Lope epii a komö lalupalö opa noai ha, sanö ta pata satehe epii, ĩ 7 ta pata kui, ta pata klau klaumo pola nõ, ta pata hapalo hõtöoma. ⁴ ĩ ta pata hapalo pole, ĩ tökö soatawö ĩ sa tā moni sãökököma maaki, hi tā hētu ha Teusö a kulali, ĩ ha ai sa ta hinima. Sa ta hini noai, ĩ na ĩ ta kuuma: -ĩ 7 sanö ta pata kuu noai, ai töpö na ĩ ta hasulupama hãto tihöö! Wanaikiö! ĩ töpö kai a sãöka hãto tihöö!- ĩ na ta pata kuuma.

⁵ ĩ na tā kua tā, mötati tuu pata na äju tā konona öpapaki, masita tā uli na pasiwö, ai a konona öpa naipaki, ĩ na äju tā kupakö noai, ĩ sa talalö noai, hi tā hētu hamö ĩ äju tā poko totokö nõ, ⁶ ĩ na a kuuma: -Teusö a noma mi ipii ĩ anö hutu mosökö pata, masita tā uli, mötati tuu pata, ĩ na tökö pata kui, ĩ tökö pewö thapalö noai, ĩ tökö na ĩ tā pewö kule, ĩ tā thaa naipalö noai, ĩ Teusö a patanö sa hini kutenö, sa kuu piale, ĩ ta pitili. Sa holisimo mi. Pi naka. Tã tetepo mau kitã. ⁷ Äju töpö satehei, ĩ 6 töpönö hola wi tökö hola waikio noai ha, ai äju tänö ta hola tā, Teusö a kai wäsã sinomo noai, Teusö anö ĩ töpö kalipalama sinomo noai, ĩ töpö na Teusö aiki, "Sa tā thama piale, huki sanöma makönö ĩ ma tā tai mi ipii, waiha ĩ sa tā thama kitã!" Teusö a kuu noai, waiha ĩ tā thama totio kitã. ĩ äju tänö ta hola tā, ĩ tökö soatawö, Teusö anö ĩ tā thama kitã!- ĩ na mötati tuu pata na äju kate a konona öpapaki, masita tā ha hai a konona öpapaki, ĩ na a öpa pakata kupakö kólö noai, ĩ na ĩ a kuuma.

⁸ Hi tā hētu ha Teusö a kulali, ĩ ha ta hapalo noai, ĩ sa ta hini noai, kamisa na ĩ ta hapalo köoma. Ta hapalo nõ, -Mötati tuu pata na ai a konona öpaa, masita tā ha ai a konona öpaa, ĩ na äju tā öpa pakata kulati, ĩ a na a hulolöö! ĩ äju tänö tā waheta sãókama kusösama pi wai po pole ĩ tā waheta tãlötöö!- ĩ na sa noa thama.

⁹ ĩ na sa noa thaö ha, sa hulolö nõ, ĩ äju tā na, -Mi waheta tā sãókama pi wai totopa- sa kuu ha, -Ika. Tã tãlöö! Hi wa tā waheta tãtalö nõ, tā waheta oa soatalöö! Wa tā waheta oalöma, pili wa niipö hamö tā koami ipö maaki, pili wa kai na puu misa keteti kui na, ĩ na tā waheta ketetia kua apöpasoma kitã!- a kuuma.

¹⁰ A kuu ha, sa tā waheta tãa soatalö nõ, sa tā oalöma. Sa tā oa tā, pili sa kai na puu misa keteti kui na, ĩ na tā waheta ketetia kua apöpasoma maaki, sa tā sualöma, ĩ tökö soatawö sa niipö ösi koamia apöpasoma.

¹¹ ĩ na tā kua tā, -Teusö wa kai wäsã koo wi, wa kua kopasöpököö! Teusö wa kai wäsã koo nõ, pata töpönö töpö kai kua hãkikia apöle ĩ töpö, ai töpö lölöhö, ai töpö usi, ai töpö ausi, ĩ na töpö kui töpö, töpö hapalo aipö hãkikii ĩ töpö pewö pata, kaikana töpö, ĩ na töpö kui töpö pewö a katehaö!- ĩ na sa noa thama.

Polakapi töpönö ta wäsã wi ĩ töpö

11 ĩ na tā kua tā, kamisa na wapa wi ti totopöma. ĩ totopöma, -A hulolöö! ĩ wapa wi ĩ tinö Teusömo wi ĩ wa tā uli wapa tasöpököö! ĩ hakö soatawö söpala ösö tiki matakali kule, ĩ tiki hösöka ha Teusö a na tā totoköpö tā thama sinomo wi, ĩ wa tiki wapa naia soatalöö! ĩ a sai pata ha töpö Teusömo wi ĩ wa töpö wapa naio soataaö! ² Sika sika sai pata na tā wapa naio tihöö! Teusö a thapo pasia mane, ĩ töpö na ĩ sika sika tā totoa pasia waikikömaö! Teusömo wi ĩ a sai kotö pata ha ai kókö sai hõkóköa apöle, ĩ hamö Teusö a thapo pasia mai, ĩ hamö ĩ töpö hulolö nõ, ĩ tā uli hamö ĩ töpö hupalö hãtäpo pasitio taso kitã. ĩ hamö töpö hupalö soatia tasoä tā, ai pilipoma matasoö, 10 tökö mumi hasua kutasoö, polakapi tā mumi hasua kotasoö, ĩ na tā mumi hasua kutasoö. ³ Sa kai wäsã sinomo wi, ĩ polakapi töpö mömomö pi wanitalopö, töpö haloi ösökö sĭti ipii ĩ ösökö na kama töpö halo kitã. ĩ ösökö na töpö halole, ĩ sa töpö simöpali kitã! Sa töpö simöpälöma, sa kai a wäsã soatia tā, 3 inama tökö, ai tā inama mötalipo kãa, ĩ na tökö inama kui tökö inama hasua kupaso kitã. ĩ 1.260 tökö mumi kui tökö mumi hasua kupaso kitã- ĩ na kamisa na ĩ na tā kuuma.

⁴ ĩ tā uli pewö hamö sanöma töpö pewö pilipai, ĩ töpö na Teusö a kaikanamo wi, ĩ a kotö pata ha polakapi oli pa tiki öpale, Teusö a kai wäsã sinomo wi, ĩ töpö uni. ĩ hamö polakapi koa taka sii pi hĭtale, Teusö a kai wäsã sinomo wi, ĩ töpö uni nai soatawö. ⁵ Ai töpönö ĩ töpö peama pi topale, Teusö a kai wäsã wi, ĩ pili töpö kai na koa taka pata nia niamo nõ, ai töpö ĩsia soatamani kitã. Awai. Ai töpönö ĩ polakapi töpö peama pi topa apa wi, ĩ töpö nomaso kitã! ⁶ ĩ töpönö Teusö a kai a wäsã soatia tā, ĩ töpönö maa tā hãläma maapö, ĩ töpönö hutu mosökö päka pata kasu taö öpa kule. Maa tuu pewö pata iãpama taö öpa naia kule. Masita tā uli hamö ĩ töpönö wasu wasu tā thapa pi topa tā, wasu wasu tā thapa taö öpa naia kule.

⁷ ĩ polakapi töpönö Teusö ta wäsã mataso noai ha, maa maka pata ha sai tā kuo noai, ĩ töpö na ĩ sai tā hõla apa läo kitã. ĩ a namo kea läiki nõ, ĩ töpö peama totio nõ, ĩ sai tänö ĩ töpö sãa totipali kitã. ⁸ Töpö sãa totipalöma, hii ti pakalai ti ha kama töpö hai ĩ pata tā säpalö noai, ĩ tā uli mötali pata hamö piliso kua mötalilati, ĩ tiso hamö ĩ töpö nomawö paalati kitã! ĩ tā uli hamö töpö pililati, ĩ töpö wanisala apa kutenö, ĩ nomawö töpö patile, ĩ Sotoma tā uli hilo päoö. ĩ Esitu tā uli hilo naio päoö. ⁹ Hi tā uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ töpö satehe epii töpönö ĩ töpö nomawö paale, ĩ töpö nomawö möti kitã. Pata töpönö töpö kai kua hãkikia apöle ĩ töpö, hi tā masita tā uli pewö hamö töpö pata pilipai, ĩ töpö pewö pata, töpö hapalo aipö hãkikii ĩ töpö pewö pata, ai töpö lölöhö, ai töpö usi, ai töpö ausi, ĩ na töpö kui töpö, ĩ na töpö kui, ĩ satehe epii töpönö ĩ töpö nomawö paale, ĩ töpö mötii. 3 tökö wakala kui tökö wakala na ĩ töpö nomawö möö soatioö. ĩ töpö möö soatia tā, ai tā wakala na nömö köwö tā motokö hëtupasoö. ĩ töpö nomawö möti pole, ĩ

töpö aiki soatawö, -Ki töpö nomawö patilia tihöö!- ī na töpö kupaloö. ¹⁰ Teusö a kai wäsä sinomoti wi, ī polakapi töpö sä nö topali ha, hi tä uli pewö hamö töpö pilipai, ī töpö pi mönahapalo opa kitä. Ī kama polakapi töpönö Teusö ta wäsä sinomoö ha, Teusö a thapo mai ī töpö pepalo opati noai, ī tä maa waikia nö topasoma kutenö, ī töpö pewö pi mönahapalo opa kitä. Töpö pi mönahapalo opa salo, noa mi wani töpö totoma hētupaso soa päatalo opa kitä. ¹¹ Teusö a thapo mai ī töpönö ī polakapi töpö nomawö paale, ī töpö möta mötamati tä, 3 tökö mumi kui tökö mumi hasua kutalo nö, tä motokö hētupo kōa tä, töpö temöto kōo wi, Teusö anö ī tä hēasi kemanö nö, ī töpö nomawö paale, ī töpö kai na temöto kōo wi ī tä hēasi titikōma, töpö temöa kōo soatasoma. Teusö anö polakapi ī töpö hīso ukōa komanōma. Ī töpö hīso ukōa komani ha, töpö öpa kōo soatasoma. Töpö öpa kōo soatasoö ha, ai töpönö töpö möti noai, pe epii ī töpö pewö kilia apösoma.

¹² Ī na tä kua tä, ī polakapi töpönö Teusö a kai wäsä sinomo wi ī töpö öpa kōo soatalo nö, hi tä hētupaso soa pata komöpolali, ī ta pata hinia kōo soatalōmae. Ī na ī ta pata kuu lasoma. -Hapo. Pö huo kōki solö!- ī na ta pata kuu lasoma. Ī na ta pata kuu lasoö ha, ilasi tä pata hamö töpö tikilia kōa soapölōma. Ai töpönö ī töpö wanipo sinomoti noai, ī töpö mamö tetela tä, ilasi tä na ī töpö tikiliki nö, hi tä hētupaso soa solōma. ¹³ Ī tökö nömö soatawö, pe epii masita tä uli pata lakö lakōmo nömö soatama. Tä uli pata lakö lakōmo opaö ha, ī tä uli kulati, ī a sai pewö pata wania hākikia totipasoma. 10 sai pö kulati, ī ai a sai wania pasoö, ī sai pö kotö na ai 10 sai pö kulati, ī ai a sai wania kōo naia soapasoö, ī na töpö sai pö wania hākikia kulasoma. Tä uli pata lakö lakōmoa apösoma noai, ī tänö ai töpö satehe epii, 7.000 töpö kui töpö säpasoma. Töpö nomapo naio soata mai, ī töpö kilia apölo nö, hi tä hētupaso soa Teusö a kupoli, ī a na ī töpö aiki, -Wa kilihia apa nö kilawö! Kawa hai, ī pata wa waikiwö!- ī na ī töpönö Teusö a noa thama.

¹⁴ Polakapi Teusö anö sanōma töpö peama pi kua waikipasoma. Ī töpö peama nömöo piale, ī ma tä taa nökö.

¹⁵ Ī na tä kua tä, āju töpönö 6 hola wi tökö hola waikio noai ha, ai āju tänö ai tä hola wi ī ta hola nömöo soatama. Ī ta hola tä, hi tä hētupaso soa Teusö a kulali, ī ha lope epii ai töpö hapalo lasoma. Töpö hapalölö nö, -Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ī töpö sanōma na kaikana töpö kaikanamo noai, huki kamakö hai ī Teusö Kaikana tä, Teusö anö a saia asapalö noai ī Cristo a, ī na töpö kui, ī töpö sanōma na ī töpö kaikanamo nömöo totio wi, ī tä kupaso keheö! Teusö a kaikanamo mapo mai kitä!- ī na töpö kuuma.

¹⁶ Ī na tä kua tä, Teusö a kotö na kaikana töpö lota wi, ī tiki na satehe epii, ī 24 pata töpö lole, ī pili töpö maekonö ī töpö hīta thaa soataiki nö, masita tä na töpö moikömö hōkōa soataiki nö, Teusö a na töpö pi tapoa soataiki nö,

¹⁷ -Teusö ai. Aitakö! Kawa hai, pata waö! Kawa lotete sati ipö. Sutu ha wa kuoma maaki, huki wa kua soa kule. Wa lotete epö salo, huki kawanö ai wa töpö simōa kolo kua kukōma.

¹⁸ Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ī töpönö wa thapo mai, ī töpö na wa hīso nö, ī wa töpö peama pia wi, ī tä kupaso ke. Ösi töpö na, "Makö temö tä, wanisala ma tä tha apati noai, ī tä na sa kateha pia kuleö!" wa kuu pia wi, ī tä kua naipasoma ke. Önö kutenö, wa thapo mai ī töpö hīso opaö. Ī na tä kua tä, wa thapo asa noai, ī töpö na noa wa tä totoa piale, ī tä kua naipasoma ke. Wa kai wäsä sinomo noai, kawa na ī töpö kalipalo sinomo noai ī töpö, au ai töpö pewö, pata töpö, töpö patamo pasio mai ī töpö, ī na töpö kui töpö pewönö wa kai a hini totiatalo opa noai ī töpö, ī na töpö kui töpö pewö na noa wa tä totoaki kitä. Ī na tä kua tä, masita tä uli pewö hamö töpö kule, ai töpönö ī töpö peama noai, huki kawanö ī töpö peama hōtōa pia kule!- töpö māi pole, ī pata töpö kuuma.

¹⁹ Ī na tä kua tä, hi tä hētupaso soa Teusömo wi ī a sai kupoli, ī a sai hākopasoma. Ī a sai hākopasoö ha, Teusö anö töpö noa thaa noai, maa makö patete ha ī tä säōka noai, tiki holotoi tiki ösimö ha ī makö säōkama titile, ī sa tiki talalōma. Ī tökö soatawö, tä pata sami samimo opaö, ta pata lalupalö opaö, sanö ta pata klau klaumo opaö, tä uli pata lakö lakōmopalö opaö, pe epii maa tä komi amatosi pata pälapalo opaö, ī na tä kua-

Suö tä, olö kökö, ī na töpö kui töpö

12 Ī na tä kua tä, hi tä hētupaso soa uni tä aipö öpii tä tapamo kukōma. Ī uni tä lö kui, ī suö tä. Kama hai ī haloi ösö hai, ī pili motokö sii. A ami öpahale, ī tä komo ha pilipoma a kuoma. Ī suö tä he na kaikana tä hai ī hesowa a sohopo kule. Ī a hesowa sohopo pole, ī hesowa na 12 sitikali kökö kui kökö sitikali tikākāmo-

² Kama hai ī ulu a wasu kua kutenö, pe epii a ninio opa nö, a lalupalö opa kule. ³ Ī na tä kua tä, hi tä hētupaso soa ai uni tä aipö öpii tä tapamo konasoma. Ī tä uni hai, ī olö kökö pata kui na ī na tä kuoma. Ī olö kökö hanahai ī kökö pata. ⁷ kökö he pata kui kökö he pata kuoma. Pili kökö he pata na 10 pili kökö sonaköpö pata kui tä pata tikākāmo opa-

⁴ Pili kökö he pewö pata hamö kaikana tä hai ī hesowa a kui na ī na hesowa pö kui pö hesowa sohopo opama. ⁴ Pili kökö sina patanö, hutu mosökö kasö pata hamö sitikali kökö pata hōtetea hākikipalölōma. Ai polakapi kökö hōtetepa mai, ai sami a hōtetepali, ai polakapi kökö hōtetepa mai, ai sami a hōtetepali, ī na sitikali kökö pewö hōtetea thapalōma. Ī na kökö pewö hōtetea hākikipalölö nö, masita tä uli na soatawö ī kökö sitikali pewö pata sāsāa soakōma. Ī kökö sitikali pewö pata sāsāa soakö nö, suö tä sipinapi kotö na ī kökö olö pata opia soatakōma. Ulu tä thatali ha ī kökö patanö ulu tä ositi oa läa soatali pia shalo, suö tä kotö na kökö pata opia soatakö solōma. ⁵ Ī na tä kua tä, hi masita tä uli hamö sanōma töpö pilipai, ī töpö pewö

na a kaikanamo lotetepo opa piale, pöpönö anö ī wano ose wai thapali, ī tōkō soatawō, pöpönö a kua pasia haia päla tā maaki, ai tänö kama hai ī ulu a ositi wai sua pasia soatalö nö, kama hai ī lotomi ti na Teusō Kaikana tā lopoli, ī hamö ulu a ositi kai wai waloa soatakö lasoma. ⁶ Pöpönö a lö kui, olö kökō pata na a kili salo, poke tā uli hamö pöpönö a hua hōtōa soasolōma. 3 inama tōkō, ai tā inama mötalipo kōa, ī na inama tōkō kui tōkō inama matalo nö, Teusō anö ī suō tā noama soatio pia salo, poke tā uli ha ai tā uli titia ōsimōne, ī tā uli na suō tā noamapō, Teusō anö ī tā uli thakō noai, ī tā uli hamö ī suō tā simōa pasilōma. Ī tā uli hamö Teusō anö ī suō tā noama soatia tā, satehe epii, 1.260 tōkō mumi kui tōkō mumi hasuki pia salo.

⁷ Ī na tā kua tā, hi tā hētu hamö tōpō opaso lasoma. Āju tā Mikeu a, kama hai ī tōpō simōta sinomo wi ī tōpō pewō hōtōwō, ī na tā kua tōkō hōtōwō, olö kökō pata, kama hai ī tōpō simōta sinomo wi ī tōpō hōtōwō, ī na tōpō kui tōpō opaso lasoō. ⁸ Ī tōpō opasolö nö, ī olö kökō patanō ī tōpō peama maama. Ī olö kökō patanō ī tōpō peama mi ha, hi tā hētu hamö tā uli kupoli, ī olö kökō pata, ī olö kökō patanō kama hai ī tōpō simōta sinomo wi ī tōpō, ī na tōpō kui, ī tā uli hamö ī tōpō kupalo totio kotio laso maama. ⁹ Ī olö kökō pata pe epii ī olö kökō pata hosa soalōma. Ī olö kökō pata hai, sutu ha ī olö kökō ōsi ha Sai tā sai pata kukō noai, ī olö kökō pata. Ī Sai tā sai pata hai, Diabo, Satanasō, ī na ī a pata hilo kua kua. Ī a patanō sanōma tōpō pewō mönama sinomo wi, ī a. Ī a pata, kama hai ī tōpō simōta wi ī tōpō, ī na tōpō kui, masita tā uli hamö ī tōpō pewō sāsāhāa soatakōma.

¹⁰ Ī na tā kua tā, hi tā hētu hamö ta hapalo polahali, ī sa ta hinia soatalōma. Ī ta hapalo nö,

-Teusō anö sanōma tōpō tāapa kōo läo wi, huki ī tā wakala kupaso ke! Teusō anö Sai tā sai pata hosalōma kutenö, "Teusō a Kaikana apō kutenö, a lotete epō" ī na samakō pi thama ke. "Teusō anö Cristo a saipalō noai, ī anö ai tōpō pewō simōa taō ōpaō" ī na Cristo anö samakō pi thama ke. Teusō a kupoli hamö, Jesus a thapo naio wi, ī hamö Sai tā sai patanō ī tōpō namo simōa sinomoti laso wi, ī hamö ī a walo walomo sinomotiilö nö, "Ī tōpönö wanisala tā thaa pasitio thaliō!" ī na Teusō a na wakalai ha a kuu, mumai ha a kuu, ī na Teusō a na a kuta kutamo sinomo noai, huki ī a hosali ke!- ī na ta pata kuuma.

¹¹ Ī na ta pata kuu nö, -Jesus a hai, ī oweha a okalo a hilo wi, ī a nomasoma kutenö, Jesus a thapo naio wi, ī tōpönö oweha a okalo iä pönö Sai tā sai pata peama totio opamaō! Ī tōpönökō nai soatawō Cristo ta pitili ipii ī ta wäsā naio soatio wi, ī tänö a peama totio opamaō! "Cristo sa thapo asaō ha, ai tōpönö sa sāpali kitā maaki, Cristo sa hosa mai kitāō!" ī na ī tōpō kuumaō!

¹² Ōnö kutenö, hutu mosökō pata! A pi mönahaikiō! Hi tā hētu hamö makō pilia pasile, ī pō pi mönaha naikiō! Masita tā uli pata! Mötati tuu pata! Makō pi mönapo pasio mai kitā. Kamakō na Sai tā sai pata walokō solōma. Wanisala tā thaa wi ī tā mapamanöpō tā

wakala atepa apa waikia wi, Sai tā sai patanō ī tā taō ōpa hōtōa waikia kutenö, a hīso opa kuleō!- ī na ta pata kuuma.

¹³ Ī na tā kua tā, olö kökō pata aiki, -Teusō anö hi masita tā uli na sa sāsāa pikikō noa- ī na a pi kuu salo, wano ose wai thapalō noai, ī suō tā nasō tāa soalölōma. ¹⁴ Ī suō tā na ī a hua haia soasolōma maaki, poke tā uli na Teusō anö ī suō tā hai ī tā uli thakō noai, ī tā uli kuomō kuo taso pamō ī suō tā katāamō kulasolöpō, nonosi a pe epii a maiki pata polakaa, ī na nonosi a maiki pata kui, ī suō tā na Teusō anö ī a maiki pata totoa haikō tasoma. Ī poke tā uli hamö ī suō tā hai ī tā uli thaa naiki taso noai, ī tā uli hamö ī suō tā walokō tasoma, Teusō anö nii tā na ī suō tā pasilipo kitā. Teusō anö ī suō tā pasilipo soa tā, 3 inama tōkō, ai tā inama mötalipo kōa, ī na tōkō inama kui tōkō inama hasupaso kitā. Ī tā uli hamö olö kökō pata walo haio taso mai kitā. ¹⁵ Ī na tā kua tā, suō tā noa hamö ī olö kökō pata huu haiolö nö, ī olö kökō kaiki pata na soatawō pata u kui na ī na maa tuu kui tuu pata holelea soatama. -Ī tuu ōki pata hamö ī suō tā kalāsölöpökō!- ī na ī olö kökō pi pata kuu nö, ī suō tā noa hamö soatawō ī tuu pata holelea soatalōma. ¹⁶ Ī tuu holelea soatalōma maaki, masita tā uli patanō ī suō tā pasilipo läoma. Ī masita tā uli kai pata kaka läpalo nö, olö kökō patanō maa tuu holelepali wi, ī tuu pewō pata suha läalōma. ¹⁷ Ī tuu pewō pata suha läali ha, ī suō tā na olö kökō pata hīsua apa soatalo nö, ī suō tā tolewō ulupō tōpō na ī olö kökō wasu pata hua tolea soasolōma. Teusō anö sanōma makō noa thaa wi, suō tā tolewō ulupō tōpō pewönö ī ta hini totio nö, Jesus anö ta wäsā noai, ī ta hini pitilia totio opa kutenö, ī tōpō na olö kökō wasu pata hua tolea soasolōma. ¹⁸ Kökō pata hua tolea soalölö nö, mötati tuu kasō pata hamö maka maka tā pata paa katōlati, ī tā maka maka pata hamö ī olö kökō pata waloa soataikitō nö, ī hakō soatawō kökō pata ōpa soatakō tasoma.

Polakapi sai tōpō

13 Ī na tā kua tā, mötati tuu komo pata na sai tā kutioma, a helupo tā, sa talalōma. Ī sai tā na 10 a sonaköpō kuoma. 7 a he kuoma. Ai a sonaköpō na ai a hesowa, ai a sonaköpō na ai a hesowa, ai a sonaköpō na ai a hesowa, ī na kökō sonaköpō sohopo kuoma. Ī a he pewō na Teusō a kateha wanisala wi ī tā sāōkama sālähāmoma. ² Sai sa tā tapa noai, ōla tulu wi a pata kui na, ī na a kuoma. Ī sai pili tā ami lö kui, tāpä a ami pata kui na, ī na usu a ami pata kui, ī a ami pata kui na, ī na ī sai tā ami kuoma. Ōla kitanani a pata kui na ī na ōla leāo a pata kui, ī a kai pata kui na, ī na ī sai tā kai kuoma. Olö kökō patanō ī sai tā lotetepamanō nö, -Hi kaikana tā hai ī lotami ti na a loikiō! Wa loiki nö, ai tōpō na a kaikanamo totioō!- ī na olö kökönö ī sai tā noa thama.

³ Ī na tā kua tā, sami sa he pata möö nö, -Sami a he pata sāa hātopalōma- ī na sa pi kuuma maaki, ī uno uno tā pewō pata hāa totia waikia koiki nö, a he temōa waikia konaso noai, ī sa he pata tapama. Hi masita tā

uli pewö hamö töpö pilipai, ï töpönö ï sai tä talalö nö, ï sai tä na ï töpö pi lulua apöki nö, ï sai tä na ï töpö pewö nokapalo opama. ⁴ ï sai tä na olö kökö pata aiki, -Pata a kupaloö! Ai wa töpö simöa sinomopö!- ï na a kuu ha, ï olö kökö pata na ï töpö pewö aiki, -Kawa hai, kamisamakö hai ï pata wa sai a hilo kule!- ï na töpö kutima. Sai tä na soatawö, -Kawa hai, kamisamakö hai ï pata wa sai- ï na töpö pewö kupalo naitioma. ï na töpö kuu nö, -Hi sai tä lotete kui na, ï na ai tä lotete kui tä kule kitä ta o? ï witi pili anö hi a pata säpö, ï witi pili a lotetei a kua? Ma. Ai tä kua mai kitä- ï na ï töpö pewö kupalotima.

⁵ ï na tä kua tä, ï sai tä aiki, -Pata sa sai- ï na a kuu nö, Teusö a kateha wanisala totio opatima. ï na a hapalo wanisala apama maaki, -ï na a hapalo kuu tihö!- ï na Teusö a kuu maama. -3 inama tökö, ai inama mötalipo köa, ï na tökö inama kui tökö inama ha a kaikanamo päöpö! 42 pilipoma kökö na a kaikanamo sisapökö!- ï na Teusö a pi kuuma. ⁶ ï sai tä patanö Teusö a, hi tä hētu hamö Teusö a kupoli ï tä uli, ï tä uli ha töpö kua kupoli ï töpö, ï na töpö kui, ï sai tä patanö ï töpö pewö a kateha hiopöa apama. ⁷ Teusö a pata hai ï töpö na sai tä wasu kai pata euki nö, töpö peama totiopö, olö kökö patanö sai tä pata simököma. ï sai tä pata simökö nö, -Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai ï töpö pata, pata töpönö töpö kai kua häkikia apöle ï töpö, töpö hapalo aipö häkiki ï töpö pewö pata, ai töpö lölöhö, ai töpö usi, ai töpö ausi, ï na töpö kui töpö, ï na töpö kui töpö pewö pata na a kaikanamo!- ï na ï olö kökö patanö sai tä noa pata thama. ⁸ ï na sai tä noa pata thaö ha, sai tä pata na ï töpö pewö pi tapoiki nö, -Wa totiatalo opa asatiwö! Kawa hai, pata wa sai- ï na töpö kuu kitä. Teusö anö hi masita tä uli thaa paio mai ha, sanöma töpö ösi palimipo wi, ï töpö a hilo wi, ï tä säöka waikikö noai, oweha a okalo säpalö noai, ï anö ï tä waheta säökama thapo wi ï tä waheta na töpö a hilo wi, ï tä säököa pasia mane, ï töpö aiki, -ï sai tä pata totiatalo opa asatiwö!- ï na ï töpö pewö kuu.

⁹ Sa kai a hini pi topa salo, ma ta hininökö! ¹⁰ -Titita wi a sai ha wa titiki kitä!- Teusö a pi kuu ha, wa titia totiki kitä! ï na tä kua tä, -Poo anö ai tänö wa säpali kitä!- a pi kuu ha, poo anö wa säa totipali kitä! Önö kutenö, Teusö ma thapo wi ï töpö kasiapalo totio! -Teusö ta pitili- ï na pö pi kuu totio!

¹¹ ï na tä kua tä, masita tä uli na ai sai tä hösökapo tä, sa tä talalöma. Kahaneitu a sonaköpö kui na ï na polakapi sonaköpö kui, a sonaköpö kuoma. ï na a sonaköpö kuoma maaki, olö kökö pata hapalo kui na, ï na a hapalo kuu totioma. ¹² Ai sai tä kuo soma noai, ï a pata loteteo opa kuo noai na, ï na hi a lotete kuö toti ipö nai soatawö. Ai sai tä mamö tetela tä, sai tä kua nömöne, ï anö ai töpö simöa toitioma. ï anö sai tä kuo soma noai, ï a na sanöma töpö pewö pi tapomoma nö, -ï sai tä nomaso noai, ï uno uno tä pewö pata hää totia waikia kökö noai, ï a hai, ï pata tä sai- ï na sai tä kua nömöne, ï sai tänö töpö pi thamama. ¹³ Sai tä kua nömöne, töpö kilima wi, ï anö ï tä aipö öpii tä thalö nö, ï anö töpö kilima sinomotima. Satehe epii ai töpö

mamö tetela tä, hi tä hētu pata hamö koa taka pata hili pola tä, koa taka pata kewanö nasoma. ¹⁴ ï sai tä lotetepamanöma kutenö, sai tä kuo soma noai, ï a mamö tetela tä, sai tä kuo nömöne, ï anö sanöma töpö pewö mönamanöma. Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ï töpö pewö mönamanöma. ï töpö pewö na ï sai tä aiki, -Poo anö sai tä tusälöma maaki, a noma totio maa noai, ï a ukutupö thapalö! "ï sai tä hai ï pata tä sai" töpö pewö kuupö, a ukutupö thakö!- ï na a kuuma. ¹⁵ ï na tä kua tä, ï töpönö ukutupö tä thakö noai ha, sai tä kuo nömöno noai, ï a lotetepamani ha, ï sai tänö sai tä kuo soma noai, ï a ukutupö hiso uköa ko-manöma, ï a ukutupö hapalopö, a ukutupö temöa konasoma. ï a ukutupö na ai töpö aiki, -ï a ukutupö hai, pata tä sai- ï na ï ai töpö kuu pasio mai, ï töpö säpalöpö, a ukutupö temöa konasoma. ¹⁶ Sanöma töpö pewö, pata töpö, ai töpö patamo mai ï töpö, wani tä thapo opa wi ï töpö, wani tä na töpö honimo wi ï töpö, noa mi töpö kalipalamati wi ï töpö, noa mai ai töpö kalipalama pasio mai ï töpö, ï na töpö kui töpö pewö na ï sai tä ukutupö aiki, -Ai tänö kate makö poko ami na tä säökököpö! Pili makö huko na tä säököa naiköpö!- ï na töpö noa thama. ¹⁷ ï na töpö noa thaa noai, ï tä na, -Päla!- töpö kuu wi, ï töpö poko na sai tä hilo wi ï tä säökama kua mi, pili töpö huko na ai tä säökama kua mi, ï na tä kua kutenö, nii tä sua mi, wani tä taa mi, noa tä na ai töpö na wani tä totoa mi, ï na tä kua kuki kitä. Tä säököle, ï sai tä hilo wi ï tä säököa kule. Sai tä hilo wi ï tä säökö mi tä, sai tä numetu tä säököa pasia kule.

¹⁸ -Wi na sai tä numetu säökama kuö?- ï na wa pi kuu kule maaki, wa pi hatuku upö tä, wa pi tapoa totiki nö, wa tä taö öpa kitä. Sanöma tä numetu tä säökama kule, ï sanöma tä numetu. ï tä säökama kule, ï 666 a hilo.

Teusö ama ta tutei ï ta

14 ï na tä kua tä, Siäo makö ha oweha a okalo hötolati, ï sa taa nömönanöma. ï na a satehe epii ï 144.000 töpö kui töpö öpaha naioma. ï oweha a, kama hai ï pö Teusö a, ï na tökö kui tökö a hilo wi, ï pili töpö huko ha ï tökö säökama sälähamoma. ² ï sa tä taa nö, hi tä hētu hamö ta pata hapalo pole ï sa ta hinima. Ta hapalo pole, pola pö pata satehe epii pola pö a hinio kua wi na ï na ta hinio kuama. Sanö ta kuu wi na ï na a kuuma. Söpala ösö toto thata thatamaö ha ama ta thaa sinomo wi, ï ama ta kui na, ï na ta hapalo pole, ï na ï ta hapalo kuuma. ³ Kaikana tä hai ï lotami ti na kaikana tä löle ï a, 4 temö temö töpö, 24 pata töpö, ï na töpö kui töpö kotö ha ï 144.000 töpö öpapalotima. Töpö öpapaloti tä, ama ta tutei ama ta thama. Masita tä uli ha ï 144.000 töpö kua tä, Teusö anö ï töpö nö läpo nö, töpö taa köa läa asalö noai, ï töpönö ï ama ta hua totiatalo opa asama. ⁴ Tiko töpö suö na ï töpö mamöatalo maama kutenö, ï töpö ösi ausio opa sinomotima. Oweha a okalo huatalo pamö ï töpö nokapalo sinomo wi, ï töpö. Sanöma töpö satehe epii maaki, Teusö anö ï töpö sokapalö nö, töpö taa köa läa

asalöma. Teusö a na salo kökö, nii tökö, i na tökö kui tökö totoma soma kua noai na, i na Teusö a, oweha a okalo, i na töpö kui töpö na, i na i töpö totoma soma kua hötöoma. ⁵-I töpö holisi- tä kuu wi i tä kuo maa-ma. Wanisala tä thaa mai, töpö totiatalo opa sinomoti-ma.

Äju töpönö ta wäsä noai i ta

⁶I na tä kua tä, ösö hamö ai äju tä katä polali, i sa talalöma. Masita tä uli pewö hamö töpö pilipai i töpö pata, ai töpö lölöhö, ai töpö usi, ai töpö ausi, i na töpö kui töpö, töpö hapalo aipö häkiki i töpö pewö pata, pata töpönö töpö kai kua häkiki apöle i töpö, i na töpö kui töpö pewö pata na i äju tä wäo pia kule. Ta topa apöle i ta mapo mai, i ta wäsä pia kule. ⁷Lope epii ta wäsä nö, i na a kuuma: -Sanöma töpö pewö na Teusö anö tä makokama läapalo pia kule! Önö kutenö, Teusö a na pö pi kilihia totikiö! "Teusö a lotetea satia apawöö!" pö kuu! Hutu mosökö pata, masita tä uli, mötati tuu pata, wai tuu ola pewö, i na tä kui, Teusö anö i tä pewö thapalö noai, i a na makö pi tapoa totiki nö, "Teusö a hai, pata tä sai" i na pö pi kuu totihoö!- i na i äju tä kuuma.

⁸I äju tä kuu soma noai, i tä noa ha ai äju tä hapalo nömöoma. A hapalo nö, -Papilônia tä uli wania totia waikipaso keö! Papilônia tili töpönö ai sanöma töpö pewö na kama töpö hai i wasu wasu tuu koamananö-maö! I wasu wasu tuu hai, sami sami tä tha apa wi, i tä uni- i na äju tä hapalo nömöo noai, i na i a kuuma.

⁹Polakapi äju töpö hapalo waikio noai ha, ai äju tä nömöwö, -Sai tä, sai tä ukutupö, i na tökö kui tökö na ai tä aiki, "Aitaköö! Kawa hai, ipa pata wa sai" i na ai tä kuu nö, "Pili sa hūko ha sai tä hilo wi tä säökama suti-maköö! Pili sa hūko ha tä säökama sutima mi tä, pili sa ami na tä sutia pasimaköö!" i na ai tä na i na a kuu naio wi, ¹⁰Teusö anö i a peama naio soata kitäö! Sai tä na, "Kawa hai, ipa pata wa sai" a kuu noai, i anö Teusö a hai i wasu wasu tuu koali kitä. Mokota a na Teusö anö wasu wasu tuu sino sai pata lökö noai, i tuu koali kitä. Wasu wasu tuu hai, Teusö a hīso opa wi i tä uni. Teusö a hai i äju töpö, oweha a okalo, i na töpö kui töpö mamö tetela tä, wasu wasu tuu koalö noai, koa taka, hösösöpö taka wakö, i taka kui takanö pe epii i töpö husi pepalo opa kuki kitä. ¹¹I takanö i töpö husi pepalo opati wi, i taka wākisi mapo mai ha, i taka wākisi sonoka soatioö. Sai tä, sai tä ukutupö, i na tökö kui tökö na, "Kawa hai, ipa pata wa sai" i na ai töpö kuu wi i töpö, "Sai tä hilo wi, kamisa na i tä säökama suti-maköö!" i na ai töpö kuu naio wi i töpö, i na töpö kui, wakalai ha töpö pepalotii, mumai ha töpö pepalotii, i na i töpö kua sinomoti- i na lope epii i na i äju tä kuuma.

¹²I na töpö kua kutenö, Teusö ma thapo wi i makö kasiapalo totio asapököö! Teusö anö makö noa thaa wi i ma ta hini totioö, Jesus ma hosa mai, i na makö kua wi makö kasiapalo totiopököö!

¹³I na tä kua tä, hi tä hētu hamö ai ta hapalo nömöne, i sa ta hinima. I na ta kuuma: -Sa kuu piale, i tä säökököö! Jesus pata tä thapo wi i töpö nomasoma,

i töpö pi mönaha apa kitä. Teusö a ösi kua tolele, i aiki naiwö, "Awai. I pitili ta" i na a kuu nö, "Masita tä uli ha i töpö kalipalo nö, töpö pepalo opati noai, i tä matasoma kutenö, i töpö pi mönaha apa kitä. Teusö a na i töpö kalipalo noai, i töpö na Teusö anö noa tä totoki kitäö!" i na Teusö a ösi kua tolele, i na i a kuuma- i na i ta kuuma.

Upa mo kopekeama wi i tä hai, sanöma töpö säpali wi, i tä uni

¹⁴I na tä kua tä, sa tä möö nö, ilasi tä ausii ipii sa tä talalöma. I ilasi tä hösöka na sanöma tä kui na, i na tä kui tä looma. Kaikana tä hai i oto hesowa a kui na, i na hesowa a kui a hesowa sohopoma. I na tä kua tä, poo a toloko namo opii a poo poma.

¹⁵I na tä kua tä, Teusömo wi a sai na ai äju tä looma, a atutasoma, ilasi tä hösöka na sanöma tä kui tä lopoli, i tä na lope epii äju tä komöma. A komö nö, -Huki masita tä uli pewö hamö tökö kupai, i tökö sua hätäpo köpö, huki i tä wakalaö! I tä wakala kutenö, mi poo a toloko kai hululö nö, tökö päsä nö, tökö sua hätäpoö!- i na i äju tä komö kuuma.

¹⁶I na a kuu ha, ilasi tä hösöka na sanöma tä kui tä lopoli, i anö poo a toloko kai hululö nö, masita tä uli pewö hamö tökö kupai, i tökö päsä nö, i tökö sua hätäpoma.

¹⁷I na tä kua tä, hi tä hētu hamö Teusömo wi a sai kupoli, i a sai na ai äju tä kuoma, a atua nömöpasö lasso noai, i sa taa nömönanöma. I anö ai poo a toloko namo opii, a poo po naioma.

¹⁸I na tä kua tä, söpala ösö matakali hösöka ha Teusö a na tä totoköpö tä thama sinomo wi, i ösökö matakali hīta thale ha ai äju tänö koa taka thapo asa wi, i ha a kule, i a hulusalöma. A hululö nö, äju tänö poo a toloko namo opii a poo po pole, i a na lope epii a komö nö, -Upa mopö tatea apa waikia kuleö! Au poo a toloko namo opii, i wa poo tälö nö, hi masita tä pewö hamö upa mopö kule, i wa mopö pito pälalö nö, mopö pewö sototolalöö!- i na a komö kuuma.

¹⁹I na a kuu ha, i äju tänö poo a kai huu nö, mopö pito paotilalö nö, mopö kopeketa wi, i a hapoka kai pata na mokö pewö pata titiköma. Upa mo kopekeama wi i tä hai, Teusö a hīso opa wi, i tä uni. ²⁰Sai pö sika hamö i hapoka a pata kuoma. I hapoka a na äju tänö upa mokö pewö pata titiköma, i upa mopö pewö pata kopekea totikö noai i tä iä pata lösa nö, kapalu a hōtoa tä, kapalu a olai pata wäle ha, i ha tuu öki iä pata wäoma. Pai pamö tuu öki pata kaläsölöma. Pai pamö, 300 kilömetötu tä kuo taso pamö tuu öki pata wäkö taso-ma.

Teusö a hīso opa wi i tuu pi totoakö noai i ta

15 I na tä kua tä, hi tä hētu hamö uni tä pata aipö öpii, sa tä uni pata talalöma. I tä patanö sa pi wi na takömoa totia apömanöma. ⁷sanöma töpö peama pi kupaso pia salo, äju töpö huma. Äju töpö satehei, ⁷töpö kui töpö huma. Sanöma töpö na Teusö a hīso sa-

lo, i tōpō peama pole, i tā mapo pia manu kule, i āju tōpōnō sanōma tōpō peama mapo pia kule.

² I na tā kua tā, walala patete pata kui na i na mōtati tuu pata kui, i mōtati tuu pata na koa takapō hilipalo hākiō opōle, i sa tā talalōma. Ai sai tā, ai sai tā ukutupō, ai sai tā na 666 tā sāōkama sātāle, i na tōpō kui, sanōma tōpōnō i tōpō peama noai, i sanōma sa tōpō taa nōmōnanōma. Mōtati tuu pata kui na, i na walala patete pata kui, i a walala kotō pata na i tōpō ōpaiki nō, sōpala ōsō toto hōpō hōpōma nō, ama ta thaa wi, Teusō anō i tōpō na i nasimō toto totokō noai, i toto thama kai ōpatiōmae. ³ I toto thama kai ōpatikehe nō, Teusō anō Moisés a kalipalama sinomo noai, i Moisés a hai i ama ta thamae. Oweha a okalo hai i ama ta thaa naio soatama. I na i ama ta kuoma:

-Teusō pata tā! Wa lotetea satia apa wi, i wa. I wa tā pewō thaa tāō ōpawō. Wa pi mosawi ipii i wanō wa tā thaa wi, i tā na, "Kilatihā!" i na samakō pi kuu. Kaikana tōpō pewō na kama wa kaikanamo satia apaō. Wa pi kuu wi i tā makoka apaō. I ta pitili ipō.

⁴ Toita toti ipii, i kawa sisawō. Teusō a pata! Kawa na samakō pewō kili ipa kitā. "Teusō a hai, pata tā sai. A pata totiatalo opawō" i na samakō pewō kuu kitā. Kawanō toitai wa tā thaa makoka apa sinomo opa wi, i tā tapamo kutenō, kawa na kaikana tōpōnō kama tōpō hai i tōpō kai waloki kitā. Tōpō waloiki nō, kawa na i tōpō pi tapoa totiki nō, "Teusō ai. Pata wa sai" tōpō kuu kitā-

i na ama ta thaa nō, i na tōpō kuuma.

⁵ I na tā kua tā, sa mamo tetea tā, hi tā hētū ha Teusō a kulali, i ha Teusōmo wi a sai kupoli, i a sai ōsimō ha sai a kai kule ha Teusō a walo walomo sinomo wi, i a sai kai hākopasoma. ⁶ I a sai kai hākopasoma tā, āju tōpō satehei, 7 tōpō kui tōpōnō 7 sanōma tōpō pewō peama pi kupo piale, Teusōmo wi a sai na i āju tōpō kuoma, tōpō atupoma. Sinanu ūko wai ausi ipii i nasimō haloī ōsōnō tōpō halohoiki nō, tōpō atupoma. I haloī ōsōpō pewō wakala apama. Oto tā hauhui oto tōkō halehepōmae.

⁷ I na tā kua tā, 4 temō temō tōkō kui tōkō kuo noai, i ai sami tōnō i 7 āju tōpō na 7 oto tōkō tasa totoa hātāhāakōma. Teusō a temōo soatio wi, i a hīso opa wi, i tuu pi totoakōma. ⁸ Teusōmo wi i a sai ōsimō hamō, Teusō a mōamō toita apii, a lotete epii, i na Teusō a kui, i Teusō a kule ha wākisi tā pata sonoko sonokomo opama. I 7 āju tōpōnō 7 sanōma tōpō pewō peama pi kupo paio mi tā, Teusōmo wi a sai ha ai tōpō lisiatalo paio mai kitā.

Teusō a hīso opa wi, 7 tasa tōkō na i tuu pi kule, i ta

16 I na tā kua tā, 7 āju tōpō na Teusōmo wi i a sai na ta pata hapalo pole, i sa ta pata hini ipama. Ta pata hapalo nō, -Pei. Teusō a hīso opa wi, 7 tasa tōkō na tuu pi kule, masita tā uli pewō hamō i tuu pi lōsa hātāpoheō!- i na ta pata kuuma.

² I na ta pata kuu ha, ai āju tōnō tasa tā kai hulolō nō, masita tā uli ha i tuu lōsa soatama. I tuu lōpalōma, sai tā hilo wi, ai tōpō na i tā sāōkama sātāle, i sai tā uku-

tupō na i tōpō pi luluo nō, i tā ukutupō na tōpō pi tapoati noai, pe epii i tōpō walakasōpōa apōlasoma. I walakasō tōnō i tōpō ninio opama.

³ I na tā kua tā, ai āju tōnō kama hai tasa tā na tuu kule, i mōtati tuu pata na i tuu lōa nōmōkōma. I tuu lōa nōmōkōma, maa tuu pata kuoma maaki, sanōma tā nomasoma, tā iāpō kui na, i na tuu pata kupasoma. I na tuu pata kupasoma, i mōtati tuu pata hamō kōkō pewō hupalo wi i kōkō pewō pata nomasoma.

⁴ I na tā kua tā, i polakapi āju tōpōnō tuu lōa waikikō noai ha, pata tuu pewō pata, wai tuupō ola hamō maa tuupō haapo wi i tuupō, i na tuupō kui tuupō pewō hamō ai āju tōnō kama hai i tuu lōa hātāhāakōma. I tuu lōa hātāhāakōma, i maa tuupō pewō pata hai, iā iā tuu sino pewō pata kupasoma. ⁵ Ai āju tōnō tuupō pewō pata thapo wi, i a hapalo tā, sa ta hinima. I na a kuuma:

-Teusō ai. Huki wa kua wi, sutu upa i wa kuo soatama. Wa totiatalo opatiwō. Wa makoka apatiwō. Ai wa tōpō peama wi, i tā wanisala mai kitā.

⁶ Wa thapo wi i tōpō, wa kai wāsā sinomoti wi i tōpō, i na tōpō kui, ai tōpōnō i tōpō sāpati nō, tōpō iā hamati-ma kutenō, huki i tōpō na iā iā wa tuu koamanōma. Au tōpō sāpati noai, i tā noa- i na i āju tā kuuma.

⁷ I na tā kua tā, sōpala ōsōkō matakali ha ta hapalo pole, i sa ta hinima.

-Teusō ai. Kawa hai, i pata wa. Wa lotete sati ipō asawō. "Makō wanisala apawōō!" wa kuti wi i pitili tā sai a. I ta makoka apa- i na a kuuma.

⁸ I na tā kua tā, i 3 āju tōkō kui tōkōnō kama tōpō hai i tuu lōa waikipalō noai ha, ai āju tōnō pili motokō na kama hai i tuu lōa nōmōkōma. -Pili motokō koa takanō sanōma tōpō hāmananōpōō!- i na Teusō anō a noa thama.

⁹ I na Teusō anō a noa thaō ha, i pili motokō koa takanō i tōpō pewō hāmananōma. I tōpō pewō hāmanani ha, i tōpō pewōnō Teusō a wai ipama. -Tuu lōpalōō!- i na Teusō anō āju tōpō noa thaa noai, i tōpō na, -Hāō. Samakō hiopōa apati salo- i na i tōpō kuu maama. -Teusō a hai, pata tā sai sisawōō! A totiatalo opatii!- i na i tōpō kuu maama.

¹⁰ I na tā kua tā, i 4 āju tōkō kui tōkōnō kama tōpō hai i tuu pi lōa asa waikipalō noai ha, kaikana tā hai i lotami ti na sai tā lotile, i ti na ai āju tōnō kama hai i tuu lōa nōmōkōma. Kama hai i tuu lōa nōmōpalōma, i sai tōnō sanōma tōpō simōa sinomo wi, i tā uli pewō pata muma soasoma. I tōkō soatawō, pe epii i sanōma tōpō nini ipō salo, kama tōpō āka wōtōo opa kōoma.

¹¹ Pe epii tōpō nini, pe epii tōpō walakasōpō, i na tōpō kuō salo, Teusō a na tōpō hapalo pi wasōa apama. Pe epii i tōpō pepalo opa kule maaki, wanisala tā thaa noai, i tā hosa maamae.

¹² I na tā kua tā, i 5 āju tōkō kui tōkōnō kama tōpō hai i tuu pi lōa asa waikipalō noai ha, Eupōtaasisō tuu pata hamō ai āju tōnō kama hai i tuu lōa nōmōkōma. Kama hai i tuu lōa nōmōpalōma, i tuu pata wehea

soatasoma. Motokö huumö kua hena wi hamö ĩtä uli hamö kaikana töpö huimi, ĩtöpö hai ĩ piliso kupasopö, ĩtuu pata wehea läpamanöma.

¹³ ĩ na tä kua tä, ai sai töpö ösi kua tolele, ĩ 3 töpö kui sa töpö talalöma. ĩ sai töpö ösi kua tolele, ĩtöpö pewö samio opama. Plöa plöamö a möamö kui na, ĩ na töpö kuoma. Olö kökö kai pata na ai plöa plöamö a holepasoö, ĩ na tä kua tä, sai tä kai pata ha ai plöa plöamö a holepasoö, ĩ na tä kua tä, a wäo holisi ipii, ĩ a kai na ai plöa plöamö a holepasoö, ĩ na tä kuoma. ¹⁴ ĩ plöa plöamö kökö holepaso noai, ĩ kökö hai, sai töpö ösi kua tolele, ĩtöpönö tä aipöama apa sinomo wi ĩ kökö. Teusö a lotete sati ipii ĩ a huu kōo wi, ĩtä wakala ateo waikia manu kule, Teusö a thapo polai, ĩtöpö na ĩ sai töpönö kaikana töpö kai wasu ekuki pia salo, masita tä uli pewö hamö ĩ kaikana töpö kulati, sai töpönö ĩtöpö kokamoma tasoma.

¹⁵ Jesus aiki, -Pö sömökä taikiö! Ai töpö pi motila tä thomömo sinomo wi ĩ a huu kui na, ĩ na ai töpö pi motila tä, ĩ na sa huu kuaima pia salo. Wa mamö läpalo totia asale, ĩ wa pi mönaha apa asapaso kitäö! Au haloi ösökö na wa mamö läpalo totia mi tä, au haloi ösökö thomönönöma, atu hamö hoka apa pa sinoi wa huu kili ipa kitäö!- ĩ na Jesus pata tä kuu kule.

¹⁶ ĩ na tä kua tä, epöteu töpönö Ahamasietö tä uli a hila noai, ĩtä uli hamö sai töpö ösi kua tolele, ĩtöpönö kaikana töpö pewö wasu kokamoma tasoma.

¹⁷ ĩ na tä kua tä, 6 äju tökö kui tökönö kama töpö hai ĩtuu pi läa asa waikpalö noai ha, hi tä hētu hamö ai äju tänö kama hai ĩtuu löa nömöpalö lasoma. ĩtuu löa nömöpalö lasoma, hi tä hētu hamö Teusömo wi a sai kupoli, ĩ a sai ösimö na kaikana tä hai ĩ lotami ti hōtopoli, ĩti na ta loiki nö, pe epii ta pata hapalo lasoma. Ta pata hapalo nö, -Pei. ĩ sa tä pewö thama waikio keheö!- ĩ na ta pata hapalo kuu lasoma.

¹⁸ ĩ na ĩ a kuu matalolö nö, tä pata sami samimo opaö, ta pata hapalo opaö, sanö ta pata klau klaumo opaö, uli pata tölöko opaö, pe epii tä uli pata lakö lakömo opaö, ĩ na tä kuoma. Pe epii tä uli pata lakö lakömo kua noai na, ĩ na nö patapö töpö kua soa tä, ĩ na tä uli pata kua wi ĩ nasimö tä kuo maama. Sutu ha pe epii tä uli lakö lakömo wi tä kuo paio maama. Sutu ha tä uli pata lakö lakömo hōtöo waikioma maaki, tä uli lakö lakömo nömö kōo noai, pe toti ipii ĩtä uli pata lakö lakömo pi kiliha satia totio opama. ¹⁹ Pe epii tä uli pata lakö lakömo opa nö, sai pö kua apöle, ĩtä uli pata kakapalo nö, polakapi tä uli asawösö, sami ai tä uli asawösö, ĩ na 3 tä uli asawösö kupasoma. ĩ na tä kua tä, hi masita tä uli pewö hamö sai pö hōkökö öpii sai pö kupai, ĩ sai pö pewö pata waniapasoma. ĩ na tä kua tä, Papilônia tä uli na Teusö a pi tapoa naia soataiki nö, pe epii a hīso opöle, kama hai ĩtasa tä na ĩ upa mo puu wasui tuu pi kule, papilônia tili töpö na ĩtuu pi toköma. ²⁰ ĩ na tä kua tä, maa tuu mötali ha sanöta tökö kule, ĩtökö pewö pata, maa makö pewö pata, ĩ na tökö kui, tökö pata tapamo maa totia apöpasoma. ²¹ ĩ na tä kua tä, maa tä komi amatosi pata päläma. Ai maa ma pata pei, 40 kilu ma hute pata kui na, ĩ na maa

töpö komi pata kui, sanöma töpö hösöka na ĩmaa töpö komi hute pata päläma. Sanöma töpö na pe epii ĩmaa töpö komi pata päläö ha, pe epii ĩ sanöma töpönö Teusö a wai kolola apamae.

Suö tänö wano töpö sapäkama sinomo wi ĩsuö tä

17 ĩ na tä kua tä, 7 äju töpönö 7 tasa tökö po pole, kamisa na ĩ ai äju tä waloikiso nö, -Hapo. Suö tä wanisala totii, ĩ a patanö wano töpö sapäkama sinomo wi, ĩ sa möma pia kule. ĩsuö tä hai, sai pö pata pe epii pö sai pata na töpö wanisala apii töpö kule, ĩtä uni. Satehe epii pata u kule, ĩtuu kasö pata hamö ĩ sai pö kua kule. Teusö anö ĩsuö a peama pia salo. A peama wi, kamisanö kawa na ĩ sa tä möma kitä. ² Masita tä uli pewö pata hamö töpö kaikanamo totio wi, suö tä na ĩtöpö pewö sapäkopalo opama. Masita tä uli pewö hamö töpö kupai, ĩsuö anö ĩtöpö lululö nö, wasu wasu tuu koamananöma. ĩtuu koamanani ha, ĩ kaikana töpönö pe epii sami sami tä thaa totiomae. Hiopö tänö töpö pewö polemopalo opama- ĩ na ĩ äju tä kuuma.

³ ĩtä, Teusö a ösi kua tolele, ĩ anö sa ösi thama toitioma. Sa ösi thama toitiö ha, ĩ äju tänö sa kai hulölö nö, poke tä uli hamö samakö walokö tasoma. Samakö waloikitö nö, sai tä pata aipö toti ipii, a pata hanaha toti ipii, ĩ na a pata kui, a hōo pata na ĩsuö a tikätile, ĩ sa tä talalöma. ĩ sai tä lö kui, a he satehe epö. 7 tökö he kuoma. 10 a sonaköpö kuoma. ĩ sai tä pewö na Teusö a kateha wanisala wi tä pewö säököoma. ⁴ Kaikana töpö hai ĩ haloi ösö hanaha kui na, ĩ na haloi ösö kui ösö na ĩsuö tä haloma. Pe epii oto totokö halepoma. Maa makö ose toita apii, noa apii, makö ose halepo naioma. ĩsuö tänö oto tä mokota poma. ĩ mokota na suö tänö sami sami tä thaa noai, ĩ sami sami tä lahoa totila tä, mokota ha tä pi poma. ⁵ Pili a hūko ha kama hilo wi ĩtä säököoma. ĩtä säököle, ĩ na ta kuu alu kule:

-Papilônia tä uli.

Suö töpönö wano töpö sapäkama wi ĩpöpönö a.

Sami sami tä thaa soma wi ĩ a pata- ĩ na a hilo kua wi tä säökama. ĩ wa hilo säökama möö nö, -Wi na ta kuu totia kule?- wa pi thama kitä.

⁶ ĩsuö sa möö ha, Teusö a thapo wi ĩtöpö iä pönö ĩsuö a polemo opama. -Jesus a pitili- ĩ na ĩtöpö kuu totio nö, Jesus a hosa wanio opama kutenö, Teusö a thapo pasio mai ĩtöpönö ĩtöpö säpalöma. Töpö säpalö noai, ĩtöpö iä pönö ĩsuö a polemo opöle, ĩ sa tä talalö nö, pe epii sa pi honipo opama. ⁷ Sa pi honipo opaö ha, ĩ äju tä aiki, -Wi na wa pi kuu salo wa pi honipo ke? Pi naka. Sai tä hōo ha suö tä tikäle ĩ a, ĩ sai tä aipö öpii, a he satehe epii, 7 a he kuo wi, 10 a sonaköpö kua naine ĩ a, ĩ na tökö kua wi, kawa na ĩ sa tökö pewö ha kateha hasulupa pia kule. ⁸ Sai wa tä hanaha pata talalö noai, ĩ a pata temöo opama maaki, a nomasoma. A nomasoma maaki, maa maka talo opii taka pata hamö a wani hemopo kōo pia kule. A wani hemoa kopasoma tä, a wani maa kopamani kitä. A mapamo kōo paio mai ha, masita tä uli pewö pata hamö Teusö a thapo mai ĩtöpö kule, ĩtöpönö sai tä talalö nö,

ĩ tōpō pewō pata kilia apōso kitā. Teusō anō hi masita tā uli thaa paio mai ha, sanōma tōpō ōsi palimipo wi ĩ tōpō a hilo wi, ĩ tā sãōka waikikō noai, ĩ tā waheta na ai tōpō a hilo wi, ĩ tā sãōkama kua pasia mane, ĩ tōpō kilia apōlo nō, “Kilatihā! ĩ sai tā nomasoma maaki, a wani kua kōa pikia sai palohe takōō!” ĩ na ĩ tōpō kulaso kitāō!- ĩ na āju tā kuuma.

⁹ ĩ na a kuu nō, -Pi naka. ĩ wa tā taō pi topa apa salo, makō pi tapoa totiki nō, makō pi hatukuo opapōkōō! Pili he satehe epīi, 7 pili a he kule, ĩ 7 heuma tōkō uni. ĩ heuma tōkō kule ha suō a loa kule. ĩ na tā kua tā, ĩ 7 a he kule, ĩ 7 kaikana tōpō uni naiwō. ¹⁰ ĩ 7 kaikana tōpō kuo noai, ĩ ai 5 tōpō kaikanamo maa waikitasoma. Ai sami a kaikanamo kule. Waiha ai kaikana tā kupasopō ai a kua soa kule. ĩ a kaikanapalo nō, ĩ a kaikanamo teteho mai kitā. ¹¹ Sai tā kuo noai, ĩ a nomasoma maaki, a temōa kōo pia kule. ĩ a temōa kōa tā, a kaikanamo nōmōo pia kule. Satehe epīi, ĩ 7 kaikana tōpō kuo noai, ĩ sai tā hai, ĩ ai kaikana tā naiwō. A kaikanamo waikioma maaki, a kaikanamo kōo pia kule. A kaikanamo kōo kitā maaki, ai tãnō a kaikanamo maa haipamani kitā.

¹² 10 wa tōkō sonakōpō talalō noai, ĩ tōkō hai, ĩ kaikana tōpō hōtōwō. ĩ tōpō kaikanamo totio paio mai kitā maaki, waiha sai tā solo, hototi ipii tōpō kaikanamo pão pia salo. ¹³ ĩ kaikana tōpō noa thaso hētupaso nō, sai tā na, “Kamisamakō kaikanamo kua wi na, ĩ na kawa kaikanamo kua nōmōo sisapōō! Kamisamakō lotete epīi ĩ samakō kua wi na, ĩ na wa kua nōmōo sisapōō!” ĩ na tōpō kuu kitā.

¹⁴ ĩ na tā kua tā, ĩ tōpō kokamo nō, oweha a okalo wanipo nō, tōpō wasu ekuki kitā. Tōpō wasu ekuki kitā maaki, oweha a, oweha a na tōpō nokapalo sinomo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō ĩ wasu tōpō peama totio kitā. Oweha a hai, pata tā sai pasiwō. Tōpō kaikana apii ĩ tōpō pewō na a simōo totio wi, ĩ a. Pata tōpō pewō na a simōo totio naio wi, ĩ a. Oweha a na tōpō nokapalo sinomo wi, Teusō anō ĩ tōpō saia asapalōma. ĩ tōpō pitilimo opaō. ĩ tōpōnō Teusō a thapo matalo mi ipō- ĩ na āju tā kuuma.

¹⁵ ĩ na a kuu nō, kamisa na ĩ āju tā hapalo soa pa, ĩ na a kuuma: -Suō tãnō wano tōpō sapākama sinomo wi, satehe epīi pata u kule, ĩ tuu kasō pata hamō ĩ suō tā loopili, ĩ pata u pewō hai, ĩ sanōma tōpō uni. Pata tōpōnō tōpō kai kua hãkikia apōle ĩ tōpō pewō pata, hi masita tā uli pewō hamō tōpō pata pilipai, ĩ tōpō pewō pata, ai tōpō lōlōhō, ai tōpō usi, ai tōpō ausi, ĩ na tōpō kui tōpō, tōpō hapalo aipō hãkikia apōle, ĩ tōpō pewō pata, ĩ na tōpō kui, pata u pewō hai, ĩ tōpō uni. ¹⁶ Sai tā, 10 sonakōpō tōkō, ĩ na tōkō kui wa tōkō talalō noai, ĩ tōpōnō ĩ suō a wanisala totii ĩ a wanipo opa kitā. A wanipo opa nō, suō a hai ĩ wani tā pewō sua hōtōtōa totialalō nō, ĩ a suō oalō nō, koa takanō a ĩsimani kitā. ¹⁷ ĩ tōpō ōsi na Teusō a kalipaloma kutenō, kama Teusō anō suō tā thama pi topa wi, ĩ na ĩ tōpōnō ĩ suō tā thama totioma. “Suō ma tā peama nōkōō!” ĩ na Teusō anō ĩ tōpō pewō pi thamama. ĩ tōpō noa thaso nō, ĩ sai tā na, “Pei. Kamisamakō kaikanamotima maaki, huki

kawa kaikanamo sisaaō! Wa pasilia hōtōpali kitāō!” ĩ na ĩ tōpōnō ĩ a noa pata thama. Teusō a kuu noai, ĩ na tōpō kua tolea nōmōopō, tā kuuma.

¹⁸ ĩ suō wa talalō noai ĩ a hai, sai pō pata pe epīi pō sai na tōpō wanisala apii tōpō kule, ĩ tōpō uni. Masita tā uli pewō hamō kaikana tōpō kule, ĩ tōpō na suō a kaikanamo satia apa wi, ĩ suō a- ĩ na ĩ āju tā kuuma.

Papilōnia tā uli waniapaso noai ĩ ta

18 ĩ na tā kua tā, ai āju tā kaikanamo totii ipii, ĩ a ithoa nōmōpakōma. Kama pili a pewō wakala apō kutenō, masita tā uli pewō pata wakala kōlōma. ² A ithopolalō nō, a komō lasoma. A komō nō, -Pei. Huki Papilōnia tā uli pewō pata mataso ke. ĩ tā uli pewō pata wania totipaso keheō! Huki ĩ tā uli na salo pō pewō hiopō opii pō katā wi, ĩ pō huu sisaa. Sai tōpō wani hupalo opa sisaa- ĩ na āju tā kuu kai itho lasoma. ĩ na tā kuu kai ithopaiki nō,

³ -Papilōnia tili tōpōnō ai sanōma tōpō pewō na kama tōpō hai wasu wasu tuu koamananōma. ĩ wasu wasu tuu hai, sami sami tā tha apa wi, ĩ tā uni. Masita tā uli pewō hamō tōpō kupai, ĩ papilōnia tili tōpōnō ĩ tōpō pewō lulualalō nō, wasu wasu tuu koamananōma. Tuu koamanani ha, pe epīi sami sami tā thaa totiomae. Masita tā uli pewō pata hamō tōpō kaikanamo totio wi ĩ tōpō, papilōnia tili tōpō, ĩ na tōpō kui tōpōnō hiopō tā tha apamae. Pe epīi papilōnia tili tōpōnō wani tōkō pi ipa sinomoti ha, ĩ tōpō na wani tōkō totoma sinomo wi, pe epīi ĩ tōpōnō sitipa kōkō suatima- ĩ na ĩ āju tā komō kuu lasoma.

⁴ ĩ na tā kua tā, hi tā hētū ha Teusō a kulali, ĩ ha ai ta pata hapalo pole, ĩ sa ta hinima. Sa ta hini noai, ĩ na ta kuu lasoma:

-Ipa ai pō! Mi hamōō! Mi tā uli na pō pilio tihōō! Mi tōpōnō pe epīi hiopō tā tha apa wi ĩ tōpō na pō pilio koka naio tihōō! Makō kua tikilia naia tā, makō pepalo naio matimōō!

⁵ ĩ tōpōnō pe epīi wanisala tā tha apatima kutenō, ĩ wanisala tā pata lō kui, hutu mosōkō palōkō pata hamō ĩ wanisala tā pata sutuho he wão lasoma. ĩ tōpōnō wanisala tā tha apati noai, ĩ tā na Teusō a pi motipo mai kitā.

⁶ ĩ tōpōnō makō peama thama noai na, ĩ na tōpō peama thama hōtōō! Wani ipii tōpō peama pão tihōō! Pe epīi tōpō peama totio soataaō! Kama tōpōnō wasu wasu tuu thata sinomo opa noai, ĩ a hapoka a na ai tuu wasu sati ipii tuu thaa kulaha totiki nō, ĩ tōpō na tuu koama sapa kōpōō!

⁷ ĩ tōpō aiki, “Pe epīi sa puko waikia kule. Sa totiatalo opa waikia kule. Kaikana tā suō kua wi na, ĩ na sa kua hōtōa kule. Suō watii suō kua wi na, ĩ na sa kua pasio mai kitāō! Sa ōkō mai, sa kua soatio kitāō!” ĩ na tōpō pi kuu pole, ĩ tā noa na pe epīi ĩ tōpō peama totihōō!

⁸ ĩ na ĩ tōpō pi kuu wi, ĩ tā hĩsuwō na pe epīi wanisala tā walōa totoki kitā. Wasu wasu tā, noma soato wi ĩ tā, tōpō ōkōpalo opati wi ĩ tā, oi oi tā pata, ĩ na tā kui ta pata walōa soataki kitā. Tā pata walōa soatakōma, koa

taka patanö ĩ töpö pewö ĩsiso kitä. Teusö anö ĩ töpö peama wi, ĩ a pata lotete epö kutenö, ĩ na tä thama kuki kitäö!-

Ĩ na ta pata hapalo kuu lasoma.

⁹Ĩ na tä kua tä, ĩ papilônia tä uli ĩsimanöma, masita tä uli pewö pata hamö kaikana töpö kupai, ĩ töpönö ĩ wākisi tä pata sonoka talalö nö, töpö ököpaloa apölaso kitä. Papilônia tili töpönö hiopö tä na ĩ kaikana töpö lululö noai, ĩ töpö kaikana ököpalo opa kitä. ¹⁰Koa taka pata na töpö kili salo, pai pamö töpö öpatiki nö,

-Kilatiha! Papilônia tili töpö pata loteteo opama maaki, lope epii ĩ töpö pata peama apa soatama- ĩ na ĩ kaikana töpö kupaloma.

¹¹Papilônia tä uli ha töpö kule, ĩ töpö na wani tä totoma nö, sitipa kökö sua sinomoti noai, ĩ töpö ököpalo naisoma. ĩ tä uli wania nö satipasö ha, -Witi ha ai wani ma tökö totoma kotapö?- töpö pi kuu salo, töpö pewö pata ököpaloa apölasö. ¹²Ĩ papilônia tili töpö na wani tökö totoma sinomo noai, ĩ na ĩ wani tökö kuoma. Oto tä, söpala ösö wakala apii ösö noa apii, ĩ pötaata ösö hilo wi ĩ ösökö, maa makö ose wai noa apii ĩ makö wai, masulu kökö noa apii, ĩ petola kökö a hilo wi ĩ masulu kökö, haloi ösö ausi toita apii, ĩ liniu ösö kui ĩ ösökö, haloi ösö hanaha toita apii ĩ ösökö, suö tä haloi ösö walehe toita apii ĩ ösökö, haloi ösö hanaha aipö sati ipii ĩ nasimö ösökö, hii ti nisamö toita apii ĩ ti, elepāsi pili a hīso atho pata ha tökö namo pata kule, ĩ tökö pata totalalö nö, wani tökö ose toita apii tökö thapa sinomo wi ĩ nasimö wani tökö, hii tiki noa apii ĩ tiki, söpala ösö hanaha toita apii, ĩ pötöosi a hilo wi ĩ nasimö wani tökö, söpala ösö sai amatosi toti ipii ĩ nasimö tökö wani, maa ma ösö takaka toita apii, sai a thaa wi ĩ nasimö makö wani, ¹³nii tä hālälāamö totipa apa wi ĩ nasimö tökö, mötati tä, paki tä, tuu nisamö toita apii ĩ tuu, ai tuu nisamö toita apii tuu hönöma wi ĩ tuu, upa mo puu, tapu tapu tuu toita apii, ĩ aseisi tuu hilo wi ĩ tuu, tötiiku mo, ĩ mo kopeke, paka kökö, oweha kökö, kapalu kökö, kapalu kökönö ösökö saiapala wi ĩ ösökö, noa mai ha sanöma töpö kalipalotipö ĩ töpö, ai sanöma töpö, ĩ na tökö kui, papilônia tili töpönö ĩ nasimö tökö sua sinomotima.

¹⁴Papilônia tili töpö na wani tökö totoma sinomo wi, ĩ töpö aiki, -Papilônia tili pö! Wani tä toita apii wani tä na makö pi wasiso opati noai, ĩ wani tä pewö matasoma. Oto tä, ai wani tä toita apii ĩ wani tä, ĩ na tökö kui ma tökö thapo opa noai, ĩ tökö kua kota mai kitäö! Matasomaö!- ĩ na töpö pi honi kuu kule. ¹⁵Ĩ töpönö papilônia tili töpö na sitipa kökö sua sinomo opa noai, ĩ tä uli wakö pata umö totile, ĩ koa taka pata na töpö kili salo, -Samakö pepalo naio matimöö!- töpö pi kuu nö, töpö öpa hāwāikitö nö, töpö lalupalo opa nö, töpö ököpalo opa soaso kitä.

¹⁶Töpö ökö pola nö, -Häö! Töpö pepalo opa noa- töpö kuu nö, -Papilônia tä uli toita apa saiopiliö! Haloi ösö ausi toita apii, haloi ösö hanaha toita apii, haloi ösö na oto toto toita apii toto sutio wi ĩ nasimö haloi ösökö, maa makö ose noa apii ĩ makö, petola masulu, ĩ na tökö kui tökö kuo opa kipiliö!- töpö kuu kitä. ¹⁷⁻¹⁸Ĩ

na töpö kuu nö, -Wani tä kuo opa kipili maaki, lope epii wani tökö pewö maa soatasoma- töpö kupalo opa kitä.

Ĩ na tä kua tä, mötati tuu mötali hamö kutiata pöpönö ösökö pata kai huu sinomo wi ĩ töpö, ĩ kutiata ösökö na töpö kalipalo sinomo wi ĩ töpö, ĩ ösökö na töpö pi pata huti pole ĩ töpö, ĩ kutiata ösökö thapo wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpö pewö mamö huu tolehaö ha wākisi tä pata talalö nö, töpö kili hōtöo salo, pai hamö ĩ töpö pi kalāa pola nö, töpö lalupalo opama. Töpö lalupalo nö, -Häö! Ki tä uli toita apa kuohe na, ĩ na ai tiko tä uli toita apö kui ai tä uli kuo maa noai kitäö!- töpö kuuma.

¹⁹Ĩ na töpö kuu nö, töpö pi honipo opa salo, kama töpönö sopö osi humönö nö, kama töpö he hamö sopö osi hulaka sapamo köo nö, töpö ököpalo pola nö, töpö lalupalo opa nö, -Häö! Töpö pea apa noa. Kutiatu pöpönö ma ösö pata thapo wi, ĩ makö pewönö papilônia tili töpö na wani ma tä totomati nö, pe epii sitipa ma kökö sua sinomo topa apa kipiliö! ĩ tä uli ha wani tä kuo opa kipili maaki, lope epii ĩ tä uli wania totia apa saipalohe taköö!- ĩ na töpö pi honihi kuuma.

²⁰Ĩ tä uli waniapasoma kutenö, hi tä hētu hamö makö kupoli, makö pi mönahapököö! Teusö anö makö simöa sinomo wi ĩ makö, Teusö ma kai wäsä sinomo wi ĩ makö, Teusö ma thapo wi ĩ makö pewö, ĩ na pö kui pö! Papilônia tili töpönö makö peamati noai, ĩ tä noa na Teusö anö ĩ töpö peama hōtöoma salo, makö pi mönahapököö!

²¹Ĩ na tä kua tä, ai āju tä lotete epii ĩ anö maa ma pe epii, sini mo kopekepama sinomo wi ĩ ma pata kui, ĩ ma pata söpölö nö, mötati tuu mötali ha ĩ ma pata kepamanöma. Ma kepamanö nö, ĩ na a kuuma: -Papilônia tä uli! ĩ maa ma pata kepama thamae na, ĩ na lope epii wa thama hōtöo kitä. Papilônia wa sai pata tapamo kota mai kitä. ²²Kawa kule ha ama ta hinio kota mai kitä. Söpala ösö toto hōpöa nö, ama ta thaa wi ĩ töpö, thola ösö hola wi ĩ töpö, ai hola wi tä hola wi ĩ töpö, ĩ na töpö kui töpönö ama ta thaa sinomo noai, ĩ ama ta hinio kota mai kitä. Hii tiki, söpala ösökö, ĩ na tökö kui tökö na papilônia tili töpö kalipalo sinomo noai, ĩ na ĩ töpö kua kota mai kitä. Maa ma patanö sini mo kopekeama wi ĩ ta hinio kota mai kitä. ²³Papilônia tä uli! Kawa kule ha koa taka sii hilipalo opa noai, ĩ taka hilipalo kota mai kitä. Töpö husopö too sinomö ha, töpö lalupo peheliapalo sinomotima maaki, ta hinipo kota mai kitä. Masita tä uli pewö hamö wani tä sua sinomo wi töpö kua apa kule maaki, papilônia tili makönö wani tä pata sua satia apama. Makö ökamo nö, sanöma ma töpö pewö mönamanöma. Önö kutenö, makö maa totipaso kitä- ĩ na ĩ āju tä kuuma.

²⁴Teusö a kai wäsä sinomo noai ĩ töpö, Teusö a thapo wi ĩ töpö, masita tä uli pewö hamö töpö kupai ĩ töpö, ĩ na töpö kui, papilônia tili töpönö ĩ töpö sälalö nö, töpö iā hamananö noai, ĩ tä noa na Teusö anö ĩ töpö peama hōtöoma.

¹⁹ ĩ na tä kua tä, hi tä hētu hamö satehe epii töpö hapalo kua wi na ĩ na ta pata hapalo kui, sa ta pata hinima. ĩ na ta pata kuuma:

-Aleluia. "Teusö a totiatalo opawöö!" makö pewö kuupököö! Teusö anö makö täapa kōo läo wi ī a. A toita apii, a wakala apii ī a. Teusö a lotete epö sisawö. Ī na kamakö hai ī na Teusö pata tä kua wi ī a.

² "Makö wanisala apawöö!" Teusö a kuu wi ī pitili tä sai a. Ī ta makoka apa. Suö tänö wano töpö sapäkama hätäpo wi, Teusö anö ī suö tä namo simököma. Teusö anö kama hai ī töpö kalipalama sinomo wi, ī suö tänö ī töpö säpalöma kutenö, Teusö anö ī suö tä peama apa hötöoma-satehe epii töpö hapalo noai, ī na ī töpö kuuma.

³ Ī na töpö kuu nö, lope epii töpö hapalo kōo nö, -Aleluia. Teusö a totiatalo opawöö! Suö tä hai, ī Papilônia tä uli uni hai, ī tä uli matasoma. Papilônia tä uli wakö pata umöso noai, ī koa taka wäkisi pata mapo mai, ī koa taka wäkisi pata sonoka soatia-

ī na töpö kuuma. ⁴ Ī na töpö kuu ha, kaikana tä hai ī lotami ti na Teusö a lole, ī a kotö na 24 pata töpö, 4 temö temö töpö, ī na töpö kui töpö Teusömo pia salo, töpö mäi pohama. Ī töpö mäi pohaiki nö, Teusö a na töpö pi tapoa totiki nö,

-Awaī. Ī naköö! "Teusö a totiatalo opawöö!" makö pewö kuupököö!- ī na töpö kuuma.

Oweha anö pusopö a täli wi ī ta

⁵ Ī na tä kua tä, kaikana tä hai ī lotomi ti ha ta hapalo pole, ī na ta kuuma:

-Kamakö hai ī Teusö a na, "Wa totiatalo opawöö!" ī na makö pewö kuupököö! Teusö a na makö kalipalo sinomo wi ī makö, pata makö, patamo totio mai ī makö, ī na sanöma makö kui makö pewönö Teusö ma kai a hini totio opa wi ī makö hai, "Teusö wa totiatalo opawöö!" makö kuu!- ī na ta kuuma.

⁶ Ī na ta kuu ha, sanöma töpö satehe epii töpö hapalo kua wi na ī na ta hapalo kua wi sa ta hinima. Pola a pata pe epii a pola pata kuu wi na, ī na a hapalo kuuma. Sanö ta pata klau klaumo opa kua wi na ī na ta hapalo wi ī na ta kuuma. Ta hapalo nö, ī na ta kuuma:

-Aleluia. "Teusö a totiatalo opawöö!" makö pewö kuupököö! Kamakö hai ī Teusö pata tä lotete sati ipii ī a hai, ī kaikana tä sai.

⁷ Makö pi topai, makö pi mönaha apöpököö! "Teusö pata tä hai, ī a totiatalo opawö" makö kuupököö! Oweha anö kama hai pusopö a täa pia salo, makö kokamoö, makö iapaloö, ī na makö kua pia kuleö! Ī na tä kua tä, kama hai pusopö a pewö husoa hötötöa waikisomaö!

⁸ A haloköpö, napä ũko haloi ösö kui na, ī na liniu ösö haloi kui, ī pusopö anö ī ösö täa waikilömaö! Ī haloi ösö sami mi ipö, ösö ausi ipö, ösö wakala apö, ī na ösö kui ösö tälömaö!-

ī na ta kuuma. Ī liniu ũko haloi ösö hai, Teusö a thapo wi ī töpönö toitali tä thaa wi, ī tä uni.

⁹ Ī na tä kua tä, kamisa na ī āju tä aiki, -Sa kuu pole, ī tä säökököö! Oweha a okalo, kama hai pusopö a, ī na töpö kui töpö supasolaso tä, ai töpö na, "Hapo! Makö

iapalo naiosö!" tä kuu noai, ī töpö pi mönaha apa kitä- ī na ī āju tä kuu nö, -Sa kuuhe, ī Teusö a kai pitili ipii ī ta- ī na a kuuma.

¹⁰ Ī na a kuu ha, ī āju tä na, -Wa totiatalo opawöö!- ī na sa kuu pia salo, ī āju tä ami öpahale ha, ī ha sa mäi poa soataköma. Sa mäi poa soataki ha, -Ī na a kua tihöö! Wa mäi poiki nö, "Wa totiatalo opawöö!" Teusö a na ī na a kuu sisaaö! Kawa, ai töpönö Jesus a thapo naio wi ī töpö, ī na makö kui, Teusö a na makö kalipalo kua wi na, ī na Teusö a na ī na sa kalipalo kua naioö. Jesus anö ta wäsä noai, ī ma ta hini pitilia totia apöle, ī makö kui na, ī na sa kua naioö- ī na ī āju tä kuuma.

Jesus anö ta wäsä noai, ī ma ta hini pitilia totia apöle, Teusö a kai wäsä sinomo wi, ī töpönö ī ta wäsä tolea nömöo sinomoö.

Sai tä, Teusö a kai wäsä holisimo wi ī a, ī na töpö kui, Jesus anö ī töpö peama wi ī ta

¹¹ Ī na tä kua tä, hutu mosökö palökö pata ha taka häkopoli ī sa taka häkoa taa nömönanöma. Ī sa taka häkoa tapa tä, kapalu a ausii a tapamonasoma. Ī kapalu a hōo na a tikäiki nö, kapalu a kai huu sinomo wi ī a na, -A pitilimo opa wi ī a. Teusö a kai hiniatala sinomo opa wi ī a- ī na töpö kuu. A kaikanamo makoka apati wi ī a. Wanisala tä mapamanöpö, a wasu kai hutii. ¹² Pili a mamö hai, koa taka āka kui na, ī na pili a mamö kuoma. Pili a he na kaikana tä hai hesowa kökö satehe epii kökö hesowa sohoma. Kama a hilo wi, kama na tä säökama sätäo noai, ai töpönö ī tä hila tai mio opama. Kamanö ī ta hila taö öpa sisama. ¹³ Iä iä tä na kama hai ī haloi ösö kāköma, ösö iäo opama.

-Teusö a kai- ī na a hilo kuoma. ¹⁴ Hi tä hētu hamö sanöma töpö satehe epii töpö kupoli, kapalu a kai huu wi ī a na ī töpö nokasolöma. Ī töpö nokapalo pole, ī töpö hai ī liniu ũko haloi ösö sami mi ipii, ösö ausi ipii, ī na ösökö kui ösökö haloalalöhe nö, kapalu kökö ausi ipii ī kökö hōo ha töpö tikäkäiki nö, töpö nokaalöma.

¹⁵ A haloi ösö iäo opa noai, ī a kai ha poo a namo opii a poo ola he salehepasoma. Ī a poonö hi masita tä uli pewö hamö kaikana töpö kule ī töpö, ī kakana töpönö töpö kai pilio wi ī töpö, ī na töpö kui töpö pewö peama totioma. Ī töpö na poo a thapo pole, ī a kaikanamo lotetea apa kitä. Pe epii Teusö a lotete epii, wanisala tä na ī a hīso opa wi, ī kaikana tänö ī tä möma kitä. Upa mo kopekemanö nö, hapoka a pata na ī mo puu lösa thama wi na, ī na Teusö a thapo mai, ī na ī töpö thama höttöo kitä. A kaikanamo lotetea apa wi, ī anö ī töpö peama totio kitä. ¹⁶ Kama hai ī haloi ösö lapei ösö na ī na tä säökama sätäle, pili a wakö na tä säökama sätäa naine, ī na tä säökama kuu:

-Kaikana töpö pewö na a kaikanamo satia apa wi ī a.

Pata töpö na ī pata tä sai sati ipö asawöö!- ī na tä säökama kuuma.

¹⁷ Ī na tä kua tä, pili motokö hösöka na ai āju tä öpapolii, ī sa tä talalöma. Ösö hamö salo pö katäpalo polali, ī salo pö pewö na lope epii ī āju tä komö nö, -Hapo. Teusö anö makö iapalama pia kuleö! Makö iapalopö pö kokamosö! ¹⁸ Hapo. Kaikana töpö pata, pa-

ta tōpōnō sotatu tōpō simōa sinomo wi ī tōpō, sotatu tōpō, kapalu kōkō, kapalu kōkō kai huu sinomo wi ī tōpō, sanōma tōpō pewō, ai tōpō noa mi kalipalama sinomo wi ī tōpō, ai tōpō noa mi kalipalama mai ī tōpō, tōpō patamo wi ī tōpō, tōpō patamo pasio mai ī tōpō, ī na tōpō pewō pata kui tōpō oalalōsoō!- ī na salo pō katā wi, ī tōpō na ī na ī āju tā komō kuuma.

¹⁹ Ī na tā kua tā, sai sa tā tapa waikio noai ī sai sa tā taa kōo nōmōnanōma. Hi masita tā uli pewō hamō tōpō kaikanamo wi ī tōpō pewō, ī kaikana tōpōnō wasu tōpō kai huu sinomo wi ī tōpō, ī na tōpō kui sa tōpō taa nainanōma. Kapalu a hōo na a tikāle ī a, ī anō kama hai ī wasu tōpō kai huu wi ī tōpō, ī na tōpō kui tōpō na ī kaikana tōpō wasu ekukōpō, tōpō kokamo pole, ī sa tōpō talalōma.

²⁰ Ī na tā kua tā, ī sai tā lototoa lāmakōma. Teusō ta wāsā holisimo opa sinomo noai, sai tā mamō tetela tā ī anō aipō tā kilihī ipii tā thama sinomoti noai, ī a lototoa lāa naimakōma. Ī anō aipō tā kilihī ipii tā thama sinomoti salo, ai tōpō mōnama apatima. Sai ta hilo wi, ai tōpō na ī tā sāōkama sātāamakō noai, ī tōpō aiki, ī sai tā ukutupō na, -Aitakōō! Wa totiatalo opawōō!- ī na ī tōpō kuu noai, ī tōpō mōnama apatima.

Ī na tā kua tā, ī sai tā, Teusō ta wāsā holisimo opa sinomo noai ī a, ī na tōpō kui tōpō temō soa tā, kosoto tuu pata ha koa taka, hōsōsōpō taka wakō, ī na taka kui taka hili pole, ī taka na tōpō temō soa pāla tā maaki, ī tōpō sāsākōma.

²¹ Ī na tā kua tā, kapalu a ausii a hōo ha a tikāo noai, ī a kai ha poo a lisipaso noai, Teusō a thapo mai ī tōpō wasu ekukō noai, ī a poonō ī tōpō sālalōma. Ī tōpō sālalō noai, ī tōpō sāi na salo pō katā wi ī pō pewō osō poteheha totipasoma.

1.000 tōkō inama na tā kua wi ī ta

20 Ī na tā kua tā, hi tā hētū hamō ai āju tā kupoli, ī a itho lasoa tā, kamsanō ī sa talalōma. A itho laso noai, ī anō masa maka kai lototomakōpō tā, sōpala osō toto hute epii ī toto, ī na tōkō kui tōkō poma. ² Ī tōkō po nō, ī āju tānō olō kōkō pata huōlō nō, kōkō pata ōka soatalōma. Ī olō kōkō pata hai, sutu ha ī olō kōkō ōsi ha Sai tā sai pata kukō noai, ī olō kōkō pata. Ī Sai tā sai pata hai, Diabo, Satanasō, ī na ī a pata hilo kua kua. Ī olō kōkō pata ōka soatia tā, inama tōkō satehe epii, 1.000 tōkō inama kui, tōkō inama hasupasoma. ³ Ī āju tānō Sai tā sai pata ōkapalō nō, masa maka pata hamō a sāsākōma. A sāsākō nō, ī taka lakō nō, taka lototoa soatamakōma. 1.000 tōkō inama kupo paio mi tā, hi masita tā uli pewō hamō sanōma tōpō pilipai, Sai tā sai patanō ī tōpō mōnama maapō, masa maka ha ī a pata sāsākōma. Masa maka ha ī a ōkama wani sāsākōma maaki, waiha, 1.000 tōkō inama kui tōkō inama matalo nō, wani ipii a pata kusōa kōo paipali kitā. Tetepo mai ha a pata peama sapa kōo soatia kitā.

⁴ Ī na tā kua tā, ai kaikana tā hai ī lotami sa tiki taa nōmōnanōma. Ī tiki ha tōpō lotile, ī tōpō na Teusō aiki, -Ma tā makokama lātopōkōō!- ī na Teusō a kuuma. Ī na

tā kua tā, Jesus ta wāsāō, Teusō a kai a wāsāō, ī na ai tōpōnō ta wāsā kuaō ha, ī tōpō olai pāpalō noai, ī ōsi sa tōpō taa nainanōma. Sai tā, sai tā ukutupō, ī na tōkō kui tōkō na Teusō a kai wāsā noai ī tōpō aiki, -Ipa pata tōpō sai- ī na ī tōpō pi kuu pasio mai, -Teusō a hai, pata tā sai asawō- ī na tōpō pi kuu noai ī sa tōpō talalōma. Kama tōpō hūko ha sai tā hilo wi ī tā sāōkama sātāa mi, kama tōpō ami ha tā sāōkama sātāa mi, ī na tā kuoma. Ī tōpō temōa kono nō, satehe epii, 1.000 tōkō inama kui tōkō inama na Cristo anō ī tōpō kai kaikanamo naitioma. ⁵ Ai tōpō nomaso noai, ī tōpō temō kōo paio maama. Ī 1.000 tōkō inama mataso noai ha, ī tōpō temōa nōmōa konasoma. Ī 1.000 tōkō inama kui tōkō inama kolo kupo tā, Cristo a solo tōpō kaikanamo naio piale, ī tōpō temōa kōa somaso kitā. ⁶ Ī tōpō temōa kōa somaso wi ī tōpō pi mōnaha apa kitā. Teusō a thapo mai ī tōpō noma sapa kōa pasio kitā maaki, tōpō temōa kōa somaso wi ī tōpō noma kōta mai kitā. Teusō a na ī tōpō ōsi sokapo mai kitā. Ī tōpōnō Teusō a, Cristo a, ī na kilii tōpō tāpā sinomo kitā. Satehe epii, 1.000 tōkō inama kui tōkō inama na Cristo anō ī tōpō kai kaikanamo naitio kitā.

Koa taka pata na Sai tā sai pata sāsāki wi ī ta

⁷ Ī na tā kua tā, ī 1.000 tōkō inama kui tōkō inama maa toitalo nō, masa maka pata ha Sai tā sai pata ōkama titipokili, ī a lisia kopamani pia salo. ⁸ A lisia kopamani ha, hi masita tā uli pewō hamō tōpō pilipai, ī kokō tili tōpō, makokō tili tōpō, ī na tōpō kui, Sai tā sai patanō ī tōpō pewō mōnama pia salo, a huu hātāpoti kitā. A huu hātāpoti pamō tōpō lulua hātāpoti nō, tōpō wasu kai huu pia salo, tōpō kokamomati kitā. Maa u kasō ha maka maka tā hāsiti katōle, ī maka maka tōkō satehe kui na, ī na ī tōpō satehe kuō.

⁹ Masita tā uli hamō ī tōpō wasu hululō nō, Teusō a thapo wi ī tōpō na ī tōpō walokō tasoma. Tōpō waloikitō nō, sai pō pata na Teusō a thapo wi ī tōpō kuahale, Teusō anō ī tōpō sai pō pi ipa wi, ī tōpō sai pō kule ha ī wasu tōpō waloikitō nō, sai pō sika hamō ī tōpō lāmo āsokatima. Tōpō lāmo āsoka soatia tā, Teusō anō koa taka pata kemanōma, ī wasu tōpō pewō īsisoma.

¹⁰ Ī na tā kua tā, Sai tā sai patanō tōpō mōnama apati noai, koa taka pata na ī a sāsāki kitā. Sai tā, Teusō ta wāsā holisimo opa sinomo noai ī a, ī na tōpō kui tōpō temō soa tā, kosoto tuu pata ha koa taka, hōsōsōpō taka wakō, ī na taka kui taka hili polati, ī taka na tōpō temō soa pāla tā maaki, ī tōpō sāsāa waikikō noai, ī taka na Sai tā sai pata sāsāa nōmōkōma, koa taka patanō ī tōpō peama mato mai kitā. Mumai ha, wakalai ha, tōpō pea soatioō. Waiha tōpō pea mapaso wi tā kua mi. Tōpō pea soa pātioō.

¹¹ Ī na tā kua tā, lotami ti ausi pata na kaikana tā pata lotile, ī sa tā talalōma. Masita tā uli, huu mosōkō pata, ī na tōkō uli pewō pata kui, ī kaikana tā pata na ī tōkō kuo naioma maaki, ī tōkō pata tokōsolōma. Tōkō pata tokōsolō noai, tōkō tapa kōo maama.

¹² Tōpō patamo wi ī tōpō, tōpō patamo mai ī tōpō, ī na tōpō kui tōpō nomaso noai, ī lotami ti kotō pata ha ī

töpö öpahale, i sa töpö öpa talalöma. I tä, waheta tökö häkopalöma. Tökö häkopalö nö, Teusö anö töpö ösi temöa waikipamanö noai, ai tä waheta na i töpö a hilo säököa sätäle, i tä waheta häkoa naipalöma. I tökö waheta na sanöma töpö pewö kuati noai, i tä säököoma. Lotami ti na kaikana tä lotile, i a patanö i tä säökama möö nö, ai töpö hosali, ai töpö täa köa asali, i na a pata kuatima. Hiopö tä thati noai i töpö hosali, ai töpönö toitai tä thati noai, i töpö pewö täa koni, i na kaikana tä hai i lotami ti na a lotile, i na i a kuama. ¹³ Mötati tuu pata ha töpö nasi tupaso noai i töpö, ai ösi töpö pewö, i na töpö kui, kaikana tä hai i lotami ti ha a pata lotile, i a pata na i töpö pewö waloköma. I ha i töpö pewö waloköma tä, i töpö pewö kuati noai, i kaikana tänö i tä pewö möö totio nö, ai töpönö hiopö tä thati noai i töpö hosa pasili, ai töpönö toitai tä thati noai i töpö täa köa asali, i na a pata kuama. ¹⁴ Kosoto u mötali pata na koa taka pata hili soatile, i taka pata na Teusö a thapo maa noai i ösi töpö pewö säsäa pasiköma. Teusö a na i töpö ösi koonö mi kutenö, i koa taka pata hai, töpö noma konaso wi i koa taka pata. ¹⁵ Teusö anö töpö ösi temöa köo waikipamanö noai, waheta tä na i töpö a hilo säököle, i tä waheta na ai töpö a hilo säököa sätäa mane, i koa taka pata na i töpö säsäköma.

Hutu mosökö tute, masita tä uli tute, i na tökö kui tökö tute

21 I na tä kua tä, hutu mosökö tute, masita tä uli tute, i na tökö kui sa tökö talalöma. Hutu mosökö, masita tä uli, mötati tuu pata, i na tökö pata kui tökö pata tapamo soma noai, i tökö pewö pata tapamo maa kopasoma. I tökö pewö pata maa totiköma. ² I na tä kua tä, Teusö a hai sai pö pata, Jetusalëi tä uli a hilo wi, i pö sai pata tutei, hi tä hëtu hamö i pö sai pata kuo laso wi, pö sai pata ithopaso lasoma. Töpö supasolasopö, suö tänö haloi ösö toita apii ösö halopo wi, i ösö toita kui na, i na Jetusalëi tä uli toita kuoma. ³ I tä uli itho lasoa tä, kaikana tä hai lotami ti ha lope epii ta haa tä, sa ta hinima. I ta pata haa nö, -Huki sanöma töpö na Teusö a pilio naio wi, huki tä kua kuleö! I töpö na Teusö a pilia naiki kitäö! I töpö hai, i Teusö a hai i töpö kupaso kitäö! I töpö na Teusö a kuo naio totio kitäö! ⁴ I töpö na Teusö a kuiki nö, i töpö mamu puu pewö sanöpali kitäö! Nomaso wi tä kua kota mai kitäö! Tä kua soma noai tä pewö maa totia waikitasoma kutenö, i töpö pi ota apa haio wi i tä, ökö wi i tä, ninia apa wi i tä, i na tä kui tä kua kota mai kitäö!- i na ta pata kuuma.

⁵ I na tä kua tä, kaikana tä hai i lotami ti na a lotile, i aiki, -Huki i sa tä pewö tutepa totia kuleö!- i na a kuu nö, kamisa na a hapalo nö, -Sa kuu pole, i pitili tä sai a. "Teusö a kuu wi, i tä holisi mi" wa pi kuupököo! I na wa pi kuu nö, sa kuu pole, i tä pitili kutenö, tä säökököo!- i na a kuuma.

⁶ I na a kuu nö, -Huki i sa tä pewö thama waikio keheö! Aupa sa. Ömeka sa naiwö. "Aupa sa" ta kuu pole, "Kolo sa kuo soma noai i sa" i na ta kuu alu kule. "Ömeka sa" ta kuu pasile, "Ola sa kuo soatio kitä" i na ta kuu

naia kule. Ola tuu na maa tuu haapo polali, i tuunö töpö ösi temöpama sinomo wi, ai tä amisi ipii tä na i sa tuu noa mi koamani kitä.

⁷ Kawa na Sai tä sai pata läo läatalo kule maaki, Jesus wa hosa mai, Sai tä sai pata na wa palupalo nö, wa kua tä, toitai tä na Teusö sanö wa täpäli kitä. Sa tä totoa piale, i na i tä kuö: Kamisa hai, au Teusö sa kuki kitä. Kawa hai, ipa ulu wa kupasoö. ⁸ Töpö kilipalo sinomo wi i töpö, Teusö a hosa wi i töpö, hiopö tä thaa wi i töpö, ai töpö säpa wi i töpö, tiko tä suö nö thaa wi i töpö, töpö ökamo wi i töpö, "Teusö anö sa pasilipo sinomo wi i a" i na töpö pi kuu mai, "Hi ukutupö tänö sa pasilipo pasio wi i tä ukutupö" töpö pi kuu pasio wi i töpö, töpö holisimo wi i töpö, i na töpö kui, kosoto tuu pata ha koa taka, hösösöpö taka pata, i na taka pata kui, i taka pata hamö i töpö pewö säsäki pia salo. I töpö noma sapa konaso kitä- i na Teusö a kuuma.

Jetusalëi tä uli tutei tä uli

⁹ I na tä kua tä, 7 tasa tökö na 7 sanöma töpö pi peama kupaso wi, 7 äju töpönö i tuu wasu pi po pole, i ai äju tä waloikiso nö, kamisa na i na a kuuma: -Hapo. Oweha a okalonö pusopö a täa piale, kawa na i sa möma pia kuleö!- i na a kuu ha, ¹⁰ Teusö a ösi kua tolele i anö sa pi thamaö ha, maa makö ösö öpii makö hemo pata hamö i äju tänö sa kai hemopasoolöma. Sa kai hemopaloolö nö, Teusö a hai i Jetusalëi tä uli mömma. Hi tä hëtu pata hamö Teusö a kupoli, i ha i tä uli kuo laso noai, i tä uli ithopasoma. ¹¹ Teusö a möamö wakala kui na, i na i a sai möamö wakala pata kuoma. Maa ma noa apii, i ma wakala sii hili hilimo kua wi na, i na i jasöpi ma walala apii i ma sii hili hilimo kua wi na, i na i tä uli wakö sii pata hili hilimo kuoma. ¹² I pö sai kolo pewö pata hokolo ösöo opama. Lisito wi, 12 thaka taka holeo kuoma. I thaka taka kasö pewö hamö 12 äju töpö öpaha hätähämo läoma. I thaka taka hëtu pewö hamö isöhaeu töpö ola hilo noai, i 12 töpö pata kui, töpö a hilo wi, i tä säökama pewö sätäo hätähoma. ¹³ I tä uli kule, i a sai pewö pata hokolole, i tä na thaka taka pö holele, motokö huumö kua hena wi hamö i hamö 3 taka holeamö kua, motokö wisamö kuto wi hamö, i hamö 3 taka holeamö kua hötöa, ai tä hëtu hamö 3 taka holeamö kua hötöa, i ai tä hëtu hamökö hötöwö 3 taka holeamö kua hötöa, i na tä kuoma. ¹⁴ Tä hokolole, i tä komo ha 12 maa makö kui, makö patilia komoa kule. I makö hõo totoha hatukua soale, i ha oweha a okalonö 12 töpö simönö noai, i ma hõo ha i töpö a hilo wi tä säökama sälähäa hätäha kule.

¹⁵ Kamisa na äju tä hapalo noai, i anö oto tä hii ti poma. I tinö sai pö kua wäa totile ha, i ha tä wapaö, thaka taka pewö wapa hätäpoö, sai pö hokolo wi i tä pata wapaö, i na tä wapa kuapö ti poma. ¹⁶ Sai pö öpa he wäo pa, i ha 4 tökö kasö kui tökö kasö pewö wäo ösöho totio opa hötöoma. I tinö i äju tänö i tä uli kasö pata wapa kuköma, i tä uli kasö pata lapa apa tasoma. 2.200 kilömetötu tä uli kasö hëtu pata wäo tasoma. I na tä kua tä, masita tä uli na sai a lape kui na, i na sai pilii a sika pata ösöo opa naio soata lasoma. ¹⁷ I tä uli

pewö pata wapapalö nö, ĩ äju tänö tä wapa sinomo wi ĩ tinö tä pata hokolole, ĩ tä pata wapa nömöpalöma. ĩ tä pata wapa nömöpalö noai, ĩ tä pata hauhuo opama. 64 metötu ta pata kuoma. Sanöma töpönö tä wapa thama wi na, ĩ na ĩ äju tänö tä wapa thama hötöoma. 18 ĩ tä pata hokolole, maa makö noa apii, jasöpi makö a hilo wi, ĩ makönö tä pata hokoloma. ĩ tä uli hai, oto tä sino pata kuoma. ĩ oto tä uli lö kui, teia tä wakala kui na ĩ na ĩ pö sai pewö pata möamö kumoma. 19 Tä pata hokolole, ĩ tä pata lototopö, komo hamö maa mapö kule, mapö toita apö, mapö noa apö, ĩ na mapö kui mapö kua komoa. Ai ma hai, ĩ jasöpi ma, ai ma hai ĩ sapiita ma, ai ma hai ĩ akata ma, ai ma hai esömetauta ma, 20 ai ma hai sahatoonika ma, ai ma hai sahasiu ma, ai ma hai kötisoolitu ma, ai ma hai petiilu ma, ai ma hai topaasiu ma, ai ma hai kötisoopötasu ma, ai ma hai jasitu ma, ai ma hai amesiisöta ma, ĩ na mapö a hilo kui mapö kua komoa. 21 Tä pata hokolole, ĩ tä pata na thaka takapö holele, ĩ 12 thaka takapö holelea. ĩ thaka takapö lahale, ĩ takapö pewö hamö petola mapö pewö kua hätähäa. Ai taka na sami ai ma, ai taka na sami ai ma, ai taka na sami ai ma, ĩ na ĩ takapö pewö na ĩ na tä pewö kua. ĩ tä uli mötali pata na piliso hasule, ĩ oto tiso sino. Teia tä wakala kui na, ĩ na ĩ piliso pewö kuö.

22 ĩ tä uli ha Teusömo wi ĩ sa sai tapa maama. Teusö pata tä lotete sati ipii ĩ a, oweha a okalo, ĩ na töpö kui, ĩ sai pö pewö pata hamö ĩ töpö kua waikia kutenö, Teusömo wi ĩ sai kuo maama. 23 -Pili motokö siinö tä wakalapö! Pilipoma a siinö tä wakala halupö- tä kuu wi tä kua mai kitä. Teusö a wakalanö ĩ tä uli wakalamapo sisaö. Oweha a okalonö ĩ tä uli wakalamapo naio soataö. 24 ĩ tä wakala na ĩ tä uli pewö hamö sanöma töpö pilipai, ĩ tä wakala na töpö pewö huu hätähäwö. Hi masita tä uli hamö kaikana töpö pewö pata kule, ĩ tä uli hamö ĩ kaikana töpönö wani töpö kai waloki pia salo. 25 ĩ tä uli ha wakalai ha ĩ pö sai päka häko soatioö. Mumi mumi tä kua mi ipö kutenö, ĩ pö sai päka laa mai kitä. 26 Hi masita tä uli pewö hamö töpö pilipai, ĩ tä uli ha ĩ töpönö kama töpö hai ĩ wani töpö kai walopa sinomo pia salo. ĩ töpö walopa nö, -Hi tä uli toita apö- töpö kuu kitä. 27 ĩ tä uli na sami sami tä kai lisipo mi, hiopö tä thaa sinomo wi ĩ töpö lisipo mi, töpö holisimo wi ĩ töpö lisipo mi, ĩ na ĩ tä uli hamö ĩ na tä kuaö. Oweha a okalo hai ĩ tä waheta na töpö ösi temöpamanö noai, ĩ töpö a hilo pole, ĩ tä säökama kule. Teusö a hai ĩ sai pö pata ha ĩ töpö lisipo sisaö.

-Lope epii sa huu köo pia kuleö!- Jesus a kuu noai ĩ ta

22 ĩ na tä kua tä, kamisa na ĩ äju tänö pata u patanö sanöma töpö ösi temöpama sinomo wi, ĩ tuu möma nömöoma. Maa ma möamö walala apii ma möamö wakala kui na, ĩ na ĩ pata tuu möamö kuö. Kaikana tä pata hai lotami ti na Teusö a, oweha a okalo, ĩ na töpö kui töpö lotile, ĩ hamö ola tuu kuamö kua. 2 ĩ Teusö tä uli mötali pata ha piliso hasule, ĩ piliso mötali ha ĩ tuu hasua. ĩ tä uli mötali pata ha tuu hasule, ĩ tuu kasö ha sanöma töpö ösi temöpama wi ĩ tiki

öpa. Ai tä pökatö masi hētu ha sanöma töpö ösi temöpama wi ĩ ai tiki öpa pökatöa hötöa soata lasoa. ĩ tä inama pewö hamö 12 ĩ ti mokö lalo lalomo pi kupasoö. Ai pilipoma kuta tä, ai mokö lalo, waiha ai pilipoma kuta tä, ai mokö lalo köo, pilipoma kökö pewö hamö ĩ na ĩ mokö lalo lalomo kua sinomo opatii. Sanöma töpö pewö toa konasopö, ĩ pili tiki hena. 3 -Wanisala wa tä thaa noai, ĩ tä noa na wa peama kitä- ĩ tä uli na Teusö a kuu wi tä kua mai kitä.

Kaikana tä pata hai lotami ti na Teusö a, oweha a okalo, ĩ na töpö kui töpö lotile, ĩ tä uli ha ĩ lotami ti pata hötoa kule. ĩ hamö Teusö anö töpö kalipalama sinomoti wi, ĩ töpö Teusömo soatio kitä. 4 ĩ töpönö Teusö a moikömö tapa soatio kitä. ĩ töpö hüko ha Teusö a hilo wi ĩ tä säökama sätäa. 5 ĩ hamö mumi mumi tä kua kota mai kitä. Teusö pata tänö ĩ töpö wakalapama sinomo kutenö, -Ipa koa sa taka sii hili-manöpökö- ĩ töpö kuu mai kitä. -Motokö sii wakala haia kotamakö- tä kuu wi tä kua mai kitä. Teusö a solo ĩ töpö kaikanamo soatio kitä. Töpö kaikanamo mapo mai kitä.

6 ĩ na tä kua tä, kamisa na ĩ äju tä aiki, -Sa ta wäsä pole, ĩ pitili tä sai a totiwa. "ĩ pitili tä sai a totiwahaö!" töpö pewö pi kuupökö- ĩ na a kuuma. ĩ na a kuu nö, -Teusö a kai wäsä sinomo wi, ĩ töpö na Teusö pata tänö kama ösi kua tolele ĩ a totoma wi, ĩ Teusö anö kama hai ĩ äju tä hai, ĩ kamisa hai, ĩ sa simöpalö nö, "Sa thapo wi, ĩ töpö na wa hulölö nö, huki tä kua piale, ĩ töpö na ĩ tä mömaö!" ĩ na Teusö anö sa noa thamaö- ĩ na ĩ äju tä kuuma.

7 ĩ na tä kua tä, Jesus aiki, -Pi naka. Lope epii sa huu köo pia kuleö! Hi waheta tä na sa kai säökama kule, ĩ wa ta hini totio wi, ĩ wa pi mönaha apa kitä- ĩ na Jesus a kuuma.

8 João sanö ĩ sa tä pewö a wäsähe, ĩ sa tä hini, ĩ sa tä tapaö, ĩ na sa kuuma. ĩ sa tä hini, ĩ sa tä tapaö, ĩ na sa kua nö, kamisa na äju tänö ĩ tä pewö pata möma noai, ĩ kama pili amösökö öpahale ha, ĩ tä kotö ha pili sa maeko hīta thaiki nö, sa māi poiki nö, ĩ äju tä na, -Pata wa saiö! Wa totiatalo opa asawöö!- sa moni kuu ke maaki, 9 -Naiö! ĩ na kua tihöö! Kamisa kotö na wa māi po maikiö! Kawa, au töpönö Teusö a thapo naio wi ĩ töpö, Teusö a kai a wäsä sinomo wi ĩ töpö, hi waheta tä na Teusö a kai säökama kule, ĩ ta hini totio wi ĩ töpö, ĩ na makö kui, Teusö a na makö kalipalo sinomo kua wi na, ĩ na sa kua hötöo wi ĩ sa. Teusö a na wa māi poiki nö, "Wa totiatalo opawöö! Pata wa saiö!" ĩ na Teusö a na ĩ na wa kuu sisaaö!- ĩ na ĩ äju tä kuuma.

10 ĩ na a kuu nö, -Hi tä waheta na Teusö a kai säökama kule, "ĩ na tä kua pia kuleö!" ĩ na tä säökama kuu pole, ĩ na ĩ tä kua totiopö tä ateo waikia kuleö! Öno kutenö, ĩ ta sosamapo tihöö! ĩ tä pewö a wäsä hasulua totihoö! 11 Wanisala tä thaa wi ĩ anö wanisala tä thaa soatiopökö! Sami sami tä thaa wi ĩ anö sami sami tä thatati pasiopökö! Toitai tä thaa wi ĩ anö toitai tä thaa soatio asapökö! Teusö a na ai tä ausipamonaso wi, ĩ a ausio soatio asapökö- ĩ na ĩ äju tä kuuma.

¹² Ī na tā kua tā, Jesus aiki, -Pi naka. A sōmōka taikō. Lope epī sa huu kōo pia kuleō! Makō kuati noai, ĩ makō na ĩ sa tā noa totoki pia salo, ĩ sa tā noa kai huu pia kuleō! ¹³ Aupa sa. Ōmeka sa naiwō. Kolo sa kuo soma noai ĩ sa. Ola sa kuo soatio kitā. Sa kua kōhone ĩ sa.

¹⁴ Ai tā aiki, “Hii ti mokō oalō nō, tōpō ōsi temōo wi ĩ sa mokō oa pi topa kuleō! Teusō tā uli hokolopoli, ĩ ha thaka taka holepoli, ĩ taka ha sa lisipo pi topa kupoliō!” ĩ na ai tā pi kuu salo, kamanō kama hai ĩ haloi ōsō uni salupalōma, wanisala tā hosalōma, ĩ a pi mōnaha apa kitā. ¹⁵ Ī tā uli atu pata hamō ai tōpō kuo pasitio pia salo. Sami sami tā thati wi ĩ tōpō, ōkamoti wi ĩ tōpō, hiopō tā thati wi ĩ tōpō, ai tōpō sāpa wi ĩ tōpō, “Teusō anō sa noama wi hi ĩ a” ĩ na tōpō pi kuu mai, “Hi tā ukutupōnō sa noama pasio wi, hi ĩ tā ukutupō pasiwō” tōpō pi kuu wi ĩ tōpō, tōpō holisimo opati wi ĩ tōpō, tōpō holisi wāo wi ĩ tōpō, ĩ na tōpō pewō kui tōpō lisipo pasio mai kitā.

¹⁶ Makō Teusōmo pia salo, makō kokamo sinomo wi ĩ makō pewō na Jesus sanō ipa āju sa tā simōpalō nō, “Sa ta wāsā pole, ĩ tōpō na ĩ ta wāsā tolea nōmōo kōlōō!” ĩ na ipa āju sa tā noa thama. Kaikana tā Davi a hai, ĩ sa ola. Tā halu wakalaalō pamō sitikalī a wakala apīi sitikalī a kupoli, ĩ kamisa waikiwō- ĩ na Jesus a kuma.

¹⁷ Teusō a ōsi kua tolele ĩ a, peanopō anō pusopō a tāa piale ĩ pusopō a, ĩ na tōpō kui tōpō aiki, -Hapo- ĩ na

tōpō kuu. Ī wa ta hini pole, -Hapo- wa kuu naiopō. Wa amisi ipīi, wa huoki solōpōkōō! Maa tuunō tōpō temōo soatio wi, Teusō anō noa mi ĩ tuu totoma wi, ĩ wa tuu tāa pi topa tā, wa huoki solōpōkōō! ¹⁸ Hi tā waheta na Teusō a kai wāsā pole, -Ī na tā kua totio pia kuleō!- tā kuu wi, ĩ ma ta hini pole, ĩ makō na ĩ na sa kuu kule: -Hi waheta tā na ta wāsā waikila tā, ai wanō ai tiko wa ta wāsā sātāa naikōma, Teusō anō wa peama apa kitā. Teusō anō sanōma tōpō peama piale, hi waheta tā na ĩ ta wāsā pole, ĩ tōpō peama kua piale na, ĩ na Teusō anō wa peama kua naio kitāō! Wa pi saimo pāo nō, wa ta wāsā sātāa naioō ha, Teusō anō wa peama naio kitāō!

¹⁹ Ī na tā kua tā, hi waheta tā na Teusō a kai wāsā pole, ai wanō ai wa tā uni sanōa kopali ha, “Hii ti mokōnō sanōma tōpō temōo soatio kitāō!” ĩ na hi waheta tā sāōkama kuu wi, ĩ wa ti mokō oa pia wi, Teusō anō ĩ tā uni sanōa kōa hōtōpali kitā. “Teusō tā uli na ĩ tōpō lisipasopōkōō!” ĩ na tā sāōkama kuu naio wi, ĩ tā uli na wa lisipo piale, ĩ tā uni sanōa kōa naipali kitā- ĩ na sa kuu kule.

²⁰ Tā kua totio piale, Jesus anō ĩ ta wāsā pole, ĩ aiki, -Awai. Lope epī sa huu pia saloō!- ĩ na ĩ a kuu kule. Ī na tā kuapōō! Jesus a pata! Lope epī a huoki solōō!

²¹ Jesus pata tănō makō pewō noa mi totiapala apa wi ĩ sa tā pii totia kule.